Luda yã takada kũ
Bisã yão

Portions of the Holy Bible in the Busa language of Nigeria

Luda yã̄ takada kũ̄ Bisã̄ yã̄o

Portions of the Holy Bible in the Busa language of Nigeria

copyright © 2005 SIM International

Language: Bisã̄ (Busa)

Translation by: SIM

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

- You must give Attribution to the work.
- You do not sell this work for a profit.
- You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

- You include the above copyright and source information.
- You do not sell this work for a profit.
- You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-10-10

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020
8631d380-7d17-5581-abf9-174814e8ccc3

Contents

MATIU 1
MAAKU 39
LUKU 62
YUHANA 102
ZĨRINƆ 129
ROMUDENƆ 163
1 KƆRINTIDENƆ 180
2 KƆRINTIDENƆ 195
GALATIANƆ 205
ƐFESUDENƆ 211
FILIPIDENƆ 216
KƆLƆSEDENƆ 220
1 TƐSALONIKADENƆ 224
2 TƐSALONIKADENƆ 227
1 TIMƆTI 229
2 TIMƆTI 234
TITU 237
FILIMƆ 239
EBERUNƆ 240
YAMISI 252
1 PITA 256
2 PITA 261
1 YUHANA 264
2 YUHANA 268
3 YUHANA 269
Yudu 270
ZIA YÃ 272
ZABURA 292

MATIU

Baaru nna kũ Matiu kɛ̀ɛ
Yesu Kirisi inaa 1:1-2:23
Yahaya Da'itɛkɛri waazikɛnaa 3:1-3:12
Yesu da'itɛkɛnaa 3:13-4:11
Yesu yãdannɛna Galili 4:12-18:35
Zaa Galili ari Yurusalɛmu 19:1-20:34
Yesu kunna Yurusalɛmu 21:1-26:13
Yesu gana kũ a vunaao 26:14-28:20

Yesu Kirisi buri bozirɛ
(Luk 3:23-38)

1 Ibrahĩ kũ Daudao buri Yesu Kirisi bozirɛn dí:
2 Ibrahĩ Isaaku ì,
Isaaku Yakubu ì,
Yakubu Yuda ì kũ a vɩ̀ninɔ kũ a dakũnanɔ,
3 Yuda Pɛrɛzi kũ Zɛrao ì kũ a nɔ Tamao,
Pɛrɛzi Ɛzɛrɔnu ì,
Ɛzɛrɔnu Ramu ì,
4 Ramu Aminadabu ì,
Aminadabu Nasɔ̃ ì,
Nasɔ̃ Salamɔ ì,
5 Salamɔ Bɔaza ì kũ a nɔ Rahabuo.
Bɔaza Ɔbɛdi ì kũ a nɔ Rutuo,
Ɔbɛdi Yɛsɛ ì,
6 akũ Yɛsɛ kína Dauda ì.

Akũ Dauda Sulemanu ì kũ Uria nanɔo, 7 Sulemanu Reoboamu ì,
Reoboamu Abia ì,
Abia Asa ì,
8 Asa Yosafata ì,
Yosafata Yehoramu ì,
Yehoramu Uzia ì,
9 Uzia Yotamu ì,
Yotamu Aza ì,
Aza Ɛzɛkaya ì,
10 Ɛzɛkaya Manase ì,
Manase Amɔ ì,
Amɔ Yosia ì,
11 Yosia Yoyakini ì kũ a dakũnanɔ gɔrɔ kũ ò gbɛ̃nɔ kũ̀kũ ò tà kṹwo Babilɔnu.

12 Tana kũ gbɛ̃nɔ Babilɔnu gbɛran Yoyakini Sealatiɛli ì,
Sealatiɛli Zɛrubabɛli ì,
13 Zɛrubabɛli Abiudu ì,
Abiudu Ɛliakimu ì,
Ɛliakimu Azɔ ì,
14 Azɔ Zadɔki ì,
Zadɔki Akimu ì,
Akimu Ɛliudu ì,
15 Ɛliudu Ɛlɛaza ì,
Ɛlɛaza Matã ì,

Matã Yakubu ì,
16 Yakubu Mariama zã Yusufu ì,
akũ Mariama Yesu kũ òdi pinɛ Arumasihu ì.

17 Zaa Ibrahĩ gɔrɔa ari à gɛ̀ɛ pɛ́ Daudaa, de kũ a nɛ́o kun gɛ̃ro donsarimɛ.
Zaa Dauda gɔrɔa ari gɔrɔ kũ ò tà kũ gbɛ̃nɔo Babilɔnu, de kũ a nɛ́o kun gɛ̃ro
donsarimɛ. Zaa tana kũ gbɛ̃nɔo Babilɔnu ari à gɛ̀ɛ pɛ́ Arumasihua, de kũ
a nɛ́o kun gɛ̃ro donsarimɛ.

Yesu Kirisi inaa
(Luk 2:1-7)

18 Deran ò Yesu Kirisi ì nàn dí: A da Mariama kun Yusufu nɔkpamma
ũmɛ. Ari àgɔ̃ gɛ́ zã kɛ, à nɔ̀ sì kũ Luda Nini gbãnao. 19 A gɔ̃kpamma Yusufu
bi gbɛ̃ manamɛ, à ye à wé'i daaro, akũ à zɛ̀o kũ áni bo a yãn asiri gũn.
20 Gɔrɔ kũ àtɛn laasun lɛ́ yã pìia, Dikiri malaika bò à sùa nana gũn à pìnɛ:
Dauda buri Yusufu, ǹsun bídi kɛ n nɔkpamma Mariama sɛna yã musuro,
zaakũ nɔ̀ kũ à sinaa bò Luda Nini kĩnaamɛ. 21 Ani nɛ́ i gɔ̃gbɛ̃ ũ, ĩni tɔ́ kpánɛ
Yesu, zaakũ ani a gbɛ̃nɔ bo ń durunnanɔ gũn. 22 Abirekũ kɛ̀ pínki, de yã
kũ Dikiri dà annabii gãi kɛ, à pì:
23 Nɔkpare lési mɛ́ ani nɔ̀ sí
à nɛ́ i gɔ̃gbɛ̃ ũ,
oni tɔ́ kpánɛ Imanuɛli.
Tɔ́ pìi pì, Luda kú kũoo.
24 Kũ Yusufu vù, à kɛ̀ lákũ Dikiri malaika dìtɛnɛ nà, à a nɔ pìi sɛ̀. 25 Ama
adi a dɔ̃ nɔgbɛ̃ ũro ari à gɛ̀ɛ à nɛ́gɔ̃gbɛ̃ pìi ì. Akũ à tɔ́ kpànɛ Yesu.

2

Susunɛyãdɔ̃rinɔ suna Yesu gwa

1 Ò Yesu ì Bɛtilihamu Yudea bùsun kína Hɛrɔdu gɔrɔa. Akũ
susunɛyãdɔ̃rinɔ bò ifãboki kpa, ò sù Yurusalɛmu, 2 ò gbɛ̃nɔ là ò pì: Nɛ́
kũ ò ì Yudanɔ kína ũ kú máa? O a susunɛ è ifãboki kpa, akũ o su kútɛnɛ.
3 Kũ kína Hɛrɔdu yã pìi mà, à bídi kɛ̀ kũ Yurusalɛmudenɔ ń pínki. 4 À
Yuda sa'orikinɔ kũ ludayãdannɛrinɔ kàkara ń pínki, akũ à ń lá gu kũ oni
Arumasihu in. 5 Ò wèa ò pì: Bɛtilihamumɛ zaa Yudea bùsun. Zaakũ lákũ
annabii kɛ̃ nàn dí:
6 Bɛtilihamu kũ à kú Yudanɔ bùsun,
ń kĩana Yuda wɛ̃tɛnɔiro fá.
Zaakũ n gũnn kína ni bon,
kũ ani do ma gbɛ̃ Isarailanɔnɛ arɛ.
7 Akũ Hɛrɔdu susunɛyãdɔ̃rinɔ sìsi asiri gũn, à susunɛ pì bogɔrɔ sãnsãn
gbɛ̀kaḿma. 8 Akũ à ń gbarɛ Bɛtilihamu à pì: À gɛ́ à nɛ́ pì baaru gbɛkagbɛka
kũ laakariio. Tó a a è, à su à omɛnɛ, makũ se, mani gɛ́ kútɛnɛ.
9 Kũ ò kína yã mà, akũ ò dà zɛ́n. Akũ susunɛ kũ ò è ifãboki kpa yã pìi
dòńnɛ arɛ dɔ ari à gɛ̀ɛ à zɛ̀ nɛ́ pì kúkila. 10 Kũ ò susunɛ pìi è, ń pɔ kɛ̀ nna
manamana. 11 Ò gɛ̀ kpɛ́n, ò nɛ́ pìi è kũ a da Mariamao, akũ ò kùtɛ ò donyĩ
kɛ̀nɛ. Akũ ò ń aruzɛkɛ àkpatinɔ wɛ̃wɛ̃, ò a gbà wura kũ turaretitio kũ lí'ɔ
gbĩ nnannao. 12 Luda òńnɛ nana gũn kũ òsun bɔtɛ Hɛrɔdu kĩnaaro, akũ ò tà
ń bùsun kũ zɛ́ pãndeo.

Gɛna kũ Yesuo Misila

13 Ń tanaa gbɛra Dikiri malaikaa bò à sù Yusufua nana gũn à pì: Ǹ futɛ
ǹ nɛ́ pì sɛ́ kũ a dao, ǹ bàa lɛ́ ǹ gɛ́ kũńwo Misila, ĩnigɔ̃ kú gwe ari mà su mà
yã onnɛ dɔ, zaakũ Hɛrɔdu ni nɛ́ pì wɛtɛ à dɛmɛ.

14 Akũ Yusufu fùtɛ gwãani, à nɛ́ pìi sɛ̀ kũ a dao, à gɛ̀ɛ kũńwo Misila. 15 À
kú gwe ari Hɛrɔdu gɛ̀ɛ à gào. Abirekũ kɛ̀, de yã kũ Dikirii ò annabii gãi kɛ
yãimɛ, à pì:
Ma a nɛ́ gbɛ̀sɛ Misila.

Nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ dɛdɛnaa

16 Kũ Hɛrɔdu è susunɛyãdɔ̃rinɔ ɔ̃ndɔ̃ kɛ̀arɛ, akũ a pɔ fɛ̃̀ manamana. À
susunɛ bogɔrɔ taka dɔ̃ yã kũ à gbɛ̀ka susunɛyãdɔ̃rii pìnɔa yãi, akũ à gbɛ̃nɔ
zĩ̀ ò nɛ́gɔ̃gbɛ̃ kũ ò kà wɛ̃̀ pla ke kũ ò kĩ̀ainɔ dɛ̀dɛ Bɛtilihamu kũ a buranɔ
pínki. 17 Yã kũ annabi Ilimia òo kɛ̀ sà, à pì:
18 Ò wiki gbãna mà Rama,
òtɛn ɔ́ɔ dɔ, òtɛn wiki pɛ́.
Rahila tɛni a nɛ́nɔ ɔ́ɔ dɔ,
à gì ò a nɛ̀sɛ kpátɛi,
zaakũ ò kun doro.

Suna kũ Misilao

19 Kũ Hɛrɔdu gà, akũ Dikiri malaika bò à sù Yusufua Misila nana gũn
20 à pì: Ǹ futɛ ǹ nɛ́ pì sɛ́ kũ a dao, ǹ tá kũńwo Isarailanɔ bùsun, zaakũ gbɛ̃
kũ òtɛn wɛtɛ ò nɛ́ pì dɛnɔ gàga.

21 Akũ à fùtɛ à nɛ́ pìi sɛ̀ kũ a dao, à tà kũńwo Isarailanɔ bùsun. 22 Kũ à
mà Akɛlau mɛ́ àtɛn kí ble Yudea a de Hɛrɔdu gɛ̃nɛ ũ, vutɛna gwe vĩna a kṹ.
Luda yã ònɛ nana gũn, akũ à tà Galili bùsun, 23 à gɛ̀ɛ à vùtɛ wɛ̃tɛ kũ òdi pi
Nazɛra gũn. Lɛn yã kũ annabinɔ òo pàpa, kũ ò pì: Oni a sísi Nazɛra gbɛ̃.

3

Yahaya Da'itɛkɛri waazikɛnaa
(Maa 1:1-8, Luk 3:1-18, Yuh 1:19-28)

1 Abire gbɛra Yahaya Da'itɛkɛrii sù Yudea gbárannan, àtɛn waazi kɛ 2 à
pì: À nɛ̀sɛ litɛ, kpata kũ à bò Luda kĩnaa kà kãni. 3 A yãn annabi Isaya ò yã
à pì:
À baarukparii kòto ma dɔ gbárannan,
àtɛn pi à zɛ́ kɛkɛ Dikirinɛ,
à zɛ́ térerenɔ poronɛ súsu.

4 Yahaya dìgɔ̃ pɔ́kasa kũ ò tã̀ kũ lakumi kãonɔ dana, àdi bára asa dɔ a pi.
Kwa kũ zɔ́'iomɛ a pɔ́ble ũ. 5 Òdigɔ̃ bɔtɛ Yurusalɛmu kũ Yudea bùsu gu sĩnda
pínkio kũ Yoda dɔ̀rɔɔiio ògɔ̃ su a kĩnaa. 6 Òdi ń durunnanɔ o gupuraa, akũ
àdi ń da'itɛ kɛ Yodan.

7 Kũ Yahaya è Farisinɔ kũ Sadusinɔ tɛn su a kĩnaa dasi ò da'itɛ kɛ, akũ
à pìńnɛ: Bisãsiri pitikonɔ! Dí mɛ́ à lɛ́ dàáwa à bàa sí pɔfɛ̃ kũ Luda ni
kipamḿmanɛɛ? 8 À nɛ̀sɛlitɛna yã kɛ, onigɔ̃ dɔ̃ kũ a litɛ. 9 Kũ Ibrahĩ de á dizi
ũ, àsungɔ̃ da kũ abirekũ mɛ́ ani á boro. Matɛn oárɛ, Luda ni fɔ̃ à gbɛ̀ dínɔ
kɛ Ibrahĩ burinɔ ũ. 10 Kpása ditɛna línɔi kɔ̀. Luda ni lí kũ àdi nɛ́ mana iro
zɔ̃ à zu tɛ́ gũn. 11 Matɛni á da'itɛ kɛ á nɛ̀sɛlitɛna sèeda ũmɛ, ama gbɛ̃ke ni
su ma gbɛra a gbãna demala, mádi ká mà a kyate sɛ́tɛnɛro. Àkũ mɛ́ ani á
da'itɛ kɛ kũ Luda Ninio kũ tɛ́o. 12 À gbaka kũna a ɔĩ ésegbɛ̃kia. Tó à fã̀, ani
a pɔ́blewɛ ká a dɔ̃̀n, ani a sàko ká tɛ́ kũ àdi garo gũn.

Yesu da'itɛkɛnaa
(Maa 1:9-11, Luk 3:21-22)
13 Akũ Yesu bò Galili bùsun, à sù Yahaya kĩnaa Yodai de à a da'itɛ kɛ.
14 Yahaya ye à gí à pì: Makũ kũ má de ǹ ma da'itɛ kɛn n su ma kĩnaa yá?
15 Akũ Yesu wèa à pì: Àgɔ̃ de lɛ gĩa, zaakũ à kɔ̃ sì kũoo lɛ yã sĩnda pínki kɛna
a zɛ́a yãi. Akũ à wè. 16 Kũ Yesu da'itɛ kɛ̀, à bikũ̀ gɔ̃̀nɔ. Zĩ birea ludambɛ
wɛ̃̀kɔ̃a, akũ à è Luda Nini tɛn su lán potɛ̃nɛ bà à dìawa. 17 Akũ ò kòtoo mà
bona ludambɛ à pì: Ma nɛ́ mɛ̀n do légelege yenyĩden dí, kũ ma pɔ nnaa
manamana.

4

Yesu yɔ̃ogwanaa
(Maa 1:12-13, Luk 4:1-13)
1 Akũ Luda Nini gɛ̀ɛ kũ Yesuo gbárannan de Ibilisi a yɔ̃ à gwa. 2 Yesu lɛ́
yì̃ fãnantɛ̃ kũ gwãanio ari gɔrɔ bupla. Kũ nà tɛni a dɛ, 3 akũ gbɛ̃kɛkɛrii pìi
nài à pì: Tó Luda Nɛ́mɛ n ũ, ǹ pi gbɛ̀ dínɔ li burodi ũ. 4 Yesu wèa à pì: À kú
Luda yãn ò pì:
Pɔ́blen bisãsiri nigɔ̃ kúo adoro,
sé yã kũ Luda tɛn o pínki.
5 Akũ Ibilisi a sɛ̀ à gɛ̀ɛo Luda wɛ̃tɛn, à a zɛ̀ Luda kpɛ́ mìsɔ̃ntɛa 6 à pì: Tó
Luda Nɛ́mɛ n ũ, ǹ ɔ gbarɛ n zĩdai la, zaakũ à kɛ̃na Luda yãn ò pì:
Ani n yã o a malaikanɔnɛ.
Oni n sɛ́ ń ɔĩ de ǹsun gɛ̃̀ sí gbɛ̀ɛaro yãi.
7 Yesu wèa à pì: Ò kɛ̃̀ dɔ ò pì,
ǹsun Dikiri n Luda lɛ́ ǹ gwaro.
8 Akũ Ibilisi a sɛ̀ à gɛ̀ɛo dɔ kpi lei manamana musu, à andunia kpatanɔ
mɔ̀nɛ pínki kũ ń aruzɛkɛnɔ 9 à pì: Mani n gba adinɔ pínki, tó n kutɛ n donyĩ
kɛmɛnɛ. 10 Akũ Yesu pìnɛ: Ǹ gomala Setan! Zaakũ ò kɛ̃̀ Luda yãn ò pì:
Ǹ donyĩ kɛ Dikiri n Ludanɛ
ǹgɔ̃ doi ado.
11 Akũ Ibilisi a tò gwe sà, akũ malaikanɔ sù ò kpài.

Yesu nana a zĩa zaa Galili
(Maa 1:14-15, Luk 4:14-15)
12 Kũ Yesu mà ò Yahaya kũ̀ ò dà kpɛ́siran, akũ à tà Galili. 13 Adi
vutɛ Nazɛra doro, à gɛ̀ɛ à vùtɛ sɛ̀bɛɛ sarɛ Kapɛnamu, Zɛbuluni burinɔ kũ
Nafatali burinɔ bùsun, 14 de yã kũ annabi Isaya ò kɛ yãi à pì:
15 Zɛbuluni burinɔ kũ Nafatali burinɔ bùsu,
zaa ísira kpa ari Yoda bara,
Galili bùsu kũ buri pãndenɔ kun pìi,
16 ń gbɛ̃ kũ ò kú gusira gũnnɔ gupura zɔ̃kɔ̃ɔ è,
gu dɔ̀ bùsu kũ à kú ga lɛ́i pì denɔnɛ sà.
17 Zaa gɔrɔ kũa Yesu nà waazikɛnaaa à pì: À nɛ̀sɛ litɛ, kpata kũ à bò Luda
kĩnaa kà kãni.

Yesu ìba káakunɔ sisinaa
(Maa 1:16-20, Luk 5:1-11)
18 Kũ Yesu tɛn do Galili sɛ̀bɛɛi, à gbɛ̃nɔn planɔ è, vì̃ni kũ dakũnao, Simɔ
kũ òdi pi Pita kũ a dakũna Anduruo. Òtɛn táaru kpá sɛ̀bɛɛ pìn, zaakũ
sɔrɔkɔnɔmɛ. 19 Akũ Yesu pìńnɛ: À mɔ́ à tɛ́mai, mani á kɛ gbɛ̃wɛtɛrinɔ ũ.

[20] Zaa gwe gɔ̃̀nɔ ò ń táarunɔ tòn, ò bò ò tɛ̀i. [21] Kũ à gɛ̀ɛ arɛ, à gbɛ̃nɔn pla
pãndenɔ è, vɩ̃̀ni kũ dakũnao dɔ, Zebedi nɛ́ Yamisi kũ a dakũna Yuhanao.
Ò kú gó'itɛ gũn kũ ń de Zebedio, òtɛni ń táarunɔ kɛkɛ. Yesu ń sísi, [22] akũ ò
ń de tò gó gũn gwe gɔ̃̀nɔ, ò bò ò tɛ̀i.

Yesu yãdannɛnaa
(Luk 6:17-19)

[23] Yesu dìgɔ̃ kure Galili bùsun, àdi yã dańnɛ ń aduakɛkpɛnɔ gũn, àdi kpata
kũ à bò Luda kɩ̃naa baaru kpá, àdi gbɛ̃nɔ kɛ̃kɔ̃a kũ gyã buri sɩ̃nda pínkio.
[24] A tɔ́ dà Siria bùsula pínki, akũ òdigɔ̃ sunɛ kũ gbɛ̃ kũ òtɛn gyã buri sɩ̃nda
pínki kũ wãwão kɛnɔ kũ tãnadenɔ kũ lɛ́tɛlɛtɛgyãdenɔ kũ ɛrɛnɔ, akũ àdi
ń werekɔ̃a. [25] Ò bò Galili kũ Wɛ̃tɛmɛnkuri bùsuuo kũ Yurusalɛmuo kũ
Yudeao kũ Yoda barao dasidasi ò tɛ̀i.

5

Arubarikadenɔmɛ Yesu ìbanɔ ũ
(Luk 6:20-23)

[1] Kũ Yesu pari pìnɔ è, à dìdi sɩ̃̀sɩ̃ia. Kũ à vùtɛ, a ìbanɔ sù a kɩ̃naa, [2] akũ à nà
yãdannɛnaaa à pì:
[3] Arubarikadenɔmɛ gbɛ̃ kũ ò ń kɩ̃ana dɔ̃nɔ ũ,
zaakũ kpata kũ à bò Luda kɩ̃naa de ń pɔ́ ũ.
[4] Arubarikadenɔmɛ pɔsiradenɔ ũ,
zaakũ Luda ni ń laakari kpátɛńnɛ.
[5] Arubarikadenɔmɛ zɩ̃dabusarinɔ ũ,
zaakũ mɔ́kɔ̃nɔ mɛ́ onigɔ̃ andunia vɩ̃.
[6] Arubarikadenɔmɛ yãzɛde nidɛrinɔ ũ,
zaakũ mɔ́kɔ̃nɔ mɛ́ oni kã.
[7] Arubarikadenɔmɛ wɛ̃ndadɔ̃nnɛrinɔ ũ,
zaakũ Luda ni ń wɛ̃nda dɔ̃.
[8] Arubarikadenɔmɛ nɛ̀sɛpuradenɔ ũ,
zaakũ mɔ́kɔ̃nɔ mɛ́ oni wɛ́ si Ludalɛ.
[9] Arubarikadenɔmɛ ibɛrɛmidɛrinɔ ũ,
zaakũ oni ń sísi Luda nɛ́nɔ.
[10] Arubarikadenɔmɛ gbɛ̃ kũ òdi wari dɔḿma ń yãmanakɛna yãinɔ ũ,
zaakũ kpata kũ à bò Luda kɩ̃naa de ń pɔ́ ũ.
[11] Arubarikadenɔmɛ á ũ,
tó ò á sɔ̃sɔ̃, tó ò wari dɔ̀áwa,
tó ò yã vãni sɩ̃nda pínki dìáwa ma yãi.
[12] À pɔnna kɛ à yáa dɔ, zaakũ á láada zɔ̃kɔ̃ ludambɛ. Lɛn ò wari dɔ̀ annabi
kũ ò kú á ãnɔa lɛ.

Yesu ìbanɔmɛ wisi ũ kũ gupurao
(Maa 9:50, Luk 14:34-35)

[13] Ákɔ̃nɔ mɛ́ á wisi ũ andunianɛ. Tó wisi i nna tà, deran oni kɛ nà à gɔ̃
wisi ũ dɔɔ? À àre ke vɩ̃ doro, séde ò kɔ́tɛ gbɛ̃nɔ táa oa.
[14] Ákɔ̃nɔ mɛ́ á gupura ũ andunianɛ. Wɛ̃tɛ kũ ò kàtɛ sɩ̃̀sɩ̃i musu dì fɔ̃ àgɔ̃
utɛnaro. [15] Òdi fitila na ò gbaka kútɛaro. Òdi a di a dibɔɔ musumɛ, de à gu
pu gbɛ̃ kũ ò kú ɔnnnɔnɛ. [16] À gu pu gbɛ̃nɔnɛ lɛ, de ò á yãmanakɛnanɔ e ò á
De kũ à kú musu tɔ́ kpá.

Musa doka bɔkɔtɛnaa

17 Àsungɔ̃ da ma su Musa doka kũ annabinɔ yãnɔ gboronlo. Mádi su
gbororo, ma su de mà papamɛ. 18 Yãpuran matɛn oárɛ, ludambɛ kũ zĩtɛo
ni gɛ̃tɛ, ama doka pì wãnzãn fítinle ke a pɔ́ kete ke ni gɛ̃tɛro, yã sĩnda pínki
ni kɛ. 19 Abire yãi tó gbɛ̃ gì yã kũ ò dìtɛ pìnɔ dokei, bee a kũ à kl̀añyĩ, tó àdi
da gbɛ̃nɔnɛ ò kɛ lɛ, ade nigɔ̃ kĩańyĩ kpata kũ à bò Luda kĩnaa gbɛ̃nɔ témɛ.
Tó gbɛ̃ kũna, tó àdi dańnɛ lɛ sɔ̃, ade nigɔ̃ zɔ̃kɔ̃ kpata kũ à bò Luda kĩnaa
gbɛ̃nɔ tɛ́. 20 Matɛn oárɛ, tó á yãmanakɛna de ludayãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ
pɔ́laro, áni gɛ̃ kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũnlo.

Pɔfɛ̃naa

21 A mà ò pì yãdenɔnɛ òsun gbɛ̃ dɛro. Gbɛ̃ kũ à gbɛ̃ dɛ̀ɛ, oni yãkpatɛ kɛ
kãao. 22 Makũ sɔ̃, matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ à pɔ fɛ̃̀ a gbɛ̃dakeii kà ò yãkpatɛ kɛ
kãao. Gbɛ̃ kũ à a gbɛ̃dake sɔ̃̀sɔ̃ɔ kà ò gɛ́ kãao gbãnadenɔ kĩnaa. Gbɛ̃ kũ à
pì a gbɛ̃dakenɛ mìsaride sɔ̃ kà à gɛ̃ tɛ́n gyãwãnn. 23 Tó n su ǹ Luda gba pɔ́
a gbagbakia, tó n dɔn gwe kũ n gbɛ̃dake n yã kũna, 24 ǹ n gba tó sa'oki
arɛ gwe, ǹ gɛ́ ǹ kútɛ kɛ n adenɛ gĩa, gbasa ǹ su ǹ sa o sà. 25 Tó n ibɛrɛ tɛn
gɛ́ kũnwo yãkpatɛkɛkia, ǹ kɛ likalika ǹ kɛ kãao nna zaa zɛ́n, de àsun n
kpá yãkpatɛkɛriaro yãi. Tó ńdi kɛ lɛro, yãkpatɛkɛri pì ni n kpá dogariia,
dogari ni n da kpɛ́siran. 26 Yãpuran matɛn onnɛ, ĩni bo gwero ari ǹ gɛ́ fĩna
boo pínki. Bee kɔbɔ ni gɔ̃ tɛ́nyĩro.

Zinakɛnaa

27 A mà ò pì, àsun zina kɛro. 28 Makũ sɔ̃, matɛn oárɛ, tó gbɛ̃ nɔgbɛ̃ gwà
kũ laasun pãndeo, ade zina kɛ̀ kãaon gwe kɔ̀. 29 Tó n ɔpla wɛ́ dì tó ǹ fu,
ǹ a bo ǹ zukũna. N kurana n mɛ̀gu kei mana de ò n mɛ̀gu sĩnda pínki zu
tɛ́nla. 30 Tó n ɔpla dì tó ǹ fu, ǹ zɔ̃ ǹ zukũna. N kurana n mɛ̀gu kei mana de
n mɛ̀gu sĩnda pínki tana tɛ́nla.

Yìgidɛnaa
(Mat 19:9, Maa 10:11-12, Luk 16:18)

31 Ò pì dɔ, tó gbɛ̃ tɛn gí a nanɔi, à yìgidɛtakada kpáa. 32 Makũ sɔ̃, matɛn
oárɛ, gbɛ̃ kũ à gì a nanɔi, tó adi kɛ à gɔ̃pose kɛ̀nlo, a zã pì mɛ́ àdi tó à gɔ̃
zinakɛri ũ. Gbɛ̃ kũ à nɔ kũ ò gìii sɛ̀ sɔ̃, à zina kɛ̀n gwe.

Ladanaa

33 A mà ò pì yãdenɔnɛ dɔ, ò yã kũ ò sì kũ Dikirio papa, òsun fuaro.
34 Makũ sɔ̃, matɛn oárɛ, àsun la da sero. Àsun la da kũ ludambɛoro, zaakũ
Luda kíblegbaamɛ, 35 ke andunia, zaakũ Luda tìntimmmɛ, ke Yurusalɛmu,
zaakũ Kína zɔ̃kɔ̃ wɛ̃tɛmɛ. 36 Ǹsun la da kũ n mìioro, zaakũ ĩni fɔ̃ ǹ n mìkã
mɛ̀n do pura kũ ke ǹ a sira kũro. 37 Àgɔ̃ pi ee ke oi. Yã kũ à de abirekũla
bò yã vãni gũmmɛ.

Fĩnabonaa
(Luk 6:29-30)

38 A mà ò pì, ò wɛ́ fĩna bo kũ wɛ́o, saka kũ sakaao. 39 Makũ sɔ̃, matɛn
oárɛ, àsun fĩna bo gbɛ̃ kũ à vãni kɛ̀árɛaro. Tó gbɛ̃ n sãn kɛ̀ n ɔpla gasuua,
ǹ a do dɔnɛ dɔ. 40 Tó gbɛ̃ ye à n uta lokomma yãkpatɛ kɛ kũnwo, ǹ n uta
zɔ̃kɔ̃ɔ tónɛ dɔ. 41 Tó gbɛ̃ gã nàmma ǹ aso sɛ́arɛ kiloo do, ǹ gɛ́onɛ kiloo pla.
42 Tó gbɛ̃ pɔ́ wɛ́ kɛ̀mma, ǹ kpáa. Ǹsun gbɛ̃ kũ à ye à pɔ sãkãmma tɛ̃ro.

Yena ibɛrɛɛi
(Luk 6:27-28, 32-36)

[43] A mà ò pì, àgɔ̃ ye á gbɛ̃dakei, à zã á ibɛrɛgu. [44] Makũ sɔ̃, matɛn oárɛ,
àgɔ̃ ye á ibɛrɛnɔi, à adua kɛ gbɛ̃ kũ òdi wɛ́ tãáwanɔnɛ, [45] de à gɔ̃ á De kũ à
kú musu nɛ́nɔ ũ yãpura. Zaakũ àdi ifãntɛ̃ bo gbɛ̃ vãninɔnɛ kũ gbɛ̃ mananɔ
ń pínki, àdi legũ ma taarisaridenɔnɛ kũ taaridenɔ ń pínki. [46] Tó gbɛ̃ kũ ò
yeáinɔn á yeńyĩ, áni láada ke le Luda kĩnaa yá? Bee bɛ'ɔgɔsirinɔ dì kɛ lɛroo?
[47] Tó á gbɛ̃nɔn adì fɔ kpákpańma ńtɛ̃nɛ, bɔ́ á deo gbɛ̃ pãndenɔlaa? Bee
kifirinɔ dì kɛ lɛroo? [48] Abire yãi àgɔ̃ kun papana, lán á De kũ à kú musu
kun papana nà.

6

Gbadanaa

[1] À laakari kɛ á donyĩyãkɛna gupuraai. Àsun kɛ bisãsiri wɛ́ yãiro. Tó átɛn
kɛ lɛ, áni láada le á De kũ à kú musu kĩnaaro. [2] Tó ntɛn gba da takasidenɔnɛ,
ǹsun a kpàkpa kɛ lán manafikidenɔ bàro. Òdi kɛ aduakɛkpɛnɔ gũn kũ
gãnulɛanɔ de gbɛ̃nɔ ń tɔ́ nna sí yãimɛ. Yãpuran matɛn oárɛ, ò ń láada lèn
gwe kɔ̀! [3] Mɔkɔ̃n, tó ntɛn gba da takasidenɔnɛ, ǹsun tó n ɔzɛ dɔ̃ lán n ɔpla
tɛn kɛ nàro. [4] Ǹ tó n gbadana kɛ asiriyã ũ, n De kũ à asiriyã dɔ̃ ni a fĩna
bonnɛ.

Aduakɛnaa
(Luk 11:2-4)

[5] Tó átɛn adua kɛ, àsungɔ̃ de lán manafikidenɔ bàro. Òdigɔ̃ ye ò adua
kɛ zɛna aduakɛkpɛn kũ zɛ́rankpakɔ̃anɔ de gbɛ̃nɔ ń e yãi. Yãpuran matɛn
oárɛ, ò ń láada lèn gwe kɔ̀! [6] Mɔkɔ̃n, tó ntɛn adua kɛ, ǹ gɛ̃ n kpɛ́ gũn, ǹ
gbà tata, ǹ wɛ́ kɛ n De kũ à kú gwe asiri gũnwa, n De kũ à asiriyã dɔ̃ ni sí
kũnwo. [7] Tó átɛn adua kɛ, àsun yã bɔtɛ dasi lán kifirinɔ bàro. Òdigɔ̃ da ń
yãbɔtɛna dasi gũn Luda ni sí kũńwo. [8] Àsungɔ̃ de lán ń bàro, zaakũ á De pɔ́
kũ á a ni vĩ dɔ̃ ari àgɔ̃ gɛ́ gbɛkaa. [9] Àgɔ̃ adua kɛ lán dí bà:

Ó De kũ à kú musu,
ǹ tó ògɔ̃ dɔ̃ kũ n tɔ́ adona,
[10] Ǹ tó kpata kũ à bò n kĩnaa bo gupuraa,
ò n pɔyenyĩna kɛ andunia gũn,
lákũ òdi kɛ zaa musu nà.
[11] Ǹ ó gba ú kũ óni ble gbãra.
[12] Ǹ ó taarinɔ kɛ̃wá,
lákũ odì kɛ̃ gbɛ̃ kũ ò taari kɛ̀wɛrɛnɔnɛ nà.
[13] Ǹsun tó ò fu yɔ̃ogwanaaaro,
ǹ ó sí a vãnia.
[14] Tó a gbɛ̃nɔ taari kɛ̃ńnɛ, á De kũ à kú musu ni á pɔ́ kɛ̃árɛ se. [15] Tó adi gbɛ̃nɔ
taarinɔ kɛ̃ńnɛ sɔ̃ro, á De ni á taarinɔ kɛ̃árɛro.

Lɛ́yĩnaa

[16] Tó á lɛ́yĩna sɔ̃, àsun ãn sisi lán manafikidenɔ bàro. Òdi ń ãn yãkatɛ
de gbɛ̃nɔ gɔ̃ dɔ̃ kũ ò lɛ́yĩna yãi. Yãpuran matɛn oárɛ, ò ń láada lèn gwe
kɔ̀! [17] Mɔkɔ̃n, tó ń lɛ́yĩna, ǹ ãn pípi, ǹ nísi mámamma, [18] de gbɛ̃nɔ sún dɔ̃
ń lɛ́yĩnaro, sé n De kũ à kú asiri gũn baasiro. N De kũ à asiriyã dɔ̃ ni a fĩna
bonnɛ.

Aruzɛkɛyã
(Luk 11:33-36, 12:33-34, 16:13)

19 Àsun aruzɛkɛ kakaraái andunia gũn laro, gu kũ kɔ̀kɔnɔ dì pɔ́ yakan,
pɔ́nɔ dì dȁa kpán akũsɔ̃ kpãninɔ dì gu fɔ̃ ò pɔ́nɔ sɛ́tɛn. 20 À á aruzɛkɛ kakara
ludambɛ, gu kũ kɔ̀kɔnɔ dì pɔ́ yakanlo, pɔ́nɔ dì dȁa kpánlo akũsɔ̃ kpãninɔ dì
gu fɔ̃ ò pɔ́nɔ sɛ́tɛnlo. 21 Zaakũ gu kũ n aruzɛkɛ kún, gwen n laakarii dìgɔ̃
kún se.
22 Wɛ́mɛ mɛ̀ fitila ũ. Tó n wɛ́ aafia, n mɛ̀ pínki nigɔ̃ gupura ũ. 23 Tó n wɛ́
manaro sɔ̃, n mɛ̀ pínki nigɔ̃ gusira ũ. Tó gupura kũ ń kũna de gusira ũ,
gusira pì zɔ̃kɔ̃. 24 Gbɛ̃ke dì fɔ̃ à zɔ̀ ble dikiri mɛ̀n planɛro, zaakũ ani zã gbɛ̃
don àgɔ̃ ye gbɛ̃ doi, kesɔ̃ ani na gbɛ̃ doa à gbɛ̃ do gya bo. Áni fɔ̃ àgɔ̃ zɔ̀ ble
Ludanɛ kũ ɔgɔo lɛɛlɛro.

Ludanaanikɛnaa
(Luk 12:22-31)

25 Abire yãi matɛn oárɛ, àsun á wɛ̃ndi damu kɛ à pi bɔ́n óni ble ke bɔ́n
óni miro. Àsun mɛ̀ damu kɛ à pi bɔ́n óni daro. Wɛ̃ndi de pɔ́blelaroo? Mɛ̀
de pɔ́kasalaroo? 26 À gwa bãnɔa. Òdi pɔ́ tɔ̃ro, òdi pɔ́ kɛ̃ro, òdi pɔ́ ká dɔ̃ɔ
gũnlo, ama á De kũ à kú musu dì pɔ́ble kpáḿma. Á bɛ̀ɛrɛ vĩ manamana
de bãnɔlaroo? 27 Á tɛ́, dí mɛ́ ani fɔ̃ à a wɛ̃ndi gbȁna kara, bee gɔrɔ do, a
damukɛnaa gũnn?
28 Bɔ́yãin adì pɔ́kasa damu kɛɛ? À lávunɔ gwa sɛ̃n lákũ ò de nà. Òdi zĩ
kɛro, òdi buu tãro, 29 ama matɛn oárɛ, bee Sulemanu kũ a aruzɛkɛo, adi
uta da a mana kà ń ke ũro. 30 Sɛ̃la kũ à kun gbãra ani tɛ́ kũ zia, lákũ Luda dì
pɔ́ nai lɛ nà, ákɔ̃nɔ ludanaanikĩanadenɔ, oni á pɔ́ o dɔ yá? 31 Abire yãi àsun
pɔ́ke damu kɛ à pi bɔ́n óni ble ke bɔ́n óni mi ke bɔ́n óni daro. 32 Kifirinɔn
pɔ́ pìnɔ pínki yã dì dońnɛ arɛ. Zaakũ á De kũ à kú musu dɔ̃ kũ pɔ́ pìnɔ kɔ̃ sì
kãáo, 33 à tó kpata kũ à bò a kĩnaa kũ a yãzɛdeo doárɛ arɛ gĩa, ani á pɔ́ pìnɔ
karaárɛ pínki. 34 Abire yãi àsun zia damu kɛro, zaakũ zia a zĩda yã dɔ̃. Gɔrɔ
sĩnda pínki yã'ũmmanaa mɔ̀a.

7

Kɔ̃ taari'enaa
(Luk 6:37-38, 41-42)

1 Àsun gbɛ̃ taari ero, Luda ni á taari e sero. 2 Zaakũ lákũ ndì gbɛ̃ taari
e nà, lɛn Luda ni n taari e lɛ. Zaka kũ n yɔ̃ońnɛ ani yɔ̃onnɛ. 3 Bɔ́yãi ntɛn
sɛ̃buru kũ à da n gbɛ̃dake wɛ́n ei, akũsɔ̃ ntɛn límukutu kũ à da n wɛ́n yã
daroo? 4 Kũ límukutu da n wɛ́n, à kɛ̀ dera ĩni pi n gbɛ̃dakenɛ à tó ǹ sɛ̃buru
kũ à da a wɛ́n bonɛɛ? 5 Manafikide! Ǹ límukutu kũ à da n wɛ́n bo gĩa, gbasa
ǹ gu e swáswa de ǹ le ǹ sɛ̃buru kũ à da n gbɛ̃dake wɛ́n bonɛ.

6 Àsun Luda pɔ́ kpá kifirinɔaro,
de òsun ɛra ò á kari kɛro yãi.
Àsun á gbɛ̀ bɛ̀ɛrɛdenɔ zu alɛdɛnɔnɛro,
de òsun táa o'oaro yãi.

Wɛ́kɛnaa
(Luk 11:9-13)

7 À wɛ́ kɛ, Luda ni kpááwa. À wɛtɛ, áni le. À gbà lɛ́, Luda ni wɛ̃árɛ. 8 Zaakũ
gbɛ̃ kũ à wɛ́ kɛ̀ɛn òdi kpáa, gbɛ̃ kũ à wɛ̀tɛ sɔ̃ àdi le, gbɛ̃ kũ à gbàa lɛ̀ɛn oni
wɛ̃nɛ. 9 Á tɛ́, dí mɛ́ ani gbɛ̀ kpá a nɛ́a, tó à burodi wɛ́ kɛ̀aa? 10 Tó à kpɔ̀ wɛ́

kɛ̀a sɔ̃, ani mlɛ̃̀ sɛ́ à kpáa yá? 11 Bee kũ á vãnikɛo, á pɔ́ mana kpana á nɛ́nɔa
dɔ̃. Oni á De kũ à kú musu pɔ́ mana kpana gbɛ̃ kũ ò wɛ́ kɛ̀anɔa pɔ́ o dɔ yá?
12 À kɛ gbɛ̃nɔnɛ lákũ á ye ò kɛárɛ nà. Musa doka kũ annabinɔ yãnɔ mìin
gwe.

Zɛ́lɛ kpakoto
(Luk 13:24)

13 À zɛ́lɛ kpakoto sɛ́. Zɛ́ kũ a lɛ́ yàasa akũ à mɛ̀poroki vĩ dì gɛ́ kũńwo
kakatɛnaa gũmmɛ. Abirekũn pari tɛn sɛ́. 14 Zɛ́ kũ àdi gɛ́ kũńwo wɛ̃̀ndii
gũn lɛ́ kpakoto à nakɔ̃ana, akũsɔ̃ gbɛ̃ kũ ò lè ò sɛ́nɔn dasiro.

Gbɛ̃ dɔ̃na a yãkɛnaaa
(Luk 6:43-44, 13:25-27)

15 À laakari kɛ annabi ɛ́kɛnɔi. Òdi su á kĩnaa kũ sã bárao dana, ama
lɛwanna nàdɛrinɔmɛ ń ũ. 16 Áni ń dɔ̃ ń yãkɛnaaa. Òdi geepi bo lɛ̀ líaro.
Òdi kaka e babare láaro. 17 Lí mana dì nɛ́ nna i, lí vãni dì nɛ́ gina i. 18 Lí
mana dì fɔ̃ à nɛ́ ginaa ìro, lí vãni dì fɔ̃ à nɛ́ nna ìro. 19 Òdi lí kũ àdi nɛ́ mana
iro zɔ̃ ò zu tɛ́ gũmmɛ. 20 Lɛmɛ áni ń dɔ̃ ń yãkɛnaaa lɛ.
21 Adi kɛ gbɛ̃ kũ àdigɔ̃ ma sísi Dikiri, Dikiri, mɛ́ ani gɛ̃ kpata kũ à bò
Luda kĩnaa gũnlo, sé gbɛ̃ kũ àdi ma De kũ à kú musu pɔyenyĩna kɛɛ.
22 Yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ pari ni pimɛnɛ: Dikiri, Dikiri, o Luda yã òńnɛ kũ n tɔ́o
bi! O tãnanɔ gòḿma kũ n tɔ́o bi! O daboyãnɔ kɛ̀ dasi kũ n tɔ́o bi! 23 Mani
pińnɛ súsu: Má á dɔ̃ zikiro. À gomala yãvãnikɛrinɔ!

Kpɛ́bori gbɛ̃nɔn planɔ
(Luk 6:47-49)

24 Abire yãi gbɛ̃ kũ à ma yã dínɔ mà, akũ à zĩ kɛ̀a de lán gbɛ̃ laakaride
kũ à a kpɛ́ bò gbɛ̀ɛa bàmɛ. 25 Kũ legũ mà, í dàgula, ĩa kàka à sù kpɛ́ pìia, akũ
adi lɛ́tɛro, kũ ò a ɛ̃ pɛ̀tɛ gbɛ̀ɛa yãi. 26 Gbɛ̃ kũ à ma yã dínɔ mà, akũ adi zĩ
kɛaro de lán mìsaride kũ à a kpɛ́ bò bùsu'atɛ̃a bàmɛ. 27 Kũ legũ mà, í dàgula,
ĩa kàka à sù kpɛ́ pìia, akũ à gbòro à lɛ̀tɛ gbìrim.

Yesu ikoo

28 Kũ Yesu yã birenɔ ò à làka, a yãdannɛnaa bò pari sarɛ, 29 zaakũ adi yã
dańnɛ lán ludayãdannɛrinɔ bàro, à dàńnɛ kũ ikoomɛ.

8

Kusu werekɔ̃anaa
(Maa 1:40-45, Luk 5:12-16)

1 Kũ Yesu kìpa sɛ̃̀sĩia, pari tɛ́i. 2 Akũ kusu ke sù à kùtɛ a arɛ à pì: Dikiri,
tó ń yei, ĩni fɔ̃ ǹ ma werekɔ̃a swáswa. 3 Yesu ɔ bò à nàa à pì: Má yei. Ǹ gɔ̃
swáswa. Zaa gwe gɔ̃̀nɔ a kusu làka. 4 Akũ Yesu pìnɛ: Ǹsun o gbɛ̃ke maro.
Ǹ gɛ́ ǹ n zĩda mɔ sa'oriinɛ, ǹ sa'opɔ kũ Musa dìtɛ kpá n werekɔ̃ana sèeda ũ
gbɛ̃nɔnɛ.

Sozanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ zĩkɛri werekɔ̃anaa
(Luk 7:1-10)

5 Kũ Yesu tɛn gɛ̃ Kapɛnamu, akũ Romu sozanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ sù a kĩnaa, a wɛ́
kɛ̀a 6 à pì: Dikiri, ma zĩkɛri wútɛna bɛ, à kɔ̃̀nɔ kũ̀, mɛ̀ tɛn ũa manamana.
7 Akũ Yesu pìnɛ: Mani gɛ́ mà a werekɔ̃a. 8 Akũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìi pìnɛ: Dikiri,
mádi ká ǹ gɛ́ ma bɛaro. Ǹ yã o dé, ma zĩkɛri ni werekɔ̃a. 9 Zaakũ makũ se,
ò iko vĩ ma musumɛ, akũ má iko vĩ sozanɔa. Madì o ń gbɛ̃ donɛ à gɛ́, àdi

gɛ́. Madì o a pãndenɛ à mɔ́, àdi su. Madì o ma zĩkɛriinɛ à adikũ kɛ, akũ àdi
kɛ.
10 Kũ Yesu yã pìi mà, à bò a sarɛ, akũ à pì gbɛ̃ kũ ò tɛ́inɔnɛ: Yãpuran
matɛn oárɛ, mádi le gbɛ̃ke ma náani kɛ̀ lɛ Isarailanɔ tɛ́ro. 11 Matɛn oárɛ,
gbɛ̃nɔ ni bo ifãboki kpa kũ ifãlɛtɛ kpao dasidasi oni su pɔ́ ble kũ Ibrahĩo
kũ Isaakuo kũ Yakubuo kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũn. 12 Gbɛ̃ kũ ò de yã
ògɔ̃ kú kpataa pìi gũnnɔ sɔ̃, oni ń zu bàai gusira gũmmɛ. Gwen oni ɔ́ɔ dɔn
ò ɔ di ń mìia. 13 Akũ Yesu pì sozanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìinɛ: Ǹ tá bɛ. À kɛnnɛ lákũ n
ma náani kɛ̀ nà. Akũ a zĩkɛrii pì gbãna kṹ gɔrɔ kṹa gɔ̃̀nɔ.

Yesu gyãrenɔ werekɔ̃ana dasidasi
(Maa 1:29-34, Luk 4:38-41)
14 Yesu gɛ̀ɛ Pita bɛa, akũ à è a nanɔ da wútɛna, àtɛn mɛ̀wãna kɛ. 15 Kũ à
ɔ nà a ɔa, akũ a mɛ̀ yĩda kṹ, akũ à fùtɛ à pɔ́ble kɛ̀nɛ.
16 Kũ ɔkɔsi kɛ̀, akũ ò sùnɛ kũ tãnadenɔ dasidasi, akũ à tãna pìnɔ gòḿma
kũ yã'onaao, à gyãrenɔ wèrekɔ̃a ń pínki. 17 Lɛn yã kũ annabi Isaya òo kɛ̀ lɛ
à pì:
À ó gbãnasarikɛ sɛ̀,
à ó gyãnɔ kɛ̃̀wá.

Gbɛ̃ kũ ò ye ò tɛ́ Yesuinɔ
(Luk 9:57-62)
18 Kũ Yesu è pari kàkaraai, akũ à pì a ìbanɔnɛ: Ò bikũ sɛ̀bɛɛ bara. 19 Akũ
ludayãdannɛri ke sù à pì Yesunɛ: Dannɛri, gu kũ ntɛn gɛ́n sĩnda pínki
manigɔ̃ tɛ́nyĩ. 20 Yesu pìnɛ: Gbɛ̃gbonnɔ ń tò vĩ, bãnɔn ń sà vĩ, Bisãsiri Nɛ́ sɔ̃
à ĩampaki vĩro.
21 Akũ ìba pãnde pìnɛ: Dikiri, ǹ tó ari ma de kpágui gĩa. 22 Akũ Yesu pìnɛ:
Ǹ tɛ́mai. Ǹ tó gɛ̀nɔ ń gɛ̀nɔ vĩ.

Yesu zàga'ĩa zɛnaa
(Maa 4:35-41, Luk 8:22-25)
23 Yesu gɛ̃̀ gó'itɛ gũn, akũ a ìbanɔ tɛ̀i ò dà zɛ́n. 24 Kãnto zàga'ĩa gbãna kàka
sɛ̀bɛla, í tɛn vĩvĩ àtɛn káka ń gón. Yesu tɛn i o, 25 akũ a ìbanɔ nài, ò a vù ò pì:
Dikiri, ǹ ó sura ba, ótɛn kakatɛmɛ. 26 Akũ à pìńnɛ: Ludanaanikĩanadenɔ! À
kɛ̀ dera á vĩna vĩ lɛɛ? Akũ à fùtɛ à gì ĩanɛ kũ ío, akũ gu kɛ̀ kítikiti. 27 Yã pìi bò
gbɛ̃ pìnɔ sarɛ ò pì: Gbɛ̃ kpate taka burin dí? Bee ĩa kũ ío dì a yã mamɛ.

Tãnanɔ gbarɛna alɛdɛnɔa
(Maa 5:1-20, Luk 8:26-39)
28 Kũ Yesu bikṹ bara dire Gadara bùsun, tãnade gbɛ̃nɔn pla kenɔ bò
miranɔ tɛ́, ò sù ò dàalɛ. Ò pãsĩ manamana, gbɛ̃ke dì fɔ̃ à bɔtɛ gwero. 29 Ò
wiki lɛ̀ ò pì: Bɔ́n ó vĩ kɔ̃ ɔĩ, Luda Nɛ́? N su wɛ́ tãwá la ari a gɔrɔ gɔ̃ kán yá?
30 Alɛdɛ kpàsa zɔ̃kɔ̃ kú kũńwo zã̀ dire, òtɛn pɔ́ ble. 31 Akũ tãna pìnɔ kútɛ kɛ̀
Yesunɛ ò pì: Tó n pɛ̀wá, ǹ ó gbarɛ alɛdɛ kpàsa dire gũn. 32 Akũ Yesu pìńnɛ:
À gɛ́. Akũ ò gòḿma ò gɛ̃̀ alɛdɛnɔ gũn. Akũ alɛdɛ kpàsaa pìi wì kũ bàao pínki,
ò sòro sĩ̀sĩgororooa, ò sì sɛ̀bɛn, akũ ò gàga í gũn gwe. 33 Akũ alɛdɛdãrinɔ bàa
lɛ̀ ò gɛ̃̀ wɛ̃tɛ gũn, ò yã pìnɔ bàbańnɛ kũ yã kũ à tãnadenɔ lèeo pínki. 34 Akũ
wɛ̃tɛdenɔ bɔ̀tɛ ò gɛ̀ɛ da Yesulɛ ń pínki. Kũ ò a è, ò kútɛ kɛ̀nɛ kũ à bońnɛ ń
bùsun.

9

Kɔ̃̀nɔde werekɔ̃anaa
(Maa 2:1-12, Luk 5:17-26)
[1] Yesu gɛ̃̀ gó gũn, à ɛ̀ra à sɛ̀bɛ bikṹ̀ à kà a bɛ wɛ̃tɛa. [2] Akũ gbɛ̃kenɔ mɔ̀nɛ kũ
kɔ̃̀nɔdeo wútɛna gyãresɛbɔn. Kũ Yesu è ò a náani vĩ, akũ à pì kɔ̃̀nɔde pìinɛ:
Ma gbɛ̃, ǹ laakari kpátɛ! N durunnanɔ kɛ̃̀mma. [3] Ludayãdannɛri kenɔ kú
gwe, akũ ò ò ń nɛ̀sɛɛ gũn ò pì: Gbɛ̃ bire tɛn dɔkɛ kũ Ludaoomɛ. [4] Yesu ń
laasun dɔ̃, akũ à ń lá à pì: Bɔ́yãi átɛn laasun vãni lɛ́ á nɛ̀sɛɛ gũnn? [5] Tó ma
pì, a durunnanɔ kɛ̃̀a, ke tó ma pì à futɛ à táa o, a kpate mɛ́ à aragaa? [6] Ma
ò lɛ de àgɔ̃ dɔ̃ kũ Bisãsiri Nɛ́ durunnanɔ kɛ̃mmana iko vĩ zĩtɛ lamɛ. Akũ à
pì kɔ̃̀nɔde pìinɛ: Ǹ futɛ ǹ n wútɛbɔ sɛ́ ǹ tá bɛ. [7] Akũ à fùtɛ à tà bɛ. [8] Kũ pari
è lɛ, vĩna ń kũ, ò Luda kũ à iko bire taka kpà bisãsirinɔa tɔ́ bò.

Matiu sisinaa
(Maa 2:13-17, Luk 5:27-32)
[9] Yesu bò gwe, àtɛn gɛ̃tɛ, akũ à gbɛ̃ kũ òdi pi Matiu è vutɛna a
bɛ'ɔgɔsikpɛn. À pìnɛ: Ǹ mɔ́ ǹ tɛ́mai. Akũ à fùtɛ à tɛ̀i. [10] Kũ Yesu tɛn pɔ́
ble a bɛa, bɛ'ɔgɔsirinɔ kũ kifirinɔn kú gwe dasi, òtɛn pɔ́ ble kãao kũ a ìbanɔ
lɛɛlɛ. [11] Kũ Farisinɔ è lɛ, akũ ò a ìbanɔ là ò pì: Bɔ́yãi á dikiri tɛn pɔ́ ble kũ
bɛ'ɔgɔsirinɔ kũ kifirinɔoo? [12] Kũ Yesu yã pìi mà à pì: Gbɛ̃ kũ à aafia vĩ bàka
kú kũ likita yãoro, sé gyãre. [13] À gɛ́ à laasun lɛ́ yã kũ à kɛ̃na Luda yãn
bire mìia ò pì: Kɔ̃ wɛ̃ndagwanaan má yei, adi kɛ sa'onaanlo. Mádi su gbɛ̃
mananɔ sísiro, sé kifirinɔ.

Lɛ́yĩnaa
(Maa 2:18-22, Luk 5:33-39)
[14] Akũ Yahaya Da'itɛkɛri ìbanɔ sù ò Yesu là ò pì: À kɛ̀ dera ókɔ̃nɔ kũ
Farisinɔ odì lɛ́ yĩ, akũ n ìbanɔ dì yĩ sɔ̃roo? [15] Akũ Yesu yã lɛ̀kɔ̃ańnɛ à pì:
Nɔsɛri gbɛ̃nɔ ni pɔsira kɛ gɔrɔ kũ à kú kũńwo nɔsɛ gũn yá? Oi, ama a gɔrɔ
ni su kũ oni nɔsɛrii pì bo ń tɛ́, gbasa ò lɛ́ yĩ sà. [16] Gbɛ̃ke dì uta zĩ nambata
na kũ pɔ́lɛ dufuoro, zaakũ a dufu ni sɔ̃kũn à kɛ̃kɔ̃rɛ, uta zĩ fɔ̃na ni kara.
[17] Òdi sèwɛ̃ dufu ká tùru zĩ gũnlo. Tó ò kɛ̀ lɛ, tùru ni pũtãmɛ, wɛ̃ pì ni kɔ́tɛ,
tùru ni wíwi. Oi, òdi sèwɛ̃ dufu ká tùru dufu gũmmɛ, onigɔ̃ mana ń pínki.

Nɛ́nɔkpare vuna kũ nɔgbɛ̃ kũ à ɔ nà Yesu utaaao
(Maa 5:21-43, Luk 8:40-56)
[18] Gɔrɔ kũ Yesu tɛn yã birenɔ ońnɛ, gbãnade ke sù à kùtɛ a arɛ à pì: Ma
nɛ́nɔgbɛ̃ gà tera dí. Ǹ mɔ́ ǹ ɔ naa, anigɔ̃ kú wɛ̃̀ndiio. [19] Akũ Yesu fùtɛ à tɛ̀i
kũ a ìbanɔ.
[20] Nɔgbɛ̃ ke kú gwe, aru dì bɔtɛa à kà wɛ̃̀ kuri awɛɛpla. À sù à ɔ nà Yesu
uta lɛ́a a kpɛ kpa. [21] Zaakũ à pì: Bee tó ma ɔ nà a utaa dé, mani werekɔ̃a.
[22] Yesu lìtɛ à a è, akũ à pì: Ǹ n laakari kpátɛ, nɔgbɛ̃! Ma náani kũ n kɛ̀ mɛ́ à
n werekɔ̃a. Gwe gɔ̃̀nɔ nɔgbɛ̃ pì wèrekɔ̃a.
[23] Kũ Yesu kà gbãnade pì bɛa, à è òtɛn kutɛ pɛ́, pari kĩni dɔ. [24] Akũ Yesu
pì: À á zĩda gá. Nɛ́ pì dí garo, àtɛn i omɛ. Akũ òtɛn a lalandi kɛ. [25] Kũ ò pɛ̀
gbɛ̃nɔa ò bɔ̀tɛ bàai, akũ Yesu gɛ̃̀ kpɛ́n, à nɛ́ pìi kṹ̀ a ɔa, akũ à fùtɛ. [26] Akũ yã
pì baaruu dà bùsuu pìla pínki.

Vĩ̀nanɔ werekɔ̃anaa
[27] Kũ Yesu bò gwe, vĩ̀na gbɛ̃nɔn planɔn tɛ́i kũ wikio òtɛn pi: Ǹ ó wɛ̃nda
gwa, Dauda buri! [28] Kũ Yesu kà bɛ, vĩna pìnɔ nài, akũ à ń lá à pì: Á ma náani

vĩ kũ mani fɔ̃ mà yã pì kɛárɛ yá? Ò wèa ò pì: Lɛmɛ, Dikiri. 29 Akũ à ɔ nà ń
wɛ́a à pì: Àgɔ̃ deárɛ lákũ a ma náani kè nà. 30 Akũ ń wɛ́ gu è. Yesu kpɛ̀kɛ̃ńyĩ
à pì: Àsun o gbɛ̃ke maro. 31 Bee kũ abireo ò gɛ̀ɛ ò a baaruu dàgula bùsuu
pìn pínki.

Nɛ́nɛnatɛnade werekɔ̃anaa

32 Gɔrɔ kũ vìnanɔ tɛn bɔtɛ, ò sù Yesunɛ kũ tãnade kũ a nɛ́nɛ natɛnaao.
33 Kũ Yesu tãna pìi gòa, akũ à yã ò. Yã pìi bò pari sarɛ ò pì: Ódi yã bire taka
e Isarailanɔ bùsun yãro. 34 Akũ Farisinɔ pì: Àdi tãna goḿma kũ tãnanɔ kína
gbãnaomɛ.

Yesu wɛ̃ndadɔ̃na gbɛ̃nɔnɛ

35 Yesu gɛ̀ɛ wɛ̃tɛnɔa kũ lakutunɔ pínki, à yã dàńnɛ ń aduakɛkpɛnɔ gũn, à
kpata kũ à bò Luda kĩnaa baaru nna kpàńnɛ, à gyãrenɔ wèrekɔ̃a ń pínki kũ
gbãnasaridenɔ ń pínki. 36 Kũ à pari è, akũ ò kɛ̀nɛ wɛ̃nda, zaakũ ò kú bídin,
ò lìkara lán sã kũ ò dàri vĩronɔ bà. 37 Akũ Yesu pì a ìbanɔnɛ: Pɔ́kɛ̃na zɔ̃kɔ̃,
ama zĩkɛrinɔn dasiro. 38 À wɛ́ kɛ Buradea de à zĩkɛrinɔ gbarɛ ò a pɔ́nɔ kɛ̃.

10

Yesu zìri gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ ditɛnaa
(Maa 3:13-19, Luk 6:12-16)

1 Yesu a ìba gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ sìsi, akũ à ń gba iko ò tãnanɔ goḿma,
ò gyãrenɔ werekɔ̃a kũ gbãnasaridenɔ ń pínki. 2 Zìri gbɛ̃nɔn kuri awɛɛpla
pìnɔ tɔ́nɔn dí: Gbɛ̃ káaku Simɔ kũ òdi pinɛ Pita kũ a dakũna Anduruo,
Zebedi nɛ́ Yamisi kũ a dakũna Yuhanao, 3 Filipi, Batɔlɔmiu, Tomasi,
bɛ'ɔgɔsiri Matiu, Alafeu nɛ́ Yamisi, Tadeu, 4 Simɔ Kokaride kũ Yudasi
Isikariɔti kũ à bò a kpɛo.

Yesu zìrinɔ zĩnaa
(Maa 6:7-13, Luk 9:1-6)

5 Kũ Yesu tɛn gbɛ̃nɔn kuri awɛɛpla pìnɔ zĩ, à pìńnɛ: Àsun gɛ́ buri pãndenɔ
kĩnaaro. Àsun gɛ̃ Samaria wɛ̃tɛnɔ gũnlo. 6 À gɛ́ Isaraila kũ ò sàtɛ lán sã
bànɔ kĩnaa. 7 À gɛ́ àgɔ̃ waazi kɛ àgɔ̃ gɛ́o à pi: Kpata kũ à bò Luda kĩnaa kà
kãni! 8 À gyãrenɔ werekɔ̃a, à gɛ̀nɔ vu bona gan, à kusunɔ werekɔ̃a swáswa,
à tãnanɔ goḿma. Lákũ a lè pɔ́kekpanaa sari nà, à kɛńnɛ pɔ́kesinaa sari.
9 Àsun ɔgɔ da á bɔ̀kɔnlo. 10 Àsun bɔ̀kɔlokona sɛ́ro ke uta plade ke kyate ke
gòo, zaakũ zĩkɛrii kà à a pɔ́ble le. 11 Wɛ̃tɛ kũ áni kán sĩnda pínki ke lakutu,
à gbɛ̃ mana wɛtɛ à kipaa, àgɔ̃ kú gwe ari à gɛ́ gɛ̃o zɛ́la. 12 Tó a gɛ̃ ɔnn, à fɔɔ
nna kpáḿma. 13 Tó ɔndenɔ kà, á fɔɔ nna ni gɔ̃ńnɛ. Tó odi ká sɔ̃ro, á fɔɔ nna
ni ɛra à sukpaáwa. 14 Gu kũ odi gbãnakɛ kpáái ke odi sã kpá á yãiro, à bo
ɔn ke lakutu pìi gũn à lukutɛ̃ warawara á gbánɔa. 15 Yãpuran matɛn oárɛ,
yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ wɛ́tãmmana kũ Sɔdɔmu kũ Gɔmɔradenɔ ni le nigɔ̃ sàna
de wɛ̃tɛ pì denɔ pɔ́la.

Yã kũ ani Yesu ìbanɔ le onnɛnaa
(Maa 13:9-13, Luk 21:12-17)

16 Matɛni á zĩ lán sãnɔ bà lɛwannanɔ tɛ́mɛ. Àgɔ̃ laakari vĩ lán mlɛ̀nɔ
bà, àgɔ̃ de yãkekɛrisaridenɔ ũ lán potɛ̃nɛnɔ bà. 17 À laakari kɛ bisãsirinɔi,
zaakũ oni á kũkũ ò á na yãkpatɛkɛrinɔnɛ ń ɔ̃i, oni á gbɛ̃gbɛ̃ ń aduakɛkpɛnɔ
gũn. 18 Oni gɛ́ kãáo bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ kínanɔ kĩnaa ma yãi. Ánigɔ̃ deńnɛ

ma sèedadenɔ ũ kũ buri pãndenɔ. [19] Tó ò á kpáḿma, àsun yã kũ áni o damu
kɛro ke yã kũ áni liḿma. Zĩ kũ̀a Luda mɛ́ ani yã kũ áni o da á lɛ́n. [20] Adi kɛ
ákɔ̃nɔ mɛ́ áni yã oro, á De Nini mɛ́ ani yã da á lɛ́n.

[21] Vĩ̀ni kũ dakũnanɔ ni kɔ̃ kpáḿma ò dɛ. Denɔ ni bo ń nɛ́nɔ kpɛ. Nɛ́nɔ ni
bo ń denɔ kũ ń danɔ kpɛ ò ń dɛ. [22] Gbɛ̃ sĩnda pínki ni zãágu ma yãi, ama gbɛ̃
kũ à zɛna gbãna ari a gɔrɔ lɛ́a ni surabana le. [23] Tó òtɛn wɛ́ tãáwa wɛ̃tɛ ken,
à bàa lɛ́ à tá a pãnden. Yãpuran matɛn oárɛ, áni gɛ́ Isarailanɔ bùsu wɛ̃tɛnɔ
gũn à láka pínkiro, Bisãsiri Nɛ́ ni gĩnakɛ à su. [24] Ìbaa dìgɔ̃ de a dannɛrilaro.
Zĩ̀rii dìgɔ̃ de a dikirilaro. [25] Tó ìba a yãdannɛri lenaa lè ke tó zĩ̀ri a dikiri
lenaa lè, abirekũ mɔ̀ lɛ. Tó ò tɔ́ kpà ɔn bedenɛ Bɛlɛzɛbubu, tɔ́ kũ a vãni de
abirekũlan oni kpá a ɔndenɔnɛ.

Zɛna kũ Yesuo gbɛ̃nɔ arɛ
(Luk 12:2-9)

[26] Àsun vĩna kɛńnɛro. Pɔ́ke kun utɛna kũ ani bo gupuraaro. Asiriyã ke
kun kũ oni gí dɔ̃iro. [27] À yã kũ matɛn oárɛ gusiran o gupuraa. À yã kũ
átɛn ma á sã gũn kpàkpa kɛ gãnulɛa. [28] Gbɛ̃ kũ òdi mɛ̀ kakatɛ, ama òdi fɔ̃ ò
nini dɛ̀ronɔ, àsun vĩna kɛńnɛro. À vĩna kɛ Ludanɛ, kũ ani fɔ̃ à nini kũ mɛ̀ɛo
kakatɛ tɛ́ gũn pínki. [29] Òdi bãntoro mɛ̀n pla yía kɔbɔ donloo? Ama ń ke dì
lɛ́tɛ zĩtɛ á De yãdɔ̃naa sariro. [30] Bee á mìkãnɔ, à a lɛ́ dɔ̃. [31] Abire yãi àsun
vĩna kɛro. Á bɛ̀ɛrɛ de bãntoro dasinɔla.

[32] Gbɛ̃ kũ à zɛ̀ kũmao gbɛ̃nɔ arɛ, mani zɛ kãao ma De kũ à kú musu arɛ.
[33] Gbɛ̃ kũ à ledi kpàmai gbɛ̃nɔ arɛ sɔ̃, mani ledi kpái ma De kũ à kú musu
arɛ.

Kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana Yesu yãi
(Luk 12:51-53, 14:26-27)

[34] Ásungɔ̃ da ma su de gbɛ̃nɔ gɔ̃ nna kũ kɔ̃o andunia gũnnlo. Mádi su de
gbɛ̃nɔ gɔ̃ nna kũ kɔ̃o yãinlo, sé futɛna kũ kɔ̃o. [35] Ma sumɛ, de gɔ̃gbɛ̃ bo a de
kpɛ, nɔgbɛ̃ bo a da kpɛ, nɔzãre bo a zã da kpɛ. [36] Gbɛ̃ bedenɔ ni gɔ̃ a ibɛrɛnɔ
ũ. [37] Gbɛ̃ kũ à ye a de ke a dai demala dí ká àgɔ̃ de ma ìba ũro. Gbɛ̃ kũ à
ye a nɛ́gɔ̃gbɛ̃ ke a nɔgbɛ̃i demala dí ká àgɔ̃ de ma ìba ũro. [38] Gbɛ̃ kũ adi a
lígbãndurukpana sɛ́ àgɔ̃ tɛ́omairo, ade dí ká àgɔ̃ de ma ìba ũro. [39] Gbɛ̃ kũ
à a wɛ̃̀ndi kũna, ade ni kurai. Gbɛ̃ kũ à gì a wɛ̃̀ndiii ma yãi sɔ̃, ade nigɔ̃
wɛ̃̀ndi vĩ.

Láada yã

[40] Gbɛ̃ kũ à á sí ma simɛ. Gbɛ̃ kũ à ma si sɔ̃, ade gbɛ̃ kũ à ma zĩ sìmɛ. [41] Gbɛ̃
kũ à annabii sì a annabikɛ yãi ni annabi láada le. Gbɛ̃ kũ à gbɛ̃ mana sì a
manakɛ yãi ni gbɛ̃ mana láada le. [42] Bee í yĩdan, gbɛ̃ kũ à nɛ́ dínɔ doke gbà
ma ìbakɛ yãi, yãpuran matɛn oárɛ, ade ni kura a láadairo.

11

Yahaya Da'itɛkɛri zĩ̀rinɔ
(Luk 7:18-35)

[1] Kũ Yesu yã birenɔ dà a ìba gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔnɛ à làka, à bò gwe, à
gɛ̀ɛ waazi kɛ ń wɛ̃tɛnɔ gũn, àtɛn yã dańnɛ.

[2] Zaa kpɛ́siran Yahaya Kirisi yãkɛnanɔ mà, akũ à a ìba kenɔ zĩ̀ [3] ò a la, àkũ
mɛ́ à gbɛ̃ kũ ani su ũ yá, ke ògɔ̃ wɛ́ dɔ gbɛ̃ pãndeimɛ? [4] Akũ Yesu wèḿma
à pì: À gɛ́ yã kũ átɛn ma átɛn e gbã Yahayanɛ à pi, [5] vĩ̀nanɔ tɛn gu e, ɛrɛnɔ

tɛn táa o, kusunɔ tɛn werekɔ̃a, sãtonɔ tɛn yã ma, gɛ̀nɔ tɛn vu, takasidenɔ
tɛn baaru nna waazi ma. 6 Arubarikademɛ gbɛ̃ kũ àdi fu ma yãaro ũ.

7 Kũ Yaaya zɩ̃̀rinɔ tà, Yesu Yahaya yã ò parinɛ à pì: Bɔ́n a gɛ gwa
gbárannan? Kàpa kũ ĩa tɛn yĩgãn yá? 8 Bɔ́n a gɛ gwa sàa? Gbɛ̃ kũ à pɔ́kasa
zãnɛ danan yá? Pɔ́kasamanadarinɔ dìgɔ̃ kú kínabɛamɛ. 9 Bɔ́n a gɛ gwa sàa?
Annabiin yá? Lɛmɛ! Matɛn oárɛ, à de annabila se. 10 Zaakũ Yahayan ò a
yã kɛ̃̀ Luda yãn ò pì: Mani ma zɩ̃̀ri gbarɛ n ã de à zɛ́ kɛkɛnnɛ.
11 Yãpuran matɛn oárɛ, nɔgbɛ̃ nɛ́'inaa gũn gbɛ̃ke dí bo à kà Yahaya
Da'itɛkɛri ũro. Bee kũ abireo gbɛ̃ kũ à de gbɛ̃ kpɛde ũ kpata kũ à bò Luda
kĩnaa gũn deala. 12 Zaa gɔrɔ kũ Yahaya Da'itɛkɛrii nà waazikɛnaaa ari
suna gbȁa, òtɛn kɔ̃dɛ kɛ ò gɛ̃ kpataa pìn, akũ kùgbãnadenɔ tɛn gɛ̃n. 13 Musa
kũ annabinɔ pínki gĩnakɛ ò a yã ò ari à gɛ̀ɛ pɛ́ Yahayaa. 14 Tó áni fɔ̃ à sí,
Yahaya pì mɛ́ à Iliasu kũ ò pì ani su ũ. 15 Gbɛ̃ kũ à sã vĩ à yã pì ma.

16 Bɔ́n mani gbãragbɛ̃nɔ lɛkɔ̃aoo? Ò de lán nɛ́ kũ ò kú ɛtɛ gũnnɔ bà òtɛn
lɛ́ zukɔ̃i 17 òtɛn pi:
O kutɛɛ pɛ̀árɛ, ádi ũ wãro,
o wɛ̃nda lɛ̀ɛ sìárɛ, ádi ɔ́ɔ dɔro.
18 Zaakũ Yahaya sù, adi burodi sóro, adi wɛ̃ miro, akũ ò pì tãnademɛ. 19 Kũ
Bisãsiri Nɛ́ sù, àdi pɔ́ ble, àdi í mi, akũ ò pì: Guturu wɛ̃miriimɛ, bɛ'ɔgɔsirinɔ
kũ kifirinɔ gbɛ̃nnamɛ! Ama òdi ɔ̃ndɔ̃ dɔ̃ a yãkɛnaaamɛ.

Yesu zukakana wɛ̃tɛ kenɔ denɔi
(Luk 10:13-15)

20 Akũ Yesu fùtɛ à zuka kà wɛ̃tɛ kũ à a daboyã paride kɛ̀nnɔ gbɛ̃nɔi, kũ
odi ń nɛ̀sɛ litɛro yãi à pì: 21 Waiyoo Kɔrazĩdenɔ! Waiyoo Bɛtɛsaidadenɔ!
Tó ma daboyã kũ ma kɛ̀ á tɛ́nɔ kɛ̀ Taya kũ Sidɔ̃o yã, de wɛ̃tɛpidenɔ
pɔ́kasanɔ dàdańla, ò vùtɛ tuburaa à gìi kɛ̀ nɛ̀sɛlitɛna sèeda ũ. 22 Matɛn
oárɛ, yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ á wɛ́tãmmana nigɔ̃ de Tayadenɔ kũ Sidɔ̃denɔ pɔ́la.
23 Ákɔ̃nɔ Kapɛnamudenɔ sɔ̃ áni gbã à zɔ̃ Ludaan yá? Oni ɔ zɔ̃ái ari
gyãwãnn. Zaakũ tó ò daboyã kũ ma kɛ̀árɛnɔ kɛ̀ Sɔdɔmu yã, de à kun
ari kũ a gbãrao. 24 Matɛn oárɛ, yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ á wɛ́tãmmana nigɔ̃ de
Sɔdɔmudenɔ pɔ́la.

Kámmabona Yesu kĩnaa
(Luk 10:21-22)

25 Zĩ kȕa Yesu pì: Baa, musu kũ zĩtɛo Dikiri, ma n sáabu kɛ̀, kũ n yã
birenɔ ùtɛ yãdɔ̃rinɔnɛ kũ ɔ̃ndɔ̃rinɔ, akũ n boo kyódɔ̃risarinɔnɛ. 26 Lɛmɛ,
Baa, zaakũ n pɔyenyĩnaamɛ. 27 Ma De pɔ́ sĩnda pínki nàmɛnɛ ma ɔĩ. Gbɛ̃ke
Luda Nɛ́ dɔ̃ro, tó adi kɛ De Luda baasiro. Gbɛ̃ke De Luda dɔ̃ro, tó adi kɛ a
Nɛ́ kũ gbɛ̃ kũ Nɛ́ pì ye à a mɔńnɛnɔ baasiro.

28 À mɔ́ ma kĩnaa ákɔ̃nɔ kũ á aso sɛna a kpasanɔ pínki, mani á gba zɛ́ à
kámma bo. 29 À ma gbãngo sɛ́ à yã dada ma kĩnaa, á laakari ni kpátɛ, zaakũ
má busɛ akũsɔ̃ ma nɛ̀sɛ yĩda. 30 Ma gbãngo sɛna zĩ'ũro, ma aso tìkisiro.

12

Kámmabogɔrɔ yã
(Maa 2:23-3:6, Luk 6:1-11)

1 Gɔrɔ birea Yesu tɛn pã buranɔla kámmabogɔrɔ zĩ. Nà tɛni a ìbanɔ dɛ, akũ
ò pɔ́blewɛ wòro, òtɛn só. 2 Kũ Farisinɔ è lɛ, akũ ò pìnɛ: Ǹ n ìbanɔ gwa, òtɛn
yã kũ òdi kɛ kámmabogɔrɔ zĩro kɛ. 3 Akũ Yesu pìńnɛ: Adi kyó kɛ a è lákũ

Dauda kɛ̀ nà kũ a gbɛ̃nɔ gɔrɔ kũ nà tɛni ń dɛroo? 4 À gɛ̃̀ Luda ɔnn, àpii kũ a
gbɛ̃nɔ burodi kũ ò kàtɛ Ludanɛɛ sò, burodi kũ ò a sona zɛ́ vĩro, sé sa'orinɔ.
5 Kũ sa'ori kũ ò kú Luda ɔnn kámmabogɔrɔ zĩnɔ dì gɔrɔ pì yã daro, akũsɔ̃ adi
kɛńnɛ taari ũro, ádi a kyó kɛ a è Luda yãnloo? 6 Matɛn oárɛ: Pɔ́ kũ à zɔ̃kɔ̃
de Luda ɔnla kú la. 7 Tó á yã díkĩna mì dɔ̃, kũ kɔ̃wɛ̃ndagwanaan má yei,
adi kɛ sa'onaanlo, de ádi taarisaridenɔ taari lero. 8 Zaakũ Bisãsiri Nɛ́ mɛ́
à iko vĩ kámmabogɔrɔa.

9 Kũ Yesu bò gwe, akũ à gɛ̃̀ ń aduakɛkpɛn. 10 Gɔ̃gbɛ̃ ke kú gwe, a ɔ do
íbana. Gbɛ̃kenɔ tɛn zɛ́ wɛtɛ ò yã dí Yesua, akũ ò a là ò pì: Gbɛ̃ werekɔ̃ana
kámmabogɔrɔ zĩ zɛ́ vĩ yá? 11 Akũ à wèḿma à pì: Tó á gbɛ̃ke sã vĩ à zu wɛ̀ɛn
kámmabogɔrɔ zĩ, à gí gɛ́ à boii? 12 Bisãsiri de sãla zɛ̃̀. Abire yãi yãmanakɛna
kámmabogɔrɔ zĩ zɛ́ vĩ. 13 Akũ Yesu pì gɔ̃gbɛ̃ pìinɛ: Ǹ n ɔ pìi poro. Kũ à pòro,
akũ à kɛ̀ a gbɛ̀n swáswa lán a do bà. 14 Akũ Farisinɔ bɔ̀tɛ ò gɛ̀ɛ ò yã gɔ̃gɔ̃
deran ò kɛ nà ò Yesu dɛ.

Zĩkɛri kũ Luda sɛ̀ɛ

15 Yesu dɔ̃̀, akũ à gò gwe. Pari bò ò tɛ̀i, akũ à ń gyãrenɔ wèrekɔ̃a ń pínki,
16 à gìńnɛ ò o gbɛ̃ kũ á de a ũ. 17 Lɛn Luda yã kũ annabi Isaya òo kɛ̀ lɛ, à pì:
18 Ma zĩkɛri kũ ma sɛ̀ɛn dí,
ma yenyĩde kũ a yã dì kámagu.
Mani ma Nini di a musu,
ani yãzɛde da burinɔnɛ.
19 Ani lɛ́kpakɔ̃a kɛro, ani pataḿmaro,
gbɛ̃ke ni a zuka ma dɔ batunlo.
20 Ani kàpa kũ à kpana zɛ́n ɛ́ro,
ani fitila wɛ́'ipakɛna dɛro,
ari à tó yãzɛde zɩ̃̀ ble.
21 Buri sĩnda pínki tãmaa nigɔ̃ dɔa.

Tãnagona gbɛ̃nɔa
(Maa 3:20-30, Luk 11:14-23)

22 Akũ ò sù Yesunɛ kũ tãnade vĩ̀na kũ a nɛ́nɛ natɛnaao. Yesu a wèrekɔ̃a,
àtɛn yã o sà, àtɛn gu e. 23 Akũ yã pìi bò gbɛ̃nɔ sarɛ ń pínki ò pì: Dauda buri
pìin díroo? 24 Kũ Farisinɔ mà, akũ ò pì: Gbɛ̃ díkĩna ni fɔ̃ à tãna goḿmaro sé
kũ tãnanɔ kína Bɛlɛzɛbubu gbãnao. 25 Yesu ń laasun dɔ̃, akũ à pì: Kpata
kũ a gbɛ̃nɔ ibɛrɛɛ sɛ̀ kũ kɔ̃o ni kakatɛ. Wɛ̃tɛ ke ɔn kũ a gbɛ̃nɔ ibɛrɛɛ sɛ̀ kũ
kɔ̃o ni gɔ̃ bɛzĩ ũmɛ. 26 Tó Setan tɛni a zĩda go gbɛ̃nɔa, à ibɛrɛɛ sɛ̀ kũ a zĩdaon
gwe. A kpata ni gì kɛ deramɛɛ? 27 Tó Bɛlɛzɛbubu gbãnan madìgɔ̃ tãnanɔ
gooḿma sɔ̃, á gbɛ̃nɔ dì ń go kũ dí gbãnaomɛɛ? Lɛn á zĩda gbɛ̃nɔ á ɛ́kɛ bò lɛ.
28 Tó Luda Nini gbãnan matɛn tãna gooḿma, àgɔ̃ dɔ̃ kũ kína kũ Luda kàa
sù à á lén gwe.

29 Deran gbɛ̃ ni kɛ nà à gɛ̃ gɔ̃sa gbãna kpɛ́n à a pɔ́nɔ sɛ́tɛɛ? Séto à a yɩ̃̀ gĩa,
gbasa à a kpɛ́ wara. 30 Gbɛ̃ kũ à de ma gbɛ̃ ũro bi ma ibɛrɛɛmɛ. Gbɛ̃ kũ àtɛn
pɔ́ kakara kũmaoro tɛn fãkɔ̃amɛ. 31 Abire yãi matɛn oárɛ, Luda ni gbɛ̃nɔ
durunnanɔ kɛ̃ḿma kũ a tɔ́ vãni kũ òdi sísinɔ pínki, ama ani gbɛ̃ kũ à a Nini
tɔ́ vãni sì kɛ̃ro. 32 Tó gbɛ̃ Bisãsiri Nɛ́ tɔ́ vãni bò, Luda ni kɛ̃a, ama tó gbɛ̃
Luda Nini tɔ́ vãni bò, ani ade kɛ̃ andunia tera díkĩna gũnlo ke a kũ àtɛn su.

Gbɛ̃ dɔ̃na a yãkɛnaaa
(Luk 6:43-45)

33 Tó lí mana, a nɛ́ nigɔ̃ manamɛ. Tó lí vãni sɔ̃, a nɛ́ nigɔ̃ vãnimɛ. Zaakũ
línɛn òdi lí dɔ̃a. 34 Bisãsiri pitikonɔ! Kũ á vãni, à kɛ̀ dera áni fɔ̃ à yã mana
oo? Zaakũ yã kũ à swɛ̃̀ɛ pàn lɛ́ dì o. 35 Gbɛ̃ mana dì a mana bo a mana
kũ à katɛna a gũmmmɛ. Gbɛ̃ vãni sɔ̃ àdi a vãni bo a vãni kũ à katɛna a
gũmmmɛ. 36 Matɛn oárɛ, yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ gbɛ̃nɔ ni ń fayasariyã kũ ò ò
baba Ludanɛ pínki. 37 Zaakũ yã kũ n ò mɛ́ ani yã nna kpámma kesɔ̃ à yã
danla.

Sèedagbɛkana Yesua
(Maa 8:11-12, Luk 11:29-32)

38 Akũ ludayãdannɛrinɔ kũ Farisi kenɔo pì Yesunɛ: Dannɛri, ó ye ǹ sèeda
ke kɛ ò e. 39 Akũ Yesu wèḿma à pì: Gbãragbɛ̃ vãni ludanaanikɛrisarinɔ
mɛ́ òdi sèeda gbɛkama, ama mani sèeda ke kɛńnɛro, sé annabi Inusa pɔ́.
40 Lákũ Inusa kɛ̀ kpɔ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃ gbɛrɛ gũn nà fãnantɛ̃ kũ gwãanio ari gɔrɔ aakɔ̃,
lɛn Bisãsiri Nɛ́ ni kɛ lɛ zĩtɛn fãnantɛ̃ aakɔ̃ gwãani aakɔ̃. 41 Yãkpatɛkɛgɔrɔ
zĩ Ninɛvadenɔ ni futɛ ò yã da gbãragbɛ̃nɔla, zaakũ kũ ò Inusa waazi mà,
ò ń nɛ̀sɛɛ lìtɛ, akũ gbɛ̃ kũ à zɔ̃kɔ̃ de Inusala kú la. 42 Yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ
gɛ̀nɔmidɔki kpa saraunia ni futɛ à yã da gbãragbɛ̃nɔla, zaakũ à bò zaa
andunia lɛ́a à sù Sulemanu ɔ̃ndɔ̃yã ma, akũ gbɛ̃ kũ à de Sulemanula kú
la sà.

Tãna ɛrana a bɛ zĩa
(Luk 11:24-26)

43 Tó ò tãna gò gbɛ̃a, àdigɔ̃ likara zɔ̃ gukorin àgɔ̃ vutɛki wɛtɛ. Tó adi lero,
44 akũ àdi pi: Mani ɛra mà tá ma bɛ zĩamɛ. Tó à kà gwe, àdi le à da pã, à
warana swáswa zɛ́azɛa. 45 Akũ àdi gɛ́ à à tãna kũ ń pãsĩ dealanɔ sɛ́tɛ mɛ̀n
suppla à su kũńwo òdi gɛ̃ ò vutɛn. Lɛmɛ ade gwena kpɛde vãni dìgɔ̃ de a
káakupɔla. Gó dokɔ̃nɔ pì mɛ́ ani gbãragbɛ̃ vãninɔ bikũ sɔ̃.

Yesu danɛnɔ
(Maa 3:31-35, Luk 8:19-21)

46 Kũ Yesu tɛn yã o gbɛ̃nɔnɛ, akũ a da kũ a dakũnanɔ kà, ò zɛ̀ bàai, ò ye
ò yã o kãao. 47 Akũ ò pìnɛ: N da kũ n dakũnanɔ zɛna bàai, ò ye ò yã o
kũnwo. 48 Akũ à wèa à pì: Dín ma da ũu? Dín ma dakũnanɔ ũu? 49 Akũ à
ɔ dɔ̀ a ìbanɔa à pì: Ma da kũ ma dakũnanɔn dí. 50 Zaakũ gbɛ̃ kũ àdi ma De
kũ à kú musu pɔyenyĩna kɛn ma dakũna kũ ma dãreo kũ ma dao ũ.

13

Yãlɛkɔ̃ana kũ pɔ́wɛfãriio
(Maa 4:1-20, Luk 8:4-15)

1 Gɔrɔ dokɔ̃nɔ pì zĩ Yesu bò bɛ à gɛ̀ɛ à vùtɛ sɛ̀bɛ lɛ́a. 2 Ò kàkarai dasidasi,
akũ à gɛ̃̀ à vùtɛ gó'itɛn, gbɛ̃nɔ gɔ̃̀ sĩ̀sĩia ń pínki. 3 Akũ à yã lɛ̀kɔ̃ańnɛ dasi à pì:
Búbari ke mɛ́ à bò à gɛ̀ɛ pɔ́wɛ fã. 4 Lákũ àtɛn fã nà, akũ a kenɔ lɛ̀tɛ zɛ́ gũn,
bãnɔ sù ò blè. 5 A kenɔ lɛ̀tɛ gbɛ̀ sàraa musu, gu kũ à bùsu vĩ zɔ̃kɔ̃ro, akũ ò
bɔ̀tɛ gɔ̃̀nɔ, kũ bùsuu gègete gwero yãi. 6 Kũ ifãntɛ̃ fùtɛ, akũ ò tɛ́ kũ̀ ò gàga,
kũ ò zĩni vĩro yãi. 7 A kenɔ lɛ̀tɛ lɛ̀ɛ gũn, akũ lɛ̀ɛ fùtɛ à nàkaraḿma. 8 A kenɔ
sɔ̃ ò lɛ̀tɛ zĩtɛ mana gũn, ò fùtɛ ò nɛ́ ì, a kenɔ wɛ́ basɔsɔɔro, a kenɔ baaakɔ̃kɔ̃,
a kenɔ baraakurikuri. 9 Gbɛ̃ kũ à sã vĩ, à yã pì ma.
10 Akũ Yesu ìbanɔ nài, ò a là ò pì: Bɔ́yãi ntɛn yã ońnɛ kũ yãlɛkɔ̃anaao?
11 Akũ à wèḿma à pì: Luda á gbá zɛ́ à kpata kũ à bò a kĩnaa asirinɔ dɔ̃, ama
adi ń gba zɛ́ro. 12 Zaakũ gbɛ̃ kũ à pɔ́ vĩn Luda ni karanɛ ari àgɔ̃ dasi. Gbɛ̃
kũ à pɔ́ke vĩro sɔ̃, bee a fíti kũ à vĩn Luda ni síamɛ. 13 Abire yãin matɛn

yã ońnɛ kũ yãlɛkɔ̃anaao, de ò gu gwa pɔ́ke'enaa sari, òdi sã kpá yãmanaa
sari, a dɔ̀rɔ dɔ̃naa sari.
14 Luda yã kũ annabi Isaya òo kɛ̀ḿma à pì:
onigɔ̃ sã kpá yãkemanaa sari,
onigɔ̃ gu gwa pɔ́ke'enaa sari.
15 Ò nɛ̀sɛ vĩro de òsun ɔ̃ndɔ̃ kũro yãi,
ń sã gbãna de òsun yã maro yãi,
ń wɛ́ kukurɛna de òsun gu ero yãi,
zaakũ ò ye ò arɛ dɔma mà ń gba aafiaro.
16 Arubarikadenɔmɛ á ũ kũ á wɛ́ tɛn gu e akũsɔ̃ á sã tɛn yã ma. 17 Yãpuran
matɛn oárɛ, annabinɔ kũ gbɛ̃ mananɔn kun yã dasi, ò ye ò pɔ́ kũ átɛn enɔ
e, odi ero, ò ye ò yã kũ átɛn manɔ ma, odi maro.

18 À pɔ́wɛfãri yã mì dɔ̃ sà. 19 Tó gbɛ̃ kpata kũ à bò Luda kĩnaa yã mà akũ
adi dɔ̃ro, Setan dì su à pɔ́ kũ ò tɔ̃̀ a swɛ̃̀ɛ gũn pì síamɛ. Pɔ́wɛ kũ à lɛ̀tɛ zɛ́ gũn
mìin gwe. 20 Pɔ́wɛ kũ à lɛ̀tɛ gbɛ̀ sàraaa sɔ̃, abirekũmɛ gbɛ̃ kũ à yã mà à sì
gɔ̃̀nɔ kũ pɔnnao ũ. 21 Zaakũ à zĩni vĩro, àdi kɛ gɔrɔ plaro. Tó yã'ũmmana a
lè ke tó ò wɛ́ tã̀a yã pì yãi, àdi fumɛ gɔ̃̀nɔ. 22 Pɔ́wɛ kũ à lɛ̀tɛ lɛ̀ɛ gũn de lán
gbɛ̃ kũ à yã mà à sì bà, ama andunia yã damukɛna kũ yena aruzɛkɛiio dì
nakaraa, akũ àdi gɔ̃ àree sari. 23 Pɔ́wɛ kũ à lɛ̀tɛ zĩtɛ mana gũn de lán gbɛ̃
kũ à yã pìi mà à a dɔ̀rɔ dɔ̃ bà. Àdi kɛ karana pɔ́ ũ, ń kenɔ basɔsɔɔro, kenɔ
baaakɔ̃kɔ̃, kenɔ baraakurikuri.

Yãlɛkɔ̃ana kũ fɔ̃nɔo

24 Yesu yã pãnde lɛ̀kɔ̃ańnɛ à pì: Lákũ kpata kũ à bò Luda kĩnaa de nàn dí:
Gbɛ̃ke ése mana tɔ̃̀ a bura. 25 Gɔrɔ kũ òtɛn i o, akũ a ibɛrɛɛ sù à fɔ̃nɔ wɛ́ fã̀ ése
pìn, akũ à gɛ̃̀ zɛ́la. 26 Kũ ése nɔ̀ɔ sì, àtɛn pia, akũ fɔ̃nɔ pìi bò gupuraa. 27 Akũ
burade zĩkɛrinɔ sù ò pìnɛ: Dikiri, pɔ́wɛ manan n tɔ̃̀ n buranloo? Fɔ̃nɔ gɛ̀ɛ à
bò máa? 28 Akũ à pìńnɛ: Ibɛrɛ mɛ́ à abirekũ kɛ̀. Akũ zĩkɛrinɔ pìnɛ: Ń ye ò
gɛ́ wotowoton yá? 29 Akũ à pì: Oi! Tó átɛn wotowoto, áni woto kũ éseomɛ.
30 À tó ò futɛ lɛɛlɛ ari pɔ́kɛ̃gɔrɔ. Mani o pɔ́kɛ̃rinɔnɛ ò fɔ̃nɔ pì kɛ̃ gĩa, ò a bàka
yĩ tɛ́ pɔ́ ũ, gbasa ò ése kɛ̃ ò ká ma dɔ̃̀n.

Yãlɛkɔ̃ana kũ musadi wɛ́o
(Maa 4:30-32, Luk 13:18-19)

31 Yesu yã pãnde lɛ̀kɔ̃ańnɛ à pì: Kpata kũ à bò Luda kĩnaa de lán musadi
wɛ́ kũ gbɛ̃ sɛ̀ à tɔ̃̀ a buraa bàmɛ. 32 A wɛ́ kete de pɔ́wɛnɔla pínki, ama tó à
fùtɛ, àdi kɛ zɔ̃kɔ̃ de dò pɔ́nɔla pínki. Àdi lí kɛ ari bãnɔ dì su ò didi a gã̀nɔa.

Yãlɛkɔ̃ana kũ lùbɛnɛɛo
(Luk 13:20-21)

33 Yesu yã pãnde lɛ̀kɔ̃ańnɛ à pì: Kpata kũ à bò Luda kĩnaa de lán lùbɛnɛ
kũ nɔgbɛ̃ sɛ̀ à kà flawa zaka lɛ́ aakɔ̃ gũn à yã̀katɛ pínki bà.

Pɔ́ kũ à tò Yesu yã lɛ̀kɔ̃ańnɛ
(Maa 4:33-34)

34 Yesu yã birenɔ ò gbɛ̃nɔnɛ kũ yãlɛkɔ̃anaao. Adi yãke ońnɛ yãlɛkɔ̃anaa
sariro, 35 de yã kũ annabii ò kɛ yãi, zaakũ à pì:
Mani lɛ́ wɛ̃ mà yãlɛkɔ̃ana ońnɛ,
mani yã kũ à utɛna zaa anduniakatɛna gɔrɔ ońnɛ.

Fɔ̃nɔ yã bɔkɔtɛnaa

36 Akũ Yesu gbɛ̃nɔ tò gwe à tà bɛ. A ìbanɔ nài ò pì: Ǹ bura fɔ̃nɔ yã bɔkɔtɛ
kɛwɛrɛ. 37 Akũ à pìńnɛ: Pɔ́wɛmanatɔ̃ri bi Bisãsiri Nɛ́mɛ. 38 Bura bi an-
duniamɛ. Pɔ́wɛ mana bi kpata kũ à bò Luda kĩnaa gbɛ̃nɔmɛ. Fɔ̃nɔ bi Setan
gbɛ̃nɔmɛ. 39 Ibɛrɛ kũ à ń tɔ̃ bi Ibilisimɛ. Pɔ́kɛ̃na bi andunialakagɔrɔmɛ.
Pɔ́kɛ̃rinɔ bi malaikanɔmɛ. 40 Lákũ òdi fɔ̃nɔ kɛ̃ ò ká tɛ́n nà, lɛn ani kɛ lɛ
andunialakagɔrɔa. 41 Bisãsiri Nɛ́ ni a malaikanɔ gbarɛ ò gbɛ̃kɛkɛrinɔ kũ
yãvãnikɛrinɔ bɔtɛ a kpata gbɛ̃nɔ tɛ́ ń pínki, 42 ò ń ká tɛ́ pãsĩ gũn. Gwen oni
ɔ́ɔ dɔn ò ɔ di ń mìia. 43 Akũ gbɛ̃ mananɔ nigɔ̃ tɛ́ kɛ lán ifãntɛ̃ bà kpata kũ à
bò ń De kĩnaa gũn. Gbɛ̃ kũ à sã vĩ à yã pì ma.

Yãlɛkɔ̃ana kũ aruzɛkɛo

44 Kpata kũ à bò Luda kĩnaa de lán aruzɛkɛ kũ à utɛna zĩtɛ gũn bàmɛ. Kũ
gbɛ̃ke bòa, à kɛ̀kɛ à ùtɛ, akũ pɔnna gũnn à tà à pɔ́ kũ à vĩnɔ yìa pínki, akũ à
zĩtɛ pìi lù.

Yãlɛkɔ̃ana kũ gbɛ̀ bɛ̀ɛrɛdeo

45 Lákũ kpata kũ à bò Luda kĩnaa de nàn dí dɔ. Lagatari mɛ́ àtɛn òso
mananɔ wɛtɛ. 46 Kũ à òso ɔgɔde lè, akũ à tà à pɔ́ kũ à vĩnɔ yìa pínki, akũ à
òsoo pìi lùo.

Yãlɛkɔ̃ana kũ táaruo

47 Lákũ kpata kũ à bò Luda kĩnaa de nàn dí dɔ. Ò táaru kpà sɛ̀bɛn, à kpɔ̀
buri sĩnda pínki kũ̀. 48 Kũ à pà, ò gàtɛ ò bikũ̀o bara, akũ ò vùtɛ ò a mananɔ
plɛ̀plɛ ò kà tãnkon, ò a vãninɔ kɔ̀tɛ. 49 Lɛn anigɔ̃ de lɛ andunialakagɔrɔ.
Malaikanɔ ni su gbɛ̃ vãninɔ sɛ́tɛ ò ń bo gbɛ̃ mananɔ tɛ́, 50 oni ń ká tɛ́ pãsĩ
gũn. Gwen oni ɔ́ɔ dɔn ò ɔ di ń mìia. 51 Akũ Yesu ń lá à pì: A yã birenɔ mìi
dɔ̃ sà pínki yá? Ò wèa ò pì: Ee! 52 Akũ à pìńnɛ: Tó yãdannɛri kpata kũ à bò
Luda kĩnaa yã dàda, anigɔ̃ de lán bede kũ àdi pɔ́ dufu kũ a zĩo bo a laasii
gũn bàmɛ.

Nazɛradenɔ gina Yesui
(Maa 6:1-6, Luk 4:16-30)

53 Kũ Yesu yã birenɔ lɛ̀kɔ̃ańnɛ à làka, à bò gwe, 54 à gɛ̀ɛ a bɛ wɛ̃tɛn, akũ
èe yã daańnɛ ń aduakɛkpɛn. A yã bò ń sarɛ ò pì: Mákpan gɔ̃gbɛ̃ pì ɔ̃ndɔ̃
kũ daboyã birenɔ lènn? 55 Lí'ari nɛ́n díroo? A da tɔ́n Mariamaroo? A
dakũnanɔn Yamisi kũ Yusufuo kũ Simɔo kũ Yudao ũroo? 56 A dãrenɔ kú
kũoo laroo? À yã birenɔ lè mámɛ pínkii? 57 Akũ ò gìi. Yesu pìńnɛ: Annabii
dìgɔ̃ bɛ̀ɛrɛɛ sariro, sé a bɛ wɛ̃tɛn kũ a ɔnnwo. 58 Adi daboyã kɛ gwe dasiro,
kũ òtɛni a náani kɛro yãi.

14

Yahaya Da'itɛkɛri ganaa
(Maa 6:14-29, Luk 9:7-9)

1 Gɔrɔ kũa bùsuu pì kína Hɛrɔdu Yesu baaruu mà. 2 Akũ à pì a ìbanɔnɛ:
Gbɛ̃ pì bi Yahaya Da'itɛkɛriimɛ. À vù bona gan. Abire yãin à gbãna lè àtɛn
daboyãnɔ kɛ. 3 Zaakũ Hɛrɔdu Yahaya kũ̀ yã, à mɔ̀ɔ kàa, à a dà kpɛ́siran a
vĩ̀ni Filipi nanɔ Hɛrɔdia yãi. 4 Zaakũ Yahaya dìgɔ̃ pinɛ: N Hɛrɔdia kũna nɔ
ũ zɛ́ vĩro. 5 Hɛrɔdu ye à a dɛ, ama àtɛn vĩna kɛ gbɛ̃nɔnɛ, zaakũ ò a annabikɛ
sì.

6 Hɛrɔdu igɔrɔ làa kɔ̃kɔ̃ zĩ Hɛrɔdia nɛ́nɔkpare ũ wà̃ gbɛ̃ kũ ò sù gwenɔnɛ,
akũ à kɛ̀ Hɛrɔdunɛ nna manamana. 7 Akũ à lɛ́ sɛ̀ à pì: Ma la dà kũ mani n
gba pɔ́ kũ n a wɛ́ kɛ̀ma pínki. 8 Akũ a da yã kàkanɛ à pi: Ǹ ma gba Yahaya

Da'itɛkɛrii mì dana tiree gũn la tera. 9 Akũ kína pɔ yàka, ama kũ à la dà
nibɔnɔ wára yãin à pì ò kpáa. 10 Akũ à gbɛ̃ zì̃ ò Yahaya mìi zɔ̃̀ kpɛ́siran.
11 Kũ ò sù kũ a mìio dana tiree gũn, ò kpà nɛ́ pìia, akũ à gɛ̀ɛo a danɛ. 12 Akũ
Yahaya ìbanɔ sù ò a gɛ̀ɛ sɛ̀ ò vì̃, akũ ò gɛ̀ɛ ò ò Yesunɛ.

Yesu pɔ́blekpana gɔ̃gbɛ̃ gbɛ̃nɔn dúbu sɔɔronɔa
(Maa 6:30-44, Luk 9:10-17, Yuh 6:1-15)

13 Kũ Yesu yã pìi mà, akũ a gɛ̃̀ gó'itɛ gũn, àtɛn gɛ́ gusarɛ de àgɔ̃ kú ado. Kũ
gbɛ̃nɔ mà, ò bò wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo dasi ò pètɛi gèsɛ. 14 Kũ Yesu bò gó gũn, à gbɛ̃nɔ
è dasidasi, akũ ò kènɛ wɛ̃nda, akũ à ń gyãrenɔ gbà aafia. 15 Kũ ɔkɔsi kè, a
ìbanɔ nài ò pì: Gu díkĩna bi sɛ̃̀ntɛpɔrɔtumɛ, akũsɔ̃ gu tɛn si. Ǹ gbɛ̃nɔ gbarɛ ò
tá lakutunɔ gũn, ò pɔ́ble wɛtɛ ò lú. 16 Akũ Yesu wèḿma à pì: Adi kɛ tilasi ò
táro. À pɔ́ kpáḿma ò ble. 17 Akũ ò pìnɛ: Burodi mɛ̀n sɔɔro kũ kpɔ̀ mɛ̀n plaon
ó vĩ la. 18 Yesu pìńnɛ: À mɔ́omɛnɛ la. 19 À ò gbɛ̃ pìnɔnɛ ò vutɛ sɛ̃̀ɛa, akũ à
burodi mɛ̀n sɔɔro kũ kpɔ̀ mɛ̀n pla pìio sɛ̀, à a wɛ́ sɛ̀ musu, à arubarikaa dàn.
Akũ à burodii pìi lìlikɔ̃rɛ à kpà a ìbanɔa, ò kpàatɛtɛ gbɛ̃nɔnɛ. 20 Ò pɔ́ blè ò kã̀
ń pínki. Akũ ò a kpara kũ ò gɔ̃̀nɔ sɛ̀tɛ tãnko mɛ̀n kuri awɛɛpla pà. 21 Gɔ̃gbɛ̃
kũ ò pɔ́ blènɔ kà gbɛ̃nɔn dúbu sɔɔro taka, nɔgbɛ̃nɔ kũ nɛ́nɔ baasi.

Yesu táa'ona sɛ̀bɛla
(Maa 6:45-56, Yuh 6:16-25)

22 Yesu gã nà a ìbanɔa gɔ̃̀nɔ ò gɛ̃ gó'itɛn, ò donɛ arɛ gɛna sɛ̀bɛɛ bara dire
ari àgɔ̃ pari gbarɛ. 23 Ń gbarɛnaa gbɛra, à dìdi sì̃sĩi musu à adua kɛ ado. Gu
tɛn si, à kú gwe ado. 24 Gó'itɛ pìi kà zã̀ kũ í lɛ́ao, akũ í tɛni góro pì yĩpayĩpa
kũ zàga'ĩa kàkańyĩ yãi. 25 Gudɔo Yesu gɛ̀ɛ ń kĩnaa, àtɛn táa o íla. 26 Kũ ò a è
àtɛn táa o íla, akũ swɛ̃̀ɛ kɛ̃̀ńgu ò pì: Gyãwãndemɛ! Ò wiki lɛ̀ kũ vĩnao, 27 akũ
Yesu pìńnɛ gɔ̃̀nɔ: À á laakari kpátɛ, makũmɛ! Àsun tó vĩna á kũro. 28 Akũ
Pita pìnɛ: Dikiri, tó mɔkɔ̃mmɛ, ǹ tó mà táa o íla mà su n kĩnaa. 29 Akũ Yesu
pì: Ǹ mɔ́! Akũ Pita bò gó gũn, àtɛn táa o íla, àtɛn gɛ́ a kĩnaa. 30 Kũ à è ĩa
tɛn káka, akũ vĩna a kũ̀. Àtɛn vlɛ̃, akũ à wiki lɛ̀ à pì: Dikiri, ǹ ma sura ba.
31 Gwe gɔ̃̀nɔ Yesu ɔ bò à a kũ̀, akũ à pìnɛ: Ludanaanikĩanade! Bɔ́yãi n sikaa
kɛ̀ɛ? 32 Kũ ò gɛ̃̀ gó gũn, ĩa zɛ̀. 33 Akũ gbɛ̃ kũ ò kú gó gũnnɔ donyĩ kènɛ ò pì:
Luda Nɛ́mɛ n ũ yãpura.

Yesu gyãrenɔ werekɔ̃ana zaa Gɛnɛsarɛti

34 Kũ ò bikũ̀ bara, ò kà Gɛnɛsarɛti bùsun. 35 Gwedenɔ Yesu dɔ̃̀, akũ ò a
baaruu dàgula bùsuu pìn gu sĩnda pínki, akũ ò mɔ̀nɛ kũ gyãrenɔ ń pínki.
36 Ò wɛ́ kɛ̀a de ò ɔ na bee a uta lɛ́a. Akũ gbɛ̃ kũ ò ɔ nàanɔ wèrekɔ̃a ń pínki.

15

Futɛokarayã
(Maa 7:1-13)

1 Farisinɔ kũ ludayãdannɛri kenɔ bò Yurusalɛmu ò sù Yesu kĩnaa, akũ ò
a là ò pì: 2 Bɔ́yãi n ìbanɔ dìgɔ̃ ó dizinɔ futɛokarayã kũnaroo? Òdi ɔ pípi gbasa
ò pɔ́ blero. 3 Akũ Yesu wèḿma à pì: Bɔ́yãin adì pã kpá Luda yãditɛnanɔa
de àgɔ̃ a futɛokarayã kũnaa? 4 Zaakũ Luda pì, à á de kũ á dao bɛ̀ɛrɛ dɔ̃. À pì
dɔ, gbɛ̃ kũ à a de ke a da kpe bò, ò ade dɛ. 5 Ákɔ̃nɔ sɔ̃ adì pi, tó gbɛ̃ pì a de ke
a danɛ, pɔ́ kũ á vĩ à ń kpe tao gɔ̃̀ Luda pɔ́ ũ, 6 àton a de kpe taoro. Lɛmɛ adì

Luda yã kɛ pã lɛ, de àgɔ̃ á futɛokarayã kũna yãi. 7 Á manafikidenɔ! Isaya
annabikɛyã ò á yã musu swáswa à pì:
8 Buri bire dì bɛ̀ɛrɛ limɛnɛ kũ lɛ́omɛ,
ń swɛ̃̀ dɔmaro.
9 Òdigɔ̃ donyĩ kɛmɛnɛ pãmɛ,
bisãsiri yãzɛkpatɛn òdi dańnɛ.

Yã kũ àdi tó ò gɔ̃ gbãsĩ
(Maa 7:14-23)
10 Akũ Yesu pari sìsiai à pì: À sã kpá à yã ma. 11 Adi kɛ pɔ́ kũ àdi gɛ̃ lɛ́n
mɛ́ àdi tó gbɛ̃ gɔ̃ gbãsĩro. Yã kũ àdi bo lɛ́n mɛ́ àdi tó gbɛ̃ gɔ̃ gbãsĩ. 12 Akũ a
ìbanɔ nài ò pì: Ń dɔ̃ kũ Farisinɔ yã pìi mà à ń zɔ̃ ń swɛ̃̀ɛaroo? 13 Yesu wèḿma
à pì: Pɔ́ kũ ma De kũ à kú musu dí tɔ̃ro oni wutɛmɛ. 14 À ń tó gwe. Vĩ̀na
don'arɛdenɔmɛ! Tó vĩ̀naa gò kũna vĩ̀naanɛ, ń pla ń pínki ni zu wɛ̀ɛmmɛ.
15 Pita pìnɛ: Ǹ yã pì bɔkɔtɛwɛrɛ. 16 Akũ Yesu pì: Á laasun kpɛ́ yĩda se yá?
17 Á dɔ̃ kũ pɔ́ kũ à gɛ̃̀ lɛ́n dì tá gbɛrɛn gbasa a bo mɛ̀ gũnloo? 18 Yã kũ àdi bo
lɛ́n sɔ̃ àdi bo swɛ̃̀ɛ gũmmɛ. Àkũ mɛ́ àdi tó gbɛ̃ gɔ̃ gbãsĩ. 19 Zaakũ zaa swɛ̃̀ɛ
gũnn laasun vãni dì bon: Gbɛ̃dɛnaa, zinakɛnaa, pãpãkɛnaa, kpãni'onaa,
ɛ́kɛtona kũ gbɛ̃sɔ̃sɔ̃naao. 20 Yã birenɔ mɛ́ àdi tó gbɛ̃ gɔ̃ gbãsĩ. Pɔ́blena
ɔpipisari dì tó gbɛ̃ gɔ̃ gbãsĩro.

Nɔgbɛ̃ zĩ̀tɔ wɛ́kɛnaa
(Maa 7:24-30)
21 Akũ Yesu bò gwe, à gɛ̀ɛ Taya kũ Sidɔ̃o bùsun. 22 Kanaa nɔgbɛ̃ ke kú
bùsuu pìn, à sù à wiki lɛ̀a à pì: Dikiri, Dauda Buri, ǹ ma wɛ̃nda gwa. Tãna
tɛn wɛ́ tã ma nɛ́nɔkparea manamana. 23 Akũ Yesu dí wearo. A ìbanɔ nài, ò
wɛ́ kɛ̀a ò pì: Ǹ pɛ́ nɔgbɛ̃ pìia, zaakũ àdigɔ̃ tɛ́wái kũ wikiomɛ. 24 Yesu wèḿma
à pì: Isarailanɔ sãtɛna lán sãnɔ bàmɛ. Ń kĩnaan Luda ma zĩn ado. 25 Akũ
nɔgbɛ̃ pìi sù à donyĩ kɛ̀nɛ à pì: Dikiri, ǹ kpámai. 26 Yesu pìnɛ: À mana ò nɛ́nɔ
pɔ́ble sɛ́ ò zu gbɛ̃danɔnɛro. 27 Akũ nɔgbɛ̃ pìi pì: Yãpuramɛ Dikiri! Ama bee
gbɛ̃danɔ dì pɔ́ble bùru kũ ò lɛ̀tɛ ń dikiri teburuu zĩtɛnɔ sɛ́sɛ. 28 Akũ Yesu
wèa à pì: Nɔgbɛ̃, ń ma náani vĩ zɔ̃kɔ̃. À kɛnnɛ lákũ ń yei nà. Akũ a nɛ́nɔkpare
pìi aafiaa lè gɔrɔ birea gɔ̃̀nɔ.

Yesu gyãrenɔ werekɔ̃anaa
29 Yesu bò gwe à gɛ̀ɛ àtɛn do Galili sɛ̀bɛɛi, akũ à bikũ̀ à vùtɛ sĩ̀sĩia.
30 Ò sùnɛ kũ ɛrɛnɔ kũ vĩ̀nanɔ kũ kɔ̃̀nɔdenɔ kũ sãto kpáturukunɔ kũ gyãre
pãndenɔ dasidasi. Ò ń kátɛ a arɛ, akũ à ń wérekɔ̃a. 31 Kũ gbɛ̃nɔ è sãto
kpáturukunɔ tɛn yã o, kɔ̃̀nɔdenɔ tɛn gɔ̃ swáswa, ɛrɛnɔ tɛn táa o, vĩ̀nanɔ tɛn
gu e, yã pìi bò ń sarɛ, akũ ò Isarailanɔ Luda sáabu kpà.

Yesu pɔ́blekpana gbɛ̃nɔn dúbu siikɔ̃nɔa
(Maa 8:1-10)
32 Yesu a ìbanɔ sìsiai à pìńnɛ: Gbɛ̃ dínɔ kɛ̀mɛnɛ wɛ̃nda, zaakũ ò gĩnakɛ ò
kú kũmao gɔrɔ aakɔ̃, akũ ò pɔ́ke vĩ ò blero. Má ye mà ń gbarɛ kũ nàaoro,
de gu sún liḿma zɛ́nlo yãi. 33 Akũ a ìbanɔ a là ò pì: Mákpan óni pɔ́ble len
sɛ̃̀ntɛpɔrɔtu la, à pari dí taka kãa? 34 Akũ Yesu ń lá à pì: Burodi mɛ̀n ũgban
á vĩi? Ò pì: Mɛ̀n supplamɛ kũ kpɔ̀ kete kenɔ. 35 Akũ à pì pari vutɛ zĩtɛ.
36 Akũ à burodi mɛ̀n suppla pìnɔ sɛ̀ kũ kpɔ̀nɔ, à sáabu kɛ̀, akũ à lìlikɔ̃rɛ à
kpà a ìbanɔa, ò kpà gbɛ̃nɔa. 37 Gbɛ̃ sĩnda pínki pɔ́ blè ò kã̀. Ò a kpara kũ à

gɔ̃nɔ sɛ̀tɛ ari tãnko mɛ̀n suppla pà. 38 Gɔ̃gbɛ̃ kũ ò pɔ́ blènɔ kà gbɛ̃nɔn dúbu
siikɔ̃, nɔgbɛ̃nɔ kũ nɛ́nɔ baasi. 39 Kũ Yesu gbɛ̃nɔ gbàrɛ, akũ à gɛ̃̀ gó'itɛ gũn, à
gɛ̀ɛ Magadã bùsun.

16

Farisinɔ manafiki
(Maa 8:11-21, Luk 12:54-56)

1 Farisinɔ kũ Sadusinɔ sù Yesu kĩnaa de ò a yɔ̃ ò gwa, akũ ò a gbɛ̀ka à
sèeda ke kɛńnɛ kũ Luda gbãnao ò e. 2 Akũ Yesu wèḿma à pì: Tó ifãntɛ̃ gɛ̃̀
kpɛ́n adì pi, ludambɛ ni kɛ̃kɔ̃a, zaakũ à tɛ̃ra kũ̀. 3 Tó kɔnkɔmɛ adì pi, legũ
ni ma gbãra, zaakũ ludambɛ de tɛ̃ɛ gɛ̃̀nɛgɛ̃nɛ. Á ludambɛ wɛ́ dɔ̃kɔ̃nɛ, ama
ádi fɔ̃ à gɔrɔ díkĩna sèeda dɔ̃ro. 4 Gbãragbɛ̃ vãni ludanaanikɛrisarinɔ mɛ́ òdi
sèedaa gbɛkama, ama mani sèeda ke kɛńnɛro, sé Inusa pɔ́. Akũ à ń tó gwe
à tà.

5 Kũ a ìbanɔ bikũ̀ bara gwe, burodi zàna yã sɑ̃̀ńgu. 6 Akũ Yesu pìńnɛ:
Àgɔ̃ á zĩda kũna dɔ̃! À laakari kɛ Farisinɔ kũ Sadusinɔ lùbɛnɛɛi. 7 Akũ
òtɛn pikɔ̃nɛ: Kũ ódi burodi sɛ́ro yãin à ò lɛ. 8 Yesu dɔ̃̀ḿma, akũ à ń lá
à pì: Ludanaanikĩanadenɔ, bɔ́yãin átɛn pikɔ̃nɛ kũ á burodi vĩro yãimɛɛ?
9 Ari tera adi dɔ̃roo? Burodi mɛ̀n sɔɔro kũ ma kpà gbɛ̃nɔn dúbu sɔɔronɔa
yã dí dɔáguroo? Á sɛ̀tɛ tãnko mɛ̀n ũgbamɛɛ? 10 Burodi mɛ̀n suppla kũ
ma kpà gbɛ̃nɔn dúbu siikɔ̃nɔa sɔ̃, a sɛ̀tɛ tãnko mɛ̀n ũgbamɛɛ? 11 Bɔ́yãin
adi dɔ̃ kũ burodi yãn mádi oárɛroroo? À laakari kɛ Farisinɔ kũ Sadusinɔ
lùbɛnɛɛi! 12 Akũ ò dɔ̃̀ sà adi kɛ lùbɛnɛɛn àtɛn ońnɛ ò laakari kɛiro, Farisinɔ
kũ Sadusinɔ yãdannɛnaamɛ.

Pita Yesu Arumasihukɛna onaa
(Maa 8:27-33, Luk 9:18-22)

13 Kũ Yesu kà Sizaria Filipi bùsun, akũ à a ìbanɔ là à pì: Dín gbɛ̃nɔ tɛn pi
Bisãsiri Nɛ́ de a ũu? 14 Ò wèa ò pì: Gbɛ̃kenɔ dì pi Yahaya Da'itɛkɛriimɛ,
gbɛ̃kenɔ dì pi Iliasu, gbɛ̃kenɔ dì pi dɔ Ilimia ke annabi yãnɔ dokemɛ n
ũ. 15 Yesu pì: Ákɔ̃nɔ sɔ̃, dín adì pi má de a ũu? 16 Simɔ Pita wèa à pì:
Arumasihumɛ n ũ, Luda Wɛ̃̀ndide Nɛ́. 17 Akũ Yesu pìnɛ: Arubarikademɛ n
ũ, Inusa nɛ́ Simɔ! Zaakũ adi kɛ bisãsiri mɛ́ à yã bire dànnɛro, ma De kũ à kú
musumɛ. 18 Matɛn onnɛ: Pitamɛ n ũ, gbɛ̀si pìn mani ma sɔsi kátɛa, gyãwãn
gbãna ni zĩ̀ blearo. 19 Mani kpata kũ à bò Luda kĩnaa mɔ̀nɛnɔ kpámma. Pɔ́
kũ n yĩ̀ zĩtɛ yĩna musu. Pɔ́ kũ n pòro zĩtɛ porona musu. 20 Akũ Yesu a ìbanɔ
sã fĩ̀ńnɛ de òsun o gbɛ̃kenɛ kũ Arumasihun a ũro.

Yesu a ga kũ a vunaao yã'onaa
(Maa 8:31-38, Luk 9:22-26)

21 Zaa gɔrɔ kũa Yesu tɛni a Yurusalɛmu gɛna bɔkɔtɛ a ìbanɔnɛ à pì, séde à
wɛ́tãmma le manamana gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ sa'orikinɔ kũ ludayãdannɛrinɔ ɔĩ,
oni a dɛ, a gɔrɔ aakɔ̃de zĩ áni vu. 22 Akũ Pita gɛ̀ɛ kãao kpado, àtɛn gínɛ à pì:
Kai Dikiri! Abirekũ ni n lero! 23 Akũ Yesu lìtɛ à pì Pitanɛ: Ǹ gomɛnɛ gwe
Setan! Ń ye ǹ zɛ́ zɔ̃mɛnɛmɛ. N laasun bi Luda pɔ́nlo, bisãsiri pɔ́mɛ.

24 Akũ Yesu pì a ìbanɔnɛ: Tó gbɛ̃ ye à kɛ ma ìba ũ, séde à gí a zĩda wɛ̃̀ndiii,
à a lígbãndurukpana sɛ́ à tɛ́omai. 25 Gbɛ̃ kũ à ye àgɔ̃ a wɛ̃̀ndi kũna ni kurai.
Gbɛ̃ kũ à gì a wɛ̃̀ndiii ma yãi sɔ̃, ade mɛ́ anigɔ̃ wɛ̃̀ndi vĩ. 26 Tó gbɛ̃ gɔ̃̀ à
andunia vĩ pínki, tó à kùra a wɛ̃̀ndiii, bɔ́ àreen ani lee? Bɔ́n gbɛ̃ ni le à a

wɛ̃ndi lilin kɛoo? 27 Zaakũ Bisãsiri Nɛ́ ni ɛra à su a De gakuri gũn kũ a
malaikanɔ, ani fĩna bo baadinɛ a yãkɛnaaa.
28 Yãpuran matɛn oárɛ, gbɛ̃kenɔ kú gu dín oni garo ari ò Bisãsiri Nɛ́ e,
àtɛn su kína ũ.

17

Yesu linaa
(Maa 8:34-9:13, Luk 9:23-36)
1 Gɔrɔ suddo gbɛra Yesu Pita kũ Yamisio kũ a dakũna Yuhanao sɛ̀tɛ à
gɛ̀ɛ kũńwo kpi leia ńtɛ̃nɛ. 2 Akũ à lì ń wára. A ãn tɛn tɛ́ kɛ lán ifãntɛ̃ bà, a
pɔ́kasanɔ gɔ̃̀ pú táitai lán legũpinaa bà. 3 Akũ Musa kũ Iliasuo bò ò sùḿma,
òtɛn yã o kũ Yesuo. 4 Akũ Pita pì Yesunɛ: Dikiri, à mana kũ ó kú la. Tó ń
yei, mani kuta dɔ mɛ̀n aakɔ̃, n pɔ́ mɛ̀n do, Musa pɔ́ mɛ̀n do, Iliasu pɔ́ mɛ̀n
do. 5 Gɔrɔ kũ àtɛn yã o, ludambɛ luku tɛ́kɛnaa dàńla, akũ ò kòtoo mà a gũn
à pì: Àkũmɛ ma Nɛ́ mɛ̀n do légelege yenyĩde ũ, a yã dì kámagu. À a yã ma.
6 Kũ a ìbaa pìnɔ kòtoo pìi mà, vĩna ń kũ manamana, ò wùtɛ ń gbɛrɛa. 7 Akũ
Yesu nàńyĩ, à ɔ nàḿma à pì: À futɛ, àsun vĩna kɛro. 8 Kũ ò wɛ́ sɛ̀ musu, odi
gbɛ̃ke ero, sé Yesu ado.
9 Kũ òtɛn kipa kpi pìia, Yesu dìtɛńnɛ à pì: Àsun wɛ́gupu kũ a è yã o
gbɛ̃ke maro ari Bisãsiri Nɛ́ vu bona gan. 10 Akũ a ìbanɔ a là ò pì: Bɔ́yãin
ludayãdannɛrinɔ dì pi Iliasu mɛ́ ani su káakuu? 11 Akũ à wèḿma à pì: Iliasu
ni su yãpuramɛ, ani yã sĩnda pínki kɛkɛ a gbɛ̀n. 12 Ama matɛn oárɛ, Iliasu
sù kɔ̀, akũ odi a dɔ̃ro, akũ ò ń pɔyeinaa kɛ̀nɛ. Lɛn ò wɛ́ tã Bisãsiri Nɛ́a lɛ dɔ.
13 Akũ a ìbanɔ dɔ̃̀ kũ Yahaya Da'itɛkɛri à tɛ́a.

Yesu nɛ́gɔ̃gbɛ̃ tãnade werekɔ̃anaa
(Maa 9:14-29, Luk 9:37-42)
14 Kũ ò kà pari gũn, gɔ̃gbɛ̃ ke sù à kùtɛ Yesunɛ 15 à pì: Dikiri, ǹ ma nɛ́
wɛ̃nda gwa, zaakũ gasindademɛ. Àdi wari kɛ manamana, àdigɔ̃ lɛ́tɛ tɛ́n
ke ín baala'i. 16 Ma su kãao n ìbanɔnɛ, odi fɔ̃ ò a wèrekɔ̃aro. 17 Akũ Yesu
pì: Gbãragbɛ̃ yakana ludanaanikɛrisarinɔ! Manigɔ̃ kú kãáo ari bɔrɛmɛɛ?
Manigɔ̃ mɛna kãáo ari bɔrɛmɛɛ? À mɔmɛnɛ kũ nɛ́ pìio la. 18 Yesu gì tãnanɛ,
akũ à gò nɛ́ pìia, à wèrekɔ̃a gwe gɔ̃̀nɔ.
19 Abire gbɛra Yesu ìbanɔ nài ńtɛ̃nɛ, ò a là ò pì: À kɛ̀ dera ódi fɔ̃ o pɛ́ tãna
pìia à bòroo? 20 À wèḿma à pì: Kũ á Luda náani vĩ zɔ̃kɔ̃ro yãimɛ. Yãpuran
matɛn oárɛ: Tó á Luda náani vĩ fíti lán ɛfɔ wɛ́ bà, áni o kpi díkĩnanɛ à go
la à gɛ́ zãa, ani kɛ lɛ. Yãke ni á furo. 21 Tãna dí taka dì sí boro, sé kũ
aduakɛnaao kũ lɛ́yĩnaao.

Yesu ɛra à a ga kũ a vunaao yã'onaa
(Maa 9:30-32, Luk 9:43-45)
22 Gɔrɔ kũ à kú kũ a ìbanɔ lɛɛlɛ Galili, à pìńnɛ: Oni Bisãsiri Nɛ́ nańnɛ ń ɔĩ,
23 oni a dɛ, a gɔrɔ aakɔ̃de zĩ ani vu. Akũ ń pɔ yàka manamana.

Luda ɔn ɔgɔ fĩnabonaa
24 Kũ ò kà Kapɛnamu, Luda ɔn ɔgɔsirinɔ sù ò Pita là ò pì: Á dannɛrii
dì Luda ɔn ɔgɔ kpároo? 25 Pita wèḿma à pì: Àdi kpá. Kũ Pita tɛn gɛ̃ bɛ,
Yesu gĩnakɛ à pìnɛ gɔ̃̀nɔ: Simɔ, dínɔn andunia dí kínanɔ dì bɛ'ɔgɔ ke ɛtɛ'ɔgɔ
síḿmaa? Ń nɛ́nɔn yá ke gbɛ̃ pãndenɔmɛ? N yã pìi è deraa? 26 Pita pì: Gbɛ̃
pãndenɔmɛ. Yesu pìnɛ: Tó lɛmɛ, ń nɛ́nɔ bàka kunlo. 27 Ama de ó yã sún

ũḿmaro yãi, ǹ gɛ́ ǹ daburu da sɛ̀bɛɛ gũn. Kpɔ̀ kũ ĩni kũ káaku, ǹ a lɛ́ wɛ̃, ĩni ɔgɔ le a gũn. Ǹ abirekũ sɛ́ ǹ kpáḿma, makũ kũ mɔkɔ̃nwo pɔ́ ũ.

18

Tɛna Yesui lán nɛ́ bà
(Maa 9:33-48, Luk 9:46-48, 15:3-7)

1 Zĩ kũ̀a Yesu ìbanɔ sù ò a là ò pì: Dí mɛ́ à deńla kpata kũ à bò Luda kĩnaa
gbɛ̃nɔ tɛ́ɛ? 2 Akũ Yesu nɛ́ fíti ke sìsi à a zɛ̀ ń arɛ 3 à pì: Yãpuran matɛn oárɛ,
tó ádi nɛ̀sɛ litɛ a gɔ̃ lán nɛ́ fíti bàro, áni gɛ̃ kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũnlo.
4 Gbɛ̃ kũ à a zĩda bùsa à gɔ̃̀ lán nɛ́ fíti díkĩna bà, ade mɛ́ à deńla kpata kũ à
bò Luda kĩnaa gbɛ̃nɔ gũn. 5 Gbɛ̃ kũ à nɛ́ bire taka sì ma ìbakɛ yãi, makũmɛ
à ma si.

Yã kũ àdi tó ò sãtɛ

6 Tó gbɛ̃ tò nɛ́ kũ à ma náani vĩ díkĩnanɔ do sã̀tɛ, anigɔ̃ sã̀na adenɛ ò
wísilɔgbɛ gbɛ̃̀ntɛ̃ dɔ a wakalɛ ò a zu sɛ̀bɛ lòkoton. 7 Waiyoo andunia, kũ yã
kũ àdi tó ò sãtɛ kú a gũn yãi. Séde yã kũ àdi tó ò sãtɛ gɔ̃ kun, ama waiyoo
gbɛ̃ kũ sãtɛna yã pìi bò a kĩnaa. 8 Tó n ɔ ke n gbá mɛ́ àdi tó ǹ sãtɛ, ǹ zɔ̃ ǹ
zukũna. À sã̀nannɛ ǹ gɛ̃ wɛ̃̀ndii gũn kũ ɔ kusuo ke ɛrɛ ũ de n gɔ̃ ɔ mɛ̀n pla
ke gbá mɛ̀n pla vĩla ò n zu tɛ́ kũ àdi garo gũn. 9 Tó n wɛ́ mɛ́ àdi tó ǹ sãtɛ, ǹ
bo ǹ zukũna. À sã̀nannɛ ǹ gɛ̃ wɛ̃̀ndii gũn kũ wɛ́ doo de n gɔ̃ wɛ́ mɛ̀n pla
vĩla ò n zu tɛ́ gũn gyãwãnn.

Yãlɛkɔ̃ana kũ sã sãtɛnaao

10-11 À laakari kɛ dɔkɛna kũ nɛ́ díkĩnanɔ dooi, zaakũ matɛn oárɛ, ń
malaikanɔn kú musu, ò kú kɔ̃ wɛ́n kũ ma De kũ à kú gweo baala'i. 12 Átɛn
da deramɛɛ? Tó gbɛ̃ sã vĩ mɛ̀n basɔɔro, tó a do sã̀tɛ, ani a mɛ̀n basɔɔro
donsari tó sì̃sĩgɛrɛɛi gwe, à gɛ́ à a sã kũ à sã̀tɛ pì wɛtɛroo? 13 Yãpuran matɛn
oárɛ, tó à bòa, a pɔ nigɔ̃ nnaa de a mɛ̀n basɔɔro donsari kũ odi sãtɛronɔla.
14 Lɛn á De kũ à kú musu ye nɛ́ dínɔ doke sãtɛ sɔ̃ro lɛ.

Sùrukɛna kũ kɔ̃o

15 Tó n gbɛ̃dake taari kɛ̀, ǹ gɛ́ ǹ a le ndo, ǹ yã pì bonɛ gupuraa. Tó à n yã
mà, n n gbɛ̃ pìi milɛ blè. 16 Tó adi n yã ma sɔ̃ro, ǹ gbɛ̃ mɛ̀n doke gbɛ̃nɔn pla
sɛ́ ǹ namma, de à yã pì sí sèedade gbɛ̃nɔn pla ke aakɔ̃ musu. 17 Tó à gì ń yã
mai, ǹ yã pì o sɔsi gbɛ̃nɔnɛ. Tó à gì à sɔsi gbɛ̃ pìnɔ yã mai dɔ, ǹ a ditɛ kifiri
ke gbɛ̃ zì̃tɔ ũ.

18 Yãpuran matɛn oárɛ, pɔ́ kũ a yì̃ zĩtɛ yĩna musu, pɔ́ kũ a pòro zĩtɛ porona
musu. 19 Matɛn oárɛ dɔ, tó á gbɛ̃nɔn planɔ lɛ́ kɛ̀ dokɔ̃nɔ zĩtɛ la, yã kũ a a wɛ́
kɛ̀ ma De kũ à kú musua pínki, ani kɛárɛ. 20 Zaakũ gu kũ gbɛ̃nɔn pla ke
gbɛ̃nɔn aakɔ̃nɔ kɔ̃ kàkaran kũ ma tɔ́o, má kú ń tɛ́.

21 Abire gbɛra Pita sù à Yesu là à pì: Dikiri, gɛ̃̀n ũgban mà sùru kɛ kũ
ma gbɛ̃ kũ àdigɔ̃ taari kɛmɛnɛoo? Gɛ̃̀n supplan yá? 22 Yesu wèa à pì: Matɛn
onnɛ, adi kɛ gɛ̃̀n supplanlo, gɛ̃̀n suppla lɛu baaakɔ̃ akurimɛ.

23 Abire yãi kpata kũ à bò Luda kĩnaa de lán dí bà. Kína ke mɛ́ à ye à a
ɔgɔ yã gɔ̃gɔ̃ kũ a ìbanɔ. 24 Kũ à nà ɔgɔ pì yãa, akũ ò sùnɛ kũ gbɛ̃ kũ à a fĩna
sɛna miliɔ̃ wàa kuriio. 25 Kũ à ɔgɔ vĩ à fĩnaa pì boro, akũ a dikiri pì ò a yía
kũ a nanɔo kũ a nɛ́nɔ kũ pɔ́ kũ à vĩnɔ pínki gbasa ò a kɛ̃. 26 Akũ ìbaa pìi wùtɛ
a dikiri arɛ, à kútɛ kɛ̀nɛ à pì: Ǹ mɛna kɛ kũmao, mani n fĩna bonnɛ pínki.
27 Akũ a dikiri a wɛ̃nda gwà a a gbàrɛ, à fĩnaa pìi tònɛ. 28 Kũ ìbaa pìi bò dé, à

dàkarɛ kũ a ìba dake kũ a fĩna dɔa andurufu ɔgɔ mɛ̀n basɔɔroo. Akũ à a kȕ,
àtɛn ɔ tɔ̃ a kòtooa à pì: Ǹ ma fĩna bomɛnɛ. 29 A gbɛ̃dake pìi wùtɛ a arɛ, à kútɛ
kɛ̀nɛ à pì: Ǹ mɛnamɛnɛ, mani n fĩna bonnɛ. 30 Ama adi wero. À tò ò a dà
kpɛ́siran ari à a fĩna bonɛ. 31 Kũ a ìba kparanɔ è lɛ, ń pɔ yàka manamana,
akũ ò gɛ̀ɛ ò yã kũ à kɛ̀ɛ pìi gbȁ ń dikiriinɛ pínki. 32 Akũ dikiri pì a sìsi à pì:
Ìba pãsĩ! Ma n fĩnaa tònnɛ pínki, kũ n kútɛ kɛ̀mɛnɛ yãi. 33 Lákũ ma sùruu kɛ̀
kũnwo nà, de n sùru kɛ̀ kũ n gbɛ̃dakeo lɛ se. 34 A dikirii pì pɔ fɛ̃̀, à tò ò a dà
kpɛ́siran, ògɔ̃ wɛ́ tãa ari à gɛ́ à fĩnaa pì boo pínki. 35 Akũ Yesu ɛ̀ra à pì: Tó
á baadi dì sùru kɛ kũ a gbɛ̃dakeo kũ nɛ̀sɛɛo mɛ̀n doro, lɛn ma De kũ à kú
musu ni kɛárɛ lɛ se.

19

Yìgidɛna yã
(Maa 10:1-12)

1 Kũ Yesu yã birenɔ ò à làka, à bò Galili, à gɛ̀ɛ Yudea bùsu kpado Yoda
bara. 2 Pari tɛ́i, akũ à ń gyãnɔ wèrekɔ̃aḿma gwe. 3 Farisi kenɔ sù ò a yɔ̃
ò gwa, akũ ò a là ò pì: Gɔ̃gbɛ̃ zɛ́ vĩ à yìgi dɛ yã sĩnda pínki yãin yá? 4 À
wèḿma à pì: Kũ Luda ń kɛ́ gɔ̃gbɛ̃ kũ nɔgbɛ̃o ũ zaa káaku, ádi a kyó kɛ a
màroo? 5 Luda pì, abire yãin gɔ̃gbɛ̃ ni a de kũ a dao tó, ò nakɔ̃a kũ a nanɔo,
ń gbɛ̃nɔn pla ni gɔ̃ mɛ̀ do ũ. 6 Ò kun pla doro, sé do. Abire yãi gbɛ̃ kũ Luda
ń nákɔ̃anɔ, bisãsiri sún ń kɛ̃kɔ̃aro. 7 Akũ Farisinɔ a là ò pì: Bɔ́yãi Musa dìtɛ
gɔ̃gbɛ̃ yìgidɛtakada kpá a nanɔa à a gbarɛoo? 8 Yesu wèḿma à pì: Á sãgbãna
yãin Musa á gbá zɛ́ à á nɔnɔ gbarɛ, ama à de lɛ zaa káakuro. 9 Matɛn oárɛ,
gbɛ̃ kũ à yìgii dɛ̀ kũ a nanɔo, tó adi kɛ à gɔ̃pose kɛ̀nlo, tó à nɔ pãnde sɛ̀, ade
zina kɛ̀n gwe.

10 Akũ a ìbanɔ pìnɛ: Tó lɛn gɔ̃gbɛ̃ yã de lɛ kũ a nanɔo, à mana ò nɔ sɛ́ro.
11 Akũ Yesu pìńnɛ: Adi kɛ gɔ̃gbɛ̃ sĩnda pínki mɛ́ ani yã pì fɔ̃ro, sé gbɛ̃ kũ Luda
ń gbá a zɛ́nɔ. 12 Zaakũ gbɛ̃kenɔ dì nɔ sɛ́ro, kũ ò ń í lɛ yãi, gbɛ̃kenɔ dìgɔ̃ kun
lɛ kũ ò ń fɛ̀rɛɛ kɛ̀ yãi, gbɛ̃kenɔ ń zĩda kȕ lɛ kpata kũ à bò Luda kĩnaa yãi. Gbɛ̃
kũ ani yã pì fɔ̃ à fɔ̃.

Arubarikadana nɛ́nɔgu
(Maa 10:13-16, Luk 18:15-17)

13 Òdi su Yesunɛ kũ nɛ́nɔ de à ɔ naḿma à adua kɛńnɛ, akũ a ìbanɔ gìńnɛ.
14 Akũ Yesu pì: À tó nɛ́nɔ mɔ́ ma kĩnaa. Àsun gíńnɛro, zaakũ ń takanɔ pɔ́mɛ
kpata kũ à bò Luda kĩnaa ũ. 15 Kũ à ɔ nànaḿma, akũ à bò gwe.

Aruzɛkɛde
(Maa 10:17-31, Luk 18:18-30)

16 Akũ gɔ̃gbɛ̃ ke sù Yesu kĩnaa, à a là à pì: Dannɛri, bɔ́ manan mani kɛ
mà wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro lee? 17 À wèa à pì: À kɛ̀ dera ntɛni ma la manakɛna
yãii? Luda ado mɛ́ à mana. Tó ń ye ǹ gɛ̃ wɛ̃̀ndii pìi gũn, ǹgɔ̃ a yãditɛnanɔ
kũna. 18 Akũ à a là à pì: A kpatemɛɛ? Akũ Yesu pì: Ǹsun gbɛ̃ dɛro, ǹsun
zina kɛro, ǹsun kpãni oro, ǹsun yã di n gbɛ̃dakearo, 19 ǹgɔ̃ bɛ̀ɛrɛ lí n de kũ
n daoonɛ, ǹgɔ̃ ye n gbɛ̃dakei lán n zĩda wɛ̃̀ndii bà. 20 Kɛfɛnna pìi pìnɛ: Má
yã birenɔ kũna pínki. A kpate mɛ́ à gɔ̃̀mɛnɛ dɔɔ? 21 Yesu pìnɛ: Tó ń ye ǹgɔ̃
papana, ǹ gɛ́ ǹ n pɔ́nɔ yía pínki, ǹ a ɔgɔ kpá takasidenɔa, ǹ mɔ́ ǹ tɛ́mai,
ĩnigɔ̃ aruzɛkɛ vĩ ludambɛ. 22 Kũ kɛfɛnna pì yã pìi mà, à tà kũ pɔsirao, kũ à
aruzɛkɛnɔ vĩ dasi yãi.

[23] Akũ Yesu pì a ìbanɔnɛ: Yãpuran matɛn oárɛ, à zĩ'ũ aruzɛkɛdenɛ à gɛ̃
kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũn. [24] Matɛn oárɛ dɔ, lakumi gɛ̃na pɔrɔwɛɛn
araga de aruzɛkɛde gɛ̃na kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũnla. [25] Kũ a ìbanɔ yã
pìi mà, akũ à bò ń sarɛ manamana ò pì: Tó lɛmɛ, dí mɛ́ ani fɔ̃ à surabana
lee? [26] Akũ Yesu ń gwá tíii, à pìńnɛ: Bisãsiri ni fɔ̃ro. Luda kĩnaa bee pɔ́ sĩnda
pínki dì sí kɛ.
[27] Akũ Pita wèa à pì: O pɔ́ sĩnda pínki tò o tɛnyĩ. Bɔ́ mɛ́ ani gɔ̃wɛrɛ
sàa? [28] Yesu pìńnɛ: Yãpuran matɛn oárɛ: Tó Bisãsiri Nɛ́ vùtɛ a kíblegba
gakuridea andunia dufu gũn, ákɔ̃nɔ kũ á tɛ́mainɔ áni vutɛ kíblegba mɛ̀n
kuri awɛɛplanɔa, àgɔ̃ yã gɔ̃gɔ̃ Isaraila buri mɛ̀n kuri awɛɛplanɔnɛ. [29] Gbɛ̃
kũ à a bɛ ke a vɩ̃̀ninɔ tò ke a dakũnanɔ ke a de ke a da ke a nɛ́nɔ ke a
buranɔ ma yãi, ade ni ɛra à abire taka le lɛu basɔɔro, akũsɔ̃ ani wɛ̃̀ndi kũ
àdi lákaro le. [30] Ama gbɛ̃ káakunɔ nigɔ̃ gbɛ̃ kpɛdenɔ ũ dasi, gbɛ̃ kpɛdenɔ nigɔ̃
gbɛ̃ káakunɔ ũ dasi.

20

Yãlɛkɔ̃ana kũ zamalingakɛrinɔ

[1] Lákũ kpata kũ à bò Luda kĩnaa de nàn dí: Ɔmbede ke mɛ́ à bò
kɔnkɔkɔnkɔ, à gɛ̀ɛ zamalingakɛrinɔ wɛtɛ ò zĩ kɛarɛ a bura. [2] Ń yã kɔ̃ sɛ̀ à
fĩna bońnɛ andurufu ɔgɔ mɛ̀n dodo. Akũ à ń gbárɛ a bura. [3] À bò dɔ mɔ̀
kɛ̃ndo, akũ à gbɛ̃ pãndenɔ lè ɛtɛ gũn katɛna pã. [4] À pìńnɛ: Ákɔ̃nɔ sɔ̃, à gɛ́
à zĩ kɛ ma bura, mani fĩna boárɛ a zɛ́a. [5] Akũ ò gɛ̀ɛ. À ɛ̀ra à bò dɔ ifãntɛ̃
mìdangura, akũ à ɛ̀ra à bò ifãntɛ̃ ura kipana, à ò gbɛ̃ pãndenɔnɛ lɛ dɔ. [6] Kũ
à bò ɔkɔsi, à gbɛ̃ pãndenɔ lè katɛna, akũ à ń lá à pì: Bɔ́yãi á katɛna la pã
zaa kɔnkɔɔ? [7] Ò wèa ò pì: Kũ òdi zĩ dawɛrɛro yãimɛ. À pìńnɛ: À gɛ́ à zĩ
kɛ ma bura se. [8] Ifãntɛ̃ gɛ̃na kpɛ́nn burade pìi pì a zamalingakɛrinɔ gbɛ̃
zɔ̃kɔ̃ɔnɛ: Ǹ zamalingakɛrinɔ sísi ǹ fĩna bońnɛ. Ǹ naa gbɛ̃ kpɛdenɔa ari à gɛ́
mì dɛ gbɛ̃ káakunɔa. [9] Akũ ɔkɔsidenɔ sù, ò andurufu ɔgɔ lè mɛ̀n dodo. [10] Kũ
gbɛ̃ káakunɔ sù, òtɛn da ń ɔgɔ nigɔ̃ de gbɛ̃ kpɛdenɔ pɔ́lamɛ, akũ andurufu
ɔgɔ mɛ̀n don ò lè ń pínki. [11] Kũ ò ń ɔgɔ sì, akũ ò lɛ́fɔtɔ kà bede pìii [12] ò pì:
Awa don gbɛ̃ kpɛdenɔ zĩ kɛ̀, akũ n ń kɛ́ sára kũ ókɔ̃nɔ kũ o zĩ zɔ̃kɔ̃ kɛ̀ ifãntɛ̃
gbãna gũnwoo yá? [13] Akũ à wè ń gbɛ̃ do pìia à pì: Ma gbɛ̃, mádi n blero. O
kɔ̃ yã mà andurufu ɔgɔ mɛ̀n do musunloo? [14] Ǹ n pɔ́ sí ǹ tá. Má ye mà kpá
gbɛ̃ kpɛde díkĩnaa lán n pɔ́ bàmɛ. [15] Má zɛ́ vĩ mà kɛ kũ ma ɔgɔo lákũ má yei
nàroo? Ntɛn wɛ́ boboi kũ má gbɛ̃kɛ vĩ yãin yá? [16] Lɛn gbɛ̃ kpɛdenɔ nigɔ̃ gbɛ̃
káakunɔ ũ lɛ, gbɛ̃ káakunɔ nigɔ̃ gbɛ̃ kpɛdenɔ ũ.

Yesu ɛra à a ga kũ a vunaao yã'onaa
(Maa 10:32-34, Luk 18:31-34)

[17] Gɔrɔ kũ Yesu tɛn gɛ́ Yurusalɛmu, à a ìba gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ sɛ̀tɛ
ńdona, à yã òńnɛ zɛ́n à pì: [18] Ótɛn gɛ́ Yurusalɛmumɛ. Gwen oni Bisãsiri Nɛ́
kpá sa'orikinɔa kũ ludayãdannɛrinɔ, oni yã daala à ga, [19] oni a kpá buri
pãnde gbɛ̃nɔa. Oni a fobo, oni a gbɛ̃ kũ flȁao, oni a pá lía ò a dɛ, a gɔrɔ
aakɔ̃de zĩ ani vu.

Yamisi kũ Yuhanao wɛ́kɛnaa
(Maa 10:35-45)

[20] Akũ Zebedi nɛ́nɔ da sù Yesu kĩnaa kũ a nɛ́nɔ. À ye à wɛ́ kɛa, akũ à
kùtɛnɛ. [21] Akũ à a là à pì: Bɔ́n ń yeii? À wèa à pì: Ǹ tó ma nɛ́ gbɛ̃nɔn pla
dínɔ vutɛ kũnwo n kpatan, gbɛ̃ do n ɔplai, gbɛ̃ do ɔzɛi. [22] Akũ Yesu pì nɛ́

pìnɔnɛ: Á yã kũ átɛni a wɛ́ kɛma dɔ̃ro. Toko'i kũ mani mi, áni fɔ̃ à mi yá?
Ò wèa ò pì: Óni fɔ̃. 23 Yesu pìńnɛ: Toko'i kũ mani mi, áni mi fá, ama vutɛna
ma ɔplai ke ma ɔzɛi bi ma yãnlo. Gbɛ̃ kũ ma De kɛ̀kɛ́ńnɛnɔ pɔ́mɛ. 24 Kũ a
ìba gbɛ̃nɔn kuri kparanɔ yã pìi mà, ń pɔ fɛ̃̀ vɪ̃̀ni kũ dakũnaoo pìii. 25 Akũ
Yesu ń kákara à pìńnɛ: Á dɔ̃ kũ buri pãnde kínanɔ dì gbãna ble ń gbɛ̃nɔa,
gbãnadenɔ sɔ̃ òdi iko mɔńnɛ, 26 ama à de lɛ á kĩnaaro. Á tɛ́ gbɛ̃ kũ à ye à gɔ̃
gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ, sé ade kɛ á zɪ̃̀ri ũ. 27 Lɛmɛ dɔ gbɛ̃ kũ à ye à gɔ̃ gbɛ̃ káaku ũ, sé ade
kɛ á zɔ̀ ũ. 28 Zaakũ Bisãsiri Nɛ́ dí su de ò zĩ kɛnɛro, à sù de à zĩ kɛńnɛmɛ, à
a zĩda wɛ̃̀ndi kpá de à gbɛ̃nɔ bo dasi yãi.

Vɪ̃̀na barakɛrinɔ werekɔ̃anaa
(Maa 10:46-52, Luk 18:35-43)

29 Gɔrɔ kũ òtɛn bo Yɛriko, pari tɛ́ Yesui. 30 Vɪ̃̀na gbɛ̃nɔn planɔ vutɛna zɛ́
lɛ́a, ò mà Yesu mɛ́ àtɛn gɛ̃tɛ, akũ òtɛn lɛ́ gbãna zu ò pì: Dikiri, Dauda Buri,
ǹ ó wɛ̃nda gwa! 31 Ò gìńnɛ ò pì ò yĩtɛ, akũ ò lɛ́ gbãna zunaa kàra òtɛn pì:
Dikiri, Dauda Buri, ǹ ó wɛ̃nda gwa! 32 Akũ Yesu zɛ̀ à ń sísi, à ń lá à pì: Bɔ́n
á ye mà kɛárɛɛ? 33 Ò wèa ò pì: Dikiri, ó ye ó wɛ́ gu emɛ. 34 Yesu ń wɛ̃nda
gwà, à ɔ nà ń wɛ́a. Gwe gɔ̃̀nɔ ń wɛ́ gu è, akũ ò tɛ̀i.

21

Gbãnakɛkpana Yesui Yurusalɛmu
(Maa 11:1-26, Luk 19:28-48, Yuh 12:12-22)

1 Kũ ò kà kãni kũ Yurusalɛmuo, ò kà Bɛtɛfage lakutu kũ à kú Kùkpɛ
sɪ̃̀sĩgɛrɛɛi, akũ Yesu a ìba zɪ̃̀ gbɛ̃nɔn pla 2 à pìńnɛ: À gɛ́ lakutu kũ à kátɛ á arɛ
dire gũn. Tó a gɛ̃ gɔ̃̀nɔ, áni zaaki e kũ a nɛ́o bàdɔna gwe. À poro à suomɛnɛ.
3 Tó ò á lá ò pì, à kè deraa, à pi Dikiri mɛ́ à yei, ani ɛra à suo tera. 4 À kè lɛ
de yã kũ annabii ò kɛ yãimɛ à pì:

5 À o Zaiɔ̃denɔnɛ
ń kína mɛ́ àtɛn su ń kĩnaa.
À busɛ à di zaakinɛ bɔ̀rɔ kpɛ.

6 Ìbaa pìnɔ gɛ̀ɛ ò kè lán Yesu òńnɛ nà. 7 Ò sù kũ zaaki pìio kũ a nɛ́o, ò ń
utanɔ kpàtɛḿma, akũ Yesu dìa. 8 Gbɛ̃nɔ tɛni ń utanɔ kpátɛ zɛ́n dasidasi,
gbɛ̃kenɔ tɛn lá zɔ̃, òtɛn kpátɛ zɛ́n dɔ. 9 Gbɛ̃ kũ ò tɛ́ arɛnɔ kũ gbɛ̃ kũ ò tɛ́ kpɛnɔ
tɛn wiki lɛ́ òtɛn pi:

Ǹ gbãna kɛ, Dauda buri!
Arubarikaden gbɛ̃ kũ àtɛn su kũ Dikiri tɔ́o ũ!
Ò gbãnakɛ kpái ari ludambɛ.

10 Kũ Yesu gɛ̃̀ Yurusalɛmu, wɛ̃tɛ lòko, gbɛ̃ sĩnda pínki tɛn pi: Dín gbɛ̃ bire
ũu? 11 Pari pì: Annabi Yesumɛ. À bò Nazɛra, Galili bùsun.

Yesu kunna Luda ɔnn
(Maa 11:15-19, Luk 19:45-48, Yuh 2:13-22)

12 Yesu gɛ̃̀ Luda ɔnn, à pɛ̀ lagayarinɔ kũ lagalurinɔa à ń bɔ́tɛ ń pínki. A
ɔgɔlilinkɛrinɔ teburunɔ kũ potɛ̃nɛyarinɔ gbànɔ yɪ̃̀pa à kɔ̀tɛńnɛ. 13 À pìńnɛ:
Ò kɛ̃̀ Luda yãn, ma kpɛ́ nigɔ̃ de aduakɛkpɛ ũ, akũ a kè gbɛ̃blerinɔ tò ũ.
14 Vɪ̃̀nanɔ kũ ɛrɛnɔ sù a kĩnaa Luda ɔnn gwe, akũ à ń wɛ́rekɔ̃a. 15 Kũ
sa'orikinɔ kũ ludayãdannɛrinɔ yãbonsarɛ kũ àtɛn kɛnɔ è, akũsɔ̃ ò mà nɛ́nɔ
tɛn wiki dɔa Luda ɔnn òtɛn pi, ǹ gbãna kɛ, Dauda Buri, akũ ń pɔ fɛ̃̀. 16 Ò

pìnɛ: N mà lákũ òtɛn o nà yá? Yesu wèḿma à pì: Lɛmɛ! Kũ Luda dà nɛ́
fítinɔnɛ kũ nɛ́kpãntɛ̃nɔ ò a sáabu kpá, ádi a kyó kɛ a màroo? 17 Akũ à bò
wɛ̃tɛ pìn à ń tón, à gɛ̀ɛ à ì Bɛtani.

Yesu kaka lí kanaa
(Maa 11:12-14, 20-24)

18 Kũ gu dɔ̀ kɔnkɔkɔnkɔ, à ɛ̀ra àtɛn su wɛ̃tɛn, akũ nà tɛni a dɛ. 19 À kaka
lí è zɛ́ lɛ́a, akũ à nài adi pɔ́ke learo, sé a lánɔ. Akũ à pì lí pìinɛ: Ĩni nɛ́ i ziki
doro. Gwe gɔ̃̀nɔ lí pìi kori kɛ̀ à gà. 20 Kũ a ìbanɔ è, akũ à bò ń sarɛ ò pì: À kɛ̀
dera kaka lí pìi kori kɛ̀ lɛ gɔ̃̀nɔgɔ̃nɔɔ? 21 Yesu wèḿma à pì: Yãpuran matɛn
oárɛ, tó á Luda náani vĩ sikaa sari, adi kɛ kaka lí pì yãn áni kɛ adoro. Tó a
ò kpi dínɛ à futɛ à a zĩda sɛ́ à zu sɛ̀bɛn, ani kɛ lɛ. 22 Tó á Luda náani vĩ, yã kũ
a a wɛ́ kɛ̀a aduakɛnaa gũn pínki, áni le.

Yesu gbɛkana a ikooi
(Maa 11:27-33, Luk 20:1-8)

23 Yesu gɛ̃̀ Luda ɔnn, àtɛn yã dańnɛ. Akũ sa'orikinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ sù ò a
là ò pì: Iko kpaten ntɛn yã dínɔ kɛoo? Dí mɛ́ à n gba ikoo pìi? 24 Akũ Yesu
wèḿma à pì: Makũ sɔ̃, yã mɛ̀n don mani gbɛkaáwa. Tó a òmɛnɛ, mani iko
kũ matɛn yã dínɔ kɛo oárɛ. 25 Dí ikoon Yahaya gbɛ̃nɔ da'itɛ kɛ̀oo? À bò Luda
kĩnaan yáa, ke bisãsiri kĩnaamɛ? Akũ ò yã gɔ̃̀gɔ̃ ò pì: Tó o pì Luda kĩnaamɛ,
ani ó la, bɔ́yãin ódi Yahaya yã síroo. 26 Tó o pì bisãsiri kĩnaamɛ sɔ̃, ó gbɛ̃nɔ
vĩna vĩ, zaakũ gbɛ̃ sĩnda pínki Yahaya annabikɛ sì. 27 Akũ ò wè Yesua ò pì: Ó
dɔ̃ro. Akũ Yesu pìńnɛ: Ɛhɛ̃ makũ se, mani iko kũ matɛn yã dínɔ kɛo oárɛro.

Nɛ́gɔ̃gbɛ̃ gbɛ̃nɔn planɔ

28 Akũ Yesu pì: Gbɛ̃ke nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ vĩ gbɛ̃nɔn pla. Akũ à pì Worunɛ: Ǹ
gɛ́ ǹ zĩ kɛ bura gbãra. 29 Woru pì: Mani gɛ́ro. Akũ à a nɛ̀sɛɛ lìtɛ zã à gɛ̀ɛ.
30 Mare pìi gɛ̀ɛ à pì Sabinɛ lɛ dɔ. Sabi pì: Tɔ̀. Akũ adi gɛ́ro. 31 A è deraa?
Gbɛ̃nɔn pla pìnɔ gũn, ń dí mɛ́ à a de pɔyeinaa kɛ̀ɛ? Ò pì: Worumɛ. Akũ
Yesu pìńnɛ: Yãpuran matɛn oárɛ, bɛ'ɔgɔsirinɔ kũ karuanɔ ni gɛ̃ kpata kũ à
bò Luda kĩnaa gũn á ã. 32 Zaakũ Yahaya sù, à zɛ́ súsu mɔ̀árɛ, ádi a yã síro.
Bɛ'ɔgɔsirinɔ kũ karuanɔ mɛ́ ò a yã sì. Bee kũ abirekũ enaao ádi á nɛ̀sɛ litɛ
zã a a yã sìro.

Geepi líkpɛ arukɛrinɔ
(Maa 12:1-12, Luk 20:9-18)

33 À yã pãnde ma dɔ. Burade ke mɛ́ à kun, à geepi líkpɛ bà à karaa lìkai, à
wɛ̀ɛ yɔ̃̀ a gũn geepi'ifɛ̃ki ũ à búdãkpãgbaa dɔ̀. Akũ à bú pìi nà arukɛrinɔnɛ
ń ɔĩ, akũ à fùtɛ kũ táo. 34 Kũ geepizɔ̃gɔrɔ kà, akũ à a zĩ̀rinɔ zĩ̀ arukɛrii pìnɔa,
de ò a geepi nɛ́ sí. 35 Akũ arukɛrii pìnɔ a zĩ̀rinɔ kũ̀kũ, ò ń gbɛ̃ do gbɛ̃̀, ò ń
gbɛ̃ do dɛ̀, ò ń gbɛ̃ do pàpa kũ gbɛ̀ɛo ò a dɛ̀. 36 Akũ à ɛ̀ra à zĩ̀ri pãndenɔ
zĩ̀ḿma, ń dasi de gbɛ̃ káakunɔla, akũ ò kɛ̀ńnɛ lɛ dɔ. 37 Kpɛkpɛ à a nɛ́ zĩ̀ḿma
à pì: Oni ma nɛ́ yã da. 38 Kũ arukɛrii pìnɔ nɛ́ pìi è, ò pìkɔ̃nɛ: Túbibleriin dí.
À tó ò a dɛ, a túbi ni gɔ̃ ó pɔ́ ũ. 39 Akũ ò a kũ̀ ò bò kãao bura gũn, ò a dɛ̀.
40 Tɔ̀! Tó burade pìi sù, bɔ́n ani kɛ arukɛrii pìnɔnɛɛ? 41 Ò wèa ò pì: Ani gbɛ̃
pãsĩ pìnɔ dɛdɛ pãsĩpãsĩ, ani bura pì na arukɛri pãnde kũ oni a baka kpáa
a gɔrɔanɔnɛ ń ɔĩ. 42 Akũ Yesu pìńnɛ: Ádi Luda yã dí kyó kɛroo?
Gbɛ̀ kũ kpɛ́borinɔ pã kpài
mɛ́ à gɔ̃̀ kpɛ́ kusuru gbɛ̀ mìde ũ.

Dikiri mɛ́ à abirekũ kɛ̀
akũ à kɛ̀wɛrɛ yãbonsarɛ ũ.
43-44 Abire yãi matɛn oárɛ: Luda ni á bo kpata kũ à bò a kĩnaa gũn, ani gbɛ̃
kũ oni a baka kpáanɔ kán.
45 Kũ sa'orikinɔ kũ Farisinɔ Yesu yãlɛkɔ̃anaa pìnɔ mà, ò dɔ̃ kũ ń yãn àtɛn
o. 46 Akũ ò zɛ́ wɛ̀tɛ ò a kũ, ama ò vĩna kɛ̀ parinɛ, kũ ò a dìtɛ annabi ũ yãi.

22

Nɔsɛ pɔnnakɛnaa
(Luk 14:15-24)
1 Yesu ɛ̀ra à yã lɛ̀kɔ̃ańnɛ à pì: 2 Lákũ kpata kũ à bò Luda kĩnaa de nàn dí
dɔ. Kína ke mɛ́ àtɛn nɔsɛ pɔnna kɛ a nɛ́nɛ, 3 akũ à a zɩ̃̀rinɔ zɩ̃̀ ò o gbɛ̃ kũ à
ń sísi ò mɔ́ pɔ́ blenɔnɛ ò mɔ́, ama ò ye ò suro. 4 Akũ à ɛ̀ra à zɩ̃̀ri pãndenɔ
zɩ̃̀ à pìńnɛ: À gɛ́ à o gbɛ̃ kũ ma ń sísinɔnɛ ma sorumii mà, ma zùsanɔ kũ
pɔ́kãde mɛ̀kpananɔ dɛ̀ ma kɛ̀kɛ kɔ̀. Ò mɔ́ nɔsɛpɔblekia. 5 Akũ odi laakari
dɔ yã pìiaro, ń baadi gɛ̀ɛ a bɔkɔtɛ kɛ̀. Gbɛ̃kenɔ gɛ̀ɛ ń bura, gbɛ̃kenɔ gɛ̀ɛ laga
tá. 6 Gbɛ̃ kparanɔ zɩ̃̀rii pìnɔ kũ̀kũ, ò wé'i dàḿma, ò ń dɛdɛ. 7 Akũ kína pì pɔ
fɛ̃̀, à a sozanɔ gbàrɛ, ò gɛ̀ɛ ò gbɛ̃dɛrii pìnɔ dɛ̀dɛ, akũ ò tɛ́ sɔ̃̀ ń wɛ̃tɛa. 8 Akũ
kína pìi pì a zɩ̃̀rinɔnɛ: Nɔsɛpɔble mà, ama gbɛ̃ kũ ma ń sísinɔ dí kɔ̃ síoro. 9 À
gɛ́ zɛ́rankpakɔ̃anɔ gũn, à gbɛ̃ kũ a lè sĩnda pínki sísi nɔsɛpɔblea. 10 Akũ zɩ̃̀rii
pìnɔ fùtɛ ò gɛ̀ɛ zɛ́nɔ gũn, ò gbɛ̃ kũ ò ń lénɔ kàkara, gbɛ̃ vãninɔ kũ gbɛ̃ mananɔ
ń pínki. Lɛn nɔsɛ pɔnnakɛrinɔ gu pà lɛ.
11 Kũ kína pìi gɛ̃̀ à pɔnnakɛrii pìnɔ gwa, à gɔ̃gbɛ̃ ke è gwe, à nɔsɛ pɔnna
uta danaro, 12 akũ à pìnɛ: Ma gbɛ̃, à kɛ̀ dera n gɛ̃ la nɔsɛ pɔnna uta danaa
sarii? Akũ à yĩtɛna kítikiti. 13 Akũ kína pì a dogarinɔnɛ: À a ɔnɔ yĩ kũ a
gbánɔ, à a zu bàai gusiran. Gwen oni ɔ́ɔ dɔn ò ɔ di ń mìia. 14 Zaakũ gbɛ̃ kũ
Luda ń sísinɔn dasi, ama gbɛ̃ kũ à ń sɛ́nɔn dasiro.

Bɛ'ɔgɔkpana Sizaa yã
(Maa 12:13-17, Luk 20:20-26)
15 Abire gbɛran Farisinɔ bò ò gɛ̀ɛ ò yã gɔ̃̀gɔ̃ lákũ oni kɛ nà ò Yesu kũ a
yã'onaa gũn. 16 Akũ ò ń ìbanɔ zɩ̃̀a kũ Hɛrɔdu gbɛ̃nɔ ò pì: Dannɛri, ó dɔ̃ kũ
gbɛ̃ yãpurademɛ n ũ. Ndì Luda zɛ́ dańnɛ súsu, ndì gbɛ̃ wɛ́ gwaro, ndì gbɛ̃
gwena gwaro. 17 Lákũ n è nà ǹ owɛrɛ. À zɛ́ vĩ ò bɛ'ɔgɔ kpá Sizaa yá, ke à
zɛ́ vĩro? 18 Yesu ń nɛ̀sɛ vãni dɔ̃̀ḿma, akũ à pì: Manafikidenɔ! Bɔ́yãi átɛni
ma yɔ̃ à gwaa? 19 À ɔgɔ kũ òdi bɛ'ɔgɔ kpáo mɔmɛnɛ. Akũ ò ɔgɔ pì do kpàa.
20 Akũ à ń lá à pì: Dí mì wãnzãn dí kũ a tɔ́oo? 21 Ò wèa ò pì: Siza pɔ́mɛ. Akũ
à pìńnɛ: Ɛhɛ̃ à pɔ́ kũ à de Siza pɔ́ ũ kpá Sizaa, á pɔ́ kũ à de Luda pɔ́ ũ kpá
Ludaa. 22 Kũ ò yã pìi mà, à bò ń sarɛ, akũ ò tà ò a tò gwe.

Gɛ̀nɔ vuna yã
(Maa 12:18-27, Luk 20:27-40)
23 Gɔrɔ dokɔ̃nɔ pì zĩ Sadusi kũ òdi pi gɛ̀nɔ dì ga à vuronɔ sù Yesu kĩnaa.,
akũ ò a gbɛ̀ka ò pì: 24 Dannɛri, Musa òwɛrɛ tó gɔ̃gbɛ̃ gà nɛ́'isari, a dakũna
a vɩ̃̀ni gyaanɔ sɛ́ de à nɛ́ buri dato a vɩ̃̀ninɛ. 25 Tɔ̀. Dedokɔ̃nɔdenɔn kú ó
tɛ́ yã gbɛ̃nɔn suppla. Woru nɔ sɛ̀, akũ à gà à nɔ pìi tò nɛ́'isari, akũ gyaanɔ
gɔ̃̀ Sabinɛ. 26 À kɛ̀ Sabinɛ lɛ dɔ kũ Biɔo ari à gɛ̀ɛ pɛ́ ń suppladea. 27 Ń pínki
gbɛran nɔ pìi gà se. 28 Tɔ̀! Gɛ̀nɔ vuna gɔrɔ zĩ ń gbɛ̃nɔn suppla pìnɔ tɛ́ dí mɛ́
anigɔ̃ nɔ pì vĩi? Zaakũ ń pínki ò a dɔ̃̀ nɔ ũ. 29 Akũ Yesu wèḿma à pì: A sãtɛ á

Luda takada kũ a gbãnao dɔ̃naa sari yãi. 30 Tó gɛ̀nɔ vù, ò nɔ sɛ́ro, ò zã kɛro,
onigɔ̃ kun lán malaikanɔn kun nà ludambɛmɛ. 31 Gɛ̀nɔ vuna yã musu ádi
yã kũ Luda òárɛ kyó kɛroo? À pì 32 akããmɛ Ibrahĩ kũ Isaakuo kũ Yakubuo
Luda ũ. Luda dì kɛ gɛ̀nɔ Luda ũro, gbɛ̃ bɛ̃nɛnɔ Ludamɛ. 33 Kũ gbɛ̃nɔ yã pìi
mà, a yãdannɛnaa bò ń sarɛ.

Dokayã kũ à deńla
(Maa 12:28-34, Luk 10:25-28)
34 Kũ Farisinɔ mà Yesu Sadusinɔ fù, ò kɔ̃ kàkara. 35 Akũ ń dokadɔ̃rinɔ do
a yɔ̃̀ à gwa, à a là à pì: 36 Dannɛri, dokayã kpate mɛ́ à de a kparanɔlaa?
37 Yesu wèa à pì: Ǹgɔ̃ ye Dikiri n Ludai kũ nɛ̀sɛ mɛ̀n doo kũ n ninio pínki
kũ n laasunnwo pínki. 38 Dokayã kũ à bɛ̀ɛrɛ vĩ de a kparanɔlan gwe. 39 A
plade kũ à bòkɔ̃aon dí: Ǹgɔ̃ ye n gbɛ̃dakei lán n zĩda wɛ̃̀ndii bà. 40 Musa
doka pínki kũ annabinɔ yãoo lokona dokayã mɛ̀n pla dínɔamɛ.

Arumasihu buri yã
(Maa 12:35-37, Luk 20:41-44)
41 Lákũ Farisinɔ kakarana nà, Yesu ń lá à pì: 42 A è dera Arumasihu yã
musuu? Dí burin a ũu? Ò wèa ò pì: Dauda burimɛ. 43 Akũ Yesu pìńnɛ: À
kɛ̀ dera Luda Nini dìdi Daudaa, akũ Dauda Arumasihu sìsi Dikirii? À pì,
44 Dikiri pì ma dikirinɛ à vutɛ a ɔplai
ari àgɔ̃ a ibɛrɛnɔ kátɛnɛ a gbá gbáru.
45 Kũ Dauda pìnɛ Dikiri, à kɛ̀ dera anigɔ̃ de a buri ũ dɔɔ? 46 Gbɛ̃ke dí fɔ̃ à
wèaro. Zaa gɔrɔ birea gbɛ̃ke dí sù à yãke laa doro.

23

Ludayãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ manafiki
(Maa 12:38-39, Luk 11:43, 46, 20:45-46)
1 Abire gbɛra Yesu yã ò gbɛ̃nɔnɛ kũ a ìbanɔ 2 à pì: Ludayãdannɛrinɔ kũ
Farisinɔ mɛ́ ò gɔ̃̀ Musa gɛ̃nɛ ũ. 3 Abire yãi à yã kũ òdi oárɛnɔ kɛ pínki àgɔ̃
kũna. Ama àsun ń yãkɛna kɛro, zaakũ òdi yã kũ òdi o kɛro. 4 Òdi aso
tìkisi yĩyĩ ò di gbɛ̃nɔnɛ ń gɛ̃̀n akũsɔ̃ bee ɔnɛ do òdigɔ̃ ye ò káiro. 5 Òdi ń
yã sĩnda pínki kɛ de gbɛ̃nɔ ń e yãimɛ. Lɛn òdi Luda yã ɛzɛba gbɛ̃̀ntɛ̃ da lɛ,
òdi bùsubusu gbãna da ń pɔ́kasanɔi. 6 Òdigɔ̃ ye ò vutɛ pɔnna pɔ́ble vutɛki
mananɔn kũ aduakɛkpɛ vutɛki mananɔo. 7 Òdigɔ̃ ye ògɔ̃ fɔ kpákpam̃ma
ɛtɛnɔa, ògɔ̃ ń sísi Rabi. 8 Àsun tó ò á sísi Rabio, zaakũ á pínki vĩ̀ninɔ kũ
dakũnanɔmɛ á ũ, á Dannɛri mɛ̀n domɛ. 9 Àsun gbɛ̃ke sísi á de zĩtɛ laro,
zaakũ á De mɛ̀n domɛ, àkũ mɛ́ à kú musu. 10 Àsun tó ò á sísi Arɛdero, zaakũ
á Arɛde mɛ̀n domɛ, àkũ mɛ́ à Arumasihu ũ. 11 Á zĩ̀rin gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ á tɛ́. 12 Gbɛ̃
kũ àdi a zĩda kara, Luda ni a busa. Gbɛ̃ kũ àdi a zĩda busa, Luda ni a kara.

Yesu kpãkɛ̃na ludayãdannɛrinɔ kũ Farisinɔi
(Luk 11:37-42, 44, 52)
13 Waiyoo ákɔ̃nɔ yãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ! Manafikidenɔ! Adì kpata kũ
à bò Luda kĩnaa zɛ́ tata gbɛ̃nɔnɛ. Adì gɛ̃ a gũnlo, akũsɔ̃ adì we gbɛ̃ kũ ò ye
ò gɛ̃ a gũnnɔ gɛ̃n sero.
14 Waiyoo ákɔ̃nɔ yãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ! Manafikidenɔ! Adì adua
gbɛ̃̀na kɛ de gbɛ̃nɔ á e yãi, akũ adì gyaanɔnɔ kpɛ́ sím̃ma. Abire yãi á
wɛ́tãmma nigɔ̃ pãsĩ de gbɛ̃ sĩnda pínki pɔ́la.

15 Waiyoo ákɔ̃nɔ yãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ! Manafikidenɔ! Adì kure zĩtɛ
kũ ísirao ìba mɛ̀n do lena yãi. Tó a a lè sɔ̃, adì a kɛ tɛ́ pɔ́ ũ deála lɛu pla.
16 Waiyoo ákɔ̃nɔ vı̃̀na don'arɛdenɔ! Adì pi, tó ò pì ò sì kũ Luda kpɛ́o, à
yãke vĩro, ama tó ò pì ò sì kũ Luda kpɛ́ wuraao, abirekũ mɛ́ à yã vĩ. 17 Vı̃̀na
yɔ̃nkɔnɔ! A kpate mɛ́ à zɔ̃kɔ̃ɔ? Wuraan yá, ke Luda kpɛ́ kũ àdi tó wura gɔ̃ a
pɔ́ ũ? 18 Adì pi dɔ, tó ò la dà kũ sa'okio, a yãke vĩro, ama tó ò la dà kũ sa'obɔ
kũ à kú gweo, abirekũ mɛ́ à yã vĩ. 19 Vı̃̀nanɔ! A kpate mɛ́ à zɔ̃kɔ̃ɔ? Sa'obɔɔn
yá, ke sa'oki kũ àdi tó sa'obɔ gɔ̃ Luda pɔ́ ũ? 20 Gbɛ̃ kũ à la dà kũ sa'okio la
dà kũ pɔ́ kũ à kú gwenɔo pínkimɛ dɔ. 21 Gbɛ̃ kũ à la dà kũ Luda kpɛ́o la dà
kũ Luda kũ à kú a gũnwomɛ dɔ. 22 Gbɛ̃ kũ à la dà kũ ludambɛo la dà kũ
Luda kíblegbaao kũ Luda kũ à vutɛnaaaomɛ.
23 Waiyoo ákɔ̃nɔ yãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ! Manafikidenɔ! Adì tofenɔ
tɔkɔtɛdo kũ kpè'akão kũ dà̃ láo kuride kpá Ludaa, akũ adì dokayã tìkisinɔ
tón, yãzɛde kũ sùruuo kũ náanio. Yã birenɔ mɛ́ à de ògɔ̃ kũna a kpara tonaa
sari. 24 Vı̃̀na don'arɛdenɔ! Adì mɔ́sɔ nɛ́ bo á pɔ́minan, akũ adì lakumi mɔ́.
25 Waiyoo ákɔ̃nɔ yãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ! Manafikidenɔ! Adì tokonɔ
kpɛ gbãsĩ bo kũ tanɔ, ama wãkũ kũ zĩdakũnadɔ̃nasario mɛ́ à á nɛ̀sɛɛ pà.
26 Mɔkɔ̃n Farisi vı̃̀na! Ǹ gbãsĩ bo toko gũnnɛ gĩa, a kpɛ ni gɔ̃ gbãsĩ sari.
27 Waiyoo ákɔ̃nɔ yãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ! Manafikidenɔ! Á de lán mira
kũ ò gbɛ̀ pura lɛ̀anɔ bàmɛ. Ń kpɛ mana wɛ́nɛ, ama gɛ̀wanɔ kũ gbãsĩ pínkio
mɛ́ à ń gũn pà. 28 Lɛmɛ ákɔ̃nɔ se dɔ, á kunna mana gbɛ̃nɔ wɛ́nɛ, ama
manafiki kũ yã vãnio mɛ́ à á gũn pà.
29 Waiyoo ákɔ̃nɔ yãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ! Manafikidenɔ! Adì pɔ́ bo
annabinɔ miranɔa, adì zã ble Luda gbɛ̃nɔ pɔ́a 30 adì pi: Tó ó kun yã ó
dizinɔ gɔrɔa, ó bàka nigɔ̃ kú kũńwo annabinɔ dɛdɛnaa gũnlo. 31 Lɛmɛ a
sì kũ gbɛ̃ kũ ò annabinɔ dɛ̀dɛnɔ burinɔn á ũ. 32 À ania kɛ, à á dizinɔ tàragaa
ba à a mì dɛ sà! 33 Mlɛ̃̀nɔ! Bisãsiri pitikonɔ! Áni kɛ dera à bo tɛ́ yã kũ à
danaála gũnn? 34 Abire yãi mani annabinɔ kũ ɔ̃ndɔ̃rinɔ kũ yãdannɛrinɔ
zĩáwa. Áni ń gbɛ̃kenɔ dɛdɛ, áni ń gbɛ̃kenɔ pá lía, áni ń gbɛ̃kenɔ gbɛ̃ kũ flà̃ao
á aduakɛkpɛnɔ gũn, áni pɛ́ḿma wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo. 35 Lɛmɛ Luda gbɛ̃ kũ ò ń
dɛdɛnɔ yã ni wí á musu lɛ, sɛna zaa gbɛ̃ mana Habila dɛnaaa ari à gɛ̀ɛ
pɛ́ Bɛrɛkia nɛ́ Zakari kũ a a dɛ̀ Luda kpɛ́ kũ sa'okio daguraa. 36 Yãpuran
matɛn oárɛ, yã birenɔ pínki ni wí gbãragbɛ̃nɔ musumɛ.

Yurusalɛmu yã
(Luk 13:34-35)

37 Yurusalɛmudenɔ, Yurusalɛmudenɔ! Adì annabinɔ dɛdɛ, adì gbɛ̃ kũ
Luda ń zĩáwanɔ papa kũ gbɛ̀ɛo à ń dɛdɛ. Madìgɔ̃ ye mà á kakaramai gɛ̃̀n
baaakɔ̃, lán ko dì a dɛ̀mbɛrɛ kú a nɛ́nɔla nà, ama ádi weiro. 38 Luda ni á
kpɛ́ tóárɛ bɛzĩ ũmɛ sà. 39 Matɛn oárɛ, áni ma e doro ari à pi, arubarikaden
gbɛ̃ kũ àtɛn su kũ Dikiri tɔ́o ũ.

24

Yurusalɛmu yakana kũ andunia lákagɔrɔ sɛ̀edanɔ
(Maa 13:1-20, Luk 21:5-24)

1 Yesu bò Luda ɔnn àtɛn tá, akũ a ìbanɔ nàai ò lɛ́zuki kɛ̀nɛ a kpɛ́nɔa.
2 Akũ Yesu pìńnɛ: A abirekũ è pínki yá? Yãpuran matɛn oárɛ, oni gbɛ̀ ke
tó dikɔ̃aro, oni gboro pínkimɛ.

3 Gɔrɔ kũ Yesu vutɛna Kùkpɛ sȉsĩgɛrɛɛi, a ìbanɔ sù a kĩnaa gusarɛ, ò
a là ò pì: Ǹ owɛrɛ, bɔrɛn yã dínɔ ni kɛɛ? Bɔ́ mɛ́ anigɔ̃ de n suna kũ
andunialakagɔrɔo sèeda ũu? 4 Yesu wèḿma à pì: À laakari kɛ, àsun tó
ò á sãtɛro. 5 Zaakũ oni su dasi kũ ma tɔ́o, onigɔ̃ pi Arumasihumɛ ń ũ,
oni gbɛ̃nɔ sãtɛ dasi. 6 Áni zȉnɔ baaru ma kũ a òpiio. Àsun bídi kɛro. Sé
abirekũnɔ kɛ, ama gɔrɔ lakana kpɛ́. 7 Buri kũ burio ni futɛ kũ kɔ̃o, lɛmɛ
dɔ bùsu kũ bùsuuo. Nà kũ zĩtɛ yĩgãyĩgãnaao nigɔ̃ kú gukenɔn. 8 Yã birenɔ
pínki nɔ̀wãwã naana ũ. 9 Abire gbɛra oni á kũkũ ò á kpáḿma, ò wɛ́ tãáwa
ò á dɛ, buri sĩnda pínki ni zãágu ma yãi. 10 Gbɛ̃nɔ ni fuma dasi, ò bo kɔ̃
kpɛ, oni zãkɔ̃n. 11 Annabi ɛ́kɛnɔ ni su dasi ò gbɛ̃nɔ sãtɛ dasi. 12 Yã vãni ni
kɔ̃, gbɛ̃nɔ yenyĩ ni busa dasi. 13 Gbɛ̃ kũ à zɛna gbãna ari a gɔrɔ lɛ́a mɛ́ ani
surabana le. 14 Oni kpata kũ à bò Luda kĩnaa pì baaru kpá andunia gu
sĩnda pínkia sèeda ũ buri sĩnda pínkinɛ, gbasa pɔ́ pínki ni láka.

15 Tó a tɛ̀ guyakari kũ annabi Daniɛli a yã òo è Luda ɔnn, kyókɛri gɔ̃ dɔ̃,
16 gbɛ̃ kũ ò kú Yudeanɔ bàa sí ò mì pɛ́ kpinɔa. 17 Gbɛ̃ kũ à kú a kpɛ́ musu
sún kipa à gɛ̃ kpɛ́ gũn à pɔ́ke sɛ́ à booro. 18 Gbɛ̃ kũ à kú bura sún ɛra bɛ à a
uta sɛ́ro. 19 Waiyoo nɔ̀sindarenɔ kũ nɛ́randenɔ gɔrɔ birea. 20 À adua kɛ de
bàasinaa pì sún kɛ bunsirɛ ke kámmabogɔrɔ zĩro. 21 Zaakũ gɔrɔ pì wɛ́tãmma
nigɔ̃ zɔ̃kɔ̃. Zaa gɔrɔ kũ Luda andunia kɛ̀ ari gbãra, a taka dí kɛro, akũsɔ̃ ani
kɛ zikiro. 22 Tó Luda dí gɔrɔ pìnɔ lagoro, de gbɛ̃ke ni boro. Ama ani gɔrɔ
pìnɔ lago a gbɛ̃ kũ à ń sɛ́nɔ yãimɛ.

Bisãsiri Nɛ́ sunaa
(Maa 13:21-37, Luk 17:20-37, 21:25-33)

23 Gɔrɔ birea tó gbɛ̃ke pìárɛ, à Arumasihu gwa la kesɔ̃ à Arumasihu gwa
zãa, àsun síro. 24 Zaakũ Arumasihu ɛ́kɛnɔ kũ annabi ɛ́kɛnɔ ni su ò sèeda
zɔ̃kɔ̃nɔ kũ daboyãnɔ kɛ, de ò gbɛ̃ kũ Luda ń sɛ́nɔ sãtɛo se, tó ani sí kɛ. 25 À
ma, ma gĩnakɛ ma òárɛ zaa káaku kɔ̀. 26 Tó ò pìárɛ à gwa, à kú sɛ̀n, àsun
gɛ́ro. Ke tó ò pìárɛ à gwa, à kú kpɛ́nɛ gũn, àsun síro. 27 Zaakũ lákũ legũ dì pí
à ludambɛ pura kũ zaa ifãboki kpa ari a lɛ́tɛ kpa nà, lɛn Bisãsiri Nɛ́ suna
nigɔ̃ de lɛ. 28 Gu kũ gɛ̀ kún, gwen yumburukunɔ ni kɔ̃ kakaran.

29 Gɔrɔ pìnɔ wɛ́tãmma gbɛra gɔ̃̀nɔ ifãntɛ̃ ni sira kũ, mɔvura ni í kɛro,
susunɛnɔ ni wowo ludambɛ, gbãna kũ ò kú musunɔ ni dege. 30 Bisãsiri
Nɛ́ sèeda gbasa à bo ludambɛ, buri kũ ò kú andunia gũnnɔ ni ń zĩda kɛ̃kɛ̃ ń
pínki, oni Bisãsiri Nɛ́ suna e ludambɛ lukun kũ gbãnao kũ gakuri zɔ̃kɔ̃ɔ.
31 Ani a malaikanɔ zĩ kũ kãkãki'ũ gbãnao, oni a gbɛ̃ kũ à ń sɛ́nɔ kakara
andunia kusuru siikɔ̃a zaa ludambɛ lɛ́ díkũ kũ a lɛ́ direkũo.

32 À yã dada kaka lía. Tó a gɛ̀nɔ í kpàkpa, àtɛn lá bɔ̀tɔ kú, á dɔ̃ guwãnagɔrɔ
kà kãni. 33 Lɛmɛ sɔ̃, tó a yã pìnɔ è pínki lɛ, àgɔ̃ dɔ̃ kũ a sunaa kà kãni, à kú
kpɛ́lɛlɛa. 34 Yãpuran matɛn oárɛ, gɔrɔ dí gbɛ̃nɔ ni gɛ̃tɛro ari yã pìnɔ gɛ́ kɛo
pínki. 35 Musu kũ zĩtɛo ni gɛ̃tɛ, ama ma yãnɔn gɛ̃tɛna vĩro.

36 Gbɛ̃ke a gɔrɔ ke a gɔrɔ zaka dɔ̃ro, bee malaika kũ ò kú musunɔ ke Luda
Nɛ́, sé De Luda. 37 Lákũ à de nà Nuhu gɔrɔ, lɛn anigɔ̃ de lɛ se Bisãsiri Nɛ́
sugɔrɔa. 38 Gɔrɔ kũ í dí da andunialaro, òtɛn pɔ́ ble òtɛn í mi, òtɛn nɔ sɛ́
òtɛn zã kɛ ari Nuhu gɛ̀ɛ à gɛ̀ gó'itɛ gũn. 39 Odi dɔ̃ro, akũ í sù à ń sɛ́tɛ ń pínki.
Lɛn anigɔ̃ de lɛ se Bisãsiri Nɛ́ sugɔrɔa. 40 Gɔrɔ birea gbɛ̃nɔn planɔ nigɔ̃ kú
bura, oni gbɛ̃ do sɛ́ ò gbɛ̃ do tón. 41 Nɔgbɛ̃ gbɛ̃nɔn planɔ nigɔ̃ pɔ́ lɔ́lɔ gbɛ̀n,
oni gbɛ̃ do sɛ́ ò gbɛ̃ do tón. 42 Abire yãi á wɛ́ gɔ̃ dɔ, zaakũ á dɔ̃ gɔrɔ kũ á
Dikiri ni suro. 43 Àgɔ̃ adikĩna dɔ̃. Tó bede gɔrɔ zaka kũ kpãni ni suawa dɔ̃̀

yã, de á wɛ́ gɔ̃ dɔ, ani tó à a kpɛ́ fɔ̃ro. 44 Abire yãi ákɔ̃nɔ sɔ̃, àgɔ̃ kú kũ soruo,
zaakũ Bisãsiri Nɛ́ ni su gɔrɔ zaka kũ á wɛ́ dɔiroamɛ.

Zĩkɛri náanide laakaride
(Luk 12:41-48)

45 Dímɛ zĩkɛri náanide laakaride kũ a dikiri a zĩkɛrinɔ nànɛ a ɔĩ de à pɔ́ble
kpáḿma a gɔrɔa ũu? 46 Arubarikaden zĩkɛri kũ a dikiri a lè àtɛn kɛ lɛ a
sugɔrɔa ũ. 47 Yãpuran matɛn oárɛ, ani a aruzɛkɛ sĩnda pínki nanɛ a ɔĩmɛ.
48 Ama tó zĩkɛrii pì pãsĩ, akũ à pì a nɛ̀sɛɛ gũn a dikiri tɛn gì kɛ, 49 akũ à nà a
zĩkɛri dakenɔ gbɛ̃gbɛ̃naaa, àtɛn pɔ́ ble àtɛn í mi kũ wɛ̃dɛrinɔ, 50 a dikiri ni
su gɔrɔ kũ a wɛ́ dɔiroamɛ, gɔrɔ zaka kũ à dɔ̃roa, 51 ani a zɔ̃zɔ̃kɔ̃rɛ, à a baka
da kũ manafikidenɔ. Gwen oni ɔ́ɔ dɔn ò ɔ di ń mìia.

25

Nɔkpare gbɛ̃nɔn kurinɔ

1 Gɔrɔ birea kpata kũ à bò Luda kĩnaa nigɔ̃ de lán nɔkpare gbɛ̃nɔn kuri
kũ ò ń fitilanɔ sɛ̀ ò bòo, òtɛn gɛ́ da nɔsɛrilɛ bàmɛ. 2 Ń gbɛ̃nɔn sɔɔronɔ bi
yɔ̃nkɔnɔmɛ. Ń gbɛ̃nɔn sɔɔronɔ sɔ̃ laakaridenɔmɛ. 3 A yɔ̃nkɔnɔ ń fitilanɔ sɛ̀
nísi zànaa sari, 4 a laakaridenɔ sɔ̃ ò ń fitilanɔ sɛ̀ kũ nísi zànaao. 5 Nɔsɛri dí
su likalikaro, akũ i ń sɛ́ ń pínki, òtɛn i o. 6 Lizãndo ò wiki lɛ̀: Nɔsɛri tɛn su!
À futɛ à gɛ́ daalɛ. 7 Akũ nɔkpare pìnɔ vù ń pínki, ò ń fitilanɔ kɛ̀kɛ. 8 Akũ
yɔ̃nkɔnɔ pì laakaridenɔnɛ: À ó gba nísi fíti sàee! Ó fitila tɛn ga bi! 9 Akũ
laakaride pìnɔ wèḿma ò pì: Ani mɔ́wá kãáo pínkiro. À gɛ́ à á pɔ́ lú a yìarinɔ
kĩnaa. 10 Kũ ò gɛ̀ɛ lú, akũ nɔsɛrii kà. Gbɛ̃ kũ ń soru kènɔ gɛ̃̀ kãao nɔsɛ gũn,
akũ ò gbàa tàta. 11 Kũ à kɛ̀ saa nɔkpare kpara pìnɔ sù, òtɛn lɛ́ zu: Dikiri,
Dikiri! Ǹ zɛ wɛ̃wɛrɛ! 12 Akũ à wèḿma à pì: Yãpuran matɛn oárɛ, má á
dɔ̃ro. 13 Abire yãi á wɛ́ gɔ̃ dɔ, zaakũ á a gɔrɔ ke a gɔrɔ zaka dɔ̃ro.

Ɔgɔdakɛna zĩkɛrinɔnɛ
(Luk 19:11-27)

14 Kpata kũ à bò Luda kĩnaa de lán gbɛ̃ kũ àtɛn gɛ́ wɛ̃tɛaa bà, akũ à a
zĩkɛrinɔ sìsi, à a aruzɛkɛ nàńnɛ ń ɔĩ. 15 À ɔgɔda kɛ̀ ń gbɛ̃ donɛ sɔ̃̀nɔ sɔɔro,
gbɛ̃ plade sɔ̃̀nɔ pla, gbɛ̃ aakɔ̃de sɔ̃̀nɔ do, ń baadi gbãna lɛ́n, akũ à gɛ̀ɛ
wɛ̃tɛa. 16 Sɔ̃̀nɔsɔɔrode gɛ̀ɛ à laga tà kũ ɔgɔ pìio gɔ̃̀nɔ, akũ à àree lè sɔ̃̀nɔ sɔɔro.
17 Sɔ̃̀nɔplade kɛ̀ lɛ dɔ, akũ à àree lè sɔ̃̀nɔ pla. 18 Sɔ̃̀nɔdode sɔ̃ à gɛ̀ɛ à wɛ̀ɛ yɔ̃̀, akũ
à a dikiri ɔgɔ pìi ùtɛn. 19 Gɔrɔ pla gbɛra zĩkɛrii pìnɔ dikirii sù, akũ àtɛni a ɔgɔ
yã gɔ̃gɔ̃ kũńwo. 20 Sɔ̃̀nɔsɔɔrode sù kũ sɔ̃̀nɔ sɔɔro pãnde kũ à lèeo à pì: Dikiri,
ǹ sɔ̃̀nɔ sɔɔro kũ n kpàma gwa, à àree kàramɛnɛ sɔ̃̀nɔ sɔɔro dɔ. 21 Akũ a dikirii
pìnɛ: N kɛ̀ zĩkɛri mana náanide! Lákũ ń náani vĩ kũ a fítio nà, mani a zɔ̃kɔ̃
nannɛ n ɔĩ sà. Ǹ gɛ̃ ma pɔnnakɛnaa gũn. 22 Sɔ̃̀nɔplade sù dɔ à pì: Dikiri, ǹ
sɔ̃̀nɔ pla kũ n kpàma gwa, à àree kàramɛnɛ sɔ̃̀nɔ pla dɔ. 23 Akũ a dikirii pìnɛ:
N kɛ̀ zĩkɛri mana náanide! Lákũ ń náani vĩ kũ a fítio nà, mani a zɔ̃kɔ̃ nannɛ
n ɔĩ sà. Ǹ gɛ̃ ma pɔnnakɛnaa gũn. 24 Akũ sɔ̃̀nɔdode sù sà à pì: Dikiri, má dɔ̃
kũ n yãnɔn zĩ'ũ. Ndì pɔ́ kɛ̃ gu kũ ńdi tɔ̃nlo. Ndì pɔ́ kakara gu kũ ńdi gbɛ̃nlo.
25 Akũ vĩna ma kũ, ma gɛ ma n ɔgɔ ùtɛ wɛ̀ɛn. N pɔ́n dí. 26 Akũ a dikirii pìnɛ:
Zĩkɛri vãni ma'ãde! Ń dɔ̃ kũ madì pɔ́ kɛ̃ gu kũ mádi tɔ̃nlo, madì pɔ́ kakara
gu kũ mádi gbɛ̃nloo? 27 À mana yã n ɔgɔda kèo gbɛ̃kenɛ, de tó ma su, mà a
pɔ́ sí kũ a ío. 28 À sɔ̃̀nɔ do pì sía à kpá sɔ̃̀nɔsɔɔrodea. 29 Zaakũ gbɛ̃ kũ à pɔ́ vĩn

Luda ni karanɛ ari àgɔ̃ din. Gbɛ̃ kũ à vĩro sɔ̃, bee pɔ́ kũ à vĩ Luda ni síamɛ.
30 Zĩkɛri pã dí sɔ̃, à a zu bàai gusiran. Gwen oni ɔ́ɔ dɔn ò ɔ di ń mìia.

Ziakpɛ zĩ yãkpatɛkɛnaa

31 Tó Bisãsiri Nɛ́ sù a gakuri gũn kũ a malaikanɔ ń pínki, ani vutɛ a
kíblegba gakuridea. 32 Andunia burinɔ ni kakara a arɛ ń pínki, ani ń kɛ̃kɔ̃a,
lákũ pɔ́dãrii dì sãnɔ kɛ̃kɔ̃a kũ blènɔ nà. 33 Ani sãnɔ kpá a ɔplai, blènɔ sɔ̃
ɔzɛi. 34 Abire gbɛra Kína pì ni pi gbɛ̃ kũ ò kú a ɔplainɔnɛ: Ákɔ̃nɔ kũ ma De
arubarikaa dàágunɔ, à mɔ́ à kpata kũ à a soru kɛ̀árɛ zaa anduniakatɛna
gɔrɔ ble. 35 Zaakũ kũ nà tɛni ma dɛ, a pɔ́ble kpàma. Kũ ími tɛni ma dɛ, a í
kpàma. Kũ má kun nibɔ ũ, a ma si. 36 Kũ má kun punsi, a asiri tàmɛnɛ. Kũ
matɛn gyã kɛ, a ma gwa. Kũ ò ma da kpɛ́siran, a su wɛ́ kpàtɛmai.

37 Gbɛ̃ mananɔ ni pinɛ: Dikiri, bɔrɛn o è nà tɛni n dɛ o pɔ́ble kpàmma ke
ími tɛni n dɛ, o í kpàmmaa? 38 Bɔrɛn o n e nibɔ ũ o n si, ke ń kun punsi o asiri
tànnɛɛ? 39 Bɔrɛn o n e ntɛn gyã kɛ, ke ò n da kpɛ́siran o gɛ wɛ́ kpàtɛnyĩi?
40 Kína pì ni weḿma à pi: Yãpuran matɛn oárɛ, yã kũ a kɛ̀ gbɛ̃ kĩanaanɛ ma
gbɛ̃ dínɔ tɛ́, makũmɛ a kɛ̀mɛnɛ.

41 Abire gbɛra ani pi gbɛ̃ kũ ò kú a ɔzɛinɔnɛ: À gomɛnɛ gwe ákɔ̃nɔ kũ
Luda lɛ́ kɛ̀árɛnɔ! À tá tɛ́ kũ àdi garo kũ Luda kɛ̀kɛ Ibilisinɛ kũ a ìbanɔ gũn.
42 Zaakũ nà tɛni ma dɛ, ádi pɔ́ble kpámaro. Ími tɛni ma dɛ, ádi í kpámaro.
43 Má de nibɔɔ ũ, ádi ma síro. Má kun punsi, ádi asiri támɛnɛro. Matɛn gyã
kɛ ke ò ma da kpɛ́siran, ádi su à wɛ́ kpátɛmairo. 44 Oni gbasa ò a la ò pi:
Dikiri, bɔrɛn o n e kũ nàao ke ímio ke nibɔ ũ ke punsi ke gyãre ke purusuna
ũ, akũ ódi kpányĩroo? 45 Kína ni weḿma à pi: Yãpuran matɛn oárɛ, lákũ ádi
kɛ gbɛ̃ kũ à kĩanaanɛ gbɛ̃ dínɔ tɛ́ro nà, makũmɛ ádi kɛmɛnɛro. 46 Gbɛ̃ birenɔ
ni tá wɛ́tãmma kũ àdi lákaro gũmmɛ, gbɛ̃ mananɔ sɔ̃ wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro
gũn.

26

Lɛ́kpakũsũna Yesuii
(Maa 14:1-2, Luk 22:1-2, Yuh 11:45-53)

1 Kũ Yesu yã birenɔ ò pínki à làka, akũ à pì a ìbanɔnɛ: 2 Á dɔ̃ kũ Vĩnla dikpɛ
gɔ̃̀ gɔrɔ pla, oni Bisãsiri Nɛ́ kpáḿma ò a pá lía.

3 Abire gbɛra sa'orikinɔ kũ Yuda gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kɔ̃ kàkara sa'oriki zɔ̃kɔ̃ kũ òdi
pi Kayafa bɛa. 4 Ò yã gɔ̃̀gɔ̃ ɔ̃ndɔ̃o lákũ oni Yesu kũ ò a dɛ nà 5 ò pì: Òsun kɛ
dikpɛ zĩro, de gbɛ̃nɔ sún zuka káro yãi.

Nísi gbĩ nna kuna Yesu mìia
(Maa 14:3-9, Yuh 12:1-8)

6-7 Kũ Yesu kú Bɛtani, Simɔ Kusu bɛa, àtɛn pɔ́ ble gɛngɛsɛkɛna, akũ nɔgbɛ̃
ke nài, à lo fítinna kũ nísi gbĩ nna ɔgɔde kú a gũn kũna, akũ à kù Yesu mìia.
8 Kũ a ìbanɔ è lɛ, akũ ń pɔ fùtɛ ò pì: Bɔ́n pɔ́ lalasekɛna dí ũu? 9 De ò nísi pì
yìa yã kũ ɔgɔ zɔ̃kɔ̃ɔ ò kpà takasidenɔa. 10 Yesu dɔ̃̀ḿma, akũ à pìńnɛ: Bɔ́yãi
átɛn wari dɔ nɔgbɛ̃ pìiaa? À zĩ mana kɛ̀mɛnɛmɛ. 11 Takasidenɔn kú kãáo
gɔrɔ sĩnda pínki, makũ sɔ̃ manigɔ̃ kú kãáo gɔrɔ sĩnda pínkiro. 12 Kũ à nísi pìi
kù ma mɛ̀ɛa, à kɛ̀ lɛ de à ma gɛ̀ kɛomɛ. 13 Yãpuran matɛn oárɛ, gu kũ òtɛni
ma baaru nna waazi kɛn andunia gũn pínki, onigɔ̃ yã kũ nɔgbɛ̃ pìi kɛ̀ o a
dɔngu yãi.

Yudasi bona Yesu kpɛ
(Maa 14:10-11, Luk 22:3-6)
14 Abire gbɛra gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ do kũ òdi pinɛ Yudasi Isikariɔti
gɛ̀ɛ sa'orikinɔ kĩnaa 15 à pì: Tó ma Yesu kpàáwa, bɔ́n á ye à kpámaa? Akũ ò
andurufu ɔgɔ mɛ̀n baraakurii nàro ò kpàa. 16 Zaa gɔrɔ birean àtɛn zɛ́ wɛtɛ
à Yesu kpáḿma.

Vĩnla pɔ́blenaa
(Maa 14:12-21, Luk 22:7-14, Yuh 13:21-38)
17 Burodi Futɛnasari dikpɛ gɔrɔ káaku zĩ Yesu ìbanɔ sù ò a là ò pì: Mán
ń ye ò gɛ́ kɛkɛnnɛ ǹ Vĩnla pɔ́ blenn? 18 À wèḿma à pì: À gɛ́ wɛ̃tɛn gɔ̃gbɛ̃ ke
kĩnaa à pinɛ, Dannɛri pì a gɔrɔ kà kãni. A bɛan áni Vĩnla pɔ́ blen kũ a ìbanɔ.
19 Yesu ìbanɔ kɛ̀ lákũ à dàńnɛ nà, ò Vĩnla pɔ́bleyã kɛ̀kɛ. 20 Kũ ɔkɔsi kɛ̀, Yesu
gɛngɛsɛkɛna teburuui kũ a gbɛ̃nɔn kuri awɛɛpla pìnɔ. 21 Gɔrɔ kũ òtɛn pɔ́
ble à pì: Yãpuran matɛn oárɛ, á gbɛ̃ mɛ̀n do ni ma kpáḿma. 22 Ń nɛ̀sɛɛ yàka
manamana, akũ òtɛni a la dodo: Asa makũmɛroo, Dikiri? 23 Yesu wèḿma
à pì: Gbɛ̃ kũ ótɛn ɔ kakara ta gũn lɛɛlɛ mɛ́ ani ma kpáḿma. 24 Bisãsiri Nɛ́
ni kpágui lákũ à kɛ̃na a yã musu nà, ama waiyoo gbɛ̃ kũ ani Bisãsiri Nɛ́
kpáḿma pìi. Ani kɛ sȁna adenɛ tó odi a i yãro. 25 Akũ Yudasi kũ ani a
kpáḿma pì pì: Asa makũmɛroo, Rabi? Yesu pìnɛ: Mɔkɔ̃mmɛ n ò gwe.

Dikiri pɔ́ble
(Maa 14:22-26, Luk 22:14-20, 1Kɔ 11:23-25)
26 Kũ òtɛn pɔ́ ble, Yesu burodii sɛ̀, à arubarikaa dàn, akũ à lìkɔ̃rɛ à kpà a
ìbanɔa à pì: À sí à só, ma mɛ̀ɛn dí. 27 Akũ à toko sɛ̀ dɔ à arubarikaa dàn, à
kpàḿma à pì: À mi á pínki. 28 Ma arun dí, Luda bàka kunna kũ gbɛ̃ dasinɔ
aru ũ, kũ ani bɔtɛma ń durunnanɔ kɛ̃mmana yãi. 29 Matɛn oárɛ, zaa gbãra
mani geepi'i dí mi doro ari kpata kũ à bò ma De kĩnaa gɛ́ boo gupuraa,
gbasa mà a dufu mi kãáo sà. 30 Kũ ò lɛ̀ɛ sì, akũ ò bɔ̀tɛ ò gɛ̀ɛ Kùkpɛ sȉsĩgɛrɛɛi.

Yesu gĩnakɛ à dɔ̃ yã kũ Pita ni kɛ
(Maa 14:27-31, Luk 22:31-34, Yuh 13:36-38)
31 Akũ Yesu pìńnɛ: Á pínki áni fuma gwãaniala, zaakũ ò kɛ̏ Luda yãn ò
pì: Mani sãdãri lɛ́, sãnɔ ni fãkɔ̃a. 32 Ama ma vunaa gbɛra mani doárɛ arɛ
gɛna Galili. 33 Akũ Pita pìnɛ: Bee tó ò fùmma ń pínki, mani fumma zikiro.
34 Akũ Yesu pìnɛ: Yãpuran matɛn onnɛ, gwãaniala ari ko gɔ̃ gɛ́ lɛ́ zu, ĩni
ledi kpámai gɛ̏n aakɔ̃. 35 Pita pìnɛ: Bee tó mani sù mà ga kũnwo, mani ledi
kpányĩ zikiro. Akũ a ìbanɔ ò lɛ se ń pínki.

Yesu aduakɛna zaa Gɛtɛsɛmani
(Maa 14:32-42, Luk 22:39-46)
36 Akũ Yesu kũ a ìbanɔ kà gu kũ òdi pi Gɛtɛsɛmani, akũ à pìńnɛ: À vutɛ
la ari mà gɛ́ adua kɛ zȁ dire. 37 À Pita kũ Zebedi nɛ́ gbɛ̃nɔn planɔ sɛ̀ à gɛ̀ɛ
kũńwo. A pɔ sira kȕ à nɛ̀sɛyɔkɔ sì. 38 Akũ à pìńnɛ: Ma pɔ sira kȕ manamana
ari ga lɛ́i. À zɛ la à itɛ̃ kɛ kũmao. 39 Kũ à gɛ̀ɛ arɛ fíti, akũ à kùtɛ zĩtɛ à adua
kɛ̀ à pì: Baa, tó ani sí kɛ, ǹ tó toko'i díkĩna gɛ̃tɛmala. Ama adi kɛ lákũ má
yei nàro, séde lákũ ń yei nà. 40 Akũ a ɛ̀ra à sù à a ìbanɔ lè, òtɛn i o. Akũ à pì
Pitanɛ: Lɛn yá? Ádi fɔ̃ a itɛ̃ kɛ̀ kũmao bee awa doroo? 41 À itɛ̃ kɛ àgɔ̃ adua
kɛ de àsun fu yɔ̃ogwanaaaro yãi. Nini yei, ama mɛ̀ɛ busɛ. 42 À kɛ̏ḿma a gɛ̏n
plade, à adua kɛ̀ à pì: Baa, tó toko díkĩna ni gɛ̃tɛmala a í minaa sariro, ǹ tó
n pɔyenyĩna kɛ. 43 Kũ à ɛ̀ra à sù à ń lé, òtɛn i o dɔ, zaakũ òtɛn idekũ dɛdɛ.

44 Akũ à ń tón dɔ, à gɛ̀ɛ à wɛ́ kɛ̀ a gɛ̃̀n aakɔ̃de, à yã dokɔ̃nɔ pìi ò dɔ. 45 Akũ à
ɛ̀ra à sù a ìbanɔ kĩnaa à pìńnɛ: Átɛn i o, átɛn kámma bo ari teran yá? À gwa!
Gɔrɔ kà kãni. Ò Bisãsiri Nɛ́ kpà durunnakɛrinɔa. 46 À futɛ ò tá. Gbɛ̃ kũ à
ma nańnɛ ń ɔĩ tɛn su.

Yesu kũnaa
(Maa 14:43-50, Luk 22:47-53, Yuh 18:3-12)

47 Kũ à kpɛ́ àtɛn yã pì o, akũ Yudasi, a ìba gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ doke
sù kũ pario, ò fɛ̃nɛdanɔ kũna kũ gònɔ, ò bò sa'orikinɔ kũ Yuda gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ
kĩnaa. 48 Bonkpɛde pì sɔ̃, à sèedaa òńnɛ à pì: Gbɛ̃ kũ mani lɛ́ pɛ́a, àkũmɛ gwe.
À a kũ. 49 Akũ à mìi dɔ̀ Yesua gɔ̃̀nɔ à pì: Fɔɔ, Rabi! Akũ à lɛ́ pɛ̀a. 50 Yesu pìnɛ:
Ma gbɛ̃, ǹ n kɛna kɛ! Akũ ò sù ò ɔ pɛ̀tɛ Yesua ò a kũ̀. 51 Akũ Yesu gbɛ̃nɔ do a
fɛ̃nɛda wòto, à sa'oriki zɔ̃kɔ̃ zĩ̀rii lɛ̀o à a sã gò. 52 Akũ Yesu pìnɛ: Ǹ n fɛ̃nɛda
sɔtɔ a plɛn. Zaakũ gbɛ̃ kũ à zɛ̀ kũ fɛ̃nɛdao, fɛ̃nɛda mɛ́ ani a dɛ. 53 Tó má
ye ma De malaika zĩ̀karinɔ gbarɛmɛnɛ gɔ̃̀nɔ de gã̀ kuri awɛɛplanɔla, ń dɔ̃
mani fua mà a wɛ́ kɛan yá? 54 Tó ma kɛ̀ lɛ sɔ̃, deran yã kũ ò kɛ̃̀ Luda yãn ò
pì ani kɛ lɛ ni kɛɛ? 55 Akũ Yesu pì parinɛ: Kpãni wɛ́dewɛn ma ũ kũ a su à
ma kũ kũ fɛ̃nɛdanɔ kũ gònɔo yá? Madìgɔ̃ vutɛ Luda ɔnn lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà
madìgɔ̃ yã daárɛ, ádi ma kũro. 56 Ama yã pìi kɛ̀ pínki, de yã kũ annabinɔ kɛ̃̀
Luda yãn kɛ yãi. Akũ a ìbanɔ bàa lɛ̀ ń pínki ò a tòn.

Yuda gbãnadenɔ yãkpatɛkɛna kũ Yesuo
(Maa 14:53-65, Luk 22:54-55, 63-71, Yuh 18:13-14, 19-24)

57 Gbɛ̃ kũ ò Yesu kũ̀nɔ gɛ̀ɛ kãao sa'oriki zɔ̃kɔ̃ Kayafa bɛa. Lu-
dayãdannɛrinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kakarana gwe. 58 Pita tɛ́ a kpɛ zã̀ dire ari
sa'oriki zɔ̃kɔ̃ɔ pìi bɛa. À gɛ̃̀ ɔnn, à vùtɛ kũ dogarinɔ de à yã pìi mìdɛna e.
59 Sa'orikinɔ kũ Yuda yãkpatɛkɛrinɔ ń pínki tɛn sèeda wɛtɛ Yesua ò a dɛ.
60 Bee kũ gbɛ̃nɔ sù ò ɛ́kɛyãnɔ dìdia dasi, adi kɛro. Kpɛkpɛ gbɛ̃nɔn pla kenɔ
sù 61 ò pì: Gbɛ̃ pìi pì, áni fɔ̃ à Luda kpɛ́ wí, áni ɛra à bo gɔrɔ aakɔ̃ dagura sɛ́!
62 Akũ sa'oriki zɔ̃kɔ̃ɔ fùtɛ à zɛ̀ à pì Yesunɛ: Ń yãke vĩ ǹ weḿmaroo? Yã kũ
òtɛn didimma dí de deraa? 63 Yesu yĩtɛ kpɛ̃n, akũ sa'oriki zɔ̃kɔ̃ɔ pìi pìnɛ:
Ma nannɛ Luda Wɛ̃̀ndidei, ǹ owɛrɛ tó Luda Nɛ́ Arumasihumɛ n ũ. 64 Yesu
wèa à pì: Lɛn n ò lɛ. Makũ sɔ̃, matɛn oárɛ, zaa gbãra áni Bisãsiri Nɛ́ e vutɛna
Gbãnasĩndapinkide ɔplai, akũsɔ̃ áni a suna e ludambɛ lukun. 65 Akũ sa'oriki
zɔ̃kɔ̃ɔ pì a utanɔ gà à kɛ̃̀ à pì: A dɔkɛ̀ kũ Ludao! À kɛ̀ dera ótɛn sèedade pãnde
kenɔ wɛtɛ dɔɔ? A mà lákũ à dɔkɛ̀ kũ Ludao nà. 66 Yã kpaten a zɛo teraa?
Akũ ò wèa ò pì: A taari kà ò a dɛ. 67 Akũ ò lɛ́'i sù a ãnnwa, ò a lɛ̀lɛ kũ okũo.
Gbɛ̃kenɔ a sãn kɛ̀kɛ 68 ò pì: Arumasihu, ǹ annabikɛyã o ǹ gbɛ̃ kũ à n lɛ
owɛrɛ.

Pita ledikpana Yesui
(Maa 14:66-72, Luk 22:56-62, Yuh 18:15-18, 25-27)

69 Pita vutɛna ɔnn, akũ zɔ̀nɔkpare ke sù à pìnɛ: Mɔkɔ̃n sɔ̃ ndìgɔ̃ kú lɛɛlɛ
kũ Galili gbɛ̃ Yesu pìiomɛ. 70 Akũ à ledi kpà ń pínki wára à pì: Mádi yã kũ
ntɛn o dɔ̀rɔ dɔ̃ro. 71 Akũ à fùtɛ à gɛ̃̀ gãnun. Nɔgbɛ̃ pãnde a è, akũ à pì gbɛ̃ kũ
ò kú gwenɔnɛ: Gbɛ̃ díkĩna lɛɛlɛ kũ Yesu Nazɛraomɛ. 72 Pita ɛ̀ra à ledi kpà à
la dà à pì: Má gbɛ̃ pì dɔ̃ro. 73 Kũ à kɛ̀ saa fíti, gbɛ̃ kũ ò zɛna gwenɔ nà Pitai
ò pì: Yãpuramɛ, ń gbɛ̃ domɛ n ũ, zaakũ ó n dɔ̃ n yã'onaaamɛ. 74 Akũ à fùtɛ
à a zĩda kà à la dà à pì: Má gbɛ̃ pì dɔ̃ro. Zaa gwe gɔ̃̀nɔn ko lɛ́ zù. 75 Akũ yã

kũ Yesu òo dɔ̀ Pitagu kũ à pì, ari ko gɔ̃ gɛ́ lɛ́ zu, ani ledi kpáai gɛ̀n aakɔ̃. Akũ
Pita bò bàai à pɔsira ɔ́ɔ dɔ̀.

27

Yudasi ganaa
(Zĩr 1:18-19)

1 Kũ gu dɔ̀ kɔnkɔkɔnkɔ sa'orikinɔ kũ Yuda gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ ń pínki yã gɔ̃̀gɔ̃ Yesui
de ò a dɛ. 2 Ò a yɩ̃̀, akũ ò gɛ̀ɛ ò a nà bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Pilatinɛ a ɔ̃i.
3 Kũ Yudasi kũ à bò a kpɛ è yã dàala, à gɔ̃̀ díndɔ̃mɛnɛ gũn, akũ à gɛ̀ɛ
andurufu ɔgɔ mɛ̀n baraakurii pì ɛra sa'orikinɔnɛ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ 4 à pìńnɛ:
Ma durunna kɛ̀, ma taarisaride kpà gai. Akũ ò pìnɛ: Ó bàka ũgbaa? N yãn
gwe. 5 Akũ Yudasi ɔgɔ pìi zù Luda kpɛ́n, akũ à tà à gɛ̀ɛ à a zĩda lòko. 6 Akũ
sa'orikinɔ ɔgɔ pìi sɛ̀tɛ ò pì: Ɔgɔ pì kana Luda kpɛ́ ɔgɔdaki gũn zɛ́ vĩro, zaakũ
gbɛ̃dɛ'ɔgɔmɛ. 7 Kũ ò yã gɔ̃̀gɔ̃, akũ ò orobori gbɩ̃̀dãki lù kũ ɔgɔ pìio nibɔnɔ
vĩki ũ. 8 Abire yãi ari kũ a gbãrao òdi pi zĩtɛ pìinɛ Zĩtɛ Arude. 9 Akũ yã
kũ annabi Ilimia òo kɛ̀ à pì: Ò andurufu ɔgɔ mɛ̀n baraakurii pìi sɛ̀tɛ, ɔgɔ
kũ Isarailanɔ zɛ̀o ò kpà a yã musu pìi, 10 akũ ò orobori gbɩ̃̀dãki lùo, lákũ
Dikiri dìtɛmɛnɛ nà.

Pilati yãkpatɛkɛna kũ Yesuo
(Maa 15:2-5, Luk 23:3-5, Yuh 18:33-38)

11 Yesu zɛna bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ arɛ. Akũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì a là à pì: Mɔkɔ̃n Yudanɔ
kína ũ yá? Yesu wɛ̀a à pì: Lɛn n ò lɛ. 12 Gɔrɔ kũ sa'orikinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ
tɛn yã didia, adi yãke weḿmaro. 13 Akũ Pilati pìnɛ: Ńdi yã dasi kũ òtɛn
didimma maroo? 14 Ama Yesu dí yãke o yã pìnɔ doke musuro, akũ yã pìi
bò bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìi sarɛ manamana.

Yãdana Yesula
(Maa 15:6-15, Luk 23:13-25, Yuh 18:39-19:16)

15 Vĩnla dikpɛ zĩ pínki bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìi dì purusunanɔ do kũ gbɛ̃nɔn yei
gbarɛńnɛ. 16 Gɔrɔ kũa sɔ̃ purusuna tɔ́de kú gwe òdi pi Baraba. 17 Kũ pari
kàkara, akũ Pilati ń lá à pì: Dín á ye mà gbarɛárɛɛ? Baraban yá, ke Yesu
kũ òdi pi Arumasihu? 18 Zaakũ à dɔ̃ kũ nɛ̀sɛgɔ̃ba vĩna kũ Yesuo yãin ò a
kpàawa.
19 Gɔrɔ kũ Pilati vutɛna a gbɩ̃̀gbaaa, a nanɔ gbɛ̃ zɩ̃̀a à pì: Ǹsun yãke kɛ
gbɛ̃ mana pìinɛro, zaakũ nana kũ ma ò a yã musu gĩa gwãani wari dɔ̀ma
manamana.
20 Sa'orikinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ nàkara gbɛ̃nɔa ò Baraba gbɛka, ò pi ò Yesu
dɛ. 21 Akũ bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìi ń lá à pì: Gbɛ̃nɔn pla pìnɔ gũn, dín á ye mà
gbarɛárɛɛ? Akũ ò pì, Barabamɛ. 22 Akũ Pilati ń lá à pì: Bɔ́n mani kɛ kũ
Yesu kũ òdi pi Arumasihuoo? Gbɛ̃ sĩnda pínki pì: Ǹ a pá lía. 23 Akũ à ń lá
à pì: Bɔ́ dàan à kɛ̀ɛ? Akũ ò wiki lɛ̀ ò kàra ò pì: Ǹ a pá lía. 24 Kũ Pilati è áni
fɔ̃ à yãke kɛro, zuka tɛn kara, akũ à í dã̀, à a ɔ pìpi gbɛ̃nɔ wára à pì: Ma ɔ
bɔ̀tɛ gbɛ̃ pì gana yãn. Á yãmɛ. 25 Akũ gbɛ̃ pìnɔ pì: A dɛna yã wí ó musu kũ
ó nɛ́nɔ. 26 Akũ à Baraba gbàrɛńnɛ, à pì ò Yesu gbɛ̃ kũ flã̀ao ò a pá lía.

Sozanɔ Yesu fobonaa
(Maa 15:16-20, Yuh 19:2-3)

27 Akũ Pilati sozanɔ gɛ̃̀ kũ Yesuo bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì bɛa, akũ ò ń gã̀ kàkara
pínki ò lìkai. 28 Ò a pɔ́nɔ bɔ̀tɛa ò arukĩmba tɛ̃ra dànɛ, 29 akũ ò lɛ̀ fùraa tã̀ ò

kùnɛ, ò leba nànɛ a ɔplan gò ũ. Akũ òtɛn kútɛkutɛnɛ, òtɛni a fobo òtɛn pi:
Fɔɔ, Yudanɔ kína! 30 Ò lɛ́'i sùa, ò leba pìi sɛ̀ ò a lɛ̀o a mìia. 31 Kũ ò a fobò ò
làka, akũ ò arukĩmba pìi gòala ò a zĩda pɔ́kasanɔ dànɛ, akũ òtɛn gɛ́ a pá lía.

Yesu pana lía
(Maa 15:21-32, Luk 23:26-43, Yuh 19:17-27)

32 Kũ ò bɔ̀tɛ òtɛn gɛ́, ò dàkarɛ kũ Sirɛni gbɛ̃ kũ òdi pi Simɔo, akũ ò gã nàa à
Yesu lígbãndurukpana sɛ́. 33 Akũ ò kà gu kũ òdi pi Gɔgɔta kũ à pì mìtokoki.
34 Akũ ò sèwɛ̃ kũ ò yȁkatɛ kũ ɛzɛo dɔ̀nɛ à mi. Kũ à í kɛ̀, akũ à gì mii. 35 Kũ
ò a pà lía, akũ ò kàpaa kpà ò a pɔ́kasanɔ kpàatɛkɔ̃nɛ. 36 Akũ ò vùtɛ òtɛni a
dãkpã gwe. 37 Ò yã kũ ò dìaa kɛ̃̏ ò nà a mìla ò pì:

Yudanɔ kína Yesun dí.

38 Akũ ò kpãni wɛ́dewɛnɔ pà lía a sarɛ gbɛ̃nɔn pla, gbɛ̃ do a ɔplai, gbɛ̃ do a
ɔzɛi. 39 Gbɛ̃ kũ òtɛn gɛ̃ zéla gwenɔ tɛni ń mì kɛ dékũdekũ, òtɛni a sɔ̃sɔ̃ 40 ò pì:
Mɔkɔ̃n kũ n pì ĩni Luda kpɛ́ wí ǹ ɛra ǹ bo gɔrɔ aakɔ̃ daguran gweroo? Tó
mɔkɔ̃mmɛ Luda Nɛ́ ũ, ǹ n zĩda sura ba ǹ kipa lía. 41 Lɛmɛ dɔ sa'orikinɔ kũ
ludayãdannɛrinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ tɛni a fobo lɛ ò pì: 42 À gbɛ̃ pãndenɔ sura
bà, ama ani fɔ̃ à a zĩda sura baro. Isarailanɔ kínanloo? À kipa lía tera, óni
a náani kɛ. 43 À Luda náani vĩ. Tó Luda yei, à a bo sà, zaakũ à pì akãamɛ
Luda Nɛ́ ũ. 44 Bee kpãni kũ ò ń pá lía lɛɛlɛnɔ tɛni a sɔ̃sɔ̃ lɛ dɔ.

Yesu ganaa
(Maa 15:33-41, Luk 23:44-49, Yuh 19:28-30)

45 Kũ ifãntɛ̃ kà mìdangura, akũ gusira dà bùsuu pìla pínki ari fãnantɛ̃ mɔ̀
aakɔ̃. 46 Fãnantɛ̃ mɔ̀ aakɔ̃n Yesu wiki lɛ̀ gbãnagbãna à pì: Ɛloi, Ɛloi, lɛma
sabatani! Abirekũ pì, ma Luda, ma Luda, à kɛ̀ dera n ma tonn? 47 Kũ gbɛ̃
kũ ò zɛna gwe kenɔ yã pìi mà, akũ ò pì: Dake tɛn Iliasu sísi. 48 Zaa gwe gɔ̃̏nɔ
ń gbɛ̃ do bàa lɛ̀ à gɛ̀ɛ à sako sɛ̀ à dà sèwɛ̃ kpȁkpãa gũn, à fĩ̏fĩ lebaa, akũ à dɔ̀
Yesunɛ à mi. 49 Akũ gbɛ̃ kparanɔ pì: À zɛ gĩa ò gwa tó Iliasu ni su à a sura
ba. 50 Yesu ɛ̀ra à wiki gbãna lɛ̀ dɔ, akũ à a wɛ̃̀ndii gbàrɛ.

51 Akũ Luda kpɛ́ lábure kɛ̃̏kɔ̃a pla bona musu suna zĩtɛ. Zĩtɛ yĩ̏gãyĩgã,
gbɛ̀nɔ pàrapara, 52 miranɔ wɛ̃̀wɛ̃, akũ Luda gbɛ̃nɔ fùtɛ bona gan dasi.
53 Yesu vuna gan gbɛra ò bɔ̀tɛ miran, ò gɛ̃̀ Luda wɛ̃tɛn, gbɛ̃nɔ ń é dasi. 54 Kũ
sozanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kũ a gbɛ̃ kũ òtɛn Yesu dãkpãnɔ zĩtɛ yĩgãyĩgãnaa pìi è kũ yã
kũ ò kɛ̀nɔ pínki, vĩna ń kũ manamana ò pì: Yãpuramɛ Luda Nɛ́n gbɛ̃ dí ũ.
55 Nɔgbɛ̃nɔn kú gwe dasi, òtɛn gu gwa zȁ dire. Ò tɛ́ Yesui bona Galilimɛ,
òdigɔ̃ pɔ́ble kɛnɛ. 56 Ń tɛ́n Mariama Magadalɛni kun kũ Mariamao Yamisi
kũ Yusufuo da kũ Zebedi nɛ́nɔ dao.

Yesu vĩnaa
(Maa 15:42-47, Luk 23:50-56, Yuh 19:38-42)

57 Kũ ɔkɔsi kɛ̀, Arimatea gbɛ̃ ɔgɔde kũ òdi pinɛ Yusufu sù. Yesu ìbaamɛ dɔ.
58 À gɛ̀ɛ à Yesu gɛ̀ɛ gbɛ̀ka Pilatia, akũ Pilati pì ò kpáa. 59 Kũ Yusufu gɛ̀ɛ pìi sɛ̀,
a táaru biza dufu fĩ̏fĩa, 60 à a dà a zĩda gbɛ̀wɛɛ kũ ò sɔ̀ mira ũ gũn. Akũ à gbɛ̀
gbɛ̃̀ntɛ̃ɛ gbigiri kɛ̀ à tà wɛ̀ɛ pìlɛ à tà. 61 Mariama Magadalɛni kũ Mariama
pãnde pìio vutɛna gwe, ò arɛdɔna miraa.

62 Kũ gɔrɔ lìtɛ, kámmabogɔrɔ zĩ kà, akũ sa'orikinɔ kũ Farisinɔ gɛ̀ɛ Pilati
kĩnaa lɛɛlɛ 63 ò pì: Yã kũ gbɛ̃kɛkɛrii pìi ò a bɛ̃nɛ zĩ dɔ́ógu à pì, gɔrɔ aakɔ̃ gbɛra
áni vu. 64 Ǹ tó ògɔ̃ mira pì dãkpã ari a gɔrɔ aakɔ̃de zĩ. Tó lɛnlo, a ìbanɔ ni

su ò a gɛ̀ sɛ́ kpãni, oni o gbɛ̃nɔnɛ à fùtɛ bona gan. Ɛkɛ kpɛ bire nigɔ̃ de a
káakupɔla. 65 Akũ Pilati pìńnɛ: À sozanɔ sí à gɛ́ à mira pì dãkpã lákũ áni fɔ̃
nà. 66 Akũ ò gɛ̀ɛ ò sèedaa kɛ̀ miragbɛɛa, ò sozanɔ tò gwe ògɔ̃ dãkpã.

28

Yesu vunaa
(Maa 16:1-8, Luk 24:1-12, Yuh 20:1-10)

1 Kámmabogɔrɔ gbɛra azumanɛnna zĩ kɔnkɔkɔnkɔ Mariama Maga-
dalɛni kũ Mariama pãnde pìio bò ò gɛ̀ɛ mira gwa. 2 Akũ zĩtɛ yɛ̃̀gãyĩgã
gbãnagbãna, zaakũ Dikiri malaika ke bò musu, à sù à gbɛ̀ɛ pì gbigiri kɛ̀ à
gò mira lɛ́a, akũ à vùtɛa. 3 A ãn de lán legũpinaa bà, a uta de pú táitai lán
buu bà. 4 Vĩna gudãkpãrinɔ kũ̀, òtɛn lukaluka, akũ ò gɔ̃̀ sã̀ii. 5 Akũ malaika
pìi pì nɔgbɛ̃ pìnɔnɛ: Àsun tó vĩna á kũro. Má dɔ̃ kũ Yesu kũ ò pà líaan átɛn
wɛtɛ. 6 À kú laro, à fùtɛ lákũ à ò nà. À mɔ́ à gu kũ ò a wùtɛn gwa, 7 á gɛ́ à o
a ìbanɔnɛ likalika à fùtɛ bona gan. Ani dońnɛ arɛ gɛna Galili. Gwen áni a
en. Ma òárɛn gwe.

8 Akũ ò bò miran likalika kũ vĩnao, ama ń pɔ nna zɔ̃kɔ̃. Ò bàa lɛ̀ òtɛn gɛ́ a
baaru kpá a ìbanɔnɛ. 9 Akũ Yesu dàńlɛ gɔ̃̀nɔ, à fɔ kpàḿma. Kũ ò nài, ò donyĩ
kɛ̀nɛ, akũ ò ɔ nà a gɛ̀sɛkpɛa. 10 Akũ Yesu pìńnɛ: Àsun tó vĩna á kũro. À gɛ́ à
o ma gbɛ̃nɔnɛ ò gɛ́ Galili. Gwen oni ma en.

Soza gudãkpãrinɔ yãgbãnnɛnaa

11 Kũ nɔgbɛ̃nɔ tà, akũ soza gudãkpãri kenɔ gɛ̃̀ wɛ̃tɛ gũn, ò yã kũ ò kɛ̀nɔ
ò sa'orikinɔnɛ pínki. 12 Akũ sa'oriki pìnɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ sìsi, ò yã gɔ̃̀gɔ̃, akũ ò
ɔgɔ zɔ̃kɔ̃ɔ kpà sozaa pìnɔa gusarɛ 13 ò pì: À pi a ìbanɔ mɛ́ ò sù gwãani, ò a
gɛ̀ɛ sɛ̀ kpãni gɔrɔ kũ átɛn i o. 14 Tó bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ yã pìi mà, óni kútɛ kɛ́nɛ,
áni bo yãketen. 15 Sozanɔ ɔgɔ pìi sì, akũ ò kɛ̀ lákũ ò dàńnɛ nà. Akũ yã pìi gɔ̃̀
Yudanɔnɛ baaru ũ ari kũ a gbãrao.

Yesu zĩ nana a ìbanɔnɛ ń ɔĩ
(Maa 16:9-20, Luk 24:36-53, Yuh 20:11-23, Zĩr 1:6-8)

16 Yesu ìba gbɛ̃nɔn kuri awɛɛdonɔ gɛ̀ɛ Galili kpi kũ à a ki gɔ̃̀gɔ̃ńnɛ yã
musu. 17 Kũ ò a è, ò donyĩ kɛ̀nɛ, ama ń gbɛ̃kenɔ tɛn sika kɛ. 18 Akũ Yesu
nàńyĩ à pìńnɛ: Luda musu kũ zĩtɛo iko pínki kpàma. 19 Abire yãi à gɛ́ à buri
sĩnda pínki kɛ ma ìbanɔ ũ, à ń da'itɛ kɛ kũ De Luda tɔ́o kũ a Nɛ́ tɔ́o kũ a Nini
tɔ́o, 20 à yã kũ má dìtɛárɛnɔ dańnɛ ògɔ̃ kũna pínki. À ma, manigɔ̃ kú kãáo
gɔrɔ sĩnda pínki ari andunia gɛ́ lákao.

MAAKU

Baaru nna kũ Maaku kɛ̃ɛ

Yesu da'itɛkɛnaa 1:1-1:13
Yesu yãdannɛna Galili 1:14-9:50
Zaa Galili ari Yurusalɛmu 10:1-10:52
Yesu kunna Yurusalɛmu 11:1-14:9
Yesu gana kũ a vunaao 14:10-16:20

Yahaya Da'itɛkɛri waazikɛnaa
(Mat 3:1-17, Luk 3:1-22, Yuh 1:19-28)

1 Luda Nɛ́ Yesu Kirisi baarun dí. 2 À nàa lákũ à kú annabi Isaya takada
gũn nà à pì:

Mani ma zɪ̃̀ri gbarɛ n ã
à zɛ́ kɛkɛnnɛ.

3 À baarukparii kòto ma dɔ gbárannan àtɛn pì:

À zɛ́ kɛkɛ Dikirinɛ,
à zɛ́ kotinanɔ poronɛ súsu.

4 Lɛn Yahaya Da'itɛkɛri sù gbárannan lɛ, àtɛn waazi kɛ gbɛ̃nɔnɛ à pì ò
nɛ̀sɛ litɛ ò da'itɛ kɛ, Luda ni ń durunnanɔ kɛ̃ḿma. 5 Yudea bùsudenɔ kũ
Yurusalɛmudenɔ gɛ̀ɛ a kĩnaa ń pínki. Òdi ń durunnanɔ o gupuraa, akũ àdi
ń da'itɛ kɛ Yodai. 6 Yahaya dìgɔ̃ pɔ́kasa kũ ò tã̀ kũ lakumi kãonɔ dana, àdi
bára asa dɔ a pi. Kwa kũ zɔ́'ioomɛ a pɔ́ble ũ. 7 À waazi kɛ̀ à pì: Gbɛ̃ke ni su
ma gbɛra a gbãna demala. Mádi ká mà kútɛ mà a kyate bobonɛro, 8 madì
á da'itɛ kɛ kũ íomɛ, àkũ mɛ́ ani á da'itɛ kɛ kũ Luda Ninio.

Yesu da'itɛkɛna
(Mat 3:13-4:11, Luk 3:21-22)

9 Gɔrɔ birea Yesu bò Nazɛra, Galili bùsun, à sù, akũ Yahaya a da'itɛ kɛ̀
Yodai. 10 Kũ Yesu bikũ̀ gɔ̃̀nɔ, à è ludambɛ tɛn wɛ̃kɔ̃a, Luda Nini tɛn suawa
lán potɛ̃nɛ bà. 11 Akũ à kòtoo mà bona ludambɛ à pì: Mɔkɔ̃mɛ ma nɛ́ mèn
do légelege yenyĩde ũ, kũ ma pɔ nnamma manamana.

Yesu yɔ̃ogwanaa
(Mat 4:1-11, Luk 4:1-13)

12 Akũ Luda Nini a gbàrɛ gbárannan gɔ̃̀nɔ, 13 akũ à kú gwe kũ nɔ̀bɔsɛ̃ntɛnɔ
ari gɔrɔ bupla, Setan tɛni a yɔ̃ à gwa. Akũ malaikanɔ sù ò kpài.

Yesu ìba káakunɔ sisinaa
(Mat 4:18-22, Luk 5:1-11)

14 Yahaya kũnaa gbɛran Yesu tà Galili, àtɛn baaru nna kũ à bò Luda
kĩnaa kpá 15 à pì: A gɔrɔ kà, kpata kũ à bò Luda kĩnaa kà kãni. À nɛ̀sɛ litɛ à
baaru nna pì sí.
16 Kũ Yesu tɛn do Galili sɛ̀bɛɛi, à Simɔ kũ a dakũna Anduruoo è, òtɛn
birigi kpá sɛ̀bɛɛ pìn, zaakũ sɔrɔkɔnɔmɛ. 17 Akũ Yesu pìńnɛ: À mɔ́ à tɛ́mai,
mani á kɛ gbɛ̃wɛtɛrinɔ ũ. 18 Zaa gwe gɔ̃̀nɔ ò ń biriginɔ tòn ò bò ò tɛ̀i. 19 Kũ
à gɛ̀ɛ arɛ fíti, à Zebedi nɛ́ Yamisi è kũ a dakũna Yuhanao. Ò kú gó'itɛ gũn,
òtɛni ń biriginɔ kɛkɛ. 20 À ń sísi gɔ̃̀nɔ, akũ ò ń de Zebedi kũ zamalingakɛrinɔ
tò gó gũn gwe ò bò ò tɛ̀i.

Yesu tãnade werekɔ̃ana Kapɛnamu
(Luk 4:31-37)

21 Ò gɛ̀ɛ Kapɛnamu. Kũ kámmabogɔrɔ kà, Yesu gɛ̀ɛ aduakɛkpɛn, àtɛn yã
daǹnɛ. 22 A yãdannɛnaa bò ń sarɛ, zaakũ àdi daǹnɛ kũ ikooomɛ, adi kɛ lán
ludayãdannɛrinɔ pɔ́ bànlo.
23 Gɔrɔ birea gɔ̃gbɛ̃ tãnade ke kú aduakɛkpɛn gwe. À wiki lɛ̀ à pì: 24 Bɔ́n
ó vĩ kɔ̃ ɔ̃ii, Yesu Nazɛra? N su ǹ ó kakatɛn yá? Má dɔ̃ gbɛ̃ kũ ń de a ũ,
mɔkɔ̃mmɛ Luda gbɛ̃ kũ à kú adona ũ. 25 Akũ Yesu gì tãna pìinɛ à pì: Ǹ yĩtɛ!
Ǹ go gbɛ̃ pìia. 26 Akũ tãna pì a yìgãyĩgã à wiki gbãna lɛ̀, akũ à gòa. 27 Bídi
gbɛ̃nɔ kũ̀ ń pínki, òtɛn kɔ̃ lala: Bɔ́ taka buri yãn díi? Yãdannɛna dufun yá?
Àdi yã daǹnɛ kũ ikooo fá! Bee kũ tãnanɔ, tó à yã dìtɛǹnɛ, òdi a yã mamɛ.
28 Akũ kãnto a tɔ́ dà Galili bùsula pínki.

Yesu gyãrenɔ werekɔ̃ana dasi
(Mat 8:14-17, Luk 4:38-41)

29 Kũ Yesu bò aduakɛkpɛn, akũ à tà Simɔ kũ Anduruo bɛa gɔ̃̀nɔ kũ
Yamisio kũ Yuhanao. 30 Simɔ nanɔ da wútɛna, mɛ̀wãna a kũ̀, akũ ò a yã ò
Yesunɛ gɔ̃̀nɔ. 31 À gɛ̀ɛ a kĩnaa à a kũ̀ a ɔa à a fùtɛ. Akũ a sikonnaa pìi wèrea
ari à pɔ́ble kɛ̀ǹnɛ.
32 Kũ ɔkɔsi kɛ̀, ifãntɛ̃ tɛn gɛ̃ kpɛ́n, ò sùnɛ kũ gyãrenɔ kũ tãnadenɔ ń pínki.
33 Wɛ̃tɛdenɔ kàkara a kpɛ́ kpɛ́lɛlɛa ń pínki. 34 À gbɛ̃nɔ kɛ̀kɔ̃a dasi kũ gyã buri
sĩnda pínkio, à tãnanɔ gò gbɛ̃nɔa dasidasi. Àdi tãnanɔ gba zɛ́ ò yã oro, zaakũ
ò dɔ̃ gbɛ̃ kũ à de a ũ.

Yesu waazikɛna zaa Galili
(Luk 4:42-44)

35 Kɔnkɔkɔnkɔ Yesu fùtɛ à bò à gɛ̀ɛ sɛ̃̀n gusarɛ, àtɛn adua kɛ gwe. 36 Akũ
Simɔ kũ a gbɛ̃nɔ pɛ̀tɛi. 37 Kũ ò bòa, ò pìnɛ: Gbɛ̃ sĩnda pínki tɛni n gbɛka.
38 Akũ à pìǹnɛ: Ò gɛ́ gu pãndea lakutu kũ à kú ó sarɛnɔ gũn, mani waazi
kɛ gwe dɔ, zaakũ abire yãin ma su. 39 Lɛmɛ àdigɔ̃ kure Galili bùsu gu sĩnda
pínkia lɛ, àdigɔ̃ waazi kɛ ń aduakɛkpɛnɔ gũn àdigɔ̃ tãnanɔ gogoḿma.

Kusude werekɔ̃anaa
(Mat 8:1-4, Luk 5:12-16)

40 Akũ kusude ke sù a kĩnaa à kùtɛ à wɛ́ kɛa à pì: Tó ń yei, ĩni fɔ̃ ǹ ma
werekɔ̃a swáswa. 41 À kɛ̀ Yesunɛ wɛ̃nda, akũ à ɔ bò à kɛa à pì: Má yei, ǹ gɔ̃
swáswa. 42 Zaa gwe gɔ̃̀nɔ a kusu làka à gɔ̃̀ swáswa. 43 Akũ Yesu a gbàrɛ gɔ̃̀nɔ
à gìnɛ à pì: 44 Ǹsun o gbɛ̃ke maro. Ǹ gɛ́ ǹ n zĩda mɔ sa'oriinɛ, ǹ sa'opɔ kũ
Musa dìtɛ kpá n werekɔ̃ana sèeda ũ gbɛ̃nɔnɛ. 45 Kũ à bò, à gɛ̀ɛ àtɛn yã pì
o'oǹnɛ. Yã pìi dàgula, akũ Yesu dì fɔ̃ à gɛ̃ wɛ̃tɛn gupuraa doro. Àdigɔ̃ kú sɛ̃̀n
gusarɛmɛ, akũ òdigɔ̃ bo gu sĩnda pínkia ògɔ̃ su a kĩnaa.

2

Gbɛ̃ kɔ̃̀nɔkuna werekɔ̃anaa
(Mat 9:1-8, Luk 5:17-26)

1 Gɔrɔ pla gbɛra Yesu ɛ̀ra à tà Kapɛnamu. Kũ ò mà à kú bɛ, 2 akũ ò kàkarai
dasidasi, gɛ̃ki kun doro bee kpɛ́lɛlɛa, àtɛn Luda yã oǹnɛ. 3 Akũ ò sùnɛ kũ
gbɛ̃ kɔ̃̀nɔkunaao, gbɛ̃nɔn siikɔ̃ mɛ́ ò a sɛna. 4 Kũ odi le ò nà kãao Yesuiro
pari yãi, akũ ò dìdi kãao kpɛ́ musu, ò kpɛ́ fɔ̃̀ gu kũ Yesu kunwa. Kũ ò fɔ̃̀, akũ
ò gyãre pìi kìpa kũ a wútɛbɔɔɔ. 5 Kũ Yesu è ò a náani vĩ, à pì gbɛ̃ kɔ̃̀nɔkunaa

pìinɛ: Ma gbɛ̃, n durunnanɔ kɛ̀mma. 6 Ludayãdannɛri kenɔ vutɛna gwe
òtɛn o ń nɛ̀sɛɛ gũn: 7 Bɔ́yãi gbɛ̃ dí tɛn o lɛɛ? Àtɛn dɔkɛ kũ Ludaomɛ! Dí mɛ́
ani fɔ̃ à durunnanɔ kɛ̃ḿma, tó adi kɛ Luda ado baasiroo? 8 Gwe gɔ̃nɔ Yesu
dɔ̃ a nɛ̀sɛɛ gũn laasun kũ òtɛn lɛ́, akũ à ń lá à pì: Bɔ́yãi átɛn laasun bire taka
lɛ́ á nɛ̀sɛɛ gũnn? 9 Tó ma pì gbɛ̃ kɔ̃nɔkunaa pìinɛ a durunnanɔ kɛ̃a, ke tó ma
pì à futɛ à a wútɛbɔ sɛ́ à táa o, a kpate mɛ́ à aragaa? 10 Ma ò lɛ de àgɔ̃ dɔ̃ kũ
Bisãsiri Nɛ́ durunnanɔ kɛ̃mmana iko vĩ zĩtɛ lamɛ. Akũ à ò gbɛ̃ kɔ̃nɔkunaa
pìinɛ à pì: 11 Ma ònnɛ ǹ futɛ ǹ n wútɛbɔ sɛ́ ǹ tá bɛ. 12 Akũ à fùtɛ gɔ̃nɔ à a
wútɛbɔɔ pìi sɛ̀ à bòo gbɛ̃nɔ wára ń pínki. Yã pìi bò ń sarɛ, akũ ò Luda tɔ́ bò
ò pì: Ódi yã dí taka e yãro.

Yesu Levi sisinaa
(Mat 9:9-17, Luk 5:27-39)

13 Yesu ɛ̀ra à bò à gɛ̀ɛ sɛ̀bɛ lɛ́a. Òtɛn su a kĩnaa dasidasi, akũ àtɛn yã dańnɛ.
14 Gɔrɔ kũ àtɛn gɛ̃tɛ, akũ à Alafeu nɛ́ Levi è vutɛna a bɛ'ɔgɔsikin. À pìnɛ: Ǹ
mɔ́ ǹ tɛ́mai. Akũ à fùtɛ à tɛ̀i.
15 Zĩkea kũ Yesu tɛn pɔ́ ble Levi pì bɛa, bɛ'ɔgɔsirinɔ kũ kifirinɔ tɛn pɔ́ ble
kãao dasi kũ a ìbanɔ lɛɛlɛ. Zaakũ gbɛ̃ bire takanɔn tɛ́i dasi. 16 Farisi kũ
òdi Luda yã dańnɛnɔn kú gwe. Kũ ò è Yesu tɛn pɔ́ ble lɛɛlɛ kũ bɛ'ɔgɔsirinɔ
kũ kifirinɔ, akũ ò a ìbanɔ là ò pì: Bɔ́yãin àtɛn pɔ́ ble lɛɛlɛ kũ bɛ'ɔgɔsirinɔ kũ
kifirinɔoo? 17 Kũ Yesu yã pìi mà, à pìńnɛ: Gbɛ̃ kũ à aafia vĩ bàka kú kũ likita
yãoro, sé gyãre. Mádi su gbɛ̃ mananɔ sísiro, sé kifirinɔ.

Lɛ́yĩnaa
(Mat 9:14-17, Luk 5:33-39)

18 Yahaya Da'itɛkɛri ìbanɔ kũ Farisinɔ tɛn lɛ́ yĩ, akũ ò sù ò Yesu là ò pì:
Yahaya ìbanɔ kũ Farisi ìbanɔ dì lɛ́ yĩ, akũ n ìbanɔ dì yĩ sero bi? 19 Akũ Yesu
pìńnɛ: Nɔsɛri gbɛ̃nɔ ni lɛ́ yĩ gɔrɔ kũ à kú kũńwo nɔsɛ gũn yá? Oi! Gɔrɔ kũ
nɔsɛri kú kũńwo, oni lɛ́ yĩro. 20 A gɔrɔ ni su kũ oni nɔsɛri bo ń tɛ́. Gɔrɔ birean
oni lɛ́ yĩ sà. 21 Òdi pɔ́lɛ dufu nambata di uta zĩlaro. Tó ò kɛ̀ lɛ, a dufu ni sɔ̃kũn
oni kɛ̃kɔ̃a, uta zĩ fɔ̃na ni kara. 22 Òdi sèwɛ̃ dufu ká tùru zĩ gũnlo. Tó ò kɛ̀ lɛ,
wɛ̃ pì ni tùru pũtã, wɛ̃ kũ tùruuo ni yaka ń pínki. Oi, òdi sèwɛ̃ dufu ká tùru
dufu gũmmɛ.

Kámmabogɔrɔ yã
(Mat 12:1-21, Luk 6:1-11)

23 Kámmabogɔrɔ zĩ kea Yesu tɛn pã buranɔla. Lákũ àtɛn gɛ́ nà a ìbanɔ
pɔ́blewɛ wòro òtɛn só. 24 Akũ Farisinɔ pìnɛ: Ǹ gwa! Bɔ́yãin òtɛn yã kũ
òdi kɛ kámmabogɔrɔ zĩro kɛɛ? 25 Akũ Yesu wɛ̀ńma à pì: Àdi a kyó kɛ ziki a
è lákũ Dauda kɛ̀ gɔrɔ kũ àpii kũ a gbɛ̃nɔ tɛn takasi kɛ, kũ nà tɛni ń dɛroo?
26 Sa'oriki Abiata gɔrɔa à gɛ̃ Luda ɔnn, à burodi kũ ò kàtɛ Ludanɛɛ sò, kũ
gbɛ̃ke a sona zɛ́ vĩro, sé sa'orinɔ, akũ à kpà a gbɛ̃nɔa. 27 Yesu ɛ̀ra à pìńnɛ
dɔ: Luda kámmabogɔrɔ dìtɛ bisãsiri aafia yãimɛ. Adi kɛ kámmabogɔrɔn à
bisãsiri kɛ̀iro. 28 Abire yãi Bisãsiri Nɛ́ iko vĩ kámmabogɔrɔa se.

3

1 Yesu ɛ̀ra à gɛ̀ɛ aduakɛkpɛn. Gɔ̃gbɛ̃ ke kú gwe a ɔ do íbana. 2 Gbɛ̃kenɔ tɛn
Yesu tàasi ká, tó ani a werekɔ̃a kámmabogɔrɔ zĩ, de ò yã le ò dia. 3 Akũ Yesu
pì gbɛ̃ kũ a ɔ íbanaa pìinɛ: Ǹ futɛ ǹ zɛ zàa gũn. 4 Akũ à ń lá à pì: Kámmabogɔrɔ
zĩ à zɛ́ vĩ ò a mana kɛn yá, ke a vãni? Ò gbɛ̃ mì sín yá, ke ò dɛmɛ? Akũ odi

yãke oro. 5 Yesu ń gwá pɔfẽo à lìkai, zaakũ a pɔ yàka ń sãgbãna yãi. Akũ à
pì gɔ̃gbẽ pìinɛ: Ǹ n ɔ pìi poro. Kũ à pòro, akũ a ɔ pìi kè a gbèn. 6 Akũ Farisinɔ
bɔ̀tɛ ò gɛ̀ɛ ò yã gɔ̃gɔ̃ kũ kína Hɛrɔdu gbẽnɔ gɔ̃̀nɔ, deran oni kɛ nà ò Yesu dɛ.

Dasi kɔ̃kakarana sɛ̀bɛ lɛ́a

7 Yesu kũ a ìbanɔ ń zĩda gàńnɛ gwe ò gɛ̀ɛ sɛ̀bɛ lɛ́a. Akũ pari bò Galili ò tɛ̀i.
8 Gbẽkenɔ bò Yudea dɔ kũ Yurusalɛmuo kũ Ɛdɔmu bùsuuo kũ Yoda barao
kũ Tayao kũ Sidɔ̃o ò sù a kĩnaa dasidasi, kũ ò yã kũ àtɛn kɛnɔ baaruu mà
yãi. 9 Pari yãi Yesu ò a ìbanɔnɛ ò gó'itɛ soru kɛarɛ, de òsun nakaraaawaro
yãi. 10 Zaakũ Yesu gbẽnɔ wèrekɔ̃a dasi yãi, akũ gyãrenɔ tɛn nakaraa dasi
de ò le ò ɔ naa. 11 Tãnadenɔ sɔ̃, tó ò a wɛ́ è, òdi su ò wútɛ a arɛmɛ, òdi wiki
lɛ́ ò pi: Mɔkɔ̃mmɛ Luda Nɛ́ ũ. 12 Akũ Yesu dì gíńnɛ ò o gbẽ kũ á de a ũ.

Yesu zɩ̃̀ri gbẽnɔn kuri awɛɛplanɔ ditɛnaa
(Mat 10:1-4, Luk 6:12-16)

13 Kũ Yesu dìdi kpia, à gbẽ kũ à yeinɔ sìsiai, akũ ò sù a kĩnaa. 14 Akũ à
gbẽnɔn kuri awɛɛplanɔ dìtɛ ògɔ̃ kú kãao, de àgɔ̃ ń zĩ waazi kɛ, 15 ògɔ̃ iko vĩ
ò tãnanɔ goḿma. À tɔ́ kpàńnɛ zɩ̃̀rinɔ. 16 Ń tɔ́n dí: Simɔ kũ à tɔ́ kpànɛ Pita.
17 Zebedi nɛ́ Yamisi kũ a dakũna Yuhanao. À tɔ́ kpàńnɛ Bɔanɛgɛ. Tɔ́ bire
pì surapatammarinɔ. 18 Abire gbɛra Anduru, Filipi, Batɔlɔmiu, Matiu,
Tomasi, Alafeu nɛ́ Yamisi, Tadeu, Simɔ Kokaride 19 kũ Yudasi Isikariɔti
kũ à bò a kpɛo.

Tãnagona gbẽnɔa
(Mat 12:22-32, Luk 11:14-23)

20 Kũ Yesu tà bɛ, akũ gbẽnɔ ɛ̀ra ò kàkara dɔ dasi, akũ Yesu kũ a ìbanɔ dí zɛ́
le ò pɔ́ blè sero. 21 Kũ a bedenɔ yã pìi mà, ò dà zɛ́n ò a gbɛsɛ, zaakũ òtɛn pi
ĩa kàamɛ.
22 Ludayãdannɛri kũ ò bò Yurusalɛmu ò sùnɔ pì: À Bɛlɛzɛbubu vĩ,
tãnanɔ kína pì gbãnan àdi tãna gooḿma. 23 Akũ Yesu ń sísiai à yãlɛkɔ̃ana
òńnɛ à pì: Setan ni fɔ̃ à a zĩda goḿma yá? 24 Tó kpata gbẽnɔ ibɛrɛɛ sɛ̀ kũ kɔ̃o,
kpata pì ni gì kɛ yá? 25 Tó bɛ kɛ̀kɔ̃a lɛu pla, akũ ibɛrɛ kú ń dagura, bɛ pì ni
gì kɛ yá? 26 Tó Setan ibɛrɛɛ sɛ̀ kũ a zĩda gbẽnɔ ò kɛ̀kɔ̃a, ani gì kɛro, ani mì
dɛmɛ. 27 Gbẽke ni fɔ̃ à gẽ gɔ̃sa gbãna kpɛ́n à a pɔ́nɔ sɛ́tɛro, séto à a yɩ̃̀ gĩa,
gbasa à a kpɛ́ wara.
28 Yãpuran matɛn oárɛ, Luda ni gbẽnɔ durunnanɔ kẽḿma kũ a tɔ́ vãni
kũ òdi sísinɔ pínki, 29 ama tó gbẽ Luda Nini tɔ́ vãni sìsi, ani kẽaro, zaakũ
ade durunna kũ àdi sí kẽḿmaro kɛ̀mɛ. 30 Yesu ò lɛ kũ ò pì à tãna vĩ yãimɛ.

Yesu danɛnɔ
(Mat 12:46-50, Luk 8:19-21)

31 Kũ a da kũ a dakũnanɔ kà, ò zɛ̀ bàai, akũ ò gbẽ zɩ̃̀ ò a sísi. 32 Gbẽnɔn
vutɛna ò likai dasi, akũ ò pìnɛ: Ǹ gwa! N da kũ n dakũnanɔ zɛ bàai òtɛni n
gbɛka. 33 Akũ à wèḿma à pì: Dín ma da kũ ma dakũnanɔ ũu? 34 Akũ à gbẽ
kũ ò vutɛnaainɔ gwà à pì: Ma da kũ ma dakũnanɔn dí. 35 Gbẽ kũ àdi Luda
pɔyenyĩna kɛmɛ ma dakũna kũ ma dãreo kũ ma dao ũ.

4

Yãlɛkɔ̃ana kũ pɔ́wɛfãriio
(Mat 13:1-23, Luk 8:4-15)

[1] Yesu ɛ̀ra àtɛn yɑ̃ dańnɛ sɛ̀bɛɛ sarɛ. Ò kàkarai dasidasi, akũ à gɛ̃̀ à vùtɛ
gó'itɛn íla, gbɛ̃nɔ gɔ̃̀ katɛna sɪ̃̀sɪ̃ bara sɛ̀bɛ lɛ́a ń pínki. [2] À yɑ̃ dàńnɛ kũ
yɑ̃lɛkɔ̃ananɔ dasi. Lákũ àtɛn dańnɛ nà à pì: [3] À sɑ̃ kpá! Búbari ke mɛ́ à kun
à bò à gɛ̀ɛ pɔ́wɛ fɑ̃. [4] Lákũ àtɛn fɑ̃ nà, akũ a kenɔ lɛ̀tɛ zɛ́ gũn, bɑ̃nɔ sù ò blè.
[5] A kenɔ lɛ̀tɛ gbɛ̀ sàraa musu, gu kũ à bùsu vĩ dasiro, akũ ò bùtɛ gɔ̃̀nɔ, kũ
bùsuu gègete gwero yɑ̃i. [6] Kũ ifɑ̃ntɛ̃ fùtɛ, akũ ò tɛ́ kũ̀ ò gàga, kũ ò zĩni vĩro
yɑ̃i. [7] A kenɔ lɛ̀tɛ lɛ̀nɔ gũn, akũ lɛ̀ɛ fùtɛ à nàkaraḿma odi nɛ́ iro. [8] A kenɔ sɔ̃ ò
lɛ̀tɛ zĩtɛ mana gũn. Ò bùtɛ ò fùtɛ ò nɛ́ ì, a kenɔ karanaa kɛ̀ baraakurikuri,
kenɔ baaakɔ̃kɔ̃, kenɔ basɔsɔɔro. [9] Akũ Yesu pì: Gbɛ̃ kũ à sɑ̃ vĩ à yɑ̃ pì ma.
[10] Kũ Yesu gòńnɛ gwe à kú ado, akũ a gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ kũ gbɛ̃
kũ ò kúinɔ sù ò yɑ̃ pìnɔ mìi gbɛ̀kaa. [11] Akũ à pìńnɛ: Luda kpata kũ à bò
a kĩnaa asiri kpàáwa àgɔ̃ dɔ̃, ama madì yɑ̃ sĩnda pínki o gbɛ̃ kparanɔnɛ kũ
yɑ̃lɛkɔ̃ananɔmɛ,
[12] de ògɔ̃ gwagwa pɔ́ke'enaa sari,
ògɔ̃ sɑ̃ kpákpa a dɔ̀rɔ dɔ̃naa sari,
de òsun arɛ dɔ Ludaa,
à ń durunnanɔ kɛ̃ḿmaro yɑ̃i.
[13] Akũ Yesu ń lá à pì: Á yɑ̃ pì dɔ̃roo? Deran áni yɑ̃lɛkɔ̃ana ke dɔ̃ɔ? [14] À ma!
Búbari pìi Luda yɑ̃n àtɛn fɑ̃. [15] Gbɛ̃kenɔ de lán zɛ́ gũn pɔ́wɛ bà, gu kũ ò
Luda yɑ̃ fɑ̃̀n. Tó ò mà, akũ Setan dì su à Luda yɑ̃ kũ ò fɑ̃̀ ń tɛ́ pì síḿma gɔ̃̀nɔ.
[16] Gbɛ̃kenɔ de lán pɔ́wɛ kũ à lɛ̀tɛ gbɛ̀ sàraa musu bà. Tó ò Luda yɑ̃ mà, òdi
sí gɔ̃̀nɔ kũ pɔnnao. [17] Zaakũ ò zĩni vĩro, òdi kɛ gɔrɔ plaro. Tó yɑ̃̀'ũmmana
ń lé ke tó ò wɛ́ tɑ̃̀ḿma yɑ̃ pì yɑ̃i, òdi fumɛ gɔ̃̀nɔ. [18] Gbɛ̃kenɔ de lán pɔ́wɛ kũ
à lɛ̀tɛ lɛ̀nɔ gũn bà. Ò Luda yɑ̃ mà, [19] ama andunia yɑ̃ damukɛna kũ yena
aruzɛkɛiio kũ pɔ́ kparanɔ nidɛnao dì nakaraḿma, akũ yɑ̃ pìi dì gɔ̃ àree sari.
[20] Gbɛ̃kenɔ de lán pɔ́wɛ kũ ò lɛ̀tɛ zĩtɛ manaanɔ bà. Òdi Luda yɑ̃ ma ò sí, akũ
òdi kɛ karana pɔ́ ũ, ń kenɔ baraakurikuri, kenɔ baaakɔ̃kɔ̃, kenɔ basɔsɔɔro.

Yɑ̃lɛkɔ̃ana kũ fitilao
(Luk 8:16-18)

[21] Yesu pìńnɛ: Òdi fitila na ò gbaka kútɛa ke ò ditɛ gádo gbáru yá?
fitiladibɔɔ musun òdi dinloo? [22] Asiri ke kun kũ oni gí boaairo. Pɔ́ke kun
utɛna kũ ani bo gupuraaro. [23] Gbɛ̃ kũ à sɑ̃ vĩ à yɑ̃ pì ma.
[24] À pìńnɛ dɔ: À laakari kɛ yɑ̃ kũ átɛn maa. Zaka kũ adì yɔ̃̀ońnɛn Luda
ni yɔ̃oárɛ ani ɛra à karaárɛ dɔ. [25] Gbɛ̃ kũ à pɔ́ vĩ Luda ni karanɛ. Gbɛ̃ kũ à
pɔ́ke vĩro sɔ̃, bee a fítinna kũ à vĩ Luda ni sía.

Yɑ̃lɛkɔ̃ana kũ pɔ́wɛbutɛnaao

[26] À pì dɔ: Kpata kũ à bò Luda kĩnaa de lán pɔ́wɛ kũ gbɛ̃ fɑ̃̀ bura bà.
[27] Gwɑ̃ani kũ fɑ̃nantɛ̃o bee tó àtɛn i o ke à bɛ̃nɛ, pɔ́wɛ pìi dì butɛ à zɔ̃kɔ̃
kũ, gbɛ̃ pìi dìgɔ̃ dɔ̃ lákũ àdi kɛ nàro. [28] Zĩtɛ mɛ́ àdi pɔ́blewɛ i a zĩda. Àdi kà pá
gĩa gbasa à nɔ̀ sí, a gbɛran àdi pia. [29] Tó à mà, akũ òdi kɛ̃ kũ kòmao, zaakũ
a kɛ̃gɔrɔ mɛ́ à kà.

Yɑ̃lɛkɔ̃ana kũ musadi wɛ́o
(Mat 13:31-32, 34, Luk 13:18-19)

[30] À pì dɔ: Bɔ́n kpata kũ à bò Luda kĩnaa bòkɔ̃aoo? Bɔ́n óni le ò lɛkɔ̃aoo?
[31] À de lán musadi wɛ́ bà, kũ a wɛ́ kete de pɔ́wɛ kũ òdi tɔ̃nɔla pínki, [32] ama
tó ò tɔ̃̀, àdi butɛ à zɔ̃kɔ̃ kũ de dò pɔ́nɔla pínki. Àdi ɔnɛ gègetenɔ kɛ ari bɑ̃nɔ dì
su ò didi a lá uran.

33 Yesu Luda yã òńnɛ dasi kũ yãlɛkɔ̃ana bire takanɔ ń mana lɛ́n. 34 Adi
yãke ońnɛ yãlɛkɔ̃anaa sariro. Tó à kú kũ a ìbanɔ ńtẽnɛ, akũ àdi yã sĩnda
pínki bɔkɔtɛńnɛ.

Yesu zàga'ĩa zɛnaa
(Mat 8:23-27, Luk 8:22-25)

35 Kũ ɔkɔsi tɛn kɛ, à pì a ìbanɔnɛ: Ò bikũ bara. 36 Lákũ Yesu kú gó gũn nà,
akũ ò gɛ̃ kãao lɛɛlɛ ò dà zɛ́n lɛ ò pari tò gwe. Gó pãndenɔ gɛ̀ɛ kũńwo. 37 Akũ
zàga'ĩa gbãna fùtɛ. Í tɛn gó yĩpayĩpa àtɛn ká a gũn ari à ye à pa. 38 Yesu kú
gó kpɛ kpa, àtɛn i o a mì di mìbɔkɔɔa. Akũ a ìbanɔ a vù ò pìnɛ: Dannɛri!
Kũ ótɛn kákatɛ, ńdi bídi kɛroo? 39 Akũ à fùtɛ à pàta ĩaa à pì ínɛ: Ǹ yĩtɛ! Ǹ zɛ
tɛɛnɛ! Akũ ĩa kpàtɛ, gu yĩ̀ kítikiti. 40 Akũ à ń lá à pì: À kɛ̀ dera á sika vĩ lɛɛ?
Ase á ma náani vĩro ari tera yá? 41 Akũ ò gɔ̃̀ bídi gũn òtɛn kɔ̃ lala ò pì: Dín
gbɛ̃ dí ũ sɛ́ɛ? Bee ĩa kũ ío dì a yã mamɛ.

5

Tãnanɔ gbarɛna alɛdɛnɔa
(Mat 8:28-34, Luk 8:26-39)

1 Ò kà Gadara bùsun sɛ̀bɛɛ bara. 2 Kũ Yesu bò gó gũn gɔ̃̀nɔ, tãnade ke
bò gɛ̀vĩkia à sù à dàalɛ. 3 Àdigɔ̃ kú gbɛ̀wɛɛ kũ à de mira ũnɔ gũn. Bee
mɔ̀kakɔ̃anaa dì fɔ̃ à a yĩ̀ doro. 4 Zaakũ òdi a yĩ kũ mɔ̀kakɔ̃anaaomɛ òdi a
da lín baala'i, ama àdi mɔ̀ɔ pìnɔ kɛ̃kɛ̃ àdi lí pìnɔ gborogboro. Gbɛ̃ke dì a
gbãna fɔ̃ro. 5 Gwãani kũ fãnantẽo pínki àdigɔ̃ kure gɛ̀vĩkin kũ sĩ̀sĩgɛrɛnɔo,
àdigɔ̃ wiki lɛ́ àdigɔ̃ a zĩda líli kũ gbɛ̀ɛo.
6 Kũ à Yesu è zãa, akũ à bàa lɛ̀ à sù à kùtɛ a arɛ. 7-8 Kũ Yesu pì tãna pì goa,
akũ à wiki gbãna lɛ̀ à pì: Yesu, Luda Musude Nɛ́, bɔ́n ó vĩ kɔ̃ ɔĩi? Ma nannɛ
Ludai, ǹsun wɛ́ tãmaro. 9 Akũ Yesu a là à pì: N tɔ́n deraa? Akũ à wèa à pì:
Ma tɔ́n Dasi, zaakũ ó dasi. 10 Akũ ò kútɛ kɛ̀ Yesunɛ manamana ò pì àsun
pɛ́ḿma bùsuu pìi gũnlo.
11 Alɛdɛ kpàsa zɔ̃kɔ̃ kú gwe, òtɛn pɔ́ ble sĩ̀sĩgɛrɛɛi. 12 Akũ tãna pìnɔ wɛ́ kɛ̀
Yesua ò pì: Ǹ ó gbarɛ alɛdɛnɔ tɛ́ ò dimma. 13 Yesu ń gbá zɛ́, akũ tãna pìnɔ
gòa ò dì alɛdɛɛ pìnɔa. Akũ alɛdɛ kpàsa kũ à kà wàa kuri taka pìnɔ bò kũ
bàao ò sòro sĩ̀sĩgɛrɛɛi ò sì sɛ̀bɛn, akũ ò gàga gwe. 14 Akũ alɛdɛdãrinɔ bàa lɛ̀
ò gɛ̀ɛ yã pì bàbańnɛ wẽtɛ gũn kũ buranɔ. Akũ gbɛ̃nɔ bɔ̀tɛ ò gɛ̀ɛ yã kũ à kɛ̀ɛ
pì gwa. 15 Kũ ò sù Yesu kĩnaa, ò gɔ̃gbɛ̃ kũ tãna kú a gũn dasi yã pìi è vutɛna
gwe, à uta dana à bãnn pìi wèrea, akũ vĩna ń kũ. 16 Gbɛ̃ kũ ò yã pìi è kũ
wɛ́onɔ yã kũ à tãnade pì lèe òńnɛ kũ alɛdɛnɔ yão. 17 Akũ ò kútɛ kɛ̀ Yesunɛ
kũ à bońnɛ ń bùsun.
18 Kũ Yesu tɛn gɛ̃ gó'itɛn, gɔ̃gbɛ̃ kũ à tãnanɔ vĩ yã pì wɛ́ kɛ̀a de à le à tá
kãao. 19 Yesu dí wero à pìnɛ: Ǹ tá n bɛa n gbɛ̃nɔ kĩnaa, ǹ yã kũ Dikiri kɛ̀nnɛ
ońnɛ pínki, dera à n wẽnda bò nà. 20 Akũ gɔ̃gbɛ̃ pìi tà, àtɛn yã kũ Yesu kɛ̀nɛ
kpàkpa kɛ Wẽtɛmɛnkuri bùsun, akũ yã pìi bò gbɛ̃ sĩnda pínki sarɛ.

Yairu nɛ́ vuna kũ nɔgbɛ̃ kũ à ɔ nà Yesu utaaao
(Mat 9:18-26, Luk 8:40-56)

21 Yesu ɛ̀ra à bikũ̀ sɛ̀bɛɛ bara kũ góo, akũ pari kàkarai sɛ̀bɛ lɛ́a.
22 Aduakɛkpɛ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kũ òdi pinɛ Yairu sù gwe. Kũ à Yesu è, à wùtɛ a
kùaa a gbá sarɛ, 23 akũ à kútɛ kɛ̀nɛ manamana à pì: Ma nɛ́nɔgbɛ̃ kú ga lɛ́i.

Ǹ mɔ́ ǹ ɔ naa de à gbãna kũ àgɔ̃ kú wɛ̃ndiio. 24 Akũ Yesu dà zɛ́n kãao. Pari
tɛ́i òtɛn nakaraa.
25 Nɔgbɛ̃ ke kú gwe aru dì bɔtɛa à kà wɛ̃̀ kuri awɛɛpla. 26 Ɛzɛdenɔ a kɛ̀
takaside ũ manamana, à a ɔgɔ dɛ̀ pínki. Adi aafia lero, àdi kɛkɛ àgɔ̃ karamɛ.
27 Kũ à Yesu baaruu mà, akũ à nà Yesui pari gũn kpɛ kpa. Akũ à ɔ nà a utaa,
28 zaakũ à pì: Bee tó ma ɔ nà a utaa dé, mani werekɔ̃a. 29 Akũ a arubɔtɛnaa
pìi zɛ̀ gɔ̃̀nɔ. À dɔ̃̀ a mɛ̀ɛ gũn a werekɔ̃a kũ a gyã pìio. 30 Zaa gwe gɔ̃̀nɔ Yesu
dɔ̃̀ a mɛ̀ɛ gũn gbãna ke bò a gũn, akũ à lìtɛ pari gũn à pì: Dí mɛ́ à ɔ nà ma
utaaa? 31 Akũ a ìbanɔ pìnɛ: N è lákũ gbɛ̃nɔ tɛn nakaramma nà, akũ n pì dí
mɛ́ à ɔ nàmma yá? 32 Akũ Yesu gbɛ̃nɔ gwà à lìkai de à gbɛ̃ kũ à yã pìi kɛ̀ e.
33 Vĩna nɔgbɛ̃ pìi kũ̀ àtɛn lukaluka, zaakũ à dɔ̃ yã kũ à a lè a mɛ̀ɛ gũn, akũ à
sù à wùtɛ a kùaa a gbá sarɛ à a yãpura ònɛ pínki. 34 Akũ Yesu pìnɛ: Nɔgbɛ̃,
ma náani kũ n kɛ̀ mɛ́ à n werekɔ̃a. Ǹ tá bɛ aafia, n gyã pìi kɛ̃̀mman gwe.
35 Kũ Yesu kpɛ́ àtɛn yã o, ò bò aduakɛkpɛ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì bɛa ò sù ò ònɛ:
N nɛ́ pìi kɛ̀ sari, ǹsun wari dɔ dannɛriia doro. 36 Yesu dí sã kpá ń yãiro,
ben à pì gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìinɛ: Ǹsun tó swɛ̃̀ kɛ̃nguro, ǹ ma náani kɛ dé. 37 Adi we
gbɛ̃ke gɛ́ zɛarɛro, sé Pita kũ Yamisio kũ Yamisi dakũna Yuhanao. 38 Kũ ò
kà gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì bɛa, Yesu è òtɛn ɔ́ɔ dɔ òtɛn wiki gbãna lɛ́ òtɛn ń zĩda kɛ̃kɛ̃
manamana. 39 Kũ à gɛ̃̀ kpɛ́n, à ń lá à pì: Bɔ́yãi átɛni á zĩda kɛ̃kɛ̃ átɛn ɔ́ɔ dɔɔ?
Nɛ́ pì dí garo, àtɛn i omɛ. 40 Kũ òtɛni a lalandi kɛ, akũ à pɛ̀ḿma ò bɔ̀tɛ bàai
ń pínki. Sé nɛ́ pì de kũ a dao kũ a ìba kũ ò kú kãaonɔ, mɔ́kɔ̃nɔmɛ à ń sɛ́ à
gɛ̃̀ kũńwo gu kũ nɛ́ pì kunwa. 41 Akũ à nɛ́ pì ɔ kũ̀ à pìnɛ: Talita kum! Yã pìi
pì, nɛ́nɔkpare, ǹ futɛ. 42 Zaa gwe gɔ̃̀nɔ nɛ́ pìi fùtɛ à táa ò. Nɛ́ pì sɔ̃ à kà wɛ̃̀
kuri awɛɛpla. Yã pìi bò ń sarɛ manamana. 43 Akũ Yesu gìńnɛ sãnsãn òsun
o gbɛ̃ke maro. Akũ à pì ò pɔ́ble kpáa à ble.

6

Nazɛradenɔ gina Yesui
(Mat 13:53-58, Luk 4:16-30)

1 Yesu bò gwe à gɛ̀ɛ a bɛ wɛ̃tɛn, a ìbanɔn tɛ́i. 2 Kũ kámmabogɔrɔ kà, akũ
àtɛn yã dańnɛ aduakɛkpɛn. Akũ pari kũ ò a yã mànɔ bídi kɛ̀ ò pì: Mákpan
gɔ̃gbɛ̃ pì yã dínɔ lènn? Ɔndɔ̃ kpaten ò kpàa, akũ àtɛn daboyã dí takanɔ kɛɛ?
3 Àkũmɛ lí'ari ũroo? Mariama nɛ́nloo? Yamisi kũ Yusufuo kũ Yudao kũ
Simɔnɔ vĩ̀nin gweroo? A dãrenɔ mɛ́ ò kú kũoo laroo? Akũ ò gìi. 4 Akũ
Yesu pìńnɛ: Annabii dìgɔ̃ bɛ̀ɛrɛɛ sariro, sé a bɛ wɛ̃tɛn kũ a danɛnɔ kĩnaao
kũ a ɔnnwo baasiro. 5 Yesu dí fɔ̃ à daboyã ke kɛ̀ gwero, sé gyãre kũ à ɔ
nàḿma à ń wérekɔ̃a kenɔ baasiro. 6 Kũ odi a náani kɛro, ń yã bò a sarɛ
manamana.

Yesu zĩ̀rinɔ zĩnaa
(Mat 10:5-15, Luk 9:1-6)

Akũ à gɛ̀ɛ lakutu kũ lakutuo, àtɛn yã dańnɛ. 7 Akũ à a ìba gbɛ̃nɔn kuri
awɛɛplanɔ sìsiai, akũ à ń zĩ gbɛ̃nɔn plapla, à ń gbá iko ò tãnanɔ goḿma. 8 À
pìńnɛ: Àsun pɔ́ke sɛ́ à gɛ́oro, zàna ke bɔ̀kɔlokona ke ɔgɔ, sé gòo. 9 À kyate
kpá, ama àsun uta da mɛ̀n plaro. 10 Bɛ kũ a kipan, àgɔ̃ kú gwe ari à gɛ́ boo
wɛ̃tɛ pìi gũn. 11 Gu kũ odi gbãnakɛ kpáái ke odi sã kpá á yãiro, tó átɛn tá,
à lukutɛ̃ warawara á gbánɔa ń tona kũ Ludao sèeda ũ. 12 Akũ ò dà zɛ́n ò
nɛ̀sɛlitɛna waazi kɛ̀ gbɛ̃nɔnɛ 13 ò tãnanɔ gòḿma dasi, ò nísi màma gyãrenɔa
dasi ò ń wérekɔ̃a.

Yahaya Da'itɛkɛri ganaa
(Mat 14:1-12, Luk 9:7-9)

14 Kí Hɛrɔdu yã pìnɔ mà, zaakũ Yesu tɔ́ kà gu sĩnda pínkia. Gbɛ̃kenɔ tɛn pi
Yahaya Da'itɛkɛri mɛ́ à fùtɛ bona gan, abire yãin à gbãna lè àtɛn daboyãnɔ
kɛ. 15 Gbɛ̃kenɔ pì Iliasumɛ, gbɛ̃kenɔ pì annabiimɛ lán annabi yãnɔ doke bà.
16 Kũ Hɛrɔdu mà à pì: Yahaya kũ ma a mìi zɔ̃̀ mɛ́ à vù bona gan.

17-18 Zaakũ Hɛrɔdu dokɔ̃nɔ pì mɛ́ à a vĩ̀ni Filipi nɔ Hɛrɔdia sìa à sɛ̀. Kũ
Yahaya dìgɔ̃ onɛ a vĩ̀ni nɔ sinaa manaro, akũ Hɛrɔdu tò ò Yahaya kũ̀ ò mɔ̀ɔ
kàa ò a dà kpɛ́siran. 19 Hɛrɔdia sɔ̃ à Yahaya pɛ̃tɛ̃ kũnamɛ à ye à a dɛ, ama
adi zɛ́ lero, 20 zaakũ Hɛrɔdu dɔ̃̀ kũ Yahaya bi Luda gbɛ̃ súsumɛ, akũ àdi vĩna
kɛnɛ àdi tó ò wari dɔaro. Tó à gɛ̀ɛ à a yã ma, laasun dì gɛ̃mmɛ. Bee kũ
abireo àdigɔ̃ ye a fàaibonaai.

21 Hɛrɔdia zɛ́ è Hɛrɔdu ina gɔrɔ kɔ̃kɔ̃ zĩ. Hɛrɔdu gbãnadenɔ kũ soza gbɛ̃
zɔ̃kɔ̃nɔ kũ Galili gbɛ̃ bɛ̀ɛrɛdenɔ kàkara pɔ́blekia. 22 Akũ Hɛrɔdia nɛ́nɔkpare
gɛ̃̀ à ũ wã̀. À kɛ̀ Hɛrɔdunɛ nna kũ a nibɔnɔ ń pínki, akũ kína pì nɛ́ pìinɛ: Pɔ́
kũ ń yei ǹ a wɛ́ kɛma, mani n gba. 23 Akũ à ɛ̀ra à pìnɛ: Ma la dànnɛ pɔ́ kũ n a
wɛ́ kɛ̀ma pínki, mani n gbamɛ, bee ma kpata kpaatɛ. 24 Akũ nɛ́nɔkpare pìi
bò à gɛ̀ɛ à a da là à pì: Bɔ́n mani wɛ́ kɛaa? Akũ a da pìnɛ, Yahaya Da'itɛkɛrii
mìi. 25 Gwe gɔ̃̀nɔ à ɛ̀ra à sù likalika à gɛ̀ɛ à ò kínanɛ: Má yei ǹ ma gba Yahaya
Da'itɛkɛrii mì dana tiree gũn la tera.

26 Akũ kína pɔ yàka manamana, ama kũ à la dà nibɔnɔ wára yãin adi fɔ̃
à gì doro. 27 Akũ kína pì a dogari ke zĩ̀ gɔ̃̀nɔ, à pìnɛ à gɛ́ à a mì zɔ̃ à mɔ́o.
Akũ à gɛ̀ɛ à a mìi zɔ̃̀ kpɛ́siran 28 à dà tiree gũn à sù à kpà nɛ́ pìia, akũ à kpà
a daa. 29 Kũ Yahaya ìbanɔ yã pìi mà, akũ ò sù ò a gɛ̀ɛ sɛ̀ ò vĩ̀.

Pɔ́blekpana gbɛ̃nɔn dúbu sɔɔronɔa
(Mat 14:13-21, Luk 10:9-17, Yuh 6:1-15)

30 Yesu zĩ̀rii pìnɔ sù a kĩnaa, akũ ò yã kũ ò kɛ̀nɔ kũ yã kũ ò dàńnɛnɔ ònɛ
pínki. 31 Òtɛn gɛ́ òtɛn su, akũ Yesu kũ a zĩ̀rinɔ dí zɛ́ le ò pɔ́ blè sero pari
yãi. Akũ à pìńnɛ: À mɔ́ ò gɛ́ gusarɛ ó tɛ̃nɛ ò kámma bo fíti. 32 Akũ ò dà zɛ́n
gó'itɛ gũn òtɛn gɛ́ gusarɛ ńtɛ̃nɛ. 33 Kũ gbɛ̃nɔ ń gɛnaa è, ò ń dɔ̃, akũ ò bò wɛ̃tɛ
kũ wɛ̃tɛo dasi ò bàa lɛ̀ gɛ̀sɛ ò kà gwe ń ã. 34 Kũ Yesu bò gó gũn, à gbɛ̃nɔ è
dasidasi, akũ ò kɛ̀nɛ wɛ̃nda, zaakũ ò de lán sã kũ ò dã̀ri vĩronɔ bàmɛ. Akũ
àtɛn yã dańnɛ manamana.

35 Kũ ifãntɛ̃ bùsa, akũ a ìbanɔ nài ò pì: Gu dí bi sɛ̃̀ntɛpɔrɔtumɛ, akũsɔ̃ gu
tɛn si. 36 Ǹ gbɛ̃nɔ gbarɛ ò tá bura kũ lakutu kũ ò kú kãninɔa, ò pɔ́ wɛtɛ ò lú
ò ble. 37 Akũ Yesu wèḿma à pì: À pɔ́ kpáḿma ò ble. Akũ ò pìnɛ: Ń ye ò gɛ́
burodi lú andurufu ɔgɔ wàa do ò kpáḿma ò blen yá? 38 Akũ Yesu ń lá à pì:
Burodi mɛ̀n ũgban á vĩi? À gɛ́ gwa. Kũ ò kà, ò pì: Burodi kun mɛ̀n sɔɔro kũ
kpɔ̀ɔo mɛ̀n pla.

39 Akũ à pìńnɛ: À gbɛ̃nɔ vutɛvutɛ sɛ̃̀la bɔ̀tɔɔa gã̀agãa. 40 Akũ ò vùtɛvutɛ gã̀
kũ gã̀ao, gã̀ kenɔ gbɛ̃nɔn basɔɔro, gã̀ kenɔ gbɛ̃nɔn bupla akuri. 41 Akũ Yesu
burodi mɛ̀n sɔɔro kũ kpɔ̀ɔo mɛ̀n pla pìioo sɛ̀ à wɛ́ sɛ̀ musu à arubarikaa dàn.
Akũ à burodii pìi ɛ̀'ɛ à kpà a ìbanɔa, ò kpàatɛtɛ gbɛ̃nɔnɛ. Akũ à kpɔ̀ mɛ̀n pla
pìnɔ kpàatɛtɛńnɛ ń pínki. 42 Ò pɔ́ blè ò kã̀ ń pínki. 43 Akũ ò burodi kpara kũ
kpɔ̀ kpara kũ à gɔ̃̀nɔ sɛ̀tɛ tãnko mɛ̀n kuri awɛɛpla pà. 44 Gɔ̃gbɛ̃ kũ ò pɔ́ blɛ̀nɔ
kà gbɛ̃nɔn dúbu sɔɔro.

Yesu táa'ona sɛ̀bɛla
(Mat 14:22-36, Yuh 6:16-21)

45 Yesu gã nà a ìbanɔa gɔ̃̀nɔ ò gɛ̃ gó'itɛn, de ò donɛ arɛ gɛna Bɛtɛsaida ari
àgɔ̃ pari gbarɛ. 46 Kũ à lɛ́ zàḿma, akũ à dìdi kpi musu à gɛ̀ɛ adua kɛ. 47 Kũ
ɔkɔsi kɛ̀ gó'itɛ kú sɛ̀bɛɛ dagura, Yesu sɔ̃ à kú í bara ado. 48 Akũ à è góf̃ĩna
tɛn wari dɔḿma, kũ ĩa gbãna tɛn kákańyĩ yãi. Gudɔnaao à gɛ̀ɛ ń kĩnaa àtɛn
táa o íla, akũ à kɛ̀ deran á ye à gɛ̃tɛḿma bà. 49 Kũ ò a è àtɛn táa o íla, òtɛn da
gyãwãndemɛ, akũ ò wiki lɛ̀. 50 Zaakũ ò a è ń pínki, akũ swɛ̃̀ɛ kɛ̃̀ńgu. Akũ
Yesu pìńnɛ gɔ̃̀nɔ: À á laakari kpátɛ, makũmɛ. Àsun tó vĩna á kũro. 51 Kũ à
gɛ̃̀ gó gũn, akũ ĩa zɛ̀, akũ yã pìi bò ń sarɛ manamana, 52 zaakũ ń wɛ́ dí kɛ̃
burodi yãaro kũ laasun kɩ̃̀aḿma yãi.

Yesu gyãrenɔ werekɔ̃ana zaa Gɛnɛsarɛti
(Mat 14:34-36)

53 Kũ ò bikũ̀ bara, ò kà Gɛnɛsarɛti, akũ ò ń gó bàa dɔ̀ gwe. 54 Kũ ò bɔ̀tɛ gó
gũn, ò Yesu dɔ̃̀ gɔ̃̀nɔ, 55 akũ ò bàa lɛ̀ ò gɛ̀ɛ bùsuu pì lakutu pínkin, ò gyãrenɔ
sɛ̀tɛ kũ wútɛbɔnɔ, gu kũ ò mà à kunwa pínki òdigɔ̃ su kũńwo a kĩnaa. 56 Gu
kũ à gɛ̀ɛn pínki, lakutunɔ ke wɛ̃tɛnɔ ke buranɔ, òdigɔ̃ sunɛ kũ gyãrenɔ ari ò
ń kátɛ ɛtɛnɔn, akũ òdi wɛ́ kɛa de ò ɔ na bee a uta lɛ́a. Akũ gbɛ̃ kũ ò ɔ nàanɔ
wèrekɔ̃a ń pínki.

7

Futɛokarayã
(Mat 15:1-9)

1 Farisinɔ kũ ludayãdannɛri kũ ò bò Yurusalɛmu kenɔ sù Yesu kĩnaa,
2 akũ ò è a ìba kenɔ tɛn pɔ́ ble ɔpipinaa sari. 3 Zaakũ Farisinɔ kũ Yudanɔ
ń pínki ń dizinɔ futɛokarayã kũnamɛ, òdi pɔ́ ble ɔpipina a zɛ́a sariro.
4 Tó ò bò ɛtɛn ò sù, òdi pɔ́ ble zú'onaa sariro. Ò futɛokarayã pãndenɔ
kũna dasi. Lɛmɛ òdi tokonɔ kũ lonɔ kũ butanɔ pípi lɛ. 5 Akũ Farisinɔ kũ
ludayãdannɛrii pìnɔ Yesu là ò pì: Bɔ́yãi n ìbanɔ dìgɔ̃ ó dizinɔ futɛokarayã
kũnaroo? Òdi pɔ́ ble ɔpipinaa sari. 6 Yesu wèḿma à pì: Isaya annabikɛyã
ò á manafikidenɔ yã musu swáswa lákũ à kɛ̃̀ Luda yãn nà à pì:
Buri bire dì bɛ̀ɛrɛ limɛnɛ kũ lɛ́omɛ,
ń swɛ̃̀ kúmaro.
7 Òdigɔ̃ donyĩ kɛmɛnɛ pãmɛ,
bisãsiri yãzɛkpatɛn òdi dańnɛ.
8 A pã kpà Luda yãdannɛnaai, akũ á bisãsiri futɛokarayã kũna. 9 Akũ
à pìńnɛ dɔ: A pã Luda yãnɛ de à le àgɔ̃ á futɛokarayã kũna manan yá?
10 Musa pì, àgɔ̃ á de kũ á dao bɛɛrɛ dɔ̃. À pì dɔ, gbɛ̃ kũ à a de ke a da kpe bò,
ò ade dɛ. 11 Ákɔ̃nɔ sɔ̃, adì pi tó gbɛ̃ pì a de ke a danɛ, pɔ́ kũ á vĩ à ń kpe tao
bi Kɔɔbãmɛ, 12 à zɛ́ vĩ à a de kũ a dao kpe tao doro. Kɔɔbãmɛ pɔ́ kũ òdi kpá
Ludaa ũ. 13 Lɛmɛ adì Luda yã kɛ pã lɛ á futɛokarayã kũ adì dańnɛ yãi. Yã
bire takanɔn adì kɛ dasi.

Yã kũ àdi tó ògɔ̃ gbãsĩ
(Mat 15:10-20)

14 Akũ Yesu ɛ̀ra à pari sìsiai à pì: À sã kpá à ma yã ma á pínki. 15 Pɔ́ke
kun kũ àdi gɛ̃ gbɛ̃ gũn kũ àdi a gbã̀ lɛ́ro. Pɔ́ kũ àdi bo gbɛ̃ gũn mɛ́ àdi tó
àgɔ̃ gbãsĩ. 16 Gbɛ̃ kũ à sã vĩ, à yã pì ma. 17 Kũ à pari tò gwe à tà bɛ, akũ
a ìbanɔ a là yã pìi mìii. 18 À pìńnɛ: Á laasun kpɛ́ yĩda se yá? Kũ pɔ́ke kun

kũ àdi gɛ̃ gbɛ̃ gũn à tó àgɔ̃ gbãsĩro, á dɔ̃roo? 19 Pɔ́ pìi dì gɛ̃ a swɛ̃̀ɛ gũnlo, sé
a gbɛrɛn, gbasa à bo mɛ̀n. Lɛn Yesu pɔ́ble sĩnda pínki kɛ̀ blena pɔ́ ũ lɛ tɛ̃̀ɛ
sari. 20 Akũ à pì: Yã kũ àdi bo gbɛ̃ gũn mɛ́ àdi tó àgɔ̃ gbãsĩ. 21 Zaakũ zaa
bisãsiri swɛ̃̀ɛ gũn laasun vãni dì bon: Pãpãkɛnaa, kpãni'onaa, gbɛ̃dɛnaa,
zinakɛnaa, 22 wãkũu, nɛ̀sɛvãni, manafiki, wé'isariyã, sãnkara, gbɛ̃sɔ̃sɔ̃naa,
karambaani kũ mìsariyão. 23 Yã vãni pìnɔ dì bo swɛ̃̀ɛ gũn pínki, àkũ mɛ́ àdi
tó gbɛ̃ gɔ̃ gbãsĩ.

Nɔgbɛ̃ zĩ̀tɔ Yesu náanikɛnaa
(Mat 15:21-28)

24 Yesu bò gwe à gɛ̀ɛ Taya bùsun, akũ à kìpa bɛ kea. À ye ò a dɔ̃ro, ama
adi le à a zĩda ùtɛro. 25 Nɔgbɛ̃ kũ a nɛ́nɔkpare tãna vĩ Yesu baaruu mà, akũ
à sù à wùtɛ a arɛ gɔ̃̀nɔ. 26 Nɔgbɛ̃ pì sɔ̃ Giriki gbɛ̃mɛ ò a ì Siria Fenisia bùsun.
À wɛ́ kɛ̀ Yesua de à tãna goarɛ a nɛ́a. 27 Akũ Yesu pìnɛ: Ǹ tó ò pɔ́ble kpá
nɛ́nɔa gĩa, zaakũ à mana ò nɛ́nɔ pɔ́ble sɛ́ ò zu gbɛ̃danɔnɛro. 28 Akũ nɔgbɛ̃
pìi wèa à pì: Dikiri, bee gbɛ̃da kũ òdi wútɛńyĩnɔ dì nɛ́nɔ pɔ́ble bùru sɛ́sɛ.
29 Yesu pìnɛ: Kũ n yãwenama mana yãi, ǹ tá, n nɛ́ tãna gòa. 30 Kũ à kà bɛ,
à a nɛ́ lè wútɛna pɛ̀ɛa, tãna pìi gòa.

Sãto werekɔ̃anaa

31 Akũ Yesu fùtɛ Taya bùsun à gɛ̀ɛ Sidɔ̃, akũ à bɔ̀tɛ kũ Wɛ̃tɛmɛnkuri
bùsuuo ari à gɛ̀ɛ à kà Galili sɛ̀bɛɛi. 32 Akũ ò sùnɛ kũ sãto bebekariio, ò wɛ́
kɛ̀a de à ɔ naa. 33 Yesu bò pari gũn kũ sãto pìio à a ɔnɛterere pɛ̀pɛ a sãn. Kũ
à lɛ́'i sù, akũ à ɔ nà sãto pì nɛ́nɛa. 34 À wɛ́ sɛ̀ musu à wesa kàkara à bò, akũ
à pìnɛ: Ɛfata. Yã pìi pì ǹ wɛ̃. 35 Zaa gwe gɔ̃̀nɔ gɔ̃gbɛ̃ pì sã wɛ̃̀ a nɛ́nɛ fùtɛ, akũ
à yã ò swáswa. 36 Yesu pìńnɛ òsun o gbɛ̃ke maro, ama lákũ àtɛn gíńnɛ nà,
lɛmɛ òtɛni a kpàkpa kɛńnɛ lɛ. 37 Yã pìi bò ń sarɛ manamana à gɛ̃̀ onala, akũ
ò pì: A yã sĩnda pínki kɛnaa dìgɔ̃ manamɛ. Àdi tó bee sãtonɔ yã ma, akũ àdi
tó bebekarinɔ yã o.

8

Pɔ́blekpana gbɛ̃nɔn dúbu siikɔ̃nɔa
(Mat 15:32-39)

1 Gɔrɔ kũ̀nɔ gũn dɔ gbɛ̃nɔ kàkarai dasi. Ò pɔ́ble vĩ ò blero, akũ Yesu a
ìbanɔ sìsiai à pìńnɛ: 2 Gbɛ̃ dínɔ kɛ̀mɛnɛ wɛ̃nda, zaakũ ò gĩnakɛ ò kú kũmao
gɔrɔ aakɔ̃, akũ ò pɔ́ke vĩ kũ ò blero. 3 Tó ma ń gbárɛ ò tá bɛ kũ nàao, gu ni
lińma zɛ́ gũn, zaakũ ń gbɛ̃kenɔ boki zã̀. 4 Akũ a ìbanɔ a là ò pì: Mákpan óni
pɔ́ble len sɛ̃̀ntɛpɔrɔtu la kũ ani gbɛ̃ pìnɔ kãa? 5 Akũ Yesu ń lá à pì: Burodi
mɛ̀n ũgban á vĩi? Ò pì: Mɛ̀n supplamɛ. 6 Akũ à pì pari vutɛ zĩtɛ. Akũ à
burodi mɛ̀n suppla pìnɔ sɛ̀ à sáabu kɛ̀, ben à ɛ̀'ɛ à kpà a ìbanɔa ò kpaatɛtɛ
parinɛ, akũ ò kpàatɛtɛńnɛ. 7 Ò kpɔ̀ fítinnanɔ vĩ fíti dɔ. Kũ à arubarikaa dàn,
à pìńnɛ ò ɛra ò abirekũ kpaatɛtɛńnɛ dɔ. 8 Akũ ò blè ò kã̀, akũ ò a kpara kũ ò
gɔ̃̀nɔ sɛ̀tɛ tãnko mɛ̀n suppla. 9 Gbɛ̃ pìnɔ kà kãni dúbu siikɔ̃. Kũ Yesu ń gbárɛ,
10 akũ à gɛ̃̀ gó'itɛ gũn kũ a ìbanɔ, ò gɛ̀ɛ Dalamanuta bùsun.

Farisinɔ sèedagbɛkanaa
(Mat 16:1-12)

11 Akũ Farisinɔ sù òtɛn lɛ́kpakɔ̃a kpá kãao òtɛn lí kpátɛa, òtɛn wɛtɛ à
sèeda ke kɛńnɛ kũ Luda gbãnao. 12 Akũ à wesa bò à pì: Bɔ́yãi gbãragbɛ̃nɔ

dì sèeda gbɛkamaa? Yãpuran matɛn oárɛ, mani sèeda ke kɛ́ńnɛro. 13 Akũ à
ń tó gwe à ɛ̀ra à gɛ̃̀ gó'itɛ gũn à tà bara.
14 A ìbanɔ sȁn ò burodi zàna sɛ́. Burodi mɛ̀n do mɛ́ à gɔ̃̀ńnɛ gó gũn. 15 Akũ
Yesu lɛ́ dàḿma à pì: Àgɔ̃ á zĩda kũna dɔ̃. À laakari kɛ Farisinɔ kũ Hɛrɔdu
gbɛ̃nɔ lùbɛnɛɛi. 16 Akũ òtɛn pikɔ̃nɛ: Kũ ó burodi vĩro yã mɛ́ à tò à ò lɛ.
17 Yesu dɔ̃̀ḿma, akũ à ń lá à pì: Bɔ́yãi átɛn pi kũ á burodi vĩro yãii? Ari
tera á wɛ́ dí kɛ̃ à dɔ̃roo? Á laasun vĩroo? 18 Á wɛ́ vĩ à gu eoroo? Á sã vĩ à yã
maoroo? Yãke dì dɔáguroo? 19 Kũ ma burodi mɛ̀n sɔɔro ɛ̀'ɛ ma kpà gbɛ̃nɔn
dúbu sɔɔronɔa, a a kpara sɛ̀tɛ tãnko mɛ̀n ũgbamɛɛ? Ò wèa ò pì: Mɛ̀n kuri
awɛɛplamɛ. 20 Akũ à ɛ̀ra à ń lá à pì: Kũ ma burodi mɛ̀n suppla ɛ̀'ɛ ma kpà
gbɛ̃nɔn dúbu siikɔ̃nɔa, a a kusu sɛ̀tɛ sù mɛ̀n ũgbaa? Ò wèa ò pì: Mɛ̀n suppla.
21 Akũ à pìńnɛ: Ari tera á dɔ̃roo?

Bɛtɛsaida vĩ̀na wɛ́wɛ̃naa

22 Kũ ò kà Bɛtɛsaida, akũ ò sùnɛ kũ vĩ̀naao ò wɛ́ kɛ̀a à ɔ naa. 23 Akũ à
vĩ̀naa pìi kũ̀ a ɔa à bò kãao wɛ̃tɛ kpɛ. À lɛ́'i kà a wɛ́a à ɔ nàa, akũ à a là à pì:
Ntɛni gu e yá? 24 Akũ gɔ̃gbɛ̃ pì a wɛ́ sɛ̀ musu à pì: Matɛn gbɛ̃nɔ e lán línɔ bà
òtɛn táa o. 25 Akũ Yesu ɛ̀ra à ɔ nà a wɛ́a dɔ. Kũ gɔ̃gbɛ̃ pì wɛ́ kɛ̀ biribiri, akũ a
wɛ́ wɛ̃̀ àtɛn pɔ́ sĩnda pínki e sà swáswa. 26 Akũ Yesu a gbàrɛ à tá bɛ à pì: Ǹsun
bɔtɛ lakutu gũnlo.

Pita Yesu Arumasihukɛna onaa
(Mat 16:13-23, Luk 9:18-22)

27 Kũ Yesu tɛn gɛ́ kũ a ìbanɔ Sizaria Filipi lakutunɔ gũn, akũ à a ìbanɔ
là zɛ́ gũn à pì: Dín gbɛ̃nɔ dì pi má de a ũu? 28 Ò wèa ò pì: Gbɛ̃kenɔ dì pi
Yahaya Da'itɛkɛriimɛ, gbɛ̃kenɔ dì pi Iliasu, gbɛ̃kenɔ dì pi dɔ annabi yãnɔ
dokemɛ n ũ. 29 Akũ à ń lá à pì: Ákɔ̃nɔ sɔ̃, dín adì pi má de a ũu? Pita wèa à
pì: Arumasihumɛ n ũ. 30 Akũ Yesu ń sã ĥ̀ńnɛ de òsun yã pì o gbɛ̃ke maro.

Yesu a ga kũ a vunaao yã'onaa
(Mat 16:21-28, Luk 9:22-27)

31 Akũ à nà yãdannɛnaaa à pì: Séde Bisãsiri Nɛ́ wɛ́tãmma le manamana,
gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ sa'orikinɔ kũ ludayãdannɛrinɔ ni gíi, oni a dɛ, a gɔrɔ aakɔ̃de
zĩ ani futɛ. 32 À yã pìi òńnɛ swáswa, akũ Pita gɛ̀ɛ kãao kpado, àtɛn gínɛ.
33 Kũ Yesu lìtɛ à a ìbanɔ gwà, akũ à pàta Pitaa à pì: Ǹ gomɛnɛ gwe Setan! N
laasun bi Luda pɔ́nlo, bisãsiri pɔ́mɛ.
34 Abire gbɛra Yesu pari sìsiai kũ a ìbanɔ à pìńnɛ: Tó gbɛ̃ ye à kɛ ma ìba
ũ, séde à gí a zĩda wɛ̃̀ndiii à a lígbãndurukpana sɛ́ à tɛ́omai. 35 Gbɛ̃ kũ à ye
àgɔ̃ a wɛ̃̀ndi kũna ni kurai. Gbɛ̃ kũ à gì a wɛ̃̀ndiii ma yãi kũ ma baaru yão
sɔ̃, ade nigɔ̃ wɛ̃̀ndi vĩ. 36 Tó gbɛ̃ gɔ̃̀ andunia vĩ pínki, tó à kùra a wɛ̃̀ndiii, bɔ́
àreen à vĩi? 37 Bɔ́n bisãsiri ni le à a wɛ̃̀ndi lilin kɛoo? 38 Tó gbɛ̃ makũ kũ ma
yãnɔ wé'i dɛ̀ gbãragbɛ̃ durunnade ludanaanikɛrisarinɔ tɛ́, Bisãsiri Nɛ́ ni
ade wé'i dɛ gɔrɔ kũ ani su a De gakuri gũn kũ a malaikanɔ.

9

1 Akũ à pìńnɛ: Yãpuran matɛn oárɛ, gbɛ̃kenɔ kú la kũ oni garo ari ò kína
kũ Luda kà e, àtɛn su kũ gbãnao.

Yesu linaa
(Mat 16:24-17:13, Luk 9:23-36)

[2] Gɔrɔ suddo gbɛra Yesu Pita kũ Yamisio kũ Yuhanao sɛ̀ à dìdi kũńwo
kpi leia ńtɛ̃nɛ. Akũ à lì ń wára, [3] a pɔ́kasanɔ tɛn tɛ́ kɛ púu táitai. Gbɛ̃ke kú
andunia gũn kũ ani fɔ̃ à a pura kũ lɛro. [4] Akũ Iliasu kũ Musao bò ò sùḿma,
òtɛn yã o kũ Yesuo. [5] Akũ Pita pì Yesunɛ: Dannɛri, à mana kũ ó kú la. Ò
kuta dɔ mɛ̀n aakɔ̃, n pɔ́ mɛ̀n do, Musa pɔ́ mɛ̀n do, Iliasu pɔ́ mɛ̀n do. [6] À dɔ̃
yã kũ átɛn oro, zaakũ vĩna ń kũ manamana. [7] Ludambɛ luku kìpa à dàńla,
akũ ò kòtoo mà a gũn à pì: Àkũmɛ ma Nɛ́ mɛ̀n do légelege yenyĩde ũ. À a yã
ma. [8] Kãnto kũ ò gu gwàgwa, odi gbɛ̃ke e doro, sé Yesu ado.
[9] Kũ òtɛn kipa kpi pìia, akũ Yesu pìńnɛ òsun yã kũ ò èe pì o gbɛ̃ke maro ari
Bisãsiri Nɛ́ vuna gan. [10] Ò yã pì kũna, ama òtɛn kɔ̃ lala òtɛn pi: Vuna gan
yã bire de deramɛɛ? [11] Akũ ò a là ò pì: Bɔ́ yã mɛ́ à tò ludayãdannɛrinɔ dì
pi Iliasu mɛ́ ani su káakuu? [12] À wèḿma à pì: Iliasu ni su káaku yãpuramɛ,
ani yã sĩnda pínki kɛkɛ a gbɛ̀n, ama à kɛ̀ dera ò kɛ̃̀ Luda yãn ò pì, Bisãsiri
Nɛ́ ni wɛ́tãmma le manamana ari ò gíii? [13] Ama matɛn oárɛ Iliasu sù kɔ̀,
akũ ò kɛ̀nɛ ń pɔyeinaaamɛ, lákũ ò a yã ò Luda yãn nà.

Yesu nɛ́gɔ̃gbɛ̃ tãnade werekɔ̃anaa
(Mat 17:14-21, Luk 9:37-42)

[14] Kũ ò sù ń gbɛ̃ kparanɔ kĩnaa, ò è pari likańyĩ, ludayãdannɛrinɔ tɛn
lɛ́kpakɔ̃a kɛ kũńwo. [15] Kũ pari Yesu è, a yã bò ń sarɛ, akũ ò bàa lɛ̀ ò gɛ̀ɛ ò fɔ
kpàa gɔ̃̀nɔ ń pínki. [16] Akũ à a ìbanɔ là à pì: Bɔ́ lɛ́kpakɔ̃an átɛn kɛ kũńwo lɛɛ?
[17] Akũ gɔ̃gbɛ̃ ke wèa zàa gũn à pì: Dannɛri, ma sunnɛ kũ ma nɛ́omɛ, tãna
mɛ́ à a nɛ́nɛ nàtɛ. [18] Tó à dìdia, àdi a pãtɛ zĩtɛ, àdigɔ̃ lɛ́'ifuta bɔtɛ, àdigɔ̃ saka
só, àdi gbãgbã sɔ̀rɔrɔ. Ma pì n ìbanɔnɛ ò pɛ́ tãna pìia à bo, akũ ò fùa. [19] Akũ
Yesu pìńnɛ: Gbãragbɛ̃ ludanaanikɛrisarinɔ! Manigɔ̃ kú kãáo ari bɔrɛmɛɛ?
Manigɔ̃ mɛna kãáo ari bɔrɛmɛɛ? À mɔ́mɛnɛ kũ nɛ́ pìio la.
[20] Kũ ò sùnɛ kãao, kũ tãna pì Yesu è gɔ̃̀nɔ, akũ à nɛ́ pìi yĩ̀gãyĩgã à a pã̀tɛ
zĩtɛ bɛ̀n. Akũ àtɛn gbigiri kɛ àtɛn lɛ́'ifuta bɔtɛ. [21] Yesu nɛ́ pì de là à pì: Zaa
bɔrɛmɛ à kúo lɛɛ? À wèa à pì: Zaa a nɛ́ fíti zĩmɛ. [22] Àdigɔ̃ a zu tɛ́ kũ ío gũn
baala'i, àdigɔ̃ ye à a dɛ. Tó ĩni fɔ̃ ǹ pɔ́ke kɛ ǹ ó wɛ̃nda gwa, ǹ kpáwái. [23] Yesu
pìnɛ: N pì, tó mani fɔ̃ yá? Bee pɔ́ sĩnda pínki dì sí kɛ gbɛ̃ kũ à ma náani vĩnɛ.
[24] Akũ nɛ́ pì de wiki lɛ̀ gɔ̃̀nɔ à pì: Má n náani vĩ. Ǹ n náani kũ àtɛn kĩama
karamɛnɛ. [25] Kũ Yesu è zà tɛn nakaraḿma, à gì tãna pìinɛ à pì: Tãna sãto
kpáturuku, ma ònnɛ ǹ go nɛ́ pìia. Ǹsun gɛ̃ a gũn doro. [26] Akũ tãna pì wiki lɛ̀
à a yĩ̀gã pãsĩpãsĩ, akũ à gòa. Nɛ́ pìi gɔ̃̀ wútɛna lán gɛ̀ɛ bà ari gbɛ̃ daside pì à
gàmɛ. [27] Akũ Yesu a kũ̀ a ɔa à a fùtɛ à zɛ̀.
[28] Kũ Yesu gɛ̃̀ ɔnn, akũ a ìbanɔ a gbɛ̀ka gusarɛ ò pì: À kɛ̀ dera ódi fɔ̃ ò
pɛ́ tãna pìia à boroo? [29] Akũ à wèḿma à pì: Adi taka dì sí boro, sé kũ
aduakɛnaao.

Yesu ɛra à a ga kũ a vunaao yã'onaa
(Mat 17:22-23, Luk 43-45)

[30] Kũ ò bò gwe, akũ ò pã̀ Galilinɛ. Yesu ye ògɔ̃ a kúki dɔ̃ro, [31] zaakũ àtɛn
yã da a ìbanɔnɛmɛ. À pìńnɛ: Oni Bisãsiri Nɛ́ na gbɛ̃nɔnɛ ń ɔĩ ò a dɛ, a gɔrɔ
aakɔ̃de zĩ ani futɛ. [32] Odi a yã pìi dɔ̀rɔ dɔ̃ro, akũ vĩna ń kũ ò yã pì gbɛkaa.

Tɛna Yesui lán nɛ́ fíti bà
(Mat 18:1-9, Luk 9:46-50)

[33] Akũ ò kà Kapɛnamu. Gɔrɔ kũ à kú bɛ, à a ìbanɔ là à pì: Bɔ́ lɛ́kpakɔ̃an
átɛn kɛ zɛ́ gũnn? [34] Akũ ò yĩtɛna, zaakũ òtɛn lɛ́kpakɔ̃a kɛ zɛ́ gũn deńla yã

musumɛ. 35 Akũ à vùtɛ à gbɛ̃nɔn kuri awɛɛpla pìnɔ sìsiai à pì: Tó gbɛ̃ ye à
kɛ gbɛ̃ káaku ũ, ade gɔ̃ gbɛ̃ kpɛde ũ, àgɔ̃ gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ zɩ̀ri ũ. 36 À nɛ́ fíti
sɛ̀ à a zɛ̀ ń arɛ, akũ à a sɛ̀ à a kpà a kùla à pìńnɛ: 37 Gbɛ̃ kũ à nɛ́ dínɔ do sì ma
ìbakɛ yãi, makũmɛ à sì. Gbɛ̃ kũ à ma si sɔ̃, makũmɛ à sì madoro, gbɛ̃ kũ à
ma zĩn à sì.

Gbɛ̃ kũ adi ibɛrɛ kpá kũooro bi ó gbɛ̃mɛ
(Luk 9:49-50)

38 Akũ Yuhana pìnɛ: Dannɛri, o gbɛ̃ke è, àtɛn tãnanɔ gońma kũ n tɔ́o,
akũ o ginɛ, zaakũ ó gbɛ̃nlo. 39 Akũ Yesu pì: Àsun gínɛro, zaakũ gbɛ̃ke ni fɔ̃
à daboyã kɛ kũ ma tɔ́o à ɛra à ma tɔ́ vãni sí doro. 40 Gbɛ̃ kũ adi ibɛrɛ kpá
kũooro bi ó baakpɛmɛ. 41 Yãpuran matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ à á gba ímina kũ á
kun Kirisi pɔ́ ũ yãi, ade ni kura a láadairo.

42 Tó gbɛ̃ tò nɛ́ kũ ò ma náani vĩ dínɔ doke sầtɛ, anigɔ̃ sầna adenɛ ò
wísilɔgbɛ zɔ̃kɔ̃ dɔ a wakalɛ ò a zu sɛ̀bɛɛ gũn. 43-44 Tó n ɔ mɛ́ àdi tó ǹ fu, ǹ zɔ̃ ǹ
zukũna. À sầnannɛ ǹ gɛ̃ wɛ̃̀ndii gũn kũ ɔ kusuo de n gɔ̃ kũ ɔ mɛ̀n plaola ǹ
gɛ̃ tɛ́ kũ àdi garo gũn gyãwãn. 45-46 Tó n gbá mɛ́ àdi tó ǹ sâtɛ, ǹ zɔ̃ ǹ zukũna.
À sầnannɛ ǹ gɛ̃ wɛ̃̀ndii gũn ɛrɛ ũ de n gɔ̃ kũ gbá mɛ̀n plaola ò n zu tɛ́n. 47 Tó
n wɛ́ mɛ́ àdi tó ǹ fu, ǹ bo. À sầnannɛ ǹ gɛ̃ kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũn kũ
wɛ́ doo de n gɔ̃ kũ wɛ́ mɛ̀n plaola ò n zu tɛ́n, 48 gu kũ ń kɔ̀kɔbirii dì lákaro,
tɛ́ pìi dì garo.

49 Tɛ́ ni mɛ̀ ũ gbɛ̃ sĩnda pínkia lákũ òdi pɔ́ kɛkɛ kũ wisio nà. 50 Wisi bi pɔ́
manamɛ, ama tó a nna tà, deran oni kɛ nà à gɔ̃ wisi ũ dɔɔ? À tó wisi gɔ̃ kú
á gũn, ánigɔ̃ nna kũ kɔ̃o.

10

Yìgidɛna yã
(Mat 19:1-12)

1 Akũ Yesu bò gwe à gɛ̀ɛ Yudea bùsun ari Yoda bara. Pari ɛ̀ra ò kàkarai
gwe, akũ à yã dàńnɛ lákũ àdi kɛ nà. 2 Farisi kenɔ sù ò a yɔ̃ ò gwa, akũ ò a
là ò pì: Gɔ̃gbɛ̃ zɛ́ vĩ à yìgi dɛ yá? 3 À wèḿma à pì: Musa dàárɛ deraa? 4 Ò pì:
Musa gɔ̃gbɛ̃ gbà zɛ́ à yìgidɛtakada kɛ̃ à a nanɔ gbarɛo. 5 Akũ Yesu pìńnɛ: Á
sãgbãna yã mɛ́ à tò Musa doka birekũ dàárɛ. 6 Zaa káaku kũ Luda andunia
kɛ̀, à gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ kũ nɔgbɛ̃omɛ. 7 Abire yãi gɔ̃gbɛ̃ ni a de kũ a dao tó, ò nakɔ̃a
kũ a nanɔo, 8 ń gbɛ̃nɔn pla oni gɔ̃ mɛ̀ do ũ. Ò kun pla doro, sé do. 9 A yã mɛ́
à tò gbɛ̃ kũ Luda ń nakɔ̃anɔ, bisãsiri sún ń kɛ̃kɔ̃aro. 10 Kũ Yesu tà bɛ, a ìbanɔ
a là yã pìi mìii. 11 Akũ à pìńnɛ: Gbɛ̃ kũ à yìgii dɛ̀ kũ a nanɔo à nɔ pãnde sɛ̀,
ade zina kɛ̀ a nɔ káakunɛ. 12 Nɔgbɛ̃ kũ à yìgii dɛ̀ kũ a zão à gɔ̃ pãnde sɛ̀ sɔ̃, à
zina kɛ̀ɛn gwe.

Yesu arubarikadana nɛ́nɔn
(Mat 19:13-15, Luk 18:15-17)

13 Òtɛn su Yesunɛ kũ nɛ́nɔ de à ɔ naḿma, akũ a ìbanɔ gìńnɛ. 14 Kũ Yesu è
lɛ, à pɔ fɛ̃̀ à pìńnɛ: À tó nɛ́nɔ mɔ́ ma kĩnaa, àsun gíńnɛro, zaakũ kpata kũ à
bò Luda kĩnaa mɛ́ à ń takanɔ pɔ́ ũ. 15 Yãpuran matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ adi kpata
kũ à bò Luda kĩnaa sí lán nɛ́ fíti bàro ni gɛ̃nlo. 16 Akũ à nɛ́nɔ sɛ̀ à ń kpákpa a
kùla, à ɔ nànaḿma à arubarikaa dàńgu.

Aruzɛkɛde
(Mat 19:16-30, Luk 18:18-30)

17 Kũ Yesu dà zɛ́n àtɛn gɛ́, akũ gɔ̃gbɛ̃ ke bàa lɛ̀ à sù à kùtɛ a arɛ à a là à
pì: Dannɛri mana, deran mani kɛ nà mà wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro lee? 18 Akũ
Yesu pìnɛ: À kɛ̀ dera n pì má manaa? Gbɛ̃ke manaro, sé Luda ado. 19 Ń
dokanɔ dɔ̃: Ǹsun gbɛ̃ dɛro, ǹsun zina kɛro, ǹsun kpãni oro, ǹsun yã di n
gbɛ̃dakearo, ǹsun gbɛ̃ blero, ǹgɔ̃ bɛ̀ɛrɛ lí n de kũ n daoonɛ. 20 Akũ à pì:
Dannɛri, zaa ma nɛ́ fiti gɔrɔan má yã birenɔ kũna pínki. 21 Akũ Yesu a gwà
kũ yenyĩ wɛ́o à pìnɛ: Yã mɛ̀n do mɛ́ à gɔ̃̀nnɛ. Ǹ gɛ́ ǹ pɔ́ kũ ń vĩnɔ yía pínki ǹ a
ɔgɔ kpá takasidenɔa, ǹ mɔ́ ǹ tɛ́mai, ĩnigɔ̃ aruzɛkɛ vĩ ludambɛ. 22 Akũ gɔ̃gbɛ̃
pì ãnn sìsi yã pì yãi, à tà kũ pɔsirao kũ à aruzɛkɛnɔ vĩ zɔ̃kɔ̃ yãi. 23 Akũ Yesu
a ìbanɔ gwàgwa à pìńnɛ: À zĩ'ũ manamana aruzɛkɛdenɛ à gɛ̃ kpata kũ à bò
Luda kĩnaa gũn. 24 A yã pìi bò a ìbanɔ sarɛ, akũ Yesu ɛ̀ra à pìńnɛ: Gbɛ̃nɔ, à
zĩ'ũ gbɛ̃nɛ manamana à gɛ̃ kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũn! 25 Lakumi gɛ̃na
pɔrɔwɛɛn araga de aruzɛkɛde gɛ̃na kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũnla. 26 Akũ
yã pìi bò a ìbanɔ sarɛ manamana, ò pìkɔ̃nɛ: Dí mɛ́ ani fɔ̃ à surabana lee?
27 Yesu ń gwá à pì: Bisãsiri ni fɔ̃ro, sé Luda. Luda kĩnaa bee pɔ́ sĩnda pínki
dì sí kɛ.
28 Akũ Pita pìnɛ: O bee pɔ́ sĩnda pínki tò o tɛnyĩ. 29 Yesu pì: Yãpuran
matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ à a bɛ tò ke a vĩ̀ninɔ ke a dakũnanɔ ke a da ke a de ke a
nɛ́nɔ ke a bura ma yãi kũ ma baarukpannɛna yão, 30 ade ni ɛra à bɛnɔ kũ
vĩ̀ninɔ kũ dakũnanɔ kũ danɔ kũ nɛ́nɔ kũ buranɔ e lɛu basɔɔro andunia dí
gũn, ama kũ wɛ́tãmmaomɛ, ani wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro le andunia kũ àtɛn su
gũn. 31 Gbɛ̃ káakunɔ nigɔ̃ gbɛ̃ kpɛdenɔ ũ dasi, gbɛ̃ kpɛdenɔ nigɔ̃ gbɛ̃ káakunɔ
ũ.

Yesu ɛra à a ga kũ a vunaao yã'onaa
(Mat 20:17-19, Luk 18:31-34)

32 Ò ɛ̀ra ò dà zɛ́n òtɛn gɛ́ Yurusalɛmu. Yesu do a ìbanɔnɛ arɛ, akũ yã pìi bò
ń sarɛ, vĩna gbɛ̃ kũ ò tɛ́ a kpɛnɔ kũ̀. Akũ Yesu a gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ sɛ̀tɛ ń
dona, à ɛ̀ra à yã kũ oni kɛarɛ òńnɛ dɔ 33 à pì: À ma! Ótɛn gɛ́ Yurusalɛmumɛ.
Oni Bisãsiri Nɛ́ kpá sa'orikinɔ kũ ludayãdannɛrinɔa, oni yã daala à ga, oni
a kpá kifirinɔa. 34 Oni a lalandi kɛ oni lɛ́'i káa oni a gbɛ̃ kũ flã̀ao oni a dɛ, a
gɔrɔ aakɔ̃de zĩ ani futɛ.

Yamisi kũ Yuhanao wɛ́kɛnaa
(Mat 20:20-28)

35 Akũ Zebedi nɛ́nɔ Yamisi kũ Yuhanao nà Yesui ò pìnɛ: Dannɛri, ó ye ǹ
yã kũ ótɛn wɛ́ kɛmma kɛwɛrɛ. 36 Akũ à ń lá à pì: Bɔ́n á ye mà kɛárɛɛ? 37 Ò
wɛ̀a ò pì: Ǹ tó ò vutɛ kũnwo n kpata gũn, gbɛ̃ do n ɔplai gbɛ̃ do ɔzɛi. 38 Yesu
pìńnɛ: Á yã kũ átɛni a wɛ́ kɛma dɔ̃ro. Toko'i kũ mani mi, áni fɔ̃ à mi yá?
Wɛ́tãmma kũ mani gɛ̃n áni fɔ̃ à gɛ̃ a gũn yá? 39 Ò wɛ̀a ò pì: Óni fɔ̃. Akũ Yesu
pìńnɛ: Toko'i kũ mani mi áni mi, wɛ́tãmma kũ mani gɛ̃n áni gɛ̃n, 40 ama
vutɛna ma ɔplai ke ma ɔzɛi bi ma yãnlo. Gbɛ̃ kũ Luda kɛ̀kɛńnɛnɔ pɔ́mɛ.
41 Kũ a ìba gbɛ̃nɔn kuri kparanɔ yã pìi mà, ń pɔ fɛ̃̀ Yamisi kũ Yuhanaooi.
42 Akũ Yesu ń kákara à pìńnɛ: Á dɔ̃ kũ gbɛ̃ kũ òtɛni ń gwa buri pãnde kínanɔ
ũnɔ dì gbãna ble ń gbɛ̃nɔa, gbãnadenɔ sɔ̃ òdi iko mɔńnɛ, 43 ama à de lɛ á
kĩnaaro. Á tɛ́ gbɛ̃ kũ à ye à gɔ̃ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ, sé ade kɛ á zĩ̀ri ũ. 44 Lɛmɛ dɔ gbɛ̃
kũ à ye à gɔ̃ gbɛ̃ káaku ũ, sé ade kɛ á sĩnda pínki zɔ̀ ũ. 45 Zaakũ Bisãsiri Nɛ́
dí su de ò zĩ kɛnɛro, à sù de à zĩ kɛńnɛmɛ à a zĩda wɛ̃̀ndi kpá de à gbɛ̃nɔ bo
dasi yãi.

Batimɛu wɛ́wɛ̃naa
(Mat 20:29-34, Luk 18:35-43)

46 Ò kà Yɛriko. Kũ Yesu tɛn bo gwe kũ a ìbanɔ kũ pario, vɩ̀na Timɛu nɛ́
Batimɛu vutɛna zɛ́ lɛ́a, àtɛn bara kɛ. 47 Kũ à mà ò pì Yesu Nazɛra mɛ́ àtɛn
gɛ̃tɛ, akũ à nà lɛ́ gbãna zunaa à pì: Yesu, Dauda Buri, ǹ ma wɛ̃nda gwa!
48 Akũ pari tɛn gínɛ òtɛn pi à yĩtɛ. Akũ a lɛ́ gbãna zunaa kàra àtɛn pi: Dauda
Buri, ǹ ma wɛ̃nda gwa. 49 Yesu zɛ̀ à pì: À a sísi. Akũ ò vɩ̀naa pìi sìsi ò pìnɛ:
Ǹ laakari kpátɛ ǹ futɛ. Àtɛni n sísi. 50 Akũ vɩ̀naa pì a uta bò à vɩ̀ à fùtɛ à sù
Yesu kĩnaa. 51 Akũ Yesu a là à pì: Bɔ́n ń ye mà kɛnnɛɛ? Vɩ̀naa pìi wèa à pì:
Rabi, má ye ma wɛ́ gu emɛ. 52 Akũ Yesu pìnɛ: Ǹ gɛ́, ma náani kũ n kɛ̀ mɛ́ à
n werekɔ̃a. Zaa gwe gɔ̃̀nɔ a wɛ́ gu è, akũ à dà kãao zɛ́n.

11

Gbãnakɛkpana Yesui Yurusalɛmu
(Mat 21:1-11, Luk 19:28-40, Yuh 12:12-19)

1 Kũ ò kà kãni kũ Yurusalɛmuo, ò kà Bɛtɛfage kũ Bɛtani kũ à kú Kùkpɛ
sɩ̀sĩgɛrɛɛiio, akũ Yesu a ìbanɔ zɩ̀ gbɛ̃nɔn pla 2 à pìńnɛ: À gɛ́ lakutu kũ à kátɛ
á arɛ dire gũn. Tó a gɛ̃ gɔ̃̀nɔ, áni zaakinɛ bɔ̀rɔ e bàdɔna gwe, gbɛ̃ke dí dia
zikiro. À poro à suo. 3 Tó ò á lá ò pì, bɔ́n átɛn kɛ gwe, à pi Dikiri mɛ́ à
yei, ani ɛra à suo tera. 4 Akũ ò gɛ̀ɛ ò zaaki è bàdɔna kpɛ́lɛlɛ bàai. Kũ òtɛn
poro, 5 akũ gbɛ̃ kũ ò zɛ gwenɔ ń lá ò pì: Bɔ́n átɛn kɛ kũ zaaki pìio kũ átɛn
poroo? 6 ò wèḿma lákũ Yesu òńnɛ nà, akũ ò ń tó ò táo. 7 Ò sù kũ zaaki pìio
Yesunɛ, ò ń utanɔ kpàtɛa, akũ Yesu dìa. 8 Gbɛ̃nɔ tɛni ń utanɔ kpátɛ zɛ́ gũn
dasi, gbɛ̃kenɔ tɛn lánɔ zɔ̃ sɛ̀n òtɛn kpátɛ dɔ. 9 Gbɛ̃ kũ ò tɛ́ arɛnɔ kũ gbɛ̃ kũ ò
tɛ́ kpɛnɔ tɛn wiki lɛ́ òtɛn pi:
Ǹ gbãna kɛ!
Arubarikaden gbɛ̃ kũ àtɛn su kũ Dikiri tɔ́o ũ.
10 Luda arubarika da ó dizi Dauda kpata kũ àtɛn bo gupuraan.
Ò gbãnakɛ kpái ari ludambɛ.
11 Kũ Yesu kà Yurusalɛmu, à gɛ̀ Luda ɔnn, akũ à pɔ́ sĩnda pínki gwà à
lìkai. Kũ ifãntɛ̃ tɛn gɛ̃ kpɛ́n yãi, akũ à bò à gɛ̀ɛ Bɛtani kũ a ìba gbɛ̃nɔn kuri
awɛɛplanɔ.

Yesu láaribona kaka lía kũ a kunna Luda ɔnnwo
(Mat 21:12-22, Luk 19:45-48, Yuh 2:13-22)

12 Kũ gu dɔ̀, ò bò Bɛtani, akũ nà tɛn Yesu dɛ. 13 À kaka lí è zɛ̃̀ dire a lá kù.
Akũ à gɛ̀ɛ gwa ke tó à nɛ́ vĩ. Kũ à kà gwe, adi pɔ́ke lero, sé a lánɔ, zaakũ
kaka gɔrɔ dí ká kɔ̀ro. 14 Akũ à pì lí pìinɛ: Gbɛ̃ke ni n nɛ́ ble ziki doro. A
ìbanɔ yã pìi mà.
15 Kũ ò kà Yurusalɛmu, Yesu gɛ̀ Luda ɔnn, akũ à pɛ̀ ɛtɛblerinɔa kũ
lagatarinɔ à ń bɔ́tɛ. À ɔgɔlilinkɛrinɔ teburunɔ kũ potɛ̃nɛyarinɔ gbànɔ yɩ̀pa
à kɔ̀tɛńnɛ. 16 Adi we gbɛ̃ke a aso sɛ̀ à gɛ̀tɛo Luda ɔnnlo. 17 Akũ à yã dà
gbɛ̃nɔnɛ à pì: Ò kɛ̀ Luda yãn ò pì: Ma kpɛ́ nigɔ̃ de aduakɛkpɛ ũ buri sĩnda
pínkinɛ, akũ a kɛ̀ gbɛ̃blerinɔ tò ũ. 18 Sa'orikinɔ kũ ludayãdannɛrinɔ yã pìi
mà, akũ òtɛn zɛ́ wɛtɛ ò a dɛ. Òtɛn vĩna kɛnɛ, zaakũ a yãdannɛnaa bò gbɛ̃
sĩnda pínki sarɛ. 19 Kũ ɔkɔsi kɛ̀, akũ Yesu kũ a ìbanɔ bɔ̀tɛ wɛ̃tɛ pìi gũn.
20 Kũ gu dɔ̀, òtɛn gɛ̃tɛ, akũ ò kaka lí pìi è à kori kɛ̀ kũ a zĩnio. 21 Akũ à yã dɔ̀
Pitan, akũ à pì Yesunɛ: Rabi, ǹ kaka lí kũ n láari bòa gwa, à kori kũ̀. 22 Yesu

wèḿma à bè: Àgɔ̃ Luda náani vĩ. 23 Yãpuran matɛn oárɛ, tó gbɛ̃ ò kpi dínɛ
à futɛ à a zĩda sɛ́ à zu sɛ̀bɛn, tó ádi sika kɛ a nɛ̀sɛɛ gũnlo, tó à náani vĩ kũ yã
kũ à òo pì ni kɛ, ani kɛnɛmɛ. 24 Abire yãi matɛn oárɛ, tó átɛn adua kɛ, yã
kũ a a wɛ́ kɛ̀ pínki, à ditɛ à gĩnakɛ a lè kɔ̀, áni le sɔ̃. 25 Tó a futɛ átɛn adua kɛ,
tó á nɛ̀sɛ vãni kũna kũ gbɛ̃keo, à kɛ̃nɛ, de á De kũ à kú musu á durunnanɔ
kɛ̃árɛ dɔ. 26 Tó ádi gbɛ̃nɔ kɛ̃ sɔ̃ro, á De kũ à kú musu ni á durunnanɔ kɛ̃árɛ
sero.

Yesu gbɛkana a ikooi
(Mat 21:23-27, Luk 20:1-8)

27 Akũ ò kà Yurusalɛmu. Lákũ Yesu tɛn kure Luda ɔnn nà, sa'orikinɔ kũ
ludayãdannɛrinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ sù 28 ò a la ò pì: Iko kpaten ntɛn yã dínɔ
kɛoo? Dí mɛ́ à n gba yã pì kɛna ikoo? 29 Akũ Yesu wèḿma à pì: Yã mɛ̀n don
mani gbɛkaáwa. À wema, mani iko kũ matɛn yã dínɔ kɛo oárɛ. 30 À omɛnɛ.
Yahaya gbɛ̃nɔ da'itɛkɛnaa bò Luda kĩnaan yá, ke bisãsiri kĩnaamɛ? 31 Akũ ò
yã gɔ̃̀gɔ̃ ò pì: Tó o pì Luda kĩnaamɛ, ani ó lá bɔ́yãin ódi Yahaya yã síroo? 32 Tó
o pì bisãsiri kĩnaamɛ sɔ̃, tɔ̀! Ò gbɛ̃nɔ vĩna vĩ, zaakũ gbɛ̃ sĩnda pínki Yahaya
annabikɛ sì. 33 Akũ ò wè Yesua ò pì: Ó dɔ̃ro. Akũ Yesu pìńnɛ: Ɛhɛ̃ makũ se,
mani iko kũ matɛn yã dínɔ kɛo oárɛro.

12

Geepi líkpɛ arukɛrinɔ
(Mat 21:33-46, Luk 20:9-18)

1 Akũ Yesu fùtɛ àtɛn yãlɛkɔ̃ańnɛ à pì: Gbɛ̃ke mɛ́ à geepi líkpɛ bà à karaa
lìkai, à wɛ̀ɛɛ yɔ̃̀ geepi'ifɛ̃ki ũ à búdãkpãgbaa kɛ̀, akũ à bú pìi nà arukɛrinɔnɛ
ń ɔĩ, akũ à fùtɛ kũ táo. 2 Kũ geepizɔ̃gɔrɔ kà, akũ à a zĩ̀rii zĩ̀ arukɛrii pìnɔa de
à a geepi nɛ́ sí. 3 Akũ arukɛrii pìnɔ a kũ̀ ò a gbɛ̃̀, ò a gbàrɛ ɔkori. 4 Akũ à ɛ̀ra
à zĩ̀ri pãnde zĩ̀ dɔ. Akũ ò gbɛ̃ bire lɛ̀ a mìia ò wé'i dàa. 5 A ɛ̀ra à gbɛ̃ pãnde
zĩ̀ dɔ, akũ ò gbɛ̃ bire dɛ̀. Lɛn à gbɛ̃ pãndenɔ zĩ̀ lɛ dasi, ò ń gbɛ̃kenɔ gbɛ̃̀ ò ń
gbɛ̃kenɔ dɛ̀. 6 À nɛ́gɔ̃gbɛ̃ mɛ̀n do yenyĩde mɛ́ à gɔ̃̀nɛ sà, akũ à a zĩ̀ zã à pì: Oni
ma nɛ́ yã da. 7 Akũ arukɛrii pìnɔ pìkɔ̃nɛ: Túbibleriimɛ dí. À tó ò a dɛ, a túbi
ni gɔ̃ ó pɔ́ ũ. 8 Akũ ò a kũ̀ ò a dɛ̀, akũ ò a gɛ̀ɛ sɛ̀ ò bòo bura gũn. 9 Tɔ̀! Bɔ́n
burade pì ni kɛɛ? Ani su à arukɛrii pìnɔ dɛdɛ à bura pì na gbɛ̃ pãndenɔnɛ
ń ɔĩ. 10 Ádi Luda yã dí kyó kɛroo?
Gbɛ̀ kũ kpɛ́borinɔ pã kpài
mɛ́ à gɔ̃̀ kpɛ́ kusuru gbɛ̀ mìde ũ.
11 Dikiri mɛ́ à abirekũ kɛ̀,
akũ à kɛ̀wɛrɛ yãbonsarɛ ũ.
12 Akũ ò zɛ́ wɛ̀tɛ ò a kũ, zaakũ ò dɔ̃̀ kũ ń yãin à yãlɛkɔ̃anaa pìi ò, ama ò vĩna
kɛ̀ parinɛ, akũ ò a tò gwe ò tà.

Bɛ'ɔgɔkpana Sizaa yã
(Mat 22:15-22, Luk 20:20-26)

13 Akũ ò Farisi kenɔ kũ Hɛrɔdu gbɛ̃nɔ zĩ̀ Yesu kĩnaa kũ ɔ̃ndɔ̃o, de ò a kũ a
yã'onaa gũn. 14 Kũ ò kà, akũ ò pìnɛ: Dannɛri, ó dɔ̃ kũ gbɛ̃ yãpurademɛ n ũ.
Ndì gbɛ̃ wɛ́ gwaro, ndì gbɛ̃ gwena gwaro, ndì Luda zɛ́ dańnɛ súsu. À zɛ́ vĩ
ò bùsu'ɔgɔ kpá Sizaa yá, ke à zɛ́ vĩro? Ò kpáan yá, ke òsun kpáaro? 15 Yesu
ń manafikikɛ dɔ̃̀ḿma, akũ à pìńnɛ: Bɔ́yãin átɛni ń lɛ́ átɛn gwaa? À mɔ́ kɔ̃n
ɔgɔ pì doo mà gwa. 16 Kũ ò kpàa, akũ à pìńnɛ: Dí mì wãnzãn dí kũ a tɔ́oo?

Ò wèa ò pì: Siza pɔ́mɛ. 17 Akũ Yesu pìńnɛ: À pɔ́ kũ à de Siza pɔ́ ũ kpá Sizaa,
à pɔ́ kũ à de Luda pɔ́ ũ kpá Ludaa. A yã bò ń sarɛ.

Gɛ̀nɔ vuna yã
(Mat 22:23-33, Luk 20:27-40)

18 Akũ Sadusi kũ òdi pi gɛ̀nɔ dì vuronɔ sù Yesu kĩnaa, ò a gbɛ̀ka ò pì:
19 Dannɛri, Musa òwɛrɛ a takada gũn à pì, tó gbɛ̃ gà à a nanɔ tòn nɛ́'isari, a
dakũna gyaanɔ pì sɛ́, de à nɛ́ buri dato a vĩ̀ninɛ. 20 Tò! Dedokɔ̃nɔnɔn kun
gbɛ̃nɔn suppla. Woru nɔ sɛ̀, akũ à gà nɛ́'isari. 21 Akũ Sabi nɔ pìi sɛ̀ dɔ, akũ à
gà à nɔ pìi tò nɛ́'isari. Akũ Biɔ kɛ̀ lɛ dɔ 22 ari à gɛ̀ɛ à pɛ̀ ń suppladea. Ń pínki ò
gà nɛ́'isari. Ń pínki gbɛran nɔ pìi gà se. 23 Gɛ̀nɔ vuna gɔrɔ zĩ ń dí mɛ́ anigɔ̃ nɔ
pì vĩi? Zaakũ ń gbɛ̃nɔn suppla ń pínki ò a dɔ̃̀ nɔ ũmɛ. 24 Akũ Yesu wèḿma à
pì: Á Luda yã kũ a gbãnao dɔ̃nasari yãin a sãtɛroo? 25 Tó gɛ̀nɔ fùtɛ, oni nɔ
sɛ́ro, oni zã kɛro, onigɔ̃ kun lán malaikanɔn kun nà ludambɛmɛ. 26 Gɛ̀vuna
yã musu, ádi Musa takada kyó kɛroo? Gu kũ à lɛ̀kara yã òn Luda pìnɛ
akãamɛ Ibrahĩ kũ Isaakuo kũ Yakubuo Luda ũ. 27 Luda dì kɛ gɛ̀nɔ Luda
ũro, gbɛ̃ bɛ̃nɛnɔ Ludamɛ a ũ. A sãtɛ à kɛ̀ zɔ̃kɔ̃.

Dokayã kũ à deńla
(Mat 22:34-40, Luk 10:25-28)

28 Ludayãdannɛri ke kú gwe, à lɛ́kpakɔ̃a kũ òtɛn kɛ mà. Kũ à è Yesu
yã wèḿma manamana, akũ à nài à a là à pì: Dokayã kpate mɛ́ à de a
kparanɔla pínkii? 29 Yesu wèa à pì: Yã kũ à deńlan dí: Isarailanɔ à sã kpá.
Dikiri ó Ludamɛ Dikiri ũ ado. 30 Ǹgɔ̃ ye Dikiri n Ludai kũ nɛ̀sɛ mɛ̀n doo
kũ n ninio pínki kũ n laasunnwo pínki n gbãna lɛ́n. 31 A pladen dí: Ǹgɔ̃
ye n gbɛ̃dakei lán n zĩda wɛ̃̀ndii bà. Dokayã ke de abirenɔlaro. 32 Akũ
ludayãdannɛrii pìi pìnɛ: Yã manamɛ, dannɛri. N yãpura ò, n pì Luda
mɛ̀n domɛ, a pãnde kunlo, sé àpii. 33 Yena Ludai kũ nɛ̀sɛ mɛ̀n doo kũ n
laasunnwo pínki n gbãna lɛ́n kũ yena n gbɛ̃dakei lán n zĩda wɛ̃̀ndi bàao de
sa'opɔ kũ òdi ká tɛ́n à tɛ́ kũla kũ sa'ona buri sĩnda pínkio. 34 Kũ Yesu è à yã
wèawa kũ laakariio, à pìnɛ: Gɛ̃na kpata kũ bò Luda kĩnaa gũn zã̀ kũnworo.
Zaa gɔrɔ birea gbɛ̃ke dí sù a yãke laa doro.

Arumasihu buri yã
(Mat 22:41-46, Luk 20:41-44)

35 Yesu ɛ̀ra àtɛn yã dańnɛ Luda ɔnn, akũ à gbɛ̃nɔ là à pì: À kɛ̀ dera
ludayãdannɛrinɔ dì pi Dauda burin Arumasihu ũu? 36 Kũ Luda Nini dìdi
Daudaa, à pì:
Dikiri pì ma dikirinɛ à vutɛ a ɔplai
ari àgɔ̃ a ibɛrɛnɔ kátɛnɛ a gbá gbáru.
37 Lákũ Dauda pìnɛ Dikiri ũ, à kɛ̀ dera anigɔ̃ de a buri ũ dɔɔ?

Ludayãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ manafiki
(Mat 23:1-36, Luk 20:45-47)

Akũ pari tɛni a yã ma kũ pɔnnao. 38 A yãdannɛnaa gũn à pì: À laakari
kɛ ludayãdannɛrinɔi. Òdigɔ̃ ye kurenaai kũ uta zɔ̃kɔ̃nɔ dana, de ògɔ̃ fɔ
kpákpaḿma ɛtɛnɔa. 39 Òdigɔ̃ wɛtɛ ò vutɛ aduakɛkpɛ vutɛki mananɔ gũn
kũ dikpɛ vutɛki mananɔ. 40 Òdi adua gbã̀na kɛ de gbɛ̃nɔ ń e yãi, akũ òdi
gyaanɔnɔ kpɛ́ síḿma. Ń wɛ́tãmma nigɔ̃ pãsĩpãsĩ de gbɛ̃ sĩnda pínki pɔ́la.

Gyaanɔ takaside gba
(Luk 21:1-4)

41 Akũ Yesu vùtɛ Luda ɔnn ɔgɔdakia arɛ, àtɛn gbɛ̃nɔ gwa lákũ òtɛn ɔgɔ
dan nà. Ɔgɔdasidenɔ tɛn ɔgɔ zɔ̃kɔ̃ dan. 42 Akũ gyaanɔ takaside sù à kɔbɔ
pla dàn, adi ká sisiro. 43 Akũ Yesu a ìbanɔ kàkara à pìńnɛ: Yãpuran matɛn
oárɛ, gyaanɔ takaside dí ɔgɔ dà ɔgɔdaki gũn de gbɛ̃ sĩnda pínkila. 44 Zaakũ
ń ɔgɔ dasi gũnn ò bòn ò kàn ń pínki. Nɔgbɛ̃ dí sɔ̃, a takasikɛ gũnn pɔ́ kũ à vĩ
à pɔ́ bleon à dàn pínki.

13

Yurusalɛmu yakana kũ andunialakagɔrɔ sèedanɔ
(Mat 24:1-22, Luk 21:5-24)

1 Lákũ Yesu tɛn bo Luda ɔnn nà, a ìbanɔ doke pìnɛ: Dannɛri, ǹ gwa lákũ ò
kpɛ́ mana dí takanɔ bò nà kũ gbɛ̀ mana dí takanɔ. 2 Akũ Yesu pìnɛ: N kpɛ́
zɔ̃kɔ̃ dínɔ è pínki yá? Gbɛ̀ ke kú gu dí kũ oni tó dikɔ̃aro, oni gboro pínkimɛ.

3 Yesu vutɛna Kùkpɛ sɪ̃̀sĩgɛrɛɛi arɛdɔkɔ̃ana kũ Luda ɔnnwo, akũ Pita kũ
Yamisio kũ Yuhanao kũ Anduruo a gbɛ̀ka gusarɛ ò pì: 4 Ǹ owɛrɛ, bɔrɛn
yã dínɔ ni kɛɛ? Bɔ́ mɛ́ anigɔ̃ de a pínki kɛgɔrɔ sèeda ũu? 5 Akũ Yesu
pìńnɛ: À laakari kɛ, àsun tó ò á sãtɛro. 6 Oni su dasi kũ ma tɔ́o, onigɔ̃ pi
Arumasihumɛ ń ũ oni gbɛ̃nɔ sãtɛ dasi. 7 Tó a zɪ̃̀nɔ baaruu mà kũ a òpiio,
àsun bídi kɛro. Sé abirekũnɔ kɛ, ama andunia lakana kpɛ́. 8 Buri kũ burio
ni futɛkɔ̃i, lɛmɛ dɔ bùsu kũ bùsuuo. Zĩtɛ yĩgãyĩgãna nigɔ̃ kú gukenɔn kũ
nàao. Yã dínɔmɛ nɔ̀wãwã naana ũ.
9 À laakari kɛ. Oni á kũkũ ò á na yãkpatɛkɛrinɔnɛ ń ɔĩ, oni á gbɛ̃gbɛ̃
aduakɛkpɛnɔ gũn. Oni á zɛ bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ kínanɔ arɛ ma yãi, de àgɔ̃
deńnɛ ma sèedadenɔ ũ. 10 Sé ò ma baaru nna waazi kɛ buri pínki ma gĩa.
11 Tó ò gɛ̀ɛ kãáo yãkpatɛkɛkia, àsun gĩnakɛ à bídi kɛ yã kũ áni oaro. Yã kũ
Luda dàárɛ á lɛ́n gɔrɔ kũa à o, zaakũ ákɔ̃nɔ mɛ́ áni yã oro, Luda Ninimɛ.
12 Vɪ̃̀ni kũ dakũnanɔ ni kɔ̃ kpáḿma ò dɛ. Denɔ ni bo ń nɛ́nɔ kpɛ. Nɛ́nɔ ni bo
ń denɔ kũ ń danɔ kpɛ ò ń dɛ. 13 Gbɛ̃ sĩnda pínki ni zãágu ma yãi, ama gbɛ̃
kũ à zɛna gbãna ari a gɔrɔ lɛ́a ni surabana le.

14 Tó a tɛ̃̀ guyakari è gu kũ à de àgɔ̃ kunlo, kyókɛri gɔ̃ dɔ̃, gbɛ̃ kũ ò kú
Yudeanɔ bàa sí ò mì pɛ́ kpinɔa. 15 Gbɛ̃ kũ à kú a kpɛ́ musu sún kipa à gɛ̃ kpɛ́
gũn à pɔ́ke sɛ́ à booro. 16 Gbɛ̃ kũ à kú bura sún ɛra bɛ à a uta sɛ́ro. 17 Waiyoo
nɔ̀sindarenɔ kũ nɛ́randenɔ gɔrɔ birea. 18 À adua kɛ de yã pì sún kɛ bunsirɛ
gɔrɔro, 19 zaakũ wɛ́tãmma nigɔ̃ kun gɔrɔ pìnɔa. Zaa gɔrɔ kũ Luda andunia
kɛ̀ ari gbãra a taka dí kɛro, ani sɔ̃ kɛ zikiro. 20 Tó Dikiri dí gɔrɔ pìnɔ lagoro,
de gbɛ̃ke ni boro. Ama à gɔrɔ pìnɔ làgo a gbɛ̃ kũ à ń sɛ́nɔ yãimɛ.

Bisãsiri Nɛ́ sunaa
(Mat 24:23-44, Luk 21:25-38)

21 Gɔrɔ birea tó gbɛ̃ke pìárɛ, à Arumasihu gwa la kesɔ̃ à Arumasihu gwa
zã dire, àsun síro. 22 Zaakũ Arumasihu ɛ́kɛnɔ kũ annabi ɛ́kɛnɔ ni su ò
sèedanɔ kũ daboyãnɔ kɛ, de ò gbɛ̃ kũ Luda ń sɛ́nɔ sãtɛo, tó ani sí kɛ. 23 À
laakari kɛ. Ma gĩnakɛ ma yã pínki òárɛ zaa káaku kɔ̀.
24 Gɔrɔ pìnɔ wɛ́tãmmanaa gbɛra ifãntɛ̃ ni sira kũ, mɔvura ni í kɛro,
25 susunɛnɔ ni woro ludambɛ, gbãna kũ ò kú musunɔ ni yĩgã, 26 gbasa ò
Bisãsiri Nɛ́ suna e ludambɛ lukun kũ gbãna zɔ̃kɔ̃ɔ kũ gakurio. 27 Ani a

malaikanɔ zĩ andunia kusuru siikɔ̃ gũn, de ò gbɛ̃ kũ Luda ń sɛ́nɔ kakara
zaa andunia lɛ́ díkũ kũ a lɛ́ direkũo.
28 À yã dada kaka lía. Tó a ɔnɛnɔ í kpàkpa àtɛn lá bɔ̀tɔ kú, á dɔ̃ kũ
guwãnagɔrɔ kà kãni. 29 Lɛmɛ sɔ̃, tó a è yã pìnɔ tɛn kɛ, àgɔ̃ dɔ̃ kũ a sunaa
kà kãni, à kú kpɛ́lɛlɛa. 30 Yãpuran matɛn oárɛ gɔrɔ dí gbɛ̃nɔ ni gɛ̃tɛro ari
yã pìnɔ gɛ́ kɛo pínki. 31 Musu kũ zĩtɛo ni gɛ̃tɛ, ama ma yãnɔn gɛ̃tɛna vĩro.
32 Gbɛ̃ke a gɔrɔ ke a gɔrɔ zaka dɔ̃ro, bee malaika kũ ò kú musunɔ ke Luda
Nɛ́, sé De Luda.
33 À laakari kɛ, á wɛ́ gɔ̃ dɔ, zaakũ á dɔ̃ gɔrɔ kũ ani suro. 34 A de lán
gbɛ̃ kũ àtɛn gɛ́ wɛ̃tɛa bà. À a bɛ tò a zĩkɛrinɔnɛ baadi kũ a zĩo, akũ à pì a
gudãkpãriinɛ á wɛ́ gɔ̃ dɔ. 35 Ákɔ̃nɔ sɔ̃, á dɔ̃ gɔrɔ kũ bede ni suro, ɔkɔsin yá,
lizãndon yá, kolɛzuon yá, ke gudɔo. A yã mɛ́ à tò á wɛ́ gɔ̃ dɔ, 36 de àsun su
kãnto à á le átɛn i oro yãi. 37 Yã kũ matɛn oárɛ matɛn o gbɛ̃ sĩnda pínkinɛmɛ,
à wɛ́ gɔ̃ dɔ.

14

Lɛ́kpakũsũna Yesui
(Mat 26:1-5, Luk 22:1-2, Yuh 11:45-53)

1 Vĩnla dikpɛ kũ Burodi Futɛnasari dikpɛo gɔ̀ gɔrɔ pla, akũ sa'orikinɔ kũ
ludayãdannɛrinɔ tɛn zɛ́ wɛtɛ kũ ɔ̃ndɔ̃o ò Yesu kũ ò dɛ. 2 Zaakũ ò pì: Òsun
kɛ dikpɛ zĩro, de gbɛ̃nɔ sún zuka káro yãi.

Nísi gbĩ nna kuna Yesu mìia
(Mat 26:6-13, Yoh 12:1-8)

3 Gɔrɔ kũ Yesu kú Bɛtani, Simɔ kusu bɛa, àtɛn pɔ́ ble gɛngɛsɛkɛna, akũ
nɔgbɛ̃ ke nài a lo fítinna kũ nísi gbĩ nna buri mana ɔgɔde kú a gũn kũna.
Akũ à lo pì wakaa ɛ̀, à nísi pìi kù Yesu mìia. 4 Gbɛ̃kenɔ kú gwe, ń pɔ fùtɛ
ò pì: Bɔ́mɛ nísi pì laalasekɛna ũu? 5 Oni fɔ̃ ò yía de andurufu wàa do
kpɛ́ basɔɔrola ò a ɔgɔ kpá takasidenɔa. Akũ ò lɛ́fɔtɔ kpà nɔgbɛ̃ pìii. 6 Akũ
Yesu pì: À a tó gwe. Bɔ́ yã mɛ́ à tò átɛn wari dɔaa? À zĩ mana kɛ̀mɛnɛmɛ.
7 Takasidenɔ nigɔ̃ kú kãáo gɔrɔ sĩnda pínki, gɔrɔ kũ á yei, áni fɔ̃ à kɛńnɛ.
Makũ sɔ̃ manigɔ̃ kú kãáo gɔrɔ sĩnda pínkiro. 8 À kɛ̀ a gbãna lɛ́mmɛ, à gĩnakɛ
à nísi kù ma mɛ̀ɛa de à ma gɛ̀ kɛomɛ. 9 Yãpuran matɛn oárɛ, gu kũ òtɛni
ma baaru nna waazi kɛn andunia gũn pínki, onigɔ̃ yã kũ nɔgbɛ̃ pìi kɛ̀ o a
dɔngu yãi.

Yudasi bona Yesu kpɛ
(Mat 26:14-16, Luk 22:3-6)

10 Abire gbɛra gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ do kũ òdi pinɛ Yudasi Isikariɔti
gɛ̀ɛ sa'orikinɔ kĩnaa de à Yesu kpáḿma. 11 Kũ ò a yã mà, akũ ń pɔ kɛ̀ nna,
akũ ò lɛ́ sɛ̀nɛ kũ oni ɔgɔ kpáa. Akũ àtɛn zɛ́ wɛtɛ à Yesu kpáḿma.

Vĩnla pɔ́ble kɛkɛnaa
(Mat 26:17-25, Luk 22:7-14, 21-23, Yuh 13:21-30)

12 Burodi Futɛnasari dikpɛgɔrɔ káaku zĩ kũ òdi Vĩnla sãnɛ bɔ̀rɔɔ kùtu kpá,
Yesu ìbanɔ a là ò pìnɛ: Mán ń ye ò gɛ́ kɛkɛnnɛ ǹ Vĩnla pɔ́ blenn? 13 Yesu
gbɛ̃nɔn pla zɩ̀ a ìbanɔ tɛ́ à pìńnɛ: À gɛ́ wɛ̃tɛ gũn. Gɔ̃gbɛ̃ ke ni daálɛ à í sɛna
kũ loo. À tɛ́i 14 ari ɔn kũ ani gɛ̃n. À o ɔn pì bedenɛ, dannɛri pì mán a kipaki
kunn, gu kũ áni Vĩnla pɔ́ blen kũ a ìbanɔo? 15 Ani kpɛ́ musu zɔ̃kɔ̃ kũ ò kɛ̀kɛ
mɔárɛ. À pɔ́bleyã kɛkɛwɛrɛ gwe. 16 Yesu ìbaa pìnɔ dà zɛ́n, ò gɛ̀ wɛ̃tɛ pìi gũn,
akũ ò lè lákũ à òńnɛ nà. Akũ ò Vĩnla pɔ́bleyã kɛ̀kɛ gwe.

17 Kũ ɔkɔsi kɛ̀, akũ Yesu gɛ̀ɛ gwe kũ a gbɛ̃nɔn kuri awɛɛpla pìnɔ. 18 Kũ ò
gɛngɛsɛkɛna òtɛn pɔ́ ble, akũ à pì: Yãpuran matɛn oárɛ, á gbɛ̃ mɛ̀n do kũ
ótɛn pɔ́ ble lɛɛlɛ ni ma kpáḿma. 19 Ń nɛ̀sɛɛ yàka, akũ òtɛni a la dodo: Asa
makũroo? 20 Akũ à pìńnɛ: Á gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ do kũ ótɛn pɔ́ ble ta
gũn lɛɛlɛmɛ. 21 Bisãsiri Nɛ́ ni kpágui lákũ a kɛ̃na a yã musu nà, ama waiyoo
gbɛ̃ kũ ani Bisãsiri Nɛ́ kpáḿma pìi. Ani kɛ sȁna adenɛ tó odi a i yãro.

Dikiri pɔ́ble
(Mat 26:26-30, Luk 22:14-20, 1Kɔ 11:23-25)

22 Kũ òtɛn pɔ́ ble, Yesu burodii sɛ̀ à arubarikaa dàn, akũ à lìkɔ̃rɛ à kpà a
ìbanɔa à pì: À sí, ma mɛ̀ɛn dí. 23 Akũ à toko sɛ̀ à arubarikaa dàn à kpàḿma,
akũ ò mì ń pínki. 24 Akũ à pìńnɛ: Ma arun yɛ̀, Luda bàka kunna kũ gbɛ̃
dasinɔ aru ũ kũ ani bɔtɛma. 25 Yãpuran matɛn oárɛ, mani geepi'i mi gĩa
doro ari kpata kũ à bò Luda kĩnaa gɛ́ boo gupuraa, gbasa mà a dufu mi sà.
26 Kũ ò lɛ̀ɛ sì, akũ ò bɔ̀tɛ ò gɛ̀ɛ Kùkpɛ sȉsĩgɛrɛɛi.

Yesu gĩnakɛ à dɔ̃ yã kũ Pita ni kɛ
(Mat 26:31-35, Luk 22:31-34, Yuh 13:36-38)

27 Akũ Yesu pìńnɛ: Á pínki áni fuma, zaakũ ò kɛ̃̀ Luda yãn ò pì: Mani
sãdãri lɛ́, sãnɔ ni fãkɔ̃a. 28 Ama ma vunaa gbɛra mani doárɛ arɛ gɛna Galili.
29 Akũ Pita pìnɛ: Bee tó ò fù ń pínki, mani furo. 30 Akũ Yesu pìnɛ: Yãpuran
matɛn onnɛ, gwãaniala ari ko gɔ̃ gɛ́ lɛ́ zu gɛ̃̀n pla, ĩni ledi kpámai gɛ̃̀n aakɔ̃.
31 Akũ Pita pì mámmam: Bee tó mani sù mà ga kũnwo, mani ledi kpányĩ
zikiro. Akũ ò ò lɛ se ń pínki.

Yesu aduakɛna zaa Gɛtɛsɛmani
(Mat 26:36-46, Luk 22:39-46)

32 Ò kà gu kũ òdi pi Gɛtɛsɛmani, akũ Yesu pì a ìbanɔnɛ: À vutɛ la ari mà
gɛ́ adua kɛ. 33 À Pita kũ Yamisio kũ Yuhanao sɛ̀ à gɛ̀ɛ kũńwo. Pɔsira a kȕ a
nɛ̀sɛyɔkɔ sì. 34 Akũ à pìńnɛ: Ma pɔ sira kȕ manamana ari ga lɛ́i. À zɛ la à
ibɛ̃nɛ kɛ. 35 Kũ à gɛ̀ɛ arɛ fíti, akũ à kùtɛ zĩtɛ à adua kɛ̀ tó ani sí kɛ, gɔrɔ zakaa
pì gɛ̃tɛala. 36 À pì: Baa, ma De, pɔ́ sĩnda pínki dì sí kɛnnɛ. Ǹ toko'i dí síma,
ama adi kɛ yã kũ má yeinlo, sé kũ ń yeii. 37 Akũ à ɛ̀ra à sù à a ìbanɔ lè, òtɛn
i o. Akũ à pì Pitanɛ: Simɔ, ntɛni i on yá? Ńdi fɔ̃ n ibɛ̃nɛ kɛ̀ bee awa doroo?
38 À ibɛ̃nɛ kɛ àgɔ̃ adua kɛ de àsun fu yɔ̃ogwanaaaro yãi. Nini yei, ama mɛ̀
busɛ. 39 À ɛ̀ra à gɛ̀ɛ adua kɛ, akũ à yã dokɔ̃nɔ pìi ò dɔ. 40 Kũ à ɛ̀ra à sù à ń
lé, òtɛn i o, zaakũ òtɛn idekũ dɛdɛ. Ò dɔ̃ deran oni yã onɛ nàro. 41 A suna
gɛ̃̀n aakɔ̃deo à pìńnɛ: Átɛn i o átɛn kámma bo ari teran yá? À mɔ̀ lɛ. Gɔrɔ kà
sà. À gwa, ò Bisãsiri Nɛ́ kpà durunnakɛrinɔa. 42 À futɛ ò gɛ́. Gbɛ̃ kũ à ma
kpaḿma pì tɛn su fá.

Yesu kũnaa
(Mat 26:47-56, Luk 22:47-53, Yuh 18:3-12)

43 Kũ à kpɛ́ àtɛn yã pì o, akũ Yudasi a ìba gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ doke sù
kũ pario, ò fɛ̃nɛdanɔ kũkũna kũ gònɔ. Ò bò sa'orikinɔ kũ ludayãdannɛrinɔ
kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kĩnaa. 44 Bonkpɛde pì sɔ̃ à sèedaa òńnɛ à pì: Gbɛ̃ kũ mani lɛ́
pɛ́a, àkũn dí. À a kũ gbãna à tá kãao. 45 Akũ à mìi pɛ̀ Yesua gɔ̃̀nɔ à pìnɛ:
Rabi! Akũ à lɛ́ pɛ̀a. 46 Akũ ò ɔ pɛ̀tɛ Yesua ò a kȕ gíngin. 47 Akũ gbɛ̃ kũ ò zɛna
gwenɔ doke a fɛ̃nɛda wòto à sa'oriki zȉri ke lɛ̀o à a sã gò. 48 Akũ Yesu pìńnɛ:
Kpãni wɛ́dewɛn ma ũ kũ a su à ma kũ kũ fɛ̃nɛdanɔ kũ gònɔo yá? 49 Madìgɔ̃

kú kãáo Luda ɔnn lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà, madìgɔ̃ yã daárɛ, ádi ma kũro. Ama
sé yã kũ ò kɛ̃̀ Luda yãn papa. [50] Akũ a ìbanɔ bàa lɛ̀ ń pínki ò a tòn.
[51] Kɛfɛnna ke tɛ́i à pɔ́ke danaro, bizatarun à kùala. Kũ ò a kũ̀, [52] akũ à bò
ń ɔĩ à a biza tòńnɛ gwe à bàa sì à tà punsi.

Yuda gbãnadenɔ yãpatɛkɛna kũ Yesuo
(Mat 26:57-68, Luk 22:54-55, 63-71, Yuh 18:13-14, 19-24)

[53] Akũ ò gɛ̀ɛ kũ Yesuo sa'oriki zɔ̃kɔ̃ bɛa. Sa'orikinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ
ludayãdannɛrinɔ kàkara gwe ń pínki. [54] Pita tɛ́ a kpɛ zã̀ dire ari à gɛ̀ɛ
à gɛ̃̀ sa'oriki zɔ̃kɔ̃ bɛ ɔnn. À vùtɛ gwe àtɛn tɛ́ kpákpa kũ dogarinɔ lɛɛlɛ.
[55] Sa'orikinɔ kũ Yuda yãkpatɛkɛrinɔ ń pínki tɛn sèeda wɛtɛ Yesui ò a dɛ,
akũ odi a lero. [56] Ò ɛ́kɛyã dìdia dasi, ama ń yãke dí kɔ̃ sɛ́ro. [57] Akũ gbɛ̃kenɔ
fùtɛ ò ɛ́kɛyã dìdia ò pì: [58] O mà à pì áni Luda kpɛ́ kũ bisãsiri bò wí áni
a pãnde bo gɔrɔ aakɔ̃ dagura kũ bisãsiri dí boro. [59] Bee kũ abireo ń yã
dí kɔ̃ sɛ́ro. [60] Akũ sa'oriki zɔ̃kɔ̃ɔ fùtɛ à zɛ̀ ń arɛ à Yesu gbɛ̀ka: Ń yãke vĩ
ǹ weḿmaroo? Yã kũ òtɛn didimma dí de deraa? [61] Yesu yĩtɛ kpɛ̃n adi
yãke wearo, akũ sa'oriki zɔ̃kɔ̃ɔ pìi ɛ̀ra à a gbɛ̀ka: Mɔkɔ̃n Arumasihu, Luda
arubarikade Nɛ́ ũ yá? [62] Akũ Yesu pì: Makũmɛ a ũ. Áni Bisãsiri Nɛ́ e vutɛna
Gbãnasĩndapinkide ɔplai, akũsɔ̃ áni a suna e ludambɛ lukun. [63] Akũ sa'oriki
zɔ̃kɔ̃ɔ pì a utanɔ gà à kɛ̃̀ à pì: À kɛ̀ dera ótɛn sèedade pãnde kenɔ wɛtɛ dɔɔ?
[64] A mà lákũ à dɔkɛ̀ kũ Ludao nà. Yã kpaten a zɛo teraa? Akũ ò yã dàala ń
pínki ò pì ò a dɛ. [65] Akũ gbɛ̃kenɔ fùtɛ ò lɛ́'i kàa. Akũ ò pɔ́ yĩ̀nɛ a ãnnwa, òtɛni
a lɛ́lɛ kũ okũo òtɛn pinɛ: Ǹ annabikɛyã o ǹ gbɛ̃ kũ à n lɛ o. Akũ dogarinɔ a
kũ̀ ò a sãn kɛ̀kɛ.

Pita ledikpana Yesui
(Mat 26:69-75, Luk 22:56-62, Yuh 18:15-18, 25-27)

[66] Pita kú ɔnn zĩtɛ, akũ sa'oriki zɔ̃kɔ̃ɔ zɔ̀nɔkparenɔ doke sù gwe. [67] Kũ à
Pita è àtɛn tɛ́ kpákpa, akũ à wɛ́ dìa à pìnɛ: Mɔkɔ̃n sɔ̃ ndìgɔ̃ kú lɛɛlɛ kũ Yesu
Nazɛrao. [68] Akũ à ledi kpà à pì: Má a dɔ̃ro, mádi yã kũ ntɛni o dɔ̀rɔ dɔ̃ro.
Akũ à fùtɛ à gɛ̃̀ gãnun. [69] Kũ zɔ̀nɔkpare pì a è gwe dɔ, akũ à ò gbɛ̃ kũ ò zɛna
gwenɔnɛ à pì: Ń gbɛ̃ mɛ̀n don dí. [70] Akũ Pita ledi kpà dɔ. Kũ à kɛ̀ saa fíti, gbɛ̃
kũ ò zɛna gwenɔ pì Pitanɛ: Yãpuramɛ ń gbɛ̃ domɛ n ũ, zaakũ Galili gbɛ̃mɛ
n ũ. [71] Akũ Pita fùtɛ à a zĩda kà à la dà à pì: Má gbɛ̃ kũ átɛni a yã o pì dɔ̃ro.
[72] Zaa gwe gɔ̃̀nɔ ko lɛ́ gɛ̃̀n plade zù, akũ yã kũ Yesu òo dɔ̀ Pitan, kũ à pì, ari
ko gɔ̃ gɛ́ lɛ́ zu gɛ̃̀n pla, ani ledi kpáai gɛ̃̀n aakɔ̃. Akũ à nà ɔ́ɔdɔnaaa.

15

Pilati yãkpatɛkɛna kũ Yesuo
(Mat 27:1-2, 11-14, Luk 23:1-5, Yuh 18:28-38)

[1] Kũ gu dɔ̀ gɔ̃̀nɔ sa'orikinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ ludayãdannɛrinɔ kũ
gbãnadenɔ ń pínki yã gɔ̃̀gɔ̃, akũ ò Yesu yĩ̀ ò gɛ̀ɛ ò a nà Pilatinɛ a ɔĩ. [2] Akũ
Pilati a là à pì: Mɔkɔ̃mmɛ Yudanɔ kína ũ yá? Yesu wèa à pì: Lɛn n ò lɛ.
[3] Sa'orikinɔ tɛn yã didia, [4] akũ Pilati a là dɔ: Ĩni yãke oroo? Yã kũ òtɛn
didimma ma fá! [5] Ama Yesu dí yãke weḿmaro, akũ yã pìi bò Pilati sarɛ.

Yãdana Yesula
(Mat 27:15-26, Luk 23:13-25, Yuh 18:39-19:16)

[6] Vĩnla dikpɛ zĩ òdi purusunanɔ doke kũ gbɛ̃nɔ a wɛ́ kɛ̀ gbarɛńnɛ. [7] Gɔrɔ
kũ̀a sɔ̃ gbɛ̃ke kú kpɛ́siran òdi pi Baraba. À kú kũ gbɛ̃ gaavude kũ ò gbɛ̃

dɛ̀nɔo. [8] Akũ pari nà Pilatii ò wɛ́ kɛ̀a à kɛ lákũ àdi kɛńnɛ nà. [9] Akũ Pilati ń
lá à pì: Á ye mà Yudanɔ kína gbarɛárɛn yá? [10] Zaakũ à dɔ̃ kũ nɛ̀sɛgɔ̃ba kũ
sa'orikinɔn vĩ kũ Yesuo yãin ò a kpàawa. [11] Akũ sa'orikinɔ gbɛ̃nɔ laakarii
fùtɛ, de ò o Pilatinɛ à Baraba gbarɛńnɛ. [12] Akũ Pilati ń lá à pì: Bɔ́n á ye mà
kɛ kũ gbɛ̃ kũ adì pi Yudanɔ kínao teraa? [13] Akũ ò wiki lɛ̀ ò pì: Ǹ a pá lía!
[14] Akũ Pilati pìńnɛ: À kɛ̀ deraa? Bɔ́ dàan à kɛ̀ɛ? Akũ ò wiki lɛ̀ ò kàra ò pì:
Ǹ a pá lía! [15] Pilati ye à gbɛ̃nɔ pɔnna wɛtɛ, akũ à Baraba gbàrɛńnɛ. À Yesu
kpà sozanɔa ò a gbɛ̃ flȁao ò a pá lía.

Yesu fobona
(Mat 27:27-31, Yuh 19:2-3)

[16] Akũ sozaa pìnɔ gɛ̀ɛ kãao bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì bɛ ɔnn, akũ ò ń gȁ kàkara
pínki. [17] Ò arukĩmba tɛ̃ra dànɛ, akũ ò lɛ̀ fùraa tȁ ò kùnɛ. [18] Akũ òtɛn fɔ kpáa
ò pì: Fɔɔ Yudanɔ kína! [19] Òtɛni a lɛ́ kũ gòoo a mìia òtɛn lɛ́'i káa òtɛn kútɛ ń
kosoa òtɛn mì natɛnɛ. [20] Kũ ò a fobò ò làka, akũ ò arukĩmba tɛ̃ra pìi gòala ò
a zĩda pɔ́kasa dànɛ. Akũ ò bò kãao òtɛn gɛ́ a pá lía.

Yesu pana lía
(Mat 27:32-44, Luk 23:26-43, Yuh 19:17-27)

[21] Kũ òtɛn gɛ́, Sirɛni gbɛ̃ kũ ò pinɛ Simɔ bò lakutu kea àtɛn su wɛ̃tɛ gũn,
akũ ò gã nàa à Yesu lígbãndurukpana sɛ́. Àkũmɛ Alɛsanda kũ Rufuo de ũ.
[22] Akũ ò gɛ̀ɛ kũ Yesuo gu kũ òdi pi Gɔgɔta kũ à pì mìtokoki. [23] Akũ ò sèwɛ̃ kũ ò
yȁkatɛ kũ ɛzɛo dɔ̀nɛ, ama adi miro. [24] Kũ ò a pà lía, akũ ò a pɔ́kasanɔ kpàatɛ
ò kàtɛ, akũ ò kàpaa kpà lákũ ń baadi ni sɛ́ nà. [25] Ò a pà lía mɔ̀ kɛ̃ndomɛ. [26] Ò
yã kũ ò dìaa kɛ̀ ò nà lía a mìla ò pì:

Yudanɔ kína.

[27] Ò kpãni wɛ́dewɛnɔ pà lía a sarɛ gwe dɔ gbɛ̃nɔn pla, gbɛ̃ do a ɔplai gbɛ̃ do
a ɔzɛi. [28] Lɛn yã kũ ò kɛ̀ Luda yãn pàpa lɛ kũ ò pì: Ò a kàkara kũ dàkɛrinɔ.
[29] Gbɛ̃ kũ òtɛn gɛ̃ zɛ́la gwenɔ tɛni ń mì kɛ dékũdekũ, òtɛni a sɔ̃sɔ̃ ò pì: Ɛhɛ̃!
Mɔkɔ̃n kũ n pì ĩni Luda kpɛ́ wí ń ɛra ǹ bo gɔrɔ aakɔ̃ daguran gweroo? [30] Ǹ n
zĩda mì sí ǹ kipa lía! [31] Lɛmɛ dɔ sa'orikinɔ kũ ludayãdannɛrinɔ tɛni a fobo
lɛ ò pì: À gbɛ̃ pãndenɔ mìi sì, ama ani fɔ̃ à a zĩda mì síro. [32] Tó Arumasihu,
Isarailanɔ kína kìpa lía tera ò e, óni a náani kɛ. Akũ gbɛ̃ kũ ò ń pá lía lɛɛlɛnɔ
tɛni a sɔ̃sɔ̃ dɔ.

Yesu ganaa
(Mat 27:45-46, Luk 23:44-49, Yuh 19:28-30)

[33] Kũ ifãntɛ̃ kà mìdangura, akũ gusira dà bùsuu pìla pínki ari fãnantɛ̃ mɔ̀
aakɔ̃. [34] Fãnantɛ̃ mɔ̀ aakɔ̃n Yesu wiki lɛ̀ gbãnagbãna à pì: Ɛloi, Ɛloi, lɛma
sabatani! Abirekũ pì: Ma Luda, ma Luda, à kɛ̀ dera n ma tonn? [35] Kũ
gbɛ̃ kũ ò zɛna gwe kenɔ yã pìi mà, akũ ò pì: À ma, àtɛn Iliasu sísi. [36] Akũ
gbɛ̃ke bàa lɛ̀ à gɛ̀ɛ à sako sɛ̀ à dà sèwɛ̃ kpȁkpãa gũn, à fȉfĩ lebaa, akũ à dɔ̀
Yesunɛ à mi. Akũ à pì: À zɛ gĩa ò gwa, tó Iliasu ni su à a kipa. [37] Yesu wiki
gbãna lɛ̀ à wɛ̃ndii tà. [38] Akũ Luda kpɛ́ lábure kɛ̀kɔ̃a pla bona musu suna
zĩtɛ. [39] Kũ sozanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kũ à zɛ Yesu arɛ gwe è lákũ à gà nà, akũ à pì:
Yãpuramɛ Luda Nɛ́n gbɛ̃ dí ũ. [40] Nɔgbɛ̃ kenɔ kú gwe dɔ òtɛn gu gwa zȁ dire.
Ń tɛ́n Mariama Magadalɛni kun kũ Mariamao Yamisi Fíti kũ Yusufuo da
kũ Salomɛo. [41] Gɔrɔ kũ Yesu kú Galili, mɔ́kɔ̃nɔ mɛ́ òdigɔ̃ tɛ́i ògɔ̃ kpái. Nɔgbɛ̃
pãndenɔn kú gwe dɔ dasi kũ ò gɛ̀ɛ kãao Yurusalɛmu lɛɛlɛ.

Yesu vĩnaa
(Mat 27:57-61, Luk 23:50-56, Yuh 19:38-42)
42 Azuma zĩ ɔkɔsi. Kũ òtɛn kámmabogɔrɔ soru kɛ, 43 Yusufu Arimatea
gbɛ̃ sù. Gbɛ̃ tɔ́demɛ Yuda gbãnadenɔ tɛ́. Àkũ sɔ̃ àtɛn kpata kũ à bò Luda
kĩnaa dã. À kùgbãna kɛ̀ à gɛ̀ɛ Pilati kĩnaa à Yesu gɛ̀ɛ gbɛ̀kaa. 44 Kũ Pilati
mà Yesu gĩnakɛ à gà kɔ̀, à bò a sarɛ. Akũ à sozanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ sìsi à a là tó
Yesu gà kɔ̀. 45 Kũ Pilati gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ yã pìi mà, akũ à Yusufu gbà zɛ́ à gɛ̀ɛ pì sɛ́.
46 Akũ Yusufu gɛ̀ɛ à táaru biza lù, akũ à gɛ̀ɛ à a gɛ̀ɛ kìpa lía à biza pìi ȋfĩa.
À a dà gbɛ̀wɛɛ kũ ò sɔ̀ mira ũ gũn, akũ à gbɛ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃ gbigiri kɛ̀ à tàta wɛ̀ɛ
pìlɛ. 47 Mariama Magadalɛni kũ Mariama Yusufu dao è gu kũ ò Yesu gɛ̀ɛ
pìi wùtɛn.

16

Yesu vunaa
(Mat 28:1-10, Luk 24:1-12, Yuh 20:1-10)
1 Kámmabogɔrɔ lakanaao ɔkɔsi Mariama Magadalɛni kũ Mariama
Yamisi dao kũ Salomɛo nísi gbĩ nna lù, de ò gɛ́ ò kú Yesu mɛ̀ɛa yãi.
2 Azumanɛnna zĩ kɔnkɔkɔnkɔ ò bò òtɛn gɛ́ mira pì kĩnaa. 3 Ò kɔ̃ là zɛ́n ò
pì: Dí mɛ́ ani gbɛ̀ɛ kũ̀ gbigiri kɛ à gowɛrɛ mira lɛ́a sɔ̃ɔ? 4 Zaakũ gbɛ̀ɛ pì zɔ̃kɔ̃
manamana. Kũ ò wɛ́ sɛ̀ ò gwà, akũ ò è ò gbɛ̀ɛ pì gbigiri kɛ̀ ò gò mira pì lɛ́a.
5 Kũ ò gɛ̃̀ mira pìi gũn, akũ ò kɛfɛnna ke è vutɛna ɔplai à utagyaba pura
dana. Akũ ò kɛ̀ gìri. 6 À pìńnɛ: Àsun kɛ gìriro, Yesu Nazɛra kũ ò pà lían átɛn
wɛtɛroo? À vù, à kú laro. À gu kũ ò a wùtɛn gwa, 7 áni gɛ́ à o a ìbanɔnɛ kũ
Pitao kũ àtɛn dońnɛ arɛ gɛna Galili. Gwen oni a en lákũ à òńnɛ nà. 8 Òtɛn
lukaluka, yã pìi bò ń sarɛ, akũ ò bò miran ò bàa lɛ̀. Odi yãke o gbɛ̃kenɛro
kũ vĩna ń kũ yãi.

Yesu bo à suna a ìbanɔnɛ
(Mat 28:16-20, Luk 24:36-53, Yuh 20:11-23)
9 Kũ Yesu fùtɛ azumanɛnna zĩ kɔnkɔkɔnkɔ, à a zĩda mɔ̀ Mariama Maga-
dalɛninɛ káaku. Nɔgbɛ̃ pìi gũnn Yesu pɛ̀ tãna mɛ̀n supplanɔa. 10 Akũ nɔgbɛ̃
pìi gɛ̀ɛ à ò gbɛ̃ kũ ò kú kãao yãnɔnɛ. Ń nɛ̀sɛɛ yakana òtɛn ɔ́ɔ dɔ. 11 Kũ ò mà
kũ Yesu kú kũ wɛ̃̀ndiio ari nɔgbɛ̃ pì a è kũ wɛ́o, odi síro.
12 Abire gbɛra gɔrɔ kũ ń gbɛ̃nɔn planɔn tɛ́ zɛ́ gũn òtɛn gɛ́ wɛ̃tɛ gũn, à bò
à sùḿma lán gbɛ̃ pãnde bà. 13 Kũ ò ɛ̀ra ò sù, ò ò gbɛ̃ kparanɔnɛ, ama odi
ń yã síro. 14 Kũ à kɛ̀ saa à bò à sù a ìba gbɛ̃nɔn kuri awɛɛdonɔnɛ kũ òtɛn
pɔ́ ble. Akũ à kpȁkɛ̃ńyĩ ń sãgbãna yãi, zaakũ odi a náani kɛro akũsɔ̃ odi
gbɛ̃ kũ ò a è à vùnɔ yã síro. 15 Akũ à pìńnɛ: À gɛ́ andunia gu sĩnda pínkia
à ma baaru nna kpá gbɛ̃nɔnɛ ń pínki. 16 Gbɛ̃ kũ à sì akũ à da'itɛ kɛ̀ mɛ́ ani
surabana le. Gbɛ̃ kũ adi sí sɔ̃ro, yã ni bo adenɛ vãni. 17 Gbɛ̃ kũ ò baaruu pìi
sìnɔ yãkɛnanɔn dí: Oni tãnanɔ goḿma kũ ma tɔ́o, oni yãke buri o. 18 Oni
mlɛ̃̀ sɛ́ kũ ɔo. Bee tó ò sɛwɛ mì, pɔ́ke ni ń lero. Oni ɔ na gyãrenɔa ò gbãna
kũ.

Tana kũ Yesuo ludambɛ
(Luk 24:50-53, Zĩr 1:9-11)
19 Kũ Dikiri Yesu yã òńnɛ à làka, akũ Luda a sɛ̀ à tà kãao musu, akũ à
vùtɛ Luda ɔplai. 20 Akũ a ìbaa pìnɔ gɛ̀ɛ ò waazi kɛ̀ gu sĩnda pínkia. Dikiri zĩ
kɛ̀ kũńwo à a yã zĩni pɛ̀tɛ kũ daboyã kũ ò tɛ́inɔ.

LUKU

Baaru nna kũ Luku kɛ̀ɛ

Yesu Kirisi inaa 1:1-2:52
Yahaya Da'itɛkɛri waazikɛnaa 3:1-3:20
Yesu da'itɛkɛnaa 3:21-4:13
Yesu yãdannɛna Galili 4:14-9:50
Zaa Galili ari Yurusalɛmu 9:51-19:27
Yesu kunna Yurusalɛmu 19:28-22:46
Yesu gana kũ a vunaao 22:47-24:53

1 Gbɛ̃nɔ ɔ kpà dasi, de ò yã kũ à kɛ̀ ó tɛ́ baba takada gũn zɛ́azɛa, 2 lákũ gbɛ̃
kũ ò de yã pìi sèedadenɔ ũ kũ a baarukparinɔ òwɛrɛ nà zaa káaku. 3 Tera
sà makũ sɔ̃, lákũ ma wɛ́ pɛ̀ yã pìnɔi nà dodo zaa a naana, ma è à mana mà
kɛ̃nnɛ zɛ́azɛa, ma gbɛ̃ bɛ̀ɛrɛde Tiofilu, 4 de ǹ yã kũ ò dànnɛ sãnsãn dɔ̃.

Malaika gĩnakɛ à Yahaya Da'itɛkɛri ina yã'onaa

5 Yudea bùsu kína Hɛrɔdu gɔrɔ sa'ori ke kun, a tɔ́n Zakari. À kú Abia
sa'orinɔ gɛ̃a gũmmɛ. A nanɔ tɔ́n Ɛlizabɛti. Haruna burimɛ dɔ. 6 Ń pla ń
pínki mana Ludanɛ. Òdigɔ̃ kun taari sari, ò Dikiri doka kũ yã kũ à dìtɛnɔ
kũna. 7 Ama ò nɛ́ vĩro, zaakũ Ɛlizabɛti bi paramɛ, akũ ń gbɛ̃nɔn pla ń pínki
zĩ kũ̀.
8 Gɔrɔ kũ sa'onaa kà ń gɛ̃aa, Zakari mɛ́ àtɛn sa'ona Ludaa zĩ kɛ. 9 Lákũ
sa'orii pìnɔ dì kɛ nà, ò kàpaa kpà, akũ kàpa Zakari kũ̀ de à gɛ́ turaretiti
kpata Dikiri kpɛ́n. 10 Turaretitikpatana gɔrɔ pari kàkara kpɛ́lɛlɛa ń pínki,
òtɛn adua kɛ. 11 Akũ Dikiri malaikaa bò a sùa, à zɛ̀ turaretitikpataki ɔplai.
12 Kũ Zakari a è, à kɛ̀ gìri, vĩna a kũ̀. 13 Akũ malaikaa pìi pìnɛ: Ǹsun tó vĩna
n kũro Zakari. Luda n wɛ́kɛ sì, n nanɔ Ɛlizabɛti ni nɛ́ i gɔ̃gbɛ̃ ũ, ǹ tɔ́ kpánɛ
Yahaya. 14 N pɔ ni kɛ nna, ǹ yáa dɔ, gbɛ̃nɔ ni pɔnna kɛ a ina yã musu dasi,
15 zaakũ anigɔ̃ de Dikirinɛ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũmɛ. Ani wɛ̃ ke í gbãna ke miro, Luda
Nini nigɔ̃ kúa zaa a da gbɛrɛmmɛ. 16 Ani tó Isarailanɔ arɛ dɔ Dikiri ń Ludaa
dasi, 17 ani do Dikirinɛ arɛ kũ Luda Nini gbãna kũ Iliasu vĩ yão. Ani tó
denɔ lɛ́ kɛ do kũ ń nɛ́nɔ, ani tó sãyãmarisaridenɔ gbɛ̃ mananɔ ɔ̃ndɔ̃ sɛ́. Ani
tó gbɛ̃nɔ gɔ̃ kú soru gũn Dikirinɛ.
18 Akũ Zakari pì malaikaa pìinɛ: Deran mani yã pì yãpura dɔ̃ɔ? Zaakũ
mare zĩkũnaan ma ũ, akũ ma nanɔ zĩ kũ̀ dɔ. 19 Akũ malaikaa pìi wèa à pì:
Makũmɛ Gibirilu ũ, madìgɔ̃ zɛna Luda arɛ. Àkũ mɛ́ à ma zĩ mà yã pì onnɛ,
mà baaru nna pì kpánnɛ. 20 Ǹ ma, n nɛ́nɛ ni natɛ, ĩni fɔ̃ ǹ yã oro ari yã pì
gɛ́ kɛo, kũ ńdi ma yã kũ ani kɛ a gɔrɔa síro yãi. 21 Gɔrɔ kũa sɔ̃ òtɛn Zakari
dã. A gìkɛnaa Luda kpɛ́n bò ń sarɛ. 22 Kũ à bò, adi fɔ̃ à yã ò kũńworo, akũ
ò dɔ̃ kũ à wɛ́gupu è Luda kpɛ́n. Lákũ a nɛ́nɛ nàtɛ nà, akũ àtɛn yã ońnɛ kũ
ɔo. 23 Kũ Zakari sa'ogɔrɔ pàpa, akũ à tà bɛ. 24 Abire gbɛra a nanɔ Ɛlizabɛti
nɔ̀ɔ sì, akũ à a zĩda ùtɛ ari mɔ sɔɔro à pì: 25 Dikiri yã dí kɛ̀mɛnɛ, à ma wɛ̃nda
gwà, à ma bo wɛ́'iyãn.

Malaika gĩnakɛ à Yesu ina yã'onaa

26 A mɔ suddode gũn Luda malaika Gibirilu zɩ̀ Galili lakutu kũ òdi pi
Nazɛra gũn. 27 À gɛ̀ɛ nɔkpare bũnu kũ a tɔ́n Mariama kĩnaa. À gɔ̃kpamma
vĩ Dauda buri ũ. A tɔ́n Yusufu. 28 Kũ malaikaa pìi gɛ̃ a kĩnaa, à pìnɛ: Fɔɔ

arubarikade! Dikiri kú kũnwo. 29 Mariama bídi kɛ̀ manamana yã pìia, à
laasun lɛ̀ à pì: Fɔɔ bire mì de deraa? 30 Akũ malaikaa pìi pìnɛ:
Mariama, ǹsun tó vĩna n kũro,
zaakũ Luda gbɛ̃kɛ kɛ̀nnɛmɛ.
31 Ǹ ma! Ĩni nɔ̀ sí ǹ nɛ́ i gɔ̃gbɛ̃ ũ,
ǹ tɔ́ kpánɛ Yesu.
32 Anigɔ̃ de gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ,
oni a sísi Luda Musude Nɛ́.
Dikiri Luda ni a ká
a dizi Dauda kpatan,
33 anigɔ̃ kí ble Yakubu burinɔa gɔrɔ sĩnda pínki,
a kíblena nigɔ̃ lakana vĩro.
34 Akũ Mariama pì malaikaa pìinɛ: Mádi gɔ̃gbɛ̃ dɔ̃ zikiro, abirekũ ni sí kɛ
deraa? 35 Malaikaa wèa à pì:
Luda Nini ni summa,
Luda Musude gbãna ni danla.
Abire yãi nɛ́ kũ ĩni i pì kunna nigɔ̃ adona,
oni a sísi Luda Nɛ́.
36 N danɛ Ɛlizabɛti nɛ́gɔ̃gbɛ̃ nɔ̀sina se a zĩkũnaa gũn. Nɔgbɛ̃ kũ ò dìtɛ para
ũ pì kú kũ nɔ̀ mɔ suddoo tera. 37 Zaakũ Luda kĩnaan pɔ́ sĩnda pínki dì sí
kɛn. 38 Akũ Mariama pì: Dikiri zɔ̀bleriin ma ũ. À kɛmɛnɛ lákũ n ò nà. Akũ
malaikaa pìi tà à a tòn.

Mariama gɛna Ɛlizabɛti kĩnaa

39 Gɔrɔ kũa Mariama fùtɛ à gɛ̀ɛ lakutu kũ à kú Yudea bùsu gusĩsĩden gɔ̃̀nɔ.
40 À gɛ̀ɛ Zakari bɛa, akũ à fɔ kpà Ɛlizabɛtia. 41 Kũ Ɛlizabɛti Mariama fɔɔ
pìi mà, a nɛ́ vĩ̀ a gbɛrɛ gũn, akũ Luda Nini sù Ɛlizabɛtia, 42 à wiki gbãna
lɛ̀ à pì: Arubarikademɛ n ũ de nɔgbɛ̃ sĩnda pínkila. Arubarikaden nɛ́ kũ
à kú n gbɛrɛn ũ dɔ. 43 Bɔ́n ma ũ, kũ ma Dikiri da sù ma gwaa? 44 Gɔrɔ
kũ ma n fɔkpammanaa mà dé, nɛ́ kũ à kú ma gbɛrɛn vĩ̀ kũ pɔnnaomɛ.
45 Arubarikademɛ n ũ, mɔkɔ̃n kũ n yã kũ Dikiri ònnɛ sì, kũ ani kɛ.

Mariama Dikiri tɔ́ sɛna lei

46 Akũ Mariama pì:
Matɛn Dikiri tɔ́ sɛ́ lei ma swɛ̃̀ɛ gũn,
47 ma pɔ tɛn kɛ nna
Luda ma Surabariia,
48 zaakũ à ma yã dà,
makũ a zɔ̀bleri kũ mádi ká pɔ́ke ũro.
Zaa tera ari gɔrɔ sĩnda pínki oni pimɛnɛ arubarikademɛ,
49 zaakũ Luda gbãnade yã zɔ̃kɔ̃ɔ kɛ̀mɛnɛ.
A tɔ́ kú adona.
50 Àdi wɛ̃nda dɔ̃ gbɛ̃ kũ òdi a vĩna kɛnɔnɛ
ari ń buria.
51 À a gã̀a pòro, à a gbãna mɔ̀ńnɛ,
à zĩdabirinɔ fã̀kɔ̃a kũ ń laasunnɔ.
52 À gbãnadenɔ bò kpatan,
à talakanɔ sɛ̀ lei.
53 À pɔ mananɔ kpà nàdɛrinɔa ò kã̀,
ama à ɔgɔdenɔ gbàrɛ ɔkori.
54 À kpà a zɔ̀bleri Isarailanɔi,

ń yã dí sãaguro.
55 À wɛ̃nda dɔ̃ Ibrahĩnɛ kũ a buri pìnɔ
lákũ à ò ó dizinɔnɛ nà.
56 Mariama vùtɛ kũ Ɛlizabɛtio lán mɔ aakɔ̃ bà, akũ à ɛ̀ra bɛ.

Yahaya Da'itɛkɛri inaa

57 Ɛlizabɛti nɛ́'igɔrɔ kà, akũ à nɛ́ ì gɔ̃gbɛ̃ ũ. 58 Kũ a fárandidenɔ kũ a danɛnɔ
mà lákũ Dikiri a wɛ̃nda gwà nà, ò pɔnna kɛ̀ kãao. 59 A gɔrɔ sɔraakɔ̃de zĩ
ò sù tɔ̃̀ zɔ̃ nɛ́ pìinɛ, de ò a de Zakari tɔ́ kpánɛ, 60 akũ a da pì: Oi! Oni a sísi
Yahayamɛ. 61 Ò pìnɛ: Gbɛ̃ke kú n danɛnɔ tɛ́ kũ à tɔ́ bire vĩro. 62 Akũ ò yã ò
a denɛ kũ ɔo, de ò dɔ̃ deran à ye ò tɔ́ kpánɛ nà. 63 Zakari anlo gbɛ̀ka, akũ à
kɛ̃̀a: A tɔ́n Yahaya. Yã pìi bò ń sarɛ ń pínki. 64 Gwe gɔ̃̀nɔ a nɛ́nɛ sɛ̀ lei, à lɛ́ bò
àtɛn yã o, àtɛn Luda sáabu kpá. 65 Akũ vĩna ń fárandidenɔ kũ̀ ń pínki, akũ
Yudea bùsu gusĩsĩde gbɛ̃nɔ tɛn yã pì o ń pínki. 66 Akũ gbɛ̃ kũ ò yã pìi mànɔ
kũna ń nɛ̀sɛɛ gũn ò pì: Bɔ́n nɛ́ pì nigɔ̃ de a ũ ziaa? Zaakũ Dikiri ɔ kúa.

Zakari annabikɛyã'onaa

67 Luda Nini sù a de Zakaria, akũ à annabikɛyã ò à pì:
68 Ò Dikiri Isarailanɔ Luda sáabu kpá!
À sù à a gbɛ̃nɔ bò.
69 À Surabari gbãnade bòwɛrɛ
a zɔ̀bleri Dauda buri tɛ́,
70 lákũ à ò a annabinɔ gãi nà zaa gìkɛna.
71 Ò pì ani ó sí ó ibɛrɛnɔa,
ani ó bo gbɛ̃ kũ ò zã̀ógu pìnɔ ɔĩ.
72 Lɛmɛ à ó dizinɔ wɛ̃nda gwà lɛ,
a bàka kunna kũńwo yã dí sãaguro.
73 À la dà ó dizi Ibrahĩnɛ
74 à pì áni ó bo ó ibɛrɛnɔ ɔĩ,
áni ó gba zɛ́ ò doarɛ vĩna sari,
75 de ó kunna gɔ̃nɛ adona gbɛ̃ mananɔ ũ
ari ó wɛ̃̀ndi lɛ́n.
76 Mɔkɔ̃n sɔ̃ ma nɛ́,
oni n sísi Luda Musude annabii,
zaakũ mɔkɔ̃n mɛ́ ĩni do Dikirinɛ arɛ ǹ zɛ́ kɛkɛnɛ.
77 Ĩni tó a gbɛ̃nɔ dɔ̃ lákũ ani ń sura ba nà,
lákũ ani ń durunnanɔ kɛ̃ḿma nà.
78 Zaakũ ó Luda sùru vĩ,
bonaa musu ani su ó gwa lán gudɔnaa bà,
79 de à gu pu gbɛ̃ kũ ò kú gusira gũnnɔnɛ
kũ gbɛ̃ kũ ò kú ga lɛ́inɔ,
de à ó gbá da aafia zɛ́n.
80 Nɛ́ pì zɔ̃kɔ̃ kũ̀, à gɔ̃̀ kãgbãnade ũ. A kú gbárannan ari gɔrɔ kũ à bò
Isarailanɔnɛ gupuraa.

2

Yesu Kirisi inaa
(Mat 1:18-25)

1 Gɔrɔ kũa Siza Ogɔsutu bò kũ yão, à pì ò a bùsu gbɛ̃nɔ naro ń pínki.
2 Narona káaku kũ ò kɛ̀n gwe gɔrɔ kũ Kiriniu de Siria bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ.
3 Gbɛ̃ sĩnda pínki gɛ̀ɛ a bɛ wɛ̃tɛn, de ò a tɔ́ da takadan. 4 Yusufu sɔ̃, à bò

Nazɛra, Galili bùsun, à gɛ̀ɛ Dauda bɛ lakutu Bɛtilihamu, Yudea bùsun, kũ
à de Dauda buri ũ yãi. 5 À gɛ̀ɛ de ò a tɔ́ da takadan gwe kũ a nɔkpamma
Mariama kũ à nɔ̀sinaao, 6 akũ gɔrɔ kũ ò kú gwe, a nɛ́'igɔrɔ kà, 7 akũ à a
nɛ́ dauduu ì. À biza fĩ̀fĩa, à a wùtɛ pɔ́kãdenɔ pɔ́blebɔn, kũ odi gu le nibɔnɔ
kipakiaro yãi.
8 Sãdãrinɔn kú bùsu dokɔ̃nɔ pìi gũn, òtɛn i sɛ̃̀ntɛ, òtɛni ń sãnɔ dãkpã
gwãani. 9 Akũ Dikiri malaikaa bò à sùḿma, Dikiri gakuri gupura kũ̀ à
lìkańyĩ, akũ vĩna ń kũ manamana. 10 Malaikaa pìi òńnɛ: Ásun tó vĩna
á kũro, zaakũ ma su mà baaru nna kpáárɛmɛ, gbɛ̃ sĩnda pínki pɔ ni kɛ
nna manamana. 11 Ò Surabarii ìárɛ Dauda wɛ̃tɛn gwãaniala, àkũmɛ
Arumasihu ũ Dikiri ũ. 12 Sèeda kũ ani tó à a dɔ̃n dí: Áni nɛ́kpãntɛ̃ e wútɛna
pɔ́kãdenɔ pɔ́blebɔɔ gũn, biza fĩfĩa. 13 Kãnto ludambɛ gbɛ̃nɔn kú lɛɛlɛ kũ
malaika pìio dasidasi, òtɛn Luda sáabu kpá ò pì:
14 Ò Luda tɔ́ sɛ́ lei zaa musu,
gbɛ̃ kũ ń yã kɛ̀nɛ nnanɔ aafia le zĩtɛ.
15 Kũ malaikaa pìnɔ gòńla ò tà ludambɛ, akũ sãdãrinɔ òkɔ̃nɛ ò pì: Ò gɛ́
Bɛtilihamu, de ò yã kũ à kɛ̀ɛ pì e, yã kũ Dikiri tò o dɔ̃̀. 16 Akũ ò fùtɛ ò gɛ̀ɛ
likalika, ò bò Mariama kũ Yusufuooa kũ nɛ́kpãntɛ̃ pìio wútɛna pɔ́kãdenɔ
pɔ́blebɔɔ gũn. 17 Kũ ò a è, ò yã kũ ò òńnɛ nɛ́ pì musu ò. 18 Akũ yã kũ sãdãrinɔ
òo pìi bò gbɛ̃ kũ ò mànɔ sarɛ ń pínki. 19 Mariama yã pì kũna a nɛ̀sɛɛ gũn
pínki, àtɛn laasun lɛ́a. 20 Sãdãrinɔ ɛ̀ra ò tà, òtɛn Luda tɔ́ bo, òtɛni a sáabu
kpá yã kũ ò mà akũ ò è yãi, zaakũ à kɛ̀ lákũ ò òńnɛ nà.

Tɔ́kpana Yesunɛ

21 A gɔrɔ sɔraakɔ̃de zĩ nɛ́ tɔ̃̀zɔ̃gɔrɔ kà, akũ ò tɔ́ kpànɛ Yesu, tɔ́ kũ malaikaa
ò zaade odi a nɔ̀ síro.

Yesu mɔna Dikirinɛ

22 Kũ ń gbã̀bogɔrɔ kà, ò a sɛ̀ ò gɛ̀ɛ à mɔ Dikirinɛ Yurusalɛmu lákũ Musa
doka ò nà. 23 Zaakũ à kú Dikiri doka takadan ò pì, ò daudunɔ kpá Dikiria.
24 Ò sa'opɔ kũ ò dìtɛ Dikiri doka takadan kpà, ò pì potɛ̃nɛ mɛ̀n pla ke
lukulukunɛ bɔ̀rɔ mɛ̀n pla.
25 Gbɛ̃ke kú Yurusalɛmu, a tɔ́n Simɛɔ. Gbɛ̃ manamɛ, à Luda vĩna vĩ, à wɛ́
dɔ Isarailanɔ surabanaai. Luda Nini kúa, 26 akũ à pìnɛ ani ga Dikiri gbɛ̃ kũ
òdi pi Arumasihu enaa sariro. 27 Luda Nini dònɛ arɛ, akũ à gɛ̃̀ Luda ɔnn.
Kũ Mariama kũ Yusufuo sù kũ ń nɛ́ Yesuo yã kũ ò dìtɛ doka takadan kɛna
yãi, 28 akũ Simɛɔ a sì a ɔĩ, à Luda sáabu kpà à pì:
29 Ǹ makũ n zɔ̀bleri gbarɛ aafiaa gũn sà
lákũ n òmɛnɛ nà Dikiri,
30 zaakũ ma wɛ́ kɛ̀ pla kũ Surabari kũ n dìtɛo,
31 kũ n a yã kɛ̀kɛ buri sĩnda pínki wára.
32 Anigɔ̃ de gupura ũ de à gupura kũ buri pãndenɔnɛ,
à n gbɛ̃ Isarailanɔ tɔ́ bo.
33 Yã kũ à ò nɛ́ pìi musu bò a de kũ a daoo sarɛ. 34-35 Simɛɔ sa mana òńnɛ,
akũ à ò nɛ́ pì da Mariamanɛ à pì:
Àkũ mɛ́ anigɔ̃ de sèeda kũ Isarailanɔ ni gíi ũ,
pɔsira ni n swɛ̃̀ zɔ̃ lán fɛ̃nɛda bà.
Isaraila kenɔ ni kakatɛ ń kenɔ ni bo aafia a gãi,
ń nɛ̀sɛɛ gũn yã ni bo gupuraa.

36 Nɔgbɛ̃ annabi ke kú gwe, a tɔ́n Ana, Fanuɛli nɛ́, Asa burimɛ. Nɔgbɛ̃ pì
zĩ kũ̀ yúkuyuku. À zã kɛ̀ kũ a gɔ̃kpammao wɛ̃̀ supplamɛ, 37 akũ à gɔ̃̀ gyaanɔ
ũ ari wɛ̃̀ basiikɔ̃ awɛɛsiikɔ̃. Àdi bo Luda ɔnnlo, àdigɔ̃ do Ludai fãnantɛ̃ kũ
gwãanio kũ lɛ́yĩnaao kũ aduakɛnaao. 38 Zĩ birea gɔ̃̀nɔ à nàńyĩ, à Luda sáabu
kpà, àtɛn nɛ́ pì yã o gbɛ̃ kũ ń wɛ́ dɔ Yurusalɛmu bonaainɔnɛ ń pínki.

Ɛra tana Nazɛra

39 Kũ Yusufu kũ Mariamao kɛ̀ lákũ à kú Dikiri doka takadan nà pínki ò
làka, ò ɛ̀ra ò tà ń bɛ wɛ̃tɛa Nazɛra, Galili bùsun. 40 Nɛ́ pìi fùtɛ à gbãna kũ̀.
Ɔndɔ̃ mɔ̀a, àdigɔ̃ kú kũ Luda arubarikaao.

Yesu gɛna Luda ɔnn a nɛ́fitikɛgɔrɔa

41 Wɛ̃̀ kũ wɛ̃̀ɛo Yesu de kũ a dao dì gɛ́ Vĩnla dikpɛ kɛ Yurusalɛmumɛ. 42 Kũ
Yesu kà wɛ̃̀ kuri awɛɛpla, ò ɛ̀ra ò gɛ̀ɛ dikpɛ kɛ lákũ òdi kɛ nà. 43 Kũ dikpɛ làka,
òtɛn tá, akũ ń nɛ́ Yesu gɔ̃̀ Yurusalɛmu, ò a yã dɔ̃ro. 44 Òtɛn da à kú ń gbɛ̃nɔ
tɛ́mɛ. Kũ ò táa ò gɔrɔ do, akũ òtɛni a wɛtɛ ń danɛnɔ kũ ń gbɛ̃ dɔ̃nanɔ tɛ́. 45 Kũ
odi a ero, ò ɛ̀ra ò gɛ̀ɛ a wɛtɛ Yurusalɛmu. 46 A gɔrɔ aakɔ̃de zĩ ò a è Luda ɔnn
vutɛna yãdannɛrinɔ tɛ́, àtɛn sã kpá ń yãa, àtɛn yã lalańma. 47 A yã dɔ̃na
kũ a yãwemmanaao bò gbɛ̃ kũ òtɛni a yã manɔ sarɛ ń pínki. 48 Kũ a de kũ
a dao a è, à bò ń sarɛ, akũ a da pìnɛ: Bɔ́yãi n kɛ̀wɛrɛ lɛɛ? N de kũ makũo,
ó bídi kɛ̀ n wɛtɛna yãi. 49 À wɛ̀ńma à pì: À kɛ̀ dera átɛni ń wɛtɛɛ? Á dɔ̃ kũ à
kũ̀ mà a De bɔkɔtɛ kɛnloo? 50 Ama odi yã kũ à òńnɛ pìi dɔ̀rɔ dɔ̃ro.
51 Yesu ɛ̀ra à tà kũńwo Nazɛra, à ń yã mà. A da yã pìnɔ kũna a nɛ̀sɛɛ gũn
pínki. 52 Yesu zɔ̃kɔ̃ kũ̀, a ɔ̃ndɔ̃ kàra, à nna kũ Ludao kũ bisãsirinɔ.

3

Yahaya Da'itɛkɛri waazikɛnaa
(Mat 3:1-17, Maa 1:1-11, Yuh 1:19-28)

1 Siza Tiberia kíblena wɛ̃̀ gɛ̃rode gũn Pɔntiu Pilati mɛ́ à Yudea bùsu
gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ, Hɛrɔdu tɛn kí ble Galili, a vĩ̀ni Filipi tɛn kí ble Iturea bùsun
kũ Tarakɔniti bùsuuo, Lisania sɔ̃ àtɛn kí ble Abilɛnɛ bùsun. 2 Anasa
kũ Kayafaoomɛ sa'orikinɔ ũ. Gɔrɔ kũ̀a Luda yã ò Zakari nɛ́ Yahayanɛ
gbárannan. 3 Akũ à fùtɛ àtɛn kure Yoda bara dire kũ bara laooi pínki, àtɛn
waazi kɛ gbɛ̃nɔnɛ. À òńnɛ ò ń nɛ̀sɛ litɛ ò da'itɛ kɛ, Luda ni ń durunnanɔ
kɛ̃ńma. 4 Lákũ à kú annabi Isaya takada gũn nà à pì:

À baarukparii kòto ma dɔ gbárannan,
àtɛn pi à zɛ́ kɛkɛ Dikirinɛ,
à zɛ́ térerenɔ poronɛ súsu.
5 Guvutɛ pínki ni tata,
kpinɔ kũ sĩ̀sĩnɔ ni datɛ pínki.
Zɛ́ kotinanɔ ni poro súsu,
zɛ́ wókũwokũnɔ ni kpákũsũ,
6 gbɛ̃ sĩnda pínki ni e lákũ Luda dì ń sura ba nà.

7 Gbɛ̃nɔ dìgɔ̃ su a kĩnaa dasi ò da'itɛ kɛ, akũ àdi ońnɛ: Bisãsiri pitikonɔ!
De mɛ́ à lɛ́ dàáwa à bàa sí pɔfɛ̃ kũ Luda ni kipańmanɛɛ? 8 À nɛ̀sɛlitɛna yã
kɛ, onigɔ̃ dɔ̃ kũ a litɛ. Kũ Ibrahĩ de á dizi ũ, àsungɔ̃ da kũ abirekũ mɛ́ ani á
boro. Matɛn oárɛ, Luda ni fɔ̃ à gbɛ̀ dínɔ kɛ Ibrahĩ burinɔ ũ. 9 Kpása ditɛna
línɔi kɔ̀. Lí kũ àdi nɛ́ mana iro, Luda ni zɔ̃ à zu tɛ́ gũn.

10 Gbɛ̃nɔ a là ò pì: Tó lɛmɛ, óni kɛ deraa? 11 À wèḿma à pì: Gbɛ̃ kũ à
uta vĩ mɛ̀n pla, à a do kpá gbɛ̃ kũ à vĩroa. Gbɛ̃ kũ à pɔ́ble vĩ, à kɛ lɛ dɔ.
12 Bɛ'ɔgɔsirinɔ sù da'itɛ kɛ, akũ ò a là ò pì: Dannɛri, óni kɛ deraa? 13 À
wèḿma à pì: Ásun bɛ'ɔgɔ síḿma de lákũ ò dìtɛ nàlaro. 14 Sozanɔ a là: Ókɔ̃nɔ
sɔ̃, óni kɛ deraa? À òńnɛ: Ásun gbãna mɔ gbɛ̃nɔnɛ à ń blero. À zɛ kũ fĩna kũ
òdi boárɛo.
15 Gbɛ̃nɔ wɛ́dɔina tɛn kara. Baadi pínki tɛn laasun lɛ́ a nɛ̀sɛɛ gũn Yahaya
yãa, tó àkũmɛ Arumasihu ũ. 16 Yahaya òńnɛ ń pínki à pì: Madì á da'itɛ kɛ
kũ íomɛ. Ama gbɛ̃ke ni su a gbãna demala, mádi ká mà a kyate bobonɛro.
Àkũ mɛ́ ani á da'itɛ kɛ kũ Luda Ninio kũ tɛ́o. 17 À gbaka kũna kũ ani pɔ́
fão. Ani pɔ́blewɛ ká a dɔ̃n, ani a sàko ká tɛ́ kũ àdi garo gũn. 18 Yahaya
baaru nna kpannɛnaa gũn, à nàkaraḿma kũ yã pãndenɔo dasi. 19 Akũ à
yã kpã̀kɛ̃ kína Hɛrɔdui a vĩ̀ni nanɔ Hɛrɔdia yã musu kũ yã vãni pãnde kũ
à kɛ̀nɔ pínki, 20 akũ Hɛrɔdu ɛ̀ra à yã vãni kɛ̀ dɔ, à Yahaya dà kpɛ́siran.

Yesu da'itɛkɛnaa
(Mat 3:13-17, Maa 1:9-11)

21 Kũ Yahaya tɛn gbɛ̃nɔ da'itɛ kɛ ń pínki, à Yesu da'itɛ kɛ̀ se. Gɔrɔ kũ Yesu
tɛn adua kɛ, ludambɛ wɛ̃̀kɔ̃a, 22 akũ Luda Nini sùa à de lán potɛ̃nɛ bà. Akũ
à kòto ke mà bona ludambɛ à pì: Mɔkɔ̃n ma Nɛ́ mɛ̀n do légelege yenyĩde ũ,
kũ ma pɔ nnamma manamana.

Yesu buri bozirɛ
(Mat 1:1-17)

23 Gɔrɔ kũ Yesu nà a zĩa, à kà wɛ̃̀ baraakuri taka. Òtɛn da Yusufu
nɛ́'inaamɛ.
Yusufu sɔ̃ Eli nɛ́mɛ,
24 Eli sɔ̃ Matata nɛ́mɛ,
Matata sɔ̃ Levi nɛ́mɛ,
Levi sɔ̃ Mɛlɛki nɛ́mɛ,
Mɛlɛki sɔ̃ Yanai nɛ́mɛ,
25 Yanai sɔ̃ Yusufu nɛ́mɛ,
Yusufu sɔ̃ Matatia nɛ́mɛ,
Matatia sɔ̃ Amɔsi nɛ́mɛ,
Amɔsi sɔ̃ Naumu nɛ́mɛ,
Naumu sɔ̃ Ɛsɛli nɛ́mɛ,
Ɛsɛli sɔ̃ Nagai nɛ́mɛ,
26 Nagai sɔ̃ Maata nɛ́mɛ,
Maata sɔ̃ Matatia nɛ́mɛ,
Matatia sɔ̃ Sɛmɛi nɛ́mɛ,
Sɛmɛi sɔ̃ Yosɛki nɛ́mɛ,
Yosɛki sɔ̃ Yoda nɛ́mɛ,
Yoda sɔ̃ Yoanana nɛ́mɛ,
27 Yoanana sɔ̃ Resa nɛ́mɛ,
Resa sɔ̃ Zɛrubabɛli nɛ́mɛ,
Zɛrubabɛli sɔ̃ Sealatiɛli nɛ́mɛ,
Sealatiɛli sɔ̃ Nɛri nɛ́mɛ,
Nɛri sɔ̃ Mɛlɛki nɛ́mɛ,
28 Mɛlɛki sɔ̃ Adi nɛ́mɛ,
Adi sɔ̃ Kosamu nɛ́mɛ,
Kosamu sɔ̃ Ɛlɛmadamu nɛ́mɛ,
Ɛlɛmadamu sɔ̃ Ɛɛ nɛ́mɛ,
Ɛɛ sɔ̃ Yɔsua nɛ́mɛ,

29 Yɔsua sɔ̃ Ɛliɛza nɛ́mɛ,
Ɛliɛza sɔ̃ Yorimu nɛ́mɛ,
Yorimu sɔ̃ Matata nɛ́mɛ,
Matata sɔ̃ Levi nɛ́mɛ,
Levi sɔ̃ Simɛɔ nɛ́mɛ,
30 Simɛɔ sɔ̃ Yuda nɛ́mɛ,
Yuda sɔ̃ Yusufu nɛ́mɛ,
Yusufu sɔ̃ Yonamu nɛ́mɛ,
Yonamu sɔ̃ Ɛliakimu nɛ́mɛ,
Ɛliakimu sɔ̃ Mɛlɛa nɛ́mɛ,
31 Mɛlɛa sɔ̃ Mɛna nɛ́mɛ,
Mɛna sɔ̃ Matata nɛ́mɛ,
Matata sɔ̃ Natã nɛ́mɛ,
Natã sɔ̃ Dauda nɛ́mɛ,
Dauda sɔ̃ Yɛsɛ nɛ́mɛ,
32 Yɛsɛ sɔ̃ Ɔbɛdi nɛ́mɛ,
Ɔbɛdi sɔ̃ Bɔaza nɛ́mɛ,
Bɔaza sɔ̃ Salamɔ nɛ́mɛ,
Salamɔ sɔ̃ Nasɔ̃ nɛ́mɛ,
Nasɔ̃ sɔ̃ Aminadabu nɛ́mɛ,
33 Aminadabu sɔ̃ Ramu nɛ́mɛ,
Ramu sɔ̃ Ɛzɛrɔnu nɛ́mɛ,
Ɛzɛrɔnu sɔ̃ Pɛrɛzi nɛ́mɛ,
Pɛrɛzi sɔ̃ Yuda nɛ́mɛ,
Yuda sɔ̃ Yakubu nɛ́mɛ,
34 Yakubu sɔ̃ Isaaku nɛ́mɛ,
Isaaku sɔ̃ Ibrahĩ nɛ́mɛ,
Ibrahĩ sɔ̃ Tera nɛ́mɛ,
Tera sɔ̃ Nao nɛ́mɛ,
Nao sɔ̃ Serugu nɛ́mɛ,
35 Serugu sɔ̃ Rɛu nɛ́mɛ,
Rɛu sɔ̃ Pɛlɛgi nɛ́mɛ,
Pɛlɛgi sɔ̃ Eberu nɛ́mɛ,
Eberu sɔ̃ Sela nɛ́mɛ,
Sela sɔ̃ Kaina nɛ́mɛ,
36 Kaina sɔ̃ Apasada nɛ́mɛ,
Apasada sɔ̃ Sɛmu nɛ́mɛ,
Sɛmu sɔ̃ Nuhu nɛ́mɛ,
Nuhu sɔ̃ Lamɛki nɛ́mɛ,
Lamɛki sɔ̃ Mɛtusela nɛ́mɛ,
37 Mɛtusela sɔ̃ Ɛnɔku nɛ́mɛ,
Ɛnɔku sɔ̃ Yarɛdi nɛ́mɛ,
Yarɛdi sɔ̃ Malalɛli nɛ́mɛ,
Malalɛli sɔ̃ Kenana nɛ́mɛ,
Kenana sɔ̃ Ɛnɔsu nɛ́mɛ,
38 Ɛnɔsu sɔ̃ Sɛti nɛ́mɛ,
Sɛti sɔ̃ Adamu nɛ́mɛ,
Adamu sɔ̃ Luda nɛ́mɛ.

4

Yesu yɔ̃ogwanaa
(Mat 4:1-11, Maa 1:12-13)

1 Yesu bò Yoda àtɛn su kũ Luda Ninio pɛkɛrɛna, akũ Nini pìi gɛ̀ɛ kãao
gbárannan. 2 Ibilisi a yɔ̃̀ à gwà gwe ari gɔrɔ bupla. Gɔrɔ kũ̀a adi pɔ́ke blero.

Kũ gɔrɔ bupla pìi pàpa, nà tɛni a dɛ. 3 Akũ Ibilisi pìnɛ: Tó Luda Nɛ́mɛ n ũ,
ǹ pi gbɛ̀ dí li burodi ũ. 4 Yesu wèa à pì: À kú Luda yãn ò pì:
Pɔ́blen bisãsiri dìgɔ̃ kúo adoro.
5 Akũ Ibilisi gɛ̀ɛ kãao musu, akũ à andunia kpatanɔ mɔ̀nɛ pínki a zɛki gbɛ̀n
gɔ̃̀nɔ 6 à pì: Mani n gba abirenɔ iko pínki kũ a gakurio, zaakũ à kú ma ɔĩmɛ,
gbɛ̃ kũ má yei mani kpáa. 7 Tó n kutɛ ma arɛ dé, ani gɔ̃ n pɔ́ ũmɛ pínki.
8 Yesu wèa à pì: Ò kɛ̃̀ ò pì, ǹ donyĩ kɛ Dikiri n Ludanɛ ǹgɔ̃ doi ado.
9 Akũ Ibilisi gɛ̀ɛ kãao Yurusalɛmu, à a zɛ̀ Luda kpɛ́ mìsɔ̃ntɛa à pì: Tó Luda
Nɛ́mɛ n ũ, ǹ ɔ gbarɛ n zĩdai la, 10 zaakũ ò kɛ̃̀ Luda yãn ò pì:
Ani n yã o a malaikanɔnɛ ò n dãkpã.
11 Ò pì dɔ:
Oni n sɛ́ ń ɔĩ, de ǹsun gɛ̃̀ sí gbɛ̀ɛaro yãi.
12 Yesu wèa à pì: Ò pì, ǹsun Dikiri n Luda lɛ́ ǹ gwaro.
13 Kũ Ibilisi Yesu yɔ̃̀ à gwà kũ yã pínkio à làka, akũ à a tòn ari zĩkea dɔ.

Yesu nana a zĩia Galili
(Mat 4:12-17, Maa 1:14-15)

14 Yesu ɛ̀ra à tà Galili kũ Luda Nini gbãnao, akũ a tɔ́ dà bùsuu pìla pínki.
15 Àdi yã dańnɛ ń aduakɛkpɛnɔ gũn, baadi pínki dì a sáabu kpá.

Nazɛradenɔ gina Yesui
(Mat 13:53-58, Maa 6:1-6)

16 Akũ à gɛ̀ɛ Nazɛra, gu kũ à nɛ́ blèn. Kámmabogɔrɔ zĩ à gɛ̀ɛ aduakɛkpɛn
lákũ àdi kɛ nà. À fùtɛ à zɛ̀ de à kyó kɛ, 17 akũ ò annabi Isaya takada kpàa.
Kũ à pòro, à bò gu kũ ò yã dí kɛ̃nwa ò pì:
18 Dikiri Nini kúma,
à ma ditɛ mà baaru nna kpá takasidenɔnɛ,
à ma zĩ mà gɔ̃nzĩdanɛ kpàkpa kɛ
gbɛ̃ kũ ò ń zĩda vĩronɔnɛ,
mà wɛ́wɛ̃naa kpàkpa kɛ vĩ̀nanɔnɛ,
mà gbɛ̃ kũ ò yĩnanɔ poro,
19 mà Dikiri gbɛ̃kɛkɛnnɛgɔrɔ kpàkpa kɛ.
20 Akũ à takada pìi kòko à kpà kpanyĩriia, à vùtɛ. Gbɛ̃ kũ ò kú kpɛ́ gũnnɔ
wɛ́ fĩa ń pínki. 21 Akũ à nà yã'onnɛnaaa à pì: Luda yã dí pàpa gbãra lákũ
átɛn ma nà. 22 Yã mana kũ à da a lɛ́n bò ń sarɛ ń pínki, òtɛni a tɔ́ nna sí ò
pì: Yusufu nɛ́n díroo?
23 Akũ à pìńnɛ: Má dɔ̃ sãnsãn kũ áni yáasi dí zumɛnɛ. Tó mɔkɔ̃mmɛ likita
ũ, ǹ n zĩda were. Áni omɛnɛ mà yã kũ a mà ma kɛ̀ zaa Kapɛnamu kɛ ma
bɛ wɛ̃tɛ gũn la dɔ. 24 Yãpuran matɛn oárɛ, annabii dìgɔ̃ bɛ̀ɛrɛ vĩ a bɛ wɛ̃tɛ
gũnlo. 25 Matɛn oárɛ yãpura, kũ ludambɛ zɛ́ tà Iliasu gɔrɔ, gyaanɔnɔn dasi.
Legũ dí maro ari wɛ̃̀ aakɔ̃ kũ mɔ suddoo, akũ nà zɔ̃kɔ̃ɔ gɛ̃̀ Isarailanɔ bùsun
pínki, 26 ama Luda dí Iliasu zĩ ń gbɛ̃kearo, sé gyaanɔ kũ à kú Zarɛfa, Sidɔ̃
sarɛ. 27 Annabi Ɛlisa gɔrɔ sɔ̃, Isarailanɔ bùsun kusunɔn dimmɛ, ama adi ń
gbɛ̃ke werekɔ̃aro, sé Siria bùsu gbɛ̃ Naama.
28 Kũ gbɛ̃ kũ ò kú aduakɛkpɛ gũnnɔ yã pìi mà, ń pɔ fɛ̃̀ manamana ń pínki.
29 Akũ ò bò kũ Yesuo wɛ̃tɛ kpɛ, ò gɛ̀ɛ kãao sĩ̀sĩ kũ ń wɛ̃tɛ kátɛa mìsɔ̃ntɛa, de
ò ɔ sɔ̃i à lɛ́tɛ à sín yãi. 30 Akũ à bò ń tɛ́ à tà.

Yesu tãnade werekɔ̃ana Kapɛnamu
(Mat 8:14-17, Maa 1:21-39)

[31] Yesu tà Kapɛnamu, Galili bùsun, akũ àtɛn yã dańnɛ kámmabogɔrɔ zĩ.
[32] A yãdannɛnaa bò ń sarɛ, zaakũ a yã iko vĩ. [33] Gɔ̃gbɛ̃ tãnade ke kú
aduakɛkpɛn gwe, akũ à wiki gbãna lɛ̀ à pì: [34] É'e! Bɔ́n ó vĩ kɔ̃ ɔĩii, Yesu
Nazɛra? N su ǹ ó kakatɛn yá? Má dɔ̃ gbɛ̃ kũ ń de a ũ, mɔkɔ̃mmɛ Luda gbɛ̃
kũ à kú adona ũ. [35] Akũ Yesu gì tãna pìinɛ à pì: Ǹ yĩtɛ! Ǹ go gɔ̃gbɛ̃ pìia. Akũ
tãna pì gɔ̃gbɛ̃ pìi pȁtɛ gbɛ̃nɔ tɛ́, à gòa, adi a kĩnnaro. [36] Gbɛ̃nɔ bídi kɛ̀ ń pínki,
òtɛn kɔ̃ lala: Bɔ́ taka buri yãn gwee? Àdi yã ditɛ tãnanɔnɛ kũ iko gbãnao,
akũ òdi gońma. [37] Akũ a tɔ́ dà bùsuu pìla pínki.

Gyãrenɔ werekɔ̃ana dasidasi
(Mat 8:14-17, Maa 1:29-34)

[38] Kũ à bò aduakɛkpɛn, akũ à tà Simɔ bɛa. Simɔ nanɔ da tɛn mɛ̀wãna kɛ
manamana, akũ ò a yã ònɛ. [39] Yesu zɛ̀ala à gì mɛ̀wãna pìinɛ, akũ a mɛ̀ɛ kɛ̀
sȁna. Zaa gwe gɔ̏nɔ à fùtɛ à pɔ́ble kɛ̀ńnɛ.

[40] Kũ ifãntɛ̃ gɛ̏ kpɛ́n, gbɛ̃ kũ ò gyãre vĩnɔ sù kũńwo Yesunɛ, akũ à ɔ nàna ń
baadia, à ń werekɔ̃a kũ ń gyã buri sĩnda pínkio. [41] Tãnanɔ sɔ̃ òtɛn bo gbɛ̃nɔ
gũn kũ wikio dasi ò pì: Mɔkɔ̃mmɛ Luda Nɛ́ ũ. Ama àdi gíńnɛ ò yã o, kũ ò a
dɔ̏ Arumasihu ũ yãi.

Yesu waazikɛna Galili
(Maa 1:35-39)

[42] Gukɛ̃kɔ̃ana Yesu bò wɛ̃tɛ gũn, à gɛ̀ɛ gusarɛ, akũ gbɛ̃nɔ tɛni a wɛtɛ. Kũ
ò bòa, ò ye à ń tóro. [43] Akũ à pìńnɛ: Sé mà kpata kũ à bò Luda kĩnaa baaru
kpá wɛ̃tɛ kparanɔnɛ dɔ, zaakũ abire yãin Luda ma zĩ. [44] Akũ à gɛ̀ɛ àtɛn
waazi kɛ Yudea bùsu aduakɛkpɛnɔ gũn.

5

Yesu ìba káakunɔ sisinaa
(Mat 4:18-22, Maa 1:16-20)

[1] Zĩkea Yesu zɛna Gɛnɛsarɛti sɛ̀bɛɛ bara, akũ gbɛ̃nɔ kàkarai dasi de ò Luda
yã ma yãi, òtɛn nakaraa. [2] Akũ à gó'itɛ è katɛna bara mɛ̀n pla, sɔrɔkɔnɔ
bòtɛn òtɛni ń táarunɔ pípi. [3] Akũ à gɛ̏ gó pìnɔ do gũn kũ à de Simɔ pɔ́ ũ, à wɛ́
kɛ̀a à a yĩpa fíti, à go baraa fíti. Akũ à vùtɛ gó pìi gũn, à yã dà gbɛ̃nɔnɛ.

[4] Kũ à yã ò à làka, akũ à pì Simɔnɛ: Ǹ gɛ́ kũ góo í lòkoto kpa, à birigi fã á
kpɔ̀ kũ. [5] Simɔ wèa à pì: Dannɛri, o zĩ kɛ̀ ari gu gɛ̀ɛ à dɔ̀o, ódi pɔ́ke kũro, ama
lákũ n ò nà, mani fã. [6] Kũ ò kɛ̀ lɛ, ò kpɔ̀ɔ kàkara yɔ̃nkɔyɔ̃nkɔ ari ń biriginɔ ye
ò kɛ̃kɛ̃. [7] Akũ ò ɔ kɛ̀ yáku ń gbɛ̃dake kũ ò kú gó pì do gũnnɔnɛ, ò su ò kpáńyĩ.
Kũ ò sù, ò kpɔ̀ɔ kà gó mɛ̀n pla pìnɔ pà ari ò ye ò kpátɛ. [8] Kũ Simɔ Pita è lɛ,
à kùtɛ Yesu gbá sarɛ à pì: Ǹ go ma sarɛ Dikiri, zaakũ durunnakɛrin ma ũ.
[9] Simɔ bídi kɛ̀ kũ gbɛ̃ kũ ò kú lɛɛlɛnɔ ń pínki kpɔ̀ dasi kũ ò kȕu pì yãi. [10] Lɛmɛ
dɔ Yamisi kũ Yuhanao, Zebedi nɛ́ kũ ò de kɔ̃ gbɛ̃nna ũ kũ Simɔo bídi kɛ̀ se.
Akũ Yesu pì Simɔnɛ: Ǹsun tó vĩna n kũro. Zaa gbãra bisãsirin ĩnigɔ̃ wɛtɛ.
[11] Kũ ò kà kũ ń góo bara, akũ ò pɔ́ sĩnda pínki tòn ò tɛ̀i.

Kusu werekɔ̃anaa
(Mat 8:1-4, Maa 1:40-45)

[12] Zĩkea Yesu kú wɛ̃tɛ ke gũn, akũ gɔ̃gbɛ̃ kũ kusu dàala sù. Kũ à Yesu è,
à wùtɛ a kùaa, à wɛ́ kɛ̀a à pì: Dikiri, tó ń yei, ĩni fɔ̃ ǹ ma werekɔ̃a swáswa.
[13] Akũ Yesu ɔ bò à nàa à pì: Má yei, ǹ gɔ̃ swáswa. Zaa gwe gɔ̏nɔ a kusu làka.

14 Akũ Yesu pìnɛ: Ǹsun o gbɛ̃ke maro. Ǹ gɛ́ ǹ n zĩda mɔ sa'oriinɛ, ǹ sa'opɔ
kũ Musa dìtɛ kpá n werekɔ̃ana sèeda ũ gbɛ̃nɔnɛ.
15 Yesu baaruu dàgula de yãla. Gbɛ̃nɔ dìgɔ̃ kakara dasi ò a yã ma, de à ń
werekɔ̃a kũ ń gyãnɔ dɔ. 16 Akũ Yesu dìgɔ̃ bo ń tɛ́ àgɔ̃ gɛ́ adua kɛ gusarɛ.

Kɔ̃̀nɔde werekɔ̃anaa
(Mat 9:1-8, Maa 2:1-12)

17 Zĩkea Yesu tɛn yã dańnɛ. Farisi kenɔ kũ ludayãdannɛri kenɔ vutɛna
gwe. Ò bò Galili kũ Yudea wɛ̃tɛnɔ gũn pínki kũ Yurusalɛmuo. Luda gbãna
kú kãao, akũ àtɛn gyãrenɔ werekɔ̃a. 18 Akũ gbɛ̃kenɔ sù, ò kɔ̃̀nɔde sɛna kũ
wútɛbɔɔo, òtɛn zɛ́ wɛtɛ ò gɛ̃ kãao ò a ditɛ Yesu arɛ. 19 Kũ odi gɛ̃ki ero pari
yãi, akũ ò dìdi kãao kpɛ́ musu, ò kpɛ́ fɔ̃̀, akũ ò a kìpa kũ a wútɛbɔɔo zàa
gũn Yesu arɛ. 20 Kũ Yesu è ò a náani vĩ, à pì: Ma gbɛ̃, n durunnanɔ kɛ̃̀mma.
21 Ludayãdannɛrinɔ kũ Farisi pìnɔ ò ń nɛ̀sɛɛ gũn: Dín gbɛ̃ kũ àtɛn dɔkɛ kũ
Ludao dí ũu? Dí mɛ́ ani fɔ̃ à durunna kɛ̃́mma, tó adi kɛ Luda ado baasiroo?
22 Yesu ń laasun dɔ̃̀, akũ à ń lá à pì: Bɔ́yãi átɛn laasun bire taka lɛ́ á nɛ̀sɛɛ
gũnn? 23 Tó ma pì a durunnanɔ kɛ̃̀a, ke tó ma pì à futɛ à táa o, a kpate mɛ́
à aragaa? 24 Ma ò lɛ de àgɔ̃ dɔ̃ kũ Bisãsiri Nɛ́ durunnakɛ̃mmana iko vĩ zĩtɛ
lamɛ. Akũ à pì kɔ̃̀nɔde pìinɛ: Ma ònnɛ, ǹ futɛ ǹ n wútɛbɔ sɛ́ ǹ tá bɛ. 25 Gwe
gɔ̃̀nɔ à fùtɛ à zɛ̀ ń wára, à a wútɛbɔɔ pìi sɛ̀ à tà bɛ, àtɛn Luda sáabu kpá. 26 Gbɛ̃
sĩnda pínki lɛ́ àtɛ, akũ ò Luda tɔ́ bɔ̀. Vĩna gũn ò pì: O daboyã è gbãra.

Levi sisinaa
(Mat 9:9-13, Maa 2:13-17)

27 Abire gbɛra Yesu bò, akũ à bɛ'ɔgɔsiri kũ òdi pinɛ Levi è vutɛna a
bɛ'ɔgɔsikin. À pìnɛ: Ǹ mɔ́ ǹ tɛ́mai. 28 Akũ à fùtɛ, à pɔ́ sĩnda pínki tòn à tɛ̀i.
29 Akũ à pɔ́ble zɔ̃kɔ̃ɔ kɛ̀ a bɛa à Yesu sìsia, bɛ'ɔgɔsirinɔ kũ gbɛ̃ pãndenɔ tɛn
pɔ́ ble kũńwo dasi. 30 Akũ Farisinɔ kũ ń ludayãdannɛrinɔ yãkete kà a ìbanɔi
ò pì: Bɔ́yãi átɛn pɔ́ ble, átɛn í mi kũ bɛ'ɔgɔsirinɔ kũ kifirinɔoo? 31 Akũ Yesu
wèńma à pì: Gbɛ̃ kũ à aafia vĩ bàka kú kũ likita yãoro, sé gyãre. 32 Mádi su
gbɛ̃ mananɔ sísi ò ń nɛ̀sɛ litɛro, sé kifirinɔ.

Lɛ́yĩna yã
(Mat 9:14-17, Maa 2:18-22)

33 Akũ ò pìnɛ: Yahaya ìbanɔ dìgɔ̃ lɛ́ yĩ, ògɔ̃ adua kɛ baala'i. Lɛmɛ kũ Farisi
ìbanɔ dɔ. Ama n gbɛ̃nɔ dìgɔ̃ pɔ́ ble òdigɔ̃ í mi. 34 Akũ Yesu wèńma à pì: Áni fɔ̃
à pi nɔsɛri gbɛ̃nɔ lɛ́ yĩ gɔrɔ kũ à kú kũńwo yá? 35 A gɔrɔ ni su kũ oni nɔsɛrii
pì bo ń tɛ́. Zĩ pìian oni lɛ́ yĩ sà. 36 Yesu yã lɛ̀kɔ̃ańnɛ dɔ à pì: Gbɛ̃ke dì uta
dufu li ò dì a zĩlaro. Tó ò kɛ̀ lɛ, uta dufu ni yakamɛ, a zĩ ni kɔ̃ sɛ́ kũ uta
dufu nambataoro. 37 Òdi sèwɛ̃ dufu ká tùru zĩ gũnlo. Tó ò kɛ̀ lɛ, wɛ̃ dufu
pì ni tùru pũtãmɛ, ani kɔ́tɛ, tùru ni yaka. 38 Oi, òdi sèwɛ̃ dufu ká tùru dufu
gũmmɛ. 39 Gbɛ̃ kũ à kɔ̃ dɔ̃̀ kũ wɛ̃ zĩ minaao dì a dufu sáabu kpáro, àdi pi a
zĩ mɛ́ à nna.

6

Kámmabogɔrɔ yã
(Mat 12:1-14, Maa 2:23-3:6)

1 Kámmabogɔrɔ zĩ kea Yesu tɛn pã buranɔla, akũ a ìbanɔ pɔ́blewɛ wòro
ò sùkã ń ɔn, òtɛn só. 2 Akũ Farisi kenɔ pìńnɛ: Bɔ́yãi átɛn yã kũ à de òdi kɛ
kámmabogɔrɔ zĩro kɛɛ? 3 Yesu wèńma à pì: Ádi a kyó kɛ a è lákũ Dauda kũ

a gbɛ̃nɔ kɛ̀ nà gɔrɔ kũ nà tɛni ń dɛroo? 4 À gɛ̃̀ Luda ɔnn, à burodi kũ ò kàtɛ
Ludanɛɛ sɛ̀ à sò, à kpà a gbɛ̃nɔa, burodi kũ gbɛ̃ke a sona zɛ́ vĩro, sé sa'orinɔ.
5 Akũ Yesu pìńnɛ: Bisãsiri Nɛ́ mɛ́ à iko vĩ kámmabogɔrɔa.
6 Kámmabogɔrɔ pãnde zĩ dɔ Yesu gɛ̃̀ aduakɛkpɛn, àtɛn yã dańnɛ. Gɔ̃gbɛ̃
ke kú gwe, a ɔpla íbana. 7 Ludayãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ tɛn Yesu tàasi ká,
tó ani a werekɔ̃a kámmabogɔrɔ zĩ, de ò yã le ò dia. 8 À ń laasun dɔ̃̀, akũ à pì
gbɛ̃ kũ a ɔ íbanaa pìinɛ: Ǹ futɛ ǹ zɛ zàa gũn. Kũ à fùtɛ à zɛ̀ gwe, 9 akũ Yesu
pìńnɛ: Matɛni á lámɛ. À zɛ́ vĩ ò yã mana kɛ kámmabogɔrɔ zĩ yá, ke a vãni?
Ò gbɛ̃ mì sín yá, ke ò a dɛmɛ? 10 Yesu ń gwá à lìkańyĩ, akũ à pì gɔ̃gbɛ̃ pìinɛ:
Ǹ n ɔ pìi poro. Kũ à pòro, akũ a ɔ kɛ̀ a gbɛ̀n. 11 Farisinɔ pɔ fɛ̃̀ manamana,
akũ ò lɛ́ kpàkũsũ Yesui, deran oni kɛnɛ nà.

Zɛ̃̀ri gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ ditɛnaa
(Mat 10:1-4, Maa 3:13-19)

12 Gɔrɔ birea Yesu bò à gɛ̀ɛ adua kɛ sɛ̃̀sĩgɛrɛɛi, akũ à wɛ́ kɛ̀ Ludaa gwãani
ari gu gɛ̀ɛ dɔo. 13 Kũ gu dɔ̀, akũ à a ìbanɔ sìsiai, à gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ bò
ń tɛ́, à ń dítɛ zɛ̃̀rinɔ ũ. 14 Gbɛ̃ pìnɔ tɔ́n dí: Simɔ kũ à tɔ́ kpànɛ Pita, a dakũna
Anduru, Yamisi, Yuhana, Filipi, Batɔlɔmiu, 15 Matiu, Tomasi, Alafeu nɛ́
Yamisi, Simɔ kũ òdi pinɛ Kokaride, 16 Yamisi nɛ́ Yudasi kũ Yudasi Isikariɔti
kũ à gɔ̃̀ bonkpɛde ũo.

Yesu yãdannɛna Galili
(Mat 4:23-25)

17 Yesu kìpa kũńwo, à zɛ̀ gusaraa, gu kũ a ìba kparanɔ kũ gbɛ̃ pario kún.
Ò bò Yurusalɛmu kũ Yudea bùsuuo pínki kũ ísiralɛ wɛ̃tɛ kũ ò kú Taya kũ
Sidɔ̃o sarɛnɔ. 18 Ò sù a yã ma, de à ń werekɔ̃a kũ ń gyãnɔ dɔ. Gbɛ̃ kũ tãna
tɛn wari dɔḿmanɔ aafiaa lè dɔ. 19 Gbɛ̃ sĩnda pínki tɛn wɛtɛ à ɔ naa, zaakũ
gbãna tɛn bo a gũn, àtɛn gbɛ̃ sĩnda pínki werekɔ̃amɛ.

Arubarikadenɔmɛ Yesu ìbanɔ ũ
(Mat 5:1-12)

20 Akũ à wɛ́ sɛ̀ à a ìbanɔ gwà à pì:
Arubarikadenɔmɛ ákɔ̃nɔ takasidenɔ ũ,
zaakũ kpata kũ à bò Luda kĩnaa de á pɔ́ ũ.
21 Arubarikadenɔmɛ ákɔ̃nɔ kũ nà tɛni á dɛ teranɔ ũ,
zaakũ áni kã.
Arubarikadenɔmɛ ákɔ̃nɔ kũ átɛn ɔ́ɔ dɔ teranɔ ũ,
zaakũ áni yáa dɔ.
22 Arubarikadenɔmɛ á ũ,
tó ò zã̀águ, tó ò gìái, tó ò á sɔ̃sɔ̃,
tó ò á tɔ́ vãni sìsi Bisãsiri Nɛ́ yãi.
23 Gɔrɔ kũ yã birenɔ á lé, à pɔnna kɛ à vĩvĩ kũ pɔnnao, zaakũ á láada zɔ̃kɔ̃
ludambɛ. Lɛn ń dizinɔ kɛ̀ annabinɔnɛ lɛ.
24 Waiyoo ákɔ̃nɔ ɔgɔdenɔ,
a gĩnakɛ a á mɛ̀nnamanaa è kɔ̀.
25 Waiyoo ákɔ̃nɔ kũ á kãna teranɔ,
nà ni á dɛ.
Waiyoo ákɔ̃nɔ kũ átɛn yáa dɔ teranɔ,
áni wɛ̃nda kɛ à ɔ́ɔ dɔ.
26 Waiyoo ákɔ̃nɔ,
tó gbɛ̃ sĩnda pínki tɛni á tɔ́ nna sí,

zaakũ lɛn ń dizinɔ kɛ̀ annabi ɛ́kɛdenɔnɛ lɛ.

Yena ibɛrɛɛi
(Mat 5:38-48)

27 Matɛn o ákɔ̃nɔ kũ átɛni ma yã manɔnɛ, àgɔ̃ ye á ibɛrɛnɔi, à a mana kɛ
gbɛ̃ kũ ò zããgunɔnɛ. 28 À sa mana o gbɛ̃ kũ òdi sa vãni oárɛnɔnɛ. À adua
kɛ gbɛ̃ kũ òdi wari dɔáwanɔnɛ. 29 Tó gbɛ̃ n sãn kɛ̀ n gasu doa, ǹ a do dɔnɛ
dɔ. Tó gbɛ̃ n uta zɔ̃kɔ̃ɔ sìmma, ǹsun gínɛ kũ n utanɛoro. 30 Tó gbɛ̃ pɔ́ wɛ́
kɛ̀mma, ǹ kpáa. Tó gbɛ̃ n pɔ́ sìmma, ǹsun gbɛkaaro. 31 À kɛ gbɛ̃nɔnɛ lákũ
á ye ò kɛárɛ nà. 32 Tó gbɛ̃ kũ ò yeáinɔn á yeńyĩ, bɔ́ sáabun à vĩárɛɛ? Bee
kifirinɔ dìgɔ̃ ye gbɛ̃ kũ ò yeńyĩnɔi se. 33 Tó gbɛ̃ kũ òdi a mana kɛárɛnɔn adì
a mana kɛńnɛ, bɔ́ sáabun à vĩárɛɛ? Bee kifirinɔ dì kɛ lɛ se. 34 Tó gbɛ̃ kũ á wɛ́
dɔ à pɔ́ leḿmanɔn adì pɔ́ sãkãńnɛ, bɔ́ sáabun à vĩárɛɛ? Zaakũ kifirinɔ dì pɔ́
sãkãkɔ̃nɛ, de ò le ò a gɛ̃nɛ sí yãimɛ. 35 Àgɔ̃ ye á ibɛrɛnɔi, à a mana kɛńnɛ.
À pɔ́ sãkãńnɛ wɛ́dɔisari, áni láada zɔ̃kɔ̃ le, ánigɔ̃ de Luda Musude nɛ́nɔ ũ,
zaakũ àdi a mana kɛ guturunɔnɛ kũ gbɛ̃ vãninɔo. 36 Àgɔ̃ wɛ̃nda vĩ lákũ á
De wɛ̃nda vĩ nà.

Kɔ̃ taari'enaa
(Mat 7:1-6)

37 Ásun gbɛ̃ taari ero, Luda ni á taari e sero. Ásun yã vutɛ gbɛ̃aro, Luda
ni yã vutɛáwaro. À sùru kɛ kũ gbɛ̃nɔ, Luda ni sùru kɛ kãáo. 38 À gbɛ̃ gba pɔ́,
Luda ni á gba. Ani zaka mana kũ à gbɛ̀gbɛ̃ à wɛ̃̀ à pà yɛ́rɛrɛ káárɛ á uta lɛ́n.
Zaakũ zaka kũ ndì yɔ̃ońnɛ Luda ni yɔ̃onnɛ se.

39 Akũ à yã lɛ̀kɔ̃ańnɛ à pì: Vĩ̀na ni fɔ̃ à gò kũ vĩ̀naanɛ yá? Ń pla ń pínki ni
si wɛ̀ɛnloo? 40 Ìbaa dìgɔ̃ de a dànnɛrilaro. Gbɛ̃ kũ à yã dàda papana de lán
a dànnɛrii bàmɛ. 41 Bɔ́yãi ntɛn sɛ̃̀buru kũ à da n gbɛ̃dake wɛ́n e, akũsɔ̃ ńdi
lí kũ à da n wɛ́n yã daroo? 42 Mɔkɔ̃n kũ ńdi límukutu kũ à da n wɛ́n ero, ĩni
kɛ dera ǹ o n gbɛ̃dakenɛ, à tó ǹ sɛ̃̀buru kũ à da a wɛ́n bonɛɛ? Manafikide!
Ǹ límukutu kũ à da n wɛ́n bo gĩa, gbasa ǹ gu e swáswa, de ǹ le ǹ sɛ̃̀buru kũ
à kú n gbɛ̃dake wɛ́n bonɛ.

Gbɛ̃ dɔ̃na a yãkɛnaa
(Mat 7:16-20, 12:33-36)

43 Lí mana dì nɛ́ vãni iro, lí vãni dì nɛ́ mana iro. 44 Òdi lí sĩnda pínki dɔ̃ a
nɛ́amɛ. Òdi kaka bo lɛ̀ líaro, òdi geepi le lɛ̀karaaro. 45 Gbɛ̃ mana dì a mana
bo a mana kũ à katɛna a gũmmmɛ. Gbɛ̃ vãni sɔ̃ àdi a vãni bo a vãni kũ à
katɛna a gũmmmɛ. Zaakũ yã kũ à kɔ̃̀ swɛ̃̀ɛ gũnn lɛ́ dì o.

Kpɛ́bori gbɛ̃nɔn planɔ
(Mat 7:24-27)

46 Bɔ́ yã mɛ́ à tò adìgɔ̃ ma sísi Dikiri, Dikiri, akũ adì yã kũ ma ò kɛroo?
47 Gbɛ̃ kũ à sù ma kĩnaa, à ma yã mà akũ à zĩ kɛ̀a, mani mɔárɛ lákũ ade de
nà. 48 À de lán ɛ̃bori kũ à wɛɛ yɔ̃̀ zã̀zã, à ɛ̃ pɛ̀tɛ gbɛ̀ɛa bàmɛ. Kũ swa pà, í
dàgula à kà kpɛ́ pìii, adi yĩgãro, kũ ò bò mana yãi. 49 Gbɛ̃ kũ à ma yã mà
akũsɔ̃ adi zĩ kɛaro de lán ɛ̃bori kũ à ɛ̃ pɛ̀tɛ zĩtɛ pã wɛɛyɔ̃naa sari bàmɛ. Kũ
swa'i kài, akũ à kɔ̀tɛ bìtim gɔ̃̀nɔ. Kpɛ́ pìi yakanaa kɛ̀ zɔ̃kɔ̃.

7

Sozanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ zĩkɛri werekɔ̃anaa
(Mat 8:5-13)

1 Kũ Yesu yã birenɔ ò gbɛ̃nɔnɛ pínki à làka, akũ à gɛ̀ɛ Kapɛnamu. 2 Romu
sozanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ke kú gwe, à zĩkɛri vĩ à yei manamana, akũ àtɛn gyã kɛ à
kà gana. 3 Kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì Yesu baaruu mà, à Yuda gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ zɩ̀a ò wɛ́ kɛa
à su à a zĩkɛrii pìi mì sí. 4 Kũ ò kà Yesu kĩnaa, ò wɛ́ kɛ̀a gbãngbãn ò pì: Gbɛ̃
pìi kà ǹ kpái. 5 À ye ó burii, àkũ mɛ́ à aduakɛkpɛ dɔ̀wɛrɛ. 6 Akũ Yesu gɛ̀ɛ
kũńwo. Kũ à kà kãni kũ a bɛo, akũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì a gbɛ̃nnanɔ zɩ̀ ò yã dí onɛ:
Dikiri, ǹsun wari dɔ n zĩdaaro, mádi ká kũ ǹ gɛ̃ ma bɛaro. 7 A yã mɛ́ à tò
ma dìtɛ kũ mádi ká mà su n kĩnaa ma zĩdaro. Ǹ yã o, ma zĩkɛri ni werekɔ̃a.
8 Zaakũ makũ se ò iko vĩmamɛ, má iko vĩ sozanɔa. Madì o ń gbɛ̃ donɛ à gɛ́,
akũ àdi gɛ́. Madì o a pãndenɛ à mɔ́, akũ àdi su. Madì o ma zĩkɛriinɛ à adikũ
kɛ, àdi kɛ. 9 Kũ Yesu yã pìi mà, à bò a sarɛ. Akũ à lìtɛ à pì gbɛ̃ kũ ò tɛ́ainɔnɛ:
Matɛn oárɛ, mádi e gbɛ̃ke ma náani kɛ̀ lɛ bee Isarailanɔ tɛ́ro. 10 Kũ zɩ̀rii pìnɔ
ɛ̀ra ò sù, ò è zĩkɛrii pìi wèrekɔ̃a.

Gyaanɔ nɛ́ mɛ̀n do légelege vuna gan

11 Abire gbɛra Yesu gɛ̀ɛ wɛ̃tɛ kũ òdi pi Naini gũn. A ìbanɔ kũ gbɛ̃ pãndenɔ
gɛ̀ɛ kãao dasidasi. 12 Kũ à kà kãni kũ wɛ̃tɛ pì bĩnilɛo, à è ò gɛ̀ sɛna òtɛn boo.
Gyaanɔ nɛ́ mɛ̀n do légelegemɛ. Wɛ̃tɛpidenɔn kú kũ nɔgbɛ̃ pìio dasi. 13 Kũ
Dikiri a è, akũ à kɛ̀nɛ wɛ̃nda, à pìnɛ: Ǹsun ɔ́ɔ dɔro. 14 Akũ à nà gɛ̀ɛ pìii, à
ɔ nà a àkpatiia. Kũ gbɛ̃ kũ ò sɛnanɔ zɛ̀, akũ à pì: Kɛfɛnna, ma ònnɛ ǹ vu!
15 Akũ gɛ̀ɛ pìi vùtɛ à nà yã'onaaa. Akũ Yesu a kpà a daa. 16 Vĩna gbɛ̃nɔ kũ̀ ń
pínki, ò Luda sáabu kpà ò pì: O annabi zɔ̃kɔ̃ɔ è ó tɛ́. Ò pì dɔ: Luda sù a gbɛ̃nɔ
gwa. 17 Akũ Yesu baaruu dà Yudea bùsula kũ bùsu kũ ò likainɔ pínki.

Yahaya Da'itɛkɛri zɩ̀rinɔ
(Mat 11:1-19)

18 Yahaya ìbanɔ yã pìnɔ bàbanɛ pínki. Akũ Yahaya ń gbɛ̃nɔn planɔ sìsi, 19 à
ń zĩ Dikiria, ò a la, àkũmɛ gbɛ̃ kũ ani su ũ yá, ke ògɔ̃ wɛ́ dɔ gbɛ̃ pãndeimɛ?
20 Kũ gbɛ̃ pìnɔ kà Yesu kĩnaa, ò pìnɛ: Yahaya Da'itɛkɛri mɛ́ à ó zĩ ò n la,
mɔkɔ̃mmɛ gbɛ̃ kũ ani su ũ yá, ke ògɔ̃ wɛ́ dɔ gbɛ̃ pãndeimɛ? 21 Zaa gwe
gɔ̃̀nɔ Yesu gbɛ̃nɔ wèrekɔ̃a dasi kũ ń gyãnɔ kũ ń wãwãnɔ kũ ń tãnanɔ. À
tò vɩ̃̀nanɔ gu è dasi dɔ. 22 Akũ à pì Yahaya zɩ̀rinɔnɛ: À gɛ́ à yã kũ a è,
akũsɔ̃ a mànɔ gbãnɛ. À onɛ vɩ̃̀nanɔ tɛn gu e, ɛrɛnɔ tɛn táa o, kusunɔ tɛn
werekɔ̃a, sãtonɔ tɛn yã ma, gɛ̀nɔ tɛn vu, takasidenɔ tɛn baaru nna waazi
ma. 23 Arubarikaden gbɛ̃ kũ àdi fu ma yãaro ũ.

24 Kũ Yahaya zɩ̀rinɔ tà, Yesu Yahaya yã ò parinɛ à pì: Bɔ́n a gɛ gwa
gbárannan? Kàpa kũ ĩa tɛn yĩgãn yá? 25 Bɔ́n a gɛ gwa sàa? Gbɛ̃ kũ à pɔ́kasa
zãrɛ danan yá? Nnamari kũ òdi pɔ́kasa mana danɔ dìgɔ̃ kú kínabɛamɛ.
26 Bɔ́n a gɛ gwa sàa? Annabiin yá? Lɛmɛ! Matɛn oárɛ à de annabila se.
27 Zaakũ Yahayan ò a yã kɛ̃̀ Luda yãn ò pì:

Mani ma zɩ̀ri gbarɛ n ã
à zɛ́ kɛkɛnnɛ.

28 Matɛn oárɛ, nɔgbɛ̃ nɛ́'inaa gũn gbɛ̃ke dí ká Yahaya ũro. Bee kũ abireo
gbɛ̃ kũ à de gbɛ̃ kpɛde ũ kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũn deala.

29 Kũ gbɛ̃ sĩnda pínki a yã mà, ari kũ bɛ'ɔgɔsirinɔ sé, ò yã nna kpà Ludaa,
zaakũ Yahaya ń da'itɛ kɛ̀. 30 Farisinɔ kũ ludayãdannɛrinɔ sɔ̃, ò gì yã kũ
Luda dìtɛ à kɛ́ńnɛi, akũ odi we kũ Yahaya ń da'itɛ kɛ̀ro.

31 Yesu pì: Bɔ́n mani gbãragbɛ̃nɔ kpákũsũoo? Bɔ́n ò bòkɔ̃aoo? 32 Ò de lán
nɛ́ kũ ò kú ɛtɛ gũn, òtɛn lɛ́ zukɔ̃inɔ bà òtɛn pi:

O úra pɛ̀árɛ, ádi ũ wãro.
O wɛ̃nda lɛ̀ɛ sìárɛ, ádi ɔ́ɔ dɔro.
33 Zaakũ Yahaya Da'itɛkɛrii sù, adi burodi sóro, adi sèwɛ̃ miro, akũ a
pì tãnademɛ. 34 Bisãsiri Nɛ́ sù, àdi pɔ́ ble, àdi í mi, akũ a pì: Guturu
wɛ̃miriimɛ, bɛ'ɔgɔsirinɔ kũ durunnakɛrinɔ gbɛ̃nnamɛ. 35 Ama òdi ɔ̃ndɔ̃ dɔ̃
a yãkɛnaaamɛ.

Nísi gbĩ nna kuna Yesu gbáa

36 Farisi ke Yesu sìsi à su à pɔ́ ble kãao. Yesu gɛ̀ɛ a bɛa, akũ àtɛn pɔ́ ble
gɛngɛsɛkɛna. 37 Nɔgbɛ̃ dàvãnide ke kú wɛ̃tɛ pìi gũn. Kũ à mà Yesu tɛn pɔ́
ble Farisi pì bɛa, akũ à gɛ̀ɛ gwe kũ kpáluba fítinnao kũ nísi gbĩ nnao kú a
gũn. 38 À zɛ̀ a kpɛ a gbá sarɛ, àtɛn ɔ́ɔ dɔ. A wɛ́tɛ̃ tɛn tɔ̃ a gɛ̀sɛkpɛa, akũ àtɛn
wara kũ a mìkão, à lɛ́ pɛ̀pɛ a gbáa, akũ à nísi gbĩ nna pìi kùa. 39 Kũ Farisi kũ
à a sìsi pìi è lɛ, akũ à pì a swɛ̃̀ɛ gũn: Tó gbɛ̃ pì bi annabiimɛ, de à nɔgbɛ̃ kũ
àtɛn ɔ naa dí taka dɔ̃̀, kũ dàvãnidemɛ. 40 Akũ Yesu pì Farisi pìinɛ: Simɔ, má
yãke vĩ mà onnɛ. Simɔ pì: Ǹ o, Dannɛri. 41 Yesu pì: Ɔgɔdakɛri ke mɛ́ à kun,
gbɛ̃nɔn planɔ a fĩna kũna, gbɛ̃ do andurufu ɔgɔ wàa pla kpɛ́ basɔɔro, gbɛ̃ do
sɔ̃ ɔgɔ bupla akuri. 42 Kũ ò pɔ́ke vĩ ò fĩna booro, akũ à tòńnɛ ń pla ń pínki. Ń
tɛ́, dí mɛ́ anigɔ̃ yei de a dakelaa? 43 Simɔ wèa à pì: Matɛn da gbɛ̃ kũ ò tònɛ
kũ ɔgɔ zɔ̃kɔ̃ɔmɛ. Yesu pìnɛ: N we mana. 44 Akũ Yesu arɛ dɔ̀ nɔgbɛ̃ pìia, à pì
Simɔnɛ: N nɔgbɛ̃ pìi è yá? Kũ ma gɛ̃ n bɛa, ńdi í kpáma ma gbá pìpiro, akũ
nɔgbɛ̃ pì ma gbá pìpi kũ a wɛ́tɛ̃o, à wàra kũ a mìkão. 45 Ńdi lɛ́ pɛ́maro. Nɔgbɛ̃
pì sɔ̃, zaa gɔrɔ kũ ma gɛ̃ la, adi kámma bo kũ lɛ́pɛna ma gbáaaoro. 46 Ńdi nísi
má ma mìiaro. Nɔgbɛ̃ pì sɔ̃, à nísi gbĩnnade kù ma gbánɔa. 47 Abire yã mɛ́
à tò matɛn onnɛ, à yemai manamana kũ a durunna zɔ̃kɔ̃ɔ kɛ̃̀a yãimɛ. Gbɛ̃
kũ ò a kɛ̃̀ kũ a fítio sɔ̃, yenyĩ fítinlen àdigɔ̃ vĩ. 48 Akũ à pì nɔgbɛ̃ pìinɛ: N
durunnanɔ kɛ̃̀nnɛ. 49 Akũ gbɛ̃ kũ òtɛn pɔ́ ble lɛɛlɛnɔ òkɔ̃nɛ ò pì: Dín gbɛ̃ pì
ũ, kũ àtɛn durunnanɔ kɛ̃ḿmaa? 50 Akũ Yesu pì nɔgbɛ̃ pìinɛ: Ma náani kũ n
kɛ̀ mɛ́ à n sura bà. Ǹ tá bɛ aafia.

8

Nɔgbɛ̃ kũ ò tɛ́ Yesuinɔ

1 Abire gbɛra Yesu kurè wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo, lakutu kũ lakutuo, àtɛn waazi
kɛ, àtɛn kpata kũ à bò Luda kĩnaa baaru nna kpáńnɛ. A zɛ̃̀ri gbɛ̃nɔn kuri
awɛɛplanɔ gɛ̀ɛ kãao 2 kũ nɔgbɛ̃ kũ à tãnanɔ bò ń gũn à ń wérekɔ̃a kũ ń
gyãnɔo. Mariama kũ òdi pinɛ dɔ Mariama Magadalɛni kũ Yesu tãna mɛ̀n
supplanɔ bɔ̀tɛ a gũn kú ń tɛ́ 3 kũ Hɛrɔdu bɛgwari Kuza nanɔ Yoanao kũ
Suzanao kũ nɔgbɛ̃ pãndenɔ dasi. Òdigɔ̃ Yesu kũ a ìbanɔ gwa kũ pɔ́ kũ ò vĩo.

Yãlɛkɔ̃ana kũ pɔ́wɛfãriio
(Mat 13:1-23, Maa 4:1-20)

4 Ò bò wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo ò kàkara Yesui, akũ à yã lɛ̀kɔ̃ańnɛ à pì: 5 Búbari ke
mɛ́ à bò à gɛ̀ɛ pɔ́wɛ fã. Lákũ àtɛn fã nà, a kenɔ lɛ̀tɛ zɛ́ gũn ò táa òa, akũ bãnɔ
sù ò blè. 6 A kenɔ lɛ̀tɛ gbɛ̀ sàraa musu. Kũ ò bùtɛ, akũ ò gàga, kũ odi mɔtɔ
lero yãi. 7 A kenɔ lɛ̀tɛ lɛ̀nɔ gũn, akũ lɛ̀ɛ fùtɛ kũńwo lɛɛlɛ à nàkaraḿma. 8 A
kenɔ sɔ̃ à lɛ̀tɛ zĩtɛ mana gũn, akũ ò bùtɛ ò nɛ́ ì lɛu basɔɔro. Kũ à ò lɛ, à pũ̀tã
à pì: Gbɛ̃ kũ à sã vĩ à yã pì ma.
9 A ìbanɔ a là yã pì bɔkɔtɛnaai. 10 Akũ à pì: Luda á gbá zɛ́ à kpata kũ à
bò a kĩnaa asirinɔ dɔ̃, ama madì o gbɛ̃ kparanɔnɛ kũ yãlɛkɔ̃anaaomɛ, de

ò gu gwa pɔ́ke'enaa sari, ò yã ma a dɔ̀rɔ dɔ̃naa sari. 11 Yã pì bɔkɔtɛnaan
dí: Pɔ́wɛ pì bi Luda yãmɛ. 12 Zɛ́ gũn pɔ́nɔ de lán gbɛ̃ kũ òdi Luda yã manɔ
bà, akũ Ibilisi dì su à yã pìi bo ń swɛ̃̀ɛ gũn, de òsun Luda náani kɛ à ń sura
baro yãi. 13 Gbɛ̀ sàraa musu pɔ́nɔ de lán gbɛ̃ kũ òdi Luda yã ma ò sí kũ
pɔnnaonɔ bà, ama ò zĩni vĩro. Òdi Luda náani kɛ gɔrɔ pla, ama tó ò ń yɔ̃
ò gwà, òdi fumɛ. 14 Pɔ́wɛ kũ ò lɛ̀ɛ lɛ̀nɔ gũnnɔ de lán gbɛ̃ kũ òdi Luda yã
manɔ bà, ama andunia damukɛna kũ aruzɛkɛ yão kũ pɔnnakɛnaaoo dì
nakaraḿma, òdi fɔ̃ ò nɛ́ i à màro. 15 Zĩtɛ mana pɔ́nɔ de lán gbɛ̃ kũ òdi Luda
yã ma kũ nɛ̀sɛpurao òdi sí kũ nɛ̀sɛmanaonɔ bà, akũ òdi mɛna fɔ̃ ari ò gɛ́
karana kɛo.

Yãlɛkɔ̃ina kũ fitilaao
(Maa 4:21-25)

16 Òdi fitila na ò ta kútɛa ke ò ditɛ gádo gbáruro. Òdi di a dibɔɔ musumɛ,
de gbɛ̃ kũ òtɛn gɛ̃nɔ gupura e yãi. 17 Pɔ́ke kú utɛna kũ oni gí boo gupurairo.
Asiriyã ke kun kũ oni ma ò gí o gupuraairo. 18 Abire yãi à yã ma kũ
laakariio. Gbɛ̃ kũ à pɔ́ vĩn Luda ni karanɛ. Gbɛ̃ kũ à pɔ́ke vĩro sɔ̃, bee pɔ́
kũ àtɛn da á vĩ Luda ni sía.

Yesu danɛnɔ
(Mat 12:46-50, Maa 3:31-35)

19 Yesu da kũ a dakũnanɔ sù a kĩnaa, akũ odi le ò nàiro pari yãi. 20 Akũ ò
pìnɛ: N da kũ n dakũnanɔ kú bàai, ò ye n enaai. 21 Akũ à wèḿma à pì: Gbɛ̃
kũ òdi Luda yã ma ò zĩ kɛanɔmɛ ma da kũ ma dakũnanɔ ũ.

Yesu zàga'ĩa zɛnaa
(Mat 8:23-27, Maa 4:35-41)

22 Zĩkea Yesu gɛ̃̀ gó'itɛ gũn kũ a ìbanɔ, akũ à pìńnɛ: Ò bikũ sɛ̀bɛɛ bara. Akũ
ò dà zɛ́n. 23 Gɔrɔ kũ òtɛn gɛ́, i Yesu sɛ̀. Akũ zàga'ĩa fùtɛ sɛ̀bɛla, í tɛn ká gó gũn,
ò kú kari gũn. 24 Akũ a ìbanɔ nài ò a vù ò pì: Dannɛri! Dannɛri! Ótɛn ká í
tɛ́! Akũ à fùtɛ à gì ĩanɛ kũ í kũ àtɛni ń gó yĩpayĩpao, akũ à zɛ̀, gu kɛ̀ kítikiti.
25 Akũ à pìńnɛ: Á ma náani vĩroo? Akũ yã pìi bò ń sarɛ, vĩna ń kũ, akũ ò
òkɔ̃nɛ: Dín gbɛ̃ dí ũ sɛ́ɛ? Bee ĩa kũ ío, àdi yã ditɛńnɛ, akũ àdi a yã mamɛ.

Tãnanɔ gbarɛna alɛdɛnɔa
(Mat 8:28-34, Maa 5:1-20)

26 Akũ ò kà Gadara bùsun sɛ̀bɛɛ bara, Galili bùsu ifãboki kpa. 27 Kũ Yesu
bikũ̀ í bara, à dàkarɛ kũ wɛ̃tɛ pì gɔ̃gbɛ̃ kũ à tãna vĩo. À gɔrɔ pla kɛ̀ adi pɔ́kasa
naawaro. Àdigɔ̃ kú bɛro, sé miranɔ tɛ́. 28-29 Òdi a yĩ kũ mɔ̀kakɔ̃ananɔ, òdi
a da lín a kũna yãi, ama àdi mɔ̀kakɔ̃anaa pìnɔ kɛ̃kɛ̃mɛ, tãna pìi dì a si sɛ̃̀n.
Kũ à Yesu è, akũ à wiki lɛ̀, à sù à kùtɛ a arɛ, akũ à pṹtã à pì: Yesu, Luda
Musude Nɛ́, bɔ́n ó vĩ kɔ̃ ɔĩi? N yã nna! Ǹsun wɛ́ tãmaro. À ò lɛ kũ Yesu ò
tãna pãsĩ pì bo a gũn yãimɛ. 30 Akũ Yesu a là à pì: N tɔ́n deraa? Akũ à
wèala à pì: Ma tɔ́n Dasi. Zaakũ tãnanɔn kú a gũn dasimɛ. 31 Akũ tãna pìnɔ
kútɛ kɛ̀ Yesunɛ manamana ò pì, àsun ń gbarɛ ò si Zĩngo wɛ̀ɛ lòkotoo gũnlo.

32 Alɛdɛ kpàsa zɔ̃kɔ̃ kú gwe, òtɛn pɔ́ ble sĩ̀sĩgɛrɛɛi. Akũ tãna pìnɔ wɛ́ kɛ̀
Yesua à ń gba zɛ́ ò gɛ̃ ń gũn. Yesu ń gbá zɛ́, 33 akũ tãnanɔ gò gbɛ̃ pìia ò gɛ̃̀
alɛdɛnɔ gũn. Akũ alɛdɛ kpàsaa pìi wì kũ bàao, ò sòro sĩ̀sĩgɛrɛɛi ò sì sɛ̀bɛn ò
gàga gwe. 34 Kũ alɛdɛdãrinɔ è lɛ, ò bàa lɛ̀ ò gɛ̀ɛ ò yã pìi bàbańnɛ wɛ̃tɛ gũn kũ
buranɔ. 35 Akũ ò bɔ̀tɛ de ò yã kũ à kɛ̀ɛ pì gwa. Kũ ò sù Yesu kĩnaa, ò gbɛ̃ kũ
tãnanɔ gòaa pìi è vutɛna Yesu gbá sarɛ kũ pɔ́kasao dana, à kú a laakariia.

Akũ vĩna ń kũ. 36 Kũ gbɛ̃ kũ ò yã pìi è kũ wɛ́onɔ òńnɛ deran ò tãnade pìi
wèrekɔ̃a nà, 37 akũ Gadara bùsu gbɛ̃nɔ pínki kútɛ kɛ̀ Yesunɛ à bo ń bùsun,
zaakũ vĩna ń kũ manamana. Akũ à gɛ̃̀ gó'itɛ gũn, àtɛn tá. 38 Gbɛ̃ kũ tãnanɔ
gòaa pì kútɛ kɛ̀nɛ de à tá kãao, ama Yesu gìnɛ à pì: 39 Ǹ ɛra ǹ tá n bɛa, ǹ yã
kũ Luda kɛ̀nnɛ ońnɛ pínki. Akũ à tà, à yã kũ Yesu kɛ̀arɛ kpàkpaa kɛ̀ wɛ̃tɛ pìi
gũn pínki.

Yairu nɛ́ vuna kũ nɔgbɛ̃ kũ à ɔ nà Yesu utaaao
(Mat 9:18-26, Maa 5:21-43)

40 Kũ Yesu ɛ̀ra à sù, akũ gbɛ̃nɔ gbãnakɛ kpài, zaakũ gbɛ̃ sĩnda pínki tɛni
a dãmɛ. 41 Akũ gɔ̃gbɛ̃ kũ à de aduakɛkpɛ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ kũ òdi pinɛ Yairu sù
à wùtɛ a kùaa Yesu gbá sarɛ, à kútɛ kɛ̀nɛ de à gɛ́ a bɛa, 42 kũ a nɛ́ mɛ̀n do
légelege tɛn ga yãi. Nɛ́nɔgbɛ̃ pìi kà wɛ̃̀ kuri awɛɛpla. Kũ Yesu tɛn gɛ́, akũ
pari tɛn nakaraa.

43 Nɔgbɛ̃ ke kú gwe, aru dì bɔtɛa à kà wɛ̃̀ kuri awɛɛpla. Pɔ́ kũ à vĩ pínki à
dɛ̀ ɛzɛdenɔ kĩnaa, ama gbɛ̃ke dí fɔ̃ à a wèrekɔ̃aro. 44 Kũ à nà Yesui kpɛ kpa,
akũ à ɔ nà a uta lɛ́a. Zaa gwe gɔ̃̀nɔ a arubɔtɛnaa zɛ̀. 45 Akũ Yesu pì: Dí mɛ́ à
ɔ nàmaa? Akũ ń gbɛ̃ sĩnda pínki pì á a yã dɔ̃ro. Akũ Pita pì: Dannɛri, gbɛ̃nɔ
likanyĩ òtɛn nakaramma. 46 Akũ Yesu pì: Gbɛ̃ke ɔ nàma, zaakũ má dɔ̃ kũ
gbãna bò ma mɛ̀ɛ gũn. 47 Kũ nɔgbɛ̃ pìi è ò a yã dɔ̃̀, akũ à sù àtɛn lukaluka,
à wùtɛ a kùaa a gbá sarɛ, akũ à yã kũ à tò à ɔ nàaa ò gbɛ̃ sĩnda pínki wára
kũ lákũ à aafiaa lè nà gɔ̃̀nɔ. 48 Yesu pìnɛ: Nɔgbɛ̃, ma náani kũ n kɛ̀ mɛ́ à n
werekɔ̃a. Ǹ tá bɛ aafia.

49 Kũ Yesu kpɛ́ àtɛn yã o, ò bò aduakɛkpɛ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì bɛa, ò sù ò pìnɛ:
N nɛ́ pìi kɛ̀ sari, ǹsun wari dɔ dannɛriia doro. 50 Yesu yã pìi mà, akũ à pì
Yairunɛ: Ǹsun tó swɛ̃̀ kɛ̃nguro. Ǹ ma náani kɛ dé, ani werekɔ̃a. 51 Kũ à kà
a bɛa, adi we gbɛ̃ke gɛ̃̀ kãaoro, sé Pita kũ Yuhanao kũ Yamisio kũ nɛ́ pì de
kũ a dao. 52 Gbɛ̃ kũ ò kú gwenɔ tɛn ɔ́ɔ dɔ ń pínki, òtɛni ń zĩda kɛ̃kɛ̃. Akũ Yesu
pì: Ásun ɔ́ɔ dɔro. Adi garo, àtɛn i omɛ. 53 Akũ ò a lalandi kɛ̀, zaakũ ò dɔ̃̀ kũ
nɛ́ pìi gà kɔ̀. 54 Yesu a kũ̀ a ɔa, akũ à pũ̀tã à pì: Nɛ́nɔkpare, ǹ vu! 55 Akũ à
wɛ̃̀ndii sù, à fùtɛ gɔ̃̀nɔ. Yesu pì ò pɔ́ble kpáa. 56 Yã pìi bò nɛ́ pì de kũ a daoo
sarɛ, akũ Yesu òńnɛ òsun yã kũ à kɛɛ pì o gbɛ̃ke maro.

9

Yesu zĩ̀rinɔ zĩnaa
(Mat 10:5-15, Maa 6:7-13)

1 Yesu a ìba gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ sìsiai, akũ à ń gbá gbãna kũ ikoo ò
tãna buri sĩnda pínki go ḿma, ò gyãnɔ werekɔ̃aḿma. 2 Akũ à ń zĩ ò kpata
kũ à bò Luda kĩnaa yã waazi kɛ, ò gyãrenɔ werekɔ̃a. 3 À pìńnɛ: Ásun pɔ́ke
sɛ́ à gɛ́oro, gò ke bɔ̀kɔlokona ke zàna ke ɔgɔ ke uta mɛ̀n pla. 4 Ɔn kũ a kipan,
àgɔ̃ kú gwe ari à gɛ́ boo wɛ̃tɛ pìi gũn. 5 Wɛ̃tɛ kũ odi gbãnakɛ kpáárɛnlo, à
bon à lukutɛ̃ warawara á gbánɔa ń tona kũ Ludao sèeda ũ. 6 Akũ ò dà zɛ́n,
ò kurè wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo, ò baaru nna kpàńnɛ, ò gyãnɔ wèrekɔ̃aḿma gu sĩnda
pínki.

Hɛrɔdu bídikɛnaa
(Mat 14:1-12, Maa 6:14-29)

7 Kũ kína Hɛrɔdu yã birenɔ mà pínki, akũ à bídi kɛ̀, zaakũ gbɛ̃kenɔ tɛn pi
Yahaya Da'itɛkɛri mɛ́ à fùtɛ bona gan. 8 Gbɛ̃kenɔ pì Iliasu mɛ́ à bò à sùḿma,

gbɛ̃kenɔ pì dɔ annabi yãnɔ doke mɛ́ à vù. 9 Hɛrɔdu pì: Ma Yahaya mìi zɔ̀.
Dín gbɛ̃ kũ ma a baaruu màa pì ũ sɛ́ɛ? Akũ àtɛn wɛtɛ ń wɛ́ kɛ pla.

Yesu pɔ́blekpana gɔ̃gbɛ̃ gbɛ̃nɔn dúbu sɔɔronɔa
(Mat 14:13-21, Maa 6:30-44, Yuh 6:1-14)

10 Kũ zɪ̀rii pìnɔ sù, akũ ò yã kũ ò kɛ̀nɔ gbȁ Yesunɛ. Akũ à ń sɛ́tɛ ńtɛ̃nɛ
à gɛ̀ɛ kũńwo wɛ̃tɛ kũ òdi pi Bɛtɛsaida. 11 Kũ pari dɔ̀, akũ ò pɛ̀tɛi. À
gbãnakɛ kpàńyĩ, à kpata kũ à bò Luda kĩnaa yã òńnɛ, akũ à gbɛ̃ kũ ò ye
ò ń werekɔ̃anɔ wèrekɔ̃a.
12 Kũ ifãntɛ̃ bùsa, zɪ̀ri gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ nài ò pìnɛ: Ǹ gbɛ̃nɔ gbarɛ ò
gɛ́ kipaki kũ pɔ́bleo wɛtɛ lakutu kũ bura kũ ò kú kãninɔ gũn, zaakũ sɛ̀ntɛ
pɔ̀rɔtun ó kú la. 13 À pìńnɛ: Ákɔ̃nɔ à pɔ́ kpáḿma ò ble. Akũ ò pì: Burodi
mɛ̀n sɔɔro kũ kpɔ̀ mɛ̀n plao ó vĩ. Séde ò gɛ́ pɔ́ble lú gbɛ̃ dínɔnɛ ń pínki.
14 Gɔ̃gbɛ̃nɔn kú gwe gbɛ̃nɔn dúbu sɔɔro taka. Akũ à pì a ìbanɔnɛ: À tó ò
vutɛ gȁ kũ gȁao gbɛ̃nɔn bupla akurikuri. 15 Akũ ò kɛ̀ lɛ, ò ń vútɛvutɛ ń
pínki. 16 Akũ à burodi mɛ̀n sɔɔro kũ kpɔ̀ mɛ̀n pla pìnɔ sɛ̀ à a wɛ́ sɛ̀ musu à
arubarikaa dàn. Akũ à lìlikɔ̃rɛ à kpà a ìbanɔa, ò kpàatɛtɛ gbɛ̃nɔnɛ. 17 Ò pɔ́
blè ò kȁ ń pínki, akũ ò a kusu kũ ò gɔ̀nɔ sɛ̀tɛ tãnko kuri awɛɛpla pà.

Pita Yesu Arumasihukɛna onaa
(Mat 16:13-23, Maa 8:27-33)

18 Zĩkea kũ Yesu tɛn adua kɛ ado, a ìbanɔ sù ò a lè, akũ à ń lá à pì: Dín
gbɛ̃nɔ dì pi má de a ũu? 19 Ò wèa ò pì: Gbɛ̃kenɔ dì pi Yahaya Da'itɛkɛriimɛ,
gbɛ̃kenɔ dì pi Iliasu, gbɛ̃kenɔ dì pi dɔ annabi yãnɔ doke mɛ́ à vù. 20 Akũ
à ń lá à pì: Ákɔ̃nɔ sɔ̃, dín adì pi má de a ũu? Pita wèa à pì: Luda gbɛ̃
Arumasihumɛ n ũ.

Yesu a ga kũ a vunaao yã'onaa
(Mat 16:21-28, Maa 8:31-9:1)

21 Akũ à gìńnɛ òsun yã pì o gbɛ̃ke maro. 22 Akũ à pì dɔ: Séde Bisãsiri Nɛ́
wɛ́tãmmana le manamana, gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ sa'orikinɔ kũ ludayãdannɛrinɔ
ni gíi, oni a dɛ, a gɔrɔ aakɔ̃de zĩ ani vu.
23 Akũ à pìńnɛ ń pínki: Tó gbɛ̃ ye à kɛ ma ìba ũ, séde à gí a zĩda wɛ̃̀ndiii,
àgɔ̃ a lígbãndurukpana sɛ́ lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà àgɔ̃ tɛ́omai. 24 Gbɛ̃ kũ à ye àgɔ̃
a wɛ̃̀ndi kũna ni kurai. Gbɛ̃ kũ à gì a wɛ̃̀ndiii ma yãi sɔ̃, ade nigɔ̃ wɛ̃̀ndi vĩ.
25 Tó gbɛ̃ andunia lè pínki, à a zĩda lilin kɛ̀o à kùra a wɛ̃̀ndiii, bɔ́ àreen ani
lee? 26 Tó gbɛ̃ makũ kũ ma yão wé'i kȕ, Bisãsiri Nɛ́ ni ade wé'i kũ gɔrɔ kũ
ani su a gakuri gũn kũ a De gakurio kũ a malaikanɔ gakurio. 27 Yãpuran
matɛn oárɛ, gbɛ̃kenɔ kú la kũ oni garo ari ò kína kũ Luda kà e.

Yesu linaa
(Mat 17:1-8, Maa 9:2-8)

28 Yã pì onaa gbɛra à kà azuma do taka bà, akũ à Pita kũ Yuhanao kũ
Yamisio sɛ̀ à dìdi kũńwo kpia de à adua kɛ. 29 Kũ àtɛn adua kɛ, a ãnn lìtɛ a
pɔ́kasanɔ kɛ̀ púu táitai. 30 Kãnto gbɛ̃nɔn planɔn kú kãao, Musa kũ Iliasuo,
òtɛn yã o kũ Yesuo. 31 Ò bò ò sùa gakuri gũn, òtɛn andunia kũ ani tó zaa
Yurusalɛmu yã o. 32 I Pita kũ a gbɛ̃nɔo sɛ̀. Kũ ò vù, ò Yesu gakuri è kũ
gbɛ̃nɔn pla kũ ò zɛna a sarɛnɔ. 33 Kũ gbɛ̃nɔn pla pìnɔ tɛn kɛ̃kɔ̃a kũ Yesuo,
Pita pìnɛ: Dikiri, à mana kũ ó kú la. Ò kuta dɔ mɛ̀n aakɔ̃, n pɔ́ mɛ̀n do, Musa
pɔ́ mɛ̀n do, Iliasu pɔ́ mɛ̀n do. À dɔ̃ yã kũ átɛn oro. 34 Kũ àtɛn o lɛ, ludambɛ
luku kìpa à dàńla. Kũ ò kú a gũn, vĩna ń kũ, 35 akũ ò kòtoo mà a gũn à pì:

Ma Nɛ́ kũ ma a sɛ̀n dí. À a yã ma. 36 Kòtoo pì manaa gbɛra ò è Yesu mɛ́ à gɔ̃̀ gwe ado. A ìbaa pìnɔ ń lɛ́ kũ̀, odi yã kũ ò è o gbɛ̃ke ma gɔrɔ kũ̀aro.

Nɛ́gɔ̃gbɛ̃ tãnade werekɔ̃anaa
(Mat 17:14-18, Maa 9:14-27)

37 Kũ gu dɔ̀, ò kìpa kpi pìi musu, akũ gbɛ̃nɔ sù da Yesulɛ dasi. 38 Zàa
gũn gɔ̃gbɛ̃ ke pũ̀tã à pì: Dannɛri, n yã nna! Ǹ ma nɛ́ gwa, zaakũ ma nɛ́
mɛ̀n do kũ má vĩn gwe. 39 Tãna dì futɛa, akũ àdi wiki lɛ́ kãnto. Àdi a pãtɛ
àgɔ̃ bigiri kɛkɛ àgɔ̃ lɛ́'ifuta bɔtɛ, àdi wari dɔa àdi goa likalikaro. 40 Ma wɛ́
kɛ̀ n ìbanɔa ò pɛ́ tãna pìia à bo, akũ ò fùa. 41 Yesu pì: Gbãragbɛ̃ yakana
ludanaanikɛrisarinɔ! Manigɔ̃ kú kãáo ari bɔrɛɛ? Manigɔ̃ mɛna kãáo ari
bɔrɛɛ? Ǹ mɔ́ kũ n nɛ́ pìio la. 42 Ari nɛ́ pì gɔ̃ gɛ́ nai, akũ tãna pì a pã̀tɛ, àtɛn
bigiri kɛkɛ. Akũ Yesu gì tãna pìinɛ à nɛ́ pìi wèrekɔ̃a, akũ à a kpà a dea.
43 Luda gbãna zɔ̃kɔ̃ yã pìi bò ń sarɛ ń pínki.

Yesu ɛra à a ga yã'onaa
(Mat 17:22-23, Maa 9:30-32)

Gbɛ̃nɔ lɛ́ wɛ̃̀ Yesu yãkɛnaa pínki, akũ à pì a ìbanɔnɛ: 44 Àgɔ̃ yã díkĩna kũna
á nɛ̀sɛɛ gũn. Oni Bisãsiri Nɛ́ na gbɛ̃nɔnɛ ń ɔ̃ĩ tera. 45 Odi yã pìi dɔ̀rɔ dɔ̃ro, a
mì utɛnańnɛ, ò fùa, akũ vĩna ń kũ ò yã pì gbɛkaa.

Denla yã
(Mat 18:1-5, Maa 9:33-37)

46 Akũ ò fùtɛ kũ lɛ́kpakɔ̃ao denakɔ̃la yã musu. 47 Yesu laasun kũ à kú ń
nɛ̀sɛɛ gũn dɔ̃̀, akũ à nɛ́ fíti sɛ̀ à a zɛ̀ a sarɛ, 48 à pìńnɛ: Gbɛ̃ kũ à nɛ́ dí taka sì
ma ìbakɛ yãi, makũmɛ à ma si. Gbɛ̃ kũ à ma si sɔ̃, ade gbɛ̃ kũ à ma zĩ sìmɛ.
Gbɛ̃ kũ à a zĩda dìtɛ kĩana á tɛ́ mɛ́ à gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ.

Gbɛ̃ kũ adi ibɛrɛ sɛ́ kãáoro bi a gbɛ̃ndomɛ
(Maa 9:38-40)

49 Akũ Yuhana pì: Dannɛri, o gbɛ̃ke è, àtɛn tãnanɔ gońma kũ n tɔ́o, akũ
o ginɛ, zaakũ ó gbɛ̃nlo. 50 Akũ Yesu pì: Ásun gínɛro, zaakũ gbɛ̃ kũ adi ibɛrɛ
sɛ́ kãáoro bi á gbɛ̃ndomɛ.

Samaria bùsu lakutu gina Yesui

51 Kũ Yesu tana ludambɛ gɔrɔ kà kãni, à mìi pɛ̀ Yurusalɛmua. 52 Akũ à
gbɛ̃nɔ gbàrɛ ò dòárɛ arɛ, akũ ò gɛ̀ɛ ò gɛ̃̀ Samaria bùsu lakutu ke gũn de ò
soru kɛnɛ. 53 Akũ lakutude pìnɔ gì a síi kũ à mìi pɛ̀ Yurusalɛmua yãi. 54 Kũ
a ìba kenɔ Yamisi kũ Yuhanao è lɛ, ò pì: Dikiri, ń ye ò pi tɛ́ bo ludambɛ à su
à ń kakatɛn yá? 55 Akũ Yesu lìtɛ à kpã̀kɛ̃ńyĩ. 56 Akũ òtɛn gɛ́ lakutu pãndea.

Tɛna Yesui
(Mat 8:19-22)

57 Kũ ò tɛ́ zɛ́n, gɔ̃gbɛ̃ ke sù à pì Yesunɛ: Gu kũ ntɛn gɛ́n pínki, manigɔ̃ tɛ́nyĩ.
58 Yesu pìnɛ: Gbɛ̃gbonnɔ ń tò vĩ, bãnɔ ń sà vĩ. Bisãsiri Nɛ́ sɔ̃ à ĩampaki vĩro.
59 Yesu pì gbɛ̃ pãndenɛ: Ǹ mɔ́ ǹ tɛ́mai. Akũ gbɛ̃ pìi pì: Dikiri, ǹ tó ari ma
de gɛ̀ɛ kpágui gĩa. 60 Yesu pìnɛ: Ǹ tó gɛ̀nɔ ń gɛ̀nɔ vĩ. Mɔkɔ̃n sɔ̃, ǹ gɛ́ kpata kũ
à bò Luda kĩnaa yã waazi kɛ. 61 Gbɛ̃ pãnde pì dɔ: Manigɔ̃ tɛ́nyĩ Dikiri, ama
ǹ tó mà gɛ́ lɛ́ za ma bedenɔa gĩa. 62 Yesu pìnɛ: Gbɛ̃ kũ swakure na a ɔ̃ĩ, tó
àtɛn kpɛ gwa, ade dí kɔ̃ sɛ́ kũ kpata kũ à bò Luda kĩnaaoro.

10

Gbɛ̃nɔn baaakɔ̃ akuri awɛɛplanɔ zĩnaa
(Mat 11:20-27, 13:16-17)

1 Abire gbɛra Dikiri gbɛ̃nɔn baaakɔ̃ akuri awɛɛpla pãndenɔ dìtɛ, akũ à ń
zĩ gbɛ̃nɔn plapla ò doárɛ arɛ wɛ̃tɛ kũ gu kũ á ye à gɛ́nnɔo pínki. 2 À pìńnɛ:
Pɔ́kɛ̃na zɔ̃kɔ̃, ama a zĩkɛrinɔn dasiro. À wɛ́ kɛ Buradea de à zĩkɛrinɔ gbarɛ ò
a pɔ́ kɛkɛ. 3 À da zɛ́n. Matɛni á zĩ lán sãnɛ bɔ̀rɔnɔ bà lɛwannanɔ tɛ́mɛ! 4 Ásun
ɔgɔsɔ̃nɔ sɛ́ro ke bɔ̀kɔlokona ke kyatenɔ. Ásun zɛ zɛ́n à fɔ kpá gbɛ̃kearo. 5 Ɔn
kũ a gɛ̃n pínki à pi gĩa Luda ɔn pì gba aafia. 6 Tó aafiade kú gwe, á fɔɔ
aafiade ni gɔ̃nɛ. Tó à kú gwe sɔ̃ro, ani ɛra à suáwamɛ. 7 Àgɔ̃ kú ɔn pìi gũn,
à pɔ́mina ke pɔ́ble kũ ò kpàáwa ble, zaakũ zĩkɛrii kà à a láada le. Ásungɔ̃
kipaki lilin kɛro. 8 Wɛ̃tɛ kũ a gɛ̃n akũ ò á sí, à pɔ́ kũ ò sùoárɛ ble. 9 À
wɛ̃tɛ pì gyãrenɔ werekɔ̃a, à o gbɛ̃nɔnɛ kpata kũ à bò Luda kĩnaa kà kãni
kũńwo. 10 Tó a gɛ̃ wɛ̃tɛ gũn, tó odi á sí sɔ̃ro, à bɔtɛ gãnulɛa à pi: 11 Bee á
wɛ̃tɛ lukutɛ̃ kũ à kpà ó gbála se, o wàra á tona kũ Ludaoo sèeda ũ. Àgɔ̃ dɔ̃
sãnsãn kũ kpata kũ à bò Luda kĩnaa kà kãni. 12 Matɛn oárɛ, yãkpatɛkɛgɔrɔ
zĩ wɛ́tãmma kũ Sɔdɔmudenɔ ni le nigɔ̃ sãna de wɛ̃tɛpidenɔ pɔ́la.

13 Waiyoo Kɔrazĩdenɔ! Waiyoo Bɛtɛsaidadenɔ! Tó ma daboyã kũ ma
kɛ̀ á tɛ́nɔ kɛ̀ Taya kũ Sidɔ̃o yã, de wɛ̃tɛpidenɔ uta kasanɔ dàda, ò vùtɛ
tuburaa à gìi kɛ̀ nɛ̀sɛlitɛnaa sèeda ũ. 14 Yãkpatɛkɛ-gɔrɔ zĩ á wɛ́tãmma nigɔ̃
de Tayadenɔ kũ Sidɔ̃denɔ pɔ́la. 15 Á Kapɛnamudenɔ sɔ̃, áni gbã à zɔ̃ Ludaan
yá? Oni ɔ sɔ̃ái ari gyãwãn.

16 Akũ Yesu pì a ìbanɔnɛ: Gbɛ̃ kũ à á yã mà ma yã màmɛ. Gbɛ̃ kũ à gìái
gìmaimɛ. Gbɛ̃ kũ à gìmai sɔ̃, ade gì gbɛ̃ kũ à ma zĩimɛ.

17 Gbɛ̃nɔn baaakɔ̃ akuri awɛɛpla pìnɔ gɛ̀ɛ, akũ ò ɛ̀ra ò sù kũ pɔnnao ò pì:
Dikiri, bee tãnanɔ mìi nàtɛwɛrɛ n tɔ́ yãi. 18 Yesu pìńnɛ: Ma Setan è à lɛ̀tɛ
bona ludambɛ lán legũpinaa bà. 19 Ma á gbá zɛ́ à táa o mlɛ̃̀nɔ kũ fínɔ kũ á
ibɛrɛ gbãna pínkinɔa, pɔ́ke ni á kĩnnaro. 20 Bee kũ abireo ásun pɔnna kɛ kũ
mì kũ tãnanɔ dì natɛárɛoro. À pɔnna kɛ kũ á tɔ́ kú takadan ludambɛ yãi.

21 Zĩ birea Luda Nini Yesu pɔ kɛ̀ nna manamana à pì: Baa, musu kũ
zĩtɛo Dikiri, ma n sáabu kɛ̀, kũ n yã birenɔ ùtɛ yãdɔ̃rinɔnɛ kũ ɔ̃ndɔ̃rinɔ n
boo kyódɔ̃risarinɔnɛ. Lɛmɛ, Baa, zaakũ n pɔyenyĩnaamɛ. 22 Ma De pɔ́ sĩnda
pínki nàmɛnɛ ma ɔĩ. Gbɛ̃ke Luda Nɛ́ dɔ̃ro, tó adi kɛ De Luda baasiro. Gbɛ̃ke
De Luda dɔ̃ro, tó adi kɛ a Nɛ́ kũ gbɛ̃ kũ Nɛ́ pì yei à mɔńnɛnɔ baasiro.

23 Akũ Yesu arɛ dɔ̀ a ìbanɔa ńtɛ̃nɛ, à pìńnɛ: Arubarikadenɔmɛ á ũ pɔ́ kũ
átɛn e kũ wɛ́o yãi. 24 Matɛn oárɛ, annabinɔ kũ kínanɔn kun yã dasi, ò ye ò
pɔ́ kũ átɛn enɔ e, odi ero, ò ye ò yã kũ átɛn manɔ ma, odi maro.

Samaria bùsu gbɛ̃ mana

25 Dokadɔ̃ri ke fùtɛ de à Yesu yɔ̃ à gwa à pì: Dannɛri, deran mani kɛ nà
mà wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro lee? 26 Yesu pìnɛ: Deran ò kɛ̃̀ doka takadan nàa?
N a kyó kɛ̀ n mà deramɛɛ? 27 Gbɛ̃ pìi wèa à pì: Ǹgɔ̃ ye Dikiri n Ludai kũ
nɛ̀sɛɛo mɛ̀n do kũ n ninio pínki kũ n laasunnwo pínki n gbãna lɛ́n, n swɛ̃̀
gɔ̃ kúa, abire gbɛra ǹgɔ̃ ye n gbɛ̃dakei lán n zĩda wɛ̃̀ndii bà. 28 Yesu pìnɛ: N
we mana. Ǹgɔ̃ kɛ lɛ, ĩnigɔ̃ kun. 29 Gbɛ̃ pì ye à yã nna kpá a zĩdaa, akũ à Yesu
là à pì: Dín ma gbɛ̃dake ũu?

30 Akũ Yesu pìnɛ: Gbɛ̃ke mɛ́ à bò Yurusalɛmu àtɛn gɛ́ Yɛriko, akũ kpãni
kàsaranɔ zɛ́ zɔ̃̀nɛ. Ò a pɔ́kasanɔ sìa, ò a gbɛ̃̀ búgubugu ari à kà gana. Akũ ò

a tòn ò gɛ̃̀ zɛ́la. 31 À sù à lè sa'ori ke zɛ́ dokɔ̃nɔ pìi sɛ̀. Kũ à a è, akũ à pɛ̃̀nɛ à
gɛ̃̀tɛ. 32 Lɛmɛ dɔ kũ Levi buri ke kà gu pìn, à a è, akũ à pɛ̃̀nɛ à gɛ̃̀tɛ. 33 Ama
Samaria bùsu gbɛ̃ke tɛ́ zɛ́ pìn. Kũ à sù à a è, akũ à kɛ̀nɛ wɛ̃nda. 34 À nài, à
ɛzɛ màma gu kũ à kɛ̃̀nnanɔa kũ nísio kũ sèwɛ̃o, à pɔ́ yɛ̃̀yĩa. Akũ à a sɛ̀ à dì
a zaaki kpɛ, à gɛ̀ɛ kãao nibɔnɔ kipakia, gu kũ à a gwàn. 35 Kũ gu dɔ̀, akũ à
andurufu ɔgɔ bò mɛ̀n pla à kpà kipakide pìia à pì: Ǹ a gwamɛnɛ. Tó n ɔgɔ
dɛ̀ de adila a musu, mani fĩna bonnɛ, tó ma su.
36 Tɔ̀! Gbɛ̃nɔn aakɔ̃ pìnɔ tɛ́ dín ntɛn da gbɛ̃ kũ kpãninɔ dàalɛ pì gbɛ̃dake
ũu? 37 Dokadɔ̃rii pìi wèa à pì: Gbɛ̃ kũ à a wɛ̃nda dɔ̃̀mɛ. Akũ Yesu pìnɛ: Ǹ gɛ́
ǹ kɛ lɛ se.

Yesu kunna Maata kũ Mariamao bɛa

38 Gɔrɔ kũ Yesu kũ a ìbanɔn tɛ́ zɛ́n, ò kà wɛ̃tɛ gũn, akũ nɔgbɛ̃ kũ òdi pinɛ
Maata Yesu sì a bɛa. 39 À dakũna vĩ, òdi a sísi Mariama, à vùtɛ Dikiri gbá
sarɛ, àtɛni a yã ma. 40 Kĩni zĩ kɛ̀ Maataa dasi, akũ à sù Yesu kĩnaa à pì:
Dikiri, kũ ma dakũna ma to zĩ gũn mado, adi kɛnnɛ yãke ũroo? Ǹ onɛ à
kpámai. 41 Akũ Dikiri wèa à pì: Maata, Maata, ntɛn damu kɛ dasi, ntɛn
wari dɔ n zĩdaa kũ yãnɔo dasi. 42 Yã mɛ̀n do mɛ́ à zɛ́ vĩ. Mariama baka
mana sɛ̀, oni síaro.

11

Aduakɛnaa
(Mat 6:9-15, 7:7-11)

1 Zĩkea Yesu tɛn adua kɛ gukea. Kũ à làka, a ìba ke pìnɛ: Dikiri, ǹ
aduakɛnaa dadawɛrɛ, lákũ Yahaya dà a ìbanɔnɛ nà. 2 Akũ à pìńnɛ: Tó átɛn
adua kɛ, àgɔ̃ pi:

Baa, ǹ tó ògɔ̃ dɔ̃ kũ n tɔ́ adona.

Ǹ tó kpata kũ à bò n kĩnaa bo gupuraa.

3 Ǹ ó gba pɔ́ kũ ónigɔ̃ ble lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà.

4 Ǹ ó durunnanɔ kɛ̃wá,
zaakũ odì kɛ̃ gbɛ̃ kũ ò durunna kɛ̀wɛrɛnɔnɛ ń pínki.

Ǹsun tó ò fu yɔ̃ogwanaaaro.

5 Akũ à pìńnɛ: Ò pì á gbɛ̃ke mɛ́ à gbɛ̃nna vĩ, akũ à gɛ̀ɛ a kĩnaa lizãndo à pìnɛ:
Ma su n kĩnaamɛ, ǹ burodi sãkãmɛnɛ mɛ̀n aakɔ̃. 6 Nibɔɔ kìpama tera dí, má
pɔ́ke vĩ mà kpáaro. 7 Akũ a gbɛ̃nna pìi wèa zaa kpɛ́ gũn à pì: Ǹsun wari
dɔmaro, ma gbàa tà kɔ̀. Ma gɛ̃ kpɛ́n kũ ma nɛ́nɔ, mani fɔ̃ mà futɛ mà pɔ́ke
kpámmaro. 8 Matɛn oárɛ, bee tó adi futɛ à kpàa gbɛ̃nnakɛ yãiro, ani futɛ à
pɔ́ kũ à yei kpáa, kũ à zɛ̀i dãndãn yãi. 9 Makũ sɔ̃ matɛn oárɛ, à wɛ́ kɛ, Luda
ni kpááwa. À wɛtɛ, áni le. À gbà lɛ́, Luda ni wɛ̃árɛ. 10 Zaakũ gbɛ̃ kũ à wɛ́
kɛ̀ɛn òdi kpáa, gbɛ̃ kũ à wɛ̀tɛ sɔ̃ àdi le, gbɛ̃ kũ à gbàa lɛ̀ɛn oni wɛ̃nɛ. 11 Ákɔ̃nɔ
kũ á nɛ́nɔ vĩ, tó á nɛ́ kpɔ̀ wɛ́ kɛ̀áwa, á dí mɛ́ ani mlɛ̃̀ sɛ́ à kpáaa? 12 Ke tó à
nɛ́ konɛgbĩni wɛ́ kɛ̀áwa, á dí mɛ́ ani fí sɛ́ à kpáaa? 13 Bee kũ á vãnikɛo á pɔ
mana kpana á nɛ́nɔa dɔ̃. Oni á De kũ à kú musu Nini kpana gbɛ̃ kũ ò wɛ́
kɛ̀anɔa pɔ́ o dɔ yá?

Tãnagona gbɛ̃nɔa
(Mat 12:22-30, 43-45, Maa 3:20-27)

14 Yesu tɛn tãna sãto kpáturuku go gbɛ̃a. Kũ tãna pìi gòa, sãto pìi nà
yã'onaaa, akũ yã pìi bò pari sarɛ. 15 Akũ ń gbɛ̃kenɔ pì: Àdi tãna gońma

kũ tãnanɔ kína Bɛlɛzɛbubu gbãnaomɛ. 16 Akũ gbɛ̃ pãndenɔ a yɔ̃̀ ò gwà, ò
a gbɛ̀ka à sèeda ke kɛńnɛ kũ Luda gbãnao. 17 Kũ Yesu ń laasun dɔ̃̀, akũ à
pìńnɛ: Kpata kũ a gbɛ̃nɔ ibɛrɛɛ sɛ̀ kũ kɔ̃o ni kakatɛ. Ɔn kũ a gbɛ̃nɔ ibɛrɛɛ sɛ̀
kũ kɔ̃o ni gɔ̃ bɛzĩ ũmɛ. 18 Tó Setan ibɛrɛɛ sɛ̀ kũ a gbɛ̃nɔo, deran a kpata
ni gì kɛɛ? Ma ò lɛ kũ átɛn pi madì tãna gońma kũ Bɛlɛzɛbubu gbãnao
yãimɛ. 19 Tó Bɛlɛzɛbubu gbãnan madì tãna gooḿma, á gbɛ̃nɔ dì gońma
kũ dí gbãnaomɛɛ? Lɛmɛ á zĩda gbɛ̃nɔ á ɛ́kɛ bò lɛ. 20 Tó ma tãnagońmana bi
Luda ɔgbɛɛmɛ, àgɔ̃ dɔ̃ kũ kína kũ Luda kàa sù à á lén gwe. 21 Tó gɔ̃sa gbãna
zɩ̃̀kabɔnɔ kũna àtɛni a ɔn dãkpão, a aruzɛkɛnɔ dìgɔ̃ aafiaamɛ. 22 Ama tó
gbɛ̃ kũ a gbãna deala sù à gɛ̃̀i à gbãna mɔ̀nɛ, ani a gɔ̃kɛbɔ kũ à a náani vĩnɔ
sɛ́tɛ, ani a aruzɛkɛ kpaatɛtɛńnɛ. 23 Gbɛ̃ kũ à kú kũmaoro bò ma kpɛ. Gbɛ̃
kũ àdi pɔ́ kakara kũmaoro dì fãkɔ̃amɛ.
24 Tó ò tãna gò gbɛ̃a, àdigɔ̃ likara zɔ̃ gukorin àgɔ̃ vutɛki wɛtɛ. Tó adi lero,
akũ àdi pi: Mani ɛra mà tá ma bɛ zĩamɛ. 25 Tó à kà gwe, àdi le à warana
swáswa zɛ́azɛa, 26 akũ àdi gɛ́ tãna kũ ń pãsĩ dealanɔ sɛ́tɛ mɛ̀n suppla à su
kũńwo, òdi gɛ̃ ò vutɛn. Lɛmɛ ade gwena kpɛkpɛ vãni dìgɔ̃ de a káakupɔla.

Arubarika yã

27 Kũ Yesu tɛn o lɛ, nɔgbɛ̃ ke pũ̀tã zàa gũn à pì: Nɔgbɛ̃ kũ à n i à yɔ̃ kpàmma
arubarika vĩ. 28 Akũ Yesu pì: Oi! Arubarikadenɔn gbɛ̃ kũ ò Luda yã mà ò
kũnanɔ ũ.

Sèeda gbɛkana Yesua
(Mat 12:38-42)

29 Kũ pari tɛn kara, akũ Yesu pì: Gbãragbɛ̃nɔn zara. Òdi sèeda
gbɛkama, ama mani sèeda ke kɛńnɛro, sé Inusa pɔ́. 30 Lákũ Inusa de
sèeda ũ Ninɛvadenɔnɛ nà, lɛn Bisãsiri Nɛ́ nigɔ̃ de sèeda ũ gbãragbɛ̃nɔnɛ lɛ.
31 Yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ gɛ̀nɔmidɔki kpa saraunia ni vu à yã dí gbãragbɛ̃nɔa,
zaakũ à bò zaa andunia lɛ́a, à sù Sulemanu ɔ̃ndɔ̃yã ma, akũ gbɛ̃ kũ à
de Sulemanula kú la sà. 32 Yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ Ninɛvadenɔ ni futɛ ò yã da
gbãragbɛ̃nɔla, zaakũ kũ Ninɛvadenɔ Inusa waazi mà ò nɛ̀sɛɛ lìtɛ, akũ gbɛ̃
kũ à zɔ̃kɔ̃ de Inusala kú la sà.

Wɛ́mɛ mɛ̀ fitila ũ
(Mat 5:15, 6:22-23)

33 Òdi fitila na ò ditɛ gukpado ke ò gbaka kútɛaro. Òdi di a dibɔɔ
musumɛ, de gbɛ̃ kũ òtɛn gɛ̃nɔ gupura e yãi. 34 N wɛ́mɛ n mɛ̀ fitila ũ. Tó
n wɛ́ aafia, n mɛ̀ pínki nigɔ̃ gupura ũ. Tó n wɛ́ gbãnaro sɔ̃, n mɛ̀ pínki nigɔ̃
gusira ũ. 35 Abire yã mɛ́ à tò, ǹ laakari kɛ, de gupura kũ ntɛn da ń vĩ súngɔ̃
de gusira ũro. 36 Tó n mɛ̀ pínki gupura vĩ, a ke kú gusira gũnlo, anigɔ̃ gu
pura kũ swáswa lándɔ̃ fitila'i dɔmma bà.

Yesu ludayãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ bobona ń dàn
(Mat 23:1-36, Maa 12:38-40, Luk 20:45-47)

37 Kũ Dikiri yã ò à làka, akũ Farisi ke a sìsi à mɔ́ à pɔ́ ble kãao, akũ à gɛ̃̀
à vùtɛ. 38 Kũ Farisi pìi è adi ɔ da ín gbasa ò pɔ́ blero, à bò a sarɛ. 39 Akũ
Dikiri pìnɛ: Ákɔ̃nɔ Farisinɔ adì gbãsĩ bo tokonɔ kpɛ kũ tanɔ, ama wãkũ kũ
yãvãnikɛnaao mɛ́ à á nɛ̀sɛɛ pà. 40 Yɔ̃nkɔnɔ! Luda kũ à pɔ́ kpɛ kɛ̀ mɛ́ à a gũn
kɛ̀ seroo? 41 À pɔ́ kũ à kú á tanɔ gũn dã wɛ̃ndadenɔnɛ, á ta pìnɔ ni gɔ̃árɛ
gbãsĩ sari.
42 Waiyoo ákɔ̃nɔ Farisinɔ! Adì tofenɔ tɔkɔtɛdo kũ kpè'akão kũ dò pɔ́nɔ
pínki kuride kpá Ludaa, akũ adì pã kpá yãzɛdei kũ yena Ludaiio. Yã

birenɔ mɛ́ à de àgɔ̃ kũna pãkpana a kparanɔi sari. 43 Waiyoo ákɔ̃nɔ
Farisinɔ! Adìgɔ̃ ye à vutɛ aduakɛkpɛ vutɛki mananɔn, adìgɔ̃ ye ògɔ̃ fɔ
kpákpaáwa ɛtɛnɔn. 44 Waiyoo ákɔ̃nɔ! Á de lán mira kũ òdigɔ̃ táa oa a
yãdɔ̃naa sari bàmɛ.
45 Akũ dokadɔ̃ri ke pìnɛ: Dannɛri, tó n ò lɛ, ntɛni ó sɔ̃sɔ̃mɛ se. 46 Yesu
pì: Waiyoo ákɔ̃nɔ dokadɔ̃rinɔ sɔ̃! Adì gbɛ̃nɔ da asosɛna zĩ'ũn, akũ adì ɔ
dańma kũ a sɛnaaoro, bee ɔnɛɛ. Waiyoo ákɔ̃nɔ! 47 Adì pɔ́ bo annabi kũ
á dizinɔ ń dɛdɛnɔ miranɔa ń yã dɔngu yãi. 48 Lɛmɛ a sì kũ a zɛ kũ á dizinɔ
yãkɛnanɔomɛ. Ò annabinɔ dɛ̀dɛ, akũ adì pɔ́ bo ń miranɔa. 49 Abire yãi
Luda wɛ́zɛ̃ gũn à pì, áni annabinɔ kũ zìrinɔ zĩáwa. Áni ń gbɛ̃kenɔ dɛdɛ, áni
wɛ́ tã ń gbɛ̃kenɔa. 50 Lɛmɛ annabi kũ ò ń dɛdɛ zaa andunia naanagɔrɔ ari
gbãranɔ yã ni wí teradenɔ musu lɛ, 51 sɛna zaa Habila dɛna ari à gɛ̀ɛ pɛ́
Zakari kũ ò a dɛ̀ sa'oki kũ Luda kpɛ́o daguraa. Ee, matɛn oárɛ, yã birenɔ
pínki ni wí teradenɔ musumɛ. 52 Waiyoo ákɔ̃nɔ dokadɔ̃rinɔ! A dɔ̃naa gbà
mɔ̀nɛ wòto. Ádi gɛ̃ a gũnlo, akũ a kpa gbɛ̃ kũ ò ye ò gɛ̃ a gũnnɔnɛ. 53 Kũ Yesu
bò gwe, ludayãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ nàkaraa gbãngbãn, òtɛn yã lalaa
dasi, 54 òtɛni a kpákpa, de ò a kũ yã kũ àtɛn o gũn.

12

Laakarikɛna Farisinɔ manafikii
(Mat 10:26-27)

1 Gɔrɔ birea gbɛ̃nɔ kàkarai, ò ń lɛ́ dɔ̃ro, ari òtɛn gɛ̀sɛ pɛ́tɛpɛtɛkɔ̃a, akũ à
yã ò a ìbanɔnɛ gĩa à pì: À laakari kɛ Farisinɔ lùbɛnɛɛi. Àkũmɛ ń manafiki
ũ. 2 Pɔ́ke kun utɛna kũ ani bo gupuraaro. Asiriyã ke kun kũ oni gí dɔ̃iro.
3 Lɛmɛ dɔ yã kũ a ò gusiran, oni ma gupuraa, asiriyã kũ a ò kɔ̃ sãn kpɛ́ tú,
oni a kpàkpa kɛ gãnu arɛ.

Zɛna kũ Yesuo gbɛ̃nɔ arɛ
(Mat 10:19-20, 28-33, 12:32)

4 Ma gbɛ̃nnanɔ, matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ oni mɛ̀ kakatɛ a gbɛra oni fɔ̃ ò yãke
kɛárɛ doronɔ, àsun vĩna kɛńnɛro. 5 Mani gbɛ̃ kũ à de à vĩna kɛnɛ oárɛ. À vĩna
kɛ Ludanɛ kũ à gbãna vĩ à á zu tɛ́ gũn mɛ̀kaatɛnaa gbɛra. Ee, matɛn oárɛ,
à vĩna kɛnɛ. 6 Òdi bãntoro mɛ̀n sɔɔro yía kɔbɔ plaroo? Ama bee ń ke yã dì
sã Ludanlo. 7 Bee á mìkãnɔ, à a lɛ́ dɔ̃. Ásun vĩna kɛro, á bɛ̀ɛrɛ de bãntoro
dasinɔla.
8 Matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ à zɛ̀ kũmao gbɛ̃nɔ arɛ, Bisãsiri Nɛ́ ni zɛ kãao Luda
malaikanɔ arɛ. 9 Gbɛ̃ kũ à ledi kpàmai gbɛ̃nɔ arɛ sɔ̃, mani ledi kpái Luda
malaikanɔ arɛ. 10 Tó gbɛ̃ Bisãsiri Nɛ́ vãni bò, Luda ni a kɛ̃. Ama tó gbɛ̃ Luda
Nini tɔ́ vãni sì, ani kɛ̃nɛro. 11 Tó òtɛn gɛ́ kãáo yãkpatɛkɛkia aduakɛkpɛn
ke kínanɔ kũ gbãnadenɔ arɛ, àsun á zĩda bona damu kɛro ke yã kũ áni o,
12 zaakũ Luda Nini mɛ́ ani yã kũ à de à o daárɛ zĩ birea.

Ɔgɔde
(Mat 6:19-34)

13 Zàa gũn gbɛ̃ke pì Yesunɛ: Dannɛri, ǹ o ma vɩ̃ninɛ à ma baka kpáma
ó túbi gũn. 14 Akũ à wɛ̀a à pì: Ma gbɛ̃, dí mɛ́ à ma ditɛ á yãkpatɛkɛri ke á
yãgɔ̃gɔ̃ri ũu? 15 Akũ à pì gbɛ̃nɔnɛ: Àgɔ̃ á zĩda kũna dɔ̃. À laakari kɛ pɔ́ sĩnda
pínki aniapãsĩkɛnaai, zaakũ aruzɛkɛ bi bisãsiri wɛ̃ndinlo, bee tó à fɔ̃ àgɔ̃
didikɔ̃a dia.

16 Akũ à yã lɛ̀kɔ̃añ́nɛ à pì: Ɔgɔde mɛ́ à kun a bura pɔ́ble kɛ̀nɛ manamana,
17 akũ à laasun lɛ̀ à pì: Bɔ́n mani kɛɛ? Má pɔ́wɛkaki vĩro. 18 Akũ à pì: Yã kũ
mani kɛn dí: Mani ma pɔ́katɛkinɔ gboro, mani a zɔ̃kɔ̃nɔ bo, mani ma pɔ́wɛ
kán pínki kũ ma aruzɛkɛnɔ. 19 Mani pi ma zĩdanɛ: Gbɛ̃, n gĩnakɛ ń pɔ́ mana
vĩ zɔ̃kɔ̃, kũ ani ká kũnwo wɛ̃̀ ũgbangbaa? Ǹ kámma bo, ǹ pɔ ble, ǹ í mi, ǹ
pɔnna kɛ. 20 Akũ Luda pìnɛ: Yɔ̃nkɔ, gwãaniala mani n wɛ̃̀ndi gbɛkamma.
Soru kũ n kɛ̀ ni gɔ̃ dí pɔ́ ũmɛɛ? 21 Lɛmɛ gbɛ̃ kũ à aruzɛkɛ tɔ̃̀kɔ̃ai, ama à de
ɔgɔde ũ Ludanɛro yã de lɛ.

Ludanaanikɛnaa
(Mat 6:19-21, 25-34)

22 Akũ à pì a ìbanɔnɛ: Abire yãi matɛn oárɛ, àsun á wɛ̃̀ndi damu à pi bɔ́n
óni blero, àsun á mɛ̀ damu kɛ à pi bɔ́n óni daro. 23 Wɛ̃̀ndi de pɔ́blela. Mɛ̀ de
pɔ́kasala. 24 À kãakãannanɔ gwa. Òdi pɔ́ tɔ̃ro, òdi pɔ́ kɛ̃ro, ò dɔ̃̀ ke gbàsɔ vĩro,
bee kũ abireo Luda dì ń gwa. Á bɛ̀ɛrɛ vĩ manamana de bãnɔla fá! 25 Á tɛ́,
dí mɛ́ ani fɔ̃ à a wɛ̃̀ndi gbã̀na kara, bee gɔrɔ do, a damukɛnaa gũnn? 26 Tó
áni yã fíti dí fɔ̃ro, bɔ́yãi átɛn yã kparanɔ damu kɛɛ? 27 À lávunɔ gwa sɛ̃̀n
lákũ ò de nà. Òdi zĩ kɛro, òdi buu tãro, ama matɛn oárɛ bee Sulemanu kũ
a aruzɛkɛo, adi uta da a mana kà ń ke ũro. 28 Sɛ̃̀la kũ à kun gbãra ani tɛ́
kũ zia, lákũ Luda dì pɔ́ nai lɛ nà, oni ákɔ̃nɔ ludanaanikĩanadenɔ pɔ́ o dɔ yá?
29 Ásun tó pɔ́ kũ áni ble ke pɔ́ kũ áni mi yã doárɛ arɛro. Ásun a damu kɛro.
30 Andunia dí burinɔn pɔ́ pìnɔ pínki yã dì dɔñ́nɛ arɛ, á De sɔ̃ à dɔ̃ kũ pɔ́ pìnɔ
kɔ̃ sì kãáo. 31 À tó kpata kũ à bò a kĩnaa yã doárɛ arɛ, ani pɔ́ pìnɔ karaárɛ.
32 Ma kpàsa fíti gbɛ̃nɔ, àsun vĩna kɛro, zaakũ á De pɔyenyĩnaamɛ à á kpá
kpataa pìn. 33 À pɔ́ kũ á vĩnɔ yá, à takasidenɔ gba a ɔgɔ. À ɔgɔsɔ̃nɔ kũ àdi zĩ
kũro zɔ̃, ludambɛ aruzɛkɛ kũ àdi lákaro káki ũ, kũ kpãni dì nairo, kɔ̀kɔ sɔ̃
àdi a yakaro. 34 Zaakũ gu kũ á aruzɛkɛ kún, gwen á laakari nigɔ̃ kun se.

Zĩkɛri náanide laakaride
(Mat 24:45-51)

35 Àgɔ̃ kú soru gũn, à tó á fitila gɔ̃ nana. 36 Àgɔ̃ de lán gbɛ̃ kũ òtɛni
ń dikiri suna dã à su kũ nɔsɛ pɔnnakɛnaao bà, de gɔrɔ kũ à sù à gbàa
lɛ̀, oni zɛ́ wɛ̃nɛ gɔ̃̀nɔ. 37 Arubarikadenɔn zĩkɛri kũ ń dikiri ni ń le bɛ̃nɛ a
sugɔrɔanɔ ũ. Yãpuran matɛn oárɛ, dikirii pì ni a pɔ́nɔ kɛkɛ à yĩ, ani ń vutɛ,
ani pɔ́ble kakarañ́nɛ. 38 Bee tó à sù lizãndo ke kɔnkɔkɔnkɔ, tó à ń lé lɛ,
arubarikadenɔmɛ á ũ. 39 Àgɔ̃ yã dí dɔ̃. Tó bede gɔrɔ zaka kũ kpãni ni suawa
dɔ̃̀ yã, de ani tó à a kpɛ́ fɔ̃ro. 40 Ákɔ̃nɔ sɔ̃, àgɔ̃ kú kũ soruo, zaakũ Bisãsiri Nɛ́
ni su gɔrɔ zaka kũ á wɛ́ dɔiro.

41 Pita pì: Dikiri, ó yãin n yã pìi lɛ̀kɔ̃a yá, ke gbɛ̃ sĩnda pínki yãimɛ?
42 Dikiri pì: Dín bɛgwari náanide laakaride kũ a dikiri dì a zĩkɛrinɔ nanɛ
a ɔĩ, à pɔ́ble kpáḿma a gɔrɔa ũu? 43 Arubarikadenɔn zĩkɛri kũ a dikiri a
lè, àtɛn kɛ lɛ a sugɔrɔa ũ. 44 Yãpuran matɛn oárɛ, ani a aruzɛkɛ sĩnda pínki
nanɛ a ɔĩmɛ. 45 Ama tó zĩkɛrii pìi pì a nɛ̀sɛɛ gũn, a dikiri suna tɛn gì kɛ sɔ̃,
akũ à nà a zĩkɛri dakenɔ gbɛ̃gbɛ̃naaa, gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔ, àtɛn sãnkara
pɔ́ ble, àtɛn wɛ̃dɛ kɛ, 46 a dikiri ni su gɔrɔ kũ a wɛ́ dɔiroamɛ, gɔrɔ zaka kũ à
dɔ̃roa, ani a zɔ̃zɔ̃kɔ̃rɛ à a baka da kũ kifirinɔ.

47 Zĩkɛri kũ à a dikiri pɔyenyĩna dɔ̃, akũ adi soru kɛ à a pɔyeinaa kɛ̀ro,
oni a gbɛ̃ búgubugu. 48 Zĩkɛri kũ à a dikiri pɔyenyĩna dɔ̃ro, akũ à yã kũ à de

ò a gbɛ̃ kɛ̀ sɔ̃, oni a gbɛ̃ fítimɛ. Gbɛ̃ kũ Luda a gbà zɔ̃kɔ̃ Luda ni wɛtɛa zɔ̃kɔ̃.
Gbɛ̃ kũ Luda pɔ́ nànɛ a ɔĩ zɔ̃kɔ̃, ani gbɛkaa deńla.

Kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana Yesu yɑ̃i
(Mat 10:34-36)

49 Tɛ́n ma su na anduniaa, mádi gii tɛ́ pì gɔ̃ kũ se teraro. 50 Má wɛ́tãmma
vĩ kũ mani gɛ̃n. Má kú laasun zɔ̃kɔ̃ɔ gũn ari à gɛ́ lákao. 51 Átɛn da ma su de
gbɛ̃nɔ gɔ̃ nna kũ kɔ̃o andunia gũnn yá? Oi! Matɛn oárɛ, kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana yɑ̃in ma
su. 52 Zaa tera ɔn kũ gbɛ̃nɔn sɔɔronɔn kún, oni kɔ̃ kpaatɛtɛ. Gbɛ̃nɔn aakɔ̃nɔ
ni bo gbɛ̃nɔn planɔ kpɛ, gbɛ̃nɔn planɔ ni bo gbɛ̃nɔn aakɔ̃nɔ kpɛ. 53 De ni bo
a nɛ́gɔ̃gbɛ̃ kpɛ, nɛ́gɔ̃gbɛ̃ ni bo a de kpɛ. Da ni bo a nɛ́nɔgbɛ̃ kpɛ, nɛ́nɔgbɛ̃ ni
bo a da kpɛ. Zã da ni bo nɔzãre kpɛ, nɔzãre ni bo a zã da kpɛ.

Gɔrɔ díkĩna yáasi dɔ̃naa
(Mat 6:2-3)

54 Yesu pì gbɛ̃nɔnɛ: Tó a è legũ tɛn sisi ifãlɛtɛ kpa, áni pi gɔ̃̀nɔ, legũ ni ma,
akũ àdi kɛ lɛ. 55 Tó a è ĩa tɛn bo gɛ̀nɔmidɔki kpa, áni pi, gu ni wã, akũsɔ̃ àdi
wã. 56 Manafikidenɔ! Á zĩtɛ kũ musuo wɛ́ dɔ̃kɔ̃i, akũ á gɔrɔ dí yáasi dɔ̃ sɔ̃ro
bi?

Gaafara wɛtɛnaa
(Mat 5:25-26)

57 Bɔ́yɑ̃i á yɑ̃kɛna a zɛ́a dɔ̃ á zĩdaaroo? 58 Tó n ibɛrɛ tɛn gɛ́ kũnwo
yɑ̃kpatɛkɛkia, ǹ kokari kɛ de à gaafara kɛnnɛ zaa zɛ́n, de àsun n gátɛ à gɛ́
kũnwo yɑ̃kpatɛkɛri kĩnaaro yɑ̃i. Tó ńdi kɛ lɛro, yɑ̃kpatɛkɛrii pì ni n kpá
dogariia, dogari ni n da kpɛ́siran. 59 Matɛn onnɛ, ĩni bo gwero ari ǹ gɛ́ fĩna
boo pínki. Bee kɔbɔ ni gɔ̃ tɛ́nyĩro.

13

Nɛ̀sɛlitɛna ke ga

1 Gɔrɔ birea gbɛ̃kenɔ sù ò Galili gbɛ̃ kũ Pilati ń dɛdɛ à ń aru yɑ̀katɛ kũ ń
sa'obɔ aruonɔ yã ò Yesunɛ. 2 Akũ Yesu pìńnɛ: Kũ Galili gbɛ̃ pìnɔ ga de lɛ,
átɛn da ń durunna de Galili gbɛ̃ kparanɔ pɔ́lan yá? 3 Oi! Matɛn oárɛ, tó ádi
nɛ̀sɛ litɛro, á pínki ni ga lán ń bàmɛ. 4 Gbɛ̃nɔn baro plansari kũ Siloamu
kpɛ́didikɔ̃anaa gbòro à sìḿma ò gàganɔ sɔ̃, átɛn da ń taari de gbɛ̃ kpara kũ
ò kú Yurusalɛmunɔ pɔ́lan yá? 5 Oi! Matɛn oárɛ, tó ádi nɛ̀sɛ litɛro, á pínki
áni ga lán ń bàmɛ.

6 Akũ à yã dí lɛ̀kɔ̃ańnɛ à pì: Gbɛ̃ke mɛ́ à kaka lí bà a swadakoo gũn, akũ
à gɛ̀ɛ a nɛ́ wɛtɛ adi ero. 7 Akũ à pì a zĩkɛriinɛ: Ǹ gwa, a wɛ̃̀ aakɔ̃den dí, kũ
madì su nɛ́ wɛtɛ kaka lí pìia mádi ero. Ǹ a zɔ̃, óni tó à gu sí pɑ̃n yá? 8 Akũ
zĩkɛrii pìi pìnɛ: Baa, ǹ tó ari ziki dɔ. Mani gu bi mà likai mà taaki kánɛ.
9 Ani gí nɛ́ i zikiro. Tó adi nɛ́ iro sà, mani a zɔ̃ mà nɛ.

Nɔgbɛ̃ kɔ̃̀nɔde werekɔ̃anaa

10 Kámmabogɔrɔ zĩ Yesu tɛn yã dańnɛ aduakɛkpɛn. 11 Nɔgbɛ̃ ke kú gwe,
tãna a kɔ̃̀nɔ kù à kà wɛ̃̀ baro plansari. Àdigɔ̃ kokonamɛ, àdi fɔ̃ à a zĩda poro
bee fítiro. 12 Kũ Yesu a è, akũ à a sìsi à pì: Nɔgbɛ̃, n kɔ̃̀nɔkɛ gòmma. 13 Akũ à
ɔ nàa. Zaa gwe gɔ̃̀nɔ à pòro, akũ à Luda sáabu kpà.

14 Akũ aduakɛkpɛ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ pɔ fɛ̃̀, kũ Yesu a wèrekɔ̃a kámmabogɔrɔ zĩ yɑ̃i,
akũ à fùtɛ à pì gbɛ̃nɔnɛ: Gɔrɔ suddo mɛ́ à kun kũ òdi zĩ kɛn. Àgɔ̃ su ò á
werekɔ̃a gɔrɔ abirenɔa, ama kámmabogɔrɔ zĩ baasi. 15 Akũ Dikiri wèa à pì:

Manafikidenɔ! Kámmabogɔrɔ zĩ á baadi dì a zù ke zaaki poro a bàdɔkia à
gɛ́ í kpáaroo? 16 Ibrahĩ buri nɔgbɛ̃ díkĩna sɔ̃, Setan a yì̃ wɛ̃̀ baro plansarimɛ.
A bàa pìi poronaa kámmabogɔrɔ zĩ zɛ́ vĩroo? 17 Kũ à ò lɛ, akũ wé'i a ibɛrɛnɔ
kù̃ ń pínki, ama gbɛ̃nɔ pɔ kɛ̀ nna daboyã kũ àtɛn kɛnɔa pínki.

Yãlɛkɔ̃ana kũ musadi wɛ́o
(Mat 13:31-32, Maa 4:30-32)

18 Akũ Yesu pì: Bɔ́n kpata kũ à bò Luda kĩnaa bòkɔ̃aoo? Bɔ́n mani
kpákũsũoo? 19 À de lán musadi wɛ́ bà, akũ gbɛ̃ sɛ̀ à tɔ̃̀ a karaa gũn. Kũ
à bùtɛ, à kɛ̀ lí ũ, akũ bãnɔ sù ò dìdi a gã̀nɔa.

Yãlɛkɔ̃ana kũ lùbɛnɛɛo
(Mat 13:33)

20 Akũ à pì dɔ: Bɔ́n mani kpata kũ à bò Luda kĩnaa kpákũsũoo? 21 À de
lán lùbɛnɛ kũ nɔgbɛ̃ sɛ̀ à kà flawa zaka lɛ́ aakɔ̃ gũn, à yã̀katɛ pínki bà.

Zɛ́lɛ kpakoto
(Mat 7:13-14, 21-23)

22 Gɔrɔ kũ Yesu tɛn gɛ́ Yurusalɛmu, àtɛn gɛ̃ wɛ̃tɛnɔ kũ lakutunɔla, àtɛn yã
dańnɛ, 23 akũ ò a là ò pì: Baa, ase gbɛ̃ kũ oni surabana lenɔn dasiroo? Akũ
Yesu pì gbɛ̃nɔnɛ: 24 À kokari kɛ à gɛ̃ zɛ́lɛ kpakoto gũn. Matɛn oárɛ, gbɛ̃nɔ ni
wɛtɛ ò gɛ̃n dasi, ama oni fɔ̃ro. 25 Tó bede fùtɛ à zɛ́ tàta à làka, tó a gɔ̃ bàai,
akũ átɛn gbà lɛ́, átɛn pi: Baa, ǹ zɛ́ wɛ̃wɛrɛ, ani oárɛ, á á dɔ̃ gukearo. 26 Abire
gbɛra tó a pìnɛ à pɔ́ blè kãáo, à í mì kãáo, à yã dàńnɛ á bɛ gãnulɛa, 27 ani
oárɛ á á dɔ̃ gukearo. À goala á yãvãnikɛrinɔ á pínki.
28 Tó a Ibrahĩ kũ Isaakuo kũ Yakubuo kũ annabinɔ è pínki kpata kũ à
bò Luda kĩnaa gũn, akũ ò á zú bàai, gwen áni ɔ́ɔ dɔn, à ɔ di á mìia. 29 Gbɛ̃nɔ
ni bo ifãboki kpa kũ ifãlɛtɛ kpao kũ gugbãnduruo kũ gɛ̀nɔmidɔkio, oni su
pɔ́ ble kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũn. 30 Lɛn gbɛ̃ kpɛdenɔ nigɔ̃ gbɛ̃ káakunɔ
ũ lɛ, gbɛ̃ káakunɔ nigɔ̃ gbɛ̃ kpɛdenɔ ũ.

Yurusalɛmu yã
(Mat 23:37-39)

31 Gɔrɔ birea gɔ̃̀nɔ Farisi kenɔ sù Yesu kĩnaa ò pìnɛ: Ǹ futɛ gu dín, zaakũ
Hɛrɔdu ye à n dɛmɛ. 32 Akũ à pìńnɛ: À gɛ́ o flɛ̃ pìinɛ, matɛn tãnanɔ
gońma, matɛn gyãrenɔ werekɔ̃a gbãra kũ ziao, a gɔrɔ aakɔ̃de zĩ sɔ̃ mani
ma zĩ papa. 33 Bee kũ abireo séto mà gɛ́ arɛ gbãra kũ ziao kũ ziandoo,
zaakũ adi kũ annabi ga gukearo, sé Yurusalɛmu. 34 Yurusalɛmudenɔ,
Yurusalɛmudenɔ! Adì annabinɔ dɛdɛ, adì gbɛ̃ kũ Luda ń zĩáwanɔ pápa kũ
gbɛ̀ɛo, à ń dɛdɛ. Madìgɔ̃ ye mà á kakaramai gɛ̃̀n baaakɔ̃, lákũ ko dì dɛ̀mbɛrɛ
kú a nɛ́nɔla nàmɛ, ama adì weiro. 35 Luda ni á kpɛ́ tóárɛ bɛzĩ ũmɛ sà. Matɛn
oárɛ, áni ma e doro ari à pi, arubarikaden gbɛ̃ kũ àtɛn su kũ Dikiri tɔ́o ũ.

14

Yesu kunna Farisi ke bɛa

1 Kámmabogɔrɔ ke zĩ Yesu gɛ̀ɛ pɔ́ ble Farisinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ke bɛa, akũ gbɛ̃ kũ
ò kú gwenɔ tɛni a kpákpa. 2 Kákagyãkɛri ke kú Yesu arɛ gwe. 3 Akũ Yesu
dokadɔ̃rinɔ kũ Farisinɔ là à pì: Òdi gbɛ̃ werekɔ̃a kámmabogɔrɔ zĩ yá ke òdi
werekɔ̃aro? 4 Akũ ò gɔ̃̀ yĩtɛna kítikiti. Akũ Yesu gyãre pìi kù̃, à a wèrekɔ̃a à
a gbàrɛ. 5 Akũ à ń lá à pì: Tó á gbɛ̃ke nɛ́ ke zù vĩ à zù lɔ̀gɔn kámmabogɔrɔ zĩ,
ani a bo gɔ̃̀nɔroo? 6 Odi fɔ̃ ò wèaro.

7 Yesu è deran gbɛ̃ kũ ò ń sísinɔ tɛn vutɛki mana kũ nà, akũ à yã lɛ̀kɔ̃ańnɛ
à pì: 8 Tó ò n sisi nɔsɛ pɔ́blea, ǹsun vutɛ vutɛki mana gũnlo. Tó ò gbɛ̃ kũ à
zɔ̃kɔ̃ denla sìsi bi! 9 Tó á sìsirii sù à pìnnɛ: Ǹ futɛ ǹ vutɛki kpá gbɛ̃ pìia, ĩni
futɛ ǹ gɛ́ vutɛ kpɛ kpa kũ wé'iomɛ. 10 Tó ò n sisi, ǹgɔ̃ vutɛ kpɛ kpa, de tó n
sìsirii sù, ani pinnɛ: Ma gbɛ̃nna, ǹ futɛ ǹ su arɛ la. Abirekũ ni n kɛ bɛ̀ɛrɛde
ũ gbɛ̃ kũ á kú lɛɛlɛnɔ arɛ. 11 Gbɛ̃ kũ àdi a zĩda karan Luda ni a busa. Gbɛ̃ kũ
àdi a zĩda busa sɔ̃, Luda ni a kara.

12 Akũ Yesu pì a sìsirii pìinɛ: Tó ntɛn gbɛ̃nɔ sísi pɔ́ble fãnantɛ̃ blenaaa ke
ɔkɔsi pɔ́, ǹsun n gbɛ̃nnanɔ sísiro ke n vı̃̀ninɔ kũ n dakũnanɔ ke n danɛnɔ
ke n ɔgɔde dakenɔ. Tó n kɛ̀ lɛ, oni ɛra ò n sísimɛ se ò fĩna bonnɛ. 13 Tó
ntɛn gbɛ̃nɔ sísi pɔ́blea, ǹ takasidenɔ sísi kũ kɔ̃̀nɔdenɔ kũ ɛrɛnɔ kũ vı̃̀nanɔ,
14 arubarikadenɔmɛ á ũ, zaakũ ò pɔ́ke vĩ ò fĩna boonnɛro. Luda mɛ́ ani
fĩna bonnɛ gbɛ̃ mananɔ vugɔrɔa.

Yãlɛkɔ̃ana kũ pɔ́ble dasio
(Mat 22:1-14)

15 Kũ gbɛ̃ kũ ò kú lɛɛlɛnɔ doke yã pìi mà, akũ à pì Yesunɛ: Arubarikaden
gbɛ̃ kũ ani pɔ́ ble kũ kpata kũ à bò Luda kĩnaa gbɛ̃nɔo ũ. 16 Yesu pìnɛ: Gbɛ̃ke
mɛ́ à ye à pɔ́ble kɛ, akũ à gbɛ̃nɔ sìsi dasidasi. 17 Pɔ́blegɔrɔ zĩ à a zĩkɛrii zı̃̀ à
o gbɛ̃ kũ à ń sísinɔnɛ ò su, ò pɔ́ sĩnda pínki soru kɛ̀ ò làka sà. 18 Akũ ń baadi
tɛn wɛtɛ ò ń kɛ̃. Gbɛ̃ káaku pìnɛ: Ma bú lù, mani gɛ́ gwa. N yã nna, ǹ ma kɛ̃.
19 Gbɛ̃ pãnde pì: Ma zù búbabɔnɔ lù mɛ̀n kuri, mani gɛ́ ń gwa. N yã nna, ǹ
ma kɛ̃. 20 Gbɛ̃ pãnde pì: Ma nɔ sɛ̀ dufumɛ. A yã mɛ́ à tò mani le mà suro.
21 Akũ zĩkɛrii pìi ɛ̀ra à tà, à ń lɛ́gbɛɛ ò a dikiriinɛ. Akũ bede pì pɔ fɛ̃̀, à pì
a zĩkɛriinɛ: Ǹ gɛ́ wɛ̃tɛ gũn likalika gãnulɛanɔ kũ zɛ́danɔ, ǹ takasidenɔ kũ
kɔ̃̀nɔdenɔ kũ vı̃̀nanɔ kũ ɛrɛnɔ kakara ǹ su kũńwo la. 22 Abire gbɛra zĩkɛrii
pìi sù à pìnɛ: Dikiri, ma yã kũ n òo kɛ̀, ama vutɛki kpɛ́ kun. 23 Akũ dikirii
pìi pì zĩkɛrii pìinɛ: Ǹ gɛ́ zɛ́nɔ gũn kũ zɛ́ térerenɔ pínki, ǹ gã na gbɛ̃nɔa ò gɛ̃,
de ma ɔn pa. 24 Matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ ma ń sísi pìnɔ ke ni lɛ́ zɔ̃ ma pɔ́ble pìiaro.

Gɔ̃na Yesu ìba ũ
(Mat 10:37-38)

25 Ò tɛ́ zɛ́n kũ Yesuo dasidasi, akũ à lìtɛ à pìńnɛ: 26 Tó gbɛ̃ sù ma kĩnaa, akũ
à ye a dei demala ke a da ke a nanɔ ke a nɛ́nɔ ke a vı̃̀ninɔ ke a dakũnanɔ
ke a zĩda, ani fɔ̃ à kɛ ma ìba ũro. 27 Gbɛ̃ kũ adi a lígbãndurukpana sɛ́ àgɔ̃
tɛ́omairo, ade ni fɔ̃ à kɛ ma ìba ũro. 28 Tó á gbɛ̃ke ye à kpɛ́didikɔ̃ana bo, ani
vutɛ gĩa à a ɔgɔ dɔdɔ à gwa, tó ani fɔ̃ à zĩ pì kɛroo? 29 Tó adi kɛ lɛro, akũ à ɛ̃
pɛ̀tɛ, tó adi fɔ̃ à a làkaro, gbɛ̃ kũ à è pínki ni a lalandi kɛ 30 ò pi: Gbɛ̃ díkĩna
nà kpɛ́bonaaa à fùa à a mì dɛ. 31 Ke tó kína ke ye à gɛ́ zı̃̀ ká kũ kína pãndeo,
ani vutɛ gĩa à a laasun lɛ́ à gwa, tó a soza gã̀ kurinɔ ni fɔ̃ ò kù kpá soza gã̀
baro kũ òtɛn sunɔaroo? 32 Tó à è áni fɔ̃ro, ani zı̃̀rinɔ zĩ, de ò lɛ́dokɔ̃nɔkɛna
yã gbɛkaa zaade adi ká kãniro. 33 Lɛmɛ dɔ, tó á gbɛ̃ke dí ɔ gbarɛ pɔ́ kũ à
vĩnɔi pínkiro, ani fɔ̃ à kɛ ma ìba ũro.

34 Wisi bi pɔ́ nnamɛ, ama tó a í nna tà, deran oni kɛ nà à gɔ̃ nna dɔɔ? 35 À
mana zĩtɛ ke zùgbɔ̃katɛkinɛro, òdi kɔ́tɛmɛ. Gbɛ̃ kũ à sã vĩ à yã pì ma.

15

Pɔ́ sãtɛnanɔ
(Mat 18:12-14)

[1] Bɛ'ɔgɔsirinɔ kũ durunnakɛrinɔ tɛn na Yesui de ò a yã ma ń pínki. [2] Akũ
Farisinɔ kũ ludayãdannɛrinɔ yãkete kà ò pì: Gbɛ̃ díkĩna dì durunnakɛrinɔ
sí à pɔ́ ble kũńwo lɛɛlɛ. [3] Akũ Yesu yã díkĩna lɛ̀kɔ̃ańnɛ à pì: [4] Ò pì á gbɛ̃ke
sã vĩ mɛ̀n basɔɔro, akũ a do sɛ̃̀tɛ, àdi a basɔɔro donsari tó sɛ̃̀n à pɛ́tɛ sã kũ
à sɛ̃̀tɛ pìii ari à gɛ́ leroo? [5] Tó à bòa, àdi a sɛ́ à da a gɛ̃̀n kũ pɔnnao [6] à táo
bɛ, à a gbɛ̃nnanɔ kũ a fárandidenɔ sísi à pińnɛ: À pɔnna kɛ kũmao. Ma a sã
kũ à sɛ̃̀tɛ pìi lè. [7] Lɛmɛ dɔ matɛn oárɛ, oni pɔnna kɛ ludambɛ durunnakɛri
mɛ̀n do kũ à nɛ̀sɛɛ lìtɛ yã musu de gbɛ̃ mana gbɛ̃nɔn basɔɔro donsari kũ ò
nɛ̀sɛlitɛna ni vĩronɔla.
[8] Nɔgbɛ̃ kũ à andurufu ɔgɔwapu vĩ mɛ̀n kuri sɔ̃ bi, tó a mɛ̀n do sɛ̃̀tɛ,
àdi fitila na à kpɛ́ wara, à wɛtɛ busɛbusɛ ari à gɛ́ leroo? [9] Tó à bòa, àdi a
gbɛ̃nnanɔ kũ a fárandidenɔ sísi à pińnɛ: À pɔnna kɛ kũmao. Ma a andurufu
ɔgɔ kũ à sɛ̃̀tɛ pìi lè. [10] Lɛmɛ dɔ matɛn oárɛ, Luda malaikanɔ dì pɔnna kɛ
durunnakɛri mɛ̀n do kũ à nɛ̀sɛɛ lìtɛ yã musu.

Nɛ́gɔ̃gbɛ̃ kũ à sɛ̃̀tɛ

[11] Yesu pì dɔ: Gbɛ̃ke mɛ́ à kun à nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ vĩ mɛ̀n pla. [12] Akũ Sabi pì a
denɛ: Baa, ǹ ma baka kũ manigɔ̃ vĩ túbi gũn kpáma. Akũ de pì a aruzɛkɛ
kpàatɛtɛńnɛ. [13] Adi kɛ gɔrɔ plaro, akũ Sabi a pɔ́nɔ nàkɔ̃a pínki, à tà bùsu
pãnden zã̀zã. Gwen à a aruzɛkɛ kàkatɛn pãpãkɛnaa gũn. [14] Kũ à pɔ́ kũ à
vĩnɔ dɛ̀ pínki, akũ nà gbãna kà bùsuu pìn, akũ à gɔ̃̀ kũ takasio. [15] À gɛ̀ɛ à
nà bùsuu pì gbɛ̃kei zamalingakɛri ũ, akũ gbɛ̃ pì a gbàrɛ a bura à pɔ́ble kpá
alɛdɛnɔa. [16] Àdigɔ̃ ye à pɔ́ tɛ̀kɛ kũ alɛdɛnɔ tɛn ble ble à kã, ama òdi pɔ́ke
kpáaro. [17] Kũ à laakarii sù à pì: Ma de zamalingakɛrinɔn pɔ́ble vĩ dińyĩ,
akũ matɛn ga kũ nàao la. [18] Mani futɛ mà tá ma de kĩnaa, mani pinɛ: Baa,
ma durunna kɛ̀ Ludanɛ kũ mɔkɔ̃nwo, [19] mádi ká ò ma sísi n nɛ́ ũ doro. Ǹ
ma ditɛ n zamalingakɛrinɔ do ũ. [20] Akũ à fùtɛ àtɛn tá a de kĩnaa. Kũ à tɛ́
zã̀ àtɛn su, a de pì a è, akũ à kɛ̀nɛ wɛ̃nda. À bàa sì à gɛ̀ɛ à kùsia, à lɛ́ pɛ̀a.
[21] Akũ nɛ́ pìi pìnɛ: Baa, ma durunna kɛ̀ Ludanɛ kũ mɔkɔ̃nwo, mádi ká ò
ma sísi n nɛ́ ũ doro. [22] Akũ de pìi pì a zĩkɛrinɔnɛ: À gɛ́ likalika, à uta zɔ̃kɔ̃
mana kũ à de a kparanɔla sɛ́ à suo à danɛ, à tãnka danɛ, à kyate kpánɛ.
[23] À zùsanɛ bɔ̀rɔ mɛ̀kpana kũ à dɛ, ò só pɔnnakɛnaa gũn, [24] zaakũ ma nɛ́ pìi
gà à fùtɛmɛ. À sɛ̃̀tɛmɛ, akũ ma a lè. Akũ ò nà pɔnnakɛnaaa.
[25] Woru sɔ̃ à kpɛ́ bura. Kũ àtɛn su à kà kãni kũ bɛo, akũ à bata ũ mà dɔ
kũ kɔ̃kɔ̃ kĩnio. [26] Akũ à zĩkɛrinɔ do sìsi, à a là bɔ́n òtɛn kɛɛ. [27] Akũ à wèa à
pì: N dakũna mɛ́ à sù, akũ n de zùsanɛ bɔ̀rɔ mɛ̀kpana dɛ̀, kũ à a lè aafia yãi.
[28] Akũ Woru pɔ fɛ̃̀, à gì gɛ̃ ɔnnyĩ. Kũ a de bò, à kútɛ kɛ̀nɛ, [29] akũ Woru pìi pì
a denɛ: É'e! À kà wɛ̃̀ ũgbangba kũ matɛn zĩ kɛnnɛ, mádi gí n yãi zikiro, akũ
bee blèkofĩni gokũ ńdi kpáma mà pɔnna kɛo kũ ma gbɛ̃nnanɔoro. [30] Kũ n
nɛ́ kũ à n aruzɛkɛ kàkatɛ karuanɔnɛ pìi sù, n zùsanɛ bɔ̀rɔ mɛ̀kpanaa dɛ̀nɛ.
[31] Akũ a de pìnɛ: Ma nɛ́, ń kú kũmao gɔrɔ sĩnda pínki. Pɔ́ kũ má vĩ pínki n
pɔ́mɛ. [32] À kɔ̃ sìo ò pɔ́ ble kũ pɔnnaomɛ, zaakũ n dakũna pìi gà à fùtɛ. À
sɛ̃̀tɛmɛ, akũ ò a lè.

16

Aruzɛkɛ náanisari

[1] Yesu pì a ìbanɔnɛ: Ɔgɔde ke mɛ́ à kun à bɛgwarii dìtɛ a zĩkɛrinɔnɛ. Akũ ò
sù ò kɔrɔmɔtɔɔ kɛ̀nɛ ò pì, àtɛni a aruzɛkɛ kakatɛ. [2] Akũ à a sìsi à pìnɛ: Yã kũ

ma mà n musu de deramɛɛ? Ǹ yã kũ ntɛn kɛ n bɛgwanaa gũn babamɛnɛ.
Ĩni gɔ̃ de ma bɛgwari ũ doro. 3 Akũ bɛgwarii pìi ò a swɛ̃̀ɛ gũn: Ma dikiri tɛni
ma bo zĩ gũn, mani kɛ deraa? Akũ dí mani fɔ̃ mà sɛ̃̀ waro, akũ barakɛna
demɛnɛ wé'iyã ũ. 4 Má dɔ̃ yã kũ mani kɛ de gbɛ̃nɔ ma ditɛ ń bɛa, tó à ma
bo zĩn. 5 Akũ à a dikiri fĩnadenɔ sìsi dodo, à gbɛ̃ káaku là à pì: Ń ma dikiri
fĩna kũna ũgbamɛɛ? 6 À pì: Nísi gáruwa lɛ́ basɔɔromɛ. Akũ bɛgwarii pìi
pìnɛ: N fĩna takadan la. Ǹ vutɛ ǹ kɛ̃ bupla akuri likalika. 7 Akũ à pì gbɛ̃
pãndenɛ: Mɔkɔ̃n sɔ̃, n fĩna ũgbamɛ? Akũ à pì: Ése asasa basɔɔromɛ. Akũ
bɛgwarii pìi pìnɛ: N fĩna takadan la, ǹ a kɛ̃ basiikɔ̃mɛ. 8 Akũ dikirii pì
bɛgwari náanisaride pì sáabu kpà wɛ́zɛ̃ kũ à kɛ̀ yã musu. Zaakũ andunia
díkĩna gbɛ̃nɔ wɛ́ zɛ̃na de gupuradenɔla ń kɔ̃ tɛ̃nɛ yãkɛnaa gũn.
9 Makũ sɔ̃ matɛn oárɛ, à gbɛ̃nnanɔ wɛtɛ kũ andunia aruzɛkɛnɔ, de gɔrɔ
kũ à làkaáwa, Luda ni gbãnakɛ kpáái bɛ kũ àdi lákaro gũn. 10 Gbɛ̃ kũ à náani
vĩ kũ a fítio nigɔ̃ náani vĩ kũ a zɔ̃kɔ̃ɔmɛ se. Gbɛ̃ kũ à náani vĩ kũ a fítioro nigɔ̃
náani vĩ kũ a zɔ̃kɔ̃ɔ sero. 11 Tó adi kɛ á náani vĩ kũ andunia aruzɛkɛoro,
Luda ni á náani kɛ kũ a yãpuradeo yá? 12 Tó adi kɛ á náani vĩ kũ gbɛ̃ pãnde
pɔ́nɔro, Luda ni a zĩda pɔ́ kpááwa yá? 13 Zĩkɛrii dì fɔ̃ à zɔ̀ ble dikiri mɛ̀n
planɛro, zaakũ ani zã gbɛ̃ dogu àgɔ̃ ye gbɛ̃ doi, ke ani na gbɛ̃ doa à gbɛ̃ do
gya bo. Áni fɔ̃ àgɔ̃ zɔ̀ ble Ludanɛ kũ ɔgɔo lɛɛlɛro.

Ɔgɔde kũ Lazaruo

14 Farisinɔ ye ɔgɔi. Kũ ò yã pìi mà pínki, akũ òtɛn lɛ́zuki kɛ Yesua. 15 Yesu
pìńnɛ: Adì yã nna kpá á zĩdaa bisãsirinɔ kĩnaamɛ, ama Luda á swɛ̃̀ dɔ̃. Yã
kũ à zɔ̃kɔ̃ bisãsirinɔnɛn Luda dì a gya bo.

Ɔgɔde kũ Lazaruo
(Mat 5:31-32, 11:12-13, Maa 10:11-12)

16 Musa doka kũ annabinɔ takadanɔ kun ari Yahaya gɔrɔa. Zaa gɔrɔ kũa
òtɛn kpata kũ à bò Luda kĩnaa baaru kpá, akũ gbɛ̃ sĩnda pínki tɛn wɛtɛ à
gɛ̃n kũ gbãnao. 17 Ludambɛ kũ zĩtɛo gɛ̃tɛnaa araga de doka pìi wãnzãn
fíti gogonala. 18 Gbɛ̃ kũ à gì a nanɔi à nɔ pãnde sɛ̀, ade zina kɛ̀mɛ. Gbɛ̃ kũ
à nɔ kũ ò gìii sɛ̀ sɔ̃, à zina kɛ̀n gwe.
19 Gɔ̃gbɛ̃ ɔgɔde ke kun àdi pɔ́kasa mana ɔgɔdenɔ da, àdigɔ̃ pɔnna kɛ
nnamanaa gũn gɔrɔ sĩnda pínki. 20 Barakɛri kũ òdi pinɛ Lazaru dìgɔ̃
wútɛna a bɛ gãnu gũn, bɔ̀nɔ dɔdɔ a mɛ̀ɛa. 21 Àdigɔ̃ pɔ́ble kũ àdi lɛ́tɛ ɔgɔde
pì teburu zĩtɛ blena ni dɛ. Gbɛ̃danɔ mɛ́ òdigɔ̃ a bɔ̀ɔ pìnɔ sãsã. 22 Barakɛrii
pìi gà, akũ malaikanɔ a sɛ̀ ò tà kãao Ibrahĩ kuru. Ɔgɔde pìi gà se, akũ ò
a vɩ̃̀. 23 Kunna wɛ́tãmma gũn gyãwãn, kũ à wɛ́ sɛ̀ musu, akũ à Ibrahĩ è
zã̀, Lazaru kú a sarɛ. 24 Akũ à lɛ́ zùi à pì: Baa Ibrahĩ, ǹ ma wɛ̃nda gwa, ǹ
Lazaru zĩ à a ɔnɛ zɔ̃ ía, à mɔ́ à tɔ̃mɛnɛ ma nɛ́nɛa, zaakũ matɛn wãwã ma
tɛ́vura díkĩna gũmmɛ. 25 Akũ Ibrahĩ pì: Ma nɛ́, ǹ tó nnamana kũ à lìkanyĩ
n wɛ̃̀ndigɔrɔ yã dɔngu kũ takasi zɔ̃kɔ̃ kũ Lazaru kɛ̀ɛo. A laakari kpatɛna la
sà, akũ ń kú wãwã gũn. 26 Abire gbɛra wɛ̀ɛ lòkoto kú ó dagura. Tó gbɛ̃ ye
à bo la à gɛ́ á kĩnaa, ani fɔ̃ro, gbɛ̃ke ni fɔ̃ à bo gwe à su ó kĩnaa sɔ̃ro. 27 Akũ
ɔgɔde pìi pì: N yã nna Baa, tó lɛmɛ, ǹ a zĩ ma de bɛa, 28 zaakũ má dakũnanɔ
vĩ gbɛ̃nɔn sɔɔro. À gɛ́ lɛ́ dańma, de òsun su gu wãwãde dí gũnlo. 29 Akũ
Ibrahĩ pì: Ò Musa kũ annabinɔ takadanɔ vĩ, ò ń yã ma. 30 Akũ ɔgɔde pìi pì:
Oi, Baa Ibrahĩ! Tó gbɛ̃ke bò gan à gɛ̀ɛ ń kĩnaa, oni ń nɛ̀sɛ litɛ. 31 Akũ Ibrahĩ
pìnɛ: Tó odi Musa kũ annabinɔ yã maro, bee tó gbɛ̃ke bò gan, oni a yã síro.

17

Ludanaanikɛnaa
(Mat 18:6-7, 21-22)

1 Yesu pì a ìbanɔnɛ: Yã kũ àdi tó gbɛ̃nɔ fu dìgɔ̃ sariro, ama waiyoo gbɛ̃ kũ
ani bo a kĩnaa. 2 Anigɔ̃ sɛ̃na adenɛ ò wísilɔgbɛ zɔ̃kɔ̃ dɔ a wakalɛ, ò a zu sɛ̀bɛɛ
gũn de à tó nɛ́ dínɔ do fula. 3 Àgɔ̃ kú kũ laakariio. Tó n gbɛ̃ndo durunna
kɛ̀, ǹ gɛ́ ǹ a le. Tó à a nɛ̀sɛɛ lìtɛ, ǹ sùru kɛnɛ. 4 Tó à durunna kɛ̀nnɛ gɔrɔ do
gɛ̃n suppla, akũ à ɛ̀ra à pìnnɛ gɛ̃n suppla a nɛ̀sɛɛ lìtɛ, ǹ sùru kɛnɛ. 5 Dikiri
zɩ̃̀rinɔ pìnɛ: Ǹ ó ludanaanikɛna karawɛrɛ. 6 Dikiri pì: Bee tó á Luda náani
vĩ fíti lán ɛfɔ wɛ́ bà, áni o síri lí dínɛ à a zĩda wo à gɛ́ pɛ́ sɛ̀bɛɛ gũn, ani á yã
ma.
7 Tó á gbɛ̃ke zɔ̀ vĩ, àtɛn sɛ̃̀ wa ke àtɛn sãnɔ dã, tó à sù kũ burao, a dikiri ni
pinɛ à su à pɔ́ ble gɔ̃̀nɔn yá? 8 Oi, ani pinɛ à pɔ́ble kɛarɛ, à a uta litɛ, à suarɛ
kũ pɔ́bleo kũ pɔ́minaao, àpii ni gbasa à pɔ́ ble, à í mi. 9 Òdi zɔ̀ sáabu kpá,
kũ à yã kũ ò dànɛɛ kɛ̀ yãin yá? 10 Lɛmɛ ákɔ̃nɔ se, tó a yã kũ Luda dàárɛ kɛ̀
pínki, à pi: Zɔ̀nɔn ó ũ, ó zĩn o kɛ̀.

Kusu gbɛ̃nɔn kurinɔ werekɔ̃anaa

11 Kũ Yesu tɛn gɛ́ Yurusalɛmu, àtɛn kure Samaria bùsu lɛ́a kũ Galilio.
12 Kũ àtɛn gɛ̃ lakutu ken, akũ gɔ̃gbɛ̃ kusu gbɛ̃nɔn kurinɔ dàalɛ. Ò zɛ dire,
13 ò lɛ́ zùi ò pì: Dikiri Yesu, ǹ ó wɛ̃nda gwa. 14 Kũ à ń é, akũ à pìńnɛ: À gɛ́ à á
zĩda mɔ sa'orinɔnɛ. Kũ òtɛn gɛ́, akũ ò wèrekɔ̃a. 15 Kũ ń gbɛ̃ do è a werekɔ̃a,
akũ à ɛ̀ra à sù, àtɛn Luda sáabu kpá kũ kòto gbãnao. 16 À wùtɛ a kùaa Yesu
arɛ à fɔ kpàa. Gbɛ̃ dí bi Samaria gbɛ̃mɛ. 17 Akũ Yesu pì: Gbɛ̃nɔn kurinɔ mɛ́ ò
wèrekɔ̃aroo? Gbɛ̃nɔn kɛ̃ndonɔn kú máa? 18 Ń gbɛ̃ke dí ɛra à sù Luda sáabu
kpáro, sé gbɛ̃ zɩ̃̀tɔ dí yá? 19 Akũ Yesu pìnɛ: Ǹ futɛ ǹ tá, ma náani kũ n kɛ̀ mɛ́
à n werekɔ̃a.

Bisãsiri Nɛ́ sunaa
(Mat 24:23-41)

20 Farisinɔ Yesu là kpata kũ à bò Luda kĩnaa bona gupuraai, akũ à
wèḿma à pì: Kpata kũ à bò Luda kĩnaa dì bo gupuraa ò e kũ wɛ́oro. 21 Oni
pi à gwa la ke à gwa direro. Kpata kũ à bò Luda kĩnaa pì kú á tɛ́ lamɛ.
22 Akũ à pì a ìbanɔnɛ: A gɔrɔ tɛn su kũ áni Bisãsiri Nɛ́ sugɔrɔ pìnɔ doke
ena ni dɛ, áni ero. 23 Oni piárɛ à kú dire ke à kú la, ama àsun gɛ́ro, àsun
tɛ́ńyĩro. 24 Lákũ legũpinaa dì gupura kũ ludambɛ lɛ́ gu dín kũ a lɛ́ direkũo
nà, lɛn anigɔ̃ de lɛ Bisãsiri Nɛ́ sugɔrɔa. 25 Séto à wɛ́tãmma è manamana gĩa,
gbãragbɛ̃nɔ ni gíi. 26 Lákũ à de nà Nuhu gɔrɔa, lɛn anigɔ̃ de lɛ se Bisãsiri Nɛ́
sugɔrɔa. 27 Gbɛ̃nɔ tɛn pɔ́ ble, òtɛn í mi, òtɛn nɔ sɛ́, òtɛn zã kɛ ari Nuhu gɛ̀ɛ à
gɛ̃ gó'itɛ gũn, akũ í dà anduniala, ò gàga pínki. 28 Lɛmɛ dɔ Lutu gɔrɔa, òtɛn
pɔ́ ble, òtɛn í mi, òtɛn pɔ́ lú, òtɛn pɔ́ yía, òtɛn pɔ́ tɔ̃, òtɛn kpɛ́ bobo. 29 Gɔrɔ
kũ Lutu bò Sɔdɔmu, tɛ́ kũ ifãntɛ̃gbɔ̃ɔo kɔ̀tɛ bona ludambɛ, akũ ò gàga pínki.
30 Lɛn anigɔ̃ de lɛ gɔrɔ kũ Bisãsiri Nɛ́ ni bo gupuraa.
31 Gɔrɔ birea gbɛ̃ kũ à kú a kpɛ́ musu sún kipa à gɛ̃ kpɛ́ gũn à pɔ́nɔ sɛ́tɛ à
booro. Lɛn dɔ gbɛ̃ kũ à kpɛ́ bura sún ɛra à pɔ́ sɛ́ bɛro. 32 À tó Lutu nanɔ yã
dɔágu. 33 Gbɛ̃ kũ à ye àgɔ̃ a wɛ̃̀ndi kũna ni kurai. Gbɛ̃ kũ à gì a wɛ̃̀ndiii sɔ̃,
ade nigɔ̃ wɛ̃̀ndi vĩ. 34 Matɛn oárɛ, gwãani birea gbɛ̃nɔn planɔ nigɔ̃ wútɛna
kɔ̃ sarɛ, oni gbɛ̃ do sɛ́ ò gbɛ̃ do tón. 35 Nɔgbɛ̃ gbɛ̃nɔn planɔ nigɔ̃ pɔ́ lɔ́lɔ gu
dokɔ̃nɔa, oni gbɛ̃ do sɛ́ ò gbɛ̃ do tón. 36 Gɔ̃gbɛ̃ gbɛ̃nɔn planɔ nigɔ̃ kú bura,

Luda ni gbɛ̃ do sɛ́ à gbɛ̃ do tón. 37 Akũ ò a là ò pì: Dikiri, má kpaa? À wèḿma
à pì: Gu kũ gɛ̀ kún, gwen yumburukunɔ ni kɔ̃ kakaran.

18

Gyaanɔ kũ à zɛ̀ yãkpatɛkɛrila

1 Yesu yã lɛ̀kɔ̃ańnɛ de à mɔńnɛ ògɔ̃ adua kɛ Ludaa baala'i, òsun kpasaro.
2 À pì: Yãkpatɛkɛri ke mɛ́ à kú wɛ̃tɛ kea, à Luda vĩna vĩro, àdi gbɛ̃ke yã daro.
3 Gyaanɔ ke kú wɛ̃tɛ pìi gũn, àdigɔ̃ su a kĩnaa gɛ̃n baaakɔ̃ àdi pi: Ǹ zɛ kũmao
ma ibɛrɛ yã musu. 4 Adi wero ari gɔrɔ pla. Abire gbɛra à pì a zĩdanɛ: Bee
tó má Luda vĩna vĩro, akũsɔ̃ madì gbɛ̃ke yã daro, 5 lákũ gyaanɔ pì tɛn wari
dɔma nà, mani zɛ kãao. Tó mádi kɛ lɛro, a zɛmalana lakanaa sari ni ma
kpasamɛ.

6 Akũ Dikiri pì: À yãkpatɛkɛri vãni yã'ona ma. 7 Luda ni zɛ kũ gbɛ̃ kũ à ń
sɛ́ òtɛn wiki lɛ́a fãnantɛ̃ kũ gwãaninɔoroo? Ani mɛ̀yĩda kɛ kũ weḿmanaaon
yá? 8 Matɛn oárɛ, ani zɛ kũńwomɛ gɔ̃nɔ. Bee kũ abireo tó Bisãsiri Nɛ́ sù, ani
a náanikɛri e andunia gũn yá?

Farisi kũ bɛ'ɔgɔsiriio

9 Akũ à ɛ̀ra à yã díkĩna lɛ̀kɔ̃a gbɛ̃ kũ òdi ń zĩda ditɛ mana ò ń gya bonɔnɛ.
10 Gbɛ̃nɔn pla kenɔ mɛ́ ò gɛ̀ɛ adua kɛ Luda ɔnn, gbɛ̃ do bi Farisimɛ, gbɛ̃ do
sɔ̃ bɛ'ɔgɔsirii. 11 Farisi pì zɛna, àtɛn adua kɛ. À pì a swɛ̃ɛ gũn: Luda, ma
n sáabu kɛ̀ kũ má de lán gbɛ̃ kparanɔ bàro, dibidibikɛrinɔ, náanisaridenɔ,
zinakɛrinɔ ke lán bɛ'ɔgɔsiri dí bà. 12 Madìgɔ̃ lɛ́ yĩ gɔrɔ plapla azuma kũ
azumaao. Pɔ́ kũ ma lè pínki madì a kuride bonnɛ. 13 Bɛ'ɔgɔsirii pì sɔ̃ zɛ dire,
adi fɔ̃ à wɛ́ sɛ̀ à musu gwà sero. À a zĩda kɛ̃kɛ̃ à pì: Luda, ǹ sùru kɛ kũmao,
durunnakɛriimɛ ma ũ. 14 Matɛn oárɛ, gɔ̃gbɛ̃ pìi tà a bɛa Luda yãsinakãaoo
gũmmɛ, adi kɛ Farisi pìinlo. Zaakũ gbɛ̃ kũ àdi a zĩda kara, Luda ni a busa.
Gbɛ̃ kũ àdi a zĩda busa sɔ̃, Luda ni a kara.

Arubarikadana nɛ́nɔgu
(Mat 19:13-15, Maa 10:13-16)

15 Òtɛn su Yesunɛ kũ ń nɛ́ fítinɔ de à ɔ naḿma. Kũ a ìbanɔ è lɛ, akũ ò gìńnɛ.
16 Akũ Yesu nɛ́nɔ sìsi à pì: À tó nɛ́nɔ su ma kĩnaa, àsun gíńnɛro, zaakũ ń
takanɔ pɔ́n kpata kũ à bò Luda kĩnaa ũ. 17 Yãpuran matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ ani
kpata kũ à bò Luda kĩnaa sí lán nɛ́ fíti bàro ni gɛ̃nlo.

Aruzɛkɛde
(Mat 19:16-30, Maa 10:17-31)

18 Gbãnade ke sù à Yesu là à pì: Dannɛri mana, deran mani kɛ mà wɛ̃ndi
kũ àdi lákaro lee? 19 Yesu pìnɛ: À kɛ̀ dera n pì, má manaa? Gbɛ̃ke manaro,
sé Luda ado. 20 Ń dokanɔ dɔ̃: Ǹsun zina kɛro, ǹsun gbɛ̃ dɛro, ǹsun kpãni
oro, ǹsun yã dí n gbɛ̃dakearo, ǹgɔ̃ bɛ̀ɛrɛ lí n de kũ n daonɛ. 21 Akũ à pìnɛ:
Zaa ma nɛ́ fíti gɔrɔa má yã birenɔ kũna pínki. 22 Kũ Yesu yã pìi mà, à pìnɛ:
Yã mɛ̀n do mɛ́ à gɔ̃nnɛ. Ǹ pɔ́ kũ ń vĩnɔ yía pínki, ǹ a ɔgɔ kpá takasidenɔa,
ĩnigɔ̃ aruzɛkɛ vĩ ludambɛ. Abire gbɛra ǹ mɔ́ ǹ tɛ́mai. 23 Kũ à yã pìi mà,
a nɛ̀sɛɛ yàka, zaakũ aruzɛkɛzɔ̃kɔ̃demɛ. 24 Kũ Yesu a gwà, akũ à pì: À zĩ'ũ
manamana aruzɛkɛdenɛ à gɛ̃ kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũn. 25 Lakumi
gɛ̃na pɔrɔwɛɛn araga de aruzɛkɛde gɛ̃na kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũnla.
26 Akũ gbɛ̃ kũ ò yã pìi mànɔ pì: Tó lɛmɛ, dí mɛ́ ani fɔ̃ à surabana lee? 27 Yesu
wèḿma à pì: Yã kũ bisãsiri fùa à kɛ, Luda kĩnaa àdi sí kɛ.

28 Akũ Pita pì: O beebɔ pínki tò o tɛnyĩ. 29 Akũ Yesu pìńnɛ: Yãpuran
matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ à a bɛ tò ke a nanɔ ke a vı̃̀ninɔ ke a dakũnanɔ ke a de
ke a da ke a nɛ́nɔ kpata kũ à bò Luda kĩnaa yãi, 30 ade ni ɛra à abire taka
le de yãla dasidasi andunia dí gũn, ani wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro le andunia kũ
àtɛn su gũn.

Yesu ɛra à a ga kũ a vunaao yã'onaa
(Mat 20:17-19, Maa 10:32-34)

31 Yesu a gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ kàkaraai, akũ à pìńnɛ: Ótɛn gɛ́ Yu-
rusalɛmu. Gwen yã kũ annabinɔ kɛ̃̀ Luda yãn Bisãsiri Nɛ́ musu ni papan
pínki sà. 32 Oni a kpá buri pãnde gbɛ̃nɔa, oni a fobo, oni a sɔ̃sɔ̃, oni lɛ́'i sua,
oni a gbɛ̃ kũ flãao, oni a dɛ, 33 a gɔrɔ aakɔ̃de zĩ ani futɛ. 34 Ama a ìbaa pìnɔ
dí a ke mì dɔ̃ro, zaakũ yã pìi mì utɛnańnɛ, ò dɔ̃ yã kũ àtɛn oro.

Vı̃̀na barakɛri werekɔ̃anaa
(Mat 20:29-34, Maa 10:46-52)

35 Kũ Yesu kà kãni kũ Yɛrikoo, vı̃̀na ke vutɛna zɛ́ lɛ́a, àtɛn bara kɛ. 36 Kũ
à mà gbɛ̃nɔ tɛn gɛ̃tɛ dasi, akũ à ń lá à pì, bɔ́n òtɛn kɛɛ. 37 Akũ ò pìnɛ, Yesu
Nazɛra mɛ́ àtɛn gɛ̃tɛ gwe. 38 Akũ à lɛ́ zùi à pì: Yesu, Dauda buri, ǹ ma wɛ̃nda
gwa. 39 Gbɛ̃ kũ ò tɛ́ arɛnɔ gìnɛ ò pì à yĩtɛ, akũ a lɛ́ gbãna zunaa kàra àtɛn
pi: Dauda buri, ǹ ma wɛ̃nda gwa. 40 Yesu zɛ̀ à pì ò mɔ́ kãao. Kũ à sù, akũ
Yesu a là à pì: 41 Bɔ́ ń ye mà kɛnnɛɛ? À wèa à pì: Dikiri, má ye ma wɛ́ gu
emɛ. 42 Akũ Yesu pìnɛ: Ǹ gu e. Ma náani kũ n kɛ̀ mɛ́ à n werekɔ̃a. 43 Zaa
gwe gɔ̃̀nɔ a wɛ́ gu è, akũ à tèi, àtɛn Luda sáabu kpá. Kũ gbɛ̃ sĩnda pínki è lɛ,
akũ ò Luda tɔ́ bò.

19

Zakeusi

1 Kũ Yesu kà Yɛriko, àtɛn gɛ̃tɛ a gũn. 2 Gbɛ̃ke kú gwe a tɔ́n Zakeusi.
Bɛ'ɔgɔsirinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔmɛ, akũsɔ̃ aruzɛkɛdemɛ. 3 Àtɛn wɛtɛ à e gbɛ̃ kũ Yesu
de a ũ, ama gbɛ̃ kutuumɛ, adi fɔ̃ à a èro pari yãi. 4 Akũ à bàa lɛ̀ à gɛ̀ɛ arɛ à
dìdi síri lía de à Yesu e, zaakũ ani gɛ̃tɛ gwe kpamɛ. 5 Kũ Yesu kà gwe, akũ
à wɛ́ sɛ̀ musu à pìnɛ: Zakeusi, ǹ kipa likalika. Séde mà kipa n bɛa gbãra.
6 Akũ Zakeusi kìpa likalika, à gbãnakɛ kpài kũ pɔnnao. 7 Kũ gbɛ̃nɔ è lɛ, akũ
òtɛn yãkete ká ò pì: À gɛ̀ɛ kipa durunnakɛri bɛa. 8 Akũ Zakeusi fùtɛ à zɛ̀ à
pì Dikirinɛ: Dikiri, mani ma aruzɛkɛ kpado kpaatɛ takasidenɔnɛ. Tó ma
gbɛ̃ke blè sɔ̃, mani ɛra mà a gɛ̃nɛ kpáa lɛu siikɔ̃mɛ. 9 Akũ Yesu pìnɛ: Ɔn dí
denɔ surabanaa è gbãra. Zaakũ gbɛ̃ díkĩna se bi Ibrahĩ burimɛ. 10 Bisãsiri
Nɛ́ sù de à gbɛ̃ kũ à sãtɛ wɛtɛ à a sura bamɛ.

Ɔgɔdakɛna zĩkɛrinɔnɛ
(Mat 25:14-30)

11 Gɔrɔ kũ òtɛni a yã pì ma, akũ à ɛ̀ra à yã kàrańnɛ dɔ. Lákũ à kà kãni kũ
Yurusalɛmuo nà, òtɛn da kpata kũ à bò Luda kĩnaa ni bo gupuraa gɔ̃̀nɔmɛ,
akũ à yã lɛ̀kɔ̃ańnɛ 12 à pì: Kína buri ke mɛ́ àtɛn gɛ́ kpata ble bùsu zãzãn, ani
ɛra à su. 13 Akũ à a zĩkɛrinɔ sìsi gbɛ̃nɔn kuri, à andurufu ɔgɔwapu kpà ń
baadia mɛ̀n basɔsɔɔro à pìńnɛ: Àgɔ̃ laga táo ari màgɔ̃ gɛ́ su. 14 A bùsudenɔ
sɔ̃ ò zãagu, akũ ò zı̃̀rinɔ zı̃̀ a kpɛ ò pì: Óni we gbɛ̃ pì kí blewɛrɛro. 15 A suna
kũ kpatablenaao gbɛra, à pì ò zĩkɛri kũ a ɔgɔ kpàḿma pìnɔ sísi, de à le à dɔ̃
lákũ ò àree lè nà. 16 Gbɛ̃ káaku sù à pì: Dikiri, n ɔgɔ pìi àree kàramɛnɛ lɛu

kuri. 17 Akũ à pìnɛ: N kɛ̀ zĩkɛri mana. Lákũ ń náani vĩ kũ a fítio nà, ĩnigɔ̃
gbãna vĩ wɛ̃tɛ mɛ̀n kurinɔa. 18 Gbɛ̃ plade sù à pì: Dikiri, n ɔgɔ pìi àree kɛ̀
lɛu sɔɔro. 19 Akũ à pìnɛ: Mɔkɔ̃n sɔ̃, ĩnigɔ̃ gbãna vĩ wɛ̃tɛ mɛ̀n sɔɔronɔa. 20 Akũ
gbɛ̃ pãnde sù à pì: Dikiri, n ɔgɔn la. Ma ùtɛ kokona bizakasa gũn. 21 Má
n vĩna vĩ, zaakũ n yãnɔn zĩ'ũ. Ndì pɔ́ kũ ńdi ditɛro sɛ́, ndì pɔ́ kũ ńdi tɔ̃ro
kɛ̃. 22 Akũ à pìnɛ: Zĩkɛri zara, n lɛ́ mɛ́ à n karii kɛ̀. Ń dɔ̃ kũ ma yãnɔn zĩ'ũ,
madì pɔ́ kũ mádi ditɛro sɛ́, madì pɔ́ kũ mádi tɔ̃ro kɛ̃. 23 Kũ ń dɔ̃ lɛ, bɔ́yãin
ńdi ɔgɔda kɛońnɛroo, de tó ma su, mà a pɔ́ sí kũ a àreeo? 24 Akũ à pì gbɛ̃ kũ
ò kú gwenɔnɛ: À a ɔgɔ pì sía à kpá gbɛ̃ kũ à àree lè lɛu kuriia. 25 Akũ ò pìnɛ:
Dikiri, à àre lɛu kuri kũna kɔ̀. 26 Akũ à wɛ̀ńma à pì: Matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ à
pɔ́ vĩn Luda ni karanɛ. Gbɛ̃ kũ à vĩro sɔ̃, bee pɔ́ kũ à vĩ Luda ni síamɛ. 27 Ma
ibɛrɛ kũ ò ye mà kí bleńnɛronɔ sɔ̃, à mɔ́ kũńwo la à ń dɛdɛ ma arɛ.

Gbãnakɛkpana Yesui Yurusalɛmu
(Mat 21:1-17, Maa 11:1-19, Yuh 12:12-19)

28 Kũ Yesu yã pìi ò à làka, akũ à dà zɛ́n, àtɛn gɛ́ Yurusalɛmu. 29 Kũ à kà
kãni kũ Bɛtɛfageo kũ Bɛtanio, sɪ̀sĩ kũ òdi pi Kùkpɛ gɛrɛɛi, akũ à a ìbaa zɪ̀
gbɛ̃nɔn pla 30 à pìńnɛ: À gɛ́ lakutu kũ à kátɛ á arɛ direkũ gũn. Tó a gɛ̃, áni
zaakinɛ bɔ̀rɔ e bàdɔna gwe, gbɛ̃ke dí dia zikiro. À poro à suo. 31 Tó ò á lá
ò pì, à kɛ̀ deran átɛn poroo, à pi Dikiri mɛ́ à yei. 32 Akũ zɪ̀rinɔ gɛ̀ɛ, ò è lákũ
à òńnɛ nà. 33 Kũ òtɛn zaaki pì poro, akũ a dikirinɔ ń lá ò pì: Dí mɛ́ à pì à
zaaki pìi poroo? 34 Ò wɛ̀ńma ò pì: Dikiri mɛ́ à yei. 35 Akũ ò sù kũ zaaki pìio
Yesunɛ, ò ń utanɔ kpàtɛa, akũ ò Yesu dìa. 36 Lákũ àtɛn gɛ́ nà, gbɛ̃nɔ tɛni ń
utanɔ kpátɛ zɛ́n.

37 Kũ à kà kãni kũ gu kũ zɛ́ pìi mìi pɛ̀tɛ Kùkpɛ sɪ̀sĩ guvutɛnwo, akũ pɔnna
gũn a ìba kũ ò tɛ́inɔ pínki nà Luda sáabukpanaaa kũ kòto gbãnao daboyã kũ
ò ènɔ musu pínki 38 ò pì:
Arubarikaden kína kũ àtɛn su kũ Dikiri tɔ́o ũ.
Aafia kú ludambɛ!
Ò Luda tɔ́ kpá zaa musu!
39 Farisi kũ ò kú zàa gũn kenɔ pìnɛ: Dannɛri, ǹ pata n ìbanɔa. 40 Akũ à
wɛ̀ńma à pì: Matɛn oárɛ, tó ò yɪ̀tɛ, gbɛ̀nɔ mɛ́ oni wiki pì lɛ́.

Yesu ɔ́ɔdɔna Yurusalɛmudenɔnɛ

41 Kũ à nà Yurusalɛmui, à gwà, akũ à ɔ́ɔ dɔ̀ a musu 42 à pì: Tó n yã kũ ani
sunnɛ kũ aafiaaoo dɔ̃̀ gbãra yã dé, de à kɛ nna. Tera sà à utɛnannɛmɛ. 43 A
gɔrɔ ni su kũ n ibɛrɛnɔ ni su ò gbà leinɔ dɔ ò likanyĩ ò n kagura kɛ 44 oni n
gboro oni n gbɛ̃nɔ ú lɔ́ zĩtɛa. Bee gbɛ̀ ken oni tó didikɔ̃aro, kũ ńdi gɔrɔ kũ
Luda wɛ́ kpàtɛnyĩ dɔ̃ro yãi.

Yesu kunna Luda ɔnn
(Mat 21:12-17, Maa 11:15-19, Yuh 2:13-22)

45 Kũ Yesu gɛ̃̀ Luda ɔnn, akũ à pɛ̀ lagayarinɔa. 46 À pìńnɛ: Ò kɛ̃̀ Luda yãn
ò pì: Ma kpɛ́ nigɔ̃ de aduakɛkpɛ ũmɛ, akũ a lìtɛ gbɛ̃blerinɔ tò ũ.
47 Lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà Yesu dìgɔ̃ yã dańnɛ Luda ɔnn. Akũ sa'orikinɔ kũ
ludayãdannɛrinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ tɛn zɛ́ wɛtɛ ò a dɛ, 48 ama odi a kɛna zɛ́ ero,
kũ gbɛ̃ sĩnda pínki sã kpá òtɛni a yã ma yãi.

20

Yesu gbɛkana a ikooi
(Mat 21:23-27, Maa 11:27-33)

1 Zĩkea Yesu tɛn yã da gbɛ̃nɔnɛ Luda ɔnn, àtɛn baaru nna kpáńnɛ, akũ
sa'orikinɔ kũ ludayãdannɛrinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ sù 2 ò pìnɛ: Ǹ owɛrɛ, iko
kpaten ntɛn yã dínɔ kɛoo? Dí mɛ́ à n gba iko dí pìi? 3 Akũ à wèḿma à pì:
Makũ se mani yã gbɛkaáwa. À omɛnɛ, 4 Yahaya gbɛ̃nɔ da'itɛkɛnaa bò Luda
kĩnaan yáa, ke bisãsiri kĩnaamɛ? 5 Akũ ò yã gɔ̃gɔ̃ ò pì: Tó o pì Luda kĩnaamɛ,
ani ó la, bɔ́yãin ódi Yahaya yã síroo? 6 Tó o pì bisãsiri kĩnaamɛ sɔ̃, gbɛ̃ sĩnda
pínki ni ó pápa kũ gbɛ̀ɛo ò ó dɛdɛ, zaakũ ò Yahaya annabikɛ sì. 7 Akũ ò wèa
ò pì: Ó dɔ̃ gu kũ à bònlo. 8 Akũ Yesu pìńnɛ: Makũ se mani iko kũ matɛn yã
dínɔ kɛo oárɛro.

Geepi líkpɛ arukɛrinɔ
(Mat 21:33-46, Maa 12:1-12)

9 Akũ Yesu ɛ̀ra à yã lɛ̀kɔ̃ańnɛ à pì: Gbɛ̃ke mɛ́ à geepi líkpɛ bà, akũ à nà
arukɛrinɔnɛ ń ɔĩ à fùtɛ kũ táo à gɔrɔ pla kè gwe. 10 Kũ geepizɔ̃gɔrɔ kà, akũ à
a zı̀ri ke zı̀ arukɛrii pìnɔa, de ò a geepi nɛ́ pì kpáa, akũ arukɛrii pìnɔ a gbɛ̃̀, ò
à gbàrɛ ɔkori. 11 Akũ à ɛ̀ra à zı̀ri pãnde zı̀ dɔ, akũ ò a gbɛ̃̀ ò wé'i dàa ò a gbàrɛ
ɔkori. 12 Akũ à ɛ̀ra a gbɛ̃ aakɔ̃de zı̀ dɔ, akũ ò a kı̀nna ò pɛ̀a. 13 Akũ burade
pìi pì: Mani kɛ deramɛ sàa? Mani ma nɛ́gɔ̃gbɛ̃ mɛ̀n do yenyĩde zĩḿma. Ke
oni a yã da gwɛɛ? 14 Kũ arukɛrii pìnɔ a è, ò pìkɔ̃nɛ: Túbiblerin dí, ò a dɛ, a
túbi ni gɔ̃wɛrɛ. 15 Akũ ò bò kãao bura gũn, ò a dɛ̀.

Tɔ̀! Bɔ́n burade pì ni kɛ kũńwoo? 16 Ani su à arukɛrii pìnɔ dɛdɛ à bura pì
na gbɛ̃ pãndenɔnɛ ń ɔĩ. Kũ gbɛ̃nɔ yã pìi mà ò pì: Òsun ero! 17 Akũ Yesu ń
gwá tíii à pì: Yã kũ ò kɛ̃̀ Luda yãn díkĩna de deraa?

Gbɛ̀ kũ kpɛ́borinɔ pã kpài
mɛ́ à gɔ̃̀ kpɛ́ kusuru gbɛ̀ mìde ũ.
18 Gbɛ̃ kũ à lɛ̀tɛ gbɛ̀ɛ pìia ni wíwimɛ.
Tó gbɛ̀ɛ pìi lɛ̀tɛ à sì gbɛ̃a sɔ̃, ani a ú lɔ́mɛ.

Bɛ'ɔgɔkpana Sizaa yã
(Mat 22:15-22, Maa 12:13-17)

19 Ludayãdannɛrinɔ kũ sa'orikinɔ dɔ̃ kũ ń yãin à yãlɛkɔ̃anaa pìi ò, akũ
ò zɛ́ wɛ̀tɛ ò a kũ gɔ̃̀nɔ, ama ò vĩna kè gbɛ̃nɔnɛ. 20 Òtɛni a kpákpa, akũ ò
zãmbade kũ òtɛni ń zĩda ditɛ gbɛ̃ mana ũnɔ zı̀a, de ò le ò a kũ a yã'onaa
gũn, ò a kpá ń bùsu gbãnadea à gbãna mɔnɛ. 21 Akũ zãmbade pìnɔ a là ò
pì: Dannɛri, ó dɔ̃ kũ ndì yã o ǹ yã dańnɛ a zɛ́a, ndì gbɛ̃ wɛ́ gwao, ndì Luda zɛ́
dańnɛ kũ yãpurao. 22 À zɛ́ vĩ ò bɛ'ɔgɔ kpá Sizaa yá ke òsun kpáaro? 23 Yesu
ń manafikikɛ dɔ̃ḿma, akũ à pìńnɛ: 24 À ɔgɔ pì do mɔmɛnɛ mà gwa. Dí mì
wãnzãn dí kũ a tɔ́oo? Ò wèa ò pì: Siza pɔ́mɛ. 25 Akũ à pìńnɛ: Tɔ̀, à pɔ́ kũ à
de Siza pɔ́ ũ kpá Sizaa, à pɔ́ kũ à de Luda pɔ́ ũ kpá Ludaa. 26 Akũ ò fùa ò a
kũ a yã'onaa gũn gbɛ̃nɔ wára. A yãwemmanaa bò ń sarɛ, akũ ò ń lɛ́ nàkɔ̃a.

Gɛ̀nɔ vuna yã
(Mat 22:23-33, Maa 12:18-27)

27 Akũ Sadusi kũ òdi pi gɛ̀nɔ dì vuronɔ sù Yesu kĩnaa, ò a gbɛ̀ka 28 ò pì:
Dannɛri, Musa òwɛrɛ a takada gũn à pì: Tó gbɛ̃ gà à a nanɔ tò nɛ́'isari, a
dakũna gyaanɔ pì sɛ́ de à le à nɛ́ buri dato a vı̀ninɛ. 29 Lɛmɛ dedokɔ̃nɔnɔn
kun gbɛ̃nɔn suppla. Woru nɔ sɛ̀, akũ à gà nɛ́'isari. 30 Akũ Sabi nɔ pìi sɛ̀
dɔ. 31 Sabi gbɛra Biɔ sɛ̀ dɔ. Ò kɛ̀ lɛ ń gbɛ̃nɔn suppla ń pínki, ò gàga nɛ́'isari.
32 Ń pínki gbɛran nɔ pìi gà se. 33 Tɔ̀! Gɛ̀nɔ vuna gɔrɔ zĩ ń dí mɛ́ anigɔ̃ nɔ pì

vĩi? Zaakũ ń gbɛ̃nɔn suppla ń pínki ò a dɔ̃̀ nɔ ũmɛ. 34 Akũ Yesu wèḿma à
pì: Andunia la gbɛ̃nɔ dì nɔ sέ òdi zã kɛ, 35 ama gbɛ̃ kũ Luda dìtɛ kũ ò kɔ̃
sìo ò bo gan ò andunia dufu lenɔ ni nɔ sέro, oni zã kɛro. 36 Onigɔ̃ kun lán
malaikanɔn kun nàmɛ, oni ga doro. Onigɔ̃ de Luda nέnɔ ũmɛ, gàavunɔ ũ.
37 Bee Musa à gɛ̀nɔ vuna yã bìriańnɛ, gu kũ à tariankpã yã òn à pì, Dikirimɛ
Ibrahĩ kũ Isaakuo kũ Yakubuo Luda ũ. 38 Dikiri dì kɛ gɛ̀nɔ Luda ũro, gbɛ̃
bɛ̃nɛnɔ Ludamɛ, zaakũ gbɛ̃ sĩnda pínki bɛ̃nɛ Ludanɛ. 39 Akũ ludayãdannɛri
kenɔ fùtɛ ò yã ò ò pì: Dannɛri, n yã mana ò. 40 Akũ odi sù ò yãke làa doro.

Arumasihu buri yã
(Mat 22:41-46, Maa 12:35-37)

41 Yesu ń lá à pì: À kɛ̀ dera òdi pi Dauda burin Arumasihu ũu? 42 Zaakũ
Dauda pì Zabura takada gũn:
Dikiri pì ma dikirinɛ à vutɛ a ɔplai
43 ari àgɔ̃ a ibɛrɛnɔ kɛnɛ tìntin ũ.
44 Kũ Dauda a sìsi Dikiri, à kɛ̀ dera anigɔ̃ de a buri ũ dɔɔ?

Ludayãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ manafiki
(Mat 23:1-36, Maa 12:38-40)

45 Kũ gbɛ̃ sĩnda pínki tɛni a yã ma, akũ à pì a ìbanɔnɛ: 46 À laakari
kɛ ludayãdannɛrinɔi. Òdigɔ̃ ye ògɔ̃ kure kũ uta zɔ̃kɔ̃nɔo dana, de ògɔ̃ fɔ
kpákpaḿma ɛtɛnɔa. Òdigɔ̃ ye ò vutɛ aduakɛkpɛ vutɛki mananɔn kũ pɔnna
pɔ́ble vutɛki mananɔo. 47 Òdi adua gbã̀na kɛ de gbɛ̃nɔ ń e yãi, akũ òdi
gyaanɔnɔ kpέ síḿma. Ń wέtãmmana nigɔ̃ pãsĩ de gbɛ̃ sĩnda pínki pɔ́la.

21

Gyaanɔ takaside gbadanaa
(Maa 12:41-44)

1 Kũ Yesu wέ sɛ̀ musu, akũ à è ɔgɔdenɔ tɛni ń gbanɔ ká ɔgɔdaki gũn. 2 Akũ
à gyaanɔ takaside ke è gwe, à kɔbɔ pla dàn. 3 Akũ à pì: Yãpuran matɛn oárɛ,
gyaanɔ takaside pì ɔgɔ dàn de gbɛ̃ sĩnda pínkila. 4 Zaakũ ń ɔgɔ dasi gũnn ò
bòn ò kàn ń pínki. Nɔgbɛ̃ pì sɔ̃, a takasikɛ gũn pɔ́ kũ à vĩ à pɔ́ bleon à dàn
pínki.

Yurusalɛmu kakatɛna kũ andunia lákagɔrɔ sèedanɔ
(Mat 24:1-22, Maa 13:1-20)

5 Gbɛ̃kenɔ tɛn Luda ɔn yã o, ò pì ò a kpέnɔ kɛ̀kɛ mana kũ gbɛ̀ mananɔ kũ
pɔ́ kũ ò Luda gbànɔ, akũ Yesu pì: 6 Gɔrɔke ni su, pɔ́ kũ a è dínɔ, bee gbɛ̀ ken
oni tó dikɔ̃aro, oni gboro pínkimɛ. 7 Akũ ò a là ò pì: Dannɛri, bɔrɛn yã dínɔ
ni kɛɛ? Bɔ́ mέ anigɔ̃ de a kɛgɔrɔ sèeda ũu? 8 Akũ à wèḿma à pì: À laakari
kɛ, àsun tó ò á sãtɛro, zaakũ oni su dasi kũ ma tɔ́o, onigɔ̃ pi Arumasihumɛ
ń ũ, gɔrɔ pì sɔ̃ à kà kãni. Ásun tέńyĩro. 9 Tó a zĩ̀nɔ baaruu mà ke futɛkɔ̃ina
yãnɔ, àsun tó vĩna á kũro. Sé abirekũnɔ kɛ káaku gĩa, ama andunia ni láka
gɔ̃̀nɔro. 10 Akũ à pìńnɛ: Buri kũ burio ni futɛkɔ̃i, lɛmɛ dɔ bùsu kũ bùsuuo.
11 Zĩtɛ yĩgãyĩgãna pãsĩnɔ kũ nàao kũ gagagyãnɔ nigɔ̃ kú gukenɔa. Àlesi bɛ̃̀nɛ
vĩna yãnɔ ni bo ludambɛ.

12 De yã pìnɔ kpέ à su pínki oni á kũkũ ò wέ tãáwa. Oni á na ad-
uakɛkpɛdenɔnɛ ń ɔĩ, oni á ká kpέsiran, oni gέ kãáo kínanɔ kũ bùsu gbɛ̃
zɔ̃kɔnɔ arɛ ma tɔ́ yãi, 13 ánigɔ̃ deńnɛ ma sèedadenɔ ũ. 14 À á laakari kpátɛ,
àsun káaku yã kũ áni o damu kɛro, 15 zaakũ makũ mέ mani yã daárɛ á lέn,

mani á gba ɔ̃ndɔ̃, de á ibɛrɛ ke sún gí a yãi ke à á ɛ́kɛ boro. 16 Bee á de kũ á
dao kũ á vɪ̃ninɔ kũ á dakũnanɔ kũ á danɛnɔ kũ á gbɛ̃nnanɔ ni á kpáḿma,
ò á gbɛ̃kenɔ dɛ. 17 Gbɛ̃ sĩnda pínki ni zãágu ma yãi, 18 ama bee á mìkã wɛ́n
do ni zukũnaro. 19 Zɛna gbãna gũn áni wɛ̃̀ndi le.

20 Tó a è zɪ̃̀karinɔ lìka Yurusalɛmui, àgɔ̃ dɔ̃ kũ a kakatɛnaa zã̀ doro. 21 Gbɛ̃
kũ ò kú Yudeanɔ bàa sí ò mì pɛ́ kpinɔa, gbɛ̃ kũ ò kú Yurusalɛmunɔ fãkɔ̃a.
Lakutudenɔ sún gɛ̃ a gũnlo. 22 Zaakũ gɔrɔ pì bi wɛ́tãmmagɔrɔmɛ, de yã kũ
ò kɛ̃̀ Luda yãn papa pínki yãi. 23 Waiyoo nɔ̀sindarenɔ kũ nɛ́randenɔ gɔrɔ
birea, zaakũ bùsuu pì wari nigɔ̃ zɔ̃kɔ̃, Luda pɔfɛ̃ ni kipa gbɛ̃ pìnɔa. 24 Oni ń
gbɛ̃kenɔ dɛdɛ kũ fɛ̃nɛdao, oni ń gbɛ̃kenɔ kũkũ ò tá kũńwo bùsu sĩnda pínki
gũn zɪ̃̀zɔnɔ ũ, buri pãndenɔ ni kìti pá Yurusalɛmua ari ń gɔrɔ papa.

Bisãsiri Nɛ́ sunaa
(Mat 24:29-35, Maa 13:24-31)
25 Sèedanɔ nigɔ̃ kú ifãntɛ̃a kũ mɔvuraao kũ susunɛnɔ, buri sĩnda pínki
nigɔ̃ kú pɔsiran andunia gũn. Onigɔ̃ kú bídi gũn ísira kĩni kũ a zuzunaao
yãi. 26 Vĩnakɛna yã kũ àtɛni su anduniaaa yãi gídi ni tó gbɛ̃nɔ gbãsĩ lɛ́,
zaakũ pɔ́ kũ ò kú ludambɛnɔ ni sãtɛ ń kúkia, 27 gbasa wà Bisãsiri Nɛ́ suna
e ludambɛ lukun kũ gbãnao kũ gakuri zɔ̃kɔ̃ɔo. 28 Tó yã birenɔ nà kɛnaaa,
à futɛ à zɛ, à á mì sɛ́ musu, zaakũ á surabana mɛ́ à kà kãni.

29 Yesu yã lɛ̀kɔ̃ańnɛ à pì: À kaka lí gwa kũ lí kparanɔ. 30 Tó a è ò lá bɔ̀tɔɔ
kù, adì dɔ̃ á zĩda kũ guwãnagɔrɔ kà kãni. 31 Lɛmɛ sɔ̃, tó a è yã pìnɔ tɛn kɛ lɛ,
àgɔ̃ dɔ̃ kũ kína kũ à bò Luda kĩnaa sunaa kà kãni. 32 Yãpuran matɛn oárɛ,
gɔrɔ dí gbɛ̃nɔ ni gɛ̃tɛro ari yã pìnɔ gɛ́ kɛo pínki. 33 Musu kũ zĩtɛo ni gɛ̃tɛ, ama
ma yãnɔn gɛ̃tɛna vĩro.

34 À laakari kɛ. Ásun tó pãpãkɛna kũ wɛ̃dɛkɛnaao kũ wɛ̃̀ndi
damukɛnaao á laakari síáwaro, de a sugɔrɔ sún á kũ kãnto lán tankutɛ bàro
yãi. 35 Zaakũ ani kútɛ gbɛ̃ kũ ò kú andunia gũnnɔa gu sĩnda pínki.

36 À itɛ̃ kɛ, àgɔ̃ adua kɛ baala'i, de à fɔ̃ à piti yã kũ àtɛn sua pínki à zɛ
Bisãsiri Nɛ́ arɛ. 37 Lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà Yesu dìgɔ̃ yã dańnɛ Luda ɔnn. Tó ɔkɔsi
kɛ̀, àdi bo à gɛ́ i Kùkpɛ sɪ̃̀sĩgɛrɛɛi. 38 Kɔnkɔkɔnkɔ gbɛ̃ sĩnda pínki dì futɛ à gɛ́ a
yã ma Luda ɔnn.

22

Lɛ́kpakũsũna Yesui
(Mat 26:1-5, Maa 14:1-2, Yuh 11:45-53)
1 Burodi Futɛnasari dikpɛ kũ òdi pi Vĩnla kà kãni. 2 Sa'orikinɔ kũ
ludayãdannɛrinɔ tɛn zɛ́ wɛtɛ ò Yesu dɛ, zaakũ òtɛn vĩna kɛ gbɛ̃nɔnɛ.

Yudasi bona Yesu kpɛ
(Mat 26:14-16, Maa 14:10-11)
3 Akũ Setan gɛ̃̀ Yudasi kũ òdi pinɛ Isikariɔti gũn, gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ
dokemɛ. 4 Akũ Yudasi gɛ̀ɛ à yã ò kũ sa'orikinɔ kũ Luda ɔn dãkpãri gbɛ̃
zɔ̃kɔ̃nɔ lákũ áni kɛ nà à Yesu kpáḿma. 5 Ń pɔ kɛ̀ nna, akũ ò lɛ́dokɔ̃nɔ kɛ̀ ò ɔgɔ
kpáa. 6 À zɛ̀o, akũ àtɛn zɛ́ wɛtɛ à Yesu kpáḿma gbɛ̃nɔ kpɛ.

Vĩnla pɔ́blenaa
(Mat 26:17-25, Maa 14:12-21, Yuh 13:21-30)
7 Burodi Futɛnasari dikpɛ gɔrɔ kà, gɔrɔ kũ òdi Vĩnla sãnɛ bɔ̀rɔɔ kùtu kpá.
8 Akũ Yesu Pita kũ Yuhanao zɪ̃̀ à pì: À gɛ́ Vĩnla pɔ́bleyã kɛkɛwɛrɛ. 9 Akũ ò a

là ò pì: Ń ye ò kɛkɛ mámɛɛ? [10] Akũ à wèḿma à pì: Tó a gɛ wɛ̃tɛ gũn, gɔ̃gbɛ̃ ke
ni daálɛ à í sɛna kũ loo. À téi ari ɔn kũ ani gɛ̃n. [11] À o ɔn pì bedenɛ, Dannɛri
pì, mán kipaki kunn, gu kũ áni Vĩnla pɔ́ blen kũ a ìbanɔo? [12] Ani kpé musu
zɔ̃kɔ̃ kũ ò kɛ̀kɛ mɔárɛ. À pɔ́bleyã kɛkɛ gwe.
[13] Kũ ò gɛ̀ɛ, ò è lákũ Yesu òńnɛ nà, akũ ò Vĩnla pɔ́bleyã kɛ̀kɛ gwe.

Dikiri pɔ́ble
(Mat 26:26-30, Maa 14:22-26, 1Kɔ 11:23-25)

[14] Kũ a gɔrɔ kà, Yesu sù à vùtɛ gwe kũ a zĩ̀rinɔ lɛɛlɛ. [15] Akũ à pìńnɛ: Vĩnla
pɔ́ble dí blena kãáo ni tɛni ma dɛ manamana ari màgɔ̃ gé wari kɛ, [16] zaakũ
matɛn oárɛ, mani ble doro ari kpata kũ à bò Luda kĩnaa gé boo gupuraa,
gbasa dikpɛ yãpura gé su. [17] Kũ à toko sɛ̀, à Luda sáabu kpà, akũ à pì: À
sí à dɔdɔkɔ̃nɛ, [18] zaakũ matɛn oárɛ, mani geepi'i mi doro ari kpata kũ à
bò Luda kĩnaa gé boo gupuraa. [19] Kũ à burodii sɛ̀, akũ à arubarikaa dàn
à lìkɔ̃rɛ à kpàḿma à pì: Ma mɛ̀ kũ má kpà á yãin dí, àgɔ̃ abirekũ kɛ ma
yã dɔnaágu yãi. [20] Kũ ò pɔ́ blè ò làka, à toko pìi sɛ̀ lɛ dɔ à pì: Ma aru kũ
ani bɔtɛárɛn dí, Luda bàka kunna kũ gbɛ̃nɔo tera aru ũ. [21] Ma bonkpɛde
ɔ kú kũmao ta gũn, [22] zaakũ Bisãsiri Né ni kpágui lákũ Luda dìtɛnɛ nàmɛ.
Waiyoo gbɛ̃ kũ ani a kpáḿma pìi. [23] Akũ ò nà kɔ̃ lalanaaa ò pì: Ó dí mé ani
yã bire kɛɛ?

Yesu lédana a ìbanɔa

[24] Akũ lékpakɔ̃anaa fùtɛ ń té, kũ ò ye ò dɔ̃ ń gbɛ̃ kũ à de a dakela. [25] Akũ
Yesu pìńnɛ: Buri pãnde kínanɔ dì gbãna ble ń gbɛ̃nɔa, gbãnadenɔ sɔ̃ òdi ń
zĩda sísi yãmanakɛrinɔ. [26] Ama àsun kɛ lɛro. Séde gbɛ̃ kũ à zɔ̃kɔ̃ á té gɔ̃ de
lán gbɛ̃ kũ à kĩanaái bà. Séde á don'arɛde gɔ̃ de lán gbɛ̃ kũ àtɛn zĩ kɛárɛ bà.
[27] Pɔ́bleri kũ zĩ̀riio, ń dí mé à zɔ̃kɔ̃ɔ? Pɔ́bleriinloo? Makũ sɔ̃ má kú á té lán
zĩ̀rii bàmɛ. [28] Gbɛ̃ kũ ò zɛ̀ kũmao ma warikɛnaa gũnnɔn á ũ. [29] Lákũ ma
De ma ka kpatan nà, lɛn mani á ká kpatan lɛ se, [30] áni pɔ́ ble kũmao ma
kpatan, áni vutɛ kíblegbaaa àgɔ̃ yã gɔ̃gɔ̃ Isaraila buri mɛ̀n kuri awɛɛplanɔnɛ.

Yesu gĩnakɛ à dɔ̃ yã kũ Pita ni kɛ
(Mat 26:31-35, Maa 14:27-31, Yuh 13:36-38)

[31] Simɔ, Simɔ, ǹ ma. Setan zé wɛ̀tɛ à á fãfã lákũ òdi pɔ́blewɛ fãfã nà.
[32] Akũ ma adua kɛ̀nnɛ de ma náani kũ ń vĩ sún kĩammaro. Tó n ɛra n suma,
ǹ n gbɛ̃nɔ gba gbãna. [33] Pita pìnɛ: Dikiri, ma sì ò ma da kpésiran mà ga
kũnwo.
[34] Yesu pì: Pita, matɛn onnɛ, ari ko gɔ̃ gé lé zuo gbãra, ĩni ledi kpámai gɛ̀n
aakɔ̃. [35] Akũ à ń lá à pì: Kũ ma á zĩ ɔgɔsɔ̃nɔ kũ bɔ̀kɔlokonaao kũ kyatenɔ
sari, pɔ́ke kĩ̀aáwa yá? Akũ ò pì: Oi. [36] Akũ à pìńnɛ: Tera sà gbɛ̃ kũ à ɔgɔsɔ̃nɔ
vĩ, à sé. Lɛmɛ dɔ kũ bɔ̀kɔlokonaao. Gbɛ̃ kũ à fɛ̃nɛda vĩ sɔ̃ro, à a uta yía à
lú. [37] Matɛn oárɛ, séto yã kũ ò kɛ̃̀ Luda yãn ma musu papa kũ ò pì: Ò a dìtɛ
dokɔ̃nɔ kũ taarikɛrinɔ. Yã kũ ò kɛ̃̀ ma musu pì mé àtɛn kɛ sà. [38] Ò pì: Dikiri,
fɛ̃nɛda mɛ̀n plan dí. Akũ à pìńnɛ: Abirekũ mɔ̀.

Yesu aduakɛna zaa Kùkpɛ sĩ̀sĩgɛrɛɛi
(Mat 26:36-46, Maa 14:32-42)

[39] Yesu bò à gɛ̀ɛ Kùkpɛ sĩ̀sĩgɛrɛɛi lákũ àdi kɛ nà. A ìbanɔn téi. [40] Kũ à kà gu
kũ àtɛn gén, à pìńnɛ: À adua kɛ de ásun fu yɔ̃ogwanaaaro. [41] Akũ à kɛ̃̀ḿma
à kà lákũ òdi gbɛ̀ zu à létɛ taka bà. Akũ à kùtɛ à adua kɛ̀ [42] à pì: Baa, tó ń
ye, ǹ toko'í síma, ama adi kɛ ma pɔyenyĩnaanlo, séde n pɔ́. [43] Akũ malaikaa

bò ludambɛ à sùa à a gbà gbãna. 44 Kunna wɛ́tãmma gũn àtɛn adua kɛ kũ
kokario. Akũ a ísimma tɛn tɔ́ zĩtɛ lán arutɔnaa bà. 45 Kũ à adua kɛ̀, à fùtɛ à
ɛ̀ara à sù à a ìbanɔ lè, òtɛn i o kũ pɔsirao. 46 Akũ à pìńnɛ: À kɛ̀ dera átɛn i
oo? À futɛ à adua kɛ de ásun fu yɔ̃ogwanaaaro.

Yesu kũnaa
(Mat 26:47-56, Maa 14:43-50, Yuh 18:3-11)

47 Kũ à kpɛ́ àtɛn yã o, akũ ò kà dasidasi. Gbɛ̃ kũ òdi pinɛ Yudasi, a ìba
gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ doke mɛ́ à dòńnɛ arɛ. Kũ à nài de à lɛ́ pɛ́a, 48 akũ
Yesu pìnɛ: Yudasi, lɛ́pɛnaaan ĩni Bisãsiri Nɛ́ kpáoḿma yá? 49 Kũ gbɛ̃ kũ ò
kú kũ Yesuonɔ yã kũ àtɛn su è ò pì: Dikiri, ò ń lɛ́lɛ kũ fɛ̃nɛdaon yá? 50 Akũ
ń gbɛ̃ do sa'oriki zɔ̃kɔ̃ɔ zɛ̃̀rii lɛ̀ à a ɔpla sã gò. 51 Akũ Yesu pì: À abirekũ
tó. Kũ à ɔ nà a sãa, akũ a sã ɛ̀ra à nàn. 52 Akũ à pì sa'orikinɔ kũ Luda ɔn
dãkpãrinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kũ ò sùinɔnɛ: A sumai kũ fɛ̃nɛdanɔ kũ gònɔ lákũ
kpãni wɛ́dewɛn ma ũ bà yá? 53 Lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà madìgɔ̃ kú kãáo Luda
ɔnn, akũ ádi ɔ namaro. Ama gɔrɔ dí de á pɔ́ ũmɛ, gusira kíblena gɔrɔmɛ.

Pita ledikpana Yesui
(Mat 26:57-58, 69-75, Maa 14:53-54, 66-72, Yuh 18:12-18, 25-27)

54 Kũ ò Yesu kũ̀ ò sù kãao, ò gɛ̀ɛ kãao sa'oriki zɔ̃kɔ̃ bɛa. Pita tɛ́ ń kpɛ zɛ̃̀zã.
55 Kũ ò tɛ́ kà ɔn gura, ò kàtɛ ò lìkai, akũ Pita sù à sɔ̀tɔ ń tɛ́. 56 Zɔ̀nɔkpare ke
a è, akũ à wɛ́ dìa à pì: Gbɛ̃ dí kú kãao sɔ̃ bi. 57 Akũ à ledi kpài à pì: Nɔgbɛ̃,
má a dɔ̃ro. 58 Kũ à kɛ̀ saa fíti gbɛ̃ pãnde a è, akũ à pì: Mɔkɔ̃n se, ń gbɛ̃ domɛ
n ũ. Akũ Pita pì gɔ̃gbɛ̃ pìinɛ: Makũmɛro. 59 Kũ gɔrɔ gɛ̃̀tɛ lán awa do bà,
gbɛ̃ pãnde nàkarao à pì: Yãpura gbɛ̃ díkĩna kú kãaomɛ, zaakũ Galili gbɛ̃mɛ.
60 Akũ Pita pì: Má dɔ̃ pɔ́ kũ ń tɛ́aro. Zaa gwe gɔ̃̀nɔ kũ àtɛn yã o, akũ ko lɛ́
zù. 61 Dikiri lìtɛ à wɛ́ pɛ̀ Pitaa, akũ yã kũ à òo dɔ̀ Pitagu kũ à pì, ari ko gɔ̃ gɛ́
lɛ́ zu gbãra, ani ledi kpáai gɛ̃̀n aakɔ̃. 62 Akũ Pita bò bàai à pɔsira ɔ́ɔ dɔ̀.

Yesu fobonaa
(Mat 26:67-68, Maa 14:65)

63 Gbɛ̃ kũ òtɛn Yesu dãkpãnɔ a fobò ò a gbɛ̃̀. 64 Ò pɔ́ yɛ̃̀nɛ a ãnnwa, akũ
òtɛni a lala ò pì: Ǹ annabikɛyã o, dí mɛ́ à n lɛɛ? 65 Dɔkɛna kãao gũn ò yã
dasi pãndenɔ ònɛ dɔ.

Yuda gbãnadenɔ yãkpatɛkɛna kũ Yesuo
(Mat 26:59-66, Maa 14:55-64, Yuh 18:19-24)

66 Kũ gu dɔ̀, Yuda gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kɔ̃ kàkara, sa'orikinɔ kũ ludayãdannɛrinɔ ń
pínki, akũ ò Yesu sɛ̀ ò gɛ̀ɛo ń yãkpatɛkɛkia. 67 Akũ ò a là ò pì: Arumasihumɛ
n ũ yá? Ǹ owɛrɛ. À wèḿma à pì: Tó ma òárɛ, áni síro. 68 Tó ma yãke làáwa sɔ̃,
áni wero. 69 Zaa tera Bisãsiri Nɛ́ nigɔ̃ vutɛna Luda Gbãnade ɔplai. 70 Akũ
gbɛ̃ sĩnda pínki pì: Ase Luda Nɛ́mɛ n ũ yá? Akũ à wèḿma à pì: Lákũ a ò nà,
makũmɛ a ũ. 71 Akũ ò pì: Ó bàka ũgba kũ sèedadeo dɔɔ? O mà a lɛ́n kɔ̀.

23

Pilati yãkpatɛkɛna kũ Yesuo
(Mat 27:1-2, Maa 15:1-5, Yuh 18:28-38)

1 Akũ ò fùtɛ ń pínki ò gɛ̀ɛ kãao Pilati kĩnaa. 2 Òtɛn yã dia ò pì: O gbɛ̃
dí lè àtɛn gudɛ kɛ ó bùsun, àdi gíńnɛ ò bɛ'ɔgɔ kpá Sizaa, akũ à a zĩda dìtɛ
Arumasihu ũ, kína ũ. 3 Akũ Pilati a là à pì: Mɔkɔ̃n Yudanɔ kína ũ yá? À
wèa à pì: Lɛn n ò lɛ. 4 Akũ Pilati pì sa'orikinɔ kũ pari kũ ò kú gwenɔnɛ:

Mádi taari e gɔ̃gbɛ̃ pìiaro. 5 Akũ ò nàkara kãao ò pì: Àdigɔ̃ tɛ́ ká gbɛ̃nɔgu a
yãdannɛnaa gũn Yudea bùsun pínki. À nàa Galilimɛ ari à gɛ̀ɛ à kào la sà.
6 Kũ Pilati mà lɛ, akũ à gbɛ̀ka tó Galili gbɛ̃mɛ a ũ. 7 Kũ à dɔ̃ kũ à bò Hɛrɔdu
bùsummɛ, akũ Hɛrɔdu pì sɔ̃ à kú Yurusalɛmu zĩ birea, akũ à a gbàrɛa. 8 Kũ
Hɛrɔdu Yesu è, akũ a pɔ kɛ̀ nna manamana. À a baaruu mà, akũ à ye ń wɛ́
kɛ pla zaa gìkɛna. À wɛ́ dɔ à Yesu daboyãkɛna e. 9 À yãnɔ làlaa dasi, akũ
Yesu dí a ke wearo. 10 Sa'orikinɔ kũ ludayãdannɛrinɔn zɛna gwe òtɛn yã
didia pãsĩpãsĩ. 11 Hɛrɔdu kũ a sozanɔ Yesu gya bò ò a fobò ò uta wɛ́de dànɛ,
akũ à ɛ̀ra à a gbàrɛ Pilatia. 12 Zĩ birea Hɛrɔdu kũ Pilatio gɔ̃̀ kɔ̃ gbɛ̃ ũ, zaakũ
ò ibɛrɛɛ sɛ̀ kũ kɔ̃o yã.

Yãdana Yesula
(Mat 27:15-26, Maa 15:6-15, Yuh 18:39-19:16)

13 Pilati sa'orikinɔ kũ gbãnadenɔ kũ gbɛ̃ kparanɔ kàkara ń pínki 14 à
pìńnɛ: A sumɛnɛ kũ gɔ̃gbɛ̃ kũ a pì gudɛriimɛɛo. Ma a làla á wára yã kũ a
dìdianɔ musu, mádi e à taari ke kɛ̀ro. 15 Lɛn Hɛrɔdu dí ero lɛ se, zaakũ à
ɛ̀ra à a gbàrɛwámɛ. À gwa, adi yãke kɛ kũ à kà mà a dɛro. 16-17 Mani tó ò
wari dɔa, gbasa mà a gbarɛ. 18 Akũ ò wiki lɛ̀ ń pínki lɛɛlɛ ò pì: Ǹ gɔ̃gbɛ̃ pì dɛ!
Ǹ Baraba gbarɛwɛrɛ! 19 Ò Baraba pìi dà kpɛ́siran yã bona gbãnadenɔ kpɛ
kũ gbɛ̃dɛnaao yãimɛ. 20 Pilati ye à Yesu gbarɛ, akũ à gbɛ̃nɔ laakarii gàtɛ à
sùawa. 21 Akũ ò ɛ̀ra ò wiki lɛ̀ ò pì: Ǹ a pá lía! Ǹ a pá lía! 22 A gɛ̃̀n aakɔ̃deo
Pilati pìńnɛ: Bɔ́ dàan à kɛ̀ɛ? Mádi taari kũ à kà ò a dɛ earo. Mani tó ò wari
dɔa, gbasa mà a gbarɛ. 23 Akũ ò zɛ̀i òtɛn gbɛkaa kũ wiki gbãnao à a pá lía.
Akũ ń zukakanaa tò ò yã blè. 24 Akũ Pilati dìtɛ kũ ò kɛ lákũ ò gbɛ̀kaawa
nà. 25 Gɔ̃gbɛ̃ kũ ò dà kpɛ́siran bona gbãnadenɔ kpɛ kũ gbɛ̃dɛnaao yãi kũ ò
gbɛ̀kaa pìin à gbàrɛńnɛ, akũ à Yesu kpà gai lákũ ò yei nà.

Yesu pana lía
(Mat 27:32-44, Maa 15:21-32, Yuh 19:17-27)

26 Kũ òtɛn gɛ́ kãao, akũ Sirɛni gbɛ̃ Simɔ tɛn su kũ burao, akũ ò a kṹ̀ ò
lígbãndurukpanaa dìnɛ àgɔ̃ tɛ́o Yesui. 27 Pari bò tɛ́i kũ nɔgbɛ̃ kũ òtɛn ɔ́ɔ dɔ
òtɛn wɛ̃nda kɛnɛnɔ. 28 Yesu lìtɛ à arɛ dɔ̀ḿma à pì: Yurusalɛmu nɔgbɛ̃nɔ,
àsun ɔ́ɔ dɔ ma yãiro. À ɔ́ɔ dɔ á zĩda yãi kũ á nɛ́nɔ. 29 Zaakũ a gɔrɔ tɛn su kũ
oni pi: Arubarikadenɔn para kũ odi nɛ́ iro, nɛ́ dí ń yɔ̃ mironɔ ũ. 30 Gɔrɔ
birea
oni pi kpinɔ lɛ́tɛ à siḿma,
oni o sĩ̀sĩnɔ lɛ́tɛ à dańla.
31 Lákũ òtɛn yã dí taka kɛ kũ lí búsuo, lí kori pɔ́ nigɔ̃ de deraa?
32 Òtɛn gɛ́ kũ dàkɛri gbɛ̃nɔn pla kenɔ dɔ, de ò ń dɛdɛ kũ Yesuo lɛɛlɛ. 33 Kũ
ò kà gu kũ òdi pi Mìtokokia, akũ ò a pà lía gwe kũ dàkɛrii pìnɔ, gbɛ̃ do a
ɔplai, gbɛ̃ do a ɔzɛi. 34 Akũ Yesu pì: Baa, ǹ gaafara kɛńnɛ, zaakũ ò dɔ̃ pɔ́
kũ òtɛn kɛro. Akũ ò kàpaa kpà ò a pɔ́kasanɔ kpàatɛkɔ̃nɛ. 35 Gbɛ̃nɔn zɛna
gwe ò wɛ́ kà òtɛni a gwa, akũ Yuda gbãnadenɔ tɛn lɛ́zuki kɛa ò pì: A gbɛ̃
pãndenɔ sura bà. Tó Arumasihu kũ Luda dìtɛmɛ a ũ, à a zĩda sura baee!
36 Sozanɔ tɛni a lalandi kɛ dɔ. Akũ ò nài ò sèwɛ̃ kpã̀kpãa dɔ̀nɛ 37 ò pì: Tó
Yudanɔ kínamɛ n ũ, ǹ n zĩda sura ba. 38 Sèeda ke na a mìi musu ò kɛ̃̀a:
Yudanɔ kínan dí!
39 Dàkɛri kũ ò lokona lía pìnɔ do dɔkɛna yã ònɛ à pì: Arumasihumɛ n ũroo?
Ǹ n zĩda sura ba kũ ókɔ̃nɔo lɛɛlɛ. 40 Akũ a gbɛ̃ndo pàtaa à pì: Ń Luda vĩna
vĩroo? Yã dokɔ̃nɔ mɛ́ à kúwá. 41 Ókɔ̃nɔ, ó pɔ́ kú a zɛ́amɛ. Pɔ́ kũ o tɔ̃̀ mɛ́ à

bùtɛwá, ama gbɛ̃ dí dí yã ke kɛro. 42 Akũ a pì: Yesu, tó n su kpata ble, ǹ
dɔ ma yãn. 43 Akũ à wèa à pì: Yãpuran matɛn onnɛ, gbãra ĩnigɔ̃ kú kũmao
aruzenna.

Yesu ganaa
(Mat 27:45-56, Maa 15:33-41, Yuh 19:28-30)

44 Kũ ifãntɛ̃ kà mìdangura, akũ gusira dà bùsuu pìla pínki ari fãnantɛ̃ mɔ̀
aakɔ̃. 45 Luda kpɛ́ lábure kɛ̀kɔ̃rɛ pla. 46 Yesu wiki gbãna lɛ̀ à pì: Baa, ma a
wɛ̃̀ndii nànnɛ n ɔĩ. Kũ à ò lɛ, akũ a wɛ̃̀ndii tà. 47 Kũ sozanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ yã kũ
à kɛ̀ɛ pìi è, à Luda sáabu kpà à pì: Yãpuramɛ gbɛ̃ manamɛ a ũ. 48 Pari kũ ò
kàkara ò sù gu gwanɔ, kũ ò yã kũ à kɛ̀nɔ è, ò ɛ̀ra ò tà òtɛni ń zĩda lɛ́lɛ. 49 Yesu
gbɛ̃ dɔ̃nanɔ kũ nɔgbɛ̃ kũ ò tɛ́i bona Galilinɔ pínki zɛna zã̀ òtɛn gu gwa.

Yesu vĩnaa
(Mat 27:57-61, Maa 15:42-47, Yuh 19:38-42)

50 Gɔ̃gbɛ̃ ke kun a tɔ́n Yusufu. Yuda gbãnadenɔ dokemɛ. Gbɛ̃ manamɛ,
akũsɔ̃ à bɛ̀ɛrɛ vĩ. 51 A lɛ́ kú yã kũ a gbɛ̃nɔ zɛ̀ kũ a kɛnaaoo pìnlo. Yuda lakutu
Arimatea gbɛ̃mɛ, a wɛ́ dɔ kpata kũ à bò Luda kĩnaai. 52 À gɛ̀ɛ Pilati kĩnaa à
Yesu gɛ̀ɛ gbɛ̀kaa. 53 Akũ à gɛ̀ɛ pìi kìpa à táaru biza ſĩ̀fĩa à dà gbɛ̀wɛɛ kũ ò sɔ̀
mira ũ gũn, odi gbɛ̃ke dan zikiro. 54 Gɔrɔ pì bi azuma zĩmɛ, kámmabogɔrɔ
tɛn ká. 55 Nɔgbɛ̃ kũ ò tɛ́ Yesui bona Galilinɔn tɛ́ Yusufu pì kpɛ, ò mira pìi è
lákũ à Yesu gɛ̀ɛ wùtɛ a gũn nà. 56 Akũ ò tà ò gɛ̀ɛ nísi gbĩ nna kũ ɛzɛ kũ àdi tó
gɛ̀ vãro soru kɛ. Kámmabogɔrɔ zĩ ò kámma bò lákũ Luda dìtɛ nà.

24

Yesu vunaa
(Mat 28:1-10, Maa 16:1-8, Yuh 20:1-10)

1 Azumanɛnna zĩ kɔnkɔkɔnkɔ nɔgbɛ̃ pìnɔ bò ò gɛ̀ɛ mira pì kĩnaa kũ nísi
gbĩ nna kũ ò a soru kɛ̀ɛo. 2 Ò lè ò gbɛ̀ɛ gò mira lɛ́a. 3 Kũ ò gɛ̀, odi Dikiri Yesu
gɛ̀ ero. 4 Ò kú bídi gũn, akũ gɔ̃gbɛ̃ gbɛ̃nɔn pla kenɔ bò ò sùḿma kũ pɔ́kasa
kũ òtɛn tɛ́ kɛnɔo dana. 5 Vĩna ń kũ ò ń mìi nàtɛ, akũ gɔ̃gbɛ̃ pìnɔ pìńnɛ: À
kɛ̀ dera átɛn gbɛ̃ bɛ̃nɛ wɛtɛ gɛ̀nɔ tɛ́ɛ? 6 À kú laro, à vù. À tó yã kũ à òárɛ
gɔrɔ kũ à kú Galili dɔágu 7 à pì, séto ò Bisãsiri Nɛ́ kpá kifirinɔa ò a pá lía, a
gɔrɔ aakɔ̃de zĩ ani vu. 8 Akũ a yã pìi dɔ̀ńgu. 9 Bona mira kĩnaa, ò gɛ̀ɛ ò yã
pì baaruu kpà zĩ̀ri gbɛ̃nɔn kuri awɛɛdonɔnɛ kũ gbɛ̃ kparanɔ. 10 Mariama
Magadalɛni kũ Yoanao kũ Yamisi da Mariamao kũ nɔgbɛ̃ kpara kũ ò kú
kũńwonɔ mɛ́ ò yã pìi ò zĩ̀rii pìnɔnɛ. 11 Akũ nɔgbɛ̃ pìnɔ yã pìi kɛ̀ńnɛ lán fàai
yã bà, odi síro. 12 Akũ Pita fùtɛ à bàa sì à gɛ̀ɛ mira pì kĩnaa. Kũ à wɛ́ kpàtɛ
mira pìn, adi pɔ́ke ero, sé táaru bizanɔ, akũ à ɛ̀ra à tà laasun gũn, yã pì a
kũ̀ gbãna.

Zaa Ɛmausi zɛ́n
(Maa 16:12-13)

13 Gɔrɔ dokɔ̃nɔ pì zĩ Yesu ìba gbɛ̃nɔn pla kenɔ tɛn gɛ́ lakutu kũ òdi pi
Ɛmausi. À zã̀ kũ Yurusalɛmuo lán kiloo kuri awɛɛdo bà. 14 Òtɛn yã kũ à
kɛ̀ pínki fàai bokɔ̃nɛ, 15 akũ gɔrɔ kũ òtɛni a fàai bo òtɛni a laasun lɛ́, Yesu
ń lé zɛ́n, akũ òtɛn táa o lɛɛlɛ. 16 Akũ ń wɛ́ sìsi odi a dɔ̃ro. 17 Akũ à ń lá à
pì: Bɔ́ yãn á tɛ́ átɛn o kũ kɔ̃oo? Akũ ò zɛ̀ ń ãn sisina. 18 Ń gbɛ̃ do kũ òdi
pinɛ Keleopa wèa à pì: Mɔkɔ̃n nibɔɔmɛ n ũ ndo Yurusalɛmu gwɛɛ, kũ ńdi
yã kũ à kɛ̀ gɔrɔ pla dia dɔ̃roo? 19 Akũ à ń lá à pì: Yã kpatemɛɛ? Ò wèa ò
pì: Yesu Nazɛra yãmɛ. Annabi zɔ̃kɔ̃ɔmɛ. Gbɛ̃ sĩnda pínki dɔ̃ kũ a yãkɛna

kũ a yã'onaao bò Luda kĩnaamɛ. 20 Akũ sa'orikinɔ kũ ó gbãnadenɔ dake
kpàḿma, de ò ga yãkpatɛ kɛnɛ yãi, akũ ò a pà lía ò a dɛ̀. 21 Ókɔ̃nɔ sɔ̃, daken
ótɛn da ani Isarailanɔ mì sí. Abire gbɛra yã pì kɛna gɔrɔ aakɔ̃den gbãra.
22 Akũ yã kũ ó nɔgbɛ̃ kenɔ òo bò ó sarɛ. Kũ ò gɛ̀ɛ a mira kĩnaa kɔnkɔala
káakukaaku, 23 odi a gɛ̀ lero. Ò sù ò pì malaikanɔ bò ò sùḿma ò pìńnɛ à kú
wɛ̃̀ndiio. 24 Akũ ó gbɛ̃kenɔ gɛ̀ɛ ò mira pìi gwà, ò è lákũ nɔgbɛ̃ pìnɔ òńnɛ nà,
à kú gwero. 25 Akũ Yesu pìńnɛ: Laasunsaridenɔ, adì yã kũ annabinɔ ò sí
likalikaro. 26 Luda dí ditɛ Arumasihu wɛ́tãmma le lán dí bà gbasa à gɛ̃
a gakuri gũnloo? 27 Naana zaa Musa takadaa ari à gɛ̀ɛ pɛ́ annabinɔ pɔ́a
pínki, Yesu yã kũ à kɛ̃na Luda yãn a musu bɔ̀kɔtɛńnɛ pínki.
28 Kũ ò kà kãni kũ lakutu kũ òtɛn gɛ́nwo, Yesu kɛ̀ lákũ áni gɛ̃ zɛ́la bà.
29 Akũ ò a kũ̀kũ ò pì: Ǹ gɔ̃ kũoo la. Ɔkɔsi kɛ̀, gu tɛn si. Akũ à gɛ̃̀ ɔnn à
gɔ̃̀ kũńwo. 30 Gɔrɔ kũ àtɛn pɔ́ ble kũńwo, akũ à burodii sɛ̀ à arubarikaa
dàn, akũ à lìkɔ̃rɛ à kpàḿma. 31 Akũ ń wɛ́ kɛ̃̀ ò a dɔ̃̀ sà, akũ ò kùrai. 32 Akũ
ò òkɔ̃nɛ: Kũ àtɛn yã owɛrɛ zɛ́n àtɛn Luda yã bɔkɔtɛwɛrɛ, ó nɛ̀sɛɛ gũn tɛn
puroo? 33 Akũ ò fùtɛ gwe gɔ̃̀nɔ ò ɛ̀ra ò gɛ̀ɛ Yurusalɛmu. Ò a zĩ̀ri gbɛ̃nɔn
kuri awɛɛdonɔ è kakarana gwe kũ gbɛ̃ kũ ò nàḿmanɔo 34 òtɛn pi: Dikiri vù
yãpuramɛ, à a zĩda mɔ̀ Simɔnɛ. 35 Akũ gbɛ̃nɔn pla pìnɔ zɛ́ gũn yã bàbańnɛ
kũ deran ò a dɔ̃̀ nà burodi likɔ̃rɛnaa gũnwo.

Yesu bo à suna a ìbanɔnɛ
(Mat 28:16-20, Maa 16:14-18, Yuh 20:19-23, Zĩr 1:6-8)

36 Kũ òtɛn yã pì o lɛ, kãnto ò a è zɛna ń tɛ́, akũ à pìńnɛ: Àgɔ̃ kú kũ aafiaao!
37 Akũ swɛ̃̀ɛ kɛ̃̀ńgu ò kɛ̀ gìri, òtɛn da gyãwãnden ò è. 38 Akũ à pìńnɛ: À kɛ̀
dera á nɛ̀sɛɛ fùtɛɛ? À kɛ̀ dera á kú kũ nɛ̀sɛ plaoo? 39 À ma ɔnɔ kũ ma gbánɔ
gwa, kũ makũmɛ. À ɔ nama à gwa. Gyãwãnde dìgɔ̃ mɛ̀ kũ wáo vĩ lákũ á
èma nàro. 40 Kũ à ò lɛ, akũ à a ɔnɔ kũ a gbánɔ mɔ̀ńnɛ. 41 Pɔnna gũn odi we
kãaoro, kũ à bò ń sarɛ yãi. Akũ à ń lá à pì: Pɔ́ble ke kun yá? 42 Akũ ò kpɔ̀
kpátɛana kɔ̃̀nɔɔ kpàa, 43 akũ à sì à sò ń wára. 44 Akũ à pìńnɛ: Yã kũ ma òárɛ
gɔrɔ kũ má kú kãáo mɛ́ à kɛ̀. Ma pì séto yã kũ ò ò ma musu Musa doka
takadan kũ annabinɔ takadao kũ Zabura takadao papa pínki. 45 Akũ à ń
nɛ̀sɛɛ wɛ̃̀ńnɛ de ò yã kũ à kú takada pìnɔ gũn dɔ̀rɔ dɔ̃. 46 À pìńnɛ: Ò kɛ̃̀ Luda
yãn ò pì Arumasihu ni wɛ́tãmma e, a gɔrɔ aakɔ̃de zĩ ani futɛ bona gan,
47 oni waazi kɛ buri sĩnda pínkinɛ kũ a tɔ́o naana zaa Yurusalɛmu, de ò
nɛ̀sɛ litɛ ń durunnanɔ kɛ̃ḿma. 48 Ákɔ̃nɔ yã pì sèedadenɔ ũ. 49 Makũ sɔ̃, mani
gba kũ ma De a lɛ́ sɛ̀ kpãzãárɛ. Àgɔ̃ kú wɛ̃tɛ gũn la ari gbãna bo ludambɛ
à daála.

Tana kũ Yesuo ludambɛ
(Maa 16:19-20, Zĩr 1:9-11)

50 Kũ Yesu bò kũńwo wɛ̃tɛ kpɛ ari Bɛtani sarɛ, akũ à a ɔnɔ sɛ̀ lei à
arubarikaa dàńgu. 51 Kũ àtɛn arubarika dańgu lɛ, akũ à kɛ̃̀ḿma, Luda a
sɛ̀ à tà kãao a kĩnaa. 52 Akũ ò donyĩ kɛ̀nɛ ò ɛ̀ra ò tà Yurusalɛmu kũ pɔnna
zɔ̃kɔ̃ɔ. 53 Òdigɔ̃ kú Luda ɔnn gɔrɔ sĩnda pínki ògɔ̃ Luda sáabu kpá.

YUHANA

Baaru nna kũ Yuhana kɛ̀ɛ
Yahaya Da'itɛkɛri kũ Yesu ìba káakunɔ 1:1-1:51
Yesu yãdannɛnaa 2:1-12:50
Yesu kunna Yurusalɛmu 13:1-17:26
Yesu gana kũ a vunaao 18:1-20:31
Yesu boasuna a ìbanɔa 21:1-21:35

Yesu Kirisi suna andunia gũn

1 Zaa káaku Yã kun, Yã pì kú kũ Ludao, Yã pìimɛ Luda ũ. 2 À kú kũ Ludao
zaa káaku. 3 Luda pɔ́ sĩnda pínki kɛ̀ a gãimɛ, pɔ́ke kun kũ à kɛ̀ a sariro. 4 A
gũnn wɛ̃̀ndi kún, akũ wɛ̃̀ndii pì de gupura ũ gbɛ̃nɔnɛ. 5 Gupura pìi dì pu
gusiran, akũ gusira pì ni le à daalaro.

6 Luda gbɛ̃ke zɩ̃̀ a tɔ́n Yahaya. 7 À sù gupura pìi sèedade ũmɛ, à gupura pì
yã ò gbɛ̃nɔnɛ, de baadi a náani kɛ a gãi. 8 Àkũmɛ gupura pì ũro, à sù gupura
pìi sèedade ũmɛ. 9 Gupura yãpurade kũ àdi gu pu gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ mɛ́ àtɛn
su andunia gũn.

10 Yã pì kú andunia gũn. Bee kũ Luda andunia kɛ̀ a gãi, andunia dí a
dɔ̃ro. 11 À sù a bɛa, akũ a gbɛ̃nɔ dí a síro. 12 Gbɛ̃ kũ ò zɛ̀ kãao ò a náani kɛ̀nɔ
sɔ̃, à ń gbá zɛ́ ò gɔ̃̀ Luda nɛ́nɔ ũ. 13 Ń inaa pì dí bo gbɛ̃ke aru gũnlo, adi bo
mɛ̀futɛna ke gɔ̃gbɛ̃ pɔyeina kĩnaaro, Luda mɛ́ à ń í.

14 Yã pìi gɔ̃̀ bisãsiri ũ, à gɔrɔ pla kɛ̀ kũoo, akũ o a gakuri è, De Luda Nɛ́ mɛ̀n
do légelege gakurimɛ, a gbɛ̃kɛ kũ yãpurao pɛkɛrɛana. 15 Yahaya a sèedaa kɛ̀
à pũ̀tã à pì: Gbɛ̃ kũ ma a yã òon dí, ma pì gbɛ̃ kũ àtɛn su ma gbɛra demala
kũ à kun ma ã yãi. 16 Gbɛ̃kɛ pɛkɛrɛanaa gũn à gbɛ̃kɛ kɛ̀ ó baadinɛ, akũ
o arubarikaa lè didikɔ̃ana. 17 Luda a doka kpàwá Musa gãi, à gbɛ̃kɛ kũ
yãpurao kɛ̀wɛrɛ Yesu Kirisi gãimɛ. 18 Gbɛ̃ke dí wɛ́ si Ludalɛ zikiro. Luda
Nɛ́ mɛ̀n do légelege kũ à kú a De kuru pì mɛ́ à tò ò a dɔ̃.

Yahaya Da'itɛkɛri Yesu sèedakɛnaa
(Mat 3:1-12, Maa 1:1-8, Luk 3:1-18)

19 Yuda gbãnade kũ ò kú Yurusalɛmunɔ sa'ori kenɔ kũ Levi buri kenɔ zɩ̃̀
Yahayaa, akũ ò a là ò pì: Dímɛ n ũu? Yã kũ à òńnɛn dí. 20 À òńnɛ súsu, adi
yãke utɛ́ńnɛro à pì: Arumasihun ma ũro. 21 Akũ ò a là ò pì: Dímɛ n ũ sɛ́ɛ?
Iliasumɛn ũ yá? À wèḿma à pì: Oi! Akũ ò ɛ̀ra ò a là dɔ: Annabi zɔ̃kɔ̃ɔmɛ n
ũ yá? À wèḿma à pì: Oi! 22 Akũ ò pìnɛ dɔ: Dimɛ n ũ sɔ̃ɔ? Ǹ owɛrɛ de ò gɛ́
ò o gbɛ̃ kũ ò ó zĩnɔnɛ. Deran ntɛn o nà n zĩda yã musuu? 23 Akũ à pì lákũ
annabi Isaya ò nà:
Gbɛ̃ kũ a kòto dɔ gbárannammɛ ma ũ,
kũ àtɛn pi ò zɛ́ poro Dikirinɛ.
24 Gbɛ̃ kũ ò ń zĩ pìnɔ sɔ̃, ò bò Farisinɔ kĩnaamɛ. 25 Akũ ò a là ò pì: Zaakũ
Arumasihumɛ n ũro ke Iliasu ke annabi zɔ̃kɔ̃ɔ, bɔ́yãi ntɛni gbɛ̃nɔ da'itɛ kɛɛ?
26 Yahaya wèḿma à pì: Madì gbɛ̃nɔ da'itɛ kɛ, ama gbɛ̃ke kú á tɛ́, á a dɔ̃ro.
27 Àkũ mɛ́ ani su ma gbɛra, mádi ká mà a kyate bobonɛro. 28 Yã pìnɔ kɛ̀
Bɛtani kũ à kú Yoda bara diremɛ, gu kũ Yahaya tɛn gbɛ̃nɔ da'itɛ kɛn.

Sãnɛ Bɔ̀rɔ kũ Luda kpàa

29 Kũ gu dɔ̀, Yahaya Yesu è àtɛn su a kĩnaa, akũ à pì: Sãnɛ Bɔ̀rɔ kũ Luda
kpà à andunia durunna gon dí. 30 Gbɛ̃ pì yãn ma ò yã ma pì, gbɛ̃ kũ àtɛn su
ma gbɛra demala, kũ à kun ma ã yãi. 31 Má a dɔ̃ yãro, ama ma su, matɛn
gbɛ̃nɔ da'itɛ kɛ de Isarailanɔ a dɔ̃ yãimɛ. 32 Yahaya a sèedaa kɛ̀ à pì: Ma è
Luda Nini bò ludambɛ lán potɛ̃nɛ bà, à sù à zɔ̃̀a. 33 Mádi a dɔ̃ yãro. Kũ Luda
ma zĩ gbɛ̃nɔ da'itɛ kɛ, à pìmɛnɛ gbɛ̃ kũ ma è a Nini sù à kìpaa, àkũ mɛ́ ani
gbɛ̃nɔ da'itɛ kɛ kũ Nini pìio. 34 Ma abirekũ è, akũ ma a sèedaa kɛ̀ kũ àkũmɛ
Luda Nɛ́ ũ.

Yesu ìba káakunɔ

35 Kũ gu dɔ̀, Yahaya ɛ̀ra à kú gwe dɔ kũ a ìba gbɛ̃nɔn planɔ. 36 Kũ à Yesu
è àtɛn gɛ̃tɛ, à pì: Sãnɛ Bɔ̀rɔ kũ Luda kpàan gwe! 37 Kũ ìba gbɛ̃nɔn pla pìnɔ
yã pìi mà, ò bò ò tɛ̀ Yesui. 38 Yesu lìtɛ à è ò tɛ́ai, akũ à ń lá à pì: Bɔ́n á yeii?
Ò pìnɛ: N bɛ kú mámɛɛ, Rabi? Tɔ́ pìi pì Dannɛri. 39 À wèḿma à pì: À mɔ́ à
gwa. Akũ ò gɛ̀ɛ ò gu kũ à kun è, akũ ò gɔ̃̀ kãao zĩ birea. Ɔkɔsi mɔ̀ siikɔ̃ taka
bà.

40 Gbɛ̃nɔn pla kũ ò Yahaya yã mà ò bò ò tɛ́ Yesui pìnɔ, ń gbɛ̃ do bi
Simɔ Pita dakũna Andurumɛ. 41 À gɛ̀ɛ à a vĩ̀ni Simɔ lè gĩa, akũ à pìnɛ: O
Arumasihu è. Tɔ́ pìin òdi pi dɔ Kirisi. 42 Akũ à gɛ̀ɛ kãao Yesu pì kĩnaa. Yesu
a gwà tíii à pì: Yuhana nɛ́ Simɔmɛ n ũ. Oni pinnɛ sà Pitamɛ. Tɔ́ pìi pì gbɛ̀ɛ.

43 Kũ gu dɔ̀, Yesu ye à tá Galili bùsun, akũ à dà Filipilɛ à pìnɛ: Ǹ tɛ́mai.
44 Filipi pì bi Anduru kũ Pitao bɛ wɛ̃tɛ Bɛtɛsaida gbɛ̃mɛ. 45 Akũ Filipi gɛ̀ɛ à
Natanaɛli lè à pì: Gbɛ̃ kũ Musa a yã ò a doka gũn, akũsɔ̃ annabinɔ a yã ò dɔ,
o a lè. Yusufu nɛ́ Yesumɛ. Nazɛra gbɛ̃mɛ. 46 Natanaɛli pìnɛ: Gbɛ̃ mana ni bo
Nazɛra yá? Filipi pìnɛ: Ǹ mɔ́ ǹ gwa. 47 Kũ Yesu Natanaɛli è àtɛn su a kĩnaa,
à a yã ò à pì: Isaraila yãpuraden dí, a nɛ̀sɛɛ manafiki vĩro. 48 Akũ Natanaɛli
pìnɛ: Ń ma dɔ̃ mámɛɛ? Akũ Yesu wèa à pì: Ari Filipi gɔ̃ gɛ́ n sísi, ma n e kaka
lí gbáru. 49 Akũ Natanaɛli pìnɛ: Rabi, Luda Nɛ́mɛ n ũ, Isarailanɔ kínamɛ n
ũ. 50 Yesu pìnɛ: Kũ ma ònnɛ ma n e kaka lí gbáru, akũ mɛ́ à tò n ma náani
kɛ̀ yá? Ĩni yã zɔ̃kɔ̃ e de adikĩnala. 51 À ɛ̀ra à pìnɛ dɔ: Yãpuran matɛn oárɛ,
áni ludambɛ e wɛ̃kɔ̃ana, Luda malaikanɔ nigɔ̃ didi Bisãsiri Nɛ́a ògɔ̃ kipaa.

2

Nɔsɛna zaa Kana

1 A gɔrɔ aakɔ̃de zĩ òtɛn nɔ sɛ́ zaa Kana, Galili bùsun. Yesu da kú gwe, 2 akũ
ò Yesu kũ a ìbanɔ sìsi nɔsɛ kĩnaa dɔ. 3 Kũ sèwɛ̃ kɛ̀a, Yesu da pìnɛ: ò sèwɛ̃ vĩ
doro bi. 4 Akũ Yesu wèa à pì: Bɔ́yãi n ma le abireoo? A gɔrɔ dí kámɛnɛ kɔ̀ro.
5 Akũ a da pì zĩkɛrinɔnɛ: Lákũ ani oárɛ nà, à kɛ lɛ. 6 Gbɛ̀ orozãnɔn kú gwe
mɛ̀n suddo Yudanɔ gbã̀bo'i kábɔnɔ ũ. A kenɔ dì í sí lita basiikɔ̃mɛ, a kenɔ
sɔ̃ basuddo. 7 Akũ Yesu pì zĩkɛrinɔnɛ: À í káka orozã dínɔ pa. Akũ ò í kàka
à pà yɛ́rɛrɛ. 8 Akũ à pìńnɛ: À tɔ́ à gɛ́o kɔ̃kɔ̃'orinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔnɛ sa. Akũ ò tɔ̀ ò
gɛ̀ɛonɛ. 9 Kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì í litɛna sèwɛ̃ ũ pì lɛ́ kɛ̀, adi dɔ̃ gu kũ à bònlo, ama
zĩkɛri kũ ò í pìi tɔ̀nɔn dɔ̃. Akũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì ebayao sìsi 10 à pìnɛ: Wɛ̃ nnan
òdi kpáḿma gĩa. Gɔrɔ kũ wɛ̃ tɛn diḿman òdi su kũ a gɛbuo sà. Mɔkɔ̃n sɔ̃, n
wɛ̃ nna tò kpɛkpɛ. 11 Yesu daboyã káakuden gwe, kũ à kɛ̀ zaa Kana, Galili
bùsun. À tɔ́ bò, akũ a ìbanɔ a náani kɛ̀. 12 Abire gbɛra Yesu gɛ̀ɛ Kapɛnamu
kũ a dao kũ a dakũnanɔ kũ a ìbanɔo, ama odi gɔrɔ pla kɛ gwero.

Yesu kunna Luda ɔnn
(Mat 21:12-13, Maa 11:15-17, Luk 19:45-46)

13 Kũ Yudanɔ Vĩnla dikpɛ kà kãni, akũ Yesu gɛ̀ɛ Yurusalɛmu. 14 À è òtɛn
zùnɔ kũ sãnɔ kũ lukulukunɔ yía Luda ɔnn, ɔgɔlilinkɛrinɔn vutɛna gwe.
15 Akũ à bàflãa tã̀ à pɛ̀ḿma ò bɔtɛ kũ sãnɔ kũ zùnɔ pínki. À ɔgɔlilinkɛrii pìnɔ
ɔgɔ fã̀kɔ̃a, à ń teburunɔ yĩ̀pa à kɔ̀tɛ́ńnɛ. 16 Akũ à pì lukulukuyarii pìnɔnɛ: À
pɔ́ pìnɔ sɛ́tɛ à boo pínki. Àsun ma De ɔn kɛ ɛtɛ ũro. 17 Akũ yã kũ à kɛ̃na Luda
yãn díkĩna dɔ̀ a ìbanɔgu kũ à pì: N ɔn yã ma kũ gbãna manamana. 18 Akũ
Yuda gbãnadenɔ a là ò pì: Daboyã kpaten ĩni kɛwɛrɛ de ò dɔ̃ kũ ń yã bire
kɛna iko vĩi? 19 Yesu wèḿma à pì: À Luda kpɛ́ dí wí, mani ɛra mà futɛ gɔrɔ
aakɔ̃ dagura. 20 Akũ gbãnade pìnɔ pìnɛ: Wɛ̃̀ bupla awɛɛsuddon ò kpɛ́ pìi
bò, akũ mɔkɔ̃n ĩni futɛ gɔrɔ aakɔ̃ gũn yá? 21 Ama Luda kpɛ́ kũ à a yã òo pìi,
a mɛ̀ yãn àtɛn o. 22 Kũ Yesu vù bona gan, yã kũ à òo pìi dɔ̀ a ìbanɔgu, akũ ò
yã kũ à kɛ̃na Luda yãn sì kũ yã kũ Yesu òo pìio.

Yesu baadi nɛ̀sɛ dɔ̃

23 Kũ Yesu kú Yurusalɛmu Vĩnla dikpɛ zĩ ò a náani kɛ̀ dasi, kũ ò daboyã
kũ à kɛ̀nɔ è yãi. 24 Yesu dí ń náani kɛro, zaakũ à baadi nɛ̀sɛ dɔ̃mɛ. 25 Adi kɛ
séto gbɛ̃ke gbɛ̃ yã ònɛro, zaakũ à yã kũ à kú baadi nɛ̀sɛɛ gũn dɔ̃.

3

Yesu kũ Nikodɛmuo

1 Farisi ke kun kũ òdi pinɛ Nikodɛmu. Yuda gbãnadenɔ domɛ. 2 À sù
Yesu kĩnaa gwãani à pìnɛ: Rabi, ó dɔ̃ kũ mɔkɔ̃n dannɛri kũ à bò Luda kĩnaa
ũ, zaakũ gbɛ̃ke ni fɔ̃ à daboyã kũ ndì kɛnɔ kɛro, sé Luda kú kãao. 3 Akũ
Yesu pìnɛ: Yãpuran matɛn onnɛ, tó adi kɛ ò ɛ̀ra ò gbɛ̃ ì dɔ baasiro, ani fɔ̃
àgɔ̃ kpata kũ à bò Luda kĩnaa dɔ̃ro.
4 Akũ Nikodɛmu Yesu là à pì: Oni gbɛ̃ kũ à zĩ kũ̀ i deramɛɛ? Ani ɛra à gɛ̃
a da nɛ̀sɛɛ gũn de à a i dɔn yá? 5 Akũ Yesu wèa à pì: Yãpuran matɛn onnɛ,
tó adi kɛ ò gbɛ̃ ì kũ ío kũ Luda Ninio baasiro, ani fɔ̃ à gɛ̃ kpata kũ à bò Luda
kĩnaa gũnlo. 6 Bisãsiri nɛ́'ina bi mɛ̀ yãmɛ, Luda Nini nɛ́'ina bi nini yãmɛ.
7 Ǹsun tó yã kũ ma ònnɛ bo n sarɛro, séde ò ɛra ò á i dɔ. 8 Ĩa dì káka gu kũ à
yein. Ndì a kĩni ma, ń dɔ̃ gu kũ à bòn ke gu kũ àtɛn gɛ́nlo. Lɛn àdigɔ̃ de lɛ
kũ gbɛ̃ kũ Luda Nini a ìio.
9 Akũ Nikodɛmu a là à pì: Yã bire ni sí kɛ yá? 10 Yesu wèa à pì: Mɔkɔ̃n
Isarailanɔ yãdannɛri ina akũ ń abirekũ dɔ̃roo? 11 Yãpuran matɛn onnɛ, yã
kũ ó dɔ̃n ótɛn o. Yã kũ o èe sèedaan ótɛn kpá, akũ átɛn gí ó yã síi. 12 Lákũ ma
andunia yã òárɛ nà, akũ a gi síi, tó ma ludambɛ yã òárɛ, áni sí yá? 13 Gbɛ̃ke
dí gɛ́ ludambɛ yãro, tó adi kɛ Bisãsiri Nɛ́ kũ à bò gwe baasiro. 14 Lákũ Musa
mlɛ̃̀ɛ sɛ̀ à dɔ̀ musu gbárannan nà, lɛn oni Bisãsiri Nɛ́ sɛ́ ò dɔ musu lɛ, 15 de gbɛ̃
kũ àtɛni a náani kɛ gɔ̃ wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro vĩ. 16 Zaakũ Luda ye anduniai
à kɛ̀ zɔ̃kɔ̃, akũ à a Nɛ́ mɛ̀n do légelege kpà, de gbɛ̃ kũ àtɛni a náani kɛ sún
garo, séde àgɔ̃ wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro vĩ. 17 Luda dí a Nɛ́ zĩ andunia gũn de à
yã vutɛ anduniaa yãinlo, de à andunia sura ba a gãi yãimɛ. 18 Yã ni vutɛ
a náanikɛriiaro. Yã gĩnakɛ à vùtɛ a náanikɛrisaria kɔ̀, kũ adi Luda Nɛ́ mɛ̀n
do légelege pì náani kɛro yãi. 19 Pɔ́ kũ à tò yã vùtɛ gbɛ̃nɔaan dí: Gupura
sù andunia gũn, akũ gbɛ̃nɔ ye gusirai de gupura pìla, kũ ń yãkɛnanɔn
vãni yãi. 20 Zaakũ yãvãnikɛri sĩnda pínki dì zã gupurammɛ, àdi su gupura
kĩnaaro, de a yãkɛnanɔ sún bo gupuranlo yãi. 21 Gbɛ̃ kũ àdi zĩ kɛ yãpuraa,
àkũ mɛ́ àdi su gupura kĩnaa, de ògɔ̃ dɔ̃ kũ kunna Luda gũnn à yã pìnɔ kɛ̀n.

Yahaya Da'itɛkɛri Yesu sèedakɛnaa

22 Abire gbɛra Yesu gɛ̀ɛ Yudea bùsun kũ a ìbanɔ. À gɔrɔ pla kɛ̀ kũńwo gwe,
àtɛn gbɛ̃nɔ da'itɛ kɛ. 23 Yahaya tɛn gbɛ̃nɔ da'itɛ kɛ se zaa Ainɔ, Salimu sarɛ,
zaakũ í di gwe. Òdigɔ̃ su a kĩnaa, akũ àdi ń da'itɛ kɛ. 24 Zaakũ odi Yahaya
da kpɛ́siran kɔ̀ro. 25 Gɔrɔ birea Yahaya ìba kenɔ nà ledikpakɛnaaa kũ Yuda
gbãnade keo gbã̀bona yã musu. 26 Akũ ò nà Yahayai ò pì: Rabi, gbɛ̃ kũ à
kú kũnwo yã Yoda bara dire, kũ n a yã òwɛrɛ mɛ́ àtɛn gbɛ̃nɔ da'itɛ kɛ tera,
baadi tɛn gɛ́ a kĩnaa. 27 Yahaya pìńnɛ: Gbɛ̃ke dì fɔ̃ à pɔ́ke le à síro, tó adi
kɛ Luda a gbà baasiro. 28 Ákɔ̃nɔ mɛ́ á ma sèedadenɔ ũ kũ ma pì makũmɛ
Arumasihu ũro. Ma pì Luda ma zĩ mà donɛ arɛmɛ. 29 Nɔsɛri mɛ́ à nɔ vĩ.
Nɔsɛri gbɛ̃nna sɔ̃ àdigɔ̃ zɛ a sarɛ àdi sã kpá a yãi, nɔsɛri kòtoo dì a pɔ kɛ nna.
Lɛn sɔ̃ ma pɔnna kɛ̀ zɔ̃kɔ̃ lɛ. 30 Séde àpii gɔ̃ kara makũ sɔ̃ màgɔ̃ lago.

Gbɛ̃ kũ à bò musu

31 Gbɛ̃ kũ à bò musu de gbɛ̃ sĩnda pínkila. Gbɛ̃ kũ à bò zĩtɛ bi andunia
gbɛ̃mɛ, andunia yã̄n àdi o. Gbɛ̃ kũ à bò ludambɛ sɔ̃ de gbɛ̃ sĩnda pínkila,
32 àdigɔ̃ pɔ́ kũ à è kũ yã kũ à màaoo sèeda kɛ, akũ gbɛ̃ke tɛni a yã síro. 33 Gbɛ̃
kũ à a yã sì zèo kũ Luda bi yãpurademɛ. 34 Gbɛ̃ kũ Luda a zĩ̀i pìi dì Luda yã
o, zaakũ Luda a Nini kpàa papanamɛ. 35 De Luda ye a Nɛ́i, akũ à pɔ́ sĩnda
pínki nànɛ a ɔĩ. 36 Gbɛ̃ kũ àtɛn Nɛ́ pì náani kɛ wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro vĩ. Gbɛ̃ kũ
àtɛn gí a yã mai ni wɛ̃̀ndii pì lero, Luda pɔfɛ̃ kpɛ́ kúamɛ.

4

Yesu kũ Samaria nɔgbɛ̃o

1 Farisinɔ mà kũ Yesu tɛn gbɛ̃nɔ da'itɛ kɛ àtɛn ìbanɔ le de Yahayala. 2 Adi
kɛ Yesu mɛ́ àdi ń da'itɛ kɛ a zĩdaro, a ìbanɔ mɛ́ òdi kɛ. 3 Kũ Yesu yã pìi mà, à
fùtɛ Yudea à ɛ̀ra àtɛn tá Galili. 4 Kũ àtɛn gɛ́ sɔ̃, à kũ̀ à bɔtɛ Samaria bùsun.
5 Akũ à kà Samaria wɛ̃tɛ kũ òdi pi Sika. À zã̀ kũ zĩtɛ kũ Yakubu kpà a nɛ́
Yusufuaaoro. 6 Yakubu lɔ̀gɔ kú gwe. Yesu táa ò à kpàsa, akũ a vùtɛ lɔ̀gɔɔ
pìi sarɛ. Ifãntɛ̃ kà mìdangura.

7 Samaria nɔgbɛ̃ ke sù í tɔ́, akũ Yesu pìnɛ: Ǹ ma gba í mà mi. 8 A ìbanɔ
sɔ̃, ò gɛ̀ɛ pɔ́ble lú wɛ̃tɛ gũn. 9 Akũ nɔgbɛ̃ pìi pìnɛ: Yudamɛ n ũ, Samaria
nɔgbɛ̃n ma ũ, akũ ntɛn í wɛ́ kɛmaa? Zaakũ Yudanɔ kũ Samariadenɔ yã dì
kɔ̃ sɛ́ro. 10 Akũ Yesu pìnɛ: Tó ń gba kũ Luda dì dańnɛ dɔ̃ kũ gbɛ̃ kũ àtɛn í
wɛ́ kɛmmao, de mɔkɔ̃mmɛ ĩni wɛ́ kɛa à n gba í wɛ̃̀ndide. 11 Nɔgbɛ̃ pìi pìnɛ:
Baa, ń guga vĩro. Lɔ̀gɔ dí sɔ̃ a wɛ̀ɛ lòkoto. Ĩni í wɛ̃̀ndide pì le mámɛɛ? 12 Ń
de ó dizi káaku Yakubula gwɛɛ? Àkũ mɛ́ à lɔ̀gɔɔ pìi tòwɛrɛ. Àpi a í mì kũ a
nɛ́nɔ kũ a pɔ́kãdenɔ. 13 Akũ Yesu pìnɛ: Gbɛ̃ kũ à í díkĩna mì, ími ni ɛra à a
dɛmɛ dɔ. 14 Gbɛ̃ kũ ani í kũ mani kpáa mi sɔ̃, ími ni a dɛ ziki doro. Zaakũ í
kũ mani kpáa ni gɔ̃ a nèsɛɛ gũn ísɛ̃boki í kũ ani bɔtɛnɛ wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro
ũmɛ. 15 Akũ nɔgbɛ̃ pìi pìnɛ: Baa, ǹ ma gba í pìi, de ími sún ma dɛ mà su í tɔ́ la
doro. 16 Yesu pìnɛ: Ǹ gɛ́ n zã sísi à su lɛɛlɛ. 17 Nɔgbɛ̃ pìi wèa à pì: Má gɔ̃ vĩro.
Akũ Yesu pìnɛ: Kũ n pì, ń gɔ̃ vĩro, n yã ò a zɛ́amɛ. 18 N zã kɛ̀ lɛu sɔɔro, akũ
gɔ̃gbɛ̃ kũ ń kú kãao tera bi n zãnlo. N yãpura ò. 19 Akũ nɔgbɛ̃ pìi pìnɛ: Baa,
má dɔ̃̀ sà kũ annabiimɛ n ũ. 20 Ó dizinɔ donyĩ kɛ̀ Ludanɛ kpi dí musu, ákɔ̃nɔ
sɔ̃ adì pi Yurusalɛmu mɛ́ à gu kũ ò donyĩ kɛnnɛ ũ. 21 Yesu pìnɛ: Nɔgbɛ̃, ǹ ma
yã sí. Gɔrɔke tɛn su kũ áni donyĩ kɛ De Ludanɛ kpi dí musu ke Yurusalɛmu
doro. 22 Ákɔ̃nɔ, adì donyĩ kɛ Ludanɛ, ama á a dɔ̃ro, ókɔ̃nɔ sɔ̃, odì donyĩ kɛnɛ,
akũsɔ̃ ó a dɔ̃, zaakũ surabanaa dì bo ókɔ̃nɔ Yudanɔ kĩnaamɛ. 23 Gɔrɔ tɛn su

à kà kɔ̀, kũ donyĩri yãpuradenɔ ni donyĩ kɛ De Ludanɛ kũ yãpurao kũ a
Nini gbãnao. Gbɛ̃ bire takanɔn De Luda tɛn wɛtɛ ò donyĩ kɛarɛ. 24 Luda
bi ninimɛ, séde gbɛ̃ kũ òdi donyĩ kɛnɛnɔ donyĩ kɛnɛ kũ yãpurao kũ a Nini
gbãnao. 25 Akũ nɔgbɛ̃ pìi pìnɛ: Má dɔ̃ kũ Arumasihu kũ òdi pinɛ Kirisi ni
su. Tó à sù, ani yã sĩnda pínki bɔkɔtɛwɛrɛ. 26 Akũ Yesu pìnɛ: Makũ kũ matɛn
yã onnɛ, makũmɛ a ũ.
27 Gɔrɔ birea Yesu ìbanɔ sù, ò a lè àtɛn yã o kũ nɔgbɛ̃o. À bò ń sarɛ, ama
ń gbɛ̃ke dí a la bɔ́n à yeiro ke bɔ́yãi àtɛn yã o kũ nɔgbɛ̃ pìioro. 28 Akũ nɔgbɛ̃
pì a lo tò gwe, à gɛ̃̀ wɛ̃tɛ gũn à pì gbɛ̃nɔnɛ: 29 À mɔ́ à gɔ̃gbɛ̃ ke gwa. À yã kũ
ma kɛ̀nɔ òmɛnɛ pínki. Ke Arumasihu pìimɛ gwɛɛ? 30 Akũ ò bɔ̀tɛ wɛ̃tɛ gũn
òtɛn gɛ́ Yesu kĩnaa.
31 Gɔrɔ birea sɔ̃ Yesu ìbanɔ pìnɛ: Rabi, ĩni pɔ́ bleroo? 32 Akũ à pìńnɛ: Má
pɔ́ble ke vĩ kũ á dɔ̃ro. 33 Akũ a ìbanɔ kɔ̃ làla ò pì: Gbɛ̃ke sùnɛ kũ pɔ́bleon
yá? 34 Akũ Yesu pìńnɛ: Ma pɔ́blen gbɛ̃ kũ à ma zĩ pɔyenyĩnakɛna ũ ari mà
zĩ kũ à dàmɛnɛ mì dɛ. 35 Ákɔ̃nɔ adì pi mɔ siikɔ̃ mɛ́ à gɔ̃̀ kũ pɔ́kɛ̃gɔrɔ ni ká.
Matɛn oárɛ, à wɛ́ sɛ́ à buranɔ gwa, zaakũ pɔ́nɔ mà ò kà kɛ̃na. 36 Pɔ́kɛ̃ri tɛni a
láada le kɔ̀, àtɛn gbɛ̃nɔ kakara wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro pɔ́ ũ, de pɔ́tɔ̃ri kũ pɔ́kɛ̃riio
pɔnna kɛ lɛɛlɛ. 37 Zaakũ yã díkĩna bi yãpuramɛ: Gbɛ̃ke mɛ́ àdi pɔ́ tɔ̃, gbɛ̃ke
kɛ̃. 38 Ma á zĩ pɔ́ kɛ̃ gu kũ ádi zĩ kɛnlo. Gbɛ̃ pãndenɔ mɛ́ ò zĩ kɛ̀ gwe, akũ
átɛni ń zĩ àre ble.
39 Samaria gbɛ̃ kũ ò kú wɛ̃tɛ pìi gũnnɔ Yesu náani kɛ̀ dasi yã kũ nɔgbɛ̃
pìi òńnɛ yãi, kũ à pì à yã kũ a kɛ̀nɔ òarɛ pínki. 40 Abire yãi kũ ò kà Yesu
kĩnaa, ò wɛ́ kɛ̀a à gɔ̃ kũńwo, akũ à kɛ̀ kũńwo gɔrɔ pla. 41 Kũ Yesu yã òńnɛ,
gbɛ̃ pãndenɔ a náani kɛ̀ dasidasi. 42 Akũ ò pì nɔgbɛ̃ pìinɛ: Adi kɛ yã kũ n
òwɛrɛ yãin o a náani kɛ̀ adoro. O a yã mà ó zĩdamɛ, akũ o dɔ̃̀ sà kũ andunia
Surabariin a ũ yãpura.

Gbãnade nɛ́ werekɔ̃anaa
43 Kũ à gɔrɔ pla kɛ̀ kũńwo, a gbɛran à tà Galili, 44 zaakũ à pì annabi dìgɔ̃
bɛ̀ɛrɛ vĩ a zĩda bùsunlo. 45 Kũ à kà Galili, Galilidenɔ gbãnakɛ kpài, zaakũ
ò gɛ̀ɛ ò Vĩnla dikpɛ Yurusalɛmumɛ, akũ ò yã kũ à kɛ̀ dikpɛ pì zĩnɔ è pínki.
46 Akũ Yesu ɛ̀ra à gɛ̀ɛ Kana, gu kũ à í lìtɛ sèwɛ̃ ũ. Bùsu gbãnade ke kú gwe,
a nɛ́gɔ̃gbɛ̃ tɛn gyã kɛ zaa Kapɛnamu. 47 Kũ à mà Yesu bò Yudea à sù Galili,
akũ à gɛ̀ɛ a kĩnaa à wɛ́ kɛ̀a à gɛ́ a nɛ́ werekɔ̃a, zaakũ a kú ga lɛ́i. 48 Akũ Yesu
pìnɛ: Tó adi kɛ a daboyãnɔ kũ yãbonsarɛnɔ è baasiro, áni ma náani kɛro.
49 Akũ gbãnade pìi pìnɛ: Baa, ǹ mɔ́ ari ma nɛ́ kpɛ́ à ga. 50 Yesu pìnɛ: Ǹ tá
bɛ. N nɛ́ ni garo. Gɔ̃gbɛ̃ pì yã kũ Yesu ònɛɛ sì, akũ à dà zɛ́n. 51 Gɔrɔ kũ à tɛ́
zɛ́n, à dàkarɛ kũ a zĩ̀rinɔ, akũ ò pìnɛ a nɛ́ kun. 52 Akũ à ń lá à pì: Gɔrɔ kpate
takan à kɛ̀ sɛ̃̀naa? Akũ ò pìnɛ: Gĩa fãnantɛ̃ mɔ̀ do zakan mɛ̀wãna pìi kɛ̃̀a.
53 Akũ de pìi dɔ̃̀ kũ gɔrɔ kũ Yesu òarɛ kũ a nɛ́ ni garon gwe. Akũ ò a náani
kɛ̀, àpii kũ a bedenɔ ń pínki. 54 Sèeda plade kũ Yesu kɛ̀ bona Yudea suna
Galilin gwe.

5

Gyãre werekɔ̃ana íkpakia
1 Abire gbɛra Yudanɔ dikpɛ ke kà, akũ Yesu ɛ̀ra à gɛ̀ɛ Yurusalɛmu.
2 Íkpaki kú gwe Sã Gɛ̃ki sarɛ, kũ òdi pi Bɛtɛsɛda kũ Eberu yão. Íkpaki pì
kámmaboki vĩ lɛu sɔɔro, 3 gyãrenɔ dìgɔ̃ wútɛnan dasidasi, vĩ̀nanɔ kũ ɛrɛnɔ
kũ gbɛ̃ kũ ń mɛ̀gu fɛ̃fɛ̃nanɔ. 4-5 Gɔ̃gbɛ̃ ke kú gwe àtɛn gyã kɛ à kà wɛ̃̀ bupla

plansari. [6] Kũ Yesu a è wútɛna gwe, à dɔ̃̀ kũ àtɛn gyã kɛ a gìi kɛ̀ manamana,
akũ à pìnɛ: Ń ye ǹgɔ̃ aafia yá? [7] Akũ gyãre pìi wèa à pì: Mare, má gbɛ̃ke vĩ à
ma da í gũn gɔrɔ kũ à yĩ̀gãro. Tó matɛn gɛ́ gɛ̃n, gbɛ̃ pãnde dì gĩnakɛ à gɛ̃ ma
ãmɛ. [8] Yesu pìnɛ: Ǹ futɛ ǹ zɛ, ǹ n pɛ̀ sɛ́ ǹ táa o. [9] Gwe gɔ̃̀nɔ gɔ̃gbɛ̃ pìi aafiaa lè.
À a pɛ̀ɛ sɛ̀ à táa ò. Gɔrɔ pì bi kámmabogɔrɔ zĩmɛ, [10] akũ Yuda gbãnadenɔ pì
gɔ̃gbɛ̃ kũ à wèrekɔ̃a pìinɛ: Kámmabogɔrɔ zĩn gbãra. À zɛ́ vĩ ǹgɔ̃ n pɛ̀ sɛnaro.
[11] À wèḿma à pì: Gbɛ̃ kũ à ma gba aafia mɛ́ à òmɛnɛ mà a pɛ̀ sɛ́ mà táa o.
[12] Akũ ò a là ò pì: Dí mɛ́ à pìnnɛ ǹ n pɛ̀ sɛ́ ǹ táa oo? [13] Gbɛ̃ kũ à wèrekɔ̃aa pì
dɔ̃ tó dínlo, zaakũ Yesu gɛ̃̀tɛ pari kũ ò kú gwenɔ tɛ́mɛ. [14] Abire gbɛra Yesu
a lè Luda ɔnn, akũ à pìnɛ: Ǹ ma, n aafiaa lè. Ǹsun durunna kɛ doro, de
yã kũ à vãni de abirekũla sún n le doro yãi. [15] Akũ gɔ̃gbɛ̃ pìi gɛ̀ɛ à ò Yuda
gbãnadenɔnɛ kũ Yesu mɛ́ à tò a aafiaa lè.

[16] Akũ gbãnade pìnɔ wɛ́ tã̀ Yesua, kũ àdi yã bire takanɔ kɛ kámmabogɔrɔ
zĩ yãi. [17] Akũ Yesu wèḿma à pì: Ma De dìgɔ̃ zĩ kɛ kámmabonaa sarimɛ, lɛn
matɛn kɛ lɛ se. [18] Yã bire yãi gbãnade pìnɔ tɛn Yesu wɛtɛ ò a dɛ de káakula.
Adi kɛ kũ àdi kámmabogɔrɔ zĩ yã daro ado yãnlo, kũ àdi pi Ludamɛ a De ũ,
àtɛn sára kpá kũ Ludao yãimɛ.

Luda Nɛ́ ikoo

[19] Yesu ɛ̀ra à wèḿma à pì: Yãpuran matɛn oárɛ, Luda Nɛ́ dì fɔ̃ à yãke
kɛ kũ a zĩda gbãnaoro, sé yã kũ à è a De tɛn kɛ baasiro, zaakũ yã kũ a
De dì kɛ pínki, àkũmɛ a Nɛ́ pìi dì kɛ se. [20] Zaakũ De Luda ye a Nɛ́i, àdi yã
kũ àdi kɛ pínki mɔnɛ. Ani yã kũ a zɔ̃kɔ̃ de abirekũla mɔnɛ, ani bo á sarɛ.
[21] Lákũ De Luda dì gɛ̀nɔ vu à wɛ̃̀ndi kpáḿma nà, lɛn a Nɛ́ dì wɛ̃̀ndi kpá gbɛ̃
kũ à yeinɔa lɛ. [22] De Luda dì yãkpatɛ kɛ kũ gbɛ̃keoro, à yãkpatɛkɛna gbãna
pínki kpà a Nɛ́a, [23] de baadi bɛ̀ɛrɛ li a Nɛ́nɛ, lákũ òdi li De Ludanɛ nà. Gbɛ̃ kũ
àtɛn bɛ̀ɛrɛ li Luda Nɛ́nɛro, ade tɛn bɛ̀ɛrɛ li a De kũ à a zĩ̀inɛro. [24] Yãpuran
matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ àtɛni ma yã ma, akũsɔ̃ àtɛn gbɛ̃ kũ à ma zĩ náani kɛ,
ade wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro vĩ. Yã ni vutɛaro, ade bò gan à gɛ̃̀ wɛ̃̀ndii gũmmɛ.
[25] Yãpuran matɛn oárɛ, gɔrɔke tɛn su à kà kɔ̀, kũ gɛ̀nɔ ni Luda Nɛ́ kòto ma, ń
gbɛ̃ kũ ò mànɔ ni vu. [26] Lákũ De Luda wɛ̃̀ndikpammana gbãna vĩ nà, lɛn à
wɛ̃̀ndikpammana gbãna kpà a Nɛ́a lɛ dɔ. [27] À yãkpatɛkɛna gbãna kpàa dɔ,
kũ à de Bisãsiri Nɛ́ ũ yãi. [28] Àsun tó abirekũ bo á sarɛro, zaakũ gɔrɔke tɛn
su kũ gɛ̀ kũ ò kú mira gũnnɔ ni a kòto ma [29] ò bɔtɛ ń pínki. Yãmanakɛrinɔ
ni vu ò gɛ̃ wɛ̃̀ndii gũn, yãvãnikɛrinɔ sɔ̃ yãvutɛmmanaa gũn. [30] Madì fɔ̃ mà
yãke kɛ kũ ma zĩda gbãnaoro. Madì yãkpatɛ kɛ lákũ à òmɛnɛ nàmɛ, madì
yãkpatɛ kɛ a zɛ́a, zaakũ madì ma zĩda pɔyeina wɛtɛro, sé gbɛ̃ kũ à ma zĩ pì
pɔ́.

Yesu iko sèedadenɔ

[31] Tó má de ma zĩda sèedade ũ, de ma yã náani vĩro. [32] Sèedade pãnde
kun kũ àdi ma yã o, má dɔ̃ kũ ma yã kũ àdi o náani vĩ. [33] Bee ákɔ̃nɔ, a gbɛ̃nɔ
zĩ̀ Yahayaa, akũ à yãpura òárɛ. [34] Mádi mɛ̀ kpá bisãsiri sèedakɛnaaaro,
matɛni abirekũ oárɛ de à le à bo zia yãimɛ. [35] Yahaya de lán fitila kũ à
nana àtɛn gupura kũ bà, akũ a we à pɔnna kɛ̀ a guparai gɔrɔ pla. [36] Yã kũ
De Luda dàmɛnɛ mà kɛnɔ, kũ matɛn kɛ pìnɔ deárɛ sèeda ũ, kũ De Luda mɛ́
à ma zĩ. Ma sèedaa pì de Yahaya pɔ́la. [37] Ma De kũ à ma zĩ ma yã ò dɔ. Ádi
a kòto ma zikiro, ádi wɛ́ kɛ siikɔ̃ kãaoro, [38] a yã dí vutɛki le á swɛ̃̀ɛ gũnlo,
kũ átɛn gbɛ̃ kũ à a zĩ̀ náani kɛro yãi. [39] Adì mɛ̀ kpá Luda yã kyókɛnaaa,

zaakũ adìgɔ̃ da gwen áni wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro len. Ma yãn takada pì tɛn
o sɔ̃, 40 ama átɛn gí su ma kĩnaai de à wɛ̃̀ndii pìi le. 41 Matɛn sáabu wɛtɛ
bisãsiri kĩnaaro, 42 ama má á dɔ̃, má dɔ̃ kũ á ye Ludairo. 43 Ma su kũ ma De
tɔ́o, akũ ádi ma síro. Tó gbɛ̃ pãnde sù kũ a zĩda tɔ́o, áni a sí. 44 Lákũ adì sáabu
wɛtɛkɔ̃a nà, ama adì sáabu wɛtɛ Luda mɛ̀n do légelegea lɛro, áni kɛ dera à
ma yã síi? 45 Àsungɔ̃ da makũ mɛ́ mani gɛ́ kũ á yão ma De kĩnaaro, Musa kũ
á wɛ́ dɔi mɛ́ ani gɛ́ kũ á yão. 46 Tó a Musa yã sì, de a ma yã sì se, zaakũ ma
yãn à kɛ̃̀ Luda yãn. 47 Kũ ádi yã kũ à kɛ̃̀ Luda yãnnɔ síro, áni kɛ dera à ma
yã síi?

6

Pɔ́blekpana gɔ̃gbɛ̃ gbɛ̃nɔn dúbu sɔɔronɔa
(Mat 14:13-21, Maa 6:30-44, Luk 9:10-17)

1 Abire gbɛra Yesu bikũ̀ Galili sɛ̀bɛ kũ òdi pi dɔ Tiberia bara. 2 Gbɛ̃nɔ gɔ̃
tɛ́i dasidasi, kũ ò a daboyãnɔ è deran àtɛn gyãrenɔ werekɔ̃ana yãi. 3 Akũ
Yesu dìdi à vùtɛ sɛ̃̀sĩi musu kũ a ìbanɔ. 4 Yudanɔ Vĩnla dikpɛ kà kãni. 5 Kũ
Yesu wɛ́ sɛ̀ musu, à è gbɛ̃nɔ tɛn su a kĩnaa dasidasi, akũ à Filipi là à pì:
Mákpan óni pɔ́ble lún de gbɛ̃nɔ blee? 6 À abirekũ ò de à Filipi yɔ̃ à gwa
yãimɛ, zaakũ à dɔ̃ lákũ áni kɛ nà. 7 Akũ Filipi wèa à pì: Andurufu ɔgɔ
mɛ̀n wàa do burodii, bee tó ò ɛ̀'ɛ baadinɛ fítifiti, ani mɔ́ḿmaro. 8 A ìbanɔ
do Anduru, Simɔ Pita dakũna pìnɛ: 9 Nɛ́gɔ̃gbɛ̃ ke kú la, à burodi araga vĩ
mɛ̀n sɔɔro kũ kpɔ̀ fítinnanɔ mɛ̀n pla. Bɔ́n abirekũ ni kɛ pari díkĩnanɔnɛɛ?
10 Yesu pì: À gbɛ̃nɔ vutɛvutɛ. Sɛ̃̀la di gu pìn, akũ ò vùtɛvutɛ. Gɔ̃gbɛ̃nɔ kà
gbɛ̃nɔn dúbu sɔɔro taka. 11 Yesu burodii pìnɔ sɛ̀ à arubarikaa dàn, akũ à
kpàatɛtɛ gbɛ̃ kũ ò vutɛnaa pìnɔnɛ lákũ ò yei nà. Lɛn à kpɔ̀ɔ kpàḿma lɛ dɔ.
12 Kũ ò kã̀ ó pínki, à pì a ìbanɔnɛ: À a kpara kũ à gɔ̃̀ sɛ́tɛ pínki, de a ke sún
kɛ pãro. 13 Akũ ò burodi mɛ̀n sɔɔro kũ ò sòo pì kpara kũ ò gɔ̃̀nɔ sɛ̀tɛ tãnko
kuri awɛɛpla pà. 14 Kũ ò daboyã kũ Yesu kɛ̀ɛ pìi è ò pì: Gbɛ̃ pì bi annabi kũ
àtɛn su andunia gũmmɛ yãpura. 15 Yesu dɔ̃̀ kũ ò ye ò su ò a kũ ò a ká kína
ũ kũ gbãnaomɛ, akũ à gòńnɛ gwe à ɛ̀ra à dìdi sɛ̃̀sĩi musu ado.

Yesu táa'ona sɛ̀bɛla
(Mat 14:22-27, Maa 6:45-52)

16 Kũ ɔkɔsi kɛ̀, a ìbanɔ gɛ̀ɛ sɛ̀bɛɛ bara. 17 Akũ ò gɛ̃̀ gó'itɛ gũn, òtɛn bikũ
sɛ̀bɛɛ pìi bara dire Kapɛnamu kpa. Gu gĩnakɛ à sì Yesu dí ká ń kĩnaa kɔ̀ro.
18 Zàga'ĩa gbãna kàka, akũ í tɛn futɛ. 19 Kũ a ìbanɔ gó lì ò kà kiloo sɔɔro ke
suddo taka bà, akũ ò Yesu è àtɛn táa o íla, àtɛn na ń gói, akũ vĩna ń kũ.
20 Akũ à pìńnɛ: Makũmɛ, àsun tó vĩna á kũro. 21 Ò wènɛ à gɛ̃ gó gũn, akũ gó
pìi kà gu kũ òtɛn gɛ́n gɔ̃̀nɔ.

Gbɛ̃nɔ Yesu wɛtɛnaa

22 Kũ gu dɔ̀ pari kpɛ́ zɛna sɛ̀bɛɛ bara dire. Ò dɔ̃ kũ gó'itɛ kú gwe yã mɛ̀n
domɛ, Yesu sɔ̃ adi gɛ̃ gó pìi gũn kũ a ìbanɔro, ò tà ńtɛ̃nɛmɛ. 23 Kũ à kɛ̀ saa
gó'itɛ pãndenɔ bò Tiberia, ò sù gu kũ kãni kũ gu kũ ò burodii sònwo, kũ
Dikiri sáabu kpà à làka. 24 Kũ pari pìi è àpii ke a ìbanɔn kú gwe doro, ò gɛ̃̀
gó pìnɔ gũn ò gɛ̀ɛ a wɛtɛ Kapɛnamu.

Yesumɛ pɔ́ble kũ àdi ń ká wɛ̃̀ndiia ũ

25 Kũ ò a è sɛ̀bɛɛ bara gwe, ò pìnɛ: Rabi, n ka la bɔrɛɛ? 26 Yesu pìńnɛ:
Yãpuran matɛn oárɛ, átɛni ma wɛtɛ burodi kũ a sò a kã yãimɛ, adi kɛ

daboyã kũ a ènɔ yãinlo. 27 Àsun zĩ kɛ pɔ́ble kũ àdi láka yãiro, sé pɔ́ble kũ àdi
ń ká wɛ̃ndi kũ àdi lákaroa. Bisãsiri Nɛ́ mɛ́ ani á gba pɔ́ble pìi, zaakũ àpiin
De Luda a sèedaa kɛ̀a.
28 Akũ ò a là ò pì: Deran óni kɛ nà ò yã kũ Luda ye ò kɛ kɛɛ? 29 Yesu
wèḿma à pì: Yã kũ Luda ye à kɛn dí: À gbɛ̃ kũ à a zì̃ náani kɛ. 30 Ò pìnɛ:
Daboyã kpaten ĩni kɛwɛrɛ, de ò le ò n náani kɛɛ? Yã kpaten ĩni kɛɛ? 31 Ó
dizinɔ mana blè gbárannan lákũ ò kɛ̃̀ Luda yãn nà ò pì: A pɔ́ble kũ à bò
musu kpàḿma ò blè. 32 Akũ Yesu pìńnɛ: Yãpuran matɛn oárɛ, adi kɛ Musa
mɛ́ à pɔ́ble kũ à bò musu kpàáwaro. Ma De mɛ́ àdi pɔ́ble yãpurade kũ à bò
musu kpááwa. 33 Pɔ́ble kũ Luda kpà pìin gbɛ̃ kũ à bò musu àdi wɛ̃̀ndi kpá
anduniaa ũ.
34 Ò pìnɛ: Mare, ǹgɔ̃ pɔ́ble bire taka kpáwá gɔrɔ sĩnda pínki. 35 Akũ Yesu
pìńnɛ: Makũmɛ pɔ́ble kũ àdi ń ká wɛ̃̀ndiia ũ. Nà ni gbɛ̃ kũ à sù ma kĩnaa
dɛro, ími ni ma náanikɛri dɛ zikiro. 36 Bee kũ abireo lákũ ma òárɛ nà, bee kũ
a ma e, ádi ma náani kɛro. 37 Gbɛ̃ kũ ma De kpàma ni su ma kĩnaa, mani pɛ́
gbɛ̃ kũ à sù ma kĩnaaa zikiro. 38 Adi kɛ ma zĩda pɔyenyĩna yãin ma bo musu
ma suro, gbɛ̃ kũ à ma zĩ pɔ́mɛ. 39 Pɔ́ kũ gbɛ̃ kũ à ma zĩ pì yein dí: Màsun tó
gbɛ̃ kũ à kpàmanɔ ke sãtɛro. À ye mà ń futɛ gɔrɔ kpɛde zĩ. 40 Zaakũ pɔ́ kũ
ma De yein dí: Gbɛ̃ kũ à wɛ́ pɛ̀ a Nɛ́a, akũsɔ̃ àtɛni a náani kɛ gɔ̃ wɛ̃̀ndi kũ àdi
lákaro vĩ, má a vu gɔrɔ kpɛde zĩ.
41 Akũ Yuda gbãnadenɔ zuka kài, kũ à pì ákãamɛ pɔ́ble kũ à bò musu
ũ yãi. 42 Ò pì: Gbɛ̃ pì bi Yesu Yusufu nɛ́nloo? Ó a de kũ a dao dɔ̃ bi! Akũ
àtɛn pi a bo musumɛ. 43 Yesu pìńnɛ: Àsun zuka káro. 44 Gbɛ̃ke ni fɔ̃ à su ma
kĩnaaro, tó adi kɛ ma De kũ à ma zĩ a sìsi baasiro, mani a futɛ gɔrɔ kpɛde zĩ.
45 À kɛ̃na annabinɔ takada gũn ò pì: Luda mɛ́ ani yã da baadinɛ. Gbɛ̃ kũ à
De Luda yã mà, akũsɔ̃ à a yã dà, àkũ mɛ́ àdi su ma kĩnaa. 46 Adi kɛ gbɛ̃ke De
Luda è kũ wɛ́onlo. Gbɛ̃ kũ à bò a kĩnaa mɛ́ à a è ado. 47 Yãpuran matɛn oárɛ,
ma náanikɛrii wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro vĩ. 48 Makũmɛ pɔ́ble kũ àdi ń ká wɛ̃̀ndiia
ũ. 49 Á dizinɔ mana blè gbárannan, bee kũ abireo ò gàga. 50 Pɔ́ble kũ àdi bo
musu sɔ̃, tó gbɛ̃ blè, ani garo. 51 Makũmɛ pɔ́ble wɛ̃̀ndide kũ à bò musu pì
ũ. Tó gbɛ̃ adi blè, anigɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki. Pɔ́ble kũ mani kpáḿmamɛ ma
mɛ̀baasi ũ, de andunia gɔ̃ wɛ̃̀ndi vĩ yãi.
52 Akũ gbãnade pìnɔ tɛn lɛ́kpakɔ̃a kɛ kũ kɔ̃o ò pì: Gbɛ̃ pì ni fɔ̃ à a mɛ̀baasi
kpáwá ò són yá? 53 Akũ Yesu pìńnɛ: Yãpuran matɛn oárɛ, tó ádi Bisãsiri
Nɛ́ mɛ̀baasi só a a aru mìro, ánigɔ̃ wɛ̃̀ndi vĩro. 54 Gbɛ̃ kũ àdi ma mɛ̀baasi
só à ma aru mi wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro vĩ. Makũ mɛ́ mani a futɛ gɔrɔ kpɛde
zĩ. 55 Zaakũ ma mɛ̀baasi bi pɔ́ble yãpuramɛ, ma aru bi pɔ́mina yãpuramɛ.
56 Gbɛ̃ kũ àdi ma mɛ̀baasi só à ma aru mi kú ma gũn, makũ sɔ̃ má kú a
gũn. 57 Lákũ De Luda Wɛ̃̀ndide ma zĩ, akũsɔ̃ má kun a yãi nà, lɛn gbɛ̃ kũ
àdi ma mɛ̀baasi só nigɔ̃ kun ma yãi lɛ. 58 Pɔ́ble kũ à bò musun gwe. À de lán
pɔ́ble kũ á dizinɔ blè ò gà bàro. Pɔ́ble bire blèri nigɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínkimɛ.
59 Yesu yã birenɔ ò gɔrɔ kũ àtɛn yã dańnɛ Kapɛnamu aduakɛkpɛmmɛ.

Yesu ìba kenɔ borukpɛnaa

60 Kũ a ìbanɔ yã pìi mà, ń gbɛ̃ dasidenɔ pì: Yã gbãnamɛ, dí mɛ́ ani abirekũ
fɔ̃ɔ? 61 Yesu dɔ̃ a swɛ̃ɛ gũn kũ a ìbanɔ tɛn zuka ká yã pìi musu, akũ à pìńnɛ:
Yã pì tɛni á fu yá? 62 Tó a è Bisãsiri Nɛ́ fùtɛ àtɛn tá gu kũ a kun yã sɔ̃
bi? 63 Luda Nini mɛ́ àdi wɛ̃̀ndi kpáḿma, mɛ̀baasi bi pɔ́kenlo. Yã kũ ma

òárɛnɔmɛ Luda Nini kũ àdi ń ká wɛ̃ndiia yã ũ. 64 Ama á gbɛ̃kenɔ tɛni ma
náani kɛro. Zaakũ Yesu gbɛ̃ kũ òtɛni a náani kɛronɔ dɔ̃ zaa káaku kũ gbɛ̃
kũ ani a kpáḿmao. 65 Akũ à pì dɔ: Abire yãin ma òárɛ, gbɛ̃ke ni fɔ̃ à su ma
kĩnaaro, séto De Luda a gbà zɛ́.
66 Zaa gɔrɔ birea a ìba kenɔ bòru kpɛo dasidasi, òdi tɛ́i doro. 67 Akũ Yesu
a ìba gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ là à pì: Á ye à tá sen yá? 68 Simɔ Pita wèa à pì:
Dikiri, dí kĩnaan óni gɛ́nn? Ń wɛ̃ndi kũ àdi lákaro yã vĩ. 69 O n náani kɛ̀, o dɔ̃
kũ Luda gbɛ̃ kũ à kú adonamɛ n ũ. 70 Yesu pìńnɛ: Á gbɛ̃nɔn kuri awɛɛpla
dínɔn ma sɛ̀roo? Bee kũ abireo á gbɛ̃ mɛ̀n do bi ibilisiimɛ. 71 Yudasi,
Simɔ Isikariɔti nɛ́n à tɛ́a. Àkũmɛ gbɛ̃nɔn kuri awɛɛpla pìnɔ doke kũ ani
a kpáḿma ũ.

7

Yesu kũ a dakũnanɔ

1 Abire gbɛra Yesu gɛ̀ɛ Galili wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo, zaakũ à ye à kure Yudearo,
kũ Yuda gbãnadenɔ tɛni a wɛtɛ ò a dɛ yãi. 2 Yudanɔ Kutadɔna dikpɛ kà
kãni, 3 akũ a dakũnanɔ pìnɛ: Ǹ futɛ la ǹ gɛ́ Yudea, de n ìba kũ ò kú gwenɔ
yã kũ ntɛn kɛnɔ e se. 4 Tó gbɛ̃ ye à tɔ́ bo, àdi a yãnɔ kɛ utɛnaro. Lákũ ntɛn
yã dínɔ taka kɛ nà, ǹ n zĩda mɔ andunianɛ. 5 Bee a dakũna pìnɔ dí a náani
kɛro. 6 Akũ Yesu pìńnɛ: A gɔrɔ dí kámɛnɛ kɔ̀ro. Ákɔ̃nɔ sɔ̃ á zɛ́ vĩ gɔrɔ sĩnda
pínki. 7 Andunia ni we à zãáguro, ama à zãmagu kũ madì pi a yãkɛna vãni
yãi. 8 À gɛ́ dikpɛkɛkia, matɛn gɛ́ro, zaakũ a gɔrɔ dí kámɛnɛ kɔ̀ro. 9 Kũ à yã
pì ò, akũ à gɔ̃̀ Galili.

Yesu gɛna Kutadɔna dikpɛn

10 Kũ a dakũna pìnɔ gɛ̀ɛ dikpɛkɛkia, gbasa à gɛ̀ɛ. Adi gɛ́ gbɛ̃nɔ wáraro,
à gɛ̀ɛ asiri gũmmɛ. 11 Yuda gbãnadenɔ tɛni a wɛtɛ dikpɛkɛkia ò pì: Àpi
kú máa? 12 Pari gũn òtɛn yã o kpãnikpãni a musu manamana. Gbɛ̃kenɔ
pì: Gbɛ̃ manamɛ. Gbɛ̃kenɔ pì: Oi, àtɛn gbɛ̃nɔ sãtɛmɛ. 13 Gbɛ̃ke dí a yã o
gupuraaro, kũ òtɛn vĩna kɛ gbãnade pìnɔnɛ yãi.
14 Kũ dikpɛ kà a dagura, Yesu gɛ̀ɛ Luda ɔnn, àtɛn yã dańnɛ. 15 A yã bò
gbãnade pìnɔ sarɛ ò pì: Gbɛ̃ kũ adi kyó kɛro mɛ́ à takada dɔ̃ lɛ yá? 16 Akũ
Yesu pìńnɛ: Yã kũ madì dańnɛ bi ma zĩda yãnlo, gbɛ̃ kũ à ma zĩ yãmɛ. 17 Gbɛ̃
kũ à ye à zɛ kũ Luda pɔyenyĩnakɛnaao nigɔ̃ dɔ̃ tó ma yãdannɛna de Luda
pɔ́ ũ, kesɔ̃ ma zĩda yãn matɛn o. 18 Gbɛ̃ kũ àdi a zĩda yã o tɛn wɛtɛ à tɔ́ bomɛ.
Gbɛ̃ kũ àdi wɛtɛ à gbɛ̃ kũ à a zì̃ tɔ́ bo náani vĩ, manafiki kú a gũnlo. 19 Musa
dí doka daárɛroo? Á gbɛ̃ke yã pì kũna sɔ̃ro. Bɔ́yãi átɛn wɛtɛ à ma dɛɛ?
20 Akũ gbɛ̃nɔ pìnɛ: Ń tãna vĩmɛ. Dí mɛ́ àtɛn wɛtɛ à n dɛɛ? 21 Yesu pìńnɛ:
Daboyã mɛ̀n don ma kɛ̀, akũ à bò á pínki sarɛ. 22 Musa tɔ̃̀zɔ̃yã dàárɛ,
akũ adì tɔ̃̀ zɔ̃ kámmabogɔrɔ zĩ. Ase adi kɛ Musa kĩnaan à nàanlo, à bò á
dizi káakunɔ kĩnaamɛ. 23 Lákũ òdi tɔ̃̀ zɔ̃ nɛ́nɛ kámmabogɔrɔ zĩ nà de òsun bo
Musa doka kpɛro yãi, à kɛ̀ dera á pɔ fɛ̃namai, kũ ma gbɛ̃ gbà aafia swáswa
kámmabogɔrɔ zĩi? 24 Àsun yã gwa lákũ á wɛ́ tɛn e nàro. À yã gwa a zɛ́a.

Kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana Yesu yãi

25 Akũ Yurusalɛmudenɔ pì: Gbɛ̃ pì bi gbɛ̃ kũ òtɛni a wɛtɛ ò a dɛnloo? 26 À
gwa, àtɛn yã o gupuraa, akũ gbɛ̃ke dí yã liaro. Gbãnadenɔ a dɔ̃̀ Arumasihu
ũ yãpuran yá? 27 Ó dɔ̃ gu kũ gbɛ̃ dí bòn. Tó Arumasihu sù, onigɔ̃ dɔ̃ gu kũ

à bònlo. 28 Abire yãi gɔrɔ kũ Yesu tɛn yã dańnɛ Luda ɔnn, à pũ̀tã à pì: Á ma
dɔ̃, akũsɔ̃ á dɔ̃ gu kũ ma bon. Ase mádi su kũ ma zĩdaoro. Gbɛ̃ kũ à ma zĩ
bi yãpurademɛ, akũ á a dɔ̃ro. 29 Má a dɔ̃, zaakũ ma bo a kĩnaamɛ, àkũ mɛ́ à
ma zĩ.
30 Akũ òtɛni a wɛtɛ ò a kũ, ama gbɛ̃ke dí ɔ naaro, zaakũ a gɔrɔ dí papa
kɔ̀ro. 31 Zàa gũn ò Yesu náani kɛ̀ dasi ò pì: Tó Arumasihu sù, ani daboyã kɛ
dasi de a kũ gbɛ̃ dí kɛ̀lan yá?

Dogarinɔ zĩna ò Yesu kũ

32 Kũ Farisinɔ mà òtɛn yã o kpãnikpãni zàa gũn a yã musu, akũ
sa'orikinɔ kũ Farisi pìnɔ dogarinɔ zɩ̃̀ ò a kũ. 33 Akũ Yesu pì: Ma kunna kãão
gɔ̃̀ fíti, mani gbasa mà tá gbɛ̃ kũ à ma zĩ kĩnaa. 34 Áni ma wɛtɛ à kuramai,
zaakũ áni fɔ̃ à gɛ́ gu kũ má kunlo.
35 Akũ gbãnade pìnɔ tɛn kɔ̃ lala: Mán à ye à gɛ́n kũ óni kuraii? À ye à gɛ́
ó gbɛ̃ kũ ò fã̀kɔ̃a Giriki bùsunɔ gũn kĩnaa de à yã da Giriki pìnɔnɛn yá? 36 Yã
kũ à òo pìi mì de deramɛɛ? Kũ à pì óni a wɛtɛ ò kuraai akũsɔ̃ gu kũ á kun
óni fɔ̃ ò gɛ́ gwero.

Í kũ àdi ń ká wɛ̃̀ndiia

37 Dikpɛ gɔrɔ kpɛde zɔ̃kɔ̃ zĩ Yesu fùtɛ à pũ̀tã à pì: Gbɛ̃ kũ ími tɛni a dɛ à mɔ́
ma kĩnaa à í mi, 38 gbɛ̃ kũ àtɛni ma náani kɛ sɔ̃, í kũ àdi ń ká wɛ̃̀ndiia nigɔ̃
bàa lɛ́ zaa a nɛ̀sɛɛ gũn lákũ ò kɛ̃̀ Luda yãn nà. 39 À yã dí ò Luda Nini kũ gbɛ̃
kũ òtɛni a náani kɛnɔ ni sí yã musumɛ. Ò Luda Nini pì vĩ gĩaro, kũ Yesu dí
gĩnakɛ à tɔ́ bo kɔ̀ro yãi.

Gbɛ̃nɔ kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana Yesu yãi

40 Kũ gbɛ̃nɔ yã pìi mà, gbɛ̃kenɔ pì: Gbɛ̃ díkĩna bi annabii pìimɛ yãpura.
41 Gbɛ̃kenɔ pì: Gbɛ̃ díkĩna bi Arumasihumɛ. Ama gbɛ̃kenɔ pì: Arumasihu
ni bo Galili sɔ̃ yá? 42 Ò kɛ̃̀ Luda yãn ò pì, Arumasihu bi Dauda burimɛ,
ani bo Dauda bɛ wɛ̃tɛ Bɛtilihamumɛ. 43 Akũ gbɛ̃nɔ kɛ̃̀kɛ̃kɔ̃a Yesu yãi. 44 Ń
gbɛ̃kenɔ ye ò a kũ, ama gbɛ̃ke dí ɔ naaro.

Yuda gbãnadenɔ dì Yesu náani kɛro

45 Akũ dogarinɔ ɛ̀ra ò tà sa'orikinɔa kũ Farisinɔ. Akũ ò ń lá ò pì: Bɔ́yãi ádi
a kũ a su kãaoroo? 46 Dogari pìnɔ wèḿma ò pì: Gbɛ̃ke dí yã o lán gbɛ̃ díkĩna
bà zikiro. 47 Akũ Farisinɔ pìńnɛ: À á likara sen yá? 48 Gbãnade ke Farisi ke
a náani kɛ̀n yá? 49 Pari bire Luda yã dɔ̃ro, Luda lɛ́ kɛ̀ńnɛmɛ. 50 Nikodɛmu
kũ à gɛ̀ɛ Yesu kĩnaa yã bi gbãnade pìnɔ dokemɛ. À pìńnɛ: 51 Ó doka gũn ò
pì, òsun yã da gbɛ̃la a yã manaa sariro ke yã kũ à kɛ̀ dɔ̃naa sariro. 52 Ò pìnɛ:
Galili gbɛ̃mɛ n ũ se yá? Ǹ tàasi ká ǹ gwa. Ĩni e kũ annabi ke dì bo Galiliro.
53 Akũ baadi tà a bɛa.

8

Nɔgbɛ̃ kũ ò kṹ zinakɛnaa gũn

1 Yesu gɛ̀ɛ Kùkpɛ sɩ̃̀sĩgɛrɛɛi. 2 Kũ gu dɔ̀ gɔ̃̀nɔ, à ɛ̀ra à gɛ̀ɛ Luda ɔnn. Gbɛ̃
sĩnda pínki sù a kĩnaa, akũ à vùtɛ àtɛn yã dańnɛ. 3 Akũ ludayãdannɛrinɔ
kũ Farisinɔ sù a kĩnaa kũ nɔgbɛ̃ kũ ò kṹ zinakɛnaa gũn, ò a zɛ̀ zàa gũn 4 ò
pì Yesunɛ: Dannɛri, ò nɔgbɛ̃ díkĩna kṹ kũ gɔ̃poseo wɛdewɛ. 5 Ó doka gũn
Musa dìtɛ ò nɔgbɛ̃ dí taka pápa kũ gbɛ̀ɛo ò a dɛmɛ. N è dera sɔ̃ɔ? 6 Ò abirekũ
ò de ò a yɔ̃ ò gwa ò le ò yã daala yãimɛ. Akũ Yesu nàtɛ àtɛn ɔgbɛ kɛ̃ zĩtɛa.

7 Kũ ò kpɛ́ òtɛni a lala, akũ à a mìi sɛ̀ lei à pìńnɛ: Á gbɛ̃ kũ adi durunna kɛ
zikiro a pá kũ gbɛ̀ɛo káaku. 8 Akũ à ɛ̀ra à nàtɛ àtɛn ɔgbɛ kɛ̃ zĩtɛa dɔ. 9 Kũ ò
mà lɛ, akũ ò fầkɔ̃a dodo sɛna zaa gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔa. Akũ ò Yesu tò ado kũ nɔgbɛ̃
pìio. 10 Akũ à ɛ̀ra à a mìi sɛ̀ lei à pìnɛ: Nɔgbɛ̃, ò tà máa? Odi yã danla doroo?
11 Nɔgbɛ̃ pìi wèa à pì: Baa, ń gbɛ̃ke kú la doro. Akũ Yesu pìnɛ: Makũ se,
mani yã danlaro. Ǹ gɛ́. Zaa gbãra ǹsun durunna kɛ doro.

Yesumɛ gupura ũ andunianɛ

12 Akũ Yesu yã ò gbɛ̃nɔnɛ dɔ à pì: Makũmɛ gupura ũ andunianɛ, gbɛ̃ kũ
à tɛ́mai nigɔ̃ kú gusiran doro, gupura kũ àdi ń ká wɛ̃ndiian ade nigɔ̃ vĩ.
13 Akũ Farisinɔ pìnɛ: Ń de n zĩda sèedade ũ, n yã náani vĩro. 14 Akũ Yesu
wèḿma à pì: Bee tó matɛni ma zĩda yã o, ma yã náani vĩ, zaakũ má dɔ̃ gu kũ
ma bon kũ gu kũ matɛn tánwo. Ákɔ̃nɔ sɔ̃, á gu kũ ma bon kũ gu kũ matɛn
tánwo dɔ̃ro. 15 Átɛni ma taari e bisãsirikɛmmɛ. Mádi gbɛ̃ke taari e sɔ̃ro.
16 Tó ma gbɛ̃ taari è sɔ̃, taari'enaa pìi nigɔ̃ náani vĩ, zaakũ má kú madoro,
ma De kũ à ma zĩ kú kũmao. 17 À kú á doka takadan ò pì, sèedade gbɛ̃nɔn
planɔ yã mɛ́ à náani vĩ. 18 Makũmɛ ma zĩda sèedade ũ. Ma De kũ à ma zĩ bi
ma sèedademɛ dɔ.
19 Akũ ò a là ò pì: N de kú máa? Yesu wèḿma à pì: Á ma dɔ̃ro, akũsɔ̃ á
ma De dɔ̃ro. Tó a ma dɔ̃, de a ma De dɔ̃. 20 Yesu yã bire ò ɔgɔdakia, gɔrɔ kũ
àtɛn yã dańnɛ Luda ɔn gũmmɛ. Odi a kũro, zaakũ a gɔrɔ dí papa kɔ̀ro.

Áni fɔ̃ à gɛ́ gu kũ matɛn tánlo

21 Akũ Yesu pìńnɛ dɔ: Matɛn tá, áni ma wɛtɛ, ama áni ga á durunna
gũmmɛ. Áni fɔ̃ à gɛ́ gu kũ matɛn tánlo. 22 Akũ gbãnade pìnɔ pì: À pì óni
fɔ̃ ò gɛ́ gu kũ átɛn tánlo. Ani a zĩda dɛn yá? 23 Akũ Yesu pìńnɛ: Zĩtɛ la gbɛ̃nɔn
á ũ, musu gbɛ̃n ma ũ. Andunia díkĩna gbɛ̃nɔn á ũ, andunia díkĩna gbɛ̃n ma
ũro. 24 Abire yãin ma pìárɛ áni ga á durunna gũmmɛ. Tó ádi sí kũ makũmɛ
gbɛ̃ kũ má de a ũ ũro, áni ga á durunna gũmmɛ.
25 Akũ ò a là ò pì: Dímɛ n ũu? Yesu wèḿma à pì: Gbɛ̃ kũ ma òárɛ zaa
káakun ma ũ. 26 Má yã vĩ dasi mà o á musu mà yã daoála. Gbɛ̃ kũ à ma zĩ
bi yãpurademɛ, yã kũ ma mà a kĩnaan madì o andunianɛ.
27 Odi dɔ̃ kũ De Ludan à tɛ́aro, 28 akũ Yesu pìńnɛ: Tó a Bisãsiri Nɛ́ sɛ̀ a
dɔ̀ musu, gbasa à dɔ̃ kũ makũmɛ gbɛ̃ kũ má de a ũ ũ. Madì yãke kɛ kũ ma
zĩdaoro, yã kũ ma De dàmɛnɛn madì o. 29 Gbɛ̃ kũ à ma zĩ kú kũmao, adi
ma tó madoro, zaakũ madìgɔ̃ yã kũ àdi káagu kɛ gɔrɔ sĩnda pínki. 30 Gɔrɔ kũ
Yesu tɛn yã pìnɔ o, ò a náani kɛ̀ dasi.

Zĩdadenɔ kũ zɔ̀nɔ

31 Akũ Yesu pì Yuda gbãnade kũ ò a yã sìnɔnɛ: Tó á ma yã kũna, ánigɔ̃
de ma ìbanɔ ũ yãpura. 32 Ánigɔ̃ yãpura dɔ̃, yãpura pì ni tó à gɔ̃ á zĩda vĩ.
33 Akũ ò pìnɛ: Ibrahĩ burin ó ũ, ódi zɔ̀ ble gbɛ̃kenɛ zikiro. Akũ ntɛn pi
óni gɔ̃ ó zĩda vĩ yá? 34 Yesu wèḿma à pì: Yãpuran matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ àdi
durunna kɛ bi durunna zɔ̀ɔmɛ. 35 Zɔ̀ kun ɔn gbɛ̃ ũ gɔrɔ sĩnda pínkiro, ɔn nɛ́
mɛ́ à ɔn gbɛ̃ ũ gɔrɔ sĩnda pínki. 36 Tó Luda Nɛ́ á bo zɔ̀blenan, áni gɔ̃ á zĩda vĩ
yãpura. 37 Má dɔ̃ kũ Ibrahĩ burin á ũ, ama átɛni ma wɛtɛ à ma dɛ kũ ma
yã kú á nɛ̀sɛɛ gũnlo yãi. 38 Yã kũ ma è ma De kĩnaan matɛn o, yã kũ a mà á
de kĩnaan átɛn kɛ.
39 Akũ ò pìnɛ: Ibrahĩmɛ ó de ũ. Akũ Yesu pìńnɛ: Tó Ibrahĩ nɛ́nɔn á ũ,
de a Ibrahĩ dà sɛ̀tɛ. 40 Tera sà átɛn wɛtɛ à ma dɛ, makũ kũ ma yãpura kũ

ma mà Luda kĩnaa òárɛ. Ibrahĩ dí yã bire taka kɛro. 41 Átɛni á de yãkɛna
kɛmɛ. Akũ ò pìnɛ: Nɔ yìgisaride nɛ́nɔn ó ũro. De mɛ̀n don ó vĩ, àkũmɛ Luda
ũ. 42 Yesu pìńnɛ: Tó á den Luda ũ, de á yemai, zaakũ Luda kĩnaan ma bon
ma su. Mádi su kũ ma zĩdaoro, àkũ mɛ́ à ma zĩ. 43 À kɛ̀ dera ádi ma yã
dɔ̀rɔ dɔ̃roo? Kũ adì fɔ̃ à ma yã dɔ̀rɔ dɔ̃ro yãimɛ. 44 Á de Ibilisi pɔ́n á ũ,
a pɔyeinaan á ye à kɛ. Gbɛ̃dɛriin a ũ zaa káaku, àdi zɛ kũ yãpuraoro, kũ
yãpura kú a nɛ̀sɛɛ gũnlo yãi. Tó à ɛ́kɛ tò, a zĩda dàan gwe, zaakũ ɛ́kɛden a
ũ, ɛ́kɛ mìimɛ. 45 Makũ sɔ̃, madì yãpura o. Abire yãi adì ma yã síro. 46 Á tɛ́,
dí mɛ́ ani pi ma durunna kɛ̀ɛ? Kũ yãpuran matɛn o, à kɛ̀ dera átɛni ma yã
síroo? 47 Gbɛ̃ kũ à de Luda pɔ́ ũ dì yã kũ Luda tɛn o mamɛ. Á de Luda pɔ́
ũro, abire yãin adì we ma yãiro.

Yesu dena Ibrahĩla

48 Akũ gbãnade pìnɔ pìnɛ: Samaria gbɛ̃mɛ n ũ! Ń tãna vĩmɛ! Ke
yãpuranlo? 49 Akũ Yesu pì: Má tãna vĩro. Madì bɛ̀ɛrɛ li ma Denɛ, ama adì
ma kpe bo. 50 Madì wɛtɛ mà a zĩda tɔ́ boro, gbɛ̃ke mɛ́ àdi wɛtɛmɛnɛ, àkũmɛ
yãgɔ̃gɔ̃ri ũ. 51 Yãpuran matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ àdi dɔ ma yãi ni ga zikiro.

52 Akũ gbãnade pìnɔ pìnɛ: Ó dɔ̃ sà kũ ń tãna vĩ. Ibrahĩ gà kũ annabinɔ
pínki, akũ ntɛn pi gbɛ̃ kũ àdi dɔ n yãi ni ga zikiro yá? 53 Ń de ó dizi Ibrahĩ
kũ à gàlan yá? Annabinɔ gàga dɔ. Dín ntɛni n zĩda sɛ́ a ũu? 54 Akũ Yesu
pì: Tó matɛni ma zĩda tɔ́ bomɛ, abirekũ bɛ̀ɛrɛ vĩro. Ma De kũ átɛn pi à de á
Luda ũ, àkũ mɛ́ àdi ma tɔ́ bo. 55 Á a dɔ̃ro, ama má a dɔ̃. Tó ma pì má a dɔ̃ro,
manigɔ̃ de ɛ́kɛde ũ lán á bàmɛ. Má a dɔ̃, akũ má a yã kũna. 56 Á dizi káaku
Ibrahĩ pɔnna kɛ̀ ma gɔrɔ ena yã musu. À è, akũ a pɔ kɛ̀ nna.

57 Akũ gbãnade pìnɔ pìnɛ: Ńdi ká wɛ̃ bupla akuri kɔ̀ro, akũ n Ibrahĩ è yá?
58 Yesu pìńnɛ: Yãpuran matɛn oárɛ, de odi Ibrahĩ i kɔ̀ro, má kun. 59 Akũ ò
gbɛ̀ɛ sɛ̀tɛ de ò a pápao. Akũ a a zĩda ùtɛ à bò Luda ɔnn.

9

Gɔ̃gbɛ̃ kũ ò ì vı̃̀na ũ werekɔ̃anaa

1 Kũ Yesu tɛn kure, à gɔ̃gbɛ̃ kũ ò ì vı̃̀na ũ è. 2 Akũ a ìbanɔ a là ò pì: Rabi,
dí durunna yãin ò gbɛ̃ pìi ì vı̃̀na ũu? A zĩda pɔ́ yãin yá, ke a de kũ a dao
pɔ́mɛ? 3 Yesu wèḿma à pì: Adi kɛ àpii ke a de kũ a dao durunna yãinlo. De
ò Luda yãkɛna ea yãimɛ. 4 Séde ò gbɛ̃ kũ à ma zĩ zĩ kɛ zaa gupuraa. Gusira
tɛn su kũ gbɛ̃ke ni zĩ ke le à kɛ doro. 5 Gɔrɔ kũ má kú andunia gũn, má de
gupura ũ andunianɛ.

6 Kũ à ò lɛ, à lɛ́'i tò zĩtɛ, akũ à yãkatɛ à màma a wɛ́nɔa. 7 À pìnɛ: Ǹ gɛ́ ǹ ãn
pípi Siloamu í gũn. Tɔ́ pìi pì, í gbarɛna. Akũ à gɛ̀ɛ à ãnn pìpi, akũ à sù kũ
wɛ́o wɛ̃na. 8 A fárandidenɔ kũ gbɛ̃ kũ ò a dɔ̃ barakɛri ũnɔ pì: Gbɛ̃ kũ àdigɔ̃
bara kɛ vutɛnaa pìin gweroo? 9 Gbɛ̃kenɔ pì: Àkũmɛ. Gbɛ̃kenɔ pì: Oi, ade
bòkɔ̃aomɛ. Gɔ̃gbɛ̃ pìi pì: Makũmɛ! 10 Akũ ò a là ò pì: À kɛ̀ dera n wɛ́ wɛ̃ɛ?
11 À wèḿma à pì: Gbɛ̃ kũ òdi pinɛ Yesu mɛ́ à bùsuu yãkatɛ à màma ma wɛ́a, à
pì mà gɛ́ ãn pípi Siloamu í gũn. Kũ ma gɛ ma ãnn pìpi, akũ ma gu è. 12 Akũ
ò a là ò pì: Àpi kú máa? À pì: Má dɔ̃ro.

Farisinɔ yãlalana gbɛ̃ kũ à de vı̃̀na ũ yãa

13 Akũ ò gɛ̀ɛ Farisinɔ kĩnaa kũ gbɛ̃ kũ à de vı̃̀na ũ yã pìio. 14 Akũsɔ̃
kámmabogɔrɔ zĩn Yesu bùsuu yãkatɛ à a wɛ́ wɛ̃onɛ. 15 Akũ Farisinɔ a là dɔ:

Deran n kɛ̀ nà n gu èe? À wèḿma à pì: À bɔkɔtɔ mà ma wɛ́amɛ. Kũ ma pìpi,
akũ ma gu è. [16] Akũ Farisi kenɔ pì: Gbɛ̃ pì dí bo Luda kĩnaanlo, zaakũ àdi
kámmabogɔrɔ zĩ yã daro. Ń gbɛ̃kenɔ pì: Durunnakɛri ni fɔ̃ à daboyã birenɔ
taka kɛ yá? Akũ ò kɛ̃̀kɛ̃kɔ̃a. [17] Akũ ò a là dɔ: Mɔkɔ̃n sɔ̃, gbɛ̃ kũ à n wɛ́ wɛ̃̀nnɛ,
ntɛni a yã da deramɛɛ? À pì: Annabiimɛ. [18] Bee kũ abireo gbãnadenɔ dí sí
kũ vı̃̀naan a ũ gbasa a wɛ́ wɛ̃̀ro, akũ ò gɛ̀ɛ ò a de kũ a daoo sìsi. [19] Ò ń lá ò pì:
Á nɛ́n dí yá? A a ì vı̃̀na ũn yá? À kɛ̀ dera àtɛn gu e sàa? [20] Akũ a de kũ a dao
wèḿma ò pì: Ó dɔ̃ kũ ó nɛ́mɛ. O a ì vı̃̀na ũmɛ. [21] Ama lákũ à kɛ̀ nà àtɛn gu
e sà, ke gbɛ̃ kũ à a wɛ́ wɛ̃̀nɛ, ó dɔ̃ro. À a la gwe. Gbɛ̃ ɔ̃ndɔ̃naamɛ, ani fɔ̃ à a
zĩda yã o. [22] A de kũ a dao ò lɛ, kũ òtɛn vĩna kɛ gbãnadenɔnɛ yãimɛ. Zaakũ
ò zɛ̀o kũ gbɛ̃ kũ à pì Yesu bi Arumasihumɛ, ò aduakɛkpɛ zɛ́ zɔ̃nɛ. [23] Abire
yãin a de kũ a daoo pì, gbɛ̃ ɔ̃ndɔ̃naamɛ, ò a la.

[24] Gbɛ̃ kũ à de vı̃̀na ũ yã pì sísina gɛ̃̀n plade gũnn ò pìnɛ: Ǹ yãpura o Luda
yãi. Ó dɔ̃ kũ gɔ̃gbɛ̃ pì bi durunnakɛriimɛ. [25] Akũ à pì: Tó durunnakɛriimɛ,
má dɔ̃ro. Yã mɛ̀n don má dɔ̃. Vı̃̀naan ma ũ yã, akũ matɛn gu e sà. [26] Akũ ò
a là ò pì: Bɔ́n à kɛ̀nnɛɛ? Deran à kɛ̀ nà à n wɛ́ wɛ̃̀nnɛɛ? [27] À wèḿma à pì: Ma
òárɛ kɔ̀, ádi sã kpáro. Bɔ́ á ye à ma dɔɔ? Á ye à gɔ̃ a ìbanɔ ũ sen yá? [28] Akũ ò
zuka kài ò pì: Mɔkɔ̃mmɛ ń de a ìba ũ gwe! Ókɔ̃nɔ sɔ̃ Musa ìbanɔn ó ũ. [29] Ó
dɔ̃ kũ Luda yã ò kũ Musao. Àkũ sɔ̃, ó dɔ̃ gu kũ à bònlo. [30] Akũ gɔ̃gbɛ̃ pìi
pìńnɛ: À yãbonsarɛ ma gwe! À ma wɛ́ wɛ̃̀mɛnɛ, akũ á dɔ̃ gu kũ à bònlo yá?
[31] Ó dɔ̃ kũ Luda dì sã kpá durunnakɛrinɔ yãiro, àdi sã kpá a yãmari kũ òdi
a pɔyenyĩna kɛnɔ yãimɛ. [32] Zaa lákũ Luda andunia kàtɛ nà, odi ma gbɛ̃ke
gbɛ̃ kũ wà a ì vı̃̀na ũ wɛ́ wɛ̃̀nɛ zikiro. [33] Tó adi kɛ gbɛ̃ pìi bò Luda kĩnaaro,
ani fɔ̃ à pɔ́ke kɛro. [34] Akũ ò pìnɛ: Ò n i durunna gũn mámmammɛ, akũ ntɛn
yã dawɛrɛ yá? Akũ ò pɛ̀a.

Ludadɔ̃nasari bi vı̃̀nakũnaamɛ

[35] Yesu mà kũ ò pɛ̀a. Kũ à a lè, à a là à pì: Ntɛn Bisãsiri Nɛ́ náani kɛ yá?
[36] Gɔ̃gbɛ̃ pìi wèa à pì: Mare, dín a ũ de mà le mà a náani kɛɛ? [37] Yesu pìnɛ: N
a è, àkũ mɛ́ àtɛn yã o kũnwo. [38] Akũ gɔ̃gbɛ̃ pìi pìnɛ: Dikiri, matɛni n náani
kɛ. Akũ à donyĩ kɛ̀nɛ. [39] Akũ Yesu pì: Gbɛ̃nɔ kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana yãin ma su andunia
gũn la, de wɛ́siradenɔ wɛ́ kɛ̃, wɛ́kɛ̃rinɔ gɔ̃ wɛ́siradenɔ ũ.

[40] Farisi kenɔ kú gwe. Kũ ò yã pìi mà, ò pìnɛ: Ókɔ̃nɔ, vı̃̀nanɔn ó ũ se yá?
[41] Akũ Yesu pìńnɛ: Tó vı̃̀nanɔn á ũ, de á durunna vĩro. Ama kũ átɛn pi á wɛ́
kɛ̃na yãi, á durunna kpɛ́ kú kãáomɛ.

10

Yãlɛkɔ̃ana kũ sãdãriio

[1] Yãpuran matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ àdi gɛ̃ sã karalɛnlo ama àdi vlɛ̃ karala gu
pãnden, ade bi kpãnimɛ, kpãni wɛ́dewɛmɛ. [2] Gbɛ̃ kũ àdi gɛ̃ karalɛn sɔ̃,
aden sãdãri ũ. [3] Kara dãkpãrii dì zɛ́ wɛ̃ adenɛ, sãnɔ sɔ̃ ò a kòto dɔ̃. Àdi a
sãnɔ sísi ń baadi tɔ́a à bɔtɛ kũńwo. [4] Tó à bɔ̀tɛ kũńwo, àdi dońnɛ arɛ òdigɔ̃ tɛ́i
kũ ò a kòto dɔ̃ yãi. [5] Òdi we ò tɛ́ gbɛ̃ pãndeiro. Òdi bàa lɛ́nɛ kũ ò gbɛ̃ pãnde
kòto dɔ̃ro yãi. [6] Yesu yã pìi lɛ̀kɔ̃ańnɛ, akũ odi dɔ̃ tó bɔ́ yãn àtɛn ońnɛro.

Yesu bi sãdãri manamɛ

[7] Abire yãi Yesu ɛ̀ra à pìńnɛ: Yãpuran matɛn oárɛ, makũmɛ karalɛ ũ
sãnɔnɛ. [8] Gbɛ̃ kũ ò dòmɛnɛ arɛnɔ bi kpãninɔmɛ, kpãni wɛ́dewɛnɔmɛ ń

pínki, akũ sãnɔ dí ń yã maro. 9 Makũmɛ karalɛ ũ. Gbɛ̃ kũ à gɛ̀ ma gũn ni
aafia le. Anigɔ̃ gɛ̃ àgɔ̃ bo ani pɔ́bleki le. 10 Kpãni'ona yãin kpãni dì su àdi pɔ́
dɛ àdi pɔ́ kakatɛ. Ma sumɛ, de gbɛ̃nɔ gɔ̃ wɛ̃̀ndi vĩ ògɔ̃ vĩ papana. 11 Makũmɛ
sãdãri mana ũ. Sãdãri mana dì gí a wɛ̃̀ndiii a sãnɔ yãi. 12 Zamalinga bi
sãdãri mananlo. Kũ sãnɔ de a pɔ́ ũro yãi, tó à è lɛwanna tɛn su, àdi sãnɔ
tón à bàa lɛ́mɛ, akũ lɛwanna dì sí sãnɔ tɛ́ à ń fãkɔ̃a. 13 Gbɛ̃ pìi bàkaa dìgɔ̃
kú kũ sãnɔoro, kũ à de zamalinga ũ yãi. 14 Makũmɛ sãdãri mana ũ. Má a
sãnɔ dɔ̃, ma sãnɔ sɔ̃ ò ma dɔ̃, 15 lákũ De Luda ma dɔ̃ akũsɔ̃ má a dɔ̃ nà. Matɛn
gi ma wɛ̃̀ndiii ń yãi. 16 Má sã pãndenɔ vĩ kũ ò kú kara dí gũnlo. Séde mà
su kũńwo se. Oni ma kòto ma, kpàsa ni gɔ̃ mɛ̀n do kũ dã̀riio mɛ̀n do. De
Luda yemai 17 kũ matɛn gi ma wɛ̃̀ndiii yãi, de mà ɛra mà sí dɔ. 18 Gbɛ̃ke ni
ma wɛ̃̀ndi símaro, mani gíi kũ ma zĩdaomɛ. Má a giina zɛ́ vĩ, má a sina zɛ́ vĩ
dɔ. Yã kũ ma De dìtɛmɛnɛn gwe.

19 Yã pì yãi Yuda gbãnadenɔ kɛ̃̀kɛ̃kɔ̃a dɔ. 20 Ń tɛ́ gbɛ̃nɔ pì dasi: À tãna
vĩmɛ, a mìi lìtɛ. Bɔ́yãin átɛn sã kpá a yãii? 21 Ń gbɛ̃kenɔ pì: Tãnade
yã'onaan gwero. Tãna ni fɔ̃ à vĩ̀na wɛ́ wɛ̃ yá?

Yesu a ludakɛna onnɛnaa

22 Luda kpɛ́ sakɛna dikpɛ kà zaa Yurusalɛmu. Bunsirɛ gũmmɛ, 23 akũ
Yesu tɛn kure Luda ɔnn, zaa gu kũ òdi pi Sulemanu èdan. 24 Akũ Yuda
gbãnadenɔ lìkai, ò a là ò pì: Ĩni ó tó lokona ari bɔrɛɛ? Tó Arumasihumɛ n
ũ, ǹ owɛrɛ swáswa. 25 Akũ Yesu wèḿma à pì: Ma òárɛ, ádi síro. Yã kũ matɛn
kɛ kũ ma De tɔ́oo pìnɔn a sèeda ũ. 26 Ákɔ̃nɔ sɔ̃ ádi síro, kũ á de ma sãnɔ ũro
yãimɛ. 27 Ma sãnɔ dì ma kòto ma. Má ń dɔ̃, akũ òdigɔ̃ tɛ́mai. 28 Madì wɛ̃̀ndi
kũ àdi lákaro kpáḿma, oni ga zikiro. Gbɛ̃ke ni fɔ̃ à ń bo ma ɔĩro. 29 Ma De
kũ à ń kpáma de gbɛ̃ sĩnda pínkila. Gbɛ̃ke ni fɔ̃ à ń bo a ɔĩro. 30 Makũ kũ ma
Deo ó dokɔ̃nɔmɛ.

31 Gbãnade pìnɔ gbɛ̀ɛ sɛ̀sɛ dɔ de ò a pápao ò a dɛ. 32 Akũ Yesu pìńnɛ: Ma
yã mana kũ ma De dàmɛnɛnɔ kɛ̀árɛ dasi. Yã mana kpate yãimɛ á ye à ma
pápa kũ gbɛ̀ɛoo? 33 Akũ gbãnade pìnɔ wèa ò pì: Ó ye ò n pápa kũ gbɛ̀ɛo
yã mana kũ n kɛ̀ yãinlo. Kũ n dɔkɛ̀ kũ Ludao yãimɛ. Bisãsirimɛ n ũ, akũ
n n zĩda sɛ̀ Luda ũ. 34 Akũ Yesu wèḿma à pì: Luda ò á doka takadan à pì
Ludanɔmɛ ń ũ. 35 Luda dí gbɛ̃ kũ àtɛn yã ońnɛ pìnɔ sísi ludanɔroo? A yã
gogona vĩ sɔ̃ro. 36 Makũ kũ ma De ma ditɛ adona à ma zĩ andunia gũn sɔ̃,
kũ ma pì Luda Nɛ́n ma ũ, bɔ́yãi a pì ma dɔkɛ̀ kũ Ludaoo? 37 Tó matɛni ma
De yãkɛna kɛro, àsun ma yã síro. 38 Tó matɛn kɛ sɔ̃, bee tó ádi ma yã síro,
à ma náani kɛ ma yãkɛnanɔ yãi, de àgɔ̃ dɔ̃ sãnsãn kũ De Luda kú ma gũn,
akũ má kú a gũn sɔ̃. 39 Akũ ò ɛ̀ra òtɛn zɛ́ wɛtɛ ò a kũ, akũ à pìtiḿma.

40 Akũ à ɛ̀ra à gɛ̀ɛ Yoda bara dire, gu kũ Yahaya gbɛ̃nɔ da'itɛ kɛ̀n káaku. À
gɔrɔ pla kɛ̀ gwe, 41 akũ ò sù a kĩnaa dasidasi ò pì: Bee kũ Yahaya dí daboyã
ke kɛro, yã kũ à ò gbɛ̃ díkĩna musu pínki bi yãpuramɛ. 42 Akũ wà a náani
kɛ̀ gwe dasi.

11

Lazaru ganaa

1 Gbɛ̃ kũ òdi pinɛ Lazaru tɛn gyã kɛ zaa Bɛtani wɛ̃tɛ kũ Mariama kũ a
vĩ̀ni Maatao kún. 2 Mariamamɛ nɔgbɛ̃ kũ à nísi gbĩnnade kù Dikiri gbáa à
gògo kũ a mìkão ũ. 3 Akũ Lazaru dãre pìnɔ lɛ́gbãzã kɛ̀ Yesunɛ ò pì: Dikiri,
n gbɛ̃nna tɛn gyã kɛ. 4 Kũ Yesu yã pìi mà à pì: Gyã pìi ni láka kũ gaoro.

De Luda gakuri bo gupuraa yãimɛ, de Luda Nɛ́ sɔ̃ tɔ́ bo a musu. 5 Yesu ye
Maatai kũ a dakũnao kũ Lazaruo. 6 Kũ à mà Lazaru tɛn gyã kɛ, akũ à gɔ̃̀
gu kũ à kun gĩa gɔrɔ pla. 7 Abire gbɛran à pì a ìbanɔnɛ: Ò ɛra ò gɛ́ Yudea.
8 Akũ a ìbanɔ pìnɛ: Rabi, gbãnadenɔn ye ò n pápa kũ gbɛ̀ɛo adi gì kɛro, akũ
ń ye ò ɛra ò gɛ́ gwe dɔ yá? 9 Yesu pì: Fãnantɛ̃ do bi awa kuri awɛɛplanloo?
Gbɛ̃ kũ àtɛn kure fãnantɛ̃ dì gɛ̃̀ síro, kũ àtɛn gu e andunia díkĩna gupurai
yãi. 10 Tó àtɛn kure gwãani, àdi gɛ̃̀ sí kũ à gupura pì vĩro yãi.

11 Yã pì onaa gbɛra Yesu pìńnɛ: Ó gbɛ̃nna Lazaru i òmɛ. Mani gɛ́ mà a
vu. 12 Akũ a ìbanɔ pìnɛ: Dikiri, tó àtɛn i omɛ, ani aafia le. 13 Lazaru ga yãn
Yesu tɛn ońnɛ, akũ òtɛn da i'onaamɛ yãpura. 14 Akũ Yesu òńnɛ swáswa sà
à pì: Lazaru gàmɛ. 15 Ma pɔ kɛ̀ nna kũ má kú gwero, de à le à ma náani
kɛ yãi. Ò gɛ́ a kĩnaa. 16 Akũ Tomasi kũ òdi pinɛ Sìka pì a gbɛ̃nɔnɛ: Ò gɛ́ kũ
Dikirio ò ga ó pínki.

Yesumɛ gbɛ̃ kũ àdi gɛ̀nɔ vu à wɛ̃̀ndi kpáḿma ũ

17 Kũ Yesu kà gwe, à sù à lè ò Lazaru vĩ̀ à gĩnakɛ à kɛ̀ gɔrɔ siikɔ̃ kɔ̀. 18 Bɛtani
kú kãni kũ Yurusalɛmuo lán kiloo aakɔ̃ bà. 19 Yuda gbãnadenɔ bò zaa
gwe dasi ò sù Maata kũ Mariamao kĩnaa, de ò sùru kpáńnɛ ń dãgɔ̃ ga yã
musu. 20 Kũ Maata mà Yesu tɛn su, à bò à gɛ̀ɛ daalɛ, ama Mariama zɛ̀ bɛ.
21 Akũ Maata pì Yesunɛ: Dikiri, tó ń kú lamɛ yã, de ma dãgɔ̃ dí garo. 22 Bee
tera má dɔ̃ kũ yã kũ n gbɛ̀ka Ludaa, ani kɛnnɛ. 23 Yesu pìnɛ: N dãgɔ̃ ni vu.
24 Maata pìnɛ: Má dɔ̃ kũ ani vu zĩ kũ gɛ̀nɔ ni vu gɔrɔ kpɛde zĩ. 25 Yesu pìnɛ:
Makũmɛ gbɛ̃ kũ àdi gɛ̀nɔ vu à wɛ̃̀ndi kpáḿma ũ. Bee tó ma náanikɛrii gà,
anigɔ̃ kpɛ́ kummɛ. 26 Gbɛ̃ kũ à kun, akũ àtɛni ma náani kɛ ni ga zikiro. N
abirekũ sì yá? 27 Maata pìnɛ: Ee, Dikiri, ma sì kũ Arumasihumɛ n ũ, Luda
Nɛ́ kũ ò pì ani su andunia gũn.

Yesu wɛ́'i kàn

28 Kũ Maata ò lɛ, akũ à gɛ̀ɛ à a dakũna Mariama sìsi, akũ à pìnɛ asiri gũn
à pì: Dannɛri sù àtɛni n gbɛka. 29 Kũ Mariama yã pìi mà, à fùtɛ likalika
àtɛn gɛ́ a le. 30 Yesu dí gĩnakɛ à gɛ̃ wɛ̃tɛ gũn kɔ̀ro, à kpɛ́ kú gu kũ Maata
dàalɛn. 31 Gbãnade pìnɔn kú kpɛ́n kũ Mariamao, òtɛn sùru kpánɛ. Kũ ò è
à fùtɛ likalika à bò, ò bò ò tɛ̀i, zaakũ òtɛn da àtɛn gɛ́ ɔ́ɔ dɔ miraamɛ.

32 Kũ Mariama kà gu kũ Yesu kún, kũ à a è, à kùtɛ a gbá sarɛ à pìnɛ:
Dikiri, tó ń kú lamɛ yã, de ma dãgɔ̃ dí garo. 33 Yesu è àtɛn ɔ́ɔ dɔ, akũ
gbãnade kũ ò kú kãao pìnɔ tɛn ɔ́ɔ dɔ dɔ. Akũ à nɛ̀sɛyɔkɔ sì a pɔ yàka. 34 Akũ
à pì: A a vĩ̀ máa? Ò wèa ò pì: Mare, ǹ mɔ́ ǹ gwa. 35 Yesu wɛ́'i kàn. 36 Akũ
gbãnade pìnɔ pì: À gwa lákũ à yei nà. 37 Akũ ń gbɛ̃kenɔ pì: Àkãa kũ à vĩ̀na
wɛ́ wɛ̃̀, ani fɔ̃ à gi Lazarunɛ àsun garoo?

Lazaru vunaa

38 Kũ Yesu tɛn gɛ́ mira pì kĩnaa, akũ à nɛ̀sɛyɔkɔ sì dɔ. Mira pì bi
gbɛ̀wɛɛɛmɛ, gbɛ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃ tàtaalɛ́. 39 Yesu pì: À gbɛ̀ɛ pì go a lɛ́a. Akũ gbɛ̃ kũ à
gàa pì dãre Maata pìnɛ: Dikiri, àtɛn gbĩ sɔ̃, zaakũ à kɛ̀ gɔrɔ siikɔ̃n dí. 40 Yesu
pìnɛ: Mádi onnɛ kũ tó n ma náani kɛ̀, ĩni Luda gakuri eroo? 41 Kũ ò gbɛ̀ɛ pìi
gò, akũ Yesu wɛ́ sɛ̀ musu à pì: Baa, ma n sáabu kɛ̀ kũ n ma yã mà. 42 Má dɔ̃
kũ ndìgɔ̃ ma yã ma gɔrɔ sĩnda pínki, ama ma ò lɛ pari kũ ò kú lanɔ yãimɛ,
de ò le ò sí kũ mɔkɔ̃mmɛ n ma zĩ. 43 Kũ à ò lɛ, akũ à pũtã kũ kòto gbãnao à
pì: Lazaru, ǹ bo. 44 Akũ gbɛ̃ kũ à gàa pìi bò, pɔ́lɛ fĩfĩna a mɛ̀ɛa, biza yĩna a
mìia. Yesu pìńnɛ: À pɔ́ poroa à a gbarɛ.

Lɛ́kpakũsũna Yesui

45 Yuda gbãnade kũ ò sù Mariama kĩnaa pìnɔ, kũ ò yã kũ Yesu kɛ̀ɛ pìi è,
ò a náani kɛ̀ dasi. 46 Ama ń gbɛ̃kenɔ gɛ̀ɛ Farisinɔ kĩnaa, ò yã kũ Yesu kɛ̀ɛ
gbã̀ńnɛ. 47 Akũ sa'orikinɔ kũ Farisi pìnɔ gbãnadenɔ sìsi kɔ̃kakaranaaa ò
pì: Gbɛ̃ pì tɛn daboyã kɛ dasi, bɔ́ ótɛn kɛɛ? 48 Tó o tò àtɛn kɛ lɛ, baadi ni
a náani kɛ, Romudenɔ ni su ò ó Luda kpɛ́ kũ ó burio kakatɛ pínki. 49 Akũ
Kayafa ń gbɛ̃ mɛ̀n do kũ à de sa'oriki zɔ̃kɔ̃ ũ wɛ̃̀ birea pìńnɛ: Á yãke dɔ̃ro.
50 Á dɔ̃ kũ gbɛ̃ mɛ̀n do gana ó pínki gɛ̃nɛ ũ mana de ó buri kakatɛnalaroo?
51 Adi yã pì o kũ a zĩda pɔyeinaaoro. Kũ à de sa'oriki zɔ̃kɔ̃ ũ wɛ̃̀ birea yãin
à annabikɛyã ò kũ Yesu ni ga Yudanɔ gɛ̃nɛ ũ. 52 Adi kɛ Yudanɔ ńtɛ̃nɛnlo,
ari kũ Luda nɛ́ kũ ò fãkɔ̃ananɔ dɔ, de à ń kɛ mɛ̀ dokɔ̃nɔ ũ. 53 Zaa zĩ birean
gbãnade pìnɔ zɛ̀ kũ Yesu dɛnaao. 54 Abire yãi Yesu dí bo gupuraa ń tɛ́ doro.
Akũ à gɛ̀ɛ lakutu kũ à kú gbáranna sarɛ kũ òdi pi Ɛflaimu. À gɔrɔ pla kɛ̀ gwe
kũ a ìbanɔ.

55 Yudanɔ Vĩnla dikpɛ kà kãni. Ò bò lakutunɔ gũn dasidasi, ò gɛ̀ɛ
Yurusalɛmu gbã̀bona yãi ari dikpɛ pì gɛ́ ká. 56 Òtɛn Yesu wɛtɛ, ò zɛna Luda
ɔnn, òtɛn kɔ̃ lala òtɛn pi: Átɛn da deramɛɛ? Ani we à su dikpɛ dí kɛ yá?
57 Sa'orikinɔ kũ Farisinɔ dìtɛ kũ tó gbɛ̃ke Yesu kúki dɔ̃, à ońnɛ de ò le ò a
kũ.

12

Nísi gbĩ nna kuna Yesu gbáa
(Mat 26:6-13, Maa 14:3-9)

1 Vĩnla dikpɛ gɔ̃̀ gɔrɔ suddo, akũ Yesu sù Bɛtani, Lazaru kũ à a vù bona
gan wɛ̃tɛa. 2 Ò pɔ́ble kɛ̀ Yesunɛ gwe. Maata mɛ́ àtɛn pɔ́ble kpaatɛtɛ, Lazaru
sɔ̃ à kú pɔ́blerinɔ tɛ́ kũ Yesuo. 3 Akũ Mariama nísi buri mana ɔgɔde sɛ̀ à sùo,
à kù Yesu gbáa, akũ à a gbá gògo kũ a mìkão. Nísi gbĩ dàgula kpɛ́ pìi gũn.
4 Yesu ìbanɔ doke Yudasi Isikariɔti kũ ani Yesu kpáḿma pì: 5 Nísi dí ɔgɔ kà
andurufu wàa do kpɛ́ basɔɔro. Bɔ́yãi odi yía ò a ɔgɔ kpà takasidenɔaroo?
6 Adi kɛ à abirekũ o takasidenɔ wɛ̃ndagwana yãinlo, kũ à de kpãni ũ
yãimɛ. Àkũ mɛ́ àdigɔ̃ ɔgɔsɔ̃nɔ kũna àgɔ̃ ɔgɔ fĩnti bo. 7 Akũ Yesu pì: Ǹ nɔgbɛ̃
dake tó. Abirekũ dìtɛ ari ma gɛ̀ kɛgɔrɔamɛ. 8 Takasidenɔ nigɔ̃ kú kãáo gɔrɔ
sĩnda pínki, makũ sɔ̃ manigɔ̃ kú kãáo gɔrɔ pínkiro.

Lɛ́kpakũsũna Lazarui

9 Yuda gbãnadenɔ mà kũ Yesu kú Bɛtani, akũ ò gɛ̀ɛ gwe dasidasi. Adi kɛ
Yesu yãin ò gɛ̀ɛ adoro, de dɔ ò Lazaru kũ Yesu a vù bona gan e yãimɛ.
10 Akũ sa'orikinɔ zɛ̀o ò Lazaru dɛ se dɔ, 11 zaakũ a yãin gbãnadenɔ tɛn
kɛ̃ḿma dasi, òtɛn Yesu náani kɛ.

Gbãnakɛkpana Yesui zaa Yurusalɛmu
(Mat 21:1-11, Maa 11:1-11, Luk 19:28-40)

12 Kũ gu dɔ̀, pari kũ ò sù dikpɛ kɛ Yurusalɛmunɔ mà kũ Yesu tɛn su, 13 akũ
ò zaa lánɔ zɔ̃̀zɔ̃ ò gɛ̀ɛ daalɛo. Òtɛn wiki lɛ́ òtɛn pi:

Ǹ gbãna kɛ!
Arubarikaden gbɛ̃ kũ àtɛn su kũ Dikiri tɔ́o ũ!
Arubarikaden Isarailanɔ kína ũ!
14 Yesu zaaki è à dìa lákũ à kɛ̃na Luda yãn nà ò pì:
15 Zaiɔ̃denɔ, àsun vĩna kɛro.
Á kína tɛn su à di zaakinɛ bɔ̀rɔ kpɛ.

16 A ìbanɔ dí yã pìi mì dɔ̃ gĩaro. Yesu futɛ à tana gakuri gũn gbɛran ò dɔ̃̀ sà
kũ ò yã pìi kɛ̃̀ a musumɛ, akũ mɔ́kɔ̃nɔ mɛ́ ò a pínki kɛ̀nɛ.
17 Kũ Yesu Lazaru sìsi à a vù bona miran, gbɛ̃ kũ ò kú kãaonɔ a baaruu
kpàkpańnɛ. 18 Abire yãin pari gɛ̀ɛ ò dàalɛ, zaakũ ò mà kũ à daboyã pìi kɛ̀.
19 Akũ Farisinɔ pìkɔ̃nɛ: A è yá? Óni fɔ̃ ò pɔ́ke woaro. À gwa lákũ andunia
bò à tɛ́i nà.
20 Girikinɔn kú gbɛ̃ kũ ò sù donyĩ kɛ dikpɛkɛkinɔ tɛ́, 21 akũ ò gɛ̀ɛ Filipi
kũ à bò Bɛtɛsaida, Galili bùsun kĩnaa, ò wɛ́ kɛ̀a ò pì: Mare, ó ye kɔ̃'enaai kũ
Yesuo. 22 Filipi gɛ̀ɛ à ò Andurunɛ, akũ ò gɛ̀ɛ ò ò Yesunɛ lɛɛlɛ.

Yesu a ga yã'onaa

23 Yesu pìńnɛ: Bisãsiri Nɛ́ tɔ́bogɔrɔ kà. 24 Yãpuran matɛn oárɛ, tó pɔ́wɛ
dí gɛ̃ bùsuu gũn à fɔ̃̀mbaa bòro, àdigɔ̃ kun adomɛ. Tó à fɔ̃̀mbaa bò sɔ̃, àdi
nɛ́ i manamana. 25 Gbɛ̃ kũ à ye a wɛ̃̀ndiii ni kurai. Gbɛ̃ kũ à gì a wɛ̃̀ndiii
andunia díkĩnan sɔ̃, ade nigɔ̃ kũna ari gɔrɔ sĩnda pínki. 26 Tó gbɛ̃ ye à zĩ
kɛmɛnɛ, àgɔ̃ tɛ́mai. Ma zĩkɛri pì nigɔ̃ kú gu kũ má kún. Tó gbɛ̃ tɛn zĩ kɛmɛnɛ,
ma De ni a kpe ta. 27 Tera sà ma pɔ yàka. Bɔ́n mani oo? Mani pi, Baa, ǹ ma
bo yã kũ àtɛn suman yá? Oi! Ma su yã kũ àtɛn suma pì yãimɛ. 28 Baa, ǹ tɔ́
bo. Akũ kòtoo bò ludambɛ à pì: Ma tɔ́ bò kɔ̀, akũsɔ̃ mani ɛra mà bo dɔ.
29 Kũ gbɛ̃ kũ ò kú gwenɔ mà, ò pì: Legũ mɛ́ à pũ̀tã. Gbɛ̃kenɔ pì: Malaika
mɛ́ à yã ònɛ. 30 Akũ Yesu pìńnɛ: Adi kɛ ma yãin kòtoo pìi bòro, á yãimɛ. 31 Yã
ni vutɛ andunia díkĩnaa sà. Oni andunia díkĩna kína bo kpatan sà. 32 Makũ
sɔ̃, tó ò ma sɛ ò ma dɔ musu mani buri sĩnda pínki gátɛ ò su ma kĩnaa.
33 Kũ Yesu ò lɛ, à ga kũ ani ga takan à tɛ́a. 34 Akũ gbɛ̃nɔ pìnɛ: O mà à kú
doka takadan ò pì Arumasihu nigɔ̃ kun gɔrɔ pínkimɛ, akũ n pì oni Bisãsiri
Nɛ́ sɛ́ ò dɔ musu sɔ̃ bi? Dímɛ Bisãsiri Nɛ́ pì ũu? 35 Yesu wèḿma à pì: Gupura
kunna kãáo gɔ̃̀ fítimɛ. Gɔrɔ kũ gupura pì kú kãáo, àgɔ̃ kuren, de gu sún sira
kũáwaro yãi. Gbɛ̃ kũ àtɛn kure gusiran dɔ̃ gu kũ àtɛn gɛ́nlo. 36 Gɔrɔ kũ á
gupura pì vĩ, à gupura pì náani kɛ, de à gɔ̃ gupuradenɔ ũ.
Kũ Yesu ò lɛ, akũ à gɛ̀ɛ à ùtɛńnɛ.

Gbɛ̃nɔ dí Yesu náani kɛro

37 Bee kũ daboyã dasi kũ à kɛ̀ ń wáranɔ, odi a náani kɛro, 38 de yã kũ
annabi Isaya ò le à papa yãi kũ à pì:
Dikiri, gbɛ̃ke dí baaru kũ o kpà síro.
Ò n gbãna è odi dɔ̃ro.
39 Odi we ò a náani kɛ̀ro, zaakũ Isaya pì dɔ:
40 Luda ń wɛ́ vɩ̃̀na kũ̀ńnɛ
de òsun gu ero.
À ń kùgbãna kũ̀ńnɛ
de òsun yã ma
ò arɛ dɔa à ń werekɔ̃aro.
41 Isaya abirekũ ò kũ à Yesu gakuri è yãimɛ, akũ à a yã ò. 42 Bee kũ abireo
gbãnade pìnɔ Yesu náani kɛ̀ dasi. Farisinɔ yãin òdigɔ̃ ye ò dɔ̃ḿmaro, de òsun
aduakɛkpɛ zɛ́ zɔ̃ńnɛro yãi. 43 Zaakũ ò ye bisãsirinɔ ń sáabu kpá de Luda ń
sáabu kpála.
44 Akũ Yesu pũ̀tã à pì: Gbɛ̃ kũ àtɛni ma náani kɛ, adi kɛ makũn àtɛni náani
kɛ adoro, àtɛn gbɛ̃ kũ à ma zĩ náani kɛmɛ se dɔ. 45 Gbɛ̃ kũ àtɛni ma e tɛn gbɛ̃
kũ à ma zĩ emɛ se. 46 Ma su andunia gũn gupura ũmɛ, de gbɛ̃ kũ àtɛni
ma náani kɛ sún gɔ̃ gusiran doro. 47 Gbɛ̃ kũ à ma yã mà akũ à kũnaro, adi

kɛ makũ mɛ́ mani yã vutɛaro, zaakũ mádi su yã vutɛ andunianlo, ma su andunia sura bamɛ. 48 Yãkpatɛkɛna tɛn gbɛ̃ kũ à gìmai adi ma yã síro dã. Yã kũ ma ònɛɛ pì mɛ́ ani vutɛa ziazĩ. 49 Zaakũ mádi yãke o kũ ma zĩdaoro. Yã kũ ma ò kũ yã kũ ma dàńnɛo, ma De kũ à ma zĩ mɛ́ à dìtɛmɛnɛ. 50 Má dɔ̃ kũ yã kũ à dìtɛmɛnɛ bi wɛ̃ndi kũ àdi lákaro yãmɛ. Abire yãi yã kũ matɛn o, matɛn o lákũ ma De dàmɛnɛ nàmɛ.

13

Yesu a ìbanɔ gbá pipinaa

1 Ari Vĩnla dikpɛ gɔ̃ gɛ́ ká, Yesu dɔ̃ kũ a bona andunia dí gũn tana a De
kĩnaa gɔrɔ kà. Lákũ à ye a gbɛ̃nɔi andunia gũn nà, à yeńyĩ ari a wɛ̃ndi
lɛ́mmɛ. 2 Kũ òtɛn ɔkɔsi pɔ́ ble, Ibilisi gĩnakɛ à yã dà Simɔ Isikariɔti nɛ́ Yudasi
swɛ̃n kɔ̀, de à Yesu kpáḿma. 3 Yesu dɔ̃ kũ a De pɔ́ sĩnda pínki nàarɛ a ɔĩ. À dɔ̃
kũ a bo Luda kĩnaamɛ, akũsɔ̃ áni ɛra à tá a kĩnaamɛ. 4 Gɔrɔ kũ òtɛn pɔ́ ble,
Yesu fùtɛ à a uta bò à kàtɛ, akũ à tawali sɛ̀ à dɔ̀ a pi. 5 Abire gbɛra à í kà
ta gũn, akũ à nà a ìbanɔ gbá pípinaaa, àtɛn gogo kũ tawali kũ à dɔ̀ a piaao.
6 Kũ à kà Simɔ Pita kĩnaa, Pita pìnɛ: Dikiri, mɔkɔ̃n mɛ́ ĩni ma gbá pípimɛnɛ
yá? 7 Yesu wèa à pì: Ń yã kũ matɛn kɛ dɔ̃ gĩaro, ama ĩnisũn dɔ̃. 8 Pita pìnɛ: Ĩni
ma gbá pípimɛnɛro fá! Yesu pìnɛ: Tó mádi n gbá pípiro, n bàka kú kũmao
doro. 9 Simɔ Pita pìnɛ: Dikiri, adi kɛ ma gbámɛ adoro, ma ɔ kũ ma mìioomɛ
dɔ. 10 Yesu pìnɛ: Gbɛ̃ kũ à zú òo bàka kú kũ a mɛ̀gu ke pípinaaoro, séde a
gbá, zaakũ à punamɛ. Á gbãsĩro, ama adi kɛ á pínkinlo. 11 À gbɛ̃ kũ ani a
kpáḿma dɔ̃. Abire yãin à pì ò gbãsĩ sari ń pínkiro.

12 Kũ à ń gbá pìpińnɛ à làka, à a uta sɛ̀ à dà, akũ à ɛ̀ra a gbɛ̀nh. À pìńnɛ: Á
yã kũ ma kɛ̀árɛ dɔ̃ yá? 13 Adì ma sísi Dannɛri kesɔ̃ Dikiri. Átɛn o a zɛ́amɛ,
zaakũ má de a ũmɛ. 14 Lákũ makũ kũ má de á dikiri kũ á dannɛriio ũ á gbá
pìpiárɛ nà, àgɔ̃ kɔ̃ gbá pípi lɛ se. 15 Ma a taka kɛ̀árɛ. Àgɔ̃ kɛ lákũ ma kɛ̀árɛ nà.
16 Yãpuran matɛn oárɛ, zɔ̀blerii dìgɔ̃ de a dikirilaro, zĩ̀rii dìgɔ̃ de gbɛ̃ kũ à
a zĩ̀laro.
17 Lákũ a yã bire dɔ̃ nà, arubarikadenɔn á ũ tó átɛn kɛ lɛ. 18 Adi kɛ á pínki
yãn matɛn oro. Má gbɛ̃ kũ ma ń sɛ́nɔ dɔ̃. Séde yã kũ à kɛ̃na Luda yãn dí
papa kũ ò pì: Gbɛ̃ kũ odì ɔ kakara ta dokɔ̃nɔ gũn mɛ́ à bò ma kpɛ. 19 Matɛn
oárɛ tera ari à kpɛ́ à su, de tó à sù, áni sí kũ makũmɛ a ũ. 20 Yãpuran matɛn
oárɛ, gbɛ̃ kũ à ma zĩ̀rii sì ma simɛ. Gbɛ̃ kũ à ma si sɔ̃, ade gbɛ̃ kũ à ma zĩ
sìmɛ.

Yesu gĩnakɛ à dɔ̃ yã kũ Yudasi ni kɛ
(Mat 26:20-25, Maa 14:17-21, Luk 22:21-23)

21 Kũ Yesu ò lɛ, à nɛ̀sɛyɔkɔ sì, akũ à òńnɛ swáswa à pì: Yãpuran matɛn
oárɛ, á gbɛ̃ mɛ̀n do mɛ́ ani ma kpáḿma. 22 Akũ a ìbanɔ kɔ̃ wɛ́ gwàgwa ò bídi
kɛ̀ gbɛ̃ kũ à tɛ́a. 23 Ìba do kũ Yesu yei manamana gɛngɛsɛkɛna a sarɛ. 24 Akũ
Simɔ Pita lɛ́zuki kɛ̀nɛ à Yesu la tó dín à tɛ́a. 25 Akũ ìbaa pìi nà Yesui à a là à
pì: Dikiri, dímɛɛ? 26 Yesu wèa à pì: Mani loma zɔ̃ dòoa mà kpá adea. Akũ
à lomaa zɔ̃ dòoa à kpà Simɔ Isikariɔti nɛ́ Yudasia. 27 Kũ Yudasi lomaa pìi
sì, Setan gɛ̃agu gɔ̃nɔ. Akũ Yesu pìnɛ: Yã kũ ĩni kɛ ǹ kɛ likalika. 28 Gbɛ̃ kũ
òtɛn pɔ́ blenɔ ke dí dɔ̃ ke bɔ́yãi Yesu ònɛ lɛro. 29 Kũ Yudasi mɛ́ àdigɔ̃ ɔgɔsɔ̃nɔ
kũna, akũ gbɛ̃kenɔ tɛn da Yesu pìnɛ à gɛ́ dikpɛ pɔ́ kũ ò yeinɔ lúmɛ ke à gɛ́
pɔ́ke kpá takasidenɔa. 30 Kũ Yudasi lomaa pìi sì, à bò gɔ̃nɔ. Gwãanimɛ sɔ̃.

Yesu gĩnakɛ à dɔ̃ yã kũ Pita ni kɛ
(Mat 26:31-35, Maa 14:27-21, Luk 22:31-34)
31 Kũ Yudasi bò, akũ Yesu pì: Tera sà Bisãsiri Nɛ́ ni tɔ́ bo, Luda sɔ̃ ani tɔ́
bo a yã musu. 32 Tó Luda tɔ́ bò a musu sɔ̃, Luda ni a tɔ́ bo a kĩnaa, akũsɔ̃ ani
bo gɔ̃̀nɔmɛ. 33 Ma nɛ́nɔ, ma kunna kãáo gɔ̃̀ fítimɛ. Áni ma wɛtɛ, ama matɛn
oárɛ tera lákũ ma ò gbãnadenɔnɛ nà, áni fɔ̃ à gɛ́ gu kũ matɛn tánlo. 34 Matɛn
yã dufu ditɛárɛ, àgɔ̃ yekɔ̃i. Lákũ má yeái nà, ákɔ̃nɔ sɔ̃ àgɔ̃ yekɔ̃i lɛ dɔ. 35 Tó á
yekɔ̃i, baadi ni á dɔ̃ ma ìbanɔ ũ.
36 Simɔ Pita a là à pì: Dikiri, ntɛn tá máa? Yesu wèa à pì: Gu kũ matɛn
tán, ĩni fɔ̃ ǹ tɛ́mai gĩaro, ama ĩni láka ǹ su. 37 Pita pìnɛ: Dikiri, bɔ́yãi mani fɔ̃
mà tɛ́nyĩ teraroo? Mani gí ma wɛ̃̀ndiii n yãi. 38 Yesu pì: Ĩni gí n wɛ̃̀ndiii ma
yãi sɔ̃ yá? Yãpuran matɛn onnɛ, ari ko gɔ̃ gɛ́ lɛ́ zu, ĩni ledi kpámai gɛ̃̀n aakɔ̃.

14

Yesumɛ ludambɛ zɛ́ ũ
1 Àsun tó á nɛ̀sɛ yakaro. À Luda náani kɛ, à ma náani kɛ dɔ. 2 Ma De bɛ ɔnn
kpɛ́nɛnɔn kun dasi, tó à de lɛro, de ma òárɛ. Matɛn gɛ́ gu kɛkɛárɛ. 3 Lákũ
matɛn gɛ́ gu kɛkɛárɛ nà, mani ɛra mà su mà á sɛ́tɛ mà tá kãáo ma kĩnaa, de
ákɔ̃nɔ se àgɔ̃ kú gu kũ má kunwa. 4 Á gu kũ matɛn tán zɛ́ dɔ̃. 5 Akũ Tomasi
pìnɛ: Dikiri, ó dɔ̃ gu kũ ntɛn tánlo. Óni fɔ̃ ò a zɛ́ dɔ̃ deramɛɛ? 6 Yesu wèa à pì:
Makũmɛ zɛ́ ũ, makũmɛ yãpura kũ wɛ̃̀ndiio ũ. Gbɛ̃ke dì le à gɛ́ ma De kĩnaa
ma gbákũnaa sariro. 7 Tó á ma dɔ̃, de á ma De dɔ̃. Zaa tera a a dɔ̃̀, akũsɔ̃ a
a è.
8 Akũ Filipi pìnɛ: Dikiri, ǹ n De mɔwɛrɛ. Abirekũ ni mɔ́wá. 9 Yesu pìnɛ:
Filipi, má kú kãáo zaa gìkɛna, akũ ń ma dɔ̃roo? Gbɛ̃ kũ à ma e à ma De e.
Bɔ́yãi ntɛn pi mà a De mɔárɛɛ? 10 Kũ má kú ma De gũn, akũsɔ̃ ma De kú
ma gũn, ńdi síroo? Yã kũ matɛn oárɛ matɛn o kũ ma zĩdaoro. Ma De kũ à
kú ma gũn mɛ́ àdi a yãkɛnanɔ kɛ. 11 Kũ ma pì má kú ma De gũn, ma De sɔ̃
à kú ma gũn, à ma yã sí. Tó lɛn sɔ̃ro, à sí daboyãkɛna pìnɔ yãi. 12 Yãpuran
matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ àtɛni ma náani kɛ ni yã kũ madì kɛ pìnɔ kɛ. Bee kũ̀ à de
abirenɔla se, kũ matɛn tá ma De kĩnaa yãi. 13 Pɔ́ sĩnda pínki kũ áni wɛ́ kɛ kũ
ma tɔ́o mani kɛ de ma De tɔ́ bo ma musu yãi. 14 Pɔ́ kũ áni a wɛ́ kɛma kũ ma
tɔ́o pínki, mani kɛ.

Yesu lɛ́sɛna a Nini yã musu
15 Tó á yemai, ánigɔ̃ yã kũ ma dìtɛnɔ kũna. 16 Mani wɛ́ kɛ ma Dea,
ani á gba Zɛkũnwode pãnde kũ anigɔ̃ kú kãáo gɔrɔ sĩnda pínki 17 Nini
yãpurademɛ. Andunia gbɛ̃nɔ ni fɔ̃ ò a síro, zaakũ òtɛni a ero, akũsɔ̃ ò a
dɔ̃ro. Ama á a dɔ̃, zaakũ à kú kãáo, akũsɔ̃ anigɔ̃ kú á gũn. 18 Mani á tó
ádoro, mani ɛra mà su á kĩnaa. 19 À gɔ̃̀ fíti kũ andunia ni ma e doro, ama
áni ma e. Kũ má kun yãi, ánigɔ̃ kun se. 20 Gɔrɔ kũ̀a ánigɔ̃ dɔ̃ kũ má kú ma
De gũn, á kú ma gũn, akũsɔ̃ má kú á gũn. 21 Gbɛ̃ kũ à ma yãditɛnanɔ dà
akũsɔ̃ à kũna, ade mɛ́ à yemai. Ma De nigɔ̃ ye gbɛ̃ kũ à yemaii, makũ sɔ̃
manigɔ̃ yei mani ma zĩda mɔnɛ.
22 Akũ Yudasi a là, adi kɛ Yudasi Isikariɔtinlo, à pì: Dikiri, à kɛ̀ dera ĩni
n zĩda mɔwɛrɛ, akũ andunia sɔ̃ ani n eroo? 23 Akũ Yesu wèa à pì: Tó gbɛ̃
yemai, anigɔ̃ ma yã kũna. Ma De nigɔ̃ yei, óni su a kĩnaa ò vutɛ lɛɛlɛ. 24 Gbɛ̃
kũ à yemairo ma yã kũnaro. Yã kũ átɛn ma pì dí bo ma kĩnaaro, à bò ma De
kũ à ma zĩ kĩnaamɛ. 25 Ma yã pìi òárɛ gɔrɔ kũ má kpɛ́ kú kãáo. 26 Ma De ni

a Nini zĩ kũ ma tɔ́o Zɛkũnwode ũ. Àkũ mɛ́ ani yã sĩnda pínki dadaárɛ, ani
tó yã kũ ma òárɛ dɔágu pínki. 27 Matɛni á tó kũ aafiaao, ma zĩda aafiaan
matɛni á gba. Matɛni á gba lákũ andunia dì ń gba nàro. Àsun tó á nèsɛ
yakaro, àsun tó vĩna á kũro. 28 A mà ma òárɛ matɛn tá mani ɛra mà su
á kĩnaa. Tó á yemaimɛ, de á pɔ nna kũ matɛn tá ma De kĩnaa yãi, zaakũ
ma De demala. 29 Ma òárɛ tera ari à kpɛ́ à kɛ, de tó à kɛ̀, áni ma náani kɛ.
30 Mani le mà yã o kããó à gìi kɛ̀ doro, zaakũ andunia díkĩna kína tɛn su. À
gbãna vĩ ma musuro, 31 ama lákũ ma De dàmɛnɛ nàn matɛn kɛ, de andunia
le à dɔ̃ kũ má yei. À futɛ ò go gu díkũn.

15

Yesumɛ geepi lí yãpura ũ

1 Makũmɛ geepi lí yãpura ũ, ma Demɛ geepi lí búde ũ. 2 Àdi lígã kũ à
pɛ́ma nɛ́'inaa sari zɔ̃ pínki, akũsɔ̃ àdi a nɛ́'iri ɔnɛ lago pínki de a nɛ́'ina kara
yãi. 3 Ákɔ̃nɔ sɔ̃ á punamɛ yã kũ ma òárɛ yãi. 4 Àgɔ̃ kú ma gũn lákũ má kú
á gũn nà. Lígãa dì fɔ̃ à nɛ́ kpá a zĩdaoro, séde àgɔ̃ kú lídaa. Lɛmɛ ákɔ̃nɔ áni
fɔ̃ à nɛ́ kpáro, tó adi kɛ àgɔ̃ kú ma gũn baasiro. 5 Makũmɛ geepi lída ũ,
ákɔ̃nɔmɛ a gã̀nɔ ũ. Gbɛ̃ kũ à kú ma gũn, akũsɔ̃ má kú a gũn, àkũ mɛ́ ani nɛ́
kpá manamana, zaakũ áni fɔ̃ à pɔ́ke kɛ ma sariro. 6 Tó gbɛ̃ kú ma gũnlo,
oni a zukũna, lákũ òdi lígã zɔ̃ ò zukũna à kori kũ ò sɛ́tɛ ò ká tɛ́n à tɛ́ kũ nà.
7 Tó á kú ma gũn, akũsɔ̃ ma yã kú á gũn, à pɔ́ sĩnda pínki kũ á yei wɛ́ kɛ, áni
le. 8 Tó a nɛ́ kpà manamana, gbɛ̃nɔ nigɔ̃ dɔ̃ kũ ma ìbanɔn á ũ yãpura, ma
De tɔ́ ni bo. 9 Má yeái lákũ ma De yemai nà. Àgɔ̃ kú ma yenyĩ gũn. 10 Tó á
yã kũ ma dìtɛnɔ kũna, ánigɔ̃ kú ma yenyĩ gũn, lákũ má yã kũ ma De dìtɛnɔ
kũna nà, akũsɔ̃ má kú a yenyĩ gũn. 11 Ma yã pìnɔ òárɛ, de pɔnna kũ má vĩ
gɔ̃ kú á gũn yãimɛ, á pɔnna nigɔ̃ papana. 12 Yã kũ ma dìtɛárɛn dí: Àgɔ̃ yekɔ̃i
lákũ má yeái nà. 13 Tó gbɛ̃ gì a wɛ̃ndiii a gbɛ̃nnanɔ yãi, gbɛ̃ke yenyĩ vĩ de
abirekũlaro. 14 Tó átɛn yã kũ ma dìtɛárɛ kɛ, ma gbɛ̃nnanɔn á ũ. 15 Madì á
sísi zɔ̀blerinɔ doro, zaakũ zɔ̀blerii dìgɔ̃ a dikiri bɔkɔtɛ dɔ̃ro. Ma á sísi ma
gbɛ̃nnanɔmɛ, zaakũ yã kũ ma mà ma De kĩnaan ma òárɛ pínki. 16 Ákɔ̃nɔ mɛ́
a ma sɛro, makũ mɛ́ ma á sɛ́, akũ ma á zĩ à gɛ́ nɛ́ ká, nɛ́kana kũ ani lákaro,
gbasa De Luda á gba pɔ́ sĩnda pínki kũ a wɛ́ kɛa kũ ma tɔ́o. 17 Yã kũ ma
dìtɛárɛn dí: Àgɔ̃ yekɔ̃i.

Andunia zãna Yesugu kũ a ìbanɔ

18 Tó andunia zã̀águ, àgɔ̃ dɔ̃ kũ à zã̀magu á ã. 19 Tó andunia gbɛ̃nɔn á ũ,
de andunia yeái. Lákũ ma á sɛ́ ma á bó andunia gũn nà, á de a gbɛ̃nɔ ũro.
Abire yãin andunia zã̀águ. 20 À tó yã kũ ma òárɛ gɔ̃ dɔágu. Zɔ̀blerii dìgɔ̃
de a dikirilaro. Lákũ ò wɛ́ tã̀ma nà, lɛn oni tããwa lɛ. Tó ò ma yã kũnamɛ,
onigɔ̃ á yã kũna se dɔ. 21 Oni yã birenɔ kɛárɛ pínki ma tɔ́ yãi, zaakũ ò gbɛ̃
kũ à ma zĩ dɔ̃ro. 22 Tó mádi su ma yã òńnɛ yãro, de ò taari vĩro. Ama tera
sà ń taari kutɛna vĩro. 23 Gbɛ̃ kũ à zã̀magu zã̀ ma Degumɛ se. 24 Tó mádi
yã kũ odi kɛ yãro kɛ ń tɛ́ro, de ò taari vĩro. Ama tera sà ò yã kũ ma kɛ̀nɔ è,
akũ ò zã̀magu kũ ma Deo ó pínki, 25 de yã kũ à kú ń doka gũn papa, kũ ò
pì ò zã̀magu pãmɛ. 26 Tó Zɛkũnwode kũ mani a gbarɛáwa bò ma De kĩnaa
à sù, Nini yãpurade kũ àdi bo a kĩnaa pìi, ani ma sèeda kɛ. 27 Ákɔ̃nɔ sɔ̃, áni
ma sèeda kɛ, kũ á kú kũmao zaa káaku yãi.

16

1 Ma yã dínɔ òárɛ de àsun furo yãimɛ. 2 Oni aduakɛkpɛ zɛ́ zɔ̃árɛ. A gɔrɔ
tɛn su se kũ gbɛ̃ kũ ani á dɛ nigɔ̃ da Luda zĩn àtɛn kɛ. 3 Oni yã pìnɔ kɛárɛ kũ
ò ma De kũ makũo dɔ̃ro yãi. 4 Ma yã dínɔ òárɛ de tó a gɔrɔ kà, ánigɔ̃ dɔ̃ kũ
ma òárɛ kɔ̀.

Luda Nini zĩkɛnaa

Mádi yã dínɔ oárɛ zaa káakuro, kũ má kú kãáo yãi. 5 Matɛn tá gbɛ̃ kũ à ma
zĩ kĩnaa sà, ama á gbɛ̃ke dí ma la gu kũ matɛn tánlo. 6 Á nɛ̀sɛɛ yàka sà kũ ma
yã dínɔ òárɛ yãi. 7 Yãpuran matɛn oárɛ, ma tana ni àre kɛárɛ, zaakũ tó mádi
táro, Zɛkũnwode pì ni su á kĩnaaro. Tó ma ta, mani a zĩáwa. 8 Tó à sù, ani tó
andunia a yãzɛ dɔ̃ durunna kũ manakɛnaao kũ yãvutɛmmanaao musu.
9 Oni a yãzɛ dɔ̃ durunna yã musu, kũ odi ma náani kɛro yãi. 10 Oni a yãzɛ
dɔ̃ manakɛna yã musu, kũ matɛn tá ma De kĩnaa, áni ma e doro. 11 Oni a
yãzɛ dɔ̃ yãvutɛmmanaa musu, kũ yã vùtɛ andunia díkĩna kínaa yãi. 12 Má
yã vĩ dɔ dasi mà oárɛ, ama áni yã pìnɔ fɔ̃ gĩaro. 13 Tó Nini yãpurade sù, ani
doárɛ arɛ yãpura pínki gũn. Ani yã o kũ a zĩda dɔ̃naaoro, yã kũ à màan
anigɔ̃ o, ani yã kũ àtɛn sunɔ baaru kpáárɛ. 14 Ani ma tɔ́ bo, zaakũ ani ma
yãnɔ sɛ́tɛ à babaárɛ. 15 Pɔ́ kũ ma De vĩ pínki bi ma pɔ́mɛ. Abire yãin ma pì,
ani ma yãnɔ sɛ́tɛ à babaárɛ. 16 À gɔ̃̀ fíti kũ áni ma e doro, à gɔ̃̀ fíti dɔ kũ áni
ma e.

Pɔsira litɛna pɔnna ũ

17 Akũ a ìba kenɔ pìkɔ̃nɛ: Bɔ́ yãn àtɛn owɛrɛ gwee? À pì à gɔ̃̀ fíti kũ óni a
e doro, à gɔ̃̀ fíti dɔ kũ óni a e. À pì dɔ, átɛn tá a De kĩnaamɛ. 18 Akũ ò pì: À
gɔ̃̀ fíti kũ à òo pì de deraa? Ódi yã kũ àtɛn o pìi dɔrɔ dɔ̃ro. 19 Yesu dɔ̃̀ kũ ò
ye ò a la, akũ à pìńnɛ: Kũ ma pì à gɔ̃̀ fíti kũ áni ma e doro, akũsɔ̃ à gɔ̃̀ fíti kũ
dɔ áni ma e, abirekũn átɛn kɔ̃ lalai yá? 20 Yãpuran matɛn oárɛ, áni ɔ́ɔ dɔ à
wɛ̃nda kɛ, ama andunia ni pɔnna kɛ. Ánigɔ̃ kú pɔsira gũn, ama á pɔsira pì
ni litɛ pɔnna ũ. 21 Tó nɔgbɛ̃ ye à nɛ́ i, a nɛ̀sɛɛ dì yaka kũ a wãwãkɛna gɔrɔ
kà yãi. Tó à nɛ́ ì sɔ̃, wãwã kũ à màa pìi dì dɔn doro. A pɔ dì kɛ nna kũ à nɛ́
dufu ì andunia gũn yãi. 22 Lɛn ákɔ̃nɔ sɔ̃ á nɛ̀sɛɛ yakana lɛ gĩa. Mani ɛra mà
á e dɔ, á pɔ ni kɛ nna, gbɛ̃ke sɔ̃ ani fɔ̃ à á pɔnna pì síáwaro. 23 Gɔrɔ kũ̀a áni
yãke lama doro. Yãpuran matɛn oárɛ, ma De ni pɔ́ sĩnda pínki kũ áni wɛ́
kɛa kũ ma tɔ́o kpááwa. 24 Ari tera ádi pɔ́ke wɛ́ kɛ kũ ma tɔ́oro. À wɛ́ kɛ, áni
le de á pɔnna gɔ̃ papana yãi.

Yesu zɪ̃̀i blè anduniaa

25 Ma yã pìnɔ lɛ̀kɔ̃aárɛmɛ. A gɔrɔ tɛn su kũ mani yã oárɛ kũ yãlɛkɔ̃anaao
doro, mani ma De yã oárɛ swáswa. 26 Gɔrɔ kũ̀a áni wɛ́ kɛ kũ ma tɔ́o. Mádi
oárɛ kũ makũmɛ mani wɛ́ kɛárɛ ma Dearo, 27 zaakũ ma De a zĩdanɛ yeái
kũ á yemai yãi, akũsɔ̃ a ma bona a kĩnaa sì. 28 Ma bo ma De kĩnaa ma su
andunia gũn. Tera sà matɛn andunia tó matɛn tá a kĩnaa.

29 Akũ a ìbanɔ pìnɛ: Tɔ̀, ntɛn yã o kũ yãlɛkɔ̃anaao doro, ntɛn o swáswamɛ
sà. 30 Ó dɔ̃ sà kũ ń yã sĩnda pínki dɔ̃, àdi kɛ séto ò yãke gbɛkammaro. Abire
yãin o n bona Luda kĩnaa sì. 31 Akũ Yesu pìńnɛ: Átɛni ma náani kɛ sà yá?
32 A gɔrɔ tɛn su à kà kɔ̀, kũ áni fãkɔ̃a, á baadi ni tá a bɛa à ma tó mado. Bee
kũ abireo má kun madoro, zaakũ ma De kú kũmao. 33 Ma yã dínɔ òárɛ, de
á laakari gɔ̃ kpatɛna kunna ma gũn. Áni wɛ́tãmma le andunia gũn, ama
à swɛ̃̀ ditɛ, ma gĩnakɛ ma zɪ̃̀i blè anduniaa.

17

Yesu aduakɛna a ìbanɔnɛ

1 Yesu yã pì onaa gbɛra à wɛ́ sɛ̀ musu à pì: Baa, a gɔrɔ kà. Ǹ n Nɛ́ tɔ́ bo,
de n Nɛ́ n tɔ́ bo. 2 N tò má iko vĩ gbɛ̃ sĩnda pínki musu, de mà wɛ̃̀ndi kũ àdi
lákaro kpá gbɛ̃ kũ n kpàmanɔa. 3 Mɔkɔ̃n Luda mɛ̀n do légelege yãpurade
kũ makũ Yesu Kirisi kũ n zĩ̀io dɔ̃namɛ wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro pì ũ. 4 Ma n tɔ́
bò zĩtɛ. Zĩ kũ n dàmɛnɛ mà kɛ ma kɛ̀ ma laka. 5 Baa, ǹ gakuri kpáma n
kĩnaa tera sà, lákũ n kpàma nà n kĩnaa zaade andunia katɛnaro. 6 Gbɛ̃ kũ
n ń sɛ́ andunian n ń kpámanɔ ma tò ò n dɔ̃. N pɔ́nɔmɛ, akũ n ń kpáma. Ò
n yã kũna, 7 ò dɔ̃̀ sà kũ yã kũ n dàmɛnɛ pínki bò n kĩnaamɛ. 8 Ma yã kũ n
dàmɛnɛ dàńnɛ. Ò sì, akũ ò dɔ̃̀ kũ ma bo n kĩnaamɛ yãpura. Ò sì kũ mɔkɔ̃n
mɛ́ n ma zĩ. 9 Matɛn wɛ́ kɛńnɛ, adi kɛ andunian matɛn kɛnɛro, séde gbɛ̃
kũ n ń kpáma pìnɔ, zaakũ n pɔ́nɔmɛ. 10 Ma gbɛ̃nɔ bi n gbɛ̃nɔmɛ ń pínki, n
pɔ́nɔ bi ma pɔ́nɔmɛ pínki. Matɛn tɔ́ bo ń gãi. 11 Matɛn su n kĩnaa, manigɔ̃ kú
andunia gũn doro, ama mɔ́kɔ̃nɔ nigɔ̃ kú andunia gũn. Baa Kúadonade, ǹgɔ̃
ń kũna kũ n tɔ́ kũ n kpàma gbãnao, de ògɔ̃ kun mɛ̀ dokɔ̃nɔ lán ó bà. 12 Gɔrɔ
kũ má kú kũńwo, má ń kũna kũ tɔ́ kũ ń kpàma pì gbãnao. Ma ń dãkpã, akũ
ń gbɛ̃ke dí sãtɛro, tó adi kɛ gbɛ̃ kũ à mìi pɛ̀ kakatɛnaaa de n yã le à papa yãi.
13 Tera sà matɛn su n kĩnaa. Ma yã dínɔ ò andunia gũn, de ògɔ̃ pɔnna kũ má
vĩ vĩ àgɔ̃ papanańma. 14 Ma n yã dàńnɛ, akũ andunia zɛ̃̀ńgu, kũ andunia
gbɛ̃nɔmɛ ń ũro yãi, lákũ makũ má de andunia gbɛ̃ ũro nà. 15 Matɛn wɛ́
kɛmma, adi kɛ de ǹ ń bo andunia gũnnlo, ama de ǹ ń dãkpã a vãni yãimɛ.
16 Andunia gbɛ̃nɔmɛ ń ũro, lákũ makũ má de andunia gbɛ̃ ũro nà. 17 Ǹ
tó ń kunna gɔ̃ adona kũ yãpura gbãnao. N yãmɛ yãpura pì ũ. 18 Lákũ n
ma zĩ andunia gũn nà, lɛn makũ sɔ̃ ma ń zĩ andunia gũn lɛ. 19 Matɛni ma
zĩda kpámma ń yãi, de ògɔ̃ kun n gbɛ̃nɔ ũ yãpura. 20 Adi kɛ matɛn wɛ́ kɛńnɛ
ńdonlo, kũ gbɛ̃ kũ oni ma náani kɛ ń yã yãinɔmɛ dɔ, 21 de ń pínki gɔ̃ kun mɛ̀
dokɔ̃nɔ ũ. Baa, lákũ ń kú ma gũn nà akũsɔ̃ má kú n gũn, mɔ́kɔ̃nɔ sɔ̃ gɔ̃ kú
ó gũn lɛ, de andunia le à sí mɔkɔ̃n mɛ́ n ma zĩ. 22 Gakuri kũ n kpàman ma
kpàńma, de ògɔ̃ kun mɛ̀ dokɔ̃nɔ lán ó bà. 23 Má kú ń gũn, akũsɔ̃ ń kú ma
gũn, de ògɔ̃ kun mɛ̀ dokɔ̃nɔ ũ mámmam, de andunia gɔ̃ dɔ̃ kũ mɔkɔ̃n mɛ́ n
ma zĩ, akũsɔ̃ ń yeńyĩ lákũ ń yemai nà. 24 Baa, gbɛ̃ kũ n kpàmanɔ, má ye ògɔ̃
kú gu kũ má kún, de ò wɛ́ kɛ pla kũ ma gakurio, gakuri kũ n kpàma kũ ń
yemai yãi zaade andunia katɛnaro. 25 Baa Mana, andunia n dɔ̃ro, ama
má n dɔ̃, akũ gbɛ̃ dínɔn dɔ̃ kũ mɔkɔ̃n mɛ́ n ma zĩ. 26 Ma tò ò n dɔ̃, manigɔ̃ tó
ògɔ̃ n dɔ̃, de yenyĩ kũ ń vĩ kũmao gɔ̃ kú ń gũn, de makũ sɔ̃ màgɔ̃ kú ń gũn.

18

Yesu kũnaa
(Mat 26:47-56, Maa 14:43-50, Luk 22:47-53)

1 Yesu yã pì onaa gbɛra à bò kũ a ìbanɔ, akũ ò bikũ̀ Kidironu bara dire.
Swadako kú gwe, akũ à gɛ̃̀n kũ a ìbanɔ. 2 Yudasi bonkpɛde sɔ̃ à gu pì dɔ̃,
zaakũ Yesu kũ a ìbanɔ dìgɔ̃ kakara gwe baala'i. 3 Akũ Yudasi gɛ̀ɛ gwe kũ
soza gã̀ doo kũ dogari kũ sa'orikinɔ kũ Farisinɔ ń zĩnɔ. Ò fitilanɔ kũna kũ
sɛ̃̀tɛnɔ kũ gɔ̃kɛbɔnɔ. 4 Yesu yã kũ ani a le dɔ̃ pínki, akũ à bò à dàńlɛ à ń lá
à pì: Dín átɛn wɛtɛɛ? 5 Ò wèa ò pì: Yesu Nazɛramɛ. À pìńnɛ: Makũmɛ a
ũ. Yudasi bonkpɛde pì kú kũńwo. 6 Kũ Yesu pìńnɛ, makũmɛ a ũ, akũ ò ɛ̀ra
kpɛkpɛ, ò bò ò lɛ̀tɛ. 7 Yesu ń lá dɔ: Dín átɛn wɛtɛɛ? Akũ ò pì: Yesu Nazɛramɛ.

8 Yesu wèḿma dɔ à pì: Ma òárɛ kũ makũmɛ a ũ. Tó makũ átɛn wɛtɛ, à tó
gbɛ̃ díkĩnanɔ tá. 9 À ò lɛ de yã kũ à ò yã le à papa yãimɛ, kũ à pì: Gbɛ̃ kũ
n ń kpámanɔ, ń gbɛ̃ke dí sãtɛro. 10 Simɔ Pita fɛ̃nɛda lokona, akũ à wòto à
sa'oriki zɔ̃kɔ̃ɔ zɪ̀rii lɛ̀o à a ɔpla sã zɔ̃̀ flɛ̃m. Zɪ̀rii pì tɔ́n Malaku. 11 Akũ Yesu
pì Pitanɛ: Ǹ n fɛ̃nɛda sɔtɔ a sɔ̀n. Mani wɛ́tãmma toko kũ ma De dìtɛmɛnɛ í
miroo?
12 Akũ sozanɔ kũ ń gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔo kũ Yuda dogarinɔ Yesu kũ̀ ò a yɪ̀. 13 Akũ ò
gɛ̀ɛ kãao Anasa kĩnaa gĩa. Anasa bi Kayafa kũ à de sa'oriki zɔ̃kɔ̃ ũ wɛ̃̀ birea
anzureemɛ. 14 Kayafa mɛ́ à lɛ́ dà Yuda gbãnadenɔnɛ yã à pì: À mana gbɛ̃
mɛ̀n do ga baadi gɛ̃nɛ ũmɛ.

Pita ledikpana Yesui
(Mat 26:69-70, Maa 14:66-68, Luk 22:55-57)

15 Simɔ Pita kũ ìba pãndeo tɛ́ Yesu kpɛ. Sa'oriki zɔ̃kɔ̃ɔ ìba pãnde pì dɔ̃, akũ
ìbaa pì tɛ́ Yesui à gɛ̃̀ sa'oriki zɔ̃kɔ̃ɔ pì bɛ ɔnn, 16 ama Pita gɔ̃̀ zɛna gãnulɛa.
Akũ ìba kũ sa'oriki zɔ̃kɔ̃ dɔ̃ pìi gɛ̀ɛ à yã ò nɔgbɛ̃ kũ àtɛn zɛ́ pì dãkpãnɛ, akũ
à tò Pita gɛ̃̀. 17 Akũ nɔgbɛ̃ zɛ́dãkpãrii pì Pita là à pì: Gɔ̃gbɛ̃ pìi ìbanɔ dokemɛ
n ũroo? Pita wèa à pì: Makũro. 18 Zɪ̀rinɔ kũ dogarinɔ tɛn tɛ́ kũ ò lè kpákpa
kũ ĩa kun yãi. Pita kú kũńwo gwe, àtɛn tɛ́ kpákpa se.

Sa'oriki yãlalana Yesua
(Mat 26:59-66, Maa 14:55-64, Luk 22:66-71)

19 Akũ sa'oriki zɔ̃kɔ̃ tɛn Yesu lala a ìbanɔ yãi kũ a yãdannɛnaao. 20 Yesu
wèa à pì: Ma yã ò baadinɛ gupuraa. Ma yã dàdańnɛ aduakɛkpɛnɔ gũn kũ
Luda ɔnnwo, gu kũ Yudanɔ dì kɔ̃ kakaran ń pínki. Mádi yãke o asiri gũnlo.
21 Bɔ́yãi ntɛni ma lalaa? Ǹ ma yãmarinɔ la, ò yã kũ ma òńnɛ dɔ̃. 22 Kũ Yesu
yã ò lɛ, dogari kũ ò kú gwenɔ do a sãn kɛ̀ à pì: Òdi yã we sa'oriki zɔ̃kɔ̃ɔa
lɛro. 23 Yesu wèa à pì: Tó yã vãnin ma ò, ǹ o ò ma. Tó yã manan ma ò sɔ̃,
bɔ́yãin n ma lɛɛ? 24 Akũ Anasa Yesu gbàrɛ sa'oriki zɔ̃kɔ̃ Kayafa kĩnaa yĩna.

Pita ɛra à ledikpana Yesui dɔ
(Mat 26:71-75, Maa 14:69-72, Luk 22:58-62)

25 Pita kpɛ́ zɛ gwe àtɛn tɛ́ kpákpa. Akũ ò a là ò pì: A ìbanɔ dokemɛ n ũroo?
Pita ledi kpà à pì: Makũmɛro. 26 Sa'oriki zɔ̃kɔ̃ɔ zɪ̀rinɔ do bi gbɛ̃ kũ Pita à a
sã gò danɛmɛ, akũ à pì: Mádi á e lɛɛlɛ swadakoo gũnloo? 27 Akũ Pita ledi
kpà dɔ. Zaa gwe gɔ̃̀nɔ ko lɛ́ zù.

Pilati yãkpatɛkɛna kũ Yesuo
(Mat 27:1-2, 11-14, Maa 15:1-5, Luk 23:1-5)

28 Gudɔo akũ Yuda gbãnadenɔ bò kũ Yesuo Kayafa bɛa, ò gɛ̀ɛ kãao bùsu
gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ bɛa. Odi gɛ̃ a ɔnnlo, de òsungɔ̃ gbãsĩro yãi, zaakũ ò ye ò Vĩnla dikpɛ
kɛmɛ. 29 Abire yãi Pilati bò à sù ń kĩnaa à pì: Yã kpaten á vĩ kũ gbɛ̃ pìioo?
30 Ò wèa ò pì: Tó yãvãnikɛriinlo, de ódi su ò a kpámmaro. 31 Akũ Pilati
pìńnɛ: À a sɛ́ à gɛ́ yãkpatɛ kɛ kãao á zĩda dokaa. Akũ gbãnade pìnɔ pìnɛ: Ó
gbɛ̃dɛna zɛ́ vĩro. 32 Abirekũ kɛ̀ de yã kũ Yesu ò le à papa yãimɛ, kũ à a ga yã
taka ò. 33 Akũ Pilati ɛ̀ra à gɛ̃̀ ɔnn. À Yesu sìsi, akũ à a là à pì: Mɔkɔ̃n Yudanɔ
kína ũ yá? 34 Yesu wèa à pì: Ntɛn o lɛ kũ n zĩdaoon yá, ke ò ma yã ònnɛmɛɛ?
35 Pilati pì: Yudan ma ũ yá? N burinɔ kũ n sa'orikinɔ mɛ́ ò n kpama. Bɔ́n n
kɛ̀ɛ? 36 Yesu pì: Ma kpata bi andunia díkĩna pɔ́nlo. Tó ma kpata bi andunia
díkĩna pɔ́mɛ, de ma ìbanɔ zɪ̀i kà de òsun ma kpá Yuda gbãnadenɔaro. Ma

kpata bi andunia la pɔ́nlo. 37 Akũ Pilati pìnɛ: Ase kínamɛ n ũ yá? Yesu wèa
à pì: N ò a zɛ́a kũ kínan ma ũ. Ò ma i, akũ ma su andunia gũn yãpura
sèedade ũ. Gbɛ̃ kũ à de yãpura pɔ́ ũ dì ma yã ma. 38 Pilati pì: Bɔ́n yãpura
ũu?

Yãdana Yesula
(Mat 27:15-31, Maa 15:6-20, Luk 23:13-25)

Kũ à ò lɛ, à ɛ̀ra à bò à gɛ̀ɛ Yuda gbãnadenɔ kĩnaa à pìńnɛ: Mádi taari
ke le gbɛ̃ diaro. 39 Á futɛokarayã vĩ kũ madì purusunanɔ doke gbarɛárɛ
Vĩnla dikpɛ zĩ. Á ye mà Yudanɔ kína gbarɛárɛn yá? 40 Akũ ò wiki lɛ̀ dɔ ò pì:
Àkũmɛro, Barabamɛ! Baraba pì sɔ̃ bi kpãni wɛ́dewɛmɛ.

19

1 Akũ Pilati pì, ò Yesu kũ ò a gbɛ̃ kũ flàao. 2 Akũ sozanɔ lɛ̀ fùraa tà ò kùnɛ
ò arukĩmba tɛ̃ra dànɛ. 3 Òtɛn nai dodo òtɛn pi: Fɔɔ, Yudanɔ kína! Akũ òtɛni
a sãn kɛkɛ. 4 Pilati ɛ̀ra à bò dɔ, akũ à pì gbɛ̃nɔnɛ: À gwa, matɛn booárɛ
bàai la de à le à dɔ̃ kũ mádi yãke learo. 5 Yesu bò bàai, à lɛ̀ fùraa pì kuna à
arukĩmba wɛ́de pì dana. Akũ Pilati pìńnɛ: Gɔ̃gbɛ̃ pìin dí! 6 Kũ sa'orikinɔ kũ
dogarinɔ a è, ò wiki lɛ̀ ò pì: Ǹ a pá lía! Ǹ a pá lía! Akũ Pilati pìńnɛ: À a kũ
à pá lía á zĩda, zaakũ mádi taari ke learo. 7 Yuda gbãnade pìnɔ wèa ò pì: Ó
doka vĩ, akũsɔ̃ doka pìi pì séde à ga, kũ à a zĩda dìtɛ Luda Nɛ́ ũ yãi.

8 Kũ Pilati yã pìi mà, akũ vĩna kɛ̀kɛ à a kũ. 9 À ɛ̀ra à gɛ̀ kũ Yesuo ɔnn
dɔ, akũ à a là à pì: N bo máa? Yesu dí wearo, 10 akũ Pilati pìnɛ: Ĩni yã o
kũmaoroo? Ń dɔ̃ kũ má n gbarɛna iko vĩ, akũsɔ̃ má n pana lía iko vĩroo?
11 Yesu wèa à pì: Ń iko ke vĩ ma musuro, sé kũ Luda kpàmma. Abire yãi
gbɛ̃ kũ à ma kpamma durunna mɛ́ à zɔ̃kɔ̃. 12 Zaa gɔrɔ birea Pilati tɛn zɛ́
wɛtɛ à a gbarɛ, ama Yuda gbãnadenɔ wiki lɛ̀ ò pì: Tó n gbɛ̃ pìi gbàrɛ, Siza
gbɛ̃nnamɛ n ũro. Gbɛ̃ kũ à a zĩda dìtɛ kína ũ ibɛrɛɛ sɛ̀ kũ Sizaomɛ. 13 Kũ
Pilati yã bire mà, à pì ò bo kũ Yesuo bàai. Akũ à vùtɛ a tìntiia gu kũ òdi
pi gbɛ̀ gusaran, kũ Eberu yão sɔ̃, Gabata. 14 Vĩnla dikpɛ sorukɛzĩmɛ, ifãntɛ̃
kà mìdangura. Akũ Pilati pì Yuda gbãnade pìnɔnɛ: Á kínan dí. 15 Akũ òtɛn
wiki lɛ́ òtɛn pi: Ǹ a dɛ. Ǹ a dɛ. Ǹ a pá lía. Pilati pìńnɛ: Mani á kína pá lía
yá? Sa'orikinɔ pì: Ó kína ke vĩro, Siza baasiro. 16 Akũ Pilati Yesu kpàḿma
ò a pá lía. Akũ ò a sɛ̀ ò tà kãao.

Yesu pana lía
(Mat 27:32-44, Maa 15:21-32, Luk 23:26-43)

17 Yesu bò wɛ̃tɛ gũn à a zĩda lígbãndurukpana sɛna, à gɛ̀ɛ gu kũ òdi
pi Mìtokokia, kũ Eberu yão sɔ̃ Gɔgɔta. 18 Gwen ò a pà lía kũ gbɛ̃nɔn pla
pãndenɔ, gbɛ̃ do a ɔplai gbɛ̃ do a ɔzɛi, akũ Yesu kú ń dagura. 19 Pilati takada
kɛ̃ à nà Yesu lí pìia. Yã kũ à kɛ̃ɛ pìin dí:

Yesu Nazɛra, Yudanɔ kína.

20 Yudanɔ takada kũ à kɛ̃ɛ pì kyó kɛ̀ dasi, zaakũ gu kũ ò Yesu pà lían pìi
zà kũ wɛ̃tɛoro. Ò takada pìi kɛ̃ kũ Eberu yão kũ Romudenɔ yão kũ Giriki
yãomɛ. 21 Akũ Yuda sa'orikinɔ pì Pilatinɛ: Ǹsun kɛ̃ ǹ pi Yudanɔ kínaro, ama
ǹ kɛ̃ kũ àkũ mɛ́ à pì Yudanɔ kínamɛ a ũ. 22 Pilati pì: Yã kũ ma kɛ̃n ma kɛ̃.
23 Kũ sozanɔ Yesu pà lía ò làka, akũ ò a pɔ́kasanɔ sɛ̀tɛ ò kpàatɛ lɛu siikɔ̃ baadi
mìia. Ò a utagyaba kũ ò tà nabinaa sari zaa musu ari zĩtɛ sɛ̀ dɔ, 24 akũ ò

pìkɔ̃nɛ: Òsun uta pì kɛ̃kɛ̃kɔ̃rɛro. Ò kàpa kpá de ògɔ̃ dɔ̃ gbɛ̃ kũ ani gɔ̃nɛ. Ò kɛ̀
lɛ, de yã kũ ò kɛ̃̀ Luda yãn le à papamɛ, kũ ò pì:

Ò ma pɔ́kasanɔ kpàatɛkɔ̃nɛ,
ò kàpaa kpà ma uta yãi.

Abire yãin sozanɔ kɛ̀ lɛ. 25 Yesu da kũ a da dakũnao kũ Kolopa nanɔ
Mariamao kũ Mariama Magadalɛnio kú lí kũ ò Yesu pàaa sarɛ. 26 Kũ Yesu
a da è kũ a ìba kũ à yeiio zɛna kɔ̃ sarɛ, à pì a danɛ: Nɔgbɛ̃, n nɛ́n di! 27 Akũ
à pì ìbaa pìinɛ: N dan di! Zaa zĩ birean ìbaa pìi a sɛ̀ à tà kãao a bɛa.

Yesu ganaa
(Mat 27:45-56, Maa 15:33-41, Luk 23:44-49)

28 Abire gbɛra Yesu dɔ̃ kũ a pínki pàpa. De yã kũ à kɛ̃na Luda yãn le à
papa akũ à pì: Ími tɛni ma dɛ. 29 Lo kú gwe, sèwɛ̃ kpầkpã kán pana. Akũ ò
sako yàku wɛ̃ pìi gũn ò pɛ̀ sɛ̃̀lia ò dɔ̀ Yesunɛ a lɛ́a. 30 Kũ à wɛ̃ pìi mì à pì: Yã
làka. Akũ à a mìi pɛ̀tɛ à a wɛ̃̀ndii gbàrɛ.

Yesu zɔ̃na kũ sário

31 Kámmabogɔrɔ sorukɛzĩmɛ. Yuda gbãnadenɔn ye gɛ̀nɔ gɔ̃ lía ari
kámmabogɔrɔ zĩro, zaakũ kámmabogɔrɔ zĩ pì bi gɔrɔ zɔ̃kɔ̃ɔmɛ. Akũ ò gɛ̀ɛ ò
wɛ́ kɛ̀ Pilatia ò ń gbá ɛ́'ɛ ò ń kipa. 32 Akũ sozanɔ gɛ̀ɛ ò gbɛ̃ káaku kũ ò pà lía
lɛɛlɛ kũ Yesuo gbá ɛ̀'ɛ kũ a plade pɔ́o dɔ. 33 Kũ ò kà Yesu kĩnaa, ò è à gĩnakɛ à
gà kɔ̀, akũ odi a gbá ɛ́'ɛro. 34 Akũ sozanɔ doke Yesu zɔ̃̀ kũ sário a gbầntɛrɛɛa.
Gwe gɔ̃̀nɔ aru kũ ío bɔ̀tɛ. 35 Gbɛ̃ kũ à yã pìi è kũ wɛ́o mɛ́ a ò. A sèedakɛna
yãpura vĩ, à dɔ̃ kũ yãpuran átɛn o, de ákɔ̃nɔ sɔ̃ à le à Yesu náani kɛ. 36 Yã
birenɔ kɛ̀ de yã kũ à kɛ̃na Luda yãn díkĩna papamɛ, ò pì: Oni a wá ke ɛ́ro.
37 À kɛ̃na Luda yãn dɔ ò pì: Oni gbɛ̃ kũ ò a zɔ̃̀ gwa.

Yesu vĩnaa
(Mat 27:57-61, Maa 15:42-47, Luk 23:50-56)

38 Abire gbɛra Yusufu Arimatea gɛ̀ɛ à wɛ́ kɛ̀ Pilatia, de à a gba zɛ́ à
Yesu gɛ̀ɛ kipa. Yesu ìbaamɛ asiri gũn, kũ àtɛn vĩna kɛ Yuda gbãnadenɔnɛ
yãi. Pilati wènɛ, akũ à gɛ̀ɛ à a gɛ̀ɛ sɛ̀ à tào. 39 Nikodɛmu kũ à gɛ̀ɛ Yesu
kĩnaa gwãani gɛ̀ɛ se kũ lí'ɔo yãkatɛna kũ ɛzɛ kũ àdi tó gɛ̀ vãroo à kà kiloo
baraakuri taka bà. 40 Akũ ò Yesu gɛ̀ɛ sɛ̀ ò táaru bizanɔ fi̋fĩa kũ ɛzɛ pìio, lákũ
Yudanɔ dì gɛ̀ kpe ta nà ń futɛokarayã gũn. 41 Kara kú gu kũ ò Yesu pà líaa
pìn. Gbɛ̀wɛɛ kũ ò sɔ̀ mira ũ dufu kú karaa pìi gũn, odi gbɛ̃ke dan zikiro.
42 Gwen ò Yesu wùtɛn, kũ à zầ kũńworo, kũ dɔ Yudanɔ kámmabogɔrɔ tɛn ká
yãi.

20

Yesu vunaa
(Mat 28:1-8, Maa 16:1-8, Luk 24:1-12)

1 Azumanɛnna zĩ gudɔo Mariama Magadalɛni bò à gɛ̀ɛ mira kĩnaa, akũ
à lè gbɛ̀ gona mira lɛ́a. 2 Akũ à bàa lɛ̀ à gɛ̀ɛ Simɔ Pita kĩnaa kũ ìba pãnde kũ
Yesu yeii pìio à pìńnɛ: Ò Dikiri bò miran, ó dɔ̃ gu kũ ò a dànlo. 3 Akũ Pita
kũ ìba pãnde pìio fùtɛ ò gɛ̀ɛ mira kĩnaa. 4 Ń gbɛ̃nɔn pla ń pínki tɛn bàa lɛ́
lɛɛlɛ, akũ ìba pãnde pìi bà nna de Pitala, à kà mira kĩnaa káaku. 5 Kũ à wɛ́
kpàtɛn, akũ à táaru bizanɔ è katɛna, ama adi gɛ̃ a gũnlo. 6 Kũ Simɔ Pita kà
a gbɛra, akũ à gɛ̃̀ miran. À táaru biza pìi è katɛna 7 kũ biza kũ ò fi̋fĩ a mìiao.
Biza pì pɛkɛrɛna kũ pɔ́lɛ pìnɔoro, à kokona ditɛna adomɛ. 8 Akũ ìba kũ à

kà mira kĩnaa káaku pìi gɛ̃̀ se. À è, akũ à sì. 9 Ari tera odi yã kũ à kɛ̃na Luda
yãn dɔ̀rɔ dɔ̃ro kũ ò pì, ani futɛ bona gan. 10 Akũ ìba gbɛ̃nɔn pla pìnɔ ɛ̀ra ò
tà bɛ.

Yesu bo à suna Mariama Magadalɛninɛ
(Mat 28:9-10, Maa 16:9-11)
11 Mariama zɛna mira lɛ́a, àtɛn ɔ́ɔ dɔ. Lákũ àtɛn ɔ́ɔ dɔ nà lɛ, akũ à wɛ́
kpàtɛ miran. 12 Akũ à malaika gbɛ̃nɔn planɔ è vutɛna gu kũ ò Yesu gɛ̀ɛ
wùtɛn yãaa. A do kú a mì kpa, a do sɔ̃ gbá kpa. Ò uta pura dana. 13 Akũ
ò a là ò pì: Nɔgbɛ̃, bɔ́ mɛ́ à n le ntɛn ɔ́ɔ dɔɔ? À wèńma à pì: Ò ma Dikiri
sɛ̀ ò tà kãaomɛ, má dɔ̃ gu kũ ò a wùtɛnlo. 14 Kũ à ò lɛ, akũ à lìtɛ à Yesu è
zɛna, ama adi dɔ̃ kũ Yesunlo. 15 Yesu a là à pì: Nɔgbɛ̃, bɔ́ yã mɛ́ à tò ntɛn
ɔ́ɔ dɔɔ? Dín ntɛn wɛtɛɛ? Mariama tɛn da karademɛ, akũ à pìnɛ: Mare, tó
mɔkɔ̃n mɛ́ n a sɛ̀ n bo kãao, ǹ omɛnɛ gu kũ n a wùtɛn de mà gɛ́ mà a sɛ́.
16 Yesu pìnɛ: Mariama! Akũ à arɛ dɔ̀a à pìnɛ kũ Eberu yão: Rabi! Tɔ́ pìi pì
Dannɛri. 17 Yesu pìnɛ: Ǹsun ɔ namaro, mádi tá ma De kĩnaa kɔ̀ro. Ǹ gɛ́ ǹ o
ma gbɛ̃nɔnɛ matɛn tá ma De kũ ń Deo kĩnaa, ma Luda kũ ń Ludao kĩnaa.
18 Akũ Mariama Magadalɛni gɛ̀ɛ à a baaruu kpà a ìbanɔnɛ à pì: Ma Dikiri
è. Akũ à yã kũ à ònɛɛ bàbańnɛ.

Yesu bo à suna a ìbanɔnɛ
(Mat 28:16-20, Maa 16:9-18, Luk 24:36-49)
19 Azumanɛnna birea ɔkɔsi a ìbanɔ kakarana kpɛ́n, ò gbà tàtańlɛ ò mɔ̀nɛ
kɑ̃̀, kũ òtɛn vĩna kɛ Yuda gbãnadenɔnɛ yãi. Akũ Yesu sù à zɛ̀ ń tɛ́ à pìńnɛ:
Àgɔ̃ kun aafia! 20 Kũ à ò lɛ, akũ à a ɔnɔ mɔ̀ńnɛ kũ a gbɑ̃̀ntɛrɛɛo. Kũ ìbaa pìnɔ
Dikiri è, ń pɔ kɛ̀ nna manamana. 21 Yesu ɛ̀ra à pìńnɛ: Àgɔ̃ kun aafia! Lákũ
ma De ma zĩ nà, lɛn matɛni á zĩ lɛ. 22 Kũ à ò lɛ, akũ à ĩa vùńma kũ lɛ́o à pì:
À Luda Nini sí. 23 Gbɛ̃ kũ a ń kɛ̃ kũ ń durunnanɔ, à kɛ̃̀ńman gwe. Gbɛ̃ kũ
ádi ń kɛ̃nɛro sɔ̃, ani kɛ̃ńmaro.

Yesu kũ Tomasio
24 Gɔrɔ kũ Yesu sù, Tomasi, a ìba gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ doke kũ òdi pinɛ
Sìka kú kũńworo. 25 Akũ a ìba kparanɔ pìnɛ: O Dikiri è. Akũ à pìńnɛ: Tó mádi
koosa gbɛ̀ e a ɔnɔ gũn ma ɔnɛ pɛ̀nlo, akũsɔ̃ mádi ɔ zɔ̃ a gbɑ̃̀ntɛrɛnlo, mani
síro. 26 A gɔrɔ làa a ìbanɔn kú kpɛ́n dɔ, Tomasi kú kũńwo sà. Ò gbà tàtańlɛ
ò mɔ̀nɛ kɑ̃̀, akũ Yesu sù à zɛ̀ ń tɛ́ à pì: Àgɔ̃ kun aafia! 27 Akũ à pì Tomasinɛ:
Ǹ n ɔnɛ pɛ́ ma ɔ gũn la ǹ gwa, ǹ n ɔ zɔ̃ ma gbɑ̃̀ntɛrɛɛa. Ǹsun sika kɛ doro.
Ǹ ma náani kɛ. 28 Tomasi wèa à pì: Ma Dikiri, ma Luda. 29 Yesu pìnɛ: Kũ n
ma e yãin n ma náani kɛ̀. Arubarikadenɔn gbɛ̃ kũ ò ma náani kɛ̀ ma enaa
sarinɔ ũ.
30 Yesu daboyã pãndenɔ kɛ̀ dasi a ìbanɔ wɛ́ wára kũ odi kɛ̃ takada dí
gũnlo. 31 Ama ò adikĩnanɔ kɛ̃̀ de à le à Yesu sí Luda Nɛ́ Arumasihu ũ à
wɛ̃̀ndi le a náanikɛnaa gũn yãimɛ.

21

Yesu bo à suna a ìbanɔnɛ sɛ̀bɛ lɛ́a
1 Abire gbɛra Yesu ɛ̀ra à a zĩda mɔ̀ a ìbanɔnɛ dɔ Tiberia sɛ̀bɛ lɛ́a. Lán dí
bàn à a zĩda mɔ̀ńnɛ. 2 Simɔ Pita kú lɛɛlɛ kũ Tomasi kũ òdi pinɛ Sìkao kũ
Natanaɛli kũ à bò Kana, Galili bùsuuo kũ Zebedi nɛ́nɔ kũ Yesu ìba gbɛ̃nɔn
pla pãndenɔ. 3 Simɔ Pita pìńnɛ: Matɛn gɛ́ kpɔ̀ wɛtɛmɛ. Akũ ò pìnɛ: Ókɔ̃nɔ se
óni gɛ́ kũnwo. Akũ ò gɛ̀ɛ ò gɛ̃̀ gó'itɛ gũn, ama odi pɔ́ke kũ gwãani birearo.

4 Kũ gu tɛn su dɔ, Yesu zɛna bara, ama a ìbanɔ dí dɔ̃ kũ àkũmɛro. 5 Akũ à lɛ́
zùńyĩ à pì: Gbɛ̃nɔ, ádi pɔ́ke le a kũ̀roo? Ò pì: Oi! 6 Akũ à pìńnɛ: À birigi zu
gó ɔplai áni pɔ́ kũ. Kũ ò zù, ò kpɔ̀ɔ kũ̀ dasidasi ò fù sɛna. 7 Akũ ìba kũ Yesu
yeii pìi pì Simɔ Pitanɛ: Dikirimɛ. Pita uta danaro. Kũ à mà ò pì Dikirimɛ,
akũ à a uta sɛ̀ à dà à kùsi ía. 8 Ìba kparanɔ tɛn birigi gátɛ pana kũ kpɔ̀ɔo òtɛn
suo kũ góo, zaakũ ò zà̃ kũ baraoro, à de mita basɔɔro takalaro. 9 Kũ ò bikũ̀
bara, ò burodii è katɛna gwe kũ kpɔ̀ɔo kpakpana tɛ́a. 10 Yesu pìńnɛ: À mɔ́
kũ kpɔ̀ kũ a kũ̀ terao kenɔ. 11 Akũ Simɔ Pita gɛ̃̀ gó gũn à birigi gàtɛ à bikũ̀o
bara. À pana kũ kpɔ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃nɔ mɛ̀n basuppla akuri awɛɛ'aakɔ̃. Bee kũ à
dasi lɛ, táaru pì dí kɛ̃ro. 12 Yesu pìńnɛ: À mɔ́ à pɔ́ ble. A ìba ke dí fɔ̃ à lɛ́ bò à
a là dín a ũro, zaakũ ò dɔ̃ kũ Dikirimɛ. 13 Yesu gɛ̀ɛ à burodii sɛ̀ à kpàḿma.
Lɛn à kɛ̀ lɛ kũ kpɔ̀ɔo dɔ. 14 Yesu a zĩda mɔna a ìbanɔnɛ gɛ̃̀n aakɔ̃den gwe a
vuna gan gbɛra.

Yesu kũ Pitao

15 Kũ ò pɔ́ blè ò làka, Yesu Simɔ Pita là à pì: Yuhana nɛ́ Simɔ, ń yemai
de gbɛ̃ dínɔla yá? À wèa à pì: Ee Dikiri, ń dɔ̃ kũ má yenyĩ. Yesu pìnɛ: Ǹ
pɔ́ble kpá ma sãnɛ bɔ̀rɔnɔa. 16 A gɛ̃̀n plade Yesu ɛ̀ra à a là dɔ à pì: Yuhana
nɛ́ Simɔ, ń yemai yá? À wèa à pì: Ee Dikiri, ń dɔ̃ kũ má yenyĩ. Yesu pìnɛ:
Ǹ ma sãnɔ dãmɛnɛ. 17 À a là a gɛ̃̀n aakɔ̃de à pì: Yuhana nɛ́ Simɔ, ń yemai
yá? Kũ Yesu Pita là a gɛ̃̀n aakɔ̃de tó à yeai, a pɔ yàka, akũ à pìnɛ: Dikiri,
ń yã sĩnda pínki dɔ̃. Ń dɔ̃ kũ má yenyĩ. Yesu pìnɛ: Ǹ pɔ́ble kpá ma sãnɔa.
18 Yãpuran matɛn onnɛ, kũ ń de kɛfɛnna ũ, ndì pɔ́ da n zĩda ǹ gɛ́ gu kũ ń
yein, ama tó n zĩ kũ̀, ĩni n ɔnɔ poro, gbɛ̃ pãnde ni dannɛ à gɛ́ kũnwo gu kũ
ń yeiron. 19 Kũ Yesu ò lɛ, Pita ga kũ ani Luda tɔ́ bon à tɛ́a. Abire gbɛra Yesu
pìnɛ: Ǹ tɛ́mai.

Yesu kũ ìba kũ Yesu yeiio

20 Pita lìtɛ à ìba kũ Yesu yeii pìi è tɛ́ńyĩ. Gbɛ̃ pì mɛ́ à nà Dikirii gɔrɔ kũ
òtɛn pɔ́ ble, à a là gbɛ̃ kũ ani a kpáḿmai. 21 Kũ Pita a è, à pì Yesunɛ: Dikiri,
gbɛ̃ dí sɔ̃ bi? 22 Yesu pìnɛ: Tó má ye àgɔ̃ kú wɛ̃̀ndiio ari màgɔ̃ gɛ́ su, a yã n
le máa? Ǹgɔ̃ tɛ́mai dé. 23 Akũ yã pìi fà̃kɔ̃a Yesudenɔ tɛ́ kũ ìbaa pì ni garo.
Ama Yesu dí onɛ kũ ani ganlo. À pì, tó á ye àgɔ̃ kun ari àgɔ̃ gɛ́ su, a yã a le
mámɛɛ?

24 Ìbaa pì mɛ́ à yã dínɔ sèeda kɛ̀. Àkũ mɛ́ à takada dí kɛ̃̀, akũ ó dɔ̃ kũ a
sèedakɛna náani vĩ.

Mìdɛnaa

25 Yesu yã pãndenɔ kɛ̀ dasidasi dɔ. Tó ò kɛ̃̀ takada gũn dodo pínki, matɛn
da andunia a zĩdanɛ ni fɔ̃ à takada kũ ò kɛ̃̀ɛ pìnɔ síro.

ZĨRINƆ YÃKƐNANƆ

Yesu tana ludambɛ 1:1-1:26
Luda Nini kipanaa 2:1-2:47
Yudanɔ Yesu yã sinaa 3:1-12:25
Pɔlu wɛ̃tɛgɛna káakude 13:1-14:28
Pɔlu wɛ̃tɛgɛna gɛ̃̀n plade 15:1-18:22
Pɔlu wɛ̃tɛgɛna gɛ̃̀n aakɔ̃de 18:23-21:16
Pɔlu gɛna Romu 21:17-28:31

Lɛ́sɛna Luda Nini yã musu

1 Tiofilu, ma ònnɛ ma takada káaku gũn lákũ Yesu kɛ̀ nà kũ yã kũ à
dàńnɛnɔ pínki zaa a naana gɔrɔ 2 ari gɔrɔ kũ à yã dìtɛ a zĩ̀rinɔnɛ kũ Luda
Nini gbãnao, akũ Luda a sɛ̀ à tà kãao a kĩnaa. 3 Zaakũ a ganaa gbɛra à a
zĩda mɔ̀ńnɛ à sèedayãnɔ kɛ̀ńnɛ dasi kũ à tò ò dɔ̃̀ sikaa sari kũ à bɛ̃nɛ. À a zĩda
mɔ̀ńnɛ gɔrɔ bupla à kpata kũ à bò Luda kĩnaa yã òńnɛ. 4 Kũ ò kakarana, akũ
à pìńnɛ: Àsun bo Yurusalɛmuro. Àgɔ̃ lɛ́ kũ ma De sɛ̀árɛ dã, lákũ ma a yã òárɛ
nà. 5 Zaakũ Yahaya gbɛ̃nɔ da'itɛ kɛ̀ í gũmmɛ, ama gɔrɔ pla la mani á da'itɛ
kɛ Luda Nini gũn.

Tana kũ Yesuo ludambɛ
(Maa 16:19-20, Luk 24:50-53)

6 Kũ ò kakarana lɛ, akũ ò a là ò pì: Dikiri, gɔrɔ dí gũnn ĩni Isarailanɔ
kpata ɛrańnɛ yá? 7 À wèḿma à pì: Á zɛ́ vĩ àgɔ̃ gɔrɔ kesɔ̃ gɔrɔ zaka kũ ma
De dìtɛ kũ a zĩda ikooo dɔ̃ro. 8 Tó Luda Nini kìpaáwa, áni gbãna le àgɔ̃ de
ma sèedadenɔ ũ Yurusalɛmu kũ Yudea bùsu gu sĩnda pínkio kũ Samaria
bùsuuo ari à gɛ́ pɛ́ andunia lɛ́a. 9 Yã bire onaa gbɛra Luda a sɛ̀ ń wára ari à
gɛ̀ɛ à sɑ̃̀tɛ ń wɛ́a ludambɛ lukun. 10 A tanaa gũn lákũ ń wɛ́ pɛ́ ludambɛa nà,
akũ gbɛ̃nɔn pla kenɔ bò ò zɛ̀ ń sarɛ ò pɔ́kasa puranɔ dana. 11 Ò pì: Galili
bùsudenɔ, à kɛ̀ dera á zɛna átɛn ludambɛ gwaa? Yesu kũ Luda a bò á tɛ́ à
tà kãao a kĩnaa pìi, ani ɛra à su lákũ a è àtɛn tá gwe nà.

Yudasi gɛ̃nɛkɛnaa

12 Akũ ò kìpa Kùkpɛ sĩ̀sĩia ò sù Yurusalɛmu. Sĩ̀sĩi pìi zɑ̃̀ kũ Yurusalɛmuo
à kà lán kiloo do taka bà. 13 Kũ ò kà, akũ ò dìdi kpɛ́ musu, gu kũ òdigɔ̃ kún.
Pita kú gwe kũ Yuhanao kũ Yamisio kũ Anduruo kũ Filipio kũ Tomasio kũ
Batɔlɔmiuo kũ Matiuo kũ Alafeu nɛ́ Yamisio kũ Simɔ Kokarideo kũ Yamisi
nɛ́ Yudasio. 14 Ń pínki ń zĩda kpà aduakɛnaaa lɛɛlɛ kũ Mariama Yesu dao
kũ Yesu dakũnanɔ kũ nɔgbɛ̃ kparanɔ.
15 Gɔrɔ birea Pita fùtɛ à zɛ̀ Yesu ìba kũ ò kà gbɛ̃nɔn basuddo takanɔ tɛ́ à
pì: 16 Ma gbɛ̃nɔ, yã kũ Dauda ò kũ Luda Nini gbãnao Yudasi kũ à dò gbɛ̃
kũ ò Yesu kũ̀nɔnɛ arɛ yã musu, tilasimɛ Luda yã pì papa. 17 Ó gbɛ̃ domɛ yã
a baka kú ó zĩ díkĩna gũn. 18 À zĩtɛ lù kũ ɔgɔ kũ à lè a vãnikɛnaa gũnwo.
Gwen à bàkɛ̃ à lɛ̀tɛn, a nɛ̀sɛɛ pũ̀tã a nukãninɔ bɔ̀tɛ pínki. 19 Yurusalɛmudenɔ
pínki yã pìi mà, akũ ò tɔ́ kpà gu pìinɛ Akɛlɛdama kũ ń buri yão. Tɔ́ pìi pì
gbɛ̃dɛri zĩtɛ. 20 Ò a yã ò Zabura takada gũn ò pì:
A bɛ gɔ̃ bɛzĩ ũmɛ,
gbɛ̃ke súngɔ̃ kú a gũn doro.
Ò pì dɔ:

Gbɛ̃ pãnde gɔ̃ a gɛ̃nɛ ũ.
21-22 A yã mɛ́ à tò gbɛ̃ kũ òdigɔ̃ tɛ́wái gɔrɔ kũ ó kú lɛɛlɛ kũ Dikiri Yesuo zaa
Yahaya gbɛ̃nɔ da'itɛkɛgɔrɔa ari gɔrɔ kũ Luda a bò ó tɛ́nɔ, ò ń gbɛ̃ do bo àgɔ̃
de a vuna gan sèedade ũ kũoo. 23 Akũ ò gbɛ̃nɔn planɔ bò, Yusufu kũ òdi
pinɛ Baasaba òdi pinɛ dɔ Yusutu kũ Matiao. 24 Akũ ò adua kɛ̀ ò pì: Dikiri,
ń gbɛ̃ sĩnda pínki nɛ̀sɛ dɔ̃. Gbɛ̃nɔn pla dínɔ tɛ́ ǹ gbɛ̃ kũ n bò mɔwɛrɛ, 25 de a
bàka gɔ̃ kú kũ ókɔ̃nɔ zĩ̀rinɔ zĩ díkĩna gũn yãi, zĩ kũ Yudasi bòn à gɛ̀ɛ gu kũ
kɔ̃ sɛ̀ kãao gũn. 26 Akũ ò kàpaa kpà gbɛ̃nɔn pla pìnɔ yã musu. Akũ líkpana
Matia kũ̀, akũ ò a dà zĩ̀ri gbɛ̃nɔn kuri awɛɛdonɔ tɛ́.

2

Luda Nini kipanaa

1 Kũ Pɛntikɔsi dikpɛ gɔrɔ kà, ò kú gu dokɔ̃nɔa ń pínki. 2 Kãnto ò kĩni mà
bona ludambɛ lán zàga'ĩa gbãna bà, akũ kpɛ́ kũ ò vutɛna wɛ̃̀. 3 Ò pɔ́ è lán
tɛ́nɛnɛnɔ bà à fɛ̃̀kɔ̃a à dìdi ń baadia. 4 Akũ Luda Nini kìpam̄ma ń pínki, akũ
ò nà yãkeburi'onaaa lákũ Nini pì ń gbá lɛ́ nà.

5 Yuda kenɔ kú Yurusalɛmu gwe, ludayãmari kũ ò bò andunia bùsu
sĩnda pínki gũnnɔ ũ. 6 Kũ ò ń zuka pìi mà, ò kàkarañyĩ dasidasi, akũ ò
bídi kɛ̀, kũ ò mà òtɛni ń gbɛ̃ sĩnda pínki buri yã o. 7 Yã pì ń kũ gbãna à
bò ń sarɛ ò pì: Yã'orii pìnɔ bi Galilidenɔmɛ ń pínkiroo? 8 À kɛ̀ dera o mà
òtɛni ó baadi bùsu yã oo? 9 Patianɔ kũ Midianɔ kũ Elamunɔn ó ũ kũ gbɛ̃
kũ ò kú Mɛsɔpɔtamianɔ kũ Yudeao kũ Kapadosiao kũ Pɔntuo kũ Asiao
10 kũ Firigiao kũ Pamfiliao kũ Misilao kũ Libia bùsu kũ à kú Sirɛni sarɛo
kũ gbɛ̃ kũ ò bò Romunɔ. 11 Yudanɔ kũ gbɛ̃ kũ ò ń donyĩ zɛ́ sɛ̀nɔn ó ũ kũ
Kɛrɛtinɔ kũ Larubunɔ, akũ ótɛn ma òtɛn Luda yãbonsarɛ kɛnanɔ o kũ ó
baadi buriyãnɔ. 12 Yã pì ń kũ gbãna ò bídi kɛ̀, òtɛn kɔ̃ lala òtɛn pi: Yã kpate
takan gwee? 13 Gbɛ̃kenɔ sɔ̃ òtɛni ń lalandi kɛ ò pì: Í mɛ́ à ń kũ.

Pita waazikɛnaa

14 Akũ Pita fùtɛ à zɛ̀ kũ a gbɛ̃ kpara gbɛ̃nɔn kuri awɛɛdonɔ à yã ò
gbãngbãn à pì: Ákɔ̃nɔ Yudanɔ kũ gbɛ̃ kũ á kú Yurusalɛmunɔ pínki, à sã
kpá à tó mà yã pì oárɛ. 15 Í dí gbɛ̃ pìnɔ kũ lákũ átɛn da nàro, zaakũ kɔnkɔ
mɔ̀ kɛ̃ndon tera. 16 Yã kũ annabi Yoɛli òon dí:
17 Luda pì:
Gɔrɔ kpɛdenɔ zĩ mani ma Nini pisi gbɛ̃ sĩnda pínkia,
á nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ á nɛ́nɔgbɛ̃nɔ ni annabikɛyã o,
á kɛfɛnnanɔ ni wɛ́gupu e,
á mare zɔ̃kɔ̃nɔ ni nana o.
18 Gɔrɔ birenɔa
mani ma Nini pisi ma zɔ̀blerinɔa
gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔ ń pínki
oni annabikɛyã o.
19 Mani sèedanɔ kɛ musu,
mani yãbonsarɛnɔ kɛ andunia gũn,
aru kũ tɛ́o kũ túsukpɛ síi lukuo nigɔ̃ kún.
20 Ifãntɛ̃ ni sira kũ,
mɔvura ni tɛ̃ra kũ lán aru bà
ari Dikiri sugɔrɔ zɔ̃kɔ̃ gakuride gɔ̃ gɛ́ ká,
21 gbɛ̃ sĩnda pínki kũ òdi Dikiri sísinɔ ni bo.

22 Isarailanɔ, à yã dí ma. Lákũ á dɔ̃ á zĩdanɛ nà, Luda Yesu Nazɛra mɔ̀árɛ a
gbɛ̃ ũ kũ daboyãnɔ kũ yãbonsarɛnɔ kũ sèeda kũ à kɛ̀ a gãi á tɛ́nɔ. 23 Luda
zɛ̀o a pɔyenyĩna kũ a dɔ̃naao gũn kũ ò a kpàáwa, akũ a tò kifirinɔ a pà lía ò
a dɛ̀. 24 Akũ Luda ga bàa pòroa à a vù, zaakũ à zɛ́ vĩ kũ ga ni fɔ̃ àgɔ̃ a kũnaro.
25 Zaakũ Dauda a yã ò à pì:
Madìgɔ̃ Dikiri e ma wɛ́n gɔrɔ sĩnda pínki,
lákũ à kú ma ɔplai nà
pɔ́ke ni ma lukaro.
26 Abire yãin ma pɔ dìgɔ̃ nna,
ma nɛ̀sɛgũn pù.
Ma tãmaa vĩ kũ ma mɛ̀ nigɔ̃ kun,
27 zaakũ ĩni ma tó mira gũnlo,
ĩni we n gbɛ̃ kũ à kú adona yagi kũro.
28 N ma da wɛ̃̀ndi zɛ́a,
ma pɔnna nigɔ̃ pana n kĩnaa.
29 Ma gbɛ̃nɔ, mani fɔ̃ mà ó dizi káaku Dauda yã oárɛ swáswa. À gà ò a vĩ̀ a
mira kú wɛ̃tɛ dín ari kũ a gbãrao. 30 A annabikɛ gũn à dɔ̃̀ kũ Luda lɛ́ sɛ̀awa
à pì, áni a burinɔ doke ká a kpatan. 31 Dauda gĩnakɛ à Arumasihu vuna
gan è, akũ à a yã ò à pì: Luda ni a tó mira gũnlo, ani we a mɛ̀ yagi kũro.
32 Yesu pìin Luda a vù gan. A sèedadenɔn ó ũ ó pínki. 33 Vutɛna Luda ɔplai
à a Nini kũ à a lɛ́ sɛ̀wɛrɛ sì a Dea. Yã kũ átɛn e akũsɔ̃ átɛn ma tera de Luda
Nini kũ à pìsiwá ũmɛ. 34 Zaakũ adi kɛ Dauda mɛ́ à fùtɛ à gɛ̀ɛ ludambɛro, à
pì:
Dikiri ò ma dikirinɛ à vutɛ a ɔplai
35 ari àgɔ̃ a ibɛrɛnɔ kɛnɛ a tìntin ũ.
36 Isarailanɔ, àgɔ̃ dɔ̃ sãnsãn kũ Yesu kũ a a pà líaan Luda dìtɛ Dikiri ũ,
Arumasihu ũ dɔ.
37 Kũ ò yã pìi mà, à ń zɔ̃, akũ ò Pita kũ zĩ̀ri kparanɔ là ò pì: Gbɛ̃nɔ, óni kɛ
deraa? 38 Akũ Pita pìńnɛ: Á baadi nɛ̀sɛ litɛ à da'itɛ kɛ kũ Yesu Kirisi tɔ́o, á
durunnanɔ ni kɛ̃áwa áni Luda Nini sí gba ũ. 39 Zaakũ lɛ́ kũ Luda sɛ̀ɛ pì de
á pɔ́ ũmɛ kũ á nɛ́nɔ kũ gbɛ̃ kũ ò kú zã̀nɔ, gbɛ̃ kũ Dikiri ó Luda ni ń sísi pìnɔ
ń pínki. 40 À yã pãndenɔ òńnɛ dasi à nàkaraḿma à pì: À á zĩda bo gbãragbɛ̃
vãni dínɔ tɛ́. 41 Akũ gbɛ̃ kũ ò a yã pìi sìnɔ da'itɛ kɛ̀. Zĩ birean ò kàra ń tɛ́
gbɛ̃nɔn wàa gɛ̃ro. 42 Ò laakarii dɔ̀ zĩ̀rinɔ yãdannɛnaaa kũ kɔ̃gbɛ̃kɛnaao kũ
Dikiri pɔ́blenaao kũ aduakɛnaao.

Yesudenɔ kunna kũ kɔ̃o

43 Zĩ̀rii pìnɔ tɛn sèeda kũ yãbonsarɛnɔ kɛ, akũ vĩna gbɛ̃ sĩnda pínki kũ̀.
44 Dikiri náanikɛrinɔ pínki gã̀ dokɔ̃nɔmɛ. Pɔ́ kũ ò vĩnɔ gɔ̃̀ ń pínki pɔ́ ũ. 45 Tó
ò ń pɔ́ kũ ò vĩnɔ yìa, òdi a ɔgɔ kpaatɛtɛkɔ̃nɛ lákũ baadi bɔkɔtɛ de nà. 46 Lákũ
gu dìgɔ̃ dɔ nà òdigɔ̃ kɔ̃ kakara Luda ɔnn, òdigɔ̃ pɔ́ ble kɔ̃ bɛa kũ pɔnnao kũ
nɛ̀sɛ mɛ̀n doo. 47 Òdigɔ̃ Luda tɔ́ kpá, akũsɔ̃ òdigɔ̃ nna kũ baadi pínkio. Dikiri
dìgɔ̃ gbɛ̃ kũ átɛni ń sura banɔ kara ń tɛ́ lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà.

3

Gɔ̃gbɛ̃ ɛrɛ werekɔ̃anaa

1 Zĩkea Pita kũ Yuhanao gɛ̀ɛ Luda ɔnn fãnantɛ̃ mɔ̀ aakɔ̃ aduakɛgɔrɔa.
2 Gɔ̃gbɛ̃ ke kú gwe ò a ì ɛrɛ ũmɛ. Lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà òdi a sɛ́ ò su ò a ditɛ
Luda ɔnn gãnu kũ òdi pi Gãnu Mana gũn. Gwen àdigɔ̃ bara kɛ gbɛ̃ kũ òtɛn

gɛ̃ ɔn pìi gũnnɔa. 3 Kũ à Pita kũ Yuhanao è, òtɛn su gɛ̃ Luda ɔnn, akũ à
baraa kɛ̀ḿma. 4 Ò wɛ́ pɛ̀a, akũ Pita pìnɛ: Ǹ ó gwa la. 5 Akũ à wɛ́ pɛ̀ḿma
àtɛni ń gba dã. 6 Akũ Pita pìnɛ: Má ɔgɔ vĩro, ama pɔ́ kũ má vĩn mani n gba.
Kũ Yesu Kirisi Nazɛra tɔ́o ǹ futɛ ǹ táa o. 7 Akũ Pita a kũ̀ a ɔplaa à a fùtɛ
a zɛ̀. Gwe gɔ̃̀nɔ a gbálanɔ kũ a gɛ̀sɛwaanɔ gbãna kũ̀. 8 À vĩ̀ à zɛ̀, akũ à nà
táa'onaaa. À gɛ̃̀ kũńwo Luda ɔnn àtɛn táa o àtɛn vĩvĩ àtɛn Luda sáabu kpá.
9 Baadi pínki a è àtɛn táa o àtɛn Luda sáabu kpá, 10 akũ ò a dɔ̃̀ barakɛri kũ
àdigɔ̃ vutɛ Luda ɔnn Gãnu Manan ũ, akũ yã kũ à a lè ń kũ gbãna à bò ń
sarɛ.

Pita waazikɛna Luda ɔnn

11 Lákũ à na Pita kũ Yuhanaoa nà gu kũ òdi pi Sulemanu èdan, akũ baadi
pínki tɛn gɛ̃ ń kĩnaa, kũ yã pìi bò ń sarɛ yãi. 12 Kũ Pita gbɛ̃nɔ è, à pìńnɛ:
Isarailanɔ, bɔ́ yã mɛ́ à tò yã pìi bò á sarɛɛ? Bɔ́ yã mɛ́ à tò á wɛ́ ĩ̀wá lɛɛ?
Átɛn da ó zĩda gbãna kesɔ̃ ó ludayãmana mɛ́ à tò gbɛ̃ dí táa ò yá? 13 Ó dizi
káakunɔ Ibrahĩ kũ Isaakuo kũ Yakubuo Luda gwenaa kpà a zĩkɛri Yesua.
Ákɔ̃nɔ sɔ̃ a a kpà gbãnadenɔa a bo a kpɛ Pilati kũ à zɛ̀ kũ a gbarɛnaao arɛ.
14 A bo Luda gbɛ̃ mana kũ à kú adona pì kpɛ, akũ a wɛ́ kɛ̀ Pilatia à gbɛ̃dɛri
gbarɛárɛ. 15 A Wɛ̃̀ndikpammarii dɛ̀, akũ Luda a vù bona gan. A sèedadenɔn
ó ũ. 16 Yesunaanikɛna mɛ́ à tò gɔ̃gbɛ̃ kũ á a dɔ̃ átɛni a gwa dí wèrekɔ̃a Yesu tɔ́
gbãna yãi. Yesunaanikɛna mɛ́ à a gbà aafia á pínki wára. 17 Tera ma gbɛ̃nɔ,
má dɔ̃ kũ ákɔ̃nɔ kũ á gbãnadenɔ yã pìi kɛ̀ wɛ́sirakɛnaa gũmmɛ. 18 Luda dò
annabinɔnɛ arɛ, akũ ò gĩnakɛ ò pì ń pínki kũ Arumasihu ni wɛ́tãmma e,
akũsɔ̃ à kɛ̀ lɛ. 19 Abire yãi à nɛ̀sɛ litɛ à arɛ dɔ Ludaa, á durunnanɔ ni kɛ̃áwa
de à suárɛ kũ nɛ̀sɛkpatɛnaao 20 à Yesu kũ à gĩnakɛ à a dìtɛárɛ Arumasihu
ũ pì zĩáwa. 21 Séde àgɔ̃ kú musu gĩa ari gɔrɔ kũ Luda ni pɔ́ pínki kɛkɛ à kɛ
dufu, lákũ à dà a annabinɔnɛ nà ò ò zaa káaku. 22 Musa pì, Dikiri á Luda
ni á gbɛ̃ke sɛ́ annabi ũ lán a bà. À yã kũ ani oárɛ ma pínki. 23 Gbɛ̃ kũ adi
annabii pì yã ma sɔ̃ro, Luda ni ade bo á tɛ́ à a dɛmɛ. 24 Annabi kũ ò Luda
yã ònɔ pínki naana Samuɛli kĩnaa gɔrɔ díkĩna baaruu kpà. 25 Yã kũ annabii
pìnɔ òo kũ Luda bàka kũ à kú kũ á dizi káakunɔo gɔ̃̀ á pɔ́ ũ, lákũ à ò Ibrahĩnɛ
nà à pì áni arubarika da andunia buri pínkigu a buri gãi. 26 Kũ Luda a
zĩkɛri pìi dìtɛ, à a zĩ̀áwa káaku, de à arubarika daágu à á baadi kpɛ li a
yãvãnikɛnanɔnɛ.

4

Yãkpatɛkɛna kũ Pitao kũ Yuhanao

1 Kũ Pita kũ Yuhanao tɛn yã o gbɛ̃nɔnɛ, sa'orinɔ kũ Luda kpɛ́ dogari gbɛ̃
zɔ̃kɔ̃ɔo kũ Sadusinɔ gɛ̃ńyĩ. 2 Ń pɔ fɛ̃̀ kũ òtɛn yã da gbɛ̃nɔnɛ yãi, òtɛn gɛ̀nɔ
vuna Yesu gũn kpàkpa kɛ. 3 Akũ ò ń kũ ò ń dá kpɛ́siran ari gu dɔ̀, zaakũ gu
gĩnakɛ à sì kɔ̀. 4 Ama gbɛ̃ dasi kũ ò ń yã mànɔ Yesu náani kɛ̀ ari ń gɔ̃gbɛ̃nɔ
dasi kũ̀ à kà gbɛ̃nɔn dúbu sɔɔro taka bà.

5 Kũ gu dɔ̀, Yuda gbãnadenɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ ludayãdannɛrinɔ kàkara
Yurusalɛmu. 6 Sa'oriki Anasa kú gwe kũ Kayafao kũ Yuhanao kũ
Alɛsandao kũ gbɛ̃ kũ ò de sa'oriki pìi danɛ ũnɔ ń pínki. 7 Ò sù kũ Pitao kũ
Yuhanao gbãnade pìnɔ arɛ, akũ ò ń lá ò pì: Bɔ́ gbãna ke dí tɔ́n a abirekũ
kɛ̀oo? 8 Akũ Luda Nini sù Pitaa à pìńnɛ: Gbãnadenɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ, 9 lákũ
átɛni ó lala gbãra nà yã mana kũ o kɛ̀ ɛrɛɛnɛ yãi, deran o kɛ̀ à wèrekɔ̃a nà,
10 ákɔ̃nɔ kũ Isarailanɔ pínki àgɔ̃ dɔ̃ kũ gbɛ̃ kũ à zɛna á arɛ dí aafiaa lè kũ

Yesu Kirisi Nazɛra kũ a a pà lía Luda a vù bona gan tɔ́omɛ. 11 Lɛmɛ gbɛ̀ kũ
ákɔ̃nɔ kpɛ́borinɔ a pã kpài mɛ́ à gɔ̃̀ kpɛ́ kusuru gbɛ̀ mìde ũ. 12 Gbɛ̃ pãnde
ke kun kũ ani gbɛ̃ sura baro, zaakũ andunia gũn pínki Luda dí gbɛ̃ke ditɛ
bisãsirinɔnɛ à ń sura baro, séde àpii.
13 Kũ ò Pita kũ Yuhanao kùgbãnakɛnaa è, akũsɔ̃ ò dɔ̃̀ kũ talaka
wɛ́siradenɔmɛ ń ũ, à bò ń sarɛ, akũ ò dɔ̃̀ sà kũ ò gĩnakɛ ò kú kũ Yesuomɛ
yã. 14 Lákũ ò gbɛ̃ kũ à werekɔ̃anaa pìi è zɛ nà ń sarɛ, odi fɔ̃ ò yãke ò doro.
15 Ò pìńnɛ ò bɔtɛ, akũ ò yã gɔ̃̀gɔ̃ 16 ò pì: Óni kɛ dera kũ gbɛ̃ pìnɔoo? Zaakũ
Yurusalɛmudenɔn dɔ̃ pínki kũ ò daboyã zɔ̃kɔ̃ɔ kɛ̀, óni fɔ̃ ò gíiro. 17 De yã pì
sún dagula de adilaro, ò kpàkɛ̃ńyĩ pãsĩpãsĩ de òsun yã o gbɛ̃kenɛ kũ tɔ́ pìio
doro. 18 Akũ ò ń sísi ò yã dìtɛńnɛ òsun yã o kesɔ̃ ò yã dańnɛ kũ Yesu tɔ́oro
sãnsãn. 19 Akũ Pita kũ Yuhanao wèḿma ò pì: À gwa á zĩdanɛ. Á yãn óni
ma yá, ke Luda pɔ́? A kpate mɛ́ à mana Ludanɛɛ? 20 Zaakũ óni fɔ̃ ò gí ò yã
kũ o mà akũsɔ̃ o è oiro. 21 Gbãnade pìnɔ ɛ̀ra ò vĩna dàdańyĩ, akũ ò ń gbárɛ.
Odi wɛ́tãmmana zɛ́ lero, zaakũ baadi pínki tɛn Luda sáabu kpá yã kũ à kɛ̀ɛ
pì yãi. 22 Gbɛ̃ kũ ò werekɔ̃ana daboyã bire kɛ̀nɛɛ pì zĩ kũ̀ de wɛ̃̀ buplala.

Yesudenɔ kùgbãna wɛ́kɛnaa

23 Kũ ò ń gbárɛ, akũ ò tà ń gbɛ̃nɔ kĩnaa, ò òńnɛ lákũ sa'orikinɔ kũ gbɛ̃
zɔ̃kɔ̃nɔ òńnɛ nà. 24 Kũ ò mà, ò ɔ́ gbãna dɔ̀ Ludaa lɛɛlɛ ò pì: Dikiri, mɔkɔ̃n
mɛ́ n musu kɛ̀ kũ zĩtɛo kũ ísirao kũ pɔ́ kũ ò kú ń gũnnɔ pínki. 25 N dà n
zĩkɛri ó dizi Daudanɛ kũ n Nini gbãnao, akũ à pì:
Bɔ́ yã mɛ́ à tò burinɔ tɛn zuka káa?
À kɛ̀ dera òtɛn lɛ́ pã kpákũsũu?
26 Andunia kínanɔ tɛn zĩ̀ soru kɛ,
kpatablerinɔ tɛn kakara Dikirii
kũ Kína kũ à kàao.
27 Yãpuramɛ, Hɛrɔdu kũ Pɔntiu Pilatio kàkara wɛ̃tɛ dí gũn kũ Isarailanɔ
kũ buri pãndenɔ n zĩkɛri kũ à kú adona Yesu kũ ń kà kína ũ pìii. 28 Ò kɛ̀
lákũ n gĩnakɛ n zɛo nà n gbãna kũ n pɔyenyĩnaaooa. 29 Tera sà Dikiri, ǹ yã
pãsĩ kũ ò ò ma gwe. Ókɔ̃nɔ n zɔ̀blerinɔ, ǹ ó gba lɛ́ ò n yã o kũ kùgbãnao
manamana. 30 Ǹ ɔ dawá de ò gbɛ̃nɔ werekɔ̃a ò daboyãnɔ kũ yãbonsarɛnɔ
kɛ kũ n zĩkɛri kũ à kú adona Yesu tɔ́o. 31 Kũ ò adua kɛ̀ ò làka, gu kũ ò
kɔ̃kakaranan yĩ̀gãyĩgã, Luda Nini sùḿma ń pínki, akũ ò gɛ̀ɛ òtɛn Luda yã
ońnɛ kũ kùgbãnao.

Yesudenɔ nɛ̀sɛdokɔ̃nɔkɛna kũ kɔ̃o

32 Yesu náanikɛrinɔ laasun dokɔ̃nɔ vĩ kũ lɛ́dokɔ̃nɔo. Ń gbɛ̃ke dì pi a pɔ́
kũ á vĩnɔ bi a pɔ́mɛ adoro. Ń pɔ́ pínki bi ń pínki pɔ́mɛ. 33 Luda zĩ̀rinɔ tɛn
Dikiri Yesu vuna gan yã o gbɛ̃nɔnɛ kũ gbãna zɔ̃kɔ̃ɔ. Ò Luda gbɛ̃kɛ zɔ̃kɔ̃ lè
ń pínki. 34 Pɔ́ke dí kĩa ń gbɛ̃kearo, zaakũ gbɛ̃ kũ ò bú ke kpɛ́ vĩnɔ dì yía ò
su kũ a ɔgɔo 35 ò kpá zĩ̀rinɔa, de ò kpá baadia lákũ à a bɔkɔtɛ de nà. 36 Levi
buri Yusufu kũ à bò Sipiru bùsun kú ń tɛ́. Luda zĩ̀rinɔ tɔ́ kpànɛ Baanaba.
Tɔ́ pìi pì Laakarikpatɛrii. 37 À bú kũ à vĩ yìa, akũ à sù à a ɔgɔ kpà zĩ̀rinɔa.

5

Anania kũ Safirao

1 Gɔ̃gbɛ̃ kũ òdi pinɛ Anania kun dɔ kũ a nanɔ Safirao. A zĩtɛ yìa 2 à a ɔgɔ
fĩnti bò kũ a nanɔ dɔ̃naao, akũ à gɛ̀ɛ à a kpara kpà zĩ̀rinɔa. 3 Akũ Pita pìnɛ:

Anania, bɔ́yãi n tò Setan dònnɛ arɛ lɛ sɛ́ɛ? N n zĩtɛ ɔgɔ fĩnti bò, akũ n ɛ́kɛ tò
Luda Nininɛ. 4 Gɔrɔ kũ ńdi zĩtɛ pì yíaro, n pɔ́nloo? Kũ n yìa sɔ̃, lákũ ń yei nà
ĩni kɛ kũ a ɔgɔoroo? À kè dera n yã bire kɛna laasun lɛ̀ɛ? Adi kɛ bisãsirin
n ɛ́kɛ tònɛro, Ludan n tònɛ. 5 Kũ Anania yã pìi mà, à lɛ̀tɛ à gà. Akũ vĩna gbɛ̃
kũ ò yã pìi mànɔ kũ̀ manamana. 6 Kɛfɛnnanɔ gɛ̃̀ ò biza dàala, akũ ò a sɛ̀ ò
gɛ̀ɛ ò a vĩ̀.

7 Kũ à kà lán awa aakɔ̃ bà, yãke manaa sari a nanɔ sù à gɛ̃̀. 8 Akũ Pita a
là à pì: Ǹ omɛnɛ, a zĩtɛ pìi yìa lán dí bàn yá? À wèa à pì: Ee, lɛmɛ. 9 Akũ Pita
pìnɛ: Bɔ́ yã mɛ́ à tò a Luda Nini lɛ̀ a gwàa? Gbɛ̃ kũ ò n zã vĩ̀nɔn kú kpɛ́lɛlɛa,
oni n sɛ́ ò bo kũnwo se. 10 Gwe gɔ̃̀nɔ à lɛ̀tɛ a arɛ à gà. Kũ kɛfɛnnanɔ gɛ̃̀, ò è
à gà, akũ ò a sɛ̀ ò gɛ̀ɛ ò a vĩ̀ a zã sarɛ. 11 Akũ vĩna sɔsi gbɛ̃nɔ kũ̀ manamana
ń pínki kũ gbɛ̃ kũ ò yã pìi mànɔ ń pínki.

Daboyãnɔ kũ yãbonsarɛnɔ

12 Luda zĩ̀rinɔ tɛn daboyã kũ yãbonsarɛnɔ kɛ dasi gbɛ̃nɔ tɛ́. Yesu
náanikɛrinɔ dì kɔ̃kakarana kɛ lɛɛlɛ Sulemanu èdan ń pínki. 13 Gbɛ̃ pãndenɔ
dì we ò nàḿmaro, ama gbɛ̃ sĩnda pínki dì ń tɔ́ nna sí, 14 ama gbɛ̃ dasi kũ òtɛn
Dikiri Yesu náani kɛnɔ, gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔ ń pínki, òdigɔ̃ kara ń tɛ́. 15 Akũ ò
gyãrenɔ sɛ̀tɛ kũ wútɛbɔnɔ kũ gyãresɛbɔnɔ ò ń kátɛ zɛ́n, de tó Pita tɛn gɛ̃tɛ, a
nini le à da ń gbɛ̃kenɔla yãi. 16 Pari bò wɛ̃tɛ kũ ò kú Yurusalɛmu sarɛnɔn ò
sù kũ gyãrenɔ kũ gbɛ̃ kũ tãnanɔ tɛn wari dɔḿmanɔ, akũ ò wèrekɔ̃a ń pínki.

Wɛ́tãmma mɔna zĩ̀rinɔnɛ

17 Akũ sa'oriki kũ Sadusi gã̀ gbɛ̃ kũ ò de a gbɛ̃ ũnɔ fùtɛ ò nɛ̀sɛgɔ̃baa kpà
kũńwo. 18 Ò zĩ̀rinɔ kũ̀kũ ò ń ká kpɛ́siran, 19 akũ Dikiri malaika sù à kpɛ́ pì
zɛ́ wɛ̃̀ńnɛ gwãani à ń bɔ́tɛ à pì: 20 À gɛ́ àgɔ̃ kú Luda ɔnn, à wɛ̃̀ndi dufu pì yã
o baadi pínkinɛ. 21 Zĩ̀rinɔ yã pìi mà, akũ ò gɛ̀ɛ Luda ɔnn kɔnkɔkɔnkɔ òtɛn
yã dańnɛ.

Kũ sa'oriki kũ a gbɛ̃nɔ fùtɛ, ò Isaraila gbãnadenɔ kũ ń gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kàkara,
akũ ò dogarinɔ zĩ̀ ò gɛ́ zĩ̀rinɔ bɔtɛ kpɛ́siran ò su kũńwo. 22 Kũ dogari pìnɔ
kà gwe, odi ń le kpɛ́nlo. Akũ ò ɛ̀ra ò tà ò pìńnɛ: 23 Kũ o ka kpɛ́ pì kĩnaa, o
lè gbànɔn tatana gíngin a dãkpãrinɔn kú kpɛ́lɛlɛa, ama kũ o wɛ̃̀, ódi gbɛ̃ke
lenlo. 24 Kũ Luda ɔn dãkpãrinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kũ sa'orikinɔ yã pìi mà, ò bídi kɛ̀
lán yã pì de nà. 25 Akũ gbɛ̃ke sù à pìńnɛ: À ma! Gbɛ̃ kũ a ń ká kpɛ́sira
gũnnɔn kú Luda ɔnn òtɛn yã dańnɛ. 26 Akũ Luda ɔn dãkpãrinɔ kũ ń gbɛ̃
zɔ̃kɔ̃ɔ gɛ̀ɛ ò ń kũkũ ò sù kũńwo yãkete sari, zaakũ òtɛn vĩna kɛ gbɛ̃nɔnɛ, de
òsun ń pápa kũ gbɛ̀ɛoro yãi.

27 Kũ ò sù kũńwo, ò ń zɛ́ gbãnadenɔ arɛ, akũ sa'oriki ń lala yãi à pì: 28 O
giárɛ sãnsãn à yã dańnɛ kũ tɔ́ pìio, akũ a tò yã pì kpɛ́ àtɛn da Yurusalɛmula
pínki, akũsɔ̃ á ye à gbɛ̃ pì ga yã diwa yá? 29 Akũ Pita kũ zĩ̀ri kparanɔ wèḿma
ò pì: Luda yã mɛ́ à kũ̀ ò ma de bisãsiri pɔ́la. 30 Ó dizinɔ Luda mɛ́ à Yesu kũ
a a lòko lía a dɛ̀ pìi vù. 31 Luda a sɛ̀ à vùtɛ a ɔplai Kínanɛ Surabari ũ, de à
Isarailanɔ gba zɛ́ ò nɛ̀sɛ litɛ à ń durunnanɔ kɛ̃ḿma. 32 Yã pìnɔ sèedadenɔn ó
ũ, ókɔ̃nɔ kũ Luda Nini kũ Luda dì kpá gbɛ̃ kũ òdi a yã manɔaao.

33 Kũ ò yã pìi mà, ń pɔ fɛ̃̀ manamana, akũ ò ye ò ń dɛdɛ. 34 Farisi kũ òdi
pinɛ Gamaliɛli kú ń tɛ́. Ludayãdannɛriimɛ, gbɛ̃ sĩnda pínki dì a tɔ́ nna sí. À
fùtɛ à zɛ̀ à pì ò bo kũ gbɛ̃ pìnɔo gĩa. 35 Akũ à pìńnɛ: Isarailanɔ, à laakari kɛ
yã kũ á ye à kɛ gbɛ̃ pìnɔnɛɛa. 36 Adi gì kɛro kũ Tuda fùtɛ àtɛni a zĩda ditɛ a

ka. Ò tɛ̀i lán gbɛ̃nɔn wàa pla bà. Kũ ò a dɛ̀, akũ a ìbanɔ fɑ̃̀kɔ̃a, akũ yɑ̃ làka.
37 A gbɛra Galili gbɛ̃ Yudasi fùtɛ gbɛ̃nɔ narogɔrɔa à gbɛ̃nɔ gàtɛ à nàawa dasi.
À gà se, akũ a ìbanɔ fɑ̃̀kɔ̃a ń pínki. 38 Matɛn oárɛ tera, àsun gbɛ̃ pìnɔ yɑ̃ daro,
à ń tó. Tó ń pɔyeina kũ ń yɑ̃kɛnanɔ bò bisɑ̃siri kĩnaamɛ, ani mì dɛ. 39 Tó à
bò Luda kĩnaamɛ sɔ̃, áni fɔ̃ à kpáńnɛro. À laakari kɛ zĩ̀kana kũ Ludaoi. 40 Ò
a yɑ̃ mà, akũ ò zĩ̀rinɔ sìsi ò ń gbɛ̃. Ò gìńnɛ ò yɑ̃ o kũ Yesu tɔ́o, akũ ò ń gbárɛ.
41 Zĩ̀rinɔ bò gbɑ̃nadenɔ kĩnaa kũ pɔnnao, zaakũ ò è ò kà kũ ò wé'i dańma
Yesu tɔ́ yɑ̃i. 42 Lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà òdigɔ̃ yɑ̃ dańnɛ Luda ɔnn kũ ń bɛnɔo, òdigɔ̃
Yesu baaru nna kpáńnɛ kámmabonaa sari, òdi pi àkũmɛ Arumasihu ũ.

6

Kpanyĩri gbɛ̃nɔn supplanɔ ditɛnaa

1 Gɔrɔ birea kũ Yesu ìbanɔ tɛn kara, ń Girikiyɑ̃marinɔ tɛn yɑ̃kete ká ń
Eberuyɑ̃marinɔi ò pì, tó òtɛn pɔ́ble kpaatɛ lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà, òdi pɑ̃ kpá ń
gyaanɔnɔimɛ. 2 Akũ zĩ̀ri gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ Yesudenɔ sìsi ń pínki ò pì:
À zɛ́ vĩ ò pɑ̃ kpá Luda yɑ̃i ò laakari dɔ pɔ́ble kpaatɛnaaaro. 3 À gɔ̃gbɛ̃nɔ bo
á tɛ́ gbɛ̃nɔn suppla, gbɛ̃ mana kũ ɔ̃ndɔ̃ kũ Luda Ninio pɛ̀kɛrɛḿmanɔ, de ò ń
ditɛ zĩ pì gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ ũ, 4 óni laakari dɔ aduakɛnaaa kũ Luda yɑ̃'ońnɛnaao.
5 Yɑ̃ pìi kàńgu ń pínki, akũ ò Sitivĩ kũ Luda Nini kũ ludanaanikɛnaao
pɛ̀kɛrɛaa sɛ̀ kũ Filipio kũ Porokoruo kũ Nikanɔo kũ Timɔo kũ Pamɛnao
kũ Antiɔku gbɛ̃ Nikola kũ à Yudanɔ donyĩzɛ sɛ̀ yɑ̃o. 6 Ò gɛ̀ɛ kũńwo zĩ̀rinɔ
kĩnaa, akũ ò adua kɛ̀ńnɛ ò ɔ nàḿma.
7 Luda yɑ̃ tɛn dagula, Yesu ìbanɔ tɛn kara Yurusalɛmu manamana, akũ
sa'orinɔ Yesu yɑ̃ sì dasidasi.

Sitivĩ kũnaa

8 Luda arubarika kũ gbɑ̃nao pɛ̀kɛrɛ Sitivĩa, akũ àtɛn daboyɑ̃ kũ
yɑ̃bonsarɛnɔ kɛ gbɛ̃nɔ tɛ́. 9 Aduakɛkpɛ ke kun kũ òdi pi zĩdadenɔ aduakɛkpɛ.
Ń gbɛ̃kenɔ bò Sirɛni kũ Alɛsandariao kũ Silisia bùsuuo kũ Asia bùsuuo.
Akũ ò ibɛrɛɛ sɛ̀ kũ Sitivĩo ò lɛ́kpakɔ̃a kɛ̀ kɑ̃ao. 10 Ama odi a fɔ̃ro ɔ̃ndɔ̃ kũ
Luda Nini a gbà yɑ̃i. 11 Ò tɛ́ kà gbɛ̃nɔn, akũ gbɛ̃ pìnɔ pì: O mà à bò Musa kũ
Ludao yɑ̃ kpɛ. 12 Ò Yudanɔ kũ ń gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ ludayɑ̃dannɛrinɔ laakarii
fùtɛ, akũ ò gɛ̀ɛ ò Sitivĩ kũ̀, ò gɛ̀ɛ kɑ̃ao ń gbɑ̃nadenɔ kĩnaa. 13 Akũ ò sù kũ
sèedade ɛ́kɛnɔ ò pì: Gbɛ̃ dí mɛ́ àdigɔ̃ Luda kpɛ́ kũ a dokao vɑ̃ni bo lakanaa
sari. 14 Zaakũ o mà à pì Yesu Nazɛra ni kpɛ́ pì kakatɛ à ó futɛokarayɑ̃ kũ
Musa dàwɛrɛ litɛ sɛ́. 15 Akũ gbɑ̃nade kũ ò vutɛna gwenɔ wɛ́ pɛ̀ Sitivĩa ń
pínki, ò è a ɑ̃n de lán malaika ɑ̃nn bà.

7

Sitivĩ yɑ̃'ona gbɑ̃nadenɔnɛ

1 Akũ sa'oriki Sitivĩ là à pì: N yɑ̃ pìnɔ ò yɑ̃puran yá? 2 Akũ à pì: Ma gbɛ̃nɔ
kũ ma denɔ, à ma! Luda Gakuride bò à sù ó dizi káaku Ibrahĩa gɔrɔ kũ à
kú Mɛsɔpɔtamia bùsun, zaade à kpɛ́ à gɛ́ vutɛ Arana. 3 À pìnɛ: Ǹ bo n bùsun
n danɛnɔ tɛ́ ǹ tá bùsu kũ mani mɔnnɛn. 4 Akũ à bò Kaladia bùsuu pìi gũn
à gɛ̀ɛ à vùtɛ Arana. A de ga gbɛra Luda sù kɑ̃ao bùsu kũ á kun tera dí pìn.
5 Luda dí bùsuu pì zĩtɛ ke kpáa bee gɛ̀sɛ doro, ama à a lɛ́ sɛ̀nɛ à pì ani gɔ̃ a pɔ́
ũ kũ a burinɔ. Gɔrɔ birea sɔ̃ Ibrahĩ nɛ́ vĩro. 6 Luda pìnɛ lán dí bà: N burinɔ
ni nibɔ ble bùsu pɑ̃nden. Gwen oni zɔ̀ blen, oni wɛ́ tɑ̃ḿma ari wɛ̃̀ wàa pla.
7 Luda pì áni wari dɔ buri kũ oni zɔ̀ bleńnɛnɔa, Ibrahĩ buri pìnɔ ni bɔtɛ ò

su ò donyĩ kɛarɛ gu dí pìn. [8] Akũ Luda tɔ̀zɔ̃yã dà Ibrahĩnɛ a bàka kunna
kãao sèeda ũ. Kũ à Isaaku ì, à tɔ̃ɔ zɔ̃nɛ a gɔrɔ sɔraakɔ̃de zĩ. Lɛn Isaaku kɛ̀
Yakubunɛ lɛ dɔ, akũ Yakubu kɛ̀ ó dizi káaku gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔnɛ lɛ se
dɔ. [9] Akũ ó dizi káaku pìnɔ nɛ̀sɛgɔ̃baa kpà kũ ń gbɛ̃ndo Yusufuo, ò a yìa ò tà
kãao Misila. Luda kú kãao, [10] à a bò a wari sĩnda pínki gũn. Luda Yusufu
pìi gbà ɔ̃ndɔ̃ à tò à nna kũ Misila kína Firi'aunao, akũ à a dìtɛ Misila bùsu
gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ kũ a bɛ ɔnnwo. [11] Akũ nàa kà Misila kũ Kanaanɔ bùsuuo pínki.
Wari kɛ̀ zɔ̃kɔ̃, ó dizi pìnɔ dí pɔ́ke le ò blèro. [12] Kũ Yakubu mà pɔ́blewɛ kú
Misila, à ó dizi pìnɔ zɩ̀ gwe. Ń gɛna káakuden gwe. [13] A gɛ̀n pladen Yusufu
a zĩda mɔ̀ a vɩ̀ninɔnɛ, akũ Firi'auna Yusufu danɛnɔ dɔ̃. [14] Akũ Yusufu gbɛ̃
zɩ̀ a de Yakubua à mɔ́ kũ a danɛnɔ ń pínki. Ń pínki gbɛ̃nɔn baaakɔ̃ akuri
awɛɛsɔɔromɛ. [15] Akũ Yakubu gɛ̀ɛ Misila. Gwen à gàn kũ ó dizi pìnɔ ń pínki.
[16] Ò sù kũ ń gɛ̀nɔo Sɛkɛmu, akũ ò ń vĩ gbɛ̀wɛɛ kũ Ibrahĩ lù mira ũ gũn Amɔ
nɛ́nɔa à fĩnaa bòńnɛ kũ andurufuuo.
[17] Kũ lɛ́ kũ Luda sɛ̀ Ibrahĩnɛ gɔrɔ ye à ká, ó buri dasi kũ̀ à kàra Misila
manamana. [18] Akũ kína dufu kũ à Yusufu dɔ̃ro kpata blè Misila. [19] À pãsĩ
kũ ó burio à wɛ́ tã̀ ó dizinɔa, à tò ò ń nɛ́nɔ kɔ̀tɛ ò gàga. [20] Gɔrɔ birean ò
Musa ì a àlesi mana. Ò a gwà a de bɛa mɔ aakɔ̃mɛ. [21] Kũ ò a zùkũna, akũ
Firi'auna nɛ́nɔgbɛ̃ a sɛ̀ a a gwà a zĩda nɛ́ ũ. [22] Ò Misilanɔ ɔ̃ndɔ̃ dà Musanɛ
pínki, à gɔ̃̀ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ yã'ona kũ yãkɛnaao gũn.

[23] Kũ à kà wɛ̃̀ bupla, à dà a nɛ̀sɛɛ gũn à gɛ́ a Isaraila dakenɔ gwa. [24] Kũ à
è Misila gbɛ̃ tɛn wari dɔ a gbɛ̃ mɛ̀n doa, akũ à yã sì a gbɛ̃nɛ à fĩna bòa à a dɛ̀.
[25] Kũ Luda ye à a gbɛ̃nɔ sura ba a gãi, àtɛn da ò dɔ̃mɛ, ama ò dɔ̃ro. [26] Kũ gu
dɔ̀, Isaraila gbɛ̃nɔn planɔ tɛn fìti kɛ, akũ a sù à ń kpaatɛ à kútɛ kɛ̀ńnɛ à pì:
Ma gbɛ̃nɔ, à kɛ̀ dera átɛn wari dɔkɔ̃a átɛ̃nɛɛ? [27] Akũ gbɛ̃ kũ àtɛn wari dɔ a
gbɛ̃ndoa ɔ sɔ̃̀ Musai à pì: Dí mɛ́ à n kɛ kína yãgɔ̃gɔ̃ri ũwɛrɛɛ? [28] Ń ye ǹ ma
dɛ lákũ n Misila gbɛ̃ dɛ̀ nà gĩan yá? [29] Kũ Musa yã pìi mà, à bàa lɛ̀ à tà Midiã
bùsun. Gwen à nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ ìn gbɛ̃nɔn pla.

[30] Wɛ̃̀ bupla gbɛran malaika bò à sùa gbárannan Sinai kpi sarɛ tariankpã
tɛ́ gũn. [31] Kũ Musa daboyã bire è, à bò a sarɛ. Kũ à nài à gwa, à Dikiri kòtoo
mà à pì: [32] Makũmɛ n dizinɔ Ibrahĩ kũ Isaakuo kũ Yakubuo Luda ũ. Vĩna
Musa kũ̀ àtɛn lukaluka, adi fɔ̃ à wɛ́ sɛ̀ à gwàro. [33] Akũ Dikiri pìnɛ: Ǹ n kyate
bobo, zaakũ gu kũ ń zɛn kú adonamɛ. [34] Ma wɛ́tãmma kũ òtɛn mɔ ma gbɛ̃
kũ ò kú Misilanɔnɛ è sãnsãn ma ń ndanaa mà, akũ ma su mà ń sura ba.
Mani n zĩ Misila sà. [35] Musa kũ ò gìnɛ yã ò pì dí mɛ́ à a kɛ̀ kína yãgɔ̃gɔ̃ri ũńnɛ
pìin Luda yã ònɛ malaika kũ à bò à sùa tariankpã gũn gãi, à a zɩ̀ kína kũ ani
ń gbarɛ ũ. [36] Àkũ mɛ́ à bò kũńwo à yãbonsarɛnɔ kũ daboyãnɔ kɛ̀ Misila kũ
Isira Tɛ̃rao kũ gbáranna gũnwo wɛ̃̀ bupla. [37] Musa pì mɛ́ à pì Isarailanɔnɛ,
Luda ni ń gbɛ̃ke sɛ́ annabi ũ lán a bà. [38] Musa pì kú kũ gbɛ̃ kũ ò kakarana
pìnɔo gbárannan, à kú gwe kũ ó dizinɔ kũ malaika kũ à yã ònɛ Sinai kpi
musuo. Àkũ mɛ́ à yã wɛ̃̀ndidenɔ sì à kpáwá.

[39] Ó dizinɔ dí a yã maro, akũ ò gìi ń laasun ɛ̀ra à tà Misila. [40] Ò pì
Harunanɛ: Ǹ tãna kenɔ kɛwɛrɛ ò dowɛrɛ arɛ, zaakũ Musa kũ à ó bɔ́tɛ
Misila, ó dɔ̃ yã kũ à a lèro. [41] Gɔrɔ birean ò tãna pì lán zùsanɛ bɔ̀rɔɔ bà,
akũ ò sa òa ò dikpɛ kɛ̀ pɔ́ kũ ò kɛ̀ ń zĩdanɛ pì yã musu. [42] Akũ Luda kpɛ lìńnɛ
à tò ò donyĩ kɛ̀ ludambɛ pɔ́nɔnɛ lákũ ò kɛ̃̀ annabinɔ takada gũn nà ò pì:
Isarailanɔ, adi kɛ makũ a sa òma gbárannan wɛ̃̀ buplaro.

43 Tãna Mɔlɛki bizakutan á sɛna
kũ susunɛ tãna Rɛfã kũ a zɛo takao.
Dikiri kũ a pì a donyĩ kɛ̀ńnɛnɔ yãin
mani tó ò tá kãáo Babilɔnu dire kpa.
44 Ó dizinɔ Luda bàka kunna kũńwo kuta vĩ gbárannan. Luda a taka mɔ̀
Musanɛ, akũ ò kɛ̀ lákũ Luda ònɛ nà. 45 Kuta pìi gɔ̃ Yɔsuanɛ kũ ó dizinɔ, akũ
ò sù ò buri kũ Luda pɛ̀ḿmańnɛnɔ bùsuu sìḿma. Kuta pì kú gwe ari Dauda
gɔrɔa. 46 Dauda pì nna kũ Ludao, akũ à wɛ́ kɛ̀a de à le à kpɛ́ bo Yakubu
Ludanɛ. 47 Sulemanu mɛ́ à kpɛ́ pìi bònɛ. 48 Ama Luda Musude dìgɔ̃ kú kpɛ́
kũ bisãsirinɔ bòo gũnlo, lákũ annabii ò nà:
49 Dikiri pì:
Musu bi ma kíblegbaamɛ,
zĩtɛ bi ma tìntimmmɛ.
Kpɛ́ kpate takan áni bomɛnɛɛ?
Mákpan ma kipaki kunn?
50 Makũ mɛ́ ma pɔ́ sĩnda pínki kɛ̀roo?
51 Ludayãdarisarinɔn á ũ! Á nɛ̀sɛ vĩro! Á sã gbãnamɛ! Adìgɔ̃ gí Luda Ninii
adìgɔ̃ kɛ lán á dizinɔ bà. 52 Annabi kpaten á dizinɔ gì wɛ́ tãaii? Ò gbɛ̃ kũ ò
gĩnakɛ ò Gbɛ̃ Mana suna yã òo pìnɔ dɛ̀dɛ. Ade pìin a bo a kpɛ a a dɛ̀ sà. 53 A
doka kũ malaikanɔ sùoo sì, ama ádi zĩ kɛ a yãaro.

Sitivĩ papana kũ gbɛ̀ɛo

54 Kũ ò yã pìi mà, ń pɔ fɛ̃i ò saka sòi. 55 Akũ Luda Nini dìdi Sitivĩa à wɛ́
pɛ̀ ludambɛa, akũ à Luda gakuri è kũ Yesuo zɛna a ɔplai. 56 Akũ à pì: À
ma! Ma ludambɛ è wɛ̃na, Bisãsiri Nɛ́ zɛna Luda ɔplai. 57 Akũ ò ɔ tàta ń sãa
ò wiki gbãna lɛ̀, akũ ò kùsia lɛɛlɛlɛɛlɛ. 58 Ò a gàtɛ ò bò kãao wɛ̃tɛ kpɛ, akũ
òtɛni a pápa kũ gbɛ̀ɛo de ò a dɛ. Ò ń uta zɔ̃kɔ̃nɔ bò ò kàtɛ kɛfɛnna kũ òdi pinɛ
Solu sarɛ. 59 Kũ òtɛn Sitivĩ pápa kũ gbɛ̀ɛo lɛ, à adua kɛ̀ à pì: Dikiri Yesu, ǹ
ma nini sí. 60 Akũ à kùtɛ à wiki gbãna lɛ̀ à pì: Dikiri, ǹsun ń durunna díkĩna
daro. Yã bire onaa gbɛran à gà.

8

1 Solu kú gbɛ̃ kũ ò Sitivĩ dɛ̀nɔ kpɛ.

Solu wɛ́tãmma mɔna Yesudenɔnɛ

Zĩ birean ò nà wɛ́tãna sɔsi gbɛ̃ kũ ò kú Yurusalɛmunɔa manamana.
Zĩ̀rinɔ baasi ò fàkɔ̃a ń pínki Yudea kũ Samaria bùsunɔ gũn. 2 Ludayãmari
kenɔ Sitivĩ vĩ̀ ò a gɛ̀ ɔ̃ɔ dɔ̀ kũ wiki gbãnao. 3 Akũ Solu kokari kɛ̀ kũ sɔsi gbɛ̃nɔ
kakatɛnaao. Àdigɔ̃ gɛ̃ ɔn kũ ɔnnwo àgɔ̃ gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔ kũkũ àgɔ̃ ń gátɛ
à gɛ́ à ń ká kpɛ́siran.

Baarunnakpana Samaria bùsun

4 Gbɛ̃ kũ ò fàkɔ̃anɔ gɛ̀ɛ ò Yesu baaruu kpà gu sĩnda pínkin. 5 Filipi gɛ̀ɛ
Samaria bùsu wɛ̃tɛ ken, akũ à Arumasihu waazi kɛ̀ńnɛ. 6 Kũ gbɛ̃nɔ Filipi
yã mà, akũsɔ̃ ò daboyã kũ à kɛ̀nɔ è, ò laakarii dɔ̀ yã kũ àtɛn oa kũ nɛ̀sɛ
mɛ̀n doo. 7 Zaakũ gbɛ̃ kũ ń tãnanɔ gòḿma kũ wiki gbãnaonɔn dasi, akũsɔ̃
kɔ̃nɔdenɔ kũ ɛrɛnɔ wèrekɔ̃a dasi. 8 Akũ ò pɔnna kɛ̀ manamana wɛ̃tɛ pìi gũn.
9 Gɔ̃gbɛ̃ ke kú gwe zaa zĩ òdi pinɛ Simɔ. Àdigɔ̃ daboyã kɛ à bò Samari-
adenɔ sarɛ, akũ à a zĩda dìtɛ gbɛ̃ bɛ̀ɛrɛde ũ. 10 Nɛ́ fíti gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ pínki dì laakari
dɔ a yãa ò pi: Gbɛ̃ pì bi gbɛ̃ kũ òdi pinɛ Luda gbãna zɔ̃kɔ̃demɛ. 11 Daboyã kũ
àdigɔ̃ kɛ ń tɛ́ zaa gìkɛna ń kũ gbãna. 12 Ama kũ ò kpata kũ à bò Luda kĩnaa

baaru kũ Filipi kpàńnɛ kũ Yesu Kirisi tɔ́oo mà, ò sì, akũ ò da'itɛ kɛ̀ gɔ̃gbɛ̃nɔ
kũ nɔgbɛ̃nɔ ń pínki. 13 Bee Simɔ yã pìi sì à da'itɛ kɛ̀, akũ à nà Filipia. Kũ à
daboyã kũ gbãna yã zɔ̃kɔ̃ kũ Filipi tɛn kɛnɔ è, yã pìnɔ bò a sarɛ.
14 Kũ zĩ̀rinɔ mà zaa Yurusalɛmu Samariadenɔ Luda yã sì, ò Pita kũ
Yuhanao zĩ̀ḿma. 15 Kũ ò kà gwe, ò adua kɛ̀ńnɛ de ò Luda Nini le yãi. 16 Ò
ń da'itɛ kɛ̀ yã kũ Dikiri Yesu tɔ́o, ama Luda Nini dí didi ń gbɛ̃kearo. 17 Kũ
ò ɔ nàḿma, akũ ò Luda Nini lè sà. 18 Kũ Simɔ è ò Luda Nini è kũ zĩ̀rinɔ
ɔnammanaao, akũ à sùńnɛ kũ ɔgɔo 19 à pì: À ma gba gbãna pì se, de gbɛ̃
kũ ma ɔ nàa ni Luda Nini le. 20 Akũ Pita pìnɛ: N ɔgɔ kakatɛ kũnwo, zaakũ
ntɛn da ĩni Luda gba lú kũ ɔgɔomɛ. 21 N ɔ kú zĩ pìi gũnlo, n baka kú a gũnlo,
zaakũ n nɛ̀sɛ mana Ludanɛro. 22 Ǹ kpɛ li n yã vãni pìinɛ ǹ adua kɛ Dikiria,
ke ani sùru kɛ kũnwo kũ n laasun bire takao gwɛɛ? 23 Zaakũ ma è kũ sɛwɛ
zĩni kú n gũn, durunna bàa kànnɛ. 24 Akũ Simɔ pì: À adua kɛmɛnɛ Dikiria
de yã kũ a ò ke sún ma lero yãi.
25 Kũ Pita kũ Yuhanao Dikiri sèedaa kɛ̀ ò a yã dàńnɛ, akũ ò ɛ̀ra òtɛn tá
Yurusalɛmu, òtɛn baaru nna kpá Samaria lakutunɔ gũn dasidasi.

Filipi kũ Etiopia gbãnade keo

26 Dikiri malaika yã ò Filipinɛ à pì: Ǹ futɛ ǹ gɛ́ gɛ̀nɔmidɔki kpa. Ǹ
zɛ́ kũ à bò Yurusalɛmu à gɛ̀ɛ Gaza sɛ́, zɛ́ kũ à bɔ̀tɛ gbárannan. 27 Akũ
à dà zɛ́n. Etiopia gbɛ̃ke tɛ́ zɛ́ pìn. Etiopia bùsu saraunia kũ òdi pinɛ
Kandase bɛgwariimɛ, a aruzɛkɛ dãkpãrinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔmɛ. À sù à donyĩ kɛ̀
Yurusalɛmu, 28 akũ à ɛ̀ra àtɛn tá à vutɛna a sɔ̃go gũn, àtɛn annabi Isaya
takada kyó kɛ. 29 Akũ Luda Nini pì Filipinɛ: Ǹ gɛ́ ǹ na sɔ̃go direi. 30 Akũ
Filipi bàa lɛ̀ à gɛ̀ɛ. À mà àtɛn annabi Isaya takada kyó kɛ, akũ à a là à pì:
Ń kyó kũ ntɛn kɛ bɔkɔtɛ dɔ̃ yá? 31 À wèa à pì: Tó gbɛ̃ke dí a bɔkɔtɛmɛnɛro,
mani fɔ̃ mà a dɔ̀rɔ dɔ̃ yá? Akũ à Filipi sìsi à gɛ̃̀ à vùtɛ a sarɛ. 32 Yã kũ àtɛni a
kyó kɛ pìin dí:
Lán sã kũ òtɛn gɛ́ a kùtu kpá bà,
lán sãnɛ bɔ̀rɔ kũ òtɛni a kã kɛ̃ bà,
à yĩtɛ kpɛ̃n adi lɛ́ wɛ̃kɔ̃aro.
33 Ò wé'i dàa,
odi yãkpatɛ kɛ kãao a zɛ́aro.
Dí mɛ́ ani fɔ̃ à a gɔrɔ bire yã oo?
Zaakũ ò a wɛ̃̀ndii bò andunia gũn.
34 Akũ gɔ̃gbɛ̃ pìi pì Filipinɛ: Ǹ omɛnɛ, dí musun annabi yã bire òo? A zĩdan
yá ke gbɛ̃ pãndemɛ? 35 Naana Luda yã pìia Filipi Yesu baaru nna kpànɛ.
36 Kũ òtɛn gɛ́ arɛ, ò kà í ke kĩnaa, akũ gɔ̃gbɛ̃ pìi pì: Ǹ í gwa la. Bɔ́ mɛ́ ani
kpámɛnɛ mà da'itɛ kɛɛ? 37 Akũ Filipi pìnɛ: Tó n yã pìi sì kũ nɛ̀sɛ mɛ̀n doo,
ĩni fɔ̃. À wèa à pì: Ma sì kũ Yesu Kirisi bi Luda Nɛ́mɛ. 38 Akũ à pì ò gó zɛ.
Akũ ń pla ń pínki ò kìpa ò gɛ̃̀ ín. Akũ à a da'itɛ kɛ̀. 39 Kũ ò bikũ̀ bara, akũ
Dikiri Nini Filipi kpàgui, gɔ̃gbɛ̃ pì dí a e doro, akũ pɔnna gũn à dà zɛ́la.
40 Filipi a zĩda è zɛ Azotu, akũ à gɛ̀ɛ à Yesu baaru nna kpà wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo
ari à gɛ̀ɛ à kào Sizaria.

9

Yesu bo à suna Solua
(Zĩr 22:6-16, 26:12-18)

1 Gɔrɔ birea sɔ̃ Solu tɛn pɔ́ bo a yĩn, àtɛn yã pãsĩ o Dikiri ìbanɔ dɛdɛna yã
musu. À gɛ̀ɛ sa'oriki kĩnaa, 2 à gbɛ̀kaa à lá kɛ̃ Damasuku aduakɛkpɛdenɔnɛ
à kpáawa, de tó à zɛ́ pì denɔ lè gwe, gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔ ń pínki, ani ń kũkũ
à su kũńwo Yurusalɛmu. 3 Kũ à dà zɛ́n, àtɛn gɛ́ à kà kãni kũ Damasukuo,
akũ kãnto gupura bò ludambɛ à dàmala. 4 À bò à lɛ̀tɛ, akũ à kòtoo mà à
pìnɛ: Solu, Solu, bɔ́ mɛ́ à tò ntɛn wɛ́ tãmaa? 5 Akũ à pì: Dímɛ n ũu, Dikiri?
Akũ à wèa à pì: Makũmɛ Yesu kũ ntɛn wɛ́ tãa ũ. 6 Ǹ futɛ ǹ gɛ̃ wɛ̃tɛ gũn, oni
onnɛ yã kũ ĩni kɛ. 7 Gbɛ̃ kũ òtɛn gɛ́ kãaonɔ gɔ̃ sȁii. Ò kòtoo pìi mà, ama odi
gbɛ̃ke ero. 8 Kũ Solu fùtɛ, à a wɛ́ wɛ̃̀, akũ adi gu ero. Akũ ò a kũ̀ a ɔa ò gɛ̀ɛ
kãao Damasuku. 9 À kɛ̀ gɔrɔ aakɔ̃ gu'enaa sari, adi pɔ́ blero adi í miro.
10 Yesude ke kú Damasuku kũ òdi pinɛ Anania. Dikiri yã ònɛ
wɛ́gupu'enaa gũn à pì: Anania. Akũ à wèa à pì: Makũn dí, Dikiri. 11 Akũ
Dikiri pìnɛ: Ǹ futɛ ǹ da zɛ́ kũ òdi pi Súsun ari Yudasi bɛ ɔnn ǹ Taasu gbɛ̃ kũ
òdi pinɛ Solu gbɛka. Àtɛn adua kɛ gwe. 12 Wɛ́gupu'enaa gũn à n e, n su n ɔ
nàa de à gu e. 13 Akũ Anania pìnɛ: Dikiri, ma mà ò gbɛ̃ pì yã ò dasi, lákũ à
yã vãni kɛ̀ n gbɛ̃ kũ ò kú Yurusalɛmunɔnɛ nà. 14 Sa'orikinɔ a gbà zɛ́ à gbɛ̃
kũ òtɛni n sísi lanɔ kũkũ. Abire yãin à sù. 15 Akũ Dikiri pìnɛ: Ǹ gɛ́, zaakũ
ma gbɛ̃ pìi sɛ̀ à gɛ́ ma tɔ́ bo buri pãndenɔnɛ kũ ń kínanɔ kũ Isarailanɔomɛ.
16 Lákũ ani wɛ́tãmma le ma tɔ́ yãi nà mani mɔnɛ. 17 Akũ Anania bò à gɛ̀ɛ à
gɛ̃̀ ɔn pìn, à ɔ nà Solua à pì: Solu ma gbɛ̃, Dikiri Yesu kũ à bò à sùmma zɛ́n
gɔrɔ kũ ntɛn su la, àkũ mɛ́ à ma zĩ de ǹ gu e Luda Nini summa yãi. 18 Gwe
gɔ̃̀nɔ pɔ́ bɔ̀tɛ a wɛ́n lán kpɔ̀tɛkɛɛ bà ò lɛ̀tɛ, akũ à gu è. Akũ à fùtɛ à da'itɛ kɛ̀.
19 Kũ à pɔ́ blè, à gbãna kũ̀.

Solu waazikɛna zaa Damasuku

Solu gɔrɔ pla kɛ̀ kũ Damasuku Yesudenɔo, 20 akũ à nà Yesu yã
waazikɛnaaa gɔ̃̀nɔ Yudanɔ aduakɛkpɛnɔ gũn, à pì Yesu bi Luda Nɛ́mɛ. 21 Yã
pìi bò gbɛ̃ kũ ò mànɔ sarɛ ò pì: Gbɛ̃ bire mɛ́ adi gbɛ̃ pìi sìsirinɔ ásaru kɛ
Yurusalɛmuroo? Àkũ mɛ́ adi su la à ń kũkũ à tá kũńwo sa'orikinɔ kĩnaaroo?
22 Solu sɔ̃, a gbãna dìgɔ̃ kara, akũ a yã Yuda kũ ò kú Damasukunɔ fù à
bìriańnɛ kũ Yesu bi Arumasihumɛ.
23 Gɔrɔ pla gbɛra Yudanɔ lɛ́dokɔ̃nɔ kɛi ò a dɛ, 24 akũ à ń lɛ́kpakũsũnaai
pìi mà. Òtɛn wɛ̃tɛ bĩnilɛnɔ dãkpã fãnantɛ̃ kũ gwãanio de ò a dɛ yãi.
25 Gwãanin Solu gbɛ̃nɔ a dà tãnkon ò a gbàrɛ kũ bàao bàai bona bĩni musu.

Solu waazikɛna zaa Yurusalɛmu

26 Kũ à kà Yurusalɛmu, à wɛ̀tɛ à na Yesudenɔa, akũ ò vĩna kɛ̀nɛ ń pínki,
odi a Yesudekɛna náani kɛro. 27 Akũ Baanaba a sɛ̀ à gɛ̀ɛ kãao zĩ̀rinɔ kĩnaa,
à gbȁńnɛ lákũ Solu Dikiri è zɛ́n nà kũ yã kũ Dikiri ònɛɛo kũ lákũ à Yesu yã ò
gupuraa nà zaa Damasukuo. 28 Akũ Solu gɛ̃̀ ń tɛ́ à kurè kũńwo Yurusalɛmu
à yã ò gbɛ̃nɔnɛ kũ Dikiri tɔ́o gupuran. 29 Kũ à yã ò Yuda Girikiyãmarinɔnɛ
à lɛ́kpakɔ̃a kɛ̀ kũńwo, akũ òtɛn wɛtɛ ò a dɛ. 30 Kũ a gbɛ̃nɔ dɔ̃̀, ò zɛ̀nɛ Sizaria,
akũ à tà Taasu.
31 Abire gbɛra sɔsi gbɛ̃ kũ ò kú Yudea kũ Galilio kũ Samaria bùsuuonɔn
kun aafia pínki. Òtɛn gbãna kũ òtɛn gɛ́ arɛ vĩnakɛna Dikirinɛɛ gũn, òtɛn
kara kũ Luda Nini ń nɛ̀sɛ kpàtɛńnɛ yãi.

Ainɛa werekɔ̃anaa

32 Pita dì kure wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo pínki, akũ à gɛ̀ɛ Luda gbɛ̃ kũ ò kú Lidanɔ
gwa. 33 À gɔ̃gbɛ̃ kũ òdi pinɛ Ainɛa è gwe, à kɔ̃̀nɔ kù katɛna wɛ̃̀ sɔraakɔ̃.

34 Akũ Pita pìnɛ: Ainɛa, Yesu Kirisi n werekɔ̃a. Ǹ futɛ ǹ n pɛ̀ koko. Akũ
à fùtɛ gɔ̃̀nɔ. 35 Lidadenɔ kũ Sarɔnudenɔ a è, akũ ò lìtɛ ò arɛ dɔ̀ Dikiria.

Tabita vuna gan

36 Nɔgbɛ̃ Yesude ke kú Yɔpa a tɔ́n Tabita, kũ Giriki yão sɔ̃ Dɔkasi. Tɔ́ pìi
pì zɔ̃. Yã mana kɛnaa pɛ̀kɛrɛa, akũsɔ̃ àdi takasidenɔ wɛ̃nda gwa. 37 Gɔrɔ
birean à gyã kɛ̀ à gà. Kũ ò a zú ò, ò a sɛ̀ ò wùtɛ kpɛ́ musu gũn. 38 Yɔpa sɔ̃
à zã̀ kũ Lidaoro. Kũ Yesudenɔ mà Pita kú gwe, ò ń gbɛ̃nɔn planɔ zĩ̀a ò wɛ́
kɛ̀a ò pì: Ǹ mɔ́ ó kĩnaa likalika. 39 Akũ Pita fùtɛ à gɛ̀ɛ kũńwo. Kũ à kà, ò dìdi
kãao kpɛ́ pìi musu. Akũ gyaanɔnɔ nài ń pínki kũ ɔ́ɔdɔo, ò uta kũ pɔ́kasa
kũ Tabita kɛ̀ gɔrɔ kũ à kpɛ́ kú kũńwonɔ mɔ̀nɛ. 40 Pita pɛ̀ḿma à ń bɔ́tɛ bàai.
À kùtɛ à adua kɛ̀, akũ à arɛ dɔ̀ gɛ̀ɛ pìia à pì: Tabita, ǹ futɛ. Kũ à wɛ́ wɛ̃̀, à
Pita è, akũ à vùtɛ. 41 Pita a kũ̀ a ɔa à a fùtɛ à a zɛ̀. Akũ à Luda gbɛ̃ pìnɔ sìsi
kũ gyaanɔnɔ, akũ à a kpàḿma bɛ̃nɛ. 42 Yã pìi dà Yɔpala pínki, akũ ò Dikiri
náani kɛ̀ gwe dasi. 43 Pita gɔrɔ pla kɛ̀ gwe Simɔ Ãna bɛa.

10

Pita kũ Kɔnɛliuo

1 Gbɛ̃ke kú Sizaria a tɔ́n Kɔnɛliu. Àkũmɛ soza gã̀ kũ òdi pi Itali gã̀ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃
ũ. 2 Gbɛ̃ pì bi ludayãmariimɛ, àdigɔ̃ Luda vĩna vĩ àpii kũ a bedenɔ ń pínki.
Àdi gba da manamana, akũsɔ̃ àdigɔ̃ adua kɛ gɛ̃̀n baaakɔ̃. 3 Zĩkea fãnantɛ̃
mɔ̀ aakɔ̃ à Luda malaikaa è tɛ̃tɛ̃ntɛ̃ wɛ́gupu gũn, à gɛ̃̀ a bɛa à pìnɛ: Kɔnɛliu.
4 Akũ Kɔnɛliu wɛ́ wɛ̃̀a kũ vĩnao, akũ à pì: Bɔ́mɛɛ, Dikiri? À wèa à pì: N
aduakɛna kũ n gbadana gbɛ̃nɔnɛɛo kà Luda kĩnaa, akũ à sì. 5 Ǹ gbɛ̃nɔ zĩ
Yɔpa sà, de ò Simɔ kũ òdi pinɛ Pita sísi. 6 À kìpa gbɛ̃ kũ òdi pinɛ Simɔ Ãna
bɛa. A bɛ kú ísira lɛ́a. 7 Kũ malaikaa pìi tà, Kɔnɛliu a zĩkɛri gbɛ̃nɔn pla kenɔ
sìsi kũ soza ludayãmari kũ à naaao. 8 Kũ à yã pìi bàbańnɛ pínki, akũ à ń zĩ
Yɔpa.
9 Kũ gu dɔ̀, akũ ò dà zɛ́n, ò kà kãni kũ wɛ̃tɛ pìio. Gɔrɔ birea kũ ifãntɛ̃
kà mìdangura, Pita dì kpɛ́ musu de à adua kɛ. 10 Nà tɛni a dɛ à ye à pɔ́ ble,
akũ gɔrɔ kũ òtɛn pɔ́ble kɛ à wɛ́gupu è. 11 À ludambɛ è wɛ̃kɔ̃ana, pɔ́ke tɛn
kipa lán biza zɔ̃kɔ̃ɔ bà. Bà dɔdɔna a kusuru mɛ̀n siikɔ̃nɔa pínki, àtɛn su zĩtɛ.
12 Pɔ́ buri sĩnda pínki kú a gũn, nɔ̀bɔnɔ kũ pɔ́ kũ òdi táa o kũ kùaonɔ kũ bãnɔ.
13 Akũ ò pìnɛ: Pita, ǹ futɛ ǹ dɛ ǹ só. 14 Akũ Pita pì: Agya Dikiri. Mádi tɛ̃̀ pɔ́
ke pɔ́ gbãsĩ ble zikiro. 15 Akũ à kòtoo pìi mà a gɛ̃̀n plade dɔ ò pì: Pɔ́ kũ Luda
pì à swáswa, ǹsun a tɛ̃̀ boro. 16 À kɛ̀ lɛ gɛ̃̀n aakɔ̃, akũ kãnto ò pɔ́ pìi gà ò tào
ludambɛ.
17 Pita tɛn bídi kɛ wɛ́gupu kũ à è pìia, akũ Kɔnɛliu zĩ̀ri kũ ò Simɔ bɛ
gbɛ̀kanɔ kà gɔ̃̀nɔ, ò zɛna gãnu lɛ́a. 18 Ò lɛ́ zù ò gbɛ̀ka tó gwen Simɔ kũ òdi
pinɛ Pita kìpan. 19 Ari tera Pita tɛn laasun lɛ́ wɛ́gupu kũ à èea, akũ Luda
Nini pìnɛ: Gbɛ̃nɔn aakɔ̃nɔ tɛni n gbɛka. 20 Ǹ kipa ǹ gɛ́ kũńwo sikaa sari,
zaakũ makũ mɛ́ ma ń zĩmma. 21 Akũ Pita kìpa à gɛ̀ɛ gbɛ̃ pìnɔ kĩnaa à pì:
Makũmɛ gbɛ̃ kũ átɛn gbɛka ũ. Bɔ́ yã mɛ́ à tò a su laa? 22 Ò pì: Sozanɔ gbɛ̃
zɔ̃kɔ̃ Kɔnɛliu mɛ́ à ó zĩ. Gbɛ̃ manamɛ, à Luda vĩna vĩ. Yudanɔ pínki dì a tɔ́
nna sí. Luda malaikaa pìnɛ à n sísi ǹ su a bɛa de à n yã ma. 23 Akũ Pita gɛ̃̀
kũńwo ɔnn à ń yàrii kɛ̀.
Kũ gu dɔ̀, à fùtɛ à dà kũńwo zɛ́n. Yɔpa Yesude kenɔ gɛ̀ɛ kãao lɛɛlɛ. 24 A
gɔrɔ aakɔ̃den ò kà Sizaria. Kɔnɛliu a danɛnɔ kũ a gbɛ̃nna kãninɔ kàkara

àtɛni ń dã. 25 Kũ Pita gɛ̃̀ ɔnn, akũ Kɔnɛliu gɛ̀ɛ à dàalɛ à kùtɛ a arɛ. 26 Akũ
Pita a fùtɛ à pì: Ǹ futɛ ǹ zɛ. Bisãsirin ma ũ se. 27 Àtɛn yã o kãao ari ò gɛ̀ɛ
ò gɛ̃̀ kãao kpɛ́n, akũ à gbɛ̃nɔ lè kakarana gwe dasidasi. 28 À pìńnɛ: Á dɔ̃ kũ
Yudanɔ zɛ́ vĩ ò yãkatɛ kũ buri pãndeo ari ò gɛ̃ ń ɔnnlo. Ama Luda mɔ̀mɛnɛ
màsun gbɛ̃ke gbãsĩ gwa ke mà a tɛ̃̀ boro. 29 A yã mɛ́ à tò kũ ò ma sisi, ma
su sikaa sari. Má ye mà yã kũ a ma sisiia ma sà. 30 Akũ Kɔnɛliu pì: A gɔrɔ
siikɔ̃den dí kũ matɛn adua kɛ ma bɛa ifãntɛ̃ mɔ̀ aakɔ̃ mandara'i. Akũ kãnto
ma gbɛ̃ke è zɛna ma arɛ à pɔ́kasa kũ àtɛn tɛ́ kɛ dana 31 à pì: Kɔnɛliu, Luda n
aduakɛnaa sì, n gbadanaa kàagu. 32 Ǹ gbɛ̃nɔ zĩ Yɔpa Simɔ kũ òdi pinɛ Pita
sísi. À kìpa Simɔ Ãna bɛa zaa ísira lɛ́a. 33 Akũ ma gbɛ̃nɔ zɩ̃̀mma gɔ̃̀nɔ. Lákũ n
su nà à kɛ̀ mana. Tera sà ó pínki ó kú la Luda dɔ̃naa gũn, de ò yã kũ Dikiri
ònnɛ ǹ owɛrɛ ma yãi.

Pita yã'onaa

34 Pita nà yã'onaaa à pì: Ma sì yãpura sà kũ Luda dì gbɛ̃ke wɛ́ gwaro.
35 Buri sĩnda pínki tɛ́ gbɛ̃ kũ àtɛn vĩna kɛnɛ, akũsɔ̃ àdi yã mana kɛ, ade yã
mɛ́ àdi káagu. 36 Á lɛ́gbãzã kũ Luda kɛ̀ Isarailanɔnɛ dɔ̃, à kɛna kãao nna
Yesu Kirisi gãi baaru nna kpàńnɛ. Àkũmɛ buri sĩnda pínki Dikiri ũ. 37 Á yã
kũ à kɛ̀ Yudea gu sĩnda pínki dɔ̃, lákũ à nàa nà zaa Galili Yahaya waazikɛna
da'itɛkɛna yã musu gbɛra. 38 Á dɔ̃ lákũ Luda a Nini pìsi Yesu Nazɛraa nà,
akũ à kú kũ gbãnao à gɛ̀ɛ wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo, à yã mana kɛ̀ńnɛ à gbɛ̃ kũ Ibilisi
ń ɔ fɛ̃̀ńnɛ ń kpɛnɔa wèrekɔ̃a, zaakũ Luda kú kãao. 39 Ókɔ̃nɔmɛ yã kũ à kɛ̀
Yudea bùsun kũ Yurusalɛmuo pínki sèedadenɔ ũ. Ò a lòko lía ò a dɛ̀, 40 akũ
Luda a vù gan a gɔrɔ aakɔ̃de zĩ à tò à a zĩda mɔ̀wɛrɛ. 41 Adi kɛ gbɛ̃ sĩnda
pínki mɛ́ à a èro, sé ókɔ̃nɔ kũ Luda gĩnakɛ à ó sɛ́ a sèedadenɔ ũ. A vuna gan
gbɛra o pɔ́ blè o í mì kãao. 42 Akũ à dàwɛrɛ ò waazi kɛ gbɛ̃nɔnɛ ò ońnɛ kũ
akãamɛ gbɛ̃ kũ Luda dìtɛ gbɛ̃ bɛ̃nɛnɔ kũ gyãwãndenɔ pínki yãkpatɛkɛri ũ.
43 Annabinɔ pínki a yã ò ò pì gbɛ̃ kũ ò a náani kènɔ durunnanɔ ni kɛ̃ḿma a
tɔ́ gãi.

Luda Nini kipana buri pãndenɔnɛ

44 Gɔrɔ kũ Pita kpɛ́ àtɛn yã pì ońnɛ, Luda Nini kìpa gbɛ̃ kũ òtɛn yã pì
manɔa ń pínki. 45 Yã pìi bò Yuda Yesude kũ ò sù kũ Pitaonɔ sarɛ, kũ bee
buri pãndenɔn Luda a Nini pìsiḿma gba ũ yãi. 46 Zaakũ ò mà òtɛn yãke
buri o òtɛn Luda yãbonsarɛ kɛnanɔ o. Akũ Pita pì: 47 Gbɛ̃ pìnɔ Luda Nini
lè lán ó bà. Dí mɛ́ ani fɔ̃ à gíńnɛ ò da'itɛ kɛɛ? 48 Akũ à pì ò da'itɛ kɛńnɛ kũ
Yesu Kirisi tɔ́o. Akũ ò wɛ́ kɛ̀a à gɔrɔ pla kɛ kũńwo.

11

Pita buri pãndenɔ yã gbãna Yuda Yesudenɔnɛ

1 Zɩ̃̀rinɔ kũ Yesude kũ ò kú Yudeanɔ mà lákũ buri pãndenɔ Luda yã sì
nà se. 2 Kũ Pita sù Yurusalɛmu, gbɛ̃ kũ ò zɛ̀ kũ tɔ̃̀zɔ̃yãonɔ a taari lè 3 ò pì:
N gɛ̃ gyɔfɔrɔdenɔ bɛa n pɔ́ blè kũńwo. 4 Akũ Pita fùtɛ àtɛn yã pì bɔkɔtɛńnɛ
zɛ́azɛa à pì: 5 Má kú Yɔpamɛ, matɛn adua kɛ, akũ ma wɛ́gupu è. Ma pɔ́ke
è lán biza zɔ̃kɔ̃ɔ bà, bà dɔdɔna a kusuru mɛ̀n siikɔ̃nɔa, à bò ludambɛ àtɛn
kipa ma kĩnaa. 6 Ma wɛ́ pɛ̀a tíii, ma nɔ̀bɔnɔ è a gũn, sɛ̃̀ntɛ pɔ́nɔ kũ pɔ́ kũ òdi
táa o kũ kùaonɔ kũ bãnɔ. 7 Akũ ma kòtoo mà ò pìmɛnɛ: Pita, ǹ futɛ ǹ dɛ ǹ só.
8 Akũ ma pì, agya Dikiri, tɛ̃̀ pɔ́ kesɔ̃ pɔ́ gbãsĩ ke dí gɛ̃ ma lɛ́n zikiro. 9 Kòtoo
pì bona ludambɛ gɛ̃̀n plade pì dɔ, pɔ́ kũ Luda kɛ̀kɛ à gɔ̃̀ swáswa, màsun a

tɛ̃ boro. 10 À kɛ̀ lɛ gɛ̃n aakɔ̃, akũ ò ɛ̀ra ò gà pínki ò tào ludambɛ. 11 Gɔrɔ
bire gɔ̃̀nɔ gbɛ̃nɔn aakɔ̃ kũ ò ń zĩma bona Sizarianɔ sù ɔn kũ má kún. 12 Akũ
Luda Nini pìmɛnɛ mà gɛ́ kũńwo sikaa sari. Ó gbɛ̃nɔ gbɛ̃nɔn suddo díkĩnanɔ
gɛ̀ɛ kũmao lɛɛlɛ se, akũ o gɛ̃ gbɛ̃ kũ à gbɛ̃ pìnɔ zĩ̀ma bɛa. 13 Akũ à òwɛrɛ
lákũ a malaikaa è nà, à bò à sùawa a kpɛ́n à òarɛ à gbɛ̃ zĩ Yɔpa à ma sísi,
14 de mà yã kũ ani a sura ba oarɛ, akãa kũ a bedenɔ ń pínki. 15 Kũ ma na
yã'onaaa, Luda Nini kìpańma lákũ à kìpawá káaku nà. 16 Akũ yã kũ Dikiri
ò dí dɔ̀magu kũ à pì, Yahaya gbɛ̃nɔ da'itɛ kɛ̀ kũ ío, akãa sɔ̃ áni ó da'itɛ kɛ
kũ Luda Ninio. 17 Lákũ Luda gba dokɔ̃nɔ kɛ̀ńnɛ kũ ókɔ̃nɔ kũ o Dikiri Yesu
Kirisi náani kɛ̀nɔ nà, dín ma ũ mà fɔ̃ mà gí Ludanɛɛ? 18 Kũ ò yã pìi mà, odi
yãke o doro, akũ ò Luda tɔ́ bò ò pì: O è Luda ɛ̀ra à buri pãndenɔ gbà zɛ́ dɔ
ò nɛ̀sɛ litɛ ò wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro le.

Antiɔkudenɔ zɛna kũ Yesuo

19 Wɛ́tãmmana kũ à fùtɛ Sitivĩ ga gbɛra mɛ́ à tò gbɛ̃nɔ fãkɔ̃a ò tà Fenisia
bùsun kũ Sipiru bùsuuo kũ Antiɔkuo, òtɛn Luda yã o Yudanɔnɛ ńtɛ̃nɛ.
20 Ama ń gbɛ̃kenɔ bi Sipiru bùsu kũ Sirɛni bùsuuo gbɛ̃nɔnɛ, akũ ò gɛ̀ɛ
Antiɔku òtɛn yã o buri pãndenɔnɛ se dɔ, òtɛn Dikiri Yesu baaru nna
kpáńnɛ. 21 Dikiri tɛn ɔ dańma, akũ gbɛ̃nɔ yã pìi sì dasidasi ò arɛ dɔ̀ Dikiria.

22 Akũ yã pì baaruu kà Yurusalɛmu sɔsi gbɛ̃nɔ kĩnaa, akũ ò Baanaba zĩ̀
Antiɔku. 23 Kũ à kà gwe, à è lákũ Luda arubarikaa kɛ̀ńnɛ nà, akũ a pɔ kɛ̀
nna. À lɛ́ dàńma ń pínki ò zɛ kũ Dikirio kũ nɛ̀sɛ mɛ̀n doo. 24 Baanaba bi gbɛ̃
manamɛ, Luda Nini kũ ludanaanikɛnaao pɛ̀kɛrɛa, akũ ò kàra Dikiri gbɛ̃nɔ
gũn dasidasi. 25 Akũ Baanaba gɛ̀ɛ Taasu de à Solu wɛtɛ. 26 Kũ à a lè, akũ à
sù kãao Antiɔku. Òdigɔ̃ kakara kũ sɔsi gbɛ̃nɔ dasidasi ògɔ̃ yã dańnɛ ari wɛ̃̀
do papana. Antiɔku gwen ò Yesu ìbanɔ sìsin Yesudenɔ ũ káaku.

27 Gɔrɔ kũ̀a annabinɔ bò Yurusalɛmu ò sù Antiɔku. 28 Ń gbɛ̃ kũ òdi pinɛ
Agabu fùtɛ à zɛ̀ à gĩnakɛ à nà zɔ̃kɔ̃ kũ ani ká andunia gũn pínki yã òńnɛ kũ
Luda Nini gbãnao. Kalaudiu kíblena gɔrɔn nàa pìi kà. 29 Akũ Yesudenɔ zɛ̀o
ò ń gbɛ̃ kũ ò kú Yudeanɔ kámaza kɛ lákũ baadi gbãna kà nà ò kpãzãńnɛ.
30 Akũ ò kɛ̀ lɛ ò Baanaba kũ Soluo zĩ̀o ò kpá ń gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔa.

12

Yamisi dɛna kũ Pita dana kpɛ́siranwo

1 Gɔrɔ kũ̀a kína Hɛrɔdu ɔ pɛ̀tɛ Yesude kenɔa pãsĩpãsĩ. 2 À Yuhana vĩ̀ni
Yamisi dɛ̀ kũ fɛ̃nɛdao. 3 Kũ à è yã bire kɛ̀ Yudanɔnɛ nna, akũ à ɛ̀ra à Pita
kũ̀ dɔ. À abirekũ kɛ̀ Burodi Futɛnasari dikpɛ zĩmɛ. 4 Kũ à Pita kũ̀, à a
dà kpɛ́siran à a nà sozanɔnɛ ń ɔĩ ò a dãkpã. Soza pìnɔ gã̀ do bi gbɛ̃nɔn
siisiikɔ̃mɛ lɛu siikɔ̃. À dìtɛ à yãkpatɛ kɛ kãao gbɛ̃nɔ wára Vĩnla dikpɛ gbɛra.
5 Akũ ò Pita kũna kpɛ́siran, ama sɔsi gbɛ̃nɔ tɛn adua kɛnɛ zɛnaa sari.

Pita bona kpɛ́siran

6 Zĩ kũ tó gu dɔ̀ kũ Hɛrɔdu ni bo kãao, zĩ birea gwãanin Pita tɛn i o soza
gbɛ̃nɔn planɔ dagura yĩna kũ mɔ̀kakɔ̃anaao mɛ̀n pla, akũsɔ̃ gbɛ̃nɔn planɔn
kú kpɛ́lɛlɛa òtɛn kpɛ́ pì dãkpã. 7 Kãnto gɔ̃̀nɔ Dikiri malaikaa gɛ̃̀ gwe, akũ
kpɛ́ pì pura kũ̀. À Pita lɛ̀ a gbãntɛrɛɛa à a vù à pì: Ǹ futɛ likalika. Akũ
mɔ̀kakɔ̃anaa pìnɔ bɔ̀tɛ a ɔa. 8 Akũ malaikaa pìi pìnɛ: Ǹ n uta da ǹ n kyate
kpá. Pita kɛ̀ lɛ, akũ malaikaa pìi pì: Ǹ n uta kakara ǹ kũ ǹ tɛ́mai. 9 Akũ
Pita bò à tɛ̀i. Adi yã kũ malaika tɛn kɛnɛ dɔ̃ yãpura ũro, àtɛn da átɛn nana

omɛ. 10 Ò gɛ̃tɛ gudãkpãri káakula kũ a pladeo, akũ ò kà bĩnilɛa. Bĩnilɛ pìi
gbà bi mɔ̀ɔmɛ, akũ à wɛ̃́ńnɛ kũ a zĩdao. Ò bɔ̀tɛ òtɛn gɛ̃ wɛ̃tɛn, akũ gwe
gɔ̃̀nɔ malaikaa pì Pita tò zɛ́da gũn. 11 Kũ Pita wɛ́ kɛ̃̀ à pì: Má dɔ̃ sãnsãn
sà kũ Dikiri a malaikaa zĩ̀ de à ma bo Hɛrɔdu ɔĩ kũ yã kũ Yudanɔ wɛ́ dɔi ò
kɛmɛnɛo pínki.
12 Kũ a laakarii sù, à gɛ̀ɛ Yuhana kũ òdi pinɛ dɔ Maaku da Mariama bɛa.
Ò kakarana gwe dasidasi òtɛn adua kɛ. 13 Kũ à gãnu gbà lɛ̀, akũ nɔgbɛ̃
zĩkɛri kũ òdi pinɛ Roda gɛ̀ɛ gwa. 14 Kũ à Pita kòtoo dɔ̃̀, pɔnna gũn adi zɛ́
wɛ̃ro, à bàa lɛ̀ à ɛ̀ra à gɛ̀ɛ à pìńnɛ Pita zɛ kpɛ́lɛlɛa. 15 Ò pìnɛ: Ĩa tɛn kámman
yá? Akũ à zɛ̀o kũ yãpuramɛ. Akũ ò pì: A malaikaamɛ. 16 Pita kpɛ́ àtɛn gbà
lɛ́. Kũ ò wɛ̃̀, ò a è, akũ yã pìi bò ń sarɛ. 17 Akũ à ɔ kɛ̀ńnɛ yáku ò yĩtɛ, akũ à
bàbańnɛ lákũ Dikiri a bo kpɛ́siran nà. Akũ à pì: À gɛ́ à o Yamisinɛ kũ ó gbɛ̃
kparanɔ. Akũ à bò à gɛ̀ɛ gu pãndea dɔ.
18 Kũ gu dɔ̀, zuka gbãna kà sozanɔ dagura òtɛn kɔ̃ lala: Bɔ́ mɛ́ à Pita lèe?
19 Hɛrɔdu pì ò a wɛtɛ. Kũ odi a lero, akũ à yã làla gudãkpãrii pìnɔa, akũ à
pì ò ń dɛdɛ.

Hɛrɔdu ganaa

Abire gbɛra Hɛrɔdu bò Yudea à gɛ̀ɛ à gɔrɔ pla kɛ̀ Sizaria. 20 À pɔ fɛ̃̀
Tayadenɔ kũ Sidɔ̃denɔi manamana, akũ gbɛ̃ birenɔ lɛ́dokɔ̃nɔ kɛ̀ ò sù a
gwa lɛɛlɛ. Ò gɛ̀ɛ kína pì bɛgwari Blasatu kĩnaa. Kũ Blasatu ń yãzɛ è, ò gɛ̀ɛ
lɛ́dokɔ̃nɔ kɛ kũ Hɛrɔduo, zaakũ ń bùsu pɔ́ble dì bo a bùsummɛ.
21 Kũ gɔrɔ kũ ò dìtɛ kà, Hɛrɔdu a kíble'utanɔ dà à gɛ̀ɛ à vùtɛ a tìntinnwa,
akũ à yã ò gbɛ̃nɔnɛ. 22 Gbɛ̃nɔ wiki lɛ̀ ò pì: Luda ke mɛ́ àtɛn yã o, adi
kɛ bisãsirinlo. 23 Gwe gɔ̃̀nɔ Dikiri malaika a lɛ̀ à a nɛ̀, kũ adi zɔ̃kɔ̃kɛ dɔ̃
Ludanɛro yãi, akũ a mɛ̀ɛ kɔ̀kɔɔ kà à gà.
24 Luda yã tɛ́n dagula àtɛn kara. 25 Baanaba kũ Soluo sɔ̃, kũ ò ń kámaza
yã kɛ̀kɛ ò làka, ò bò Yurusalɛmu ò Yuhana kũ òdi pinɛ Maaku sɛ̀ ò tà kãao.

13

Baanaba kũ Soluo zĩnaa

1 Annabinɔ kũ yãdannɛrinɔn kú Antiɔku sɔsi gbɛ̃nɔ tɛ́, ń tɔ́n Baanaba
kũ Simɛɔ kũ òdi pinɛ Bárasirao kũ Sirɛni bùsu gbɛ̃ Lusiuo kũ Manaɛ kũ à
nɛ́ blè kũ kína Hɛrɔduo lɛɛlɛ kũ Soluo. 2 Gɔrɔ kũ òtɛn donyĩ kɛ Dikirinɛ kũ
lɛ́yĩnaao, Luda Nini pì: À Baanaba kũ Soluo ditɛ ńdona zĩ kũ ma ń sɛ́a yãi.
3 Kũ ò lɛ́ yĩ̀ ò adua kɛ̀, akũ ò ɔ dìdim̀ma ò ń gbárɛ, ò dà zɛ́n.

Kunna Sipiru bùsun

4 Kũ Luda Nini Baanaba kũ Soluoo zĩ̀ lɛ, ò gɛ̀ɛ Sɛlusia. Zaa gwe ò gɛ̃̀
gó'itɛn ò gɛ̀ɛ Sipiru bùsun. 5 Kũ ò kà Salami, ò Luda yã waazi kɛ̀ Yudanɔ
aduakɛkpɛnɔ gũn. Yuhana Maaku kú kũńwo kpanyĩri ũ. 6 Ò gɛ̃tɛ luan
pìla ari Pafɔ, akũ ò kpàkũ kũ Yuda dabokɛri kũ à de annabi ɛ́kɛ ũo gwe.
A tɔ́n Yesunɛ. 7 Àdigɔ̃ kú kũ bùsuu pì gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Sɛgiu Pɔluo. Gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ
pì bi ɔ̃ndɔ̃riimɛ, akũ à Baanaba kũ Soluo sìsi kũ à ye à Luda yã ma yãi.
8 Dabokɛrii pì tɔ́n Ɛlima kũ Giriki yão. À ibɛrɛɛ sɛ̀ kũńwo, àtɛn wɛtɛ à gbɛ̃
zɔ̃kɔ̃ pì sã vú de àsun Yesu náani kɛro yãi. 9 Akũ Solu kũ òdi pi dɔ Pɔlu, Luda
Nini dìdia, akũ a wɛ́ pɛ̀ Ɛlimaa à pì: 10 Ibilisi nɛ́nɔ doke kemɛ n ũ! Mana sĩnda
pínki kparaside! Bisãsiri kũ yã vãni sĩnda pínki pɛ̀kɛrɛa! Wɛ́zɛ̃ri pãsĩ! Ĩni
Dikiri zɛ́ súsu litɛna kpɛdangara tóroo? 11 Tera sà Dikiri ni ɔ kútɛmma de

ǹ vı̀na kũ. Ĩni gɔrɔ pla kɛ kũ ifãntɛ̃'enaao. Gwe gɔ̀nɔ Ɛlima wɛ́ gɔ̀ dãadãa,
gusira kùtɛa. Akũ àtɛn ɔ mátɛmatɛ à gbɛ̃ wɛtɛ à a ɔ kũ. 12 Kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì yã
kũ à kɛ̀ɛ pìi è, à Dikiri náani kɛ̀, zaakũ Dikiri yã kũ Pɔlu dànɛ a kũ̀ gbãna.

Kunna Antiɔku kũ à kú Pisidia bùsun

13 Akũ Pɔlu gɛ̃̀ gó'itɛn kũ a gbɛ̃nɔ ò bò Pafɔ ò gɛ̀ɛ Pɛga, Pamfilia bùsun.
Gwen Yuhana Maaku ń tón à ɛ̀ra à tà Yurusalɛmu. 14 Bona Pɛga ò gɛ̀ɛ
Antiɔku kũ à kú Pisidia bùsun. Kámmabogɔrɔ zĩ ò gɛ̀ɛ ò vùtɛ aduakɛkpɛn.
15 Doka kũ annabinɔ takadanɔ kyókɛnaa gbɛra aduakɛkpɛ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ gbɛ̃
zı̀ à pìńnɛ: Gbɛ̃nɔ, tó á karana yãke vĩ à o gbɛ̃nɔnɛ, à o. 16 Akũ Pɔlu fùtɛ à ɔ
kɛ̀ńnɛ à pì: Isarailanɔ kũ buri pãnde donyĩrinɔ, à ma yã ma. 17 Isarailanɔ
Luda ó dizinɔ sɛ̀, akũ à ń buri kàra kũ ò kú Misila bùsun. Akũ à bò kũńwo
gwe kũ a gbãna zɔ̃kɔ̃ɔ. 18 À ń gwa gbárannan lán wɛ̃̀ bupla taka bà. 19 À
gbãna blè Kanaanɔ bùsu buri mɛ̀n supplanɔa, akũ à ń bùsuu pìi kpàḿma.
20 A pínki kà wɛ̃̀ wàa pla kpɛ́ bupla akuri taka bà. Abire gbɛra à yãgɔ̃gɔ̃rinɔ
dìtɛńnɛ ari à gɛ̀ɛ pɛ́ annabi Samuɛlia. 21 Kũ ò kína gbɛ̀ka, akũ Luda Kisi
nɛ́ Solu, Biliaminu buri dìtɛńnɛ. À kpata blè wɛ̃̀ bupla, 22 akũ Luda a bò
kpatan à Dauda kà a gɛ̃nɛ ũ. Luda Dauda yã ò à pì a lè Yɛsɛ nɛ́ Dauda
laasun pɔ kɛ̀arɛ, ani a pɔyeina pínki yã kɛmɛ. 23 A buri gũn à Yesu bòn
Isarailanɔnɛ Surabari ũ lákũ à a lɛ́ sɛ̀ nà. 24 Ari Yesu pì gɔ̃ gɛ́ su Yahaya
gĩnakɛ à waazi kɛ̀ Isarailanɔnɛ ń pínki, à òńnɛ ò ń nɛ̀sɛ litɛ ò da'itɛ kɛ. 25 Kũ
Yahaya zĩ ye à láka à pì: Dín átɛn da má de a ũu? Gbɛ̃ kũ átɛn wɛ́ dɔin ma
ũro. À ma! Ade tɛn su ma gbɛra, mádi ká mà a kyate bobonɛro.
26 Ma gbɛ̃nɔ, Ibrahĩ burinɔ kũ buri pãnde donyĩrinɔ, ókɔ̃nɔn Luda
surabana yã díkĩna kpã̀zãwɛrɛ. 27 Yurusalɛmudenɔ kũ ń gbãnadenɔ dí
Yesu dɔ̃ro, odi annabinɔ takada kũ òdigɔ̃ a kyó kɛ kámmabogɔrɔ zĩ pínki zɛ́
dɔ̃ro, akũ ò tò annabii pìnɔ yã pàpa ò yã dàala. 28 Odi yãke lea kũ à kà ò a
dɛro, akũ ò wɛ́ kɛ̀ Pilatia de ò a dɛ. 29 Kũ ò yã kũ ò kɛ̃̀ a yã musu kɛ̀ pínki, ò
a kìpa lía ò a wùtɛ miran. 30 Ama Luda a vù bona gan. 31 A gɔrɔ pla kɛnaa
gũn à bò à sù gbɛ̃ kũ ò bò Galili ò gɛ̀ɛ kãao Yurusalɛmunɔa. Mɔ́kɔ̃nɔmɛ a
sèedadenɔ ũ gbɛ̃nɔnɛ. 32 Ókɔ̃nɔ sɔ̃, o su a baaru nna kpáárɛ. Lákũ Luda lɛ́ sɛ̀
ó dizinɔnɛ nà 33 à kɛ̀ ókɔ̃nɔ kũ ó de ń buri ũnɔnɛ, à Yesu vù lán ò ò Zabura
plade gũn nà. Luda pì:
Ma nɛ́mɛ n ũ,
gbãran ma n i.
34 Adi yagi kɛro, ama Luda a vù bona gan lákũ Luda ò nà yã à pì:
Mani kúadona arubarika kɛárɛ yãpura
lákũ ma ò Daudanɛ nà.
35 Akũ ò ò gukea dɔ ò pì:
Ĩni we n gbɛ̃ kũ à kú adona yagi kɛro.
36 Dauda sɔ̃ à Luda pɔyenyĩnaa kɛ̀ a gɔrɔa, à gà ò a mira kpàkũsũ kũ a dizinɔ
pɔ́o, akũ à yagi kɛ̀. 37 Gbɛ̃ kũ Luda a vù bona gan pì dí yagi kɛro. 38 Ma
gbɛ̃nɔ, àgɔ̃ dɔ̃ kũ durunnanɔ kɛ̃mmana waazi kũ ótɛn kɛárɛ bò Yesu gãimɛ.
39 Musa doka dì fɔ̃ à tò Luda yã bo kũńwo nnaro, ama Luda dì tó yã bo
kũ gbɛ̃ kũ òtɛn Yesu náani kɛnɔ nna a pínki gũn. 40 À laakari kɛ, de yã kũ
annabinɔ ò sún á lero 41 ò pì:
À ma, ákɔ̃nɔ lalandikɛrinɔ,
à kɛ gìri à kakatɛ,
zaakũ mani yãke kɛ á gɔrɔa.

Bee tó ò òárɛ, áni síro.
42 Kũ Pɔlu kũ Baanabao tɛn bɔtɛ aduakɛkpɛn, ò wɛ́ kɛ̀ḿma ò ɛra ò su yã
pì ońnɛ kámmabogɔrɔ làa dɔ. 43 Kũ òtɛn fãkɔ̃a, Yudanɔ kũ gbɛ̃ kũ òdi donyĩ
kɛ kũńwonɔ bò ò tɛ̀ Pɔlu kũ Baanabaooi dasi. Ò yã òńnɛ ò lɛ́ dàḿma, de ògɔ̃
gɛ́ arɛ kũ gbɛ̃kɛ kũ Luda kɛ̀ńnɛo.
44 Kámmabogɔrɔ làa wɛ̃tɛdenɔ kàkara ń pínki ò sù Dikiri yã ma. 45 Kũ
Yudanɔ pari è lɛ, ò nɛ̀sɛgɔ̃baa kpà manamana, akũ òtɛn Pɔlu yã ɛ́kɛ bo òtɛni
a sɔ̃sɔ̃. 46 Akũ Pɔlu kũ Baanabao yã òńnɛ kũ swɛ̃̀gbãnao ò pì: Ákɔ̃nɔn à kũ̀
ò Luda yã oárɛ káaku gĩa. Zaakũ a gii átɛn da ádi ká à wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro
lero, óni ɛra ò arɛ dɔ buri pãndenɔa sà. 47 Zaakũ Dikiri yã dí dìtɛwɛrɛ à pì:
Ma n ditɛ gupura ũ buri pãndenɔnɛ,
de ǹ gɛ́ kũ surabana yão ari zĩtɛ lɛ́a.
48 Kũ buri pãndenɔ yã pìi mà, ń pɔ kɛ̀ nna ò bɛ̀ɛrɛɛ lì Dikiri yãnɛ, akũ gbɛ̃
kũ Luda ń dítɛ wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro pɔ́ ũnɔ Yesu náani kɛ̀.
49 Akũ Dikiri yã dà bùsuu pìla pínki. 50 Yudanɔ ɔ zɔ̃̀ buri pãnde nɔgbɛ̃
donyĩri bɛ̀ɛrɛdenɔi kũ wɛ̃tɛ gbãnadenɔo, akũ ò wɛ́ tã̀ Pɔlu kũ Baanabaooa
ò pɛ̀ḿma ń bùsun. 51 Ò lukutɛ̃ kpùkɛkpukɛ ń gbánɔa ń tona kũ Ludao sèeda
ũ, akũ ò gɛ̀ɛ Ikɔniu. 52 Yesudenɔ sɔ̃, Luda Nini pɛ̀kɛrɛḿma kũ pɔnnao.

14

Kunna Ikɔniu

1 Ò kɛ̀ Ikɔniu lákũ òdi kɛ nà, ò gɛ̃̀ Yudanɔ aduakɛkpɛn ò yã ò ari Yudanɔ
kũ buri pãndenɔ Dikiri náani kɛ̀ dasidasi. 2 Akũ Yuda kũ ò gì yã pì síinɔ
buri pãndenɔ sã vù Yesudenɔnɛ ò ibɛrɛɛ sɛ̀ kũńwo. 3 Bee kũ abireo Pɔlu
kũ Baanabao gɔrɔ pla kɛ̀ gwe ò Dikiri yã ò kũ swɛ̃̀gbãnao, akũ Dikiri ń
gbá zɛ́ ò sèedanɔ kũ daboyãnɔ kɛ̀, kũ à yãpura kpà a gbɛ̃kɛyã kũ òtɛn oa.
4 Akũ wɛ̃tɛdenɔ kɛ̃̀kɛ̃kɔ̃a, gbɛ̃kenɔ zɛ̀ kũ Yudanɔ, gbɛ̃kenɔ sɔ̃ kũ zĩ̀rinɔ. 5 Akũ
Yudanɔ kũ buri pãndenɔ kũ ń gbãnadenɔ zɛ̀o ò wɛ́ tãḿma ò ń pápa kũ
gbɛ̀ɛo. 6 Kũ Pɔlu kũ Baanabao ń yã dɔ̃̀, akũ ò bàa sì ò tà Likaonia bùsu
wɛ̃tɛnɔ gũn, Lisitira kũ Dɛbio kũ ń lakutunɔ. 7 Akũ ò kpɛ́ òtɛn baaru nna
pì kpáńnɛ gwe.

Kunna Lisitira

8 Gɔ̃gbɛ̃ ke kú Lisitira a gbánɔ íbana. Zaa lákũ ò a ì nà ɛrɛɛmɛ, adi táa o
zikiro. 9 Àtɛn sã kpá Pɔlu yãi, akũ Pɔlu wɛ́ pɛ̀a tíii, à è a ludanaanikɛnaa kà
à a werekɔ̃a, 10 akũ à pìnɛ kũ kòto gbãnao: Ǹ futɛ ǹ zɛ n gbáa. Akũ à vĩ̀ à zɛ̀
à nà táa'onaa. 11 Kũ gbɛ̃nɔ è lákũ Pɔlu kɛ̀ nà, akũ ò wiki kàkara kũ Likaonia
yão ò pì: Tãnanɔ lì bisãsirinɔ ũ ò kìpawá. 12 Ò tɔ́ kpà Baanabanɛ Zusu, Pɔlu
sɔ̃ Ɛmɛsi kũ àkũ mɛ́ àdi dońnɛ arɛ kũ yã'onaao yãi. 13 Zusu pì kpɛ́ kú wɛ̃tɛ
kpɛ, akũ a gbàgbarii sù kũ zùsa kũ ò lávu zãblebɔɔ kɛ̀ńnɛnɔo wɛ̃tɛ bĩnilɛa. À
ye gbɛ̃nɔ sa oo zĩ̀rinɔa. 14 Kũ Baanaba kũ Pɔluo yã pìi mà, ò ń utanɔ gàga
ò kɛ̃̀kɛ̃, akũ ò sì gbɛ̃nɔ tɛ́ kũ wikio 15 ò pì: Gbɛ̃nɔ, bɔ́ yã mɛ́ à tò átɛn kɛ lɛɛ?
Bisãsirinɔn ó ũ se lán á bà. Baaru nnan ótɛn kpáárɛ, de à kpɛ li pɔ́ gina
dínɔnɛ à arɛ dɔ Luda Wɛ̃̀ndidea. Àkũ mɛ́ à musu kɛ̀ kũ zĩtɛo kũ ísirao kũ pɔ́
kũ ò kú a gũnnɔ pínki. 16 À buri sĩnda pínki tò yã ò ń zĩda zɛ́ sɛ̀. 17 Bee kũ
abireo à a zĩda mɔ̀árɛ yãmanakɛnaa gũn. Àdi tó legũ maárɛ de à pɔ́ kɛ̃ a
gɔrɔa. Àdi á gba pɔ́ble dasi de àgɔ̃ kú pɔnna gũn. 18 Bee kũ yã bire onaao,
gbãna kũ gbãnao ò gbasa ò gì gbɛ̃nɔnɛ ò sa oḿma.

19 Akũ Yudanɔ bò Antiɔku kũ Ikɔniuo ò sù ò gbɛ̃nɔ sã vù. Akũ ò Pɔlu
pàpa kũ gbɛ̀ɛo ò a gàtɛ ò bò kãao wɛ̃tɛ kpɛ, òtɛn da à gàmɛ. 20 Kũ Yesudenɔ
kàkarai, akũ à fùtɛ à gɛ̃̀ wɛ̃tɛ gũn. Kũ gu dɔ̀, àpii kũ Baanabao gɛ̀ɛ Dɛbi.

Zĩ̀rinɔ tana Antiɔku

21 Kũ ò baaru nna kpàńnɛ wɛ̃tɛ pìi gũn, ò gbɛ̃nɔ lè dasidasi. Akũ ò ɛ̀ra
ò gɛ̀ɛ Lisitira kũ Ikɔniuo kũ Antiɔkuo, 22 òtɛn Yesudenɔ gba gbãna, òtɛn lɛ́
dańma ò wɛ́ tã Yesu náanikɛnaaa ò pì: Séde ò wari kɛ manamana, gbasa ò
gɛ̃ kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũn. 23 Ò gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ dìtɛńnɛ sɔsi kũ sɔsio, akũ
ò adua kɛ̀ńnɛ kũ lɛ́yĩnaao ò ń ná Dikiri kũ ò a náani kɛ̀ ɔĩ.

24 Kũ ò bɔ̀tɛ Pisidia bùsu kpa, akũ ò kà Pamfilia bùsun. 25 Ò Luda yã
ò Pɛga, akũ ò gɛ̀ɛ Atalia. 26 Gwen ò gɛ̃̀ gó'itɛn ò tà Antiɔku, gu kũ ò ń ná
Ludanɛ a ɔĩ yã, de à gbɛ̃kɛ kɛńnɛ zĩ kũ ò kɛ̀ ò làka tera yã musu. 27 Kũ ò kà,
ò sɔsi gbɛ̃nɔ kàkara ò yã kũ Luda kɛ̀ńnɛ gbã̀ńnɛ pínki, lákũ à buri pãndenɔ
gbà zɛ́ ò a náani kɛ̀ nà. 28 Akũ ò gɔrɔ pla kɛ̀ kũńwo gwe.

15

Yãgɔ̃gɔ̃na Yurusalɛmu

1 Gbɛ̃kenɔ bò Yudea ò sù Antiɔku, akũ ò yã dà Yesudenɔnɛ ò pì: Tó ádi tɔ̃̀
zɔ̃ lákũ Musa dìtɛ nàro, áni surabana lero. 2 Pɔlu kũ Baanabao zuka kàńyĩ
ò lɛ́kpakɔ̃a kɛ̀ kũńwo manamana yã pìi musu. Akũ Yesudenɔ zɛ̀o Pɔlu kũ
Baanabao kũ ń gbɛ̃kenɔ gɛ́ Yurusalɛmu de ò yã pì gɔ̃gɔ̃ kũ zĩ̀rinɔ kũ gbɛ̃
zɔ̃kɔ̃nɔ. 3 Ò gɛ̀ɛ ò zɛ̀ńnɛ, akũ ò bɔ̀tɛ Fenisia kũ Samariao bùsu kpao. Ò buri
pãndenɔ nɛ̀sɛlitɛna yã bàba ń gbɛ̃nɔnɛ gwe, akũ ń pɔ kɛ̀ nna manamana.
4 Kũ ò kà Yurusalɛmu, sɔsi gbɛ̃nɔ kũ zĩ̀rinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ gbãnakɛ kpàńyĩ,
akũ ò yã kũ Luda kɛ̀ńnɛ pínki baaruu kpàńnɛ. 5 Akũ Farisi Yesude kenɔ fùtɛ
ò pì: Séde buri pãndenɔ tɔ̃̀ zɔ̃, ò ońnɛ ògɔ̃ Musa doka kũna. 6 Akũ zĩ̀rinɔ kũ
gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kɔ̃ kàkara òtɛn yã pì gwa. 7 Kũ yãgɔ̃gɔ̃naa gbã̀na kũ̀, Pita fùtɛ à
pìńnɛ: Ma gbɛ̃nɔ, á dɔ̃ kũ Luda ma ditɛ á tɛ́ à gìi kɛ̀, de buri pãndenɔ Yesu
baaru nna ma ma lɛ́n ò a náani kɛ. 8 Luda gbɛ̃ sĩnda pínki nɛ̀sɛ dɔ̃, akũ à ń
gbá a Nini ń sinaa sèeda ũ lákũ à ó gbá nà. 9 Luda dí ń ditɛ dodo kũ ókɔ̃nɔro.
À ń nɛ̀sɛɛ pìpińnɛ kũ ò Yesu náani kɛ̀ yãi. 10 Bɔ́ yã mɛ́ à tò átɛn Luda lɛ́ átɛn
gwa teraa? Aso kũ ó dizinɔ fùa ò sɛ́ kũ ókɔ̃nɔn á ye à dińnɛ yá? 11 Lɛnlo! Ó
sì kũ óni surabana le Dikiri Yesu gbɛ̃kɛ yãi lán mɔ́kɔ̃nɔ bà se.

12 Gbɛ̃nɔ kɛ̀ kítikiti ń pínki, akũ ò sã kpà Baanaba kũ Pɔluooi, òtɛn sèedanɔ
kũ daboyã kũ Luda kɛ̀ ń gãi buri pãndenɔ tɛ́nɔ ońnɛ. 13 Kũ ò yã ò ò làka,
Yamisi fùtɛ à yã ò à pì: Ma gbɛ̃nɔ, à ma yã ma. 14 Simɔ ò lákũ Luda wɛ́ pã̀
buri pãndenɔla káaku nà à gbɛ̃nɔ sɛ̀ ń tɛ́ a pɔ́ ũ. 15 Annabinɔ yãnɔ kɔ̃ sɛ̀ kũ
abireo, zaakũ ò pì:
16 Abire gbɛra mani ɛra mà su mà Dauda bɛzĩ bo,
mani a guforo kɛkɛ mà tata mà a futɛ,
17 de bisãsiri kparanɔ ma ki wɛtɛ,
buri pãnde gbɛ̃ kũ ma tɔ́ kúḿma pìnɔ ń pínki.
Dikiri kũ àtɛn yã pì kɛ mɛ́ à ò,
18 àkũ mɛ́ à tò ò yã pì dɔ̃ zaa káaku.
19 A yã mɛ́ à tò ma è à mana ò yã kũ à zĩ'ũ ditɛ buri pãnde kũ òtɛn arɛ dɔ
Ludaanɔnɛro. 20 Ò takada kɛ̃ńnɛ ò mì kɛ̃ tãna pɔ́blea kũ pãpãkɛnaao kũ
nɔ̀bɔ kùtukpanasario kũ aruo. 21 Zaakũ à gìi kɛ̀ kũ òdigɔ̃ Musa takada kyó

kɛ aduakɛkpɛnɔ gũn kámmabogɔrɔ zĩ pínki òdigɔ̃ a doka waazi kɛ wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo.

Gbɛ̃nɔ zĩna buri pãnde Yesudenɔa

22 Akũ zĩ̀rinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ sɔsi gbɛ̃nɔ pínki zɛ̀o ò gbɛ̃nɔ bo ń tɛ́ ò ń zĩ
Antiɔku kũ Pɔluo kũ Baanabao. Akũ ò ń arɛde kenɔ bò, Yudasi kũ òdi pinɛ
Baasaba kũ Silasio. 23 Ò ń zĩ kũ takadao, yã kũ ò kɛ̃̀ a gũnn dí:

Ókɔ̃nɔ zĩ̀rinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ o fɔ kpà ákɔ̃nɔ ó gbɛ̃ kũ ò de buri pãnde
ũnɔa zaa Antiɔku kũ Siria bùsuuo kũ Silisia bùsuuo. 24 O mà ó gbɛ̃kenɔ
gɛ̀ɛ á kĩnaa ó lɛ́ sari, ò á nɛ̀sɛɛ yàkaárɛ ò á dá bídin ń yã'onaa gũn. 25 Akũ
o lɛ́dokɔ̃nɔ kɛ̀ o zɛo kũ ò gbɛ̃nɔ bo ò ń zĩáwa kũ ó gbɛ̃ yenyĩdenɔ Baanaba
kũ Pɔlu 26 kũ ò gì ń wɛ̃̀ndiii ó Dikiri Yesu Kirisi tɔ́bona yãiio. 27 A yã
mɛ́ à tò ótɛn Yudasi kũ Silasio zĩáwa, de ò yã kũ o kɛ̃̀ takadan oárɛ kũ
lɛ́o. 28 Zaakũ Luda Nini kũ ókɔ̃nɔ o zɛo òsun aso ke diárɛro, séde pɔ́ kũ
à zɛ́ vĩ díkĩnanɔ. 29 À mì kɛ̃ nɔ̀bɔ kũ ò sa òo tãnaaa kũ aruo kũ nɔ̀bɔ
kùtukpanasario kũ pãpãkɛnaao. À mana à mì kɛ̃ adinɔa. Ò kɔ̃ e aafia!

30 Akũ ò ń gbárɛ ò gɛ̀ɛ Antiɔku. Ò sɔsi gbɛ̃nɔ kàkara ń pínki, akũ ò takada
pìi kpàḿma. 31 Kũ ò a kyó kɛ̀, akũ ń pɔ kɛ̀ nna manamana kũ nɛ̀sɛyĩdakũna
yã pìio. 32 Yudasi kũ Silasio bi annabinɔmɛ, akũ ò lɛ́ dà ń gbɛ̃ pìnɔa
manamana ò ń gbá gbãna. 33 Kũ ò gɔrɔ pla kɛ̀ gwe, Yesudenɔ lɛ́ zàḿma,
akũ ò tà ń zĩ̀rinɔ kĩnaa aafia. 34-35 Pɔlu kũ Baanabao gɔ̃̀ Antiɔku. Kũ gbɛ̃
dasi pãndenɔ ò Dikiri yã dàńnɛ, ò baaru nna kpàńnɛ.

Pɔlu kũ Baanabao kɛ̃kɔ̃anaa

36 Gɔrɔ pla gbɛra Pɔlu pì Baanabanɛ: Ò ɛra ò gɛ́ ó gbɛ̃nɔ gwa wɛ̃tɛ kũ
o Dikiri yã waazi kɛ̀n yãnɔ gũn, ògɔ̃ dɔ̃ lákũ ò kun nà. 37 Baanaba ye à
Yuhana Maaku sɛ́ à gɛ́ kũńwo, 38 akũ Pɔlu tɛn da à mana ò gbɛ̃ kũ à kɛ̃̀ḿma
Pamfilia à gì tɛ́ńyĩ ń zĩ gũn sɛ́ doro. 39 Kũ odi kɔ̃ yã maro, akũ ò kɛ̃̀kɔ̃a.
Baanaba Maaku sɛ̀ ò gɛ̃̀ gó'itɛn ò gɛ̀ɛ Sipiru. 40 Akũ Pɔlu Silasi sɛ̀. Yesudenɔ
ń ná Dikirinɛ a ɔĩ de à gbɛ̃kɛ kɛńnɛ, akũ ò dà zɛ́n, 41 ò gɛ̃̀tɛ Siria kũ Silisiaola
ò sɔsi gbɛ̃nɔ gbà gbãna.

16

Pɔlu wɛ̃tɛgɛna kũ Timɔtio kũ Silasio

1 Pɔlu kà Dɛbi kũ Lisitirao. Gwen Yesude ke kun a tɔ́n Timɔti. A da bi
Yuda Yesudemɛ, a de sɔ̃ bi Girikimɛ. 2 A tɔ́ nna Yesude kũ ò kú Lisitira kũ
Ikɔniuonɔ kĩnaa. 3 Pɔlu ye à gɛ́ kãao, akũ a tɔ̃̀ɔ zɔ̃̀nɛ Yuda kũ ò kú wɛ̃tɛ pìnɔ
gũnnɔ yãi, zaakũ ń pínki dɔ̃ kũ a de bi Girikimɛ. 4 Wɛ̃tɛ kũ ò gɛ̀ɛn pínki, ò
yã kũ zĩ̀rinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ dìtɛ Yurusalɛmu ò sɔsi gbɛ̃nɔnɛ ògɔ̃ kũna. 5 Akũ
òtɛn gbãna kũ ń ludanaanikɛnaa gũn òtɛn dasi kũ lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà.

Pɔlu wɛ́gupu'ena Toroasi

6 Luda Nini gìńnɛ ò gɛ́ Luda yã o Asia bùsun, akũ ò gɛ̃̀tɛ Firigia kũ Galatia
bùsunɔola. 7 Kũ ò kà Misia bùsu lɛ́n, ò ye ò gɛ̃ Bitinia bùsun, akũ Yesu
Nini dí weńnɛro. 8 Kũ ò gɛ̃̀tɛ Misia bùsula, akũ ò kà Toroasi. 9 Gwãani
Pɔlu Masedonia bùsu gbɛ̃ke è zɛna wɛ́gupu'enaa gũn, àtɛn kútɛ kɛnɛ à
pì: Ǹ bikũ ǹ su ó kĩnaa Masedonia ǹ kpawái. 10 Kũ à wɛ́gupu è lɛ, akũ o
Masedonia soru kɛ̀ gɔ̃̀nɔ, zaakũ o dɔ̃̀ sà kũ Luda mɛ́ àtɛni ó sísi ò gɛ́ baaru
nna kpáńnɛ.

Lidia Yesu zɛ́ sɛnaa

11 Akũ o gɛ̃ gó'itɛn Toroasi o mìi pɛ̀ Samɔtarasia. Kũ gu dɔ̀ o ka Nɛapɔli.
12 Bona gwe o gɛ Filipi. Àkũmɛ Masedonia bùsu kpado pì wɛ́ra ũ, kũ
Romudenɔn vĩ. Akũ o gɔrɔ pla kɛ̀ wɛ̃tɛ pìi gũn. 13 Kámmabogɔrɔ zĩ o bo
wɛ̃tɛ kpɛ o gɛ swa sarɛ, gu kũ o mà aduakɛki kunwa. Akũ o vutɛ o yã ò
nɔgbɛ̃ kũ ò kakarana gwenɔnɛ. 14 Nɔgbɛ̃ ke kú gwe òdi pinɛ Lidia. Tiatira
gbɛ̃mɛ, biza wɛ́ tɛ̃ra búgu yìariimɛ, akũsɔ̃ Luda donyĩriimɛ. Àtɛn yã kũ Pɔlu
tɛn o ma, akũ Dikiri a swɛ̃ɛ wɛ̃nɛ à yã pìi sì. 15 À da'itɛ kɛ̀ kũ a bɛdenɔ, akũ
à wɛ́ kɛ̀wá à pì: Tó a ma Dikiri náanikɛnaa sì, à mɔ́ à kipa ma bɛa. Akũ o a
yãze è.

Pɔlu kũ Silasio dana kpɛ́siran Filipi

16 Zĩkea kũ ótɛn gɛ́ aduakɛkia, o dakarɛ kũ zɔ̀nɔgbɛ̃ kũ à mlɛ̃̀ tãna vĩo. A
dikirinɔ dì ɔgɔ le manamana a ziayã'onnɛnaa musu. 17 Akũ à bò à tɛ́wái,
ókɔ̃nɔ kũ Pɔluo, àtɛn wiki lɛ́ à pì: Gbɛ̃ dínɔ bi Luda Musude zɔ̀blerinɔmɛ,
òtɛn surabana zɛ́ kpàkpa kɛárɛ. 18 Àdigɔ̃ kɛ lɛ lán gu dìgɔ̃ dɔ nà, akũ Pɔlu
kpàsa kãao. À lìtɛ à pì tãna pìinɛ: Ma ònnɛ kũ Yesu Kirisi tɔ́o ǹ goa. Akũ à
gòa gɔ̃̀nɔ.

19 Kũ a dikirinɔ dɔ̃ ń àrelena a yã musu wɛ́dɔinaa làka, akũ ò Pɔlu kũ
Silasioo kũ̀ ò ń gátɛ ò gɛ̀ɛ kũńwo gbãnadenɔ kĩnaa ɛtɛ gũn. 20 Ò gɛ̀ɛ kũńwo
yãkpatɛkɛrinɔ kĩnaa ò pì: Gbɛ̃ dínɔ bi Yudanɔmɛ, òtɛni ó wɛ̃tɛ yakawɛrɛ.
21 Futɛokarayã kũ ókɔ̃nɔ Romudenɔ doka gìi ò sí ke ò kɛn òtɛn dańnɛ.
22 Pari fùtɛńyĩ, akũ yãkpatɛkɛri pìnɔ pì ò ń pɔ́nɔ bońma ò ń lɛ́lɛ gòoo. 23 Kũ
ò gbɛ̃na mana kɛ̀ńnɛ, akũ ò ń dá kpɛ́siran ò pì kpɛ́ pìi dãkpãriinɛ à ń dãkpã
manamana. 24 Kũ ò ònɛ lɛ, akũ à ń dá kpɛ́ tú à ń gbánɔ yĩ̀ lía gíngin.

25 Lizãndo gũn Pɔlu kũ Silasio tɛn adua kɛ òtɛn lɛ̀ sí Ludanɛ, gbɛ̃ kparanɔ
tɛn sã kpá ń yãi. 26 Kãnto zĩtɛ yĩ̀gãyĩgã kũ gbãnao ari kpɛ́ pìi gbĩ̀nɔ kɛ̀ gìri.
Gwe gɔ̃̀nɔ a gbànɔ wɛ̃̀wɛ̃ pínki, akũ purusunanɔ mɔ̀kakɔ̃ananɔ bɔ̀tɛḿma
pínki. 27 Kũ kpɛ́ dãkpãrii pìi vù, à gbànɔ è wɛ̃wɛ̃na pínki, akũ à a fɛ̃nɛda
wòto à ye à a zĩda dɛ, zaakũ àtɛn da purusunanɔ bàa sìmɛ. 28 Akũ Pɔlu
pũ̀tã kũ kòto gbãnao à pì: Ǹsun n zĩda kari boro. Ó kú la ó pínki. 29 Kpɛ́
dãkpãrii pìi pì ò mɔ́ fitilaao, akũ à sì ń tɛ́ kũ bàao à kùtɛ Pɔlu kũ Silasio arɛ
àtɛn lukaluka. 30 À bò kũńwo bàai, akũ à pì: Marenɔ, deran mani kɛ mà
surabana lee? 31 Ò pìnɛ: Ǹ Dikiri Yesu náani kɛ ĩni surabana le, mɔkɔ̃n kũ
n bedenɔ á pínki. 32 Akũ ò Dikiri yã ònɛ kũ a bedenɔ ń pínki. 33 Lizãndo
kũ̀a kpɛ́ dãkpãrii pì ń sɛ́ à gɛ̀ɛ à ń bɔ̀nɔ pìpińnɛ, akũ à da'itɛ kɛ̀ gɔ̃̀nɔ kũ a
gbɛ̃nɔ ń pínki. 34 Akũ à gɛ̃̀ kũńwo a bɛa à pɔ́ble kɛ̀ńnɛ. Àpii kũ a bedenɔ, ń
pɔ kɛ̀ nna manamana kũ ò Luda náani kɛ̀ yãi.

35 Kũ gu dɔ̀, yãkpatɛkɛrinɔ dogarinɔ zĩ̀ ò gɛ́ onɛ à gbɛ̃ pìnɔ gbarɛ. 36 Akũ
kpɛ́ dãkpãrii pìi pì Pɔlunɛ: Yãkpatɛkɛrinɔ gbɛ̃nɔ zĩ̀ma de mà á gbarɛ. À bɔtɛ
à tá aafia. 37 Akũ Pɔlu pì dogarii pìnɔnɛ: Ò ó gbɛ̃ gbɛ̃nɔ wára yãkpatɛkɛna
kũoo sari ò ó dá kpɛ́siran, ókɔ̃nɔ kũ Romudenɔn ó ũ. Tera sà ò ye ò ó bɔtɛ
asiri gũn yá? O'o! Oi! Séde ò su ò ó bɔtɛ ń zĩda. 38 Dogarii pìnɔ yã pì gbã̀
yãkpatɛkɛrinɔnɛ. Kũ ò mà Romudenɔmɛ ń ũ, akũ vĩna ń kũ. 39 Akũ ò sù ò
kútɛ kɛ̀ńnɛ ò ń bɔ́tɛ kpɛ́siran, akũ ò wɛ́ kɛ̀ḿma ò bońnɛ ń wɛ̃tɛ gũn. 40 Kũ ò
bɔ̀tɛ kpɛ́siran, ò gɛ̀ɛ Lidia bɛa. Ò Yesudenɔ lɛ̀ gwe, akũ ò ń nɛ̀sɛ yĩda kũńnɛ
ò dà zɛ́n.

17

Pɔlu kunna Tɛsalonika
[1] Ò bɔ̀tɛ kũ Amfipɔlio kũ Apɔlɔniao, akũ ò kà Tɛsalonika, gu kũ Yudanɔ
aduakɛkpɛ kún. [2] Akũ Pɔlu gɛ̃̀ aduakɛkpɛn lákũ àdigɔ̃ kɛ nà, à waazi kɛ̀ńnɛ
yã kũ à kɛ̃na Luda yãn musu kámmabogɔrɔ aakɔ̃. [3] Àtɛn bɔkɔtɛ́ńnɛ lákũ à
kɔ̃ sɛ̀o Arumasihu wɛ́tãmma le nà à futɛ bona gan à pì: Yesu kũ matɛni
a yã oárɛ mɛ́ à Arumasihu pì ũ. [4] Ń gbɛ̃kenɔ yã pì zɛ́ è, akũ ò nà Pɔlu kũ
Silasiooa. Lɛn Giriki donyĩrinɔ nàḿma lɛ dasi se ari kũ nɔgbɛ̃ kũ ò tɔ́ bònɔ
dasi dɔ.
[5] Akũ Yudanɔ nɛ̀sɛgɔ̃baa kpà kũńwo, ò kurepãpã'orinɔ kàkara ò dasi kũ̀,
akũ ò wɛ̃tɛ wã̀. Ò gɛ̀ɛ ò lìka Yasɔ̃ bɛi, òtɛn Pɔlu kũ Silasio wɛtɛ de ò ń kũ
ò bo kũńwo gupuraa. [6] Kũ odi ń lero, ò Yasɔ̃ kũ Yesude pãndenɔ gàtɛ ò
bò kũńwo wɛ̃tɛ gbãnadenɔ kĩnaa, òtɛn wiki lɛ́ òtɛn pi: Gbɛ̃ pìnɔ bi andunia
gudɛrinɔmɛ. Ò sù la, [7] akũ Yasɔ̃ ń dítɛ a bɛa. Gbɛ̃ pìnɔ tɛn pã Siza dokanɛ
ń pínki, òdi pi kína pãnde kun òdi pinɛ Yesu. [8] Yã pìi zɔ̃̀ gbɛ̃nɔ pɔa kũ wɛ̃tɛ
gbãnadenɔ. [9] Akũ ò ɔgɔ sì Yasɔ̃a kũ a gbɛ̃ kparanɔ ò ń gbárɛ.

Pɔlu kunna Bɛrea
[10] Gwãani birea gɔ̃̀nɔ Yesudenɔ Pɔlu kũ Silasio gbàrɛ Bɛrea. Kũ ò kà gwe,
akũ ò gɛ̃̀ Yudanɔ aduakɛkpɛn. [11] Gbɛ̃ birenɔ nɛ̀sɛ mana de Tɛsalonikadenɔ
pɔ́la ò Luda yã sì ɔplapla. Lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà òdigɔ̃ Luda yã gwagwa de ò
dɔ̃ tó Pɔlu yã pìnɔn yãpura vĩ. [12] Ń gbɛ̃nɔ Dikiri náani kɛ̀ dasidasi kũ Giriki
nɔgbɛ̃ bɛ̀ɛrɛdenɔ kũ Giriki gɔ̃gbɛ̃nɔo dasidasi dɔ. [13] Kũ Tɛsalonika Yudanɔ
mà Pɔlu tɛn Luda yã waazi kɛ Bɛrea dɔ, akũ ò sù gwe ò yãkete dà gbɛ̃nɔ tɛ́ ò
ń pɔ fùtɛ. [14] Akũ Yesudenɔ Pɔlu gbàrɛ gɔ̃̀nɔ ísira kpa, ama Silasi kũ Timɔtio
gɔ̃̀ gwe. [15] Gbɛ̃ kũ ò gɛ̀ɛ zɛ Pɔlunɛnɔ gɛ̀ɛ kãao Atɛni, akũ ò ɛ̀ra ò tà Silasi kũ
Timɔtio kĩnaa kũ Pɔlu lɛ́gbɛɛo, à pì ò mɔ́ ò a le likalika.

Pɔlu kunna Atɛni
[16] Kũ Pɔlu tɛni ń dã Atɛni, a pɔ yàka kũ à è tãna di wɛ̃tɛ pìi gũn yãi. [17] Akũ
à waazi kɛ̀ Yudanɔnɛ kũ buri pãnde donyĩrinɔ aduakɛkpɛn kũ gbɛ̃ kũ àdigɔ̃
ń le ɛtɛ gũnnɔ lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà. [18] Pɔlu tɛn yã lɛkɔ̃a kũ yãwaaripari kũ
òdi ń sísi Ɛpikurenɔ kũ Sotoikinɔ. Akũ ń gbɛ̃kenɔ pì: Bɔ́ yãn titimako dí tɛn
bɔtɛɛ? Gbɛ̃kenɔ pì: Ótɛn da tãna dufunɔ yã kpàkpan àtɛn kɛ. Ò ò lɛ kũ àtɛn
Yesu yã kũ a vuna ganwo baaru nna kpańnɛ yãimɛ. [19] Akũ ò Pɔlu sɛ̀ ò gɛ̀ɛ
kãao gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kĩnaa Areopagu ò pì: Ĩni yã dufu kũ ndì dańnɛ owɛrɛroo?
[20] O yãbonsarɛ mà n lɛ́n, ó ye ò a bɔkɔtɛna dɔ̃. [21] Atɛnidenɔ pínki kũ nibɔ
kũ ò kú gwenɔ dìgɔ̃ ye yã pãndeiro, séde yã dufu mana kũ a wàaripanaao.
[22] Akũ Pɔlu fùtɛ à zɛ̀ Areopagude pìnɔ tɛ́ à pì: Atɛnidenɔ, ma è á mìnatɛna
tãnanɔnɛ kokari vĩ manamana yã sĩnda pínki gũn. [23] Kũ matɛn kure á wɛ̃tɛ
gũn, matɛn pɔ́ kũ adì donyĩ kɛńnɛnɔ tàasi ká, akũ ma sa'oki ke è, ò pɔ́ kɛ̃̀a
ò pì: Luda kũ ó dɔ̃ro pɔ́. Luda kũ á a dɔ̃ro átɛn donyĩ kɛnɛ baaruun matɛn
kpáárɛ. [24] Luda andunia kɛ̀ kũ pɔ́ kũ ò kú a gũnnɔ pínki. Àkũmɛ musu kũ
zĩtɛo Dikiri ũ, àdigɔ̃ kú kpɛ́ kũ bisãsirinɔ bònɛnɔ gũnlo. [25] A bàka kú kũ
bisãsiri ɔdamma keoro. Àkũ mɛ́ àdi wɛ̃̀ndi kũ we'oo kpá gbɛ̃ sĩnda pínkia
kũ pɔ́ sĩnda pínkio. [26] À buri sĩnda pínki bò gbɛ̃ mɛ̀n do kĩnaamɛ, akũ ò kú
andunia kusuru siikɔ̃ pínkia. A gĩnakɛ à gɔrɔ dìtɛditɛ buri pínkinɛ kũ gu kũ
onigɔ̃ kunwa lɛ́o. [27] À ń kɛ́ de ògɔ̃ a wɛtɛ ò ɔ mátɛmatɛ ari ò gɛ́ boa. Bee kũ
abireo à zã̀ kũ ó gbɛ̃keoro. [28] Zaakũ àkũ mɛ́ àdi tó ògɔ̃ wɛ̃̀ndi vĩ ò fɔ̃ ò ó mɛ̀ sɛ́

ògɔ̃ kún. Lákũ á kɛrɛ kenɔ ò nà: A burinɔn ó ũ se. 29 Lákũ Luda burinɔn ó ũ
nà, òsungɔ̃ da Luda de lán tãna bàro kũ bisãsiri kɛ̀ kũ wuraao ke andurufu
ke gbɛ̀ɛ kũ à a ɔzĩ kɛ̀a a laasunnwa. 30 Luda mìkpɛrɛ zù ó wɛ́siragɔrɔ yãnɛ,
ama àtɛn yã ditɛ gbɛ̃nɔa gu sĩnda pínkia tera de ò nɛ̀sɛ litɛ. 31 Zaakũ à gɔrɔ
dìtɛ kũ gbɛ̃ kũ à a sɛ̀ yãkpatɛ kɛ kũ anduniao a zɛ́a. À gbɛ̃ kũ à a sɛ̀ɛ pìi vù
gan sèeda ũ gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ.

32 Kũ ò gɛ̀nɔ vuna yã pìi mà, ń gbɛ̃kenɔ a fobò, ama ń gbɛ̃kenɔ pì: Óni n yã
pì ma zĩkea dɔ. 33 Akũ Pɔlu bò ń kĩnaa. 34 Gbɛ̃kenɔ nàa, akũ ò Yesu náani kɛ̀.
Areopagu gbɛ̃ kũ òdi pinɛ Diɔnisiu kú ń tɛ́ kũ nɔgbɛ̃ kũ òdi pinɛ Damario
kũ gbɛ̃kenɔ dɔ.

18

Pɔlu gɔrɔ pla kɛna Kɔrinti

1 Abire gbɛra Pɔlu bò Atɛni à gɛ̀ɛ Kɔrinti. 2 À kpàkũ kũ Yuda keo gwe,
Pɔntu bùsu gbɛ̃ kũ òdi pinɛ Akila kũ a nanɔ Pirisilao. Ò sù kũ Itali bùsuuo
dufumɛ, kũ Siza Kalaudiu dìtɛ Yudanɔnɛ ò bɔtɛ Romu yãi. Pɔlu gɛ̀ɛ ń
kĩnaa, 3 akũ à kìpaḿma, àtɛn zĩ kɛ kũńwo kũ ɔzĩdokɔ̃nɔkɛrinɔmɛ ń ũ yãi.
Zaakũ bizakutakɛrinɔmɛ ń ũ ń pínki. 4 Kámmabogɔrɔ zĩ pínki àdi waazi kɛ
aduakɛkpɛn àtɛn wɛtɛ Yudanɔ kũ Girikinɔ a yãzɛ e.
5 Kũ Silasi kũ Timɔtio bò Masedonia bùsun ò sù, Pɔlu zɛ̀ kũ waazikɛnaao
àtɛn o Yudanɔnɛ swáswa kũ Yesumɛ Arumasihu ũ. 6 Kũ Yudanɔ ibɛrɛɛ
sɛ̀ kãao ò a sɔ̃sɔ̃, akũ à a pɔ́kasanɔ kpùkɛ à pì: Yã kũ a kɛ̀ wí á musu,
ma yãn doro. Zaa tera mani gɛ́ buri pãndenɔ kĩnaamɛ. 7 Kũ à bò gwe à
gɛ̀ɛ à kìpa buri pãnde donyĩri kũ òdi pinɛ Titiu Yusutu bɛa aduakɛkpɛ pìi
sarɛ. 8 Aduakɛkpɛ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Kirisipu Dikiri náani kɛ̀ kũ a bedenɔ ń pínki.
Kɔrintide kũ ò Pɔlu yã mànɔ Yesu náani kɛ̀ dasi, akũ ò da'itɛ kɛ̀. 9 Gwãani
kea Dikiri ò Pɔlunɛ wɛ́gupu'enaa gũn à pì: Ǹsun tó vĩna n kũro, ǹsun kámma
bo kũ yã'onnɛnaaoro, 10 zaakũ gbɛ̃nɔn kú ma pɔ́ ũ dasidasi wɛ̃tɛ dí gũn.
Makũ mɛ́ má kú kũnwo, gbɛ̃ke ni n kũ à wari dɔmmaro. 11 Akũ Pɔlu wɛ̃̀
do kũ mɔ suddoo kɛ̀ gwe àdigɔ̃ Luda yã da gbɛ̃nɔnɛ.
12 Gɔrɔ kũ Romu gbɛ̃ Galio de Girisi bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ, Yudanɔ lɛ́dokɔ̃nɔ kɛ̀
ò fùtɛ Pɔlui, ò gɛ̀ɛ kãao yãkpatɛkɛkia 13 ò pì: Àkũ mɛ́ àtɛn tɛ́ ká gbɛ̃nɔgu
ògɔ̃ donyĩyã kũ à pã̀ ó dokanɛ kũna. 14 Kũ Pɔlu ye à yã o, akũ Galio pì
Yudanɔnɛ: Yudanɔ, tó dà ke taari zɔ̃kɔ̃ɔn à kɛ̀ yã, à kũ̀ mà mɛna kãáo.
15 Lákũ átɛn yãkete ká gbɛ̃nɔ tɔ́ yã musu nà kũ á zĩda dokao, abirekũ
gɔ̃̀ á yã ũmɛ. Ma gi yã bire taka kɛkɛnaaimɛ. 16 Akũ à pɛ̀ḿma à ń bɔ́tɛ
yãkpatɛkɛkpɛn. 17 Akũ pari aduakɛkpɛ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Sɔsɔtɛnɛ kũ̀ ò a gbɛ̃̀gbɛ̃
yãkpatɛkɛkpɛ lɛ́a. Ama adi kɛ Galionɛ yãke ũro.

Pɔlu tana Antiɔku

18 Pɔlu gɔrɔ pla kɛ̀ Kɔrinti dɔ, akũ à lɛ́ zà Yesudenɔa à gɛ̃̀ gó'itɛn àtɛn
tá Siria bùsun. Pirisila kũ Akilao gɛ̀ɛ kãao. À mìi bò Kɛnkɛrɛa lɛ́ kũ à sɛ̀
à Ludanɛ yãi. 19 Kũ ò kà Ɛfesu, Pɔlu Pirisila kũ Akilaoo tò gwe. A gɛ̀ɛ
aduakɛkpɛn ò yã lɛ̀kɔ̃a kũ Yudanɔ, 20 akũ ò wɛ́ kɛ̀a à gɔrɔ pla kɛ kũńwo.
Akũ à gì, 21 ama kũ àtɛn lɛ́ zaḿma à pì: Tó Luda wè, mani ɛra mà su á gwa.
Akũ à bò Ɛfesu kũ gó'itɛo. 22 Kũ à kà Sizaria, à gɛ̀ɛ à fɔ kpà sɔsi gbɛ̃nɔa zaa
Yurusalɛmu, akũ à tà Antiɔku. 23 Kũ à gɔrɔ pla kɛ̀ gwe, à ɛ̀ra à dà zɛ́n à
gɛ̀ɛ wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo Galatia bùsun kũ Firigia bùsuuo à Yesudenɔ gbà gbãna
ń pínki.

Apolo waazikɛna Ɛfesu

24 Yuda ke kun a tɔ́n Apolo, Alɛsandaria gbɛ̃mɛ. A lɛ́nna, akũsɔ̃ à Luda
yã dɔ̃ manamana. 25 Ò Dikiri zɛ́ yã dànɛ, akũ Yesu yãdannɛna a kũ̀ gbãna.
Àdi dańnɛ a zɛ́a, ama Yahaya da'itɛkɛna yãn à dɔ̃. À sù Ɛfesu, 26 akũ à nà
yã'onaaa aduakɛkpɛn kũ swɛ̃̀gbãnao. Kũ Pirisila kũ Akilao a yã mà, akũ
ò a sìsi ò Luda zɛ́ yã bɔ̀kɔtɛnɛ sãnsãn. 27 Kũ Apolo ye à gɛ́ Girisi bùsun,
Yesudenɔ a gbà swɛ̃̀ɛ, akũ ò takada kɛ̃̀ Yesude kũ ò kú gwenɔnɛ de ò a kũ
ɔplapla. Kũ à kà gwe, à ɔ dà gbɛ̃ kũ ò Yesu náani kɛ̀ Luda gbɛ̃kɛ gãinɔa
manamana. 28 Zaakũ a yã Yudanɔ fù pari gũn mámmam, à mɔ̀ńnɛ Luda
yã gũn kũ Yesumɛ Arumasihu ũ.

19

Pɔlu kunna Ɛfesu

1 Gɔrɔ kũ Apolo kú Kɔrinti, Pɔlu gɛ̀ Asia bùsuu guragura. Kũ à kà Ɛfesu,
à Yesude kenɔ lè gwe, 2 akũ à ń lá à pì: Kũ a Dikiri náani kɛ̀, a a Nini lè yá?
Akũ ò wèa ò pì: Oi, ódi a Nini kunna yã ma sero. 3 Akũ à ń lá à pì: Da'itɛ
kpaten a kɛ̀ɛ? Ò wèa ò pì: Yahaya pɔ́mɛ. 4 Akũ Pɔlu pìńnɛ: Yahaya gbɛ̃nɔ
da'itɛ kɛ̀ ń nɛ̀sɛlitɛnaa sèeda ũmɛ. À ò gbɛ̃nɔnɛ ò gbɛ̃ kũ ani su a kpɛ náani
kɛ. Yesun à tɛ́a gwe. 5 Kũ ò yã pìi mà, ò da'itɛ kɛ̀ kũ Dikiri Yesu tɔ́o. 6 Kũ
Pɔlu ɔ nàḿma, Luda Nini dìdiḿma, akũ ò yãke buri ò ò annabikɛyã ò. 7 Gbɛ̃
pìnɔ kà lán gbɛ̃nɔn kuri awɛɛpla bà ń pínki.

8 Pɔlu dìgɔ̃ gɛ́ aduakɛkpɛn ari mɔ aakɔ̃. À yã òńnɛ kũ swɛ̃̀gbãnao, àtɛn yã
gága kũńwo de ò a yãzɛ e kpata kũ à bò Luda kĩnaa musu. 9 Ama ń gbɛ̃kenɔ
sãgbãna kɛ̀ odi Luda yã síro, akũ ò zɛ́ pì vãni bò pari gũn. Akũ Pɔlu gbɛ̃ kũ
ò Yesu náani kɛ̀nɔ sɛ̀tɛ ò bò ń tɛ́. Akũ àdigɔ̃ yã gága kũńwo Tiranu kyókpɛn
lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà. 10 À kɛ̀ lɛ ari wɛ̃̀ pla, akũ Asia bùsudenɔ Dikiri yã mà
Yudanɔ kũ Girikinɔ ń pínki.

Seva nɛ́nɔ

11 Luda Pɔlu gbà zɛ́ à daboyã bonsarɛnɔ kɛ̀. 12 Lɛn bee tó ò
ísimmawarabɔnɔ ke fùranɔ nà Pɔlu mɛ̀ɛa ò gɛ̀ɛ ò nà gyãrenɔa, òdi werekɔ̃amɛ
ń tãnanɔ dì goḿma. 13 Yuda tãnagommari kũ òdigɔ̃ kure kenɔ wɛ̀tɛ ò tãna
go kũ Dikiri Yesu tɔ́o ò pì: O òárɛ kũ Yesu kũ Pɔlu dì a yã waazi kɛ tɔ́o, à
goḿma. 14 Yudanɔ sa'oriki kũ òdi pinɛ Seva nɛ́gɔ̃gbɛ̃ gbɛ̃nɔn supplanɔ mɛ́
òdi kɛ lɛ. 15 Akũ tãna pìńnɛ: Má Yesu dɔ̃, akũsɔ̃ ma Pɔlu baaruu mà. Ákɔ̃nɔ
sɔ̃, dín á ũu? 16 Akũ tãnade pìi kùsiḿma à gbãna mɔ̀ńnɛ, à ń nɛ́ ń pínki à ń
kĩnna, akũ ò bàa lɛ̀ ò bɔ̀tɛ ɔn pìi gũn punsi. 17 Kũ Ɛfesudenɔ yã pìi mà Yudanɔ
kũ Girikinɔ ń pínki, vĩna ń kũ, akũ ò Dikiri Yesu tɔ́ sɛ̀ lei. 18 Akũ gbɛ̃ kũ ò
Yesu náani kɛ̀nɔ sù òtɛni ń yãkɛnanɔ o gupuraa dasidasi. 19 Pɔ́dammari
kenɔ ń takadanɔ nàkɔ̃a ò sù ò kà tɛ́n pari wára. Kũ ò takada pìnɔ ɔgɔ dɔ̀dɔ,
ò è à kà andurufu ɔgɔ mɛ̀n dúbu bupla akuri. 20 Lɛn Dikiri yã tɛn dagula
lɛ àtɛn gbãna kũ.

Yãkete futɛna Ɛfesu

21 Yã birenɔ kɛnaa gbɛra Pɔlu zɛ̀o a nɛ̀sɛɛ gũn kũ ani bɔtɛ kũ Masedonia
bùsuuo kũ Girisi bùsuuo à gɛ́ Yurusalɛmu à pì tó a gɛɛ gwe, séde à gɛ́ Romu.
22 Akũ à a kpanyĩri gbɛ̃nɔn pla kenɔ zì̃ Masedonia, Timɔti kũ Erasatuo. Àkũ
sɔ̃ à gɔ̃̀ Asia bùsun gĩa.

23 Gɔrɔ birean yãkete fùtɛ manamana Dikiri zɛ́ yã musu.
24 Andurufupiri ke kun a tɔ́n Dɛmɛtɛriu, àdi Atɛmi tãnakpɛ taka pi kũ
andurufuuo. A pìri dakenɔ dì àre zɔ̃kɔ̃ le zĩ pìia. 25 Akũ à ń kákara kũ ń
gbɛ̃dake kũ òdi zĩ bire taka kɛnɔ à pìńnɛ: Gbɛ̃nɔ, á dɔ̃ kũ ɔzĩ dimɛ ó bleki
ũ. 26 Átɛn e akũsɔ̃ átɛn ma lákũ Pɔlu tɛn kɛ nà, kũ à pì tãna kũ ò ń pínɔ bi
dikirinɔnlo. À gbɛ̃nɔ mìi lìtɛ dasidasi, ò a yãzɛ è. Adi kɛ Ɛfesu lan adoro,
ari kũ Asia bùsu gu dasiomɛ. 27 Yã dí ni fɔ̃ à kisira iwɛrɛ fá. Adi kɛ ó ɔzĩ
lɛtɛna adonlo, a yã ni tó tãna nɔgbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Atɛmi kpɛ́ kɛ pã, tãna kũ Asia
bùsudenɔ kũ andunia gbɛ̃nɔ pínki dì donyĩ kɛnɛɛ pì gakuri kɔ̀ ni ɛ́.

28 Kũ ò yã pìi mà, ń pɔ fɛ̀, akũ ò nà wikilɛnaaa ò pì: Ɛfesudenɔ Atɛmi
zɔ̃kɔ̃. 29 Wɛ̃tɛ wã̀, gbɛ̃nɔ bàa lɛ̀ òtɛn sí kɔ̃kakarakɛkin, akũ ò Masedonia
bùsu gbɛ̃nɔn pla Gayusi kũ Arisitaku kũ òdi gɛ́ wɛ̃tɛa kũ Pɔluonɔ kũ̀ ò gɛ̀ɛ
kũńwo gwe. 30 Pɔlu ye à gɛ̃ zà pìi gũn, akũ Yesudenɔ dí wenɛro. 31 Asia
bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kenɔ bi a gbɛ̃nnanɔmɛ, akũ ò gbɛ̃nɔ zĩ̀a ò lɛ dàa àsun gɛ̃ zànlo.
32 Kɔ̃kakaranaa yàka, gbɛ̃nɔ tɛn wiki lɛ́ òtɛn kɔ̃ yã maro, zaakũ pari dɔ̃ tó
bɔ́yãin ò kàkarairo. 33 Yudanɔ ɔ sɔ̃̀ Alɛsandai à yã o, akũ zàa gũn gbɛ̃kenɔ
tɛn lɛ́ dɔa. Akũ Alɛsanda ɔ kɛ̀ńnɛ de ò yĩtɛ, à ye à Yudanɔ bàka bo yãn gbɛ̃nɔ
wára. 34 Kũ ò a dɔ̃̀ Yuda ũ, akũ ń pínki wiki sìkũn lɛɛlɛ lán awa pla bà ò pì:
Ɛfesudenɔ Atɛmi zɔ̃kɔ̃.
35 Akũ wɛ̃tɛ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ń zuka zɛ̀ à pì: Ɛfesudenɔ, gbɛ̃ sĩnda pínki dɔ̃ kũ á de
tãna zɔ̃kɔ̃ Atɛmi kpɛ́ dãkpãri ũ kũ a surakpasao. 36 Lákũ gbɛ̃ke ni fɔ̃ à bo
abirekũ kpɛro nà, à á zĩda kũ tɛɛnɛ. Àsun yãke kɛ kũ wãnaoro. 37 A su kũ
gbɛ̃ dínɔ la, odi ɔ na ó tãnakpɛ pɔ́kearo odi ó tãna tɔ́ vãni síro. 38 A yã mɛ́
à tò, tó Dɛmɛtɛriu kũ a pìri dakenɔ yã vĩ kũ gbɛ̃keo, yãkpatɛkɛgɔrɔ kun kũ
yãkɛkɛrinɔ. Ò gɛ́ kɔ̃ sísi gwe. 39 Tó á yã pãnde vĩ dɔ, oni gɔ̃gɔ̃árɛ kɔ̃kakarana
kũ gbãnadenɔ gbɛ̀kaa gũn. 40 Zaakũ oni fɔ̃ ò ó taari le zuka kũ ò kà gbãra
díkĩna yãi. Óni yãzɛde le ò o zuka pìi musuro, zaakũ à gbá vĩro. 41 Yã bire
onaa gbɛran à gbɛ̃nɔ gbàrɛ.

20

Pɔlu gɛna Masedonia bùsun kũ Girisio

1 Kũ zuka làka, Pɔlu Yesudenɔ kàkara à ń gbá swɛ̃̀ɛ à lɛ́ zàḿma, akũ à gɛ̀ɛ
Masedonia. 2 Kũ àtɛn gɛ̃tɛ bùsu birela, à gbɛ̃nɔ gbà swɛ̃̀ kũ yãnɔ dasi ari à
gɛ̀ɛ à kào Girisi, 3 akũ à mɔ aakɔ̃ kɛ̀ gwe. Kũ àtɛn gɛ́ gɛ̃ gó'itɛn de à tá Siria
bùsun, à mà Yudanɔ lɛ́ kpàkũsũai, akũ à zɛ̀o à ɛra à tá kũ Masedonia kpao.
4 Gbɛ̃ kũ ò gɛ̀ɛ zɛnɛnɔ tɔ́n dí: Bɛrea gbɛ̃ Piru nɛ́ Sopata kũ Tɛsalonika gbɛ̃nɔ
Arisitaku kũ Sɛkunduo kũ Dɛbi gbɛ̃ Gayusio kũ Timɔtio kũ Asia bùsu gbɛ̃nɔ
Tikiku kũ Torofimuo. 5 Gbɛ̃ birenɔ dòwɛrɛ arɛ ò gɛ̀ɛ, òtɛni ó dã Toroasi.
6 Ókɔ̃nɔ sɔ̃ Burodi Futɛnasari dikpɛ gbɛra o gɛ̃ gó'itɛn Filipi, akũ gɔrɔ sɔɔro
gbɛra o ń lé Toroasi. Gwen o azuma do dɛ̀n.

Yutiku lɛtɛna bona wondon

7 Azumanɛnna zĩ o kɔ̃ kàkara de ò burodi só lɛɛlɛ. Pɔlu tɛn waazi kɛńnɛ.
Kũ à ye à tá tó gu dɔ̀, akũ à dà yãla ari lizãndo. 8 Fitila dasi kú kpɛ́ musu gu
kũ ó kɔ̃kakaranan. 9 Kɛfɛnna ke vutɛna wondoo gũn kũ òdi pinɛ Yutiku,
àtɛn idekũ dɛdɛ. Kũ Pɔlu waazikɛnaa kɛ̀ gbã̀na, i a lɛ̀, akũ à bò zaa kpɛ́
musu pì lɛu aakɔ̃de wondoo gũn à lɛ̀tɛ, akũ ò à sɛ̀ gɛ̀ ũ. 10 Akũ Pɔlu kìpa
à kùsia, akũ à a sɛ̀ à kpà a kùla à pì: Àsun tó swɛ̃̀ kɛ̃águro, à kú wɛ̃̀ndiio.
11 Kũ à ɛ̀ra à dìdi musu, à burodii lìlikɔ̃rɛ à sò, akũ à yã ò manamana ari

gu dɔ̀o, akũ à dà zɛ́n. 12 Akũ ò tà kũ kɛfɛnna pìio bɛ̃nɛ, gbɛ̃nɔ nɛ̀sɛ yĩda kũ̀
manamana.

Zaa Toroasi ai Milɛtu

13 Ókɔ̃nɔ sɔ̃ o gɛ o gɛ̃ gó'itɛn, o do Pɔlunɛ arɛ o ta Aso, wɛ̃tɛ kũ óni a sɛ́n.
Lɛn à zɛ̀o lɛ, zaakũ à ye à gɛ́ gwe gɛ̀sɛmɛ. 14 Kũ à ó lé Aso, akũ o a sɛ̀ o gɛ
Mitilɛni. 15 Kũ gu dɔ̀, o bo gwe kũ gó'itɛo o gɛ Kio. Gu làa dɔna o gɛ Samɔ,
akũ a gɔrɔ aakɔ̃de zĩn o ka Milɛtu. 16 Pɔlu zɛ̀o yã à do Ɛfesui de gɔrɔ sún
gɛ̃a Asia bùsunlo yãi, zaakũ àtɛn wã de à le à ká Yurusalɛmu ari Pɛntikɔsi
dikpɛ gɔ̃ kámɛ, tó ani sí kɛ.

Pɔlu lɛ́zana Ɛfesu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔa

17 Pɔlu gbɛ̃nɔ zĩ̀ sɔsi gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔa Ɛfesu à pì ò su Milɛtu. 18 Kũ ò kà, akũ à
pìńnɛ: Á dɔ̃ lákũ madì kɛ nà gɔrɔ kũ má kú kãáo zaa zĩ kũ ma gbá pɛ̀tɛ Asia
bùsun la. 19 Ma zĩ kɛ̀ Dikirinɛ zĩdabusanaa gũn kũ wɛ́'io. Ma wari kɛ̀ Yudanɔ
lɛ́kpakũsũnamai yãi. 20 Mádi karana yãke utɛárɛro, ma waazi kɛ̀árɛ ma
dàárɛ gupuraa kũ á bɛnɔ. 21 Ma lɛ́ dà Yudanɔa kũ Girikinɔ ń pínki ò arɛ dɔ
Ludaa ò ó Dikiri Yesu náani kɛ. 22 Tera sà matɛn gɛ́ Yurusalɛmu lákũ Luda
Nini ma dan nà, yã kũ ani ma le gwe má dɔ̃ro. 23 Wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo Luda Nini
tɛn omɛnɛ kpɛ́sira kũ wɛ́tãmmanaao tɛni ń dã. 24 Ama ma wɛ̃̀ndi bɛ̀ɛrɛ
vĩmɛnɛ doro, séde mà yã kũ matɛn pɛ́a le mà zĩ kũ Dikiri Yesu dàmɛnɛ kɛ
mà a mì dɛ. Àkũmɛ Luda gbɛ̃kɛ baarunnakpana gbɛ̃nɔnɛ ũ.

25 Ákɔ̃nɔ kũ ma kure á tɛ́ ma kpata kũ à bò Luda kĩnaa waazi kɛ̀árɛnɔ,
má dɔ̃ tera sà kũ óni wɛ́ kɛ pla doro. 26 A yã mɛ́ à tò ma òárɛ gbãra, tó á
gbɛ̃ke sã̀tɛ, ma yãn gwe doro. 27 Ma Luda pɔyenyĩna pínki òárɛ, mádi a ke
utɛárɛro. 28 À laakari dɔ á zĩdaa kũ sã kũ Luda Nini á dítɛ ń gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ ũnɔ
ń pínki. À Luda sɔsi gbɛ̃ kũ à ń lú kũ a zĩda aruo pìnɔ gwa. 29 Má dɔ̃ kũ
ma tanaa gbɛra lɛwanna pãsĩ kũ ò sãnɔ wɛ̃nda vĩronɔ ni si á tɛ́. 30 Bee á
gbɛ̃kenɔ ni futɛ ò yãlɛkpɛrɛ dańnɛ de ò gbɛ̃nɔ gá ò nańma. 31 A yã mɛ́ à tò
àgɔ̃ kú a laakariia. Lákũ ma lɛ́ dà á baadia kũ wɛ́'io nà fãnantɛ̃ kũ gwãanio
wɛ̃̀ aakɔ̃ dagura kámmabonaa sari, à tó a yã gɔ̃ dɔágu.

32 Tera sà matɛni á na Ludanɛ a ɔĩ kũ a gbɛ̃kɛ yã kũ ani fɔ̃ à gbãna
karaárɛo, à á gba zɛ́ de á baka gɔ̃ kú kũ a gbɛ̃nɔ ń pínki. 33 Mádi gbɛ̃ke ɔgɔ ke
a pɔ́kasa ke ni dɛro. 34 Á dɔ̃ kũ á zĩdao kũ ma zĩ kɛ̀ kũ ma zĩda ɔomɛ, akũ ma
pɔ́ kũ ó a ni vĩ kũ ma gbɛ̃nɔo lè. 35 Má mɔ̀árɛ yã sĩnda pínki gũn à zĩ kɛ lán
dí bà à kpá gbãnasaridenɔi. Yã kũ Dikiri Yesu ò gɔ̃ dɔágu kũ à pì gbadana
pɔnna vĩ de gbasinala.

36 Yã bire onaa gbɛra à kùtɛ a kosoa kũ ń gbɛ̃ sĩnda pínkio à adua kɛ̀. 37 Ń
wɛ́ pà kũ wɛ́'io ń pínki ò mlɛ̃̀mlɛ̃ Pɔlua ò lɛ́ pɛ̀pɛa. 38 Yã kũ à tò ń pɔ sira kũ̀
zɔ̃kɔ̃ mɛ́ à de kũ à pì ń wɛ́ ni kɛ pla doro. Akũ ò zɛ̀nɛ ari gó'itɛ kĩnaa.

21

Pɔlu tana Yurusalɛmu

1 Ó kɛ̃nańma gbɛra o gɛ̃ gó'itɛn o da zɛ́n o mìi pɛ̀ Kosua. Gu làa dɔnaao
o ka Rode, akũ bona gwe o gɛ Patara. 2 Gwen o gó'itɛ kũ àtɛn gɛ́ Fenisia
bùsun lèn, akũ o gɛ̃n o da zɛ́n. 3 Kũ o Sipiru è zã̀ dire, o pãnɛ ɔzɛi ótɛn gɛ́
Siria bùsun, akũ o ka Taya, gu kũ ò gó'itɛ aso bɔ̀tɛn. 4 O Yesudenɔ wɛ̀tɛ, akũ
o azuma do kɛ̀ kũńwo. Ń gbɛ̃kenɔ ò Pɔlunɛ kũ Luda Nini gbãnao kũ àsun gɛ́
Yurusalɛmuro. 5 Ama kũ gɔrɔ pàpa kũ óni tá, o futɛ ótɛn tá. Ò gɛ̀ɛ zɛwɛrɛ ń

pínki kũ ń nɔnɔ kũ ń nɛ́nɔ wɛ̃tɛ kpɛ ari ísira lɛ́a. Akũ o kutɛ ó kosoa o adua
kɛ̀. 6 Kũ o lɛ́ zàkɔ̃a, o gɛ̃ gó'itɛn. Mɔ́kɔ̃nɔ sɔ̃ ò ɛ̀ra ń bɛa.
7 Bona Taya o ɛra o da zɛ́n ari o ka Tɔlɛmai. O fɔ kpà Yesudenɔa o kɛ
kũńwo gɔrɔ do. 8 Kũ gu dɔ̀, o futɛ o gɛ Sizaria. O gɛ o kipa baarunnakpari
Filipi bɛa. Gbɛ̃nɔn suppla kũ ò ń sɛ́ yãnɔ domɛ. 9 À nɛ́nɔgbɛ̃ annabinɔ vĩ
gbɛ̃nɔn siikɔ̃ odi zã kɛ kɔ̀ro. 10 O gɔrɔ pla kɛna gwe gũn annabi kũ òdi pinɛ
Agabu bò Yudea bùsun à sù. 11 Kũ à sù ó kĩnaa, à Pɔlu utabaa sɛ̀ à a zĩda
gbánɔ kũ a ɔnɔ yɔ̀o à pì: Lákũ Luda Nini ò nàn dí: Gbɛ̃ kũ à bà dí vĩ, lɛn
Yudanɔ ni a yĩ Yurusalɛmu ò a kpá buri pãndenɔa lɛ. 12 Kũ o yã pìi mà,
ókɔ̃nɔ kũ wɛ̃tɛpidenɔ o kútɛ kɛ̀ Pɔlunɛ àsun gɛ́ Yurusalɛmuro. 13 Akũ à pì:
Bɔ́yãi átɛn ɔ́ɔ dɔ átɛni ma nɛ̀sɛɛ yakamɛnɛɛ? Àsungɔ̃ yĩna ũ sero. Bee tó
mani ga Yurusalɛmu Dikiri Yesu tɔ́ yãi, ma soru kɛ̀ kɔ̀. 14 Kũ òdi fɔ̃ ò a milɛ
blèro, o kámma bò o pì: Dikiri pɔyenyĩna kɛ. 15 Abire gbɛra o soru kɛ̀, akũ o
gɛ Yurusalɛmu. 16 Yesude kũ ò kú Sizaria kenɔ gɛ̀ɛ ò kìpa kũoo Sipiru gbɛ̃
Nasɔ̃ bɛa. Yesudemɛ a ũ zaa zĩ.

Pɔlu gɛna Yamisi gwa

17 Kũ o ka Yurusalɛmu, Yesudenɔ ó sí kũ pɔnnao. 18 Kũ gu dɔ̀, Pɔlu gɛ̀ɛ
kũoo Yamisi bɛa. Gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kakarana gwe ń pínki. 19 Pɔlu fɔ kpàḿma, akũ
à yã kũ Luda kɛ̀ a zĩ gãi buri pãndenɔ tɛ́ bàbańnɛ mámmam zɛ́azɛa. 20 Kũ ò
yã pìi mà, ò Luda sáabu kpà. Akũ ò pìnɛ: Ǹ yã pì gwa, ó gbɛ̃. Yudanɔ Yesu
náani kɛ̀ dúbu ũgbangba, akũ ń pínki kokari vĩ Musa doka musu. 21 Ò mà
kũ ntɛn yã da Yuda kũ ò kú buri pãndenɔ tɛ́nɔnɛ ò kpɛ li Musa dokanɛ, òsun
tɔ̃ zɔ̃ ń nɛ́nɔnɛro òsungɔ̃ ń futɛokarayãnɔ kũnaro. 22 Óni kɛ deraa? Zaakũ
oni gí n suna yã mairo. 23 Ǹ kɛ lákũ óni onnɛ nà. Ó tɛ́ gbɛ̃nɔn siikɔ̃ kenɔ lɛ́
kɛ̀ Ludaa. 24 Ǹ ń sɛ́ à gɛ́ gbɑ̃ bo á zĩdanɛ, ǹ ń fĩna bo de ò le ò mì bo, gbɛ̃
sĩnda pínki gɔ̃ dɔ̃ kũ yã kũ ò mà n musu bi yãpuranlo. Oni e kũ mɔkɔ̃n sɔ̃
ń tɛ́ Musa dokai. 25 Buri pãnde Yesu náanikɛrinɔ sɔ̃, o takada kɛ̃ o òńnɛ o
zɛo ò mì kɛ̃ nɔ̀bɔ kũ ò sa òo tãnaaaa kũ aruo kũ nɔ̀bɔ kùtukpanasario kũ
pãpãkɛnaao.
26 Akũ Pɔlu gbɛ̃ pìnɔ sɛ̀ à tà kũńwo. Kũ gu dɔ̀, ò gbɑ̃ bò ń zĩdanɛ, akũ à gɛ̃
Luda ɔnn de à gbɑ̃bogɔrɔ lɛ́ dìtɛ kũ sa kũ oni o ń baadinɛɛo.

Pɔlu kũna Luda ɔnn

27 Kũ gbɑ̃bona gɔrɔ suppla bire kà lakana, Asia bùsu Yuda kenɔ Pɔlu è
Luda ɔnn. Ò tɛ́ kà parigu, akũ ò a kũ. 28 Òtɛn wiki lɛ́ ò pì: Isarailanɔ, à ó
leo. Gbɛ̃ díkĩna mɛ́ àdigɔ̃ yã da gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ gu sĩnda pínkia, kũ à bo ó
gbɛ̃nɔ yã kpɛ kũ ó dokao kũ gu díkĩnao. Abire gbɛra à dɔkɛ̀ kũ Luda ɔnnwo
dɔ à gɛ̃n kũ Girikinɔ. 29 Ò ò lɛ kũ ò Ɛfesu gbɛ̃ Torofimu è kũ Pɔluo wɛ̃tɛ gũn
yã yãimɛ, akũ òtɛn da Pɔlu gɛ̃ kãao Luda ɔn gũmmɛ.
30 Wɛ̃tɛ wɑ̃, gbɛ̃nɔ bò kũ bàao zaa gu sĩnda pínkia ò sù ò Pɔlu kũ Luda ɔnn
ò a gàtɛ ò bò kãao. Gwe gɔ̃nɔ ò Luda ɔn pìi gbànɔ tàta. 31 Kũ ò ye ò a dɛ, yã pì
baaru Romu sozanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kĩnaa lè, à mà Yurusalɛmu wɑ̃. 32 Gwe gɔ̃nɔ à
soza bàdenɔ sɛ̀ kũ a bàsaridenɔ, akũ ò gɛ̃ḿma kũ bàao. Kũ gbɛ̃nɔ sozanɔ gbɛ̃
zɔ̃kɔ̃ɔ pìi è kũ sozanɔ lɛɛlɛ, ò Pɔlu gbɛ̃naa tò. 33 Akũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìi nà Pɔlui à
a kũ à pì ò a yĩ kũ mɔ̀kakɔ̃ananɔ mɛ̀n pla. À ń lá à pì: Dín gbɛ̃ pì ũu? Bɔ́ yãn
à kɛ̀ɛ? 34 Akũ zàa gũn gbɛ̃nɔ tɛn wiki lɛ́ òtɛn yã dokɔ̃nɔ oro. Kũ zuka dí tó
gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìi fɔ̃ à yã pì sãnsãn maro, à pì ò gɛ́ kãao sozanɔ bùran. 35 Kũ ò

kà kãao didikia, sozanɔ mɛ́ ò a sɛ̀ gbɛ̃nɔ nanakɔ̃ana yãi. 36 Zaakũ gbɛ̃ sĩnda
pínki tɛ́i kũ wikio òtɛn pi: À a dɛ.

Pɔlu gina kũ a zĩdao

37 Kũ ò ye ò gɛ̃ kũ Pɔluo sozanɔ bùran, akũ à gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìi là à pì: Ĩni we
mà yã ońnɛ yá? Akũ à a là à pì: Ndì Giriki yã ma yá? 38 Misila gbɛ̃ kũ à fùtɛ
kũ gbãnadenɔo zĩna à gɛ̀ɛ gbárannan kũ bùsudɛri gbɛ̃nɔn dúbu siikɔ̃nɔmɛ n
ũroo? 39 Pɔlu wèa à pì: Yudan ma ũ. Ò ma i Taasu, Silisia bùsummɛ. Wɛ̃tɛ
tɔ́saridenlo. Ma wɛ́ kɛ̀mma ǹ ma gba zɛ́ mà yã o gbɛ̃nɔnɛ. 40 À a gbà zɛ́,
akũ Pɔlu zɛ̀ didikia à ɔ sɛ̀ gbɛ̃nɔnɛ. Kũ ò yɪ̃̀tɛ kítikiti, à yã òńnɛ kũ Eberu yão
à pì:

22

1 Ma gbɛ̃nɔ kũ ma marenɔ, à sã kpá à ma yãzɛ ma tera. 2 Kũ ò mà àtɛn yã
ońnɛ kũ Eberu yão, ò zɛ̀ kítikiti. Akũ Pɔlu pì: 3 Yudan ma ũ, ò ma i Taasu,
Silisia bùsummɛ, akũ ma kɛfɛn blè wɛ̃tɛ gũn la. Gamaliɛli kĩnaan ma doka
kũ ó dizinɔ kũna dàdan a zɛ́a. Má ania vĩ Ludanɛ lákũ á kun nà gbãra
á pínki. 4 Ma wɛ́ tã̀ donyĩ zɛ́ pì sɛ̀rinɔa ari ń gbɛ̃kenɔ gàga, ma gɔ̃gbɛ̃ kũ
nɔgbɛ̃nɔ kũ̀kũ ma ń ká kpɛ́siran. 5 Sa'oriki kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔn de ma sèedadenɔ
ũ ń pínki. Ma takada kũ ò kɛ̃̀ Damasuku Yudanɔnɛ sì ń ɔĩ, matɛn gɛ́ gwe mà
gbɛ̃ pìnɔ kũkũ mà su kũńwo Yurusalɛmu ò wɛ́ tãḿma.

Pɔlu a Yesu zɛ́ sɛna bàbannɛnaa
(Zĩr 9:1-19, 26:12-18)

6 Kũ má tɛ́ zɛ́n, ma ka kãni kũ Damasukuo ifãntɛ̃ kà mìdangura, akũ
kãnto gupura zɔ̃kɔ̃ɔ bò ludambɛ à dàmala. 7 Ma bo ma lɛtɛ zĩtɛ, akũ ma
kòtoo mà ò pìmɛnɛ: Solu, Solu, à kɛ̀ dera ntɛn wɛ́ tãmaa? 8 Akũ ma pì:
Dímɛ n ũu, Dikiri? Akũ à pìmɛnɛ: Makũmɛ Yesu Nazɛra kũ ntɛn wɛ́ tãa
ũ. 9 Gbɛ̃ kũ ò kú kũmaonɔ gupura pìi è, ama odi gbɛ̃ kũ àtɛn yã o kũmao
kòto maro. 10 Akũ ma a là: Bɔ́n mani kɛɛ, Dikiri? Akũ à pìmɛnɛ mà futɛ mà
gɛ̃ Damasuku. Gwen oni yã kũ a dìtɛmɛnɛ mà kɛ omɛnɛ pínki. 11 Gupura
pì í gbãna tò ma wɛ́ dí gu e doro, akũ ma gbɛ̃nɔ ma kũ ma ɔa ò gɛ̃̀ kũmao
Damasuku.

12 Donyĩri ke kú gwe kũ òdi pinɛ Anania. Àdi mì natɛ Luda dokanɛ, akũsɔ̃
Damasuku Yudanɔ pínki dì a tɔ́ nna sí. 13 À sù ma kĩnaa à zɛ̀ ma sarɛ, akũ à
pìmɛnɛ: Solu ma gbɛ̃, ǹ ɛra ǹ gu e. Gwe gɔ̃̀nɔ ma wɛ́ wɛ̃̀, akũ ma a è. 14 À pì
ó dizinɔ Luda mɛ́ à ma sɛ de mà wɛ́ kɛ pla kũ Gbɛ̃ Manao mà yã ma a lɛ́n
mà a pɔyenyĩna dɔ̃. 15 À pì manigɔ̃ de a sèedade ũ màgɔ̃ yã kũ ma è kũ yã
kũ ma màao o gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ. 16 Akũ à pì bɔ́n matɛn dã dɔɔ, mà futɛ mà
da'itɛ kɛ ma durunnanɔ ni kɛ̃ma kũ à sísinaao.

Pɔlu zĩna buri pãndenɔ kĩnaa

17 Kũ ma ɛra Yurusalɛmu, matɛn adua kɛ Luda ɔnn, akũ ma wɛ́gupu è.
18 Ma Dikiri è, à òmɛnɛ mà kɛ likalika mà bo Yurusalɛmu, zaakũ gbɛ̃nɔ ni
yã kũ matɛn o a musu síro. 19 Akũ ma pì Dikirinɛ, ò dɔ̃ sãnsãn kũ madìgɔ̃ gɛ̃
aduakɛkpɛ kũ aduakɛkpɛnwo de màgɔ̃ a náanikɛrinɔ ká kpɛ́siran ògɔ̃ ń gbɛ̃.
20 Kũ òtɛni à sèedade Sitivĩ dɛ sɔ̃, makũ má kú gwe ma zɛ kũ a dɛ̀rinɔ má
ń utanɔ kũnańnɛ. 21 Akũ Dikiri pìmɛnɛ mà gɛ́, áni ma zĩ ari buri pãndenɔ
kĩnaa zã̀zã.

Pɔlu bi Romu gbɛ̃mɛ

[22] Ò sã kpà a yãi ari à gɛ̀ɛ à kà buri pãndenɔ yã pìia, akũ ò nà wikia ò pì:
À a dɛ! Gbɛ̃ dí taka kunna zɛ́ vĩro! [23] Òtɛn wiki lɛ́ òtɛni ń utanɔ kpukɛ òtɛn
bùsutiti fã musu. [24] Akũ Romu sozanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì ò gɛ̃ kũ Pɔluo ń bùran, ò
a gbɛ̃ kũ flȁao ari à yãpura o ò le ò yã kũ òtɛn wiki dɔa a yãi ma. [25] Kũ òtɛn
Pɔlu ɔnɔ poro de ò a yĩ, à pì soza bàde kũ à kú gwenɛ: Á a zɛ́ vĩ à Romu gbɛ̃
gbɛ̃ yãkpatɛkɛnaa sari yá? [26] Kũ sozaa pì yã pìi mà, à gɛ̀ɛ à pì ń gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔnɛ:
Bɔ́n ĩni kɛɛ? Gbɛ̃ pì bi Romu gbɛ̃mɛ. [27] Akũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìi sù à Pɔlu là à pì: Ǹ
omɛnɛ, Romu gbɛ̃mɛ n ũ yá? À wèa à pì: Ee. [28] Akũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìi pìnɛ: Ma
ɔgɔ dasi kpàmɛ, akũ ma gɔ̃ Romu gbɛ̃ ũ. Akũ Pɔlu pìnɛ: Makũ sɔ̃ ò ma i a
ũmɛ. [29] Akũ gbɛ̃ kũ ò yei ò yã lalaa yãnɔ bòru kpɛ gɔ̃̀nɔ. Kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìi dɔ̃̀
kũ Pɔlu bi Romu gbɛ̃mɛ, vĩna a kṹ kũ à tò ò mɔ̀ɔ kàa yãi.

Yuda gbãnadenɔ yãkpatɛkɛna kũ Pɔluo

[30] A gu dɔ̀ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì ye à yã kũ Yudanɔ sùo sãnsãn ma, à mɔ̀ɔ pòroa,
akũ à sa'orikinɔ kũ Yuda gbãnadenɔ kàkara à sù kũ Pɔluo ń arɛ.

23

[1] Pɔlu wɛ́ pè gbãnadenɔa à pì: Ma gbɛ̃nɔ, yãke tɛni ma swɛ̃̀ vĩ Luda arɛro
ari kũ a gbãrao. [2] Akũ sa'oriki Anania ò a dogarinɔnɛ ò a lɛ́ a lɛ́a. [3] Akũ
Pɔlu pìnɛ: Luda n lɛ́ se, bisãsiri kaka nɛ́. Ń vutɛna ntɛn yãkpatɛ kɛ kũmao
doka musu, akũ mɔkɔ̃n sɔ̃ n bo a kpɛ, n pì ò ma lɛ́. [4] Akũ dogari pìnɔ pì:
Mɔkɔ̃mmɛ ntɛn Luda sa'oriki sɔ̃sɔ̃ lɛ yá? [5] Pɔlu pì: Gbɛ̃nɔ, má dɔ̃ sa'orikinlo,
zaakũ ò kɛ̃̀ Luda yãn ò pì òsun ó bùsu gbãnade tɔ́ vãni síro.

[6] Pɔlu dɔ̃ kũ gbãnade pìnɔ gbɛ̃kenɔ bi Sadusinɔmɛ, ń gbɛ̃kenɔ sɔ̃ Farisinɔ,
akũ à òńnɛ gbãngbãn: Ma gbɛ̃nɔ, Farisin ma ũ, Farisinɔ nɛ́n ma ũ. Gɛ̀nɔ
vuna tãmaa kũ má vĩ yãin átɛn yãkpatɛ kɛ kũmao. [7] Kũ à yã pìi ò, Farisinɔ
kũ Sadusinɔ fùtɛ kũ kɔ̃o kũ lɛ́kpakɔ̃ao, akũ kɔ̃kakararinɔ kpàatɛ lɛu pla.
[8] Sadusinɔ dì pi gɛ̀nɔ dì vuro, akũsɔ̃ malaikanɔ kũ nininɔ kunlo. Farisinɔ
sɔ̃ ò zɛ̀ kũ yã pìnɔo pínki. [9] Ò zuka gbãna kà ń tɛ́, akũ Farisi kũ òdi doka
dańnɛ kenɔ fùtɛ kũ lɛ́kpakɔ̃a gbãnao ò pì: Ódi yã vãni ke le gbɛ̃ diaro. Tó
nini ke malaika mɛ́ à yã ònɛ sɔ̃ bi? [10] Kũ lɛ́kpakɔ̃a kè gbãna, sozanɔ gbɛ̃
zɔ̃kɔ̃ tɛn vĩna ma de gbɛ̃nɔ sún Pɔlu kɛ yákiyakiro yãi, akũ à ò a sozanɔnɛ ò
kipa ò gɛ̃ ń tɛ́ ò a kũ ò gɛ́ kãao ń bùran.

[11] Zĩ birea gwãani Dikiri bò à sù Pɔlua à pì: Ǹ laakari kpátɛ! Lákũ n ma
yã ò Yurusalɛmu la nà, séde ǹ o Romu dɔ.

Lɛ́kpakũsũna Pɔlui

[12] Kũ gu dɔ̀, Yuda kenɔ kàkara asiri gũn ò la dà ò pì oni pɔ́ blero oni í
miro ari ò gɛ́ Pɔlu dɛo. [13] Lɛ́kpakũsũrii pìnɔ de gbɛ̃nɔn buplala. [14] Ò gɛ̀ɛ
sa'orikinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kĩnaa ò pìńnɛ: O sì kũ Ludao o pì tó ódi Pɔlu dɛro, tó
o pɔ́ blè, Luda láari bowá. [15] Ákɔ̃nɔ kũ gbãnadenɔ á pínki à gɛ́ à o sozanɔ gbɛ̃
zɔ̃kɔ̃ɔnɛ à suárɛ kũ Pɔluo lákũ ò pi á ye à a yãnɔ tàasi ká tera de a káakupɔla
bà. Ókɔ̃nɔ sɔ̃ ónigɔ̃ kú soru gũn ò a dɛ zɛ́n ari àgɔ̃ gɛ́ ká la.

[16] Kũ Pɔlu dãre nɛ́gɔ̃gbɛ̃ ń yã kũ ò gɔ̃̀gɔ̃ɔ pìi mà, akũ à gɛ̀ɛ à gɛ̃̀ sozanɔ
bùran à ò Pɔlunɛ. [17] Akũ Pɔlu soza bàde sìsi à pìnɛ: Ǹ gɛ́ kũ kɛfɛnna dio á
gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kĩnaa, zaakũ à ye à baaru ke kpánɛ. [18] Akũ à a sɛ̀ à gɛ̀ɛ kãao ń gbɛ̃
zɔ̃kɔ̃ kĩnaa à pì: Pɔlu kũ ò a dà kpɛ́n ma sisi à kútɛ kèmɛnɛ mà su n kĩnaa kũ
kɛfɛnna dio. À yãke vĩ à ye à onnɛ. [19] Akũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìi kɛfɛnna pìi kṹ a ɔa
à gɛ̀ɛ kãao gukpado ń pla, akũ à a là à pì: Bɔ́ yãn ń vĩ ǹ omɛnɛɛ? [20] Akũ à pì:

Yudanɔ mɛ́ ò lɛ́ kpàkũsũ, ò ye ò kútɛ kɛnnɛ ǹ su kũ Pɔluo ń gbãnadenɔnɛ
zia, lákũ ò pi ò ye ò a yã gwa tera de a káakupɔla bà. 21 Ǹsun weńnɛro, zaakũ
ń gbɛ̃nɔ tɛni a dã zɛ́n ò de gbɛ̃nɔn buplala. Ò la dà ò pì oni pɔ́ blero oni í
miro ari ò gɛ́ a dɛo. Ò soru kɛ̀ kɔ̀, n yãn ń sã dɔi. 22 Gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìi pì kɛfɛnna
pìinɛ: Ǹsun tó gbɛ̃ke dɔ̃ kũ n òmɛnɛro. Akũ à a gbàrɛ.

Pɔlu gbarɛna Sizaria

23 Akũ à soza bàde gbɛ̃nɔn planɔ sìsi à pìńnɛ: À o soza fɛ̃nɛdade gbɛ̃nɔn
wàa donɔnɛ ò soru kɛ ò gɛ́ Sizaria ɔkɔsi úblegɔrɔ kũ sɔ̃de gbɛ̃nɔn baaakɔ̃
akurinɔ kũ sáride gbɛ̃nɔn wàa donɔ. 24 À sɔ̃ yã kɛkɛ Pɔlunɛ à dia à gɛ́o bùsu
gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Felisi kĩnaa aafia. 25 Akũ à takada kɛ̃nɛ à pì:

26 Bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Felisi, makũ Kalaudiu Lisia ma takada díkĩna kɛ̃nnɛ
ma fɔ kpàmma. 27 Yudanɔ mɛ́ ò gbɛ̃ díkĩna kũ̀ ò ye ò a dɛ. Kũ ma a dɔ̃̀
Romu gbɛ̃ ũ, akũ ma gɛ kũ sozanɔ ma a sìḿma. 28 Kũ má ye mà a taari
kũ ò lèa ma, ma a sɛ̀ ma gɛ kãao ń yãkpatɛkɛrinɔ kĩnaa. 29 Gwen ma dɔ̃̀n
kũ taari kũ ò lèa bi ń doka yãmɛ, adi yã kũ à kà ò a dɛ ke ò a da kpɛ́siran
kɛro. 30 Kũ ò lɛ́ kpàkũsũi, ò a yã kpãni kèmɛnɛ, akũ ma a gbàrɛmma gɔ̃̀nɔ
ma ò yãdenɔnɛ ò gɛ́ kũ a yão n kĩnaa gwe.

31 Akũ sozanɔ kɛ̀ lákũ ò òńnɛ nà ò Pɔlu sɛ̀ ò gɛ̀ɛ kãao Antipatari gwãani.
32 Kũ gu dɔ̀, soza kũ òtɛn táa o gɛ̀sɛɛ pìnɔ Pɔlu nà sɔ̃denɔnɛ ń ɔĩ ò do kãao
arɛ, akũ ò ɛ̀ra ò tà ń bùran. 33 Kũ sɔ̃denɔ kà Sizaria, ò takada pìi kpà bùsu
gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìia, akũ ò Pɔlu nànɛ a ɔĩ. 34 Bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì takada pì kyó kɛ̀,
akũ à Pɔlu là bùsu kũ à bòn. À mà kũ Silisia bùsuun à bòn, 35 akũ à pìnɛ: Tó
gbɛ̃ kũ ò yã vĩ kũnwonɔ sù, mani ma lákũ oni o nà. Akũ à pì ògɔ̃ a dãkpã
Hɛrɔdu kipakia.

24

Yudanɔ Pɔlu káarakpanaa

1 Gɔrɔ sɔɔro gbɛra sa'oriki Anania sù Sizaria kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kenɔ kũ
dokadɔ̃ri kũ òdi pinɛ Tɛtuluo. Ò sù Pɔlu káara kpá bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kĩnaa. 2 Kũ
ò Pɔlu sìsi, Tɛtulu fùtɛ àtɛn yã daala à pì: Felisi, kũ n arubarikaao ó bùsu
katɛna aafia. N zia laasunlɛna mɛ́ à ó bùsuu kɛ̀ mana. 3 Òdi n tɔ́ nna sí ògɔ̃ n
sáabu kpá gu sĩnda pínkin gɔrɔ sĩnda pínki. 4 Kũ má ye mà n yã gágaro, mani
wɛ́ kɛmma ǹ sùru kɛ kũoo ǹ ó yã fítinna dí ma. 5 O è kũ gbɛ̃ pì bi gudɛriimɛ.
Àdi yãkete da Yudanɔ tɛ́ andunia gũn pínki, à de donyĩzɛ ɛ́kɛ kũ òdi ń sísi
Nazɛradenɔ don'arɛde ũ. 6 À ye se à Luda ɔn gbɛ̃̀ lɛ́, akũ o a kũ̀. 7-8 Tó n a
làla n zĩda, ĩni taari kũ ó lèa yãpura dɔ̃. 9 Akũ Yudanɔ yã'i kàra ò pì lɛn yã
pìnɔ de lɛ.

Pɔlu gina kũ a zĩdao Felisi arɛ

10 Akũ bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìi mìi kɛ̀ dékũ Pɔlunɛ de à yã o. Akũ Pɔlu pì: Lákũ
má n dɔ̃ yãkpatɛkɛri ũ bùsu dí gũn a wɛ̃ dasi kɛ̀, a yãi matɛni ma mìbona yã
o ma laakariia. 11 Tó n gbɛ̀ka, oni onnɛ kũ ma gɛna Yurusalɛmu mà donyĩ
kɛ de gɔrɔ kuri awɛɛplalaro. 12 Odi ma e matɛn lɛ́kpakɔ̃a kɛ kũ gbɛ̃keo
Luda ɔnnlo. Odi ma e matɛn yãkete da aduakɛkpɛnɔ gũn ke wɛ̃tɛ gũnlo.
13 Gbɛ̃ pìnɔ ni fɔ̃ ò taari kũ ò lèma sèedade lennɛro. 14 Ma sì kũ zɛ́ kũ òtɛn
sísi donyĩzɛ ɛ́kɛ pìi gũnn matɛn do ó dizinɔ Ludai. Má yã kũ ò kɛ̃ Musa
doka gũn kũ annabinɔ takadanɔ náanikɛna pínki. 15 Ma wɛ́ dɔ Ludai lán

mɔ́kɔ̃nɔ bà, kũ gbɛ̃ mananɔ kũ gbɛ̃ vãninɔ ni vu ń pínki. 16 A yã mɛ́ à tò
madìgɔ̃ ma zĩda toto gɔrɔ sĩnda pínki de ma swɛ̃̀ súngɔ̃ vĩ Luda arɛ ke bisãsiri
arɛro. 17 Ma wɛ̃̀kɛna kũ ma bùsuuo gbɛra ma ɛra ma su ma ɔ dàḿma ma sa
ò 18 Luda ɔnn. Kũ matɛn sa o ma gbɛ̃̀bonaa gbɛra, akũ ò ma le gwe. Mádi
gbɛ̃nɔ kákararo, yãkete kunlo. 19 Asia bùsu Yuda kenɔmɛ yãdenɔ ũ. Séde
ò su ò yã bo kɔ̃ lɛ́n n kĩnaa. 20 Tó lɛnlo, ǹ tó gbɛ̃ kũ ò kú lanɔ dà kũ ò lèma
gɔrɔ kũ ò yãkpatɛ kɛ̀ kũmao o. 21 Sé yã mɛ̀n do kũ ma òńnɛ kũ kòto gbãnao,
gɛ̀nɔ vuna yã musun òtɛn yãkpatɛ kɛ kũmao.
22 Felisi Yesu zɛ́ bɔkɔtɛna dɔ̃, akũ à lá kù Yudanɔ yãla à pì: Tó sozanɔ gbɛ̃
zɔ̃kɔ̃ Lisia sù, mani á yã mì dɛárɛ. 23 À ò soza bàdenɛ àgɔ̃ Pɔlu dãkpã, ama
à a gba zɛ́ à ĩam pá, à tó a gbɛ̃nɔ kpái.

Pɔlu kunna kpɛ́siran Sizaria

24 Gɔrɔ pla gbɛra Felisi sù kũ a Yuda nanɔ kũ òdi pinɛ Durusilao. À Pɔlu
sìsi, akũ à Kirisi Yesu náanikɛna yã màa. 25 Pɔlu tɛn yã o manakɛnaa musu
kũ zĩdakũnadɔ̃naao kũ yãkpatɛkɛna kũ àtɛn suo, akũ vĩna Felisi kũ̀ à pì: Ǹ
futɛ ǹ tá gĩa. Gɔrɔ kũ ma ɔ lè mani ɛra mà n sísi. 26 Àtɛn wɛ́ dɔ Pɔlui kũ ani
gusarɛgba daarɛmɛ, akũ àdigɔ̃ a sísi gɛ̃̀n baaakɔ̃ à su fàai bo kãao. 27 Kũ à
kɛ̀ wɛ̃̀ pla, Pɔsiu Fɛsutu vùtɛ Felisi gɛ̃nɛ ũ. Kũ Felisi ye àgɔ̃ nna kũ Yudanɔ
yãi, akũ à Pɔlu tò dana kpɛ́siran.

25

Pɔlu zɛ̀ kũ gɛna Siza kĩnaao

1 Fɛsutu vutɛna kpatan gɔrɔ aakɔ̃ gbɛra à fùtɛ Sizaria à gɛ̀ɛ Yurusalɛmu.
2 Gwen sa'orikinɔ kũ Yuda gbãnadenɔ sù a kĩnaa ò fùtɛ kũ Pɔlu yão. Ò wɛ́
kɛ̀a 3 à sùru kɛ à tó Pɔlu su Yurusalɛmu. Zaakũ ò zɛ̀o ò tankutɛ kpákpanɛ
zɛ́n ò a dɛmɛ. 4 Akũ Fɛsutu pìńnɛ: Pɔlu kú kpɛ́siran Sizaria, makũ sɔ̃ mani
tá gwe tera. 5 Á gbãnade kenɔ su ò gɛ́ kũmao. Tó à yã vãni kɛ̀mɛ, áni o.
6 Fɛsutu kɛ̀ kũńwo lán gɔrɔ sɔraakɔ̃ ke gɔrɔ kuri taka bà, akũ à ɛ̀ra à tà
Sizaria. Kũ gu dɔ̀, à vùtɛ a tìntinnwa à pì ò mɔ́ kũ Pɔluo. 7 Kũ ò sù kãao,
Yuda kũ ò bò Yurusalɛmunɔ lìkai, akũ ò yã zɔ̃kɔ̃ kũ odi fɔ̃ ò a sèedade lèronɔ
dìa dasidasi. 8 Pɔlu zɛ̀ kũ a zĩdao à pì: Mádi taari kɛ Yudanɔ doka ke Luda
ɔnnnɛro, ke Siza. 9 Fɛsutu tɛn wɛtɛ àgɔ̃ nna kũ Yudanɔ, akũ à Pɔlu là à pì:
Ĩni we ǹ gɛ́ Yurusalɛmu de mà yãkpatɛ kɛ kũnwo gwe yã dínɔ musu yá?
10 Pɔlu pì: Siza doka kũ à kũ̀ ò yãkpatɛ kɛomɛnɛ arɛn má zɛn la. Mádi taari
kɛ Yuda kenɛro lákũ mɔkɔ̃n ń dɔ̃ sãnsãn nà. 11 Tó ma taari kũ à kà ò ma
dɛ kɛ̀, matɛn gí mà garo. Ama lákũ mádi yã kũ gbɛ̃ dínɔ tɛn o ma musu ke
kɛro nà, gbɛ̃ke zɛ́ vĩ à ma kpáḿmaro. Gɛna Siza kĩnaan ma zɛo. 12 Kũ Fɛsutu
lɛ́ kpàkũsũ kũ a gbɛ̃nɔ à pì: Kũ Sizamɛ n zɛo, a kĩnaan ĩni gɛ́n.

Gɛna kũ Pɔluo kína Agaripa kũ Benisio arɛ

13 Gɔrɔ pla gbɛra kína Agaripa kũ Benisio sù Sizaria de ò fɔ kpá Fɛsutua.
14 Kũ òtɛn gɔrɔ pla kɛ gwe yãi, Fɛsutu bò kũ Pɔlu yão kína pìinɛ à pì: Gɔ̃gbɛ̃
ke kú la kũ Felisi a tò da kpɛ́siran. 15 Kũ ma gɛ Yurusalɛmu, sa'orikinɔ kũ
Yuda gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ sùmɛnɛ kũ a yão ò pì mà sùru kɛ mà yã daala. 16 Ma pìńnɛ
tó gbɛ̃ kũ ò sù kũ a yão dí zɛ́ le à kɔ̃ e kũ gbɛ̃ kũ ò yã vĩ lɛɛlɛnɔ à yã wèḿmaro,
ókɔ̃nɔ Romudenɔ odì a kpáḿmaro. 17 Kũ o su la lɛɛlɛ, mádi zɛzɛro. Kũ gu dɔ̀
gɔ̃̀nɔ, akũ ma vutɛ ma tìntinnwa ma pì ò mɔmɛnɛ kũ adeo. 18 Gbɛ̃ kũ ò taari
lèaa pìnɔ yã ò, odi yã vãni kũ matɛn kpákpa o a musuro. 19 Ò yãkete vĩ

kãao ń donyĩzɛ yã musu kũ gɔ̃gbɛ̃ kũ òdi pinɛ Yesu yão. À gà, akũ Pɔlu zɛ̀
kũ a kunna wɛ̃̀ndin yão. [20] Ma bídi kɛ̀ yã pì zɛ́ dɔ̃naaa, akũ ma a là tó à ye
à gɛ́ Yurusalɛmu ò yã pì gɔ̃gɔ̃nɛ gwe. [21] Akũ Pɔlu pì Romu kínan a zɛo ògɔ̃ a
kũna. Akũ ma pì ògɔ̃ a dãkpã ari màgɔ̃ gɛ́ a gbarɛ Sizaa. [22] Akũ Agaripa pì
Fɛsutunɛ: Má ye mà gbɛ̃ pì yã ma ma zĩda. Akũ Fɛsutu pì: Ĩni yã ma a lɛ́n
zia.
[23] Kũ gu dɔ̀ Agaripa kũ Benisio sù kũ gakuri zɔ̃kɔ̃ɔo, akũ ò gɛ̃̀
kɔ̃kakarakɛkpɛn kũ soza gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ wɛ̃tɛ gbɛ̃ bɛ̀ɛrɛdenɔ. Kũ Fɛsutu yã
ò, ò sù kũ Pɔluo. [24] Akũ Fɛsutu pì: Kí Agaripa kũ ákɔ̃nɔ kũ á kú kũoo lanɔ
pínki, a gbɛ̃ dí è yá? Yuda kũ ò kú Yurusalɛmunɔ kũ gu dínɔ ń pínki gbɛ̃ pì
yã sɛ̀ ò sùoma, òtɛn wiki lɛ́ma ò pì à mana àgɔ̃ kun doro. [25] Makũ sɔ̃, mádi
e à yãke kɛ̀ kũ à kà ò a dɛro, akũ lákũ à zɛ̀ kũ Sizao nà, ma zɛo mà a gbarɛa.
[26] Mádi yã pì gbá dɔ̃ gbasa mà takada kɛ̃ kínanɛ a yã musuro. A yã mɛ́ à tò
ma su kãao á arɛ, atɛ̃nsa mɔkɔ̃n kína Agaripa, de yãlalanaaa gbɛra mà yã
le mà kɛ̃. [27] Zaakũ purusuna gbarɛḿmana taari kũ ò lèa sãnsãn onaa sari
zɛ́ vĩ ma kĩnaaro.

26

Pɔlu a zĩda yã bɔkɔtɛna kína Agaripa arɛ

[1] Akũ Agaripa pì Pɔlunɛ: Ń zɛ́ vĩ ǹ n yã o. Akũ Pɔlu ɔ sɛ̀ à a zĩda yã
bɔ̀kɔtɛ à pì: [2] Kí Agaripa, ma è ma mìnna kɛ̀, kũ ma lè matɛni ma zĩda
yã bɔkɔtɛ n arɛ gbãra taari kũ Yudanɔ dìma pínki yã musu. [3] Atɛ̃nsa kũ
ń Yudanɔ futɛokarayã dɔ̃ pínki kũ ń yãketenɔ. Abire yãi ma wɛ́ kɛ̀mma ǹ
ma yã dí mamɛnɛ. [4] Yudanɔ ma kunna dɔ̃ zaa ma nɛ́ fíti zĩ naana zaa ma
bùsun ari Yurusalɛmu. [5] Ò ma dɔ̃ à gìi kɛ̀. Tó ò yei, oni fɔ̃ ò o kũ má kú ó
donyĩrinɔ gɛ̃̀ kũ à gbãna kũ Luda yão kũ òdi pi Farisinɔ tɛ́. [6] Tera sà òtɛn
yãkpatɛ kɛ kũmao kũ ma wɛ́ dɔ lɛ́ kũ Luda sɛ̀ ó dizinɔnɛɛi yãi. [7] Ó buri mɛ̀n
kuri awɛɛplanɔ dìgɔ̃ do Ludai fãnantɛ̃ kũ gwãanio wɛ́dɔna lɛ́sɛna dokɔ̃nɔ
pìii. Kí, tãmaa pì yãin Yudanɔ fùtɛmai. [8] Bɔ́yãin Luda gɛ̀nɔ vunaa kɛ̀árɛ
yãzɛsari ũ sɛ́ɛ?
[9] Makũ sɔ̃ yã, ma zɛo kũ yã kũ ani bo Yesu Nazɛra kpɛ pínkin manigɔ̃
kɛ. [10] Lɛn ma kɛ̀ lɛ Yurusalɛmu. Sa'orikinɔ ma gba zɛ́, akũ ma Luda gbɛ̃nɔ
kà kpɛ́siran dasi. Tó òtɛni ń dɛdɛ sɔ̃, ma lɛ́ dìgɔ̃ kú a gũmmɛ. [11] Madìgɔ̃ gɛ́
aduakɛkpɛ kũ aduakɛkpɛo gɛ̃̀n baaakɔ̃, màgɔ̃ wɛ́ tãḿma mà gã naḿma de
ò ledi kpá Yesui. Ma pɔ fɛ̃nańyĩ, akũ madì gɛ́ wari dɔḿma ari buri pãnde
wɛ̃tɛnɔa.

Pɔlu a Yesu zɛ́ sɛna yã'onaa
(Zĩr 9:1-19, 22:6-16)

[12] Abire yãi matɛn gɛ́ Damasuku kũ doka kũ sa'orikinɔ ma gbarɛooo.
[13] Kína, kũ má tɛ́ zɛ́n kũ ifãntɛ̃o di mìdangura, ma gupura è à bò ludambɛ à
damala kũ ma gbɛ̃nɔ, à pãsĩ de ifãntɛ̃la. [14] O lɛtɛ zĩtɛ ó pínki, akũ ma kòtoo
mà ò òmɛnɛ kũ Eberu yão ò pì: Solu, Solu, à kɛ̀ dera ntɛn wɛ́ tãmaa? Lɛ̀zɔ̃na
kũ gbáo kyate sari tɛn wari dɔmma fá! [15] Ma pì: Dímɛ n ũu, Dikiri? Akũ
Dikiri pì: Makũmɛ Yesu kũ ntɛn wɛ́ tãa ũ. [16] Ǹ futɛ ǹ zɛ. Ma bo ma summa
de mà n sɛ́ ma zĩkɛri ũmɛ, ǹgɔ̃ de yã kũ n è kũ yã kũ mani mɔnnɛoo sèedade
ũ. [17] Mani n sura ba Yudanɔ ɔĩ kũ buri pãndenɔ. Mani n zĩḿma [18] de ǹ ń wɛ́
kɛ̃ńnɛ, ò kpɛ li gusiranɛ ò arɛ dɔ gupuraa, ò bo Setan gbãnan ò gɛ̃ Luda pɔ́n,
de ń durunnanɔ le à kɛ̃ḿma, ń baka gɔ̃ kú kũ Luda gbɛ̃nɔ ma náanikɛna yãi.

Pɔlu zĩkɛna Yesunɛ

19 Kí Agaripa, àkũ mɛ́ à tò mádi gí ludambɛ gbɛ̃ kũ à bò à sùma yãiro.
20 Ma waazi kɛ̀ Damasuku gĩa kũ Yurusalɛmuo, akũ ma kɛ̀ Yudea bùsu gu
sĩnda pínkia kũ buri pãndenɔ kĩnaao. Ma òńnɛ ò nɛ̀sɛ litɛ ò arɛ dɔ Ludaa,
ò yã kũ ani tó ò dɔ̃ kũ ò nɛ̀sɛɛ lìtɛ kɛ. 21 Abire yãin Yudanɔ ma kũ Luda
ɔnn, ò ye ò ma dɛ. 22 Luda kpányĩn má kunwo ari kũ a gbãrao, akũ má
zɛna a sèedade ũ nɛ́ fíti gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔnɛ ń pínki. Madì yã pãnde oro, sé yã kũ
annabinɔ kũ Musao ò à kɛ baasiro. 23 Ò pì Arumasihu ni wari le, àkũ mɛ́
ani futɛ bona gan káaku à gupura yã o Yudanɔnɛ kũ buri pãndenɔ.

24 Kũ Pɔlu tɛni a zĩda yã bɔkɔtɛ lɛ, Fɛsutu wiki dɔ̀a à pì: Ĩa kàmman yá Pɔlu?
N dɔ̃na zɔ̃kɔ̃ mɛ́ àtɛni n mì litɛ. 25 Akũ Pɔlu pì: Ĩa dí kámaro, gbɛ̃ bɛ̀ɛrɛde
Fɛsutu. Yãzɛden matɛn o, akũsɔ̃ yãpuramɛ. 26 Kí, lákũ ń yã birenɔ dɔ̃ nà
mani fɔ̃ mà yã onnɛ súsu vĩna sari. Má dɔ̃ kũ a ke dí kɛ n mì kpɛro, zaakũ
yã pì bi gukpado yãnlo. 27 Kí Agaripa, n yã kũ annabinɔ òo sì yá? Má dɔ̃
kũ n sì. 28 Akũ Agaripa pì Pɔlunɛ: Gɔrɔ fíti dí lɛ́n ntɛn da ĩni fɔ̃ ǹ ma litɛ mà
gɔ̃ Yesude ũn yá? 29 Pɔlu pì: Bee tera ke gìkɛna má yei, tó Luda wè. Adi
kɛ ndonlo, kũ gbɛ̃ kũ òtɛni ma yã ma gbãranɔ ń pínki, ò gɔ̃ lákũ má de nà
mɔ̀kakɔ̃ana dínɔ baasi. 30 Akũ kína pì kũ bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔo kũ Benisio fùtɛ
kũ gbɛ̃ kũ ò kakarana gwenɔ. 31 Kũ ò bɔ̀tɛ, òtɛn o'okɔ̃nɛ: Gbɛ̃ pì dí yã kũ à
kà ò a dɛ ke ò a da kpɛ́siran kɛro. 32 Akũ Agaripa pì Fɛsutunɛ: Tó gbɛ̃ pì dí
zɛ kũ gɛna Siza kĩnaao yãro, de óni fɔ̃ ò a gbarɛ.

27

Gɛna kũ Pɔluo Romu gó'itɛ gũn

1 Kũ ò zɛ̀o ò da Itali zɛ́n, akũ ò Pɔlu kũ purusuna kpara kenɔ nà soza bàde
kũ òdi pinɛ Yuliunɛ a ɔĩ. À de soza gɜ̃ kũ òdi pi Siza sozanɔ don'arɛdenɔ do
ũ. 2 O gɛ̃ gó'itɛ kũ à bò Adaramitiumu gũn, àtɛn bɔtɛ kũ Asia bùsu wɛ̃tɛnɔ,
akũ o da zɛ́n. Masedonia bùsu gbɛ̃ Arisitaku Tɛsalonika kú kũoo. 3 Kũ gu
dɔ̀ o ka Sidɔ̃. Yuliu Pɔlu kũna kũ nɛ̀sɛdoo, akũ à a gbà zɛ́ à gɛ́ a gbɛ̃nɔ gwa,
de ò kpái. 4 Kũ o bo gwe, o ka í dagura. Kũ ĩa tɛn daólɛ yãi, akũ o do Sipiru
bùsuui kpɛ kpa. 5 Táa'ona ísira dagura o do Silisia kũ Pamfilia bùsunɔi, akũ
o ka Mira, Lisia bùsun. 6 Gwen soza bàde pì Alɛsandaria gó'itɛ kũ àtɛn gɛ́
Itali lèn, akũ à ó kán.
7 Gɔrɔ kenɔ gũn ó tá bùsa. O ɔsi kà ari o ka Sinidu lɛ́a. Kũ ĩa dí wewɛrɛ
ò gɛ́ súsuro, o pãnɛ o bo Kɛrɛti bùsu kpɛ kpa Salamɔnɛ sarɛ. 8 Ɔsikanaa gũn
ótɛn pã Kɛrɛtinɛ, akũ o ka gu kũ òdi pi Gódɔki Manan. A kãni kũ wɛ̃tɛ kũ
òdi pi Laseao. 9 Lákũ o gìi kɛ̀ zɛ́n nà, ó gɛna arɛ gɔ̃̀ kari yã ũ, zaakũ Yudanɔ
lɛ́yĩgɔrɔ gɛ̃̀ kɔ̀. A yã mɛ́ à tò Pɔlu lɛ́ dàḿma 10 à pì: Gbɛ̃nɔ, ma è tá dí ni su
kũ ásaru zɔ̃kɔ̃ɔo kũ kisirao. Adi kɛ gó pì kũ a asonɔ adonlo, kũ ókɔ̃nɔmɛ se.
11 Ama soza bàde gódɔdɔri kũ gódeo yã sì de Pɔlu pɔ́la. 12 Gu pì mana ò gó
dɔn ò bunsirɛ blenlo, akũ gbɛ̃nɔ zɛ̀ dasi kũ ò ɛra ò da zɛ́n ò tá. Ò ye ò ká
Fenisi, wɛ̃tɛ kũ à kú Kɛrɛti ifãlɛtɛ kpa, tó ani sí kɛ ò bunsirɛ ble gwe.

Zàga'ĩa futɛna ísirala

13 Kũ ĩa busɛ fùtɛ gɛ̀nɔmidɔki kpa, òtɛn da ò fɔ̃ ò ń pɔyeina kɛmɛ. Akũ ò
ń gó pòro ò dà zɛ́n òtɛn pã Kɛrɛtinɛ kãnikãni. 14 Adi gì kɛro zàga'ĩa gbãna
kũ òdi pi ĩa pãsĩ bò Kɛrɛti kpi kpa. 15 À gó lìtɛ, ódi fɔ̃ ò arɛ dɔa doro, akũ o
gɔ̃ tɛ́i. 16 Kũ à ó kpá luan fítinna kũ òdi pi Kodai, à kɛ̀wá sɜ̃na fíti. Ɔsikanaa
gũn o ó gó fítinna surababɔɔ lè o kɜ̃ gwe. 17 Kũ ò sɛ̀ ò gɛ̃̀o gó zɔ̃kɔ̃ɔ gũn, akũ

ò kɛ̀kɛ ò bàa dɔ̀ gó zɔ̃kɔ̃ɔ pìia. Kũ òtɛn vĩna kɛ Libia bùsu í sàrara gɛ̃nanɛ yãi,
akũ ò gó kúra gbàrɛ ín ò gɔ̃̀ tɛ́ ĩai. 18 Kũ gu dɔ̀, lákũ zàga'ĩa kpɛ́ àtɛni ó gó
yĩpayĩpa gbãngbãn nà, akũ ò nà asonɔ zuzunaaa í gũn. 19 A gɔrɔ aakɔ̃de zĩ
ò ń gó zĩkɛbɔnɔ bɔ̀tɛ ò kɔ̀tɛ ń zĩda. 20 À kà gɔrɔ ũgbangba ifãntɛ̃ kũ susunɛnɔ
dí boro, ĩa pãsĩ pìi kũ legũo dí kpátɛro. Surabana tãmaa kũ ó vĩ yã làkawá
pínki.
21 O gɔrɔ pla kɛ̀ ódi le o pɔ́ blèro, akũ Pɔlu fùtɛ à pìńnɛ: Gbɛ̃nɔ, tó a ma
yã màmɛ yã, de ódi futɛ Kɛrɛti, kisira kũ ásaru dínɔ gbasa à ó léro. 22 Ari
tera matɛn lɛ́ daáwa à laakari kpátɛ! Á gbɛ̃ke ni garo, sé gó pìi yaka. 23 Gĩa
gwãani Luda kũ má de a pɔ́ ũ matɛn doi malaika bò à sùma 24 à pì: Ǹsun
vĩna kɛro, Pɔlu. Séde ǹ Siza arɛ le. Luda gbɛ̃ kũ ò kú kũńwo gó gũnnɔ bònnɛ
aafia ń pínki. 25 A yã mɛ́ à tò gbɛ̃nɔ, à laakari kpátɛ! Má Luda náani vĩ kũ
ani kɛ lákũ à òmɛnɛ nà. 26 Séde ò ká luan ke í sàraran.
27 A gɔrɔ gɛ̃ro donsaride zĩ gwãani ĩa pãsĩ pì tɛni ó gátɛ Adariatiki íla
ari tera. Akũ lizãndo gó gbɛ̃nɔ tɛn da o ka kãni kũ í baraomɛ. 28 Akũ ò
bà ílɔgwabɔɔ gbàrɛ ín, ò è gȁsãkuru basiikɔ̃. Kũ à kɛ̀ saa fíti ò gbàrɛ dɔ, ò
lè a lòkotoo kà gȁsãkuru baaakɔ̃. 29 Òtɛn kpana gbɛ̀la vĩna kɛ, akũ ò kúra
mɛ̀n siikɔ̃ gbàrɛ gó pɔ̀rɔ kpɛ, akũ òtɛn adua kɛ de gu dɔḿma. 30 Gó gbɛ̃nɔ
tɛn zɛ́ wɛtɛ ò bɔtɛ gó gũn ò bàa lɛ́, akũ òtɛn gó surababɔɔ pìi kipa ò da íla,
òtɛn kɛ lákũ ò ye ò kúranɔ gbarɛ gó arɛ bà. 31 Akũ Pɔlu pì soza bàdenɛ kũ
a bàsaridenɔ: Tó gbɛ̃ birenɔ dí gɔ̃ gó gũnlo, áni fɔ̃ à boro. 32 Akũ sozanɔ gó
surababɔɔ bànɔ zɔ̃̀zɔ̃ ò tò à lɛ̀tɛ ín.
33 Kũ gu ye à dɔ, Pɔlu kútɛ kɛ̀ńnɛ ń pínki ò pɔ́ ble à pì: A gɔrɔ gɛ̃ro donsarin
gbãra a gɔ̃ lokona pɔ́ble sari. 34 Matɛn kútɛ kɛárɛ à pɔ́ ble de à gbãna le à
bo aafia. Bee á mìkã mɛ̀n do ni lɛ́tɛro. 35 Pɔlu yã bire onaa gbɛra à burodii
sɛ̀ à Luda sáabu kpà gbɛ̃ sĩnda pínki wára, akũ à ɛ̀ àtɛn só. 36 Ń gbɛ̃ sĩnda
pínki laakarii kpàtɛ, akũ ò pɔ́ blè sà. 37 Ókɔ̃nɔ kũ ó kú gó gũnnɔ ó pínki o ka
gbɛ̃nɔn wàa do kpɛ́ baaakɔ̃ akuri awɛɛsuddo. 38 Kũ ò pɔ́ blè ò kȁ, ò pɔ́blewɛ
bɔ̀tɛ ò kà ín, de gó le à kɛ futa yãi.

Gó'itɛ yakanaa

39 Kũ gu dɔ̀, ò sȉsĩaa lè odi dɔ̃ro. Kũ ò luankore è kũ bùsu'atɛ̃ sàraao, akũ
ò zɛ̀o ò gɛ́ kũ góo í sàraran gwe, tó oni fɔ̃. 40 Ò kúranɔ pòro ò dà í gũn, akũ
ò báli gódɔdɔbɔnɔ bàa pòro gɔ̃̀nɔ. Ò gó arɛ biza pòro ĩanɛ, akũ ò mìi pɛ̀ gu
sàraa pìia. 41 Akũ ò sì bùsu'atɛ̃n dɔ̃naa sari, akũ gó zɛ̀ gwe. Bùsu'atɛ̃ pì gó
arɛ kȕ gíngin adi fɔ̃ à yĩgãro, akũ ísɔ̃kɛna kũ àtɛn káka kũ gbãnao tɛn gó
pɔ̀rɔ kpɛ yaka. 42 Sozanɔ zɛ̀o ò purusunanɔ dɛdɛ, de ń gbɛ̃ke sún í kpá ò
pitiḿmaro yãi. 43 Ama soza bàde ye à Pɔlu mì sí, akũ à gìńnɛ ò ń pɔyeina
kɛ. À pì íkparinɔ dońnɛ arɛ ò kusi ía ò bikũ, 44 gbɛ̃ kparanɔ gɔ̃ tɛ́ ń kpɛ lí
lɛ̀kɛtɛnɔ ke gó kasonɔ musu. Lɛn gbɛ̃ sĩnda pínki í bara lè aafia lɛ.

28

Pɔlu kunna Malata luan

1 Kũ o í bara lè aafia, o mà luan pì tɔ́n Malata. 2 Bedenɔ ó sí kũ yenyĩo
manamana. Ò gbãnakɛ kpàwái, ò tɛ́ sàa lèwɛrɛ, zaakũ legũ nà manaaa,
akũ ĩa bɔ̀tɛ. 3 Pɔlu yàka kete kàkara à sù àtɛn ká tɛ́n, pitiko kú a gũn. Kũ tɛ́
puusu a pà, à bò à Pɔlu sò a ɔa. 4 Kũ bedenɔ mlɛ̀ɛ pìi è dɔ a ɔa, ò pìkɔ̃nɛ: Gbɛ̃
bire bi gbɛ̃dɛriimɛ yãpura. Bee kũ à bikȕ í bara aafia, yãpura dí wenɛ àgɔ̃

kunlo. 5 Ama Pɔlu mlɛ̃̀ɛ pìi gbȁkɛ à dà tɛ́n, adi pɔ́ke kɛnɛro. 6 Gbɛ̃nɔ wɛ́ dɔi
kũ a ɔ ni ká à lɛ́tɛ à ga gwe gɔ̃̀nɔmɛ. Kũ à gìi kɛ̀, ò è pɔ́ke dí a lero, akũ ò lɛ́
lìtɛ ò pì, gbɛ̃ pì bi tãna zɔ̃kɔ̃ kemɛ.

7 Gu pìi sarɛn luan gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kũ òdi pinɛ Publiu bɛ kunwa. À ó dítɛ gɔrɔ
aakɔ̃ à nibɔkɛnaa kɛ̀wɛrɛ kũ yenyĩo. 8 Publiu de wútɛna kũ mɛ̀wãnao àtɛn
bãdubãdu kɛ. Akũ Pɔlu gɛ̃̀ a kĩnaa à adua kɛ̀nɛ, à ɔ nàa à a wèrekɔ̃a. 9 Kũ
à kɛ̀ lɛ, luan pì gyãre kparanɔ sù a kĩnaa, akũ ò wèrekɔ̃a se. 10 Ò ó kpe tà
manamana. Kũ ótɛn tá, ò zànaa kɛ̀wɛrɛ dɔ.

Pɔlu kana Romu

11 Ó kunna luan pìi gũn mɔ aakɔ̃ gbɛra o gɛ̃ gó'itɛ kũ à bunsirɛ blè gwen o
da zɛ́n. Gó pìi bò Alɛsandaria ò sìka tãnanɔ sèedaa kɛ̀a. 12 Kũ o ka Sirakusi,
o gɔrɔ aakɔ̃ kɛ̀ gwe. 13 Bona gwe o do í lɛ́i ari o gɛ káo Rɛgiumu. Kũ gu dɔ̀ ĩa
bò gɛ̀nɔmidɔki kpa, a gɔrɔ pladen o ka Putɛɔli. 14 Wɛ̃tɛ pìi gũnn o Yesudenɔ
lèn. Ò pì ò sùru kɛ ò azuma do kɛ kũńwo. O kɛ̀ lɛ, akũ o da Romu zɛ́n.
15 Romu Yesudenɔ ó baaruu mà, akũ ò sù daólɛ. Gbɛ̃kenɔ ó lé Apiu Ɛtɛn,
gbɛ̃kenɔ sɔ̃ gu kũ òdi pi Kipakimɛn'aakɔ̃n. Kũ Pɔlu ń é, à Luda sáabu kpà a
laakarii kpàtɛ.

Pɔlu waazikɛna Romu

16 Kũ o ka Romu, ò Pɔlu gbà zɛ́ àgɔ̃ kun adona kũ soza kũ anigɔ̃ a dãkpão.
17 Gɔrɔ aakɔ̃ gbɛra Pɔlu Yuda gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ sìsi. Kũ ò kàkara, à pìńnɛ: Ma gbɛ̃nɔ,
mádi zã Yudanɔnɛ yãkearo. Mádi bo ó dizinɔ futɛokarayãke kpɛro, akũ ò
ma kũ Yurusalɛmu ò ma kpa Romudenɔa. 18 Ò ma lala yãi odi yãke le ma
musu kũ à kà ò ma dɛro, akũ ò ye ò ma gbarɛ. 19 Akũ Yudanɔ bò ma kpɛ.
Tilasi ma zɛ kũ gɛna Siza kĩnaao, adi kɛ má yã vĩ kũ ma bùsu gbɛ̃nɔnlo. 20 A
yã mɛ́ à tò ma á gbɛ́ka, de ò kɔ̃ e mà yã o kãáo, zaakũ gbɛ̃ kũ Isarailanɔ wɛ́
dɔi yãin ò mɔ̀ dí kàmai.

21 Akũ ò pìnɛ: Ódi takada ke le à bò Yudea bùsun n yã musuro. Ó gbɛ̃ke
sɔ̃ adi bo gwe à sùwɛrɛ kũ n baaru vãnioro. 22 O è à mana ò yã kũ ń vĩ ma
n lɛ́n, zaakũ o mà òdi donyĩzɛ pì vãni bo gu sĩnda pínkiamɛ.

23 Ò gɔrɔ dìtɛkɔ̃nɛ kũ Pɔluo, akũ ò sù a kĩnaa ɔn kũ à kìpan dasidasi. À ye
ò a yãzɛ dɔ̃ Yesu yã musu, akũ à nà Musa dokaa kũ annabinɔ yãnɔ, à kpata
kũ à bò Luda kĩnaa yã òńnɛ à bɔ̀kɔtɛńnɛ zaa kɔnkɔ ari ɔkɔsi. 24 Gbɛ̃kenɔ yã
kũ àtɛn onɔ zɛ́ lè, ama gbɛ̃kenɔ gìi. 25 Kũ òtɛn kɛ̃kɔ̃a kũ lɛ́kpakɔ̃ao, Pɔlu yã
mɛ̀n do kàrańnɛ à pì: Yã kũ Luda Nini dà annabi Isayanɛ à ò á dizinɔnɛ bi
yãpuramɛ, kũ à pì:

26 Ǹ gɛ́ ǹ o gbɛ̃ kũ̀nɔnɛ,
onigɔ̃ sã kpá yãkemanaa sari,
onigɔ̃ gu gwa yãke'enaa sari.
27 Ò nɛ̀sɛ vĩro de òsun ɔ̃ndɔ̃ kũro yãi,
ń sã gbãna de òsun yã maro yãi,
ń wɛ́ kukurɛna de òsun gu ero yãi,
zaakũ ò ye ò arɛ dɔma mà ń gba aafiaro.

28-29 A yã mɛ́ à tò, àgɔ̃ dɔ̃ kũ Luda gbɛ̃nɔ zɩ̀ kũ surabana yão buri pãndenɔa.
Mɔ́kɔ̃nɔmɛ oni sí.

30 Pɔlu kɛ̀ kpɛ́ kũ àtɛn fĩna bo gũn wɛ̃̀ pla mámmam. Àdigɔ̃ gbɛ̃ kũ òdi su
fàai bo kãaonɔ kũ ɔplapla ń pínki. 31 À kpata kũ à bò Luda kĩnaa yã waazi
kɛ̀ńnɛ à Dikiri Yesu Kirisi yã dàńnɛ kũ laakariio kpatɛna, gbɛ̃ke dí kpánɛro.

ROMUDENƆ

Gbɛ̃ sĩnda pínki bi durunnakɛriimɛ 1:1-3:20
Lákũ Luda dì tó yã bo kũńwo nna nà 3:21-4:25
Kunna gbɛ̃ dufunɔ ũ Kirisi gũn 5:1-8:39
Yã kũ Luda tɛn wɛtɛ Isarailanɔ musu 9:1-11:36
Yesudenɔ yãkɛnaa 12:1-15:13
Pɔlu fɔkpammanaa 15:14-16:27

Pɔlu fɔkpana Romudenɔa

1 Makũ Pɔlu, Kirisi Yesu zɔ̀bleri, Luda ma sisi à ma dítɛ a zɛ̀ri ũ, baaru
nna 2 kũ à gĩnakɛ à a lɛ́ sɛ̀ a annabinɔnɛ ò kɛ̃̀ a yãn kpàri ũ. 3-4 A Nɛ́ Yesu
Kirisi ó Dikiri yãmɛ baaru nna pì ũ. A bisãsirikɛ gũn à bò Dauda buri
gũmmɛ. A ludaninikɛ gũn a bona gan mɛ́ à mɔ̀wɛrɛ kũ gbãnao kũ Luda
Nɛ́mɛ a ũ. 5 Kirisi ma gba zɛ́ màgɔ̃ de a zɛ̀ri ũ buri sĩnda pínkinɛ, de ò le ò
a náani kɛ ò gɔ̃ a yãmarinɔ ũ, de à tɔ́ bo. 6 Á kú gbɛ̃ kũ Yesu Kirisi ń sísi à
ń sɛ́nɔ tɛ́ se. 7 Ma takada díkĩna kɛ̃́árɛ, ákɔ̃nɔ Romude kũ Luda yeái à á sísi
a gɔ̃ a gbɛ̃nɔ ũ pínki. Luda ó De kũ Dikiri Yesu Kirisio gbɛ̃kɛ kɛárɛ, à á gba
aafia.
8 Káaku gĩa ma Luda sáabu kɛ̀ Yesu Kirisi gãi á pínki yã musu, kũ á
ludanaanikɛnaa dà anduniala pínki yãi. 9 Tó matɛn adua kɛ gɔrɔ sĩnda
pínki, á yã dì sãmaguro. Ludamɛ ma sèedade ũ. Àpiin matɛn doi kũ nɛ̀sɛ
mɛ̀n doo matɛni a Nɛ́ yã baaru kpá. 10 Madìgɔ̃ wɛ́ kɛa à zɛ́ kɛkɛmɛnɛ lákũ à
yei nà de mà le mà su á gwa sà. 11 Wɛ́sinaálɛ ni tɛni ma dɛ manamana, de
mà le mà Luda Nini gba ke daágu á zĩnipɛtɛna yãi, 12 de á ludanaanikɛna
kũ ma pɔ́o le à ó baadi gba swɛ̃̀ɛ. 13 Ma gbɛ̃nɔ, má ye àgɔ̃ dɔ̃ kũ madìgɔ̃ gɔrɔ
ditɛ gɛ̃̀n baaakɔ̃ mà su á gwa,* de mà a zĩ gbɛ̀ e á tɛ́ lákũ ma è buri pãndenɔ
tɛ́ nà, akũ ari tera mádi zɛ́ ero. 14 Girikiyãmarinɔ kũ Girikiyãmarisarinɔ ń
pínki, dɔ̃̀rinɔ kũ dɔ̃̀risaridenɔ ń pínki, ń yã gɔ̃̀ ma yã ũ. 15 Abire yãi ma mɛ̀ɛ
wã̀ mà baaru nna pì kpá ákɔ̃nɔ Romudenɔnɛ se. 16 Madì wé'i kũ kũ baaru
nna pì yãoro,† àkũmɛ gbãna kũ Luda dì gbɛ̃ kũ òtɛni a náani kɛnɔ sura bao
ũ, atɛ̃nsa Yudanɔ, ń gbɛra buri pãndenɔ. 17 Baaru nna pìi dì owɛrɛ lákũ
Luda dì tó yã bo kũńwo nna nà. À de ludanaanikɛna yã ũ adomɛ, lákũ ò
kɛ̃̀ Luda yãn nà ò pì: Gbɛ̃ kũ Luda tò yã bò kãao nna a náani kũ àtɛn kɛ yãi
nigɔ̃ kun.

Bisãsirinɔ bi taaridenɔmɛ Luda kĩnaa

18 Zaa musu Luda dì a pɔfɛ̃na kipa bisãsiri kũ ń vãnikɛna dì zɛ́ zɔ̃
yãpuranɛnɔa ń pãkpaina kũ ń vãnikɛnaao yãi. 19 Yã kũ oni fɔ̃ ò dɔ̃ Luda
yã musu utɛnańnɛro, Luda mɛ́ à yã pìi bòńnɛ gupuraa. 20 Zaa gɔrɔ kũ à
andunia kàtɛ, a gbãna kũ àdi lákaro kũ a ludakɛna kũ òdi e kũ wɛ́oro bò
gupuraa a zĩnɔ gũn swáswa. A yã mɛ́ à tò bisãsirinɔ kutɛkɛna vĩro. 21 Ò
Luda dɔ̃, ama òdi bɛɛrɛ línɛ a zɛ́a ò a sáabu kpáro. Ń laasunnɔ kɛ̀ pã, akũ
ò gɔ̃̀ gusiran ń mìsari yãi.‡ 22 Ò ń zĩda dìtɛ ɔ̃ndɔ̃rinɔ ũ, akũ ò gɔ̃̀ yɔ̃nkɔnɔ ũ.
23 Òdi kútɛ bisãsiri kũ òdi ganɔ kũ bãnɔ kũ nɔ̀bɔnɔ kũ pɔ́ kũ òdi táa o kũ
kùaonɔ takanɛ Luda kũ àdi garo gɛ̃nɛ ũ.

* **1:13** Zĩr 19:21 † **1:16** Maa 8:38 ‡ **1:21** Ɛfe 4:17-18

24 A yã má à tò Luda ń kpá gbãsĩkɛnaai, de ò wé'isariyã kɛ kũ kɔ̃o, lákũ òdi
a ni dɛ ń nɛ̀sɛɛ gũn nà.§ 25 Ò Luda yãpurade lilin kɛ̀ kũ ɛ́kɛo. Òdi donyĩ kɛ
Luda pɔ́kɛnanɔnɛ ò dońyĩ Luda kũ à pɔ́ sĩnda pínki kɛ̀ gɛ̃nɛ ũ. Arubarikaden
a ũ gɔrɔ sĩnda pínki! Aami.
26 Abire yãi Luda ń kpá wé'isariyã nidɛnaaa. Bee ń nɔgbɛ̃nɔ yã kũ òdi kɛ
lilin kɛ̀ kũ yã kũ òdi kɛroo. 27 Lɛmɛ se gɔ̃gbɛ̃nɔ, ò yã kũ òdi kɛ kũ nɔgbɛ̃nɔo
tò, òdi lukakɔ̃i. Gɔ̃gbɛ̃ kũ gɔ̃gbɛ̃o dì wé'isariyã kɛ kũ kɔ̃o, òdi a gbɛ̀ le ń zĩdaa
ń sãtɛna lɛ́n. 28 Lákũ odi we ò zɛ̀ kũ Luda dɔ̃naaoro nà, akũ à ń laasun kɛ̀
lɛ́kpɛrɛ, de ò yã kũ à de ò kɛronɔ kɛ. 29 Yã vãni sĩnda pínki pɛ̀kɛrɛḿma: Nɛ̀sɛ
pãsĩ, wãkũ, ĩnikɛna kɔ̃o, nɛ̀sɛgɔ̃ba vĩna kɔ̃o, gbɛ̃dɛnaa, fitii, gbɛ̃blena kũ
manafikikɛnaao. Kɔrɔmɔtɔdenɔmɛ ń ũ, 30 gbɛ̃yakarinɔ, Luda ibɛrɛnɔ, gbɛ̃
takikɛrinɔ, yɔ̃̀gɔ̃denɔ, ĩadãrinɔ, vãni laasunlɛrinɔ, de kũ dao yãdarisarinɔ,
31 mìsaridenɔ, náanisaridenɔ, gbɛ̃yãkɛrisaridenɔ, wɛ̃ndasaridenɔ. 32 Ò dɔ̃ kũ
Luda dìtɛ kũ yã bire taka kɛ̀rinɔ kà ò ń dɛdɛ, ama òdi zɛ kũ a kɛnanɔ adoro,
òdi tɛ́ ká a kɛ̀rinɔgumɛ dɔ.

2

Luda ni yãkpatɛ kɛ a zɛ́a

1 Abire yãi mɔkɔ̃n kũ ndì gbɛ̃ pãnde taari e, ń kutɛkɛna vĩro. Tó n gbɛ̃
pãnde taari è, n n zĩda dà yãmmɛ,* zaakũ mɔkɔ̃n gbɛ̃taari'eri ndì kɛ lɛ
se dɔ. 2 Ó dɔ̃ kũ Luda yãkpatɛkɛna kũ yã bire taka kɛ̀rinɔ kun a zɛ́amɛ.
3 Mɔkɔ̃n kũ ndì yã bire taka kɛ̀rinɔ taari e, akũ ndì kɛ se, ntɛn da ĩni bo Luda
yãkpatɛkɛnan yá? 4 Ke ntɛn dɔkɛ kũ Luda nnakɛnnɛna zɔ̃kɔ̃ɔ kũ a mɛnao
kũ a sùruuomɛ? Ń dɔ̃ kũ Luda tɛni a nna kɛnnɛ de ǹ n nɛ̀sɛ litɛ yãinloo? 5 N
sãgbãna kɛ̀, ńdi nɛ̀sɛ litɛro, ntɛn pɔfɛ̃ kakaranyĩ ari Luda pɔfɛ̃kipammana
gɔrɔ zĩ, tó Luda yãkpatɛkɛnaa kũ gbɛ̃nɔ a zɛ́a bò gupuraa. 6 Ani fĩna bo
baadinɛ a yãkɛnaaa.† 7 Gbɛ̃ kũ òtɛn gakuri kũ bɛ̀ɛrɛɛo kũ mɛ̀vãnasario
wɛtɛ, akũsɔ̃ òtɛn yã mana kɛ kũ mɛnaonɔ ni wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro le. 8 Gbɛ̃
kũ ń zĩda pɔyeina tɛn dońnɛ arɛ ò gì yãpurai ò tɛ́ yã vãninɔ sɔ̃, Luda ni
pɔfɛ̃ kũ pɛ̃tɛ̃o kipaḿma. 9 Wɛ́tãmma kũ wãwão ni yãvãnikɛri sĩnda pínki le,
atɛ̃nsa Yudanɔ, ń gbɛra buri pãndenɔ. 10 Luda ni yãmanakɛri sĩnda pínki
gba gakuri kũ bɛ̀ɛrɛɛo kũ aafiaao, atɛ̃nsa Yudanɔ, ń gbɛra buri pãndenɔ.
11 Zaakũ Luda dì gbɛ̃ke wɛ́ gwaro.
12 Gbɛ̃ kũ à durunna kɛ̀ Musa doka dɔ̃naa sari ni kakatɛ lɛ doka pìi sari.
Gbɛ̃ kũ à durunna kɛ̀ nana doka pì ɔĩ sɔ̃, Luda ni yãkpatɛ kɛ kãao doka pìi
musumɛ. 13 Adi kɛ gbɛ̃ kũ àtɛn doka ma kũ são mɛ́ à mana Ludanɛro. Gbɛ̃
kũ àtɛn zĩ kɛa mɛ́ ani bo mana. 14 Tó buri kũ ò Musa doka dɔ̃ronɔ yã kũ à
kɔ̃ sìoo kɛ̀ kũ ń zĩdao, ò doka vĩ ń zĩdaaamɛ. 15 Òtɛn mɔwɛrɛ kũ yã kũ à kú
doka pìi gũn kú ń nɛ̀sɛmmɛ. Ń laasun tɛni a yãpura o dɔ, zaakũ ń laasun
mɛ̀n doro, a kenɔ dì ń da yãn, a kenɔ dì ń bon. 16 Lɛmɛ yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ
Luda ni yãkpatɛ kɛ kũ bisãsirinɔ yã kũ à utɛna ń nɛ̀sɛn musu Kirisi Yesu
gãi, lákũ baaru nna kũ matɛn kpá ò nà.

Yudanɔ bi dokadarisarinɔmɛ

17 Mɔkɔ̃n Yuda inaa, n zɛ kũ n Yudakɛo, ń Musa doka náani vĩ, ntɛni ĩa dã
kũ Ludao. 18 Ń Luda pɔyenyĩna dɔ̃ kũ yã kɛ̃ à zɛ́ vĩo, kũ ò doka pìi dàdannɛ
yãi. 19 Ntɛni da ń de vĩ̀nanɔ wɛ́de ũ, gbɛ̃ kũ ò kú gusira gũnnɔ fitila ũ,
20 wɛ́siradenɔ yãdannɛri ũ, gbɛ̃ dufunɔ kyódari ũ. Ntɛni da Luda dokamɛ

§ **1:24** Zab 81:12 * **2:1** Mat 7:1-2 † **2:6** Zab 62:12

dɔ̃na kũ yãpurao mì ũ. 21 Mɔkɔ̃n kũ ndì yã da gbɛ̃ pãndenɔnɛ, bɔ́yãi ndì da
n zĩdanɛroo? N pì òsun kpãni oro, mɔkɔ̃n ndì o se yá? 22 Ndì pi òsun zina
kɛro, akũ ndì kɛ se yá? Ndì tãnanɔ gya bo, akũ ndì ń kpɛ́ pɔ́nɔ kpãni o se
yá? 23 Ndì ĩa dã Luda doka musu, akũ n doka pì danasari dì Luda tɔ́ yaka.
24 Zaakũ á yãin buri pãndenɔ dìgɔ̃ Luda tɔ́ vãni sí lákũ ò kɛ̃̀ Luda yãn nà.

25 Tó ń Luda doka kũna, akũ tɔ̃̀zɔ̃ àre vĩnnɛ. Tó ńdi a yã da sɔ̃ro, ń lɛɛlɛ
kũ gyɔfɔrɔdenɔmɛ. 26 Tó gyɔfɔrɔde Luda dokanɔ kũna, Luda ni gyɔfɔrɔde
pì gwa lɛɛlɛ kũ gbɛ̃ kũ à tɔ̃̀ɔ zɔ̃̀ɔoroo? 27 Bee tó ń doka takada pì kũna,
akũsɔ̃ ń tɔ̃̀zɔ̃na, tó ńdi doka pì daro, gyɔfɔrɔde kũ à yã pì kũna ni tó yã
danla. 28 Kunna Yuda ũ yãpura bi mɛ̀barayãnlo, lɛmɛ tɔ̃̀zɔ̃na yãpura bi
mɛ̀barayãn sero. 29 Kunna Yuda ũ yãpura bi nɛ̀sɛgũnyãmɛ, lɛmɛ dɔ tɔ̃̀zɔ̃na
yãpura bi nɛ̀sɛgũnyãmɛ se. Luda Nini zĩmɛ, adi kɛ doka takada yãnlo.
Luda mɛ́ àdi gbɛ̃ bire taka sáabu kpá, adi kɛ bisãsirinlo.

3

1 Karana kpaten dena Yuda ũ vĩi? Àre kpaten tɔ̃̀zɔ̃na vĩi? 2 À karana vĩ
zɔ̃kɔ̃ yã sĩnda pínki gũn. Káaku gĩa Luda a yã nàńnɛ ń ɔĩmɛ. 3 Kũ ń gbɛ̃kenɔ
náani vĩro, bɔ́n abirekũ vĩi? Ń kunna náani sari ni Luda náani gboro yá?
4 Oi! Lɛnlo! À tó Luda gɔ̃ yãpura vĩ, bee kũ gbɛ̃ sĩnda pínki bi ɛ́kɛdemɛ, lákũ
ò kɛ̃̀ Luda yãn nà ò pì:
Tó n yã ò, n yã nigɔ̃ zɛ́ vĩ,
tó n yãkpatɛ kɛ̀ kũńwo, n yã ni ble.*
5 Tó ó vãnikɛ dì Luda manakɛ bo gupuraa, bɔ́ yãn óni oo? Óni pi Luda vãni
kũ àdi pɔfɛ̃ kipawá yãin yá? Matɛn o lán bisãsiri onaa bàmɛ. 6 Oi! Lɛnlo!
Tó Luda yãzɛ vĩro, à kɛ̀ dera ani fɔ̃ à yãkpatɛ kɛ kũ anduniaoo? 7 Gbɛ̃ke ni
pi, tó a ɛ́kɛkɛ tɛn Luda náani kara, akũsɔ̃ àtɛni a tɔ́ bo, bɔ́yãi ani yã daala
lán durunnakɛrii bàa? 8 Tó n ò lɛ ntɛni pi ò yã vãni kɛ, yã mana ni bon.
Gbɛ̃kenɔ ma tɔ́ vãni sì ò pì lɛn madì o lɛ. Luda yãdanlana kɔ̃ sì kũńwo.

Gbɛ̃ke manaro

9 Tɔ̀! Ókɔ̃nɔ Yudanɔ ó sã̀nan yá? Lɛnlo fá! Zaakũ ma Yudanɔ kũ buri
pãndenɔ bòbo ń dàn ń pínki kɔ̀, ń pínki bi durunna zɔ̀nɔmɛ. 10 Ò kɛ̃̀ Luda
yãn ò pì:
Gbɛ̃ke manaro, bee mɛ̀n do.
11 Laakaride ke kunlo, Luda ki wɛtɛri ke kunlo.
12 Ò sã̀sã ń pínki ò gɔ̃̀ dɔ̀rɔɔ sari,
yãmanakɛri ke kunlo, bee mɛ̀n do.†
13 Ń kòto de lán mira wɛ̃naa bàmɛ.
Òdi lɛ́nna kɛńnɛ,
ń lɛ́gbɛ bi pitiko sɛwɛmɛ,‡
14 yã ĩni kũ gbɛ̃kanaao ń lɛ́ pà.§
15 Ò wãna kũ gbɛ̃dɛnaao,
16 òdi suńyĩ kũ kisirao kũ wɛ́tãmmao,
17 ò aafia zɛ́ dɔ̃ro,
18 ń wɛ́ dìgɔ̃ Luda wé'i vĩro.**

* **3:4** Zab 51:4 † **3:12** Zab 53:1-3 ‡ **3:13** Zab 5:9, 140:3 § **3:14** Zab 10:7 ** **3:18** Zab 36:1

19 Ó dɔ̃ kũ Luda doka pínki de gbɛ̃ kũ ò na doka pì ɔĩnɔ pɔ́ ũmɛ, de gbɛ̃
sĩnda pínki lɛ́ gɔ̃ nakɔ̃ana, andunia gbɛ̃ sĩnda pínki gɔ̃ taaride ũ Luda kĩnaa.
20 Zaakũ gbɛ̃ke ni bo mana Luda kĩnaa doka pì kũna yãiro.†† Luda doka
mɛ́ àdi tó ò durunna dɔ̃.

Deran Luda dì tó yã bo kũńwo nna nà

21 Deran Luda dì tó yã bo kũńwo nna nà bò gupuraa sà, lákũ a yã kɛ̃na
Musa doka kũ annabinɔ takadanɔ gũn nà. Adi kɛ a doka kũna yãnlo.
22 Luda dì tó yã bo kũńwo nna Yesu Kirisi náanikɛna yãimɛ. Gbɛ̃ kũ àtɛni
a náani kɛ sĩnda pínki pɔ́mɛ. Gbɛ̃ke bona adoro, 23 zaakũ baadi durunna
kɛ̀, ò kɛ̃̀a Luda gakurii. 24 Luda dì tó yã bo kũńwo nna gba ũ a gbɛ̃kɛ yãi kũ
Kirisi Yesu kũ à ń bó gbãnao. 25 Àkũmɛ Luda kpà durunna kútɛkɛbɔ ũ gbɛ̃
kũ òtɛni a aru náani kɛnɔnɛ, de à mɔ́ baadi pínkinɛ kũ adì yã kɛ a zɛ́aamɛ. À
mɛna yã, adi durunna zĩnɔ yã daro, 26 akũ à mɔ̀ńnɛ tera kũ adì yã kɛ a zɛ́a.
Deran Luda dì yã kɛ a zɛ́a nàn gwe, akũsɔ̃ àdi tó yã bo kũ Yesu náanikɛrinɔo
nna.
27 Bisãsirinɔ ni fɔ̃ ò ĩa dã dɔ yá? Abirekũ ni sí kɛro. Bɔ́yãii? Zaakũ à de
zĩkɛna dokaa yã ũro, Yesu naanikɛna yãmɛ. 28 Zaakũ ma è yã dì bo kũ
gbɛ̃o nna Yesu náanikɛna yãimɛ, zĩkɛna dokaa baasi. 29 Luda bi Yudanɔ
Ludamɛ ńtɛ̃nɛ yá? Buri pãndenɔ Ludan seroo? Ee, buri pãndenɔ Ludamɛ
dɔ. 30 Zaakũ Luda mɛ̀n domɛ. Ani tó yã bo kũ gbɛ̃ kũ à tɔ̃̀ɔ zɔ̃̀ɔo nna a náani
kũ àtɛn kɛ yãimɛ, akũsɔ̃ ani tó yã bo kũ gyɔfɔrɔdeo nna a náani dokɔ̃nɔ
pìi musu. 31 Ótɛn doka da pɔ́ke ũro ludanaanikɛna yãin yá? Lɛnlo, ótɛn
gbãna kpáaamɛ.

4

Yã bò kũ Ibrahĩo nna ludanaanikɛna yãi

1 Ókɔ̃nɔ Yudanɔ, óni o deramɛ ó dizi káaku Ibrahĩ yã musuu? 2 Tó Luda tò
yã bò kãao nna yã kũ à kɛ̀ yãi, de à à ĩadãyã lè, ama adi fɔ̃ à dã̀ Luda arɛro.
3 Deran ò ò nà Luda yãnn? Ò pì Ibrahĩ Luda náani kɛ̀, akũ Luda tò yã bò
kãao nna a náani kũ à kɛ̀ yãi.* 4 Fĩnabona zĩkɛriinɛ bi gbɛ̃kɛkɛnnɛnaanlo,
a ísimmamɛ. 5 Bee tó gbɛ̃ tɛn yãke kɛro, tó àtɛn Luda kũ àdi tó yã bo kũ
taaridenɔ nna náani kɛ, Luda ni tó yã bo kãao nna a náani kũ àtɛn kɛ yãi.
6 Dauda gbɛ̃ kũ Luda tò yã bò kãao nna yãkekɛnaa sari arubarikalena yã
ò à pì:

7 Arubarikadenɔn gbɛ̃ kũ Luda pɔ́ kù ń taarinɔla à ń durunnanɔ kɛ̃̀ḿmanɔ
ũ.
8 Arubarikaden gbɛ̃ kũ Dikiri ni a durunna yã daro ũ.†

9 Arubarika bire bi gbɛ̃ kũ à tɔ̃̀ɔ zɔ̃̀ pɔ́mɛ ado yá, ke gyɔfɔrɔde pɔ́mɛ dɔ? Ò
pì Luda tò yã bò kũ Ibrahĩo nna, kũ à a náani kɛ̀ yãi. 10 Deran Ibrahĩ de
gɔrɔ kũ Luda tò yã bò kãao nnaa? À tɔ̃̀zɔ̃na yá ke gyɔfɔrɔdemɛ? Adi tɔ̃̀
zɔ̃ro, gyɔfɔrɔdemɛ. 11 Akũ à tɔ̃̀ɔ zɔ̃̀ sèeda ũ, kũ Luda tò yã bò kãao nna a
gyɔfɔrɔdekɛgɔrɔ yãi.‡ Lɛn à de gyɔfɔrɔde kũ Luda tò yã bò kũńwo nnanɔ
dizi ũ lɛ ń pínki ń ludanaanikɛna yãi. 12 À de gbɛ̃ kũ ò tɔ̃̀ɔ zɔ̃̀nɔ dizi ũmɛ
dɔ. Adi kɛ ń tɔ̃̀zɔ̃na yãinlo, kũ ò tɛ́ ó dizi Ibrahĩ gɛ̀sɛgbɛɛi yãimɛ kũ à Luda
náani kɛ̀ a gyɔfɔrɔdekɛgɔrɔa.

Deran Ibrahĩ Luda náani kɛ̀ nà

†† **3:20** Zab 143:2, Gal 2:16 * **4:3** Naa 15:6, Gal 3:6 † **4:8** Zab 32:1-2 ‡ **4:11** Naa 17:10

13 Luda lɛ́ sɛ̀ Ibrahĩnɛ kũ a burinɔ à pì, andunia ni gɔ̃ ń pɔ́ ũ.§ Adi kɛ
a doka kũna yãinlo, kũ Luda tò yã bò kãao nna a náani kũ à kɛ̀ yãimɛ.
14 Tó gbɛ̃ kũ ò doka kũnanɔ mɛ́ oni kí ble, akũ ludanaanikɛnaa àre vĩro,
akũsɔ̃ Luda lɛ́sɛnaa kɛ̀ pãpã,** 15 zaakũ doka dì su kũ Luda pɔfɛ̃omɛ. Gu
kũ doka kunlo, taari dìgɔ̃ kú gwero. 16 A yãi pɔ́ kũ Luda a lɛ́ sɛ̀ lena bi a
náanikɛna yãmɛ, de àgɔ̃ de a gbɛ̃kɛ yã ũ. Lɛ́sɛnaa pì sɔ̃ bi Ibrahĩ buri pìnɔ
pɔ́mɛ ń pínki, adi kɛ gbɛ̃ kũ ò Musa doka kũna ńtɛ̃nɛnɔnlo, kũ gbɛ̃ kũ òtɛn
Luda náani kɛ lán Ibrahĩ bànɔmɛ dɔ. Ibrahĩ bi ó pínki dizimɛ.†† 17 À de ó
dizi ũ Luda kĩnaa, lákũ ò kɛ̃ Luda yãn nà. Luda pì a a dìtɛ buri dasinɔ dizi
ũ. Ibrahĩ Luda kũ àdi wɛ̃ndi kpá gɛ̀nɔa à tó pɔ́ kũ ò kun yãronɔ gɔ̃ kun‡‡
náani kɛ̀. 18 À Luda náani kɛ̀ à wɛ́ dɔ̀ pɔ́ kũ gbɛ̃ke wɛ́ dɔiroi, akũ à gɔ̃ buri
dasinɔ dizi ũ lákũ Luda ònɛ nà à pì, lɛmɛ a burinɔ nigɔ̃ de lɛ.§§ 19 Ibrahĩ
kà lán wɛ̃ basɔɔro taka bà. Bee tó à laasun lɛ̀ a gɔ̃gbɛ̃kɛbɔsaria kũ Sara
nɛ́'isɔ tatanaao, a ludanaanikɛna dí busaro.*** 20 Adi sika kɛ lɛ́ kũ Luda
sɛ̀nɛɛaro, adi gí Luda náani kɛiro, akũ à gbãna lè a ludanaanikɛnaaa à
Luda tɔ́ bò, 21 zaakũ à dɔ̃ kũ à yã futɛna vĩro, Luda ni fɔ̃ à lɛ́ kũ à sɛ̀ɛ pì kɛ.
22 Abire yãin Luda tò yã bò kãao nna. 23 Òdi yã bona kãao nna pì kɛ̃ a yãi
adoro, 24 ò kɛ̃ ókɔ̃nɔ kũ Luda ni tó yã bo kũoo nnanɔ yãimɛ dɔ, ókɔ̃nɔ kũ
ótɛn Luda kũ à ó Dikiri Yesu fùtɛ bona gan náani kɛnɔ. 25 Luda a kpàḿma
de à le à ó taarinɔ kɛ̃wɛrɛ yãimɛ, akũ à a fùtɛ kũ wɛ̃ndiio, de yã le à bo
kũoo nna yãi.

5

Kɛna nna kũ Ludao

1 Lákũ Luda tò yã bò kũoo nna nà a náani kũ ótɛn kɛ yãi, ó nna kãao sà
ó Dikiri Yesu Kirisi gãi. 2 A náanikɛnaa gũn o zɛ́ lè a gãi o gɛ̃ Luda gbɛ̃kɛ kũ
ó kúoo pìi gũn, akũ ótɛn pɔnna kɛ kũ Luda gakuri kũ ó wɛ́ dɔiio. 3 Adi kɛ
abiren adoro, ótɛn pɔnna kɛ kũ ó warikɛnaao dɔ, zaakũ ó dɔ̃ kũ wari dì su
kũ mɛnao, 4 mɛna dì su kũ dà manao, dà mana dì su kũ tãmaaao, 5 tãmaa
sɔ̃ àdi ó nɛ́ro, zaakũ Luda a yenyĩ dà ó nɛ̀sɛn a Nini kũ à ó gbá gãi. 6 Ó
gbãnasarikɛ gũn Kirisi gà ókɔ̃nɔ yãvãnikɛrinɔ gɛ̃nɛ ũ gɔrɔ kũ Luda dìtɛa.
7 Gana gbɛ̃ mana gɛ̃nɛ ũ aragaro. Ke gbɛ̃ke ni we à ga gbɛ̃ mana gɛ̃nɛ ũ
gwɛɛ, 8 akũ Luda mɔ̀wɛrɛ deran á yewái nà, zaakũ ó durunnadekɛ gũnn
Kirisi gà ó gɛ̃nɛ ũ. 9 Lákũ yã bò kũoo nna nà sà a aru yãi, a ó sina Luda
pɔfɛ̃a a gãi sika vĩ dɔ yá? 10 Yã ó ĩni kũ Ludaomɛ, akũ o kɛ kãao nna a Nɛ́
gana yãi. Lákũ o kɛ kãao nna nà sà, ó surabana a kunna wɛ̃ndiio yãi sika
vĩ dɔ yá? 11 Adi kɛ adikĩnamɛ adoro, ótɛn pɔnna kɛ kũ Ludao dɔ ó Dikiri
Yesu Kirisi kũ à tò o kɛ kãao nna gãi.

Kirisi yã lɛkɔ̃ana kũ Adamuo

12 Gbɛ̃ mɛ̀n do yãin durunna gɛ̃ andunia gũn,* akũ durunna ga ì.† Lɛmɛ
dɔ ga kú gbɛ̃ sĩnda pínkia, kũ gbɛ̃ sĩnda pínki durunna kɛ̀ yãi. 13 Durunna kú
andunia gũn de Musa doka gɔ̃ gɛ́ su. Gɔrɔ kũ doka kunlo, Luda dí durunna
yã daro, 14 ama sɛna zaa Adamua ari à gɛ̀ɛ pɛ́ Musaa ga kí blè gbɛ̃ sĩnda
pínkia, bee gbɛ̃ kũ odi durunna kɛ lán Adamu sãtɛna bàronɔ. Adamu bi
gbɛ̃ kũ ani su takamɛ.

§ **4:13** Naa 17:4-6, 22:17-18, Gal 3:29 ** **4:14** Gal 3:18 †† **4:16** Gal 3:7 ‡‡ **4:17** Naa 17:5
§§ **4:18** Naa 15:5 *** **4:19** Naa 17:17 * **5:12** Naa 3:6 † **5:12** Naa 2:17

[15] Ama Luda gba ni sí lɛkɔ̃a kũ Adamu taarioro, zaakũ lákũ gbɛ̃nɔ gà dasi
nà Adamu ado sãtɛna yãi, Luda gbɛ̃kɛ kũ a gbao kũ à kà gbɛ̃nɔa dasi Yesu
Kirisi ado gbɛ̃kɛ yãi de abirekũla. [16] Luda gba ni sí lɛkɔ̃a kũ gbɛ̃ mɛ̀n do
durunna pìioro. Taari mɛ̀n do pì mɛ́ à sù kũ yãkpatɛkɛnaao, akũ yã vùtɛ
bisãsirinɔa. Taarinɔ sù kũ Luda gbao, akũ yã bò kũ gbɛ̃nɔ nna. [17] Lákũ
Adamu ado taari mɛ́ à tò ga sù à kí blè nà, Yesu Kirisi ado yã kũ à sùo zɔ̃kɔ̃
de abirekũla. Abire yãi gbɛ̃ kũ Luda gbɛ̃kɛ kɛ̀ńnɛ, kũ à tò yã bò kũńwo
nna gba ũnɔ ni kí ble wɛ̃̀ndii gũn. [18] Abire yãi lákũ taari mɛ̀n do pìi tò yã
vùtɛ buri sĩnda pínkia nà, lɛmɛ dɔ yãmanakɛna mɛ̀n do pìi dì tó buri sĩnda
pínki bo mana lɛ ò wɛ̃̀ndi le. [19] Lákũ gbɛ̃ mɛ̀n do sãgbãna mɛ́ à tò gbɛ̃nɔ gɔ̃
durunnadenɔ ũ dasi nà, lɛmɛ dɔ gbɛ̃ mɛ̀n do yãmana ni tó gbɛ̃nɔ bo mana
dasi. [20] Doka sù de taari le àgɔ̃ kara yãimɛ. Ama kũ durunna kàra, Luda
gbɛ̃kɛ kàra de abirekũla. [21] Lákũ durunna kíblenaa sù kũ gao nà, lɛn dɔ
Luda gbɛ̃kɛ kíblenaa dì tó ò bo mana lɛ, ò wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro le ó Dikiri
Yesu Kirisi gãi.

6

Kunna Kirisi gũn

[1] Óni o deramɛɛ? Óni gí ògɔ̃ durunna kɛ de Luda gbɛ̃kɛ le àgɔ̃ karan yá?
[2] Oi! Lɛnlo! Ókɔ̃nɔ kũ ó de gɛ̀nɔ ũ durunna yã musu, à kɛ̀ dera ónigɔ̃ kpɛ́
ògɔ̃ durunna kɛ dɔɔ? [3] Ókɔ̃nɔ kũ o da'itɛ kɛ̀ Kirisi Yesu pɔ́ ũnɔ, á dɔ̃ kũ ó
lɛɛlɛ kãao a ga gũnloo? [4] O ga kãao da'itɛkɛnaa gũn, ò ó vĩ kãao de ògɔ̃
kú kũ wɛ̃̀ndi dufuo, lákũ Kirisi bò gan kũ a De gbãna gakurio à kun nà.*
[5] Lákũ o gɔ̃ kãao mɛ̀ dokɔ̃nɔ ũ a ga gũn nà, lɛn óni gɔ̃ kãao lɛ a vunaa gũn
se. [6] Ó dɔ̃ kũ ó dà zĩ gà kãao lía, de ó mɛ̀ durunnade kakatɛ òsun zɔ̀ ble
durunnanɛ doro, [7] zaakũ gbɛ̃ kũ à gàa bò durunna yãmmɛ. [8] Lákũ o ga kũ
Kirisio nà, ó a náani vĩ kũ ónigɔ̃ kú kãao dɔ. [9] Ó dɔ̃ lákũ Kirisi bò gan nà, ani
ga doro, ga gbãna vĩa doro. [10] Zaakũ gana kũ à gà, à gà durunna yã musu
gɛ̃̀n domɛ, kunna kũ à kun tera sɔ̃, à kun Luda pɔ́ ũmɛ. [11] Lɛn ákɔ̃nɔ se, à á
zĩda ditɛ gɛ̀nɔ ũ durunna yã musu lɛ, ánigɔ̃ kun Luda pɔ́ ũ Kirisi Yesu gũn.
[12] Abire yãi àsun tó durunna kí ble á mɛ̀ kũ ani gaa á dà vãni doárɛ arɛ
doro. [13] Àsun á mɛ̀guke kpá durunnaa vãnikɛbɔ ũro. À á zĩda kpá Ludaa
gbɛ̃ kũ ò bò gan ò kunnɔ ũ, à á mɛ̀gunɔ kpáa yãmanakɛbɔnɔ ũ. [14] Àsun tó
durunna gɔ̃ gbãna vĩáwa doro, zaakũ á na doka ɔĩro, séde Luda gbɛ̃kɛ.

Yãmanakɛna zɔ̀nɔ

[15] Deran gwee? Lákũ ó kú doka ɔĩ doro nà, séde Luda gbɛ̃kɛ ɔĩ, ónigɔ̃ gí
durunna kɛn yá? Oi! Lɛnlo! [16] Á dɔ̃ kũ tó a á zĩda kpà gbɛ̃a átɛn mì natɛnɛ, á
de ade zɔ̀ ũroo? Tó durunnan a á zĩda kpàa, áni gamɛ. Tó a mì nàtɛ Ludanɛ
sɔ̃, áni bo mana. [17] O sáabu kɛ̀ kũ Ludao, zaakũ durunna zɔ̀nɔn á ũ yã,
akũ a mì nàtɛ yã kũ ò dàárɛ zɛ́azɛanɛ kũ nɛ̀sɛ mɛ̀n doo. [18] A bo durunna
yãn, a gɔ̃ yãmanakɛna zɔ̀nɔ ũ. [19] Matɛn yã pì o lákũ bisãsiri yã'onaa bà á
gbãnasarikɛ yãimɛ. Lákũ a á mɛ̀gunɔ kpà yã pãpãkɛna kũ yã vãnio zɔ̀nɔ ũ
a yã vãni kɛ̀ nà, lɛn tera dɔ à á mɛ̀gunɔ kpá manakɛna zɔ̀nɔ ũ de á kunna
gɔ̃ adona. [20] Kũ á de durunna zɔ̀nɔ ũ yã, á bàka kú kũ yãmanakɛnaaoro.
[21] Àre kpaten a lè yã kũ a kɛ̀ yã kũ à kɛ̀árɛ wé'iyã ũ teranɔ musuu? Yã pìnɔ
lakana bi gamɛ. [22] Tera sà lákũ a bo durunna yãn nà átɛn do Ludai, á àreen

* **6:4** Kɔl 2:12

kunna adona ũ, a lakana sɔ̃ bi wɛ̃ndi kũ àdi lákaromɛ. 23 Durunna làada bi
gamɛ, ama gba kũ Luda dàwɛrɛ kunna ó Dikiri Kirisi Yesu gũnn wɛ̃ndi kũ
àdi lákaro ũ.

7

Ó kú Musa doka ɔĩ doro

1 Ma gbɛ̃nɔ, matɛn yã oárɛ lán gbɛ̃ kũ ò Musa doka dɔ̃nɔ bà. Á dɔ̃ kũ doka
iko vĩ gbɛ̃a gɔrɔ kũ à kun kũ wɛ̃ndiionloo? 2 Lɛn doka pì nɔzãre yɛ̀ a zãnɛ
lɛ gɔrɔ kũ à kun kũ wɛ̃ndiio. Tó a zã gà, akũ doka pìi dì poroa. 3 Gɔrɔ kũ a
zã kun, tó à gɔ̃̀ gɔ̃ pãnde pɔ́ ũ, oni pinɛ zinakɛriimɛ. Tó a zã gàmɛ sɔ̃, doka
pìi pòroaan gwe. Tó à gɔ̃̀ gɔ̃ pãnde pɔ́ ũ sà, abirekũ bi zina yãmɛ doro. 4 Lɛn
ákɔ̃nɔ se ma gbɛ̃nɔ, a ga doka musu Kirisi mɛ̀ɛ gãi, akũ a gɔ̃ gbɛ̃ kũ à vù gan
pì pɔ́ ũ, de ò le ò karana le Luda pɔ́ ũ. 5 Kũ ó dàa dòwɛrɛ arɛ yã, doka mɛ́ à
tò durunna ni ó kũ ó mɛ̀ɛ gũn, akũ o karana lè ga pɔ́ ũ. 6 Tera sà o ga pɔ́ kũ
à ó kũ zɔ̀ ũ pì yã musu, o bo dokan, akũ ótɛn do Ludai a Nini zɛ́ dufu gũn,
adi kɛ doka takada zɛ́ zĩ gũnlo.

Doka kũ durunnao

7 Óni pi deramɛɛ? Luda doka bi durunnan yá? Lɛnlo fá! Doka pì mɛ́
à tò ma durunna dɔ̃̀. Tó doka dí pì òsun pɔ́ ni dɛroro,* de má dɔ̃ deran
pɔ́nidɛna dìgɔ̃ de nàro. 8 Durunna zɛki lè Luda yãditɛnaa pìia, akũ à tò
pɔ́ sĩnda pínki ni ma kũ. Zaakũ má doka dɔ̃ro, durunna demɛnɛ yãke ũro.
9 Má kun yã doka sari, ama kũ ma yãditɛnaa pìi mà, durunna vù in, 10 akũ
ma ga. Yãditɛna kũ à de à wɛ̃ndi kpáma pìi sùmɛnɛ kũ gao. 11 Durunna
zɛki lè yãditɛnaa pìia, akũ à kɛ̀kɛ à ma dɛ yã pìi gãi. 12 Lɛmɛ doka pì kunna
adona, akũsɔ̃ Luda yãditɛnaa pì kunna adona, à zɛ́ vĩ akũsɔ̃ à mana. 13 Yã
mana mɛ́ à tò ma ga yá? Lɛnlo fá! De durunna le à bo gupuraa, à ga ìmɛnɛ
yã mana gãi, de ò durunna dɔ̃ durunna ũ yãditɛnaa pìi gãi.

Zɛ̀kana kũ durunnao

14 Ó dɔ̃ kũ doka pì bò Luda kĩnaamɛ. Makũ sɔ̃, dàden ma ũ, má na
durunna ɔĩ. 15 Madìgɔ̃ yã kũ matɛn kɛ gbá dɔ̃ro, zaakũ madì yã kũ má
ye mà kɛ kɛro, yã kũ má ye mà kɛron madì kɛ.† 16 Tó yã kũ ma kɛ̀ dí kɔ̃ sí
kũ ma pɔyeinaaoro, ma we kũ doka pì mana. 17 Adi kɛ makũ mɛ́ matɛn
kɛro, durunna kũ à kú ma gũmmɛ. 18 Má dɔ̃ kũ yã mana kú ma gũnlo,
ma dà manaro. Madìgɔ̃ ye mà yã mana kɛ, ama madì fɔ̃ mà kɛro. 19 Yã
mana kũ má ye mà kɛ, madì kɛro. Yã vãni kũ má yeiron madì kɛ. 20 Tó yã
kũ má yeiron matɛn kɛ, adi kɛ makũ mɛ́ matɛn kɛro, durunna kũ à kú ma
gũmmɛ. 21 Ma è tó má ye mà a mana kɛ, a vãni mɛ́ àdi domɛnɛ arɛ. 22 Luda
doka mɛ́ àdi kɛmɛnɛ nna ma swɛ̀ɛ gũn, 23 ama ma è iko pãnden kú ma mɛ̀ɛ
gũn, àdigɔ̃ zɛ̀ ká kũ iko kũ à kú ma laasun gũnwo, akũ má na durunna iko
kũ à kú ma mɛ̀ɛ gũn pì ɔĩ. 24 Makũ wɛ̃ndade ina, dí mɛ́ ani ma sí ma mɛ̀
kũ à ma kpa gai dí ɔĩi? 25 Ma sáabu kɛ̀ kũ Ludao! Kũ ó Dikiri Yesu Kirisi
gbãnao. Lɛn má de zɔ̀ ũ Luda dokanɛ ma laasun gũn lɛ, akũsɔ̃ má de zɔ̀ ũ
durunna ikoonɛ ma dàa gũn.

8

Zɛ̀blena kũ Luda Nini gbãnao

* **7:7** Bon 20:17 † **7:15** Gal 5:17

1 Yãkpatɛ ni gbɛ̃ kũ ò kú Kirisi Yesu gũnnɔ ble doro, 2 zaakũ kunna Kirisi
Yesu gũn Luda Nini kũ àdi wɛ̃ndi kpáḿma gbãna ma bo durunna kũ gao
ikon. 3 Yã kũ Musa doka dí fɔ̃ à kɛ̀ro bisãsiri gbãnasarikɛ yãi, Luda kɛ̀. À a
zĩda Nɛ́ zɪ̀ bisãsiri ũ lán ókɔ̃nɔ durunnadenɔ bà durunna kɛ̃ḿmana yãi, akũ
à wé'i dà durunnaa a Nɛ́ mɛ̀ɛ pìi gãi, 4 de yã kũ doka tɛn wɛtɛ yãpura kɛwá,
ókɔ̃nɔ kũ ó dàa dì dowɛrɛ arɛ doro, sé Luda Nini. 5 Gbɛ̃ kũ ń dàa dì dońnɛ
arɛnɔ dì laakari dɔ ń dà yãa, gbɛ̃ kũ Luda Nini dì dońnɛ arɛnɔ dì laakari
dɔ Luda Nini yãa. 6 Dà donnɛna arɛ bi gamɛ. Luda Nini donnɛna arɛ bi
wɛ̃ndi kũ aafiaaomɛ. 7 Dà donnɛna arɛ bi ibɛrɛsɛna kũ Ludaoomɛ. Ade dì
mì natɛ Luda dokanɛro, ani fɔ̃ sero. 8 Gbɛ̃ kũ ń dàa dì dońnɛ arɛnɔ yã dì ká
Ludaguro.

9 Ákɔ̃nɔ sɔ̃, á dàa dì doárɛ arɛro, sé Luda Nini, tó à kú á gũn yãpura. Tó
gbɛ̃ Kirisi Nini vĩ sɔ̃ro, à kun Kirisi pɔ́ ũro. 10 Tó Kirisi kú á gũn, bee tó á
mɛ̀ de gɛ̀ ũ durunna yãi, á nini kummɛ,* kũ Luda tò yã bò kãáo nna yãi.
11 Tó Luda kũ à Yesu bò gan Nini kú á gũn,† Luda kũ à Kirisi pìi vù gan ni
wɛ̃ndi kpá á mɛ̀ kũ à gàa pìia a Nini kũ à kú á gũn gãi.

12 A yã mɛ́ à tò ma gbɛ̃nɔ, tɛna ó dàai bi tilasinlo, pɔyeinaamɛ. 13 Tó á tɛ́ á
dàai, áni gamɛ. Tó a á yã vãni kɛnanɔ mìi dɛ̀ kũ Luda Nini gbãnao sɔ̃, ánigɔ̃
kun. 14 Gbɛ̃ kũ Luda Nini dì dońnɛ arɛnɔ mɛ́ ò Luda nɛ́nɔ ũ. 15 Zaakũ nini
kũ àdi tó ò zɔ̀ ble kũ vɪ̃naaoon a lèro, Luda Nini kũ à tò a gɔ̃ Luda nɛ́nɔ ũn
á vĩ, akũ odì ɔ́ɔ dɔ Ludanɛ kũ a gbãnao ò pi: Baa, ó De.‡ 16 Nini pìi dì o ó
niniŋɛ kũ Luda nɛ́nɔn ó ũ. 17 Lákũ a nɛ́nɔn ó ũ nà, a túbiblerinɔn ó ũ. Luda
túbiblerinɔn ó ũ, óni ble lɛɛlɛ kũ Kirisiomɛ. Tó o wari kɛ̀ kãao, ónigɔ̃ kú kãao
a gakuri gũn.§

Wɛ́dɔna Luda gakurii

18 Ma è óni fɔ̃ ò gɔrɔ díkĩna wari lɛkɔ̃a kũ gakuri kũ Luda ni boowɛrɛ
gupuraaro. 19 Luda pɔ́kɛnanɔ sĩnda pínki wɛ́ dɔ a nɛ́nɔ bona gupuraai
lakanaa sari. 20 Zaakũ Luda tò a pɔ́kɛnanɔ gɛ̃ pãpãkɛnaa gũn pínki**
Adi kɛ ń pɔyeinaanlo, Luda mɛ́ à kɛ̀ lɛ, de ń wɛ́dɔinaa gũn 21 andunia bo
yakana kũ àtɛn zɔ̀ blenɛɛ gũn, gbasa àgɔ̃ a zĩda vĩ Luda nɛ́nɔ gakuri gũn.
22 Ó dɔ̃ kũ Luda pɔ́kɛnanɔ sĩnda pínki tɛn nda kũ wãwão lán nɛ́'ipɔ bà ari
tera. 23 Adi kɛ abiremɛ adoro, ókɔ̃nɔ kũ ó Luda Nini vĩ zɛnkpɛkɛ ũnɔ, ótɛn
nda kpãni se ari Luda gɔ̃ gɛ́ ó mɛ̀ litɛ à ó sí a nɛ́nɔ ũ.†† 24 Luda ó sura bà de
ò wɛ́ dɔ abirekũi. Pɔ́ kũ ò è kũ wɛ́o bi wɛ́dɔina yãn doro. Dí mɛ́ àdi wɛ́ dɔ pɔ́
kũ à gĩnakɛ à lèe? 25 Tó ó wɛ́ dɔ pɔ́ kũ ódi leroi sɔ̃, odìgɔ̃ a dã kũ mɛnaomɛ.

26 Lɛmɛ sɔ̃ Luda Nini dì kpáwái ó gbãnasarikɛ gũn, zaakũ ó aduakɛna dɔ̃
a zɛ́aro, akũ Luda Nini dì kútɛ kɛwɛrɛ Ludanɛ kũ ndana kũ a yã gɛ̃ onalao.
27 Luda dì nɛ̀sɛ gũn e, akũsɔ̃ à a Nini laasun dɔ̃, zaakũ Luda Nini dì kútɛ
kɛ Luda gbɛ̃nɔnɛ lákũ Luda yei nàmɛ. 28 Ó dɔ̃ kũ yã sĩnda pínki dì bo mana
gbɛ̃ kũ ò ye Ludainɔnɛ, gbɛ̃ kũ à ń sísi à ń sɛ́ lákũ àtɛn wɛtɛ nànɔ. 29 Zaakũ
Luda dìtɛ zaa káaku kũ gbɛ̃ kũ à gĩnakɛ à ń dɔ̃nɔ bokɔ̃a kũ a Nɛ́o, de àgɔ̃ de
daudu ũ dakũna dasinɔ tɛ́. 30 Gbɛ̃ kũ à ń dítɛ zaa káaku pìnɔn à ń sísi, akũ
à tò yã bò kũ gbɛ̃ kũ à ń sísi pìnɔo nna, akũ à tò gbɛ̃ kũ yã bò kũńwo nna
pìnɔ gɔ̃ gakuri vĩ.

Yenyĩ kũ Luda vĩ kũoo Kirisi Yesu gũn

* **8:10** Yuh 6:63 † **8:11** 1Kɔ 3:16 ‡ **8:15** Maa 14:36 § **8:17** Gal 4:5-7 ** **8:20** Naa 3:17-19
†† **8:23** 2Kɔ 5:2-5

[31] Óni o deramɛ yã birenɔ musuu? Lákũ Luda zɛ̀ kũoo nà, dí mɛ́ ani fɔ̃
à kpáwɛrɛɛ? [32] Lákũ adi gí kũ a zĩda Nɛ́oro nà à a kpà ó pínki yãi, ani gí pɔ́
sĩnda pínki naawɛrɛ gba ũ sɔ̃i yá? [33] Dí mɛ́ ani gbɛ̃ kũ Luda ń sɛ́nɔ káara kɛɛ?
Luda mɛ́ àdi tò yã bò kũńwo nna. [34] Dí mɛ́ ani yã daólaa? Kirisi Yesu gà, kũ
à de abirekũla à ɛ̀ra à fùtɛ, à kú Luda ɔplai, àtɛn kútɛ kɛnɛwɛrɛ. [35] Bɔ́ mɛ́
ani ó kɛ̃kɔ̃a kũ Kirisi yenyĩoo? Wari ke mɛ̀'ũmmana ke wɛ́tãmmana ke nà
ke takasi ke kari ke fɛ̃nɛda, ń ke ni fɔ̃ yá? [36] À kɛ̃na Luda yãn ò pì:
N yãi ó kú ga lɛ́i zaa kɔnkɔ ari ɔkɔsi,
òdi ó ditɛ lán sã kũ oni ń kùtu kpánɔ bà.‡‡
[37] Yã birenɔ gũn pínki ó de zɛ̃̀blerila kũ gbɛ̃ kũ à yewái gbãnao. [38] Zaakũ
má dɔ̃ sãnsãn kũ ga ke wɛ̃̀ndi ke malaikanɔ ke tãnanɔ ke tera yã ke zia
yã ke gbãnadenɔ [39] ke musu pɔ́nɔ ke zĩtɛ pɔ́nɔ ke Luda pɔ́kɛna pãndenɔ, ń
ke ni fɔ̃ à ó kɛ̃kɔ̃a kũ yenyĩ kũ Luda vĩ kũoooro kunna ó Dikiri Kirisi Yesu
gũn.

9

Luda Isarailanɔ sɛna a gbɛ̃nɔ ũ

[1] Matɛn yãpura o Kirisi gũmmɛ, mádi ɛ́kɛ toro. Ma laasun dì we kũ Luda
Ninio se. [2] Ma pɔsira kɛ̀ zɔ̃kɔ̃, ma nɛ̀sɛɛ dìgɔ̃ yakana gɔrɔ sĩnda pínki. [3] Mani
fɔ̃ mà wɛ́ kɛ Ludaa à ma bo Kirisi gũn, à láari kɛma ma Isaraila dakenɔ
gɛ̃nɛ ũ. [4] Mɔ́kɔ̃nɔn Luda ń sɛ́ a nɛ́nɔ ũ,* à a gakuri mɔ̀ńnɛ, a bàka kú kũńwo,
à a doka kpàḿma, à donyĩkɛnaa dàńnɛ, à lɛ́ sɛ̀ńnɛ. [5] Ò de Luda gbɛ̃ káakunɔ
burinɔ ũ, akũsɔ̃ ń buri gũnn Kirisi kũ à de gbɛ̃ sĩnda pínkila bòn bisãsiri ũ.
Àkũmɛ Luda kũ à kũ̀ ògɔ̃ a sáabu kpá gɔrɔ sĩnda pínki ũ. Aami.
[6] Adi kɛ yã kũ Luda ò lɛ̀tɛ pãnlo, zaakũ Isaraila gbɛ̃ sĩnda pínkimɛ Isaraila
yãpura ũro. [7] Adi kɛ Ibrahĩ buri sĩnda pínkimɛ Ibrahĩ pì nɛ́nɔ ũ Luda
kĩnaaro, zaakũ Luda ò Ibrahĩnɛ à pì, Isaaku burinɔn onigɔ̃ pińnɛ a burinɔ
ũ.† [8] Lɛmɛ adi kɛ nɛ́ kũ à ń í kũ pɔyeinaaonɔmɛ Luda nɛ́nɔ ũro, nɛ́ kũ à ń í
Luda lɛ́sɛnaa musunɔmɛ buri pìnɔ ũ. [9] Zaakũ Luda lɛ́ sɛ̀ à pì: Mani ɛra mà
su ziki mandara'i, Sara ni nɛ́ i gɔ̃gbɛ̃ ũ.‡ [10-12] Adi kɛ abire adoro. Luda dì
gbɛ̃nɔ sɛ́ lákũ a pɔyenyĩnaa bàmɛ, adi kɛ ń yãkɛna yãinlo, kũ à ń sísi yãimɛ.
Lɛmɛ kũ Rɛbɛka sìkanɔ nɔ̀ɔ sì kũ ó dizi káaku Isaakuo, ari àgɔ̃ gɛ́ ń i, ari ògɔ̃
gɛ́ yã mana ke a vãni kɛ, Luda pì Rɛbɛkanɛ, a kũ à bò káaku nigɔ̃ nɛ́ ũ gbɛ̃
kpɛdenɛ.§ [13] Lákũ ò kɛ̃ Luda yãn nà ò pì:
Má ye Yakubui,
Isau sɔ̃, ma gii.**
[14] Óni pi deramɛɛ? Yã vãni kú Luda kĩnaan yá? Lɛnlo fá! [15] Zaakũ à pì
Musanɛ,
gbɛ̃ kũ á ye à sùru kɛ kãaon áni kɛo,
akũsɔ̃ gbɛ̃ kũ á ye à wɛ̃nda dɔ̃nɛn áni dɔ̃nɛ.††
[16] A yã mɛ́ à tò Luda gbɛ̃nɔ sɛna dí bo bisãsirinɔ pɔyeinaa gãiro ke ń
kokarikɛnan, à bò Luda sùru gũmmɛ. [17] Zaakũ Luda ò Firi'aunanɛ a yãn
à pì: Ma n ka kpatan de mà a gbãna mɔ gbɛ̃nɔnɛ n musumɛ, ò ma tɔ́ kpá
andunia gũn pínki.‡‡ [18] Lɛmɛ gbɛ̃ kũ à ye à sùru kɛ kãaon àdi kɛ kãao lɛ,
akũsɔ̃ gbɛ̃ kũ à ye à a sã gbãgbãn àdi gbãgbã.

‡‡ **8:36** Zab 44:22 * **9:4** Bon 4:22 † **9:7** Naa 21:12 ‡ **9:9** Naa 18:10 § **9:10-12** Naa 25:23
** **9:13** Mal 1:2-3 †† **9:15** Bon 33:19 ‡‡ **9:17** Bon 9:16

Luda pɔfɛ̃ kũ a sùruuo

19 Á gbɛ̃ke ni ma la, bɔ́yãi Luda tɛn gbɛ̃nɔ taari le dɔɔ? Dí mɛ́ ani fɔ̃ à gí
Luda pɔyenyĩnaaii? 20 Mɔkɔ̃n bisãsiri ina, dímɛ n ũ gbasa ǹ yã sí Ludalaa?
Oro ni a bòri la à pi: Bɔ́yãi n ma bo lán dí bà yá? 21 Orobori zɛ́ vĩ à oro sãde
kũ a sãsario bo kũ ɛ̃ dokɔ̃nɔ kũ à tòtooroo? 22 Tó Luda ye à a pɔfɛ̃ mɔńnɛ
de ò a gbãna dɔ̃, akũ à mɛna zɔ̃kɔ̃ɔ kè kũ gbɛ̃ kũ ò de à pɔfɛ̃ kipam̀ma à ń
kakatɛnɔ sɔ̃ bi! 23 Tó à abire pìi kè, de ókɔ̃nɔ kũ à sùru kè kũoonɔ a gakuri
zɔ̃kɔ̃ dɔ̃ sɔ̃ bi, ókɔ̃nɔ kũ à gĩnakɛ à ó kɛ́kɛ de ò gɛ̃ a gakuri pìi gũnnɔ! 24 Gbɛ̃ kũ
Luda ń sísi à ń sɛ́ pìnɔn ó ũ. Adi kɛ Yudanɔmɛ ńtɛ̃nɛro, kũ buri pãndenɔomɛ
se. 25 Lákũ Luda ò annabi Osea takadan nà à pì:
Buri kũ ò de ma gbɛ̃nɔ ũronɔn mani pińnɛ ma gbɛ̃nɔ.
Buri kũ má yeńyĩronɔn manigɔ̃ yeńyĩ.
26 Gu kũ Luda pìńnɛ ò de a gbɛ̃nɔ ũro,
gwen oni ń sísi Luda Wɛ̃̀ndide pì nɛ́nɔ.
27 Isaya wiki lɛ̀ Isarailanɔ yã musu à pì:
Bee tó Isarailanɔn dasi
lán ísiralɛ bùsu'atɛ̃ bà,
ń kpara kũ à gɔ̃̀ mɛ́ ani bo.
28 Zaakũ Dikiri ni yã kũ à ò kɛ andunia gũn,
akũsɔ̃ ani a mì dɛ zɛnaa sarimɛ.
29 Lákũ Isaya gĩnakɛ à ò nà à pì:
Tó Dikiri Zĩ̀karide dí ó buri kenɔ tó yãro,
de o gɔ̃ lán Sɔdɔmudenɔ bà,
de o kɛ lán Gɔmɔradenɔ bà.

Isarailanɔ gina Kirisi baaruui

30 Óni pi deramɛ sàa? Buri pãndenɔ tɛn wɛtɛ Luda tó yã bo kũńwo nnaro,
akũ à tò à bò kũńwo nna. À tò yã bò kũńwo nna a náani kũ ò kɛ̀ yãi.
31 Isarailanɔ sɔ̃ òtɛn wɛtɛ Luda tó yã bo kũńwo nna doka musu, akũ adi
bo kũńwo nnaro. 32 Bɔ́yãii? kũ ò ye Luda tó yã bo kũńwo nna ń yãkɛnaaa
yãimɛ, adi kɛ a náanikɛna yãinlo. Ò gɛ̃̀ɛ sì gbɛ̀ kũ àdi ń pãtɛa 33 lákũ ò kɛ̃̀
Luda yãn nà:
Ǹ gwa, matɛn gbɛ̀ kũ àdi tó ò gɛ̃̀ sí ditɛ Zaiɔ̃,
gbɛ̀si kũ àdi tó ò fu.
Wé'i ni gbɛ̃ kũ à a náani kɛ̀ kũro.

10

1 Ma gbɛ̃nɔ, yã kũ má yei ma swɛ̃̀ɛ gũn matɛni a wɛ́ kɛ Ludaamɛ
Isarailanɔ surabana ũ. 2 Mani fɔ̃ mà ń sèeda kɛ kũ ò kokari vĩ kũ Luda
yão, ama ń wɛ́ kɛ̃naro. 3 Zaakũ ò dɔ̃ deran Luda dì tó yã bo kũńwo nna
nàro, akũ òdigɔ̃ wɛtɛ yã bo kũńwo nna kũ ń zĩda gbãnao. Deran Luda dì tó
yã bo kũńwo nna nà, odi wero. 4 Zaakũ Kirisi Musa doka lɛ́ pàpa, de yã bo
kũ gbɛ̃ sĩnda pínki kũ à a náani kɛ̀o nnamɛ.

Surabana bi gbɛ̃ sĩnda pínki pɔ́mɛ

5 Deran doka dì tó yã bo kũńwo nna nàn Musa ò a takadan à pì, gbɛ̃ kũ à
yã pìi kɛ̀ mɛ́ ani wɛ̃̀ndi le a gũn. 6 Lákũ ludanaanikɛnaa dì tó yã bo kũńwo
nna nà kɛ̃na a yãn à pì:
Ǹsun o n nɛ̀sɛn ǹ pi,
dí mɛ́ ani gɛ́ ludambɛ à Kirisi kiparo,
7 ke dí mɛ́ ani gɛ́ gyãwãn à Kirisi bo ganlo.

8 Yã kũ à òon dí:
Yã pì kú kũnwo kãni,
à kú n lɛ́n kũ n nɛ̀sɛɛo.*
Ludanaanikɛna yã kũ odì a waazi kɛn yã pì ũ. 9 Tó n ò kũ lɛ́o gupuraa
kũ Yesumɛ Dikiri ũ, akũsɔ̃ ń sì n swɛ̃̀n kũ Luda a bò gan, ani n sura ba.
10 Zaakũ yã pì sina n swɛ̃̀n mɛ́ àdi tó yã bo kũnwo nna, akũsɔ̃ yã pì ona kũ
n lɛ́o mɛ́ àdi n sura ba. 11 À kɛ̃na Luda yãn ò pì, wé'i ni gbɛ̃ kũ àtɛni a náani
kɛ kũ zikiro.
12 Yudanɔ kũ buri pãndenɔ donadona kɔ̃nɛro, zaakũ ń pínki Dikiri
dokɔ̃nɔmɛ, àdi karana kɛ gbɛ̃ kũ òdi a sísinɔnɛ ń pínki. 13 Zaakũ Dikiri
sìsirinɔ ni bo ń pínki. 14 Deran gbɛ̃nɔ ni a sísi a náanikɛnaa sarii? Deran
oni a náani kɛ a yãmanaa sarii? Deran oni a yã ma waazikɛrii sarii? 15 Tó
òdi waazikɛrinɔ zĩḿmaro, deran oni waazi kɛńnɛ nàa? À kɛ̃na Luda yãn ò
pì: Baarunnakparinɔ suna dì kɛńnɛ nna fá! 16 Ama adi kɛ gbɛ̃ sĩnda pínki
mɛ́ à baaru nna pì sìro. Akũ Isaya pì: Dikiri, dí mɛ́ à ó yã sìi? 17 Lɛmɛ
ludanaanikɛnaa dì bo a yãmana kĩnaamɛ, yã pì sɔ̃ bi Kirisi yãmɛ. 18 Ma pì
yɔ́ɔ! Odi manloo? Ò mà.
Ń kòtoo dà anduniala pínki,
ń yã'onaa gɛ̀ɛ ari zĩtɛ lɛ́a.†
19 Ma pì yɔ́ɔ! Isarailanɔ dí dɔ̃ro yá? Káaku gĩa Musa pì:
Mani tó ò gɔ̃ba kpá kũ buri kũ ò de ma gbɛ̃ ũronɔo,
mani tó ń pɔ fɛ̃ bisãsiri wɛ́siradenɔ yã musu.
20 Akũ Isaya Luda yã ò kũ kùgbãnao à pì:
Gbɛ̃ kũ odi ma ki wɛtɛronɔ mɛ́ ò ma le,
ma a zĩda mɔ̀ gbɛ̃ kũ odi ma gbɛkaronɔnɛ.
21 Isarailanɔ yã musu à pì:
Zaa kɔnkɔ ari ɔkɔsi ma ɔ dɔ̀ buri sãgbãnade kũ ò fɛ̃na kũmaonɔnɛ.

11

Luda dí Isarailanɔ zukũnaro
1 Ma pì yɔ́ɔ? Luda a zĩda gbɛ̃nɔ zùkũnan yá? Lɛnlo fá! Makũ bi Isaraila
burin ma ũ. Ibrahĩ burin ma ũ Biliaminu buri gũn.* 2 Luda dí a gbɛ̃ kũ
à gĩnakɛ à ń dɔ̃nɔ zukũnaro. Á Iliasu yã kũ à kɛ̃na Luda yãn díkĩna dɔ̃roo?
Kũ à gɛ̀ɛ kũ Isarailanɔ yão Luda kĩnaa à pì: 3 Dikiri, ò n annabinɔ dɛ̀dɛ, ò
n gbagbakinɔ gbòro. Makũ mɛ́ ma gɔ̃ mado, akũ òtɛni ma wɛɛ.† 4 Luda pì
Iliasunɛ deramɛɛ? À pì, á gbɛ̃ kũ odi kútɛ Baalinɛronɔ kũna a pɔ́ ũ gbɛ̃nɔn
dúbu suppla.‡ 5 Lɛmɛ dɔ ń gbɛ̃ kpara kũ Luda ń sɛ́ a gbɛ̃kɛ gũnnɔ kpɛ́ kun
ari gbãra. 6 Lákũ à ń sɛ́ a gbɛ̃kɛ gũn nà, adi kɛ ń yãkɛna yãinlo. Tó lɛnlo, de
Luda gbɛ̃kɛ nigɔ̃ gbɛ̃kɛ ũro. 7 Deran gwee? Isarailanɔ dí yã kũ òtɛn wɛtɛ
lero, ama ń gbɛ̃ kũ Luda ń sɛ́nɔ lè. Ń gbɛ̃ kũ ò gɔ̃̀nɔ sã tàta, 8 lákũ à kɛ̃na
Luda yãn nà ò pì:
Luda iwɛza dàńnɛ,
akũ ń wɛ́ dí gu ero,
ń sã dí yã maro ari kũ a gbãrao.
9 Dauda pì dɔ:
Ń dikpɛkɛna gɔ̃ńnɛ tankutɛ ũ à ń kũ,
à gɔ̃ńnɛ gɛ̀siki ũ de à yã lúńnɛ.

* 10:8 Dok 30:12-14 † 10:18 Zab 19:4 * 11:1 Flp 3:5 † 11:3 1Ki 19:10 ‡ 11:4 1Ki 19:18

10 Ń wɛ́ sisi de òsun gu ero,
ń wó gɔ̃ kokona gɔrɔ sĩnda pínki.§
11 Ma pì yɔ́ɔ? Kũ Isarailanɔ gɛ̃̀ɛ sì, ò lɛ̀tɛ sãnsãnn yá? Lɛnlo fá! Ń
taarinɔ yãin Luda buri pãndenɔ sura bà, de Isarailanɔ gɔ̃ba kpá kũńwo
yãi. 12 Lákũ ń taarinɔ mɛ́ à tò andunia karanaa lè nà, akũsɔ̃ ń funa mɛ́ à tò
buri pãndenɔ karanaa lè, oni ń lɛ́ papana yã o dɔ yá?

Buri pãndenɔ surabanaa

13 Matɛn yã o ákɔ̃nɔ buri pãndenɔnɛ sà. Lákũ má de zɨ̃̀ri ũ buri pãndenɔ
kĩnaa nà, madì ĩa dã ma zɨ̃̀rikɛna yã musu, 14 de mà a zĩda burinɔ nɛ̀sɛ vutɛ
ò gɔ̃ba kpá, mà ń gbɛ̃kenɔ sura ba. 15 Zaakũ Luda gina Isarailanɔi mɛ́ à tò
andunia kɛ̀ kãao nna, tó à ɛ̀ra à ń sí dɔ, abire nigɔ̃ de deramɛɛ? Abire nigɔ̃
bi wɛ̃̀ndi ũ gɛ̀nɔnɛ.
16 Tó ò burapɔ káaku kpà Ludaa, a kpara gɔ̃̀ arubarika pɔ́ ũmɛ. Tó lí zĩni
de Luda pɔ́ ũ, a gã̀nɔn de a pɔ́ ũmɛ se. 17 Luda kù lí yãpura gã̀ kenɔ zɔ̃̀zɔ̃,
akũ à mɔkɔ̃n kũ ń de kùnnɛ lí ũ pɛ̀ a gbɛ̀n, de ǹgɔ̃ kun kũ kù lí mana zĩni
gbãnao. 18 Ǹsun kù lí yãpura gã̀ kũ à zɔ̃̀zɔ̃nɔ gya boro. N kɛ dera ntɛn ĩa
dãa? Ń kun lí zĩni yãimɛ, adi kɛ lí zĩni mɛ́ à kun n yãiro. 19 Ĩni pi, à lígãa
pìnɔ zɔ̃̀zɔ̃ de à n pɛ́ ń gbɛ̀n yãimɛ. 20 Lɛmɛ, ama à ń zɔ̃zɔ̃ kũ odi a náani
kɛro yãi. Mɔkɔ̃n sɔ̃, n zɛki lè kũ ntɛn Luda náani kɛ yãi. Ǹsun n zĩda biro.
Ǹ laakari kɛ! 21 Lákũ Luda dí gí kù lí yãpura gã̀nɔ zɔ̃zɔ̃iro nà, ani gí n zɔ̃i
sero. 22 Ǹ gwa lákũ Luda mana nà, akũsɔ̃ à pãsĩ. À pãsĩ kũ gbɛ̃ kũ ò fùanɔ,
akũ à manannɛ, tó n zɛ kũ a manakɛnaao. Tó lɛnlo, ani n zɔ̃mɛ se. 23 Tó
Isarailanɔ ń ludanaanikɛnasari tò, ani ɛra à ń pɛ́ ń gbɛ̀mmɛ, zaakũ à ń
pɛna ń gbɛ̀n gbãna vĩ. 24 Tó Luda n zɔ̃ kùnnɛ lía à n pɛ kù lí yãpuraa lákũ
òdi kɛro nà, kù lí gã̀ yãpuranɔ ɛra à pɛna ń zĩda lía zɛ́ vĩ de abirelaroo?

Isarailanɔ surabana kpɛde

25 Ma gbɛ̃nɔ, má ye àgɔ̃ asiriyã díkĩna dɔ̃, de á wɛ́ súngɔ̃ sira à á zĩda ditɛ
ĩadãrinɔ ũro yãi. Isaraila kparanɔ sãgbãna kũ̀ gĩa ari buri pãndenɔ gɛ̃na
kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũn lɛ́ gɔ̃ ká. 26 Abire gbɛra Luda ni Isarailanɔ
sura ba ń pínki lákũ à kɛ̃na Luda yãn nà kũ ò pì:
Surabari ni bo Zaiɔ̃,
ani Yakubu burinɔ kɛ̃kɔ̃a kũ ludadɔ̃nasario.
27 Ma bàka kunna kũńwo yãn gwe
gɔrɔ kũ mani ń durunna kɛ̃ḿma.
28 Baaru nna pì yã musu ò de Luda ibɛrɛnɔ ũ á yãi. Luda gbɛ̃nɔ sɛna yã
musu ò de Luda yenyĩdenɔ ũ ń dizi káakunɔ yãi. 29 Zaakũ Luda gbanɔ kũ
gbɛ̃ kũ à ń sísi à ń sɛ́nɔ dì sí litɛro. 30 Ákɔ̃nɔ buri pãndenɔ ádi Luda yã ma
yãro. Tera sà Luda sùru kɛ̀ kãáo kũ Isarailanɔ dí a yã maro yãi. 31 Lɛn
Isarailanɔ gì Luda yã mai lɛ tera, de Luda le à sùru kɛ kãáo gbasa à sùru kɛ
kũńwo. 32 Luda yãdasarikɛ kpà gbɛ̃ sĩnda pínkia de à le à sùru kɛ kũńwo ń
pínki yãimɛ.

Luda sáabukpanaa

33 Luda ɔ̃ndɔ̃ kũ a dɔ̃naao zɔ̃kɔ̃kɛ kà zã̀ fá!
Gbɛ̃ke ni fɔ̃ à bo yã kũ à zɛ̀o asiriaro.
Oni fɔ̃ ò a dɔ̀rɔ dɔ̃ro.
34 Dí mɛ́ à Dikiri laasun dɔ̃ɔ?

§ **11:10** Zab 69:22-23

Dí mɛ́ à yã dànɛ a lɛ́dammari ũu?
35 Dí fĩna mɛ́ à dɔ Ludaa kũ ani bonɛɛ?**
36 Pɔ́ sĩnda pínki bò a kĩnaamɛ,
ò kun kũ a gbãnao,
akũsɔ̃ ò kun a pɔ́ ũ.††
Ògɔ̃ a tó bo gɔrɔ sĩnda pínki. Aami.

12

Zĩkɛna Ludanɛ

1 Abire yãi ma gbɛ̃nɔ, lákũ Luda ó wɛ̃nda dɔ̃ lɛ nà, ma wɛ́ kɛ̀áwa à á zĩda
kpáa sa'opɔ bɛ̃nɛ mamberusari kũ àdi káagu ũ. Àkũmɛ á donyĩkɛna a zɛ́a ũ.
2 Àsun tɛ́ andunia tera dí ágbairo. À tó Luda á dà litɛ, á laakari le à gɔ̃ dufu
de à le à a pɔyenyĩna dɔ̃, yã kũ à mana, akũ à nna, akũ à papana.
3 Gba kũ Luda dàmɛnɛ yãin matɛn o á pínkinɛ, àsun á zĩda mana bo
de a mana lɛ́laro. Á baadi a zĩda ditɛ a yãpura lɛ́n, lákũ Luda a gbà zɛ́
à a náani kɛ nà. 4 Bisãsiri mɛ̀ mɛ̀n do gunɔ vĩ dasi, ń baadi kũ a zĩomɛ.
5 Lɛmɛ, bee kũ ó dasikɛo, ó mɛ̀ dokɔ̃nɔ Kirisi gũmmɛ, mɛ̀gu dakenɔn ó
ũ.* 6 Ó gba bò donadona kɔ̃nɛ lákũ Luda dàwɛrɛ nà a gbɛ̃kɛ gũn.† Tó
annabikɛyã'ona gban ń vĩ, ǹ kɛ n ludanaanikɛna lɛ́n. 7 Tó zɩ̃rikɛnaamɛ,
ǹ kɛ. Tó yãdannɛnaamɛ, ǹ dańnɛ. 8 Tó lɛ́dammanaamɛ, ǹ dam̀ma.
Tó gbadanaamɛ, ǹ da araga. Tó don'arɛdekɛmɛ, ǹ kɛ kũ kokario. Tó
wɛ̃ndadɔ̃nnɛnaamɛ, ǹ dɔ̃ńnɛ kũ pɔnnao.
9 À kũ̀ yenyĩ gɔ̃ manafiki sari. À kpɛ li yã vãninɛ, à zɛ kũ yã manao. 10 Àgɔ̃
nna kũ kɔ̃o kɔ̃ gbɛ̃nɔ ũ. Àgɔ̃ wãna kũ bɛ̀ɛrɛlikɔ̃nɛnaao. 11 Àgɔ̃ kokari vĩ ma'ã
sari, á mɛ̀ gɔ̃ wãna Dikiri zĩ gũn. 12 À pɔnna kɛ yã kũ á wɛ́ dɔi yã musu. À
mɛna fɔ̃ warikɛnaa gũn. À mɛ̀ kpá wɛ́kɛnaaa. 13 À kpányĩ kɛ Luda gbɛ̃ kũ pɔ́
tɛn kĩam̀manɔnɛ. Àgɔ̃ nibɔ kɛ. 14 À sa mana o á wɛ́tãmmarinɔnɛ. À sa mana
ońnɛ, àsun ń káro.‡ 15 À pɔnna kɛ kũ pɔnnakɛrinɔo. À ɔ́ɔ dɔ kũ ɔ́ɔdɔrinɔo.
16 Àgɔ̃ kú kũ kɔ̃o nna. Àsun á zĩda biro. À gbɛ̃nna kpá kũ takasidenɔo. Ásun
á zĩda ditɛ yãdɔ̃rinɔ ũro.§ 17 Ásun yã vãni fĩna bo kũ a vãnioro. Àgɔ̃ yã kũ à
mana gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ kɛ. 18 Tó ani sí kɛ, tó á a zɛ́ vĩ, àgɔ̃ nna kũ gbɛ̃ sĩnda
pínkio. 19 Ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, àsun mɔra ká gbɛ̃aro, à a tó kũ Ludao. À kɛ̃na
Luda yãn ò pì:
Dikiri pì, akãa mɛ́ áni fĩna bom̀ma,
akãa mɛ́ áni fĩna bom̀ma.
20 Tó nà tɛni n ibɛrɛ dɛ, ǹ pɔ́ble kpáa. Tó ímimɛ sɔ̃, ǹ a gba í. Tó n kɛ̀ lɛ, ntɛni a
ɔ kánɛ a lɛ́mmɛ.** 21 Ǹsun tó yã vãni zɩ̃ blemmaro. Ǹ zɩ̃ blea kũ yã manao.

13

Mìnatɛna bùsu gbãnadenɔnɛ

1 Gbɛ̃ sĩnda pínki mì natɛ bùsu gbãnadenɔnɛ, zaakũ iko ke kun Luda lɛ́
sariro. Luda mɛ́ à gbãnade kũ ò kunnɔ dìtɛ ń pínki. 2 Abire yãi gbɛ̃ kũ à
bò gbãnade yã kpɛ, ade bò Luda yãditɛna kpɛmɛ. Gbɛ̃ kũ à bò ń kpɛnɔ ń
zĩda dà yãmmɛ. 3 Adi kɛ yãmanakɛrinɔ mɛ́ òdi vĩna kɛ kpatablerinɔnɛro,
sé yãvãnikɛrinɔ. Tó ń ye gbãnadenɔ vĩna danyĩro, ǹ yã mana kɛ, ani n

** **11:35** Ayu 41:11 †† **11:36** 1Kɔ 8:6 * **12:5** 1Kɔ 12:12 † **12:6** 1Kɔ 12:4-11 ‡ **12:14** Luk
6:28 § **12:16** Yaa 3:7 ** **12:20** Yaa 25:21-22

sáabu kpá. [4] Gbãnade bi Luda zĩkɛriimɛ n aafia yãi. Tó n yã vãni kɛ̀
sɔ̃, ǹ vĩna kɛnɛ, zaakũ à fɛ̃nɛda lokona pãnlo. Luda zĩkɛriimɛ, àdi fĩna
bonɛ yãvãnikɛriia. [5] Abire yãi à mana à mì natɛ́ńnɛ. Adi kɛ wɛ́tãmmana
yãi adonlo, á laasun yãimɛ dɔ. [6] Abire yãin adì bɛ'ɔgɔ kpá dɔ, zaakũ
gbãnadenɔ bi Luda zĩkɛrinɔmɛ, òtɛn zĩ pì kɛnɛmɛ. [7] À baadi fĩna bońnɛ
pínki. À bɛ'ɔgɔ kpá a sìriia, à á laganɔ takada sí dɔ. À mì natɛ gbɛ̃ kũ à de à
mì natɛnɛɛnɛ. À gbɛ̃ kũ à de à a yã da yã da.*

Gɔrɔ kà kãni, ògɔ̃ yekɔ̃i

[8] Àsun gbɛ̃ke fĩna sɛ́ro, sé yekɔ̃ina fĩna baasiro. Gbɛ̃ kũ à ye a gbɛ̃dakei,
Luda doka pɛ̀kɛrɛamɛ. [9] Ò pì, ǹsun zina kɛro, ǹsun gbɛ̃ dɛro, ǹsun kpãni
oro, ǹsun gbɛ̃ pɔ́ ni dɛro.† Yã pìnɔ kũ yãditɛna pãnde kũ ò kunnɔ pínki kú
yã dí gũmmɛ, ò pì: Ǹgɔ̃ ye n gbɛ̃dakei lán n zĩda wɛ̃̀ndii bà. [10] Yenyĩ dì tó
gbɛ̃ yã vãni kɛ̀ a gbɛ̃dakenɛro. Yenyĩmɛ Luda doka papana ũ.
[11] À kɛ lɛ, zaakũ á gɔrɔ kũ ó kúa díkĩna dɔ̃. Á vuna in gɔrɔ kà, zaakũ
ó surabanaa kà kãni tera de gɔrɔ kũ o Yesu náani kɛ̀la. [12] Gu sì à kà zã̀,
gudɔnaa kà kãni. Ò mì kɛ̃ gusira yãnɔa ò gupura gɔ̃kɛbɔnɔ sɛ́tɛ. [13] Ògɔ̃ kú
ó dɔ̀rɔɔa fãnantɛ̃ gbɛ̃nɔ ũ fayasari kɔ̃kɔ̃ kũ wɛ̃dɛnaaoo sari pãpãkɛna kũ
wé'isariyãoo sari, lɛ́kpakɔ̃a kũ zãnguoo sari. [14] À Dikiri Yesu Kirisi yãzɛ sɛ́.
Àsun tó á dà zĩ doárɛ arɛ à a nidɛna kɛro.

14

Kɔ̃ taari'enaa

[1] À gbɛ̃ kũ à busɛ ludanaanikɛnaa gũn sí yãkete sari. [2] Gbɛ̃kenɔ
ludanaanikɛnaa dì pɔ́ke tɛ̃̀ boro, akũ gbɛ̃ kũ ń ludanaanikɛna busananɔ
dì nɔ̀bɔ sóro.* [3] Gbɛ̃ kũ àdi pɔ́ sĩnda pínki ble sún gbɛ̃ kũ àdi pɔ́ sĩnda pínki
blero gya boro, akũsɔ̃ gbɛ̃ kũ àdi pɔ́ sĩnda pínki blero sún gbɛ̃ kũ àdi pɔ́ sĩnda
pínki ble taari ero, zaakũ Luda a sìmɛ. [4] Dímɛ n ũ kũ ntɛni dakenɔ zĩkɛri
taari ee? Tó à fɔ̃̀ ke à fùan yá, a Dikiri yãn gwe. Ani fɔ̃, zaakũ Dikiri gbãna
ni tó à fɔ̃. [5] Gbɛ̃kenɔ sì kũ gɔrɔ kenɔ nna de a kenɔla, gbɛ̃ pãndenɔ sì kũ gɔrɔ
sĩnda pínki lɛɛlɛmɛ. Baadi laasun gɔ̃ dokɔ̃nɔ kũ yã kũ à zɛ̀ooo. [6] Gbɛ̃ kũ àdi
gɔrɔ bo dì bo Dikiri yãimɛ. Gbɛ̃ kũ àdi pɔ́ sĩnda pínki ble dì ble kũ Dikiri
gbãnaomɛ, à Luda sáabu kpá. Gbɛ̃ kũ àdi pɔ́ tɛ̃ dì tɛ̃ Dikiri yãimɛ, à Luda
sáabu kpá. [7] Gbɛ̃ke dìgɔ̃ kun a zĩda yãiro, gbɛ̃ke dì ga a zĩda yãiro. [8] Tó ó
kun, ó kun Dikiri pɔ́ ũmɛ, tó o ga, o ga Dikiri pɔ́ ũmɛ. Ó kunn yá, o gan yá,
ó de Dikiri pɔ́ ũmɛ. [9] Zaakũ Kirisi gà à vù de àgɔ̃ de gyãwãndenɔ kũ gbɛ̃
bɛ̃nɛnɔ Dikiri ũmɛ. [10] Kũ ntɛni n gbɛ̃ndo taari e sɔ̃ bi? Mɔkɔ̃n sɔ̃, à kɛ̀ dera
ntɛni n gbɛ̃ndo gya bo sɔ̃ɔ? Luda nigɔ̃ vutɛna a tìntinnwa, ó pínki óni bo ò
zɛ a arɛ,† [11] lákũ à kɛ̃na Luda yãn nà Dikiri pì:
Kũ ma kunnaao, gbɛ̃ sĩnda pínki ni kútɛmɛnɛ,
gbɛ̃ sĩnda pínki ni ma ludakɛna dɔ̃.
[12] Lɛn baadi ni a zĩda yã baba Ludanɛ lɛ.

Àsun yã kũ ani tó a gbɛ̃ndo fu kɛro

[13] Abire yãi òsun kɔ̃ taari e doro. Kũ ani kɔ̃ taari e, à zɛo kũ áni yã kũ ani
tó à á gbɛ̃ndo fu kɛro. [14] Kunna Dikiri Yesu gũn má dɔ̃ sãnsãn kũ pɔ́ble ke
dìgɔ̃ gbãsĩ a zĩdaro. Ama tó gbɛ̃ dìtɛ kũ pɔ́ gbãsĩ, akũ àdigɔ̃ gbãsĩnɛ. [15] Tó n n

---

* **13:7** Mat 22:21 † **13:9** Bon 20:13-17 * **14:2** Kɔl 2:16 † **14:10** 2Kɔ 5:10

gbɛ̃ndo nɛ̀sɛɛ yàkanɛ pɔ́ kũ n blè yãi, ń yenyĩ vĩnɛro. Pɔ́ble kũ n blè yãi ǹsun
gbɛ̃ kũ Kirisi gà a yãi kakatɛro. 16 Àsun tó ò pɔ́ kũ a è à mana gya boárɛro,
17 zaakũ kpata kũ à bò Luda kĩnaa bi pɔ́blena kũ pɔ́minaao yãnlo. Yãkɛna
a zɛ́a kũ aafiaao kũ pɔnna kũ Luda Nini dì iń́nɛo yãmɛ. 18 Gbɛ̃ kũ àtɛn
do Kirisii lán abirekũ bà yã dì ká Ludagu, akũsɔ̃ bisãsiri dì a sáabu kpá.
19 Abire yãi ògɔ̃ kɔ̃ aafia wɛtɛ ògɔ̃ gbãna karakɔ̃nɛ. 20 Ǹsun Luda zĩ yaka
pɔ́ble yãiro. Pɔ́ble sĩnda pínki manamɛ, ama pɔ́ kũ ani tó n gbɛ̃ndo fu blena
manaro. 21 Nɔ̀bɔsonaan yá, wɛ̃minaan yá, yã kũ ani tó n gbɛ̃ndo fu pínki,
à mana ǹ tɛ̃mɛ. 22 Pɔ́ kũ ń náani kɛ̀ɛ, ǹ tó à gɔ̃nnɛ kũ Ludao. Arubarikaden
gbɛ̃ kũ adi a zĩda taari e kũ pɔ́ kũ à zɛ̀oro ũ. 23 Tó gbɛ̃ tɛn sika kɛ pɔ́ble kũ
àtɛn blea sɔ̃, à a zĩda dà yãmmɛ, kũ adi kɔ̃ sɛ́ kũ a ludanaanikɛnaaoro yãi.
Yã kũ adi kɔ̃ sɛ́ kũ gbɛ̃ ludanaanikɛnaaoro bi durunnamɛ.

15

Ògɔ̃ yekɔ̃i wɛ́dɔna Ludai gũn

1 Ókɔ̃nɔ kũ ó gbãna ludanaanikɛnaa gũnnɔ, séde ò gbɛ̃ kũ ò gbãnaronɔ
sɛ́ lei ń gbãnasarikɛ gũn. Òsungɔ̃ ó pɔyeina kɛro. 2 Ó baadi gɔ̃ yã kũ ani kɛ
a gbɛ̃dakenɛ nna kɛ a bona mana yãI kũ a zĩnipɛtɛnaao. 3 Zaakũ Kirisi dì
a zĩda pɔyeina kɛro. À kɛ̃na Luda yãn ò pì, gbɛ̃nɔ dɔkɛna kũ Ludao gɔ̃̀nɛ.*
4 Yã kũ ò kɛ̃̀ yã pínki, ò kɛ̃̀ lɛ́danawá yãimɛ. Luda yã pìi dì ó gba mɛna, àdi
ó gba swɛ̃̀ɛ de ògɔ̃ tãmaa vĩ. 5 Luda kũ àdi ń gba mɛna à ń gba swɛ̃̀ɛ tó àgɔ̃
nɛ̀sɛdokɔ̃nɔ vĩ kũ kɔ̃o lákũ Kirisi Yesu pɔ́ bà, 6 de à Luda ó Dikiri Yesu Kirisi
De tɔ́ bo kũ nɛ̀sɛdokɔ̃nɔo kũ lɛ́dokɔ̃nɔo.
7 À kɔ̃ sí lákũ Kirisi á sí nà Luda tɔ́bona yãi. 8 Matɛn oárɛ, Kirisi gɔ̃̀ zĩ̀ri ũ
Yudanɔnɛ de à lɛ́ kũ Luda sɛ̀ ń dizi káakunɔnɛ papa, ògɔ̃ dɔ̃ kũ Luda náani
vĩ, 9 buri pãndenɔ sɔ̃ Luda tɔ́ bo a sùru yãi lákũ à kɛ̃na Luda yãn nà ò pì:
A yã mɛ́ à tò mani n sáabu kpá burinɔ tɛ́,
mani n tɔ́ kpá.†
10 Ò pì dɔ:
Burinɔ, à pɔnna kɛ kũ Luda gbɛ̃nɔ.
11 Ò pì dɔ:
Ákɔ̃nɔ buri sĩnda pínki, à Dikiri tɔ́ kpá,
ákɔ̃nɔ bùsu gbɛ̃nɔ sĩnda pínki à a táaki lɛ́.‡
12 Isaya pì dɔ:
Yɛsɛ zĩni ni bɔ̀tɔ pá,
ani futɛ à kí ble buri pãndenɔa,
onigɔ̃ wɛ́ dɔi.
13 Luda kũ gbɛ̃ sĩnda pínki wɛ́ dɔi tó pɔnna pɛkɛrɛáwa kũ aafiaao a náani
kũ átɛn kɛ yãi, de á wɛ́dɔina kara kũ a Nini gbãnao.

Pɔlu zĩkɛna Ludanɛ

14 Ma gbɛ̃nɔ, má dɔ̃ sãnsãn kũ manakɛ pɛ̀kɛrɛáwa, á yã sĩnda pínki dɔ̃
swáswa, áni fɔ̃ à lɛ́ dakɔ̃a. 15 Ma takada dí kɛ̃naa gũn ma yãkenɔ kɛ̃̀ kũ
swɛ̃̀gbãnao ditɛna de àgɔ̃ dɔágu yãi, zaakũ Luda ma gba zɛ́ 16 ma gɔ̃ Kirisi
Yesu zĩkɛri ũ buri pãndenɔnɛ. Matɛn baaru kũ à bò Luda kĩnaa kpáń́nɛ,
de ń kunna gɔ̃ adona Luda Nini gãi, ò gɔ̃ Ludanɛ sa'obɔ kũ àdi káagu ũ.
17 Kunna Kirisi Yesu gũn matɛn ĩa dã zĩ kũ matɛn kɛ Ludanɛ yã musu.

* **15:3** Zab 69:9 † **15:9** Zab 18:49 ‡ **15:11** Zab 117:1

18 Zaakũ má yãke ona vĩro, tó adi kɛ yã kũ Kirisi kɛ̀ ma kĩnaa baasiro. À
tò buri pãndenɔ Luda yã mà ma yã'ona kũ ma yãkɛnaao gãi 19 kũ sèedanɔ
kũ daboyãnɔ gbãnao kũ Luda Nini gbãnao. Bona Yurusalɛmu ma lika
wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo ari Ilirikumu bùsun, ma Kirisi baaruu kpàkpaa kɛ̀ papana.
20 Madìgɔ̃ ye mà baaru nna pì kpá gu kũ òdi Kirisi yã ma zikiro, de másun
bú ba gbɛ̃ pãnde gãnlo yãi. 21 Lákũ à kɛ̃na Luda yãn nà ò pì:
Gbɛ̃ kũ odi a yã ońnɛ yãronɔ wɛ́ ni kɛ̃,
gbɛ̃ kũ odi a baaru ma yãronɔ ni dɔ̀rɔ dɔ̃.
22 Yã kũ àdigɔ̃ kpá ma suna á kĩnaanɛ gɛ̃n baaakɔ̃n gwe.§ 23 À kà wɛ̃
ũgbangba kũ madìgɔ̃ ye mà su á gwa. Tera sà lákũ yãke dí gɔ̃mɛnɛ bùsu
díkĩnanɔ gũn doro nà, 24 má tãmaa vĩ ò wɛ́ sikɔ̃lɛ sà ma gɛna Sapaini bùsun
gũn. Tó ma gɔrɔ pla kɛ̀ kãáo kũ pɔnnao, áni zɛ́ kɛmɛnɛ gɛna gwe. 25 Tera
la matɛn gɛ́ kũ kpányĩo Luda gbɛ̃nɔnɛ Yurusalɛmu,** 26 zaakũ gbɛ̃ kũ ò
kú Masedonia kũ Girisinɔ zɛ̀o ò Luda gbɛ̃ takaside kũ ò kú Yurusalɛmunɔ
kámaza kɛ. 27 Ò zɛ̀o, ama tilasimɛ. Lákũ Yudanɔ Luda aruzɛkɛ kpàatɛtɛ
buri pãndenɔnɛ nà, à mana buri pãndenɔ ń andunia aruzɛkɛ kpaatɛtɛ
Yudanɔnɛ se.†† 28 Tó ma gba pìi nàńnɛ ń ɔĩ ma làka, ma gɛna Sapaini gũn
mani bo á kĩnaa. 29 Má dɔ̃ kũ tó mani su á kĩnaa, mani suárɛ kũ Kirisi
arubarikaao papanamɛ.
30 Ma gbɛ̃nɔ, ma naárɛ ó Dikiri Yesu Kirisii kũ yenyĩ kũ Luda Nini
dì kpáḿmao, à futɛ à zɛ à Luda wɛ́ kɛ kũmao, 31 de à ma bo Yudea
Yesusaridenɔ ɔĩ, de zĩ kũ mani kɛ Yurusalɛmu Luda gbɛ̃nɔ tɛ́ kɛńnɛ nna,
32 gbasa mà á le kũ pɔnnao, tó Luda wè, mani su kámma bo á kĩnaa. 33 Luda
Aafiade gɔ̃ kú kãáo á pínki. Aami!

16

Fɔkpammanaa

1 Matɛni ó dãre Febe, Kɛnkɛrɛa sɔsi gbɛ̃nɔ zĩ̀ri naárɛ á ɔĩ. 2 À a sí Dikiri
gũn, lákũ à mana Luda gbɛ̃nɔ kɛ kũ kɔ̃o nà. À kpái kũ pɔ́ kũ à yei á kĩnaao
pínki, zaakũ à kpà gbɛ̃nɔi dasi kũ makũo se.
3 À fɔ kpá Pirisila kũ Akilaooa. Ma zĩkɛri dakenɔmɛ Kirisi Yesu zĩ gũn.*
4 Ò sì ò ń zĩda da kari gũn ma yãi. Adi kɛ makũmɛ madoro, buri pãnde
sɔsinɔ gbɛ̃nɔ tɛni ń sáabu kpá pínki dɔ.
5 À fɔ kpá sɔsi gbɛ̃ kũ òdigɔ̃ kɔ̃ kakara ń ɔnnnɔa.
À fɔ kpá ma gbɛ̃ yenyĩde Ɛpɛnɛtua, àkũ kũ à Kirisi náani kɛ̀ Asia bùsun
káaku.
6 À fɔ kpá Mariamaa, àkũ kũ à zĩ kɛ̀árɛ manamana.
7 À fɔ kpá Andarɔniku kũ Yuniaooa. Ma buri dake kũ ò ó dá kpɛ́siran
lɛɛlɛnɔmɛ. Ò tɔ́ bò Luda zĩ̀rinɔ tɛ́, akũsɔ̃ ò kú Kirisi gũn ma ã.
8 À fɔ kpá Ampliatu kũ à de ma gbɛ̃ yenyĩde ũ Dikiri gũnwa.
9 À fɔ kpá Ubanu kũ à de ó zĩkɛri dake ũ Kirisi zĩ gũnwa kũ ma gbɛ̃
yenyĩde Satakio.
10 À fɔ kpá Apɛlɛ kũ à zɛna gbãna Kirisi gũnwa.
À fɔ kpá Arisitɔbulu bedenɔa.
11 À fɔ kpá ma Yuda dake Hɛrɔdiɔ̃a.
À fɔ kpá Nasisu bede kũ ò kú Dikiri gũnnɔa.

§ **15:22** Rom 1:13 ** **15:25** 1Kɔ 16:1 †† **15:27** 1Kɔ 9:11 * **16:3** Zĩr 18:2

12 À fɔ kpá Tirifɛna kũ Tirifosaooa. Nɔgbɛ̃ pìnɔ dì zĩ kɛ Dikirinɛ
manamana.
À fɔ kpá Pɛsia. Nɔgbɛ̃ yenyĩde pì zĩ kɛ̀ Dikirinɛ manamana.
13 À fɔ kpá Rufu kũ à bò ado Dikiri zĩ gũnwa kũ a da kũ matɛn gwa ma
da ũo.
14 À fɔ kpá Asinkiritua kũ Flɛgɔ̃o kũ Ɛmɛsio kũ Patarobao kũ Ɛmao kũ ń
Yesude dake kũ ò kú lɛɛlɛnɔ ń pínki.
15 À fɔ kpá Filɔlɔgua kũ Yuliao kũ Nɛrɛuo kũ a dãreo kũ Ɔlimpao kũ Luda
gbɛ̃ kũ ò kú lɛɛlɛnɔ ń pínki.
16 À fɔ kpákɔ̃a kũ Luda gbɛ̃nɔ lɛ́pɛmmanaao. Kirisi sɔsinɔ gbɛ̃nɔ fɔ
kpàáwa ń pínki.

Lɛ́zammanaa

17 Ma gbɛ̃nɔ, matɛn oárɛ à laakari kɛ gbɛ̃ kũ ò bò yã kũ a dàda kpɛnɔi. Òdi
gbɛ̃nɔ kɛ̃kɔ̃a ò gbɛ̃nɔ sãtɛ. À kɛ̃ḿma, 18 zaakũ gbɛ̃ bire takanɔ dì do ó Dikiri
Kirisiiro, sé ń gbɛrɛ yã. Òdi taarisaridenɔ sãtɛ kũ lɛ́nnao kũ yãdɔ̃o. 19 Gbɛ̃
sĩnda pínki á mìnatɛna Dikirinɛ baaruu mà. Matɛn pɔnna kɛ á yã musu. Má
ye àgɔ̃ yã mana ɔ̃ndɔ̃ vĩ àgɔ̃ wɛ́siradenɔ ũ yã vãni musu. 20 Luda Aafiade
ni Setan dúgu zɔ̃ á gbá zĩtɛ tera. Ó Dikiri Yesu gbɛ̃kɛ kɛárɛ.
21 Ma zĩkɛri dake Timɔti† kũ ma buri dakenɔ Lusiu kũ Yasɔ̃o kũ Sosi-
patao fɔ kpàáwa.
22 Makũ Tɛtiu kũ ma takada dí kɛ̃ fɔ kpàáwa Dikiri gũn.
23-24 Ma bede Gayusi‡ kũ sɔsi gbɛ̃nɔ dì kɔ̃ kakara a ɔnn fɔ kpàáwa. Wɛ̃tɛ
ɔgɔ'utɛri Erasatu fɔ kpàáwa kũ ó gbɛ̃ndo Kaatuo.

Luda tɔ́bɔnaa

25 Tera sà Luda ni fɔ̃ à á gba gbãna kũ Yesu Kirisi baaru kũ matɛn kpáo,
lákũ asiriyã kũ à utɛna zaa káaku kũ ò bìriamɛnɛo de nà. 26 Luda kũ àdigɔ̃
kun gɔrɔ sĩnda pínki dìtɛ ò yã kũ à kɛ̃na annabinɔ takadanɔ gũn pì bo
gupuraa sà, de buri sĩnda pínki le à dɔ̃ ò Luda náani kɛ ò gɔ̃ a yãmarinɔ
ũ. 27 Ò Luda mɛ̀n do ɔ̃ndɔ̃de tɔ́ bo Yesu Kirisi gãi ari gɔrɔ sĩnda pínki! Aami.

† **16:21** Zĩr 16:1 ‡ **16:23-24** Zĩr 19:29

KƆRINTIDENƆ TAKADA KAAKU

Kɔrinti Yesudenɔ kɔ̃kɛ̃kɛ̃kɔ̃anaa 1:1-4:21
Kɔrinti Yesudenɔ durunnakɛnaa 5:1-7:40
Ògɔ̃ kú kũ laakariio gɔ̃na ń zĩdanɛ yã musu 8:1-11:1
Donyĩkɛnaa 11:2-14:40
Gɛ̀nɔ vunaa 15:1-15:58
Pɔlu fɔkpammanaa 16:1-16:24

Pɔlu fɔkpana Kɔrintidenɔa

1 Makũ Pɔlu kũ Luda ma sisi à ma sɛ lákũ à yei nà, ma gɔ̃ Kirisi Yesu zɩ̃̀ri
ũ. Makũ kũ ó gbɛ̃ndo Sɔsɔtɛnɛo, 2 ókɔ̃nɔ mɛ́ o takada dí kɛ̃̀ sɔsi gbɛ̃ kũ ò kú
Kɔrintinɔnɛ. Luda á sísi a gbɛ̃nɔ ũ, á kunna adona Kirisi Yesu gũn lɛɛlɛ kũ
gbɛ̃ kũ òdigɔ̃ ó Dikiri Yesu Kirisi pì sísi gu sĩnda pínki gũnnɔo, ókɔ̃nɔ kũ ó
Dikiri dokɔ̃nɔnɔ. 3 Luda ó De kũ Dikiri Yesu Kirisio gbɛ̃kɛ kɛárɛ, à á gba
aafia.
4 Madìgɔ̃ Luda sáabu kɛ gɔrɔ sĩnda pínki á yã musu gbɛ̃kɛ kũ à kɛ̀árɛ á
kunna Kirisi Yesu gũn yãi. 5 Kunna a gũn pɔ́ sĩnda pínki kàraárɛ, yã'ona
sĩnda pínki kũ dɔ̃na sĩnda pínkio, 6 zaakũ ó Kirisi yã'onaárɛ zĩni pɛ̀tɛ á gũn,
7 akũ Luda Nini gba ke dí kĩaáwaro, gɔrɔ kũ á wɛ́ dɔ ó Dikiri Yesu Kirisi a
zĩda mɔnaai. 8 Ó Dikiri Yesu Kirisi ni tó à zɛ gbãna ari gɔrɔ lɛ́ ká, de àgɔ̃ kun
taari sari a sugɔrɔ zĩ. 9 Luda náani vĩ. Àkũ mɛ́ à á sísi, a gɔ̃ kɔ̃ gbɛ̃ ũ kũ a Nɛ́
Yesu Kirisi ó Dikirio.

Kɔrinti Yesudenɔ kɛ̃kɛ̃kɔ̃anaa

10 Ma gbɛ̃nɔ, ma naárɛ ó Dikiri Yesu Kirisii, àgɔ̃ lɛ́dokɔ̃nɔ vĩ kũ kɔ̃o á pínki,
de kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana le à láka á tɛ́, à kɔ̃ kũ kũ laasun dokɔ̃nɔo kũ nɛ̀sɛ mɛ̀n doo.
11 Ma gbɛ̃nɔ, ma mà Koloe bedenɔ lɛ́i kũ yãkete kú á tɛ́. 12 Lákũ ma mà nàn
dí: Á gbɛ̃kenɔ pì, ò zɛ̀ kũ Pɔluo. Gbɛ̃kenɔ pì, ò zɛ̀ kũ Apoloo. Gbɛ̃kenɔ pì,
ò zɛ̀ kũ Pitao. Gbɛ̃kenɔ pì dɔ, ò zɛ̀ kũ Kirisio. 13 Kirisi kɛ̃kɛ̃kɔ̃anan yá? Ò
Pɔlu pà lía á yãin yá? A da'itɛ kɛ̀ kũ Pɔlu tɔ́on yá? 14 Ma Luda sáabu kɛ̀, kũ
mádi á gbɛ̃ke da'itɛ kɛro, séde Kirisipu kũ Gayusio baasiro. 15 Lákũ à de lɛ
nà gbɛ̃ke ni le à o a da'itɛ kɛ̀, a gɔ̃ ma ìba ũro. 16 Ee, ma Sɛtɛfana bedenɔ
da'itɛ kɛ̀ dɔ. Abire baasiro, tó ma gbɛ̃ pãnde da'itɛ kɛ̀, adi dɔmagu doro.
17 Kirisi dí ma zĩ gbɛ̃ da'itɛkɛna yãiro, séde a baaru nna kpanaa. Adi kɛ kũ
yãdɔ̃naonlo, de a gana lía sún kɛ pãro yãimɛ.

Kirisi bi Luda ɔ̃ndɔ̃ kũ a gbãnaomɛ

18 Kirisi gana lía bi mìsariyãmɛ gbɛ̃ kũ òtɛn sãtɛnɔnɛ. Ókɔ̃nɔ kũ Luda tɛni
ó sura banɔ sɔ̃, à dewɛrɛ a gbãna ũ. 19 À kɛ̃na Luda yãn ò pì:
Mani ɔ̃ndɔ̃rinɔ ɔ̃ndɔ̃ mì dɛ,
mani wɛ́zɛ̃rinɔ wɛ́zɛ̃ kɛ pã.
20 Ɔndɔ̃ri kú mámɛɛ? Takadadɔ̃ri kú mámɛɛ? Andunia tera díkĩna
yãpinkidɔ̃ri kú mámɛɛ? Luda dí andunia ɔ̃ndɔ̃ ditɛ mìsariyã ũroo? 21 Luda
ɔ̃ndɔ̃ gũn, adi tó andunia gbɛ̃nɔ a dɔ̃ kũ ń zĩda ɔ̃ndɔ̃oro. À kɛ̀nɛ à gbɛ̃ kũ
òtɛni a náani kɛnɔ sura ba waazi kũ ò dìtɛ mìsariyã ũ pìi gãi. 22 Yudanɔ ye
dabodaboyãi, Girikinɔ dì ɔ̃ndɔ̃ wɛtɛ. 23 Ókɔ̃nɔ sɔ̃, Kirisi gana lía kpàkpan
ótɛn kɛ, akũ àdi tó Yudanɔ kpágula, buri pãndenɔ dì pi mìsariyãmɛ, 24 ama
gbɛ̃ kũ Luda ń sísi à ń sɛ́nɔ, Yudanɔ kũ Girikinɔ ń pínki, Kirisi deńnɛ

Luda gbɑ̃na kũ a ɔ̃ndɔ̃o ũ. 25 Luda mìsarikɛ pì de bisɑ̃siri ɔ̃ndɔ̃la. Luda
gbɑ̃nasarikɛ pì de bisɑ̃siri gbɑ̃nala.
26 Ma gbɛ̃nɔ, à gwa lákũ á de nà gɔrɔ kũ Luda á sísi. Dakenɔ kĩnaa á
daside ɔ̃ndɔ̃ro, á paride gbɑ̃nade ũro, á paride kínɛ ũro. 27 Luda gbɛ̃ kũ ò
de andunia mìsaride ũnɔ sɛ̀ de à wé'i dao ɔ̃ndɔ̃rinɔa. À gbɛ̃ kũ ò de andunia
gbɑ̃nasaride ũnɔ sɛ̀ de à wé'i da gbɑ̃nadenɔa. 28 À gbɛ̃ kũ andunia ń dítɛ
kpɛdenɔ ũ, kũ òdi ń ń gya bo akũsɔ̃ ń yɑ̃ dìgɔ̃ kunlonɔ sɛ̀ de à gbɛ̃ kũ ń yɑ̃
dìgɔ̃ kunnɔ kɛ kpɛdenɔ ũ, 29 de gbɛ̃ke sún le à ĩa dɑ̃ Luda arɛro. 30 Ákɔ̃nɔ sɔ̃,
Luda tò á kú Kirisi Yesu gũn, akũ à gɔ̃̀ ó ɔ̃ndɔ̃ ũ. Kunna Kirisi pìi gũn Luda
tò yɑ̃ bò kũoo nna, ó kunna adona, akũsɔ̃ à ó sura bà. 31 À yɑ̃ mɛ́ à tò lákũ
à kɛ̃na Luda yɑ̃n nà, tó gbɛ̃ ye à ĩa dɑ̃, à dɑ̃ Dikiri yɑ̃ musu.

2

Kirisi kũ a gana lía yɑ̃o

1 Ma gbɛ̃nɔ, kũ ma su á kĩnaa, ma su Luda yɑ̃ kpàkpa kɛárɛmɛ, adi kɛ ma
su ɔ̃ndɔ̃ gbɑ̃na ke lɛ́nna kɛárɛnlo. 2 Ma zɛo kũ mani yɑ̃ke oárɛro, séde Yesu
Kirisi yɑ̃ baasiro, atɛ̃nsa a gana lía yɑ̃. 3 Ma suna á kĩnaa gũn ma su kũ
swɛ̃̀vĩnaao kũ vĩnao kũ lukalukanaao. 4 Ma waazikɛnaa gũn matɛn yɑ̃ o
kũ lɛ́nnao ke kũ ɔ̃ndɔ̃oro. Ma ò kũ Luda Nini gbɑ̃na mɔárɛnaaomɛ, 5 de á
ludanaanikɛna sún bo bisɑ̃siri ɔ̃ndɔ̃ gũnlo, sé Luda gbɑ̃na gũn.

Ɔndɔ̃ kũ Luda Nini dì dańnɛ

6 Bee kũ abireo odì ɔ̃ndɔ̃yɑ̃ o gbɛ̃ kàsaranɔnɛ. Adi kɛ andunia tera díkĩna
ɔ̃ndɔ̃ ke a gbɑ̃nade kũ ń gbɑ̃na tɛn lákanɔ pɔ́nlo. 7 Luda ɔ̃ndɔ̃n ótɛni o, a
pɔyenyĩna kũ à utɛna yɑ̃ pìi. À gĩnakɛ à dìtɛ ó gakuri lena yɑ̃i zaade adi
andunia kátɛro. 8 Andunia tera díkĩna gbɑ̃nade ke ɔ̃ndɔ̃ pì dɔ̃ro. Tó ò dɔ̃mɛ
yɑ̃, de odi Dikiri gakuride pá líaro. 9 Lákũ à kɛ̃na Luda yɑ̃n nà ò pì:
Pɔ́ kũ wɛ́ dí ero, akũsɔ̃ sɑ̃ dí maro,
a laasun dí gɛ̃ gbɛ̃ke swɛ̃̀ɛ gũnlo,
àkũ Luda a soru kɛ̀ gbɛ̃ kũ ò yeinɔnɛ.
10 Luda mɔ̀wɛrɛ kũ a Nini gbɑ̃nao, zaakũ a Nini pì yɑ̃ sĩnda pínki tàasikana,
bee kũ Luda asiri zɔ̃kɔ̃nɔ.
11 Gbɛ̃ke a dake nɛ̀sɛgũnyɑ̃ dɔ̃ro, tó adi kɛ a nini kũ à kú a gũn baasiro.
Lɛmɛ dɔ gbɛ̃ke Luda nɛ̀sɛgũnyɑ̃ dɔ̃ro, tó adi kɛ Luda pì Nini baasiro.
12 Andunia dí ninin o lèro, Nini kũ à bò Luda kĩnaan o lè, de ò gba kũ Luda
dàwɛrɛ dɔ̃. 13 Yɑ̃ kũ ótɛni on gwe, adi kɛ yɑ̃ kũ bisɑ̃siri ɔ̃ndɔ̃ dì dańnɛnlo, yɑ̃
kũ Luda Nini dì dańnɛmɛ. Lɛn odì Luda Nini yɑ̃ bɔkɔtɛ gbɛ̃ kũ ò Luda Nini
vĩnɔnɛ lɛ. 14 Andunia gbɛ̃ dì Luda Nini yɑ̃nɔ síro, zaakũ à denɛ mìsariyɑ̃
ũmɛ. Ani fɔ̃ à a mì dɔ̃ sero, zaakũ Luda Nini pì gbɑ̃nan òdi a yɑ̃zɛ dɔ̃o.
15 Gbɛ̃ kũ Luda Nini dì donɛ arɛ dì yɑ̃ sĩnda pínki zɛ́ dɔ̃, gbɛ̃ke sɔ̃ à zɛ́ vĩ à a
vɑ̃ni boro. 16 À kɛ̃na Luda yɑ̃n ò pì: Dí mɛ́ à Dikiri nɛ̀sɛ dɔ̃ gbasa à lɛ́ daaa?
Ama ókɔ̃nɔ ó Kirisi nɛ̀sɛ vĩ.

3

Zĩkɛna Ludanɛ

1 Ma gbɛ̃nɔ, mádi fɔ̃ mà yɑ̃ òárɛ lákũ madì o gbɛ̃ kũ Luda Nini dońnɛ
arɛnɔnɛ bàro, akũ ma òárɛ lán andunia gbɛ̃nɔ bà, zaakũ nɛ́kpɑ̃ntɛ̃nɔn á ũ
Kirisi gũn. 2 Vĩn ma kpàáwa, adi kɛ pɔ́ lomadenlo, zaakũ ádi ká kòro. Bee
kũ terao ádi káro, 3 zaakũ dàdenɔn á ũ ari tera. Lákũ á zɑ̃kɔ̃gu nà, akũsɔ̃
á yɑ̃kete vĩ, dàdenɔn á ũroo? Á dà mɛ́ à doárɛ arɛ. 4 Kũ á gbɛ̃ke pì a zɛ kũ

Pɔluo, akũ gbɛ̃ pãnde pì a zɛ kũ Apoloo, á kú kũ á dàaon gweroo? 5 Dín
Apolo ũu? Dín Pɔlu ũu? Zĩkɛrinɔn ó ũ, akũ a Kirisi náani kɛ̀ ó gãi. Ó baadi
tɛn zĩ kũ Dikiri dànɛ kɛmɛ. 6 Ma pɔ́ tɔ̃̀, Apolo í kànɛ, akũ Luda tò à gbã̀.
7 Lɛmɛ pɔ́tɔ̃ri kũ íkariio de pɔ́ke ũro, sé Luda kũ àdi tó à gbã. 8 Pɔ́tɔ̃ri kũ
íkariio lɛɛlɛmɛ. Ń baadi ni a àre le a zĩ lɛ́mmɛ. 9 Luda zĩkɛri dakenɔn ó ũ.
Luda búgbɛɛn á ũ, Luda kpɛ́n á ũ.

10 Gba kũ Luda kɛ̀mɛnɛ mɛ́ à tò ma ɛ̃ pɛ̀tɛ lán ɛ̃bori gonide bà, akũ gbɛ̃
pãnde sù àtɛn kpɛ́ pì bo. Baadi laakari kɛ a kpɛ́bonaaa, 11 zaakũ gbɛ̃ke
ni fɔ̃ à ɛ̃ ke pɛ́tɛ doro, sé ɛ̃ kũ à pɛtɛna Yesu Kirisi ũ baasiro. 12 Tó gbɛ̃ kpɛ́
pìi dɔ̀ kũ wuraao ke andurufu ke gbɛ̀ bɛ̀ɛrɛde ke tó à dɔ̀ kũ lío ke lá ke sɛ̃̀ɛ,
13 baadi zĩ yãpura ni bo gupuraa. Oni e yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ, zaakũ gu ni dɔ
kũ tɛ́omɛ, oni baadi zĩ taka gwa tɛ́ pìi gũn. 14 Tó gbɛ̃ zĩ kũ à kɛ̀ɛ bò tɛ́n aafia,
ade ni àre le. 15 Tó gbɛ̃ zĩ tɛ́ kũ̀, ani kisira le, ade ni bo ɔkori lákũ òdi bo tɛ́n
nà.

16 Á dɔ̃ kũ Luda kpɛ́n á ũ, Luda Nini kú á gũnloo? 17 Tó gbɛ̃ Luda kpɛ́ pìi
yàka, Luda ni ade kakatɛ, zaakũ kpɛ́ pì kunna adonamɛ, akũsɔ̃ ákɔ̃nɔmɛ
kpɛ́ pì ũ.

18 Gbɛ̃ke sún a zĩda sãtɛro. Tó á gbɛ̃ke tɛni a zĩda ditɛ andunia díkĩna
ɔ̃ndɔ̃ri ũ, à gɔ̃ńnɛ mìsaride ũ de à le à ɔ̃ndɔ̃ kũ. 19 Zaakũ andunia díkĩna
ɔ̃ndɔ̃ de Ludanɛ mìsariyã ũmɛ. À kɛ̃na Luda yãn ò pì: Àdi ɔ̃ndɔ̃rinɔ kũ ń
wɛ́zɛ̃ gũn. 20 À kɛ̃na dɔ: Dikiri dɔ̃ kũ ɔ̃ndɔ̃rinɔ laasun pã. 21 Abire yãi gbɛ̃ke
sún ĩa dã bisãsiri yã musuro. Pɔ́ sĩnda pínki bi á pɔ́mɛ: 22 Pɔlu, Apolo, Pita,
andunia, wɛ̃̀ndii, ga, tera pɔ́nɔ, zia pɔ́nɔn yá, ń pínki bi á pɔ́mɛ. 23 Ákɔ̃nɔ sɔ̃,
Kirisi pɔ́n á ũ, Kirisi sɔ̃ bi Luda pɔ́mɛ.

4

Kirisi zĩ̀rinɔ

1 Abire yãi à ó gwa Kirisi zĩkɛrinɔ ũ, Luda asiriyã gwàrinɔ ũ. 2 À kũ̀
gwàrinɔ gɔ̃ náani vĩ. 3 Tó ákɔ̃nɔ ke bisãsiri yãkpatɛkɛrinɔ ma taari è, yã
pãmɛ ma kĩnaa. Madì ma zĩda manakɛna ke vãnikɛna boro. 4 Yãke tɛni
ma swɛ̃̀ vĩro, ama abirekũ ni ma boro, Dikirin ma yãkpatɛkɛri ũ. 5 Abire
yãi àsun gĩnakɛ à gbɛ̃ke taari le Dikiri sugɔrɔ ãro. Àkũmɛ ani gu pu pɔ́ kũ à
utɛna gusiraaa à nɛ̀sɛ yã bo gupuraa. Zĩ kũ̀a baadi ni ma lákũ Luda ni a
sáabu kpá nà.

6 Yã kũ ma òárɛ dínɔ, ma ò makũ kũ Apoloo yã musumɛ de àgɔ̃ yã díkĩna
dɔ̃: Òsun vĩ Luda yãlaro. Á gbɛ̃ke sún ĩa dã à zɛ kũ gbɛ̃ doo, à bo gbɛ̃ do
kpɛro. 7 Bɔ́ ń deońlaa? Ń pɔ́ke vĩ n zĩdanɛ, kũ odi n gbaro yá? Ò n gba,
akũ ntɛn ĩa dã lákũ odi n gbaro bà yá? 8 A kãn gwe kɔ̀ yá? A kɛ ɔgɔdenɔ
ũn gwe kɔ̀ yá? Átɛn kí ble ó sarin gwe yá? Má ye àgɔ̃ kí ble, ògɔ̃ lɛɛlɛ.
9 Zaakũ ma è ókɔ̃nɔ Luda zĩ̀rinɔ, Luda ó dítɛ zã lán gbɛ̃ kũ òdi ń dɛ pari
wára bàmɛ. Gu sĩnda pínki gbɛ̃nɔ wɛ́ ĩ̀wá, malaikanɔ kũ bisãsirinɔ ń pínki.
10 O gɔ̃ mìsaridenɔ ũ Kirisi yãi, akũ kunna Kirisi pìi gũn á de ɔ̃ndɔ̃rinɔ ũroo?
Ó busana akũ á gbãna vĩroo? Ó kpebona akũ á kpetanaroo? 11 Ari tera nà
kũ ímio tɛni ó dɛ, ó tɛ́ punsi, o gɔ̃ pɔ́gbɛ̃nanɔ ũ, bɛsaridenɔ ũ. 12 Odì zĩ gbãna
kɛ ari ò kpasa. Tó ò ó ká, odì sa mana ońnɛmɛ. Tó ò wari dɔ̀wá, odì mɛna
fɔ̃. 13 Tó ò ó sɔ̃sɔ̃, odì kútɛ kɛńnɛmɛ. Ari tera òtɛni ó ditɛ andunia bɔtɔ pɔ́nɔ
ũ, gbɛ̃ sĩnda pínki bìsa ũ.

14 Matɛn yã dí oárɛ wé'idanaáwa yãinlo. Matɛni á gba laakari ma nɛ́
yenyĩdenɔ ũmɛ. 15 Bee tó Kirisi gũn á gwàrinɔ kà gbɛ̃nɔn ũgbangba, á
de'ina dasiro. Makũ mɛ́ ma á í kũ Kirisi Yesu baarunnakpanaárɛo, akũ á
kú a gũn. 16 Abire yãi matɛn kútɛ kɛárɛ, àgɔ̃ ma kɛna kɛ. 17 Abire yãi ma a
nɛ́ yenyĩde Timɔti zl̀áwa. Àpi bi náanidemɛ Dikiri gũn, àkũ mɛ́ ani ma kunna
Kirisi gũn yãkɛna dɔágu. Yã kũ madì da sɔsi gbɛ̃nɔnɛ wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛon gwe.
18 Á gbɛ̃kenɔ tɛn ĩa dã, lákũ mani su á gwaro bà. 19 Tó Dikiri wè, mani su á
gwa tera, mani ĩadãrii pìnɔ gbãna lɛ́ e, adi kɛ ń yã'onaa adonlo. 20 Zaakũ
kpata kũ à bò Luda kĩnaa bi yã'ona yãnlo, gbãnamɛ. 21 Á yei deramɛɛ? Mà
suái kũ gòon yá, ke mà su kũ yenyĩo kũ nɛ̀sɛyĩdaomɛ?

5

Pãpãkɛna Yesudenɔ tɛ́

1 Ma mà pãpãkɛnaa gɛ̃̀ á tɛ́, yã kũ a taka kú bee kifirinɔ tɛ́ sero. Ò pì, á
gbɛ̃nɔ doke a de nɔ wɛ̀tɛ. 2 Akũ átɛn ĩa dã yá? À kũ̀ á nɛ̀sɛɛ yaka, à gbɛ̃ kũ à
yã pìi kɛ̀ bo á tɛ́. 3 Bee tó má kú kãáoro, ma nini kú kãáo, akũ ma yãkpatɛ
kɛ̀ kũ gbɛ̃ kũ à yã pìi kɛ̀ɛo gɔ̃̀nɔ lákũ ò pi má kú gwe bà. 4-5 Tó a kɔ̃ kàkara, tó
ó Dikiri Yesu gbãna kú kãáo, tó ma nini kú kãáo, à gbɛ̃ pì kpá Setanwa kũ
ó Dikiri Yesu tɔ́o, de a dà kakatɛ, a nini le à bo aafia Dikiri sugɔrɔ zĩ.

6 Á ĩadãna manaro. Á dɔ̃ kũ lùbɛnɛ fíti dì flawadɛna zɔ̃kɔ̃ sɛ́roo? 7 À
lùbɛnɛ zĩ kɔ́tɛ, á gɔ̃ flawa dufu ũ a lùbɛnɛɛ sari, lákũ à kɔ̃ sìo àgɔ̃ de nà, zaakũ
Kirisi gà ó Vĩnla sãnɛ bɔ̀rɔ ũmɛ. 8 A yã mɛ́ à tò ògɔ̃ kun Burodi Futɛnasari
dikpɛkɛrinɔ ũ yãpura gũn kũ nɛ̀sɛpurao. Òsungɔ̃ kun lùbɛnɛ zĩ dikpɛkɛrinɔ
ũ manafiki kũ yãvãnikɛnaao gũnlo.

9 Takada kũ ma kɛ̃̀árɛ gũn ma pì, àsun kakara kũ pãpãkɛrinɔoro.
10 Adi kɛ andunia dí pãpãkɛrinɔ ke wãkũdenɔ kũ gbɛ̃blerinɔ ke
tãnagbagbarinɔnlo, zaakũ tó gbɛ̃ díkɔ̃nɔmɛ, séde áni bo andunia gũn.
11 Oi, ma òárɛ gbɛ̃ kũ ò pì ó gbɛ̃mɛ, akũsɔ̃ à de pãpãkɛri ke wãkũde ke
tãnagbagbari ke gbɛ̃yakari ke wɛ̃dɛri ke gbɛ̃bleri ũ, àsun kakara kãaoro,
àsun ɔ kakara kãao sero. 12 Ma bàka ũgba kũ yãgɔ̃gɔ̃na kũ Yesusaridenɔoo?
Á zĩda gbɛ̃nɔ mɛ́ à kɔ̃ sìo à yã gɔ̃gɔ̃ kũńworoo? 13 Luda mɛ́ ani yãkpatɛ kɛ kũ
Yesusaridenɔo. À gbɛ̃ vãni pì bo á tɛ́.

6

Yãkpatɛkɛna kũ kɔ̃o

1 Tó á gbɛ̃ke yã vĩ kũ a Yesude dakeo, bɔ́yãi àdi gɛ́ yãkpatɛ kɛ kũ adeo
Luda gbɛ̃nɔ kĩnaaroo, sé ludadɔ̃risarinɔ kĩnaa? 2 Á dɔ̃ kũ Luda gbɛ̃nɔ mɛ́ oni
yãkpatɛ kɛ kũ anduniaoroo? Lákũ ákɔ̃nɔ mɛ́ áni yãkpatɛ kɛ kũ anduniao
nà, ádi ká à yãketenɔ gɔ̃gɔ̃roo? 3 Á dɔ̃ kũ ókɔ̃nɔ mɛ́ óni yãkpatɛ kɛ kũ
malaikanɔoroo? Oni andunia díkĩna pɔ́ o dɔ yá? 4 Tó á yã bire taka gɔ̃gɔ̃na
vĩ, áni gbɛ̃ kũ ò de sɔsi gbɛ̃nɔnɛ pɔ́ke ũronɔ sɛ́ yãgɔ̃gɔ̃rinɔ ũ yá? 5 Ma abirekũ
ò de mà wé'i daáwa yãimɛ. Á gbɛ̃ke vĩ á tɛ́ kũ a ɔ̃ndɔ̃ kà à a gbɛ̃nɔ yã
gɔ̃gɔ̃ńnɛroo? 6 Séto á gbɛ̃ do a gbɛ̃dake sísi yãkpatɛa Yesusaridenɔ kĩnaa
yá? 7 Lákũ á yã vĩ kũ kɔ̃o nà, a zã yãa kɔ̀ mámmam. Bɔ́yãin áni we ò á taki
kɛroo? Bɔ́yãin áni tó ò á bleroo? 8 Ákɔ̃nɔ adì gbɛ̃ taki kɛ, adì gbɛ̃ ble, bee
á kɔ̃ tɛ̃nɛ. 9 Á dɔ̃ kũ gbɛ̃ vãninɔ ni gɛ̃ kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũnloo?
Àsun á zĩda sãtɛro, pãpãkɛrinɔ ke tãnagbagbarinɔ ke zinakɛrinɔ ke gɔ̃gbɛ̃

karuanɔ ke gbɛ̃ kũ òdi wútɛ kũ ń gɔ̃gbɛ̃ dakeonɔ 10 ke kpãninɔ ke wãkũdenɔ
ke wɛ̃dɛrinɔ ke gbɛ̃yakarinɔ ke gbɛ̃blerinɔ, ń gbɛ̃ke ni gɛ̃ kpata kũ à bò
Luda kĩnaa gũnlo. 11 Á gbɛ̃kenɔ de lɛmɛ yã, akũ a zú ò, a gɔ̃ Luda pɔ́ ũ,
Luda tò yã bò kãáo nna kũ Dikiri Yesu Kirisi tɔ́o kũ ó Luda Nini gbãnao.

Ò pãpãkɛna tó

12 Adì pi, á yã sĩnda pínki kɛna zɛ́ vĩmɛ. Ama yãkenɔ àre vĩro. Adì pi, á
yã sĩnda pínki kɛna zɛ́ vĩmɛ. Ama àsun tó yãke bà kááreɛ á yĩnlo. 13 Adì pi
dɔ, pɔ́ble bi nɛ̀sɛ pɔ́mɛ, akũsɔ̃ nɛ̀sɛ bi pɔ́ble pɔ́mɛ. Bee kũ abireo Luda ni
ń pínki kakatɛ. Mɛ̀ bi pãpãkɛbɔnlo, Dikiri pɔ́mɛ, akũsɔ̃ Dikiri mɛ́ à mɛ̀ɛ pìi
gwàri ũ. 14 Luda ó Dikiri bò gan, akũsɔ̃ ani ó bo gan kũ a gbãnao. 15 Á dɔ̃
kũ á mɛ̀ mɛ́ à Kirisi mɛ̀gunɔ ũroo? Oni Kirisi mɛ̀gu sɛ́ ò kɛ karua mɛ̀gu ũn
yá? Oi! 16 Á dɔ̃ kũ gbɛ̃ kũ à kàkara kũ karuao kɛ̀ kãao mɛ̀ɛ dokɔ̃nɔ ũnloo?
À kɛ̃na Luda yãn ò pì, ń gbɛ̃nɔn pla ni gɔ̃ mɛ̀ do ũ. 17 Gbɛ̃ kũ à kàkara kũ
Dikirio kɛ̀ kãao mɛ̀n do Nini gũn. 18 À kɛ̃kɔ̃a kũ pãpãkɛnaao. Durunna
pãnde kũ gbɛ̃ dì kɛ pínki bàka kú kũ a mɛ̀ɛoro. Pãpãkɛri sɔ̃, àdi durunna
kɛ a mɛ̀ɛnɛmɛ. 19 Á dɔ̃ kũ á mɛ̀ mɛ́ à Nini kũ Luda á gbá, kũ à kú á gũn kpɛ́
ũroo? Ákɔ̃nɔ á á zĩda vĩro, 20 Luda á lú, à fĩnaa bò. Abire yãi à Luda tɔ́ bo
kũ á mɛ̀ɛo.

7

Nɔsɛnaa

1 Takada kũ a kɛ̃ yã musu, à manamɛ gɔ̃gbɛ̃ gɔ̃ kun nɔ sari. 2 Ama kũ
pãpãkɛna dàgula yãi, gɔ̃gbɛ̃ sĩnda pínki gɔ̃ a nɔ vĩ, nɔgbɛ̃ sĩnda pínki gɔ̃ a gɔ̃
vĩ. 3 Gɔ̃gbɛ̃ gɔ̃ pɔ́ kũ à kɔ̃ sìo kɛ a nanɔnɛ. Nɔgbɛ̃ gɔ̃ kɛ a zãnɛ lɛ se dɔ. 4 Nɔgbɛ̃
mɛ̀ kun a zĩda pɔ́ ũro, sé a zã pɔ́ ũ. Lɛmɛ dɔ gɔ̃gbɛ̃ mɛ̀ kun a zĩda pɔ́ ũro, sé
a nanɔ pɔ́ ũ. 5 Àsun gíkɔ̃nɛro, séde a màkɔ̃nɛ de à laakari dɔ aduakɛnaaa
gĩa, gbasa à á kɛna kɛ, de Setan sún ɔ̃ndɔ̃ kɛárɛ à fu mɛnaaro yãi. 6 Lɛ́n ma
dàáwa, adi kɛ tilasinlo. 7 Má ye gbɛ̃ sĩnda pínki gɔ̃ de lán ma bà, ama baadi
kũ a gba kũ Luda dànɛɛomɛ, gbɛ̃ dí kũ a pɔ́o, gbɛ̃ dire kũ a pɔ́o.

8 Matɛn yã díkĩna o posenɔnɛ kũ gyaanɔnɔ. À mana ògɔ̃ kun ńdo lán ma
bà, 9 ama tó oni fɔ̃ ò ń zĩda kũro, ò nɔ sɛ́, ò zã kɛ, zaakũ kɔ̃sɛna mana de
lukana kɔ̃ila.
10 Matɛn yã ditɛ nɔdenɔnɛ kũ gɔ̃denɔ, adi kɛ makũnlo, Dikirimɛ. Nɔgbɛ̃
sún gí a zãiro, 11 gɔ̃gbɛ̃ sún pɛ́ a nanɔaro. Tó nɔgbɛ̃ sù à gì a zãi, à gɔ̃ pose
kesɔ̃ à ɛra a zãi.
12 Matɛn o gbɛ̃ kparanɔnɛ, adi kɛ Dikiri mɛ́ à òro. Tó á gbɛ̃ke nɔ
Yesusaride vĩ, akũ nɔ pì ye àgɔ̃ kú kãao lɛɛlɛ, àsun pɛ́aro. 13 Lɛmɛ dɔ tó
nɔgbɛ̃ gɔ̃ Yesusaride vĩ, akũ gɔ̃ pì ye àgɔ̃ kú kãao lɛɛlɛ, àsun gíiro. 14 Zaakũ
Luda dì gɔ̃ Yesusaride sí a nanɔ yãi, akũsɔ̃ àdi nɔ Yesusaride sí a zã yãi. Tó
lɛnlo, ń nɛ́nɔ nigɔ̃ gbãsĩmɛ. Ama tera ń kunna adona. 15 Tó Yesusaride pìi
gìi, à gíi. Yã bire taka gũn ń kunna kũ kɔ̃o bi tilasinlo. Luda á sísi, à á sɛ́
àgɔ̃ kun aafiamɛ. 16 Nɔgbɛ̃, ke ĩni n zã sura ba, ń dɔ̃ yá? Gɔ̃gbɛ̃, ke ĩni n nanɔ
sura ba, ń dɔ̃ yá?

À zɛ kũ á gwenaao

17 Baadi zɛ kũ a gwena kũ Luda a dìtɛnwo gɔrɔ kũ Dikiri a sìsi. Lɛn madì
da sɔsi gbɛ̃nɔnɛ lɛ wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo pínki. 18 Luda gbɛ̃ sìsi tɔ̃zɔ̃naden yá, àsun
wɛtɛ à kɛ gyɔfɔrɔde ũro. Luda gbɛ̃ sìsi gyɔfɔrɔden yá, àsun tɔ̃ zɔ̃ro. 19 Tɔ̃zɔ̃na
yãke vĩro, akũsɔ̃ gyɔfɔrɔ yãke vĩro, sé àgɔ̃ yã kũ Luda dìtɛnɔ kũna. 20 Lákũ

baadi kun nà gɔrɔ kũ Luda a sìsi, à zɛo lɛ. 21 Luda n sisi zɔ̀ ũn yá? Ǹsun a
damu kɛro. Ama tó n su n gɔ̃ zĩdade ũ zɛ́ è, ǹ bo zɔ̀blenan. 22 Zɔ̀ kũ Dikiri a
sìsi gɔ̃̀ zĩdade ũ Dikiri pìi gũmmɛ. Lɛmɛ dɔ zĩdade kũ Dikiri a sìsii gɔ̃̀ Kirisi zɔ̀
ũ. 23 Luda á lú, à fĩnaa bò. Àsun gɔ̃ bisãsiri zɔ̀ ũro. 24 Ma gbɛ̃nɔ, lákũ baadi
kun nà gɔrɔ kũ Luda a sìsi, à zɛ kũ Ludao lɛ.

Kɛfɛnnanɔ kũ nɔkparenɔ

25 Kɛfɛnnanɔ kũ nɔkparenɔ yã musu mádi yãke ma Dikiri kĩnaaro, ama
lákũ má náani vĩ Dikiri sùruu gũn nà, lán ma laasun de nàn mani oárɛ.
26 Wɛ́tãmmana kũ à kun tera mɛ́ à tò, matɛn da à mana kũ gbɛ̃ zɛ kũ a
kunnaao. 27 Tó ń nɔ vĩ, ǹsun pi ĩni a gbarɛro. Tó ń vĩ sɔ̃ro, ǹsun wɛtɛ ǹ sɛ́ro.
28 Tó n sɛ̀ sɔ̃, ńdi durunna kɛro. Tó nɔkpare zã kɛ̀ sɔ̃, adi durunna kɛro. Gbɛ̃
birenɔ ni yã le andunian, akũ má ye abire taka á lero. 29 Ma gbɛ̃nɔ, yã kũ
matɛn on dí: Gɔrɔ dí gɔ̃ zã̀ro. Zaa tera nɔdenɔ gɔ̃ lán gbɛ̃ kũ ò vĩronɔ bà.
30 Ɔɔdɔrinɔ gɔ̃ lán gbɛ̃ kũ òtɛn ɔ́ɔ dɔronɔ bà. Pɔnnadenɔ gɔ̃ lán gbɛ̃ kũ ń pɔ
nnaronɔ bà. Pɔ́lurinɔ gɔ̃ lán gbɛ̃ kũ ò pɔ́ke vĩronɔ bà. 31 Anduniablerinɔ gɔ̃
lán gbɛ̃ kũ òtɛn bleronɔ bà, zaakũ lákũ andunia dí kun nà tera tɛn gɛ̃tɛmɛ.
32 Má ye àgɔ̃ kun damu sarimɛ. Pose dì laakari dɔ Dikiri yãnɔa, yã kũ
à kɛ̀ Dikirigun àdi kɛ. 33 Nɔde dì laakari dɔ andunia yãnɔa, yã kũ à kɛ̀ a
nanɔgun àdi kɛ, 34 akũ àdigɔ̃ kú kũ laasun plao. Nɔ pose ke nɔkpare dì
laakari dɔ Dikiri yãnɔa, àdi a mɛ̀ kũ a ninio kpáa. Nɔzãre sɔ̃, àdi laakari
dɔ andunia yãnɔa, yã kũ à kɛ̀ a zãgun àdi kɛ. 35 Adi kɛ matɛn mɔ̀kakɔ̃ana
kpááɾɛnlo. Ma abirekũ ò á aafia yãimɛ, de à yã kɛ a zɛ́a, à á zĩda kpá Dikiria
gu pãnde gwanaa sari.
36 Tó gbɛ̃ nɔkpamma vĩ, tó a sɛ́gɔrɔ tɛn gɛ̃, akũ à kɛ̀nɛ wé'iyã ũ, tó à a kàka
lán dí bà, à a sɛ́ lákũ à kɛ̀nɛ nà, adi kɛ durunna ũro. Ò kɔ̃ sɛ́. 37 Ama tó à
yã pìi bò a nɛ̀sɛmmɛ, akũ tilasi dí a kákaro, akũ à a zĩda kũna dɔ̃, tó à dà a
swɛ̃̀n kũ áni a nɔkpare pì sɛ́ro, à kɛ̀ manamɛ. 38 Lɛmɛ gbɛ̃ kũ à a pɔ́ sɛ̀ kɛ̀
mana, ama gbɛ̃ kũ adi a pɔ́ sɛ́ro kɛ̀ mana de abirekũla.
39 Nɔgbɛ̃ bi a zã pɔ́mɛ gɔrɔ kũ a zã kú kũ wɛ̃̀ndiio. Tó a zã sù à andunia
tò, à zɛ́ vĩ à zã kɛ kũ gɔ̃ kũ à yeiio, ama gɔ̃ pì gɔ̃ kun Dikiri pɔ́ ũ. 40 Bee kũ
abireo tó à gɔ̃̀ pose, matɛn da a pɔ nigɔ̃ nna de tó à zã kɛ̀la. Matɛn da makũ,
má Luda Nini vĩ se.

8

Sa'opɔble

1 Sa'opɔble yã musu, ó dɔ̃ kũ ó pínki ó dɔ̃na vĩ. Dɔ̃na sɔ̃, à sɛna lei vĩ, yenyĩ
mɛ́ à karana vĩ. 2 Tó gbɛ̃ tɛn da á yã dɔ̃, adi dɔ̃ lákũ à kũ̀ à dɔ̃ nà gĩaro. 3 Tó
gbɛ̃ ye Ludai, Luda a dɔ̃. 4 Tɔ̀, sa'opɔblena yã musu ó dɔ̃ kũ tãna bi pɔ́kemɛ
andunia gũnlo, zaakũ Luda mɛ̀n do kunnan ó dɔ̃. 5 Bee tó pɔ́ kũ òdi pińnɛ
tãnanɔn kú musu kũ zĩtɛo, akũ dakenɔ kĩnaa tãnanɔn dimmɛ, dikirinɔn
dimmɛ, 6 ó kĩnaa Luda mɛ̀n domɛ, àkũmɛ ó De ũ, kũ pɔ́ sĩnda pínki bò a
kĩnaa, akũsɔ̃ ó kun a yãi. Dikiri mɛ̀n domɛ dɔ, àkũmɛ Yesu Kirisi ũ, kũ pɔ́
sĩnda pínki kɛ̀, akũsɔ̃ ó kun a gãi.
7 Ama gbɛ̃ sĩnda pínki dɔ̃ lɛro. Gbɛ̃kenɔ kɔ̃ dɔ̃̀ kũ tãna yão ari tera, akũ
òdi pɔ́ kũ òtɛni ble dítɛ sa'opɔble ũ, ò yãke dɔ̃kɔ̃nɛro, akũ ń laasun kú
zɛ́a doro. 8 Pɔ́ble mɛ́ ani ó na Ludairo. Tó ódi blero, kĩananlo. Tó o blè,
karanaanlo. 9 À laakari kɛ á kunna zĩdadenɔ ũi, de ásun kɛ gɛ̃̀siki ũ gbɛ̃ kũ
ludanaanikɛnaa kã̀ammanɔnɛro. 10 Mɔkɔ̃n kũ ń dɔ̃na vĩ, tó gbɛ̃ kũ à yãke

dɔ̃kɔ̃nɛro n e, ntɛn pɔ́ ble tãna kuru, ani a gba swɛ̃̀ɛ à sa'opɔ ble seroo? 11 Tó
n kɛ̀ lɛ, n dɔ̃na n gbɛ̃dake kũ ludanaanikɛna kĩana kũ Kirisi gà a yãi kàkatɛn
gwe. 12 Tó a durunna kɛ̀ á Yesude dakenɔnɛ a gbɛ̃ kũ à yãke dɔ̃kɔ̃nɛro karii
kɛ̀n gwe, akũsɔ̃ Kirisin a durunna kɛ̀nɛ. 13 Abire yãi tó ma nɔ̀bɔsona mɛ́
ani tó ma Yesude dake fu, mani só ziki doro, de ma Yesude dake sún furo
yãi.

9

Zĩ̀rinɔ ń zĩda busana Kirisi baaru nna yãi

1 Má a zĩda vĩnloo? Zĩ̀riin ma ũroo? Mádi wɛ́ si ó Dikiri Yesu lɛ́roo?
Ákɔ̃nɔmɛ á de ma zĩ gbɛ̀ ũ Dikiri gũn fá? 2 Bee tó má de zĩ̀ri ũ gbɛ̃
pãndenɔnɛro, má deárɛ a ũ fá. Kunna Dikiri gũn ma kunna zĩ̀ri ũ sèedaan
á ũ.
3 Yã kũ madì o ma vãniborinɔnɛn dí: 4 Má pɔ́blena kũ pɔ́minaao zɛ́ vĩ
ma zĩ gũnloo? 5 Má a zɛ́ vĩ màgɔ̃ tɛ́ kũ nɔ Yesudeo gu kũ matɛn gɛ́n lán
zĩ̀ri kparanɔ kũ Dikiri dakũnanɔ kũ Pitao bàroo? 6 Makũ kũ Baanabao ó
gbɛ̃nɔn pla, ókɔ̃nɔ ó zɛ́ vĩ ò ó ɔzĩ tónloo? 7 Dí mɛ́ àdi soza ble kũ a zĩda bɔ̀kɔ
ɔgɔoo? Dí mɛ́ àdi lí ba, akũ àdi a nɛ́ bleroo? Dí mɛ́ àdigɔ̃ zù dã, akũ àdi a vĩ
miroo?
8 Bee kũ bisãsiri yãkɛnanɔn ma lɛ̀kɔ̃aárɛ, à kú Musa doka gũn lɛroo? 9 À
kɛ̃na Musa doka takadan ò pì, àsun lɛ́sɔ da zùunɛ gɔrɔ kũ àtɛn pɔ́wɛ gbɛ̃ro.
Zùun Luda dì laakari dɔa yá? 10 Ó yãi à yã pìi ɔ̀roo? Ee, ó yãin ò yã pìi kɛ̀,
de búbari gɔ̃ sɛ̃̀ wa kũ tãmaaao, pɔ́wɛgbɛ̃ri gɔ̃ pɔ́ gbɛ̃ kũ tãmaaao, de à a
baka le a gũn. 11 Tó o Luda yã tɔ̃̀ á tɛ́, akũ o ó bakaa lèáwa, yãken yá? 12 Tó
dakenɔ zɛ́ bire vĩáwa, óni ó pɔ́ o dɔ yá? Ódi sɛ́tɛ zɛ́ bire gũnlo, o yã sĩnda
pínki fɔ̃̀, de òsun zɛ́ zɔ̃ Kirisi baaru nnanɛro yãi. 13 Á dɔ̃ kũ Luda ɔn zĩkɛrinɔ
dì Luda ɔn pɔ́ bleroo? Luda gbagbaki sa'orinɔ dì ń baka le gbagbaki pìi
gũnloo? 14 Lɛn Dikiri dìtɛ a baarunnakparinɔ gɔ̃ pɔ́ ble baaruu pì kpana
yã musu lɛ. 15 Bee kũ abireo mádi zɛ́ pìnɔ ke sɛ́ro, akũsɔ̃ mádi abirekũ o
de ò kɛmɛnɛ yãinlo. Ga manamɛnɛ de abirekũla. Gbɛ̃ke ni le à kpá ma
ĩadãna dínɛro. 16 Kirisi baarunnakpana demɛnɛ ĩadãna yã ũro, tilasi mɛ́ à
gbá dìma. Waiyoo makũ, tó matɛn baaru nna pì kpáro. 17 Tó matɛn zĩ pì
kɛ kũ ma zĩda pɔyeinaaomɛ, mani wɛ́ dɔ ma bakaaimɛ. Lákũ Luda mɛ́ à
nàmɛnɛ ma ɔĩ nà, à kɔ̃ sì kũmao mà kɛ. 18 Bɔ́mɛ ma àre ũu? Tó ma baaru
nna pìi kpà ɔsãsãnaa sari, tó mádi doka kũ má vĩ baaru nna pì kpanaa
gũn kɛḿmaro, ma àreen gwe.
19 Bee kũ gbɛ̃ke ma vĩro, ma a zĩda dìtɛ zɔ̀ ũ gbɛ̃ pínkinɛ, de mà gbɛ̃nɔ le
dasi yãi. 20 Kũ má kú kũ Yudanɔ, ma gɔ̃ lán ń bà, de ò ma yãzɛ e yãi. Kũ má
kú kũ Musa dokadarinɔ, ma gɔ̃ a dàri ũ, bee kũ à iko vĩmaro, de a yã dàrinɔ
ma yãzɛ e yãimɛ. 21 Kũ má kú kũ dokadarisarinɔ, ma gɔ̃ lán ń bà, de ò ma
yãzɛ e yãi. Adi kɛ ma bo Luda doka zɛ́nnlo, Kirisi mɛ́ à iko vĩma. 22 Kũ má
kú kũ gbɛ̃ busananɔ, ma busa, de ò ma yãzɛ e yãi. Madì gɔ̃ pɔ́ sĩnda pínki ũ
gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ, bee dera, de mà le mà ń gbɛ̃kenɔ sura ba. 23 Yã kũ madì
kɛ pínki, madì kɛ Kirisi baaru nna yãimɛ, de mà a baka le a arubarikaa
gũn.
24 Bàkpakũsũnaa gũn, gbɛ̃ sĩnda pínki mɛ́ àdi bàa lɛ́, ama á dɔ̃ kũ gbɛ̃ mɛ̀n
do mɛ́ àdi bleroo? À bàa lɛ́ lɛ se, à le à ble. 25 Kɔ̃kɔ̃'ori sĩnda pínki dì a zĩda
tùtu kɛ, àdi a zĩda foru kɛ yã sĩnda pínki musu. Àdi kɛ lɛ fùra kũ àdi yaka
lena yãi. Ókɔ̃nɔ sɔ̃, a pɔ́ kũ àdi yakaro yãimɛ. 26 Abire yãi bà kũ matɛn lɛ́,

má dɔ̃ pɔ́ kũ matɛn pɛ́a, adi kɛ matɛn ɔsi ká gukorianlo. 27 Oi, madì wari dɔ
ma mɛ̀ɛa, madì ma mɛ̀ɛ taki kɛ, de ma waazikɛna dakenɔnɛ gbɛra, másun
bo pãro yãi.

10

Laakarikɛna tãnagbagbanaai

1 Ma gbɛ̃nɔ, má ye ó dizinɔ yã díkĩna dɔágu. Ò tɛ̀ tɛ́lukui ń pínki, ò táa ò
ò bɔ̀tɛ Isira Tɛ̃ran ń pínki. 2 Luda ń da'itɛ kɛ̀ tɛ́luku pìi gũn kũ ísira pìio ń
pínki Musa ìbanɔ ũ. 3 Ò Luda pɔ́ble dokɔ̃nɔ blè ń pínki, 4 ò Luda í dokɔ̃nɔ mì
ń pínki, zaakũ ò Luda kpi kũ à kú kũńwo í mì. Kpi pì sɔ̃ mɛ́ à Kirisi ũ. 5 Bee
kũ abireo ń daside yã dí ká Ludaguro, akũ ń gɛ̀ɛ gɔ̃̀ kpátɛ gbárannan. 6 Yã
pì dewɛrɛ sèeda ũ, de òsun yã vãni ni dɛ, lákũ ò a ni dɛ̀ nàro. 7 Àsungɔ̃ de
tãnagbagbarinɔ ũ lán ń gbɛ̃kenɔ bàro. À kɛ̃na Luda yãn ò pì: Gbɛ̃nɔ vùtɛ
òtɛn pɔ́ ble, òtɛn í mi, akũ ò fùtɛ òtɛn pãpã kɛ. 8 Òsungɔ̃ de pãpãkɛrinɔ ũ
lán ń gbɛ̃kenɔ bàro. Ò pãpã kɛ̀, akũ ò gàga gɔrɔ dokɔ̃nɔ zĩ gbɛ̃nɔn dúbu baro
awɛɛ'aakɔ̃. 9 Òsun Dikiri lɛ́ ò gwa lán ń gbɛ̃kenɔ bàro. Ò a lɛ̀ ò gwà, akũ
mlɛ̃̀nɔ ń sóso ò gàga. 10 Àsun yãkete ká lán ń gbɛ̃kenɔ bàro. Ò yãkete kà,
akũ ga malaika ń dɛdɛ.

11 Yã pì ń lé sèeda ũ ókɔ̃nɔ kũ ó kú gɔrɔ kpɛdenɔaanɛ, akũ ò kɛ̃̀ takadan de
ò ó gbao laakari yãi. 12 Gbɛ̃ kũ àtɛn da á zɛna gbãna, à laakari kɛ lɛtɛnaai.
13 Yɔ̃ogwana ke dí á léro, séde kũ àdi gbɛ̃ sĩnda pínki le baasiro. Luda náani
vĩ, ani tó ò á yɔ̃ ò gwa de á gbãna lɛ́laro. Yɔ̃ogwanaa gũn ani á gba zɛ́ à
mɛna fɔ̃ à bon.

14 Abire yãi ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, à mì kɛ̃ tãnagbagbanaaa. 15 Matɛn yã
oárɛ laakaridenɔ ũ. À yã kũ matɛn oárɛ laasun lɛ́ á zĩda à gwa. 16 Toko
arubarikade kũ odì sáabu kpáoo, tó o mì, ó bàka kú kũ Kirisi aruoroo?
Burodi kũ odì lílikɔ̃rɛ, tó o sò, ó bàka kú kũ Kirisi mɛ̀ɛoroo? 17 Zaakũ burodi
mɛ̀n domɛ, bee kũ ó dasikɛo ó mɛ̀ dokɔ̃nɔmɛ, ó baadi a baka vĩ burodi
dokɔ̃nɔ pìi gũmmɛ. 18 À gwa Isarailanɔa. Gbɛ̃ kũ à sa'opɔ blè bàka kú kũ
Luda gbagbakioroo? 19 Ma ò deramɛɛ? Matɛn o tãna sa'opɔble bi pɔ́ken
yá? Ke ń tãnanɔ bi pɔ́ken yá? 20 Lɛnlo, ma pì pɔ́ kũ ò sa ò̀o, ò ò tãnaamɛ,
adi kɛ Ludaanlo. Má ye á bàka gɔ̃ kú kũ tãnaoro. 21 Áni fɔ̃ à Dikiri toko í
mi kũ tãna pɔ́oro. Áni fɔ̃ à Dikiri pɔ́ ble kũ tãna pɔ́oro. 22 Ke ó ye ò Dikiri
nɛ̀sɛgɔ̃ba futɛmɛɛ? Ó gbãna kà a ũn yá?

23 Òdi pi, yã sĩnda pínki zɛ́ vĩ. Lɛmɛ, ama yã sĩnda pínki àre vĩro. Òdi pi,
yã sĩnda pínki zɛ́ vĩ. Lɛmɛ, ama yã sĩnda pínki karana vĩro. 24 Gbɛ̃ke zĩda
yã sún donɛ arɛro, sé a gbɛ̃dake yã. 25 À nɔ̀bɔ kũ òtɛn yía ɛtɛn só yãke
gbɛkanaa sari á laasun yãi, 26 zaakũ zĩtɛ kũ pɔ́ kũ ò kúanɔ pínki bi Dikiri
pɔ́mɛ. 27 Tó Yesusaride á sísi pɔ́blea, tó à kɛ̀árɛ, tó a gɛ, à pɔ́ kũ ò kpàáwa ble
yãke gbɛkanaa sari á laasun yãi. 28 Tó ò sù ò òárɛ sa'opɔblemɛ, àsun blero
laasun yãi kũ gbɛ̃ kũ à òárɛ yãio. 29 Matɛn abirekũ o ade laasun yãimɛ,
adi kɛ á pɔ́nlo.

Gbɛ̃ pãnde laasun yãin manigɔ̃ ma zĩda vĩro yá? 30 Tó ma pɔ́ blè kũ
sáabukɛnaao, bɔ́yãin òdi ma vãni bo pɔ́ kũ ma sáabu kɛ̀ɛii pì yã musuu?
31 Yã kũ átɛn kɛ pínki, átɛn pɔ́ blen yá, átɛn í min yá, àgɔ̃ a pínki kɛ Luda
tɔ́bona yãi. 32 Àsun tó Yudanɔ ke Girikinɔ ke Luda sɔsi gbɛ̃nɔ fu á yãkɛna
yãiro. 33 Lɛn madì kɛ lɛ. Yã sĩnda pínki gũn madì kokari kɛ, de ma yã ká

gbɛ̃ sĩnda pínkigumɛ. Madì ma zĩda pɔnna wɛtɛro, sé pari pɔ́, de ò le ò bo yãi.

11

1 Àgɔ̃ ma yãkɛnaa dada, lákũ madì Kirisi pɔ́ dada nà.

Nɔgbɛ̃nɔ pɔ́kuna ń mìia yã

2 Ma á sáabu kpà kũ ma yã dìgɔ̃ dɔágu yã sĩnda pínki gũn, akũsɔ̃ á
kèotokɔ̃nɛ kũ ma dàárɛnɔ kũna. 3 Má ye àgɔ̃ dɔ̃ kũ Kirisi mɛ́ à gɔ̃gbɛ̃ sĩnda
pínki mì ũ, gɔ̃gbɛ̃ mɛ́ à nɔgbɛ̃ mì ũ, akũsɔ̃ Luda mɛ́ à Kirisi mì ũ. 4 Gɔ̃gbɛ̃ kũ
àtɛn adua kɛ ke àtɛn annabikɛyã o kũ pɔ́o kuna a mìia tɛni a mì kpe bomɛ.
5 Nɔgbɛ̃ kũ àtɛn adua kɛ ke àtɛn annabikɛyã o mìgbã tɛni a mì kpe bomɛ, à
de lákũ à mì kpárankparan bàmɛ. 6 Tó nɔgbɛ̃ dí pɔ́ kú a mìiaro, à a mìkã kɛ̃rɛ.
Lákũ mìkãkɛ̃rɛna ke mìbona de nɔgbɛ̃nɛ wé'iyã ũ nà, à pɔ́ kú a mìia. 7 Adi
kũ gɔ̃gbɛ̃ pɔ́ kú a mìiaro, kũ à de Luda taka kũ a gakurio ũ yãi. Nɔgbɛ̃ sɔ̃,
àkũmɛ gɔ̃gbɛ̃ gakuri ũ. 8 Zaakũ Luda dí gɔ̃gbɛ̃ bo nɔgbɛ̃ gũnlo, nɔgbɛ̃n à bò
gɔ̃gbɛ̃ gũn. 9 Adi gɔ̃gbɛ̃ kɛ nɔgbɛ̃ yãiro, nɔgbɛ̃n à kè gɔ̃gbɛ̃ yãi. 10 Abire yãi
kũ malaikanɔ yão dɔ, séde nɔgbɛ̃ gɔ̃ pɔ́ kú a mìia a zã doka sèeda ũ. 11 Dikiri
gũn nɔgbɛ̃ kun a zĩdanɛ gɔ̃gbɛ̃ sariro, gɔ̃gbɛ̃ sɔ̃, à kun a zĩdanɛ nɔgbɛ̃ sariro.
12 Lákũ nɔgbɛ̃ bò gɔ̃gbɛ̃ gũn nà, lɛn dɔ gɔ̃gbɛ̃ dì bo nɔgbɛ̃ gũn lɛ, akũsɔ̃ pɔ́
sĩnda pínki dì bo Luda kĩnaamɛ.

13 À yã pìi laasun lɛ́ à gwa. Nɔgbɛ̃ aduakɛna mìgbã mana yá? 14 Á dɔ̃
á zĩdanɛ kũ mìkã gbȁna de gɔ̃gbɛ̃nɛ wé'iyã ũroo? 15 Ama tó nɔgbɛ̃ vĩ, à
denɛ gakuri ũmɛ, zaakũ Luda nɔgbɛ̃ gbà mìkã à daalamɛ. 16 Tó gbɛ̃ke ye
à lɛ́kpakɔ̃a kɛ, àgɔ̃ dɔ̃ kũ ókɔ̃nɔ kũ Luda sɔsi gbɛ̃nɔ, ó yã pãnde kũnaro, sé
abirekũ.

Dikiri pɔ́ble
(Mat 26:26-29, Maa 14:22-25, Luk 22:14-20)

17 Yã kũ má ye mà daárɛ tera gũn, mani á sáabu kpáro, zaakũ á
kɔ̃kakaranaa dì vãni iárɛ de a manala. 18 Káaku gĩa ma mà, tó a kɔ̃ kàkara,
adì bo kɔ̃ kpɛ gȁ kũ gȁaomɛ. Ma yã pìi sì kpado. 19 Séde kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana gɔ̃ kú á
tɛ́, de ò yãpuradenɔ dɔ̃ á tɛ́. 20 Tó a kɔ̃ kàkara, adi kɛ Dikiri pɔ́blen adì blero,
21 zaakũ á baadi dì wã a pɔ́bleimɛ. Nàa dì gbɛ̃kenɔ dɛ, wɛ̃ dì gbɛ̃kenɔ dɛ.
22 Á bɛ vĩ à pɔ́ ble, à í minloo? Ke adì Luda sɔsi gbɛ̃nɔ gya bo à wé'i da
pɔ́saridenɔamɛ? Mani oárɛ deramɛɛ? Mani á sáabu kpán yá? Kài! Mani á
sáabu kpá yã bire musuro.

23 Yã kũ ma sì Dikiri kĩnaa, ma dàárɛn dí: Zĩ kũ ò Dikiri Yesu kpàḿma, a
gwãani pìia à burodii sɛ̀, 24 akũ à aubarika dàn, à lìlikɔ̃rɛ, akũ à pì, a mɛ̀ kũ
áni kpá á yãin dí, àgɔ̃ abirekũ kɛ a yã dɔnaágu yãi. 25 Lɛmɛ dɔ kũ ò pɔ́ blè ò
làka, à toko sɛ̀ à pì, Luda bàka kunna kũ gbɛ̃nɔ dufu a aru gãin dí. Tó átɛn
mi, àgɔ̃ mi a yã dɔnaágu yãi. 26 Zaakũ tó a burodii pìi sò, tó a í pìi mì, átɛn
Dikiri ga baaru kpá ari àgɔ̃ gɛ́ sumɛ.

27 Abire yãi tó gbɛ̃ burodii pìi sò, tó à Dikiri í pìi mì, burodi kũ í pìio
yãdanaa sari, à taari kɛ̀ Dikirinɛ a mɛ̀ kũ a aruo yã musumɛ. 28 Baadi a
zĩda yã gwa, gbasa à burodii pì só, à í pì mi, 29 zaakũ tó gbɛ̃ sò, tó à mì Dikiri
mɛ̀ dɔ̃naa sari, à yã dà a zĩdalamɛ. 30 Abire yãi gyãrɛnɔ kũ aafiasaridenɔ kɛ̀
dasi á tɛ́, akũsɔ̃ gbɛ̃ kũ ò kɛ̀ sarinɔn kĩanaro. 31 Tó óni ó zĩda yã gwa, Dikiri ni
ó taari lero. 32 Tó à ó taari è, àtɛni ó totomɛ, de yã sún daóla kũ anduniaoro
yãi. 33 Abire yãi ma gbɛ̃nɔ, tó a kɔ̃ kàkara, átɛn Dikiri pɔ́ ble, àgɔ̃ kɔ̃ dã. 34 Tó

nà tɛn gbɛ̃ dɛ, à pɔ́ ble a bɛa, de á kɔ̃kakarana sún yã iárɛro yãi. Mani yã
kũ gɔ̃nɔ bɔkɔtɛárɛ, tó ma su.

12

Luda Nini gbanɔ

[1] Ma gbɛ̃nɔ, Luda Nini gbanɔ yã musu, má ye àgɔ̃ dɔ̃nasariro. [2] Á dɔ̃ kũ
gɔrɔ kũ á de kifirinɔ ũ, tãna kũ òdi yã oronɔ mɛ́ òdigɔ̃ á gátɛ, ògɔ̃ doárɛ arɛ.
[3] Abire yãi ma ye àgɔ̃ dɔ̃ kũ Luda Nini dì didi gbɛ̃a à Yesu láari kɛro, akũsɔ̃
gbɛ̃ke ni fɔ̃ à o Yesumɛ Dikiri ũro, séto Luda Nini donɛ arɛ.

[4] Gba buri dasi, ama Luda Nini mɛ̀n do pìimɛ. [5] Zĩ buri dasi, ama
Dikiri mɛ̀n do pìimɛ. [6] Gbãna sèedanɔ buri dasi, ama Luda mɛ̀n do pìimɛ,
àkũ mɛ́ àdi a pínki kɛ baadinɛ. [7] Luda Nini dì didi baadia gbɛ̃ sĩnda pínki
karana yãimɛ. [8] Luda Nini dì gbɛ̃ke gba zɛ́ à ɔ̃ndɔ̃ yã o, akũ Nini mɛ̀n
do pìi dì gbɛ̃ pãnde gba zɛ́ à dɔ̃na yã o. [9] Nini mɛ̀n do pìi dì gbɛ̃ pãnde
gba ludanaanikɛna zɛ́, gbɛ̃ pãnde sɔ̃ gbɛ̃ werekɔ̃ana zɛ́. [10] Àdi gbɛ̃ gba
daboyãkɛna zɛ́, gbɛ̃ pãnde sɔ̃ annabikɛyã'ona zɛ́. Àdi gbɛ̃ gba zɛ́ à nininɔ
dɔ̃kɔ̃nɛ. Àdi gbɛ̃ gba zɛ́ à yãke buri o, àdi gbɛ̃ gba yãke buri pì bɔkɔtɛna zɛ́.
[11] Nini dokɔ̃nɔ mɛ̀n do pì mɛ́ àdi a pínki kɛ, àdi gba pì da baadinɛ lákũ à yei
nà.

Mɛ̀ kũ a gunɔ

[12] Mɛ̀ mɛ̀n do gunɔn dasi. Bee kũ a dasikɛo, mɛ̀ mɛ̀n domɛ pínki. Lɛn ó
kunna Kirisi gũn de lɛ se. [13] Ókɔ̃nɔ pínki, Yudanɔ ke buri pãndenɔ, zɔ̀nɔ ke
zĩdadenɔ, Luda ó kɛ́ mɛ̀ dokɔ̃nɔ ũ kũ a Nini mɛ̀n do pì gbãnaomɛ, à ó gbá
a Nini mɛ̀n do pìi, akũ o mì ó pínki. [14] Mɛ̀gunɔn dasi, adi kɛ mɛ̀n donlo.
[15] Tó gbá pì, lákũ ɔn a ũro nà, á de mɛ̀ pɔ́ ũro, abire yãi anigɔ̃ de mɛ̀ pɔ́ ũro
yá? [16] Tó sã pì, lákũ wɛ́n a ũro nà, á de mɛ̀ pɔ́ ũro, abire yãi anigɔ̃ de mɛ̀
pɔ́ ũro yá? [17] Tó mɛ̀ bũnu de wɛ́ ũ, bɔ́n oni yã maoo? Tó mɛ̀ bũnu de sã ũ,
bɔ́n oni pɔ́ gbĩ maoo? [18] Lákũ à de nà, Luda mɛ̀gunɔ pɛ̀pɛkɛrɛ ń pínki, lákũ
à yei nà. [19] Tó ń pínki de mɛ̀gu buri dokɔ̃nɔ ũ, mɛ̀ nigɔ̃ kú mámɛɛ? [20] Tera
sà mɛ̀gunɔn dasi, mɛ̀ mɛ̀n domɛ. [21] Wɛ́ ni fɔ̃ à pi ɔnɛ a bàka kú kãaororo.
Lɛmɛ dɔ mì ni fɔ̃ à pi gbánɛ a bàka kú kãaororo. [22] Mɛ̀gu kũ òtɛn da à kĩana,
mɛ̀ ni fɔ̃ à kɛ a sariro. [23] Mɛ̀gu kũ òtɛn da à gakuri vĩro, òdi a kpe ta de mɛ̀gu
kparanɔla. A gu kũ òtɛni a ena ditɛ wé'iyã ũ, òdi pɔ́ nai de mɛ̀gu kparanɔla,
[24] ama a pɔ́ kũ à mana bàka kú kũ adioro. Kũ Luda mɛ̀ɛ kàkara, à gakuri
kàra mɛ̀gu kũ gakuri tɛn kĩam̀manɔnɛ de mɛ̀gu kparanɔla, [25] lɛ mɛ̀ súngɔ̃
kpaatɛtɛnaro, a gunɔn kɔ̃ yã dɔ̃. [26] Tó mɛ̀gunɔ doke tɛn wari kɛ, a mɛ̀gu
kparanɔ pínki dì kɛ kãaomɛ. Tó ò mɛ̀gunɔ doke kpe tà, a mɛ̀gu kparanɔ
pínki dì pɔnna kɛ kãaomɛ.

[27] Ákɔ̃nɔmɛ Kirisi mɛ̀ ũ, akũsɔ̃ á baadi de mɛ̀ɛ pì gu ũ. [28] Káaku gĩa Luda
zɩ̃̀rinɔ dìtɛ sɔsi gbɛ̃nɔnɛ, a plade annabinɔ, a aakɔ̃de yãdannɛrinɔ, abire
gbɛra dabokɛrinɔ, abire gbɛra gbɛ̃ kũ à ń gbá gbɛ̃ werekɔ̃ana zɛ́nɔ kũ
kpanyĩrinɔ kũ yãgɔ̃gɔ̃rinɔ kũ gbɛ̃ kũ òdi yãke buri onɔ. [29] Zɩ̃̀rinɔmɛ ń ũ
ń pínki yá? Annabinɔmɛ ń ũ ń pínki yá? Yãdannɛrinɔmɛ ń ũ ń pínki yá?
Dabokɛrinɔmɛ ń ũ ń pínki yá? [30] Luda gbɛ̃ werekɔ̃ana gba dàńnɛ ń pínkin
yá? Òdi yãke buri o ń pínkin yá? Òdi yãke buri bɔkɔtɛ ń pínkin yá? [31] À wɛ́
pɛ́ gba kũ ò deńlanɔa.

Tera sà mani zɛ́ kũ à mana deńla mɔárɛ.

13

Yenyĩ

1 Tó ma yãke buri ò, bisãsiri ke malaika pɔ́, tó má yenyĩ vĩro, ma kĩni kɛ̀
lán mɔ̀lɛna ke sɛ̃̀gɛ̃panaa bàmɛ. 2 Tó ma annabikɛyã'ona gba lè, tó ma yã
sĩnda pínki asiri mà, akũsɔ̃ má dɔ̃na pínki vĩ, tó ma ludanaanikɛnaa kà mà
kpi go a tía, tó má yenyĩ vĩro, pɔ́ken ma ũro. 3 Tó ma pɔ́ kũ má vĩnɔ kpàatɛ
takasidenɔnɛ pínki, tó ma tò ò tɛ́ sɔ̃̀ma, tó má yenyĩ vĩro, à àre vĩmɛnɛro.
4 Yenyĩ mɛna vĩ, à gbɛ̃kɛ vĩ. Yenyĩ dì gɔ̃ba kpá kũńworo, àdi a zĩda biro,
àdi ĩa dãro. 5 Àdi wé'i daḿmaro, àdi a zĩda yã wɛtɛro, àdi fɛ̃ńyĩ likalikaro,
àdigɔ̃ ń yã kũna a nɛ̀sɛɛ gũnlo. 6 Àdi yáa dɔ yã vãniaro, àdi pɔnna kɛ kũ
yãpuraomɛ. 7 Yenyĩ dì yã sĩnda pínki fɔ̃, àdi yã sĩnda pínki náani kɛ, àdigɔ̃ yã
sĩnda pínki tãmaa vĩ, àdi mɛna kũ yã pínkio.
8 Yenyĩ lakana vĩro. Ama tó annabikɛyã'onaamɛ, ani láka, tó sɔ̃
yãkeburi'onaamɛ, a lɛ́ ni zɛ, tó dɔ̃naamɛ, ani gɛ̃ zɛ́la. 9 Zaakũ ó dɔ̃na kũ
ó annabikɛyã'onaao dí paparo. 10 Tó yãpapana gɔrɔ sù, a kũ adi paparo
ni gɛ̃ zɛ́la. 11 Kũ má de nɛ́ fíti ũ, madì nɛ́ fíti yã o, madì nɛ́ fíti laasun lɛ́,
madì yã gwa lán nɛ́ fíti bà. Kũ ma kɛ gbɛ̃ ɔ̃ndɔ̃na ũ, ma ɔ gbàrɛ nɛ́fitikɛyãi.
12 Tera la ótɛn gu e dígi gũn bùruburu, zĩ birea sɔ̃ óni wɛ́ sikɔ̃lɛ. Tera la ma
dɔ̃na dí paparo, zĩ birea sɔ̃ mani yã dɔ̃ swáswa lákũ Luda ma dɔ̃ nà. 13 Tera
sà yã mɛ̀n aakɔ̃ dínɔ mɛ́ ò gɔ̃̀: Ludanaanikɛna kũ tãmaaao kũ yenyĩo, ama
yenyĩ mɛ́ à deńla.

14

Yãkeburi'ona kũ annabikɛyã'onaao

1 À tó yenyĩ doárɛ arɛ, à wɛ́ pɛ́ Luda Nini gbanɔa, atɛ̃nsa
annabikɛyã'onaa. 2 Gbɛ̃ kũ àtɛn yãke buri o tɛn yã o kũ gbɛ̃nɔonlo, sé
Luda, zaakũ gbɛ̃ke tɛn maro, àtɛn asiriyã o kũ Luda Nini gbãnaomɛ.
3 Gbɛ̃ kũ àtɛn annabikɛyã o tɛn yã o kũ gbɛ̃nɔomɛ, àtɛni ń gba gbãna, àtɛn
lɛ́ daḿmamɛ, àtɛni ń nɛ̀sɛ kpátɛńnɛmɛ. 4 Gbɛ̃ kũ àtɛn yãke buri o tɛni a zĩda
karamɛ, gbɛ̃ kũ àtɛn annabikɛyã o tɛn sɔsi gbɛ̃nɔ karamɛ. 5 Má ye à yãke
buri o á pínki, ama má ye à annabikɛyã o de abirekũla. Annabikɛyã'ori
de yãkeburi'orila, séto òtɛn bɔkɔtɛ de sɔsi gbɛ̃nɔ le ò kara.
6 Ma gbɛ̃nɔ, tó ma suái, akũ ma yãke buri ò kãáo, bɔ́ àreen à vĩárɛɛ? Séde
ma yã'ona gɔ̃ de yãwɛwɛ̃na ũ ke dɔ̃na ke annabikɛyã'ona ke yãdannɛnaa.
7 Lɛn à de lɛ kũ pɔ́'ɔborinɔ dɔ. Úra ke mɔrɔɔ, tó àtɛn ũ bo súsuro, oni le ò
dɔ̃ deran àtɛn o nà yá? 8 Tó kãkãki ũ dí bo súsuro, sozanɔ ni zɩ̃̀ soru kɛro.
9 Lɛmɛ ákɔ̃nɔ se, tó átɛn yãke buri o, akũ òtɛn maro, deran oni yã kũ átɛn o
gbá dɔ̃ nàa? Á yã ni gɛ̃ ĩamɛ. 10 Yãnɔ buri dasi andunia gũn, ń ke bɔkɔtɛnaa
sariro. 11 Tó òtɛn buri kũ madì a yã maro o, manigɔ̃ de a òriinɛ gbɛ̃ zɩ̃̀tɔ
ũmɛ, akũsɔ̃ anigɔ̃ demɛnɛ gbɛ̃ zɩ̃̀tɔ ũ se. 12 Lɛmɛ ákɔ̃nɔ sɔ̃, lákũ á kokari vĩ
kũ Luda Nini gbanɔ nà, à kokari kɛ àgɔ̃ gɛ́o arɛ, de sɔsidenɔ le ò kara.
13 Abire yãi yãkeburi'ori wɛ́ kɛ de à le à yã kũ àtɛn o bɔkɔtɛ. 14 Tó ma
adua kɛ̀ kũ yãke burio, ma nini mɛ́ à kɛ̀, ma laasun dí domɛnɛ arɛro. 15 Tɔ̀,
yã pì de deramɛɛ? Mani adua kɛ kũ ninio, mani kɛ kũ laakariio dɔ. Mani
lɛ̀ sí kũ ninio, mani sí kũ laakariio dɔ. 16 Tó n Luda tɔ́ nna sì kũ ninio,
deran gbɛ̃ dufu kũ à kú gwe ni pi, aami, sáabu kũ n kpà yã musuu? Zaakũ
adi yã kũ n òo dɔ̀rɔ dɔ̃ro. 17 Bee tó n sáabu kpà a zɛ́a, adi n Yesude dake
gbãna kararo. 18 Ma Luda sáabu kɛ̀, kũ madì yãke buri o deála á pínki,

19 ama kɔ̃kakaranaa gũn tó ma yã mɛ̀n sɔɔro ò kũ laakariio, ma yã dàońnɛ, à manamɛnɛ de mà yã mɛ̀n ũgbangba o kũ yãke buriola.

20 Ma gbɛ̃nɔ, á laasun súngɔ̃ de lán nɛ́nɔ pɔ́ bàro. Àgɔ̃ de lán nɛ́ fítinɔ bà yãvãnikɛnaa musu, ama á laasun gɔ̃ de gbɛ̃ ɔ̃ndɔ̃nanɔ pɔ́ ũ. 21 À kɛ̃na Luda yãn ò pì:

Mani buriyã pãnde o gbɛ̃ díkĩnanɔnɛ gbɛ̃ zɩ̃̀tɔnɔ lɛ́n,
bee kũ abireo oni sã kpá ma yãiro.

22 Abire yãi yãkeburi'ona de sèeda ũ Yesu náanikɛrinɔnɛro, sé Yesu
náanikɛrisarinɔ. Lɛn dɔ annabikɛyã'ona dí kɛ Yesu náanikɛrisarinɔ pɔ́ke
ũro, sé Yesu náanikɛrinɔ. 23 Tó sɔsi gbɛ̃nɔ kɔ̃ kàkara ń pínki, akũ òtɛn yãke
buri o ń pínki, tó gbɛ̃ dufunɔ ke Yesusaridenɔ sù gwe, oni pi ĩa kàḿmanloo?
24 Tó gbɛ̃ sĩnda pínki tɛn annabikɛyã o sɔ̃, akũ Yesusaride ke gbɛ̃ dufu sù
gwe, ani ń pínki yãzɛ dɔ̃ à a taari e, 25 asiriyã kũ à kú a nɛ̀sɛn ni bo gupuraa,
ani wútɛ a gbɛrɛa à mì natɛ Ludanɛ, gbasa à pi Luda kú á tɛ́ yãpura.

Donyĩkɛna zɛ́

26 Óni pi deramɛɛ ma gbɛ̃nɔ? Tó a kɔ̃ kàkara, á baadi gɔ̃ lɛ̀ vĩ ke yãdannɛna
ke yãwɛwɛ̃na ke yãkeburi'ona ke yãke buri pì bɔkɔtɛnaa. À a pínki kɛ,
de gbɛ̃nɔ le ò kara. 27 Tó òtɛn yãke buri o, gbɛ̃nɔn pla ke aakɔ̃, àsun de
abirekũlaro. Ò kɔ̃ gba zɛ́, gbɛ̃ mɛ̀n do bɔkɔtɛ. 28 Tó a bɔkɔtɛri kunlo, à
lɛ́ nakɔ̃a kɔ̃kakaranaa gũn, à a pɔ́ o ado kũ Ludao. 29 Annabikɛyã'orinɔ
gbɛ̃nɔn pla ke aakɔ̃nɔ yã o, gbɛ̃ kparanɔ laasun lɛ́ ń yãa. 30 Tó Luda yã sù
gbɛ̃ kũ à vutɛnaa, gbɛ̃ kũ àtɛn yã o yĩtɛ. 31 Á pínki áni fɔ̃ à annabikɛyã o
dodo, à yã dadakɔ̃nɛ á pínki, à kɔ̃ kara. 32 Sé annabikɛyã'orinɔ gɔ̃ ń lɛ́ kũna
dɔ̃, 33 zaakũ Luda ye yã yàairo, sé a zɛ́de.

Lákũ sɔsi gbɛ̃nɔ dì kɛ wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo nà pínki, 34 nɔgbɛ̃nɔ gɔ̃ yĩtɛna
kɔ̃kakaranaa gũn, zaakũ ò yã'ona zɛ́ vĩro. Ò mì natɛ, lákũ ò ò Musa
doka gũn nà. 35 Tó ò ye ò yãke dɔ̃, ò ń zã gbɛkai bɛ, zaakũ nɔgbɛ̃ yã'ona
kɔ̃kakaranaa gũn bi wé'iyãmɛ. 36 Á kĩnaan Luda yã bòn yá? Ke á mɛ̀n do
yãin à sùu?

37 Tó gbɛ̃ tɛn da annabikɛyã'oriin a ũ ke gbɛ̃ kũ Luda Nini donɛ arɛ, àgɔ̃
dɔ̃ kũ yã kũ ma kɛ̃árɛ pì bi Dikiri yãditɛnaamɛ. 38 Tó gbɛ̃ pã kpà adii, oni
pã kpái se. 39 Abire yãi ma gbɛ̃nɔ, à wɛ́ pɛ́ annabikɛyã'onaaa, ama àsun gí
yãkeburi'onaairo. 40 À yã sĩnda pínki kɛ a zɛ́a súsu.

15

Kirisi vuna gan

1 Ma gbɛ̃nɔ, baaru nna kũ ma kpàárɛ, kũ a sì a zɛon, má ye mà ɛra mà
dɔágu. 2 Baaru nna pì mɛ́ ani á sura ba, tó á waazi kũ ma kɛ̀árɛ pì kũna. Tó
lɛnlo, á Yesunaanikɛnaa kɛ̀ pãmɛ. 3 Yã kũ à deńla kũ ma sì, ma dàárɛn dí:
Kirisi gà ó durunna yãi, lákũ à kɛ̃na Luda yãn nà. 4 Ò a vɩ̃̀, akũ à fùtɛ a gɔrɔ
aakɔ̃de zĩ, lákũ à kɛ̃na Luda yãn nà. 5 À a zĩda mɔ̀ Pitanɛ, akũ à a zĩda mɔ̀
a ìba gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔnɛ dɔ. 6 Abire gbɛra à a zĩda mɔ̀ ó gbɛ̃nɔnɛ kũ
ò kɔ̃ kàkara gu dokɔ̃nɔn, ò de gbɛ̃nɔn wàa pla kpɛ́ basɔɔrola. Ń daside kun
ari tera, ama ń gbɛ̃kenɔ andunia tò. 7 Abire gbɛra à a zĩda mɔ̀ Yamisinɛ,
akũ à a zĩda mɔ̀ zɩ̃̀rinɔnɛ ń pínki. 8 Ń pínki gbɛra à bò à sùmai, ma gɔ̃ lán
nɛ́ kɔ̃nɔsɛnaa bà. 9 Zaakũ Luda zɩ̃̀rinɔ tɛ́ makũmɛ kpɛ́, mádi ká ò ma sísi
zɩ̃̀riro, zaakũ ma wari dɔ̀ sɔsi gbɛ̃nɔa. 10 Gba kũ Luda dàmɛnɛ yãi má de

gbɛ̃ kũ má de a ũ ũ, akũsɔ̃ gba kũ à dàmɛnɛ pì ginaro, zaakũ ma kokari kɛ̀
deńla ń pínki. Makũ mɛ́ ma kɛ̀ro, gba kũ Luda dàmɛnɛ mɛ́ à tò ma kɛ̀. 11 Tɔ̀,
à bò ma kĩnaan yá ke ń kĩnaa, yã kũ ótɛni a waazi kɛ a sìn gwe.

Gɛ̀nɔ vuna gan

12 Lákũ ótɛn Kirisi futɛna gan waazi kɛ nà, à kɛ̀ dera á gbɛ̃kenɔ dì o gɛ̀nɔ
ni vuroo? 13 Tó gɛ̀nɔ ni futɛ ganlo, de Kirisi dí vuro. 14 Tó Kirisi dí vuro
sɔ̃, de ó waazikɛnaa kɛ̀ pã, akũsɔ̃ á Kirisi náanikɛnaa kɛ̀ pã, 15 o gɔ̃ Luda
sèedade ɛ́kɛdenɔ ũ, kũ o ò à Kirisi vù yãi. Zaakũ tó gɛ̀nɔ dì vuro, de Luda
dí a vuro. 16 Tó Luda dì gɛ̀nɔ vuro, de Kirisi dí vuro. 17 Tó Kirisi dí vuro,
á Kirisi náanikɛna àre vĩro, akũ á kú á durunna gũn ari tera, 18 gbɛ̃ kũ ò
andunia tò Kirisi gũnnɔ sɔ̃, ò sa̋tɛ. 19 Tó ó kunna kũ wɛ̃̀ndiio dí yãin ó wɛ́
dɔ Kirisii ado, de wɛ̃ndadenɔn ó ũ de gbɛ̃ sĩnda pínkila.

20 Yãpura gũn Kirisi fùtɛ bona gan, àkũ mɛ́ à gàavu káaku ũ gbɛ̃ kũ ò wùtɛ
ò i ònɔ tɛ́. 21 Lákũ ga bò bisãsiri gãi nà, lɛn gɛ̀nɔ vunaa bò bisãsiri gãi lɛ.
22 Kunna Adamu buri ũ tò ga dà gbɛ̃ sĩnda pínkila. Lɛmɛ dɔ gbɛ̃ kũ ò kú
Kirisi gũnnɔ ni wɛ̃̀ndi le ń pínki. 23 Baadi kũ a gɔrɔomɛ. Kirisi mɛ́ à gàavu
káaku ũ, a gbɛra a gbɛ̃nɔ ni vu a sugɔrɔa. 24 Gbasa gɔrɔ lɛ́ ká, Kirisi ni kíkɛ mì
dɛ pínki kũ dokanɔ kũ gbãnanɔ, ani a kpata tó De Ludanɛ. 25 Séde Kirisi gɔ̃
kí ble ari Luda gɔ̃ a ibɛrɛnɔ kɛ a tìntin ũ. 26 Ibɛrɛ kũ ani a kakatɛ kpɛkpɛmɛ
ga ũ, 27 zaakũ Luda pɔ́ sĩnda pínki nà Kirisinɛ a ɔĩ. Kũ à pì, pɔ́ sĩnda pínki kú
a ɔĩ, ó dɔ̃ kũ Luda kũ à pɔ́ sĩnda pínki nànɛ a ɔĩ pìi baasimɛ. 28 Tó à pɔ́ sĩnda
pínki nànɛ a ɔĩ, àpii Nɛ́ kũ à pɔ́ sĩnda pínki nànɛ a ɔĩ pì ni mì natɛnɛ, Luda pì
nigɔ̃ de a pínki ũ pɔ́ sĩnda pínkinɛ.

29 Gbɛ̃ kũ òdi da'itɛ kɛ gɛ̀nɔ gɛ̃nɛ ũ sɔ̃ bi? Tó gɛ̀nɔ dì vu yãpuraro, bɔ́yãi
òdi da'itɛ kɛ ń gɛ̃nɛ ũu? 30 Ókɔ̃nɔ sɔ̃, bɔ́yãi odìgɔ̃ ó zĩda da kari gũn gɔrɔ sĩnda
pínkii? 31 Kũ ĩa kũ madì dã á yã musu kunna Kirisi Yesu ó Dikiri gũnwo,
madìgɔ̃ kú ga lɛ́imɛ lákũ gu dí dɔ nà. 32 Tó ma zĩda yãin ma ɔsi kài kũ nɔ̀bɔ
pãsĩnɔ zaa Ɛfesu, bɔ́ àreen à vĩmɛnɛɛ? Tó gɛ̀nɔ ni vuro,

ò pɔ́ ble, ò í mi,
zaakũ óni ga ziamɛ.

33 Àsun tó ò á sãtɛro, gbɛ̃nna vãni dì dà mana yakamɛ. 34 À su á laakariia
súsu, àsun durunna kɛ doro, zaakũ á gbɛ̃kenɔ Luda dɔ̃ro. Ma abirekũ ò de
à á wé'iyã dɔ̃ yãimɛ.

Gàavunɔ mɛ̀ɛ

35 Gbɛ̃kenɔ ni pi, gɛ̀nɔ ni vu deramɛɛ? Mɛ̀ kpate takan onigɔ̃ vĩi? 36 Yɔ̃nkɔ
yãmɛ! Odì pɔ́ tɔ̃ à bɔ̀tɛ fɔ̃̀mbabonaa sariro. 37 Tó ò pɔ́ tɔ̃̀, gbadon yoo ke
pɔ́wɛ pãnde, àdi butɛ pɔ́wɛ pì ũro. 38 Luda dì tó à butɛ lákũ à dìtɛ nàmɛ,
baadi kũ a burio. 39 Pɔ́ wɛ̃̀ndidenɔ pínki mɛ̀ dokɔ̃nɔro. Bisãsiri pɔ́ ado,
nɔ̀bɔnɔ pɔ́ ado, bãnɔ pɔ́ ado, kpɔ̀nɔ pɔ́ ado. 40 Ludambɛ pɔ́nɔn kun, andunia
pɔ́nɔn kun. Ludambɛ pɔ́nɔ gakuri ado, andunia pɔ́nɔ gakuri ado. 41 Ifãntɛ̃
gakuri ado, mɔvura pɔ́ ado, susunɛnɔ pɔ́ ado. Bee susunɛ pìnɔ ń gakuri
adonadona kɔ̃omɛ.

42 Lɛn anigɔ̃ de lɛ gɛ̀nɔ vuna gɔrɔ zĩ. Òdi gɛ̀ vĩ à vã, ani vu vãnaa sari.
43 Òdi gɛ̀ vĩ bɛ̀ɛrɛɛ sari, ani vu kũ gakurio. Òdi gɛ̀ vĩ gbãna sari, ani vu
kũ gbãnao. 44 Òdi gɛ̀ vĩ kũ andunia mɛ̀ɛo, ani vu kũ wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro
mɛ̀ɛo. Lákũ andunia mɛ̀ kun nà, lɛmɛ wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro mɛ̀ kun lɛ dɔ. 45 À
kɛ̃na Luda yãn ò pì, gbɛ̃ káaku Adamu gɔ̃̀ gbɛ̃ bɛ̃nɛ ũ, ama Adamu kpɛde gɔ̃̀
Nini wɛ̃̀ndikpammari ũ. 46 Adi kɛ wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro mɛ̀ mɛ́ àdi do arɛro,

andunia mɛ̀ mɛ́ àdi do arɛ, a gbɛra sà wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro mɛ̀ɛ. 47 Bisãsiri
káaku bò bùsutiti gũmmɛ, a plade bò ludambɛmɛ. 48 Gbɛ̃ kũ ò de zĩtɛ pɔ́ ũnɔ
bòkɔ̃a kũ gbɛ̃ kũ à bò zĩtɛnwo. Gbɛ̃ kũ ò de ludambɛ pɔ́ ũnɔ bòkɔ̃a kũ gbɛ̃
kũ à bò ludambɛo. 49 Lákũ ó de gbɛ̃ kũ à bò zĩtɛn taka ũ nà, lɛn ónigɔ̃ de gbɛ̃
kũ à bò ludambɛ taka ũ lɛ se.
50 Yã kũ ma òon dí ma gbɛ̃nɔ. Tó kpata kũ à bò Luda kĩnaa bò gupuraa,
óni le ò ble kũ ó mɛ̀ɛoro. Óni le ògɔ̃ kú gu kũ àdi vãro gũn kũ ó mɛ̀ kũ
àdi vãoro. 51 À ma, mani asiriyã oárɛ. Óni ga ó pínkiro, ama óni li ó pínki
52 kãnto lán wɛ́'ipakɛnaa bà kãkãki kpɛde pɛna zĩ. Zaakũ kãkãki ni ũ bo,
gɛ̀nɔ ni vu vãnaa sari, ókɔ̃nɔ sɔ̃ óni li. 53 Séde ó mɛ̀ kũ àdi vã dí gɛ̃ a kũ àdi
vãro gũn. Séde ó mɛ̀ kũ àdi ga dí gɛ̃ a kũ àdi garo gũn. 54 Tó ó mɛ̀ kũ àdi vã
gɛ̃̀ a kũ àdi vãro gũn, akũsɔ̃ ó mɛ̀ kũ àdi ga gɛ̃̀ a kũ àdi garo gũn, akũ yã kũ
à kɛ̃na Luda yãn dí ni papa ò pì:

Ò zĩ̀i blè gaa, à mìi dɛ̀.
55 Ga, n zĩ̀blena tɔ́n deraa?
Ga, n sɛwɛ kú mámɛɛ?

56 Durunna mɛ́ à ga sɛwɛ ũ, durunna gbãna sɔ̃ àdi bo doka gũmmɛ. 57 Ò
Luda sáabu kɛ, kũ àdi tó ò zĩ̀ ble ó Dikiri Yesu Kirisi gãi. 58 Abire yãi ma
gbɛ̃ yenyĩdenɔ, à zɛ gbãna gíngin bona kũ kpɛo sari. À wɛ́ tã Dikiri zĩa gɔrɔ
sĩnda pínki, zaakũ á dɔ̃ kũ zĩ kũ átɛn kɛ Dikirinɛ pãro.

16

Pɔlu wɛ̃tɛgɛna sorukɛnaa

1 Luda gbɛ̃nɔ kámazakɛnaa yã musu, lákũ ma ò Galatia bùsu sɔsinɔ
gbɛ̃nɔnɛ nà, à kɛ lɛ se. 2 Azumanɛnna kũ azumanɛnnao á baadi gɔ̃ ɔgɔ kũ
à lè a gbãna lɛ́n bo adona, àgɔ̃ kakara de àsun kámaza pì wɛtɛ gɔrɔ kũ ma
suro yãi. 3 Tó ma su, mani gbɛ̃ kũ a ń dítɛ ò gɛ́nɔ zĩ Yurusalɛmu kũ takadao
kũ kámaza kũ a kàkara pìio. 4 Tó à kũ̀ mà gɛ́mɛ sɔ̃, oni gɛ́ zɛmɛ.

Yã kũ Pɔlu kpàkpa à kɛnɔ

5 Tó ma bɔtɛ kũ Masedonia bùsuuo, mani su á kĩnaa, zaakũ mani pã
Masedonialamɛ. 6 Matɛn kpákpa mà gɔrɔpla kɛ kãáo. Bee bunsirɛ se
manigɔ̃ ye mà ble kãáo, áni gɛ́ zɛmɛnɛ gu kũ mani gɛ́n. 7 Tera la má ye
mà gɛ̃tɛáwala fàaro, matɛn kpákpa mà gɔrɔpla kɛ kãáo, tó Dikiri wè. 8 Mani
gɔ̃ Ɛfesu ari Pɛntikɔsi dikpɛ zĩmɛ, 9 zaakũ Luda zɛ́ bòmɛnɛ manamana mà
zĩ mana kɛ, akũsɔ̃ ma ibɛrɛnɔn dasi.
10 Tó Timɔti sù à sù, àsun kɛnɛ búgubugu à vĩna kɛárɛro, zaakũ àtɛn zĩ kɛ
Dikirinɛ lán ma bàmɛ. 11 Á gbɛ̃ke sún a gya boro. À zàna kɛnɛ de à le à ká
ma kĩnaa aafia, zaakũ makũ kũ ma gbɛ̃nɔ ó wɛ́ dɔi.
12 Ó gbɛ̃ndo Apolo sɔ̃, madìgɔ̃ nakaraa gɛ̃̀n baaakɔ̃ à su à á gwa kũ ó gbɛ̃
kparanɔ. À ye sunaai gĩaro. Tó à zɛ́ lè, ani su.

Lɛ́dammana kpɛkpɛ

13 Àgɔ̃ kú á laakariia, àgɔ̃ zɛna Yesunaanikɛnaa gũn. Àgɔ̃ wɔ́rɔgɔ vĩ, àgɔ̃
gbãna. 14 À yã sĩnda pínki kɛ kũ yenyĩo.
15 Á Sɛtɛfana bedenɔ dɔ̃, kũ mɔ́kɔ̃nɔ mɛ́ ò Yesude káakunɔ ũ Girisi bùsun,
akũ ò ń zĩda kpà ògɔ̃ kpá Luda gbɛ̃nɔi. Ma gbɛ̃nɔ, ma wɛ́ kɛ̀áwa, 16 à mì
natɛ gbɛ̃ bire takanɔnɛ kũ gbɛ̃ kũ òtɛn kokari kɛ lɛɛlɛ zĩ dokɔ̃nɔ pìi gũnnɔ ń
pínki. 17 Ma pɔ kɛ̀ nna Sɛtɛfana kũ Fɔtunatuo kũ Akaikuo sunaaa, zaakũ ò

gɔ̀mɛnɛ á gɛ̃nɛ ũmɛ. 18 Ò tò ma laakarii kpàtɛ kũ á pɔ́o. À bɛ̀ɛrɛ lí gbɛ̃ bire
takanɔnɛ.
19 Asia bùsu sɔsinɔ gbɛ̃nɔ fɔ kpàáwa. Akila kũ Pirisilao kũ sɔsi gbɛ̃ kũ òdi
kɔ̃ kakara ń bɛanɔ fɔ kpàáwa manamana Dikiri gũn. 20 Ó gbɛ̃ kũ ó lɛɛlɛnɔ
fɔ kpàáwa á pínki. À fɔ kpákɔ̃a kũ Luda gbɛ̃nɔ lɛ́pɛmmanaao. 21 Makũ Pɔlu,
ma ɔgbɛn dí. Ma fɔ kpàáwa. 22 Tó gbɛ̃ke ye Dikiriiro, Luda láari boa. Ó
Dikiri tɛn su. 23 Dikiri Yesu gbɛ̃kɛ kɛárɛ. 24 Má yeái á pínki kunna Kirisi
Yesu gũn.

KƆRINTIDENƆ TAKADA PLADE

Pɔlu kũ Kɔrinti Yesudenɔ 1:1-7:16
Yudea Yesudenɔ kámazakɛnaa 8:1-9:15
Pɔlu gina kũ a zĩdao 10:1-13:14

Laakarikpatɛnaa

1 Makũ Pɔlu, Kirisi Yesu zr̀ii Luda pɔyenyĩnaa gũn kũ ó gbɛ̃ Timɔtio,
ókɔ̃nɔ mɛ́ o takada dí kɛ̀ sɔsi gbɛ̃ kũ ò kú Kɔrintinɔnɛ kũ Luda gbɛ̃ kũ ò
kú Girisi bùsunnɔ ń pínki. 2 Luda ó De kũ Dikiri Yesu Kirisio gbɛ̃kɛ kɛárɛ, à
á gba aafiaa.

3 Ò Luda ó Dikiri Yesu Kirisi De sáabu kpá, De Luda wɛ̃ndadɔ̃nnɛri
nɛ̀sɛkpatɛrii pìi. 4 Àdi ó laakari kpátɛwɛrɛ ó wɛ́tãmmana sĩnda pínki gũn,
de ò le ò gbɛ̃ kũ ò kú bee wɛ́tãmmana kpate taka buri gũnnɔ laakari
kpátɛńnɛ se kũ laaakarikpatɛbɔ kũ Luda ó laakarii kpàtɛowɛrɛo. 5 Lákũ
wari kũ Kirisi kɛ̀ɛ dì liwái nà, lɛmɛ dɔ ó laakarii dì kpátɛ manamana Kirisi
yãi. 6 Tó ótɛn wari dɔ, á laakarikpatɛna kũ á surabanaao yãimɛ. Tó Luda
ó laakarii kpàtɛ, á laakarikpatɛna yãimɛ, de à le à wari dokɔ̃nɔ kũ ótɛn
kɛ fɔ̃. 7 Ó tãmaa vĩ á yã musu sikaa sari, zaakũ ó dɔ̃ lákũ á bàka kú kũoo
warikɛnaa gũn nà, lɛn á bàka kú kũ ó laakarikpatɛnaao lɛ dɔ.

8 Ó gbɛ̃nɔ, ó ye àgɔ̃ dɔ̃ lákũ ò ó wɛ́ tà̃ Asia bùsun nà. Ò mɛ̀ɛ ṹwá manamana
de ó gbãna lɛ́la, bee ó wɛ̃̀ndi ó wɛ́ dɔi sero. 9 Yã dàóla, ótɛn da o gamɛ. Abire
ó lé, de òsun zɛ kũ ó zĩda gbãnaoro, séde Luda kũ àdi gɛ̀nɔ vu gbãna. 10 À
ó bó kari zɔ̃kɔ̃ɔ gũn, akũsɔ̃ ani ó bon. Àpiin ó wɛ́ dɔi à ó bon dɔ 11 adua
kũ átɛn kɛwɛrɛ gãi. Lɛmɛ gbɛ̃nɔ ni sáabu kɛnɛ dasi ó yã musu gbɛ̃kɛ kũ à
kɛ̀wɛrɛ yãi gbɛ̃ dasinɔ aduakɛna sabai.

Pɔlu tá gboronaa

12 Yã kũ odì a ĩa dãn dí: Ó laasun tɛn owɛrɛ, kũ Luda gbãnao ó kú kũ
nɛ̀sɛpurao manafiki sari andunia gũn, atɛ̃nsa á kĩnaa. Andunia ɔ̃ndɔ̃n ó
kúoro, séde Luda gbɛ̃kɛ. 13 Odì takada ke kɛ̃árɛro, séde a kũ áni a kyó kɛ à
dɔ̃ baasiro. 14 Lákũ á ó dɔ̃ nà fíti tera, má ye à ó dɔ̃ sãnsãn, de à ĩa dã ó yã
musu Dikiri Yesu sugɔrɔ zĩ, lákũ óni dã á yã musu nà.

15-16 Yã pì náanikɛnaa gũn ma dìtɛ yã, tó matɛn gɛ́ Masedonia, mà bɔtɛ á
kĩnaa mà á gwa káaku, mà ɛra mà su kũ á kĩnaao de à arubarika le gɛ̃̀n pla,
gbasa à kpámai ma Yudea gɛnaa gũn. 17 Kũ ma tá bire dìtɛ, ma yã futɛ kèn
yá? Tó ma dìtɛ mà yã kɛ, andunia yã dì domɛnɛ arɛ mà pi, ee, ee ke oi, oin
yá? 18 Lákũ Luda náani vĩ nà, yã kũ o òárɛ bi eemɛ, adi kɛ oinlo. 19 Luda
Nɛ́ Yesu Kirisi kũ makũ kũ Silasio kũ Timɔtio o a yã waazi kɛ̀árɛ bi gbɛ̃ kũ
àdi pi eemɛ, adi kɛ oinlo, àkũmɛ Luda ee ũ. 20 Zaakũ lɛ́ kũ Luda gbɛ̀ sĩnda
pínki yãpura dì kɛ a gũmmɛ. Abire yãi kũ Yesu Kirisi tɔ́o òdi pi, aami, Luda
tɔ́bona yãi. 21 Luda mɛ́ à ó zĩni pɛ̀tɛ Kirisi gũn kũ ákɔ̃nɔ, à ó dítɛ a pɔ́ ũ, 22 à
a sèedaa kɛ̀wá, à a Nini dà ó swɛ̃̀n pɔ́ kũ óni le zɛnkpɛkɛ ũ.

23 Luda ma nɛ̀sɛ dɔ̃, àkũmɛ ma sèedade ũ. Kũ má ye mà á bobo á dànlo
yãin mádi gɛ́ Kɔrinti doro. 24 Adi kɛ ótɛn gbãna mɔárɛ á ludanaanikɛnaa
musunlo, zaakũ a zĩni pɛ̀tɛ kɔ̀, ótɛn zĩ kɛ kãáo á pɔnna yãimɛ.

2

[1] Akũ ma zɛo kũ mani su á kĩnaa kũ nὲsɛyakanaao doro. [2] Tó ma tò á
nὲsɛɛ yàka, dí mɛ́ ani ma pɔ kɛ nnaa, tó adi kɛ ákɔ̃nɔ kũ ma á nὲsɛɛ yàkaárɛnɔ
baasiroo? [3] Ma takada kɛ̃̀árɛ lɛ, de tó ma su á gwa, ákɔ̃nɔ kũ á de à ma pɔ
kɛ nnanɔ sún ma nὲsɛ yakaro yãimɛ. Má dɔ̃ sãnsãn kũ ma pɔnna bi á pínki
pɔnnamɛ. [4] Ma takada pìi kɛ̃̀árɛ wari gũn kũ pɔsira zɔ̃kɔ̃ɔo kũ wɛ́'i dasio,
adi kɛ de á pɔ yaka yãinlo, de àgɔ̃ dɔ̃ lákũ má yeái nà yãimɛ.

Sùrukɛna kũ taarideo

[5] Tɔ̀, tó gbɛ̃ke nὲsɛyakana yã kὲ, adi kɛ ma nὲsɛɛn à yàkaro, á gbɛ̃ sĩnda
pínki pɔ́mɛ à yàka, ke á gbɛ̃kenɔ, de màsun o à gɛ̃ onalaro. [6] Wari kũ á
daside dɔ̀ gbɛ̃ pìia mɔ̀a. [7] Abire yãi à sùru kɛ kãao tera sà, à a laakari
kpátɛnɛ, de a pɔsira kori sún a dɛro yãi. [8] Abire yãi ma kútɛ kὲárɛ, à mɔnɛ
súsu kũ á yei. [9] Àkũ mɛ́ à tò ma takada birekũ kɛ̃̀árɛ, ma lí pὲtɛoáwa, de mà
le mà dɔ̃ tó á yã kũ ma ɔ̀árɛ kũna pínki. [10] Tó a gbɛ̃ kɛ̃̀ kũ a taario, madì ade
kɛ̃ se. Zaakũ tó ma gbɛ̃ yã kɛ̃̀nɛ, tó yãke sù à kun, madì kɛ á yãi Kirisi arɛ,
[11] de Setan sún ɔ̃ndɔ̃ kɛwɛrɛro yãi, zaakũ ó a manafikinɔ dɔ̃.

Luda zĩkɛrinɔ

[12] Kũ ma ka Toroasi de mà Kirisi baaru nna kpá, Dikiri zɛ́ bòmɛnɛ,
[13] ama ma laakari kpatɛnaro, kũ mádi ma gbɛ̃ndo Titu lero yãi. Akũ ma
lɛ́ zàḿma gwe, ma da Masedonia zɛ́n.

[14] Ma sáabu kὲ kũ Ludao, zaakũ àdigɔ̃ dowɛrɛ arɛ gɔrɔ sĩnda pínki, odìgɔ̃
zĩ̀blerinɔ ũ Kirisi gũn, odì a dɔ̃na gbĩ dagula gu sĩnda pínkia. [15] Zaakũ ó
de turaretiti gbĩnnade kũ Kirisi kpàta Ludanɛ ũ gbɛ̃ kũ àtɛni ń sura banɔ
tɛ́ kũ gbɛ̃ kũ ò sãtɛnanɔ. [16] Ó de gὲ gbĩ ũ gbɛ̃kenɔnɛ, akũ àdi ga ińnɛ. Ó de
wɛ̃̀ndi gbĩ ũ gbɛ̃ kparanɔnɛ, akũ àdi wɛ̃̀ndi ińnɛ. Ó dí mɛ́ à kà à zĩ bire kɛɛ?
[17] Ó de lán gbɛ̃ kũ òdigɔ̃ laga tá kũ Luda yãonɔ bàro. Kirisi gũn odì yã o kũ
nὲsɛpurao kũ Luda dɔ̃naao a zĩ̀rinɔ ũ.

3

[1] O ɛra ótɛni ó zĩda sáabu kpán yá? Ó bàka kú kũ sèeda takada kũ ò
kɛ̃̀árɛ ke kũ a kɛ̃̀ńnɛo lán gbɛ̃kenɔ bàn yá? [2] Ákɔ̃nɔmɛ ó takada pì ũ kũ à
kɛ̃na ó swɛ̃̀ɛa. Gbɛ̃ sĩnda pínki ni fɔ̃ à dɔ̃ à a kyó kɛ. [3] Átɛn mɔ́ńnɛ gupuraa
kũ ákɔ̃nɔmɛ takada kũ Kirisi kɛ̃̀ à nàwɛrɛ ó ɔĩ ũ. Adi takada pì kɛ̃ kũ
tawadaaoro, à kɛ̃̀ kũ Luda Wɛ̃̀ndide Niniomɛ. Adi kɛ̃ gbὲ anloaro, à kɛ̃̀
á swɛ̃̀ɛamɛ.

[4] Yã kũ ó a náani vĩn gwe Luda arɛ Kirisi gãi. [5] Adi kɛ o ka ó zĩdanɛ ò pi,
yã pìi bò ó kĩnaanlo, Ludamɛ ó gbãna ũ. [6] Àkũ mɛ́ à ó káa, akũ ó de a bàka
kunna kũ gbɛ̃nɔo dufu zĩkɛrinɔ ũ. Adi kɛ doka kũ à kɛ̃nanlo, Luda Nini
yãmɛ. Zaakũ doka dì ga ińnɛ, Nini pì sɔ̃, àdi wɛ̃̀ndi ińnɛ.

[7] Kũ Luda doka kɛ̃̀ gbὲ anloa, a gakuri bò Musa ãnnwa. Bee kũ a tɛ́kɛna
dí gì kɛro, Isarailanɔ dí fɔ̃ ò gwàro. Tó zɛ́ kũ àdi ga ińnɛ pìi bò kũ gakuri bire
takao, [8] oni Nini pì zɛ́ gakuri yã o dɔ yá? [9] Tó zɛ́ kũ àdi yã dańla gakuri vĩ, zɛ́
kũ àdi tó yã bo kũńwo nna gakuri deala zɛ̃̀. [10] Pɔ́ kũ à gakuri vĩ yã gakuri
vĩ doro, gakuri kũ à deala pì yãi. [11] Tó pɔ́ kũ adi gì kɛro bò kũ gakurio, pɔ́
kũ àdigɔ̃ kun gakuri deala zɛ̃̀.

[12] Zaakũ ó tãmaa bire taka vĩ, odì yã o kũ swɛ̃̀gbãnao, [13] adi kɛ lán Musa
bàro, kũ à fáta kù a ãnnwa de Isarailanɔ sún a ãn tɛ́kɛna kũ àdi gì kɛro

lakana ero yãi. 14 Ama ń sã gbãna, zaakũ ari gbãra tó òtɛn Luda bàka
kunna kũńwo takada kyó kɛ, fáta dokɔ̃nɔ pìi dìgɔ̃ kú ń laasunlamɛ. Àdi
goro, séto gbɛ̃ kú Kirisi gũn baasiro. 15 Ari kũ a terao tó òtɛn Musa takada
kyó kɛ, fáta pìi dìgɔ̃ kú ń laasunlamɛ. 16 Ama tó gbɛ̃ arɛ dɔ̀ Dikiria, fáta pìi
dì goa. 17 Dikiri pìimɛ Luda Nini ũ, akũsɔ̃ gu kũ Dikiri Nini pì kún, àdi tó
ò gɔ̃ ń zĩdanɛ. 18 Ókɔ̃nɔ kũ pɔ́ gò ó ãnnwanɔ, ótɛn Dikiri gakuri mɔńnɛ lán
dígi bà, odìgɔ̃ li lán a bà gakuri gɔ̃ kara gakurila. Dikiri kũ à de Luda Nini
ũ pì kɛnaan gwe.

4

Luda zìrinɔ zĩ

1 Abire yãi lákũ Luda zĩ bire dàwɛrɛ a sùruu gũn nà, odì kpasaoro. 2 O
ɔ gbàrɛ asiri wé'isariyãnɔi, odì yã kɛ kũ manafikioro, akũsɔ̃ odì Luda yã
kotiro. Odì yãpura ońnɛ súsu, de ò ó zĩda mɔ gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ Luda arɛ. 3 Tó
baaru nna kũ ótɛn kpá utɛnamɛ, gbɛ̃ kũ ò sãtɛnanɔn à utɛnańnɛ. 4 Zaakũ
andunia díkĩna dikiri Yesusaridenɔ wɛ́ vìna kũńnɛ, de òsun baaru nna sí,
Kirisi kũ à de Luda taka ũ gakuri gu puńnɛro yãimɛ. 5 Ó zĩda kpàkpan ótɛn
kɛro, Yesu Kirisi dikirikɛ kpàkpan ótɛn kɛ, akũsɔ̃ ótɛn zɔ̀ bleárɛ a yãi. 6 Luda
pì, gu pu gusiran, akũ à gu pù ó swɛ̃n lɛ dɔ. Gupura pì de a gakuri kũ àtɛn
tɛ́ kɛ Kirisi ãnnwa dɔ̃na ũ.

7 Ó aruzɛkɛ bire vĩ ó mɛ̀ kũ ò de lán ɛ̃ oro bànɔ gũn, de ò le ò dɔ̃ kũ gbãna
zɔ̃kɔ̃ɔ pìi bò Luda kĩnaamɛ, adi kɛ ó kĩnaanlo. 8 Òdigɔ̃ wari dɔwá kpa sĩnda
pínkia, bee kũ abireo odì fuaro. Òdi bídi kɛ, ama ó tãmaa dì lákaro. 9 Òdi
wɛ́ tãwá, ama Luda dì ó tónlo. Òdi ó pãtɛ, ama odì garo. 10 Gɔrɔ sĩnda pínki
ó kú Yesu ga taka buri lɛ́i, de a kunna le à pisi ó mɛ̀ɛa yãi. 11 Zaakũ ókɔ̃nɔ
kũ ó bɛ̃nɛnɔ odìgɔ̃ kú ga lɛ́i Yesu yãi, de a kunna le à pisi ó mɛ̀ kũ ani gaa
yãi. 12 Lɛn ga pì tɛn zĩ kɛ ó gũn lɛ, akũsɔ̃ wɛ̃ndi tɛn zĩ kɛ á gũn. 13 À kɛ̃na
Luda takadan ò pì: Má Luda náani vĩ, akũ ma yã ò. Ókɔ̃nɔ sɔ̃, o Luda náani
dokɔ̃nɔ pìi kɛ̀, akũ ótɛn yã o a yãi. 14 Zaakũ ó dɔ̃ kũ lákũ Luda Dikiri Yesu
vù gan nà, ani ó vu kãao gan se, ani ó kátɛ a arɛ lɛɛlɛ kũ ákɔ̃nɔ. 15 Yã dínɔ
pínki tɛni ó lé á yãi, de Luda gbɛ̃kɛ kũ àtɛn li gbɛ̃nɔi dasi le a sáabukpana
kara a tɔ́bona yãi.

Wɛ́dɔna mɛ̀ dufui

16 Abire yãi odì kpasaro. Bee tó ó mɛ̀ tɛn kakatɛ, ó nini dìgɔ̃ dufu kũ lákũ
gu dìgɔ̃ dɔ nà. 17 Ó wɛ́tãmma gɔrɔ do lɛɛkɛɛnle díkĩna tɛn gakuri zɔ̃kɔ̃ kũ àdi
lákaro iwɛrɛ, kũ adi sí lɛkɔ̃aro. 18 Ó wɛ́ pɛ́ pɔ́ kũ òdi wɛ́ sialɛaro, sé pɔ́ kũ òdi
wɛ́ sialɛro. Zaakũ pɔ́ kũ òdi wɛ́ sialɛ bi gɔrɔ pla pɔ́mɛ. Pɔ́ kũ òdi wɛ́ sialɛro
sɔ̃, àdigɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki.

5

1 Ó dɔ̃ kũ tó ó sɔ̀ kũ ó kun kpɛ́ ũ andunia dí gũn yàka, Luda ni kpɛ́ kũ odi
bo kũ ɔoro kpáwá a bɛa ari gɔrɔ sĩnda pínki. 2 Tera sɔ̃ odì nda sɔ̀ɔ pìi gũn, ó
ye ò ludambɛ pɔ́ pì da, 3 zaakũ tó o bo sɔ̀n, ónigɔ̃ kun mɛ̀ɛ sariro. 4 Gɔrɔ kũ
ó kú sɔ̀ díkĩna gũn, odì nda lákũ ó aso sɛna bà. Adi kɛ ó ye ò bo a gũnnlo, ó
ye ò ludambɛ pɔ́ damɛ, de wɛ̃ndi ó sɔ̀ kũ ani ga pì mɔ́. 5 Abire yãin Luda ó
soru kɛi, akũ à a Nini kpàwá pɔ́ kũ óni le zɛnkpɛkɛ ũ.

6 Abire yãi ó swɛ̃ɛ dìgɔ̃ gbãna. Ó dɔ̃ gɔrɔ kũ ó kú mɛ̀ díkĩna gũn, ó kú
Dikiri kĩnaaro. 7 Zaakũ ludanaanikɛnaan ó kúo, adi kɛ wɛ́sinaalɛ yãnlo. 8 Ó

swɛ̃ɛ dìgɔ̃ gbãna. Bona sɔ̀ɔ pìn gɛna Dikiri kĩnaan ó yei. 9 Kunna mɛ̀ɛ gũnn
yá, bona a gũnn yá, odìgɔ̃ wɛtɛ ó yã káagu. 10 Zaakũ Kirisi nigɔ̃ vutɛna a
tìntinnwa, ó pínki óni bo ò zɛ a arɛ, ani fĩna bo ó baadinɛ a kunna mɛ̀ɛ gũn
yãkɛnaa, a mana ke a vãni.

Bisãsirinɔ kɛna nna kũ Ludao zĩ

11 Lákũ ótɛn vĩna kɛ Dikirinɛ lɛ nà, odì wɛtɛ gbɛ̃nɔ yã pì zɛ́ e. Luda ó dɔ̃
sãnsãn, akũsɔ̃ ó ye à ó dɔ̃ á swɛ̃n lɛ dɔ. 12 Ótɛni ó zĩda sáabu kpáárɛ dɔnlo,
ótɛni á gba zɛ́ à ĩa dã ó yã musumɛ, de à le à yã we gbɛ̃ kũ àdi ĩa dã kũ
mɛ̀ yão, adi kɛ swɛ̃̀ yãnloa. 13 Tó átɛn da ó mìi lìtɛ, Luda yãimɛ. Tó ó kú ó
dɔ̀rɔɔa, á yãimɛ. 14 Zaakũ Kirisi yenyĩ mɛ́ àtɛn tɛ́ káógu. O è tó gbɛ̃ mɛ̀n do
gà gbɛ̃ sĩnda pínki yãi, ò gà ń pínkin gwe. 15 À gà gbɛ̃ sĩnda pínki yãi, de gbɛ̃
kũ ò gɔ̃̀nɔ súngɔ̃ kun ń zĩda pɔ́ ũ doro, séde gbɛ̃ kũ à gà ń yãi à vù pɔ́.
16 Abire yãi odì gbɛ̃ke gwa lákũ andunia gbɛ̃nɔ dì gwa nà tera doro. Bee
kũ ó Kirisi dɔ̃ lákũ andunia gbɛ̃nɔ a dɔ̃ nà yã, ó a dɔ̃ lɛ tera doro. 17 Zaakũ
tó gbɛ̃ kú Kirisi gũn, à gɔ̃̀ gbɛ̃ dufu ũ. A kunna zĩ gɛ̃̀tɛ, kunna dufu mɛ́ à
gɔ̃̀nɛ. 18 Abire bò Luda kĩnaamɛ pínki. À ó kɛ́ kãao nna Kirisi gãi, akũ à
gbɛ̃nɔ kɛna nna kãao zĩ dàwɛrɛ. 19 Kirisi gũn Luda andunia kɛ̀ kãao nna
gbɛ̃nɔ taarinɔ yã danaa sari, akũ à gbɛ̃nɔ kɛna kãao nna pì yã nàwɛrɛ ó ɔĩ.
20 Abire yãi Kirisi gɛ̃nɛnɔn ó ũ. Luda tɛn gbɛ̃nɔ sísi ó gãi. O kútɛ kɛ̀árɛ Kirisi
gbɛ̀n, à kɛ nna kũ Ludao. 21 Luda tò durunnasaride gɔ̃̀ durunna kútɛkɛbɔ
ũ ó yãi, de kunna a gũn Luda tó yã bo kũoo nna.

6

1 Zaakũ Luda zĩkɛri dakenɔn ó ũ, o kútɛ kɛ̀árɛ, àsun Luda gbɛ̃kɛ sí à a kɛ
pãro. 2 Luda pì:
Ma n yã mà a gɔrɔa,
ma kpanyĩ surabana gɔrɔ.
Gɔrɔ kà sà, gbãramɛ surabana gɔrɔ pì ũ.
3 Odì yã kũ ani tó gbɛ̃ fu kɛro, de òsun ó zĩ taari lero yãi. 4 Odì ó zĩda mɔ
gbɛ̃nɔnɛ zɛ́ sĩnda pínki gũn kũ Luda zĩkɛrinɔn ó ũ. Odì mɛna fɔ̃ manamana
kũ takasio kũ wario kũ wɛ́tãmmanaao. 5 Ò ó gbɛ̃, ò ó ká kpɛ́siran, ò
fùtɛwái. O zĩ gbãna kɛ̀, ódi le o i òro, nà ó dɛ́. 6 O mɔ̀ńnɛ kũ nɛ̀sɛpurao
kũ dɔ̃naao kũ sùruuo kũ manakɛnaao kũ Luda Ninio kũ yenyĩ manafiki
sario 7 kũ yãpura'onaao kũ Luda gbãnao. Ó yãmanakɛbɔnɔ kũna ó ɔplan
kũ ó ɔzɛo. 8 Òdi ó kpe ta, òdi ó kpe bo. Òdi ó tɔ́ vãni sí, òdi ó tɔ́ nna sí.
Yãpuradenɔn ó ũ, akũ òdi ó ditɛ manafikidenɔ ũ. 9 Tɔ́denɔn ó ũ, akũ òdi
ó ditɛ lán gbɛ̃ kũ ò ń dɔ̃ronɔ bà. Ó bɛ̃nɛmɛ fá, akũ òdi ó ditɛ gɛ̀nɔ ũ. Òdi
ó ditɛ pɔ́gbɛ̃nanɔ ũ, ama òdi ó dɛro. 10 Ó pɔ dìgɔ̃ nnamɛ, akũ òdigɔ̃ ó ditɛ
pɔsiradenɔ ũ. Odì gbɛ̃nɔ kɛ aruzɛkɛdenɔ ũ dasi, akũ òdigɔ̃ ó ditɛ takasidenɔ
ũ. Ó pɔ́ sĩnda pínki vĩ, akũ òdigɔ̃ ó ditɛ pɔ́saridenɔ ũ.
11 Kɔrintidenɔ, o yã òárɛ súsu, o ó nɛ̀sɛɛ wɛ̃̀árɛ. 12 Ódi ó nɛ̀sɛgũnyã
utɛárɛro, ama a á pɔ́ ùtɛwɛrɛ. 13 Ma yã òárɛ lán ma nɛ́nɔ bà. Lákũ o ó nɛ̀sɛɛ
wɛ̃̀árɛ nà, à á nɛ̀sɛ wɛ̃wɛrɛ lɛ se.

Àsun kɛ lɛɛlɛ kũ Yesusaridenɔoro

14 Àsun kɛ dokɔ̃nɔ kũ Yesusaridenɔoro. Yã mana bàka ũgba kũ a vãnioo?
Bɔ́n gupura kũ gusirao vĩ kũ kɔ̃oo? 15 Kirisi yã ni kɔ̃ sí kũ Setan pɔ́o

deramɛɛ? Deramɛ Yesude bàka nigɔ̃ kú kũ Yesusarideoo? 16 Luda kpɛ́ dì
kɔ̃ sí kũ tãnanɔo yá? Zaakũ Luda Wɛ̃̀ndide kpɛ́n ó ũ, lákũ à ò nà:
Manigɔ̃ kú kũńwo, manigɔ̃ kure ń tɛ́,
manigɔ̃ de ń Luda ũ,
onigɔ̃ de ma gbɛ̃nɔ ũ.
17 Abire yãi Dikiri pì:
À kɛ̃ḿma, àgɔ̃ kú ádona,
àsun ɔ na pɔ́ gbãsĩaro,
mani á sí, 18 manigɔ̃ denɛ De ũ,
ánigɔ̃ de ma nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ ũ kũ ma nɛ́nɔgbɛ̃nɔ.
Dikiri Gbãnasĩndapinkide mɛ́ à ò.

7

1 Ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, lákũ Luda lɛ́ sɛ̀wɛrɛ lɛ nà, ò mì kɛ̃ yã kũ àdi mɛ̀ kũ
ninio gbã̀ lɛ́a mámmam, ò ó kunna adona lɛ́ papa vĩnakɛna Ludanɛ gũn.

Pɔlu pɔ kɛ̀ Kɔrintidenɔa nna

2 À tó ó yã gɔ̃ kú á swɛ̃̀n. Ódi taari kɛ gbɛ̃kenɛro, ódi gbɛ̃ke sãtɛro, ódi
gbɛ̃ke taki kɛro. 3 Mádi abire o mà yã daálanlo. Ma ò yã kɔ̀ kũ á yã kú ó
swɛ̃̀n ò ga lɛɛlɛ ke ògɔ̃ kun lɛɛlɛmɛ. 4 Má á náanikɛna manamana, madì lɛ́
gbɛ̃ á yã musu manamana. Ó warikɛnaa gũn pínki ma laakari kpatɛna
mɛ́tɛmɛtɛ, ma pɔ kɛ̀ nna à gɛ̃̀ ɔla. 5 Bee kũ o ka Masedonia bùsun, ó mɛ̀ dí
kpátɛro. Wari lìkawái kpa sĩnda pínkia, ò fùtɛwái kũ fìtio, vĩna ó kũ. 6 Akũ
Luda kũ àdi gbɛ̃ kũ ò bùsanɔ sɛ́ lei ó sɛ́ lei Titu sunaa gũn. 7 Adi kɛ a sunan
adoro, kũ a a sɛ̀ lei yãimɛ dɔ. À pìwɛrɛ átɛni ma bɛgɛ kɛ, á kú díndɔ̃mɛnɛ
gũn, ma yã á kũna gbãna sà, akũ ma pɔnna kàra.
8 Bee kũ takada kũ ma kɛ̃̀árɛ á nɛ̀sɛɛ yàka, mádi nɛ̀sɛ litɛro. Kũ ma è
takada pì á nɛ̀sɛɛ yàkaárɛ gɔrɔ pla, de ma nɛ̀sɛ lìtɛ yã, 9 ama ma pɔ kɛ̀ nna
sà. Adi kɛ kũ ma á pɔ yàkaárɛ yãinlo, kũ á pɔsira tò a nɛ̀sɛɛ lìtɛ yãimɛ. Á
nɛ̀sɛyakanaa pìi bò Luda kĩnaamɛ. Abire yãi ódi ásaru kɛárɛro. 10 Pɔsira
kũ à bò Luda kĩnaa, àdi tó gbɛ̃ nɛ̀sɛ litɛ à surabana le, ani díndɔ̃mɛnɛ kɛro.
Andunia pɔsira mɛ́ àdi ga iǹnɛ. 11 À gwa pɔ́ kũ pɔsira kũ à bò Luda kĩnaa
pì ìárɛ. Á mɛ̀ɛ wã̀ sà, a gi kũ á zĩdao, á laakarii fùtɛ, vĩna á kũ, a ma bɛgɛ kɛ̀,
a wɛ́ tã̀, a ń sã gà. Yã pìi gũn pínki a á zĩda mɔ̀ńnɛ kũ á taari vĩ yã pìi gũnlo.
12 Bee kũ ma takada pìi kɛ̃̀árɛ, adi kɛ gbɛ̃ kũ à taari kɛ̀ ke gbɛ̃ kũ ò taari
kɛ̀nɛ yãinlo, ma kɛ̃̀ Luda dɔ̃naa gũmmɛ, de á yenawái le à boárɛ gupuraa.
13 Abire yãi ó laakari kpatɛna. Ó laakari kpatɛnaa pìi gbɛra, ó pɔnna kàra
manamana Titu pɔnna yã musu, kũ á pínki a tò a nini sù yãi. 14 Ma lɛ́ gbɛ̃̀nɛ
kũ á yão yã, ádi tó wé'i ma kũro. Lákũ o yãpura òárɛ yã sĩnda pínki gũn nà,
lɛn ó lɛ́gbɛ̃na Titunɛ kɛ̀ yãpura ũ lɛ. 15 Lákũ a bɛ̀ɛrɛɛ lìnɛ nà, a a kpe tà, akũsɔ̃
a a yã mà á pínki, tó à dɔ̀ á yã pìin, a yenaái dì karamɛ. 16 Ma pɔ dìgɔ̃ nna,
kũ má á náanikɛna yã sĩnda pínki gũn yãi.

8

Kɔ̃kamazakɛnaa

1 Ó gbɛ̃nɔ, ó ye àgɔ̃ gbɛ̃kɛ kũ Luda kɛ̀ Masedonia bùsu sɔsinɔ gbɛ̃nɔnɛ dɔ̃.
2 Ń yɔ̃ogwanaa kũ wɛ́tãmma pãsĩo gũn, ń pɔ kɛ̀ nna manamana, akũ bee
kũ ń takaside búgubugukɛo ò gba dàńnɛ à gɛ̃̀ ɔla. 3 Ma òárɛ ò gba dà kũ nɛ̀sɛ

mɛ̀n doo ń gbãna lɛ́n, à de ń gbãnala se. 4 Ò wɛ́ kɛ̀wá ń zĩda, ò kútɛ kɛ̀wɛrɛ
manamana, ò ń gba zɛ́ ń ɔ le àgɔ̃ kú Luda gbɛ̃nɔ kámazakɛnaa gũn. 5 Ò kɛ̀
de pɔ́ kũ ó wɛ́ dɔila, ò ń zĩda kpà Dikiria gĩa kũ ókɔ̃nɔ dɔ Luda pɔyenyĩnaa
gũn. 6 Abire yãi o wɛ́ kɛ̀ Titua à gɛ́ kámaza yã kũ à nàa á tɛ́ lakiti kɛ. 7 Zaakũ
á gbãna yã sĩnda pínki gũn, ludanaanikɛnaa kũ yã'onaao kũ dɔ̃naao kũ yã
sĩnda pínki aniao kũ yenyĩ kũ á vĩ kũooo, àgɔ̃ gbãna kámaza pì kɛnaa gũn
dɔ.

8 Adi kɛ matɛn yã ditɛárɛnlo, ania kũ gbɛ̃ pãndenɔ kɛ̀ɛn matɛn oárɛ, de
mà á yenyĩ yãpura dɔ̃. 9 Á ó Dikiri Yesu Kirisi gbɛ̃kɛ dɔ̃. Pɔ́de inaa gɔ̃̀
pɔ́saride ũ á yãi, akũ a pɔ́sarideke gũn à á kɛ́ pɔ́denɔ ũ. 10 Lákũ ma è nà
yã pìi musun dí: À kũ̀ ákɔ̃nɔ kũ a zɛ kũ yã pìio zaa muniyã akũsɔ̃ átɛn kɛnɔ,
11 à yã pì lakiti kɛ sà. Zaakũ á soru kɛ̀ kũ a kɛnaao, à kɛ á gbãna lɛ́n. 12 Tó
gbɛ̃ gba dà kũ nɛ̀sɛ mɛ̀n doo pɔ́ kũ à vĩ lɛ́n, adi kɛ kũ pɔ́ kũ à vĩronlo, abire
mɛ́ àdi ká. 13 Adi kɛ matɛn aso lago gbɛ̃ pãndenɔnɛ, matɛn diárɛnlo, de à
kɛ lɛɛlɛmɛ. 14 Tera lán dí bà zaakũ pɔ́ dìái, à kpá gbɛ̃ kũ pɔ́ àdi kĩammanɔa,
de zĩkea tó pɔ́ dìńyĩ, akũsɔ̃ pɔ́ kĩ̀aáwa, ò kpááwa. Lán abire bà ánigɔ̃ lɛɛlɛ.
15 Lákũ à kɛ̃na Luda yãn nà ò pì:
Gbɛ̃ kũ à sɛ̀tɛ zɔ̃kɔ̃ pɔ́ dí dialaro,
gbɛ̃ kũ à sɛ̀tɛ fíti pɔ́ dí kĩaro.

Titunɔ yã

16 Ma sáabu kɛ̀ kũ Ludao, kũ à tò á yã kú Titu swɛ̃̀n lákũ à kú ma swɛ̃̀n
nà se. 17 À ó yã mà, a mɛ̀ɛ wã̀ à su á gwa, lákũ a pɔ yei nà. 18 Ó gbɛ̃ do kũ a
tɔ́ dàgula sɔsinɔ gbɛ̃nɔ tɛ́ ń pínki baarunnakpanaa musun o dànɛ. 19 Abire
gbɛra dɔ sɔsinɔ gbɛ̃nɔ a dà à gɛ́ kũoo kámaza zĩ kũ ótɛn kɛ kɛ. Ótɛn zĩ pì kɛ
Dikiri tɔ́bona yãimɛ kũ ania kũ ó vĩo. 20 Ó ye gbɛ̃ke ó taari e lákũ ótɛn kɛ nà
kũ gba zɔ̃kɔ̃ kũ à na ó ɔĩ yãoro. 21 Adi kɛ yã kũ à mana Dikirinɛɛn ótɛn pɛ́a
adoro, yã kũ à mana bisãsirinɔnɛmɛ se. 22 O ó gbɛ̃ndo pãnde dàńnɛ dɔ. O
a laakarii gwà a lɛ́ vĩro, o è à ania vĩ yã sĩnda pínki gũn, akũsɔ̃ a ania ɛ̀ra
à kàra tera, kũ à á náanikɛna yãi. 23 Titu dake sɔ̃, ma zĩkɛri dake kũ odì á
mana wɛtɛ lɛɛlɛn a ũ. Ó gbɛ̃ kparanɔ sɔ̃, sɔsinɔ gbɛ̃nɔ zĩ̀rinɔmɛ, mɔ́kɔ̃nɔmɛ
Kirisi tɔ́borinɔ ũ. 24 Abire yãi à mɔńnɛ kũ á yeńyĩ, de sɔsi gbɛ̃ pìnɔ gɔ̃ dɔ̃ kũ
lɛ́ kũ ótɛn gbɛ̃ á yã musu bi yãpuramɛ.

9

1 Adi kũ mà takada kɛ̃árɛ Luda gbɛ̃nɔ kɔ̃ kámaza kɛnaa pì yã musuro,
2 zaakũ má dɔ̃ kũ a nɛ̀sɛmana dà, akũ ma lɛ́ gbɛ̃̀ Masedonia gbɛ̃nɔnɛ ma pì,
Girisi gbɛ̃nɔ soru mà zaa muniyã. Á aniakɛnaa pì ń gbɛ̃nɔ mɛ̀ɛ fùtɛ dasi.
3 Akũ ma ó gbɛ̃ pìnɔ zĩ̀áwa de àgɔ̃ kú soru gũn lákũ ma ò nà, de lɛ́ kũ o gbɛ̃̀
yã pìi musu sún kɛ pãro. 4 Tó Masedonia gbɛ̃kenɔ sù kũmao, tó ò è á soru
dí manaro, wé'i ni ó kũ, kũ o á náanikɛna yãi., Oni á pɔ́ o dɔ yá? 5 Abire yãi
ma dìtɛ à mana mà o gbɛ̃ pìnɔnɛ ò domɛnɛ arɛ, ò gba kũ a gĩnakɛ a a lɛ́ sɛ̀ yã
kɛkɛ káaku, de á soru gɔ̃ mana, àgɔ̃ de nɛ̀sɛdo gba ũ, adi kɛ gba tilasinlo.

Gbadana kũ nɛ̀sɛdoo

6 Àgɔ̃ yã díkĩna dɔ̃:
Tó n tɔ̃̀ fíti, ĩni kɛ̃ fíti,
tó n tɔ̃̀ zɔ̃kɔ̃, ĩni kɛ̃ zɔ̃kɔ̃.
7 Baadi kpá lákũ à dà a swɛ̃̀ɛ gũn nà ãnsisinaa sari tilasii sari. Luda ye gbɛ̃
kũ àdi gba da kũ pɔnnaooi. 8 Luda ni fɔ̃ à tó arubarika sĩnda pínki likaái,

de gɔrɔ sĩnda pínki pɔ́ sĩnda pínki mɔ́áwa yã sĩnda pínki gũn ari à fɛ̃̀ kãáo à yã mana sĩnda pínki kɛo. 9 Lákũ à kɛ̃na Luda yãn nà ò pì:

Àdi pɔ́ fã takasidenɔnɛ,
a yãmanakɛna lakana vĩro.

10 Lákũ Luda dì pɔ́buri kpá pɔ́tɔ̃riia nà kũ pɔ́ kũ òdi bleo, ani pɔ́buri
kpááwa, à karaárɛ, de á manakɛna ɔgbɛ le à ɔ tá. 11 Ani á kɛ pɔ́denɔ ũ yã
sĩnda pínki gũn de àgɔ̃ gba da dasidasi gɔrɔ sĩnda pínki, gbɛ̃nɔ Luda sáabu
kpá gba kũ a dàńnɛ ó gãi yãi. 12 Zaakũ Luda gbɛ̃nɔ pɔ́kĩammana bɔkɔtɛn
kámaza zĩ pì tɛn kɛ adoro, ani tó Luda sáabukpana dagula manamanamɛ
dɔ. 13 Gbɛ̃nɔ ni Luda tɔ́ bo, zaakũ kámaza kũ a kɛ̀ɛ pì ni mɔńnɛ, kũ a mìi
nàtɛ Kirisi baaru nna kũ a zɛoonɛ, akũsɔ̃ a gbɛ̃kɛ kɛ̀ńnɛ kũ gbɛ̃ sĩnda pínkio
kũ nɛ̀sɛ doo. 14 Oni adua kɛárɛ kũ á yão dana ń swɛ̃̀n Luda gbɛ̃kɛ kũ à
pìsiáwa yãi. 15 À Luda sáabu kpá a gba kũ à gɛ̃̀ onala yãi.

10

Pɔlu gina kũ a zĩdao a zĩ yã musu

1 Makũ Pɔlu, ma kútɛ kɛ̀árɛ kũ Kirisi nɛ̀sɛyĩdao kũ a busɛkɛo, makũ kũ
òdi pi, tó má kú kãáo má busɛ, tó má kú kãáoro sɔ̃, madìgɔ̃ pãsĩárɛ. 2 Ma wɛ́
kɛ̀áwa, tó ma su, àsun tó màgɔ̃ pãsĩ kãáoro, zaakũ mani fɔ̃ màgɔ̃ pãsĩ kũ gbɛ̃
kũ òdi pi andunia yã mɛ́ àtɛn dowɛrɛ arɛnɔo. 3 Ó kú andunia gũmmɛ, ama
odì zɩ̃̀ ká lán andunia gbɛ̃nɔ bàro. 4 Ó gɔ̃kɛbɔnɔ bi andunia pɔ́nlo, Luda
gɔ̃kɛbɔ gbãna kũ odì zɛki gbãnanɔ gboroonɔmɛ. Odì ɛ́kɛ lɛ́kpakɔ̃ananɔ
gboroo 5 kũ yɔ̃̀gɔ̃ yã kũ àdi gíńnɛ ò Luda dɔ̃o pínki. Odì laasun sĩnda pínki
milɛ ble, de ò mì natɛ Kirisinɛ. 6 Tó a mìi nàtɛwɛrɛ mámmam, o laka kũ ò
wɛ́ tã sãyãmarisaridenɔa.
7 Adì yã gwa musumɛ. Tó gbɛ̃ a zĩda náanikɛna kũ Kirisi pɔ́n a ũ, ade gɔ̃
dɔn kũ Kirisi pɔ́n ó ũ lán a bà se. 8 Bee tó ma lɛ́ gbɛ̃̀ à kɛ̀ zɔ̃kɔ̃ doka kũ Dikiri
kpàwá yã musu, wé'i ni ma kũro, zaakũ á zĩni pɛtɛna yãimɛ, adi kɛ á lɛtɛna
yãinlo. 9 Àsun kɛ lándɔ̃ má ye mà vĩna dadaái kũ ma takadakɛ̃naao bàro.
10 Òdi pi ma takadanɔn bɛ̀ɛrɛ vĩ, akũsɔ̃ ò gbãna, ama tó ò wɛ́ sìmalɛ, àdi ń
kũ gbãnaro, ma yã dì ká pɔ́ke lɛ́iro. 11 Gbɛ̃ kũ òtɛn o lɛnɔ gɔ̃ dɔ̃ kũ lákũ ó
yãnɔ de nà takadanɔ gũn tó ó kú kãáoro, lɛn óni kɛ lɛ, tó o kɔ̃ è.
12 Dín ó ũ ò ó zĩda kɛ lɛɛlɛ kesɔ̃ ò ó zĩda lɛkɔ̃a kũ gbɛ̃ kũ òtɛni ń zĩda sáabu
kpánɔo. Tó ò ń zĩda kpàkũsũ kɔ̃o kesɔ̃ ò ń zĩda lɛ̀kɔ̃a kɔ̃o, òdigɔ̃ ɔ̃ndɔ̃ro.
13 Ókɔ̃nɔ sɔ̃, óni lɛ́ gbɛ̃ de a lɛ́laro. Óni gbɛ̃ ikokɛki kũ Luda dìtɛwɛrɛ lɛ́mmɛ,
kũ à à kà á kĩnaa se. 14 Lákũ o ka á kĩnaa nà, ótɛn vĩ ó ikokɛki lɛ́laro, zaakũ
o su kũ Kirisi baaru nnao ari á kĩnaa káaku. 15 Odì lɛ́ gbɛ̃ de a lɛ́la, ò gbɛ̃
pãndenɔ zĩ ká ó pɔlaro. Zaakũ á ludanaanikɛna tɛn kara, ó ye zĩ kũ ótɛn
kɛ á tɛ́ ɔ tá manamana ari à ká ikokɛki kũ Luda dìtɛwɛrɛ lɛ́n, 16 de ò gɛ́
ò baaru nna pì kpá bùsu kũ ò kú á arɛnɔ gũn, lɛ́gbɛ̃na kũ gbɛ̃ pãndenɔ
tàragaabanaao sari. 17 Tó gbɛ̃ ye à lɛ́ gbɛ̃, à gbɛ̃ Dikiri yã musu. 18 Adi kɛ gbɛ̃
kũ àdi a zĩda sáabu kpá mɛ́ à manaro, sé gbɛ̃ kũ Dikiri dì a sáabu kpá.

11

Pɔlu kũ zɩ̃̀ri ɛ́kɛnɔ

1 À mɛna kũmao kũ ma yɔ̃nkɔkɛo fíti. Ama átɛn mɛna kɔ̀. 2 Lákũ Luda dì
gɔ̃ba kpá nà, lɛn matɛn kpá lɛ se á yã musu. Ma á kpá Kirisia á gɔ̃ mɛ̀n do
ũ, de mà á kpãzãa lákũ nɔkpare lési bà. 3 Lákũ mlɛ̃̀ ɔ̃ndɔ̃ kɛ̀ Awaunɛ nà, à

a sȁtɛ, vĩna tɛni ma kũ kũ ani á laasun likaraárɛ lɛ se, de à á nana Kirisia
gbãsĩ sari kũ nɛ̀sɛdoo tó. 4 Tó gbɛ̃ke sù à Yesu yã kũ à bò ado kũ ó pɔ́o waazi
kɛ̀árɛ, adì sí araga. Adì nini kũ à bò ado kũ pɔ́ kũ a sìo sí, adì baaru nna
kũ à bò ado kũ pɔ́ kũ a mào ma. 5 Matɛn da má kĩana zȉri kũ a ń dítɛ zɔ̃kɔ̃
kȕnɔi yãke gũnlo. 6 Bee tó má lɛ́nnaro, má dɔ̃na vĩ. O mɔ̀árɛ á pínki súsu
yã sĩnda pínki gũn.

7 Kũ ma baaru nna kũ à bò Luda kĩnaa waazi kɛ̀árɛ pɔ́sinaáwa sari, akũ
ma a zĩda bùsa á karana yãi, ma taari kɛ̀n yá? 8 Ma sɔsi pãndenɔ gbɛ̃nɔ taki
kɛ̀, ma a bakaa lèḿma, de mà le mà zĩ kɛo á tɛ́ yãi. 9 Gɔrɔ kũ má kú kãáo,
tó pɔ́ tɛn kĩama, madì wari dɔ gbɛ̃kearo. Ó gbɛ̃ kũ ò bò Masedonia bùsunnɔ
sùmɛnɛ kũ pɔ́ kũ àtɛn kĩamao. Matɛn we mà kɛ á gbɛ̃kenɛ aso ũro, akũsɔ̃
mani we mà kɛ á gbɛ̃kenɛ aso ũro. 10 Kũ Kirisi yãpura kũ à kú ma gũnwo,
gbɛ̃ke ni kpámɛnɛ mà lɛ́ pìi gbɛ̃ Girisi bùsunlo. 11 Bɔ́yãin ma ò lɛɛ? Luda dɔ̃
kũ má yeái.

12 Yã kũ matɛn kɛ, manigɔ̃ kɛmɛ, de mà gbɛ̃ kũ òtɛni ń zĩ lɛkɔ̃a kũ ó
pɔ́onɔ zĩni zɔ̃zɔ̃ kũ ń lɛ́gbɛ̃nanɔ. 13 Gbɛ̃ bire takanɔ bi zȉri ɛ́kɛnɔmɛ! Zĩkɛri
manafikidenɔmɛ! Òdi li Kirisi zȉrinɔ ũ. 14 Yã bonsarɛnlo. Bee Setan pìi dì
li gupura malaika ũ se. 15 Zaakũ lɛmɛ, tó a zĩkɛrinɔ lì yã mana zĩkɛrinɔ ũ,
yãbonsarɛnlo. Kpɛkpɛ oni ń yãkɛnaa gbɛ̀ le.

Pɔlu warikɛna a zȉrikɛ gũn

16 Ma ɛra matɛn o dɔ, gbɛ̃ke sún ma gwa yɔ̃nkɔ ũro. Tó lɛn sɔ̃ro, àgɔ̃ ma
ditɛ lán yɔ̃nkɔ bà, de mà le mà lɛ́ gbɛ̃ fíti. 17 Yã kũ matɛn o, Dikiri mɛ́ à
ma danlo. Lɛ́ kũ matɛn gbɛ̃ ma zĩda náanikɛnaa gũn, matɛn gbɛ̃ yɔ̃nkɔkɛ
gũmmɛ. 18 Lákũ gbɛ̃nɔ tɛn lɛ́ gbɛ̃ ń zĩda yã musu dasi nà, makũ se mani
gbɛ̃. 19 Zaakũ ákɔ̃nɔ ɔ̃ndɔ̃rinɔ adì mɛna fɔ̃ kũ mìsaridenɔ kũ pɔnnao. 20 Tó
òtɛni á kɛ zɔ̀nɔ ũ, tó òtɛni á aru mi, tó òtɛni á taki kɛ, tó òtɛn deńla mɔárɛ, tó
òtɛni á sãn kɛ, adì mɛna fɔ̃. 21 Yãpuramɛ, ó busɛ kũ yã pìnɔ kɛnaao! Abire
kɛ̀mɛnɛ wé'iyã ũ! Ama pɔ́ kũ gbɛ̃ náanikɛna, àtɛni a lɛ́ gbɛ̃, má a náanikɛna
se. Matɛn abire o yɔ̃nkɔkɛ gũmmɛ. 22 Eberunɔmɛ ń ũ yá? Àkũ ma ũ se.
Isarailanɔmɛ ń ũ yá? Àkũ ma ũ se. Ibrahĩ burinɔmɛ ń ũ yá? Àkũ ma ũ se.
23 Kirisi zĩkɛrinɔmɛ ń ũ yá? Má a zĩkɛri ũ deńla. Matɛn o lán ĩade bàmɛ. Ma
zĩ kɛ̀ deńla, ma dana kpɛ́siran deńla, má a gbɛ̃na lɛ́ dɔ̃ro, ma kunna ga lɛ́i lɛ́
vĩro. 24 Yudanɔ ma gbɛ̃ kũ flȁao lɛ́ bupla mɛ̀n donsari ari gɛ̃n sɔɔro. 25 Ò ma
lɛlɛ kũ gòoo gɛ̃n aakɔ̃. Ò ma papa kũ gbɛ̀ɛo gɛ̃n do. Gó'itɛ kpàtɛ kũmao gɛ̃n
aakɔ̃, ma kɛ gɔrɔ do ísira gũn fãnantɛ̃ kũ gwãanio. 26 Ma wɛ̃tɛgɛna dasinɔ
gũn madìgɔ̃ kú karii gũn: Swa karii, kpãni wɛ́dewɛnɔ karii, Yudanɔ karii,
buri pãndenɔ karii, wɛ̃tɛ gũn karii, sɛ̀ntɛ karii, ísira karii, Yesude ɛ́kɛnɔ
karii. 27 Ma zĩ gbãna kɛ̀ kũ wãwão, ma itɛ̃ kɛ̀ a lɛ́ vĩro, nà ma dɛ, ími ma kũ,
madìgɔ̃ kun pɔ́blenaa sari gɛ̃n baaakɔ̃, má tɛ́ punsi ĩa gũn. 28 A kparanɔ
onaa baasi sɔsinɔ gbɛ̃nɔ sĩnda pínki laasun dì tɔ̃ma lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà. 29 Dí
mɛ́ ani busa, mà gí busaii? Dín oni kɛ̃ zɛ́a à gí ũmaa?

30 Tó à kȕ mà lɛ́ gbɛ̃, mani gbɛ̃ ma gbãnasarikɛ musumɛ. 31 Luda ó Dikiri
Yesu Kirisi De dɔ̃ kũ matɛn ɛ́kɛ toro. Ògɔ̃ a sáabu kpá gɔrɔ sĩnda pínki! 32 Gɔrɔ
kũ má kú Damasuku, akũ kína Areta asakpa pì ò wɛ̃tɛ pì bĩnilɛnɔ dãkpã,
de ò le à ma kũ yãi, 33 akũ ò ma bo wondoo gũn, ò ma kipa kũ bàao tãnko
gũn bĩni kpɛ, akũ ma bàa sì.

12

Pɔlu wɛ́gupu'enaa

[1] À kũ̀ tilasi mà lɛ́ gbɛ̃. Bee kũ à àre vĩro, mani lɛ́ pá wɛ́gupu'enanɔa kũ
yã kũ Dikiri mɔ̀mɛnɛnɔo sà. [2] Má gbɛ̃ke dɔ̃ Kirisi gũn, ò a sɛ̀ ò gɛ̀ɛ kãao ari
ludambɛ aakɔ̃den, a wɛ̃̀ gɛ̃ro donsarin dí. À gɛ̀ɛ kũ mɛ̀ɛon yá, mɛ̀ɛ sarin
yá, má dɔ̃ro, sé Luda. [3] Má dɔ̃ kũ ò ade pìi sɛ̀ ò gɛ̀ɛ kãao aruzennammɛ. À
gɛ̀ɛ kũ mɛ̀ɛon yá, mɛ̀ɛ sarin yá, Luda mɛ́ à dɔ̃. [4] À yã kũ àdi sí oro mà, kũ
bisãsiri ni fɔ̃ à babaro. [5] Mani lɛ́ gbɛ̃ ade yã musu, mani gbɛ̃ ma zĩda yã
musuro, sé ma gbãnasarikɛ yã. [6] Bee tó mani lɛ́ gbɛ̃, adi kɛ má yɔ̃nkɔnlo,
zaakũ yãpuran mani o. Ama mani lɛ́ gbɛ̃ro, de gbɛ̃ke sún ma ditɛ de pɔ́
kũ à èma ke yã kũ à mà ma lɛ́nlaro. [7] De màsun ĩa dã yã zɔ̃kɔ̃ kũ Luda
mɔ̀mɛnɛnɔ musuro yãi, à pɔ́ sɔ̀tɔ ma mɛ̀ɛ gũn Setan zĩ̀ri ũ, àgɔ̃ wɛ́ tãma, de
màsun ĩa dãro yãi. [8] Ma wɛ́ kɛ̀ Dikiria gɛ̃̀n aakɔ̃ yã pìi musu de à pɔ́ pì bo
ma mɛ̀n, [9] akũ à pìmɛnɛ, a gbɛ̃kɛ kũ adì kɛmɛnɛ mɔ̀ma. Gbãnasarikɛ gũnn
a gbãna papana dì bon. Abire yãi mani lɛ́ gbɛ̃ kũ pɔnnao ma gbãnasarikɛ
musu, de Kirisi gbãna gɔ̃ kú ma gũn. [10] Abire yã mɛ́ à tò madì pɔnna kɛ kũ
gbãnasarikɛo kũ wé'idammanaao kũ wario kũ takasio kũ wɛ́tãmmanaao
Kirisi yãi, zaakũ gɔrɔ kũ gbãna kĩ̀aman madìgɔ̃ gbãna.

Kɔrintidenɔ yã Pɔlu kũna gbãna

[11] Ma yɔ̃nkɔyã kɛ̀, ákɔ̃nɔ mɛ́ a ma dan. Ákɔ̃nɔmɛ à de yã à ma sáabu
kpá. Bee tó má kun pɔ́ke ũro, má kĩana zĩ̀ri kũ a ń dítɛ zɔ̃kɔ̃ɔ kũ̀nɔi yãke
gũnlo. [12] Ma a kunna zĩ̀ri ũ mɔ̀árɛ kũ mɛnao manamana sèedakɛnanɔ kũ
yãbonsarɛnɔ kũ daboyãnɔ gũn. [13] Bɔ́ mɛ́ à á kĩa sɔsinɔ gbɛ̃ kparanɔaa? Ke
kũ mádi gɔ̃ á gbɛ̃kenɛ aso ũro yãii? À sùru kɛ kũmao kũ taari dio! [14] Tera
sà ma soru kɛ̀ mà su á kĩnaa a gɛ̃̀n aakɔ̃deo, akũsɔ̃ mani gɔ̃ á gbɛ̃kenɛ aso
ũro. Ákɔ̃nɔ matɛni á wɛtɛ, adi kɛ á pɔ́nɔn matɛn wɛtɛro. Zaakũ denɔ mɛ́ òdi
aruzɛkɛ ditɛ ń nɛ́nɔnɛ, adi kɛ nɛ́nɔ mɛ́ òdi ditɛńnɛro. [15] Mani fɔ̃ mà pɔ́ kũ
má vĩ deárɛ pínki, mà a zĩda kpááwa kũ pɔnnao. Tó ma yenaái tɛn kara, á
yenamai ni lagon yá? [16] Bee kũ a we kũ mádi gɔ̃árɛ aso ũro, gbɛ̃nɔ dì pi,
wɛ́zɛ̃rin ma ũ, ma pɔ́ sìáwa kũ ɔ̃ndɔ̃o. [17] Ma á blé gbɛ̃ kũ ma ń zĩáwanɔ ke
gãi yá? [18] Ma kútɛ kɛ̀ Titunɛ à gɛ́ á kĩnaa, akũ ma ó gbɛ̃ndo dànɛ. Titu á blén
yá? Ó nɛ̀sɛ dokɔ̃nɔnloo? Ó ágba dokɔ̃nɔnloo?

[19] Átɛn da yã ótɛn boki wɛtɛn yá? Lɛnlo! Ótɛn yã o kũ Luda dɔ̃naao
kunna Kirisi gũmmɛ. Ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, ma abire òárɛ pínki á zĩni pɛtɛna
yãimɛ. [20] Vĩna tɛni ma kũ kũ tó ma su á kĩnaa, mani á le lákũ má ye nàro,
akũsɔ̃ áni ma e lákũ á ye nàro. Matɛn vĩna kɛ fìtiinɛ kũ nɛ̀sɛgɔ̃baao kũ pɔfɛ̃o
kũ ania pãsĩo kũ kɔ̃yakanaao kũ kɔ̃pinaao kũ ĩadãnaao kũ zukakanaao.
[21] Vĩna tɛni ma kũ kũ tó ma ɛra ma su á kĩnaa, ma Luda ni tó wé'i ma kũ á
arɛ. Gbɛ̃ kũ ò durunna kɛ̀ yã, ò gbãsĩ kɛ̀, ò pãpã kɛ̀, ò wé'isariyã kɛ̀nɔ, tó odi
nɛ̀sɛ litɛ ò mìi kɛ̃̀ yã pìnɔaro, mani pɔsira kɛ kũńwo.

13

Lɛ́dammana kpɛkpɛ

[1] Ma suna á gwa gɛ̃̀n aakɔ̃den dí. Òdi yã pínki yãpura ma sèedade gbɛ̃nɔn
pla ke gbɛ̃nɔn aakɔ̃ lɛ́i. [2] Ma gĩnakɛ ma lɛ́ dà gbɛ̃ kũ ò durunna kɛ̀nɔa yã kũ
gbɛ̃ kparanɔ dɔ ma suna á kĩnaa gɛ̃̀n pladeo, tera ma ɛra matɛn lɛ́ dańma
dɔ bee kũ má kú kããoro, tó ma ɛra ma su dɔ, mani ń gbɛ̃ ke tóro yoo!

3 Átɛn sèeda wɛtɛ kũ Kirisi tɛn yã o ma gãin yá? Tɔ̀! Adi kɛ Kirisi gbãna
sarinlo, à gbãna á tɛ́. 4 Bee kũ à gà lía gbãnasarikɛ gũn, à kun tera kũ Luda
gbãnaomɛ. Lɛmɛ kunna a gũn ó kú kũ gbãnasarikɛo lɛ se, ama ónigɔ̃ kú
kãao á tɛ́ kũ Luda gbãnao.
5 À á zĩda tàasi ká à gwa, tó á kú Yesu Kirisi náanikɛnaa gũn. À kɛkɛ à á
zĩda gwa. Á dɔ̃ kũ Kirisi kú á gũnloo? Tó lɛnlo, a funamɛ. 6 Má dɔ̃ kũ áni e
ódi fuaro. 7 Ótɛn wɛ́ kɛ Ludaa de àsun yã vãni ke kɛro. Adi kɛ de gbɛ̃nɔ ó zĩ
sáabu kpá yãinlo, de à a mana kɛ yãimɛ, bee tó òtɛni ó gwa gbɛ̃ funanɔ ũ.
8 Óni fɔ̃ ò bo yãpura kpɛro, sé ò zɛ́o. 9 Tó ó gbãna vĩro, akũsɔ̃ á gbãna, ó pɔ
dìgɔ̃ nnamɛ. Odì adua kɛárɛ de à kɛkɛ à bo mana. 10 Ma yã birenɔ kɛ̃árɛ kũ
má kú kãáoro, de tó ma su, màsun kɛárɛ pãsĩ kũ doka kũ Dikiri kpàmaoro.
À kpàma á zĩnipɛtɛna yãimɛ, adi kɛ á lɛtɛna yãinlo.
11 Tɔ̀, ma gbɛ̃nɔ, à pɔnna kɛ. À yã kɛkɛ à bo mana. À ma lɛ́damma ma. À
lɛ́dokɔ̃nɔ kɛ àgɔ̃ nna kũ kɔ̃o, Luda yenyĩde aafiade gɔ̃ kú kãáo. 12 À fɔ kpákɔ̃a
kũ Luda gbɛ̃nɔ lɛ́pɛmmanaao. Luda gbɛ̃nɔ fɔ kpàáwa ń pínki. 13 Dikiri Yesu
Kirisi gbɛ̃kɛ kɛárɛ, Luda gɔ̃ yeái, kɔ̃gbɛ̃kɛna gɔ̃ kú á tɛ́ kũ Luda Ninio á pínki.

GALATIANƆ

Baaru nna pãnde kunlo

1-2 Makũ Pɔlu Luda zȉri kũ ma Yesude dake kũ ó lɛɛlɛnɔ pínki, ókɔ̃nɔ mɛ́
o takada dí kɛ̃̀ sɔsi gbɛ̃ kũ ò kú Galatia bùsu gũnnɔnɛ.*fZĩr 16:6* Ma kunna
zȉri ũ dí bo gbɛ̃nɔ kĩnaa ke bisãsiri gãiro, Yesu Kirisi kũ De Luda kũ à a fùtɛ
bona ganwo mɛ́ à ma zĩ. 3 Ó De Luda kũ Dikiri Yesu Kirisio gbɛ̃kɛ kɛárɛ, à
á gba aafia. 4 Kirisi gì a wɛ̃̀ndiii ó De Luda pɔyenyĩnaaa, à ó durunna kɛ̃̀wá
de à ó bo andunia tera vãni dín. 5 Luda mɛ́ à gakuri vĩ gɔrɔ sĩnda pínki!
Aami.
6 Kũ átɛn kpɛ li Luda kũ à á sísi a gbɛ̃kɛ gũnnɛ likalika lán dí bà, à arɛ dɔ̀ zɛ́
pãndea, yã pìi bò ma sarɛ manamana. 7 Baaru nna pãnde ke kunlo. Gbɛ̃
kũ ò ye ò Kirisi baaruu pì litɛnɔ tɛni á likaramɛ. 8 Bee tó ókɔ̃nɔ ke malaika
kũ à bò ludambɛ baaru nna kũ adi kɔ̃ sɛ́ kũ a kũ o òárɛoro waazi kɛ̀árɛ,
Luda láari boa. 9 O òárɛ yã akũsɔ̃ matɛn oárɛ dɔ, tó gbɛ̃ke baaru nna kũ adi
kɔ̃ sɛ́ kũ a kũ a màaoro waazi kɛ̀árɛ, Luda láari boa.
10 Matɛn sáabu wɛtɛ bisãsirian yá, ke Luda? Matɛn wɛtɛ ma yã ká
bisãsirigun yá? Tó bisãsirin má ye à káńgu ari tera, de Kirisi zɔ̀bleriin
ma ũro.

Yesu Pɔlu sɛna a zȉri ũ

11 Ma gbɛ̃nɔ, má ye à dɔ̃ kũ baaru nna kũ madì kpáárɛ dí bo bisãsiri
kĩnaaro. 12 Mádi ma bisãsiri kĩnaaro, gbɛ̃ke mɛ́ à dàmɛnɛro, Yesu Kirisi mɛ́
à bò à sùomɛnɛ.
13 A mà lákũ má kun nà yã Yudanɔ donyĩzɛn. Ma Luda sɔsi gbɛ̃nɔ wɛ́
tȁ pãsĩpãsĩ, ma wɛ̀tɛ mà ń kakatɛ.*fZĩr 8:3* 14 Ma Yudanɔ donyĩzɛ pì yã kũ̀
ɔplapla de ma sáranɔla dasi, ma kokari deńla ó dizinɔ futɛokarayã pìi gũn.
15 Ama Luda ma ditɛ a pɔ́ ũ zaa ma da gbɛrɛn. Kũ ma sísina a gbɛ̃kɛ gũn
gɔrɔ kàmɛ, 16 akũ à a Nɛ́ gbàrɛma,*fZĩr 9:3-6* de mà a baaru nna kpá buri
pãndenɔnɛ. Mádi gɛ́ dada gbɛ̃ke kiaro, 17 mádi gɛ́ Yurusalɛmu gbɛ̃ kũ ò kun
zȉrinɔ ũ ma ãnɔ kĩnaaro, ma gɛ Larubunɔ bùsun gɔ̃̀nɔmɛ, akũ ma ɛra ma su
Damasuku.
18 Wɛ̃̀ aakɔ̃ gbɛran ma gɛ Yurusalɛmu, de ò kɔ̃ dɔ̃ kũ Pitao, akũ ma kɛ
kãao gɔrɔ gɛ̃ro.*fZĩr 9:26-30* 19 Mádi zȉri pãnde ero, séde Dikiri dakũna
Yamisi. 20 Yã kũ ma kɛ̃̀árɛ pìi, ma sì kũ Ludao kũ adi kɛ ɛ́kɛn ma tòro.
21 Abire gbɛra ma gɛ Siria bùsun kũ Silisia bùsuuo. 22 Gɔrɔ birea Kirisi sɔsi
gbɛ̃ kũ ò kú Yudeanɔ dí wɛ́ simalɛro, 23 ama ò mà ò pì, gbɛ̃ kũ àtɛni ń wɛ́ tã
yã mɛ́ àtɛn donyĩzɛ kũ à wɛ̀tɛ à kakatɛ pì waazi kɛ tera sà, 24 akũ ò Luda tɔ́
bò ma yã musu.

2

Pɔlu kɔ̃yãmana kũ zȉri kparanɔ

1 Wɛ̃̀ kuri awɛɛsiikɔ̃ gbɛra ma ɛra ma gɛ Yurusalɛmu kũ Baanabao.*fZĩr
15:2-4* Ma Titu sɛ̀, à gɛ̀ɛ kũoo se. 2 Ma gɛ gwe, kũ Luda mɛ́ à bò à sùma à pì
mà gɛ́ yãimɛ. Akũ ma baaru nna kũ madì kpá buri pãndenɔnɛ bɔ̀kɔtɛ gbɛ̃
kũ ò de gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũnɔnɛ ńtɛ̃nɛ, de zĩ kũ ma kɛ̀ kũ a kũ matɛn kɛo sún kɛ pãro.
3 Titu kũ ó lɛɛlɛ, bee kũ a Girikikɛnaao, odi gã naa à tɔ̃̀ zɔ̃ro. 4 Yã pìi fùtɛ
Yesude ɛ́kɛ kũ ò gɛ̃̀wái kpãninɔ musumɛ. Ò gɛ̃̀wái de ò ó zĩdadekɛna Kirisi

Yesu gũn asiri gwa ò ó da zɔ̀blemmɛ, 5 akũ odì we ò mì nàtɛńnɛro bee fíti,
de à le àgɔ̃ baaru nna pì yãpura kũna yãi. 6 Gbɛ̃ kũ òtɛni ń gwa gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃
ũnɔ dí yãke karamɛnɛro. Lákũ ò de nà dí kɛmɛnɛ yãke ũro, zaakũ Luda dì
gbɛ̃ke wɛ́ gwaro. 7 Ò è Luda baaru nna kpana buri pãndenɔnɛɛ nàmɛnɛ
ma ɔĩ, lákũ à a kpana Yudanɔnɛɛ nà Pitanɛ a ɔĩ nà. 8 Zaakũ lákũ Luda zĩ
kɛ̀ Pita gãi nà a kunna zɪ̃̀ri ũ yã musu Yudanɔ tɛ́, lɛn à zĩ kɛ̀ ma gãi buri
pãndenɔ tɛ́ lɛ. 9 Yamisi kũ Pitao kũ Yuhana kũ òtɛni ń gwa sɔsi gbɛ̀gba ũnɔ
gba kũ Luda dàmɛnɛɛ dɔ̃̀, akũ ò ɔ kpàwá, ókɔ̃nɔ kũ Baanabao kɔ̃gbɛ̃kɛ sèeda
ũ. Ò sì ò gɛ́ buri pãndenɔ kĩnaa, mɔ́kɔ̃nɔ sɔ̃, Yudanɔ kĩnaa. 10 Yã kũ ò yein
dí, ń takasidenɔ yã gɔ̃ dɔógu. Gɔrɔ birea sɔ̃ ó mɛ̀ɛ wã̀ kũ a kɛnaao kɔ̀.

Yesu náanikɛna mɛ́ àdi ó sura ba

11 Kũ Pita sù Antiɔku, ma ginɛ tɛ̃tɛ̃ntɛ̃, kũ à zã̀ yãa yãi. 12 Zaakũ ari
Yamisi zɪ̃̀rinɔ gɔ̃ gɛ́ ká, àdi pɔ́ ble kũ buri pãndenɔomɛ. Kũ ò kà, akũ à
bòru kũ kpɛo à kɛ̃̀ḿma, kũ àtɛn vĩna kɛ Yuda kũ ò zɛ̀ kũ tɔ̃̀zɔ̃na yãonɔnɛ
yãi. 13 Yuda kparanɔ nàa manafikikɛnaa pìi gũn. Bee Baanaba se ò a gà ò
nàḿma. 14 Kũ ma è ò baaru nna yãpura kũna a zɛ́aro, ma ò Pitanɛ ń pínki
wára: Mɔkɔ̃n Yuda ina ń kun lán buri pãnde bà, adi kɛ lán Yuda bànlo. À
kɛ̀ dera ndì gã na buri pãndenɔa, de ògɔ̃ Yudanɔ yã kũnaa?

15 Yudanɔn ó ũ inaa gũn, buri pãnde durunnakɛrinɔn ó ũro. 16 Ama
ó dɔ̃ kũ gbɛ̃ke dì bo mana doka pì kɛna yãiro, séde Yesu Kirisi náanikɛna
ado.*fRom 3:20, 22* Bee ókɔ̃nɔ, o Kirisi Yesu náani kɛ̀, de ò le ò bo mana ó
Kirisi náanikɛnaa pì yãimɛ, adi kɛ doka pì kɛna yãinlo, zaakũ gbɛ̃ke dì bo
mana dokakũna yãiro.*fZab 143:2* 17 Gɔrɔ kũ ótɛn wɛtɛ ò bo mana Kirisi
gũn, tó o è durunnakɛrinɔn ó ũ se, abire pì Kirisi tɛn durunna gba zɛ́n
yá? Oi! 18 Tó ma ɛra matɛn doka kũ ma gbòro kɛkɛ, doka pì taariden ma
ũ gwe. 19 Zaakũ ma gɔ̃ gɛ̀ ũ doka pìi musu, akũ ma kpɛ lìnɛ, de màgɔ̃ kun
Luda pɔ́ ũ yãi. Ma ga lía kũ Kirisio. 20 Makũ mɛ́ má kun doro, Kirisi mɛ́
à kú ma gũn. Tera sà ma bisãsirikɛnaa gũn má kú Luda Nɛ́ kũ à yemai à
gì a wɛ̃̀ndiii ma yãi náanikɛnaa gũmmɛ. 21 Matɛn Luda gbɛ̃kɛ da pãro. Tó
gbɛ̃ dì bo mana doka pì yãimɛ, de Kirisi gà pãmɛ.

3

Musa doka kũ ludanaanikɛnaao

1 Ákɔ̃nɔ Galatia yɔ̃nkɔnɔ! Ò pɔ́ dàáwan yá? O Yesu Kirisi gana lía mɔ̀árɛ a
è sãnsãn. 2 Má ye mà yã mɛ̀n do gbɛkaáwa. A Luda Nini lè dokakũna yãin
yá, ke yã kũ a mà̀a pì náanikɛna yãimɛ? 3 À kɛ̀ dera a gɔ̃ yɔ̃nkɔnɔ ũ lán dí
bàa? A naa kũ Luda Nini gbãnao, akũ átɛn láka kũ á zĩda gbãnao yá? 4 Á
wari zɔ̃kɔ̃ɔ kɛ̀ pãn yá? Oi, adi kɛ pãro. 5 Luda a Nini kpàáwa, à daboyãnɔ
kɛ̀ á tɛ́ á dokakũna yãin yá, ke yã kũ a mà̀a pì náanikɛna yãimɛ?

6 À gwa Ibrahĩa. À Luda náani kɛ̀, akũ Luda tò yã bò kãao nna a náani
kũ à kɛ̀ yãi.*fNaa 15:6, Rom 4:3* 7 Àgɔ̃ dɔ̃ kũ gbɛ̃ kũ òtɛn Luda náani kɛnɔ
mɛ́ ò Ibrahĩ burinɔ ũ.*fRom 4:16* 8 Luda yã takada gĩnakɛ à a baaruu
kpà Ibrahĩnɛ à pì, Luda ni arubarika da buri sĩnda pínkigu a gãi,*fNaa
12:3* zaakũ Luda yã takada pì gĩnakɛ à dɔ̃ kũ Luda ni tó yã bo nna kũ
buri pãndenɔ a náani kũ oni kɛ yãi. 9 Lɛn Luda dì arubarika da gbɛ̃ kũ
òtɛni a náani kɛnɔgu lɛ, lákũ à kɛ̀ a náanikɛri Ibrahĩnɛ nà. 10 Gbɛ̃ kũ à zɛ̀ kũ
dokakũnaao gɔ̃̀ láari pɔ́ ũmɛ, zaakũ à kɛ̃na Luda yãn ò pì, gbɛ̃ kũ òdigɔ̃ yã

kũ ò kú doka takada gũnnɔ kũna pínki a zɛ́aro bi láari pɔ́mɛ. 11 Ó dɔ̃ sãnsãn
kũ Luda dì tó yã bò kũńwo nna dokakũna yãiro, zaakũ ò pì, gbɛ̃ kũ Luda
tò yã bò kãao nna a náani kũ àtɛn kɛ yãi mɛ́ anigɔ̃ kun. 12 Doka dí kɔ̃ le kũ
ludanaanikɛnaaoro, zaakũ ò pì, gbɛ̃ kũ à yã pìi kɛ̀ɛ, ade ni wɛ̃̀ndi le a gũn.
13 Kirisi gɔ̃̀ láari pɔ́ ũ ó gɛ̃nɛ ũ, à ó bó doka láari gũn, zaakũ à kɛ̃na Luda yãn
ò pì, gbɛ̃ kũ ò lòko lía bi láari pɔ́mɛ. 14 Abire kɛ̀ lɛ de arubarika kũ Luda dà
Ibrahĩgu le à gɔ̃ buri pãndenɔnɛ Kirisi Yesu gãimɛ, de ò Nini kũ Luda a lɛ́
sɛ̀ le a náanikɛna yãi.

Musa doka kũ Luda lɛ́sɛnaao

15 Ma gbɛ̃nɔ, bisãsiri yãkɛna takan matɛn oárɛ. Tó gbɛ̃ lɛ́gbɛɛ dìtɛ, akũsɔ̃
à sèedadenɔ vĩ, oni fɔ̃ ò gbororo, oni fɔ̃ ò yãke karanlo. 16 Lɛn Luda lɛ́ sɛ̀
Ibrahĩnɛ lɛ kũ a burio.*fNaa 12:7* Luda yã takada dí pi kũ a burinɔ lákũ
parin à tɛ́ḿma bàro, à pì kũ a buriomɛ. Gbɛ̃ mɛ̀n don à tɛ́a, àkũmɛ Kirisi
ũ. 17 Yã kũ má ye mà on dí: Luda gĩnakɛ à lɛ́ sɛ̀nɛ yã à pì a bàka nigɔ̃ kú
kãao. Wɛ̃̀ wàa pla kũ mɛ̀n baraakurio gbɛran doka sù.*fBon 12:40* Doka
pì ni fɔ̃ à lɛ́sɛnaa pìi gbororo, ani fɔ̃ à a kɛ pãro. 18 Tó òdi Luda arubarika
le dokakũnaa gũn, de adi bo a lɛ́sɛnaa gũn doro. Ama Luda gbɛ̃kɛ kɛ̀
Ibrahĩnɛ, kũ à a lɛ́ sɛ̀nɛ yãimɛ.*fRom 4:14* 19 Bɔ́yãi à doka dìtɛi dɔɔ? À
doka kàra ari Ibrahĩ buri kũ Luda lɛ́ sɛ̀ a yã musu gɔ̃ sumɛ, de gbɛ̃nɔ le ò
dɔ̃ kũ ò de taaridenɔ ũ Luda kĩnaa yãi. Luda a doka pìi kpà malaikanɔa,
ò nà yãkɛkɛriinɛ a ɔĩ, à ditɛ gbɛ̃nɔnɛ. 20 Luda lɛ́sɛna sɔ̃, a yãmɛ ado, a bàka
kú kũ yãkɛkɛriioro.

21 Tɔ̀, doka pìi bò Luda lɛ́sɛna kpɛn yá? Lɛnlo! Tó doka kũ àdi wɛ̃̀ndi
kpáḿma kun yã, de o bo mana doka pì yãi. 22 À kɛ̃na Luda yãn ò pì,
durunna gbɛ̃ sĩnda pínki kà kpɛ́n, de arubarika kũ Luda a lɛ́ sɛɛ pì le à gɔ̃
Yesu Kirisi náanikɛrinɔ pɔ́ ũ a náani kũ òtɛn kɛ pì yãi.

23 Zaade Yesunaanikɛna dí suro, doka ó ká kpɛ́n, à ó kũna purusunanɔ
ũ ari Yesunaanikɛna kũ àtɛn su gɛ̀ɛ à bòo gupuraa. 24 Lɛn doka pì de
ó gwàri ũ lɛ yã ari Kirisi gɔ̃ su, de ò bo mana a náanikɛna yãi. 25 Lákũ
Yesunaanikɛnaa sù nà sà, o bo ó gwàri yãn.

26 Kunna Kirisi Yesu gũn á de Luda nɛ́nɔ ũ á pínki a náani kũ átɛn kɛ yãi,
27 zaakũ ákɔ̃nɔ kũ a da'itɛ kɛ̀ Kirisi pɔ́ ũnɔ, a Kirisi dàa sɛ̀tɛ. 28 Yudanɔ kũ
buri pãndenɔ, zɔ̀nɔ kũ zĩdadenɔ, gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔn donadona kɔ̃nɛro,
zaakũ á pínki pɔ́ dokɔ̃nɔn á ũ kunna Kirisi Yesu gũn. 29 Tó á de Kirisi pɔ́
ũ, á de Ibrahĩ burinɔ ũmɛ, akũsɔ̃ á de arubarika kũ Luda a lɛ́ sɛ̀nɛɛ blèrinɔ
ũ.*fRom 4:13*

4

1 Matɛn oárɛ, gɔrɔ kũ túbibleri de nɛ́ ũ, bee tó a de aruzɛkɛnɔn de a pɔ́ ũ
pínki, à de zɔ̀laro. 2 Àdi mì natɛ gwàrinɔnɛ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ ari gɔrɔ kũ a de
dìtɛa. 3 Lɛn ókɔ̃nɔ se, gɔrɔ kũ ódi kàsara kũro, odì zɔ̀ ble andunia pɔ́ kũ òdi
mì natɛńnɛnɔnɛ.*fGal 4:9, Kɔl 2:8, 20* 4 Kũ gɔrɔ kũ Luda dìtɛ kà, à a Nɛ́ zɩ̀, ò
a ì bisãsiri ina ũ Musa doka gũn, 5 de à ókɔ̃nɔ kũ ótɛn zɔ̀ ble Musa dokanɛnɔ
bo, ò gɔ̃ a nɛ́nɔ ũ. 6 Luda a Nɛ́ Nini dà ó swɛ̃ɛ gũn, kũ ó de a nɛ́nɔ ũ yãi. Nini
pìi dì wiki lɛ́ à pi: Baa, ma De! 7 Abire yãi zɔ̀ɔmɛ n ũ doro, nɛ́mɛ n ũ. Lákũ
Luda nɛ́mɛ n ũ nà, à n kɛ a túbibleri ũmɛ.*fRom 8:15-17*

Pɔlu bídikɛna Galatianɔ yãa

8 Gɔrɔ kũ á Luda dɔ̃ro, adì do pɔ́ kũ ò de Luda ũronɔi.*f1Kɔ 8:4-6* 9 Lákũ
á Luda dɔ̃ nà tera sà, atɛ̃nsa kũ Luda á dɔ̃, bɔ́yãi a ɛra átɛn arɛ dɔ pɔ́ gina

futa gbãnasari pìnɔa dɔɔ? Bɔ́yãin a ɛra á ye à dońyĩ dɔɔ? 10 Adì gɔrɔ kenɔ
kũ mɔ kenɔ kũ dikpɛ kenɔ kũ wɛ̃̀ kenɔ tɛ̃̀ bo.*fRom 14:5, Kɔl 2:16* 11 Vĩna
ma kũ á yã musu. Ase zĩ pãn ma kɛ̀ á tɛ́ yá?
12 Ma gbɛ̃nɔ, ma wɛ́ kɛ̀áwa, à gɔ̃ lán ma bà, zaakũ ma gɔ̃ lán á bà. Ádi taari
kɛmɛnɛ yãro. 13 Á dɔ̃ kũ gyãkɛnaa gũnn ma baaru nna kpàárɛ káaku. 14 Bee
kũ ma gyãkɛna kɛ̀árɛ yɔ̃ogwana ũ, ádi ma gya boro ádi lɛ́'i kúmaro, a ma
si lán Luda malaika kesɔ̃ Kirisi Yesu bàmɛ. 15 Arubarika kũ átɛn kɛmɛnɛ
yã kɛ̀ deraa? Mani fɔ̃ mà o á yã musu mà pi, tó ani sí kɛ yã, de a á wɛ́
bòbo a kpàma. 16 Kũ ma yãpura òárɛ yãin ma gɔ̃ á zãnguri ũ sà yá? 17 Gbɛ̃
kũ̀nɔ mɛ̀ɛ wã̀ kũ á yão, ama a mana yãinlo. Ò ye à kɛ̃wámɛ, de à nańma.
18 Mɛ̀wãna kũ gbɛ̃ yão a mana yãi mɛ́ à nna. Ma mɛ̀ɛ wã̀ kũ á yão gɔrɔ sĩnda
pínkimɛ, adi kɛ gɔrɔ kũ má kú kãáo adonlo. 19 Ma nɛ́ yenyĩdenɔ, matɛni á
ina wãwã kɛ dɔ ari Kirisi gɔ̃ sà da á gũn. 20 Má ye màgɔ̃ kú kãáo tera, de
mà a yã'ona litɛ, zaakũ ma bídi kɛ̀ á yãamɛ.

Hazara kũ Sarao

21 À omɛnɛ, ákɔ̃nɔ kũ á ye doka iko vĩáwanɔ, ádi yã kũ à kɛ̃na Musa
doka takada gũn maroo? 22 Ò pì Ibrahĩ nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ ì gbɛ̃nɔn pla. À a do
ì kũ zɔ̀ɔmɛ,*fNaa 16:15* akũ à a do ì kũ zĩdadeo.*fNaa 21:1-2* 23 Zɔ̀ɔ pì
nɛ́ ì bisãsirikɛnaa gũmmɛ, akũ zĩdade a pɔ́ ì Luda lɛ́sɛna yãi.*fRom 9:7-8*
24 Nɔgbɛ̃ pìnɔ yã dewɛrɛ yáasi taka ũ, Luda bàka kunna kũńwo yã lɛu pla
ũ. A do bò Sinai kpi kĩnaamɛ, àdi zɔ̀kɛna ińnɛ. Àkũ mɛ́ à Hazara ũ. 25 À de
Sinai kpi kũ à kú Larubunɔ bùsun yáasi taka ũ. Yurusalɛmu tera de a ũ dɔ,
zaakũ àtɛn zɔ̀ ble kũ a gbɛ̃nɔ ń pínkimɛ. 26 Yurusalɛmu kũ à kú musumɛ
zĩdade ũ. Àkũmɛ ó da ũ. 27 Zaakũ à kɛ̃na Luda yãn ò pì:

Ǹ pɔnna kɛ, mɔkɔ̃n para kũ ńdi nɛ́ iro!
Ǹ ayuwii kɛ, mɔkɔ̃n kũ ńdi nɔ̀wãwã kɛro!
Zaakũ mɔkɔ̃n kũ n zã pã kpànyĩ,
n nɛ́ dasi de nɔgbɛ̃ kũ a zã arɛ dɔ̀a pɔ́la.

28 Ákɔ̃nɔ sɔ̃ ma gbɛ̃nɔ, Luda lɛ́sɛna nɛ́nɔn á ũ lán Isaaku bà. 29 Nɛ́ kũ ò a ì
bisãsirikɛnaa gũn wari dɔ̀ nɛ́ kũ ò a ì kũ Luda Nini gbãnaooa. Lɛn à de
lɛ kũ a terao. 30 À kɛ̃na Luda yãn deramɛɛ? Ò pì: Ǹ pɛ́ zɔ̀ɔ pìia kũ a nɛ́o,
zaakũ zɔ̀ nɛ́ ni túbi ble kũ zĩdade nɛ́oro.*fNaa 21:10* 31 Abire yãi ma gbɛ̃nɔ,
zɔ̀ nɛ́nɔn ó ũro, zĩdade nɛ́nɔn ó ũ.

5

Gɔ̃na zĩdadenɔ ũ Kirisi gũn

1 Gɔ̃na zĩdadenɔ ũ yãin Kirisi ó bói. À zɛo gíngin, àsun tó ò ɛra ò bà káárɛ
á yĩn zɔ̀nɔ ũ doro.
2 Makũ Pɔlu matɛn oárɛ, tó a tò ò tɔ̃̀ɔ zɔ̃̀árɛ, Kirisi ni karana kɛárɛro. 3 Ma
ɛra ma ò, ma karaárɛ, gbɛ̃ kũ à tò ò tɔ̃̀ɔ zɔ̃̀arɛ, séto à mì natɛ Musa dokanɛ
pínki. 4 Ákɔ̃nɔ kũ átɛn wɛtɛ à bo mana doka gũnnɔ, a á zĩda kɛ̃̀ Kirisia, a kɛ̃
Luda gbɛ̃kɛa. 5 Yesu náanikɛnaa gũn ó bona mana tãmaa vĩ, ó wɛ́ dɔi kũ
a Nini gbãnao. 6 Kirisi Yesu gũn tɔ̃̀zɔ̃na ke tɔ̃̀zɔ̃nasari yãke vĩro, séde Yesu
náanikɛna kũ àdi yenyĩ ińnɛ.
7 Átɛn gɛ́ arɛ yã manamana. Dí mɛ́ à tɛna yãpurai zɛ́ zɔ̃̀árɛɛ? 8 Yã kũ a a
zɛ́ lè dí bo Luda kũ à á sísi à á sɛ́ kĩnaaro. 9 Lùbɛnɛ fítinna dì flawadɛna futɛ
pínki.*f1Kɔ 5:6* 10 Má á náani vĩ Dikiri gũn, kũ áni nɛ̀sɛ pãnde daro. Gbɛ̃ kũ

àtɛni á likara sɔ̃, ani a zĩ gbɛ̀ le, bee dímɛ. 11 Makũ sɔ̃ ma gbɛ̃nɔ, tó tɔ̀zɔ̃na
waazin matɛn kɛ ari gbãra, bɔ́yãi òtɛni ma wɛ́ tãi dɔɔ? Tó lɛmɛ, de Kirisi
gana lía yã ni ũ gbɛ̃kearo. 12 Gbɛ̃ kũ òtɛni á likara kũ tɔ̀zɔ̃na yãonɔ gɛ́ ò ń
zĩda fɛ̀rɛ kɛ se.
13 Ákɔ̃nɔ sɔ̃ ma gbɛ̃nɔ, Luda á sísi à gɔ̃ zĩdadenɔ ũmɛ, ama àsun tó á
gɔ̃na zĩdadenɔ ũ pì gɔ̃árɛ pɔyeinakɛna zɛ́ ũro. Àgɔ̃ mì natɛkɔ̃nɛ kũ yenyĩo,
14 zaakũ yã mɛ̀n do díkĩnamɛ Musa doka sĩnda pínki mì ũ: Ǹgɔ̃ ye n gbɛ̃dakei
lán n zĩda wɛ̃̀ndii bà. 15 Tó átɛn saka tɔ̃tɔ̃kɔ̃a átɛn kɔ̃ sóso, à laakari kɛ
kɔ̃kakatɛnaai.

Luda Nini donnɛna arɛ

16 Matɛn oárɛ, à tó Luda Nini doárɛ arɛ, á bisãsirikɛ pɔyeina ni láka. 17 Á
bisãsirikɛ pɔyeinaa dì kɔ̃ sɛ́ kũ Luda Nini pɔ́oro, akũsɔ̃ Luda Nini pɔyeinaa
dì kɔ̃ sɛ́ kũ á bisãsirikɛ pɔ́oro. Òdi gíkɔ̃imɛ, abire yãi adì fɔ̃ à yã kũ á yei
kɛro.*fRom 7:15-23* 18 Tó Luda Nini tɛn doárɛ arɛ, doka iko vĩáwaro.
19 Ó ó bisãsirikɛ dànɔ dɔ̃ sãnsãn: Pãpãkɛnaa, gbãsĩkɛnaa, wé'isariyã,
20 tãnagbagbanaa, gãwãkɛnaa, zãngu, fìtii, nɛ̀sɛgɔ̃baa, nɛ̀sɛwãnaa, den-
lawɛtɛnaa, kɛ̃kɛ̃kɔ̃anaa, kɔ̃kpaatɛtɛnaa, 21 kɛna kũ kɔ̃o ĩni, wɛ̃dɛnaa, fàai
pãpã bona kũ yã bire takanɔ. Ma a lɛ́ dàáwa lákũ ma dàáwa nà yã, yã bire
taka kɛ̀rinɔ ni kpata kũ à bò Luda kĩnaa lero.
22 Luda Nini sɔ̃, àdi yenyĩ ińnɛ kũ pɔnnao kũ aafiaao kũ mɛnao kũ gbɛ̃kɛo
kũ manakɛnaao kũ náanio 23 kũ busɛkɛnaao kũ zĩdakũnadɔ̃naao. Doka ke
dì gí yã birenɔ takairo. 24 Gbɛ̃ kũ ò de Kirisi Yesu pɔ́ ũnɔ ń bisãsirikɛ dàa
pà lía kũ a pɔ́nidɛnanɔ kũ a pɔyeinanɔ lɛɛlɛ. 25 Lákũ ó kú Luda Nini gãi nà,
ò a dɔ̀rɔ sɛ́. 26 Òsungɔ̃ yɔ̃̀gɔ̃ vĩro, òsun kɔ̃ dɔkɔ̃aro, òsun gɔ̃baa kpá kũ kɔ̃oro.

6

Ɔdana kɔ̃a

1 Ma gbɛ̃nɔ, tó á gbɛ̃ke sù à sɛ̃̀tɛ à durunna kɛ̀, ákɔ̃nɔ kũ Luda Nini tɛn
doárɛ arɛnɔ à gɔ̃gɔ̃ kãao busɛbusɛ, à laakari kɛ de òsun á yɔ̃ ò gwa sero.
2 Àgɔ̃ kɔ̃ aso sɛ́. Átɛn Kirisi doka papan gwe. 3 Tó gbɛ̃ke tɛni a zĩda gwa
pɔ́ke ũ, akũsɔ̃ à kun pɔ́ke ũro, àtɛni a zĩda sãtɛmɛ. 4 Baadi a yãkɛna tàasi ká
gbasa à ĩa dã. Àsun a yã lɛkɔ̃a kũ gbɛ̃ pãnde pɔ́oro, 5 zaakũ baadi ni a zĩda
aso sɛ́mɛ.
6 Gbɛ̃ kũ òtɛn Luda yã danɛ, à a aruzɛkɛ li a dannɛriinɛ.
7 Àsun á zĩda kɛkɛro, Luda dí sí foboro. Pɔ́ kũ gbɛ̃ tɔ̃̀ɔn àdi kɛ̃. 8 Tó gbɛ̃ tɔ̃̀ a
bisãsirikɛ dàaa, ani kakatɛna inɛ. Tó gbɛ̃ tɔ̃̀ Luda Nini donɛna arɛ gũn sɔ̃,
ani wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro inɛ. 9 Òsun kpasa kũ yãmanakɛnaaoro, zaakũ tó
ódi kámma booro, óni àre le a gɔrɔa. 10 Abire yãi tó o zɛ́ lè, ògɔ̃ a mana kɛ
gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ, atɛ̃nsa ó Yesu náanikɛri dakenɔ.

Lɛ́zammanaa

11 À wãnzãn gbàgidigbagidi kũ ma kɛ̀ kũ ma zĩda ɔo gwa sà.
12 Gbɛ̃ kũ òtɛn yã kɛ gbɛ̃nɔ wɛ́ yãinɔ mɛ́ òtɛn gã naáwa kũ tɔ̀zɔ̃na yão,
de òsun wɛ́ tãḿma zɛna kũ Kirisi gana lía yãoro yãi. 13 Bee tɔ̀zɔ̃rii pìnɔ se,
ò doka kũnaro. Ò ye à tɔ̃̀ zɔ̃, de ò le ò ĩa dã á sèedaa pìi yã musu yãimɛ.
14 Mani ĩa dã pɔ́ke yã musuro, séde ó Dikiri Yesu Kirisi gana lía yã baasiro,
zaakũ a yãi andunia gɔ̃̀mɛnɛ gɛ̀ ũ akũsɔ̃ ma gɔ̃ gɛ̀ ũ andunianɛ. 15 Tɔ̃̀zɔ̃na
ke tɔ̃̀zɔ̃nasari yãke vĩro, séde gɔ̃na gbɛ̃ dufu ũ. 16 Luda gbɛ̃kɛ kɛ gbɛ̃ kũ ò yã
pì kũnanɔnɛ, à ń gba aafiaa. Mɔ́kɔ̃nɔmɛ Isaraila yãpuranɔ ũ.

17 Zaa gbãragbẽke sún ma wɛ́ tã doro. Wari kũ ò dɔ̀ma Yesu yãi bɔ̀gbɛ
kpɛ́ kú ma mɛ̀ɛa.
18 Ma gbɛ̃nɔ, ó Dikiri Yesu Kirisi gbɛ̃kɛ kɛárɛ! Aami.

ƐFESUDENƆ

Gbẽkɛ kũ Luda kɛ̀wɛrɛ Kirisi gũn

1 Makũ Pɔlu, Kirisi Yesu zɩ̀rii Luda pɔyenyĩnaa gũn, makũ mɛ́ ma takada
dí kɛ̃̀ Luda gbɛ̃ kũ òtɛn Kirisi Yesu náani kɛ zaa Ɛfesunɔnɛ. 2 Ó De Luda kũ
Dikiri Yesu Kirisio gbɛ̃kɛ kɛárɛ, à á gba aafiaa.

3 Ò Luda ó Dikiri Yesu Kirisi De sáabu kpá! Ó kunna Kirisi gũn Luda a
Nini arubarika sĩnda pínki dàógu zaa musu. 4 À ó sɛ́ a gũn andunia katɛna
ã, de ó kunna gɔ̃ denɛ adona mamberu sari. Yenyĩ gũn 5 à gĩnakɛ à ó dítɛ
a nɛ́nɔ ũ Yesu Kirisi gãi, lákũ àtɛn wɛtɛ a pɔyenyĩnaa gũn nà, 6 de à tɔ́ bo a
gbɛ̃kɛ gakuride kũ à kɛ̀wɛrɛ a Nɛ́ yenyĩde gũn yãi. 7 A gũn à ó bó kũ a aruo.
À ó taarinɔ kɛ̃̀wá a gbɛ̃kɛ zɔ̃kɔ̃ 8 kũ à kɛ̀wɛrɛ à gɛ̃̀ ɔla yãi. Ɔndɔ̃ sĩnda pínki
kũ wɛ́zɛ̃ sĩnda pínkioo gũn 9 à tò o a pɔyenyĩna asiri dɔ̃, lákũ à zɛ̀o à kɛ Kirisi
gãi nà. 10 Tó a pɔyenyĩnaa pì kɛgɔrɔ kà, ani pɔ́ sĩnda pínki kakara Kirisi ń
Mìdenɛ, pɔ́ kũ à kú musu kũ zĩtɛo pínki. 11 Luda kũ àdi yã sĩnda pínki kɛ
lákũ à zɛ̀o a pɔyenyĩnaa gũn nà gĩnakɛ à ó dítɛ lákũ àtɛn wɛtɛ nà, à ó sɛ́ a pɔ́
ũ Kirisi gũn, 12 de ókɔ̃nɔ kũ ó wɛ́ dɔ Kirisii zaa káakunɔ ògɔ̃ de a tɔ́ gakuride
kpàrinɔ ũ. 13 Ákɔ̃nɔ sɔ̃, a yãpura yã mà, a baaru nna kũ à á sura bàa pìi sì.
A gũn Luda a zĩda sèedaa kɛ̀áwa a Nini kũ à a lɛ́ sɛ̀ ũ. 14 Àkũmɛ túbi kũ óni le
zɛnkpɛkɛ ũ ari Luda gɔ̃ gɛ́ a gbɛ̃nɔ bo, de ò a tɔ́ gakuride kpá yãi.

Pɔlu aduakɛna Ɛfesudenɔnɛ

15 Abire yãi zaa gɔrɔ kũ ma á Dikiri Yesu náanikɛnaa mà kũ yenyĩ kũ
á vĩ kũ Luda gbɛ̃nɔ ń pínki, 16 mádi kámma bo kũ Luda sáabukpanaao á yã
musuro. Á yã dìgɔ̃ dɔmagu wɛ́kɛ kũ madì kɛ Ludaaa gũn. 17 Madì wɛ́ kɛ
De gakuride, ó Dikiri Yesu Kirisi Ludaa, de à á gba ɔ̃ndɔ̃, à á wɛ́ kɛ̃árɛ kũ a
Nini gbãnao de à le à a dɔ̃ swáswa. 18 Madì wɛ́ kɛa à á nɛ̀sɛ wɛ̃árɛ de à le à
tãmaa kũ à á sísia dɔ̃. À a túbi gakuride aruzɛkɛ pìnɔ dìtɛ a gbɛ̃nɔnɛ 19 kũ a
gbãna zɔ̃kɔ̃ bonsarɛ kũ àtɛn zĩ kɛ ókɔ̃nɔ kũ odì a náani kɛnɔ gũnwo. Gbãna
zɔ̃kɔ̃ɔ pì zĩ kɛ̀ Kirisi gũn 20 gɔrɔ kũ Luda a vù gan, à a vùtɛ a ɔplai zaa musu.
21 Gwen Kirisi de kpatablerinɔ kũ ikodenɔ kũ gbãnadenɔ kũ dikirinɔla ń
pínki kũ tɔ́ kũ òdi mì natɛńnɛnɔ pínki. Adi kɛ andunia tera díkĩna adonlo,
kũ a pɔ́ kũ ani suomɛ dɔ. 22 Luda tò à iko vĩ pɔ́ sĩnda pínkia, akũ à a dìtɛ pɔ́
sĩnda pínki mìde ũ sɔsi gbɛ̃nɔnɛ. 23 Sɔsi gbɛ̃ pìnɔmɛ Kirisi mɛ̀ ũ, à de Kirisi
kũ àdi pɔ́ sĩnda pínki papa gu sĩnda pínkia papana ũ.

2

Vu à bona gan gɛ̃na wɛ̃̀ndin

1 Á de yã gɛ̀nɔ ũ Ludanɛ á taarinɔ kũ á durunnanɔ yãi. 2 Á tɛ́ andunia
díkĩna ágbai, a mìi nàtɛ ĩa gbãnadenɔ kínanɛ, Setan kũ à kpɛ́ dona lu-
dayãdarisarinɔnɛ arɛ pìi. 3 Ó pínki ó de lán ń bà yã se. Odì pɔ́ kũ ó mɛ̀ yeii
kũ yã kũ à ó pɔ gbào kɛ. Ó inaa gũn ó de gbɛ̃ kũ Luda ni pɔfɛ̃ kipaḿmanɔ
ũ lán dakenɔ bà, 4 ama Luda sùru zɔ̃kɔ̃, à yenyĩ vĩwɛrɛ manamana. 5 Gɔrɔ
kũ ó de gɛ̀nɔ ũ ó taarinɔ yãi, à ó fútɛ kũ Kirisio lɛɛlɛ. À á sura bà a gbɛ̃kɛ
gũn. 6 Kirisi Yesu gũn à ó sɛ́ à ó vútɛ kãao zaa musu, 7 de à le à a gbɛ̃kɛ zɔ̃kɔ̃
bonsarɛ mɔńnɛ andunia kũ ani su gũn yãi yã mana kũ à kɛ̀wɛrɛ Kirisi Yesu

gũn musu. 8 Luda á sura bà a gbɛ̃kɛ gũn Yesu náani kũ a kɛ̀ yãi. Abire dí bo á kĩnaanlo, Luda mɛ́ à á gbá. 9 Á surabana dí bo á yãkɛna gãinlo, de gbɛ̃ke sún ĩa dãoro yãi. 10 Luda ɔgbɛn ó ũ. Kirisi Yesu gũn à ó kɛ́ de ògɔ̃ kú kũ yã mana kũ à gĩnakɛ à dìtɛwɛrɛ kɛnaao.

Gɔ̃na mɛ̀ dokɔ̃nɔ ũ Kirisi gũn

11 Ákɔ̃nɔ kũ á de buri pãndenɔ ũ inaa gũn, à laasun lɛ́ á kunna yãa.
Tɔ̃̀zɔ̃nadenɔ dì á sísi gyɔfɔrɔdenɔ, ama ń tɔ̃̀zɔ̃na de bisãsiri ɔgbɛ ũmɛ. 12 Gɔrɔ
birea á kun Kirisi sari, á de gbɛ̃ zĩ̀tɔnɔ ũ Isarailanɔnɛ. Á baka kú Luda
bàka kunna kũńwo kũ a lɛ́sɛnnɛnaaoo gũnlo. Á kú andunia gũn tãmaa
sari ludadɔ̃naa sari. 13 Kirisi Yesu gũn tera, ákɔ̃nɔ kũ á zɛ̃̀ kũ Ludao yãnɔ a
nai kãni kũ Kirisi aru gbãnao. 14 Àkũmɛ ó kunna kũ kɔ̃o nna ũ, à tò Yudanɔ
kũ buri pãndenɔ gɔ̃̀ mɛ̀ dokɔ̃nɔ ũ. A mɛ̀ɛ gũn à ibɛrɛ kũ à da ń dagura bĩni ũ
gbòro, 15 à Musa doka nà gui kũ a yãditɛnanɔ de à tó ń pla ń pínki gɔ̃ kãao
gbɛ̃ dufu mɛ̀n do ũ. Lɛn à tò ò kɛ̀ kũ kɔ̃o nna lɛ. 16 À ibɛrɛ làka, à ń pla ń pínki
kɛ̀ nna kũ Ludao mɛ̀ dokɔ̃nɔ pìi gũn a gana lía yãi. 17 À sù à kɛna nna kũ
Ludao baaruu kpà ákɔ̃nɔ kũ á zɛ̃̀ kũ Ludaonɔnɛ kũ gbɛ̃ kũ ò kãni kãaonɔ
dɔ. 18 Kirisi yãi ó pínki ó zɛ́ vĩ ò na De Ludai kũ a Nini dokɔ̃nɔ gbãnao.
19 Abire yãi á de gbɛ̃ zĩ̀tɔnɔ ke bòasunɔ ũ doro, a gɔ̃ bedenɔ ũ kũ Luda
gbɛ̃nɔ, a ɔndenɔ ũmɛ. 20 Ákɔ̃nɔmɛ kpɛ́ kũ Luda bò ɛ̃ kũ zĩ̀rinɔ kũ annabinɔ
nàaa ũ, akũsɔ̃ Kirisi Yesumɛ à ɛ̃pɛtɛgbɛ ũ. 21 A gũnn kpɛ́ pɔ́ sĩnda pínki dì kɔ̃
kũn, àdigɔ̃ gbã Luda kpɛ́ ũ Dikiri gũn. 22 A gũn ákɔ̃nɔ se, á de kpɛ́ pì bobɔnɔ
ũ, ákɔ̃nɔmɛ Luda Nini kúki ũ.

3

Pɔlu zĩkɛna buri pãndenɔ tɛ́

1 Abire mɛ́ à tò makũ Pɔlu, má de purusuna ũ Kirisi Yesunɛ ákɔ̃nɔ buri
pãndenɔ yãi. 2 Ádi ma lákũ Luda a gbɛ̃kɛkɛnnɛna zĩ dàmɛnɛ mà kɛ á tɛ́roo?
3 Luda a asiriyã mɔ̀mɛnɛ, ma kɛ̃̀árɛ fíti kɔ̀. 4 Tó a a kyó kɛ̀, áni fɔ̃ à dɔ̃ lákũ
ma wɛ́ kɛ̃̀ nà Kirisi asiriyã musu. 5 Luda dí yã pì o gbɛ̃kenɛ yãro, akũ tera
sà à mɔ̀ a zĩ̀rinɔ kũ a annabinɔnɛ kũ a Nini gbãnao. 6 Yã kũ à utɛna yã pìn
dí: Kirisi Yesu gũn baaru nna mana yãi buri pãndenɔ gɔ̃̀ Luda túbiblerinɔ
ũ lɛɛlɛ kũ Yudanɔ, ò gɔ̃̀ kũńwo mɛ̀dokɔ̃nɔdenɔ ũ. Ń baka kú lɛ́ kũ Luda sɛ̀ɛ
gũn. 7 Ma gɔ̃ baaru nna pìi kpàri ũ gba kũ Luda dàmɛnɛ, a gbãna tɛ́n zĩ
kɛ ma gũn yãi. 8 Makũ kũ má kĩana Luda gbɛ̃nɔ tɛ́, Luda gba pìi dàmɛnɛ,
akũ matɛn Kirisi aruzɛkɛ lakanasari baaru kpá buri pãndenɔnɛ, 9 matɛn
asiriyã kũ Luda tɛn wɛtɛ gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ bońnɛ gupuraa. Asiriyã pì utɛna
Luda kũ à pɔ́ sĩnda pínki kɛ̀ kĩnaa zaa káaku, 10 akũ tera sà à tò kpatablerinɔ
kũ ikode kũ ò kú musunɔ a ɔ̃ndɔ̃ buri dasinɔ dɔ̃̀ sɔsi gbɛ̃nɔ gãi. 11 Luda
pɔyenyĩna kũ à kun zaa káaku pì lɛ́ pàpa Kirisi Yesu ó Dikiri gãi. 12 A gũn ó
zɛ́ vĩ ò na Ludai kũ swɛ̃̀ɛo kpatɛna a náanikɛna yãi. 13 Abire yãi ma wɛ́
kɛ̀áwa, àsun tó á nɛ̀sɛ yaka wari kũ matɛn kɛ á musu yãiro. Á kpetana
yãimɛ.

Kirisi yenyĩ

14 Abire yãi madì kútɛ De Ludanɛ. 15 A kĩnaa a bede kũ ò kú musu kũ
zĩtɛonɔ ń tɔ́ lèn ń pínki. 16 Madì wɛ́ kɛa à á gba gbãna á nɛ̀sɛɛ gũn kũ a Nini
gbãnao a aruzɛkɛ gakuride lɛ́n, 17 de Kirisi vutɛ á swɛ̃̀n a náani kũ átɛn kɛ

yãi, á zĩnipɛtɛna gɔ̃ gbãna yenyĩ gũn, 18 de à le à a yenyĩ yàasa kũ a gbȁnao
kũ a leio kũ a lòkotooo gbá dɔ̃ kũ Luda gbɛ̃nɔ pínki, 19 de à le à a yenyĩ kũ
oni fɔ̃ ò a lɛ́ dɔ̃ pínkiro dɔ̃, Luda papana pínki pɛkɛrɛáwa.
20 Luda zɔ̃kɔ̃! Ani fɔ̃ à kɛwɛrɛ de lákũ odì a wɛ́ kɛ ke odì a laasun lɛ́ nàla
manamana kũ gbãna kũ àtɛn zĩ kɛ ó gũnwo. 21 Ògɔ̃ a tɔ́ kpá sɔsi gbɛ̃nɔ kũ
Kirisi Yesuoo gũn wɛ̃̀ kũ wɛ̃̀ɛo ari gɔrɔ sĩnda pínki! Aami.

4

Mɛ̀dokɔ̃nɔkɛnaa
1 Makũ kũ má de purusuna ũ Dikirinɛ, ma wɛ́ kɛ̀áwa, á kunna gɔ̃ de lákũ
Luda á sísi àgɔ̃ de nà. 2 À kɔ̃ fɔ̃, àgɔ̃ yekɔ̃i zĩdabusanaa gũn kũ nɛ̀sɛyĩdao kũ
mɛnao. 3 À wɛ́ tã àgɔ̃ lɛ́dokɔ̃nɔ kũ à bò Luda Nini kĩnaa vĩ bà kũ àdi á dɔkɔ̃a
ũ. 4 Mɛ̀ mɛ̀n domɛ, akũsɔ̃ Nini pìi mɛ̀n domɛ. Lɛn tãmaa kũ Luda á sísiaa
mɛ̀n do lɛ se. 5 Dikiri mɛ̀n do, akũsɔ̃ donyĩzɛ mɛ̀n do kũ da'itɛkɛna mɛ̀n
doo. 6 Luda mɛ̀n domɛ ó pínki De ũ. Àkũ mɛ́ à iko vĩ ó baadia, àdigɔ̃ zĩ kɛ ó
gbɛ̃ sĩnda pínki gũn, à kú kũ ó gbɛ̃ sĩnda pínkio.
7 Kirisi gbɛ̃kɛ kɛ̀ ó baadinɛ, lákũ à gba dàwɛrɛ nà lɛ́n. 8 Abire yãi à kɛ̃na
Luda yãn ò pì:
Kũ à fùtɛ à tà musu, à dò zȉzɔnɔnɛ arɛ,
à gba dà gbɛ̃nɔnɛ.
9 A futɛ à tana musu bire de deramɛɛ? Abire pì à kìpa ari zĩtɛ gɛ̃i gĩa. 10 Gbɛ̃
kũ à kìpaa pìimɛ gbɛ̃ kũ à fùtɛ à tà ludambɛ musumusu ũ, de à gu sĩnda
pínki pa. 11 Àkũ mɛ́ à gbɛ̃kenɔ gbà zɛ́ ògɔ̃ de zȉrinɔ ũ, gbɛ̃kenɔ annabinɔ,
gbɛ̃kenɔ baarunnakparinɔ, gbɛ̃kenɔ pasutonɔ ke yãdannɛrinɔ, 12 de Luda
gbɛ̃nɔ gɔ̃ kú a zĩ soru gũn, de Kirisi mɛ̀ gbãna kũ, 13 ari ó pínki ògɔ̃ gɛ́ ká
Luda Nɛ́ náani dokɔ̃nɔ kɛnaaa a dɔ̃na dokɔ̃nɔ gũn, de ò gɔ̃ gbɛ̃ papananɔ ũ
Kirisi kũ pɔ́ sĩnda pínki pɛ̀kɛrɛa zɔ̃kɔ̃ lɛ́n. 14 Tó lɛmɛ ónigɔ̃ de nɛ́ fíti kũ òdi
ɔ̃ndɔ̃ kũ manafikio kɛńnɛ ò ń sãtɛnɔ ũ doro, kũ yã dufu dannɛna dì ń sɛ́ lán
ĩa ke ísɔ̃ bà. 15 Oi, óni yãpura o kũ yenyĩo, ò gbã yã sĩnda pínki musu Kirisi
kũ à de a mì ũ gũn. 16 A gũnn mɛ̀gu sĩnda pínki dì kɔ̃ kũn ò nakɔ̃a kũ tĩnɔ
gbãnao, akũ mɛ̀gunɔ dì zĩ kɛ a zɛ́a, mɛ̀ɛ dìgɔ̃ gbã àgɔ̃ kara kũ yenyĩo.

Kunna zĩ kũ kunna dufuo
17 Abire yãi matɛn yã oárɛ kũ Dikiri tɔ́o, matɛni á gbao laakarii. Àsungɔ̃
kun lán kifiri kũ ń nɛ̀sɛfutakɛ dońnɛ arɛnɔ bàro. 18 Ń laasun ń kɛ́ yɔ̃nkɔ,
ò zȁ kũ wɛ̃̀ndi kũ Luda dì kpáḿmao, kũ ń wɛ́ sira, akũsɔ̃ ń sã gbãna yãi.
19 Ò nɛ̀sɛ vĩro, ò ń zĩda kpà wé'isariyãa, ò dà vãni buri sĩnda pínki kɛna ni
vĩ. 20 Ákɔ̃nɔ sɔ̃, ádi Kirisi yã dada lɛro. 21 Yesu gũn a a yã mà, a yãpura kũ
à vĩ dàda. 22 Ò òárɛ à ɔ gbarɛ á dà zĩ kũ à doárɛ arɛi, kũ à yàka á pɔ́nidɛna
vãninɔ yãi. 23 Ò òárɛ à á nɛ̀sɛ litɛ á laasun gɔ̃ dufu, 24 áni dà dufu kũ Luda
kɛ̀ lán a pɔ́ bà sɛ́, á kunna nigɔ̃ adona kunna yãpurade ũ yãzɛdekɛ gũn.
25 Abire yãi à ɔ gbarɛ manafiki yãi, á baadi gɔ̃ yãpura o a gbɛ̃dakenɛ,
zaakũ mɛ̀dokɔ̃nɔdenɔmɛ ó ũ. 26 Tó á pɔ fɛ̃̀, àsun durunna kɛro. Àsun tó
ifãntɛ̃ gɛ̃ kpɛ́n àgɔ̃ kpɛ́ pɔfɛ̃naro, 27 de àsun Ibilisi gba zɛ́ro yãi. 28 Gbɛ̃ kũ
àdi kpãni o yã à kpãni tó. À wɛ́ tã à zĩ mana kɛ kũ a ɔo, de à pɔ́ le à bo
takasidenɔnɛ. 29 Àsun tó yã vãni ke bo á lɛ́nlo, séde a zɛ́de kũ ani gbɛ̃ kara, à
kɛ àre ũ gbɛ̃ kũ òtɛn manɔnɛ. 30 Àsun Luda Nini kũ à kú adona da pɔsiranlo.
À de sèeda kũ Luda kɛ̀áwa ari á bona gɔrɔ zĩ ũ. 31 Àsun kɛ ĩni kũ gbɛ̃keoro. À

pɔfɛ̃ tó kũ pɛ̃tɛ̃o kũ patana gbãnao kũ gbɛ̃sɔ̃sɔ̃naao kũ pãsĩkɛna buri sĩnda
pínkio. [32] Àgɔ̃ gbɛ̃kɛ kɛ kũ kɔ̃o. Àgɔ̃ kɔ̃ wɛ̃nda gwa. À sùru kɛ kũ kɔ̃o lákũ
Luda sùruu kɛ̀ kãáo nà Kirisi gũn.

5

Kunna gupuran

[1] Lákũ á de Luda nɛ́ yenyĩdenɔ ũ nà, à a ágba sɛ́. [2] Lákũ Kirisi yewái nà à
gì a wɛ̃̀ndiii ó yãi sa'obɔ kũ a gbĩ nna Ludanɛ ũ, à tó yekɔ̃i doárɛ arɛ lɛ se.

[3] Lákũ á de Luda gbɛ̃nɔ ũ nà, adi kũ ò pãpãkɛna ke dà vãni buri sĩnda
pínki ke wãkũ yã ma á tɛ́ sero. [4] Wé'isariyã'ona kũ yã dɔ̀rɔ sari onaao kũ fàai
bɛ̃̀nɛ bonaao mana kãáoro dɔ, sé sáabukɛna yã. [5] Àgɔ̃ dɔ̃ sãnsãn kũ pãpãkɛri
ke kesɔ̃ dàvãnide ke kesɔ̃ wãkũde ke ni kpata kũ à bò Luda kĩnaa ble lɛɛlɛ
kũ Kirisioro. Pɔ́ kũ gbɛ̃ dì a wãkũ kɛ gɔ̃̀ a dikiri ũmɛ. [6] Àsun tó gbɛ̃ke á sãtɛ
kũ yã pã korioro. Yã bire takanɔ mɛ́ ani tó Luda pɔfɛ̃ kipa a yãdarisarinɔa.
[7] Àsun tó á bàka gɔ̃ kú kũńworo. [8] Á kú gusiran yã, tera sà Dikiri gũn á kú
gupuran. Àgɔ̃ kun gupura gbɛ̃nɔ ũ, [9] zaakũ gupura dì mana buri sĩnda
pínki ińnɛ kũ yãzɛdeo kũ yãpurao. [10] À yã kũ àdi ká Dikirigu dada. [11] Á
bàka súngɔ̃ kú kũ gusira yãkɛna kũ à karana vĩrooro. À yã birenɔ bobo
gupurai. [12] Bee yã kũ gbɛ̃ pìnɔ dì kɛ asiri gũn ona bi wé'iyãmɛ. [13] Tó ò bò
kũ yão gupurai, òdi a súsu dɔ̃, [14] zaakũ gupura dì tó ò pɔ́ sĩnda pínki e. Abire
yãi òdi pi:
I'ori ǹ vu ǹ futɛ bona gan,
Kirisi ni gu punnɛ.

[15] Àgɔ̃ á táa'ona dɔ̃ manamana. Àsungɔ̃ de yɔ̃nkɔnɔ ũro, sé ɔ̃ndɔ̃rinɔ.
[16] Àgɔ̃ yã kũ Luda a zɛ́ bòárɛ kɛ, zaakũ gɔrɔ díkĩnanɔn vãni. [17] Abire yãi
àsungɔ̃ de yɔ̃nkɔnɔ ũro, àgɔ̃ dɔ̃ lákũ Dikiri pɔyenyĩna de nà. [18] Àsungɔ̃ kú
kũ wɛ̃dɛkɛnaaoro, àdi pãpã zĩḿmamɛ, ama à tó Luda Nini gɔ̃ zĩ kɛ á guu
papana, [19] gbasa à fàai bo kũ kɔ̃o kũ zaburao kũ Luda tɔ́kpanaao kũ lɛ̀
kũ Luda Nini dì daárɛo. À lɛ̀ sí, à Dikiri tɔ́ kpá á swɛ̃̀ɛ gũn, [20] àgɔ̃ De Luda
sáabu kɛ gɔrɔ sĩnda pínki yã sĩnda pínki gũn kũ ó Dikiri Yesu Kirisi tɔ́o. [21] À
mì natɛkɔ̃nɛ Kirisi vĩna kũ á vĩ yãi.

Gɔ̃gbɛ̃ kunna kũ a nanɔo

[22] Ákɔ̃nɔ nɔgbɛ̃nɔ, á baadi gɔ̃ mì natɛ a zãnɛ lákũ Dikirin átɛn kɛnɛ bà.
[23] Zaakũ gɔ̃gbɛ̃mɛ nɔgbɛ̃ mì ũ, lákũ Kirisi de sɔsi gbɛ̃ kũ ò de a mɛ̀ ũnɔ mì
ũ nà kũ ń Surabariio. [24] Lákũ sɔsi gbɛ̃nɔ dì mì natɛ Kirisinɛ nà, lɛmɛ se
nɔgbɛ̃nɔ gɔ̃ mì natɛ ń zãnɔnɛ lɛ yã sĩnda pínki gũn.

[25] Ákɔ̃nɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ sɔ̃, á baadi gɔ̃ ye a nanɔi lákũ Kirisi ye sɔsi gbɛ̃nɔi nà,
à gì a wɛ̃̀ndiii a yãi. [26] À gbã̀ bònɛ kũ ío a yã gãi de àgɔ̃ de a pɔ́ ũ, [27] de à
ń kpan'arɛ kɛ kũ gakurio sãa sari yitorokũnaa sari mamberu sari gbãsĩ
sari taari sari. [28] Lɛn à kũ̀ gɔ̃gbɛ̃ sĩnda pínki gɔ̃ ye a nanɔi lɛ lán a zĩda mɛ̀ɛ
bà. Gbɛ̃ kũ à ye a nanɔi ye a zĩdaimɛ. [29] Gbɛ̃ke dì gí a zĩda mɛ̀ɛiro. Àdi pɔ́ble
kpáa, àdi laakari dɔa lákũ Kirisi dì kɛ sɔsi gbɛ̃nɔnɛ nà, [30] kũ ó de a mɛ̀gunɔ
ũ yãi. [31] Abire yãi gɔ̃gbɛ̃ ni bo a de kũ a dao bɛa, oni nakɔ̃a kũ a nanɔo,
ń gbɛ̃nɔn pla ni gɔ̃ mɛ̀ do ũ. [32] Asiri zɔ̃kɔ̃ kú yã pìi gũn, ma è à de lɛ Kirisi
dagura kũ sɔsi gbɛ̃ɔo. [33] Bee kũ abireo à de á yã ũ se dɔ. Á baadi gɔ̃ ye a
nanɔi lán a zĩda bà. Nɔgbɛ̃ sɔ̃, à a zã yã da.

6

Nέnɔ yã̀

1 Ákɔ̃nɔ nέnɔ, Dikiri gũn àgɔ̃ á de kũ á dao yã ma, zaakũ abire mέ à mana.
2-3 À bɛ̀ɛrɛ lí á de kũ á daonɛ, de àgɔ̃ aafia à gì kɛ andunia gũn. Yã kũ Luda
dìtɛ káaku kũ lέsɛnaaon gwe.
4 Ákɔ̃nɔ denɔ sɔ̃, àsun á nέnɔ pɔ yakaro. À ń tùtu kɛ à lέ daḿma Yesude
nέgwana ũ.

Zɔ̀nɔ yã̀

5 Ákɔ̃nɔ zɔ̀nɔ, àgɔ̃ á andunia dí dikirinɔ yã ma kũ nɛ̀sɛdoo kũ vĩnao kũ
lukanaao lákũ Kirisin átɛn kɛnɛɛ bà. 6 Àsun zĩ kɛńnɛ ń wέ yãiro. Àgɔ̃ Luda
pɔyenyĩna kɛ kũ yãpurao kũ ákɔ̃nɔmɛ Kirisi zɔ̀nɔ ũ yãi. 7 Àgɔ̃ zĩ kɛ kũ
kokario lákũ Dikirin átɛn kɛnɛɛ bà, adi kɛ bisãsirinlo. 8 Àgɔ̃ dɔ̃ kũ Dikiri
ni baadi yãmanakɛna fĩna bonɛ, zɔ̀ kesɔ̃ zĩdade.
9 Ákɔ̃nɔ dikirinɔ sɔ̃, àgɔ̃ kɛńnɛ lɛ se. À yã pãsĩ ońnɛna tó. Àgɔ̃ dɔ̃ kũ mɔ́kɔ̃nɔ
kũ ákɔ̃nɔo pínki, á Dikiri kú musu, àdi yã kɛ gbɛ̃ke wέ yãiro.

Gɔ̃kɛbɔ kũ Luda kpàwánɔ

10 Yã kũ à gɔ̀n dí: Àgɔ̃ gbãna Dikiri gũn kũ a iko gbãna zɔ̃kɔ̃ɔo. 11 À gɔ̃kɛbɔ
kũ Luda kpààwanɔ da pínki, de à le à zɛ gíngin à Ibilisi ɔ̃ndɔ̃ fɔ̃. 12 Zaakũ adi
kɛ bisãsirinɔn ótɛn ɔsi ká kũńworo, sé nini vãni kũ ò kú musunɔ. Ò de
andunia díkĩna gusira kíblerinɔ ũ kũ ń mìdenɔ kũ ń ikodenɔ. 13 Abire yãi
à gɔ̃kɛbɔɔ pìnɔ sέtɛ à da pínki, de à fɔ̃ à zɛ à gí gɔrɔ vãnia, gbasa à gɔ̃ zɛna
gíngin a pínki kɛnaa gbɛra. 14 Àgɔ̃ zɛna gbãna, à yãpura dɔ á pi asa ũ, à
yãzɛdekɛ da mɔ̀ uta ũ. 15 À kɛna nna kũ Ludao baaru nna kpá kyate ũ, de
àgɔ̃ kú kũ soruo. 16 Àgɔ̃ ludanaanikɛna kũna sɛ̃gbako ũ gɔrɔ sĩnda pínki, de
à fɔ̃ à Setan kà tέdenɔ dɛ pínki. 17 À surabana sέ à kú mɔ̀ fùra ũ, àgɔ̃ Luda
yã kũ à de a Nini fɛ̃nɛda ũ kũna. 18 Àgɔ̃ adua kɛ gɔrɔ sĩnda pínki, àgɔ̃ Luda
kpányĩ gbɛka yã sĩnda pínki gũn kũ a Nini donnɛna arɛo. Àgɔ̃ itɛ̃ kɛ kũ mɛna
zɔ̃kɔ̃ɔo, àgɔ̃ adua kɛ Luda gbɛ̃nɔnɛ ń pínki. 19 À adua kɛmɛnɛ dɔ, de tó matɛn
yã o, Luda ma gba lέ mà a baaru nna asiri ońnɛ vĩna sari. 20 Baaru nna pì
yãi má de Luda wέde kũ ò dà kpέsiran ũ. Àgɔ̃ adua kɛmɛnɛ, de mà baaru
nna kpá vĩna sari lákũ à kũ̀ mà kpá nà.

Lέzammanaa

21 Ó gbɛ̃ndo yenyĩde Tikiku, Dikiri zĩkɛri náanide ni ma baaru kpáárɛ
pínki, de à le àgɔ̃ ma kunna dɔ̃ kũ pɔ́ kũ matɛn kɛo. 22 Ma a zĩ̀áwa de à ó
kunna oárɛmɛ, á nɛ̀sɛ le à yĩda kũ.
23 Ó gbɛ̃nɔ, De Luda kũ Dikiri Yesu Kirisio á gba aafia, à á yena kɔ̃i
karaárɛ kũ á ludanaanikɛnaao. 24 Luda gbɛ̃kɛ kɛ gbɛ̃ kũ ò ye ó Dikiri Yesu
Kirisii lakanaa sarinɔnɛ ń pínki.

FILIPIDENƆ

Pɔlu aduakɛna Filipidenɔnɛ

1 Makũ Pɔlu kũ Timɔtio Kirisi Yesu zɔ̀blerinɔ ókɔ̃nɔ mɛ́ o takada dí kɛ̃̀
Luda gbɛ̃ kũ ò kú Filipinɔnɛ kunna Kirisi Yesu gũn kũ ń gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ ń
kpanyĩrinɔ. 2 Luda ó De kũ Dikiri Yesu Kirisio gbɛ̃kɛ kɛárɛ, à á gba aafiaa.
3 Gɔrɔ kũ á yã dòmagu pínki, madìgɔ̃ ma Luda sáabu kpámɛ. 4 Ma
aduakɛnaa gũn pínki madìgɔ̃ adua kɛárɛ á pínki kũ pɔnnao, 5 kũ á ɔ
kakarana kũmao baaru nna kpanaa gũn zaa gɔrɔ kũ a mà ari kũ a gbãrao
yãi. 6 Má dɔ̃ sãnsãn, lákũ Luda nà zĩ manaa á tɛ́ nà, anigɔ̃ kɛ, ari à gɛ́ mì
dɛo Kirisi Yesu sugɔrɔ zĩ. 7 À mana kũ má á yã kũna á pínki lɛ, zaakũ á yã
kú ma swɛ̃̀n. Má da kpɛ́sirann yá, má zɛ kũ baaru nna pìio a yãpura ona
yãin yá, á pínki á baka vĩ zɛ́ kũ Luda ma gba gũn. 8 Luda dɔ̃ kũ matɛni á
bɛgɛ kɛ á pínki kũ Kirisi Yesu yenyĩ burio. 9 Madì adua kɛárɛ, de á yenyĩ gɔ̃
kara àgɔ̃ gɛ́ dɔ̃naa gũn kũ wɛ́kɛ̃naao swáswa, 10 de à yã kũ à kũ̀ à kɛ dɔ̃, àgɔ̃
kun nɛ̀sɛpuradenɔ ũ taari sari Kirisi sugɔrɔ zĩ. 11 Àgɔ̃ pana kũ yã mana kũ
òdi bo Yesu Kirisi kĩnaanɔo, de ò Luda tɔ́ bo, ò a sáabu kpá.

Kirisimɛ Pɔlu wɛ̃̀ndi ũ

12 Ma gbɛ̃nɔ, má ye àgɔ̃ dɔ̃ kũ yã kũ à ma le tɛ́ kà baaru nna gɛna arɛimɛ,
13 akũ soza kínabɛ dogarinɔ ń pínki kũ gbɛ̃ kparanɔ dɔ̃̀ kũ Kirisi yãin ò ma
dà kpɛ́siran. 14 Ma dana kpɛ́siran yãi ó gbɛ̃nɔ Dikiri náani kɛ̀ dasi de yãla,
akũ ń kùgbãna kàra, òtɛn Luda yã o gbɛ̃nɔnɛ vĩna sari.
15 Yãpuramɛ, ń gbɛ̃kenɔ dì Kirisi yã waazi kɛ denlana yãi kũ nɛ̀sɛgɔ̃baao,
gbɛ̃kenɔ sɔ̃ kũ nɛ̀sɛmanao. 16 Gbɛ̃ díkĩnanɔ dì kɛ kũ yenyĩomɛ, zaakũ ò dɔ̃ kũ
má zɛna kũ Yesu baarunnakpanaao yãin má yĩna la. 17 Nɛ̀sɛgɔ̃bade pìnɔ sɔ̃,
òdi Kirisi yã waazi kɛ denlamɔnnɛna yãimɛ, adi kɛ kũ nɛ̀sɛpuraonlo. Òtɛn
da òtɛni ń kunna kpɛ́siran wari karamɛnɛ. 18 Yãken yá? Manafiki gũnn
yá, yãpura gũnn yá, a pínki dé, òtɛn Kirisi yã waazi kɛmɛ. Ma pɔ nna kũ
abireo, akũsɔ̃ ani ɛra à kɛ nna dɔ, 19 zaakũ má dɔ̃ kũ adua kũ átɛn kɛmɛnɛ
kũ Yesu Kirisi Nini kpányĩo ni tó mà bo. 20 Ma wɛ́ dɔi, akũsɔ̃ má a náani vĩ
manamana, kũ wé'i ni ma kũ yãke gũnlo. Tera sà lán yã bà kũ kùgbãnao
mani Kirisi tɔ́ bo ma mɛ̀ɛ gũn, má kunn yá kesɔ̃ ma gan yá. 21 Zaakũ Kirisi
yãin má kún, ga demɛnɛ àre ũ. 22 Tó ma kunna kũ wɛ̃̀ndiio demɛnɛ zĩ àrede
ũ, má dɔ̃ a kũ mani sɛ́ro, 23 ma laasun kpaatɛnamɛ. Má ye mà tá, de màgɔ̃
kú kũ Kirisio. Gwe manamɛnɛ de gu dila zã̀. 24 Ama à mana màgɔ̃ kú kũ
wɛ̃̀ndiio á yãi. 25 Abire yã futɛna vĩro. Má dɔ̃ kũ mani gɔ̃ la màgɔ̃ kú kãáo
á pínki, de à le à gɛ́ arɛ kũ pɔnnao ludanaanikɛnaa gũn.
26 Lɛn gɔrɔ kũ mani ɛra mà su á gwa lɛ, áni zɛ́ le à ĩa dã Kirisi Yesu gũn
manamana ma yãi. 27 A pínki dé, tó ma su á gwa ke mádi suronlo, à tó á
kunna kɔ̃ sɛ́ kũ Kirisi baaru nnao, de tó matɛni á baaru ma, mà ma kũ á
zɛna gíngin kũ lɛ́dokɔ̃nɔo, átɛn ɔsi ká kũ nɛ̀sɛ mɛ̀n doo baaru nna pì zɛ́ yãi.
28 Àsun tó á ibɛrɛnɔ yãke vĩna á kũro. Abire nigɔ̃ deńnɛ sèeda ũ kũ ò mìi pɛ̀
kakatɛnaaa, ákɔ̃nɔ sɔ̃ áni bo mana. Luda kɛnan gwe. 29 Zaakũ Luda á gbá
zɛ́ à wari kɛ Kirisinɛ, adi kɛ a náanikɛna adonlo. 30 Ɔsi kũ a è matɛn ká yã,
akũsɔ̃ a mà matɛn ká ari tera, ákɔ̃nɔ á kú ɔsi dokɔ̃nɔ pìi gũmmɛ.

2

Zĩdabusanaa

1 Tó á kunna Kirisi gũn lɛ́damma vĩ, tó a yenyĩ tɛn tɛ́ kpáái, tó á lɛ́dokɔ̃nɔ
vĩ kũ a Ninio, tó á kɔ̃ wɛ̃nda vĩ kũ sùruuo, 2 à laasun dokɔ̃nɔ kɛ, àgɔ̃
yenyĩ dokɔ̃nɔ vĩ lɛ́dokɔ̃nɔdenɔ ũ, pɔyeinayãdokɔ̃nɔdenɔ ũ, de ma pɔnna
gɔ̃ papana. 3 Àsun yãke kɛ denlana ke yɔ̃̀gɔ̃kɛna yãiro. Zĩdabusanaa gũn à
a gbɛ̃dake kũ kũ bɛ̀ɛrɛɛo de á zĩdala. 4 Gbɛ̃ke sún laasun lɛ́ a zĩda mɛ̀n do
yãaro, à gbɛ̃ pãndenɔ pɔ́ lɛ́ dɔ. 5 Àgɔ̃ nɛ̀sɛ kũ Kirisi Yesu vĩ vĩ se.
6 A ludakɛnaa gũn adi a zĩda kɛna lɛɛlɛ kũ Ludao yã daro,
7 akũ à a zĩda gwenaa tòn, à zĩ̀rikɛ sɛ̀,
à gɔ̃̀ bisãsiri ũ, à bisãsirikɛ sɛ̀.
8 À a zĩda bùsa,
à mìi nàtɛ ari à gɛ̀ɛ à gào,
ari lígbãndurukpana ganaa.
9 Abire yãi Luda a sɛ̀ musu,
à tɔ́ kũ à de tɔ́ sĩnda pínkila kpànɛ,
10 de tó ò Yesu tɔ́ sì,
gbɛ̃ sĩnda pínki ni kútɛnɛ
ludambɛ kũ zĩtɛo kũ zĩtɛ gɛ̃io,
11 gbɛ̃ sĩnda pínki ni o kũ a lɛ́o
kũ Yesu Kirisimɛ Dikiri ũ
De Luda tɔ́bona yãi.

À gu puńnɛ andunia gũn

12 Abire yãi ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, lákũ adì ma yã ma gɔrɔ kũ má kú kãáo
nà, atɛ̃nsa kũ má kú kãáo tera doro, àgɔ̃ á bona mana lɛ́ papa kũ vĩnao kũ
lukanaao. 13 Zaakũ Luda mɛ́ àtɛn zĩ kɛ á gũn de àgɔ̃ ye a pɔyenyĩnaai gbasa
à kɛ. 14 À yã sĩnda pínki kɛ yãkete kũ lɛ́kpakɔ̃anaao sari, 15 de àgɔ̃ taari sari,
gbãsĩ sari, Luda nɛ́ mamberusaridenɔ ũ tera gbɛ̃ sãtɛna nɛ̀sɛpãsĩdenɔ tɛ́,
kũ átɛn gu puńnɛ andunia gũn lán susunɛnɔ bà, 16 àgɔ̃ wɛ̃̀ndi yã kũna, de
mà le mà ĩa dã kãáo Kirisi sugɔrɔ zĩ yãi. Tó átɛn kɛ lɛ, de mádi bà pã lɛ́ro
akũsɔ̃ mádi zĩ pã kɛro. 17 Bee tó ma aru ni kɔ́tɛ á ludanaanikɛna sa'o'i ũ,
ma pɔ nigɔ̃ nna, matɛn pɔnna kɛ kãáo á pínki. 18 Ákɔ̃nɔ sɔ̃, à pɔnna kɛ lɛ, ò
kɛ lɛɛlɛ.

Timɔti kũ Ɛpafarɔdituo

19 Kũ Dikiri Yesu arubarikaao mani Timɔti zĩáwa tera, de mà le mà á
baaru ma, ma laakari kpátɛ. 20 Má gbɛ̃ke vĩ kũ à ye á yãi yãpura lákũ a
bàro. 21 Gbɛ̃ sĩnda pínki zĩda yã mɛ́ àdi donɛ arɛ, adi kɛ Yesu Kirisi yãnlo.
22 Á dɔ̃ lákũ Timɔti a zĩda bì nà, à baaru nna zĩ kɛ̀ kũmao lán nɛ́ kũ a deo
bà. 23 Tó má a zɛna dɔ̃ súsu, má ye mà a zĩáwa gɔ̃̀nɔ. 24 Má Dikiri náani vĩ
kũ mani su á gwa tera ma zĩda.

25 Ma gbɛ̃ Ɛpafarɔditu, ma zĩkɛri dake, ma zĩ̀kari dake kũ a a zĩ̀ à kpámai
kũ pɔ́ kũ matɛni a ni dɛnɔ, ma è à mana mà a gbarɛáwamɛ. 26 Àtɛni á bɛgɛ
kɛ á pínki, akũsɔ̃ a nɛ̀sɛɛ yàka, kũ a a gyãkɛna baaruu mà yãi. 27 À gyã kɛ̀
yãpura ari à kà gana, akũ Luda a wɛ̃nda gwà. Adi kɛ àkũmɛ adoro, kũ
makũomɛ se, de ma pɔsira sún kararo yãi. 28 Abire yãi matɛn wã mà a
gbarɛáwa, de á wɛ́ sikɔ̃lɛ, á pɔ kɛ nna, ma laakari kpátɛ. 29 À gbãnakɛ kpái
Dikiri gũn kũ pɔnna zɔ̃kɔ̃ɔ. À bɛɛrɛ lí gbɛ̃ bire takanɛ. 30 À gɔ̃̀ fíti kũ ani ga

Kirisi zĩ yãi. À a zĩda kpà gaa de à le à kpányĩ kũ áni fɔ̃ à kɛmɛnɛro kɛmɛnɛ
yãi.

3

Kirisi dɔ̃naa

1 Ma gbɛ̃nɔ, yã kũ à gɔ̃n dí: À pɔnna kɛ Dikiri gũn. Mani gí yã kũ ma òárɛ
gbɛ̀ sísiiro. Àkũmɛ aafia ũárɛ. 2 À laakari kɛ lɛwanna kũ̀nɔi, yãvãnikɛri kũ
òdi ń kɛ yákiyaki pìnɔ! 3 Ókɔ̃nɔ kũ odì donyĩ kɛ Ludanɛ kũ a Nini gbãnao,
odì ĩa dã Kirisi Yesu gũn, odì náani kpá ó zĩda yãaro, ókɔ̃nɔ mɛ́ ó tɔ̃̀zɔ̃nade
yãpuranɔ ũ. 4 Makũ, má zɛ́ vĩ mà náani kpá ma zĩdaa. Tó gbɛ̃ tɛn da a a zĩda
náani kɛ̀, ma a pɔ́ kɛ̀ deala. 5 Ma tɔ̃̀ɔ zɔ̃̀ ma gɔrɔ sɔraakɔ̃de zĩ. Isarailan ma
ũ inaa gũn, Biliaminu buri, Eberu buri yãpura. Musa doka musu má kú
Farisinɔ gɛ̃̀a gũn. 6 Ma ania kɛ̀, ma wɛ́ tã̀ sɔsi gbɛ̃nɔa. Yãkɛna a zɛ́a Musa
doka gũn, gbɛ̃ke dí fɔ̃ à ma taari èro. 7 Ama yã kũ má kũna àre ũ yã pìnɔ
gɔ̃̀mɛnɛ àree sari tera Kirisi yãi. 8 A kũ à deńla ma yã sĩnda pínki dìtɛ àree
sari ma Dikiri Kirisi Yesu dɔ̃na kũ à de a pínkila yãi. Kirisi pì yãi ma ɔ gbàrɛ
yã sĩnda pínkii bìsa ũ, de màgɔ̃ a vĩ, 9 màgɔ̃ kú a gũn kũ yã kũ dì tó ò kɛ nna
kũ Ludao a náanikɛna yãiio. Luda dì tó yã bo kũńwo nna dokakũna yãinlo,
àdi tó yã bo kũńwo nna Kirisi náanikɛna yãimɛ. 10 Yã kũ má yei mɛ́ à de mà
Kirisi dɔ̃ kũ gbãna kũ à fùtɛo bona ganwo, de ma bàka gɔ̃ kú a warikɛnaa
gũn, mà gɔ̃ lákũ a bà a ganaa gũn 11 gbasa mà gɔ̃ gàavu ũ.

Pɔ́ kũ ntɛn pɛ́a lenaa

12 Adi kɛ ma lè pínkinlo akũsɔ̃ má papana gĩaro. Matɛn pɛ́amɛ, de mà yã
kũ Kirisi Yesu ma sɛ a pɔ́ ũ yãi sí ma pɔ́ ũ. 13 Ma gbɛ̃nɔ, mádi sí ma lè kɔ̀ro.
Yã mɛ̀n don matɛn kɛ, madì nɔnɔ pɔ́ kũ à kú ma arɛi, pɔ́ kũ à kú ma kpɛ
laasunlɛnaa sari. 14 Matɛn pɛ́ pɔ́ kũ ma wɛ́ dɔiia, de mà àre kũ Luda ó sísia
gɛna musu le Kirisi Yesu gãi. 15 Ókɔ̃nɔ gbɛ̃ papananɔ, ògɔ̃ laasun bire vĩ.
Tó á laasun pãnde vĩ, Luda ni á wɛ́ kɛ̃árɛ yã bire musu. 16 A pínki dé, gu kũ
o kan dí, ò gɛ́ arɛ zɛ́ dokɔ̃nɔ pìi gũn.
17 Ma gbɛ̃nɔ, à ma ágba sɛ́, lákũ o a taka kɛ̀árɛ nà, á wɛ́ gɔ̃ pɛ́ gbɛ̃ kũ ń
kunna kɔ̃ sìonɔi. 18 Madìgɔ̃ oárɛ yã gɛ̃̀n baaakɔ̃, akũsɔ̃ ma ɛra matɛn oárɛ
tera dɔ kũ wɛ́'io, gbɛ̃nɔn kun dasi kũ ń yãkɛna ń kɛ́ Kirisi gana lía ibɛrɛnɔ ũ.
19 Ò mìi pɛ̀ kakatɛnaaa. Ń gbɛrɛmɛ ń dikiri ũ, wɛ́'iyãmɛ ń ĩadãbɔ ũ, andunia
yãn ń laasun dìgɔ̃ kúa. 20 Ókɔ̃nɔ sɔ̃, ludambɛ gbɛ̃nɔn ó ũ, ó wɛ́ dɔ Surabari
kũ ani bo gwea, àkũmɛ Dikiri Yesu Kirisi ũ. 21 Ani ó mɛ̀ gbãnasarinɔ li lán
a mɛ̀ gakuride bà kũ a gbãna kũ ani fɔ̃ à tó pɔ́ sĩnda pínki mì natɛarɛo.

4

Lɛ́dammanaa

1 Abire yãi ma gbɛ̃ yenyĩde kũ matɛni á bɛgɛ kɛnɔ, ákɔ̃nɔ kũ á de ma
ĩadãbɔ kũ madì pɔnna kɛo ũnɔ, àgɔ̃ zɛna gíngin Dikiri gũn lɛ, ma gbɛ̃nɔ.
2 Ma kútɛ kɛ̀ Yuodianɛ kũ Sintisio ògɔ̃ lɛ́dokɔ̃nɔ vĩ Dikiri gũn. 3 Mɔkɔ̃n
sɔ̃ ma gbɛ̃ndo náanide, ma wɛ́ kɛ̀mma, ǹ kpá nɔgbɛ̃ pìnɔi, zaakũ ò ɔsi kà
kũmao baaru nna kpanaa gũn kũ Kɛlɛmɛntio kũ ma zĩkɛri dakenɔ. Ń tɔ́
kú wɛ̃̀ndi takadan.
4 Àgɔ̃ pɔnna kɛ Dikiri gũn gɔrɔ sĩnda pínki. Ma òárɛ dɔ, à pɔnna kɛ. 5 À
á zĩda busa gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ. Dikiri sunaa kà kãni. 6 Àsun yãke damu
kɛro. Yã sĩnda pínki gũn à adua kɛ, à yã gbɛka Ludaa kũ sáabukɛnaao, à

á yã'ũmmananɔ onɛ, 7 ani á nɛ̀sɛ kũ á laakariio kpátɛárɛ Kirisi Yesu gũn.
Nɛ̀sɛkpatɛnaa pìi zɔ̃kɔ̃, à de bisãsiri dɔ̃na la.

8 Ma gbɛ̃nɔ, yã kũ à gɔ̃̀árɛn dí: Yã kũ à yãpura vĩ akũsɔ̃ à bɛ̀ɛrɛ vĩ, yã kũ
à zɛ́ vĩ akũsɔ̃ à gbãsĩ vĩro, yã kũ à nna akũsɔ̃ à arubarika vĩ, yã kũ à mana
akũsɔ̃ òdi a sáabu kpá, àgɔ̃ laasun lɛ́ yã birenɔ musu. 9 Yã kũ ma dàárɛ a sì,
yã kũ a mà ma lɛ́i akũsɔ̃ a èma, à yã birenɔ kɛ, Luda aafiade nigɔ̃ kú kãáo.

Pɔlu Filipidenɔ sáabukpanaa

10 Ma pɔ nna à kɛ̀ zɔ̃kɔ̃ Dikiri gũn, zaakũ á laasun ɛ̀ra à sùma sà. Á ma
yã kũna yã fá, zɛ́n ádi lero. 11 Mádi o lɛ kũ matɛn takasi kɛ yãinlo, zaakũ
ma dà ma zĩdanɛ màgɔ̃ sáabu vĩ gwena sĩnda pínki gũn. 12 Má takasikɛna
dɔ̃ akũsɔ̃ má nnamana dɔ̃. Gɔrɔ sĩnda pínki gu sĩnda pínkia kãna ke nàa,
pɔ́dinyĩ ke pɔ́kĩammana yãke vĩmɛnɛ doro. 13 Mani pɔ́ sĩnda pínki fɔ̃ Kirisi kũ
àdi ma gba gbãna yãi. 14 Bee kũ abireo kũ á bàka kú kũ ma takasikɛnaao,
a yã mana kɛ̀.

15 Filipidenɔ, á dɔ̃ kũ á zĩdao, ma baaru nna kpanaárɛ káaku gũn, kũ
ma bo Masedonia bùsun, sɔsi ke kun kũ à kpàmai kũ ɔgɔ yã bɔkɔtɛnaaoro,
sé ákɔ̃nɔ. 16 Bee gɔrɔ kũ má kú Tɛsalonika, a pɔ́ kũ matɛni a ni dɛnɔ
kpɔ̃̀zãmɛnɛ de gɛ̃̀n dola. 17 Adi kɛ gban matɛn wɛtɛro, á àre karana
Luda kĩnaan matɛn wɛtɛ. 18 Ma pɔ́ kũ a kpɔ̃̀zãmɛnɛ lè, à pàpa ari à dìrɛ.
Ɛpafarɔditu á gbanɔ kpàma, pɔ́ mɔ̀ma sà. À de sa'obɔ kũ a gbĩ nna Ludanɛ
akũsɔ̃ àdi káagu à sí ũ. 19 Ma Luda ni pɔ́ kũ á a ni vĩnɔ kpááwa Kirisi Yesu
gũn a aruzɛkɛ gakuride lɛ́n.

20 Ògɔ̃ ó Luda ó De tɔ́ bo gɔrɔ sĩnda pínki! Aami.

Lɛ́zammanaa

21 À fɔ kpá Luda gbɛ̃nɔa ń pínki kunna Kirisi Yesu gũn. Ma gbɛ̃ kũ ó kú
lɛɛlɛnɔ fɔ kpààwa. 22 Luda gbɛ̃nɔ fɔ kpààwa ń pínki, atɛ̃nsa gbɛ̃ kũ ò kú Siza
bɛanɔ. 23 Dikiri Yesu Kirisi gbɛ̃kɛ kɛárɛ á ninin.

KƆLƆSEDENƆ

Sáabukpana kũ aduakɛnaao

1 Makũ Pɔlu, Kirisi Yesu zɩ̃̀rii Luda pɔyenyĩnaa gũn kũ ó gbɛ̃ Timɔtio,
ókɔ̃nɔ mɛ́ o takada dí kɛ̃̀ 2 ó gbɛ̃ náanide kũ ò kú adona Kirisi gũn zaa
Kɔlɔsenɔnɛ. Luda ó De gbɛ̃kɛ kɛárɛ, à á gba aafiaa.
3 Gɔrɔ sĩnda pínki tó ótɛn adua kɛárɛ, odìgɔ̃ Luda ó Dikiri Yesu Kirisi De
sáabu kpámɛ, 4 zaakũ o á Kirisi Yesu náanikɛna baaruu mà kũ yenyĩ kũ á vĩ
ó gbɛ̃nɔnɛɛo ń pínki, 5 kũ á wɛ́ dɔ pɔ́ kũ à ditɛnaárɛ ludambɛi yãi. A yãpura
yã mà zaa káaku baaru nna kũ o kpàárɛ gũn. 6 Baaru nna pì tɛn nɛ́ i àtɛn
dagula andunia gũn pínki, lákũ à kɛ̀ á tɛ́ nà zaa gɔrɔ kũ a mà, akũ a Luda
gbɛ̃kɛ súsu dɔ̃̀. 7 Ó gbɛ̃ yenyĩde ó zĩkɛri dake Ɛpafara mɛ́ à yã pìi dàárɛ ó gɛ̃nɛ
ũ. Kirisi zĩkɛri náanidemɛ, 8 àkũ mɛ́ à yenyĩ kũ Luda Nini á káa òwɛrɛ.
9 Abire yãi zaa gɔrɔ kũ o á baaruu mà, odìgɔ̃ wɛ́ kɛárɛ Ludaa lakanaa
sari, de à tó à a pɔyenyĩna dɔ̃ swáswa, a Nini á gba ɔ̃ndɔ̃ kũ wɛ́zɛ̃o pínki,
10 de àgɔ̃ kun lákũ Dikiri yei nà, á yã sĩnda pínki káagu, de á yã mana sĩnda
pínki kɛna gɔ̃ dagula, á Luda dɔ̃na gɔ̃ kara, 11 de àgɔ̃ gbãna yã sĩnda pínki
gũn a gbãna gakuride lɛ́n, de à pɔ́ sĩnda pínki fɔ̃ kũ mɛnao kũ pɔnnao, 12 de
àgɔ̃ De Luda sáabu kpá, zaakũ à ó ká baka kũ à dìtɛ a gbɛ̃nɔnɛ gupuranwa.
13 À ó bó gusira ikon, à ó ká a Nɛ́ mɛ̀n do yenyĩde kpatan. 14 A gãin o gɔ̃
zĩdadenɔ ũ, ó durunna kɛ̃̀wá.

Kirisi de pɔ́ sĩnda pínkila

15 Kirisi bi Luda kũ òdi e kũ wɛ́oro takamɛ,
Àkũmɛ daudu ũ Luda pɔ́kɛnanɔ tɛ́ pínki.
16 Luda pɔ́ kũ à kú musu kũ zĩtɛoo kɛ̀ pínki a gãi,
pɔ́ kũ òdi enɔ kũ pɔ́ kũ òdi eronɔ,
kpatablerinɔn yá ke dikirinɔ
ke gbãnadenɔ ke ikodenɔ.
Pɔ́ sĩnda pínki bò a kĩnaamɛ,
akũsɔ̃ ò kun a pɔ́ ũ.
17 À kun pɔ́ sĩnda pínki ã,
pɔ́ sĩnda pínki kun a gãimɛ.
18 Àkũmɛ sɔsi gbɛ̃ kũ ò de a mɛ̀ ũnɔ mì ũ.
Àkũmɛ naana ũ, gàavu káaku ũ,
de à gɔ̃ pɔ́ sĩnda pínki mìde ũ.
19 Zaakũ à kà Ludagu a kíkɛ pínki pɛkɛrɛa. 20 À tò pɔ́ sĩnda pínki kɛ̀ kãao
nna a gãi, pɔ́ kũ ò kú zĩtɛ ke musunɔn yá. A aru kũ à kɔ̀tɛ lía mɛ́ à sù kũ
kɛna nna pìio.
21 A kɛ̃ Ludaa yã. A ibɛrɛnɔn á ũ á laasun kũ á vãnikɛnanɔ yãi, 22 akũ
Luda tò a kɛ kãao nna Kirisi gana a bisãsirikɛmɛɛ gũn yãi sà, de à á
kpan'arɛ kɛ gbãsĩ sari, mamberu sari, taari sari, 23 tó á zɛna gbãna á
ludanaanikɛnaa gũn yĩgãnaa sari gíngin, tó ádi kɛ̃kɔ̃a kũ tãmaa kũ á vĩ
baaru nna kũ a màa gũnworo. Ò baaru nna pìi kpà gbɛ̃ kũ Luda kɛ̀ zĩtɛ
lanɔnɛ pínki kũ makũ Pɔlu, ma gɔ̃ a kpàri ũ.

Pɔlu zĩkɛna sɔsi gbɛ̃nɔnɛ

[24] Tera sà matɛn pɔnna kɛ kũ wari kũ matɛn kɛ á yãiio. Wari kũ Kirisi
kɛ̀ sɔsi gbɛ̃ kũ ò de a mɛ̀ ũnɔ yãin matɛn pɔ́ kũ à gɔ̃̀ papa ma mɛ̀ɛ gũn.
[25] Luda zĩ dàmɛnɛ, akũ ma gɔ̃ sɔsi gbɛ̃ pìnɔ kpanyĩri ũ. À ma zĩ mà a yã oárɛ
papana. [26] Asiriyã kũ à utɛna gbɛ̃nɔnɛ zaa káaku zaade Luda dí andunia
kátɛro mɛ́ à bò Luda gbɛ̃nɔnɛ gupuraa sà, [27] Luda ye ò dɔ̃ lákũ asiriyã pì
gakuri zɔ̃kɔ̃ nà buri pãndenɔ kĩnaa. Asiri pìn dí: Kirisi kú á gũn, akũ á wɛ́
dɔ gakuria. [28] A waazin odì kɛ gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ, odì lɛ́ daom̀ma, odì yã dao
gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ kũ ɔ̃ndɔ̃ sĩnda pínkio, de ò gɛ́ kũ baadio papana Luda arɛ
Kirisi gũn. [29] Abire yãi matɛn zĩ kɛ, matɛn kokari kɛ kũ a gbãna kũ àtɛn zĩ
kɛ ma gũnwo gbãnagbãna.

2

[1] Má ye àgɔ̃ kokari zɔ̃kɔ̃ kũ matɛn kɛárɛ dɔ̃, ákɔ̃nɔ kũ Laodiseadenɔ kũ gbɛ̃
kũ ódi wɛ́ sikɔ̃lɛronɔ pínki, [2] de ń swɛ̃̀ le à kpátɛ, ò lɛ́dokɔ̃nɔ kɛ kũ yenyĩo, de
ń wɛ́ kɛ̃ swáswa, ògɔ̃ Luda asiriyã kũ à de Kirisi pì ũ dɔ̃. [3] A kĩnaan ɔ̃ndɔ̃ kũ
dɔ̃naao aruzɛkɛ sĩnda pínki ùtɛn. [4] Matɛni abire oárɛ, de gbɛ̃ke sún á sãtɛ
kũ lɛ́nna lɛ́kpakɔ̃anaaoro yãi. [5] Bee tó má kú kãáoro, ma nini kú kãáo, ma
è átɛn yã kɛ a zɛ́a, akũsɔ̃ á Kirisi náanikɛna gbãna, akũ ma pɔ kɛ̀ nna.

Pɔ́ sĩnda pínki pɛkɛrɛmmana Kirisi gũn

[6] Lákũ a Kirisi Yesu sì á Dikiri ũ nà, àgɔ̃ kú a gũn lɛ, [7] á zĩni gɔ̃ pɛtɛna
a gũn. À kara a gũn, àgɔ̃ gbãna a náanikɛnaa gũn lákũ ò dàárɛ nà. Àgɔ̃
kú kũ sáabukpanaao manamana. [8] À laakari kɛ de gbɛ̃ke sún dɔ̃na gbãna
kasaárɛ à á sãtɛ kũ bisãsiri ɔ̃ndɔ̃ pã korioro. Yã birenɔ dì bo futɛokarayãnɔ
kũ andunia yãkɛnanɔ kĩnaamɛ, adi kɛ Kirisi kĩnaanlo. [9] Zaakũ Luda kíkɛ
sĩnda pínki pɛ̀kɛrɛ Kirisia a bisãsirikɛmɛɛ gũn. [10] Kunna gbɛ̃ kũ à de gbãna
sĩnda pínki kũ iko sĩnda pínkioo mìde ũ pìi gũn, a sĩnda pínki pɛ̀kɛrɛáwa. [11] A
gũn a tɔ̃̀ɔ zɔ̃̀ à bò á dà zĩn. Adi kɛ tɔ̃̀ kũ bisãsiri dì zɔ̃́ńnɛnlo, kũ Kirisi dì
zɔ̃́ńnɛmɛ. [12] Zaakũ da'itɛkɛnaa gũn ò á vĩ kãao, akũ a futɛ kãao, kũ a gbãna
kũ Luda a fùtɛo bona gan náani kɛ̀ yãi. [13] Á de gɛ̀nɔ ũ yã Luda kĩnaa á
taarinɔ kũ á dà zĩnɔ yãi, akũ Luda á gbá wɛ̃̀ndi dufu lɛɛlɛ kũ Kirisio, à sùruu
kɛ̀ kũoo kũ ó taarinɔ pínki. [14] Luda ó taari takada kũ à ó dá yãn gògo, à sɛ̀
à pà lía. [15] Kirisi gana lía gbãna sì dikirinɔ kũ gbãnadenɔooa, à bò kũńwo
sarapuraa à ń kpe bò, à ń kpan'arɛ kɛ̀ zĩ̀zɔnɔ ũ.

[16] Abire yãi àsun tó gbɛ̃ke á taari e pɔ́blena ke pɔ́mina ke dikpɛ ke mɔ
dufu bona ke kámmabogɔrɔ yã musuro. [17] Yã birenɔ pínki bi yã kũ ò pì ani
su takamɛ, yã pìnɔ bɔkɔtɛnan Kirisi ũ. [18] Àsun tó gbɛ̃ kũ àdi a zĩda busa
ɛ́kɛ pɔ́ ũ kũ àdi donyĩ kɛ malaikanɔnɛ á sãtɛ à á bo pɔ́ kũ á wɛ́ pɛ́anlo.
Wɛ́gupu'ena yã mɛ́ àdigɔ̃ gbãna gbɛ̃ bire takanɛ, akũ àdi a zĩda bi pã a
bisãsirikɛda laasunnɔ yãi. [19] À pɛna Kirisi kũ à de mì ũaro. Kirisi gũn
mɛ̀gu sĩnda pínki dì kɔ̃ kũ, ò nàkɔ̃a kũ tĩnɔ gbãnao, mɛ̀ɛ pìi dìgɔ̃ gbã lákũ
Luda ye à gbã nà.

[20] Zaakũ a ga kũ Kirisio andunia yãkɛnanɔ musu, bɔ́yãin adì ń
yãditɛnnɛnanɔ ma lán andunia gbɛ̃nɔ bàa? [21] Òdi pi, ǹsun adikĩna na n
ɔĩro, ǹsun adikĩna í kɛro, ǹsun ɔ na adiaro. [22] Pɔ́ birenɔ pínki dì láka kũ ń
anfãnikɛnaaomɛ. Bisãsiri yãdannɛnan abirenɔ ũ. [23] Yã birenɔ de lán ɔ̃ndɔ̃
yã bàmɛ, zaakũ òdi donyĩ yã tilasi dańnɛ kũ zĩdabusanaao kũ waridɔna ń
zĩda mɛ̀ɛao. Bee kũ abireo àdi kpá ó dànɔnɛro.

3

Kunna wɛ̃ndi dufu gũn

1 Lákũ a futɛ kũ Kirisio nà, à tó ludambɛ yã doárɛ arɛ, zaakũ gwen Kirisi
vutɛna Luda ɔplai. 2 À tó á laasun gɔ̃ kú ludambɛ yãnɔa, àsungɔ̃ kú andunia
pɔ́aro. 3 Zaakũ a ga, á wɛ̃ndi utɛna kũ Kirisio Luda gũn.
4 Lákũ Kirisi de á wɛ̃ndi ũ nà, tó à bò gupuraa, ákɔ̃nɔ se áni bo kãao kũ
gakurio sà. 5 Abire yãi à andunia yã kũ ò kú á nɛ̀sɛɛ gũnnɔ dɛ: Pãpãkɛnaa,
wé'iyã, mɛ̀futɛnaa, yã vãni nidɛna kũ wãkũuo. Pɔ́ kũ gbɛ̃ dì a wãkũ kɛ
gɔ̃nɛ a dikiri ũmɛ. 6 Yã birenɔ yãin Luda ni pɔfɛ̃na kipa a yãmarisarinɔa.
7 Ákɔ̃nɔ se, á kú yã pìnɔ gũn yã, ò dòárɛ arɛ. 8 À ɔ gbarɛ yã dí takanɔi sà:
Pɔfɛ̃naa, zukakanaa, nɛ̀sɛ pãsĩ, gbɛ̃sɔ̃sɔ̃na kũ yãpãpã'onaao. 9 Àsungɔ̃ ɛ́kɛ
tokɔ̃nɛro, zaakũ a á dà zĩ kũ a yãkɛnanɔ gòala, 10 a a dufu sè kũ à kɛ̀kɛ àtɛn
dufu kũ de à gɔ̃ lán a Kɛ̀ri pɔ́ bà. 11 Gwe Yudanɔ kũ buri pãndenɔ dokɔ̃nɔmɛ
kũ tɔ̃zɔ̃nadenɔ kũ gyɔfɔrɔdenɔ kũ sɛ̃ntɛ gbɛ̃nɔ kũ wɛ́siradenɔ kũ zɔ̀nɔ kũ
zĩdadenɔ. Kirisimɛ ń pínki ũ, à kú ń gũn ń pínki.
12 Abire yãi, lákũ Luda á sɛ́ a gbɛ̃ yenyĩdenɔ ũ nà, dà kũ ò de à daáwanɔn
dí: Wɛ̃nda, gbɛ̃kɛ, zĩdabusanaa, busɛkɛ kũ mɛnao. 13 À kɔ̃ fɔ̃. Tó yãke sù
à á ká kũ kɔ̃o, à sùru kɛ kũ kɔ̃o. Lákũ Dikiri sùru kɛ̀ kãáo nà, à kɛ kũ
kɔ̃o lɛ se. 14 A pínki musu à yenyĩ kũ àdi yã pìnɔ kakara swáswa daáwa.
15 À tó aafia kũ à bò Kirisi kĩnaa kí ble á swɛ̃ɛ gũn, zaakũ kunna kũ kɔ̃o
aafiaan Luda á sísia mɛ̀dokɔ̃nɔdenɔ ũ. Àgɔ̃ Luda sáabu kpá. 16 À tó Kirisi yã
vutɛki le á nɛ̀sɛn manamana. À yã dakɔ̃nɛ, à lɛ́ dakɔ̃a kũ ɔ̃ndɔ̃ sĩnda pínkio.
Sáabukpanaa gũn à lɛ̀ sí Ludanɛ á swɛ̃ɛ gũn kũ zaburao kũ tɔ́kpanaao kũ
donyĩ lɛ̀ nɔ. 17 Pɔ́ kũ átɛn kɛ ke kũ átɛn o pínki, à kɛ kũ Dikiri Yesu tɔ́o, à De
Luda sáabu kpá a gãi.

Luda gbɛ̃nɔ kunna kũ kɔ̃o

18 Ákɔ̃nɔ nɔgbɛ̃nɔ, á baadi gɔ̃ mì natɛ a zãnɛ. Lɛn à kũ̀ à kɛ Dikiri gũn lɛ.
19 Gɔ̃gbɛ̃nɔ, á baadi gɔ̃ ye a nanɔi. Àsungɔ̃ pãsĩ kũńworo. 20 Nɛ́nɔ, à á de kũ
á dao yã ma yã sĩnda pínki gũn, zaakũ abire mɛ́ àdi ká Dikirigu. 21 Denɔ,
àsun á nɛ́nɔ nɛ̀sɛ futɛ à ń pɔ yakaro. 22 Zɔ̀nɔ sɔ̃ à á andunia dikirinɔ yã ma
yã sĩnda pínki gũn. Àsun zĩ kɛńnɛ ń wɛ́ yãiro. À zĩ kɛńnɛ kũ nɛ̀sɛ mɛ̀n doo,
zaakũ Dikiri vĩnakɛrinɔn á ũ. 23 Yã kũ átɛn kɛ pínki, àgɔ̃ kɛ kũ yãpurao,
lándɔ̃ Dikirin átɛn kɛnɛ bà, adi kɛ bisãsirinlo. 24 Àgɔ̃ dɔ̃ kũ áni Dikiri láada
le á baka ũ. Dikiri Kirisin átɛn doi. 25 Yãvãnikɛri ni a vãni gbɛ̀ le. Luda dì
gbɛ̃ke wɛ́ gwaro.

4

1 Ákɔ̃nɔ dikirinɔ, à á zɔ̀nɔ gwa a zɛ́a súsu. Àgɔ̃ dɔ̃ kũ ákɔ̃nɔ se á Dikiri vĩ
musu.
2 À á zĩda kpá aduakɛnaaa kũ itɛ̃kɛnaao kũ sáabukpanaao. 3 À wɛ́ kɛwɛrɛ
Ludaa dɔ, à zɛ́ bowɛrɛ ò a yã waazi kɛ, ò Kirisi asiriyã ońnɛ. Abire yãin
ò ma dai kpɛ́siran. 4 À wɛ́ kɛmɛnɛ mà yã pì o swáswa, lákũ à kũ̀ mà o nà.
5 Àgɔ̃ á zĩda kũna dɔ̃ Yesusaridenɔ tɛ́ kũ ɔ̃ndɔ̃o. Àgɔ̃ yã kũ Luda a zɛ́ bòárɛ
kɛ a gɔrɔa. 6 À tó á lɛ́gbɛ gɔ̃ nna àgɔ̃ karana vĩ, de àgɔ̃ dɔ̃ lákũ áni yã lí baadia
nà.

Lɛ́zammanaa

7 Ó gbɛ̃ yenyĩde Tikiku ni ma baaru kpáárɛ pínki. Àkũmɛ zĩkɛri náanide ũ,
ó zɔ̀bleri dakemɛ Dikiri zĩ gũn. 8 Abire yãimɛ matɛni a zĩáwa de à ó kunna
oárɛ, à laakari le à kpátɛ.

9 Á gbɛ̃ndo Ɔnɛsimu, ó gbɛ̃ yenyĩde náanide tɛn su kãao. Oni pɔ́ kũ ó kú
a gũn gu dia oárɛ pínki. 10 Arisitaku kũ ó kú lɛɛlɛ kpɛ́siran fɔ kpàáwa kũ
Baanaba dakũna Maakuo. Ò Maaku yã òárɛ kɔ̀. Tó à sù á kĩnaa, à gbãnakɛ
kpánɛ. 11 Yesu kũ òdi pinɛ Yusutu fɔ kpàáwa dɔ. Yuda kũ ótɛn kpata kũ à bò
Luda kĩnaa zĩ kɛ lɛɛlɛnɔ lɛ́n gwe. Ma laakari kpatɛna kũńwo. 12 Á gbɛ̃ndo
Ɛpafara, Kirisi Yesu zɔ̀bleri fɔ kpàáwa. Àdigɔ̃ ania kɛ kũ aduakɛnaárɛo gɔrɔ
sĩnda pínki, de à le à kàsara kú àgɔ̃ papana Luda pɔyenyĩnaa gũn. 13 Mani
fɔ̃ mà a sèeda kɛ kũ àtɛn zĩ kɛárɛ manamana, ákɔ̃nɔ kũ Laodiseadenɔ kũ
Iɛrapɔlidenɔ. 14 Ó likita yenyĩde Luku kũ Demasio fɔ kpàáwa. 15 À fɔ kpá ó
gbɛ̃ kũ ò kú Laodiseanɔa kũ Nimfao kũ sɔsi gbɛ̃ kũ òdi kɔ̃ kakara a bɛanɔ.
16 Tó a takada dí kyó kɛ̀, à kpá Laodisea sɔsi gbɛ̃nɔa ò a kyó kɛ, gbasa à ń
pɔ́ kyó kɛ se. 17 À o Akipunɛ, à laakari dɔ Dikiri zĩ kũ ò dànɛɛa, à a mì dɛ.
18 Makũ Pɔlu makũ mɛ́ ma yã dí kɛ̀ kũ ma zĩda ɔo, ma fɔ kpàáwa. À tó ma
kunna kpɛ́siran yã gɔ̃ dɔágu. Luda gbɛ̃kɛ kɛárɛ.

TƐSALONIKADENƆ TAKADA KAAKU

Tɛsalonikadenɔ zɛ́mɔnnɛnaa
1 Makũ Pɔlu kũ Silasio kũ Timɔtio, ókɔ̃nɔ mɛ́ o takada díkĩna kɛ̃
Tɛsalonika sɔsi gbɛ̃ kũ ò kú De Luda kũ Dikiri Yesu Kirisio gũnnɔnɛ.
Luda gbɛ̃kɛ kɛárɛ, à á gba aafiaa. 2 Ó aduakɛnaa gũn á yã dìgɔ̃ dɔógu
gɔrɔ sĩnda pínki, odìgɔ̃ Luda sáabu kpá á pínki yã musu. 3 Lákũ átɛn zĩ
kɛ á ludanaanikɛnaaa nà, átɛn kokari kɛ yenyĩ gũn, akũsɔ̃ átɛn mɛna kɛ
wɛ́dɔna ó Dikiri Yesu Kirisii yãi, yã pìnɔ dìgɔ̃ dɔógu Luda ó De arɛ. 4 Ó gbɛ̃
Luda yenyĩdenɔ, ó dɔ̃ kũ Luda á sɛ́, 5 zaakũ kũ o baaru nna kpàárɛ, ódi
su kũ yã'onaao adoro, o su kũ Luda Nini gbãnaomɛ, yã pì ó kũna gbãna
manamana. Á dɔ̃ lákũ ó kú á tɛ́ nà á aafia yãi, 6 akũ a gɔ̃ ókɔ̃nɔ kũ Dikirio
dàdarinɔ ũ. Wari zɔ̃kɔ̃ɔ gũn a yã pìi sì kũ pɔnna kũ Luda Nini dàáguo, 7 akũ
a zɛ́ mɔ̀ Yesude kũ ò kú Masedonia bùsu gũnnɔnɛ kũ Girisi bùsuuo pínki.
8 Dikiri yã bò á kĩnaa, adi zɛ Masedonia kũ Girisio adoro, á Yesu náanikɛna
yã dàgula pínki, à baarukpana vĩ doro. 9 Òtɛn o lákũ o zɛ́ lè á kĩnaa nà, lákũ a
kpɛ lì tãnanɔnɛ, a arɛ dɔ̀ Ludaa nà, akũ átɛn do Luda Wɛ̃ndide Yãpuradei,
10 átɛni a Nɛ́ Yesu kũ à a fùtɛ bona gan dã ari à bo ludambɛ, à su ó sí pɔfɛ̃
kũ Luda ni kipam̃maa.

2

Pɔlu zĩkɛna Tɛsalonika
1 Ma gbɛ̃nɔ, á dɔ̃ kũ á zĩdao, kũ ó zɛ́ lena á kĩnaa dí kɛ pãro. 2 Á dɔ̃
lákũ ò wɛ́ tã̀wá nà, o wari kɛ̀ káaku zaa Filipi, akũ Luda ó gbá swɛ̃̀ɛ, o a
baaru nna kpàárɛ kokari kũ kokario. 3 Ó nakaranaáwa de ɛ́kɛ zɛ́ yã ũro.
Ódi kɛ laasun vãni ke á takikɛna yãinlo. 4 Lákũ Luda ó ká a baaru nna
kpanaaa nà, lɛn odì kpáńnɛ lɛ, adi kɛ bisãsiri pɔyeinan ótɛn wɛtɛro, sé
Luda ó laasun tàasikɛri pɔ́. 5 Á dɔ̃ kũ ódi yã nnanna o gbɛ̃kenɛro, akũsɔ̃
ódi yãke kɛ kũ manafikio wãkũ yãiro. Ludan ó sèedade ũ. 6 Ódi sáabu wɛtɛ
bisãsiri kĩnaaro, ákɔ̃nɔ ke gbɛ̃ pãndenɔ. 7 Bee kũ ó a zɛ́ vĩ ò gɔ̃árɛ aso ũ ó
Kirisi zĩ̀rikɛna yãi, o kɛ̀ kãáo busɛbusɛ, lákũ nɔgbɛ̃ nɛ́rande dì laakari dɔ a
nɛ́a nà. 8 Kũ ó yeái manamana yãi, ódi zɛo ò baaru nna kũ à bò Luda kĩnaa
kpáárɛ adoro, kũ ó zĩda kpááwanaaomɛ dɔ, zaakũ a gɔ̃ ó gbɛ̃ yenyĩdenɔ ũ.
9 Ma gbɛ̃nɔ, à tó ó zĩkɛna kũ wario yã dɔágu. Gɔrɔ kũ ótɛn baaru nna kũ
à bò Luda kĩnaa pì kpáárɛ, odìgɔ̃ zĩ kɛ fãnantɛ̃ kũ gwãanio, de òsun gɔ̃ á
gbɛ̃kenɛ aso ũro yãi. 10 Ákɔ̃nɔmɛ ó sèedadenɔ ũ, kũ Ludao dɔ, kũ ó kú ákɔ̃nɔ
kũ a Yesu náani kɛ̀nɔ tɛ́ a zɛ́a nɛ̀sɛpuradenɔ ũ taari sari. 11 Á dɔ̃ kũ o yã
kɛ̀ á baadinɛ lákũ de dì kɛ a nɛ́nɔnɛ nà. 12 O lɛ́ dàáwa, o á nɛ̀sɛɛ kpàtɛárɛ, o
nakaraáwa, de á kunna kɛ lɛɛlɛ kũ gbɛ̃ kũ Luda ń ká kpata gakuride kũ à
bò a kĩnaannɔo.
13 Kũ a Luda yã kũ o òárɛ pìi mà, ádi ditɛ bisãsiri pɔ́ ũro, a sì lákũ à de
nà, Luda yã yãpura ũ. Àkũ mɛ́ àtɛn zĩ kɛ ákɔ̃nɔ kũ átɛni a náani kɛnɔ gũn.
Abire yãi dɔ odìgɔ̃ Luda sáabu kpá lakanaa sari. 14 Ó gbɛ̃nɔ, á yã kɛ̀ lɛɛlɛ
kũ Luda gbɛ̃ kũ ò kú Kirisi Yesu gũn zaa Yudeanɔo, zaakũ á bùsudenɔ wɛ́
tã̀áwa se lákũ Yudanɔ tã̀m̃ma nà. 15 Yudanɔ Dikiri Yesu dɛ̀ kũ annabinɔ dɔ,
akũsɔ̃ ò pɛ̀wá. Ń yã dì ká Luda guro, ò ibɛrɛɛ sɛ̀ kũ gbɛ̃ sĩnda pínkio. 16 Òdi

kpáwɛrɛ ò yã kũ Luda dì gbɛ̃ sura bao o buri pãndenɔnɛ. Lɛn durunna kũ
òdigɔ̃ kɛ gɔrɔ sĩnda pínki dìgɔ̃ didikɔ̃a lɛ. Luda pɔfɛ̃ kìpa ń musu sà.

Timɔti zĩna Tɛsalonika

17 Ó gbɛ̃nɔ, kũ o kɛ̃kɔ̃a gɔrɔ pla, wɛ́ mɛ́ adi kɔ̃ ero, ama ó laasun kúáwa. O
á bɛgɛ kè manamana, o mɛ̀ɛ wȁ kũ ò wɛ́ sikɔ̃lɛ. 18 Ó ye ò su á gwa dɔ. Makũ
Pɔlu ma suna zɛ́ wɛ̀tɛ à de gɛ̃̀n do ke gɛ̃̀n plala, akũ Setan kpàwɛrɛ. 19 Tó ó
Dikiri Yesu sù, dí mɛ́ anigɔ̃ de ó tãmaa kũ ó pɔnnao kũ ó gȁzubɔɔo ũ a arɛ
á baasii? 20 Zaakũ ákɔ̃nɔmɛ ó gakuri kũ ó pɔnnao ũ.

3

1 Kũ ódi fɔ̃ ò mɛna doro, o zɛo ò gɔ̃ Atɛni ó tɛ̃nɛ, 2 o ó gbɛ̃ndo Timɔti,
Luda zĩkɛri dake Kirisi baarunnakpanaa gũn zȉáwa, de à á gba gbãna
à á nɛ̀sɛ kpátɛárɛ á ludanaanikɛnaa gũn, 3 de á gbɛ̃ke laakari sún futɛ
wɛ́tãmmanaa pì yãiro. Á dɔ̃ kũ á zĩdao kũ Luda abire taka dìtɛwɛrɛ. 4 Gɔrɔ
kũ ó kú á kĩnaa, o gĩnakɛ o òárɛ kũ oni wɛ́ tãwá, akũ à kè lɛ lákũ á dɔ̃ nà.
5 Abire yãi kũ mani fɔ̃ mà mɛna doro, ma a zȉ à á ludanaanikɛna gwa. Ke
Ibilisi á yɔ̃ à á gwá, ó zĩ kè pãn yá, ó dɔ̃ro.

6 Kũ Timɔti sù sà, à á ludanaanikɛna kũ á yenyĩo baaruu kpàwɛrɛ. À pì
ó yã dìgɔ̃ dɔágu kũ laasun manao, akũsɔ̃ átɛni ó bɛgɛ kɛ lákũ ótɛni á bɛgɛ kɛ
nà. 7 Ma gbɛ̃nɔ, á ludanaanikɛna yã mɛ́ à tò ó laakari kpatɛna á yã musu
ó wɛ́tãmmana kũ ó wario gũn pínki. 8 Zaakũ á zɛna gíngin Dikiri gũn, tera
o ĩam pà sà. 9 Óni fɔ̃ ò Luda sáabu kpá á yã musu. O ó Luda sáabu kpà
manamana kũ pɔnna zɔ̃kɔ̃ kũ odì kɛ a arɛ á yãiio. 10 Gwãani kũ fãnantɛ̃o
odìgɔ̃ wɛ́ kɛ manamana, de ò le ò wɛ́ sikɔ̃lɛ, ò pɔ́ kũ à kȉa á ludanaanikɛnaa
gũn papaárɛ.

11 Luda ó De kũ ó Dikiri Yesuo zɛ́ porowɛrɛ ò su ò á gwa. 12 Dikiri yenyĩ
kũ á vĩ kũ kɔ̃o kũ gbɛ̃ sĩnda pínkio karaárɛ, à dadaála lán yenyĩ kũ ó vĩ kãáo
bà, 13 à á swɛ̃̀ gba gbãna de àgɔ̃ kun gbãsĩ sari taarisaridenɔ ũ Luda ó De
arɛ ó Dikiri Yesu kũ a gbɛ̃nɔ pínki sugɔrɔa.

4

Kunna lákũ Luda yei nà

1 Yã kũ à gɔ̃̀n dí, ma gbɛ̃nɔ, a mà ó kĩnaa lákũ à mana á kunna ká Ludagu
nà. Á kunna de lɛ kɔ̀, ama ótɛn wɛ́ kɛáwa, ótɛn kútɛ kɛárɛ ó Dikiri Yesu gũn,
àgɔ̃ kun lɛ àgɔ̃ gɛ́o. 2 Á yã kũ o dàárɛ kũ Dikiri Yesu tɔ́o dɔ̃. 3 Luda ye á kunna
gɔ̃ adona, à mì kɛ̃ pãpãkɛnaaa. 4 Á baadi gɔ̃ a zĩda kũna dɔ̃ kũ bɛɛrɛɛo gbãsĩ
sari, 5 adi kɛ kũ dà vãni nidɛnaao lán kifiri kũ ò Luda dɔ̃rɔnɔ bànlo. 6 Yã pìi
musu gbɛ̃ke sún a gbɛ̃dake taki kɛ ke à taari kɛnɛro, zaakũ Dikiri ni wɛ́ tã
yã bire taka kèrinɔ a lákũ o gĩnakɛ o òárɛ nà, o á sã gào. 7 Luda dí ó sísi ògɔ̃
kú kũ gbãsĩoro, séde ó kunna gɔ̃ adona. 8 Abire yãi gbɛ̃ kũ à gì yãdannɛna
díi, adi kɛ bisãsirin à gìiro, Luda kũ àdi a Nini kũ à kú adona daógun à gìi.

9 Óni le ò yekɔ̃ina yã oárɛro, zaakũ kũ á zĩdao Luda yekɔ̃inaa dàárɛ. 10 Á
kunna de lɛ kɔ̀, á ye ó gbɛ̃ kũ ò kú Masedonia bùsu gũnnɔi ń pínki. Ma
gbɛ̃nɔ, o lɛ́ dàáwa, àgɔ̃ kɛ lɛ àgɔ̃ gɛ́o, 11 à zɛ́ wɛtɛ àgɔ̃ kun yãkete sari, á baadi
á zĩda yã kɛ à á zĩda zĩ kɛ, lákũ o dìtɛárɛ nà, 12 de á kunna le à ká bàaidenɔgu,
de àsun fu á zĩdaa à da gbɛ̃keiro.

Dikiri sunaa

13 Ma gbɛ̃nɔ, o ye àgɔ̃ yãpura dɔ̃ gbɛ̃ kũ ò andunia tònɔ yã musu, de á pɔ
súngɔ̃ sira lán gbɛ̃ kũ ò tãmaa vĩronɔ bàro yãi. 14 Zaakũ o sì kũ Yesu gà à
fùtɛ, lɛn dɔ Luda ni tó gbɛ̃ kũ ò andunia tò Yesu gũnnɔ ɛra ò su kãao lɛɛlɛ.

15 Yã kũ ótɛn oárɛ díkĩna bi Dikiri yãdannɛnaamɛ. Ókɔ̃nɔ gbɛ̃ kpara kũ
ónigɔ̃ kun ari Dikiri sugɔrɔ zĩnɔ, óni do gbɛ̃ kũ ò andunia tòo pìnɔnɛ arɛro.
16 Dikiri mɛ́ ani bo ludambɛ, à kipa kũ yãditɛnnɛnaao kũ malaika gbɛ̃
zɔ̃kɔ̃ɔ kòtooo kũ Luda kãkãki ɔ́o, gbɛ̃ kũ ò gà Kirisi gũnnɔ ni vu bona gan
káaku, 17 abire gbɛra ókɔ̃nɔ gbɛ̃ kpara kũ ó kunnɔ, oni ó sɛ́tɛ kũńwo lɛɛlɛ ari
ludambɛ lukun ò da Dikirilɛ ĩa gũn, gbasa ògɔ̃ kú kãao ari gɔrɔ sĩnda pínki.
18 Abire yãi à kɔ̃ laakari kpátɛ kũ yã pìio.

5

1 Ma gbɛ̃nɔ, yã pì kɛna ke a kɛgɔrɔ oárɛna zɛ́ vĩro, 2 zaakũ á dɔ̃ sãnsãn
lákũ kpãni dì su gwãani nà. Lɛn anigɔ̃ de Dikiri sugɔrɔ zĩ lɛ. 3 Tó gbɛ̃nɔ
tɛn pi, ó aafia, ó kun ó laakariia, kakatɛna ni suḿma kãnto lákũ nɛ́'iwãwã
dì su nɔ̀sindarea nà, oni boro. 4 Ákɔ̃nɔ sɔ̃ ó gbɛ̃nɔ, á kú gusiranlo, gɔrɔ pì
ni suáwa lán kpãni bàro, 5 zaakũ gupura gbɛ̃nɔn á ũ, fãnantɛ̃ gbɛ̃nɔn á ũ á
pínki. Gwãani ke gusira gbɛ̃nɔn ó ũro. 6 Abire yãi òsun i o lán dakenɔ bàro.
Ò itɛ̃ kɛ ògɔ̃ kú ó laakariia. 7 I'orinɔ dì i o gwãani, wɛ̃dɛrinɔ sɔ̃ òdi wɛ̃dɛ
kɛ gwãani. 8 Ókɔ̃nɔ sɔ̃, zaakũ fãnantɛ̃ gbɛ̃nɔn ó ũ, ògɔ̃ kú kũ laakariio, ò
ludanaanikɛna kũ yenyĩo da mɔ̀ uta ũ, ò surabana tãmaa kú mɔ̀ fùra ũ.
9 Zaakũ Luda dí ó ditɛ à pɔfɛ̃ kipawáro. À ó dítɛ à ó sura ba ó Dikiri Yesu
Kirisi gãimɛ. 10 Àkũ mɛ́ à gà ó yãi de ògɔ̃ kú kãao, tó ó bɛ̃nɛ ke o andunia
tòn yá. 11 Abire yãi à lɛ́ dakɔ̃a, à kɔ̃ gba gbãna, lákũ átɛn kɛ nà.

Pɔlu yãditɛna Tɛsalonikadenɔnɛ

12 Ma gbɛ̃nɔ, o wɛ́ kɛ̀áwa, à bɛɛrɛ lí gbɛ̃ kũ òdi zĩ kɛ á tɛ́nɔnɛ, kũ ò iko vĩáwa
Dikiri gũn, òtɛni á da zɛ́anɔ. 13 À ń gakuri dɔ̃ńnɛ manamana yenyĩ gũn zĩ
kũ òtɛn kɛ yãi. Àgɔ̃ nna kũ kɔ̃o. 14 Ma gbɛ̃nɔ, o lɛ́ dàáwa, à fayasaridenɔ
da zɛ́n, à gbɛ̃ yĩdanɔ gba swɛ̃ɛ, à laakari dɔ gbãnasaridenɔa, à mɛna kũ gbɛ̃
sĩnda pínkio. 15 À laakari kɛ, á gbɛ̃ke sún a vãni fĩna bo kũ a vãnioro. À zɛ́
wɛtɛ àgɔ̃ a mana kɛkɔ̃nɛ kũ gbɛ̃ sĩnda pínkio gɔrɔ sĩnda pínki.

16 Àgɔ̃ kú kũ pɔnnao gɔrɔ sĩnda pínki. 17 Àgɔ̃ adua kɛ lakanaa sari. 18 Àgɔ̃
Luda sáabu kpá yã sĩnda pínki musu. Abire mɛ́ à deárɛ a pɔyenyĩna ũ Kirisi
Yesu gũn. 19 Àsun Luda Nini tɛ́ kũ àdi káńgu dɛdɛro, 20 àsun annabikɛyã
gya boro. 21 À yã sĩnda pínki tàasi ká, àgɔ̃ a mana kũna, 22 à mì kɛ̃ vãnikɛna
buri sĩnda pínkia.

23 Luda Aafiade tó á kunna gɔ̃ kú adona yã sĩnda pínki gũn, à á nini kũ á
wɛ̃ndiio kũ á mɛ̀ɛo dãkpãárɛ aafia taari sari ari ó Dikiri Yesu Kirisi sugɔrɔ.
24 Luda kũ à á sísi à á sɛ́ náani vĩ, ani yã pì kɛárɛ.

25 Ma gbɛ̃nɔ, à adua kɛwɛrɛ. 26 À fɔ kpá ó gbɛ̃nɔa ń pínki kũ Luda gbɛ̃nɔ
lɛ́pɛmmanaao. 27 Ma naárɛ Dikirii, à takada dí kyó kɛ ó gbɛ̃nɔnɛ ń pínki.
28 Ó Dikiri Yesu Kirisi gbɛ̃kɛ kɛárɛ.

TƐSALONIKADENƆ TAKADA PLADE

Yãkpatɛkɛna Kirisi sugɔrɔa

1 Makũ Pɔlu kũ Silasio kũ Timɔtio, ókɔ̃nɔ mɛ́ o takada díkĩna kɛ̃̀
Tɛsalonika sɔsi gbɛ̃ kũ ò kú Luda ó De kũ Dikiri Yesu Kirisioo gũnnɔnɛ.
2 De Luda kũ Dikiri Yesu Kirisio gbɛ̃kɛ kɛárɛ, à á gba aafiaa.

3 Ó gbɛ̃nɔ, à kũ̀ ògɔ̃ Luda sáabu kpá á yã musu gɔrɔ sĩnda pínki, lákũ
à mana nà, zaakũ á ludanaanikɛna tɛn gɛ́ arɛ manamana, akũsɔ̃ yenyĩ
kũ á baadi vĩ kũ kɔ̃o tɛn kara. 4 Abire yãi odì lɛ́ gbɛ̃ á yã musu Luda
sɔsinɔ gũn, lákũ átɛn wɛ́tãmmana kũ wari pínkio fɔ̃ nà kũ mɛnao kũ
ludanaanikɛnaao. 5 Abire mɔ̀wɛrɛ kũ Luda dì yã gɔ̃gɔ̃ kũ gbɛ̃nɔ a zɛ́amɛ.
Abire yãi a ka à gɛ̃ kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũn kũ átɛn wari kɛ a yãi.
6 Luda dì yã kɛ a zɛ́amɛ. Ani wɛ́ tã gbɛ̃ kũ òtɛn wɛ́ tãáwanɔa, 7 ani ákɔ̃nɔ
kũ òtɛni wɛ́ tãáwanɔ gba ĩampaki kũ ókɔ̃nɔ, tó Dikiri Yesu bò ludambɛ kũ
a malaika gbãnanɔ 8 kũ tɛ́vuraao. Ani wɛ́ tã ludadɔ̃risari kũ odi ó Dikiri
Yesu baaru nna síronɔa. 9 Kakatɛna lakanasarin Luda ni wɛ́ tãoḿma. Oni
ń kpakɛ Dikiri arɛ kũ a gbãna gakurideo. 10 Tó à sù gɔrɔ pì zĩ, ani tɔ́ bo a
gbɛ̃nɔ yã musu, gbasa a náanikɛrii pìnɔ a mana bo ń pínki. Anigɔ̃ kú ń tɛ́,
zaakũ a yã kũ o òárɛ sì.
11 Abire yãin odìgɔ̃ adua kɛárɛ baala'i, de ó Luda tó á kunna ká gwena
kũ à á sísia, à yã mana kũ a zɛ kũ a kɛnaaonɔ kũ zĩ kũ átɛn kɛ a náanikɛnaa
gũnnɔ pínki papaárɛ kũ a gbãnao. 12 Dikiri Yesu tɔ́ ni bo á musu, ákɔ̃nɔ sɔ̃
á tɔ́ ni bo a musu ó Luda kũ Dikiri Yesu Kirisi pìio gbɛ̃kɛ yãi.

2

Ludayãdarisari

1 Ó gbɛ̃nɔ, Yesu Kirisi suna kũ ó kɔ̃kakaranaao de ò daalɛ yã musu, o wɛ́
kɛ̀áwa, 2 àsun tó á laakari futɛ aragaro. Tó annabi yãke waazi ke takada kũ
ò pì à bò ó kĩnaa pì, Dikiri sugɔrɔ kà kɔ̀, àsun bídi kɛro. 3 Àsun tó gbɛ̃ke á sãtɛ
kũ yã bire takaoro, zaakũ gɔrɔ bire ni suro, séto gbɛ̃nɔ bona Luda kpɛ gɔrɔ
kà gĩa kũ ludayãdarisari kũ à mìi pɛ̀ kakatɛna zɛ́a bona gupuraao. 4 Ani
gí pɔ́ kũ òdi ń ditɛ dikiri ũnɔi kũ pɔ́ kũ òdi donyĩ kɛ́ńnɛnɔ pínki, ani a zĩda
bi deńla, ani gɛ́ à vutɛ Luda kpɛ́n, à a zĩda ditɛ Luda ũ se. 5 Gɔrɔ kũ má kú
kãáo ma yã pìi òárɛ. Ádi dɔnloo? 6 Á dɔ̃ pɔ́ kũ àtɛni a dãdã de àsun bo a gɔrɔ
ãro yá? 7 Zaakũ ludayãdanasari tɛn ɔ tá asiri gũn kɔ̀. Ani boro, séto gbɛ̃
kũ àtɛn kpánɛ gò zɛ́n baasiro, 8 ludayãdarisarii pì ni gbasa à bo sà. Dikiri
Yesu ni a dɛ kũ a lɛ́'ĩao, à a kakatɛ kũ a suna gakurio. 9 Ludayãdarisari pì
ni su kũ Setan gbãnao à daboyãnɔ kũ yãbonsarɛnɔ kɛ kũ sèeda ɛ́kɛ buri
sĩnda pínkio. 10 Ani manafiki buri sĩnda pínki kɛ gbɛ̃ kũ ò mìi pɛ̀ kakatɛna
zɛ́anɔnɛ, kũ ò gì yãpura kũ ani ń sura bai yãi. 11 Abire yãi Luda ni likarana
pãsĩ zĩḿma de ò ɛ́kɛ náani kɛ. 12 Yã ni gbasa à vutɛ gbɛ̃ kũ odi yãpura síro
kũ òdi pɔnna kɛ kũ a vãnionɔa ń pínki.

Luda á sɛ́ de à á sura ba

13 Ó gbɛ̃ Dikiri yenyĩdenɔ, à mana ògɔ̃ Luda sáabu kpá gɔrɔ sĩnda pínki á
yã musu, zaakũ Luda á sɛ́ zaa káaku, de à bo kũ a Nini kũ à tò o gɔ̃ a pɔ́
ũ gbãnao á yãpura sina yãi. 14 Luda á sísi à á sɛ́ baaru nna kũ o kpàárɛ
yãi, de á baka gɔ̃ kú ó Dikiri Yesu Kirisi gakuri gũn. 15 Abire yãi ó gbɛ̃nɔ,

à zɛ gbãna, àgɔ̃ yã kũ o dàárɛ kũ lɛ́o ke takada gũn kũna. 16 Ó Dikiri Yesu
Kirisi kũ Luda ó Deo yewái, a gbɛ̃kɛ gũn à ó laakarii kpàtɛwɛrɛ ari gɔrɔ
sĩnda pínki, à tãmaa mana dàógu. 17 À á laakari kpátɛárɛ, à á gba gbãna
yãmanakɛna kũ yãmana'onaao gũn pínki.

3

À adua kɛwɛrɛ

1 Yã kũ à gɔ̃n dí, ó gbɛ̃nɔ, à adua kɛwɛrɛ, de Dikiri yã le à dagula likalika,
àgɔ̃ bɛ̀ɛrɛ vĩńnɛ lákũ à vĩ á kĩnaa nà. 2 À adua kɛwɛrɛ de à ó bo gbɛ̃ vãni
dɔ̀rɔsaridenɔ ɔĩ, zaakũ adi kɛ gbɛ̃ sĩnda pínki mɛ́ à Luda yã sìro. 3 Dikiri
náani vĩ, ani á gba gbãna, ani á sí a vãnia. 4 O á náani kɛ̀ Dikiri gũn kũ átɛn
yã kũ o òárɛnɔ kɛ, akũsɔ̃ ánigɔ̃ kɛ. 5 Dikiri tó à Luda yenyĩ kũ Kirisi mɛnao
gbázɛ dɔ̃ á swɛ̀n.

Òsun ma'ã kɛro

6 Ó gbɛ̃nɔ, o naárɛ Dikiri Yesu Kirisii, à kɛ̃ ó gbɛ̃ kũ ò ma'ã vĩnɔa, kũ òdi
zĩ kɛ kũ yã kũ o dàńnɛoronɔ. 7 Á dɔ̃ kũ á zĩdao, kũ à mana àgɔ̃ tɛ́ ó ágbai,
zaakũ ma'ãdenɔn ó ũ gɔrɔ kũ ó kú á tɛ́ro. 8 Ódi gbɛ̃ke pɔ́ble sí o blè fĩnabonaa
sariro, o zĩ kɛ̀ gwãani kũ fãnantɛ̃o, o wari kɛ̀ ari í sìwá, de òsun gɔ̃ á gbɛ̃kenɛ
aso ũro yãi. 9 Ó a zɛ́ vĩ à kpáwái, ama o kɛ̀ lɛ de à ó ágba sɛ́ yãimɛ. 10 Gɔrɔ
kũ ó kú kãáo, o dìtɛ kũ gbɛ̃ kũ à ye zĩkɛnaairo ni pɔ́ blero. 11 O mà kũ á
gbɛ̃kenɔ ma'ã vĩ, òdi pɔ́ke kopiro, séde gudɛ. 12 O dìtɛ gbɛ̃ bire takanɔnɛ, o
nańnɛ Dikiri Yesu Kirisii, ò vutɛki kũ ò zĩ kɛ ò ń zĩda gwa.
13 Ákɔ̃nɔ sɔ̃ ó gbɛ̃nɔ, àsun kpasa kũ yãmanakɛnaaoro. 14 Tó gbɛ̃ke dí yã
kũ o òárɛ takada dí gũn daro, à a yã bo à dítɛ. Àsun kakara kãaoro, de wé'i
le à a kũ yãi. 15 Ama àsun a sɛ́ á ibɛrɛ ũro, à lɛ́ daa á gbɛ̃ndo ũ.
16 Dikiri Aafiade á gba aafia gɔrɔ sĩnda pínki yã sĩnda pínki gũn. Dikiri
gɔ̃ kú kãáo á pínki. 17 Makũ Pɔlu makũ mɛ́ ma fɔkpammana díkĩna kɛ̀ kũ
ma zĩda ɔo. Abirekũmɛ ma takada pínki sèeda ũ, lɛn madì kɛ̃ lɛ. 18 Ó Dikiri
Yesu Kirisi gbɛ̃kɛ kɛárɛ á pínki.

TIMƆTI TAKADA KAAKU

Yãdannɛrinɔ gbana laakarii

1 Makũ Pɔlu, Kirisi Yesu zȉrii lákũ Luda ó Surabari kũ Kirisi Yesu kũ ó
wɛ́ dɔiio dìtɛmɛnɛ nà, 2 ma takada dí kɛ̃̀nnɛ Timɔti, ma nɛ́'ina Yesu zɛ́ gũn.
De Luda kũ ó Dikiri Kirisi Yesuo gbɛ̃kɛ kɛnnɛ kũ sùruuo à n gba aafiaa.
3 Lákũ ma nakaramma nà gɔrɔ kũ matɛn gɛ́ Masedonia bùsun, ǹ gɔ̃ Ɛfesu
ǹ o gbɛ̃kenɔnɛ òsun yã kũ àdi kɔ̃ sɛ́ kũ Luda yãoro dańnɛ doro. 4 Òsun
laakari dɔ gara kũ dizinɔ tɔ́ kɔ̃nɔwɛna kũ à lɛ́ vĩrooa doro. Abire dì su kũ
lɛ́kpakɔ̃anaaoomɛ. Àdi tó Luda zĩ kũ àdi bo a náanikɛnaa gũn gɛ́ arɛro. 5 Ma
yã pìi dìtɛ de ògɔ̃ yenyĩ vĩ yãimɛ, yenyĩ kũ àdi bo nèsɛpura kũ laasunlɛna
dokɔ̃nɔo kũ ludanaanikɛna manafikisarioo gũn. 6 Gbɛ̃kenɔ pȁ yã pìnɔnɛ
ò gɛ̏ yã pãpã onan. 7 Ò ye ògɔ̃ de Musa doka yãdannɛrinɔ ũ, ama ò yã kũ
òtɛn o gbázɛ dɔ̃ro ke yã kũ ò zɛ̀anɔ.
8 Ó dɔ̃ kũ doka pì mana, tó gbɛ̃ tɛn zĩ kɛa a zɛ́a. 9 Ó dɔ̃ dɔ kũ Luda dí
doka ditɛ gbɛ̃ mananɔ yãiro, séde dokadarisarinɔnɛ kũ sãgbãnadenɔ kũ
ludawɛkɛrisarinɔ kũ durunnakɛrinɔ kũ ludadɔ̃risarinɔ kũ donyĩrisarinɔ
kũ de kũ dao dèrinɔ kũ gbɛ̃dɛrinɔ 10 kũ zinakɛrinɔ kũ pãpãbɛ̃nɛkɛrinɔ
kũ lágilaginɔ kũ ɛ́kɛdenɔ kũ yãdimmarinɔ kũ gbɛ̃ kũ òdi bo yãdannɛna
zɛ́de kpɛnɔo ń pínki. 11 Yãzɛde pì kɔ̃ sì kũ baaru nna gakuride kũ Luda
arubarikade a kpanaa nàmɛnɛ ma ɔĩo.

Lákũ Luda gbɛ̃kɛ kè Pɔlunɛ nà

12 Ma Kirisi Yesu ó Dikiri kũ à ma gba gbãna sáabu kè, zaakũ à ma náani
kè à ma sɛ mà zĩ kɛarɛ. 13 Ma a tɔ́ bɛ̃̀nɛɛ sì yã, ma wɛ́ tȁ a gbɛ̃nɔa, ma gbãna
mɔ̀ńnɛ. Bee kũ abireo à sùruu kè kũmao, zaakũ ma kè wɛ́sirakɛnaa gũmmɛ
kũ a náanikɛnasario. 14 Akũ ó Dikiri gbɛ̃kɛ zɔ̃kɔ̃ɔ kèmɛnɛ, à tò ma a náani
kè, akũ má yenyĩ kũ à de ó pɔ́ ũ kunna Kirisi Yesu gũn vĩ. 15 Yã díkĩna bi
yãpuramɛ, à kȕ ò sí ɔplapla. Kirisi Yesu sù andunia gũn durunnakɛrinɔ
surabana yãi. Makũ, ma durunna mɛ́ à de dakenɔ pɔ́la, 16 akũ Luda ma
wɛ̃nda gwà, de mɛna zɔ̃kɔ̃ kũ Kirisi Yesu kè kũ makũ durunnakɛri kàsaraao
bo gupuraa, de àgɔ̃ de sèeda ũ gbɛ̃ kũ oni a náani kɛ ò wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro
lenɔnɛ. 17 Luda mèn do légelege, gɔrɔ sĩnda pínki Kína kũ àdi garo akũsɔ̃ òdi
a e kũ wɛ́oro gɔ̃ bɛ̀ɛrɛ vĩ kũ gakurio gɔrɔ sĩnda pínki, aami.
18 Ma nɛ́ Timɔti, lákũ ò gĩnakɛ ò annabikɛyã ò n yã musu nà, matɛn yã
pì dannɛ, de ǹgɔ̃ kũna ǹ zȉ mana káo 19 ludanaanikɛnaa gũn kũ laakariio
kpátɛna. Gbɛ̃kenɔ yã pìnɔ kpà sãkoto, akũ ń ludanaanikɛnaa dì lɛ́ kútɛ.
20 Imɛnɛu kũ Alɛsandao kú ń tɛ́. Ma ń kpá Setanwa, de ògɔ̃ dɔ̃ kũ òdi dɔkɛ
kũ Ludaoro.

2

Donyĩkɛnaa

1 Káaku gĩa ma lɛ́ dàmma, à adua kɛ gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ à zɛ́ gbɛkańnɛ, à
kútɛ kɛ Ludanɛ ń yãi kũ sáabukpanaao. 2 À adua kɛ kínanɔnɛ kũ gbãnadenɔ
ń pínki, de ò le ògɔ̃ kun aafia yãkete sari ludayãmarinɔ ũ, ó kunna gɔ̃ bɛ̀ɛrɛ
vĩ. 3 Abirekũ mɛ́ à mana, àdi ká Luda ó Surabarin. 4 À ye gbɛ̃ sĩnda pínki
surabana le ògɔ̃ yãpura dɔ̃.

5 Zaakũ Luda mɛ̀n domɛ,
akũsɔ̃ yãkɛkɛri kun mɛ̀n do
Luda kũ bisãsirinɔ dagura,
àkũmɛ bisãsiri Kirisi Yesu ũ.
6 À a zĩda kpà à gbɛ̃ sĩnda pínki bò,
akũ ò a sèedaa kɛ̀ a gɔrɔa.
7 Abire yãi Luda ma ditɛ a kpàkpakɛri kũ a zɩ̃̀riio ũ, de mà a donyĩ zɛ́
yãpurade da buri pãndenɔnɛ. Yãpuran matɛn o, adi kɛ ɛ́kɛnlo.
8 Má ye gɔ̃gbɛ̃nɔ adua kɛ gu sĩnda pínkia, ò ɔ sɛ́ musu gbãsĩ sari, pɔfɛ̃
kũ lɛ́kpakɔ̃anaao sari. 9 Má ye dɔ nɔgbɛ̃nɔ ń zĩda kɛkɛ a zɛ́a yɔ̃̀gɔ̃kɛnaa
sari, zĩdamɔnnɛnaa baasi. Adi kɛ kũ mì yɔ̃̀gɔ̃de tãnaao ke wura kũ òso
nɔmanablebɔnɔ ke biza ɔgɔdenɔonlo. 10 Ò ń zĩda kɛkɛ kũ yãmanakɛnaao
lákũ à kũ̀ nɔgbɛ̃ donyĩrinɔ kɛ nà. 11 Nɔgbɛ̃nɔ yã dada yĩtɛna, ò mì natɛ
yã sĩnda pínki gũn. 12 Madì we nɔgbɛ̃nɔ yã dada gɔ̃gbɛ̃nɔnɛ ke ògɔ̃ iko
vĩḿmaro, séde ògɔ̃ yĩtɛna kítikiti. 13 Zaakũ Adamun Luda kɛ̀ káaku, a
gbɛra Awau. 14 Adi kɛ Adamun ò sã̀tɛro, nɔgbɛ̃n ò sã̀tɛ à gɔ̃̀ taaride ũ.
15 Ama tó nɔgbɛ̃nɔ mɛna fɔ̃̀ kũ ludanaanikɛnaao kũ yenyĩo kũ kúadonaao
zĩdamɔnnɛnaa baasi, oni nɛ́ i aafia.

3

Sɔsi gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ

1 Yã díkĩna bi yãpuramɛ: Tó gbɛ̃ ye à kɛ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ, àtɛn zĩ mana ni dɛ.
2 Gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ gɔ̃ kun taari sari, nɔmɛndode ũ, laakaride ũ. Àgɔ̃ a zĩda kũna dɔ̃
gbɛ̃ fayade ũ, nibɔkũri ũ, gbɛ̃ kũ ani fɔ̃ à yã dańnɛ ũ. 3 Àsungɔ̃ de wɛ̃dɛri ke
gbɛ̃ pãsĩ ũro. Àgɔ̃ de nɛ̀sɛdode yãketesaride ũ. Ɔgɔ sún donɛ arɛro. 4 Àgɔ̃ a
ɔn kũna dɔ̃, a nɛ́nɔ gɔ̃ mì natɛnɛ ògɔ̃ a ɔdɔki gwa. 5 Zaakũ tó gbɛ̃ a ɔn kũna
dɔ̃ro, ani kɛ dera à fɔ̃ à Luda sɔsi gbɛ̃nɔ gwaa? 6 Àsungɔ̃ de Yesude dufu ũro,
de àsun ĩa dã à a zĩda da yãn lán Ibilisi bàro yãi. 7 Àgɔ̃ tɔ́ nna vĩ Yesusaridenɔ
kĩnaa dɔ, de òsun a tɔ́ ĩni sí, à zu Ibilisi tankutɛnlo yãi.

Sɔsi kpanyĩrinɔ

8 Lɛmɛ dɔ kpanyĩrinɔ gɔ̃ de gbɛ̃ bɛ̀ɛrɛdenɔ ũ. Òsungɔ̃ de lɛ́pladenɔ ũro. Wɛ̃
yã sún dońnɛ arɛro. Òsungɔ̃ de ɔgɔ vãni wɛtɛrinɔ ũro. 9 Ògɔ̃ Yesu yã asirinɔ
kũna kũ nɛ̀sɛpurao. 10 Ò ń yã gwa gĩa, tó ódi yãke leḿmaro, gbasa ò ń ditɛ
kpanyĩrinɔ ũ. 11 Lɛmɛ dɔ ń nɔnɔ gɔ̃ de nɔgbɛ̃ bɛ̀ɛrɛdenɔ ũ, laakaridenɔ ũ,
ògɔ̃ náani vĩ yã sĩnda pínki gũn. Òsungɔ̃ de kɔrɔmɔtɔdenɔ ũro. 12 Kpanyĩri
gɔ̃ de nɔmɛndode ũ, àgɔ̃ a ɔn kũ a nɛ́nɔ kũna dɔ̃. 13 Gbɛ̃ kũ ò ń zĩ kɛ̀ a zɛ́anɔ
gwena nigɔ̃ mana, ń laakari nigɔ̃ kpatɛna ń Kirisi Yesu náanikɛnaa gũn
manamana.

Ó donyĩzɛ asiri zɔ̃kɔ̃

14 Bee kũ matɛn yã dínɔ onnɛ, ma dìtɛ mani su n gwa saa. 15 Tó ma suna
sù à gìi kɛ̀, má ye ǹgɔ̃ dɔ̃ lákũ à kũ̀ ògɔ̃ kun Luda ɔndenɔ ũ nà. Ɔnde pìnɔmɛ
Luda Wɛ̃̀ndide sɔsi ũ, yãpura pɛ́tɛki ũ kũ a gbãnalekio. 16 Ó donyĩzɛ asiri
kũ à bò gupuraa zɔ̃kɔ̃ yãpuramɛ:
À bò à sù bisãsiri ũ,
Luda Nini yãpura kpàa,
malaikanɔ a è.
Ò a yã waazi kɛ̀ burinɔ tɛ́,

ò a náani kɛ̀ andunia gũn,
Luda a sɛ̀ à tà kãao gakuri gũn.

4

Tɛ̃̀ yãnɔ

1 Luda Nini ò swáswa kũ gɔrɔ kpɛde gbɛ̃kenɔ ni pã kpá Yesu zɛ́i, ò tɛ́ yã kũ
tãnanɔ dì ɛ́kɛdenɔ da a onanyĩ ò ń sãtɛ. 2 Manafikide pìnɔ a mana dɔ̃kɔ̃nɛ
kũ a vãnioro, ń nɛ̀sɛ gana lákũ ò pi gɛ̃ wãnan ò kɛ̃̀o bà. 3 Òdi gbɛ̃nɔ dãdã
nɔsɛnaai kũ zãkɛnaao, akũsɔ̃ òdi pɔ́ble tɛ̃̀bona ditɛ gbɛ̃nɔnɛ, pɔ́ble kũ Luda
kɛ̀ a náanikɛri kũ ò yãpura dɔ̃nɔ yãi, kũ à de ò ble kũ sáabukpanaao. 4 Pɔ́
kũ Luda kɛ̀ sĩnda pínki manamɛ. Òsun a ke tɛ̃̀ boro, ò ble kũ sáabukpanaao,
5 zaakũ Luda yã kũ ó aduakɛnaao gbãsĩ bòn.

Kirisi Yesu zĩkɛri mana

6 Tó n yã pìnɔ dà n gbɛ̃nɔnɛ, ĩnigɔ̃ de Kirisi Yesu zĩkɛri mana ũ kũ ò gwà
kũ ó donyĩzɛ yãnɔ kũ yãdannɛ mana kũ ń tɛ́iio. 7 Ǹ mì kɛ̃ futɛokaragara
kũ àdi kɔ̃ sí kũ Luda yãoroa. Ǹ n zĩda tùtu kɛ de ǹgɔ̃ de ludayãmari ũ.
8 Mɛ̀tutukɛnaa àre vĩ fíti, ama dena ludayãmari ũ àre vĩ yã sĩnda pínki gũn,
zaakũ abire dì su kũ wɛ̃̀ndiio gbãra kũ ziao. 9 Yã díkĩna bi yãpuramɛ, à kà
ò sí ɔplapla. 10 Òdi zĩ kɛ òdi ɔsi ká a musu, zaakũ ó wɛ́ dɔ Luda Wɛ̃̀ndidei.
Àkũmɛ gbɛ̃ sĩnda pínki Surabari ũ, atɛ̃nsa a náanikɛrinɔ.

11 Ǹ yã pìnɔ ditɛńnɛ ǹ dadańnɛ. 12 Ǹsun tó ò n kɛfɛnnakɛna gya boro. Ǹ
tó n kunna zɛ́ mɔ Yesu náanikɛrinɔnɛ yã'onaa gũn kũ yãkɛnaao kũ yenyĩo
kũ ludanaanikɛnaao kũ kunna gbãsĩ sario. 13 Ari màgɔ̃ su ǹ wɛ́ tã ǹ Luda
yã kyó kɛ gbɛ̃nɔnɛ, ǹ dańnɛ ǹ lɛ́ daońma. 14 Gba kũ Luda dànnɛ gɔrɔ kũ ò
annabikɛyã ò n yã musu, akũsɔ̃ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ ɔ nànamma, ǹsun pã kpáiro. 15 Ǹ
laakari dɔ yã pìnɔa ǹ mɛ̀ kpáa, de gbɛ̃ sĩnda pínki n gɛna arɛ e. 16 Ǹ n zĩda
yã kũ n yãdannɛnaaoo tàasi ká. Ǹgɔ̃ gɛ́ arɛ kũ yã pìnɔ. Tó n kɛ̀ lɛ, ĩni n zĩda
sura ba kũ gbɛ̃ kũ òtɛn sã kpá n yãinɔomɛ.

5

Gyaanɔnɔ kũ don'arɛdenɔ yã

1 Ǹsun kpãkɛ̃ mare zɔ̃kɔ̃ɔiro. Ǹ lɛ́ daa lán n de bà. Ǹ lɛ́ da kɛfɛnnanɔa
lán n vɩ̃̀ni kũ n dakũnanɔ bà. 2 Ǹ lɛ́ da nɔgbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔa lán n da bà, ǹ lɛ́ da nɔ
gbãnaa lán n dãre bà kũ nɛ̀sɛpurao.

3 Ǹ kpá gyaanɔ kũ ò gbɛ̃ke vĩronɔi. 4 Tó gyaanɔ nɛ́nɔ vĩ ke daikorenɔ,
ò ń danɛnɔ gwanaa dada gĩa ń donyĩkɛnaa gũn, ò fĩna bo ń denɔnɛ kũ ń
danɔ, zaakũ abirekũ dì ká Ludagu. 5 Gyaanɔ kũ à gbɛ̃ke vĩro wɛ́ dɔ Ludai,
àgɔ̃ adua kɛ àgɔ̃ kpányĩ gbɛkaa gwãani kũ fãnantɛ̃o. 6 Gyaanɔ kũ a zĩda
pɔyeinaa dì donɛ arɛ bi gɛ̀ɛmɛ, bee tó à bɛ̃nɛ. 7 Ǹ yã pìnɔ dańnɛ de gbɛ̃ke
sún ń taari ero. 8 Tó gbɛ̃ tɛni a danɛnɔ gwaro, atɛ̃nsa a ɔndenɔ, à bò Luda
yã kpɛmɛ, Yesusaride deala. 9 Nɔgbɛ̃ kũ à de ò da gyaanɔnɔ tɛ́n di: Nɔgbɛ̃
kũ à kà wɛ̃̀ baaakɔ̃, akũsɔ̃ à zã kɛ̀ gɛ̃̀n do, 10 ò a dɔ̃ yãmanakɛri ũ, nɛ́gwari
mana ũ, nibɔkũri Luda gbɛ̃nɔ gbá pìpiri ũ, takaside kpanyĩri ũ, nɔgbɛ̃ kũ
à mɛ̀ɛ kpà yãmanakɛna pínkia ũ. 11 Ǹsun gyaanɔ nɔ gbãnanɔ danlo, zaakũ
tó ń gɔ̃ nidɛnaa fùtɛ, ń nana Kirisia ni busamɛ, onigɔ̃ ye ò zã kɛ, 12 ò ń zĩda
da yãn, kũ ò lɛ́ kũ ò sɛ̀nɛ yã gbòro yãi. 13 Abire gbɛra òdi ma'ã dada, òdigɔ̃
gɛ̃gɛ̃ ɔn kũ ɔnnwo. Adi kɛ ma'ãdenɔmɛ ń ũ adoro, òdi gɔ̃ gbɛ̃piri gudɛrinɔ

ũmɛ dɔ, òdi yã kũ à de ò oro o. 14 Abire yãi má ye gyaanɔ nɔ gbãnanɔ zã
kɛ, ò nɛ́ i ò laakari dɔ bɛa, de òsun ó ibɛrɛnɔ gba zɛ́ ò ó tɔ́ vãni síro yãi. 15 Ń
gbɛ̃kenɔ bò ò tɛ̀ Setanyĩ kɔ̀. 16 Tó Yesude nɔgbɛ̃ ke gyaanɔnɔ vĩ a bɛa, àgɔ̃
kpáńyĩ. Àsun tó ò gɔ̃ sɔsinɛ aso ũro, de ò le ò kpá gyaanɔ kũ ò gbɛ̃ke vĩronɔi
yãi.

17 Gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kũ àdi dońnɛ arɛ a zɛ́aa kà ò fĩna bonɛ lɛu pla, atɛ̃nsa gbɛ̃ kũ
à waazikɛna kũ yãdannɛnaao kokari vĩ. 18 Luda yã pì: Àsun lɛ́sɔ da zù
kũ àtɛn pɔ́ gbɛ̃nɛro. À pì dɔ: Zĩkɛrii kà à a làada le. 19 Ǹsun gbɛ̃ kũ à sù
kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ káarao yã síro, séto sèedadenɔ kà gbɛ̃nɔn pla ke aakɔ̃ baasiro.
20 Ǹ kpãkɛ̃ gbɛ̃ kũ ò durunna kènɔi gbɛ̃ sĩnda pínki wára, de vĩna le à gbɛ̃
kparanɔ kũ. 21 Ma nannɛ Luda kũ Kirisi Yesuooi kũ malaaika kũ à ń sɛ́nɔ,
ǹgɔ̃ yã pìnɔ kũna, ǹsun gbɛ̃ke tɛ̃̀ boro. Ǹsun yãke kɛ gbɛ̃kenɛ úblembɛ yãiro.
22 Ǹsun wã ǹ ɔ na gbɛ̃a ǹ a da Luda zĩnlo. Ǹsun tó n ɔ gɔ̃ kú gbɛ̃ke durunna
gũnlo. Ǹgɔ̃ n zĩda kũna gbãsĩ sari. 23 Ǹsun í pã mi atɛ̃nɛro. Ǹgɔ̃ sèwɛ̃ gá fíti
n nɛ̀sɛ yãi kũ n gyãkɛna gɛ̃̀n baaakɔ̃o.

24 Gbɛ̃kenɔ durunna dì bo gupuraa ari ògɔ̃ gɛ́ a yã gɔ̃gɔ̃ kũńwo, gbɛ̃kenɔ
sɔ̃ ń pɔ́ dì bo likalikaro. 25 Lɛmɛ dɔ yãmanakɛnaa dì bo gupuraa, bee a kũ
odi ero ni le à gɔ̃ utɛnaro.

6

1 Gbɛ̃ kũ ò de zɔ̀ ũnɔ ń dikirinɔ ditɛ gbɛ̃ bɛ̀ɛrɛdenɔ ũ ò mì natɛńnɛ a
sĩnda pínki gũn, de òsun Luda tɔ́ kũ yã kũ odì dańnɛo vãni boro yãi. 2 Gbɛ̃
kũ ń dikirinɔ de Yesu náanikɛri ũnɔ sún dɔkɛ kũńwo kũ ò de kɔ̃ gbɛ̃nɔ ũ
yãiro. Ò zɔ̀ bleńnɛ manamana, zaakũ gbɛ̃ kũ òtɛni ń zĩ àre blenɔ bi Yesu
náanikɛrinɔmɛ, ń gbɛ̃ yenyĩdenɔmɛ. Ǹ yã pìnɔ dańnɛ, ǹ lɛ́ daom̀ma.

Yena ɔgɔi

3 Tó gbɛ̃ke tɛn yã pãnde dańnɛ, akũsɔ̃ adi zɛ kũ ó Dikiri Yesu Kirisi
yãzɛdeo kũ ó zɛ́ yãdannɛnaaoro, 4 ĩadãriimɛ, à yãke dɔ̃ro, lɛ́kpakɔ̃ana kori
kũ yãgwana lakanasario a kũ̀ gyã ũ. Yã birenɔ dì tó gbɛ̃nɔ nɛ̀sɛgɔ̃ba kpá,
ò fìti kɛ, ò kɔ̃ sɔ̃sɔ̃, ò laasun vãni lɛ́ kũ kɔ̃o, 5 ògɔ̃ ĩni kũ kɔ̃o. Gbɛ̃ pìnɔ laasun
kotina, yãpura ń kɛ̃, òdigɔ̃ da donyĩkɛna bi ɔgɔwɛtɛzɛmɛ. 6 Donyĩkɛnaa àre
zɔ̃kɔ̃ yãpura, tó gbɛ̃ zɛ̀ kũ pɔ́ kũ à vĩo. 7 Zaakũ ódi su kũ pɔ́keo andunia
gũn laro, óni tá kũ pɔ́keo sɔ̃ro. 8 Tó ó pɔ́ble kũ pɔ́kasanɔo vĩ, abirekũ mɔ̀ lɛ.
9 Gbɛ̃ kũ ò ye ò gɔ̃ aruzɛkɛde ũnɔ dì ń zĩda da yɔ̃ogwana tankutɛn. Pɔ́nidɛna
mìsari karii dì gɛ̃ńgu à ń kpá kisira kũ kakatɛnaaooi. 10 Yena ɔgɔi mɛ́ à de
yã vãni sĩnda pínki zĩni ũ. Gbɛ̃kenɔ a kɔ̃dɛ kè ari ò kɛ̃̀ ó donyĩzɛa ò wãwã
zɔ̃kɔ̃ɔ kpà ń zĩdai.

Ǹ ɔsi mana ká

11 Zaakũ Luda gbɛ̃mɛ n ũ, ǹ bàa sí yã pìnɔnɛ, ǹ tó yã mana gɔ̃ donnɛ
arɛ kũ yãkɛna a zɛ́aao kũ ludanaanikɛnaao kũ yenyĩo kũ mɛnao kũ
busɛkɛnaao. 12 Ǹ ó donyĩzɛ ɔsi mana ká, ǹ wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro sí, zaakũ
abirekũn Luda n sisia gɔrɔ kũ n lɛ́ mana sɛ̀nɛ pari wára. 13 Ma nannɛ
Luda kũ àdi wɛ̃̀ndi kpá pɔ́ sĩnda pínkiaai kũ Kirisi Yesu kũ à yã mana ò
Pɔntiu Pilatinɛɛo, 14 ǹgɔ̃ yã kũ ò dìtɛnnɛ kũna gbãsĩ sari taari sari ari ó
Dikiri Yesu Kirisi sugɔrɔ zĩ. 15 Gbãnade mɛ̀n do Arubarikade, kínanɔ Kína,
dikirinɔ Dikiri mɛ́ ani Kirisi pì bo gupuraa a gɔrɔa. 16 Àkũ mɛ́ àdi garo ado,

àdigɔ̃ kú gupura kũ òdi fɔ̃ ò nairo gũn. Gbɛ̃ke dí wɛ́ sialɛro, oni fɔ̃ sero. Àkũ
mɛ́ à gakuri kũ gbãnao vĩ gɔrɔ sĩnda pínki, aami.

17 Ǹ o andunia tera díkĩna aruzɛkɛdenɔnɛ, òsun ĩa dãro. Òsun gbãna
le ɔgɔda náanisariaro, ò gbãna le Luda kũ àdi pɔ́ sĩnda pínki kpáwá zɔ̃kɔ̃ ò
pɔnna kɛooa. 18 Ǹ ońnɛ ò a mana kɛ, ò nna kɛńnɛ, ò ɔ porońnɛ, ògɔ̃ gbɛ̃kɛ
vĩ. 19 Lán abirekũ bà oni zàna mana di ń zĩdanɛ aruzenna pɔ́ ũ, oni wɛ̃̀ndi
kũ à de wɛ̃̀ndi ũ yãpura le.

20 Timɔti, ǹ yã kũ Luda nànnɛ n ɔĩ kũ gbãna. Ǹ mì kɛ̃ ludayãdanasari yã
pãpã onaaa kũ yãlɛkpɛrɛ'ona kũ òdi pi dɔ̃naao. 21 Gbɛ̃kenɔ zɛ̀o, akũ ò pã̀ ó
donyĩzɛnɛ.

Luda gbɛ̃kɛ kɛárɛ.

TIMƆTI TAKADA PLADE

Pɔlu tɛ́kpana Timɔtigu

1 Makũ Pɔlu, Kirisi Yesu zì̃rii Luda pɔyenyĩnaa gũn wɛ̃̀ndi kũ à a lɛ́ sɛ̀
Kirisi Yesu gũn yã musu, 2 makũ mɛ́ ma takada dí kɛ̃̀nnɛ, ma nɛ́ yenyĩde
Timɔti. De Luda kũ ó Dikiri Kirisi Yesuo gbɛ̃kɛ kɛnnɛ kũ sùruuo, à n gba
aafiaa.
3 Ma sáabu kɛ̀ ma dizinɔ Ludanɛ kũ madì doi kũ nɛ̀sɛpurao, zaakũ n yã
dìgɔ̃ dɔmagu lakanaa sari ma aduakɛna gwã̂ani kũ fãnantɛ̃oo gũn. 4 Tó
wɛ́tɛ̃ kũ à bòmma yã dɔ̀magu, madì n bɛgɛ kɛmɛ, madìgɔ̃ ye ò wɛ́ sikɔ̃lɛ, de
ma pɔnna kɛ zɔ̃kɔ̃. 5 N ludanaanikɛna kũ nɛ̀sɛ mɛ̀n doo yã dɔmagu. N dai
Loisi kũ n da Yunisio Luda náani kɛ̀ lɛ se, akũsɔ̃ má dɔ̃ sãnsãn kũ ntɛn kɛ
lɛ se.
6 Abire yãi matɛn dɔngu, ǹ futɛ ǹ zɛ kũ gba kũ Luda dànnɛo gɔrɔ kũ ma
ɔ nàmma, 7 zaakũ Nini kũ àdi ó gba gbãna kũ yenyĩo kũ zĩdakũnadɔ̃naaon
Luda kpàwá, adi kɛ nini vĩnadenlo. 8 Abire yãi ǹsun wé'i kũ kũ ó Dikiri yã
onnɛnaaoro. Ǹsun wé'i kũ kũ ma yãoro, makũ kũ ò ma da kpɛ́siran Kirisi
yãi. Ǹ wari kũ òdi kɛ a baaru nna kpana yãi kɛ kũmao kũ Luda gbãnao.
9 Àkũ mɛ́ à ó sura bà, à ó sísi o gɔ̃ a pɔ́ ũ. Adi kɛ yã kũ o kɛ̀ yãinlo, a zĩda
pɔyenyĩna yãimɛ kũ gbɛ̃kɛ kũ à kɛ̀wɛrɛo zaade gɔrɔ dí naaro. 10 Gbɛ̃kɛ pìi
bò gupuraa ó Surabari Kirisi Yesu pì sunaa gũn sà. À ga gbãna kàkatɛ,
à wɛ̃̀ndi kũ mɛ̀vãnasarioo bòwɛrɛ gupuraa a baaru nna kũ òdi kpá gũn.
11 Luda ma ditɛ a zì̃ri ũ, de mà baaruu pìi kpàkpa kɛ mà a yã dańnɛ. 12 Abire
yãin matɛn wari dí kɛi, ama wé'i dì ma kũro, zaakũ má gbɛ̃ kũ ma a náani
kɛ̀ dɔ̃, akũsɔ̃ má dɔ̃ sãnsãn kũ ani fɔ̃ à yã kũ à nàmɛnɛ ma ɔĩ dãkpã ari a
sugɔrɔ zĩ. 13 Ǹgɔ̃ yã kũ n mà ma lɛ́n ari a zĩniaa pì kũna yãzɛdedannɛna
ágba ũ kũ ludanaanikɛnaao kũ yenyĩ kũ ó vĩ Kirisi Yesu gũnwo. 14 Ǹ yã
mana kũ Luda nànnɛ n ɔĩ kũ gbãna kũ a Nini kũ à kú ó gũn gbãnao.
15 Ń dɔ̃ kũ Asia bùsudenɔ ma zukũna ń pínki. Figɛlu kũ Ɛmɔgɛnɛo kú ń tɛ́.
16 Dikiri wɛ̃nda dɔ̃ Ɔnɛsifɔru bedenɔnɛ! Zaakũ à sù à ma nɛ̀sɛ kpatɛnamɛnɛ
lɛ́ vĩro, adi wé'i kũ kũ ma dana kpɛ́siran yãoro. 17 Kũ à sù Romu gɔ̃̀nɔ, à ma
wɛtɛ ari à gɛ̀ɛ à bòma. 18 Dikiri wɛ̃nda dɔ̃nɛ yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ. Ń kpányĩ zɔ̃kɔ̃
kũ à kɛ̀mɛnɛ zaa Ɛfesu yã dɔ̃ sãnsãn.

2

Kirisi Yesu zì̃kari mana

1 Mɔkɔ̃n sɔ̃ ma nɛ́, ǹgɔ̃ gbãna kũ gbɛ̃kɛ kũ Luda vĩ kũoo Kirisi Yesu
gũnwo. 2 Yã kũ n mà ma ò pari wára, ǹ na gbɛ̃ náanidenɔnɛ ń ɔĩ, kũ oni
fɔ̃ ò dada gbɛ̃ pãndenɔnɛ. 3 Ǹ warikɛna fɔ̃ kũoo Kirisi Yesu zì̃kari mana
ũ. 4 Andunia yã bɔkɔtɛnaa dì do zì̃kari kũ à kú zì̃lannɛ arɛro, de a yã ká a
dikirigu yãi. 5 Bàkpakũsũri sɔ̃, tó adi bàa lɛ́ a zɛ́aro, ani zì̃blena fùra lero.
6 À kũ búbari kũ à zĩ gbãna kɛ̀ a baka sɛ́ káaku. 7 Ǹ laasun lɛ́ yã kũ ma òo
pìnɔa, zaakũ Dikiri ni n gba ɔ̃ndɔ̃ a pínki gũn.
8 Ǹ dɔn kũ Yesu Kirisi bi Dauda burimɛ, akũsɔ̃ à vù bona gan. Baaru nna
kũ madì kpán gwe. 9 Abire yãin matɛn wari kɛ. Ò mɔ̀ɔ kàma lán dàkɛrii bà,
ama Luda yã dí sí mɔ̀ káaro. 10 Abire yãi madì yã sĩnda pínki fɔ̃ gbɛ̃ kũ Luda

ń sɛ́nɔ yãi, de mɔ́kɔ̃nɔ se Luda ń sura ba, ò gakuri kũ àdi lákaro le kunna
Kirisi Yesu gũn. 11 Yã díkĩna bi yãpuramɛ:
Tó o ga kãao, ónigɔ̃ kú kãao.
12 Tó o mɛna fɔ̃̀, óni kí ble kãao.
Tó o ledi kpài, ani ledi kpáwái se.
13 Tó ó náani vĩro, à kpɛ́ náani vĩ,
zaakũ ani we à ledi kpá a zĩdairo.

Dikiri zĩkɛri mana kũ lɛ́kpakɔ̃anaaoro

14 Ǹ yã pìnɔ dɔ n gbɛ̃nɔgu, ǹ nańnɛ Ludai òsun lɛ́kpakɔ̃ana kɛ yãnɔ
musuro. À àre vĩro, àdi gbɛ̃ kũ òtɛn manɔ yakamɛ. 15 Ǹ kokari kɛ de Luda
n sáabu kpá, zĩkɛri kũ àdi yã yãpura wɛ̃kɔ̃ańnɛ súsu ũ, kũ wé'i dì a kũ a zĩ
yã musuro. 16 Ǹ pã yãbɔtɛna pã kũ àdi kɔ̃ sɛ́ kũ Luda yãoronɛ. Àdi gbɛ̃nɔ
ludayãdanasari karańnɛmɛ, 17 akũ yã kũ òdi dańnɛ dì dańla lán fɔ̃nna bà.
Imɛnɛu kũ Filɛtuo kú ń tɛ́. 18 Ò kɛ̃̀ yãpuraa, òdi pi ò fùtɛ bona gan kò, òdi
gbɛ̃kenɔ ludanaanikɛnaa yakańnɛ. 19 Bee kũ abireo ɛ̃ kũ Luda kpàtɛ zɛna
gbãna, ò yã díkĩna kɛ̃̀a: Dikiri gbɛ̃ kũ ò de a pɔ́ ũnɔ dɔ̃. Gbɛ̃ kũ àdi Dikiri sísi
mì kɛ̃ yã vãnia.

20 Ɔn da dìgɔ̃ pɔ́nɔ vĩ dasi. Ò a kenɔ kɛ̀ kũ wuraao kũ andurufuuo
yãtikisikɛbɔ ũ, akũsɔ̃ ò a kenɔ kɛ̀ kũ líо kũ gbĩ̀io yãfitikɛbɔ ũ. 21 Tó gbɛ̃ ɔ
bɔ̀tɛ yã bɛ̀ɛrɛsari gũn, ani gɔ̃ yãtikisikɛbɔ ũ, anigɔ̃ anfãni vĩ Dikirinɛ, anigɔ̃
kú adona yãmanakɛna pínki soru gũn. 22 Ǹ bàa sí kɛfɛnna pɔ́nidɛnanɔnɛ,
ǹ tó manakɛna kũ ludanaanikɛnaao kũ yenyĩo kũ kunna kũ kɔ̃o nnao
donnɛ arɛ lɛɛlɛ kũ gbɛ̃ kũ òdi Dikiri sísi kũ nɛ̀sɛpuraonɔ. 23 Ǹ ɔ bɔtɛ mìsari
lɛ́kpakɔ̃ana kũ à dɔ̃na ke vĩron. Ń dɔ̃ kũ àdi fìti da. 24 À mana Dikiri zɔ̀bleri
gɔ̃ fìti vĩro. A nɛ̀sɛ gɔ̃ do kũ gbɛ̃ sĩnda pínkio, yãdannɛri mana kũ àdi gbɛ̃ fɔ̃
ũ, 25 à gbɛ̃ kũ òdi a yã síronɔ gba laakari busɛbusɛ. Òdigɔ̃ dɔ̃ro ke Luda ni fɔ̃
à ń gba zɛ́ ò nɛ̀sɛ litɛ ò yãpura sí, 26 ò bo Ibilisi kũ à ń kũ à ń dá a pɔyenyĩnaa
gũn bàn, ń laakari suḿma.

3

Bisãsirinɔ yãkɛna gɔrɔ kpɛdenɔa

1 Ǹgɔ̃ dɔ̃ kũ gɔrɔ kpɛdenɔ nigɔ̃ pãsĩ. 2 Gbɛ̃nɔ zĩda yã ni dońnɛ arɛ, ɔgɔ
ni ń swɛ̃̀ ble. Onigɔ̃ de karambaanidenɔ ũ, zĩdabirinɔ, gbɛ̃sɔ̃sɔ̃rinɔ, de
kũ dao yãdarisarinɔ, guturunɔ, ludayãdarisarinɔ, 3 gbɛ̃yãkɛrisaridenɔ,
sùrusaridenɔ, gbɛ̃yakarinɔ, fayasaridenɔ, aniapãsĩdenɔ, yã mana ibɛrɛnɔ,
4 bonkpɛdenɔ, laasunsaridenɔ, yɔ̃̀gɔ̃denɔ. Onigɔ̃ ye pɔnnakɛnaai de Luda
yãla. 5 Òdi donyĩ kɛ, ama ò ye a gbãnairo. Ǹ kɛ zã̀ kũ gbɛ̃ bire takanɔ. 6 Ń
gbɛ̃kenɔ dì gɛ̃ nɔgbɛ̃ kũ òdi mì gbãkɛnnɛronɔi, ò ń fu kũ lɛ́o. Durunna sàa
dà nɔgbɛ̃ pìnɔn, dà vãni mɛ́ à gɔ̃̀ńnɛ, 7 òdigɔ̃ yã dada gɔrɔ sĩnda pínki, ama òdi
fu yãpura kũnaa. 8 Lákũ Yanɛ kũ Yambɛrɛsio bò Musa kpɛ nà, lɛn gbɛ̃ pìnɔ
dì bo yãpura kpɛ lɛ. Ń laasun lɛ́kpɛrɛmɛ, ó donyĩzɛ gũn pɔ́ ginyĩnanɔmɛ.
9 Ò gɛna arɛ vĩ doro, zaakũ gbɛ̃ sĩnda pínki ń yɔ̃nkɔkɛ dɔ̃, lákũ ò Yanɛ kũ
Yambɛrɛsio pɔ́ dɔ̃̀ nà.

Luda yã àree

10 Mɔkɔ̃n sɔ̃, ń tɛ́mai. Ń ma kunna dɔ̃ kũ ma yãdannɛnaao kũ yã kũ
matɛn pɛ́aao kũ ma ludanaanikɛnaao kũ ma mɛnakɛo kũ ma yenyĩo kũ

ma zɛna gbãnao [11] kũ wɛ́ kũ ò tàmao kũ wari kũ ma kɛ̀ɛo. Ń yã kũ à
ma le Antiɔku kũ Ikɔniuo kũ Lisitirao dɔ̃ kũ wɛ́tãmmana zɔ̃kɔ̃ kũ ma fɔ̃̀ɔo.
Ama Dikiri ma bo a sĩnda pínki gũn. [12] Gbɛ̃ kũ ò ye ògɔ̃ kun ludayãmarinɔ
ũ Kirisi Yesu gũnnɔ ni wɛ́tãmmana le. [13] Gbɛ̃ vãninɔ kũ manafikidenɔ
vãnikɛna nigɔ̃ karamɛ. Oni gbɛ̃nɔ sãtɛ, mɔ́kɔ̃nɔ se onigɔ̃ sãtɛna. [14] Mɔkɔ̃n
sɔ̃, ǹ zɛ kũ yã kũ n dàda n sì yãpura ũo. Ń gbɛ̃ kũ ò dàdannɛnɔ dɔ̃, [15] zaakũ
ń Luda yã dɔ̃ zaa n nɛ́fitikɛgɔrɔa. Ani fɔ̃ à n gba ɔ̃ndɔ̃ à n ká Kirisi Yesu
náanikɛna kũ àdi ń sura baa. [16] Yã kũ à kú Luda yãn bò Luda kĩnaa pínkimɛ.
À àre vĩ, zaakũ àdi yãpura dańnɛ, àdi ń ɛ́kɛ káńnɛ ń ɔĩ, àdi ń gba laakarii,
àdi lɛ́ dańma yãkɛna a zɛ́aa gũn, [17] de Luda gbɛ̃ sorukɛna ma yãmanakɛna
sĩnda pínki zɛ́ gũn.

4

[1] Ma nannɛ Ludai kũ Kirisi Yesu kũ ani ɛra à su à kpata ble à yãkpatɛ kɛ
kũ gbɛ̃ bɛ̃nɛnɔ kũ gyãwãndenɔo, [2] ǹ Luda yã waazi kɛ. À zɛ́ kɛ̀ kesɔ̃ adi kɛro,
ǹgɔ̃ kúo. Ǹ yã ditɛńnɛ, ǹ kpãkɛ̃ńyĩ, ǹ lɛ́ dańma, ǹ yã dańnɛ kũ mɛna zɔ̃kɔ̃ɔo.
[3] Zaakũ gɔrɔke ni su kũ gbɛ̃nɔ ni we ò sã kpá Luda yãzɛdedannɛnaairo.
Oni yãdannɛrinɔ kakarańyĩ ń zĩda pɔyeinaaamɛ, de ò yã kũ à kàńgu dańnɛ.
[4] Oni ń kɔ̀kɔtɔ zu yãpuranɛ ò arɛ dɔ garanɔa. [5] Mɔkɔ̃n sɔ̃, ǹgɔ̃ laakari vĩ yã
sĩnda pínki musu. Ǹ wari fɔ̃, ǹ baarunnakpari kɛna kɛ, ǹ n zĩ lɛ́ papa.

Pɔlu kunna ga lɛ́i zaa Romu

[6] Ma gɔrɔ pàpa kɔ̀, oni ma aru kɔ́tɛ sa'o'i ũ tera. [7] Ma ɔsi mana kà, ma bàa
lɛ̀ ma bɔtɛ. Má Yesu yã kũna ma a lɛ́ pàpa. [8] Kunna mana fùra ditɛna, àtɛni
ma dã sà. Dikiri yãkpatɛkɛri mana mɛ́ ani kúmɛnɛ yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ. Adi
kɛ makũmɛ ma adoro, kũ gbɛ̃ kũ ò ye a sunaainɔ ń pínkimɛ.

[9] Ǹ zɛ́ wɛtɛ ǹ su ma kĩnaa likalika. [10] Demasi ma ton à tà Tɛsalonika,
kũ à ye anduniai yãi. Kɛrɛsɛnsi tà Galatia bùsun, akũsɔ̃ Titu tà Dalamatia
bùsun. [11] Luku mɛ́ à gɔ̃̀ kũmao ado. Ǹ Maaku sɛ́ à mɔ́ lɛɛlɛ, zaakũ àdi kpámai
zĩ gũn manamana. [12] Ma Tikiku gbàrɛ Ɛfesu. [13] Tó ntɛn su, ǹ ma utagyaba
kũ ma tò Kaapu bɛa zaa Toroasi sɛ́ ǹ suomɛnɛ kũ ma takadanɔ, atɛ̃nsa a
kũ ò kɛ̀ kũ báraonɔ.
[14] Alɛsanda sia yã vãni kɛ̀mɛnɛ manamana. Dikiri ni yã kũ à kɛ̀ɛ pì fĩna
bonɛ. [15] Ǹ laakari kɛi, zaakũ à bò ó yã kpɛ pãsĩpãsĩ. [16] Yãkpatɛkɛna kũmao
káaku gũn gbɛ̃ke dí zɛ kũmaoro, ò ma ton ń pínki. Luda sún ń yã pì daro.
[17] Dikiri zɛ̀ kũmao à ma gba gbãna, akũ ma zɛ́ lè ma waazi kɛ̀ ma a lɛ́ pàpa,
buri pãndenɔ mà ń pínki. À ma bo músu lɛ́i. [18] Dikiri ni ma bo yã vãni gũn
pínki, ani ma sura ba ari mà gɛ́ káo a kpatan musu. Àkũ mɛ́ à gakuri vĩ
gɔrɔ sĩnda pínki, aami.

Lɛ́zammanaa

[19] Ǹ fɔ kpá Pirisila kũ Akilaooa kũ Ɔnɛsifɔru bedenɔ. [20] Erasatu gɔ̃̀
Kɔrinti. Ma Torofimu tò kũ gyão Milɛtu. [21] Ǹ zɛ́ wɛtɛ ǹ su ari bunsirɛ gɔ̃
ká. Yubulu kũ Pudɛnio kũ Linuo kũ Kalaudiao kũ ó gbɛ̃nɔ pínki fɔ kpàmma.
[22] Dikiri gɔ̃ kú kũnwo. À gbɛ̃kɛ kɛárɛ.

TITU

Titu zĩkɛna Kɛrɛti bùsun
1 Makũ Pɔlu, Luda zɔ̀blerii, Yesu Kirisi zɪ̀riin ma ũ. À ma zĩ mà gbɛ̃ kũ
Luda ń sɛ́nɔ kara a náanikɛnan mà tó ò a donyĩzɛ yãpura dɔ̃, 2 de ń wɛ́ gɔ̃
dɔ wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaroi kũ Luda a lɛ́ sɛ̀ zaade andunia dí kátɛro. Àdi ɛ́kɛ to
sɔ̃ro. 3 Akũ yã pìi bò gupuraa a gɔrɔa waazi kũ Luda ó Surabarii dàmɛnɛ
ma kɛ gũn lákũ à dìtɛ nà. 4 Makũ mɛ́ ma takada dí kɛ̃̀nnɛ Titu, ma nɛ́ yãpura
Yesu zɛ́ kũ ó kú lɛɛlɛ gũn. De Luda kũ Kirisi Yesu ó Surabariio gbɛ̃kɛ kɛnnɛ,
à n gba aafiaa.
5 Ma n to Kɛrɛti, de ǹ yã kũ ò gɔ̃̀ gwenɔ gɔ̃gɔ̃, ǹ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ ditɛ wɛ̃tɛ kũ
wɛ̃tɛo lákũ ma ònnɛ nà. 6 À mana gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ gɔ̃ kun taari sari nɔmɛndode
ũ. A nɛ́nɔ gɔ̃ ludanaanikɛrinɔ ũ, òsungɔ̃ ń dɔ̃ nɛ́ zãzãde sãgbãnadenɔ ũro.
7 Zaakũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ bi Luda zĩgwariimɛ, àsungɔ̃ de taaride ke ĩadãri ke pɔfɛ̃ri
ke wɛ̃dɛri ke gbɛ̃ pãsĩ ke ɔgɔvãniwɛtɛri ũro. 8 Séde àgɔ̃ de nibɔkũri ũ,
laakaride kũ à zɛ̀ kũ yãmanakɛnaao ũ, gbɛ̃ súsu kũ à kú adona akũsɔ̃ à
a zĩda kũna dɔ̃ ũ, 9 gbɛ̃ kũ à zɛ̀ súsu kũ yã náanide kũ òdi dańnɛo ũ, de à le à
lɛ́ da gbɛ̃ pãndenɔa kũ yãzɛdedannɛnaa pìio, à gbɛ̃ kũ à bò a yã kpɛnɔ ɛ́kɛ
káńnɛ ń ɔĩ.
10 Zaakũ sãyãmarisaride kũ òdi gbɛ̃nɔ likara kũ ń yã'onaaonɔn dasi,
atɛ̃nsa gbɛ̃ kũ ò zɛ̀ kũ tɔ̃̀zɔ̃yãonɔ. 11 Òdi ɔn bũnu yaka. À mana ò lɛ́sɔ
dańnɛ. Òdi yã kũ à de ò dańnɛro dańnɛ ɔgɔ bɛ̃̀nɛ lena yãi. 12 Kɛrɛti
bùsu annabi ke pì, Kɛrɛtinɔ bi ɛ́kɛdenɔmɛ, nɔ̀bɔ pãsĩnɔmɛ, ye'uide pɔ́ke
kopirisarinɔmɛ. 13 Yã pì bi yãpuramɛ. Abire yãi ǹ kpãkɛ̃ńyĩ manamana,
de ò zɛ́ sɛ́ súsu. 14 Òsun laakari dɔ Yudanɔ garaaro ke gbɛ̃ kũ ò kɛ̃̀ yãpuraa
yãditɛnanɔ. 15 Pɔ́ke dìgɔ̃ gbãsĩ gbãsĩsaridenɔnɛro, akũsɔ̃ pɔ́ke dìgɔ̃ gbãsĩsari
ludayãdarisari gbãsĩdenɔnɛro, kũ ń laasun kũ ń nɛ̀sɛɛo vãni yãi. 16 Òdi pi
ò Luda dɔ̃, akũ ń yãkɛnaa dì ń ɛ́kɛ bo. Bɛgirinɔmɛ, òdi yã maro, òdi fɔ̃ ò yã
mana ke kɛro.

2

Yãdannɛna zɛ́de
1 Mɔkɔ̃n sɔ̃, ǹ yã kũ àdi kɔ̃ sɛ́ kũ yãzɛdedannɛnaao dańnɛ. 2 Ǹ da mare
zɔ̃kɔ̃nɔnɛ ògɔ̃ ń zĩda kũna dɔ̃ gbɛ̃ bɛ̀ɛrɛdenɔ ũ, laakaridenɔ ũ. Ò zɛ́ sɛ́ súsu kũ
yenyĩo kũ mɛnao. 3 Ǹ da nɔgbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔnɛ dɔ ń kunna gɔ̃ de donyĩri manaɔ
kunna ũ. Òsungɔ̃ de gudɛri ke wɛ̃ zɔ̀nɔ ũro. Ò yã mana dańnɛ, 4 de ò lɛ́ da
nɔzãrenɔa ń baadi gɔ̃ ye a zãi kũ a nɛ́nɔo, 5 ògɔ̃ de laakaridenɔ ũ gbãsĩ sari,
ò laakari dɔ ń ɔn zĩa, ń baadi mì natɛ a zãnɛ de òsun Luda yã vãni boro yãi.
6 Ǹ lɛ́ da kɛfɛnnanɔa dɔ ògɔ̃ laakari vĩ. 7 Ǹ yãmanakɛna zɛ́ mɔ́ńnɛ a pínki
gũn. N yãdannɛna gɔ̃ bɛ̀ɛrɛ vĩ à kɔ̃ sí kũ n yãkɛnaao 8 kũ yãzɛde kũ oni fɔ̃ ò
a ɛ́kɛ boroo, de wé'i gbɛ̃ kũ ò bò n kpɛnɔ kũ, òsun yã vãni le ò o ó yã musuro
yãi.
9 Ǹ lɛ́ da zɔ̀nɔa ò mì natɛ ń dikirinɔnɛ yã sĩnda pínki gũn, ò yã kũ ani káńgu
kɛ. Òsun yã limmaro. 10 Òsun kpãni ommaro. Ò tó ògɔ̃ ń dɔ̃ gbɛ̃ náanidenɔ ũ
manamana, de Luda ó Surabari yã kũ odì dańnɛ wɛ́ bo yã sĩnda pínki gũn.
11 Zaakũ Luda gbɛ̃kɛ kũ à sù kũ surabanaao gbɛ̃ sĩnda pínkinɛɛ bò
gupuraa. 12 Gbɛ̃kɛ pì tɛn dawɛrɛ ò kpɛ li yã kũ adi kɔ̃ sí kũ Luda yãoronɛ kũ

andunia pɔ́nidɛnanɔ, de òg̃ɔ ó zĩda kũna dɔ̃ gbɛ̃ mananɔ ũ, ludayãmarinɔ
ũ andunia tera díkĩna gũn, 13 ó wɛ́ gɔ̃ dɔ gɔrɔ arubarikade kũ ótɛn dãa.
Àkũmɛ ó Luda zɔ̃kɔ̃ ó Surabari Yesu Kirisi sugɔrɔ gakuride ũ. 14 À a zĩda
kpà ó yãi, à ó bó vãni sĩnda pínki gũn, à ó gbãsĩ gògo, de ò gɔ̃ a zĩda gbɛ̃ kũ ò
yãmanakɛna ania vĩnɔ ũ. 15 Ǹ yã pìnɔ dańnɛ ǹ lɛ́ daoḿma. Ǹ kpãkɛ̃ńyĩ kũ
iko kũ ń vĩo pínki. Ǹsun tó gbɛ̃ke n gya boro.

3

Ò laakari dɔ yãmanakɛnaaa

1 Ǹ dɔ n gbɛ̃nɔgu ò mì natɛ gbãnadenɔnɛ kũ ikodenɔo, ò ń yã ma, ògɔ̃
kú kũ yãmanakɛna sĩnda pínki soruo. 2 Òsun gbɛ̃ke tɔ́ vãni síro. Ògɔ̃ de
nɛ̀sɛdode yãketesaridenɔ ũ kũ ò busana gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ. 3 Zaakũ ókɔ̃nɔ
se, ó faya vĩ yãro, ludayãdarisarinɔn ó ũ. O sãtɛ, ó de pɔnnakɛna kũ dà
vãni sĩnda pínkio zɔ̀nɔ ũ. Odìgɔ̃ kú nɛ̀sɛ vãnio kũ nɛ̀sɛgɔ̃bao. Ó de bɛgirinɔ
ũ, o zãkɔ̃gu. 4 Bee kũ abireo kũ Luda ó Surabari gbɛ̃kɛ kũ a yenyĩo bò
gupuraa, 5 akũ à ó sura bà. Adi kɛ ó yãmanakɛna yãinlo, kũ à ó wɛ̃nda dɔ̃̀
yãimɛ. À ó zú ò à ó í dufu, à tò o gɔ̃ gbɛ̃ dufunɔ ũ kũ a Nini 6 kũ à pìsiwá
gbãnao Yesu Kirisi ó Surabarii gãi, 7 Abire yãi yã bò kũoo nna a gbɛ̃kɛ yãi,
o gɔ̃ túbiblerinɔ ũ, ó wɛ́ dɔ wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaroi. 8 Yã pì bi yãpuramɛ.

Má ye ǹ gã na yã pìnɔ onaaa manamana, de ludanaanikɛrinɔ le ò
mɛ̀ kpá yãmanakɛnaaa. Abirekũ mana, à karana vĩ gbɛ̃nɔnɛ. 9 Ǹ pã
mìsariyã yãgaganaanɛ kũ dizinɔ tɔ́ kɔ̃nɔwɛnaao kũ fìtiio kũ lɛ́kpakɔ̃ana
Musa doka yã musuo, zaakũ yã pãnɔmɛ, ò karana vĩro. 10 Ǹ kpãkɛ̃ gbɛ̃
kũ àdi tó ò kɛ̃kɔ̃aai bee gɛ̃̀n pla, gbasa ǹ pɛ́a. 11 Ǹgɔ̃ dɔ̃ kũ gbɛ̃ bire taka sàtɛ.
Durunnakɛriimɛ, à a zĩda bɔ̀bɔ.

Lɛ́zammanaa

12 Tó ma Atema ke Tikiku zɩ̃̀mma, ǹ zɛ́ wɛtɛ ǹ su ǹ ma le Nikɔpɔli,
zaakũ ma zɛo mà bunsirɛ láka gwe. 13 Ǹ ania kɛ ǹ zàna kɛ bùsu dokadɔ̃ri
Zenasinɛ kũ Apoloo de pɔ́ke sún kĩaḿmaro ń tá gũn. 14 À mana ó gbɛ̃nɔ
yãmanakɛnaa dada ò ń zĩda kpáa, ò yã kũ à kɔ̃ sìonɔ bɔkɔtɛ de òsungɔ̃ kun
pãro. 15 Gbɛ̃ kũ ó kú lɛɛlɛnɔ fɔ kpàmma ń pínki. Ǹ fɔ kpá gbɛ̃ kũ ò yewái
Yesu zɛ́ gũnnɔa. Luda gbɛ̃kɛ kɛárɛ á pínki.

FILIMƆ

Pɔlu Filimɔ sáabukpanaa

1 Makũ Pɔlu kũ ò ma da kpɛ́siran Kirisi Yesu yãi kũ ó Yesude dake
Timɔtio, ókɔ̃nɔ mɛ́ o takada díkĩna kɛ̃̀nnɛ, ó zĩkɛri dake yenyĩde Filimɔ 2 kũ
sɔsi gbɛ̃ kũ òdi kɔ̃ kakara n bɛanɔ kũ ó nɔgbɛ̃ yenyĩde Afiao kũ ó zĩ̀kari dake
Akipuo. 3 Luda ó De kũ Dikiri Yesu Kirisio gbɛ̃kɛ kɛnnɛ, à n gba aafiaa.
4 N yã dìgɔ̃ dɔmagu gɔrɔ sĩnda pínki ma aduakɛnaa gũn, madìgɔ̃ ma Luda
sáabu kpá, 5 zaakũ ma Dikiri Yesu náani kũ ntɛn kɛ baaruu mà kũ yenyĩ
kũ ń vĩ kũ Luda gbɛ̃nɔo ń pínki. 6 Madìgɔ̃ wɛ́ kɛ, de ó kunna kɔ̃o Yesu zɛ́n
tó n wɛ́ kɛ̃ yã mana kũ ó vĩ kunna Kirisi gũn pínki musu. 7 Ma gbɛ̃, n yena
Luda gbɛ̃nɔi ma pɔ kɛ̀ nna manamana, à ma laakarii kpàtɛmɛnɛ, zaakũ n
ń laakarii kpàtɛńnɛ.

Pɔlu kutɛkɛna Filimɔnɛ Ɔnɛsimu yã musu

8 Abire yãi, bee kũ ma zɛ́ kà Kirisi gũn mà yã kũ à mana ǹ kɛ ditɛnnɛ,
9 bee kũ abireo ma kútɛ kɛ̀nnɛ kũ yenyĩo. Makũ Pɔlu, ma mare zɔ̃kɔ̃ ina
kũ ma kunna kpɛ́siran tera Kirisi Yesu yãiio, 10 ma kútɛ kɛ̀nnɛ Ɔnɛsimu yã
musu kũ à gɔ̃̀ ma nɛ́ ũ Yesu zɛ́ gũn kpɛ́siran la yãi. 11 À anfãni vĩnnɛ yãro,
ama tera à anfãni vĩ makũ kũ mɔkɔ̃nwoonɛ. 12 Ma a gbàrɛmma, àkũmɛ ma
swɛ̃̀ ũ. 13 Ma kunna kpɛ́siran baaru nna kpana yãi, má ye àgɔ̃ kú ma sarɛ,
de àgɔ̃ kpámai n gɛ̃nɛ ũ, 14 ama má ye mà yãke kɛ n lɛ́ sariro, de ǹsun yã
mana kɛmɛnɛ tilasiro, séde kũ n pɔyeinaao. 15 Ke anigɔ̃ Ɔnɛsimu kɛ̃mma
yã gɔrɔ pla de à ɛra à summa àgɔ̃ kú kũnwo gɔrɔ sĩnda pínki yãimɛ. 16 À kun
lán zɔ̀ɔ bà doro, zaakũ à de zɔ̀ la, à de n gbɛ̃ yenyĩde ũ kunna Kirisi gũn.
Ma gbɛ̃ yenyĩdemɛ. Oni mɔkɔ̃n kũ à de n zɔ̀ ũ, akũsɔ̃ à gɔ̃̀ n gbɛ̃ ũ Dikiri gũn
pɔ́ o dɔ yá?
17 Abire yãi tó n ma ditɛ n gbɛ̃ndo ũ, ǹ gbãnakɛ kpái, lákũ ĩni kpámai nà.
18 Tó à zãnnɛ yãkea ke tó à n fĩna kũna, abire gɔ̃̀ ma yã ũmɛ. 19 Makũ Pɔlu
makũ mɛ́ ma yã díkĩna kɛ̃̀ kũ ma zĩda ɔo, mani n fĩna bonnɛ. Kũ ń ma fĩna
kũna n zĩda wɛ̃̀ndi ũ, mani lɛ́ páaro. 20 Tɔ̀, ma gbɛ̃, kunna Dikiri gũn ǹ yã
mana kɛmɛnɛ, ǹ ma laakari kpátɛmɛnɛ ó kunna Kirisi gũn yãi.
21 Ma takada dí kɛ̀nnɛ, kũ má dɔ̃ kũ ĩni ma yã ma, akũsɔ̃ ĩni kɛ de yã kũ
ma ònnɛla. 22 Abire gbɛra ǹ kipaki kɛkɛmɛnɛ dɔ, zaakũ má wɛ́ dɔi Luda ni
ma boárɛ wɛ́kɛ kũ átɛn kɛa yãi.

Lɛ́zammanaa

23 Ɛpafara kũ ó kú lɛɛlɛ kpɛ́siran Kirisi Yesu yãi fɔ kpàmma 24 kũ ma zĩkɛri
dakenɔ Maaku kũ Arisitakuo kũ Demasio kũ Lukuo. 25 Dikiri Yesu Kirisi
gbɛ̃kɛ kɛárɛ.

EBERUNƆ

Kirisi de malaikanɔla 1:1-2:18
Kirisi de Musala 3:1-4:13
Kirisi de Haruna buri sa'orinɔla 4:14-7:28
Kirisi sa'orikɛna deńla 8:1-10:39
Ò Luda náani kɛ 11:1-12:25
Lɛ́dammanaa 13:1-13:25

Luda Nɛ́ de malaikanɔla

1 Luda yã ò ó dizinɔnɛ yã káaku annabinɔ gãi gɛ̃n baaakɔ̃ zɛ́nɔ gũn dasi,
2 ama à yã òwɛrɛ a Nɛ́ gãi gɔrɔ kpɛde díkĩnanɔn sà. Nɛ́ pì gãin Luda andunia
kɛ̀o, à dìtɛ kũ àkũ mɛ́ anigɔ̃ pɔ́ sĩnda pínki vĩ. 3 Àkũ mɛ́ à Luda gakuri tɛ́kɛna
ũ, à de a kunna ũ sãnsãn. Àkũ mɛ́ à pɔ́ sĩnda pínki kũna kũ a yã'ona gbãnao.
Durunnanɔ kɛ̃mmana gbɛra à vùtɛ musu Luda zɔ̃kɔ̃de ɔplai. 4 Lákũ tɔ́ kũ
à blèe pì de malaikanɔ pɔ́la nà, lɛn a zɔ̃kɔ̃ deńla lɛ. 5 Luda yã dí ò malaika
kenɛ yã yá?
Ma Nɛ́mɛ n ũ, ma n i gbãra,
Kesɔ̃:
Manigɔ̃ de a De ũ,
anigɔ̃ de ma Nɛ́ ũ.
6 Kũ Luda tò a dauduu sù andunia gũn à pì:
A malaikanɔ donyĩ kɛnɛ ń pínki.
7 Malaikanɔ yã musu à pì:
Adì a zɪ̃̀rinɔ li ĩa ũ,
a zĩkɛrinɔ sɔ̃ tɛ́vura ũ.
8 A Nɛ́ yã musu sɔ̃ à pì:
Luda, ĩnigɔ̃ vutɛna kíblegbaaa gɔrɔ sĩnda pínkimɛ,
ndìgɔ̃ n kíkɛgo kũna yãzɛde ũ.
9 Ń ye yãmanakɛnaai, n zã vãnikɛna gu.
Abire yãi Luda, n Luda, n ka kín,
à pɔnna pìsimma de n gbɛ̃nɔla.
10 Ò pì dɔ:
Dikiri, n andunia zĩni pɛ̀tɛ zaa káaku,
musu bi n ɔzĩmɛ.
11 Ń pínki ni gɛ̃tɛ, ama ĩnigɔ̃ kun.
Oni zĩ kũ lán pɔ́kasa bà,
12 ĩni ń koko lán uta bà,
ĩni ń litɛ lán pɔ́kasa bà.
Mɔkɔ̃n sɔ̃, n kuuna dìgɔ̃ dokɔ̃nɔ,
n gɔrɔ lakana vĩro.
13 À yã dí ò malaika kenɛ yã yá?
Ǹ vutɛ ma ɔplai
ari màgɔ̃ n ibɛrɛnɔ kɛnnɛ n tìntin ũ.
14 Malaikanɔ bi nini zĩkɛrinɔmɛ ń pínki. Luda dì ń zĩ de ò kpá gbɛ̃ kũ oni
surabana lenɔimɛ.

2

Surabana zɔ̃kɔ̃ɔ

[1] Abire yãi ò yãpura kũ o mà kũ ɔplapla gíngin, de òsun kɛ̃ zɛ́aro yãi.
[2] Zaakũ yã kũ Luda dìtɛ malaikanɔ gãi bi tilasimɛ, akũ ò fĩnaa bò gbɛ̃ kũ ò
gì mai ò pȁnɛnɔnɛ a zɛ́a, [3] tó ódi surabana zɔ̃kɔ̃ɔ pì yã da sɔ̃ro, óni bo yá?
Surabana yã pìi bò Dikiri kĩnaamɛ, akũ gbɛ̃ kũ ò mànɔ yãpura kpàawɛrɛ.
[4] Luda ɛ̀ra à yãpura kpà yã pìia kũ sèedanɔ kũ yãbonsarɛnɔ kũ daboyã dasi
kɛnanɔ kũ a Nini gba kũ à kpàatɛtɛńnɛnɔ a pɔyenyĩnaaa.

Yesu gɔ̃na bisãsiri ũ lán ó bà

[5] Adi kɛ malaikanɔn Luda andunia zia kũ ótɛni a yã o nàńnɛ ń ɔĩro. [6] À
kú Luda yãn gukea ò pì:
Bɔ́n bisãsiri ũ kũ a yã dìgɔ̃ dɔnguu?
Bɔ́n a ũ kũ ndì laakari dɔaa?
[7] N a kɛ̀ kĩana malaikanɔi féte,
n a kà kpatan kũ gakurio kũ bɛ̀ɛrɛɛo,
[8] n tò pɔ́ sĩnda pínki mìi nàtɛnɛ.
Kũ Luda tò pɔ́ sĩnda pínki mìi nàtɛnɛ, adi a ke tó mìnatɛnanɛɛ sariro. Tera
lán dí bà, ódi e kũ pɔ́ sĩnda pínki mìi nàtɛnɛ gĩaro, [9] ama o è kũ Yesun ò tɛ́a.
Luda a kȉa malaikanɔi ari gɔrɔ pla, de Luda gbɛ̃kɛ gũn à ga gbɛ̃ sĩnda pínki
gɛ̃nɛ ũ, akũ à a kà kpatan kũ gakurio kũ bɛ̀ɛrɛɛo ga wari kũ à kɛ̀ yãi.

[10] Lákũ pɔ́ sĩnda pínki bò Luda kĩnaa nà, akũsɔ̃ pɔ́ sĩnda pínki de a pɔ́ ũ,
kũ à ye à gɛ̃ kũ gbɛ̃nɔ dasi a gakuri gũn a nɛ́nɔ ũ, à kɔ̃ sì kãao à gbɛ̃ kũ à
surabana zɛ́ bóńnɛ papa warikɛnaa gũn. [11] Gbɛ̃ kũ ò gɔ̏ Luda gbɛ̃nɔ ũ kũ
gbɛ̃ kũ àdi ń kɛ Luda gbɛ̃nɔ ũo, ń pínki de dokɔ̃nɔmɛ. Abire yãi ń sísina a
gbɛ̃nɔ ũ dì a wé'i kũro. [12] À pì:
Mani n tɔ́ bo ma gbɛ̃nɔ tɛ́,
mani n sáabu kpá kɔ̃kakaranaa gũn.
[13] À pì dɔ:
Mani a náani kɛ.
À pì dɔ:
Makũmɛ la kũ nɛ́ kũ Luda kpàmanɔ.

[14] Zaakũ nɛ́ pìnɔ bi bisãsirinɔmɛ, akãa se à gɔ̏ bisãsiri ũ lán ń bà, de
à ga à Ibilisi kũ àdi su kũ gao kakatɛ, [15] à gbɛ̃ kũ òtɛn vĩna kɛ ganɛ òtɛn
zɔ̀ ble ari ń wɛ̏ndi lɛ́nnɔ bo. [16] Yãpura gũn malaikanɔn àtɛn ɔ daḿmaro,
Ibrahĩ burinɔmɛ. [17] À kɔ̃ sìo à gɔ̃ lán a dakũnanɔ bà yã sĩnda pínki gũn, de
à gɔ̃ Sa'oriki sùrude náanide ũ Luda zĩ gũn, gbɛ̃nɔ durunna kútɛkɛbɔ ũ dɔ.
[18] Lákũ à wari kɛ̀ à yɔ̃ogwanaa fɔ̏ nà, ani fɔ̃ à gbɛ̃ kũ òtɛni ń yɔ̃ ò ń gwanɔ
faaba kɛ.

3

Yesu de Musala

[1] Abire yãi ma gbɛ̃nɔ, ákɔ̃nɔ kũ Luda á sísi a su a kĩnaanɔ, à laasun lɛ́
Yesu kũ Luda a zȉ Sa'oriki kũ o zɛo ũa. [2] Náanidemɛ Luda kũ à a dìtɛnɛ lákũ
Musa de nà Luda ɔnn. [3] Lákũ ɔnkatɛrii bɛ̀ɛrɛɛ dìgɔ̃ de ɔnla nà, lɛn Yesu
gakuri zɔ̃kɔ̃ de Musa pɔ́la lɛ. [4] Ɔn sĩnda pínki a kàtɛri vĩ, akũsɔ̃ pɔ́ sĩnda
pínki Kàtɛrin Luda ũ. [5] Luda ɔn zĩkɛri náaniden Musa ũ, yã kũ Luda ni o
sèedademɛ. [6] Kirisi sɔ̃ bede pì nɛ́mɛ. Luda a ɔn nànɛ a ɔĩ. Ókɔ̃nɔmɛ ɔn pì ũ,
tó ó kpɛ́ ótɛn tãmaa kũ ó vĩ lɛ́ gbɛ̃ kũ kù gbãnao.

Luda gbɛ̃nɔ kámmaboki

[7] Abire yãi lákũ Luda Nini ò nà:

Tó a Luda kòtoo mà gbãra,
8 àsun sãgbãna kɛ lákũ á dizinɔ kɛ̀ nàro,
kũ ò ma lɛ ò ma gwa gɔrɔ kũ ò bò ma kpɛ gbárannan.
9 Bee kũ ò ma yãkɛnanɔ è wɛ̃̀ bupla,
ò ma lɛ ò ma gwa gwe, ò ma gbãna lɛ́ gwà.
10 Akũ ma pɔ fɛ̃̀ gbɛ̃ pìnɔi,
ma pì gbɛ̃ sãsãnanɔmɛ ń ũ,
odi ma zɛ́nɔ dɔ̃ro.
11 Akũ ma la dà ma pɔfɛ̃ gũn ma pì,
oni gɛ̃ ma kámmabokinlo fá.

12 Ma gbɛ̃nɔ, à laakari kɛ á gbɛ̃ke súngɔ̃ swɛ̃̀ vãni ludanaanikɛnasari vĩ
ari à gɛ́ kɛ̃o Luda Wɛ̃̀ndidearo. 13 Gu kũ àdi dɔ kũ adì pi Gbãra pínki, àgɔ̃
lɛ́ dakɔ̃a, de durunna sún á gbɛ̃ke sãtɛ à sãgbãna kũro yãi. 14 Zaakũ Kirisi
gbɛ̃nɔn ó ũ, tó ó náani kũ ó vĩ zaa káaku kũna gbãnagbãna ari a lɛ́a. 15 Lákũ
ò ò nà:
Tó a a kòtoo mà gbãra,
àsun sãgbãna kɛ lákũ á dizinɔ kɛ̀ nà
gɔrɔ kũ ò bò ma kpɛro.

16 Dínɔn gbɛ̃ kũ ò Luda kòtoo màa ò bò a kpɛnɔ ũ, tó adi kɛ gbɛ̃ kũ Musa ń
bɔ́tɛ Misilanɔ baasiroo? 17 Dínɔn Luda pɔ fɛ̃̀ńyĩ ari wɛ̃̀ bupla, tó adi kɛ gbɛ̃
kũ ò durunna kɛ̀, ń gɛ̀ɛ gɔ̃̀ katɛna gbáranna gũnnɔ baasiroo? 18 Dínɔn à la
dàńnɛ kũ oni gɛ̃ a kámmabokinlo, tó adi kɛ gbɛ̃ kũ ò gì a yã mainɔ baasiroo?
19 O è kũ odi le ò gɛ̃̀nlo ń ludanaanikɛnasari yãi.

4

1 Zaakũ gɛ̃na kámmabokin kũ Luda a lɛ́ sɛ̀ kpɛ́ kun, ò laakari kɛ, de ó gbɛ̃ke
sún kurairo. 2 Zaakũ o baaru nna mà lán ń bàmɛ, ama yã kũ ò màa pìi àre
vĩńnɛro, kũ odi ma kũ ludanaanikɛnaaoro yãi. 3 Ókɔ̃nɔ kũ o yã pìi sìnɔ, odì
gɛ̃ kámmaboki pìn. Mɔ́kɔ̃nɔ sɔ̃ Luda pì:
Ma la dà kũ pɔfɛ̃o ma pì,
oni gɛ̃ ma kámmabokinlo,
À yã bire ò bee kũ à a zĩ mìi dɛ̀ zaa anduniakatɛna gɔrɔ, 4 zaakũ ò gɔrɔ
supplade yã ò Luda yãn gukea ò pì, gɔrɔ supplade zĩ Luda kámma bò kũ
zĩ kũ à kɛ̀ɛo pínki. 5 O mà tera à pì, oni gɛ̃ a kámmabokinlo. 6 Zaakũ gbɛ̃ kũ ò
baaru nna pìi mà zaa káakunɔ dí gɛ̃nlo, kũ odi síro yãi, akũ a gɛ̃naa gɔ̃̀ gbɛ̃
pãndenɔnɛ. 7 Akũ Luda ɛ̀ra à gɔrɔ ke dìtɛ dɔ òdi pi Gbãra, abire gbɛra a gìi
kɛ̀ akũ à Dauda gbà lɛ́, à ò lákũ ò ò nà tera:
Tó a a kòtoo mà gbãra,
àsun sãgbãna kɛro.

8 Tó Yɔsua gɛ̃̀ kũńwo kámmaboki pìn yã, de Luda dí gɔrɔ pãnde yã o
kpɛkpɛro. 9 Àkũ mɛ́ à tò kámmaboki gɔ̃̀ Luda gbɛ̃nɔ pɔ́ ũ. 10 Zaakũ gbɛ̃ kũ
à gɛ̃̀ Luda kámmabokin kámma bò kũ a zĩomɛ, lákũ Luda kámma bò kũ a zĩo
nà. 11 Tó lɛmɛ, ò wɛ́ tã ò gɛ̃ kámmaboki pìn, de ó gbɛ̃ke sún gí Luda yã mai,
à fu lán ń bàro yãi. 12 Luda yã bɛ̃nɛ, akũsɔ̃ à gbãna, a lɛ́ nna de fɛ̃nɛda kpa
plaplala. Àdi ń zɔ̃ à gɛ̃ nɛ̀sɛɛ gũn ari ninin, àdi gɛ̃ mɛ̀pɛpɛkɛrɛkin ari wá
bɔ́rɔgɔn, àdi laasun kũ nɛ̀sɛ yão gwagwa. 13 Luda pɔ́kɛna ke utɛnanɛro, a
ke kpánɛ guiro. Luda kũ óni ó yãnɔ sɛ́tɛ ò onɛ dì pɔ́ sĩnda pínki e ari a bia.

Yesu de sa'orikinɔla

14 Zaakũ ó sa'oriki zɔ̃kɔ̃ kũ ludambɛ wɛ̃kɔ̃a ari Luda kĩnaa vĩ Luda Nɛ́
Yesu ũ, ògɔ̃ zɛ́ kũ o sɛ̀ yã kũna gíngin. 15 Zaakũ ó sa'oriki vĩ kũ ani fɔ̃ à ó
wɛ̃nda dɔ̃ ó gbãnasarikɛ gũn. Ò a yɔ̃̀ ò gwà lán ó bà yã sĩnda pínki gũn, adi
durunna kɛro. 16 Abire yãi ò na Luda Gbɛ̃kɛkɛnnɛri kíblegbaai kũ swɛ̃̀ɛo
kpatɛna, de à ó wɛ́ gwa à gbɛ̃kɛ kɛwɛrɛ a gɔrɔa.

5

1 Òdi sa'oriki sĩnda pínki sɛ́ gbɛ̃nɔ tɛ́mɛ, òdi a ditɛ ń wɛ́de ũ Luda kĩnaa,
àgɔ̃ gba kpáa, àgɔ̃ a gbagbańnɛ ń durunnanɔ yãi. 2 Ani fɔ̃ à kɛ kũ gbɛ̃ kũ ò
sɛ̃̀tɛ ń dɔ̃nasarikɛ gũnnɔo busɛbusɛ, zaakũ àpii kú kũ gbãnasarikɛomɛ se.
3 Abire yãi séde à sa o a zĩda durunna yã musu, lákũ àdi o gbɛ̃ kparanɔ pɔ́
musu nà dɔ. 4 Gbɛ̃ke dì a zĩda ká kpataa pìi gũnlo. Luda mɛ́ àdi a ká, lákũ
à Haruna kàn nà.
5 Lɛn se Kirisi dí a zĩda ká sa'oriki kpataa gũnlo, Luda mɛ́ à a kàn à pì:
Ma Nɛ́mɛ n ũ,
gbãran ma n i.
6 À pì Luda yãn gukea dɔ:
Ĩnigɔ̃ de sa'ori ũ gɔrɔ sĩnda pínki lán Mɛlɛkizɛdɛki bà.
7 Gɔrɔ kũ Yesu kú andunia gũn à adua kɛ̀ kũ wiki gbãnao kũ wɛ́'io, à kútɛ
kɛ̀ Luda kũ ani fɔ̃ à a sí gaaanɛ, akũ Luda a yã mà, kũ àdi a yã da yãi. 8 Bee
kũ a Ludanɛkɛo, à mìnatɛna Ludanɛ dàda a warikɛnaa gũn. 9-10 Kũ mana
pɛ̀kɛrɛa à làka, Luda a kà sa'oriki ũ lán Mɛlɛkizɛdɛki bà, akũ à gɔ̃̀ surabana
kũ àdi lákaro boki ũ gbɛ̃ kũ òdi a yã manɔnɛ ń pínki.

Laakarikɛna funaai

11 Yã bire musu ó yã vĩ dasi ò oárɛ, ama a bɔkɔtɛna zĩ'ũmɛ, zaakũ adì yã
dɔ̀rɔ dɔ̃ likaro. 12 Ákɔ̃nɔ kũ a gìi kɛ̀n lán dí bà, à mana àgɔ̃ de yãdannɛrinɔ
ũmɛ, ama ari tera á kpɛ́ kú ò ɛra ò Luda yã kũ òdi dada gbɛ̃ dufunɔnɛ daárɛ
dɔ. Yɔ̃'i mɛ́ à kɔ̃ sì kãáo, adi ká à yũku pɔ́ blero. 13 Zaakũ yɔ̃miri sĩnda pínki
bi nɛ́mɛ, adi ká à ɔzɛ dɔ̃kɔ̃nɛ kũ ɔplaoro. 14 Yũku sɔ̃, gbɛ̃ kàsara kũ ò dɔ́nɛ
kɛ̀onɔ pɔ́mɛ. Ò a mana dɔ̃na kɔ̃nɛ kũ a vãnioo dàda.

6

1 Abire yãi ò Kirisi yãdannɛna káakupɔnɔ kpá kpɛ, ò gɛ́ arɛ ari ò gɔ̃ gbɛ̃
pɛkɛrɛnanɔ ũ. Adi kɛ óni ɛra ògɔ̃ yãtãkpatɛna dínɔ gbɛ̀ sísi dɔnlo: Kpɛlina yã
gɛ̀nɔnɛɛ, ludanaanikɛnaa, 2 da'itɛ yãdadanaa, ɔnammanaa, gɛ̀nɔ vuna ke
zia yãkpatɛkɛnaa. 3 Tó Luda wè, óni yã birenɔ kpá kpado ò gɛ́ arɛ. 4 Zaakũ
tó gbɛ̃ wɛ́ kɛ̃̀, à Luda gba lè, a baka kú Luda Nini gũmmɛ, 5 tó à Luda yã kũ
andunia kũ àtɛn su gbãnao í kɛ̀, à a nna dɔ̃̀ 6 tó à fùa, zɛ́ kun kũ à ɛra à nɛ̀sɛ
litɛ doro, zaakũ àtɛn Luda Nɛ́ pá lía dɔmɛ, àtɛn wé'i daa gupuraamɛ. 7 Tó
legũ tɛn ma zĩtɛ gɛ̃̀n baaakɔ̃ àtɛn mɔtɔ le, akũ à pɔ́ kũ à àre vĩ búbarinɔnɛ
bùtɛ, Luda dì arubarika dan. 8 Tó à lɛ̀ kũ lɛ̀karaaoo bùtɛ sɔ̃, à ginaamɛ, à
zã̀ kũ lɛ́kɛnnɛnaaoro. Ani mì dɛ kũ tɛ́omɛ.
9 Ákɔ̃nɔ sɔ̃ ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, bee kũ o ò lɛ, ó laakari kpatɛna á yã musu
kũ á kú kũ yã mana kũ ò bò surabana zɛ́ gũnnɔ. 10 Luda dì yã kɛ a zéa, á
yãkɛnanɔ kũ yenyĩ kũ á vĩ kãaoo ni sãaguro, zaakũ a kpányĩ kɛ̀ a gbɛ̃nɔnɛ,
akũsɔ̃ á kpɛ́ átɛn kɛ. 11 Ó ye á baadi gɔ̃ ania vĩ lɛ ari a lɛ́a, de ásun sika kɛ pɔ́
kũ á wɛ́ dɔi yã musuro. 12 Ásun ma'ã kɛro. À gbɛ̃ kũ òtɛn Luda náani kɛ kũ
mɛnao òtɛn pɔ́ kũ Luda a lɛ́ sɛ̀ lenɔ ágba sɛ́.

Lɛ́ kũ Luda sɛ̀ sika vĩro

[13] Gɔrɔ kũ Luda tɛn lɛ́ sɛ́ Ibrahĩnɛ, kũ gbɛ̃ke kun deala à sí kãaoro, a yãin
à sì kũ a kunnaao [14] à pìnɛ, áni arubarika daagu yãpura à tó a buri karanɛ.
[15] Ibrahĩ mɛna fɔ̃, akũ à pɔ́ kũ Luda a lɛ́ sɛ̀nɛɛ lè. [16] Òdi la da kũ gbɛ̃ kũ
à deńla tɔ́omɛ. Ladana mɛ́ àdi tó ò yã yãpura dɔ̃, akũsɔ̃ àdi lɛ́kpakɔ̃ana
kɛ̃kɔ̃ańnɛ. [17] Luda ye à mɔ́ gbɛ̃ kũ a lɛ́sɛna ni gɔ̃ ń pɔ́ ũnɔnɛ swáswa kũ a
lɛ́ litɛna vĩro, akũ à sì kũ a kunnaao. [18] Lɛmɛ yã mɛ̀n pla kun kũ à litɛna
vĩro, Luda ni fɔ̃ à ɛ́kɛ to a musuro. Yã pìnɔ tɛni ókɔ̃nɔ kũ o nainɔ gba swɛ̃̀
manamana, de ò tãmaa kũ ó wɛ́ dɔi kɛ sikaa sari. [19] Ó tãmaa bire vĩ ó
wɛ̃̀ndibadɔbɔ ũ. À náani vĩ, akũsɔ̃ à gbãna, àdi gɛ̃ kũoo Luda kúkia lábure
kpɛ, [20] gu kũ Yesu gĩnakɛ à gɛ̃̀n ó yãi, à gɔ̃̀ sa'oriki ũ ari gɔrɔ sĩnda pínki lán
Mɛlɛkizɛdɛki bà.

7

Sa'oriki Mɛlɛkizɛdɛki

[1] Mɛlɛkizɛdɛkimɛ Salɛmu kína ũ yã, Luda Musude sa'oriimɛ. Gɔrɔ kũ
Ibrahĩ zɛ̃̀i blè kínanɔa àtɛn su, akũ Mɛlɛkizɛdɛki gɛ̀ɛ à dàalɛ, à sa mana ònɛ,
[2] akũ Ibrahĩ aruzɛkɛ kũ àtɛn suo pínki kuride kpàa. Mɛlɛkizɛdɛki tɔ́ pìi pì,
yãzɛde kína. Abire gbɛra Salɛmu kína bire pì, aafia kína. [3] À de kũ dao kũ
dizinɔ vĩro, a wɛ̃̀ndi naana ke mìdɛna vĩro. À bò lán Luda Nɛ́ bàmɛ, sa'oriin
a ũ gɔrɔ sĩnda pínki.

[4] À gwa lákũ à zɔ̃kɔ̃ nà. Ó dizi káaku Ibrahĩ aruzɛkɛ kũ à sɛ̀tɛ zɛ̃̀lan kuride
kpàa. [5] Musa doka dìtɛ Levi buri kũ ò de sa'ori ũnɔnɛ, ò pɔ́ kuride sí ń
Isaraila dakenɔa, bee kũ ń Ibrahĩ burikɛo. [6] Mɛlɛkizɛdɛki bi Levi burinlo.
Bee kũ abireo à Ibrahĩ pɔ́nɔ kuride sì, à sa mana ò Ibrahĩ kũ Luda lɛ́
sɛ̀nɛɛnɛ. [7] Sikaa sari gbɛ̃ kũ à sa mana ò gbɛ̃nɛ zɔ̃kɔ̃ de gbɛ̃ kũ à sa mana
ònɛla. [8] Sa'ori kũ òdi pɔ́ kuride sí pìnɔ bi gbɛ̃ kũ òdi ganɔmɛ. Mɛlɛkizɛdɛki
sɔ̃, gbɛ̃ kũ ò pì àdigɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínkin a ũ. [9-10] Gɔrɔ kũ Mɛlɛkizɛdɛki gɛ̀ɛ
à dà Ibrahĩlɛ, odi Levi i kɔ̀ro, à kú a dizi de Ibrahĩ wɔ́gbammɛ. Abire yãi
oni fɔ̃ ò pi sé, gɔrɔ kũ Ibrahĩ pɔ́ kuride pìi kpà, Levi buri kũ òdi pɔ́ kuride
kpáḿmanɔ mɛ́ ò kpà.

Yesu de lán Mɛlɛkizɛdɛki bà

[11] Levi buri sa'orii pìnɔmɛ doka kũ Musa kpà Isarailanɔa zĩni ũ. Tó oni
fɔ̃ ò tó gbɛ̃nɔ gɔ̃ papana, onigɔ̃ sa'ori pãnde ni vĩ lán Mɛlɛkizɛdɛki bà doro,
sé Haruna buri sa'ori gɛ̃̀a. [12] Tó sa'orinɔ lìtɛ, séde doka litɛ. [13] Gbɛ̃ kũ ò
yã birenɔ ò a musu bi Isaraila buri kũ a gbɛ̃ke dí sa'ona zĩ kɛ zikiromɛ.
[14] Zaakũ ó dɔ̃ sãnsãn kũ ó Dikiri bò Yuda buri gũmmɛ. Ódi ma kũ Musa
sa'ona yã ò buri pìi musuro. [15] Yã kũ yã pì wɛ́ bòn dí: Sa'ori pãnde bò lán
Mɛlɛkizɛdɛki bà. [16] A gɔ̃na sa'ori ũ bi doka ke burikɛ yãnlo. A wɛ̃̀ndi kũ àdi
lákaro gbãna yãimɛ. [17] Zaakũ ò pì:

Ĩnigɔ̃ de sa'ori ũ gɔrɔ sĩnda pínki Mɛlɛkizɛdɛki gɛ̃̀n.

[18] Ò doka kũ à kun yã pìi kpà kpado, kũ à gbãnaro, akũsɔ̃ à kun pɔ́ke ũro.
[19] Zaakũ doka pì dí tó gbɛ̃ke gɔ̃̀ papanaro. Akũ tãmaa kũ à sɛ̃̀na zɛ́ bòwɛrɛ,
kũ o nao Ludai.

[20] Abire gbɛra Luda dí abirekũ kɛ ladanaa sariro. Gbɛ̃ kparanɔ gɔ̃̀
sa'orinɔ ũ ladanaa sarimɛ, [21] ama Yesu gɔ̃̀ sa'ori ũ kũ ladanaao, kũ Luda
pìnɛ:

Dikiri la dà ani lɛ́ sukparo,

à pì anigɔ̃ de sa'ori ũ gɔrɔ sĩnda pínki.
22 Ladanaa pì yãi Yesumɛ zɛnkpɛkɛ ũ kũ Luda bàka kunna kũńwo dufu
de a zĩla. 23 Abire gbɛra sa'orinɔn dasi yã, zaakũ ga dì tó ògɔ̃ kú ń zĩ gũn
gɔrɔ sĩnda pínkiro. 24 Ama kũ Yesu kun gɔrɔ sĩnda pínki yãi, a sa'orikɛnaa
gɛ̃nɛblena vĩro. 25 Abire yãi ani fɔ̃ à gbɛ̃ kũ òdi na Ludai kũ a gbãnaonɔ
sura ba mámmam, zaakũ à kun gɔrɔ sĩnda pínki de àgɔ̃ kútɛ kɛńnɛ Ludanɛ.

26 Sa'oriki bire taka mɛ́ à kɔ̃ sì kũoo. A kunna adona. À yã vãni ke gbãsĩ
vĩro. Luda a kɛ̃̀kɔ̃a kũ durunnakɛrinɔ, à a sɛ̀ à tào musu ari a kĩnaa. 27 A
bàka kú kũ sa'ona lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nào lán sa'oriki kparanɔ bàro. Gbɛ̃ pìnɔ
dì sa o ń zĩda durunnanɔ yãi kũ ń gbɛ̃nɔ pɔ́nɔ dɔ. Àkãa sɔ̃, à ò gɛ̃̀n domɛ, kũ
à a zĩda kpà. 28 Musa doka dì gbɛ̃nɔ ká sa'orikinɔ ũ ń gbãnasarikɛ gũmmɛ,
ama kũ Luda sì kũ a kunnaao doka pì ditɛnaa gbɛra, akũ à a Nɛ́ kũ à gɔ̃̀
papana ari gɔrɔ sĩnda pínki kàn.

8

Yesumɛ ó Sa'oriki ũ

1 Yã kũ ótɛn o mìin dí: Ó sa'oriki bire taka vĩ vutɛna kíblegbaaa musu
Luda zɔ̃kɔ̃de ɔplai. 2 Àdi zĩ kɛ Ludakukia, bizakuta yãpura kũ Dikiri dɔ̀n,
adi kɛ pɔ́ kũ bisãsirinɔ dɔ̀nlo. 3 Zaakũ suna kũ gbanɔ kũ sa'onaao yãin òdi
sa'oriki sĩnda pínki kái, à mana àpii gɔ̃ pɔ́ vĩ à kpá se. 4 Tó à kú andunia
gũn, anigɔ̃ de sa'ori ũro, zaakũ sa'ori kũ òdi su kũ gbanɔ lákũ doka dìtɛ
nànɔ kun kɔ̀. 5 Zĩ kũ òtɛn kɛ bi pɔ́ kũ à kú musu takamɛ, a ninimɛ. Abire
yãi kũ Musa ye à bizakuta dɔ, Luda pìnɛ à laakari kɛ à pɔ́ kũ a a taka mɔ̀nɛ
kpi musu kɛ lákũ à de nà pínki. 6 Yesu mɛ́ à Luda bàka kunna kũoo yãkɛkɛri
ũ. Zaakũ Luda bàka kunna kũooo pì de a bàka kunna kũńwo zĩla, zĩ kũ ò
dànɛ de sa'oriki pìnɔ pɔ́la. Luda bàka kunna kũooo pìi lɛ́sɛna de a zĩla dɔ.
7 Tó Luda bàka kunna kũńwo zĩ pì papanamɛ yã, de a plade zɛ́ vĩro. 8 Kũ
Dikiri Isarailanɔ taari lè à pì:

A gɔrɔ tɛn su kũ mani ma bàka
kunna kũ Isarailanɔ kũ Yudanɔ dufu kɛ.
9 Anigɔ̃ de lán ma bàka kunna kũ ń dizinɔo
gɔrɔ kũ ma ń kũ ń ɔa ma ń bɔ́tɛ Misila bàro.
Zaakũ odi zɛ kũ ma bàka kunna kũńwoooro,
akũ ma ń tón.
10 Ma bàka kunna kũ Isarailanɔ gɔrɔ birenɔ gbɛra yãn dí:
Mani ma dokayãnɔ dańnɛ ń nɛ̀sɛn,
mani kɛ̃ ń swɛ̃̀ɛa.
Manigɔ̃ de ń Luda ũ,
onigɔ̃ de ma gbɛ̃nɔ ũ.
11 Ń gbɛ̃ke ni yã dada a dakenɛro,
ń gbɛ̃ke ni ma dɔ̃na da a gbɛ̃nɛro,
zaakũ ń pínki nigɔ̃ ma dɔ̃mɛ,
nɛ́ fíti gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ń pínki.
12 Mani sùru kɛ kũńwo kũ ń taarinɔ,
mani ń durunnanɔ yã da doro.
13 Kũ Luda bàka kunna kũńwo dufu pì yã ò, à a káakupɔ zĩ bò. Pɔ́ kũ à zĩ kũ̀
à bùsa, a kpana gui zãro.

9

Luda bàka kunna kũńwo zĩ sa'onaa

1 Luda bàka kunna kũńwo káaku donyĩ zɛ́ vĩ kũ Ludakuki kũ à kú zĩtɛo.
2 Fitila kũ teburu kũ òdi burodi kátɛa Ludanɛɛo kú kpɛ́da kũ òdi pi gu
kũ à kú adonan. 3 Kpɛ́nɛ kũ òdi pi Ludakuki pì kú lábure plade kpɛ. 4 A
gũnn turaretitikpataki kũ ò pì kũ wuraao kun kũ Luda bàka kunna kũńwo
àkpati kũ wura kútɛa mámmamwo. Wura lo kũ mana kú a gũn kú àkpatii
pìi gũn kũ Haruna gò kũ à lá bɔ̀tɔɔ pàao kũ Luda yãditɛna gbɛ̀ anlonɔo.
5 Àkpatii pìi musu kɛrubu gakuridenɔn kú durunnakɛ̃mmakila. Pɔ́ pìnɔ
bɔkɔtɛna dodo gɔrɔn díro.

6 Ń katɛna lɛ gũn, sa'orinɔ dìgɔ̃ gɛ̃ kpɛ́da gũn gɛ̀n baaakɔ̃ ò ń sa'ona zĩ kɛ.
7 Sa'oriki mɛ́ àdi gɛ̃ kpɛ́nɛ wɛ̃̀ do gɛ̀n do, akũsɔ̃ àdi gɛ̃ aru sariro. Àdi aru pì
fãfã a zĩda durunna yãi kũ a gbɛ̃nɔ pɔ́ kũ ò kɛ̀ dɔ̃nasarikɛ gũnwo. 8 Luda
Nini tɛn mɔwɛrɛ, gɔrɔ kũ kpɛ́ káaku pì kun, Ludakuki zɛ́ wɛ̃naro. 9 Abirekũ
tɛn yã lɛkɔ̃awɛrɛ kũ tera yão à pì, pɔ́ kũ donyĩrii dì Luda gbanɔ kũ sa'opɔ
kũ àdi kpáanɔ dì fɔ̃ à a nɛ̀sɛ danɛ dokɔ̃nɔ swáswaro. 10 Yã ditɛnaa pìnɔ bi
mɛ̀barayãmɛ. Pɔ́ble kũ pɔ́minaao kũ gbã̀bona buri sĩnda pínkio yãmɛ. Ò
dìtɛ ari zɛ́ dufu gɔrɔ gɔ̃ kámɛ.

Luda bàka kunna kũńwo dufu sa'onaa

11 Akũ Kirisi sù yã mana kũ à kà tera sa'oriki ũ. À gɛ̃̀ bizakuta kũ à zɔ̃kɔ̃
akũsɔ̃ à papana de a káakupɔla gũn, kũ bisãsiri mɛ́ à dɔ̀ro, andunia díkĩna
pɔ́n sɔ̃ro. 12 Adi gɛ̃ Ludakukin kũ blè ke zù aruoro, à gɛ̃̀ kũ a zĩda aruo gɛ̀n
domɛ, à gbɛ̃nɔ bòo ari gɔrɔ sĩnda pínki. 13 Zaakũ òdi blè aru kũ zùsa aruo kũ
zùnunu kũ ò kpàta túbuo fãfã gbɛ̃ kũ ò gbãsĩnɔa ò gbã̀ boońnɛ, 14 oni Kirisi
pɔ́ o dɔ yá? À a zĩda kpà Ludaa mamberu sari kũ Nini kũ àdigɔ̃ kun gɔrɔ
sĩnda pínki gbãnao. A aru dì ó swɛ̃̀ pípiwɛrɛ bona yã pã kɛkɛna pìnɔ gũn,
de ò zĩ kɛ Luda Wɛ̃̀ndidenɛ.
15 Abire yãi Kirisi mɛ́ à Luda bàka kunna kũńwo dufu yãkɛkɛri ũ, de gbɛ̃
kũ Luda ń sísinɔ wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro kũ à a lɛ́ sɛ̀ le yãi. À gà de à ń bo, à
taari kũ ò kɛ̀ Luda bàka kunna kũńwo káakupɔ yã musunɔ kɛ̃ḿma. 16 Tó ò
ye ò zĩ kɛ gbɛ̃ lɛ́gbɛditɛnaaa, sé ògɔ̃ dɔ̃ sãnsãn kũ ade gà, 17 zaakũ ga gbɛran
lɛ́gbɛɛ dìgɔ̃ gbãna vĩ. Tó lɛ́gbɛditɛri kpɛ́ bɛ̃nɛ, lɛ́gbɛ dìgɔ̃ gbãnaro. 18 Abire
yãin odi Luda bàka kunna kũńwo káakupɔ pì sa kɛ aru sariro. 19 Kũ Musa
doka yãditɛnanɔ ò gbɛ̃ sĩnda pínki wára, à sãkã tɛ̃ra zónzon kũ sɛ̃̀sɔ̃vlãoo sɛ̀
à zɔ̃̀ zùsanɛ bɔ̀rɔ kũ blèkofĩni aru kũ ò yã̀katɛ kũ íooa, à fã̀fã Musa dokaa kũ
gbɛ̃nɔo dɔ ń pínki 20 à pì, Luda bàka kunna kũńwo arun gwe, kũ à dìtɛárɛ à
kũna. 21 Lɛn Musa aru fã̀fã bizakutaa kũ sa'ona zĩkɛbɔnɔo dɔ pínki. 22 Doka
gũn aru mɛ́ àdi gbã̀ bo pɔ́ daside pínkinɛ. Arukɔtɛnaa sari durunnanɔ
kɛ̃mmana kunlo.

Kirisi a zĩda kpà sa'opɔ ũ durunna mìdɛna yãi

23 Zaakũ à kɔ̃ sìo ò gbã̀ bo pɔ́ kũ ò kú ludambɛ taka pìnɔnɛ lán abire bà,
sa'opɔ kũ à de abirekũla kɔ̃ sì kũ ludambɛ pɔ́ pìnɔ. 24 Zaakũ Kirisi dí gɛ̃
Ludakuki taka kũ bisãsiri bònlo, à gɛ̃̀ a yãpuran ludambɛmɛ, gu kũ à kun
tera ó Zɛkũnwode ũ Luda arɛ. 25 Sa'oriki dì gɛ̃ Ludakukin kũ pɔ́kãde aruo
wɛ̃̀ kũ wɛ̃̀ɛo, ama Kirisi dí gɛ̃ de à a zĩda kpá gɛ̀n baaakɔ̃ yãiro. 26 Tó adi
kɛ lɛro, de àtɛn wari kɛ gɛ̀n baaakɔ̃ zaa anduniakatɛna gɔrɔa. Yãpura gũn
à sù gɛ̀n domɛ gɔrɔ kũ andunia kà a kákia sà, à a zĩda kpà sa'opɔ ũ, de à

durunna mì dɛo. 27 Luda dìtɛ bisãsirinɛ à ga gɛ̃n do, gbasa à yãkpatɛ kɛ
kãao, 28 lɛn Kirisi a zĩda kpà gɛ̃n do lɛ, à gbɛ̃nɔ durunna dì a mìia dasi. Ani
ɛra à su a gɛ̃n pladeo, adi kɛ durunna yãin doro, de à gbɛ̃ kũ ń wɛ́ dɔinɔ
sura ba yãimɛ.

10

1 Musa doka bi yã mana kũ àtɛn su takamɛ, adi kɛ yã pìinlo. Abire yãi
sa dokɔ̃nɔ pì ona gɛ̃n baaakɔ̃ wɛ̃ kũ wɛ̃ɛo dì fɔ̃ à gbɛ̃ kũ òtɛn na Ludainɔ
kɛ papana zikiro. 2 Tó sa pì onaa gbã̀ bò donyĩrinɔnɛ gɛ̃n do ari gɔrɔ sĩnda
pínkimɛ yã, de ń kù gbãna, ò a onaa tò. 3 Yãpura gũn sa'onaa pì mɛ́ àdigɔ̃
gbɛ̃nɔ durunna yã dɔ́ngu wɛ̃ kũ wɛ̃ɛo. 4 Zaakũ zùsa kũ blèkofĩnioo aru dì
fɔ̃ à durunna kɛ̃ḿma zikiro. 5 Abire yãi kũ Kirisi tɛn su andunia gũn, à pì
Ludanɛ:
Ń ye sa'opɔ ke gbairo,
akũ n bisãsiri mɛ̀ɛ kɛ̀mɛnɛ.
6 Sa'opɔ kũ òdi ká tɛ́n à tɛ́ kũ
kũ sa'opɔ kũ òdi o durunna yã musuo
dì kánguro.
7 Akũ ma pì: Makũmɛ la!
Lákũ ò kɛ̃ takadan ma yã musu nà
ma su n pɔyenyĩna kɛmɛ, Luda.
8 Káaku gĩa à pì, sa'ona kũ gbao kũ sa kũ òdi ká tɛ́n à tɛ́ kũo kũ sa kũ òdi o
durunna yã musuo dì ká Ludaguro, à yeiro, bee kũ doka mɛ́ à dìtɛ. 9 Akũ
à pì, akãamɛ dí, a su a pɔyenyĩna kɛmɛ. À a káakupɔ kpà kpado a plade
ditɛna yãi. 10 Luda pɔyenyĩnaa pì kɛnaa gũn Yesu Kirisi a zĩda kpà sa'opɔ
ũ gɛ̃n do, à tò ó kú adona Luda gbɛ̃nɔ ũ.
11 Gɔrɔ sĩnda pínki sa'orinɔ dìgɔ̃ kú ń zĩ gũmmɛ, ògɔ̃ sa dokɔ̃nɔ kũ àdi fɔ̃ à
durunna kɛ̃ḿma zikiro o gɛ̃n baaakɔ̃. 12 Kirisi sɔ̃, à sa ò durunna yã musu
gɛ̃n domɛ ari gɔrɔ sĩnda pínki, akũ à gɛ̀ɛ à vùtɛ Luda ɔplai. 13 Zaa gɔrɔ kũa à
kú gwe, àtɛn dã Luda a ibɛrɛnɔ kɛarɛ a tìntin ũ. 14 Zaakũ sa'ona gɛ̃n do pìi
gũn, à tò gbɛ̃ kũ à gbã̀ bòńnɛnɔ gɔ̃ papana ari gɔrɔ sĩnda pínki. 15 Luda Nini
ɛ̀ra àtɛn yã pì owɛrɛ dɔ à pì:
16 Ma bàka kunna kũńwo gɔrɔ birenɔ gbɛra yãn dí:
Mani ma dokayãnɔ dańnɛ ń nɛ̀sɛɛ gũn,
mani kɛ̃ ń swɛ̃ɛa.
17 Akũ gbasa à pì:
Mani ń durunna kũ ń taarinɔ yã da doro.
18 Lákũ à ń durunna kɛ̃ḿma nà, sa'ona ń yãi zɛ́ vĩ doro.

Ò na Ludai

19 Abire yãi ma gbɛ̃nɔ, kũ Yesu aru gbãnao ó gɛ̃na Ludakukin zɛ́ vĩ kũ
swɛ̃ɛo kpatɛna. 20 À wɛ̃ndi zɛ́ dufu bòwɛrɛ a mɛ̀ɛ gãi à gɛ̃ kũoo lábure kpɛ
ari Ludakukia. 21 Lákũ ó sa'ori zɔ̃kɔ̃ vĩ nà Luda ɔnkũri ũ, 22 ò na Ludai kũ
nɛ̀sɛ doo kũ a náanikɛna sikaa sario kũ swɛ̃ kũ ò pìpi ò taari laasun bò a
gũnwo kũ mɛ̀ kũ ò a zú ò kũ í swáswao. 23 Ògɔ̃ tãmaa kũ o zɛo kũna gíngin,
zaakũ Luda a lɛ́ sɛ̀, akũsɔ̃ à náani vĩ. 24 Ò laakari dɔkɔ̃a, ò tɛ́ kákɔ̃gu yenyĩ
kũ yãmanakɛnaao yã musu. 25 Òsun pã kpá ó kɔ̃kakaranaai lákũ gbɛ̃kenɔ
dì kɛ nàro. Ò lɛ́ dakɔ̃a, atɛ̃nsa lákũ a è Dikiri sugɔrɔ tɛn ká kãni nà.

[26] Tó o yãpura mà o dɔ̃̀, tó o gi ótɛn durunna kɛ, sa'ona kũ ani durunna
kɛ̃wá kun doro. [27] Pɔ́ kũ à gɔ̃̀wɛrɛ mɛ́ à de ògɔ̃ wɛ́ dɔ yãkpatɛi ũ kũ
swɛ̃̀kɛ̃nguo kũ tɛ́ gbãna kũ ani Luda ibɛrɛnɔ kakatɛo. [28] Òdi gbɛ̃ kũ à gì
Musa doka dai dɛ a wɛ́ gwanaa sari gbɛ̃nɔn pla ke aakɔ̃ sèedakpanaa musu.
[29] Tó gbɛ̃ gèsɛɛ pɛ̀tɛ Luda Nɛ́a, akũ à Luda bàka kunna kũńwo aru kũ à gbã̀
bòarɛ gya bò, akũ à Nini Gbɛ̃kɛkɛnnɛri sɔ̃̀sɔ̃, àgɔ̃ dɔ̃ kũ a wɛ́tãmma nigɔ̃ zɔ̃kɔ̃
de abirekũla manamana. [30] Zaakũ ó yã díkĩna òri dɔ̃ à pì, akãa mɛ́ áni fĩna
boḿma, akãa mɛ́ áni fĩna bońnɛ. Ò pì dɔ, Dikiri ni yãkpatɛ kɛ kũ a gbɛ̃nɔ.
[31] Yã pãsĩmɛ, tó n lɛtɛ n da Luda Wɛ̃̀ndide ɔĩ.

[32] À laasun lɛ́ á kunna yãa. Á wɛ́kɛ̃naa gbɛra a wari fɔ̃̀ á ɔsi zɔ̃kɔ̃ kanaa
gũn. [33] Zĩkenɔa òdi á sɔ̃sɔ̃, òdi á wɛ́ tã pari gũn. Zĩkenɔa adì zɛ kũ gbɛ̃ kũ
òtɛni wɛ́ tã lɛnɔ. [34] A purusunanɔ wɛ̃nda dɔ̃̀. Kũ ò á pɔ́nɔ sìáwa, a we kũ
pɔnnao, zaakũ á dɔ̃ kũ á aruzɛkɛ mana kũ anigɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki vĩ.
[35] Abire yãi àsun tó á wɔ́rɔgɔ kũ à àre vĩárɛ zɔ̃kɔ̃ gɛ̃tɛáwaro. [36] Séde àgɔ̃ mɛna
vĩ de à pɔ́ kũ Luda a lɛ́ sɛ̀ le a pɔyenyĩnakɛnaa gbɛra.

[37] Zaakũ à gɔ̃̀ fítimɛ, ani gì kɛro,
kũ gbɛ̃ kũ àtɛn su ni kipa.
[38] Gbɛ̃ mana nigɔ̃ kun ma náani kũ àtɛn kɛ yãi,
ama tó à ɛ̀ra kpɛ, ma pɔ nigɔ̃ nnaro.
[39] Gbɛ̃ kũ òdi boru kũ kpɛo ò ń zĩda kakatɛnɔn ó ũro. Gbɛ̃ kũ ò Luda náani
kɛ̀ ò surabanaa lènɔn ó ũ.

11

Gbɛ̃ káakunɔ ludanaanikɛnaa

[1] Ludanaanikɛnaamɛ tãmaa kunna Luda kĩnaa sikaa sari ũ, yã kũ òdi
wɛ́ sialɛro sina yãpura ũ. [2] Gbɛ̃ káakunɔ ludanaanikɛna mɛ́ à tò Luda ń
sáabu kpà.

[3] Ó ludanaanikɛna mɛ́ à tò ó dɔ̃ kũ a yã'ona mɛ́ à andunia kàtɛ. Pɔ́ kũ òdi
wɛ́ sialɛron à pɔ́ kũ òdi wɛ́ sialɛ kèo.

[4] Habila ludanaanikɛna mɛ́ à tò a sa'ona Ludaa mana de Kainu pɔ́la. A
ludanaanikɛna yãin Luda a sáabu kpà, à a dìtɛ gbɛ̃ mana ũ, akũ à a gba sì.
Bee kũ à gà, ó kpɛ́ ótɛni a yã ma Luda náani kũ à kɛ̀ɛ pì yãi.

[5] Ɛnɔku ludanaanikɛna mɛ́ à tò Luda a sɛ̀, de àsun garo yãi. Odi a e doro,
kũ Luda a sɛ̀ bona andunia gũn yãi. Ari Luda gɔ̃ a sɛ́, à a sáabu kpà, à pì a
yã kàagu. [6] Gbɛ̃ke yã dì ká Ludagu a náanikɛnaa sariro. Séde gbɛ̃ kũ àtɛn
nai sí kũ à kun akũsɔ̃ àdi fĩna bo a ki wɛtɛrinɔnɛ.

[7] Kũ Luda lɛ́ dà Nuhua yã kũ odi e yãro musu, akũ à Luda náani kɛ̀, à a
yã mà, à gó'itɛ kɛ̀, à a ɔndenɔ sura bào. A ludanaanikɛna mɛ́ à tò yã vùtɛ
andunia, akũsɔ̃ Luda tò yã bò kãao nna a náani kũ à kɛ̀ɛ pì yãi.

[8] Kũ Luda Ibrahĩ sìsi de à gɛ́ bùsu kũ áni kpáa àgɔ̃ vĩ gũn, akũ Ibrahĩ Luda
náani kɛ̀, à Luda yã pìi mà. À bò bɛ, bee kũ à gu kũ àtɛn gɛ́n pì dɔ̃ro. [9] À
Luda náani kɛ̀, akũ à bɛ pɛ̀tɛ bizakuta ũ bùsu kũ Luda a lɛ́ sɛ̀nɛɛ pìi gũn
nibɔ ũ. Lɛn Isaaku kũ Yakubuo dɔ, zaakũ Luda lɛ́sɛnaa pìi gɔ̃̀ ń pɔ́ ũmɛ.
[10] Zaakũ wɛ̃tɛ kũ Luda kàtɛ à bò a zĩni pɛtɛnaan Ibrahĩ wɛ́ dɔi.

[11] Sara ludanaanikɛna mɛ́ à tò à zɛ́ lè à nɔ̀ɔ sì, bee kũ paramɛ, akũsɔ̃ à zĩ
kṹ, zaakũ à dɔ̃ kũ Luda kũ à lɛ́ sɛarɛ náani vĩ. [12] Bee kũ à zĩ kṹ, gɔ̃gbɛ̃ mɛ̀n
do pì buri kɛ̀ dasi lán susunɛnɔ ke ísiralɛ bùsu'atɛ̃ bà, oni fɔ̃ ò a lɛ́ dɔ̃ro.

13 Gbɛ̃ pìnɔ gàga ń pínki ń ludanaanikɛnaa gũn, pɔ́ kũ à a lɛ́ sɛ̀ńnɛnɔ lenaa
sari. Ò è zã̀ dire ò gbãnakɛ kpài. Ò pì, nibɔ bòasunɔmɛ ń ũ zĩtɛa la. 14 Gbɛ̃
kũ òdi o lɛnɔ tɛn mɔwɛrɛ kũ òtɛni ń zĩda bùsu ni dɛmɛ. 15 Tó bùsu kũ ò bòn
bɛgɛn òtɛn kɛ yã, de ò zɛ́ lè ò ɛ̀ra ò tà gwe. 16 Ama bùsu kũ a mana de
abirekũlan òtɛni a ni dɛ, àkũ ludambɛ pɔ́ ũ. Abire yãi tó ò Luda sìsi ń Luda
ũ, àdi kɛnɛ wé'iyã ũro, zaakũ à wɛ́ra kàtɛ ń pɔ́ ũ.

17-18 Kũ Luda Ibrahĩ yɔ̃̀ à gwà, akũ Ibrahĩ Luda náani kɛ̀, à Isaaku kpà
sa'opɔ ũ. Luda lɛ́ sɛ̀nɛ yã à pì, Isaaku burinɔn onigɔ̃ pińnɛ a burinɔ ũ. Bee
kũ abireo à zɛ̀ kũ a nɛ́ mɛ̀n do pì kpanaao. 19 À sì kũ Luda gbãna ni fɔ̃ à gɛ̀nɔ
vu bona gan, akũ à de lákũ ò pì à ɛ̀ra à Isaaku lè bona gan bà. 20 Isaaku
Luda náani kɛ̀, akũ à sa'olɛ kɛ̀ Yakubu kũ Isauonɛ. 21 Kũ Yakubu kú ga lɛ́i,
akũ à Luda náani kɛ̀, à sa'olɛ kɛ̀ Yusufu nɛ́nɔnɛ, akũ à gbãna lè a gòoa à
donyĩ kɛ̀. 22 Kũ Yusufu kà gana, akũ à Luda náani kɛ̀, à Isarailanɔ bona
Misila yã ò kũ lákũ oni kɛ kũ a gɛ̀wao nà.

23 Musa de kũ a dao Luda náani kɛ̀, akũ ò a ùtɛ ari mɔ aakɔ̃ a inaa gbɛra,
kũ ò è a àlesi mana yãi. Odi vĩna kɛ doka kũ Firi'auna dìtɛnɛro. 24 Kũ
Musa kɛ̀ zɔ̃kɔ̃, akũ à Luda náani kɛ̀, à gì ò a sísi Firi'auna nɛ́nɔgbɛ̃ nɛ́ ũ.
25 À sì ò a wɛ́ tã kũ Luda gbɛ̃nɔ de kunna kũ pɔnnao durunna gũn gɔrɔ
plala. 26 À dìtɛ kũ wé'i kũ òdi dańma Kirisi yãi de Misila aruzɛkɛla, zaakũ
ziakpɛzĩ láadan a wɛ́ kúa. 27 A ludanaanikɛna mɛ́ à tò à bò Misila, adi vĩna
kɛ Firi'auna pɔfɛ̃nɛro, à zɛ̀ gíngin lákũ à Luda kũ òdi e kũ wɛ́oro èe bà. 28 A
ludanaanikɛna mɛ́ à tò à Vĩnla dikpɛ dìtɛ kũ aru mamana kpɛ́ lɛ́ gbĩ̀iao, de
gbɛ̃dɛri sún ɔ na ń daudunɔaro yãi. 29 Isarailanɔ Luda náani kɛ̀, ò bikũ̀ Isira
Tɛ̃raa lán zĩtɛ kori bà. Kũ Misilanɔ yɔ̃̀a lɛ, akũ í dàńla. 30 Isarailanɔ Luda
náani kɛ̀, ò táa ò ò lìka Yɛrikoi ari gɔrɔ suppla, akũ a bĩni kɔ̀tɛ. 31 Karua
Rahabu Luda náani kɛ̀, à gu'asirigwarinɔ dìtɛ à ń gwá manamana, akũ
adi kakatɛ kũ ludayãdarisarinɔoro.

32 Mani pi dera dɔɔ? Mani zɛ́ le mà Gidiɔn yã oro ke Baraki ke Samusi
ke Yɛfɛta ke Dauda ke Samuɛli ke annabinɔ. 33 Ò Luda náani kɛ̀, akũ ò zĩ̀i
blè kínanɔa, ò yã gɔ̃̀gɔ̃ gbɛ̃nɔnɛ a zɛ́a, ò lɛ́ kũ Luda sɛ̀ńnɛ gbɛ̀ɛ lè, ò músunɔ lɛ́
nàkɔ̃a, 34 ò tɛ́ pãsĩ dɛ̀, ò bò fɛ̃nɛda lɛ́i, ò gbãna lè ń gbãnasarikɛ gũn, ò pãsĩ
kũ̀ zĩ̀i gũn, ò pɛ̀ buri pãnde zĩ̀karinɔa, 35 ò nɔgbɛ̃nɔ nɛ́ gɛ̀nɔ fùtɛ bona gan
ò kpàmma. Ò mɛ̀ɛ ũ̀ ń gbɛ̃kenɔa, akũ ò gì ò ń gbarɛ, de ò vu bona gan ò bo
mana yãi. 36 Ò ń gbɛ̃kenɔ fobò, ò ń gbɛ̃ kũ flã̀ao. Ò mɔ̀ɔ kà ń gbɛ̃kenɔa, ò
ń ká kpɛ́siran. 37 Ò ń pápa kũ gbɛ̀ɛo ò ń dɛdɛ, ò ń zɔ̃kɔ̃rɛ pla kũ sàkasakaao,
ò ń dɛdɛ kũ fɛ̃nɛdao. Ò kurè sã bára kũ blè bárao dana. Ò gɔ̃̀ kori, ò ń wɛ́
tã̀, ò wari dɔ̀ḿma. 38 Andunia kunna dí kɔ̃ sí kũńworo. Ò lìkaralikara sɛ̃̀n kũ
kpi musunɔo, ò kú gbɛ̀wɛɛnɔn kũ tɔ̃̀nɔwɛɛnɔ. 39 Bee kũ Luda gbɛ̃ pìnɔ sáabu
kpà ń pínki a náani kũ ò kɛ̀ yãi, odi pɔ́ kũ à a lɛ́ sɛ̀ńnɛ lero, 40 Luda gĩnakɛ à
dìtɛ, ò gwena mana le de ń pɔ́la, de òsungɔ̃ papana ó sariro.

12

Luda a gbɛ̃nɔ totonaa

1 Abire yãi ókɔ̃nɔ se, lákũ sèedadenɔ diwái nà lɛ, ò ɔ kpá pɔ́ kũ òdi
kpáwɛrɛnɔi kũ durunna kũ àdi ó kakũn aragao pínki, ò bàkpakũsũna kũ
Luda dìtɛwɛrɛ lɛ́ kũ mɛnao. 2 Ò wɛ́ pɛ́ Yesua kũ à bò kũ ó ludanaanikɛna
zɛ́o akũsɔ̃ à zɛ́ pìi kɛ̀ papana. À gana líaa fɔ̃̀, adi a wé'iyã daro pɔnna kũ à

ditɛnanɛ lena yãi, akũ à gɛ̀ɛ à vùtɛ Luda kíblegba ɔplai. 3 À laasun lɛ́ a yãa,
lákũ à mɛna fɔ̃̀ kũ durunnakɛri kũ ò ibɛrɛ bire taka sɛ̀ kãaonɔo, de àsun
kpasa á nɛ̀sɛɛ yakaro yãi. 4 Zaakũ á ɔsikana kũ durunnaoo gũn, ádi zɛ a gi
ari a gɛ a gaoro. 5 Nɛ̀sɛyĩdakũna yã kũ ò òárɛ lán nɛ́nɔ bà sà̀agun yá? Ò pì:

Ma nɛ́, tó Dikiri tɛni n toto, ǹsun ditɛ pãro.

Tó à kpà̀kɛ̃nyĩ, ǹsun tó n kã garo.

6 Zaakũ gbɛ̃ kũ Dikiri yeiin àdi toto,

àdi wɛ́ tã gbɛ̃ kũ à sì a nɛ́ ũa.

7 À wɛ́tãmma ditɛ totona ũ. Luda mɛ́ àtɛn abirekũ kɛárɛ, kũ a nɛ́nɔn á ũ
yãi. Nɛ́ ke kun kũ a de ni gí à a totoi yá? 8 Tó adi á toto lán a nɛ́ kparanɔ
bàro, á de a nɛ́nɔ ũro, yìgisarinɛnɔn á ũ. 9 Ó denɔ vĩ andunia la kũ ò ó toto,
akũ o ń yã mà. Lákũ à de lɛ nà, ò mì natɛ ó De kũ à kú musu de abirekũla
ògɔ̃ kun. 10 Ó denɔ ó toto gɔrɔ pla pɔ́ ũ ń ɔ̃ndɔ̃ lɛ́n. Luda dì ó toto ó karana
yãimɛ, de ó kunna le àgɔ̃ adona lán a bà. 11 Totona ke pɔnna vĩ a gɔrɔaro,
sé pɔsira, ama gbɛ̃ kũ totonaa pì ń kɛ́kɛnɔ dì a gbɛ̀ le zã bona mana kũ
aafiao ũ.

12 Abire yãi à á ɔ kũ ò gɔ̃̀ dɔáinɔ kũ á gbá kũ ò gɔ̃̀ tererenɔ gba gbãna, 13 à
zɛ́ sɛ́ súsu, de ákɔ̃nɔ kũ átɛn tɔ̃ɔtɛnɔ sún kakũnlo, ò gɔ̃ kũ aafiaao.

14 À wɛtɛ àgɔ̃ nna kũ gbɛ̃ sĩnda pínkio, á kunna gɔ̃ adona, zaakũ tó gbɛ̃
kunna adonaro, ani Dikiri ero. 15 À laakari kɛ, á gbɛ̃ke sún kura Luda
gbɛ̃kɛkɛnnɛnaai à gɔ̃ gɔ̃nna ũ á tɛ́, à wari dɔ gbɛ̃nɔa dasi à ń yakaro. 16 Á
gbɛ̃ke súngɔ̃ de pãpãkɛri ke ludayãdarisari ũ lán Isau bàro. À a daudukɛzɛ
yìa pɔ́ gɛ̃̀n do blena yãi. 17 Á dɔ̃ kũ à sa'olɛ wɛ̀tɛ a dea zã, akũ Luda gìnɛ.
Bee kũ à wɛ̀tɛ kũ wɛ́'io, adi zɛ́ le à yã kũ à kɛ̀ litɛro.

Luda bàka kunna kũńwo zĩ kũ a dufuo

18 Adi kɛ Sinai kpi kũ oni fɔ̃ ò ɔ naaan a nairo, kũ àtɛn tɛ́ kũ, à gusira
vĩ kũ gu bùgubuguuo kũ zàga'ĩao 19 kũ kãkãki yĩsãmpanaaao kũ Luda kòto
gbãnao. Kũ Isarailanɔ kòtoo pìi mà, ò kútɛ kɛ̀nɛ ò pì, àsun yãke ońnɛ doro,
20 zaakũ oni yã kũ à dìtɛńnɛ díkĩna fɔ̃ro à pì: Bee pɔ́kãde mɛ́ à nà kpi pìia, ò
pápa kũ gbɛ̀ɛo ò dɛ. 21 Luda kipanaa pì bi vĩna yãmɛ manamana ari Musa
pì, vĩna a kũ, átɛn lukaluka.

22 Ama a na Zaiɔ̃ kpii kũ Luda Wɛ̃̀ndide wɛ́tɛ Yurusalɛmu kũ à kú musuo
kũ a malaika dasidasi kũ ò kakarana gwenɔ 23 kũ daudu kũ ń tɔ́ kɛ̃na
gwenɔ kɔ̃kakaranaao kũ Luda kũ à de gbɛ̃ sĩnda pínki yãkpatɛkɛri ũo kũ
gyãwãn gbɛ̃ mana kũ ò gɔ̃̀ papananɔ 24 kũ Yesu kũ à de Luda bàka kunna
kũńwo dufu yãkɛkɛri ũo kũ a aru fãfãna kũ àtɛn yã mana o de Habila
pɔ́lao.

25 À laakari kɛ, àsun gí yã'orii pì yã mairo. Lákũ gbɛ̃ kũ ò gì Luda
lɛ́damma mai zĩtɛ lanɔ dí boro nà, ókɔ̃nɔ se, lákũ Luda tɛn lɛ́ dawá zaa
musu, tó o kpɛ lìnɛ, oni ó pɔ́ o dɔ yá? 26 A kòto zĩtɛ lùkaluka yã, akũ à lɛ́
sɛ̀ à pì, áni gu lukaluka gɛ̃̀n do dɔ, adi kɛ zĩtɛ adonlo, kũ musuomɛ sà. 27 Kũ
à pì, gɛ̃̀n do dɔ, abirekũ tɛn piwɛrɛ Luda pɔ́kɛna kũ ani lukaluka pìnɔ ni gɛ̃
zɛ́lamɛ, de pɔ́ kũ àdi lukaronɔ le àgɔ̃ kun. 28 Abire yãi lákũ ótɛn kpata kũ
àdi yĩgãro ble nà, ò Luda sáabu kpá, ògɔ̃ donyĩ kɛnɛ lákũ à yei nà, ògɔ̃ mì
natɛnɛ vĩnakɛnanɛɛ gũn. 29 Zaakũ ó Luda bi tɛ́ kũ àdi kũḿmamɛ.

13

Lɛ́dammanaa

1 À wɛ́ tã àgɔ̃ gbɛ̃kɛ vĩ kũ kɔ̃o. 2 À laakari dɔ nibɔkũnaaa, zaakũ lɛn
gbɛ̃kenɔ malaikanɔ yàrii kɛ̀ dɔ̃naa sari lɛ. 3 À tó gbɛ̃ kũ ò ń ká kpɛ́sira
gũnnɔ yã dɔágu, lákũ á kú kũńwo kpɛ́siran bà, kũ gbɛ̃ kũ òtɛn wɛ́ tãḿmanɔ,
lákũ ákɔ̃nɔmɛ òtɛn wɛ́ tãáwa bà. 4 Baadi gɔ̃ nɔsɛna da yã bɛ̀ɛrɛde ũ.
Òsun ń wútɛki gbãsĩ kpáro, zaakũ Luda ni yãkpatɛ kɛ kũ zinakɛrinɔ kũ
pãpãkɛrinɔo. 5 Yena ɔgɔi sún doárɛ arɛro. À zɛ kũ pɔ́ kũ á vĩo, zaakũ Luda
pì:

Mani n tónlo,
mani pã kpányĩ zikiro.

6 Abire yãi odì kùgbãna kɛ ò pi:

Dikirimɛ ma kpanyĩri ũ,
vĩna ni ma kũro.
Bɔ́n bisãsiri ni fɔ̃ à kɛmɛnɛɛ?

Sa yãpura onaa

7 À tó á don'arɛde kũ ò Luda yã òárɛnɔ yã dɔágu. À ń kunna tàasi ká
ari a lɛ́a, á Luda náani kɛ lán ń bà. 8 Yesu Kirisi dokɔ̃nɔ gĩa kũ gbãrao
ari gɔrɔ sĩnda pínki. 9 Àsun tó ò á sãtɛ kũ yã nibɔ dasi dannɛnanɔoro. À
mana ó swɛ̃̀ gbãna le Luda gbɛ̃kɛ gũn, adi kɛ sa'opɔ́ble kũ àdi àre ke kɛ gbɛ̃
kũ ò zɛ̀onɔnɛronlo. 10 Bizakuta sa'orinɔ zɛ́ vĩ ò sa'oki kũ ó vĩ pɔ́ble blero.
11 Sa'oriki dì gɛ̃ Ludakukin kũ pɔ́kãde aruo durunnanɔ kɛ̃mmana yãi, akũ
òdi a gɛ̀ kpata bùra kpɛ. 12 Abire yãi Yesu gà wɛ̃tɛ kpɛ se, à gbã̀ bò gbɛ̃nɔnɛ
kũ a zĩda aruo. 13 Ò bo ò gɛ́ a kĩnaa bùra kpɛ, wé'i ó kũ kãao se. 14 Zaakũ
ó wɛ̃tɛ kũ anigɔ̃ kun vĩ laro, wɛ̃tɛ kũ àtɛn sun ó wɛ́ dɔi. 15 Abire yãi ògɔ̃
Luda sáabu kpá lakanaa sari kũ Yesu gbãnao ó sa'ona ũ. Gba kũ a sìsirinɔ
dì suon gwe. 16 À laakari dɔ yãmanakɛna kũ kɔ̃gbɛ̃kɛnaaoa. Sa bire taka
ona mɛ́ àdi ká Ludagu. 17 À á don'arɛdenɔ yã ma, à mì natɛ́ńnɛ, de ò le ò zĩ
kɛ kũ pɔnnao, zaakũ ò de gbɛ̃ kũ oni ń zĩ yã baba Ludanɛnɔ ũ. Tó òtɛn zĩ
kɛ kũ lɛ́suruo, ani àre kɛárɛro.

Lɛ́zammanaa

18 À adua kɛwɛrɛ. Yãke tɛni ó swɛ̃̀ vĩro, odìgɔ̃ ye ògɔ̃ kú ó dɔ̀rɔɔa yã sĩnda
pínki gũn. 19 Ma wɛ́ kɛáwa à adua kɛmɛnɛ, atɛ̃nsa mà le mà su á kia likalika.
20 Luda aafiade kũ ó Dikiri Yesu fùtɛ bona gan sãdãriki ũ a bàka kunna
kũoo gɔrɔ sĩnda pínki aru gãi, 21 à á kɛkɛ kũ mana pínkio, de à a pɔyenyĩna
kɛ, à yã kũ à kàagu kɛ ó gũn Yesu Kirisi gãi. Àkũ mɛ́ à gakuri vĩ gɔrɔ sĩnda
pínki, aami.
22 Ma gbɛ̃nɔ, ma wɛ́ kɛ̀áwa, àgɔ̃ lɛ́damma yã pì kũna kũ mɛnao, zaakũ
takada kũ ma kɛ̃̀árɛ zɔ̃kɔ̃ro. 23 Àgɔ̃ dɔ̃ kũ ò ó gbɛ̃ do Timɔti gbàrɛ. Tó à kà la
tera, óni su á gwa lɛɛlɛ. 24 À fɔ kpá á don'arɛdenɔa ń pínki kũ Luda gbɛ̃nɔ
pínki. Itali bùsudenɔ fɔ kpààwa. 25 Luda gbɛ̃kɛ kɛárɛ á pínki.

YAMISI

Yɔ̃ogwanaa

1 Yamisi, Luda kũ Dikiri Yesu Kirisio zɔ̀bleri mɛ́ à fɔ kpà Isaraila buri
mɛ̀n kuri awɛɛpla kũ ò fãkɔ̃ananɔa.
2 Ma gbɛ̃nɔ, wari burinɔ dasi. À pɔ́ kũ ani á le ditɛ pɔnna yã ũ, 3 zaakũ á
dɔ̃ kũ á ludanaanikɛna yɔ̃ogwana ni mɛna iárɛ. 4 À tó mɛna papaáwa, de
àgɔ̃ de gbɛ̃ kàsaranɔ ũ swáswa yãke kĩanaáwa sari. 5 Tó ɔ̃ndɔ̃ tɛn kĩa á gbɛ̃kea,
à wɛ́ kɛ Ludaa, ani a gba, zaakũ àdi gbɛ̃ sĩnda pínki gba pɔ́ kũ nɛ̀sɛɛo do
taari'enaa sari. 6 Tó à wɛ́ kɛ̀a sɔ̃, à a náani kɛ sikaa sari, zaakũ sikade de
lán ko vlã bàmɛ. Gu kũ ĩa kàkan, gwen àdi litɛn. 7 Gbɛ̃ bire taka súngɔ̃ da
áni pɔ́ le Dikiriaro, 8 zaakũ a nɛ̀sɛ kun plaplamɛ, akũ àdigɔ̃ sika kɛ yã kũ
àtɛn kɛ gũn pínki.
9 Takaside kũ à kú ó tɛ́ pɔnna kɛ, kũ Luda a kàra yãi. 10 Aruzɛkɛde pɔnna
kɛ, kũ Luda a làgo yãi, zaakũ aruzɛkɛdenɔ ni gɛ̃tɛ lán lávu kɔtɛnaa bàmɛ.
11 Ifãntɛ̃ dì futɛ kũ a puusu gbãnao, à lánɔ dì kori kɛ, a vu dì kɔ́tɛ, a manakɛ
dì láka. Lɛn aruzɛkɛde ni kpágui a bɔkɔtɛnanɔ gũn lɛ.
12 Arubarikaden gbɛ̃ kũ àdi yɔ̃ogwana fɔ̃ ũ, zaakũ a bona mana gbɛra
Luda ni wɛ̃ndi kũ à a lɛ́ sè gbɛ̃ kũ ò yeainɔnɛ kɛnɛ yàri ũ. 13 Tó yɔ̃ogwana
gbɛ̃ lè, àsun pi Ludamɛro, zaakũ oni fɔ̃ ò Luda lɛ́ ò gwà kũ a vãnioro, akũsɔ̃
àpii dì gbɛ̃ke yɔ̃ à gwa kũ a vãnioro. 14 Baadi yɔ̃ogwanaa dì bo a pɔ́nidɛna
kĩnaamɛ, akũ àdi a wɛ́ ble à a gátɛ. 15 Akũ pɔ́nidɛnaa pìi dì nɔ̀ sí à nɛ́ i
durunna ũ. Tó durunna zɔ̃kɔ̃ kṹ sɔ̃, àdi ga imɛ.
16 Ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, àsun á zĩda sãtɛro. 17 Gba mana swáswa sĩnda pínki
dì bo musu, De Luda pɔ́gupurinɔ Kɛ̀ri kĩnaamɛ. Àdi litɛro, a gupura i dì
lagoro. 18 A pɔyenyĩnaa gũn à ó í kũ a yã yãpuradeo, de ò le ògɔ̃ arɛ a pɔ́ kũ
à kɛ̀nɔ tɛ́.

Yãmana kũ a kɛnaao

19 Ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, à yã dí ma. Àgɔ̃ yã ma likalika á pínki, ama àsun yã o
likalikaro, àsungɔ̃ pɔ fɛ̃ likalikaro. 20 Zaakũ bisãsiri pɔfɛ̃ dì su kũ yã mana
kũ Luda yeiioro. 21 Abire yãi à ɔ gbarɛ dà vãni kũ yã pãsĩ kũ à dàgulanɔi
pínki. À yã kũ ò tɔ̃ á swɛ̃n, kũ ani fɔ̃ à á sura ba sí kũ zĩdabusanaao.
22 Àsun á zĩda sãtɛro, àsun yã pì ma kũ são pãro, à zĩ kɛa. 23 Zaakũ gbɛ̃ kũ
àdi yã ma, akũ àdi zĩ kɛoro de lán gbɛ̃ kũ àtɛni a zĩda gwa dígi gũn bàmɛ.
24 A zĩda gwanaa gbɛra, tó à gɛ̀ zɛ́la, lákũ à de nà dì sãagu gɔ̃nɔmɛ. 25 Gbɛ̃ kũ
a wɛ́ pɛ́ Luda doka papanaaa kũ àdi tó ò gɔ̃ zĩdadenɔ ũ, akũ àdigɔ̃ gɛ́o arɛ, àdi
ma à sãaguro, àdi zĩ kɛamɛ, Luda ni arubarika da adegu a yãkɛnaa gũn.
26 Tó gbɛ̃ a zĩda dìtɛ donyĩri ũ, akũ àdi a lɛ́ fɔ̃ro, àtɛni a zĩda kɛkɛmɛ, àtɛn
donyĩ kɛ pãmɛ. 27 Donyĩkɛna swáswa kũ à taari vĩ De Ludanɛron dí: Ò
tonɛnɔ kũ gyaanɔnɔ gwa ń wɛ̃ndakɛ gũn, ògɔ̃ ó zĩda kũna dɔ̃ gbãsĩ sari
andunia yã musu.

2

Gbɛ̃ wɛ́ gwanaa

1 Ma gbɛ̃nɔ, ákɔ̃nɔ kũ átɛni ó Dikiri gakuride Yesu Kirisi náani kɛnɔ, àsun
gbɛ̃ wɛ́ gwaro. 2 Tó gbɛ̃ gɛ̀ á kɔ̃kakaranaa gũn wura tãnka kũ pɔ́kasa

tékɛnaao dana, tó takaside kũ à bizakasa gbãsĩ danaa gɛ̃̀ se, 3 tó á wɛ́ tɛ́
gbɛ̃ kũ à pɔ́kasa tékɛna danaai, tó a pìnɛ à mɔ́ à vutɛ gu manan, tó a pì
takasidenɛ à gɛ́ à zɛ dire, kesɔ̃ à mɔ́ à vutɛ á gbá sarɛ, 4 átɛn kɔ̃ tɛ̃̀ bomɛ,
átɛn yã gwa kũ manafikion gweroo?

5 À ma, ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ. Luda gbɛ̃ kũ ò de gbãnasaridenɔ ũ andunia
gbɛ̃nɔnɛ sɛ̀ ògɔ̃ gbãna a náanikɛnaa gũn, de ò kpata kũ à a lɛ́ sɛ̀ gbɛ̃ kũ ò
yeinɔnɛ ble. 6 Ákɔ̃nɔ sɔ̃, átɛn gbãnasaride pìnɔ kpe bo. Aruzɛkɛdenɔ mɛ́
òdi gbãna bleáwaroo? Mɔ́kɔ̃nɔ mɛ́ òdi á gátɛ ò gɛ́ kãáo yãkpatɛkɛkiaroo?
7 Mɔ́kɔ̃nɔ mɛ́ òdi tɔ́ nna kũ à kúáwa yakaroo? 8 Luda dokayã mìde pì, àgɔ̃
ye á gbɛ̃dakei lán á zĩda wɛ̃̀ndii bà. Tó á yã pì kũna yãpura, átɛn yã kɛ a
zɛ́amɛ. 9 Tó átɛn kɔ̃ wɛ́ gwa sɔ̃, átɛn durunna kɛmɛ. Doka pìi vùtɛáwa, a gɔ̃
taaridenɔ ũn gwe. 10 Zaakũ tó gbɛ̃ doka kũna pínki, tó à fù mɛ̀n doa, à gɔ̃̀
taaride ũ a pínki gũmmɛ. 11 Luda pì, àsun zina kɛro. À pì dɔ, àsun gbɛ̃ dɛro.
Bee tó ńdi zina kɛro, tó n gbɛ̃ dɛ̀, n gɔ̃ dokadarisari ũmɛ. 12 Ákɔ̃nɔ kũ Luda
ni yã gɔ̃gɔ̃ kãáo doka kũ àdi tó ò gɔ̃ zĩdadenɔ ũ musu, àgɔ̃ yã o, àgɔ̃ yã kɛ lákũ
à kɔ̃ sì kãáo nà. 13 Luda ni yãkpatɛ kɛ kũ sùrusaridenɔ sùruu sari, ama yã ni
bo kũ sùrudeo nna.

Ludanaanikɛna kũ yãmanakɛnaao

14 Ma gbɛ̃nɔ, tó gbɛ̃ pì, átɛn Luda náani kɛ, tó àdi pɔ́ke kɛro, bɔ́ yãn gwee?
Ludanaanikɛna bire taka ni fɔ̃ à a bo yá? 15 Tó á gbɛ̃ mɛ̀n do, gɔ̃gbɛ̃ ke
nɔgbɛ̃ tɛn pɔ́kasa kũ pɔ́bleo takasi kɛ, 16 tó á gbɛ̃ke pìnɛ: Luda n gba aafiaa!
Ǹsun tó ĩa n dɛro, ǹ pɔ́ ble ǹ kã, tó adi wɛ̃̀ndibadɔbɔ kpáaro, bɔ́n abire ũu?
17 Lɛmɛ se ludanaanikɛna ado pɔ́kekɛnaa sari bi yã gɛ̀ɛmɛ.

18 Tó gbɛ̃ n pì, ntɛn Luda náani kɛ, akũsɔ̃ matɛn yã kɛ, mani pinnɛ, ǹ
n ludanaanikɛna pɔ́kekɛnasari mɔmɛnɛ, mani ma ludanaanikɛna mɔnnɛ
ma yãkɛnaa gũn. 19 N sì kũ Luda mɛ̀n domɛ. À mana. Bee tãnanɔ se, ò dɔ̃
lɛ, akũ òdigɔ̃ lukaluka. 20 Yɔ̃nkɔ! Pɔ́ kũ à tò ludanaanikɛna pɔ́kekɛnasari
pã, ń ye mà onnɛ yá? 21 Kũ ó dizi káaku Ibrahĩ a nɛ́ Isaaku kpà sa'opɔ
ũ, yã dí bo kãao nna a yãkɛna yãiroo? 22 N è yá? A ludanaanikɛna kũ
a yãkɛnaao kpákɔ̃imɛ. A yãkɛna mɛ́ à a ludanaanikɛna pàpai. 23 Akũ Luda
yã díkĩna pàpa kũ à pì, Ibrahĩ Luda náani kɛ̀, akũ Luda tò yã bò kãao nna
a náani kũ à kɛ̀ yãi. Akũ ò tɔ́ kpànɛ Luda gbɛ̃nna. 24 A è yá? Yãkɛna mɛ́
àdi tó yã bo kũ gbɛ̃o nna, adi kɛ ludanaanikɛna adonlo. 25 Lɛmɛ dɔ karua
Rahabu kɛ̀ nna kũ Ludao a yãkɛna yãi, gɔrɔ kũ à gu'asirigwarinɔ dìtɛ à
ń gbarɛ zɛ́ kpãni gũn. 26 Lákũ mɛ̀ ninisari de gɛ̀ ũ nà, lɛn ludanaanikɛna
pɔ́kekɛnasari de gɛ̀ ũ lɛ se.

3

Lɛ́fɔ̃naa

1 Ma gbɛ̃nɔ, àsun kɛ yãdannɛrinɔ ũ dasiro, zaakũ á dɔ̃ kũ Luda ni wɛ́ piti
ókɔ̃nɔ yãdannɛrinɔa yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ de gbɛ̃ kparanɔla. 2 Ó pínki odìgɔ̃ zã
yãa baala'imɛ. Tó gbɛ̃ lɛ́ dì a ásaru kɛro, taarisaridemɛ, ani fɔ̃ à a mɛ̀ pínki
gbãna fɔ̃. 3 Odì sɔ̃mɔ ká sɔ̃nɛ de à ó yã ma yãimɛ, akũ odì a milɛ ble. 4 Kesɔ̃
à gó'itɛ gwa ísirala. Bee kũ a zɔ̃kɔ̃kɛo kũ zàga'ĩa gbãna kũ àdi a yĩpao, a fĩbɔ
de fítinlemɛ. Àkũ mɛ́ àdi a milɛ ble, akũ a fìrii dì a pɔyeina danɛ. 5 Lɛmɛ sɔ̃,
nɛ́nɛ bi mɛ̀gu fítinlemɛ, akũ àdi ĩa dã kũ yã zɔ̃kɔ̃ɔ.

À gwa lákũ tɛ́ fíti dì sɛ̃̀ dasi kpáta nà. 6 Nɛ́nɛ de lán tɛ́ bàmɛ, àkũmɛ
andunia vãni ũ ó mɛ̀ɛ gũn. Àdi tó gbãsĩ gɔ̃ kpá ó mɛ̀ɛa pínki. Gyãwãn

tɛ́ mɛ́ àdi nakara nɛ́nɛa, akũ nɛ́nɛ dì tɛ́ kpá ó andunia kunan. 7 Bisãsiri
nɔ̀bɔsɛ̃ntɛnɔ tùtuu kɛ̀ pínki kũ bãnɔ kũ pɔ́ kũ òdi táa o kũ kùaonɔ kũ kpɔ̀nɔ, à
kpɛ́ àtɛn kɛ ari tera, 8 ama gbɛ̃ke dì fɔ̃ à a nɛ́nɛ tùtu kɛro. Àkũmɛ pɔ́ vãni kũ
àdi zɛ tɛniro ũ. À pana kũ sɛwɛtɛ̃o, 9 nɛ́nɛn odì Dikiri ó De sáabu kpáo, akũ
odì ɛra ò bisãsiri kũ à a kɛ̀ lán a bà káo dɔ. 10 Lɛ́dokɔ̃nɔ pìin sáabukpana kũ
gbɛ̃kanaao dì bon. Ma gbɛ̃nɔ, àsungɔ̃ de lɛro. 11 Íboki dì í nna kũ í kyã̀kyãao
bo wɛ̀ɛ dokɔ̃nɔ gũn yá? 12 Ma gbɛ̃nɔ, kaka lí ni nɛ́ i kù ũ yá? Geepi lí ni nɛ́ i
kaka ũ yá? Lɛmɛ dɔ bia í sùkusukude ni í nna boro.

Ɔndɔ̃ kũ àdi bo musu
13 Á tɛ́, dí mɛ́ à yãdɔ̃ri ɔ̃ndɔ̃de ũu? À mɔńnɛ a kunna mana gũn kũ a
yãkɛnanɔ kũ zĩdabusana kũ àdi bo ɔ̃ndɔ̃ gũnwo. 14 Tó á nɛ̀sɛgɔ̃ba pãsĩ kũ
denlawɛtɛnaao vĩ á swɛ̃̀ɛ gũn sɔ̃, àsun ĩa dãro, àsun gí yãpurairo. 15 Ɔndɔ̃
bire taka dì bo musuro, andunia pɔ́mɛ, á dà pɔ́mɛ, Ibilisi pɔ́mɛ. 16 Zaakũ
gu kũ nɛ̀sɛgɔ̃ba kũ denlawɛtɛnaao kún, gwen kɔ̃yãmasari kũ yã bɛ̃̀nɛ
pínkio dìgɔ̃ kún. 17 Tó gbɛ̃ ɔ̃ndɔ̃ kũ àdi bo musu vĩ, káaku àdigɔ̃ gbãsĩ vĩro, a
gbɛra àdigɔ̃ yãkete vĩro, àdi a zĩda busańnɛ, àdi gbɛ̃ yã ma, à sùru papana kũ
yãmanakɛnaao. Àdi gbɛ̃ tɛ̃̀ boro, akũsɔ̃ àdigɔ̃ manafiki vĩro. 18 Ibɛrɛmidɛrii
dì kɛna kũ kɔ̃o nna tɔ̃, akũ àdi yã mana kɛ̃.

4

Gbɛ̃nnakpana kũ anduniao
1 Bɔ́ mɛ́ àdi fìti kũ lɛ́kpakɔ̃anaao da á tɛ́ɛ? Òdi bo á pɔyeina kũ òtɛn ɔsi
ká á mɛ̀ɛ gũnnɔ kĩnaanloo? 2 Adìgɔ̃ ye pɔ́i, ama adì ero, akũ adì gbɛ̃ dɛ.
Adì pɔ́ ni dɛ, akũ adì pɔ́ kũ átɛn pɛ́a lero. Akũ adì lɛ́kpakɔ̃a kɛ, adì fìti
kɛ. Á a vĩro, kũ adì wɛ́ kɛ Ludaaro yãimɛ. 3 Tó à wɛ́ kɛ̀, adì ero, kũ adì
wɛ́ kɛ kũ nɛ̀sɛmanaoro yãimɛ, zaakũ adìgɔ̃ ye à a bɔkɔtɛ kɛ á pɔ́nidɛnanɔ
gũmmɛ. 4 Náanisaridɛnɔ, á dɔ̃ kũ gbɛ̃nnakpana kũ anduniao bi ibɛrɛsɛna
kũ Ludaonloo? Gbɛ̃ kũ à ye à kɛ andunia gbɛ̃ ũ gɔ̃̀ Luda ibɛrɛ ũmɛ. 5 Kũ ò
kɛ̃̀ Luda yãn ò pì, Nini kũ Luda dà ó gũn nɛ̀sɛgɔ̃ba vĩ, átɛn da yã pãn yá?
6 Ama gbɛ̃kɛ kũ Luda vĩ kũoo de abirekũla, zaakũ ò kɛ̃̀ Luda yãn ò pì:
Luda dì ibɛrɛ sɛ́ kũ zĩdabirinɔ,
ama à gbɛ̃kɛ vĩ kũ zĩdabusarinɔ.
7 Abire yãi à mì natɛ Ludanɛ. À gí Ibilisinɛ, ani bàa síárɛ. 8 À na Ludai,
ani naái. Durunnakɛrinɔ, à ɔ bo durunnan. Nɛ̀sɛpladenɔ, à á swɛ̃̀ pípi. 9 À
ɔ́ɔ dɔ kũ pɔsirao kũ wɛ̃ndayão. À á yáadɔna litɛ ɔ́ɔdɔna ũ, à á pɔnna litɛ
nɛ̀sɛyakana ũ. 10 À á zĩda busa Dikiri arɛ, ani á kara.
11 Ma gbɛ̃nɔ, àsun kɔ̃ tɔ́ bɛ̃̀nɛ síro. Gbɛ̃ kũ à a Yesude dake tɔ́ bɛ̃̀nɛɛ sì ke
à a bɛ̃̀nɛɛ bò, à Luda doka sèeda vãni kɛ̀, à a vãni bò. Tó n Luda doka
vãni bò sɔ̃, a màriimɛ n ũro, a vãniboriimɛ n ũ. 12 Ludan dokaditɛri ũ kũ
yãkpatɛkɛriio. Àkũ mɛ́ à gbɛ̃ surabana kũ a kakatɛnaao gbãna vĩ. Mɔkɔ̃n
sɔ̃, dímɛ n ũ, kũ ndì n gbɛ̃dake vãni boo?

Luda bàka bonaa
13 À yã ma sà, ákɔ̃nɔ kũ adì pi, gbãra ke zia áni gɛ́ wɛ́ran, áni vutɛ gwe
wɛ̃̀ do, áni laga tá à àre le. 14 Á yã kũ ani á le zia dɔ̃ yá? Á dɔ̃ lákũ á wɛ̃̀ndi
de nà yá? Á de lán suka bàmɛ. Tó à kpà fíti, akũ àdi gɛ̃tɛ gɔ̃̀nɔ. 15 Yã kũ à
de à on dí: Tó Dikiri wè, akũ ó aafia, óni kɛ lán dire bà ke lán dí bà. 16 Tera

sɔ̃ átɛn ĩa dã, a Luda bàkaa bò. Ĩadãna bire taka buri manaro. [17] Gbɛ̃ kũ à
yãmanakɛna dɔ̃, akũ adi kɛro durunna kɛ̀.

5

Kpãkɛ̃na aruzɛkɛdenɔi

[1] Ákɔ̃nɔ aruzɛkɛdenɔ, à yã ma sà. À ɔ́ɔ dɔ, à wiki lɛ́ kisira kũ ani á le
yãi. [2] Á aruzɛkɛnɔ yàka, kɔ̀kɔnɔ á pɔ́kasanɔ sòso. [3] Á ɔgɔ dȁa kpà, akũ a
dȁakpanaa pì ni á da yãn, ani á mɛ̀ piti lán tɛ́ bà. A aruzɛkɛ dì gɔrɔ kpɛde
zĩ. [4] À ma! A ɔgɔzĩkɛri kũ ò á burapɔnɔ kɛ̃̀árɛnɔ blè, akũ ɔgɔ pì yã Luda ki
lè. Pɔ́kɛ̃rii pìnɔ wikilɛnaa gɛ̃̀ Dikiri Zȉkaride sãn. [5] A á mɛ̀na mà zĩtɛ la á
pɔyeinakɛnaa gũn. A mɛ̀ɛ kpà kùtukpana gɔrɔ pɔ́ ũ. [6] A yã dà gbɛ̃ mananɔla,
a ń dɛdɛ, odi gíárɛro.

Mɛna

[7] Abire yãi ma gbɛ̃nɔ, àgɔ̃ mɛna fɔ̃ ari Dikiri sugɔrɔ. À gwa lán búbarii
dì a burapɔ bɛ̀ɛrɛde kɛ̃gɔrɔ dã nà. Àdi mɛna fɔ̃ zaa kaburagɔrɔ ari sakare.
[8] Ákɔ̃nɔ sɔ̃, à mɛna fɔ̃ à zɛ gbãna, zaakũ Dikiri sugɔrɔ kà kãni. [9] Ma gbɛ̃nɔ,
àsun yãkete kákɔ̃iro, de Luda sún yãkpatɛ kɛ kãáoro yãi. Yãkpatɛkɛrii pì
zɛna kpɛ́lɛlɛa fá! [10] Ma gbɛ̃nɔ, annabi kũ ò yã ò yã kũ Dikiri tɔ́onɔ, à mɛna
kũ ò kɛ̀ warikɛnaa gũn zɛ́ dí taka sɛ́. [11] Odì pi ò arubarika vĩ, kũ ò mɛna fɔ̃̀
yãimɛ. A Ayuba mɛnakɛna baaruu mà, a mà lákũ Dikiri kɛ̀nɛ nà kpɛkpɛ,
zaakũ wɛ̃nda kũ sùruuo papana Dikiria.

[12] Atɛ̃nsa ma gbɛ̃nɔ, àsun la daro. Àsun pi a sì kũ ludambɛo ke kũ zĩtɛo
kesɔ̃ kũ pɔ́ pãndeoro. À tó á ee gɔ̃ ee. À tó á oi gɔ̃ oi, de yã sún vutɛáwaro
yãi.

Aduakɛna ludanaanikɛnaa gũn

[13] Á gbɛ̃ke tɛn wari kɛ yá? À adua kɛ. Á gbɛ̃ke pɔ nna yá? À Luda sáabu
kpá. [14] Á gbɛ̃ke tɛn gyã kɛ yá? Ade sɔsi gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ sísi ò adua kɛnɛ, ò
nísi máa kũ Dikiri tɔ́o. [15] Adua kũ ò kɛ̀ ludanaanikɛnaa gũn ni gyãre pì
werekɔ̃a. Dikiri ni a futɛ. Tó à durunna kɛ̀ yã sɔ̃, ani kɛ̃a. [16] Abire yãi à
á durunnanɔ okɔ̃nɛ, à adua kɛkɔ̃nɛ de à le àgɔ̃ aafia. Gbɛ̃ mana aduakɛna
gbãna, àdi zĩ kɛ manamana. [17] Iliasu bi bisãsirimɛ lán ó bà. À adua kɛ̀
manamana, de legũ sún maro, akũ legũ dí tɔ́ zĩtɛaro ari wɛ̃̀ aakɔ̃ kũ mɔ
suddoo. [18] À ɛ̀ra à adua kɛ̀ dɔ, akũ legũ'i bò manamana, zĩtɛ pɔ́ble kɛ̀.

[19] Ma gbɛ̃nɔ, tó á gbɛ̃ mɛ̀n do zȁ yãpura zɛ́a, akũ á gbɛ̃ke ɛ̀ra à a dà zɛ́n,
[20] àgɔ̃ dɔ̃ kũ gbɛ̃ kũ à tò durunnakɛrii pìi bò sãtɛna zɛ́n à ɛ̀ra à sù, à a sì
gaamɛ, akũsɔ̃ à lá kù durunna dasinɔla.

PITA TAKADA KAAKU

Tãmaa kũ àdi ń nɛro
1 Makũ Pita, Yesu Kirisi zì̃ri mɛ́ à takada dí kɛ̀̃ Luda gbɛ̃ kũ ò de nibɔnɔ
ũ andunia dí gũn, kũ ò fãkɔ̃ana bùsu díkĩnanɔ gũnnɔnɛ: Pɔntu, Galatia,
Kapadosia, Asia kũ Bitiniao. 2 De Luda gĩnakɛ à á dɔ̃, akũ à á sɛ́, a gɔ̃ a pɔ́ ũ
kũ a Nini gbãnao, de à mì natɛ Yesu Kirisinɛ, a aru gbà̃ boárɛ. Luda gbɛ̃kɛ
kũ aafiaao karaárɛ.
3 Ò Luda ó Dikiri Yesu Kirisi De sáabu kpá! A sùru zɔ̃kɔ̃ɔ gũn à ó í dufu
kũ Yesu Kirisi vuna gan gbãnao, akũ ó tãmaa kũ àdi ń nɛro vĩ, 4 zaakũ
túbi kũ à ditɛnaárɛ ludambɛ pìi dì lákaro, àdi gbãsĩ kpáro, a mana dì lákaro.
5 Luda soru kɛ̀ à làka de à á sura ba a náani kũ átɛn kɛ yãi, akũ àtɛni á dãkpã
kũ a gbãnao ari à gɛ́ bo kũ surabanaa pìio gupuraa gɔrɔ kpɛde zĩ. 6 Átɛn
pɔnna kɛ kũ yã pìio, bee kũ áni wari kɛ gĩa fíti yɔ̃ogwana buri sĩnda pínki
yãi. 7 Lákũ òdi wura mana dɔ̃ té gũn nà, lɛn òtɛni á ludanaanikɛna yɔ̃ à
gwa lɛ, zaakũ á ludanaanikɛnaa pìi bɛ̀ɛrɛ vĩ de wura kũ a gakuri dì lákala
manamana. Tó a bo mana, Luda ni á sáabu kpá Yesu Kirisi sugɔrɔ zĩ, ani
á kpe ta kũ gakurio. 8 Bee kũ ádi a ero, á yei. Bee kũ ádi wɛ́ kɛ pla kãao
zikiro, átɛni a náani kɛ, akũ átɛn pɔnna zɔ̃kɔ̃ kũ à gɛ̀̃ onala kɛ, 9 kũ átɛni á
ludanaanikɛna gbɛ̀ le á surabana ũ yãi.
10 Annabinɔ gĩnakɛ ò gbɛ̃kɛ kũ Luda ni kɛ kãáo yã ò, ò surabanaa pì yã
gwà, ò a tàasii kà. 11 Kirisi Nini kũ à kú ń gũn gĩnakɛ à wari kũ Kirisi pì ni
kɛ òńnɛ kũ gakuri kũ ani le a gbɛrao, akũ ò wɛ̀tɛ ò yã pì zɛ́ dɔ̃ kũ a gɔrɔo.
12 Akũ Luda tò ò dɔ̀̃ kũ yã kũ òtɛn o pì de ń gɔrɔ pɔ́ ũro, á pɔ́mɛ. Tera sà
baarunnakparinɔ yã pìi òárɛ kũ Luda Nini kũ Luda pìi zì̃ bona ludambɛ
gbãnao. Bee malaikanɔ se òtɛn ɔsi ká yã pì dɔ̃naai.

Kunna adona
13 Abire yãi àgɔ̃ kú á laakariia, àgɔ̃ á zĩda kũna dɔ̃, á wɛ́ gɔ̃ dɔ gbɛ̃kɛ kũ
Luda ni kɛárɛ Yesu Kirisi sugɔrɔ zĩi sikaa sari. 14 Lákũ á de Luda nɛ́ kũ òtɛni
a yã manɔ ũ nà, àsun tó dà vãni kũ á vĩ yã á wɛ́siragɔrɔ doárɛ arɛro. 15 Luda
kú adonamɛ. Lákũ à á sisi à á sɛ́ nà, àgɔ̃ kú adona á yãkɛna sĩnda pínki gũn
lɛ se. 16 Zaakũ ò kɛ̀̃ Luda yãn ò pì:
Àgɔ̃ kú adona,
zaakũ má kú adonamɛ.
17 Zaakũ Luda dì yãkpatɛ kɛ kũ baadio a yãkɛnaaa ń wɛ́ gwanaa sari, tó
átɛni a sísi De, à vĩna kɛnɛ á nibɔkɛnaa gũn la. 18 Á dɔ̃ lákũ Luda á bó kunna
kori kũ à de á futɛokarayã ũ gũn nà. Luda dí á bo kũ pɔ́ kũ a gakuri dì
lákaoro, lán wura ke andurufu bà, 19 à á bó kũ Kirisi aru gakurideomɛ, kũ
à de lán sãnɛ bɔ̀rɔ kũ à mamberu vĩro à gbãsĩ vĩro bà. 20 Luda gĩnakɛ à a dìtɛ
zaade adi andunia kátɛro, akũ à bòárɛ kãao gupuraa gɔrɔ kpɛde díkĩnanɔ
zĩ. 21 A yã musun átɛn Luda náani kɛ. Luda a bò gan à gakuri kpàa, de à le
à a náani kɛ, á wɛ́ gɔ̃ dɔi.
22 Lákũ mìnatɛna yãpuranɛɛ gbà̃ bòárɛ nà, akũ a gɔ̃ kɔ̃ gbɛ̃nɔ ũ manafiki
sari, àgɔ̃ yekɔ̃i kũ nɛ̀sɛ mɛ̀n doo. 23 Luda á í dufu kũ a yã wɛ̀ndide kũ àdigɔ̃
kun gbãnao. Yã pì de pɔ́buri kũ àdi ga ũro, pɔ́buri kũ àdi garomɛ.
24 Gbɛ̃ sĩnda pínki de lán sɛ̀ɛ bàmɛ,
ń gakuri de lán sɛ̀vu bàmɛ pínki.

Sɛ̃ɛ dì kori kɛ, a vú dì kɔ́tɛ,
25 ama Dikiri yã̄ dìgɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki.
Yã̄ pì mɛ́ à de baaru nna kũ ò kpàárɛ ũ.

2

Gbɛ̀ wɛ̃̀ndide

1 Abire yãi à yã̄ vãni sĩnda pínki tó kũ ɛ́kɛtona sĩnda pínkio kũ manafikio
kũ nɛ̀sɛgɔ̃bao kũ kɔ̃yakanaao. 2 Lákũ nɛ́kpãntɛ̃nɔ dìgɔ̃ yɔ̃'i ni dɛ nà, àgɔ̃
Luda yã̄ kũ à de lán vĩ'ipu swáswa bà ni dɛ lɛ se, de à le à gbã á surabana zɛ́
gũn, 3 tera sà kũ a dɔ̃̀ kũ Dikiri mana. 4 À nai, àkũmɛ gbɛ̀ wɛ̃̀ndide kũ ò gìi
ũ, ama Luda a sɛ̀ bɛ̀ɛrɛde ũ. 5 Ákɔ̃nɔ sɔ̃ á gbɛ̀ wɛ̃̀ndide kũ Luda tɛni a kpɛ́ ɛ̃
boonɔ ũ. Ákɔ̃nɔmɛ a gbàgbarinɔ ũ, adì sa kũ àdi káagu o kũ a Nini gbãnao
Yesu Kirisi gãi. 6 Zaakũ ò kɛ̃̀ Luda yã̄n ò pì:

Ǹ gwa, matɛn gbɛ̀ ditɛ Zaiɔ̃,
ɛ̃pɛtɛna gbɛ̀ bɛ̀ɛrɛde kũ ma sɛ̀ ũ.
Wé'i ni gbɛ̃ kũ àtɛni a náani kɛ kũro.

7 À de gbɛ̀ bɛ̀ɛrɛde ũ ákɔ̃nɔ kũ átɛni a náani kɛnɔnɛ, ama à de lɛ gbɛ̃ kũ òtɛni
a náani kɛronɔnɛro.

Gbɛ̀ kũ kpɛ́borinɔ pã kpài
mɛ́ à gɔ̃̀ kpɛ́ kusuru gbɛ̀ mìde ũ.

8 Lɛn dɔ à de:

Gbɛ̀ kũ òdi gɛ̃̀ sía ũ,
gbɛ̀si kũ òdi kpáala ò lɛ́tɛ ũ.

Ò gɛ̃̀ɛ sìa, kũ odi Luda yã̄ daro yãi. Lɛn Luda dìtɛńnɛ lɛ.

9 Ákɔ̃nɔmɛ buri kũ Luda ń sɛ́nɔ ũ, kínanɔ kũ sa'orinɔ ũ, a gbɛ̃ kũ ò
kú adonanɔ ũ, de à Luda kũ à á sisi a bo gusiran, à gɛ̃̀ kãáo a gupura
bonsarɛde gũn sáabu kpá.

10 Á de Luda gbɛ̃nɔ ũ yãro,
ama tera sà a gɔ̃ ń ũ.
Luda dí sùru kɛ kãáo yãro,
ama tera à kɛ̀ kãáo.

Kunna ludanaanikɛrisarinɔ tɛ́

11 Ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, lákũ á de nibɔ kũ bòasunɔ ũ nà andunia dí gũn,
matɛn lɛ́ daáwa, à mì kɛ̃ á dà vãni kũ òdi zɩ̃̀ ká kãáonɔa. 12 Àgɔ̃ kun gbɛ̃
bɛ̀ɛrɛdenɔ ũ kifirinɔ tɛ́. Lɛmɛ dɔ bee tó ò á dítɛ yãvãnikɛrinɔ ũ, tó ò yã̄ mana
kũ átɛn kɛnɔ è, oni Luda sáabu kpá gɔrɔ kũ ani suńyĩ.

13 À mì natɛ ikode kũ bisãsiri dìtɛnɔnɛ ń pínki Dikiri yãi, kína kũ à
gbãna vĩ deńlan yá, 14 ke gbãnade kũ à dìtɛ à wɛ́ tã yãvãnikɛrinɔa à
yãmanakɛrinɔ sáabu kpá. 15 Luda pɔyenyĩnaan dí: Á yãmanakɛnaa gũn,
áni yɔ̃nkɔ wɛ́siradenɔ lɛ́ yĩtɛńnɛ. 16 Àgɔ̃ zĩdadenɔ ũ, ama àsun tó á gɔ̃na
zĩdadenɔ ũ gɔ̃árɛ vãnikɛna zɛ́ ũro. Àgɔ̃ kun Luda zɔ̀blerinɔ ũ. 17 À bɛ̀ɛrɛ
li gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ. Àgɔ̃ ye á Yesude dakenɔi. À vĩna kɛ Ludanɛ. À bɛ̀ɛrɛ lí
kínanɛ.

18 Zĩkɛrinɔ, à mì natɛ á dikirinɔnɛ, à zɔ̃kɔ̃kɛ dɔ̃ńnɛ yã̄ sĩnda pínki gũn. Adi
kɛ dikiri mana nɛ̀sɛdodenɔnɛ ńtɛ̃nɛnlo, ama kũ ń gbɛ̃ pãsĩnɔomɛ se. 19 Tó
ò wɛ́ tã̀áwa pã, tó a mɛna fɔ̃o Luda yãi, abirekũ sáabu vĩárɛ. 20 Tó ò á gbɛ̃ á
taari yãi, tó a mɛna fɔ̃̀o, abirekũ tɔ́ nna vĩ máa? Ama tó a wari kɛ̀ yã̄ mana

kũ a kɛ̀ yãi, tó a mɛna fɔ̃̀o, Luda ni á sáabu kpá. 21 Abire yãin Luda á sisi à
á sɛ́. Kirisi wari kɛ̀árɛ, à zɛ́ mɔ̀árɛ de àgɔ̃ tɛ́ a gɛ̀sɛgbɛɛi yãi.
22 Adi durunna kɛro,
odi ma à ɛ́kɛ tòro.
23 Kũ ò a sɔ̃̀sɔ̃, adi yã síńlaro. Kũ à wari kɛ̀, adi yã pãsĩ ke ońnɛro, à zɛ̀ kũ
Luda yãkpatɛkɛri manaomɛ. 24 Àkũ mɛ́ à ó durunnanɔ dì a mìia, à gào
lía, de ó bàka súngɔ̃ kú kũ durunnanɔ doro, ògɔ̃ kú yãmanakɛnaa gũn. A
flàgbɛnɔ mɛ́ ò ó gbá aafia. 25 Zaakũ a sãtɛ lán sãnɔ bà yã, akũ a arɛ dɔ̀ á
Dàri kũ á Dãkpãriiooa tera sà.

3

Kunna kɔ̃o

1 Nɔgbɛ̃nɔ sɔ̃, à á zĩda kpá á zãnɔa. Tó ń gbɛ̃kenɔ tɛn Luda yã daro,
á kunna ni ń litɛ. Bee tó ádi yãke ońnɛro, 2 oni e kũ á kun gbãsĩ sari,
akũsɔ̃ a á zĩda kpàḿma. 3 Àsun tó á nɔmanakɛ gɔ̃ mɛ̀ yã ũro, mìtãna ke
nɔmanablebɔnɔ ke pɔ́kasadanaan yá. 4 Ama àgɔ̃ de á nɛ̀sɛgũnyã kũ àdi
lákaro ũ, nɛ̀sɛyĩda kũ zĩdabusanaao. Abirekũ mɛ́ à bɛ̀ɛrɛ vĩ Ludanɛ. 5 Zaakũ
lɛn nɔgbɛ̃ donyĩri kũ ń wɛ́ dɔ Ludai yãnɔ ń zĩda kɛ̀kɛ lɛ, ò ń zĩda kpà ń zãnɔa.
6 Lɛn Sara de lɛ, àdi Ibrahĩ yã ma, àdi a sísi Baa. Tó átɛn yã mana kɛ, tó átɛn
pɔ́ kũ òdi vĩna kɛnɛ yã daro, a Sara dàa sɛ̀n gwe. 7 Gɔ̃gbɛ̃nɔ sɔ̃, àgɔ̃ kú kũńwo
nɔgbɛ̃kɛ dɔ̃nnɛnaa gũn, àgɔ̃ yã maḿma, de pɔ́ke sún kpáárɛ á aduakɛnaa
gũnlo, zaakũ á de wɛ̃̀ndi gbablerinɔ ũ lɛɛlɛmɛ.

8 Abire gbɛra àgɔ̃ lɛ́dokɔ̃nɔ vĩ kɔ̃o á pínki. Àgɔ̃ kɔ̃ wɛ̃nda dɔ̃, àgɔ̃ yekɔ̃i, àgɔ̃
gbɛ̃kɛ vĩ kɔ̃o, à busakɔ̃nɛ. 9 Àsungɔ̃ a vãni fĩna bo kũ a vãnioro. Àsungɔ̃ gbɛ̃
kũ à á sɔ̃sɔ̃ sɔ̃sɔ̃ro. À sa mana onɛ, zaakũ Luda á sisi de à arubarika daágu
yãimɛ.
10 Gbɛ̃ kũ à ye àgɔ̃ kú nnamanan,
akũsɔ̃ à ye a kunna gɔ̃ mana,
à a lɛ́ kũ kũ yãvãni'onaao,
àsun tó ɛ́kɛ bo a lɛ́nlo.
11 Ade kpɛ li a vãninɛ, à a mana kɛ,
à aafia zɛ́ wɛtɛ àgɔ̃ tɛ́i.
12 Zaakũ Dikiri dìgɔ̃ gbɛ̃ mananɔ tàasi ká,
a sã kpá ń aduakɛnaai,
ama àdi mìkpɛrɛ zu yãvãnikɛrinɔnɛ.

Wɛ́tãmmana yãmanakɛna yãi

13 Tó á kokari vĩ kũ yãmanakɛnaao, dí mɛ́ ani wɛ́ tãáwaa? 14 Bee tó a wari
kɛ̀ yãmanakɛna yãi, á arubarika vĩ. Àsungɔ̃ vĩna kɛ ń wɛ́tãmmanaanɛro,
àsun tó á swɛ̃̀ kɛ̃águro. 15 À Kirisi dɔ̃ Dikiri ũ á swɛ̃̀ɛ gũn. Àgɔ̃ kú soru gũn
gɔrɔ sĩnda pínki, de à le à yã we gbɛ̃ kũ àtɛni á la yã kũ á wɛ́ dɔii mìiia. 16 Àgɔ̃
ońnɛ busɛbusɛ kũ bɛ̀ɛrɛlinnɛnaao. À ońnɛ kũ nɛ̀sɛpurao dɔ, de wé'i gbɛ̃ kũ
òtɛni á sɔ̃sɔ̃ á yãmanakɛna Kirisi gũnnɔ kũ. 17 Warikɛna Luda pɔyenyĩnaa
gũn yãmanakɛna yãi mana de warikɛna yãvãnikɛna yãila.

18 Kirisi gà gɛ̃̀n do durunnakɛ̃mmana yãi. Taarisaride gà ókɔ̃nɔ taari-
denɔ yãi, de à le à gɛ́ kũoo Luda kĩnaa. Ò a dɛ̀ mɛ̀ɛ gũn, akũ Luda a vù ninikɛ
gũn. 19 A ninikɛ pìi gũn à gɛ̀ɛ à waazi kɛ̀ gyãwãnde kũ ò ń ká kpɛ́sirannɔnɛ.
20 Ò bò Luda yã kpɛmɛ yã, gɔrɔ kũ à mɛna ari Nuhu gɛ̀ɛ à gó'itɛ kɛ̀ à làkao.
Gbɛ̃ kũ ò bò ín aafia gó pì gãinɔn dasiro, gbɛ̃nɔn sɔraakɔ̃. 21 Í pì mɛ́ à de á

da'itɛkɛna kũ àdi á sura ba tera taka ũ. Da'itɛkɛnaa pì bi mɛ̀ gbãsĩworona
yãnlo, lɛ́sɛna Ludanɛ kũ nɛ̀sɛpuraomɛ. Àdi ń sura ba, kũ Yesu Kirisi bò gan
yãi. 22 À gbãna blè malaikanɔa kũ tãnanɔ kũ ń gbãnadenɔ kũ ń ikodenɔ,
akũ à tà ludambɛ, à kú Luda ɔplai.

4

Bona kunna zĩn
1 Lákũ Kirisi wari kɛ̀ a mɛ̀n nà, ákɔ̃nɔ se à nɛ̀sɛ bire buri sɛ́, zaakũ gbɛ̃ kũ
à wari kɛ̀ a mɛ̀n, ade mìi kɛ̃̀ durunnaamɛ. 2 Gɔrɔ kũ à gɔ̃̀árɛ á kunnaa gũn,
á dà vãni súngɔ̃ doárɛ arɛ doro, séde Luda pɔyenyĩnaa. 3 Á kunna kifirinɔ
yãkɛnaa gũn yã mɔ̀ lɛ. Yã á kú wé'isariyãkɛnaa gũn kũ dàvãninidɛnaao
kũ wɛ̃dɛkɛnaao kũ pãpã kɔ̃kɔ̃o kũ wɛ̃mikɔ̃kɔ̃ bɛ̃̀nɛɛo kũ tãnagbagbana kũ
Luda zã̀aguo. 4 Kũ adì kakara kũńwo ń pãpã zɔ̃kɔ̃ɔ pì kɛnaa gũn doro, àdi
kɛńnɛ yãbonsarɛ ũ, akũ òdi á tɔ́ vãni sí. 5 Oni ń yãkɛnanɔ baba Ludanɛ, kũ
à yãkpatɛkɛna kũ gbɛ̃ bɛ̃nɛnɔ kũ gyãwãndenɔ soru kɛ̀. 6 Ò baaru nna kpà
bee gyãwãnde pìnɔnɛ se, de ò le ògɔ̃ kú ninikɛ gũn lán Luda bà, bee kũ yã
vùtɛḿma mɛ̀ɛ gũn lán gbɛ̃ sĩnda pínki bà.

Ludayãmarinɔ
7 Pɔ́ sĩnda pínki lakanaa kà kãni. Abire yãi àgɔ̃ de laakaridenɔ ũ, àgɔ̃ á
zĩda kũna dɔ̃ de àgɔ̃ adua kɛ yãi. 8 Yã kũ à de a pínkilan dí: Àgɔ̃ yekɔ̃i kũ
nɛ̀sɛ mɛ̀n doo, zaakũ yenyĩ dì pɔ́ kútɛ durunnanɔa dasi. 9 À yàri kɛkɔ̃nɛ
yãketekanaa sari. 10 Lákũ Luda gba dà á baadinɛ nà, à kpákɔ̃i kũ gba pìnɔ
Luda gba buri donadona zĩkɛri mananɔ ũ. 11 Gbɛ̃ kũ à de waazikɛri ũ, à
Luda yã ońnɛ. Gbɛ̃ kũ à de kpanyĩri ũ, à kpáńyĩ kũ gbãna kũ Luda a gbào,
de à Luda tɔ́ kpá yã sĩnda pínki gũn Yesu Kirisi gãi. Àkũ mɛ́ à gakuri vĩ kũ
gbãnao gɔrɔ sĩnda pínki! Aami.

Warikɛna Yesudekɛ yãi
12 Ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, àsun tó yɔ̃ogwana pãsĩ kũ àtɛni á le bo á sarɛ lákũ yã
dufu mɛ́ à á lé bàro. 13 Lákũ á bàka kú Kirisi warikɛnaa gũn nà, à pɔnna kɛo
de à le àgɔ̃ pɔnna zɔ̃kɔ̃ vĩ gɔrɔ kũ Kirisi pì ni bo gupuraa kũ gakurio. 14 Tó
ò á sɔ̃sɔ̃ Kirisi tɔ́ kũ à kúáwa yãi, á arubarika vĩ, zaakũ Luda Nini gakuride
kúáwa. 15 Á gbɛ̃ke sún wari kɛ gbɛ̃dɛna ke kpãni'ona ke yãbɛ̃nɛkɛna ke
gudɛ yãiro. 16 Tó a wari kɛ̀ á Yesudekɛ yãi, àsun kɛárɛ wé'iyã ũro. À Luda
sáabu kpá kũ Yesu tɔ́ kúáwa yãi. 17 Zaakũ wɛ́tãmmagɔrɔ kà, Luda gbɛ̃nɔn
à nàa kũńwo. Lákũ ókɔ̃nɔmɛ à nàa kũoo káaku nà, ani láka kũ gbɛ̃ kũ ò gì
Luda baaru nna mainɔo deramɛɛ?
18 Zaakũ gbɛ̃ mananɔ surabana zĩ'ũ,
yã ni bo kũ ludayãdarisarinɔ kũ durunnakɛrinɔo deramɛɛ?
19 Abire yãi gbɛ̃ kũ òtɛn wari kɛ Luda pɔyenyĩnaa gũnnɔ ń zĩda na ń Kɛ̀ri
náanidenɛ a ɔĩ, ò kpɛ́ ògɔ̃ yã mana kɛ.

5

Luda sã kpàsa gwanaa
1 Matɛn lɛ́ da ákɔ̃nɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔa sà. Gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔn ma ũ se. Má de wari kũ
Kirisi kɛ̀ɛ sèedade ũ, akũsɔ̃ ma bàka nigɔ̃ kú kũ gakuri kũ ani bo gupuraaao
se. 2 Àgɔ̃ de kpàsa kũ Luda kàtɛárɛ dã̀rinɔ ũ. À ɔ likai kũ pɔyeinaao, adi kɛ
tilasinlo, lákũ Luda yei nàmɛ. Adi kɛ ɔgɔwɛtɛna yãinlo. À kɛ kũ nɛ̀sɛ mɛ̀n

doo dé. 3 Àsungɔ̃ gbãna mɔ gbɛ̃ kũ ò ń náárɛ á ɔĩ pìnɔaro. À tó á kunna gɔ̃ á
sã pìnɔ da a zɛ́a, 4 áni kífura kũ a gakuri dì lákaro le gɔrɔ kũ Sãdãriki ni su.
5 Ákɔ̃nɔ kɛfɛnnanɔ sɔ̃, à á zĩda kpá gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔa. Á pínki à á zĩda busakɔ̃nɛ
à kpákɔ̃i, zaakũ
Luda dì ibɛrɛ sɛ́ kũ zĩdabirinɔ,
ama à gbɛ̃kɛ vĩ kũ zĩdabusarinɔ.
6 Abire yãi à á zĩda busa Luda gbãnadenɛ, ani á kara gɔrɔ kũ à dìtɛa. 7 À á
yã'ũmmananɔ tónɛ pínki, zaakũ àdi laakari dɔáwa.
8 Á wɛ́ gɔ̃ dɔ, àgɔ̃ kú á laakariia. Á ibɛrɛ Ibilisi de lán músu ɔ̃ɔdɔrii bàmɛ.
Àtɛn kpátɛ kɛái, àtɛn gbɛ̃ wɛtɛ à kũ. 9 À gínɛ, à zɛ gbãna ludanaanikɛnaa
gũn, zaakũ á dɔ̃ kũ á Yesude dake kũ ò kú andunia gũnnɔ ń pínki tɛn wari
dokɔ̃nɔ pì kɛmɛ se. 10 Luda Arubarikasĩndapinkide á sisi a gakuri kũ àdi
lákaroa Kirisi gũn. Tó a wari kɛ̀ fíti, ani á bo mana, ani á zɛ gíngin, ani á
gba gbãna, ani á zĩni pɛ́tɛ. 11 Àkũ mɛ́ à gbãna vĩ ari gɔrɔ sĩnda pínki! Aami.

Lɛ́zammanaa

12 Ma takada fíti dí kɛ̃ árɛ kũ ó gbɛ̃ndo Silasi ɔomɛ. À demɛnɛ gbɛ̃ náanide
ũ. Ma lɛ́ dàáwa, má de a sèedade ũ kũ yã kũ ma ò de Luda gbɛ̃kɛ yãpura
ũ. À zɛo gíngin. 13 Babilɔnu gbɛ̃ kũ Luda ń sɛ́ lán á bànɔ fɔ kpàáwa. Ma
nɛ́ Maaku fɔ kpàáwa dɔ. 14 À fɔ kpákɔ̃a kũ lɛ́pɛmmanaao yenyĩ gũn. Luda
ákɔ̃nɔ kũ á kú Kirisi gũnnɔ gba aafia á pínki.

PITA TAKADA PLADE

Yãpurakpana sísina kũ Luda ó sísia

[1] Makũ Simɔ Pita, Yesu Kirisi zɔ̀blerii, a zɪ̀rii, makũmɛ ma takada dí kɛ̃̀
gbɛ̃ kũ ó Luda ó Surabari Yesu Kirisi ń gbá zɛ́ ò a náani kɛ̀ lán ó bà à manakɛ
gãinɔnɛ. [2] Gbɛ̃kɛ kũ aafiaao gɔ̃ papanaáwa Luda kũ ó Dikiri Yesuo dɔ̃naa
gũn.

[3] Luda ó sɛ́ ògɔ̃ kú a gakuri kũ a manakɛo gũmmɛ, à tò ó a dɔ̃, akũ a
Ludakɛgbãna ó gbá pɔ́ kũ à kũ̀ ògɔ̃ vĩ, de ó kunna le à kɛ lɛɛlɛ kũ a yão. [4] Lɛn
à yã zɔ̃kɔ̃ bɛ̀ɛrɛde kũ à a lɛ́ sɛ̀wɛrɛnɔ kɛ̀ lɛ, de a yãi ò bo andunia dà vãni kũ
àdi ń yaka gũn ò Luda kunna taka sɛ́. [5] Yã bire yãi à kokari kɛ manamana,
à Luda náani kɛ manakɛnaa gũn, à yã mana kɛ dɔ̃naa gũn, [6] àgɔ̃ dɔ̃na vĩ á
zĩda kũnaa gũn, àgɔ̃ á zĩda kũna dɔ̃ mɛna gũn, àgɔ̃ mɛna vĩ nana Ludaii
gũn, [7] àgɔ̃ nana Ludai kɔ̃gbɛ̃kɛ gũn, àgɔ̃ gbɛ̃kɛ vĩ kɔ̃o yenyĩ gũn. [8] Zaakũ tó
á yã birenɔ kũna, akũ òtɛn kara, ánigɔ̃ kun pã karanaa sariro ó Dikiri Yesu
Kirisi dɔ̃naa gũn. [9] Gbɛ̃ kũ à yã birenɔ kũna sɔ̃ro, à a wɛ́ nàkɔ̃a, à gɔ̃̀ vɪ̃̀na
ũmɛ. À sãn kũ Luda durunna kũ à kɛ̀ yãnɔ kɛ̃̀arɛ. [10] Abire yãi ma gbɛ̃nɔ,
à kokari kɛ à yãpura kpá sísina kũ Luda á sísi à á sɛ́a. Tó átɛn yã birenɔ
kɛ, áni fu zikiro. [11] Lɛmɛ oni gbãnakɛ kpáái manamana lɛ, ánigɔ̃ kú kũ ó
Dikiri ó Surabari Yesu Kirisio a kpata kũ àdi lákaro gũn.

[12] Abire yãimɛ, bee kũ á yã birenɔ dɔ̃, akũsɔ̃ á zĩni pɛtɛna yãpura kũ á
kũnaa gũn, manigɔ̃ yã pìnɔ dɔágumɛ. [13] Gɔrɔ kũ má kpɛ́ kú ma sɔ̀ɔ gũn,
matɛn da à mana màgɔ̃ tɛ́ káágu yã pìnɔ dɔnaágu yãi. [14] Má dɔ̃ kũ ma bona
ma sɔ̀ɔ gɔrɔ ni ká tera, lákũ ó Dikiri Yesu Kirisi gĩnakɛ à òmɛnɛ nà. [15] Mani
kokari kɛ, de yã pìnɔ le àgɔ̃ dɔágu gɔrɔ sĩnda pínki ma ga gbɛra.

Kirisi gakuri sèedadenɔ

[16] Kũ o ó Dikiri Yesu Kirisi suna kũ gbãnao òárɛ, ódi tɛ́ gara kũ ò dà kũ
ɔ̃ndɔ̃ooiro. O wɛ́ kɛ̀ pla kũ a zɔ̃kɔ̃kɛomɛ, [17] gɔrɔ kũ De Luda bɛ̀ɛrɛɛ lìnɛ à a
tɔ́ bò. À Luda zɔ̃kɔ̃ gakuride kòtoo mà à pì a Nɛ́ mɛ̀n do légelege yenyĩden a
ũ, a yã dì káagu. [18] O kòto kũ à bò ludambɛ pìi mà gɔrɔ kũ ó kú kãao kpi kũ
à kú adona musu. [19] Abirekũ mɔ̀wɛrɛ kũ yã kũ annabinɔ ò bi yãpuramɛ.
À mana à laakari dɔ yã pìia fitila kũ àtɛn gu bùruburu pu ũmɛ ari gudɔo
susunɛ gɔ̃ gɛ́ futɛ á swɛ̃̀n, de gu le à dɔáwa. [20] À kũ à deńla sà àgɔ̃ dɔ̃ kũ
gbɛ̃ke dì fɔ̃ à yã kũ annabii kɛ̃̀ Luda yãn bɔkɔtɛ a zĩdaro. [21] Annabinɔ yãke
dì bo bisãsiri pɔyeinaa gũnlo, ò Luda yã ò lákũ a Nini dòńnɛ arɛ nàmɛ.

2

Ɛkɛyãdannɛrinɔ

[1] Annabi ɛ́kɛnɔ bò yã Isarailanɔ tɛ́. Lɛmɛ ɛ́kɛyãdannɛrinɔ ni bo á tɛ́ lɛ se.
Oni ɛ́kɛ kũ àdi tó ò kakatɛ ká Luda yãdannɛnan, ò ledi kpá Dikiri kũ à ń
bói, oni ń zĩda kakatɛ kãnto. [2] Onigɔ̃ tɛ́ńyĩ dasi ń wé'isariyãkɛnaa gũn, oni
yãpura zɛ́ vãni bo ń yãi. [3] Ń wãkũkɛnaa gũn oni á ble kũ ɛ́kɛ kũ òdi bleao.
Yãkpatɛ vùtɛḿma à gìi kɛ̀, i dì na ń Kakatɛri wɛ́nlo.

[4] Zaakũ Luda dí malaika kũ ò durunna kɛ̀nɔ tóro, à ń ká tɔ̃̀nɔwɛɛ sira
kũ à kú zĩtɛzĩtɛ gũn, àgɔ̃ ń kũna ari yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ. [5] Adi andunia zĩ kũ a
yãdarisari kũ ò kú a gũnnɔ tóro, à tò í dàńla. Ama à Nuhu kũ àdi manakɛna

waazi kɛ bò kũ gbɛ̃nɔn suppla pãndenɔ. 6 À yã dà Sɔdɔmu kũ Gɔmɔraola à
ń kákatɛ ò gɔ̃ túbu ũ, à ń kɛ́ lɛ yã kũ ani ludayãdarisarinɔ le sèeda ũ. 7 Ama
à Lutu bò, gbɛ̃ mana kũ a nɛ̀sɛɛ yàka dokadarisari pìnɔ wé'isariyãkɛna yãi.
8 Gbɛ̃ mana pì kú ń tɛ́, yã vãni kũ àtɛn e akũsɔ̃ àtɛn ma lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà
ũa kũ a nɛ̀sɛmana yãi. 9 Lɛmɛ dɔ Dikiri gbɛ̃ kũ ò naainɔ bona yɔ̃ogwanaa
gũn zɛ́ dɔ̃, akũsɔ̃ à gbɛ̃ vãni kũna dɔ̃ de à wɛ́ tãa yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ. 10 A pãsĩn
sà gbɛ̃ kũ òdi iko gya bonɔ ũ, ń mɛ̀ dà vãninɔ mɛ́ àdi dońnɛ arɛ gbãsĩkɛnaa
gũn.
Ɛkɛyãdannɛrii pìnɔ bi kùgbãnade karambaanidenɔmɛ. Dɔkɛna kũ
malaika gakuridenɔ dì ń gba vĩnaro. 11 Malaika kũ ń gbãna kũ ń ikoo de
gbɛ̃ pìnɔlanɔ dì we ò ń tɔ́ bɛ̀nɛ sí ò yã dińma Dikiri arɛro. 12 Gbɛ̃ pìnɔ dì yã
kũ ò a gbá dɔ̃ro bɛ̀nɛ bomɛ. Bisãsiri bára mɛ́ à kúmma, ò laasun vĩro. Ò ń
í, de ò ń kũkũ ò ń dɛdɛ yãimɛ. Oni kakatɛ lán nɔ̀bɔnɔ bà, 13 oni a vãni kũ ò
kɛ̀ fĩna bońnɛ. Dàvãnikɛna fãnantɛ̃ dì kɛńnɛ nna. Gɔrɔ kũ òtɛn pɔ́ ble kãáo,
òdi pɔnna kɛ kũ ń pɔ́nidɛnanɔ. Ń kunna á tɛ́ bi mamberumɛ kũ gbãsĩo.
14 Zinakɛna kú ń wɛ́a, durunnakɛna dì mɔḿmaro. Òdi manafiki kɛ gbɛ̃ kũ
Luda yã dí zĩni pɛ́tɛ ń gũnlonɔnɛ. Wãkũ ń swɛ̃ɛ blè. Luda lɛ́ kɛ̀ńnɛmɛ. 15 Ò
sãtɛ, ò kɛ̃̀ zɛ́ súsua, ò zɛ́ dokɔ̃nɔ sè kũ Bɛɔ nɛ́ Balamu kũ à ye ɔgɔ vãni lenaai.
16 Zaaki pɔ́lɛbũnu'ina yã ònɛ lán bisãsiri bà, à kpãkɛ̃i a vãnikɛna yã musu,
à gìnɛ kũ a yɔ̃nkɔkɛnaao. 17 Gbɛ̃ abirenɔn de lán ísɛ̃boki kũ ń í bàbanɔ bàmɛ,
lán luku kũ à gɛ̃̀tɛ kũ ĩao bà. Gusira níkinikin Luda dìtɛńnɛ yàri ũ. 18 Òdi ĩa
kori zɔ̃kɔ̃ dã, òdi ɔ̃ndɔ̃ kɛ gbɛ̃ kũ ò bò sãtɛna zɛ́n dufunɔnɛ kũ dàvãniyão kũ
wé'isariyão. 19 Yã kũ àdi ń yaka zɔ̀nɔmɛ ń ũ, akũ òdi gɔ̃na zĩdadenɔ ũ lɛ́ sɛ́ńnɛ.
Zaakũ gbɛ̃ sĩnda pínki bi yã kũ à a swɛ̃̀ɛ blèe zɔ̀ɔmɛ.
20 Tó ò bò andunia yãgbãsĩkɛnan ó Dikiri ó Surabari Yesu Kirisi dɔ̃naa
gãi, akũ ò tò yã pìi ɛ̀ra à ń daguraa kɛ̀, à ń swɛ̃̀ɛ blè, ń kunna kpɛde vãni
de a káakupɔla. 21 Tó odi yãpura zɛ́ dɔ̃ yãro, de abirekũ manańnɛ de kũ ò
dɔ̃̀, gbasa ò kpɛ lì Luda yã kũ ò dàńnɛnɛla. 22 Yáasi kũ ò kɛ̀ díkĩnanɔ pàpa
ń musu yãpura: Gbɛ̃da dì ɛra a pisii. Lɛmɛ dɔ: Alɛdɛ kũ ò a zú ò dì ɛra à
mátɛmatɛ bɔkɔtɔmmɛ.

3

Dikiri sugɔrɔ zĩ

1 Ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, takada plade kũ ma kɛ̃̀árɛn dí. Takada mɛ̀n pla pínki
pìnɔ gũn ma yã dɔ̀águ de à vu in kũ laasun manaomɛ. 2 Má ye yã kũ Luda
annabinɔ ò yãnɔ dɔágu kũ yã kũ ó Dikiri ó Surabarii dìtɛ a zĩ̀rinɔnɛ ò òárɛo.
3 Àgɔ̃ dɔ̃ zaa káaku kũ gɔrɔ kpɛde zĩ zĩdapɔyeinakɛrinɔ ni su ò á fobo 4 ò pi:
Adi a suna lɛ́ sɛ́roo? À kú máa? Ó denɔ gà, ama pɔ́ sĩnda pínki kú a gbɛ̀n
zaa lákũ Luda andunia kàtɛ nàmɛ. 5 Kũ Luda yã ò yã à musu kũ anduniao
kɛ̀, ò yã pìi kpà sãkoto. À zĩtɛ bò ín, à a kɛ̀ í pìi gãimɛ, 6 akũ í pìi dà andunia
káakupɔla, à a kàkatɛ. 7 Luda yã'ona dokɔ̃nɔ pì mɛ́ à tò musu kũ andunia
tera dío ditɛna tɛ́ pɔ́ ũ ari gɔrɔ kũ ani yãkpatɛ kɛ kũ a yãdarisarinɔ, à ń
kakatɛ.
8 Ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, àsun tó yã díkĩna sãáguro: Gɔrɔ do de Dikirinɛ lán wɛ̃̀
wàa sɔɔro bàmɛ, wɛ̃̀ wàa sɔɔro sɔ̃ denɛ lán gɔrɔ do bàmɛ. 9 Dikiri mɛ̀fɛ̃ vĩ
kũ yã kũ à a lɛ́ sè kɛnaao lákũ gbɛ̃kenɔ tɛn da nàro, àtɛn mɛna kɛ kãáomɛ.
À ye gbɛ̃ke kakatɛro, à ye gbɛ̃ sĩnda pínki nɛ̀sɛ litɛmɛ. 10 Dikiri sugɔrɔ nigɔ̃

de lán kpãni suna bàmɛ. Zĩ birea musu ni gɛ̃tɛ fìoo, a pɔ́nɔ ni tɛ́ kũ ò pia,
zĩtɛ kũ pɔ́ kũ ò kú a gũnnɔ nigɔ̃ kun doro. 11 Zaakũ pɔ́ sĩnda pínki ni kakatɛ
lɛ, gbɛ̃ kpate burin ánigɔ̃ de a ũu? À tó á kunna gɔ̃ adona ludayãmarinɔ
ũ 12 wɛ́dɔna a sugɔrɔi, à wɛ́ tã gɔrɔ pì ká likalika. Zĩ pìia musu ni tɛ́ kũ, a
puusu wãna ni a pɔ́nɔ yɔ́. 13 Ókɔ̃nɔ sɔ̃, ó wɛ́ dɔ ludambɛ dufu kũ zĩtɛ dufuooi
kũ Luda a lɛ́ sɛ̀wɛrɛ. Gwen manakɛna nigɔ̃ kún.

14 Abire yãimɛ ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, á wɛ́dɔna gɔrɔ pìii gũn à kokari kɛ àgɔ̃
kun mamberu sari taari sari, àgɔ̃ nna kũ Ludao. 15 À ó Dikiri mɛnakɛ ditɛ
surabana ũ, lákũ ó gbɛ̃ yenyĩde Pɔlu takada kɛ̃árɛ nà kũ ɔ̃ndɔ̃ kũ Luda a
gbào. 16 Yã pìnɔn Pɔlu ò takada kũ à kɛ̃nɔ gũn pínki. A takada pì gukenɔ
dɔ̀rɔ dɔ̃na zĩ'ũ. Wɛ́siradenɔ kũ gbɛ̃ kũ ń zɛna gbãnaronɔ dì yã pìnɔ litɛ
kpɛdangara, lákũ òdi kɛ nà kũ Luda yã takada kparanɔ. Lɛn òdi ń zĩda da
kakatɛnan lɛ.

17 Ákɔ̃nɔ sɔ̃ ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, lákũ á yã pì dɔ̃ nà kɔ̀, à laakari kɛ, de
dokadarisarinɔ sún á sãtɛ kũ ń ɛ́kɛoro. Àsun bo á zɛna gbãnan à lɛ́tɛro.
18 Àgɔ̃ gbã ó Dikiri ó Surabari Yesu Kirisi gbɛ̃kɛ kũ a dɔ̃naaoo gũn. Àkũ mɛ́
à gakuri vĩ tera ari gɔrɔ sĩnda pínki! Aami.

YUHANA TAKADA KAAKU

Yã wɛ̃ndide

1 Yã kũ à kun zaa káaku kũ o a yã mà, akũ o a è kũ wɛ́o, o a gwà, o ɔ
nàa, yã wɛ̃ndide pì baaruun ótɛn kpáárɛ. 2 Wɛ̃ndide pìi bò gupuraa, o a
è, ókɔ̃nɔmɛ a sèedadenɔ ũ. Wɛ̃ndide pì kú De Luda kĩnaamɛ yã, akũ à bò à
sùwá. A baaruun ótɛn kpáárɛ. 3 Yã kũ o mà, akũ o èen ótɛn oárɛ, de ákɔ̃nɔ
se à le àgɔ̃ kú kũoo kɔ̃ gbɛ̃nɔ ũ, zaakũ ó kun kɔ̃ gbɛ̃nɔ ũ kũ De Ludaomɛ kũ
a Nɛ́ Yesu Kirisi pìio. 4 Ótɛn yã dínɔ oárɛ de ó pɔnna le àgɔ̃ papana.

Luda bi gupuramɛ

5 Baaru kũ o mà a kĩnaa, ótɛn kpáárɛn dí: Luda bi gupuramɛ, gusira kú
a kĩnaaro, bee fíti. 6 Tó o pì ó kú kãao kɔ̃ gbɛ̃nɔ ũ, akũ ó kú gusiran, ɛ́kɛn
ótɛn to, ótɛn zĩ kɛ yãpuraaro. 7 Tó ó kú gupuran, lákũ Luda kú gupuran
nà, gbasa ó kun kɔ̃ gbɛ̃nɔ ũ, a Nɛ́ Yesu aru dì ó durunna sĩnda pínki kɛ̃wá.
8 Tó o pì ó durunna vĩro, ótɛni ó zĩda kɛkɛmɛ, yãpura kúwáro. 9 Tó o ó
durunnanɔ ò Ludanɛ, à náani vĩ, àdi yã kɛ a zɛ́a, ani ó durunna pìnɔ kɛ̃wá,
ani yã bɛ̃nɛ pínki gowá. 10 Tó o pì ódi durunna kɛro, o Luda dìtɛ ɛ́kɛde ũmɛ,
a yã kú ó swɛ̃ɛ gũnlo.

2

1 Ma nɛ́ yenyĩdenɔ, matɛn yã bire oárɛ de àsun durunna kɛro yãimɛ. Ama
tó á gbɛ̃ke durunna kɛ̀, ó Zɛkũnwode vĩ De Luda kĩnaa, àkũmɛ taarisaride
Yesu Kirisi ũ. 2 Àkũmɛ ó durunnanɔ kútɛkɛbɔ ũ. Adi kɛ ó durunnanɔn
adoro, kũ andunia pínki gbɛ̃nɔ pɔ́oomɛ.
3 Tó ó yã kũ à dìtɛnɔ kũna, abirekũ mɔ̀wɛrɛ yãpura kũ ó a dɔ̃. 4 Tó gbɛ̃ pì
á a dɔ̃, akũ à a yã kũ à dìtɛnɔ kũnaro, ɛ́kɛdemɛ, yãpura kú a swɛ̃ɛ gũnlo.
5 Gbɛ̃ kũ à a yã kũna sɔ̃, Luda yenyĩ papana a gũn yãpura. Pɔ́ kũ ani tó ò
dɔ̃ kũ ó kú a gũnn dí: 6 Gbɛ̃ kũ à pì á kú a gũn, séde àgɔ̃ kun lákũ Kirisi kun
nà yã.

Yã dufu ditɛnaa

7 Ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, adi kɛ yã dufun matɛn oárɛro, yã zĩ kũ ò dìtɛárɛ
zaa káakumɛ. Yã zĩ pìimɛ yã kũ a mà ũ. 8 Bee kũ abireo yã kũ matɛn oárɛ
dufumɛ dɔ, òdi a yãpura e a kĩnaa kũ á kĩnaao, zaakũ gusira tɛn gɛ̃tɛ, akũ
gupura yãpura tɛn pu sà.
9 Gbɛ̃ kũ à pì a kú gupuran, akũ à zã a gbɛ̃dakegu, ade kú gusira gũmmɛ
ari tera. 10 Gbɛ̃ kũ à ye a gbɛ̃dakei kú gupuran, a yãke dì tó gbɛ̃ke furo.
11 Gbɛ̃ kũ à zã a gbɛ̃dakegu kú gusiran, à tɛ́ gusiran, à dɔ̃ gu kũ àtɛn gɛ́nlo,
kũ gusira a vɩ̃̀na kù yãi.
12 Ma nɛ́ yenyĩdenɔ, matɛni abirekũ oárɛ
kũ á durunnanɔ kɛ̃áwa a tɔ́ gãi yãimɛ.
13 Marenɔ, matɛni abirekũ oárɛ
kũ á gbɛ̃ kũ à kun zaa káaku dɔ̃ yãimɛ.
Kɛfɛnnanɔ, matɛni abirekũ oárɛ
kũ a zɩ̃̀i blè Setanwa yãimɛ.
Ma nɛ́ yenyĩdenɔ, ma òárɛ
kũ á De Luda dɔ̃ yãimɛ.
14 Marenɔ, ma òárɛ

kũ á gbɛ̃ kũ à kun zaa káaku dɔ̃ yãimɛ.
Kɛfɛnnanɔ, ma òárɛ
kũ á gbãna vĩ, Luda yã kú á swɛ̃ɛ gũn dɔ,
akũsɔ̃ a zɛ̃i blè Setanwa yãimɛ.

15 Àsungɔ̃ ye anduniairo, kesɔ̃ pɔ́ kũ ò kú a gũnnɔ. Tó gbɛ̃ ye anduniai,
à ye De Ludairo. 16 Zaakũ yã kũ à kú andunia gũn pínki, mɛ̀ pɔ́nidɛna kũ
wɛ́pio kũ aruzɛkɛ ĩadãnaao, adi bo De Luda kĩnaaro, à bò andunia kĩnaamɛ.
17 Andunia tɛn gɛ̃tɛ kũ a pɔ́nidɛnaao, ama ludapɔyenyĩnakɛri nigɔ̃ kun gɔrɔ
sĩnda pínkimɛ.

Kirisi ibɛrɛɛ
18 Ma nɛ́ yenyĩdenɔ, gɔrɔ kpɛden ó kun dí. Lákũ a mà kũ Kirisi ibɛrɛ tɛn
su nà, a ibɛrɛnɔ gĩnakɛ ò kɛ̀ dasi. Abirekũ mɔ̀wɛrɛ kũ ó kú gɔrɔ kpɛde gũn.
19 Gbɛ̃ pìnɔ bò ó kĩnaamɛ, ama ó gbɛ̃nɔnlo. Tó ó gbɛ̃nɔmɛ yã de ò kú kũoo.
Ò bò de ò dɔ̃ kũ ń gbɛ̃ke de ó gbɛ̃ ũro yãimɛ.
20 Ákɔ̃nɔ sɔ̃, Luda a Nini dìárɛ, akũ á yãpura dɔ̃ á pínki. 21 Ma abire òárɛ,
kũ á yãpura dɔ̃ yãimɛ, adi kɛ kũ á dɔ̃ro yãinlo. Á dɔ̃ kũ ɛ́kɛ ke dì bo yãpura
gũnlo. 22 Dín ɛ́kɛde ũu? Gbɛ̃ kũ à gì Yesu Arumasihukɛnaaimɛ. Gbɛ̃ bire
takan Kirisi ibɛrɛ ũ, à gì De Ludai kũ a Nɛ́omɛ. 23 Gbɛ̃ kũ à gì Luda Nɛ́i De
Luda vĩro. Gbɛ̃ kũ à zɛ̀ kũ Luda Nɛ́o mɛ́ à De Luda vĩ dɔ.
24 À tó yã kũ a mà zaa káaku gɔ̃ kú á swɛ̃ɛ gũn. Tó yã kũ a mà zaa káaku
pì kú á swɛ̃ɛ gũn, ákɔ̃nɔ sɔ̃, anigɔ̃ kú Luda Nɛ́ gũn kũ a Deo. 25 Pɔ́ kũ Kirisi
a lɛ́ sɛ̀wɛrɛn wɛ̃ndi kũ àdi lákaro ũ.
26 Ma yã bire òárɛ gbɛ̃ kũ òtɛni á sãtɛnɔ yã musu. 27 Ákɔ̃nɔ sɔ̃, Nini kũ a
lè Kirisia kú á gũn. Á bàka kú kũ gbɛ̃ke yã dadanaárɛoro, zaakũ a Nini tɛn
yã sĩnda pínki dadaárɛ, à yãpura vĩ, ɛ́kɛ kú a gũnlo. Lákũ àtɛn dadaárɛ nà,
àgɔ̃ kú Kirisi gũn lɛ.
28 Tera sà ma nɛ́ yenyĩdenɔ, àgɔ̃ kú a gũn, de gɔrɔ kũ à bò gupuraa, ó swɛ̃
gɔ̃ ditɛna, wé'i sún ó kũ a sugɔrɔ zĩro.
29 Zaakũ á dɔ̃ kũ Luda mana, àgɔ̃ dɔ̃ kũ yãmanakɛri sĩnda pínki bi a nɛ́mɛ.

3

Luda nɛ́nɔ
1 À gwa lákũ De Luda yewái à kɛ̀ zɔ̃kɔ̃ nà ari àdi ó sísi a nɛ́nɔ. Ó a ũ sɔ̃!
Andunia ó dɔ̃ro, kũ adi a dɔ̃ro yãi. 2 Ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, Luda nɛ́nɔn ó ũ
tera, lákũ ónigɔ̃ de nà dí bo gupuraa kɔ̀ro. Ó dɔ̃ kũ gɔrɔ kũ ani bo gupuraa,
ónigɔ̃ de lán a bà, zaakũ óni a e lákũ à de nà. 3 Gbɛ̃ kũ à wɛ́ dɔi lɛ dì a swɛ̃
pu, lákũ Kirisi swɛ̃ punaa nà.
4 Gbɛ̃ kũ à durunna kɛ̀ɛ bò doka kpɛmɛ, zaakũ durunnakɛna bi bona
doka kpɛmɛ. 5 Á dɔ̃ kũ Kirisi sù durunnakɛ̃mmana yãimɛ, durunna sɔ̃ à kú
a swɛ̃ɛ gũnlo. 6 Gbɛ̃ kũ à kú a gũn dìgɔ̃ kpɛ́ àgɔ̃ durunna kɛro. Durunnakɛri
ke dí a ero, adi a dɔ̃ro.
7 Ma nɛ́nɔ, àsun tó gbɛ̃ke á sãtɛro, yãmanakɛri mɛ́ à mana, lákũ Kirisi
mana nà. 8 Gbɛ̃ kũ àdi durunna kɛ bi Ibilisi pɔ́mɛ, zaakũ Ibilisi durunna
kɛ̀ zaa káakumɛ. Ibilisi yãnɔ kakatɛna yãimɛ Luda Nɛ́ sù. 9 Gbɛ̃ kũ Luda
a ì dìgɔ̃ kpɛ́ àgɔ̃ durunna kɛro, zaakũ Luda buri mɛ́ à kú a gũn. Ani fɔ̃ àgɔ̃
kpɛ́ gɔ̃ durunna kɛro, kũ Luda a ì yãi. 10 Lákũ ó Luda nɛ́nɔ dɔ̃kɔ̃nɛ kũ Ibilisi

nɛ́nɔon dí: Gbɛ̃ kũ àdi yã mana kɛro kesɔ̃ gbɛ̃ kũ à ye a gbɛ̃dakeiro bi Luda
nɛ́nlo.

Yekɔ̃inaa

11 Yã kũ a mà zaa káakun dí: Ògɔ̃ yekɔ̃i. 12 Àsungɔ̃ de lán Kainu bàro. À de
Setan pɔ́ ũmɛ, akũ à a dakũna dɛ̀. Bɔ́ yã mɛ́ à tò à a dɛ̀ɛ? Kũ a yãkɛna bɛ̃̀nɛ,
akũsɔ̃ a dakũna pɔ́ mana yãimɛ. 13 Ma gbɛ̃nɔ, tó andunia zɑ̃̀águ, àsun tó à
bo á sarɛro. 14 Ó dɔ̃ kũ o bo gan o gɛ̃ wɛ̃̀ndii gũn, kũ ó ye ó Yesude dakenɔi
yãi. Gbɛ̃ kũ à ye gbɛ̃iro bi gɛ̀ɛmɛ ari tera. 15 Gbɛ̃ kũ à zɑ̃̀ a gbɛ̃dakegu bi
gbɛ̃dɛriimɛ. Á dɔ̃ kũ gbɛ̃dɛri ke dìgɔ̃ wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro vĩ a gũnlo.

16 Yã kũ ó yenyĩ pì dɔ̃aan dí: Kirisi a zĩda kpà ó yãi. Ókɔ̃nɔ sɔ̃, séde ò ó zĩda
kpá ó Yesude dakenɔa. 17 Tó gbɛ̃ andunia pɔ́ vĩ, akũ à è a Yesude dake kú
pɔ́nidɛnaa gũn, tó adi a wɛ̃nda gwaro, Luda yenyĩ kú a swɛ̃̀ɛ gũn yá? 18 Ma
nɛ́ yenyĩdenɔ, òsungɔ̃ yekɔ̃i kũ lɛ́oro. Ògɔ̃ yekɔ̃i yãpura gũn kũ ó yãkɛnaao.
19 Abire mɔ̃wɛrɛ kũ yãpura gbɛ̃nɔn ó ũ, gbasa ó swɛ̃̀ le àgɔ̃ ditɛna Luda arɛ.
20 Tó ó laasun tɛni ó kù vĩ sɔ̃, ó dɔ̃ kũ Luda zɔ̃kɔ̃ de ó laasunla, à yã sĩnda
pínki dɔ̃.

21 Ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, tó ó laasun tɛni ó kù vĩro, ó swɛ̃̀ nigɔ̃ ditɛna Luda
arɛ, 22 kũ ó yã kũ à dìtɛnɔ kũna, akũ ótɛn yã kũ àdi kɛnɛ nna kɛ yãi, óni pɔ́
kũ o gbɛ̀kaa e. 23 Yã kũ à dìtɛwɛrɛn dí: Ò a Nɛ́ Yesu Kirisi náani kɛ, ógɔ̃ yekɔ̃i
lákũ à dìtɛwɛrɛ nà. 24 Gbɛ̃ kũ à yã kũ à dìtɛnɔ kũna kú a gũn, Luda pì kú
ade gũn se. Ó dɔ̃ kũ à kú ó gũn a Nini kũ à kpàwá yãi.

4

Nininɔ dɔ̃kɔ̃nɛnaa

1 Ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, àsun nini sĩnda pínki náani kɛro. À nininɔ tàasi ká à
gwa, tó ò bò Luda kĩnaamɛ, zaakũ annabi ɛ́kɛnɔ dasi kṹ andunia gũn. 2 Yã
kũ ani tó à Luda Nini dɔ̃n dí: Nini kũ à pì Yesu Kirisi sù bisãsiri ũ bò Luda
kĩnaamɛ. 3 Nini kũ àdi zɛ kũ Yesuo lɛro dí bo Luda kĩnaaro. Kirisi ibɛrɛ kũ
a mà àtɛn sun gwe. À kú andunia gũn kɔ̀.

4 Ma nɛ́ yenyĩdenɔ, Luda gbɛ̃nɔn á ũ, a zɛ̃̀i blè annabi ɛ́kɛ pìnɔa, zaakũ
gbɛ̃ kũ à kú á gũn zɔ̃kɔ̃ de gbɛ̃ kũ à kú andunia gũnla. 5 Andunia gbɛ̃nɔmɛ
ń ũ. Abire yãin òdi yã o andunia ágban, akũ andunia gbɛ̃nɔ dì ń yã ma.
6 Luda gbɛ̃nɔn ó ũ. Gbɛ̃ kũ à Luda dɔ̃ dì ó yã ma, gbɛ̃ kũ à de Luda pɔ́ ũro
dì ó yã maro. Àkũ mɛ́ à tò ó Nini yãpurade dɔ̃kɔ̃nɛ kũ nini ɛ́kɛo.

Ludamɛ yenyĩde ũ

7 Ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, ògɔ̃ yekɔ̃i, zaakũ yenyĩ dì bo Luda kĩnaamɛ. Gbɛ̃ kũ
à yenyĩ pì vĩ bi Luda nɛ́mɛ, à Luda dɔ̃. 8 Gbɛ̃ kũ à yenyĩ vĩro Luda dɔ̃ro,
zaakũ Ludamɛ yenyĩde ũ. 9 Lákũ Luda a yenyĩ mɔ̃wɛrɛ gupuraa nàn dí: À
a Nɛ́ mɛ̀n do légelege zɛ̃̀ andunia gũn, de ò wɛ̃̀ndi le kũ a gbãnao. 10 Yenyĩ
pìin dí: Adi kɛ ókɔ̃nɔ mɛ́ ó ye Ludairo, Luda mɛ́ à yewái, akũ à a Nɛ́ zɛ̃̀ ó
durunnanɔ kútɛkɛbɔ ũ. 11 Ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, lákũ Luda yewái lɛ nà, séde
ògɔ̃ yekɔ̃i. 12 Gbɛ̃ke dí wɛ́ kɛ pla kũ Ludao zikiro, ama tó ó yekɔ̃i, Luda kú
ó gũn, akũ a yenyĩ pì papana ó gũn.

13 Ó dɔ̃ kũ ó kú a gũn akũsɔ̃ à kú ó gũn, kũ à a Nini kpàwá yãi. 14 O è,
a sèedadenɔn ó ũ, kũ De Luda a Nɛ́ zɛ̃̀ andunia Surabari ũ. 15 Gbɛ̃ kũ à ò

gupuran kũ Yesu bi Luda Nɛ́mɛ, Luda kú a gũn, akũsɔ̃ à kú Luda gũn. 16 Ó
Luda yenawái dɔ̃, akũ ó a náani vĩ.
Ludamɛ yenyĩde ũ. Gbɛ̃ kũ àdigɔ̃ yenyĩ vĩ kú Luda gũn, akũ Luda
kú a gũn. 17 Pɔ́ kũ à tò yenyĩ pì papana ó gũnn dí: Ó swɛ̃̀ nigɔ̃ ditɛna
yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩmɛ. Zaakũ lákũ Kirisi de nà, ókɔ̃nɔ se, lɛn ó de lɛ andunia
dí gũn. 18 Yenyĩ pìi dìgɔ̃ vĩna vĩro. Yenyĩ swáswa dì pɛ́ vĩnaa, zaakũ vĩna bi
wɛ́tãmma yãmɛ. Vĩnade yenyĩ dìgɔ̃ swáswaro.
19 Ókɔ̃nɔ, ó yenyĩ vĩ, kũ Luda gĩnakɛ à yewái yãimɛ. 20 Tó gbɛ̃ pì á ye
Ludai, akũ à zà̃ a Yesude dakei, ɛ́kɛdemɛ. Zaakũ gbɛ̃ kũ à ye a Yesude
dake kũ à a èeiro, ani fɔ̃ àgɔ̃ ye Luda kũ adi a eroi yá? 21 Yã kũ à dìtɛwɛrɛn
dí: Gbɛ̃ kũ à ye Ludai, séde àgɔ̃ ye a Yesude dakei.

5

Luda Nɛ́ náanikɛnaa
1 Gbɛ̃ kũ àdi Yesu náani kɛ Arumasihu ũ, Luda mɛ́ à ade ì. Gbɛ̃ kũ à ye
dei ye a nɛ́imɛ se. 2 Tó ó ye Ludai, akũ ó yã kũ à dìtɛnɔ kũna, abire mɛ́ à
mɔ̀wɛrɛ kũ ó ye Luda nɛ́nɔi. 3 Zaakũ yena Ludai mɛ́ à de yã kũ à dìtɛnɔ
kũna ũ. Yã kũ à dìtɛ pìnɔ de aso ũ sɔ̃ro. 4 Zaakũ gbɛ̃ kũ Luda a ì dì zì̃ ble
anduniaamɛ. Ó ludanaanikɛna mɛ́ àdi tó ò zì̃ ble anduniaa. 5 Dí mɛ́ àdi zì̃
ble anduniaaa? Séde gbɛ̃ kũ à sì kũ Yesu bi Luda Nɛ́mɛ.

Yesu Kirisi sèedadenɔ
6 Yesu Kirisi pìin gbɛ̃ kũ à sù à da'itɛ kɛ̀ à a aru kɔ̀tɛ ũ. Adi kɛ da'itɛmɛ
adoro, à da'itɛ kɛ̀ à a aru kɔ̀tɛ se. Luda Ninin a sèedade ũ, zaakũ àkũmɛ
yãpurade ũ. 7 Sèedadenɔ kun mɛ̀n aakɔ̃mɛ. 8 Luda Nini kũ í pìio kũ aru
pìio. Pɔ́ mɛ̀n aakɔ̃ pìnɔ pínki dokɔ̃nɔmɛ. 9 Lákũ odì bisãsiri sèedakɛna sí nà,
Luda sèedakɛna de abirekũla, zaakũ Luda yã pìi ò a Nɛ́ yã musumɛ. 10 Gbɛ̃
kũ àdi Luda Nɛ́ náani kɛ sèedaa pì vĩ a swɛ̃̀ɛ gũn. Gbɛ̃ kũ adi Luda yã síro
Luda pìi dìtɛ ɛ́kɛde ũmɛ, zaakũ adi yã kũ Luda ò a Nɛ́ musu síro. 11 Yã kũ
à òon dí: Luda ó gba wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro, wɛ̃̀ndii pì sɔ̃ à kú a Nɛ́ kĩnaamɛ.
12 Gbɛ̃ kũ à Luda Nɛ́ vĩ wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro vĩ. Gbɛ̃ kũ à Nɛ́ pì vĩro wɛ̃̀ndii pì
vĩro.

Wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro
13 Matɛn yã birenɔ oárɛ, ákɔ̃nɔ kũ átɛn Luda Nɛ́ náani kɛnɔ, de àgɔ̃ dɔ̃ kũ
á wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro vĩ. 14 Pɔ́ kũ à tò ó swɛ̃̀ɛ dìgɔ̃ ditɛna Luda arɛn dí: Tó o
pɔ́ wɛ́ kɛ̀a lákũ à pɔ yei nà, àdi sí kũoo. 15 Lákũ ó dɔ̃ kũ àdi ó wɛ́kɛ ma nà, ó
dɔ̃ kũ pɔ́ kũ o wɛ́ kɛ̀aa pì o gĩnakɛ o lè kɔ̀.
16 Tó gbɛ̃ a Yesude dake è, àtɛn durunna kũ àdi ń kakatɛro kɛ, à wɛ́ kɛ
de Luda a gba wɛ̃̀ndii. Durunna kũ àdi ń kakatɛron má tɛ́a. Durunna kũ
àdi ń kakatɛ kun, adi kɛ abirekũn ma pì à wɛ́ kɛ a musuro. 17 Yãvãnikɛna
sĩnda pínki bi durunnamɛ, ama durunna kũ àdi ń kakatɛro kun.
18 Ó dɔ̃ kũ gbɛ̃ kũ Luda a ì dìgɔ̃ kpɛ́ àgɔ̃ durunna kɛro, zaakũ Luda Nɛ́ dì
a dãkpã, Setan dì fɔ̃ à ɔ naaro. 19 Ó dɔ̃ kũ Luda gbɛ̃nɔn ó ũ, bee kũ andunia
pínki kú Setan ɔĩmɛ. 20 Ó dɔ̃ kũ Luda Nɛ́ sù, akũ à ó wɛ́ kɛ̃̀, de ò le ò Yãpurade
dɔ̃. Ó kú Yãpurade pìi gũn kũ a Nɛ́ Yesu Kirisio. Àkũmɛ Luda yãpurade pì
ũ. Àkũmɛ wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro ũ.
21 Ma nɛ́ yenyĩdenɔ, à laakari kɛ tãnanɔi.

YUHANA TAKADA PLADE

Yãpura kũ yenyĩo

1-2 Makũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃, makũmɛ ma takada díkĩna kɛ̀̃ nɔgbɛ̃ kũ Luda sɛ̀ɛnɛ
kũ a nɛ́nɔ. Má yeái yãpura gũn, yãpura kũ à kú wá gũn, akũsɔ̃ anigɔ̃ kú
kũoo gɔrɔ sĩnda pínki yãi. Makũmɛ madoro, kũ gbɛ̃ kũ ò yãpura pì dɔ̃nɔmɛ
ń pínki. 3 De Luda kũ a Nɛ́ Yesu Kirisio gbɛ̃kɛ kɛárɛ kũ sùruuo, ò á tó kũ
aafiaao yãpura kũ yenyĩoo gũn.
4 Kũ ma è á nɛ́ kenɔ kú yãpura gũn lákũ De Luda dìtɛwɛrɛ nà, ma pɔ kɛ̀
nna manamana. 5 Tera sà nɔgbɛ̃, matɛni wɛ́ kɛmma. Adi kɛ dokayã dufun
matɛn onnɛro, yã kũ ó vĩ zaa káakumɛ. Ògɔ̃ yekɔ̃i. 6 Yenyĩn dí: Ògɔ̃ yã kũ
Luda dìtɛnɔ kũna. Yã kũ Luda dìtɛ pìin dí: Ògɔ̃ kú yenyĩ gũn lákũ a mà zaa
káaku nà.
7 Gbɛ̃kɛkɛrinɔ dàgula andunia gũn dasi, òdi pi Yesu Kirisi dí su bisãsiri
ũro. Gbɛ̃ bire takanɔ bi gbɛ̃kɛkɛrinɔmɛ, Kirisi ibɛrɛnɔmɛ. 8 À laakari kɛ,
àsun tó zĩ kũ a kɛ̀ kɛ pãro. À tó à á láada le papana. 9 Gbɛ̃ kũ à vĩ̀ Kirisi
yãdannɛnala Luda dɔ̃ro. Gbɛ̃ kũ à zɛ̀ kũ yã pìio De Luda vĩ kũ a Nɛ́o ń pínki.
10 Tó gbɛ̃ sù yã dadaárɛ, tó à yã bire kũnaro, àsun a síro. Àsun gbãnakɛ kpái
sero. 11 Zaakũ gbɛ̃ kũ à gbãnakɛ kpài bàka kú kũ a vãnikɛnanɔomɛ.

Lɛ́zammanaa

12 Má yã vĩ dasi mà oárɛ, ama má ye mà kɛ̃árɛ takada gũnlo. Má tãmaa
vĩ mà su wɛ́ kpátɛái, ò yã o kɔ̃o wɛ́dewɛ, de ò pɔnna le àgɔ̃ papana. 13 N
vĩ̀ni kũ Luda sɛ̀ nɛ́nɔ fɔ kpàáwa.

YUHANA TAKADA AAKƆDE

Luda zĩkɛrinɔ sinaa

1 Makũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃, makũmɛ ma takada díkĩna kɛ̃ ma gbɛ̃ yenyĩde Gayusinɛ.
Má yenyĩ yãpura gũn. 2 Ma gbɛ̃ yenyĩde, madìgɔ̃ adua kɛnnɛ, de ǹgɔ̃ aafia,
yã sĩnda pínki le à bo kũnwo nna, lákũ n kunna mana nà. 3 Kũ ó gbɛ̃nɔ sù,
ò òmɛnɛ lákũ ń yãpura kũna nà, ń kú a gũn, akũ ma pɔ kɛ̀ nna manamana.
4 Gɔrɔ kũ ma mà kũ ma nɛ́nɔn kú yãpura gũn pínki, pɔnna ke demɛnɛ
abirelaro.

5 Ma gbɛ̃ yenyĩde, ń náani vĩ zĩ kũ ndì kɛ ó gbɛ̃nɔnɛ gũn, atɛ̃nsa nibɔnɔ. 6 Ò
n yenyĩ yã ò sɔsi gbɛ̃nɔnɛ. Ǹ zàna kɛńnɛ, lákũ à mana ò kɛ Luda zĩ gũn nà.
7 Zaakũ ò dà zɛ́n kũ Kirisi tɔ́o, odi kpányĩ le Yesusaridenɔ kĩnaaro. 8 À kɔ̃ sìo
ògɔ̃ gbɛ̃ dí takanɔ yàri kɛ, de ògɔ̃ de ń zĩkɛri dakenɔ ũ yãpura baarukpanaa
gũn.

9 Ma takada ke kɛ̃ n sɔsi gbɛ̃nɔnɛ, ama Diotɛrɛfɛ denlawɛtɛri ye ó yãiro.
10 Abire yãi tó ma su, mani bo kũ yã kũ àdi kɛnɔ kũ yã vãni kũ àdi diwánɔ.
Yã pìi dì kánɛ pɔ́ke ũro, àdi ó gbɛ̃nɔ síro, bee se àdi gí gbɛ̃ kũ ò ye ò ń sínɔnɛ,
àdi sɔsi zɛ́ zɔ̃ńnɛ.

11 Ma gbɛ̃ yenyĩde, ǹsun yã bɛ̃nɛ dadaro, sé yã mana. Gbɛ̃ kũ àdi yã mana
kɛmɛ Luda pɔ́ ũ, gbɛ̃ kũ àdi yã vãni kɛ Luda dɔ̃ro. 12 Gbɛ̃ sĩnda pínki dì
Dɛmɛtɛriu tɔ́ nna sí. Bee yãpura a zĩdanda dì a sáabu kpá se. Ókɔ̃nɔ odì
a sáabu kpá dɔ, akũ ń dɔ̃ kũ ó sèedakɛna náani vĩ.

Lɛ́zammanaa

13 Má yã vĩ dasi mà onnɛ, ama má ye mà kɛ̃nnɛ takada gũnlo. 14 Má
tãmaa vĩ ò wɛ́ kɛ pla tera, ò yã o kɔ̃o wɛ́dewɛ.

15 Luda n tó kũ aafiaao. N gbɛ̃nnanɔ fɔ kpàmma. Ǹ fɔ kpá ó gbɛ̃nnanɔa
dodo.

TIRE
TE YUDU U YORUA

Yudu u sãawa Yesu Kirisin wɔnɔ turo. Yesugibu kpurowa u tire te yorua. Saa ye, gaba seewa ben suunu sɔɔ ba sɔ̃ɔsi weesuginu sɔ̃ɔsimɔ ni nu koo de ben Yesun yigbɛnu nu karana. Tɔn be ba sɔ̃ɔsi ni mɔ̀ mi, ba wãawa kom bɛrɛtɛkɛ sɔɔ. Adama Gusunɔ u koo bu kam koosia nge mɛ u yeruku tɔmbu gabu kua be ba ǹ nùn mɛm nɔɔwɛ. N weenɛwa Yesugibu bu ka tii yina. Domi ba Gusunɔn gari mɔ yi yi sãa gem sere ka baadommaɔ. Yiya n weenɛ ba n da dendi.

Tire ten kpunaa

1. Tɔbiribu, naasu 1-2.
2. Keu koosio weesugibu, naasu 3-16.
3. Yiirebu ka kirɔ, naasu 17-23.
4. Siara dãakibu, naasu 24-25.

Tɔbiribu

1 Nɛ Yudu, Yesu Kirisin yoo, nɛ wi na sãa Yakɔbun wɔnɔ, na bɛɛ tire teni
yoruammɛ, bɛɛ be Gusunɔ Baaba u soka. U bɛɛ kĩ, ma u bɛɛ kɔ̃su Yesu
Kirisin sɔ̃.
2 Gusunɔ u n bɛɛ wɔnwɔndu ka alafia ka kĩru sosiammɛ.

Keu koosio weesugibu
(I maa mɛɛrio Piɛɛ II, 2:1-17)

3 Nɛn kĩnasibu, na raa kĩ n bɛɛ tireru yorua, nɛ ka bɛɛn faaban garin sɔ̃,
adama wee tɛ̃ n kua tilasi n ka bɛɛ tire teni yorua n ka bɛɛ hania koosia
kpa i ka gari yi i naanɛ doke suna yi Gusunɔ u wigibu wɛ̃ nɔn teeru sere
ka baadommaɔ. 4 Domi tɔn kɔ̃sobu gaba dua gbɛnum bɛɛn suunu sɔɔ be
ba Gusunɔn durom gɔsikia, bu ka ben kom kɔ̃sum gafara wa, ma ba Yesu
Kirisi yina, wi u sãa bɛsɛn Yinni boko. Saa gasɔ gasɔn diya ba yorua ye n
koo bu deema siribun biru.
5 Baa mɛ i ye kpuro yɛ̃ sãa sãa, ka mɛ, na kĩ n bɛɛ yaayasia ma ye Yinni
Gusunɔ u Isirelin tɔmbu wɔra saa Egibitin tem di u kpa, yen biru u be ba ǹ
naanɛ doke kam koosia. 6 I maa wɔllun gɔradoba yaayo bèn ayera kun bu
turie, ma ba ben tiin wãa yeru gɛma ba deri. Gusunɔ u ka bu yɔni bɔkua,
u kpɛ̃ɛ yam wɔ̃kuru sɔɔ ba ka siribun tɔ̃ɔ bentembereru mara. 7 Mɛya maa
Sodomu ka Gomɔra, ka wuu si su su sikerenɛ, si kpuron tɔmbu ba maa
daa bɛrɛtɛkɛ kua, tɔn durɔbu ka tɔn durɔbu ba tii sankunamɔ. Ba wuu si
kpeerasia ka dɔ̃ɔ wi u ku ra gbi, ma n kua yĩreru tɔmbun sɔ̃.
8 Ka mɛ, tɔn kɔ̃so be maa, ben bwisikunu sɔɔ ba ka toranu tii disi dokemɔ,
ba ǹ wirugibu wiru kpĩiyammɛ ma ba wɔllun yiikogibu wɔmmɔ. 9 Adama
Misɛli, wi u sãa Gusunɔn gɔradoban wirugii, u ǹ kãka u Setam taarɛ wɛ̃
ka wɔmburu dɔma te ba sanna ba Mɔwisin goru sikirinɛ, adama u Setam
sɔ̃ɔwawa u nɛɛ, “Yinni Gusunɔwa u koo nun gerusi.” 10 Adama tɔn kɔ̃so be,
ye ya kun bu yeeri yeya ba wɔmmɔ, ye ba maa mɔ̀ ka marumaruru nge yɛɛ
yeya ya bu kam koosiamɔ. 11 Nɔni swãarugiba ba sãa. Domi ba Kaɛnin yira
swĩi, ba tii sure toraru sɔɔ bu ka are wan sɔ̃ nge mɛ Balamu u kua, ma ba
Gusunɔ seesi nge mɛ Kore u kua, ma ba tii kam koosia. 12 Tɔn be, ba sãawa
sankara kowobu bɛɛn tɔ̃ɔ baka ni i ra ko kĩrun sɔ̃ sɔɔ, ba ka bɛɛ dimɔ, ka
sekuru sariru, ba ben tii nɔɔrimɔ tɔna. Ba sãawa nge guru winu ni woo ga
bɔrikiamɔ, ni nu ku ra ka gura nɛ. Ba sãa nge dãa ni nu dɛrura nu ǹ binu

mɔ, ni bɑ wukɑ kɑ gbiniɔ, ni nu gu mɑm mɑm. 13 Bɑ sɑ̃ɑwɑ nge nim wɔ̃kun
nim kure ni nu kukumɔ. Nge mɛ nu nin yɑkeru kɔ̃ɔmɔ mɛyɑ bɑ mɑɑ ben
sekuru sɑri kom sɔ̃ɔsimɔ. Bɑ sɑ̃ɑwɑ nge wɔllun kperi yi yi yin swɑɑ bie,
Gusunɔ u bu yɑm wɔ̃ku te tɑ kpɑ̃ yiiye tè sɔɔ bɑ koo du kɑ bɑɑdommɑ.
14 Enɔku mɑɑ, wi u sɑ̃ɑ Adɑmun sikɑdobun tɔ̃kɑ nɔɔbɑ yiruse u Gusunɔn
gɑri gerua ben sɔ̃ u nɛɛ, wee, Yinni u sisi kɑ win gɔrɑdo dɛɛro dɑbi dɑbiru
15 u kɑ bɑɑwure kpuro siri kpɑ u kɑ Gusunɔn bɛɛrɛ yɛ̃ru sɑrirugibu kpuro
tɑɑrɛ wɛ̃ ben kom kɔ̃sum kpuron sɔ̃ mɛ bɑ kuɑ Gusunɔn gɛndun sɔ̃, kɑ mɑɑ
gɑri kɔ̃sin sɔ̃ yi torobu be bɑ ǹ Gusunɔn bɛɛrɛ yɛ̃ bɑ nùn gerusi. 16 Tɔn be,
bɑ rɑ n wure, gɑ̃ɑnu sɑri ni nu rɑ bu wɛ̃re, ben binɛ bu kpɑre. Bɑ rɑ woo
kɑnɑ gɑri gere, bɑ mɑɑ tɔmbu gɑri dori sɔ̃ɔmɔ bu kɑ yɛ̃robun gɑ̃ɑnu wɑ.

Yiirebu kɑ kirɔ

17 Adɑmɑ bɛɛ nɛn kĩnɑsibu, n weenɛ i gɑri yi yɑɑyɑ yi bɛsɛn Yinni Yesu
Kirisin gɔrobɑ rɑɑ geruɑ. 18 Domi bɑ bɛɛ sɔ̃ɔwɑ mɑ sɑnɑm dɑ̃ɑkim sɔɔ tɔn
yɑɑko kowobɑ koo nɑ be Gusunɔn bɛɛrɛ yɛ̃ɛ sɑrirɑ koo de ben binɛ yɑ n
bu kpɑre. 19 Beyɑ bɑ kɑ kɑrɑnɑɑ nɑɑmɔ, bɑ ben tiin bwisikunu mɔ̀, bɑ ǹ
Hunde Dɛɛro mɔ. 20 Adɑmɑ bɛɛ nɛn kĩnɑsibu, i tii tɑ̃sisio bɛɛn nɑɑnɛ doke
dɛɛrɑbu sɔɔ i n kɑnɑru mɔ̀ kɑ Hunde Dɛɛron dɑm. 21 I tii nɛnuɔ Gusunɔn
kĩru sɔɔ, i n kɑ bɛsɛn Yinni Yesu Kirisin wɔnwɔndu mɑrɑ te tɑ koo kɑ bɛɛ
wɑ̃ɑru te tɑ ku rɑ kpe nɑɑwɑ.
22 I ben wɔnwɔndu wɑɑwo be bɑ gɔ̃rusu yiru yiru mɔ̀. 23 I n gɑbu
gɑwɑmɔ dɔ̃ɔ sɔɔn di i n bu fɑɑbɑ mɔ̀. I mɑɑ gɑbun wɔnwɔndu wɑɑwo tɑ
n kɑ bɛrum mɛnnɛ, ɑdɑmɑ i n ben torɑnu tusɑ sere kɑ ben yɑbenɔ ni ben
dɑɑ yɑ disinu tɛɛni.

Siɑrɑ dɑ̃ɑkibu

24-25 Gusunɔ turo sɑ̃ɑ bɛsɛn Fɑɑbɑ kowo wi u koo kpĩ u bɛɛ kɔ̃su i ku kɑ
wɔrumɑ, kpɑ u bɛɛ terɑsiɑ win yiiko sɔɔ tɑɑrɛ sɑriru sɔɔ kɑ nuku dobu.
Wiyɑ u yiiko kɑ kpɑ̃ɑru kɑ dɑm kɑ girimɑ mɔ sɑɑ bɛsɛn Yinni Yesu Kirisin
min di, yee yellun di, kɑ tɛ̃, sere kɑ bɑɑdommɑɔ. Ami.

ZIA YÃ BIRINA YUHANANƐ

Kirisi ena wɛ́gupu gũn 1:1-1:20
Takadakɛ̃na sɔsi mɛ̀n supplanɔ gbɛ̃nɔnɛ 2:1-3:22
Takada kokona kũ a kãni'ɔ mɛ̀n supplanɔ gogonaao 4:1-8:1
Kãkãki mɛ̀n supplanɔ pɛnaa 8:2-11:19
Kwã kũ nɔ̀bɔ pãsĩ mɛ̀n planɔ 12:1-14:20
Luda pɔfɛ̃ kɛrɛ mɛ̀n supplanɔ atɛ̃na anduniaa 15:1-19:5
Kirisi suna à kí ble zĩtɛ 19:6-20:15
Musu dufu kũ zĩtɛ dufuo 21:1-22:21

Takada díkĩna boki
1 Luda yã kũ àtɛn su kɛ mɔ̀ Yesu Kirisinɛ de à biri a zɔ̀blerinɔnɛ, akũ à a
malaikaa zɪ̃̀ makũ Yuhana a zɔ̀bleriia, à tò ma yã pìi dɔ̃̀. 2 Luda yã kũ Yesu
Kirisi de a sèedade ũn ma è, akũ matɛn o. 3 Arubarikadenɔn gbɛ̃ kũ à zia
yã díkĩna kyó kɛ̀ ũ kũ gbɛ̃ kũ ò a yã mà ò kũnanɔ, zaakũ a gɔrɔ kà kãni.
4 Makũ Yuhana makũ mɛ́ ma takada díkĩna kɛ̃̀ sɔsi mɛ̀n suppla kũ ò kú
Asia bùsuu gũnnɔnɛ. Luda kũ à kun yã, à kun tera, akũsɔ̃ àtɛn su kũ a Nini
mɛ̀n suppla kũ ò kú a gbà arɛnɔ 5 kũ Yesu Kirisi kũ à de sèedade yãpura
ũo ò gbɛ̃kɛ kɛárɛ, ò á gba aafia. Yesu pìimɛ gàavu káaku ũ, àkũmɛ andunia
kínanɔ gbãnade ũ. À yewái, à ó bo ó durunnanɔn kũ a aru gbãnao, 6 à ó ká
kpatan Luda a de gbàgbarinɔ ũ. Àkũ mɛ́ à gakuri kũ gbãnao vĩ gɔrɔ sĩnda
pínki! Aami. 7 Ǹ gwa, àtɛn su ludambɛ lukun. Gbɛ̃ sĩnda pínki ni a e, bee
gbɛ̃ kũ ò a zɔ̃̀nɔ, andunia buri sĩnda pínki ni wɛ̃nda ɔ́ɔ dɔ a yã musu. Lɛmɛ!
Aami.
8 Dikiri Luda pì: Makũmɛ Alafa kũ Omɛgao ũ, Gbãnasĩndapinkide kũ má
kun yã, ma kun tera, akũsɔ̃ matɛn su.

Yesu Kirisi bo à suna Yuhanaa
9 Makũ Yuhana á gbɛ̃ do kunna Yesu gũn kɔ̃ gbɛ̃nɔn ó ũ wari gũn,
kíblenaa gũn, mɛnakɛ gũn. Ma kú ísira luan kũ òdi pi Patamɔ Luda yã
kũ Yesu de a sèedade ũ yãi. 10 Dikiri gɔrɔ zĩ Luda Nini sùma, akũ ma
kòto gbãna mà ma kpɛ lán kãkãki'ũ bà 11 à pì: Ǹ pɔ́ kũ n è kɛ̃ takada
gũn, ń kpãzã sɔsi mɛ̀n suppla kũ ò kú wɛ̃tɛ dínɔ gũnnɔnɛ: Ɛfesu, Simiina,
Pɛɛgamumu, Tiatira, Saadi, Filadɛlɛfia kũ Laodiseao.
12 Akũ ma litɛ, de mà gbɛ̃ kũ àtɛn yã o kũmaoo pì e. Kũ ma litɛ lɛ, ma
wura fitiladibɔɔ è mɛ̀n suppla. 13 Ma gbɛ̃ke è fitiladibɔɔ pìnɔ tɛ́ lán bisãsiri
nɛ́ bà. À utagyaba dana, àtɛn gátɛ a gbá lɛ́a, à wura asa dɔ a gbãn. 14 A
mìkã de púu táitai lán sãkã ke buu bà, a wɛ́ de lán tɛ́nɛnɛ bà. 15 A gbá tɛn tɛ́
kɛ lán mɔ̀gotɛ̃ kũ òtɛn baasa tɛ́vura gũn bà. A kòto de lán ísɔ̃kɛna kĩni bà.
16 À susunɛnɔ kũna a ɔplan mɛ̀n suppla, fɛ̃nɛda lɛ́nna kpa plapla tɛn bo a
lɛ́n. A ãn tɛn tɛ́ kɛ lán ifãntɛ̃ gbãna bà.
17 Kũ ma a è, ma lɛtɛ a gbá sarɛ, ma gɔ̃ sɑ̃̀ii. Akũ à a ɔpla nàma à pì: Ǹsun
tó vĩna n kũro. Makũmɛ Arɛde kũ Kpɛdeo ũ, 18 gbɛ̃ kũ àdigɔ̃ kun ũ. Ma ga,
akũ má kun, akũsɔ̃ manigɔ̃ kun ari gɔrɔ sĩnda pínki. Má ga kũ gyãwãnwo
mɔ̀nɛnɔ kũna. 19 Ǹ pɔ́ kũ n è kɛ̃, pɔ́ kũ ò kunnɔ kũ pɔ́ kũ oni su a kpɛnɔ pínki.
20 Susunɛ mɛ̀n suppla kũ n è ma ɔplan pìnɔ kũ wura fitiladibɔ mɛ̀n suppla
pìnɔ asirin dí: Susunɛ mɛ̀n suppla pìnɔ bi sɔsi mɛ̀n suppla pìnɔ zɪ̃̀rinɔmɛ,
fitiladibɔ mɛ̀n suppla pìnɔ bi sɔsi mɛ̀n suppla pìnɔmɛ.

2

Ɛfesudenɔ yã

1 Ǹ kɛ̃ Ɛfesu sɔsi zɪ̀riinɛ: Makũ kũ má susunɛ mɛ̀n supplanɔ kũna ma
ɔplan, matɛn kure wura fitiladibɔ mɛ̀n supplanɔ tɛ́, makũ mɛ́ ma yã díkĩna
ò. 2 Má n yãkɛnanɔ dɔ̃ kũ zĩ kũ ntɛn kɛo kũ n mɛnakɛnaao. Ndì we ǹ gbɛ̃
bɛ̃̀nɛnɔ ditɛro. Gbɛ̃ kũ òdi ń zĩda ditɛ Luda zɪ̀rinɔ ũ, akũsɔ̃ ò de a ũro, n ń
lɛ́ n gwà n è ɛ́kɛdenɔmɛ ń ũ. 3 N mɛna fɔ̃̀, n wari kɛ̀ ma tɔ́ yãi, ńdi kpasaro.
4 Ama má yã vĩ kũnwo. Yenyĩ kũ ń vĩmɛnɛ káaku bùsa. 5 Ǹ tó n kunna zĩ
zaa gɔrɔ kũ ńdi busaro yã dɔngu. Ǹ nɛ̀sɛ litɛ, ǹgɔ̃ yã kũ ndì kɛ yãnɔ kɛ. Tó
ńdi kɛ lɛro, mani sunyĩ, mà n fitiladibɔ go. 6 Bee kũ abireo ń yã díkĩna vĩ, ń
zã Nikolaitãnɔ yãkɛnanɔn lákũ ma zã̀ńgu nà. 7 Gbɛ̃ kũ à sã vĩ, à yã kũ Luda
Nini tɛn o sɔsi gbɛ̃nɔnɛ ma: Mani gbɛ̃ kũ à zɪ̀i blè gba zɛ́ à lí wɛ̃̀ndide kũ à
kú Luda aruzennaa gũn nɛ́ ble.

Simiinadenɔ yã

8 Ǹ kɛ̃ Simiina sɔsi zɪ̀riinɛ: Makũ kũ má de Arɛde kũ Kpɛdeo ũ, ma ga ma
ɛra ma vu, makũ mɛ́ ma yã díkĩna ò. 9 Má wɛ́tãmma kũ òtɛn mɔnnɛ dɔ̃ kũ
n takasikɛnaao. Bee kũ abireo aruzɛkɛdemɛ n ũ. Gbɛ̃ kũ òdi pi Yudanɔmɛ
ń ũ akũsɔ̃ ò de a ũronɔ, kũ ń aduakɛkpɛ de Setan pɔ́ ũ, má dɔ̃ lákũ òdi yã
dimma nà. 10 Ǹsun vĩna kɛ wari kũ ĩni kɛnɛro. Ǹ ma, Ibilisi ni á gbɛ̃kenɔ ká
kpɛ́siran de à á yɔ̃ à gwa, ani wɛ́ tãáwa ari gɔrɔ kuri. Ǹgɔ̃ náani vĩ ari ǹgɔ̃ gɛ́
gao, mani aruzenna kɛnnɛ yàri ũ. 11 Gbɛ̃ kũ à sã vĩ, à yã kũ Luda Nini tɛn
o sɔsi gbɛ̃nɔnɛ ma: Ga plade ni wari dɔ gbɛ̃ kũ à zɪ̀i blèearo.

Pɛɛgamumudenɔ yã

12 Ǹ kɛ̃ Pɛɛgamumu sɔsi zɪ̀riinɛ: Makũ kũ má fɛ̃nɛda lɛ́nna kpa plapla
kũna, makũ mɛ́ ma yã díkĩna ò. 13 Má n kúki dɔ̃, gu kũ Setan gbà kummɛ.
Ń ma yã kũna, ńdi ledi kpámairo, bee gɔrɔ kũ ò ma sèeda yãpurade Antipa
dɛ̀ n wɛ̃tɛn, gu kũ Setan kunn pìi. 14 Ama má yã vĩ kũnwo fíti. Ń gbɛ̃nɔ vĩ
gwe kũ ò Balamu yã kũna. Balaamu pì mɛ́ à dà Balakinɛ à Isarailanɔ gàtɛ à
ń dá tãna pɔ́blen kũ pãpãkɛnaao. 15 Lɛmɛ dɔ ń gbɛ̃nɔ vĩ gwe, ò Nikolaitãnɔ
yã kũna. 16 Abire yãi ǹ nɛ̀sɛ litɛ. Tó ńdi kɛ lɛro, mani sunyĩ tera mà zɪ̀ ká
kũńwo kũ fɛ̃nɛda kũ à kú ma lɛ́nwo. 17 Gbɛ̃ kũ à sã vĩ, à yã kũ Luda Nini
tɛn o sɔsi gbɛ̃nɔnɛ ma. Mani gbɛ̃ kũ à zɪ̀i blè gba mana kũ à utɛnaa, mani
a gba gbɛ̀ pura kũ ò tɔ́ dufu kɛ̃a dɔ. Gbɛ̃ke tɔ́ pì dɔ̃ro, séde gbɛ̃ kũ ma kpàaa
pìi.

Tiatiradenɔ yã

18 Ǹ kɛ̃ Tiatira sɔsi zɪ̀riinɛ: Makũ Luda Nɛ́ kũ ma wɛ́ de lán tɛ́nɛnɛ bà
akũsɔ̃ ma gbá de lán mɔ̀gotɛ̃ bà, makũ mɛ́ ma yã díkĩna ò. 19 Má n yãkɛnanɔ
dɔ̃, n yenyĩ, n ludanaanikɛnaa, n zĩkɛna kũ n mɛnakɛnaao. Má dɔ̃ dɔ kũ
yã kũ ntɛn kɛ kpɛkpɛ mana de a káakupɔla. 20 Ama má yã vĩ kũnwo. N
nɔgbɛ̃ Yɛzɛbɛli kũ à a zĩda dìtɛ annabi ũ gbà zɛ́. Àtɛni ma zɔ̀blerinɔ sãtɛ,
àtɛn dańnɛ ò pãpã kɛ ò tãna pɔ́ ble. 21 Ma a gbà zɛ́ à nɛ̀sɛ litɛ, ama à ye à
a nɛ̀sɛ litɛ à pãpãkɛna tóro. 22 Ǹ ma, mani a wútɛ gyãn, mani tó gbɛ̃ kũ ò
pãpã kɛ̀ kãaonɔ wari zɔ̃kɔ̃ kɛ, tó odi nɛ̀sɛ litɛ ò a yã tòro. 23 Mani a ìbanɔ dɛdɛ
kũ gagagyão, sɔsi gbɛ̃ sĩnda pínki ni dɔ̃ kũ makũ mɛ́ madì gbɛ̃nɔ laasun kũ
ń swɛ̃̀ɛo gwa, mani fĩna bo á baadinɛ a yãkɛnaaa. 24 Á Tiatira gbɛ̃ kpara
kũ á yã pì kũnaro, akũsɔ̃ á yã kũ òdi pi Setan asiri zɔ̃kɔ̃ dɔ̃ronɔ, mani aso

pãnde diárɛro. 25 À ɔ didi yã kũ á kũnaa ari màgɔ̃ gɛ́ su. 26 Gbɛ̃ kũ à zɪ̀i blè,
akũsɔ̃ à yã kũ má yeinɔ kũna ari a lɛ́a, mani a gba zɛ́ à gbãna ble burinɔa.
27 Ani kí bleḿma kũ mɔ̀ gòoo à ń wíwi lákũ òdi ɛ̃ oro wíwi nà, lán ma De ma
gba zɛ́ nà. 28 Mani a gba gudɔna susunɛ dɔ. 29 Gbɛ̃ kũ à sã vĩ, à yã kũ Luda
Nini tɛn o sɔsi gbɛ̃nɔnɛ ma.

3

Saadidenɔ yã

1 Ǹ kɛ̃ Saadi sɔsi zɪ̀riinɛ: Makũ kũ má Luda Nini mɛ̀n supplanɔ kũna kũ
susunɛ mɛ̀n supplanɔ, makũ mɛ́ ma yã díkĩna ò. Má n yãkɛnanɔ dɔ̃. Kunna
bɛ̃nɛ tɔ́ mɛ́ à dɔmma, ama gɛ̀ɛmɛ n ũ. 2 Ǹ vu, ǹ gbɛ̃ kũ ò gɔ̃̀nnɛnɔ lɛ́ kũ flàao
ari ògɔ̃ gɛ́ ga, zaakũ ma è n yãke papana ma Ludanɛro. 3 Abire yã mɛ́ à
tò yã kũ n mà akũ n sì, ǹ tó àgɔ̃ dɔngu, ǹgɔ̃ kũna, ǹ nɛ̀sɛ litɛ. Tó ńdi vuro,
mani sunyĩ lán kpãni bà, ĩnigɔ̃ gɔrɔ zaka kũ mani su dɔ̃ro. 4 Bee kũ abireo
ń gbɛ̃nɔ vĩ Saadi gwe fíti kũ odi ń pɔ́kasanɔ gbãsĩ kpáro. Óni kure lɛɛlɛ kũ
pɔ́ purao dana, zaakũ ò kà a lɛ́i. 5 Lɛn gbɛ̃ kũ à zɪ̀i blè nigɔ̃ pɔ́kasa pura
dana lɛ. Mani a tɔ́ dɛdɛ wɛ̃̀ndi takadan zikiro. Mani zɛ kãao ma De kũ a
malaikanɔ arɛ. 6 Gbɛ̃ kũ à sã vĩ, à yã kũ Luda Nini tɛn o sɔsi gbɛ̃nɔnɛ ma.

Filadɛlɛfiadenɔ yã

7 Ǹ kɛ̃ Filadɛlɛfia sɔsi zɪ̀riinɛ: Makũ kũ má kú madona yãpurade ũ, má
Dauda mɔ̀nɛ kũna, madì zɛ́ wɛ̃ gbɛ̃ke dì fɔ̃ à a tataro, madì zɛ́ tata gbɛ̃ke
dì fɔ̃ à a wɛ̃ro, makũ mɛ́ ma yã díkĩna ò. 8 Má n yãkɛnanɔ dɔ̃. Ǹ ma, ma zɛ́
wɛ̃̀nnɛ n arɛ, gbɛ̃ke ni fɔ̃ à a tataro. Bee kũ n gbãna fíti, ń ma yã kũna, ńdi
ledi kpámairo. 9 Setan aduakɛkpɛ gbɛ̃ kũ òdi ń zĩda ditɛ Yudanɔ ũ, akũsɔ̃ ò
de a ũronɔ, mani tó ɛ́kɛde pìnɔ su ò kútɛnnɛ, oni dɔ̃ kũ má yenyĩ. 10 Zaakũ
ń yã kũ ma dìtɛnnɛ kũna n fɔ̃ n mɛna, mani n sí wari kũ àtɛni su andunia
pínki gũnwa, de à gbɛ̃ kũ ò kú zĩtɛnɔ yɔ̃ à ń gwa. 11 Mani su tera. Ǹgɔ̃ pɔ́
kũ ń vĩ kũna gbãna, de gbɛ̃ke sún n láada símmaro yãi. 12 Mani gbɛ̃ kũ à zɪ̀i
blè kɛ ma Luda kpɛ́ gbɛ̀gba ũ. Ani bo zikiro. Mani ma Luda tɔ́ kɛ̃a kũ ma
Luda wɛ̃tɛ Yurusalɛmu dufu kũ ani kipa bona a kĩnaa zaa musu tɔ́o kũ ma
tɔ́ dufuo. 13 Gbɛ̃ kũ à sã vĩ, à yã kũ Luda Nini tɛn o sɔsi gbɛ̃nɔnɛ ma.

Laodiseadenɔ yã

14 Ǹ kɛ̃ Laodisea sɔsi zɪ̀riinɛ: Makũ Aami, sèeda náanide yãpura kũ má
de pɔ́ kũ Luda kɛ̀nɔ mìde ũ, makũ mɛ́ ma yã díkĩna ò. 15 Má n yãkɛnanɔ
dɔ̃. Ń yĩdaro, akũsɔ̃ ń wãnaro. Má ye ǹgɔ̃ yĩda kesɔ̃ wãna. 16 Lákũ ń lɔ́gɔlɔgɔ
nà, ń wãnaro akũsɔ̃ ń yĩdaro, mani n pisimɛ. 17 Ndì pi ɔgɔde aruzɛkɛde kũ
ń pɔ́ke ni vĩromɛ n ũ. Ń dɔ̃ kũ gbɛ̃ pã pótompo barakɛri wɛ̃ndade takaside
vɪ̀naamɛ n ũro. 18 Matɛn lɛ́ damma, ǹ wura baasana lú ma kĩnaa, de ǹ kɛ
ɔgɔde ũ. Ǹ pɔ́kasa pura lú ǹ da, de ǹ n pótompokɛ utɛ ǹ bo wé'in. Ǹ wɛ́
ɛzɛ lú ǹ ká n wɛ́n, de ǹ gu e. 19 Madì kpãkɛ̃ gbɛ̃ kũ má yeńyĩnɔi mà ń toto.
Abire yã mɛ́ à tò, ǹ wɛ́ tã ǹ nɛ̀sɛ litɛ. 20 Ǹ gwa, má zɛna kpɛ́lɛlɛa, matɛn gbà
lɛ́. Tó gbɛ̃ ma kòtoo mà, akũ à zɛ́ wɛ̃̀mɛnɛ, mani gɛ̃ mà pɔ́ ble kãao, ani ble
kũmao. 21 Mani gbɛ̃ kũ à zɪ̀i blè gba zɛ́ à vutɛ kũmao ma gbàaa, lákũ makũ
ma zɪ̀i blè ma vutɛ kũ ma Deo a gbàaa nà. 22 Gbɛ̃ kũ à sã vĩ, à yã kũ Luda
Nini tɛn o sɔsi gbɛ̃nɔnɛ ma.

4

Donyĩkɛna Ludanɛ zaa musu

1 Abire gbɛra ma zɛ́ è wɛ̃na ludambɛ. Akũ ma kòto kũ ma mà káaku lán
kãkãki'ũ bàa mà dɔ à pì: Ǹ mɔ́ la, mani yã kũ ani su abire gbɛra mɔnnɛ.
2 Gwe gɔ̃̀nɔ Luda Nini dìma, akũ ma gbàa è ludambɛ gwe, gbɛ̃ke vutɛa.
3 Gbɛ̃ kũ à vutɛnaa pì tɛn tɛ́ kɛ lán gbɛ̀ bɛ̀ɛrɛde kũ òdi pi diamɔɔ bà kesɔ̃
kaanɛlia. Ludambɛfɛ̃nɛda lika bára pìi, a í de lán lá'i taka bà lán ɛmɛradi
bà. 4 Gbà mɛ̀n baro awɛɛsiikɔ̃nɔn likai, gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ gbɛ̃nɔn baro awɛɛsiikɔ̃nɔn
vutɛvutɛna bára pìnɔa. Ò pɔ́ pura dadana, ò wura fùra kúkuna. 5 Legũ tɛn
pí, àtɛni bo bára pì kĩnaa, àtɛni pũtã, àtɛni pata. fitila nana gbàa pì arɛ mɛ̀n
suppla, mɔ́kɔ̃nɔmɛ Luda Nini mɛ̀n supplanɔ ũ. 6 Dígi kú gbàa pì arɛ lán ísira
bà. A í kɛ̀ gárangaran lán gbɛ̀digi bà.

Gbàa pìnɔ daguran pɔ́ bɛ̃nɛ mɛ̀n siikɔ̃nɔn lika gbàa pìi. Wɛ́ dɔdɔḿma kpɛ
kũ arɛo. 7 Pɔ́ bɛ̃nɛ pìnɔ káakupɔ de lán músu bà, a plade de lán zùsaa bà, a
aakɔ̃de ãn de lán bisãsiri ãnn bà, a siikɔ̃de de lán vãu kũ àtɛn vura bà. 8 Pɔ́
bɛ̃nɛ mɛ̀n siikɔ̃ pìnɔ baadi dɛ̀mbɛrɛ vĩ mɛ̀n suddodo. Wɛ́ dɔdɔ ń dɛ̀mbɛrɛ
pìnɔa, a gũn kũ kpɛo. Fãnantɛ̃ kũ gwãanio òdigɔ̃ o lakanaa sari:

Kúadona, kúadona, kúadona,
Dikiri Luda Gbãnasĩndapinkide.

Ń kun yã, ń kun kũ a terao, akũsɔ̃ ntɛn su.
9 Gɔrɔ kũ pɔ́ bɛ̃nɛ mɛ̀n siikɔ̃ pìnɔ gbɛ̃ kũ à vutɛna gbàaa, akũsɔ̃ àdigɔ̃ kun
gɔrɔ sĩnda pínki pì tɔ́ kpà, ò bɛ̀ɛrɛɛ lìnɛ, ò a sáabu kpà, 10 gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ gbɛ̃nɔn
baro awɛɛsiikɔ̃ pìnɔ dì wútɛwutɛ a arɛ ò donyĩ kɛnɛ, òdi ń fùra gogo ò kátɛ
gbàa pì arɛ ò pi:

11 Dikiri ó Luda, n ka ò n tɔ́ kpá,
ò bɛ̀ɛrɛ kũ gbãnao linnɛ,
zaakũ n pɔ́ sĩnda pínki kɛ̀,
ń kɛna kũ ń kunnaao bi n pɔyenyĩnaamɛ.

5

Sãnɛ Bɔ̀rɔ kũ takada kokonaao

1 Akũ ma takada kokonaa è na gbɛ̃ kũ à vutɛna gbàaa pì ɔplan, ò yã kɛ̃̀a
arɛ kũ kpɛo pínki, ò a lɛ́ kũ̀kũ kũ kãni'ɔ lɛu supplao. 2 Akũ ma malaika
gbãnade è, àtɛn kpàkpa kɛ kũ kòto gbãnao à pì: Dí mɛ́ à kà à kãni'ɔ dínɔ
gogo à takada dí poroo? 3 Ama gbɛ̃ke kú ludambɛ ke zĩtɛ ke zĩtɛ gbáru kũ
ani fɔ̃ à takada pìi poro à gwaro. 4 Ma ɔ́ɔ dɔ̀ manamana, zaakũ odi gbɛ̃ke
e kũ à kà à takada pìi poro à gwaro. 5 Akũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìnɔ doke pìmɛnɛ:
Ǹsun ɔ́ɔ dɔro. Ǹ gwa, Yuda buri Músu kũ à de Dauda kpata kũ à bɔ̀tɔɔ pà
Kína ũ zɛ̃̀i blè. Àkũ mɛ́ ani fɔ̃ à kãni'ɔ mɛ̀n suppla pìnɔ gogo à takada pìi
poro. 6 Akũ ma Sãnɛ Bɔ̀rɔɔ è zɛna gbàa pìia pɔ́ bɛ̃nɛ mɛ̀n siikɔ̃ pìnɔ kũ gbɛ̃
zɔ̃kɔ̃ɔ pìnɔ tɛ́. À de lákũ ò a kùtu kpàa bà. A bɛ̃nɛ vĩ mɛ̀n suppla kũ wɛ́o mɛ̀n
suppla. Luda Nini mɛ̀n suppla kũ à ń zĩ andunia gu sĩnda pínkianɔon gwe.
7 À gɛ̀ɛ à takada pìi sì gbɛ̃ kũ à vutɛna gbàa pì ɔĩ. 8 Kũ à takada pìi sì, akũ
pɔ́ bɛ̃nɛ mɛ̀n siikɔ̃ pìnɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ gbɛ̃nɔn baro awɛɛsiikɔ̃ pìnɔ kùtɛkutɛ
Sãnɛ Bɔ̀rɔ pì arɛ. Ń baadi mɔrɔ kũna kũ wura kɛrɛ kũ turaretiti kán à pào.
Turaretiti pì bi Luda gbɛ̃nɔ aduakɛnanɔmɛ. 9 Ò lɛ̀ dufu sì òtɛn pi:

N ka ǹ takada pì sí ǹ kãni'ɔ pìnɔ gogo,
zaakũ ò n dɛ,

n gbɛ̃nɔ bò Ludanɛ kũ n aruo
buri sĩnda pínki gũn, buriyã sĩnda pínki gũn,
gbɛ̃ sĩnda pínki gũn, bùsu sĩnda pínki gũn.
10 N ń ká kpatan,
ò gɔ̃ ó Luda gbàgbarinɔ ũ,
onigɔ̃ kí ble zĩtɛ.
11 Akũ ma malaikanɔ è likana gbàa pìii kũ pɔ́ bɛ̃nɛ pìnɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìnɔ
dasidasi, ń dasi kà dúbu ũgbangba, oni fɔ̃ ò ń lɛ́ dɔ̃ro. Ma ń kĩni mà, 12 ò pì
kũ kòto gbãnao:
Sãnɛ Bɔ̀rɔ kũ ò dɛ̀ɛ kà ò iko dɔ̃nɛ
kũ aruzɛkɛo kũ ɔ̃ndɔ̃o kũ gbãnao kũ bɛ̀ɛrɛɛo
ò a sáabu kpá, ò a tɔ́ kpá.
13 Akũ pɔ́ kũ Luda kɛ̀ musu kũ zĩtɛo kũ zĩtɛ gbáruo kũ ísira gũnwo pínki,
bee pɔ́ kũ ò kú gu sĩnda pínkinɔ, ma mà ò pì:
Ògɔ̃ bɛ̀ɛrɛ kũ gbãnao dɔ̃
gbɛ̃ kũ à vutɛna gbàaanɛ kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔɔo,
ónigɔ̃ ń sáabu kpá, ògɔ̃ ń tɔ́ kpá gɔrɔ sĩnda pínki.
14 Pɔ́ bɛ̃nɛ mɛ̀n siikɔ̃ pìnɔ pì, aami. Akũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìnɔ wùtɛwutɛ ò donyĩ
kɛ̀nɛ.

6

Kãni'ɔgogonaa

1 Ma è Sãnɛ Bɔ̀rɔ kãni'ɔ mɛ̀n suppla pìnɔ káakude gò. Akũ ma mà pɔ́ bɛ̃nɛ
mɛ̀n siikɔ̃ pìnɔ doke yã ò lán legũpũtãnaa bà à pì: Ǹ mɔ́! 2 Akũ ma sɔ̃ pura
è, gbɛ̃ kũ à dia sá kũna. Ò kífuraa kùnɛ, akũ à bò zɪ̀bleri ũ, de à gɛ́ zɪ̀ ble.

3 Kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔ kãni'ɔ plade gò, ma mà pɔ́ bɛ̃nɛ plade pì: Ǹ mɔ́! 4 Sɔ̃ pãnde
bò dɔ, à de tɛ̃ɛ zónzon. Ò gbɛ̃ kũ à dia gbà zɛ́ à aafia sí anduniaa, de gbɛ̃nɔ
kɔ̃ dɛdɛ. Ò fɛ̃nɛda zɔ̃kɔ̃ɔ kpàa.

5 Kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔ kãni'ɔ aakɔ̃de gò, ma mà pɔ́ bɛ̃nɛ aakɔ̃de pì: Ǹ mɔ́! Akũ
ma sɔ̃ sira è, gbɛ̃ kũ à dia zaka kũna. 6 Ma kĩni mà lán gbɛ̃ kòtoo bà, à bò pɔ́
bɛ̃nɛ mɛ̀n siikɔ̃ pìnɔ tɛ́ à pì: Ése zaka lɛ́ domɛ gɔrɔ do zĩ ɔgɔ ũ. Gbado zaka
lɛ́ aakɔ̃mɛ gɔrɔ do zĩ ɔgɔ ũ. Ǹsun tó kù línɔ kũ geepi línɔ yakaro.

7 Kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔ kãni'ɔ siikɔ̃de gò, ma pɔ́ bɛ̃nɛ siikɔ̃de kòtoo mà à pì: Ǹ mɔ́!
8 Akũ ma sɔ̃ pufau è, gbɛ̃ kũ à dia tɔ́n Ga, Gyãwãn tɛ́i. Ò ń gbá zɛ́ ògɔ̃ iko vĩ
andunia gbɛ̃nɔ lɛu siikɔ̃dea, ò ń dɛdɛ kũ zɪ̀io kũ nàao kũ gagagyão kũ nɔ̀bɔ
pãsĩnɔo.

9 Kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔ kãni'ɔ sɔɔrode gò, gbɛ̃ kũ ò ń dɛdɛ Luda yã ona kũ Yesu
sèedakpanaao yãi, ma ń gyãwãndenɔ è turaretitikpataki gbáru. 10 Ò wiki
gbãna lɛ̀ ò pì: Dikiri kũ à kú adona yãpurade, bɔrɛn ĩni yãkpatɛ kɛ kũ
gbɛ̃ kũ ò kú zĩtɛnɔ ǹ ó dɛna fĩna bom̀maa? 11 Akũ ò utagyaba pura dàda
ń baadinɛ, ò pìńnɛ ò mɛna fɔ̃ fíti ari ń Yesu zɔ̀bleri dake kũ oni ń dɛdɛ lán
ń bànɔ lɛ́ gɛ́ káo.

12 Kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔ kãni'ɔ suddode gò, ma è zĩtɛ yɪ̀gãyĩgã pãsĩpãsĩ, ifãntɛ̃
sira kù̃ níkiniki lán biza kũ ò dà òsin bà, mɔvura tɛ̃ra kù̃ lán aru bà
mámmam. 13 Susunɛnɔ bò ludambɛ, ò kɔ̀tɛ zĩtɛ lán zàga'ĩa dì línɛ ísi woro
nà. 14 Ludambɛ kɛ̀kɔ̃a, à kòkokoko lán pɛ̀ɛ bà. Kpinɔ kũ ísira luannɔ sɔ̃̀
ń kúkia pínki. 15 Andunia kínanɔ kũ kpatablerinɔ kũ soza gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ

kũ aruzɛkɛdenɔ kũ gbãnadenɔ kũ gbɛ̃ sĩnda pínkio zɔ̀nɔ kesɔ̃ zĩdadenɔ ùtɛ
gbɛ̀wɛɛnɔn kũ gbɛ̀sɔkɔnɔo. 16 Ń wiki gɔ̃̀ dɔ:
Kpinɔ kũ gbɛ̀nɔ à daóla,
à ó utɛ gbɛ̃ kũ à vutɛna gbàaanɛ,
à ó sí Sãnɛ Bɔ̀rɔ pɔfɛ̃a.
17 Zaakũ ń pɔfɛ̃kipammana gɔrɔ zɔ̃kɔ̃ɔ kà. Dí mɛ́ ani fɔ̃ à bonn?

7

Sèedakɛna Luda zɔ̀blerinɔa

1 Abire gbɛra ma malaika gbɛ̃nɔn siikɔ̃nɔ è zɛzɛna andunia kusuru
siikɔ̃nɔa, ń baadi a kusuru ĩa kũna, de ĩa sún pá zĩtɛ ke ísira ke lí kearo
yãi. 2 Akũ ma malaika pãnde è, à bò à fùtɛ ifãboki kpa, à Luda Wɛ̃̀ndide
sèedakɛbɔ kũna. À lɛ́ gbãna zù malaika gbɛ̃nɔn siikɔ̃ kũ ò ń gbá zɛ́ ò zĩtɛ
kũ ísirao yaka pìnɔi 3 à pì: Àsun zĩtɛ ke ísira ke línɔ yakaro ari ò sèeda kɛ ó
Luda zɔ̀blerinɔ mì'arɛnɔa. 4 Akũ ò gbɛ̃ kũ ò sèedaa pìi kɛ̀ḿmanɔ lɛ́ òmɛnɛ, ń
gbɛ̃nɔn dúbu basuppla awɛɛsiikɔ̃mɛ. Ò bò Isaraila buri sĩnda pínki gũn.
5 Yuda burinɔ gbɛ̃nɔn dúbu kuri awɛɛpla
Rubɛni burinɔ gbɛ̃nɔn dúbu kuri awɛɛpla
Gada burinɔ gbɛ̃nɔn dúbu kuri awɛɛpla
6 Asa burinɔ gbɛ̃nɔn dúbu kuri awɛɛpla
Nafatali burinɔ gbɛ̃nɔn dúbu kuri awɛɛpla
Manase burinɔ gbɛ̃nɔn dúbu kuri awɛɛpla
7 Simɛɔ burinɔ gbɛ̃nɔn dúbu kuri awɛɛpla
Levi burinɔ gbɛ̃nɔn dúbu kuri awɛɛpla
Isaka burinɔ gbɛ̃nɔn dúbu kuri awɛɛpla
8 Zɛbuluni burinɔ gbɛ̃nɔn dúbu kuri awɛɛpla
Yusufu burinɔ gbɛ̃nɔn dúbu kuri awɛɛpla
Biliaminu burinɔ gbɛ̃nɔn dúbu kuri awɛɛpla.

Buri sĩnda pínki kakarana ludambɛ

9 Abire gbɛra ma gbɛ̃nɔ è dasidasi, oni fɔ̃ ò ń lɛ́ dɔ̃ro. Ò bò bùsu sĩnda
pínki gũn, buri sĩnda pínki gũn, gbɛ̃ sĩnda pínki gũn, buriyã sĩnda pínki gũn.
Ò zɛzɛna gbà kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔɔo arɛ. Ò utagyaba pura dadana, ò zaa lánɔ
kũkũna ń ɔĩ. 10 Òtɛn wiki gbãna lɛ́ òtɛn pi:
Surabanaa dì bo ó Luda kũ à vutɛna gbàaa
kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔɔo kiamɛ.

11 Malaikanɔn zɛzɛna ò lìka gbà kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ pɔ́ bɛ̃nɛ mɛ̀n siikɔ̃nɔi ń
pínki, akũ ò kùtɛkutɛ gbàa pì arɛ ò donyĩ kɛ̀ Ludanɛ 12 ò pì:
Aami! Ó Luda mɛ́ à tɔ́ vĩ kũ gakurio
kũ ɔ̃ndɔ̃o kũ sáabuo kũ bɛɛrɛɛo
kũ ikooo kũ gbãnao gɔrɔ sĩnda pínki. Aami!

13 Akũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìnɔ doke ma la à pì: Dínɔn gyabapuradari díkĩnanɔ
ũu? Ò bò máa? 14 Ma pìnɛ: Baa, mɔkɔ̃n mɛ́ ń dɔ̃. Akũ à òmɛnɛ: Gbɛ̃ kũ ò
bò wɛ́tãmma zɔ̃kɔ̃ɔ gũnnɔmɛ. Ò ń utagyabaa pìnɔ pìpi Sãnɛ Bɔ̀rɔ aru gũn
à pura kũ̀.
15 Abire yãin ò kú Luda gbà arɛ,
òtɛn doi a kpɛ́n fãnantɛ̃ kũ gwãanio.
Gbɛ̃ kũ à vutɛna gbàaa pìi dì a kuta kúńla.

16 Nà ke ími ni ń dɛ doro,
ifãntɛ̃ ni ń lɛ́ro, gu ni wãḿmaro,
17 zaakũ Sãnɛ Bɔ̀rɔ kũ à kú gbà guragura ni kɛ ń Dầri ũ,
ani dońnɛ arɛ ari ísɛ̃ wɛ̃̀ndide bokia,
gbasa Luda ni ń wɛ́tɛ̃ warawarańnɛ pínki.

8

Kãni'ɔ supplade gonaa

1 Kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔ kãni'ɔ supplade gò, ludambɛ kɛ̀ kítikiti lákũ minti
baraakuri taka bà. 2 Akũ ma malaika gbɛ̃nɔn suppla kũ òdigɔ̃ zɛzɛna Luda
arɛnɔ è, ò kãkãki kpàḿma mɛ̀n suppla.
3 Akũ malaika pãnde sù à zɛ̀ turaretitikpataki kũ ò pì kũ wuraao
sarɛ, à tɛ́sibɔ kũ ò pì kũ wuraao kũna. Ò turaretiti kpàa dasidasi de à
kakara kũ Luda gbɛ̃nɔ pínki aduakɛnaao à kpata, akũ à kpàta gbà arɛ
turaretitikpataki pìia. 4 Akũ turaretiti túsukpɛ kũ Luda gbɛ̃nɔ aduakɛnaao
fùtɛ malaika ɔĩ Luda arɛ. 5 Akũ malaikaa pì tɛ́sibɔɔ sɛ̀, à tɛ́ sìo turareti-
tikpatakia à pà, akũ à zù zĩtɛ. Legũ tɛn pata, àtɛn pũtã, àtɛn pí, akũ zĩtɛ
yầgãyĩgã.

Kãkãki mɛ̀n supplanɔ pɛnaa

6 Malaika gbɛ̃nɔn suppla kũ ò kãkãki mɛ̀n suppla kũnaa pìnɔ a pɛna
soru kɛ̀. 7 A káakude a kãkãki pɛ̀, akũ ò legũgbɛ kũ tɛ́o kakarana kũ aruo
kɔ̀tɛ zĩtɛ. Zĩtɛ lɛu aakɔ̃de tɛ́ kũ̀, línɔ lɛu aakɔ̃de tɛ́ kũ̀, sɛ̃̀ ísi tɛ́ kũ̀ míɔmiɔ.
8 Malaika plade a kãkãki pɛ̀, akũ pɔ́ tɛ́de bò à sì ísiran lán kpi zɔ̃kɔ̃ bà.
Ísira lɛu aakɔ̃de lì aru ũ, 9 akũ ísira pɔ́ bɛ̃nɛnɔ lɛu aakɔ̃de gàga, gó'itɛnɔ lɛu
aakɔ̃de yàka.
10 Malaika aakɔ̃de a kãkãki pɛ̀, akũ susunɛ zɔ̃kɔ̃ kũ àtɛn tɛ́ kũ lán sɛ̃̀ntɛ
bàa bò ludambɛ, à lɛ̀tɛ à dà swanɔ kũ ísɛ̃bokinɔ lɛu aakɔ̃dela. 11 Susunɛ pì
tɔ́n Sɛwɛ. Í lɛu aakɔ̃de lì sɛwɛ ũ, akũ gbɛ̃ kũ ò í pìi mìnɔ gàga dasi a kyầkyã
yãi.
12 Malaika siikɔ̃de a kãkãki pɛ̀, akũ ò ifãntɛ̃ lɛu aakɔ̃de lɛ̀ kũ mɔvuraao
lɛu aakɔ̃de kũ susunɛnɔ lɛu aakɔ̃de, de ń lɛu aakɔ̃de sira kũ yãi. Akũ
fãnantɛ̃ lɛu aakɔ̃de gɔ̃̀ gupurakũnaa sari, lɛn à kun lɛ gwãani dɔ. 13 Akũ ma
vãu è, àtɛn vura musumusu. Ma mà, à wiki gbãna lɛ̀ à pì: Waiyoo, waiyoo,
waiyoo gbɛ̃ kũ ò kú zĩtɛnɔ malaika gbɛ̃nɔn aakɔ̃ kũ ò gɔ̃̀ pìnɔ kãkãki'ũ kũ
àtɛn gɛ́ bo yãi.

9

1 Malaika sɔɔrode a kãkãki pɛ̀, akũ ma susunɛ è, à bò ludambɛ à lɛ̀tɛ
zĩtɛ. Akũ ò Zĩngowɛɛ lòkoto mɔ̀nɛ kpàa, 2 akũ susunɛ pì Zĩngo wɛ̀ɛ lòkoto pì
zɛ́ wɛ̃̀. Túsukpɛ bòn lán tãmatɛ zɔ̃kɔ̃ túsukpɛ bà, akũ Zĩngo wɛɛ pì túsukpɛ
ifãntɛ̃ sira kũ̀, gu kɛ̀ síi níkiniki. 3 Kwanɔ bɔ̀tɛ túsukpɛ pìi gũn, ò dà zĩtɛla.
Ò ń gbá gbãna lán andunia fínɔ gbãna bà. 4 Ò pìńnɛ òsun wari dɔ sɛ̃̀ɛaro
ke lá ke lí ke, séde gbɛ̃ kũ ò Luda sèeda vĩ ń mì'arɛaronɔ. 5 Odi ń gba zɛ́ ò
gbɛ̃nɔ dɛdɛro, ama oni ń da mɛ̀'ũmmanan ari mɔ sɔɔro. Ń wãwã de lán fí
gbɛ̃pana wãwã bàmɛ. 6 Gɔrɔ birenɔa gbɛ̃nɔ ni ga wɛtɛ, oni ero. Ga ni ni ń
dɛ, ama ga ni bàa lɛ́ńnɛ.
7 Kwa pìnɔ de lán sɔ̃ kũ ò soru mà kũ zầionɔ bà. Ò pɔ́ke kúkuna lán wura
fùraa bà, ń ãn de lán bisãsiri ãnn bà. 8 Ò mìkã vĩ gbầnagbãna lán nɔgbɛ̃

mìkã bà, ò sakanɔ vĩ lán músu saka bà. 9 Ń kùsɛ de lán mɔ̀ uta bà, ń dɛ̀mbɛrɛ
kĩni dɔ lán gó dasi kũ sɔ̃nɔ tɛn gátɛ zɩ̃̀ gũn kĩni bà. 10 Ò vlã vĩ kũ kàao lán fí pɔ́
bà. Ń gbãna kú ń vlã pìnɔa, de ò wari dɔo gbɛ̃nɔa ari mɔ sɔɔro. 11 Zĩngowɛɛ
lòkoto malaikaa pìmɛ ń kína ũ. Kũ Eberu yão a tɔ́n Abadɔ̃. Kũ Giriki yão sɔ̃
Apɔliɔ̃. 12 Yã pãsĩ káakupɔ gɛ̃̀tɛ, a mɛ̀n planɔ tɛn su a kpɛ dɔ.
13 Malaika suddode a kãkãki pɛ̀. Ma kòtoo mà à bò Luda arɛ turareti-
tikpataki kũ ò pì kũ wuraao bɛ̃nɛ siikɔ̃nɔ kpa. 14 À pì malaika suddode
kũ à kãkãki kũnaanɛ: Ǹ malaika gbɛ̃nɔn siikɔ̃ kũ ò yĩyĩna swada kũ òdi
pi Yuflati sarɛnɔ poro. 15 Akũ à malaika gbɛ̃nɔn siikɔ̃ kũ ò ń soru kɛ̀ wɛ̃̀
birea mɔ birea gɔrɔ birea gɔrɔ zaka bire yãinɔ pòro, de ò bisãsirinɔ lɛu
aakɔ̃de dɛdɛ yãi. 16 Ò soza sɔ̃denɔ dasi lɛ́ òmɛnɛ, ò gbɛ̃nɔn miliɔ̃ wàa domɛ.
17 Wɛ́gupu'enaa pìi gũn lán ma sɔ̃ pìnɔ kũ ń dìrinɔ è nàn dí: Ò mɔ̀ utanɔ
dadana tɛ̃ɛ lán tɛ́ bà, búgu lán buluu bà, kpà'ikpa'i lán ifãntɛ̃gbɔ̃ɔ bà. Sɔ̃ pìnɔ
mì de lán músu mìi bà. Tɛ́ kũ túsukpɛo kũ ifãntɛ̃gbɔ̃ɔo tɛn bo ń lɛ́n. 18 Kisira
mɛ̀n aakɔ̃ díkĩnanɔ, tɛ́ kũ túsukpɛo kũ ifãntɛ̃gbɔ̃ kũ àtɛn bo ń lɛ́ gũnwo mɛ́
à bisãsirinɔ lɛu aakɔ̃de dɛ̀dɛ. 19 Zaakũ sɔ̃ pìnɔ gbãna kú ń lɛ́ gũn kũ ń vlão
dɔ. Ń vlã de lán mlɛ̃̀ɛ bà, ò mì vĩ kũ òdi wari dɔo gbɛ̃nɔa.
20 Gbɛ̃ kpara kũ odi gaga kisira pìi musuronɔ, odi nɛ̀sɛ litɛ ò pɔ́ kũ ò kɛ̀ yã
tòro. Ò kpɛ́ òtɛn kútɛ tãnanɔnɛ kũ pɔ́ kũ ò kɛ̀ kũ wuraao kũ andurufuuo kũ
mɔ̀gotɛ̃o kũ gbɛ̀ɛo kũ lío. Pɔ́ pìnɔ dì gu ero, òdi yã maro, òdi táa o sɔ̃ro. 21 Odi
nɛ̀sɛ litɛ ò ń gbɛ̃dɛna tòro ke ń pɔ́dammana ke ń gbãsĩkɛna ke ń kpãni'ona.

10

Malaika kũ takada porona fítinnao

1 Akũ ma malaika gbãnade pãnde è, à bò ludambɛ, àtɛn kipa. Ludambɛ
luku likai, ludambɛfɛ̃nɛda kú a mìla. A ãn de lán ifãntɛ̃ bà, a gbánɔn de lán
tɛ́nɛnɛ bà. 2 À takada fítinna kũna porona. À a ɔpla gbá zɛ̀ ísiraa, à a ɔzɛ gbá
zɛ̀ zĩtɛa. 3 À wiki gbãna lɛ̀ lán músu pũtãnaa bà. Kũ à wiki lɛ̀, legũpũtãna
mɛ̀n supplanɔ yã ò. 4 Kũ legũpũtãna mɛ̀n suppla pìnɔ yã ò lɛ, má ye mà kɛ̃
takada gũn, akũ ma kòtoo mà, à bò ludambɛ à pì: Ǹgɔ̃ yã kũ legũpũtãna
mɛ̀n suppla pìnɔ ò kũna asiri gũn, ǹsun kɛ̃ro. 5 Malaika kũ ma è zɛna ísira
kũ zĩtɛooaa pì a ɔpla sɛ̀ à dɔ̀ musu, 6 akũ à sì kũ Luda kũ à kun gɔrɔ sĩnda
pínkio kũ à musu kũ zĩtɛo kũ ísiraoo kɛ̀ kũ pɔ́ kũ ò kú ń gũnnɔ pínki à pì:
Ani gì kɛ doro. 7 Malaika suppladede kãkãki pɛ́gɔrɔ zĩ, tó àtɛn su pɛ́, Luda
pɔyenyĩna kũ à utɛna ni kɛ, lán à a baaruu kpà a zɔ̀bleri annabinɔnɛ nà.
8 Akũ ma kòto kũ ma mà à bò ludambɛ pìi mà dɔ à pì: Ǹ gɛ́ ǹ takada
porona kũ à na malaika kũ à zɛna ísira kũ zĩtɛoo musu ɔĩ sí. 9 Akũ ma gɛ
malaikaa pì kĩnaa, ma pìnɛ à takada fítinna pì kpáma, akũ à pìmɛnɛ: Ǹ sí ǹ
só. Anigɔ̃ nna n lɛ́n lán zɔ́ bà, ama ani kɛ n nɛ̀sɛɛnɛro. 10 Akũ ma takada
fítinna pìi sì malaikaa pì ɔĩ, ma sò. À kɛ̀ nna ma lɛ́n lán zɔ́ bà. Kũ ma mɔ̀, adi
kɛ ma nɛ̀sɛɛnɛro. 11 Akũ ò pìmɛnɛ mà annabikɛyã o dɔ manamana burinɔ
kũ bùsunɔ kũ buriyãnɔ kũ kínanɔ yã musu.

11

Sɛ̀edade gbɛ̃nɔn planɔ

1 Akũ ò leba kpàma pɔ́yɔ̃bɔ ũ, ò pìmɛnɛ: Ǹ futɛ ǹ Luda kpɛ́ yɔ̃ kũ a
gbagbakio, ǹ donyĩri kũ ò kú gwenɔ naro. 2 Ǹ a ɔn tó, ǹsun yɔ̃ro, zaakũ

ò kpà kifirinɔaamɛ. Oni gɛ̀sɛ pɛ́tɛpɛtɛ Luda wɛraa ari mɔ bupla awɛɛpla.
3 Mani ma sèedade gbɛ̃nɔn planɔ gba zɛ́ ò annabikɛyã o gɔrɔ wàa suddo kũ
baaakɔ̃oo pìi gũn kũ uta kasanɔo dadana. 4 Gbɛ̃ pìnɔn kù lí mɛ̀n pla kũ
fitiladibɔ mɛ̀n pla kũ ò zɛna andunia Dikiri arɛnɔ ũ. 5 Tó gbɛ̃ tɛn wɛtɛ à
wari dɔḿma, tɛ́ ni bo ń lɛ́n à ń ibɛrɛɛ pìnɔ kpáta. Lɛn gbɛ̃ kũ àtɛn wɛtɛ à
wari dɔḿma ni ga lɛ. 6 Ò ludambɛ zɛ́ tatana gbãna vĩ, de legũ sún ma gɔrɔ
kũ òtɛn annabikɛyã oro yãi. Ò í litɛna aru ũ gbãna vĩ dɔ. Oni kisira buri
sĩnda pínki kpá anduniai gɔrɔ kũ ò yeiia.

7 Tó ò ń sèedaakɛnaa làka, nɔ̀bɔ pãsĩ kũ àdi bo Zĩngo wɛ̀ɛ lòkoto gũn ni zɛ̀ ká
kũńwo à zɛ̀ bleḿma à ń dɛdɛ. 8 Ń gɛ̀nɔ nigɔ̃ katɛna wɛra zɔ̃kɔ̃ kũ ò ń Dikiri pà
lía zɛ́da gũn. Yáasi gũn òdi wɛra pì sísi Sɔdɔmu ke Misila. 9 Gbɛ̃ sĩnda pínki
kũ buri sĩnda pínkio kũ buriyã sĩnda pínki òrinɔ kũ bùsu sĩnda pínki gbɛ̃nɔ
ni ń gɛ̀nɔ gwagwa ari gɔrɔ aakɔ̃ kũ a kusuo, oni we ò ń vĩro. 10 Gbɛ̃ kũ ò kú
zĩtɛnɔ ni pɔnna kɛ, oni dikpɛ kɛ, oni gba dakɔ̃nɛ, kũ annabi gbɛ̃nɔn pla kũ
ò wari dɔ̀ḿma pìnɔ gàga yãi.

11 Gɔrɔ aakɔ̃ kũ a kusuo pìi gbɛra Luda tò wisa wɛ̃̀ndide gɛ̃̀ńgu, akũ ò fùtɛ
ò zɛ̀. Vĩna gbɛ̃ kũ ò ń énɔ kũ̀ manamana. 12 Akũ annabii pìnɔ kòto gbãna
mà à bò ludambɛ, à pìńnɛ: À futɛ à mɔ́ la. Gɔrɔ kũ ń ibɛrɛnɔ wɛ́ fĩḿma, akũ
ò fùtɛ ò tà musu ludambɛ luku gũn. 13 Zĩ kũ̀a zĩtɛ yĩ̀gãyĩgã pãsĩpãsĩ, wɛra pì
lɛu kuride gbòro, akũ gbɛ̃nɔn dúbu supplanɔ gàga zĩtɛyĩgãyĩgãnaa pìi gũn.
Vĩna gbɛ̃ kparanɔ kũ̀, akũ ò bɛ̀ɛrɛɛ lì Luda Musudenɛ. 14 Yã pãsĩ plade gɛ̃̀tɛ,
a aakɔ̃de tɛn ká sà.

Kãkãki supplade pɛnaa

15 Malaika supplade a kãkãki pɛ̀. Kòto gbãnanɔ bò ludambɛ ò pì:
Andunia kpataa gɔ̃̀ ó Dikiri pɔ́ ũ
kũ kína kũ à kàao,
anigɔ̃ kí ble gɔrɔ sĩnda pínki.
16 Gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ gbɛ̃nɔn baro awɛɛsiikɔ̃ kũ ò vutɛvutɛna ń gbàaa Luda arɛ pìnɔ
kùtɛkutɛ ò donyĩ kɛ̀nɛ 17 ò pì:
Dikiri Luda Gbãnasĩndapinkide
kũ ń kun yã akũsɔ̃ ń kun ari tera,
o n sáabu kɛ̀,
zaakũ n bo kũ n gbãna zɔ̃kɔ̃ɔomɛ,
gbasa n na kíblenaaa.
18 Bùsu sĩnda pínki gbɛ̃nɔ pɔ fɛ̃̀,
akũ n pɔfɛ̃ kìpaḿma.
N yãkpatɛkɛna kũ gyãwãndenɔ gɔrɔ kà.
Ĩni fĩna bo n zɔ̀bleri annabinɔnɛ
kũ n gbɛ̃ kũ òtɛn vĩna kɛnnɛnɔ,
nɛ́ fíti gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃,
ĩni anduniadɛrinɔ dɛdɛ.
19 Akũ ò Luda kpɛ́ kũ à kú musu wɛ̃̀, akũ ò Luda bàka kunna kũńwo àkpatii
è a gũn. Legũ tɛn pí, àtɛn pata, àtɛn pũtã. Zĩtɛ yĩ̀gãyĩgã, legũgbɛ pãsĩ kɔ̀tɛ.

12

Nɔgbɛ̃ kũ kwã zɔ̃kɔ̃ɔo

1 Akũ ma wɛ́ sì sèeda zɔ̃kɔ̃ bonsarɛlɛ ludambɛ. Nɔgbɛ̃ ke ifãntɛ̃ yĩna biza
ũ, mɔvura kú a gbá gbáru, à susunɛ mɛ̀n kuri awɛɛplanɔ kuna kífura ũ.

2 À nɔ̀sina, akũ nɔ̀wãwã fùtɛa, àtɛn nɛ́'iwãwã wiki lɛ́. 3 Akũ ma wɛ́ sì pɔ́
pãndelɛ ludambɛ sèeda ũ. Kwã zɔ̃kɔ̃ tɛ̃ra zónzon kú gwe, a mìi mɛ̀n suppla,
a bɛ̃nɛ mɛ̀n kuri. À kífura mɛ̀n supplanɔ kúkuna. 4 À susunɛnɔ lɛu aakɔ̃de
wòwo ludambɛ kũ a vlão, à kɔ̀tɛ zĩtɛ, akũ à sù à zɛ̀ nɔgbɛ̃ kũ à ye à nɛ́ i pì
arɛ, de à le à nɛ́ kũ ani i pì só yãi. 5 Akũ nɔgbɛ̃ pì nɛ́gɔ̃gbɛ̃ kũ ani kí ble buri
sĩnda pínkia kũ mɔ̀ gòoo ì. Akũ ò nɛ́ pìi sɛ̀ ò tà kãao Luda kũ a gbàao kĩnaa.
6 Nɔgbɛ̃ pìi bàa lɛ̀ à tà sɛ̃̀n, gu kũ Luda kɛ̀kɛnɛ, de ò a gwa gɔrɔ wàa suddo
kũ baaakɔ̃oo gũn.

7 Akũ zɩ̃̀ fùtɛ ludambɛ, Mukaila kũ a ìbanɔ zɩ̃̀i kà kũ kwã pìio, kwã kũ a
ìbanɔ zɩ̃̀i kà kũńwo. 8 Akũ ń gbãna kɩ̃̀a, odi vutɛki e ludambɛ doro. 9 Ò pɛ̀
kwã zɔ̃kɔ̃ɔ pìia ò a bò. Àkũ mɛ́ à mlɛ̃̀ zĩ kũ òdi pi Ibilisi kesɔ̃ Setan, andunia
pínki sɑ̃̀tɛri ũ. Ò a bò ò zù zĩtɛ kũ a ìbanɔ lɛɛlɛ. 10 Akũ ma kòto gbãna mà
ludambɛ à pì:
Ó Luda zɩ̃̀i blè sà,
a gbãna kũ a kpataao bò gupuraa,
à ikoo kpà kína kũ à kàa.
Zaakũ ò pɛ̀ yãdimmariia ò a bò.
Akũ mɛ́ àdigɔ̃ ó gbɛ̃nɔ yaka ó Ludanɛ fãnantɛ̃ kũ gwãanio.
11 Ó gbɛ̃nɔ zɩ̃̀i blèa kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔ aru gbãnao
kũ ń sèedadekɛyão.
Ò gì ń wɛ̃̀ndiii ari ò gɛ̀ɛ gào.
12 Abire yãi ákɔ̃nɔ kũ á kú ludambɛnɔ,
à pɔnna kɛ.
Waiyoo zĩtɛ kũ ísirao,
zaakũ Ibilisi kìpaáwa kũ pɔfɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔomɛ,
kũ à dɔ̃ kũ gɔrɔ kũ à gɔ̃̀arɛ kpáraro yãi.

13 Kũ kwã è ò a zu zĩtɛ, akũ à pɛ̀tɛ nɔgbɛ̃ kũ à nɛ́gɔ̃gbɛ̃ ì pìii. 14 Akũ ò vãu
zɔ̃kɔ̃ dɛ̀mbɛrɛ mɛ̀n pla kpà nɔgbɛ̃ pìia à vurao à kɛ zɑ̃̀ kũ mlɛ̃̀ɛ pìio, à tá gu
kũ ò kɛ̀kɛɛnɛ sɛ̃̀n, de ò a gwa gwe wɛ̃̀ aakɔ̃ kũ a kusuo. 15 Mlɛ̃̀ɛ pì í pìsi nɔgbɛ̃
pì kpɛ lán swa bà, de ísɔ̃ le à a sɛ́, 16 akũ zĩtɛ nɔgbɛ̃ pìi mìi sì, à a lɛ́ wɛ̃̀, à í kũ
à bò kwã lɛ́n pìi mì. 17 Akũ kwã pì pɔ fɛ̃̀ nɔgbɛ̃ pìii, à gɛ̀ɛ zɩ̃̀ ká kũ a buri kũ
ò gɔ̃̀nɔ, gbɛ̃ kũ ò Luda yã kũna, kũ ò kun Yesu sèedade ũnɔ. 18 Kwã pì zɛna
ísira lɛ́a.

13

Nɔ̀bɔ pãsĩ mɛ̀n planɔ

1 Akũ ma nɔ̀bɔ pãsĩ è, àtɛn bo ísira pìi gũn, a mìi mɛ̀n suppla, a bɛ̃nɛ mɛ̀n
kuri. Bɛ̃nɛ mɛ̀n kuri pìnɔn kífura kúkuna. Dɔkɛna kũ Ludao tɔ́ kɛ̃na a mìi
pìnɔa. 2 Nɔ̀bɔ pãsĩ kũ ma èe pìi bò lán sàboo bà, a ɔ pãsĩ manamana. A lɛ́
de lán músu lɛ́ bà. Kwã a gbãna kpàa kũ a gbàao kũ a iko zɔ̃kɔ̃ɔ. 3 A mìi
pìnɔ doke de lán ò a kari kɛ̀ ari à kà ganaa bà, akũ a bɔ̀ɔ pìi làka. A yã bò
andunia gbɛ̃ sĩnda pínki sarɛ, akũ ò tɛ̀i. 4 Akũ ò donyĩ kɛ̀ kwã pìinɛ, kũ à a
ikoo kpà nɔ̀bɔ pãsĩ pìia yãi. Ò kùtɛ nɔ̀bɔ pãsĩ pìinɛ dɔ ò pì: Dí mɛ́ à kà nɔ̀bɔ
pãsĩ pì ũu? Dí mɛ́ ani fɔ̃ à zɩ̃̀ ká kãaoo?

5 Ò karambaani yã'ona lɛ́ kpà nɔ̀bɔ pãsĩ pìia, à Luda tɔ́ bɛ̃̀nɛ sío, akũ ò a
gbà zɛ́ à iko kɛ ari mɔ bupla awɛɛpla. 6 Akũ à nà dɔkɛna kũ Ludaooa, à a
tɔ́ bɛ̃̀nɛɛ sì kũ a kúkio kũ gbɛ̃ kũ ò kú gwenɔ. 7 Ò a gbà zɛ́ à zɩ̃̀ ká kũ Luda

gbɛ̃nɔ à zɪ̀ blem̀ma. Ò a gbà zɛ́ dɔ àgɔ̃ iko vĩ buri sĩnda pínkia kũ gbɛ̃ sĩnda
pínkio kũ buriyã sĩnda pínki òrinɔ kũ bùsu sĩnda pínkio. 8 Tó adi kɛ gbɛ̃ kũ
ń tɔ́ kú wɛ̃̀ndi takada gũnnɔ baasiro, gbɛ̃ kũ ò kú zĩtɛnɔ ni donyĩ kɛ nɔ̀bɔ
pãsĩ pìinɛ ń pínki. Takada pì bi Sãnɛ Bɔ̀rɔ kũ ò dɛ̀ zaade Luda dí andunia
kátɛro pɔ́mɛ. 9 Gbɛ̃ kũ à sã vĩ yã pì ma.

10 Gbɛ̃ kũ Luda dìtɛ ò a kũ zɪ̀zɔ ũ oni a kũmɛ.
Gbɛ̃ kũ Luda dìtɛ ò a dɛ fɛ̃nɛdao fɛ̃nɛdan oni a dɛo.
Abire tɛn o Luda gbɛ̃nɔnɛ ògɔ̃ mɛna vĩ, ògɔ̃ náani vĩ.

11 Akũ ma nɔ̀bɔ pãsĩ pãnde è, àtɛn bo zĩtɛn. A bɛ̃nɛ vĩ mɛ̀n pla lán sãnɛ
bɔ̀rɔ pɔ́ bà, ama à yã ò lán kwã̀ bàmɛ. 12 À nɔ̀bɔ pãsĩ káakupɔ pì iko pínki
kɛ̀ a wára. À tò zĩtɛ kũ gbɛ̃ kũ ò kúanɔ donyĩ kɛ̀ nɔ̀bɔ pãsĩ káakupɔ kũ ò a
kari kɛ̀ ari à kà gana a bɔ̀ɔ làka pìinɛ. 13 À daboyã zɔ̃kɔ̃nɔ kɛ̀, ari se à tò tɛ́ bò
ludambɛ, à lɛ̀tɛ zĩtɛ bisãsirinɔ wára. 14 À gbɛ̃ kũ ò kú zĩtɛnɔ sɛ̃̀tɛ kũ daboyã
kũ ò a gbà zɛ́ à kɛ̀ nɔ̀bɔ pãsĩ káakupɔ pì wáranɔ. À pìńnɛ ò nɔ̀bɔ pãsĩ kũ ò à
kari kɛ̀ kũ fɛ̃nɛdao, akũ à kpɛ́ bɛ̃nɛ taka kɛ. 15 Ò a gbà zɛ́ à wɛ̃̀ndii kpà nɔ̀bɔ
pãsĩ taka pìia, akũ nɔ̀bɔ pãsĩ taka pì yã ò, à tò ò gbɛ̃ kũ ò gì donyĩ kɛnɛɛinɔ
dɛ̀dɛ. 16 À tò ò sèeda kɛ̀ ń gbɛ̃ sĩnda pínki ɔplaa kesɔ̃ ń mì'arɛ, nɛ́ fíti gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃,
aruzɛkɛdenɔ kũ takasidenɔ, zɔ̀nɔ kũ zĩdadenɔ. 17 Gbɛ̃ kũ à nɔ̀bɔ pãsĩ pì tɔ́
sèeda vĩro kesɔ̃ à tɔ́ lambaa, ade ni fɔ̃ à pɔ́ yía kesɔ̃ à lúro. 18 Ɔndɔ̃yãn dí.
Gbɛ̃ kũ à wɛ́zɛ̃ vĩ, à nɔ̀bɔ pãsĩ pì lambaa dɔdɔ, zaakũ bisãsiri tɔ́ lambaamɛ.
À lamba bi wàa aakɔ̃ kũ baaakɔ̃ awɛɛsuddomɛ. (666)

14

Sãnɛ Bɔ̀rɔ kũ gbɛ̃ kũ à ń bɔ́nɔ

1 Akũ ma Sãnɛ Bɔ̀rɔ pìi è zɛna Zaiɔ̃ kpia. Gbɛ̃nɔn dúbu wàa suppla
awɛɛsiikɔ̃ kú kãao. A tɔ́ kũ a De tɔ́o kɛ̃na ń mì'arɛnɔa. 2 Ma kĩni mà à bò
ludambɛ lán ísɔ̃kɛna kĩni bà, lán legũpũtãna gbãna bà. Kĩni kũ ma màa pì
de lán mɔrɔlɛrinɔ mɔrɔ'ũ bà. 3 Gbɛ̃nɔn dúbu wàa suppla awɛɛsiikɔ̃ pìnɔ tɛn
lɛ̀ dufu sí gbà kũ pɔ́ bɛ̃nɛ mɛ̀n siikɔ̃nɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ arɛ. Gbɛ̃ke dí fɔ̃ à lɛ̀ɛ
pìi dàdaro, tó adi kɛ gbɛ̃ kũ ò ń bó andunia gũn pìnɔ baasiro. 4 Mɔ́kɔ̃nɔmɛ
gbɛ̃ kũ odi gbãsĩ kɛ kũ nɔgbɛ̃nɔronɔ ũ, kũ ò kun lési. Òdigɔ̃ tɛ́ Sãnɛ Bɔ̀rɔɔi gu
kũ àdi gɛ́n pínki. Ò ń bó gbɛ̃ káakunɔ ũ Ludanɛ kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔɔ pìio. 5 Odi ma
ziki kũ ò ɛ́kɛ tòro, akũsɔ̃ ò taari vĩro.

Yãkpatɛkɛgɔrɔ baarukpanaa

6 Akũ ma malaika pãnde è, àtɛn vura musumusu. À baaru nna kũ à kun
gɔrɔ sĩnda pínki kũna, de à kpá gbɛ̃ kũ ò kú zĩtɛnɔnɛ, bùsu sĩnda pínki, buri
sĩnda pínki, buriyã sĩnda pínki kũ gbɛ̃ sĩnda pínkio. 7 À kòtoo sɛ̀ gbãnagbãna
à pì: À vĩna kɛ Ludanɛ, à bɛ̀ɛrɛ línɛ, zaakũ a yãkpatɛkɛna kũ gbɛ̃nɔo gɔrɔ
kà. À donyĩ kɛ Luda kũ à musu kũ zĩtɛo kũ ísirao kũ ísɛ̃bokinɔ kɛ̀ɛnɛ.

8 Malaika plade tɛ́ a kpɛ à pì: Babilɔnu gbòro! Wɛra zɔ̃kɔ̃ɔ pìi gbòro! À tò
buri sĩnda pínki a pãpãkɛna wɛ̃ gbãna kũ àdi su kũ Luda pɔfɛ̃oo mì.

9 Malaika aakɔ̃de tɛ́ ń kpɛ, à kòtoo sɛ̀ gbãnagbãna à pì: Tó gbɛ̃ donyĩ kɛ̀
nɔ̀bɔ pãsĩ pìinɛ kũ a takao, à a sèedaa sì a mì'arɛa kesɔ̃ a ɔa, 10 àkũ mɛ́ ani
Luda pɛ̃tɛ̃ wɛ̃ kũ ò kà atɛ̃nɛ a pɔfɛ̃ tokon mi, ani wãwã ma tɛ́ kũ ifãntɛ̃gbɔ̃ɔo
gũn Luda malaikanɔ kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔɔo arɛ. 11 Ń wɛ́tãmma túsukpɛ nigɔ̃ bo
gɔrɔ sĩnda pínki. Gbɛ̃ kũ ò donyĩ kɛ̀ nɔ̀bɔ pãsĩ pìinɛ kũ a takao, ò a tɔ́ sèedaa

kɛ̀nɔn ĩampana vĩro fãnantɛ̃ kũ gwãanio. 12 Abire tɛn o Luda gbɛ̃nɔnɛ ògɔ̃
mɛna vĩ, gbɛ̃ kũ ò yã kũ à dìtɛnɔ kũna, òtɛn Yesu náani kɛnɔ.
13 Akũ ma kòtoo mà, à bò ludambɛ à pì: Ǹ adikĩna kɛ̃. Arubarikadenɔmɛ
gbɛ̃ kũ oni ga kunna Dikiri gũn zaa teranɔ ũ. Luda Nini pì: Lɛmɛ! Oni
kámma bo kũ ń zĩo, zaakũ ń yãmanakɛna gbɛ̀ tɛ́ńyĩ.

Zĩtɛ pɔ́nɔ kɛ̃kɛ̃naa

14 Akũ ma ludambɛ luku è, pɔ́ke vutɛnaa lán bisãsiri bà. À wura fùra
kuna, à kòma lɛ́nna kũna. 15 Akũ malaika pãnde bò Luda kpɛ́n, à lɛ́ gbãna
zù gbɛ̃ kũ à vutɛna ludambɛ lukuaai à pì: Ǹ kòma ká pɔ́i ǹ kɛ̃, zaakũ zĩtɛ
pɔ́nɔ mà, à kà kɛ̃na. 16 Akũ gbɛ̃ kũ à vutɛna ludambɛ lukua a kòmaa màtɛ
zĩtɛ, à zĩtɛ pɔ́nɔ kɛ̃̀kɛ̃.
17 Malaika pãnde bò musu Luda kpɛ́n, à kòma lɛ́nna kũna dɔ. 18 Akũ
malaika pãnde kũ à tɛ́ iko vĩ bò sa'okia. À lɛ́ gbãna zù gbɛ̃ kũ à kòma lɛ́nna
kũnaa pìii à pì: Ǹ n kòma lɛ́nna ká geepi yɔ̃ kũ ò kú zĩtɛnɔi ǹ zɔ̃zɔ̃, zaakũ
ń nɛ́nɔ mà. 19 Akũ malaikaa pì a kòmaa màtɛ zĩtɛ, à geepi yɔ̃nɔ zɔ̃̀zɔ̃, à kà
geepi'ifɛ̃ki zɔ̃kɔ̃ kũ à de Luda pɔfɛ̃kipabɔ ũ gũn. 20 Ò gɛ̀sɛɛ pɛ̀tɛpɛtɛ geepi yɔ̃
pìnɔa wɛ̃tɛ kpɛ, akũ aru bɔ̀tɛ geepi'ifɛ̃ki gũn, à dàgula ari kiloo wàa do kpɛ́
basɔɔro, à lei kà sɔ̃ sɔ̃mɔ lɛ́i.

15

Kisira kpɛkpɛ mɛ̀n supplanɔ kpányĩnaa

1 Akũ ma sèeda pãnde è ludambɛ, à zɔ̃kɔ̃, à bò ma sarɛ. Malaika
gbɛ̃nɔn supplanɔn kisira kpɛkpɛ mɛ̀n supplanɔ kũna. Abirekũn Luda ni a
pɔfɛ̃kipammana lákao.
2 Akũ ma pɔ́ke è lán sɛ̀bɛɛ bà, à de lán dígi bà kakarana kũ tɛ́o. Ma gbɛ̃
kũ ò zɛ̃̀i blè nɔ̀bɔ pãsĩ pìia kũ a takao kũ a tɔ́ lambaaonɔ è zɛna sɛ̀bɛ kũ à
de lán dígi bàa pìi sarɛ, ò mɔrɔ kũ Luda kpàḿmanɔ kũkũna. 3 Òtɛn Luda
zɔ̀bleri Musa lɛ̀ sí kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔɔ lɛ̀ɛo ò pì:
Dikiri Luda Gbãnasĩndapinkide,
n yãkɛnanɔn zɔ̃kɔ̃, ò bò ó sarɛ.
Buri sĩnda pínki Kína,
ndì yã kɛ a zɛ́a kũ yãpurao.
4 Dikiri, dí mɛ́ à n vĩna vĩroo?
Dí mɛ́ ani gí n tɔ́ kpáii?
Zaakũ ń mɛ̀n do ń kú adona.
Buri sĩnda pínki ni su à donyĩ kɛnnɛ,
zaakũ n yãmanakɛnanɔ bò gupuraa.
5 Abire gbɛra ma Luda kpɛ́ è wɛ̃na musu, bizakuta kũ à doka kun ũ.
6 Akũ malaika gbɛ̃nɔn suppla kũ ò kisira mɛ̀n suppla kũnanɔ bɔ̀tɛ kpɛ́ pìi
gũn. Ò táaru biza pura táitai kũ àtɛn tɛ́ kɛ dadana, wura asa dɔdɔna ń
kùsɛɛa. 7 Akũ pɔ́ bɛ̃nɛ mɛ̀n siikɔ̃nɔ doke wura kɛrɛ kpà malaika gbɛ̃nɔn
suppla pìnɔ baadia. Luda kũ àdigɔ̃ bɛ̃nɛ gɔrɔ sĩnda pínki pɔfɛ̃ kán à pà.
8 Luda gakuri kũ a gbãnao túsukpɛ kpɛ́ pìi pà. Gbɛ̃ke ni fɔ̃ à gɛ̃nlo ari
malaika gbɛ̃nɔn suppla kisira mɛ̀n suppla pìnɔ gɛ̀ɛ à làkao.

16

Luda pɔfɛ̃kipana anduniaa

1 Akũ ma kòto gbãna mà bona Luda kpɛ́n, à pì malaika gbɛ̃nɔn suppla
pìnɔnɛ: À gɛ́ à Luda pɔfɛ̃ kũ à kú kɛrɛ mɛ̀n suppla pìnɔ gũn atɛ̃ anduniaa.
2 A káakude gɛ̀ɛ à a kɛrɛ àtɛ̃ anduniaa. Akũ bɔ̀bũnu vãni pãsĩnɔ bò gbɛ̃ kũ
ò nɔ̀bɔ pãsĩ sèeda vĩ, kũ òdi donyĩ kɛ a takanɛnɔa.
3 A plade a kɛrɛ àtɛ̃ ísiraa. Akũ ísira'i gɔ̃̀ lán gɛ̀ aru bà, pɔ́ bɛ̃nɛ kũ ò kú a
gũnnɔ gàga pínki.
4 A aakɔ̃de a kɛrɛ àtɛ̃ swanɔa kũ ísɛ̃bokinɔ, akũ í pìnɔ lì aru ũ. 5 Akũ ma
mà malaika kũ à í iko vĩ pì:

Kúadonade mɔkɔ̃n kũ ń kun yã,
akũsɔ̃ ń kun kũ a terao,
n yãkpatɛ kɛ̀ kũńwo a zɛ́amɛ.
6 Ò n gbɛ̃nɔ kũ n annabinɔ aru kɔ̀tɛ,
akũ n aru kpàḿma ò mì.
À kɔ̃ sì kũńwo lɛ.
7 Akũ ma kòtoo mà bona sa'okia à pì:
Lɛmɛ, Dikiri Luda Gbãnasĩndapinkide,
n yãkpatɛ kɛ̀ kũńwo a zɛ́amɛ,
akũsɔ̃ ń yãpura vĩ.

8 A siikɔ̃de a kɛrɛ àtɛ̃ ifãntɛ̃a, à tò a tɛ́ bisãsirinɔ kpàta. 9 A puusu gbãna
ń pá, akũ ò Luda kũ à kisira birenɔ iko vĩ tɔ́ bɛ̃̀nɛɛ sì. Odi nɛ̀sɛ litɛ ò bɛ̀ɛrɛ
línɛro.
10 A sɔɔrode a kɛrɛ àtɛ̃ nɔ̀bɔ pãsĩ gbàaa, akũ gusira dà a kpatala. Gbɛ̃nɔ
tɛni ń lɛ́ yãkatɛ wãwã gũn, 11 akũ ò Luda Musude tɔ́ bɛ̃̀nɛɛ sì ń wãwã kũ ń
bɔ̀bũnuo yãi. Odi nɛ̀sɛ litɛ ò kpɛ lì ń yãkɛnanɔnɛro.
12 A suddode a kɛrɛ àtɛ̃ swada kũ òdi pi Yuflatia, akũ swa pì í bàba, akũ
zɛ́ bò ifãboki kpa kínanɔnɛ. 13 Akũ ma tãnanɔ è mɛ̀n aakɔ̃ lán blɔ̀nɔ bà, òtɛn
bo kwã kũ nɔ̀bɔ pãsĩo kũ annabi ɛ́kɛo lɛ́n. 14 Tãna dabokɛrinɔmɛ. Òtɛn gɛ́
andunia pínki kínanɔ kĩnaa, de ò ń kakara ò zɛ̃̀ ká Luda Gbãnasĩndapinkide
gɔrɔ zɔ̃kɔ̃ zĩ yãi. 15 Ǹ ma! Mani su lán kpãni bàmɛ. Arubarikaden gbɛ̃ kũ
á wɛ́ gɔ̃ dɔ ũ, kũ à a pɔ́kasanɔ dana de àsun bo pótompo ò a pótompokɛ ero
yãi. 16 Akũ tãna pìnɔ kína pìnɔ kàkara gu kũ òdi pi kũ Eberu yão Amagɛdɔ̃.
17 À supplade a kɛrɛ àtɛ̃ ĩaa. Akũ kòto gbãna bò gbà kĩnaa Luda kpɛ́n à pì:
À kɛ̀n gwe. 18 Legũ tɛn pí, àtɛn pata, àtɛn pũtã. Zĩtɛ yĩ̀gãyĩgã pãsĩpãsĩ. Zaa
lákũ bisãsirinɔn kú zĩtɛn nà, a taka buri dí kɛ zikiro, à kɛ̀ pãsĩ manamana.
19 Wɛ́ra zɔ̃kɔ̃ɔ kpàatɛkɔ̃rɛ lɛu aakɔ̃, akũ buri sĩnda pínki wɛ́ranɔ gbòro. Wɛ́ra
zɔ̃kɔ̃ Babilɔnu yã dɔ̀ Ludagu, akũ à a pɔfɛ̃ pãsĩ wɛ̃ toko kpàa, à mì. 20 Ísira
luannɔ gɛ̃̀tɛ pínki, odi kpinɔ e doro. 21 Legũgbɛ zɔ̃kɔ̃nɔ bò ludambɛ, ò kà
kiloo bupla. Ò sìsi bisãsirinɔa, akũ ò Luda tɔ́ bɛ̃̀nɛɛ sì legũgbɛ kisira pì yãi,
zaakũ kisira pì pãsĩ manamana.

17

Karua kũ à di nɔ̀bɔ pãsĩa

1 Malaika gbɛ̃nɔn suppla kũ ò kɛrɛ mɛ̀n suppla kũnaa pìnɔ doke pìmɛnɛ:
Ǹ mɔ́ mà yã kũ ani wí karua zɔ̃kɔ̃ kũ à vutɛna swanɔa dasi mɔnnɛ.
2 Andunia kínanɔ pãpã kɛ̀ kãao, andunia gbɛ̃nɔ a pãpãkɛna wɛ̃ mì ò kã̀.
3 Luda Nini dinama pì gũn malaikaa pìi gɛ̀ɛ kũmao sɛ̃̀n. Akũ ma nɔgbɛ̃ ke
è dina nɔ̀bɔ pãsĩ tɛ̃raa. Dɔkɛna kũ Ludao tɔ́nɔ fĩfĩa, a mìnɔ mɛ̀n suppla, a
bɛ̃nɛnɔ mɛ̀n kuri. 4 Nɔgbɛ̃ pì biza tɛ̃ra kũ a gaaruradeo yĩna, à zãblebɔ kũ

ò pì kũ wuraaonɔ dana kũ gbɛ̀ bɛ̀ɛrɛdenɔ kũ òsonɔ. À wura toko kũna, tɛ̃̀
pɔ́nɔ kũ a pãpãkɛna gbãsĩnɔ kán à pà. 5 Ò tɔ́ asiride kɛ̃̀ a mì'arɛa ò pì:
Wɛ́ra zɔ̃kɔ̃ Babilɔnu,
pãpãkɛrinɔ kũ andunia tɛ̃̀ pɔ́nɔ da.
6 Ma è nɔgbɛ̃ pìi Luda gbɛ̃ kũ ò ń dɛdɛ Yesu sèedakpana yãinɔ aru mì à kɔ̃̀,
àtɛni a dɛ lán wɛ̃ bà.

Kũ ma a è, yã pìi bò ma sarɛ manamana. 7 Akũ malaikaa pì ma la à
pì: Bɔ́ yã mɛ́ à tò yã pìi bò n sarɛɛ? Mani nɔgbɛ̃ pì asiri onnɛ kũ nɔ̀bɔ pãsĩ
kũ à a sɛna asirio, kũ a mìnɔ mɛ̀n suppla a bɛ̃nɛnɔ mɛ̀n kurii pìi. 8 Nɔ̀bɔ
pãsĩ kũ n èe pì kun yã, à kun tera doro, akũsɔ̃ ani bo Zĩngo wɛ̀ɛ lòkotoo
gũn à mì pɛ́ kakatɛnaaa. Gbɛ̃ kũ ò kú zĩtɛ, akũsɔ̃ ń tɔ́ kú wɛ̃̀ndi takadan
zaa andunia naanagɔrɔaronɔ, tó ò nɔ̀bɔ pãsĩ kũ à kun yã, akũ à kun tera
doro, ama ani ɛra à su pìi è, a yã ni bo ń sarɛ. 9 Laasunde kũ à ɔ̃ndɔ̃ vĩ
yãn dí. Mì mɛ̀n suppla pìnɔ bi sɩ̃̀sĩ mɛ̀n suppla kũ nɔgbɛ̃ pì vutɛnaanɔmɛ.
Kína gbɛ̃nɔn supplanɔmɛ dɔ. 10 Ń gbɛ̃nɔn sɔɔro lɛ̀tɛ, gbɛ̃ mɛ̀n do kun, gbɛ̃
mɛ̀n do kpɛ́. Tó à sù, ani gì kɛro. 11 Nɔ̀bɔ pãsĩ kũ à kun yã, akũ à kun
tera doro pì bi kína sɔraakɔ̃demɛ. Gbɛ̃nɔn suppla pìnɔ dokemɛ dɔ. Àtɛn mì
pɛ́ kakatɛnaaa. 12 Bɛ̃nɛ mɛ̀n kuri kũ n èe pìnɔ bi kína gbɛ̃nɔn kuri kũ odi
kpata ble kɔ̀ronɔmɛ. Ama oni kí ble gɔrɔ fítinle gũn kũ nɔ̀bɔ pãsĩo lɛɛlɛ. 13 Ń
gbɛ̃nɔn kurii pìnɔ lɛ́dokɔ̃nɔmɛ. Oni ń gbãna kũ ń ikooo kpá nɔ̀bɔ pãsĩ pìia.
14 Oni zɩ̃̀ ká kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔɔo, ama ani zɩ̃̀ blemma, zaakũ dikirinɔ Dikirimɛ,
kínanɔ Kínamɛ. A gbɛ̃ náanide kũ à ń sísi à ń sɛ́nɔn kú kãao. 15 Akũ malaikaa
pìi òmɛnɛ: Swa kũ n è karua vutɛnaanɔ bi gbɛ̃nɔ kũ parinɔ kũ burinɔ kũ
buriyãnɔmɛ. 16 Nɔ̀bɔ pãsĩ kũ bɛ̃nɛ mɛ̀n kuri kũ n èe pìnɔ ni zã karuaa
pìgu. Oni a kakatɛ, ò à tó pótompo. Oni a só, oni tɛ́ sɔ̃a. 17 Zaakũ Luda a
pɔyenyĩnaa dàńnɛ ń swɛ̃̀n ò lɛ́dokɔ̃nɔ kɛmɛ. Oni ń kpata kpá nɔ̀bɔ pãsĩ pìia
ari Luda yã gɛ́ papao. 18 Nɔgbɛ̃ kũ n èe pì bi wɛ́ra zɔ̃kɔ̃ kũ à iko vĩ andunia
kínanɔaamɛ.

18

Babilɔnu gboronaa

1 Abire gbɛra ma malaika pãnde è bona ludambɛ. À iko zɔ̃kɔ̃ vĩ, à gakuri
andunia pura kũ̀. 2 À wiki gbãna lɛ̀ à pì:
Babilɔnu gbɔ̀ro, wɛ́ra zɔ̃kɔ̃ɔ pìi lɛ̀tɛ.
À gɔ̃̀ tãnanɔ kúki ũ, tãna buri sĩnda pínki tò ũ,
bã kũ òdi ń tɛ̃̀ bo ò zãńgunɔ bɛ ũ.
3 Zaakũ buri sĩnda pínki a pãpãkɛna wɛ̃
kũ àdi su kũ Luda pɔfɛ̃oo mì.
Andunia kínanɔ gbãsĩ kɛ̀ kãao,
akũ andunia lagatarinɔ kɛ̀ aruzɛkɛdenɔ ũ
a nnamana zɔ̃kɔ̃ɔ gũn.

4 Akũ ma kòto pãnde mà bona ludambɛ à pì:
À bɔtɛ wɛ̃tɛ pìi gũn ma gbɛ̃nɔ,
de á ɔ súngɔ̃ kú a durunnanɔ gũn
yã kũ oni mɔnɛnɔ sún á lero yãi.
5 Zaakũ a durunnanɔ gbɛ̃̀ ò zɔ̃̀ ludambɛa,
akũ a dàkɛnanɔ dɔ̀ Ludagu.
6 À fĩna bonɛ yã kũ à kɛ̀ńnɛa,

à kɛnɛ a yãkɛnaaa lɛu pla.
À pɛ̃tɛ̃ wɛ̃ kánɛ a tokon
de pɔ́ kũ à kàńnɛla lɛu pla.
7 À wãwã kũ wɛ̃ndayão kpái,
lákũ à tɔ́ bò nnamanaa gũn lɛ́n nà.
Zaakũ àdi o a swɛ̃̀ɛ gũn,
saraunian a ũ vutɛna a gbàaa,
gyaanɔ takasiden a ũro,
áni wɛ̃nda kɛ zikiro.
8 A yã mɛ́ à tò kisira díkĩnanɔ ni a le gɔrɔ do,
ga kũ wɛ̃ndao kũ nàao.
Tɛ́ mɛ́ ani kũa,
zaakũ Dikiri Luda a yãkpatɛkɛri gbãna.
9 Andunia kína kũ ò gbãsĩ kɛ̀ kãao, ò nna mà kãaonɔ, tó ò a tɛ́kũna luku
è, oni ɔ́ɔ dɔ, oni ń zĩda kɛ̃kɛ̃. 10 Oni zɛ zɔ̃̀ vĩna gũn wãwã kũ ò kpài yãi ò pi:
Waiyoo, waiyoo, wɛ́ra zɔ̃kɔ̃!
Wɛ́ra ikode Babilɔnu!
Yã vùtɛmma gɔrɔ do gɔ̃̀nɔgɔ̃nɔ yá!
11 Andunia lagatarinɔ ni ɔ́ɔ dɔ sɔ̃, oni wɛ̃nda kɛnɛ, kũ gbɛ̃ke ni ń laga
díkĩnanɔ lúḿma doro yãi: 12 Wura, andurufuu, gbɛ̀ bɛ̀ɛrɛdenɔ, òsonɔ, biza
ɔgɔdenɔ, biza tɛ̃ra kũ a gaaruradenɔ, siliki, lí mana buri pínkinɔ, pɔ́ kũ
òdi kɛ kũ wisa sakaaonɔ kũ lí bɛ̀ɛrɛdenɔ kũ mɔ̀gotɛ̃nɔ kũ mɔ̀sinɔ kũ gbɛ̀
puranɔ pínki, 13 lítɛkɛ gbĩnnadenɔ, dò pɔ́nɔ, turaretitinɔ, lí'ɔnɔ, wɛ̃, nísi,
flawa, pɔ́blewɛnɔ, zùnɔ, sãnɔ, sɔ̃nɔ kũ ń gónɔ, zɔ̀nɔ kũ bisãsiri wɛ̃̀ndinɔo.
14 Oni pinɛ: Pɔ́ mana kũ ndì a ni dɛnɔ làkamma pínki. N nnamana kũ n
gakurio pìtimma pínki, ĩni kara ǹ ń e ziki doro.
15 Lagatari kũ ò kɛ̀ aruzɛkɛdenɔ ũ wɛ́ra pìi gãinɔ ni zɛ zɔ̃̀ vĩna gũn wãwã
kũ ò kpài yãi. Oni ɔ́ɔ dɔ ò wɛ̃nda kɛ 16 ò pi:
Waiyoo, waiyoo wɛ́ra zɔ̃kɔ̃!
À táaru biza yɩ̃̀ yã
kũ biza gaaruradeo kũ a wɛ́ tɛ̃radeo.
À zãblebɔ kũ ò pì kũ wuraaonɔ dà yã
kũ gbɛ̀ bɛ̀ɛrɛdenɔ kũ òsonɔ.
17 À aruzɛkɛ sĩnda pínki làka gɔrɔ do gɔ̃̀nɔ.
Gó'itɛ dikirinɔ kũ táa'orinɔ kũ gó gbɛ̃nɔ kũ gbɛ̃ kũ òdi zĩ kɛ ísira musunɔ ni
zɛ zã̀zã ń pínki. 18 Tó ò wɛ́ra pì tɛ́kũna luku è, oni wiki lɛ́ ò pi: Wɛ́ra ke kun
yã kũ a zɔ̃kɔ̃ɔ kà wɛ́ra díkĩna ũro. 19 Oni ɔ́ɔ dɔ, oni ń zĩda kɛ̃kɛ̃, oni wɛ̃nda
kɛ, oni wiki lɛ́ ò pi:
Waiyoo, waiyoo wɛ́ra zɔ̃kɔ̃!
Gbɛ̃ kũ ò gó'itɛ vĩ ísira musunɔ pínki
kɛ̀ aruzɛkɛdenɔ ũ kũ aruzɛkɛ kũ à pìsiaao,
akũ à gɔ̃̀ bɛzĩ ũ gɔrɔ do gɔ̃̀nɔ.
20 À pɔnna kɛ a yã musu ludambɛdenɔ kũ Luda gbɛ̃nɔ kũ a zɩ̃̀rinɔ kũ a
annabinɔ, zaakũ Luda mɛ́ à fĩna bòaárɛ.
21 Akũ malaika gbãnade gbɛ̀ kũ à kà wísilɔgbɛ gbɛ̃̀ntɛ̃ ũ sɛ̀ à zù ísira gũn
à pì:
Lɛn oni wɛ́ra zɔ̃kɔ̃ Babilɔnu zun lɛ kũ gbãnao,
oni wɛ́ra pì e ziki doro.
22 Oni mɔrɔ ke gãgã

ke kutɛ kesɔ̃ kãkãki'ũ ma n gũn ziki doro.
Oni ɔzĩkɛri ke le n gũn ziki doro.
Oni wísilɔgbɛ kĩni ma n gũn ziki doro.
23 Oni fitila gupura e n gũn ziki doro.
Oni nɔsɛkĩni ma n gũn ziki doro.
N lagatarinɔ bi andunia gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔmɛ yã,
n pɔ dà buri sĩnda pínkia, n ń mìi lìtɛ.
24 Ò annabinɔ kũ Luda gbɛ̃nɔ aru lè a gũn
kũ gbɛ̃ kũ ò ń dɛdɛ andunia gũnnɔ ń pínki.

19

Pɔnnakɛna ludambɛ

1 Abire gbɛra ma kòto gbãna mà ludambɛ lán pari yã'onaa bà à pì:
Aleluya! Ó Luda mɛ́ à zɩ̃̀i blè!
Àkũ mɛ́ à gakuri kũ gbãnao vĩ ado,
2 zaakũ àdi yãkpatɛ kɛ kũń́wo
a zɛa kũ yãpuraomɛ.
À yãkpatɛ kɛ̀ kũ karua zɔ̃kɔ̃
kũ à andunia yàka kũ a pãpãkɛnaao.
À a zɔ̀blerinɔ dɛdɛna fĩna bòa.
3 Ò pì dɔ:
Aleluya!
A túsukpɛ nigɔ̃ dɔ gɔrɔ sĩnda pínkimɛ.
4 Gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ gbɛ̃nɔn baro awɛɛsiikɔ̃nɔ kũ pɔ́ bɛ̃nɛ mɛ̀n siikɔ̃nɔ wùtɛwutɛ ò
donyĩ kɛ̀ Luda kũ à vutɛna a gbàaanɛ ò pì:
Aami! Aleluya!

Sãnɛ Bɔ̀rɔ nɔsɛpɔble

5 Akũ ma kòtoo mà bona gbàa pì kĩnaa à pì:
À ó Luda tɔ́ kpá a zɔ̀blerinɔ á pínki,
ákɔ̃nɔ kũ á a vĩna vĩnɔ,
nɛ́ fíti gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃.
6 Akũ ma kòtoo mà lán pari yã'onaa bà, lán ísɔ̃kɛna kĩni bà, lán legũpũtãna
gbãna bà à pì:
Aleluya!
Dikiri ó Luda Gbãnasĩndapinkide nà kíblenaaa.
7 Ò pɔnna kɛ, ò yáa dɔ, ò a tɔ́ kpá,
zaakũ Sãnɛ Bɔ̀rɔ nɔsɛgɔrɔ kà, a nɔ sorumii mà.
8 Ò táaru biza pura táitai kũ àtɛn tɛ́ kɛ kpàa à yĩ.
Táaru biza pì bi Luda gbɛ̃nɔ yãmanakɛnanɔmɛ.

9 Malaikaa òmɛnɛ: Ǹ kɛ̃. Arubarikadenɔn gbɛ̃ kũ ò ń sísi Sãnɛ Bɔ̀rɔɔ pìi
nɔsɛpɔbleanɔ ũ. À òmɛnɛ dɔ: Luda yã yãpuran gwe. 10 Ma wutɛ a arɛ de
mà donyĩ kɛnɛ, akũ à òmɛnɛ: Ǹ abire tó. Ǹ donyĩ kɛ Ludanɛ. N zɔ̀bleri
daken ma ũ kũ n gbɛ̃ kũ ò yã kũ Yesu de a sèedade ũ kũnanɔ. Zaakũ yã kũ
Yesu de a sèedade ũmɛ annabikɛyã'ona mì ũ.

Kirisi suna dina sɔ̃ puraa

11 Akũ ma ludambɛ è wɛ̃kɔ̃ana, akũsɔ̃ pura bò, gbɛ̃ kũ à dia tɔ́n Náanide
Yãpurade. Àdi yãkpatɛ kɛ kũń́wo, àdi zɩ̃̀ ká kũń́wo a zɛ́a. 12 A wɛ́ de lán
tɛ́vuraa bà, à kífura kúkuna dasi. Tɔ́ ke kɛ̃na a mì'arɛa, gbɛ̃ke tɔ́ pì yáasi dɔ̃ro,

akãa baasiro. 13 À uta kũ ò dà aru gũn dana. À tɔ́n Luda Yã. 14 Ludambɛ
zɪ̃̀karinɔn téi, ò didi sɔ̃ puranɔa kũ táaru biza pú táitaio dadana. 15 Fɛ̃nɛda
lɛ́nna tɛn bo a lɛ́n, de à burinɔ lɛ́o. Ani kí bleḿma kũ mɔ̀ gòoo, ani gɛ̀sɛ
pɛ́tɛ geepi nɛ́nɔa geepi'ifɛ̃ki gũn, àkũmɛ Luda Gbãnasĩndapinkide pɔfɛ̃ pãsĩ
ũ. 16 Ò tɔ́ díkĩna kɛ̃̀ a utaa kũ a gbádao:

Kínanɔ Kína, dikirinɔ Dikiri.

17 Akũ ma malaikaa è à zɛna ifãntɛ̃n. À lɛ́ gbãna zù bã kũ òtɛn vura
musumusunɔi pínki à pì: À mɔ́ à kakara à póble zɔ̃kɔ̃ kũ Luda kɛ̀árɛ ble,
18 de à le à kínanɔ gɛ̀ só kũ soza gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ gbãnadenɔ kũ sɔ̃nɔ kũ ń
dìrinɔ kũ gbɛ̃ sĩnda pínkinɔ, zĩdadenɔ kũ zɔ̀nɔ, nɛ́ fíti gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃. 19 Akũ ma
nɔ̀bɔ pãsĩ è kũ andunia kínanɔ kũ ń zɪ̃̀karinɔ, ò kɔ̃ kàkara ò zɪ̃̀ ká kũ gbɛ̃ kũ
à di sɔ̃a pìio kũ a zɪ̃̀karinɔ. 20 Ò nɔ̀bɔ pãsĩ pìi kũ̀ lɛɛlɛ kũ annabi ɛ́kɛ kũ à
daboyãnɔ kɛ̀ a arɛo. Daboyã pìnɔn à gbɛ̃ kũ ò nɔ̀bɔ pãsĩ sèeda vĩ, ò kùtɛ a
takanɛnɔ sã̀tɛo. Ò ń zú tɛ́ sɛ̀bɛ kũ àtɛn kũ kũ ifãntɛ̃gbɔ̃ɔo gũn bɛ̃nɛ ń pla ń
pínki. 21 Gbɛ̃ kũ à di sɔ̃a gbɛ̃ kparanɔ dɛ̀dɛ kũ fɛ̃nɛda kũ à bò a lɛ́ gũnwo,
akũ bãnɔ ń gɛ̀nɔ blè ò kã̀ pínki.

20

Kirisi kíblena andunia gũn wɛ̃̀ wàa sɔɔro

1 Akũ ma malaikaa è bona ludambɛ, à Zĩngo wɛ̀ɛ lòkotoo mɔ̀nɛ kũna kũ
mɔ̀kakɔ̃ana gbìgiriio. 2 À kwã kũ à de mlɛ̃̀ zĩ ũ, kũ òdi pi Ibilisi ke Setan kũ̀,
akũ à mɔ̀ɔ kàa ari wɛ̃̀ wàa sɔɔro. 3 Malaikaa pì a zù Zĩngo wɛ̀ɛ lòkotoo pìi
gũn, à zɛ́ tàrɛ à mɔ̀da kài à kã̀ de àsun burinɔ sãtɛro ari wɛ̃̀ wàa sɔɔro pì gɛ́
papao. Abire gbɛra oni a gbarɛ fíti.

4 Akũ ma gbànɔ è kũ gbɛ̃ kũ ò vutɛnaanɔ. Ò ń gbá zɛ́ ò yãkpatɛ kɛ kũ
gbɛ̃nɔo. Ma gbɛ̃ kũ ò ń mìi zɔ̃̀ Luda yã kũ Yesu de a sèedade ũ ona yãinɔ
è. Odi kútɛ nɔ̀bɔ pãsĩ ke a takanɛro. Odi a sèeda kɛ ń mì'arɛ ke ń ɔaro.
Ò vù gan, ò kí blè kũ Kirisio wɛ̃̀ wàa sɔɔro. 5 Gɛ̀nɔ vuna káakupɔn gwe. Gɛ̀
kparanɔ dí vuro ari wɛ̃̀ wàa sɔɔro pìi gɛ̀ɛ à pàpao. 6 Arubarikadenɔn gbɛ̃ kũ
ń baka kú gɛ̀nɔ vuna káakupɔ gũnnɔ ũ, ò kú adona. Ga plade iko vĩḿmaro.
Onigɔ̃ de Luda kũ Kirisio gbàgbarinɔ ũmɛ, onigɔ̃ kí ble kãao ari wɛ̃̀ wàa
sɔɔro.

Setan zuna tɛ́n

7 Tó wɛ̃̀ wàa sɔɔro pìi pàpa, oni Setan bo ò a gbarɛ. 8 Ani gɛ́ buri kũ ò kú
andunia kusuru siikɔ̃anɔ sãtɛ, Gɔgu kũ Magɔguo, ani ń kakara, de ò zɪ̃̀ ká.
Ń dasi de lán ísiralɛ bùsu'atɛ̃ bà. 9 Ò dà anduniala, ò lìka Luda gbɛ̃nɔ bùraai
kũ wɛ́ra kũ Luda yeiio, ama tɛ́ bò ludambɛ à kũ̀ḿma. 10 Ò Ibilisi kũ à ń sãtɛ
sɛ̀ ò zù tɛ́ sɛ̀bɛ kũ àtɛn kũ kũ ifãntɛ̃gbɔ̃ɔo gũn, gu kũ ò nɔ̀bɔ pãsĩ kũ annabi
ɛ́kɛo zùn. Onigɔ̃ wãwã ma fãnantɛ̃ kũ gwãanio gɔrɔ sĩnda pínki.

Yãkpatɛ kpɛde kɛnaa

11 Akũ ma gbà pura zɔ̃kɔ̃ɔ è kũ gbɛ̃ kũ à vutɛnaaao. Zĩtɛ kũ musuo dibi
lɛ̀ a arɛ, gu kunńnɛ doro. 12 Akũ ma gyãwãndenɔ è, nɛ́ fíti gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃, ò zɛna
gbàa pì arɛ. Ò takadanɔ wɛ̃̀wɛ̃, akũ ò takada pãnde wɛ̃̀ dɔ wɛ̃̀ndi takada ũ.
Ò yãkpatɛ kɛ̀ kũ gyãwãndenɔ ń yãkɛnaaa, lákũ a kɛ̃na takada pìnɔ gũn nà.
13 Ísira gyãwãnde kũ ò kú a gũnnɔ kpà. Ga kũ Gyãwãnwo gyãwãnde kũ

ò kú ń gũnnɔ kpà se. Akũ ò yãkpatɛ kɛ̀ kũ baadio a yãkɛnaaa. 14 Ò ga kũ
gyãwãnwo zù tɛ́ sɛ̀bɛɛ gũn. Tɛ́ sɛ̀bɛɛ pì bi ga plademɛ. 15 Gbɛ̃ kũ odi ń tɔ́ le
wɛ̃̀ndi takada gũnlonɔn ò ń zú tɛ́ sɛ̀bɛɛ pìi gũn.

21

Zĩtɛ dufu kũ musu dufuo

1 Akũ ma zĩtɛ dufu kũ musu dufuo è, zaakũ zĩtɛ káakupɔ kũ musu
káakupɔo gɛ̃̀tɛ, akũsɔ̃ ísira kun doro. 2 Akũ ma Luda wɛ́ra Yurusalɛmu
dufu è bona musu Luda kĩnaa, àtɛn kipa. Ò a kɛ̀kɛ lán nɔgbɛ̃ kũ a zãkɛ
sorumii màa bà. 3 Akũ ma kòto gbãna mà bona gbà kĩnaa à pì: Luda vùtɛ
kũ bisãsirinɔ sà, anigɔ̃ kú kũńwo, onigɔ̃ de a gbɛ̃nɔ ũ. Luda pì nigɔ̃ kú
kũńwo a zĩda ń Luda ũ. 4 Ani ń wɛ́tɛ̃ warawarańnɛ pínki. Ga nigɔ̃ kun doro
ke wɛ̃nda ke ɔ́ɔdɔna ke wãwã, zaakũ yã zĩnɔ gɛ̃̀tɛ.

5 Akũ Gbɛ̃ kũ à vutɛna gbàaa pì: Ǹ ma! Matɛn pɔ́ sĩnda pínki kɛ dufu. Akũ
à òmɛnɛ: Ǹ kɛ̃, zaakũ yã dínɔ náani vĩ, akũsɔ̃ yãpuramɛ. 6 Akũ à òmɛnɛ: À
kɛ̀n gwe. Makũmɛ Alafa kũ Omɛgao, Naana kũ Lakanaao ũ. Gbɛ̃ kũ ími tɛn
dɛ, mani a gba ísɛ̃ wɛ̃̀ndide boki. 7 Gbɛ̃ kũ à zɛ̃̀i blè mɛ́ anigɔ̃ pɔ́ dínɔ vĩ pínki.
Manigɔ̃ de a Luda ũ, anigɔ̃ de ma nɛ́ ũ. 8 Ama vĩnadenɔ kũ náanisaridenɔ kũ
yãvãnikɛrinɔ kũ gbɛ̃dɛrinɔ kũ zinakɛrinɔ kũ ɛzɛdenɔ kũ tãnagbagbarinɔ
kũ manafikidenɔ pínki, ń baka nigɔ̃ de tɛ́ sɛ̀bɛ kũ àtɛn kũ kũ ifãntɛ̃gbɔ̃ɔo
ũmɛ. Ga pladen gwe.

Yurusalɛmu dufu

9 Malaika gbɛ̃nɔn suppla kũ ò kɛrɛ mɛ̀n suppla kũna, kisira kpɛde mɛ̀n
suppla kán à pà pìnɔ doke sù à òmɛnɛ: Ǹ mɔ́ mà Sãnɛ Bɔ̀rɔ nɔ dufu mɔnnɛ.
10 Luda Nini dinama pìi gũn malaikaa pì ma sɛ à gɛ̀ɛ kũmao kpi lei
zɔ̃kɔ̃ɔa. À Luda wɛ́ra Yurusalɛmu mɔ̀mɛnɛ bona musu Luda kĩnaa, àtɛn
kipa. 11 Àtɛn tɛ́ kɛ kũ Luda gakurio, àtɛn pí lán gbɛ̀ bɛ̀ɛrɛde bà, lán diamɔɔ
bà. 12 À bĩni lei zɔ̃kɔ̃ vĩ. À gãnu mɛ̀n kuri awɛɛplamɛ, malaika gbɛ̃nɔn
kuri awɛɛplanɔn zɛzɛnan. Isaraila buri mɛ̀n kuri awɛɛplanɔ tɔ́ kɛ̃na gãnu
pìnɔa. 13 Gãnu mɛ̀n aakɔ̃ kú ifãboki kpa, mɛ̀n aakɔ̃ kú gugbãnduru kpa,
mɛ̀n aakɔ̃ kú gɛ̀nɔmidɔki kpa, mɛ̀n aakɔ̃ kú ifãlɛtɛ kpa. 14 Ò bĩni pì ɛ̃ pɛ̀tɛ
gbɛ̀ mɛ̀n kuri awɛɛplanɔa. Sãnɛ Bɔ̀rɔɔ zɛ̃̀ri gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ tɔ́ kɛ̃na
gbɛ̀ɛ pìnɔa.

15 Malaika kũ àtɛn yã omɛnɛ pɔ́yɔ̃bɔ kũ ò pì kũ wuraao kũna, de à wɛ́ra
pì yɔ̃o kũ a gãnunɔ kũ a bĩnio. 16 Wɛ́ra pì kusuru siikɔ̃mɛ, a gbɛ̃̀na kũ a
yàasaao lɛɛlɛmɛ. Akũ à wɛ́ra pìi yɔ̃̀ kũ pɔ́yɔ̃bɔɔ pìio. A gbɛ̃̀na bi kiloo wàa
kuri awɛɛplamɛ. A gbɛ̃̀na kũ a yàasaao kũ a leio pínki lɛɛlɛmɛ. 17 À a bĩni yɔ̃̀
dɔ, a lei gɛ̃̀sãkuru basuppla awɛɛsiikɔ̃. Malaikaa pì a yɔ̃̀ bisãsiri gɛ̃̀sãkuru
gbɛ̃̀na lɛ́mmɛ. 18 Ò bĩni pìi kɛ̀ kũ diamɔɔo. Wɛ́ra pì bi wuraamɛ atɛ̃nɛ
swáswa lán dígi bà. 19 Ò gbɛ̀ kũ ò wɛ́ra pì bĩni pɛ̀tɛaa kɛ̀kɛ kũ gbɛ̀ bɛ̀ɛrɛde
buri sĩnda pínkio.

Ò gbɛ̀ káakupɔ kɛ̀kɛ kũ diamɔɔo,
a plade kũ safiaao,
a aakɔ̃de kũ agataao,
a siikɔ̃de kũ ɛmɛradiio,
20 a sɔɔrode kũ onisiio,
a suddode kũ kaanɛliaao,

a supplade kũ kisolitiio,
a sɔraakɔ̃de kũ bɛriliio,
a kɛ̃ndode kũ topazaao,
a kuride kũ kisopazaao,
a kuri awɛɛdode kũ yasintiio,
a kuri awɛɛplade kũ amɛtisiio.

21 Gãnu mɛ̀n kuri awɛɛpla pìnɔ bi òso mɛ̀n kuri awɛɛplanɔmɛ. Ò ń pínki kɛ̀
kũ òsooo mɛ̀n dodo. Wɛ́ra pì zɛ́da bi wuraamɛ atɛ̃nɛ, òdi gu en lán dígi bà.
22 Mádi Luda kpɛ́ e wɛ́ra pìi gũnlo, zaakũ Dikiri Luda Gbãnasĩndapinkide
kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔɔoomɛ kpɛ́ pì ũ. 23 Wɛ́ra pì bàka kú kũ ifãntɛ̃ ke mɔvura
gupunaaoro. Luda gakuri mɛ́ àdi wɛ́ra pì pu, akũsɔ̃ Sãnɛ Bɔ̀rɔ de a fitila
ũ. 24 Burinɔ ni táa o a gupurai, andunia kínanɔ ni gɛ̃n kũ ń aruzɛkɛnɔ.
25 A gãnunɔ nigɔ̃ tatana fãnantɛ̃ zikiro, gwãani nigɔ̃ kú gwe sɔ̃ro. 26 Oni
gɛ̃n kũ burinɔ aruzɛkɛnɔ kũ ń pɔ́ ɔgɔdenɔ. 27 Ama pɔ́ gbãsĩ ke ni gɛ̃nlo ke
wé'iyãkɛri ke manafikide, tó adi kɛ gbɛ̃ kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔ ń tɔ́ kɛ̃̀ wɛ̃̀ndi takada
gũnnɔ baasiro.

22

1 Akũ malaikaa pì swa'i wɛ̃̀ndide kũ àtɛn bo Luda kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔɔo gbà
kĩnaa mɔ̀mɛnɛ, àtɛn tɛ́ kɛ lán gbɛ̀digi bà. 2 Àtɛn bàa lɛ́ wɛ́ra zɛ́da guragura.
Lí wɛ̃̀ndide kú a bara dire kũ a bara lao, àdi nɛ́ i wɛ̃̀ do gɛ̃̀n kuri awɛɛpla,
mɔ kũ mɔo gɛ̃̀n dodo. Lí pì lánɔ bi burinɔ aafialekiamɛ. 3 Pɔ kũ Luda lɛ́
kɛ̀nɛ ke nigɔ̃ kun doro. Luda kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔɔo gbà nigɔ̃ kú wɛ́ra pìi gũn, a
zɔ̀blerinɔ sɔ̃ oni doi. 4 Oni a e wɛ́dewɛ, akũsɔ̃ a tɔ́ nigɔ̃ kú ń mì'arɛa. 5 Gwã
nigɔ̃ kun doro, gbɛ̃ke bàka nigɔ̃ kú kũ fitila ke ifãntɛ̃ gupuraoro, kũ Dikiri
Luda ni gu puńnɛ yãi. Onigɔ̃ kí ble ari gɔrɔ sĩnda pínki. 6 Akũ à òmɛnɛ: Yã
birenɔ náani vĩ, akũsɔ̃ yãpuramɛ. Dikiri Luda kũ àdi do annabinɔnɛ arɛ
mɛ́ à a malaikaa zɪ̀, de a zɔ̀blerinɔ yã kũ ani su tera dɔ̃.

Yesu ni su tera

7 Ǹ gwa, mani su tera. Arubarikaden gbɛ̃ kũ à zia yã takada díkĩna yã
kũna ũ.
8 Makũ Yuhana makũmɛ ma yã birenɔ mà, ma è. Kũ ma mà, akũsɔ̃ ma
è, ma kutɛ malaika kũ à yã pìnɔ mɔ̀mɛnɛ gbá sarɛ mà donyĩ kɛnɛ. 9 Akũ à
òmɛnɛ: Ǹ abire tó. Ǹ donyĩ kɛ Ludanɛ. N zɔ̀bleri daken ma ũ kũ n annabi
gbɛ̃dakenɔ kũ gbɛ̃ kũ ò takada díkĩna yã kũnanɔ. 10 Akũ à òmɛnɛ: Ǹsun pɔ́
kútɛ zia yã kũ à kú takada díkĩna gũnwaro, zaakũ a gɔrɔ kà kãni. 11 Gbɛ̃
vãni wɛ́ tã àgɔ̃ a vãni kɛ. Gbãsĩde wɛ́ tã àgɔ̃ gbãsĩ. Gbɛ̃ mana wɛ́ tã àgɔ̃ a
mana kɛ. Gbɛ̃ kũ à kú adona wɛ́ tã àgɔ̃ kú adona.
12 Ǹ gwa, mani su tera, manigɔ̃ láada kũna, de mà fĩna bo baadinɛ
a yãkɛnaaa. 13 Alafa kũ Omɛgaon ma ũ, Arɛde kũ Kpɛdeo, Naana kũ
Lakanaao. 14 Arubarikadenɔn gbɛ̃ kũ ò ń utagyaba pìpinɔ ũ. Onigɔ̃ zɛ́ vĩ ò
gɛ̃ wɛ́ra pì gãnunɔ gũn, ò lí wɛ̃̀ndide nɛ́ ble. 15 Ama kifirinɔ nigɔ̃ kũ gwero,
ɛzɛdenɔ kũ pãpãkɛrinɔ kũ gbɛ̃dɛrinɔ kũ tãnagbagbarinɔ kũ gbɛ̃ kũ ò ye
manafiki yãkɛnaainɔ.
16 Makũ Yesu ma a malaikaa zɪ̀ àgɔ̃ deárɛ yã pìnɔ sèedade ũ sɔsinɛ.
Makũmɛ Dauda buri kpata kũ à bɔ̀tɔɔ pà Kína ũ, gudɔna susunɛ i nna ũ.
17 Luda Nini kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔ nɔ dufuo dì pi, ǹ mɔ́. Gbɛ̃ kũ à yã pìi mà sɔ̃, à pi,
ǹ mɔ́. Gbɛ̃ kũ ími tɛn dɛ, à mɔ́. Gbɛ̃ kũ à ye í wɛ̃̀ndidei, à sí gba ũ.

18 Matɛn pi gbɛ̃ kũ ò annabikɛtakada díkĩna yã mànɔnɛ ń pínki, tó gbɛ̃
yãke kàra a gũn, Luda ni kisira kũ ń yã kú takada díkĩna gũnnɔ kara adenɛ.
19 Tó gbɛ̃ yãke bò takada díkĩna gũn sɔ̃, Luda ni ade baka bo a wɛ́ran kũ lí
wɛ̃̀ndide kũ a yã kú takada díkĩna gũnwo.
20 Gbɛ̃ kũ à de yã pìnɔ sèedade ũ pì: Yãpuramɛ, mani su tera.
Aami! Dikiri Yesu, ǹ mɔ́!
21 Dikiri Yesu gɔ̃ gbɛ̃kɛ vĩ kũ a gbɛ̃nɔ ń pínki. Aami!

ZABURA
TAKADA KAAKU

1

Zabura 1-41

Arubarikade

1 Arubarikaden gbɛ̃ kũ àdi gbɛ̃ vãninɔ lɛ́damma maro ũ,
àdi kifirinɔ zɛ́ sɛ́ro,
àdi vutɛ kũ gbɛ̃ foborinɔoro.
2 Dikiri doka mɛ́ àdi káagu,
àdigɔ̃ laasun lɛ́a fãnantɛ̃ kũ gwãanio.
3 À de lán lí kũ ò pɛ̀tɛ swa sarɛ bà,
a lá dì kori kɛro,
àdigɔ̃ nɛ́ i a gɔrɔa,
yã kũ àdi kɛ pínki karana vĩ.

4 À de lɛɛlɛ kũ gbɛ̃ vãninɔoro,
ò de lán ése ũkã kũ ĩa dì sɛ́tɛ bà.
5 Gbɛ̃ vãninɔ ni bo mana yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩro,
kifirinɔ ni zɛ gbɛ̃ mananɔ sarɛro.

6 Dikiri dì gbɛ̃ mananɔ zɛ́ dãkpãńnɛ,
gbɛ̃ vãninɔ zɛ́ sɔ̃ à mì pɛ́ kakatɛnaaa.

2

Kína kũ Luda kà

1 Bɔ́yãi burinɔ tɛn zuka káa?
À kɛ̀ dera òtɛn lɛ́ pã kpákũsũu?
2 Andunia kínanɔ tɛn zɩ̃̀ soru kɛ,
kpatablerinɔ tɛn kakara Dikirii
kũ Kína kũ à kào.
3 Òtɛn pi: Ò ń mɔ̀kakɔ̃ananɔ kɛ̃kɛ̃,
ò ń bàa porowá.

4 Dikiri tɛni ń fobo,
à vutɛna musu, àtɛni ń yáa dɔ.
5 Àtɛn patam̋ma kũ pɔfɛ̃o,
a pɛ̃tɛ̃ dì ń gba vĩna.
6 À pì a a Kína kà a kpi Zaiɔ̃ musu.

7 Mani yã kũ Dikiri dìtɛmɛnɛ o kũ à pì:
Ma Nɛ́mɛ n ũ, gbãran ma n i.
8 Ǹ wɛ́ kɛma,
mani buri sĩnda pínki kpámma n pɔ́ ũ,
mani n gba andunia kusuru siikɔ̃.
9 Ĩni kí blem̋ma kũ mɔ̀ gòoo,
ĩni ń wíwi lákũ òdi oro wíwi nà.

10 Kínanɔ, à lɛ́damma díkĩna ma,

andunia kpatablerinɔ, à ɔ̃ndɔ̃ kũ sà.
11 À do Dikirii kũ vĩnao,
à pɔnna kɛo kũ lukanaao.
12 À lɛ́ pɛ́ a Nɛ́a
de a pɔ sún fɛ̃ái à gaga zɛ́nlo,
zaakũ a pɔ dì fɛ̃ kãntomɛ.

Arubarikaden gbɛ̃ kũ à nài ũ.

3

Lɛ́zuna Ludai ibɛrɛnɔ yã musu
(2Sa 15:13-17)
Lɛ̀ kũ Dauda dà gɔrɔ kũ à bàa lɛ̀ a nɛ́ Abusalomunɛ.
1 Dikiri, ma wɛtɛrinɔn dimmɛ fá,
gbɛ̃ kũ ò ibɛrɛɛ sɛ̀ kũmaonɔn dasi.
2 Òtɛni ma yã o dasidasi,
òtɛn pi Luda ni ma sura baro.

3 Mɔkɔ̃n sɔ̃ Dikiri,
ndì ɔ likamai sɛ̃gbako ũ,
ma gakurimɛ n ũ,
ndì tó ma mì gɔ̃ dana íla.
4 Madì wiki lɛ́ Dikiria,
àdi wema zaa a kúkia kpi musu.

5 Madì wútɛ mà i o mà vu,
zaakũ Dikirimɛ ma kũna ũ.
6 Gbɛ̃nɔn dúbu kurinɔ tɛni ma wɛ kpa sĩnda pínkia,
ama madì vĩna kɛ́ńnɛro.

7 Ǹ futɛ, Dikiri,
ǹ ma sura ba, ma Luda,
ǹ ma ibɛrɛnɔ sãn kɛkɛ,
ǹ gbɛ̃ vãninɔ saka ɛ́'ɛ.
8 Dikiri mɛ́ àdi gbɛ̃ sura ba.
Ǹ arubarika da n gbɛ̃nɔgu.

4

Ɔkɔsi aduakɛnaa
Dauda lɛ̀ɛ. Òdi sí kũ mɔrɔlɛnaaomɛ.
1 Tó ma n sisi, ǹ wema Luda ma zɛkũnwode,
tó má kakũnna, ǹ ma gba ĩampaki,
ǹ ma wɛ̃nda gwa ǹ ma aduakɛna sí.

2 Gbɛ̃nɔ, áni gí àgɔ̃ wé'i da ma Luda gakuridea ari bɔrɛmɛɛ?
Ánigɔ̃ ye pɔ́ pãnɔi àgɔ̃ tɛ́ tãnanɔin yá?
3 Àgɔ̃ dɔ̃ kũ Dikiri a gbɛ̃nɔ dìtɛ adona,
tó ma a sìsi, ani ma yã ma.

4 Tó a pɔ fɛ̃̀, àsun durunna kɛro,
à laasun lɛ́ á wutɛbɔ musu à yĩtɛ.

5 À sa kũ à de à o o,
à Dikiri náani kɛ.
6 Parinɔ dì pi: Dí mɛ́ ani yã mana kɛwɛrɛɛ?
Ǹ ãn werewá, Dikiri, ǹ arubarika daógu.
7 Bee tó pɔ́blewɛ kũ sèwɛ̃o diń yĩ,
pɔnna kũ ń dàmɛnɛ ma swɛ̃̀n de ń pɔ́la.
8 Madì wútɛ mà i o nnanna,
zaakũ Dikiri, mɔkɔ̃mmɛ ndì tó màgɔ̃ kú ma laakariia.

5

Kɔnkɔ aduakɛnaa
Dauda lɛ̀ɛ. Òdi sí kũ kutɛpɛnaaomɛ.

1 Ǹ sã kpá ma yãi, Dikiri,
ǹ laakari dɔ ma ndanaaa.
2 Ma Kína, ǹ ma ɔ́ɔdɔna ma,
ma Luda, matɛn wɛ́ kɛmma.
3 Dikiri, ndì ma kòto ma gudɔo,
madì ma yãnɔ dɔdɔnnɛ kɔnkɔ,
ma wɛ́ dìgɔ̃ dɔnyĩ.

4 Mɔkɔ̃n Luda ń ye yã vãniiro,
ndìgɔ̃ kú lɛɛlɛ kũ gbɛ̃ vãnioro.
5 Ĩadãrii dì le à zɛ n arɛro,
n zã yãvãnikɛrinɔi ń pínki.
6 Dikiri, ndì ɛ́kɛdenɔ mì dɛ,
ń ye gbɛ̃dɛrinɔ kũ gbɛ̃blerinɔ kãiro.

7 Makũ sɔ̃, mani gɛ̃ n ɔnn n gbɛ̃kɛ zɔ̃kɔ̃ yãi,
mani kútɛ mà arɛ dɔ n kpɛ́a mà mì natɛnnɛ.
8 Dikiri, ǹ ma da zɛ́n n náanikɛna yãi,
ǹ zɛ́ poromɛnɛ ma wɛtɛrinɔ yãi.

9 Zaakũ ń yãke náani vĩro,
ń nɛ̀sɛ de lán kaka bɛ bàmɛ,
ń kòto de lán mira wɛ̃naa bàmɛ,
òdi lɛ́nna kɛńnɛ.
10 Ǹ tó yã vutɛḿma Luda,
ǹ tó yã vãni kũ òtɛn kpákpanɔ wí ń musu.
Ǹ pɛ́ḿma n arɛ ń taari dasinɔ yãi,
zaakũ ò gì n yã mai.

11 Ǹ tó gbɛ̃ kũ ò utɛna n kĩnaanɔ yáa dɔ,
ògɔ̃ lɛ̀ sí kũ pɔnnao gɔrɔ sĩnda pínki.
Ǹ ɔ kú gbɛ̃ kũ ò yenyĩnɔa,
de ò pɔnna kɛ n yã musu.
12 Dikiri, ndì arubarika da gbɛ̃ mananɔgu,
ndì likańyĩ kũ yenyĩo lán sɛ̃gbako bà.

6

Faaba wikilɛna Ludaa
Dauda lɛ̀. Òdi sí kũ mɔrɔlɛnaaomɛ.

1 Dikiri, ǹsun patama kũ pɛ̃tɛ̃oro,
ǹsun ma toto kũ pɔfɛ̃oro.
2 Ǹ ma wɛ̃nda gwa, Dikiri,
zaakũ ma gɔ̃ fɛ̃fɛ̃na,
ǹ ma gba aafiaa, Dikiri,
zaakũ ma wánɔ tɛn wímɛ.
3 Ma pɔ yàka manamana,
Dikiri, ĩni kpámai bɔrɛmɛɛ?

4 Ǹ ɛra ǹ ma mì sí, Dikiri,
ǹ ma sura ba n gbɛ̃kɛ yãi.
5 Zaakũ gɛ̀ ni le à n tɔ́ kpáro,
oni n sáabu kpá mira gũnlo.

6 Ma ndana ma kpasa,
ma mìbɔkɔɔ dì yaku kũ wɛ́'io,
ma wutɛbɔ dì yĩda kũ ari gu gɛ́ dɔo.
7 Ma wɛ́ kakana kũ pɔsira ɔ́ɔdɔnaao,
àtɛn ga kũ ma ibɛrɛnɔn dasi yãi.

8 À go ma kĩnaa yãvãnikɛrinɔ,
zaakũ Dikiri ma ɔ́ɔ dɔ mà.
9 Dikiri ma wikilɛnaa mà,
Dikiri ma aduakɛnaa sì.
10 Wé'i ni ma ibɛrɛnɔ kũ ò gɔ̃ bídi gũn,
oni fua kãnto ò kpɛ li ń pínki.

7

Ǹ yã nna kpáma, Dikiri!
Lɛ̀ kũ Dauda sì Dikirinɛ Biliaminu buri Kusu yã musu.
1 Dikiri ma Luda, ma nanyĩ,
ǹ ma mì sí ǹ ma sura ba
gbɛ̃ kũ ò pɛ̀tɛmainɔ ɔĩ.
2 Tó lɛnlo, oni ma kɛ yákiyaki
lán músuu dì kɛńnɛ nàmɛ,
oni ma kɛ̃kɛ̃kɔ̃rɛ,
gbɛ̃ke ni ma mì síro.

3 Dikiri ma Luda, tó ma taari ke kɛ̀,
tó ma ɔ kú yã vãnin,
4 tó ma a vãni kɛ̀ ma gbɛ̃dakenɛ,
ke tó ma gbãna mɔ̀ ma ibɛrɛɛnɛ pã,
5 ǹ tó ma ibɛrɛ pì pɛ́tɛmai à ma kũ,
à gɛ̀sɛ pɛ́tɛpɛtɛma zĩtɛ,
à ma vĩ bùsu'atɛ̃n.

6 Ǹ futɛ ǹ zɛ kũ pɔfɛ̃o, Dikiri,
ǹ futɛ ma ibɛrɛnɔi ń nɛ̀sɛ kpȁkpã yãi.
Ǹ vu, ma Luda,
ǹ yã gɔ̃gɔ̃ a zɛ́a.
7 Ǹ tó gbɛ̃nɔ kakaranyĩ,

ǹ kí blem̀ma zaa musu.
8 Dikiri, ndì yãkpatɛ kɛ kũ gbɛ̃nɔ.
Dikiri, ǹ tó yã bo kũmao nna ma yãzɛdekɛ lɛ́n.
Luda Musude, ǹ yã kɛmɛnɛ ma nɛ̀sɛpura lɛ́n.
9 Luda, mɔkɔ̃mmɛ mana,
ndì nɛ̀sɛ kũ laasunnwo kpátɛ kɛ.
Ǹ gbɛ̃ vãninɔ pãsĩkɛnaa mì dɛ,
ǹ gbɛ̃ mananɔ gba zɛki.

10 Luda Musudemɛ ma sɛ̃gbako ũ,
àdi gbɛ̃ kũ ń nɛ̀sɛ mananɔ sura ba.
11 Luda dì yãkpatɛ kɛ a zɛ́a,
àdi tó yã gɔ̃ vutɛm̀ma gɔrɔ sĩnda pínki.
12 Tó gbɛ̃ dí a nɛ̀sɛ litɛro,
Luda dì a fɛ̃nɛda lɛ́ kɛkɛ
àdi a sá kú à kã.
13 Àdi a gɔ̃kɛbɔ kũ àdi ga iǹnɛnɔ kɛkɛ,
àdi a kà tɛ́denɔ kpá sála.

14 Ǹ gwa, yã vãni dì nɔ̀ dɔ gbɛ̃n,
akũ àdi wari nɔ̀ sí à nɛ́ i ɛ́kɛ ũ.
15 Àdi wɛ̀ɛ yɔ̃ gbɛ̃nɔnɛ zã̀zã tankutɛ ũ,
akũ àdi zu wɛ̀ɛ kũ à yɔ̃̀ pìi gũn.
16 A àlesi pãsĩ dì doi,
a wɛ́tãna gbɛ̃nɔa dì wí a mìia.

17 Mani Dikiri sáabu kpá a manakɛ yãi,
mani Dikiri Musude tɔ́ bo kũ lɛ̀sinaao.

8

Luda gakuri yã'onaa
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Dikiri ó Dikiri, n tɔ́ bò andunia gũn pínki,
n gakuri bò gupuraa musu.

2 N dà nɛ́ fítinɔnɛ kũ nɛ́kpãntɛ̃nɔ ò n sáabu kpá
de n ibɛrɛnɔ kũ n zãnguri mɔrakarinɔ yĩtɛ.
3 Kũ ma n zĩ gwà musu,
mɔvura kũ susunɛ kũ n pɛ̀pɛ gwenɔ,
4 ma pì bɔ́n bisãsiri ũ kũ a yã dìgɔ̃ dɔnguu?
Bɔ́mɛ a ũ kũ n laakari dɔaa?
5 N a kɛ̀ kĩana malaikanɔi fíti,
n a kà kpatan kũ gakurio kũ bɛ̀ɛrɛɛo.
6 N tò à kí blè pɔ́ kũ n kɛ̀nɔa,
n tò pɔ́ sĩnda pínki mì nàtɛnɛ,
7 sãnɔ kũ zùnɔ kũ nɔ̀bɔsɛ̃ntɛnɔ pínki,
8 bãnɔ kũ kpɔ̀nɔ kũ pɔ́ kũ ò kú ísira gũnnɔ.

9 Dikiri ó Dikiri, n tɔ́ bò andunia gũn pínki.

9

Luda sáabukpana kũ àdi yã kɛkɛ gbɛ̃nɔnɛ yãi
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Dikiri, mani n sáabu kpá kũ nɛ̀sɛdoo,
mani n yãbonsarɛkɛnanɔ kpàkpa kɛ́nɛ.
2 Mani pɔnna kɛ mà ĩa dã n yã musu,
Luda Musude, mani n tɔ́ kpá kũ lɛ̀sinaao.

3 Ma ibɛrɛnɔ dì kpɛ li,
òdi lɛ́tɛ ò gaga n arɛ.
4 Zaakũ n zɛ kũmao n yã nna kpàma,
vutɛna n tìntinnwa n yã gɔ̃̀gɔ̃ a zɛ́a.
5 N kpãkɛ̃ burinɔi,
n gbɛ̃ vãninɔ kàkatɛ n ń tɔ́ dɛ̀dɛ míɔmiɔ.
6 N kisira kũ àdi lákaro kpà ma zãngurinɔi,
n ń wɛ̃tɛnɔ gbòro, ń yã dɔ gbɛ̃kegu doro.

7 Dikiri dì kí ble gɔrɔ sĩnda pínki,
à a kpata dìtɛ yãkpatɛkɛna yãi.
8 Ani yãkpatɛ kɛ kũ andunia gbɛ̃nɔ súsu,
ani kí ble burinɔa a zɛ́a.
9 Dikirimɛ utɛki ũ gbɛ̃ kũ òtɛn gbãna mɔńnɛnɔnɛ,
à deńnɛ aafialeki ũ warikɛgɔrɔa.
10 Dikiri, gbɛ̃ kũ ò n tɔ́ dɔ̃ɔnɔn n náani vĩ,
ndì n ki wɛtɛrinɔ zukũnaro.

11 À lɛ̀ sí Dikirinɛ, àtɛn kí ble zaa Zaiɔ̃,
à a yãkɛnanɔ kpàkpa kɛ buri sĩnda pínkinɛ.
12 Zaakũ àdi mɔraa ká gbɛ̃dɛriia, yã dì sãnlo,
àdi takasidenɔ wikilɛna yã da.

13 Dikiri, ǹ gwa lákũ ma ibɛrɛnɔ tɛn wari dɔma nà,
ǹ ma wɛ̃nda gwa ǹ ma bo ga lɛ́i,
14 de mà n tɔ́ kpá Zaiɔ̃ bĩnilɛa,
mà pɔnna kɛ kũ n ma sura bà yãi.
15 Burinɔ sì wɛ̀ɛ kũ ò yɔ̃̀n,
ń gbá zù bà kũ ò kpàkpan.
16 Ò Dikiri dɔ̃ kũ yãkpatɛkɛna a zɛ́aao,
àdi tó gbɛ̃ vãni yãkɛna ɛra a musu.

17 Gbɛ̃ vãninɔ dì tá gyãwãn,
buri kũ òdi Luda yã daro pìnɔ.
18 Wɛ̃ndadenɔ yã ni sãagu zikiro,
takaside sɔ̃ à wɛ́dɔina lakana vĩro.

19 Ǹ futɛ Dikiri, ǹsun tó bisãsiri n gã̀ fĩro,
ǹ buri sĩnda pínki kakara ǹ yãkpatɛ kɛ kũńwo.
20 Dikiri, ǹ tó vĩna burinɔ kũ,
de ò le ò dɔ̃ kũ bisãsirinɔmɛ ń ũ.

10

Wɛ́kɛna Ludaa à yãkpatɛ kɛ bisãsirinɔnɛ

1 Dikiri, bɔ́yãi ń zɛna zȁzãa?
À kɛ̀ dera ndì n zĩda utɛ warikɛgɔrɔaa?

2 Gbɛ̃ vãni dì gbãnasaride wɛtɛ à dɛ zĩdabi gũn,
àdi manafiki kɛnɛ à a kũ.
3 Gbɛ̃ vãni dì a pɔ́nidɛnanɔ ĩa dã,
àdi sãnkarade sáabu kpá àdi Dikiri tɔ́ yaka.
4 Gbɛ̃ vãni zĩdabi mɛ́ à tò àdi Dikiri ki wɛtɛro,
à Luda laasun vĩro.
5 Yã kũ àdi kɛ pínki dì bonɛ manamɛ,
àdi a zĩda kara, àdi n doka daro,
àdi lɛ́zuki kɛ a ibɛrɛnɔa.
6 Àdi pi áni kpágularo,
ánigɔ̃ kú kũ pɔnnao warikɛnaa sari.
7 Ɛkɛ kũ gbɛ̃kanaao kũ yã pãsĩo a lɛ́ pà,
àlesi pãsĩ kũ yã vãnio mɛ́ àdigɔ̃ da a lɛ́n.
8 Àdi natɛ taarisaridenɛ lakutu kpɛ
de à le à a dɛ asiri gũn,
àdi àleside kpákpa gukpado.
9 Àdi natɛ gbɛ̃nɔnɛ asiri gũn lán músu bà,
àdi natɛ lákpɛn de à le à gbãnasaride kũ.
Tó à a kȕ, àdi a gátɛ kũ a bàao.
10 Gbɛ̃ kũ à a lè à kȕ dìgɔ̃ wutɛna sùum,
gbãna mɛ́ à a nɛ̀.
11 Gbɛ̃ vãni dì pi Luda dì yã tàasi káro,
àdi ɔ kú a wɛ́amɛ àdi gu ero.

12 Dikiri, ǹ futɛ ǹ su kũ n gbãnao,
Luda, ǹgɔ̃ takasidenɔ tàasi ká.
13 Luda, bɔ́yãin gbɛ̃ vãni dì dɔkɛ kũnwo lɛɛ?
Àdi pi a swɛ̏ɛ gũn ĩni wari dɔáwaro.
14 Bee kũ abireo ndì gbɛ̃nɔ yã'ũmmana e sãnsãn,
ndì ń pɔsira yã da de ǹ le ǹ ɔ daḿma.
Gbãnasaride dì a zĩda kpámma,
tonɛ kũ à gwàri vĩro kpànyĩriimɛ n ũ.
15 Ǹ gbɛ̃ vãninɔ kũ gbɛ̃ pãsĩnɔ gȁsã ɛ́ńnɛ,
ǹ ń yã vãni kũ òtɛn da ò dɔ̃ro ɛraḿma.

16 Dikiri dìgɔ̃ kí ble gɔrɔ sĩnda pínki,
a yãdarisarinɔ ni kakatɛ a bùsun.
17 Dikiri dì takasidenɔ wɛ́kɛna sí,
àdi ń gba swɛ̏ɛ, àdi sã kpá ń ɔ́ɔ dɔi.
18 Àdi zɛ kũ tonɛ kũ à gwàri vĩronɔ
kũ gbɛ̃ kũ òtɛn wɛ́ tãḿmanɔ,
de bisãsiri kũ à de bùsutiti ũ
sún tó swɛ̏ kɛ̃ gbɛ̃nɔgu doro yãi.

11

Laakarikpatɛnaa
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Ma na Dikirii.
Bɔ́ yã mɛ́ à tò átɛn pimɛnɛ mà vura
mà tá kpi musu lán bã bàa?
2 À yãvãnikɛrinɔ gwa, ò kàa kpà sála,
ò nàtɛ gusarɛ ò ń sá gà,
ò kàa dɔ̀dɔ nɛ̀sɛmanadenɔa.
3 Tó futɛokarayã tɛn kakatɛ,
gbɛ̃ mananɔ ni kɛ deramɛɛ?

4 Dikiri kú a kpɛ́ kũ à kú adonaa gũn,
à vutɛna kpatan musu gwe.
Àdi wɛ́ pɛ́ bisãsirinɔla à ń tàasi ká.
5 Dikiri dì gbɛ̃ mananɔ gwagwa,
ama à zà̃ yãvãnikɛrinɔgu
kũ gbɛ̃ kũ yã pãsĩ dì kɛńnɛ nnanɔ.
6 Ani tɛ́yɔ̃ kũ ifãntɛ̃gbɔ̃ɔo kú yãvãnikɛrinɔa,
ĩa wãna mɛ́ anigɔ̃ de ń baka ũ.

7 Zaakũ Dikiri dì yã kɛ a zɛ́a,
yãmanakɛnaa dì kɛnɛ nna,
gbɛ̃ mananɔ ni wɛ́ kɛ kãao pla.

12

Bisãsiri vãnikɛ
Dauda lɛ̀ɛ. Òdi sí kũ mɔrɔlɛnaaomɛ.
1 Ǹ ma sura ba, Dikiri,
zaakũ gbɛ̃ mana ke kun doro,
náanide làka bisãsirinɔ tɛ́.
2 Baadi dì ɛ́kɛ to a gbɛ̃dakenɛ,
àdi lɛ́nna kásańnɛ kũ nɛ̀sɛplao.

3 Dikiri, ǹ lɛ́nnade lɛ́ kɔ̀ ɛ́
kũ zĩdabiri pínki pɔ́o.
4 Òdi pi ń lɛ́ mɛ́ ani tó ò zɩ̀ ble,
ò ń lɛ́ vĩ, dí mɛ́ ani kí bleḿmaa?

5 Wɛ́tãna gbɛ̃ busɛnɔa
kũ wɛ̃ndadenɔ ndanaao yãi
Dikiri pì áni futɛ sà
à ń gba zɛ́boki kũ òtɛni a ni dɛ.
6 Dikiri yã mamberu vĩro,
à de lán andurufu kũ ò yɔ̀ tɛ́vuraa gũn
ò bàasa gɛ̀n suppla bà.
7 Mɔkɔ̃n Dikiri, ĩnigɔ̃ ó dãkpã gɔrɔ sĩnda pínki,
ń ó sí gbɛ̃ bire takanɔa.
8 Tó gbɛ̃nɔ yã bɛ̀nɛ kù̃ ɔplapla,
gbɛ̃ vãninɔ dìgɔ̃ kure kũ zĩdabio gu sĩnda pínkia.

13

Wikilɛna Ludaa
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Ari bɔrɛɛ, Dikiri?
Ma yã nigɔ̃ sãngu gɔrɔ sĩnda pínkin yá?
Ĩni kpɛ limɛnɛ ari bɔrɛmɛɛ?
2 Manigɔ̃ ɔsi ká kũ ma laasunnɔ ari bɔrɛmɛɛ?
Ma pɔ dìgɔ̃ sira lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà,
ma ibɛrɛ nigɔ̃ gbãna blema ari bɔrɛmɛɛ?

3 Dikiri ma Luda, ǹ ma gwa ǹ ma yã ma,
ǹ ma ãn weremɛnɛ de màsun garo yãi,
4 de ma ibɛrɛ sún pi a ma nɛro yãi,
de ma zãngurinɔ sún pɔnna kɛ ma fuana yã musuro.

5 Matɛni n gbɛ̃kɛ náani kɛ,
ma pɔ kɛ̀ nna kũ n ma sura bà.
6 Mani lɛ̀ sí Dikirinɛ,
zaakũ à yã mana kɛ̀mɛnɛ.

14

Yɔ̃nkɔ yã'onaa
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Yɔ̃nkɔ dì o a swɛ̃̀n Luda kunlo.
Gbɛ̃nɔ yàku kpà, ń yãkɛna vãni,
yãmanakɛri ke kú ń tɛ́ro.

2 Zaa musu Dikiri dì bisãsirinɔa tàasi ká
à gwa tó gbɛ̃ke ɔ̃ndɔ̃ kà à a ki wɛtɛ.
3 Ò sãtɛ ń pínki ò gɔ̃̀ dɔ̀rɔɔ sari míɔmiɔ,
yãmanakɛri ke kú ń tɛ́ro, bee mɛ̀n do.

4 Vãnikɛrinɔn dɔ̃na vĩnloo?
Òdi ma gbɛ̃nɔ mɔ́mɔ lán ú bà,
òdi Dikiri sísiro.
5 Gwen vĩna ń kũn manamana,
zaakũ Luda kú kũ gbɛ̃ mananɔ.
6 Òdi kpá takasidenɛ a pɔyeinakɛnaa,
ama Dikirimɛ a utɛki ũ.

7 Luda, ǹ bo Zaiɔ̃ ǹ mɔ́ ǹ Isarailanɔ sura ba!
Tó Dikiri sù kũ a gbɛ̃nɔ ń gwena zĩn,
Yakubu burinɔ ni pɔnna kɛ,
Isarailanɔ ni yáa dɔ.

15

Ludayãmari yã'onaa
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Dikiri, dí mɛ́ à zɛ́ vĩ à gɛ̃ n bɛ ɔnnn?
Dí mɛ́ ani fɔ̃ àgɔ̃ kú n kpi musuu?

2 Gbɛ̃ kũ àdigɔ̃ kun taari sari,

àdi yã kɛ a zɛ́a,
àdi yãpura o zaa a nɛ̀sɛn.
3 Àdi yã di gbɛ̃kearo,
àdi taari kɛ a gbɛ̃dakenɛro,
àdi a gbɛ̃ do sɔ̃sɔ̃ro.
4 Àdi ludayãdarisarinɔ gya bo,
àdi bɛ̀ɛrɛ li ludayãmarinɔnɛ.
Àdi a lɛ́gbɛ̃na papa, bee tó à kɛ̀nɛ zĩ'ũ.
5 Àdi ɔgɔ sãkãńnɛ kũ a íoro,
àdi bo taarisaride kpɛ gusarɛgba yãiro.

Gbɛ̃ kũ àdi kɛ lɛ ni kpágula zikiro.

16

Nana Ludai aduaa
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Ǹ ma dãkpã Luda, mɔkɔ̃n ma nanyĩ.
2 Ma pì Dikirinɛ: Mɔkɔ̃mmɛ ma Dikiri ũ,
n baasiro má pɔ́ mana ke vĩro.
3 N gbɛ̃ kũ ò kú bùsu dí gũnnɔ,
mɔ́kɔ̃nɔmɛ gakuride kũ ò kàmagunɔ ũ.
4 Gbɛ̃ kũ òdi wã ò gɛ́ tãna kĩnaanɔ
dì yã'ũmmana kpá ń zĩdaimɛ.
Mani sa'o'aru kɔ́tɛ kũńworo,
oni ń tãnanɔ tɔ́ ma ma lɛ́nlo.

5 Dikiri, mɔkɔ̃mmɛ má n vĩ ndo,
n ma ka ma bakaaa,
ma wɛ̃ndi kú n ɔĩmɛ.
6 N zĩtɛ lɛ́zɛkinɔ dàmɛnɛ gu mana gũn,
gba kũ n dàmɛnɛ kàmagu.

7 Mani Dikiri sáabu kpá kũ àdi lɛ́ dama yãi,
bee gwãani àdi tó ma swɛ̃ ma gba laakarii.
8 Madìgɔ̃ Dikiri e ma wɛ́n baala'i,
lákũ à kú ma ɔplai nà, pɛ́ke ni ma lukaro.

9 Abire yãi ma pɔ dìgɔ̃ nna,
ma nɛ̀sɛgũn pù.
Má tãmaa vĩ kũ ma mɛ̀ nigɔ̃ kun,
10 zaakũ ĩni ma tó mira gũnlo,
ĩni we n gbɛ̃ kũ à kú adona yagi kũro.
11 N ma da wɛ̃ndi zɛ́a,
ma pɔnna nigɔ̃ pana n kĩnaa,
pɔ́ mananɔ nigɔ̃ kú n ɔĩ gɔrɔ sĩnda pínki.

17

Taarisaride aduakɛnaa
Dauda aduakɛnaa
1 Dikiri, ǹ ma yãzɛde ma,
ǹ sã kpá ma wikilɛnaai,

ǹ ma wɛ́kɛna sí,
zaakũ matɛn kɛ kũ manafikioro.
2 N kĩnaan mani yã nna len,
n wɛ́ tɛn yã kũ à zɛ́ vĩ e sãnsãn.
3 N ma swɛ̃̀ɛ gwà, n wɛ́ tɛ́mai gwãani,
n ma tàasii kà, ńdi yãke emaro,
zaakũ ma zɛo kũ ma lɛ́ ni ma kari boro.
4 Madì tɛ́ bisãsiri yãkɛnanɔiro,
madì gbɛ̃ pãsĩnɔ turuba sɛ́ro.
5 Ma kure n zɛ́n súsu,
mádi pã n yãnɛro.

6 Matɛn lɛ́ zunyĩ, zaakũ ĩni wema.
Luda, ǹ sã kpá ma aduakɛnaai.
7 Ǹ n gbɛ̃kɛ yãbonsarɛ kɛmɛnɛ,
ǹ gbɛ̃ kũ ò nànyĩnɔ bo ń ibɛrɛnɔ ɔĩ.
8 Ǹ laakari dɔma lán n wɛ́nɛ bà,
ǹ ma sɔtɔ n orun.
9 Ǹ ma sí gbɛ̃ pãsĩ kũ òdi wari dɔmanɔa,
ma ibɛrɛ kũ ò likanamai pìnɔ.
10 Òdi gbɛ̃ke wɛ́ gwaro,
ń lɛ́ dì zĩda sɛna lei yã o.
11 Ò pɛ̀tɛmai ò lìkamai,
ò wɛ́ pìtima de ò le ò ma pãtɛ zĩtɛ.
12 Ò ye ò ma kɛ yákiyaki
lákũ músu nàdɛri dì kɛ nà,
lán músu kũ à natɛna gukpado bà.

13 Dikiri, ǹ futɛ ǹ dańlɛ ǹ ń nɛ,
ǹ ma sí gbɛ̃ pãsĩnɔa kũ n fɛ̃nɛdao.
14 Ǹ ma bo ń ɔĩ kũ n gbãnao.
Ń baka kú andunia díkĩna gũn,
ń aruzɛkɛ dìgɔ̃ dińyĩ, ń nɛ́nɔ dì kã,
òdi pɔ́ kũ à dìńyĩnɔ kátɛ ń nɛ́nɔnɛ.
15 Makũ sɔ̃, mani wɛ́ kɛ pla kũnwo ma nɛ̀sɛmana yãi,
tó ma n e ma vugɔrɔa, abirekũ ni ma kã.

18

Zɛ̀ble sáabukpanaa
(2Sa 22:1-51)
Lɛ̀ kũ Dikiri zɔ̀bleri Dauda sìnɛ gɔrɔ kũ à a bò Solu kũ a ibɛrɛ kparanɔo ɔĩ.
1 Má yenyĩ Dikiri, mɔkɔ̃mmɛ ma gbãna ũ.

2 Dikirimɛ ma gbɛ̀si ũ kũ ma zɛki gbãnao,
ma surabariimɛ.
Ma Ludamɛ ma zɛki gbãna ũ, madì nai.
Àkũmɛ ma sɛ̃gbako ũ,
ma surabari gbãna kũ ma guleio.
3 Dikiri kà ò a sáabu kpá.
Madì a sísi, àdi ma bo ma ibɛrɛnɔ ɔĩ.

4 Gó'itɛ vlɛ̃̀ kũmao,
ípaka kũ àdi ń kakatɛ tɛni ma ble.
5 Mira bànɔ lìkamai,
ga tankutɛ kpàkpamɛnɛ ma arɛ.
6 Kũ má kakũnna, ma Dikiri sìsi,
ma wiki lɛ̀ ma Ludaa,
akũ à ma kòtoo mà zaa a bɛa,
ma wiki kà à kĩnaa, à gɛ̃̀ a sãn.

7 Zĩtɛ lùkaluka à yĩ̀gã̂yĩgã,
kpinɔ dègedege ari ń zĩnin.
Ò lùkaluka kũ à pɔ fɛ̃̀ yãi.
8 Túsukpɛ bò a yĩn,
tɛ́ kũ àdi ń kpata bò a lɛ́n,
a yɔ̃̀nɔ tɛn tɛ́ kɛ a arɛ.
9 À musu wɛ̃̀ à kìpa,
legũ sìsi a gɛ̀sɛ gbáru.
10 Àtɛn vura dina kɛrubu kpɛ,
àtɛn yàa kɛ ĩala.
11 À gusira dà a zĩdala,
ludambɛ sira kũ̀ a kúkila.
12 Zaa a gakuri tɛ́kɛnaa gũn legũ tɛn sisi,
legũgbɛ tɛn kɔtɛ, legũ tɛn pi pã̂sĩpã̂sĩ.
13 Dikiri pàta zaa musu,
Luda Musude kòto dɔ legũpũtãna ũ.
14 À kàa fã̀ ma ibɛrɛnɔa à ń fãkɔ̃a,
à tò legũ pìḿma à pɛ̀ḿma.
15 Kũ n pataḿma Dikiri,
kũ n pɔ́ bò n yĩn,
ísira zĩtɛ bò gupuraa,
andunia zĩni gɔ̃̀ katɛna punsi.

16 À ɔ bò zaa musu à ma kũ,
à ma bo swada gũn.
17 À ma si ma ibɛrɛ gbãna ɔ̃i
kũ ma zãnguri kũ ń gbãna demalanɔ.
18 Ò lɛ̀tɛma ma sunyĩkɛgɔrɔa,
ama Dikiri zɛ̀ kũmao.
19 À ma bo à ma gba mɛ̀poroki,
à ma sura bà kũ à yemai yãi.

20 Dikiri yã kɛ̀mɛnɛ ma nɛ̀sɛmana lɛ́n,
à fĩna bòmɛnɛ ma gbã̂sĩsarikɛna lɛ́n.
21 Zaakũ má Luda yãditɛnanɔ kũna,
mádi yã vãni kɛ ma a Luda tònlo.
22 A dokayãnɔ dìgɔ̃ domɛnɛ arɛ pínki,
mádi kpɛ li yã kũ à dìtɛnɔnɛro.
23 Ma kunna taari vĩ Dikirinɛro,
má a zĩda kũna durunna sari.
24 Dikiri fĩna bòmɛnɛ ma nɛ̀sɛmana lɛ́n,

zaakũ à è má kun gbãsĩ sari.

25 Náanidemɛ n ũ náanidenɔnɛ,
taarisaridemɛ n ũ taarisaridenɔnɛ.
26 Ń swáswa gbɛ̃ swáswanɔnɛ,
ama ndì kisira li gbɛ̃ dɔ̀rɔsaridenɔi.
27 Ndì zĩdabusarinɔ sura ba,
ndì zĩdabirinɔ lago.
28 Dikiri, ndì ma fitila tɛ́ tó nana,
ma Luda, ndì ma gusira litɛ gupura ũ.
29 Kũ n gbãnao mani fɔ̃ mà kùsɛ kpá karaa,
ma Luda gãi mani fɔ̃ mà vĩ gbɔ̃̀la.

30 Luda díkĩna sɔ̃ a yãkɛna bɔtɛna.
Dikiri yã mamberu vĩro, à swáswa.
À de sɛ̃gbako ũ gbɛ̃ kũ ò nàinɔnɛ.
31 Dikiri baasiro, dímɛ Luda ũu?
Ó Luda baasiro, dín gbɛ̀si ũu?
32 Luda mɛ́ àdi ma gba gbãna,
àkũ mɛ́ àdi zɛ́ poromɛnɛ súsu.
33 Àdi tó ma gbá kãi gɔ̃ nna lán zɔ̃ pɔ́ bà,
àdi tó màgɔ̃ táa o guleinɔ musu.
34 Àdi zɔ̃̀kanaa dadamɛnɛ
ari ma gãsã ni fɔ̃ à mɔ̀gotɛ̃ sá gá.
35 Ndì n zɔ̃̀blesɛ̃gbako kpáma,
ń ma kũna n ɔplaa,
ndì natɛ ǹ ma tɔ́ bo.
36 Ndì ma zɛ́ yàasa kũmɛnɛ
de ma gbá sún sataro.

37 Ma pɛtɛ ma ibɛrɛnɔi ma ń kũkũ,
mádi ɛra ma suro, sé ma gɛ ma ń dɛdɛ.
38 Ma ń zɔ̃zɔ̃, odi fɔ̃ ò fùtɛ doro,
ò lɛ̀tɛ ò gɔ̃̀ katɛna ma gbá lɛ́i.
39 N ma gba gbãna ma zɔ̃̀i kào,
n tò ma ibɛrɛnɔ mìi nàtɛmɛnɛ.
40 N tò ma zãngurinɔ kpɛ lì,
akũ ma a ibɛrɛ pìnɔ kàkatɛ.
41 Ò wiki lɛ̀, gbɛ̃ke dí ń sura baro,
ò lɛ́ zù Dikirii, adi wemmaro.
42 Ma ń kɛ́ nɛ́kunɛku lán bùsutiti kũ ĩa sɛ̀tɛ bà,
ma táa òmma lán zɛ́ gũn bɔkɔtɔ bà.

43 N ma bo gbɛ̃ kũ ò fùtɛ kũmaonɔ ɔĩ,
n ma kɛ buri kũ burio mìde ũ.
Buri kũ má ń dɔ̃ronɔ dì zɔ̀ blemɛnɛ,
44 buri zɔ̃̀tɔnɔ dì kã natɛmɛnɛ.
Tó ò ma yã mà, òdi mì natɛmɛnɛ.
45 Ń kã dì busa,
òdi bo kũ lukanaao ń zɛki gbãnanɔn.

46 Dikiri kun! Arubarikademɛ ma gbɛ̀si ũ!
Ò Luda ma surabari tɔ́ bo.
47 Luda mɛ́ àdi mɔra káḿmamɛnɛ,
àdi tó burinɔ mì natɛmɛnɛ,
48 àdi tó mà piti ma ibɛrɛnɔa.
N ma gba gbãna de ma zãngurinɔla,
n ma bo gbɛ̃ pãsĩnɔ ɔĩ.
49 Abire yãi mani n sáabu kpá burinɔ tɛ́,
mani n tɔ́ kpá, Dikiri.
50 Dikiri dì zɩ̃̀ zɔ̃kɔ̃ ble kína kũ à a sɛ̀ɛnɛ,
àdi gbɛ̃kɛ kɛ kína kũ à a kàanɛ,
makũ Dauda kũ ma burinɔo
ari gɔrɔ sĩnda pínki.

19

Ludambɛ gakuri kũ Luda yã gakurio

Dauda lɛ̀ɛ.
1 Musu dì Luda gakuri bo gupuraa,
sarapurapɔnɔ dì a ɔzĩ mɔńnɛ.
2 Àdigɔ̃ yã o'ońnɛ lán gu dìgɔ̃ dɔ nà,
àdi dɔ̃na kpáńnɛ gwãani kũ gwãanio.
3 Àdi yã oro, a yã'ona buri ke kunlo,
òdi a kĩni maro.
4 A kòtoo dì da anduniala pínki,
a yã'onaa dì gɛ́ ari zĩtɛ lɛ́a.

Luda kpɛ́ bò ifãntɛ̃nɛ gwe,
5 àdi bo kpɛ́n à futɛ lán nɔsɛrii bà,
àdi futɛ táo kũ pɔnnao lán gɔ̃sa gbãna bà.
6 Àdi futɛ ludambɛlɛa la,
àdi bikũ à gɛ́ ari a lɛ́a dire,
pɔ́ke dìgɔ̃ utɛna a puusuiro.

7 Dikiri doka papana,
àdi ń kunna kɛkɛ à kɛńnɛ dɔ.
Dikiri yã náani vĩ,
àdi lɛ́ da ɔ̃ndɔ̃saridenɔa.
8 Dikiri dì ɔdɔki dɔńnɛ súsu,
àdi ń pɔ kɛ nna.
Dikiri yãditɛnanɔn gbãsĩ vĩro,
àdi ń ãn wereńnɛ.
9 Mìnatɛna Dikirinɛ zɛ́ pì wɛ́bona,
onigɔ̃ tɛ́i gɔrɔ sĩnda pínki,
Dikiri yãkpatɛkɛna yãpura vĩ,
àdigɔ̃ mana swáswa.
10 A mana de wurala, bee wura mana,
a nna de zɔ́'ila, bee zɔ́ búsu.
11 Abire musu ndì lɛ́ da makũ n zɔ̀bleriia,
gbɛ̃ kũ à n yã kũnaa àree dìgɔ̃ zɔ̃kɔ̃.

12 Dí mɛ́ ani fɔ̃ à yã kũ à zã̀anɔ dɔ̃ɔ?

Ǹ sùru kɛ kũmao kũ ma taari kũ ò utɛnanɔ.
13 Ǹsun tó makũ n zɔ̀bleri taari kɛnnɛ gbĩnigbĩniro,
ǹsun tó durunnanɔ kí blemaro,
manigɔ̃ kun swáswa taari zɔ̃kɔ̃ sari.

14 Ǹ tó yã kũ àtɛn bo ma lɛ́n kángu
kũ laasun kũ à kú ma swɛ̃̀ɛ gũnwo,
Dikiri, ma gbɛ̀si, ma surabarii.

20

Zɩ̀ble wɛ́kɛnaa
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Dikiri sí kũnwo n warikɛgɔrɔa,
Yakubu Luda ɔ kúmma.
2 À n sura ba bona a kúkia,
à kpáńyĩ bona zaa Zaiɔ̃.
3 À n sa'ona sí pínki,
n sa'opɔ kũ òdi ká tɛ́n à tɛ́ kũnɔ dɔn.

4 À pɔ́ kũ n pɔ yei kpámma,
à tó ǹ pɔ́ kũ ntɛn pɛ́a le.
5 Óni ayuwii kɛ zɩ̀ kũ n blè yã musu,
óni tuta dɔ musu kũ ó Luda tɔ́o.
Dikiri wɛ́kɛ kũ n kɛ̀ sí pínki.

6 Má dɔ̃ sà kũ Dikiri dì kína kũ à à kà sura ba,
àdi yã sí kãao zaa a bɛ kũ à kú adona,
àdi tó à zɩ̀ ble kũ a gã̀sã gbãnao.
7 Gbɛ̃kenɔ dì sɔ̃gonɔ náani kɛ,
gbɛ̃kenɔ dì sɔ̃nɔ náani kɛ,
ókɔ̃nɔ sɔ̃, Dikiri ó Ludan odì náani kɛ.
8 Oni sata ò lɛ́tɛ,
ókɔ̃nɔ sɔ̃ ónigɔ̃ zɛna gíngin.

9 Dikiri, ǹ tó kína zɩ̀ ble.
Tó o n sisi, ǹ wewá.

21

Zɩ̀ble sáabukpana
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Dikiri, kína tɛn pɔnna kɛ kũ n gbãnao,
a pɔ nna manamana kũ n tò à zɩ̀i blè.
2 N pɔ́ kũ a pɔ yeii kpàa,
ńdi gí a wɛ́kɛna síiro.
3 N daalɛ kũ arubarika zɔ̃kɔ̃ɔo,
n wura fùraa kùnɛ.
4 À wɛ̃̀ndii gbɛ̀kamma, akũ n kpàa,
n tò àgɔ̃ kun ari gɔrɔ sĩnda pínki.
5 A gakuri zɔ̃kɔ̃ kũ n tò à zɩ̀i blè,
n bɛ̀ɛrɛ kũ zɔ̃kɔ̃kɛo kpàa.
6 Ndìgɔ̃ arubarika daagu gɔrɔ sĩnda pínki,

n kunna kãao tò a pɔ kɛ̀ nna.
7 Zaakũ kína Dikiri náani kɛ̀,
kunna Luda Musude gbɛ̃kɛn ani yĩgãro.

8 N ɔ ni n ibɛɾɛnɔ kũ ń pínki,
ĩni n zãngurinɔ kũ kũ n ɔplao.
9 Ĩni ń kɛ tãmatɛ yàka ũ n sugɔrɔa.
Dikiri ni ń kakatɛ a pɔfɛ̃gɔrɔa,
ani tó tɛ́ ń ble.
10 Ĩni ń nɛ́nɔ dɛdɛ andunia gũn,
ĩni ń burinɔ kɛ̃ bisãsirinɔa.
11 Bee tó ò lɛ́ kpàkũsũnyĩ,
ń pɔyeinayã ni zĩ kɛro.
12 Ĩni kà dɔdɔ ń wɛ́a,
ĩni tó ò kpɛ li.

13 N gbãnakɛ gũn, Dikiri, ǹ n zĩda sɛ́ lei,
óni lɛ̀ sí ò n zɔ̃kɔ̃kɛ sáabu kpá.

22

Ɔɔdɔna Ludaa
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Ma Luda, ma Luda,
à kɛ̀ dera n ma tonn?
Ma wiki lɛ̀,
à kɛ̀ dera ńdi su ma sura baroo?
2 Ma Luda,
ma lɛ́ zùnyĩ fãnantɛ̃, ama ńdi wemaro,
ma wiki lɛ̀mma gwãani dɔ, mádi yĩtɛro.

3 Ń kú adona ń vutɛna kpatan,
mɔkɔ̃n kũ Isarailanɔ dì n sáabu kpá.
4 Mɔkɔ̃mmɛ ó dizinɔ náani kɛ̀,
ò n náani kɛ̀, akũ n ń mìi sì.
5 Ò lɛ́ zùnyĩ, akũ ò boki lè,
ò n náani kɛ̀, akũ wé'i dí ń kũro.

6 Kɔ̀kɔ fítinnan ma ũ, bisãsirimɛ ma ũro,
òtɛni ma sɔ̃sɔ̃, òtɛni ma gya bo.
7 Gbɛ̃ kũ òtɛni ma gwanɔ tɛni ma fobo,
òtɛn lɛ́zuki kɛma,
òtɛni ń mì kɛ dékũdekũ òtɛn pi:
8 Lákũ àtɛn Dikiri náani kɛ nà, à a sura ba,
tó a yã kàagumɛ, à a mì sí.

9 Mɔkɔ̃mmɛ n ma bo ma da nɛ̀sɛn,
n ma gwa aafia ma yɔ̃migɔrɔ.
10 Má na n ɔĩ zaa nɛ́'isɔmmɛ,
ma Ludamɛ n ũ zaade má kú ma da nɛ̀sɛn.
11 Ǹsungɔ̃ kú kũmao zãro,
zaakũ wari kɛ̀ kãni kũmao,
gbɛ̃ke kun à kpámairo.

12 Ò likamai dasidasi lán zùsanɔ bà,
ò ma kaguraa kɛ̀ lán Basã bùsu zùsa gbãnanɔ bà.
13 Òtɛn lɛ́ atɛ̃ma lán músu ɔ́ɔdɔri
kũ òtɛn pɔ́ kɛ yákiyakinɔ bà.
14 Ma gbãna tà lán í kɔtɛnaa bà,
ma mɛ̀ gupɛkinɔ bòkũn pínki,
ma mɛ̀ɛ yɔ̀ lán zɔ́saa bà.
15 Ma kòto kori kɛ̀ lán kpɛ̃nɛ kaso bà,
ma nɛ́nɛ nà ma lɛ́ musu,
ò ma wutɛ lán gɛ̀ɛ bà lukutɛ̃n.
16 Lɛwannanɔ gã̀ likanamai,
gbɛ̃ vãni pìnɔ nàkarama,
ò ma ɔnɔ kũ ma gbánɔ zɔ̃̀zɔ̃.
17 Mani fɔ̃ mà a wánɔ naro pínki,
ò wɛ́ bìribiri, òtɛni ma gwa.
18 Ò ma pɔ́kasanɔ kpàatɛkɔ̃nɛ,
ò kàpaa kpà ma uta yã musu.

19 Dikiri, ǹsungɔ̃ kú kũmao zã̀ro,
mɔkɔ̃mmɛ ma gbãna ũ,
ǹ mɔ́ ǹ kpámai likalika.
20 Ǹ ma bo ń fɛ̃nɛda lɛ́i,
ǹ ma wɛ̃̀ndi sí lɛwanna pìnɔa.
21 Ǹ ma bo músu pìnɔ lɛ́i,
ǹ ma si zùsɛ̃ntɛ pìnɔ bɛ̃nɛa.
22 Mani n tɔ́ bo ma gbɛ̃nɔ tɛ́,
mani n sáabu kpá kɔ̃kakaranaa gũn.

23 Ákɔ̃nɔ Dikiri vĩnakɛrinɔ, à a sáabu kpá,
ákɔ̃nɔ Yakubu burinɔ, à a tɔ́ bo,
ákɔ̃nɔ Isarailanɔ, à mì natɛnɛ.
24 Zaakũ adi takaside gya boro,
adi a wɛ̃ndakɛ foboro,
adi mìkpɛrɛ zunɛro,
à sã kpà a wikilɛnaai.

25 Mani n sáabu kpá pari kɔ̃kakaranaa gũn,
mani lɛ́ kũ ma gbɛ̀nnɛ papa n vĩnakɛrinɔ wára.
26 Takasidenɔ ni pɔ́ ble ò kã,
Dikiri ki wɛtɛrinɔ ni a sáabu kpá,
onigɔ̃ kú kũ wɛ̃̀ndiio gɔrɔ sĩnda pínki.
27 Andunia lɛ́zɛkidenɔ nigɔ̃ Dikiri dɔ̃ ò arɛ dɔa,
buri kũ ò kunnɔ ni kútɛnɛ ń pínki,
28 zaakũ kíblena bi Dikiri pɔ́mɛ,
àdi kí ble buri sĩnda pínkia.

29 Andunia aruzɛkɛdenɔ ni donyĩ kɛnɛ ń pínki,
kũ gbɛ̃ kũ ò kú ga lɛ́inɔ,
gbɛ̃ kũ ò gɛ̀ɛ gɛ́kianɔ ni mì natɛnɛ ń pínki.
30 Zia gbɛ̃nɔ ni donyĩ,

oni Dikiri yã baba gbɛ̃ kũ oni sunɔnɛ.
31 Ò surabana yã o gbɛ̃ kũ òdi ń i kɔ̀ronɔnɛ,
zaakũ à gĩnakɛ à kɛ̀.

23

Dikirimɛ ma dàri ũ
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Dikirimɛ ma dàri ũ,
pɔ́ke ni kĩamaro.
2 Àdi ma wútɛ sɛ̃̀la bɔ̀tɔnɔn,
àdi gɛ́ kũmao í katɛna kítikiti sarɛ.
3 Àdi ma kunna kɛkɛ dɔ,
àdi domɛnɛ arɛ zɛ́ mananɔ gũn a tɔ́bona yãi.
4 Bee tó ma táa ò guvutɛ sira pãsĩn,
mani yã vãni vĩna kɛro, zaakũ ń kú kũmao,
n sári kũ n gòo dì ma laakari kpátɛmɛnɛ.

5 Ndì pɔ́ble kátɛ ma arɛ ma ibɛrɛnɔ wára,
ndì nísi gbĩnnade kú ma mìia,
ndì í ká ma tokon ari à pa yɛ́rɛrɛ.
6 Yãpura Dikiri gbɛ̃̀kɛ kũ a yenyĩo nigɔ̃ kú kũmao gɔrɔ sĩnda pínki,
manigɔ̃ kú a ɔnn ari ma wɛ̃̀ndi lɛ́n.

24

Dikiri gɛ̃na a kpɛ́ gũn
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Zĩtɛ kũ pɔ́ kũ ò kúnnɔ bi Dikiri pɔ́mɛ,
andunia kũ gbɛ̃ kũ ò kúnɔ ń pínki.
2 À zĩtɛ zĩni pɛ̀tɛ ísiran,
à andunia kàtɛ kũ swanɔ.

3 Dí mɛ́ à zɛ́ vĩ à didi Dikiri kpiaa?
Dí mɛ́ ani fɔ̃ à gɛ̃ a ɔnnn?
4 Gbɛ̃ kũ à taari vĩro akũsɔ̃ a nɛ̀sɛ mana,
gbɛ̃ kũ a laakari dì tá tãnanɔ kparo
akũsɔ̃ àdi sí kũ tãna tɔ́oro.
5 Dikiri ni arubarika da adegu,
Luda a surabari ni tó yã bo kãao nna.
6 Lɛn à de lɛ kũ a ki wɛtɛrinɔ,
Yakubu burinɔ Luda arɛ wɛtɛrinɔ.

7 À bĩnilɛnɔ wɛ̃wɛ̃,
à gbà zĩnɔ wɛ̃wɛ̃,
à tó Kína gakuride gɛ̃.
8 Dímɛ Kína gakuride pì ũu?
Dikiri gbãnazɔ̃kɔ̃demɛ,
àkũmɛ Dikiri zĩ̀kari gbãnade pì ũ.
9 À bĩnilɛnɔ wɛ̃wɛ̃,
à gbà zĩnɔ wɛ̃wɛ̃,
à tó Kína gakuride gɛ̃.
10 Dín Kína gakuride pì ũu?

Dikiri Zɩ̀karidemɛ Kína gakuride pì ũ.

25

Luda ó dãkpãrii
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Dikiri, ma a swɛ̃̀ɛ kpàmma,
2 Ma Luda, matɛni n náani kɛ,
ǹsun tó wé'i ma kũro,
ǹsun tó ma ibɛrɛnɔ ma nɛro.
3 Wé'i ni gbɛ̃ kũ ò wɛ́ dɔnyĩnɔ kũ zikiro,
sé gbɛ̃ kũ ò bò n kpɛ sèeda ke sarinɔ.

4 Dikiri, ǹ n zɛ́ mɔmɛnɛ,
ǹ n yã dadamɛnɛ.
5 Ǹ ma da n yãpura zɛ́n,
ǹ a yã dadamɛnɛ,
zaakũ Luda ma surabariimɛ n ũ,
ma wɛ́ dìgɔ̃ dɔnyĩmɛ gɔrɔ sĩnda pínki.
6 N wɛ̃nda kũ n yenyĩo gɔ̃ dɔngu,
zaakũ abirekũnɔ kú kũnwo zaa zĩ, Dikiri.
7 Ǹsun taari kũ ma kɛ̀nɔ yã daro
ke durunna kũ ma kɛ̀ ma kɛfɛnnakɛgɔrɔanɔ.
Ǹ tó ma yã gɔ̃ dɔngu yenyĩ gũn,
kũ ń mana yãi, Dikiri.

8 Dikiri mana, àdi yã kɛ a zɛ́a,
abire yãi àdi a yã dada durunnakɛrinɔnɛ.
9 Àdi zĩdabusarinɔ da a zɛ́a,
àdi yã mana dadańnɛ.
10 Dikiri dìgɔ̃ yenyĩ kũ náanio vĩ
kũ gbɛ̃ kũ ò a bàka kunna kũńwo yã kũnanɔ.
11 Bee kũ ma durunna zɔ̃kɔ̃ Dikiri,
ǹ kɛ̃ma n tɔ́bona yãi.
12 Dí mɛ́ à Dikiri vĩna vĩi?
Dikiri dì ade da zɛ́ kũ à de à sɛ́a.
13 Ade nigɔ̃ kú nnamanaa gũn,
a burinɔ mɛ́ onigɔ̃ ń bùsu vĩ.
14 Dikiri nna kũ a vĩnakɛrinɔ,
àdi tó ògɔ̃ a bàka kunna kũńwo yã dɔ̃.
15 Ma wɛ́ dìgɔ̃ dɔ Dikiria baala'i,
àkũ mɛ́ àdi ma gbá bo bàn.

16 Ǹ arɛ dɔma, ń ma wɛ̃nda gwa,
zaakũ má kú mado wɛ́tãmma gũn.
17 Ma yã'ũmmananɔ kàra ma nɛ̀sɛɛ gũn,
ǹ ma bo ma wari pìn.
18 Ǹ ma wɛ́tãmma kũ ma pɔsirao gwa,
ǹ ma durunnanɔ kɛ̃ma pínki.
19 Ǹ gwa lákũ ma ibɛrɛnɔ dàgula nà,
ò zã̀magu pãsĩpãsĩ.

20 Ǹ ma wɛ̃ndi dã̀kpã, ń ma sura ba,
ǹsun tó wé'i ma kũro, zaakũ ma nanyĩ.
21 Ǹ tó yãpura kũ kunna manao gɔ̃ ma dã̀kpã,
zaakũ ma wɛ́ dìgɔ̃ dɔnyĩ.

22 Luda, ǹ Isarailanɔ bo ń warikɛnanɔn pínki.

26

Gbɛ̃ mana aduakɛnaa
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Ǹ yã nna kpáma Dikiri,
zaakũ ma yã kɛ̀ a zɛ́a,
ma n náani kɛ̀ sikaa sari.
2 Ǹ ma yɔ̃ ǹ ma gwa Dikiri,
ń ma nɛ̀sɛ kũ ma laasunnɔ gwa,
3 zaakũ n yenyĩ dìgɔ̃ domɛnɛ arɛ,
madì zĩ kɛ n yãpuraa.
4 Madì vutɛ kũ ɛ́kɛdenɔoro,
madì gɛ̃ manafikidenɔ tɛ́ro.
5 Ma zã durunnakɛrinɔ kɔ̃kakaranan,
madì vutɛ kũ gbɛ̃ vãninɔoro.
6 Ma ɔ pìpi ma taarisarikɛ sèeda ũ,
matɛn lika n gbagbakii, Dikiri,
7 de mà le mà n sáabu kpá lɛ̀sinaa gũn,
mà n yãbonsarɛnɔ kpàkpa kɛ.
8 Dikiri, má ye n kpɛ́ kũ ndìgɔ̃ kunyĩ,
gu kũ n gakuri dì kipan.

9 Ǹsun ma kakara kũ durunnakɛrinɔoro,
ǹsun ma baka kakara kũ gbɛ̃dɛrinɔ pɔ́oro.
10 Laasun vãni mɛ́ àdigɔ̃ dońnɛ arɛ,
ń ɔ dìgɔ̃ pa kũ ɔdɔnkpɛgbanɔ.
11 Makũ sɔ̃, madì yã kɛ a zɛ́a,
ǹ ma wɛ̃nda gwa, ń ma sura ba.

12 Ma zɛki è gu manan,
mani Dikiri sáabu kpá pari kɔ̃kakaranaa gũn.

27

Dikirimɛ ma gupura ũ
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Dikirimɛ ma gupura ũ kũ ma surabariio,
dín mani vĩna kɛnɛɛ?
Dikirimɛ ma utɛki ũ,
dí vĩnan mani kɛɛ?
2 Tó gbɛ̃ vãninɔ sìmagu de ò ma kɛ yákiyaki
ke tó ma ibɛrɛnɔ kũ ma zãngurinɔ lɛ̀tɛma,
ò gɛ̃̀ sí ò lɛ́tɛ.
3 Bee tó zĩ̀karinɔ lìkamai,
ma kù ni vĩro,
bee tó gbɛ̃nɔ fùtɛma kũ zĩ̀io,

ma laakari nigɔ̃ kpatɛna.

4 Yã mɛ̀n don matɛn gbɛka Dikiria,
yã pìn matɛn wɛtɛ manamana.
Má ye màgɔ̃ kú Dikiri ɔnn ari ma wɛ̃̀ndi lɛ́n,
de mà le màgɔ̃ a arɛ wɛtɛ a kpɛ́n gwe,
má wɛ́ dɔ a manakɛnaai.
5 Ani ma utɛ a kpɛ́n warikɛgɔrɔa,
ani ma gwa a bizakutan,
ani ma zɛ gbɛ̀ɛ musu aafia.
6 Ma mì ni bo ma ibɛrɛ kũ ò likamainɔ pɔ́la,
má sa o Dikiri ɔnn kũ ayuwiikɛnaao,
má lɛ̀ sí mà a sáabu kpá.

7 Tó ma n sisi Dikiri, ǹ wema,
ǹ ma wɛ̃nda gwa, ń ma yã ma.
8 Ma nɛ̀sɛ tɛn lɛ́ dama mà n arɛ wɛtɛ,
Dikiri, matɛni n arɛ wɛtɛ.
9 Ǹsun n mìkpɛrɛ zu makũ n zɔ̀bleriinɛro,
ǹsun kpɛ dɔmɛnɛ kũ pɔfɛ̃oro.
Ma kpanyĩriimɛ n ũ, ǹsun ma zukũnaro,
Luda ma surabarii, ǹsun ma tónlo.
10 Tó ma de kũ ma dao pã kpàmai,
Dikiri ni ɔ likamai.
11 Dikiri, ǹ ma da n zɛ́a,
ǹ domɛnɛ arɛ zɛ́ súsu gũn ma wɛ́tãmmarinɔ yãi.
12 Ǹsun tó ma ibɛrɛnɔ pɔyeina kɛmɛnɛro,
zaakũ sèeda ɛ́kɛdenɔ tɛn yã dima,
gbɛ̃ pãsĩnɔ tɛn yĩ fɛ̃ma.

13 Má yã díkĩna náanikɛna,
kũ Dikiri ni yã mana kɛmɛnɛ andunia díkĩna gũn.
14 Ǹ wɛ́ dɔ Dikirii,
ǹ zɛ gbãna, ń laakari kpátɛ,
ǹ wɛ́ dɔ Dikirii.

28

Wɛ́kɛna kũ sáabukpanaao

Dauda lɛ̀ɛ.
1 Dikiri, mɔkɔ̃mmɛ ma gbɛ̀si ũ, matɛni n sísi,
ǹsun n sã tatamɛnɛro.
Tó n yĩtɛma dé,
mani gɔ̃ lán gbɛ̃ kũ ò sì gyãwãnnnɔ bàmɛ.
2 Matɛn kpányĩ ɔ́ɔ dɔnnɛ,
ǹ sã kpámai,
matɛni ma ɔ sɛ́ n kúkia.

3 Ǹsun ma gátɛ lɛɛlɛ kũ gbɛ̃ bɛ̃̀nɛnɔ ke vãnikɛrinɔoro.
Òdi yã nna o ń gbɛ̃dakenɔnɛ,
ama zãngu mɛ́ à kú ń swɛ̃̀n.
4 Ǹ kɛńnɛ ń yãkɛnaaa kũ ń vãnikɛnaao,

ǹ fĩna bońnɛ ń dàaa
de a gbɛ̀ wí ń musu.
5 Òdi Dikiri yã̌kɛna kũ̌ à zĩ̌kɛnaao yã̌ daro,
ani ń litɛ kpɛdangara, ani ń futɛ doro.

6 Arubarikademɛ Dikiri ũ̌,
zaakũ̌ à sã̌ kpà ma wɛ̃̌nda wikilɛnaai.
7 Dikirimɛ ma gbã̌na ũ̌ kũ̌ ma sɛ̃̌gbakoo,
má a náani vĩ ma swɛ̃̀n.
Àdi kpámai, ma pɔ dì kɛ nna,
madì a sáabu kpá kũ̌ lɛ̀sinaao.

8 Dikirimɛ a gbɛ̃̌nɔ gbã̌na ũ̌,
à de utɛki ũ̌ kína kũ̌ à kàanɛ, àdi a sura ba.
9 Ǹ n gbɛ̃̌nɔ sura ba ǹ arubarika dańgu,
ǹ ń dã̌kpã̌ ǹgɔ̃ ń kũ̌na gɔrɔ sĩ̌nda pínki.

29

Dikiri yã̌'ona zàga'ĩa gũ̌n
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Ákɔ̃nɔ malaikanɔ, à Dikiri tɔ́ kpá,
à gakuri kũ̌ gbã̌nao dɔ̃ Dikirinɛ.
2 À Dikiri tɔ́ kpá,
à kútɛ Dikirinɛ a kúadona gupuran.

3 Dikiri kòto kú ínɔ musu,
Luda Gakuride dì tó legũ̌ pũ̌tã̌,
Dikiri kòto kĩ̌ni dɔ ínɔ musu.
4 Dikiri kòto gbã̌na dɔ,
Dikiri kòto gakuri vĩ.
5 Dikiri kòtoo dì sida línɔ para,
Dikiri dì Lɛbana bùsu sida línɔ para.
6 Àdi tó Lɛbana kpinɔ vĩ̌vĩ̌ lán zùnɛ bà,
Ɛmɔ gbɛ̀ sɔ̃ lán zùsanɛ bɔ̀rɔɔ bà.
7 Dikiri kòtoo dì bo kũ̌ legũ̌pinanɔ,
8 Dikiri kòtoo dì gbáranna yĩ̌gã̌yĩ̌gã̌,
Dikiri dì Kadɛsi gbáranna yĩ̌gã̌yĩ̌gã̌.
9 Dikiri kòtoo dì línɔ yĩ̌gã̌yĩ̌gã̌,
àdi líkpɛnɔ pura kũ̌,
gbɛ̃̌ kũ̌ ò kú à ɔnnɔ tɛn pinɛ,
Gakuridemɛ a ũ̌.
10 Dikiri kú í kũ̌ à da anduniala musu,
Dikiri vutɛna Kína ũ̌ gɔrɔ sĩ̌nda pínki.
11 Dikiri dì a gbɛ̃̌nɔ gba gbã̌na,
Dikiri dì arubarika dańgu ògɔ̃ aafia.

30

Dikiri sáabukpanaa
Lɛ̀ kũ̌ Dauda dà Luda ɔn sakɛna yã̌i.
1 Mani n tɔ́ sɛ́ lei Dikiri,
zaakũ̌ n ma kara,

ńdi tó ma ibɛrɛnɔ ma nɛro.
2 Dikiri ma Luda, ma ɔ́ɔ dɔ̀nnɛ,
akũ n ma gba aafia.
3 Dikiri, n ma si miraa,
ńdi tó ma si gyãwãnnlo.
4 Dikiri gbɛ̃nɔ, à a tɔ́ kpá,
à a tɔ́ kũ à kú adona sáabu kpá.
5 Zaakũ a pɔfɛ̃naa dì la kũ lao lero,
à arubarika mɛ́ àdigɔ̃ kun ari gbɛ̃ wɛ̀ndi lɛ́n.
Ɔɔdɔnaa dìgɔ̃ kun gwãani,
akũ gu dì dɔ kũ pɔnnao.
6 Kũ má kú nnamanaa gũn ma pì:
Mani kpágula zikiro.
7 Dikiri, kũ n arubarikaa dàmagu,
n ma zɛ gíngin lán kpi bà.
Ama kũ n kpɛ lìmɛnɛ,
ma gɔ̃ bídi gũn.

8 Mɔkɔ̃n Dikiri, ma n sisi,
ma kútɛ kɛ̀ ma dikiriinɛ ma pì:
9 Bɔ́ àreen ma gana ke ma sina gyãwãn vĩi?
Ma mira ni n tɔ́ kpán yá?
Ani n náani kpàkpa kɛn yá?
10 Ǹ ma yã ma Dikiri ǹ ma wɛ̃nda gwa,
Dikiri, ǹgɔ̃ de ma kpanyĩri ũ.

11 N ma ɔ́ɔdɔnaa lìtɛ ũwãna ũ,
n ma uta kasanɔ bɔ̀tɛma,
n pɔnna dàmɛnɛ pɔ́kasa ũ.
12 Manigɔ̃ yĩtɛnaro, manigɔ̃ n tɔ́ kpámɛ,
Dikiri ma Luda,
manigɔ̃ n sáabu kpá gɔrɔ sĩnda pínki.

31

Zĩdakpana Dikiria
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Dikiri, mɔkɔ̃nn ma nanyĩ,
ǹsun tó wé'i ma kũ zikiro.
Ǹ ma sura ba n manakɛna yãi.
2 Ǹ sã kpámai ń ma faaba kɛ likalika,
ǹ gɔ̃ ma utɛki gbɛ̀ ũ,
zɛki gbãna kũ ani ma faaba kɛ ũ.
3 Ma gbɛ̀si kũ ma zɛki gbãnaoomɛ n ũ,
ǹ domɛnɛ arɛ ń ma da zɛ́a n tɔ́ yãi.
4 Ǹsun tó mà zu bà kũ ò kpàkpamɛnɛnlo,
zaakũ ma surabariimɛ n ũ.
5 Ma a nini nànnɛ n ɔĩ,
ǹ ma sura ba Dikiri Luda yãpurade.

6 Ma zã gbɛ̃ kũ òdi na tãnanɔinɔn,
Dikirin ma náani kɛ̀.

7 Mani yáa dɔ mà pɔnna kɛ kũ n yenyĩo,
zaakũ n ma yã'ũmmanaa è,
n ma warikɛnaa dɔ̃̀mɛnɛ.
8 Ńdi ma na ma ibɛrɛnɔnɛ ń ɔĩro,
n ma gba mɛ̀poroki.

9 Ǹ ma wɛ̃nda gwa Dikiri,
zaakũ má kú wari gũmmɛ,
pɔsira tò ma wɛ́ gɔ̃̀ súkusuku,
ma pɔ sira kũ̀ ma nɛ̀sɛɛ yàka.
10 Pɔsira tɛni ma swɛ̃̀ ble,
ndana tɛni ma wɛ̃̀ lago,
laasun tò má gbãna vĩ doro,
ma wánɔ bùsa.
11 Ma gbɛ̃dakenɔ dì ma gya bo ma ibɛrɛnɔ yãi,
ma yã dì ma gbɛ̃nɔ gba vĩna manamana,
gbɛ̃ kũ odì dakarɛ batunɔ dì pãmɛnɛ.
12 Ma yã dí dɔ gbɛ̃kegu doro,
ma gɔ̃ lán gɛ̀ɛ bà,
ma gɔ̃ńnɛ lán oro kaso bà.
13 Madì ma kũ gbɛ̃nɔ tɛni ma pi dasi,
vĩnapɔnɔn likamai.
Òdi kakara ò lɛ́ kpákũsũmai,
òdi lɛ́dokɔ̃nɔ kɛ ma wɛ̃̀ndibona yãi.

14 Ama ma n náani kɛ̀ Dikiri,
madì pi ma Ludamɛ n ũ.
15 Ma wɛ̃̀ndii dìgɔ̃ kú n ɔĩ gɔrɔ sĩnda pínki,
ǹ ma sí ma ibɛrɛ kũ òtɛni ma wɛtɛ
ò ma dɛnɔ ɔĩ.
16 Ǹ ãn were makũ n zɔ̀bleriia,
ń ma sura ba n yenyĩ gũn.
17 Dikiri, ǹsun tó wé'i ma kũro,
zaakũ ma wiki lɛ̀mma.
Ǹ tó wé'i yãvãnikɛrinɔ kũ,
ǹ tó ń lɛ́ gɔ̃ nakɔ̃ana gyãwãnn,
18 ǹ tó ɛ́kɛtorii pìnɔ nɛ́nɛ natɛ.
Òdi dɔkɛ kũ gbɛ̃ mananɔ,
òdi ń gya bo kũ ĩadãnaao.

19 Aruzɛkɛ kũ n kàkara n vĩnakɛrinɔnɛ zɔ̃kɔ̃,
ndì arubarika da gbɛ̃ kũ ò nanyĩnɔgu
gbɛ̃ sĩnda pínki wára.
20 Tó gbɛ̃nɔ lɛ́ kpàkũsũńyĩ, ndì ń utɛ n kuru,
tó òtɛn lɛ́kpakɔ̃a kɛ kũńwo, ndì ń dãkpã n kukia.

21 Arubarikademɛ Dikiri ũ,
zaakũ à yenyĩ zɔ̃kɔ̃ɔ mɔ̀mɛnɛ
wɛ̃tɛ kũ ò lìkaii gũn.
22 Swɛ̃̀ɛ kɛ̃̀magu gwe,

akũ ma dà, n ma zukũnamɛ.
Kũ ma faaba lɛ́ zùnyĩ,
n ma wɛ̃nda ɔ́ɔdɔnaa mà.

23 Àgɔ̃ ye Dikirii, ákɔ̃nɔ á gbɛ̃nɔ.
Dikiri dì a náanikɛrinɔ dãkpã,
àdi fĩna bo zĩdabirinɔnɛ pãsĩpãsĩ.
24 Ákɔ̃nɔ kũ á wɛ́ dɔ Dikiriinɔ,
àgɔ̃ gbãna à á swɛ̃̀ kpátɛ.

32

Durunna'ona Ludanɛ
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Arubarikademɛ gbɛ̃ kũ Luda a taarinɔ tònɛ
à a durunnanɔ kɛ̃̀nɛ ũ.
2 Arubarikademɛ gbɛ̃ kũ Dikiri dì a durunna yã daro ũ,
akũsɔ̃ manafiki kú à nɛ̀sɛɛ gũnlo.

3 Kũ ma yĩtɛ kũ ma durunnao, ma fɛ̃fɛ̃,
ma wiki dìgɔ̃ dɔ zaa kɔnkɔ ari ɔkɔsi.
4 N ɔ dìgɔ̃ tɔ̃nama fãnantɛ̃ kũ gwãanio,
ma gbãna làka lákũ guwãnagɔrɔ ifãntɛ̃ ma lɛ bà.
5 Akũ ma wennɛ ma durunnai,
mádi ma yã vãni utɛnnɛ doro.
Ma pì, mani ma taarinɔ o Dikirinɛ,
akũ a ma durunna kɛ̃̀mɛnɛ.

6 Abire yãi n náanikɛri wɛ́ kɛmma a gɔrɔa,
tó kisira tɛn su, ani a lero.
7 Ma utɛkimɛ n ũ,
ndì ma bo wɛ́tãmmanaa gũn,
ndì likamai ǹ ma sura ba.

8 Mani yã dannɛ mà n da zɛ́ kũ à de ǹ sɛ́a,
mani lɛ́ damma, ma wɛ́ gɔ̃ tɛ́nyĩ.
9 Ǹsungɔ̃ kun laasunn sari
lán sɔ̃ ke baragbãsɔ̃ bàro,
tó ńdi sɔ̃mɔ káńnɛ kũ a bàaoro,
òdi da n dɔ̀rɔɔaro.
10 Yã'ũmmanaa dì da gbɛ̃ vãninɔla,
Dikiri yenyĩ dì lika a náanikɛrinɔa.

11 Gbɛ̃ mananɔ, à pɔnna kɛ Dikiri yãi,
nɛ̀sɛpuradenɔ, à ayuwii kɛ à yáa dɔ.

33

Luda sáabukpanaa
1 À ayuwii kɛ Dikirinɛ gbɛ̃ mananɔ,
à kũ̀ nɛ̀sɛpuradenɔ a sáabu kpá.
2 À Dikiri tɔ́ kpá kũ gidigboo,
à lɛ̀ sínɛ kũ mɔrɔɔo.

3 À lɛ̀ dufu sínɛ,
à pɔ́'ũborinɔ lɛ́ kũ dɔ̃naao kũ pɔnna wikio.

4 Zaakũ yã kũ Dikiri ò bi yãpuramɛ,
à náani vĩ a yãkɛnaa gũn pínki.
5 À ye yã manai kũ yãzɛdeo,
Dikiri yenyĩ andunia pà.

6 Dikiri yã'ona mɛ́ à musu kɛ̀,
a lɛ́'ĩa mɛ́ à musupɔnɔ pɛ̀pɛ.
7 À í kàtɛ gu dokɔ̃nɔ, à gɔ̃̀ ísira ũ,
à ínɔ kàkara, à gɔ̃̀ í lòkoto ũ.
8 Andunia gbɛ̃ sĩnda pínki, à vĩna kɛ Dikirinɛ,
gbɛ̃ bɛ̃nɛnɔ pínki, à mì natɛnɛ.
9 Zaakũ à yã ò, akũ andunia gɔ̃̀ katɛna,
à yã dìtɛ, akũ pɔ́ sĩnda pínki gɔ̃̀ kun.
10 Dikiri dì lɛ́ kũ burinɔ kpàkũsũ kɛ pã,
àdi kpá bùsudenɔnɛ kũ pɔ́ kũ òtɛn pɛ́aao.
11 Yã kũ Dikiri zɛ̀o dìgɔ̃ zɛna gíngin,
yã kũ à a pɔ gbà dìgɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki.

12 Arubarikaden buri kũ Dikiri de a Luda ũ ũ,
gbɛ̃ kũ à ń sɛ́ a pɔ́ ũnɔ.
13 Zaa musu Dikiri dì gu gwa zĩtɛ,
àdi bisãsirinɔ e ń pínki.
14 Zaa gu kũ à kun àdi wɛ́ pã
gbɛ̃ kũ ò kú andunia gũnnɔla ń pínki.
15 Àkũ mɛ́ à gbɛ̃ sĩnda pínki swɛ̃̀ɛ kɛ̀,
àdi ń yãkɛnanɔ dɔ̃ pínki.
16 Kína ke dì zĩ̀ ble a zĩ̀kari gbãnanɔ yãiro,
zĩ̀kari ke dì bo a gɔ̃sagbãnakɛ yãiro.
17 Sɔ̃ náanikɛna à n mì sí bi ɛ́kɛmɛ,
bee kũ a gbãnakɛnao ani fɔ̃ à gbɛ̃ sura baro.
18 Dikiri wɛ́ kú a vĩnakɛrinɔa,
gbɛ̃ kũ ń wɛ́ dɔ a yenyĩanɔ.
19 Ani ń bo ga lɛ́i,
ani ń gwa nàgɔrɔ.

20 Ó wɛ́ dìgɔ̃ dɔ Dikirii,
àkũmɛ ó kpanyĩri ũ kũ ó sɛ̃gbakoo.
21 Zaakũ Dikirin ó pɔ dìgɔ̃ nna kãao,
ó a tɔ́ kũ à kú adona náani vĩ.
22 Dikiri, ǹ tó n yenyĩ gɔ̃ kú kũoo
lákũ ó wɛ́ dɔnyĩ nà.

34

Dikiri manakɛnaa
Lɛ̀ kũ Dauda dà gɔrɔ kũ à a zĩda dìtɛ ĩade ũ Abimɛlɛki arɛ, ari Abimɛlɛki pɛ̀a
à tà.
1 Manigɔ̃ Dikiri tɔ́ sɛ́ lei lakanaa sari,

manigɔ̃ a tɔ́ kpá lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà.
2 Manigɔ̃ ĩa dã Dikiri yã musu,
takasidenɔ ni ma ò pɔnna kɛ.
3 À zɔ̃kɔ̃kɛ dɔ̃ Dikirinɛ kũmao,
ò a tɔ́ bo lɛɛlɛ.

4 Ma Dikiri ki wɛ̀tɛ, akũ à wèma,
à ma bo ma vĩnanɔ gũn.
5 Gbɛ̃ kũ ń wɛ́ dɔinɔ ãn nigɔ̃ werena,
wé'i ni ń kũ zikiro.
6 Gbɛ̃ takaside dí Dikiri sìsi, akũ à wèa,
à a bò a warinɔ gũn pínki.
7 Dikiri Malaika dìgɔ̃ kú a vĩnakɛrinɔ sarɛ,
àdi ń mì sí.

8 À lɛ́ kɛ à gwa, áni dɔ̃ kũ Dikiri nna,
arubarikaden gbɛ̃ kũ à nài ũ.
9 Dikiri gbɛ̃nɔ, à vĩna kɛnɛ,
pɔ́ke dì kĩa à vĩnakɛrinɔaro.
10 Nà dì músunɔ dɛ, pɔ́ble dì kĩaḿma,
ama pɔ́ mana ke dì kĩa Dikiri ki wɛtɛrinɔaro.

11 Gbɛ̃nɔ, à mɔ́ à ma yã ma,
mà vĩnakɛna Dikirinɛɛ dadaárɛ.
12 Ákɔ̃nɔ kũ á ye á wɛ̃ndi gɔ̃ mana
akũsɔ̃ á ye á kunna gɔ̃ nna,
13 à á lɛ́ kũ kũ yãvãni'onaao,
àsun tó ɛ́kɛ bo á lɛ́nlo.
14 À kpɛ li yã vãninɛ à yã mana kɛ,
à aafia zɛ́ wɛtɛ àgɔ̃ tɛ́i.

15 Dikiri dìgɔ̃ wɛ́ tɛ́ gbɛ̃ mananɔi,
àdi sã kpá ń ɔ́ɔdɔnaai.
16 Dikiri dì kpɛ li yãvãnikɛrinɔnɛ,
de ń yã sún dɔ gbɛ̃keguro yãi.

17 Tó gbɛ̃ mananɔ lɛ́ zù Dikirii, àdi ma,
àdi ń bo ń warinɔ gũn pínki.
18 Dikiri kãni kũ gbɛ̃ kũ ń pɔ yàkanɔ,
àdi kpá gbɛ̃ kũ ń ãn sisinanɔi.

19 Wari dìgɔ̃ gbɛ̃ mana le gɛ̃̀n baaakɔ̃,
ama Dikiri dì a bo a gũn pínki.
20 Àdi a wánɔ dãkpã pínki,
a ke dì ɛ́ro, bee mɛ̀n do.

21 Kisira ni gbɛ̃ vãninɔ dɛdɛ,
yã ni vutɛ gbɛ̃ mana ibɛrɛnɔa.
22 Dikiri dì a zɔ̀blerinɔ mì sí,
yã ni vutɛ gbɛ̃ kũ à naiaro.

35

Gbɛ̃ mana ɔ́ɔdɔna Dikirinɛ
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Dikiri, ǹ íbɛrɛ sɛ́ kũ ma ibɛrɛnɔo,
ǹ zɩ̃̀ ká kũ gbɛ̃ kũ òtɛn zɩ̃̀ ká kũmaonɔ.
2 Ǹ n sɛ̃gbako kũ n zɩ̃̀kabɔnɔ sɛ́tɛ,
ǹ futɛ ǹ kpámai.
3 Ǹ n sári kũ n fɛ̃nɛdao sɛ́ dɔ,
ǹ gɛ́ ǹ da gbɛ̃ kũ òtɛn pɛ́tɛmainɔlɛ.
Ǹ omɛnɛ ma surabariimɛ n ũ.

4 Gbɛ̃ kũ òtɛni ma wɛtɛ ò ma dɛnɔ,
ǹ tó ò kpɛ li, wé'i ń kũ.
Gbɛ̃ kũ òtɛn kisira gɔ̃gɔ̃mainɔ,
ǹ tó ò fua, mà ń kpɛ e.
5 Ògɔ̃ de lán ése ũkã kũ ĩa sɛ̀tɛ bà,
Dikiri Malaika pɛ́ḿma.
6 Ń zɛ́ gɔ̃ gusira ũ kũ guzãrɛɛo,
Dikiri Malaika ɔ sɔ̃ńyĩ.
7 Zaakũ ò wɛ̀ɛɛ yɔ̃̀mɛnɛ pã,
mádi yãke kɛńnɛro, akũ ò bàa kpàkpamɛnɛ.
8 Ǹ tó kisira ń le kãnto,
ǹ tó bà kũ ò kpàkpamɛnɛ ń kũ
de ò lɛ́tɛ wɛ̀ɛ kũ ò yɔ̃̀ɔ pìi gũn.
9 Ma pɔ ni gbasa à kɛ Dikiria nna,
mani pɔnna kɛ kũ à ma sura bà yãi.
10 Mani pi kũ nɛ̀sɛdoo,
Dikiri, dí mɛ́ à de lán n bàa?
Ndì takasidenɔ sí gbãnamɔnnɛrinɔa,
ndì wɛ̃ndadenɔ bo ń wɛ́tãmmarinɔ ɔĩ.

11 Sèeda ɛ́kɛdenɔ dì futɛmai,
òdi yã kũ má a yã dɔ̃ro lalama.
12 Òdi yã mana fĩna bomɛnɛ kũ yã vãnio,
akũ ma gɔ̃ boado ũ.
13 Tó ò gyã kè sɔ̃, ma uta kasa dà,
ma ma zĩda bùsa kũ lɛ́yĩnaao,
ma adua kɛ̀ńnɛ lakanaa sari,
14 lákũ ò de ma gbɛ̃nna ke ma danɛ ũ bà.
Ma kure má mìpɛtɛna kũ pɔsirao,
lákũ ma dan matɛn wɛ̃nda kɛnɛɛ bà.
15 Ama kũ ma gɛ̀ɛ sì,
ò lìkamai kũ pɔnnao,
ò ma kɛ pã ò lɛ̀tɛma,
ò ma yaka lakanaa sari.
16 Ò ma fobò pãsĩpãsĩ,
ò saka pìtima.
17 Dikiri, ĩnigɔ̃ ma gwa lɛ ari bɔrɛɛ?
Músu pìnɔ tɛni ma kɛ yákiyaki,
ǹ ma síḿma màgɔ̃ kú wɛ̃̀ndiio.

18 Mani n sáabu kpá pari kɔ̃kakarana gũn,
mani n tɔ́ kpá gbɛ̃nɔ wára.

19 Ǹsun tó ma ibɛrɛnɔ ma yáa dɔro,
ǹsun tó gbɛ̃ kũ ò zɑ̃̀magu pãnɔ
ma gwa kũ wɛ́ vãnioro.
20 Yã nna dì bo ń lɛ́nlo,
òdi yã di yãketesaridenɔa.
21 Òdi lɛ́ atɛ̃ ò pi:
Ɛhɛ̃, ɛ̃hɛ̃, ó wɛ́ è.

22 Dikiri, n wɛ́ è, ǹsungɔ̃ yĩtɛnaro,
ma Dikiri, ǹsungɔ̃ zɑ̃̀ kũmaoro.
23 Ma Luda, ǹ futɛ ǹ zɛ kũmao,
ma Dikiri, ǹ tó yã bo kũmao nna.
24 Ndì yã kɛ a zɛ́a,
Dikiri ma Luda, ǹ yã nna kpáma,
ǹsun tó ò ma yáa dɔro.
25 Ǹsun tó ò o ń swɛ̃̀n ò ma nɛro,
ǹsun tó ò pi ò ma mɔ bɛ̃nɛro.

26 Lákũ òtɛn pɔnna kɛ ma wɛ́tãmmanaa musu nà,
ǹ tó wé'i ń kũ, mà ń kpɛ e.
Lákũ òtɛn zɔ̃kɔ̃kɛ mɔmɛnɛ nà,
ǹ wé'i daḿma ǹ ń kpe bo.
27 Gbɛ̃ kũ ma bona mana dì kɛńnɛ nnanɔ
ǹ tó ò pɔnna kɛ ò ayuwii kɛ.
Gbɛ̃ kũ ma bona aafiaa dì káńgunɔ
ǹ tó ògɔ̃ pi baala'i, Dikiri mɛ́ à zɔ̃kɔ̃.
28 Makũ sɔ̃, mani n náani yã o,
manigɔ̃ n sáabu kpá gɔrɔ sĩnda pínki.

36

Bisɑ̃siri vɑ̃ni
Dikiri zɔ̀bleri Dauda lɛ̀ɛ.
1 Gbɛ̃ vɑ̃ni durunna yã dɔ ma swɛ̃̀ɛa,
à wɛ́ dìgɔ̃ Luda wé'i vĩro.
2 Zaakũ àdigɔ̃ a zĩda e gbɛ̃ mana ũmɛ,
àdi a durunna dɔ̃ gbasa à zɑ̃nlo.
3 Ɛkɛ kũ manafikio kú a lɛ́n,
à ɔ̃ndɔ̃ kũ manakɛnaaoo tò.
4 Àdi yã vɑ̃ni laasun lɛ́ a wútɛkia,
àdi gí yã pɑ̃sĩiro,
àdi a zĩda da zɛ́ fayasariden.

5 Dikiri, n yenyĩ zɔ̃kɔ̃ɔ kà ludambɛa,
ń náani vĩ manamana, à zɔ̃̀ susunɛnɔa.
6 N manakɛna zɔ̃kɔ̃ lán kpinɔ bà,
n yɑ̃zɛdekɛ lɛ́ vĩro lán ísira lòkotoo bà.
Dikiri, ndì bisɑ̃sirinɔ kũ nɔ̀bɔnɔ bo pínki.
7 Luda, n yenyĩ bɛ̀ɛrɛ vĩ fá,

bisãsirinɔ dì utɛ n orun.
8 Òdi n ɔn pɔ́ble níside ble ò kã,
ndì n swa'i pɔnnade kpáḿma ò mi.
9 Zaakũ mɔkɔ̃mmɛ wɛ̃̀ndiboki ũ,
ó kunna n gupuran mɛ́ à ó wɛ́ kɛ̃̀.

10 Ǹgɔ̃ yenyĩ mɔ gbɛ̃ kũ ò n dɔ̃nɔnɛ,
ǹgɔ̃ nɛ̀sɛpuradenɔ sura ba ǹgɔ̃ gɛ́.
11 Ǹsun tó zĩdabirinɔ gɛ̀sɛ pɛ́tɛpɛtɛmaro,
ǹsun tó yãvãnikɛrinɔ ɔ sɔ̃mairo.
12 Ǹ gwa, manafikide pìnɔ lɛ̀tɛ,
ò gɔ̃̀ wutɛna sɔ̀rɔrɔ, oni fɔ̃ ò futɛro.

37

Gbɛ̃ mananɔ kũ gbɛ̃ vãninɔ ziakpɛ zĩ
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Ǹsun tó gbɛ̃ vãninɔ yã n kũ gbãnaro,
ǹsun yãvãnikɛrinɔ gwena ni dɛro,
2 zaakũ ò kori kɛ tera lán sɛ̃̀ɛ bàmɛ,
ń manakɛna ni láka lán sɛ̃̀la ísi bà.
3 Ǹ Dikiri náani kɛ, ǹgɔ̃ yã mana kɛ,
ǹgɔ̃ kú bùsu dín, ǹgɔ̃ nna ma.

4 Ǹ tó n pɔ gɔ̃ nna kũ Dikirio,
ani pɔ́ kũ n nɛ̀sɛ yei kpámma.

5 Ǹ zɛ kũ Dikirio ǹ a náani kɛ,
ani yã dínɔ kɛnnɛ.
6 Ani tó yã bo kũnwo nna lán gudɔnaa bà,
ani tó ǹ bo mana lán fãnantɛ̃ gupurakũnaa bà.

7 Ǹ zɛ kũ mɛnao Dikiri arɛ ǹ a dã,
ǹsun tó aruzɛkɛde yã n kũ gbãna
gɔrɔ kũ à bò kũ a wɛ́zɛ̃ vãnioro.

8 Ǹ pɔfɛ̃ tó ǹ mì kɛ̃ pɛ̃tɛ̃a.
Ǹsun tó yã birenɔ n kũ gbãnaro,
àdi su kũ yãvãnikɛnaaomɛ.
9 Zaakũ gbɛ̃ vãninɔ ni kakatɛ,
gbɛ̃ kũ ń wɛ́ dɔ Dikiriinɔ mɛ́ ògɔ̃ bùsu vĩ.

10 À gɔ̃̀ fíti kũ gbɛ̃ vãninɔ nigɔ̃ kun doro,
bee tó n ń wɛ́tɛ, ĩni ń lero.
11 Zĩdabusarinɔ mɛ́ onigɔ̃ bùsu vĩ,
onigɔ̃ pɔnna kɛ kũ aafia zɔ̃kɔ̃ɔo.

12 Gbɛ̃ vãni dì yã vãni kpákpa gbɛ̃ mananɛ,
àdi sakaa pìtia.
13 Ama Dikiri dìgɔ̃ a yáa dɔ,
zaakũ à dɔ̃ kũ a gɔrɔ ni papa.

14 Gbɛ̃ vãninɔ dì fɛ̃nɛda woto,
òdi ń kà kpá sála,
de ò le ò takasidenɔ kũ wɛ̃ndadenɔ dɛdɛo,
ò gbɛ̃ kũ ń yãkɛna mananɔ kakatɛ.
15 Ń zĩda fɛ̃nɛda ni ń zɔ̃ ń swɛ̃̀n,
oni ń sánɔ ɛ́'ɛńnɛ.

16 Pɔ́ fíti kũ gbɛ̃ mana vĩ
de gbɛ̃ vãni dasinɔ aruzɛkɛla,
17 zaakũ gbɛ̃ vãninɔ gbãna ni mì dɛ,
ama Dikirimɛ gbɛ̃ mananɔ kũna ũ.

18 Dikiri taarisaridenɔ yã dɔ̃,
ń bakaa dìgɔ̃ de ń pɔ́ ũ gɔrɔ sĩnda pínki.
19 Wé'i ni ń kũ yã pãsĩ gɔrɔ zĩro,
bee tó nàa kà, onigɔ̃ kãna.

20 Gbɛ̃ vãninɔ sɔ̃ oni kakatɛ,
Dikiri ibɛrɛnɔ ni láka lán sɛ̃̀la bɔ̀tɔɔ bà,
ò gɛ̃tɛ lán túsukpɛ bà.

21 Gbɛ̃ vãni dì pɔ́ sãkãḿma à a fĩna boro,
gbɛ̃ mana sɔ̃ àdi gba da yɔ̃nkɔyɔ̃nkɔ.
22 Gbɛ̃ kũ Dikiri arubarikaa dàńgunɔ mɛ́ ògɔ̃ bùsu vĩ,
gbɛ̃ kũ à lɛ́ kɛ̀ńnɛnɔ sɔ̃ oni kakatɛ.

23 Dikiri mɛ́ àdi zɛ́milɛ kũ gbɛ̃nɛ,
a pɔ dìgɔ̃ nna a kunnaaa.
24 Bee tó à gɛ̃̀ɛ sì, ani lɛ́tɛ sɔrɔrɔro,
kũ Dikiri a kũna yãi.

25 Kɛfɛnnan ma ũ yã, akũ ma zĩ kũ̀,
mádi e Luda gbɛ̃ mana zùkũna zikiro,
mádi e à nɛ́nɔ tɛn bara kɛro.
26 Àdigɔ̃ gba da gɔrɔ sĩnda pínki
àdigɔ̃ pɔ́ sãkãńnɛ,
a nɛ́nɔ nigɔ̃ de arubarikadenɔ ũ.

27 Ǹ kpɛ li yã vãninɛ ǹgɔ̃ yã mana kɛ,
ĩnigɔ̃ kú bùsu dín gɔrɔ sĩnda pínki.
28 Zaakũ Dikiri ye yãzɛdei,
ani a náanikɛrinɔ zukũnaro.

Onigɔ̃ kun aafia gɔrɔ sĩnda pínki,
gbɛ̃ vãninɔ sɔ̃ oni kakatɛ.
29 Gbɛ̃ mananɔ mɛ́ ògɔ̃ bùsu vĩ,
onigɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki.

30 Ɔndɔ̃yã dì bo gbɛ̃ mana lɛ́n,
a lɛ́ dì yãzɛde o.
31 A Luda doka kú a swɛ̃̀n,
a gbá dì sata pɔ́kearo.

32 Gbɛ̃ vãni dì gbɛ̃ mana kpákpa
de à le à a dɛ,
33 ama Dikiri ni a tó a ɔĩro,
ani we yãkpatɛ a blero.

34 Ǹ Dikiri dã ǹgɔ̃ a yã kũna,
ani n kara de ǹgɔ̃ bùsu vĩ,
ĩni gbɛ̃ vãninɔ mìdɛna e.

35 Ma gbɛ̃ pãsĩ gbãnade ke è yã,
àtɛn ɔ tá lán lí kũ zĩtɛ kɛ̀nɛ nna bà.
36 Kũ tá kà kũmao gwe, à kú gwe doro,
ma a wɛ̀tɛ, mádi a lero.

37 Ǹ taarisaride yã gwa,
ǹ wɛ́ pɛ́ gbɛ̃ mana yãi,
zaakũ nɛ̀sɛyĩdade burinɔ ni gɔ̃ buri ũ.
38 Durunnakɛrinɔ sɔ̃ oni kakatɛ lɛɛlɛlɛɛlɛ,
gbɛ̃ vãninɔ buri ni mì dɛ.

39 Dikiri mɛ́ ani gbɛ̃ mananɔ sura ba,
anigɔ̃ deńnɛ utɛki ũ warikɛgɔrɔa.
40 Dikiri ni kpáńyĩ à ń bo,
ani ń sí gbɛ̃ vãninɔa à ń sura ba
kũ ò nài yãi.

38

Takaside aduakɛnaa
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Dikiri, ǹsun ma toto kũ pɔfɛ̃oro,
ǹsun ma sã fĩ kũ pɛ̃tɛ̃oro.
2 N kànɔ ma papa,
n ɔ tɔ̃̀ma.
3 Ma mɛ̀ gbãna làka n pɛ̃tɛ̃ yãi,
ma wá aafiaro ma durunna yãi.
4 Ma taarinɔ dàmala,
ò tɔ̃̀ma lán aso tìkisii bà.

5 Ma bɔ̀nɔ lì fɔ̃nna ũ,
ò yagi kɛ̀ ma yɔ̃nkɔkɛ yãi.
6 Má kuna, ma gɔ̃ zɔ̀lɔlɔ,
madìgɔ̃ tɛ́ ãnsisinamɛ gɔrɔ sĩnda pínki.
7 Ma kpɛwa tɛn wí yãpura,
ma mɛ̀ gbãna vĩro.
8 Má gbãna vĩro, ma mɛ̀ɛ kɛ̀ búgubugu,
matɛn wiki lɛ́ ma pɔyakana yãi.

9 Dikiri, ń pɔ́ kũ má yei dɔ̃ pínki,
ndì ma ndana ma sãnsãn.
10 Ma kù tɛn vĩ gbì gbì, ma gbãna làka,
ma wɛ́ tɛn tɛ́ kɛ doro.
11 Ma gbɛ̃nnanɔ kũ ma gbɛ̃nɔ dì gbãtɛmɛnɛ,

ma danɛnɔ dì bàa lɛ́mɛnɛ ma bɔ̀nɔ yãi.

12 Gbɛ̃ kũ ò wɛtɛ ò ma dɛnɔ dì bà kpákpamɛnɛ,
ma wɛtɛrinɔ dì yã vãni kpákũsũ kũmao,
òdigɔ̃ manafikiyã gwa kũ kɔ̃o gɔrɔ sĩnda pínki.

13 Ma gɔ̃ lán sãto bà, madì yã maro,
lán gbɛ̃ kũ a nɛ́nɛ nàtɛ bà, madì lɛ́ wɛ̃kɔ̃aro.
14 Má de lán gbɛ̃ kũ àdi yã maro bà,
madì weḿmaro.
15 Dikiri, mɔkɔ̃mmɛ ma wɛ́ dɔnyĩ,
ĩni ma yã ma, Dikiri ma Luda.
16 Ma pì, ǹsun tó ò yɔ̃̀gɔ̃ kɛmaro,
ǹsun tó ò ĩa dã ma satana yãiro.

17 Ma ka lɛtɛna,
madìgɔ̃ kú yã'ũmmanaa gũn.
18 Mani ma yã vãninɔ onnɛ sà,
zaakũ ma durunna yãin ma pɔ yakana.
19 Ma ibɛrɛ pãsĩnɔn lɛ́ vĩro,
gbɛ̃ kũ ò zã̀magu pãpãnɔn dasi.
20 Òdi yã mana fĩna bomɛnɛ kũ yã vãnio,
yã manan má tɛ́i, akũ ò ibɛrɛɛ sɛ̀ kũmao.

21 Dikiri, ǹsun ma zukũnaro,
ma Luda, ǹsungɔ̃ kú kũmao zã̀ro.
22 Ǹ mɔ́ ǹ kpámai likalika,
ma Dikiri, ma surabarii.

39

Takaside ɔ́ɔdɔna Ludanɛ
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Ma pì, manigɔ̃ ma zĩda kũna dɔ̃,
mani tó ma lɛ́ ma da durunnakɛnaa gũnlo.
Tó gbɛ̃ vãni kú kũmao, mani ma lɛ́ kũ.
2 Ma lɛ́ nakɔ̃ana, ma yĩtɛ kítikiti,
mádi yãke oro, bee yã mana se,
akũ ma yã'ũmmanaa ɛ̀ra à kàra.
3 Ma swɛ̃̀ɛ puusu bò ma gũn,
kũ ma laasunn lɛ̀, ma nɛ̀sɛɛ wã̀,
akũ ma lɛ́ bò ma pì:

4 Dikiri, ǹ tó mà a wɛ̃̀ndigɔrɔ lɛ́ dɔ̃
kũ ma gɔrɔ dasi lɛ́o.
Ǹ tó màgɔ̃ dɔ̃ lákũ ma wɛ̃̀ndii ni láka nà araga.
5 N ma wɛ̃̀ndi lɛ́ yɔ̃̀ n ɔla lɛ́n,
ma kunna de wɛ́ kũ yĩola n kĩnaaro.
Gbɛ̃ sĩnda pínki dì gɛ̃tɛ lán ĩa bàmɛ,
6 bisãsiri tɛna dìgɔ̃ de lán uraa bàmɛ.
Àdi kɛ gàragara à aruzɛkɛ kakara,

ama à dɔ̃ ke dín ani gɔ̃nɛro.

7 Tó lɛmɛ, bɔ́ tãmaan manigɔ̃ vĩi?
Mɔkɔ̃mmɛ ma wɛ́ donyĩ, Dikiri.
8 Ǹ ma taarinɔ kɛ̃ma,
ǹsun tó yɔ̃nkɔnɔ ma foboro.
9 Ma lɛ́ nakɔ̃ana, mádi ma lɛ́ wɛ̃kɔ̃aro,
zaakũ mɔkɔ̃n mɛ́ n yã bire kɛ̀.

10 Ǹsun ma lɛ́ doro,
n okũ tɛni ma ká gaa.
11 Ndì gbɛ̃ toto ndì wɛ́ tãa a durunna yãi,
ndì a aruzɛkɛ ble lán blɛ́ bà.
Gbɛ̃ sĩnda pínki dì gɛ̃tɛ lán ĩa bàmɛ.

12 Ǹ ma aduakɛna sí Dikiri,
ǹ sã kpá ma wikilɛnaaa.
Ǹsun sã tata ma ɔ́ɔdɔnaanɛro,
zaakũ n nibɔɔn ma ũ,
má de gbɛ̃ zĩ̀tɔ ũ lán ma dizinɔ bà.
13 Ǹ wɛ́ goma de ma pɔ le àgɔ̃ nna dɔ,
ari màgɔ̃ gɛ́ andunia tó.

40

Dikiri sáabukpanaa
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Ma wɛ́ dɔ̀ Dikirii manamana,
akũ à arɛ dɔ̀ma à ma ɔ́ɔdɔnaa mà.
2 À ma bo tɔ̃̀nɔwɛɛɛ gũn,
à ma bo fokon.
À ma gbá pɛ̀tɛ gbɛ̀si musu,
à ma zɛ gwe gíngin.
3 À lɛ̀ dufu dàmɛnɛ ma lɛ́n
ó Luda sáabukpana pɔ́ ũ.
Gbɛ̃nɔ ni e dasi, vĩna ni ń kũ,
ò Dikiri náani kɛ.

4 Arubarikaden gbɛ̃ kũ à Dikiri náani vĩ ũ,
akũsɔ̃ àdi arɛ dɔ zĩdabirinɔ kũ tãnagbagbarinɔaro.
5 Dikiri ma Luda, n yãbonsarɛkɛnanɔn dasi,
oni fɔ̃ ò yã kũ ntɛn pɛ́awɛrɛ dɔdɔro.
Tó matɛn babannɛ, à lɛ́ vĩro,
mani fɔ̃ mà o pínkiro.

6 Ń ye sa'opɔ ke gbairo,
akũ n ma gba sã mà yã mao.
Ńdi sa'opɔ kũ òdi ká tɛ́n à tɛ́ kũ
ke durunna kútɛkɛbɔ gbɛkaro.
7 Akũ ma pì: Makũmɛ la,
ma su lákũ à kɛ̃na takadan ma yã musu nà.
8 Má ye n pɔyenyĩna kɛmɛ, ma Luda,

n doka kú ma swɛ̃ɛ gũn.

9 Mani yãzɛde baaru kpá pari kɔ̃kakaranaa gũn,
mani ma lɛ́ nakɔ̃aro, lákũ ń dɔ̃ nà Dikiri.
10 Mádi n yãzɛdekɛ utɛńnɛro,
ma n náani kũ n surabanaao yã ò.
Mádi gí n yenyĩ kũ n yãpurao oi
pari kɔ̃kakaranaa gũnlo.

11 Dikiri, ǹsun gí ma wɛ̃nda gwairo,
n yenyĩ kũ n yãpurao gɔ̃ ma dãkpã.
12 Zaakũ yã vãni kũ à likanamai lɛ́ vĩro,
ma taarinɔ dàmala, matɛn gu ero,
à dasi de ma mìkãla, swɛ̃ɛ kɛ̃magu.

13 Dikiri, ǹ sùru kɛ ǹ ma sura ba,
Dikiri, ǹ kɛ likalika ǹ mɔ́ ǹ kpámai.
14 Wé'i gbɛ̃ kũ òtɛn wɛtɛ ò ma dɛnɔ kũ,
ò ń mì pɛ́tɛ.
Gbɛ̃ kũ ò ye mà kisira enɔ kpɛ li,
ń ãn gɔ̃ sisina.
15 Gbɛ̃ kũ òdi pimɛnɛ, taarɛ, taarɛnɔ,
wé'i ń kũ ò gɔ̃ gìri.
16 Gbɛ̃ kũ òtɛni n ki wɛtɛnɔ,
ǹ tò ń pɔ kɛmma nna ò yáa dɔ.
Gbɛ̃ kũ ò ye n surabanainɔ
gɔ̃ pi Dikiri zɔ̃kɔ̃.

17 Takaside wɛ̃ndademɛ ma ũ,
ǹ laasun lɛ́ ma yãa, Dikiri.
Mɔkɔ̃mmɛ ma kpanyĩri ũ kũ ma mìsiriio,
ma Luda, ǹsun gì kɛro.

41

Gyãre aduakɛnaa
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Arubarikaden gbɛ̃ kũ àdi gbãnasaride yã da ũ,
Dikiri dì a bo warikɛnagɔrɔa.
2 Dikiri ni à dãkpã à a gba wɛ̃ndi gbɛ̃̀na,
ani arubarika daagu a bùsun,
ani a kpá a ibɛrɛnɔa ò ń pɔyeina kɛaro.
3 Dikiri ni zɛ kãao tó à wutɛna gyãn,
ani tó à futɛ gyã pìn aafia.

4 Ma pì: Dikiri, ma durunna kɛ̀nnɛ,
ǹ ma wɛ̃nda gwa, ń ma gba aafiaa.
5 Ma ibɛrɛnɔ tɛni ma wɛtɛ kũ gao ò pì:
Bɔrɛn ani ga de a tɔ́ sãtɛɛ?
6 Tó ò sù ma gwa, yã pãn òdi omɛnɛ,
òdi baaru vãni wɛtɛ ma yã musu,
gbasa òdi futɛ ò gɛ́ ò yã pì fã bàai.

7 Ma zãngurinɔ dì ma kpákpa kũ yã vãnio,
ń pínki òdi àlesi vãni dɔma ò pi:
8 Gagagyã mɛ́ à a lè,
ani futɛ a wutɛna bire gũn doro.
9 Bee ma gbɛ̃nna kũ ma a náani kɛ̀,
kũ odì ɔ kakara ta dokɔ̃nɔ gũn bò ma kpɛ.

10 Mɔkɔ̃n sɔ̃ Dikiri, ǹ ma wɛ̃nda gwa,
ǹ ma gba aafiaa de mà fĩna boń́nɛ.
11 Tó ma ibɛrɛnɔ dí ma yɔ̃̀gɔ̃ kɛmaro,
manigɔ̃ dɔ̃ sà kũ ma yã kàngu.
12 Ń ma kũna ma nɛ̀sɛmana yãi,
ń tò màgɔ̃ kú n arɛ gɔrɔ sĩnda pínki.

13 Arubarikade Dikiri, Isarailanɔ Luda
zaa káaku ari gɔrɔ sĩnda pínki!
Aami! Aami!

TAKADA PLADE

Zabura 42-72

42

Zĩ̀zɔ ɔ́ɔdɔnaa
Kora burinɔ lɛ̀ɛ.
1 Lákũ zɔ̃ dì swa sarɛ ni dɛ nà,
lɛn n ni dì ma dɛ lɛ, Luda.
2 Ma nini tɛn Luda ni dɛ, Luda Wɛ̃̀ndide pìi.
Bɔrɛn mani le mà gɛ́ daalɛɛ?
3 Wɛ́tɛ̃ mɛ́ à gɔ̃̀ ma pɔ́ble ũ
fãnantɛ̃ kũ gwãanio,
òdigɔ̃ pimɛnɛ gɔrɔ sĩnda pínki:
N Luda kú máa?
4 Ma nɛ̀sɛɛ wɛ̃̀nnɛ, akũ yã díkĩnanɔ dɔ̀magu,
lákũ madì gɛ́ pari gũn nà ari Luda ɔnn,
gbɛ̃nɔ dìgɔ̃ tɛ́tɛ ma kpɛ kũ ayuwiio,
dikpɛkɛrinɔ dì dodomai kũ sáabukpanaao.

5 Bɔ́yãin ma nɛ̀sɛɛ yàkaa?
À kɛ̀ dera ma laakarii fùtɛɛ?
Séde màgɔ̃ wɛ́ dɔ Ludai,
zaakũ mani ɛra màgɔ̃ à sáabu kpá,
ma Surabari, ma Luda.

6 Ma nɛ̀sɛɛ yàka, akũ n yã dɔ̀magu
zaa Miza kpigɛrɛɛi ari Yoda mìia,
zaa Ɛmɔ kpinɔ musu.
7 Ndì tó ísɔ̃kɛna kĩni gɔ̃ dɔ,
í lòkotonɔ tɛn lɛ́ zukɔ̃i.
N tò í tɛn damala,
a sɔ̃ tɛn tá kũmao.

8 Dikiri dì yenyĩ mɔmɛnɛ fãnantɛ̃,
a lɛ̀ɛ dìgɔ̃ dɔ ma lɛ́n gwãani,

matɛn wɛ́ kɛ Luda kũ à de ma wɛ̃̀ndi ũa.

9 Madì pi Luda ma gbɛ̀sinɛ:
Bɔ́yãin ma yã sãnguu?
À kɛ̀ dera n tò màgɔ̃ tɛ́ kũ pɔsirao
ma ibɛrɛ wɛ́tãmmana yãii?
10 Ma waridɔmmarinɔ dì ma sɔ̃sɔ̃,
akũ ma wánɔ dìgɔ̃ wí,
òdigɔ̃ pimɛnɛ gɔrɔ sĩnda pínki:
N Luda kú máa?

11 Bɔ́yãin ma nɛ̀sɛɛ yàkaa?
À kɛ̀ dera ma laakarii fùtɛɛ?
Séde màgɔ̃ wɛ́ dɔ Ludai,
zaakũ mani ɛra màgɔ̃ a sáabu kpá,
ma Surabari, ma Luda.

43

1 Ǹ ma yã nna kpáma Luda,
ǹ zɛ kũmao buri ludadɔ̃risarinɔ yã musu,
ǹ ma bo gbɛ̃ vãni manafikidenɔ ɔĩ.
2 Luda, mɔkɔ̃mmɛ ma utɛki ũ,
bɔ́yãin n gimaii?
À kɛ̀ dera n tò ma gɔ̃ tɛ́ kũ pɔsirao
ma ibɛrɛ wɛ́tãmmana yãii?
3 Ǹ n gupura kũ n yãpurao zĩma,
à domɛnɛ arɛ n kpi musu,
à gɛ́ kũmao ari n kúkia gwe.
4 Gbasa mà gɛ́ n gbagbakia Luda,
ma pɔ ni kɛmma nna, Luda ma pɔnna,
mani n tɔ́ kpá kũ mɔrɔɔo,
Luda ma Luda.

5 Bɔ́yãin ma nɛ̀sɛɛ yàkaa?
À kɛ̀ dera ma laakarii fùtɛɛ?
Manigɔ̃ wɛ́ dɔ Ludai,
zaakũ mani ɛra màgɔ̃ a sáabu kpá,
ma Surabari, ma Luda.

44

Isarailanɔ faaba wɛ́kɛnaa
Kora burinɔ lɛ̀ɛ.
1 Luda, yã kũ n kɛ̀ zaa gìkɛna ó dizinɔ gɔrɔa,
ò òwɛrɛ ó sã mà.
2 N ɔ sɔ̃̀ burinɔi n wari dɔ̀ḿma,
n ó dizinɔ kàtɛ ń gbɛ̀n,
n ń kara ò dàgula.
3 Adi kɛ ń fɛ̃nɛda mɛ́ à ń ká bùsu díaro,
ń gã̀sã gbãnan ò zĩ̀i blɛ̀oro.
N zĩda gã̀sã gbãna mɛ́ à tò,
n arɛ dɔ̀ḿma kũ ń yeńyĩ yãi.

4 Mɔkɔ̃mmɛ ma Kína ũ ma Luda,
ndì tó Yakubu burinɔ zɪ̀ ble.
5 N gãin odì ɔ sɔ̃ ó ibɛrɛnɔi,
kũ n tɔ́on odì gbá pɛ́tɛpɛtɛ ó zãngurinɔa.
6 Adi kɛ ma sá náanikɛnanlo,
adi kɛ ma fɛ̃nɛda mɛ́ àdi ma boro.
7 Zaakũ mɔkɔ̃n mɛ́ ndì ó sí ó ibɛrɛnɔa,
ndì wé'i da ó zãngurinɔa.
8 Luda, odìgɔ̃ n sáabu kpá gɔrɔ sĩnda pínki,
odìgɔ̃ n tɔ́ kpá lakanaa sari.

9 Bee kũ abireo n giwái n tò wé'i ó kũ,
ndì bo kũ ó zɪ̀karinɔ doro.
10 N tò o boru kpɛ ó ibɛrɛnɔnɛ,
n tò ó zãngurinɔ ó pɔ́nɔ nàkɔ̃a.
11 N ń gbá zɛ́ ò ó dɛdɛ lán sãnɔ bà,
n ó fãkɔ̃a burinɔ tɛ́.
12 N n gbɛ̃nɔ yìa araga,
ńdi àre le a gũnlo.

13 N tò ó gbɛ̃dakenɔ ó sɔ̃sɔ̃,
gbɛ̃ kũ ò kú ó sarɛnɔ ó lalandii kɛ̀.
14 N tò o gɔ̃ baaru pɔ́ ũ burinɔnɛ,
gbɛ̃nɔ dì ń mì yĩgãwɛrɛ.
15 Madìgɔ̃ kú kũ wé'io gɔrɔ sĩnda pínki,
ma gasuu gɔ̃̀ kpá ma wɛ́i
16 ma lalandikɛrinɔ kũ ma sɔ̃̀sɔ̃rinɔ yãi
kũ ma ibɛrɛ kũ ò ye ò fĩna bomanɔ yão.

17 Abirekũ ó lé pínki,
bee kũ n yã dí sãóguro,
ódi n bàka kunna kũoo yã gbororo.
18 Ó laasun dí kɛ̃mmaro,
ódi kɛ̃ n zɛ́aro.
19 N ó kɛ́ dúgudugu,
n ó bùsu kɛ̀ gbɛ̃gbonnɔ kureki ũ,
n gusira níkiniki dàóla.

20 Tó ó Dikiri tɔ́ sɑ̃̀ógu yã,
ke tó ó wɛ́ dɔ̀ buri zɪ̃̀tɔnɔ tãnanɔi,
21 Luda ni gí ei yá?
Zaakũ àkũ mɛ́ à ó nɛ̀sɛgũnyãnɔ dɔ̃ pínki.
22 N yãi ó kú ga lɛ́i zaa kɔnkɔ ari ɔkɔsi,
òdi ó ditɛ lán sã kũ oni ń kùtu kpánɔ bà.

23 Ǹ vu Dikiri! À kɛ̀ dera ntɛn i oo?
Ǹ futɛ! Ǹsun gíwái gɔrɔ sĩnda pínkiro.
24 À kɛ̀ dera n kɔ̀kɔtɔɔ dɔ̀wɛrɛɛ?
Ó wɛ̃ndakɛ kũ ó wɛ́tãmmanaao sɑ̃̀ngun yá?

25 O gɔ̃ yĩna lukutɛ̃n,

o gɔ̃ wutɛna zĩtɛ.
26 Ǹ futɛ ǹ kpáwái,
ǹ mɔ́ ǹ ó bo n yenyĩ yãi.

45

Kína nɔsɛna lɛ̀ɛ
Yenyĩ lɛ̀ kũ Kora burinɔ dà.
1 Yã nna tɛn pípi ma swɛ̃̀ɛ gũn,
lákũ matɛn lɛ̀ díkĩna da kínanɛ nà.
Ma lɛ́ nna lán takadakɛ̃ri mana takadakɛ̃bɔɔ bà.

2 N manakɛ de gbɛ̃ sĩnda pínkila,
n lɛ́gbɛɛ dìgɔ̃ nna,
arubarika kũ Luda dàngu lakana vĩro.
3 Mɔkɔ̃n zɪ̃̀kari pãsĩ, ǹ n fɛ̃nɛda sɛ́
ǹ loko n kíkɛgakuri sèeda ũ.
4 Ǹ di sɔ̃a ǹ gɛ́ zɪ̃̀ ble n gakurikɛ gũn
yãpura kũ nɛ̀sɛdoo kũ yãzɛdeo yãi,
ǹ yã náasidenɔ kɛ kũ n ɔpla gbãnao.
5 Kí, n kànɔ lɛ́ sɔ̃ntɛ,
àdi gɛ̃ à n ibɛrɛnɔ swɛ̃̀ zɔ̃,
burinɔ dì lɛ́tɛ n gbá sarɛ.
6 Luda, ĩnigɔ̃ vutɛna kpatan gɔrɔ sĩnda pínki,
ĩnigɔ̃ n kíkɛgo kũna yãzɛde ũ.
7 Ń ye yãmanakɛnaai, n zã a yãvãnikɛnagu.
À yã mɛ́ à tò Luda, n Luda, n ka kín,
à pɔnna pìsimma de n gbɛ̃nɔla.
8 Lí'ɔ gbĩ nnanna pìsi n pɔ́kasanɔa,
mɔrɔ'ũ dì n pɔ kɛ nna
n kpɛ́ kũ ò kɛ̀kɛ kũ wisa sakaao gũn.
9 Kína nɛ́nɔgbɛ̃nɔn kú n nɔ yenyĩdenɔ tɛ́,
n nɔ dufu kú n ɔplai,
à Ofi bùsu wurapɔnɔ dana.

10 Nɛ́nɔkpare, ǹ sã kpá ǹ ma!
N de bɛ kũ n gbɛ̃nɔ yã sún donnɛ arɛro.
11 N nɔmanakɛ tɛn kína mɛ̀ɛ luka,
ǹ mì natɛnɛ, zaakũ n dikirimɛ a ũ.
12 Tayadenɔ ni su ò gba dannɛ,
aruzɛkɛdenɔ ni n wɛ́ wɛtɛ.
13 Kína nɛ́nɔkpare vutɛna kpɛ́nɛ gũn kũ gakurio,
ò ɔzĩ kɛ̀ a pɔ́kasanɔa kũ wura bàao.
14 Òtɛn su kãao kínanɛ
kũ a pɔ́kasa wãnzãndenɔo dana.
Nɛ́nɔkpare zɛnnɛrinɔ tɛ́i,
òtɛn su kãao a kĩnaa.
15 Òtɛn gɛ̃ kũńwo kínabɛa,
òtɛn pɔnna kɛ kũ ayuwiikɛnaao.

16 N nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ ni gɔ̃ n denɔ gɛ̃nɛ ũ,
ĩni ń ditɛditɛ kínanɔ ũ andunia gũn pínki.

17 Mani tó n tɔ́ gɔ̃ dɔ gbɛ̃nɔgu lakanaa sari,
burinɔ nigɔ̃ n sáabu kpá gɔrɔ sĩnda pínki.

46

Luda kú kũoo
Kora burinɔ lɛ̀ɛ.
1 Ludan ó utɛki ũ kũ ó gbãnao,
àdigɔ̃ kpáwái gɔrɔ sĩnda pínki ó warikɛnaa gũn.
2-3 A yã mɛ́ à tò bee tó andunia yàka
akũsɔ̃ kpinɔ lɛ̀tɛ ò sì ísiran,
bee tó í pì kĩni kà à fùtaa bò
akũsɔ̃ kpinɔ dège kũ kĩnio,
swɛ̃̀ ni kɛ̃óguro.

4 Swa ke kun kũ a í dì su kũ pɔnnao Luda wɛ̃tɛ gũn,
Luda Musude kúki kũ à kú adonaa pìi.
5 Luda kú wɛ̃tɛ pìi gũn, ani gɔ̃ bɛzĩ ũro,
Luda ni kpái gudɔo.
6 Burinɔ tɛn wiki lɛ́, kpatanɔ tɛn yĩgã,
Luda pṹtã, akũ andunia yɔ̀.

7 Dikiri Zĩ̀karide kú kũoo,
Yakubu Ludan ó utɛki ũ.

8 À mɔ́ à Dikiri yãkɛnanɔ gwa,
lákũ à yã yìa anduniaa nà.
9 Àkũ mɛ́ àdi zĩ̀i mì dɛ ari andunia lɛ́n,
àdi sánɔ ɛ́'ɛ àdi sárinɔ dúgu zɔ̃,
àdi tɛ́ sɔ̃ sɛ̃gbakonɔa.
10 À zɛ tɛɛnɛ àgɔ̃ dɔ̃ kũ makũmɛ Luda ũ.
Burinɔ ni ma tɔ́ sɛ́ lei,
oni ma tɔ́ kpá andunia gũn pínki.

11 Dikiri Zĩ̀karide kú kũoo,
Yakubu Ludan ó utɛki ũ.

47

Ludamɛ andunia pínki kína ũ
Kora burinɔ lɛ̀ɛ.
1 Buri sĩnda pínki, à ɔkpa lɛ́,
à pɔnna wiki lɛ́ Ludanɛ kũ ayuwiio.
2 Zaakũ Dikiri Musude naasi vĩ,
andunia pínki Kína zɔ̃kɔ̃ɔmɛ a ũ.
3 À tò o zĩ̀i blè burinɔa,
à tò o gɛ̀sɛɛ pɛ̀tɛ gbɛ̃nɔa.
4 À ó zĩtɛ bakaa kpàwá,
a yenyĩde Yakubu burinɔ ĩadãbɔ ũ.

5 Luda fùtɛ, òtɛn ayuwii kɛ,
Dikiri zɛna, òtɛn kuru pɛ́.
6 À lɛ̀ sí Ludanɛ, à lɛ̀ sínɛ,

à lɛ̀ sí ó Kínanɛ, à lɛ̀ sínɛ.

7 Zaakũ andunia pínki Kínamɛ a ũ,
à lɛ̀ sínɛ kũ dɔ̃naao.
8 Luda tɛn kí ble burinɔa,
à vutɛna a kpata kũ à kú adonaaa.
9 Burinɔ kpatablerinɔ tɛn kɔ̃ kakara
gbɛ̃ kũ ò de Ibrahĩ Luda gbɛ̃nɔ ũ,
zaakũ andunia kínanɔ bi Luda pɔ́mɛ.
À deńla ń pínki.

48

Zaiɔ̃ bi Luda wɛ̃tɛmɛ
Kora burinɔ lɛ̀ɛ.
1 Dikiri zɔ̃kɔ̃, à kà ò a sáabu kpá manamana
ó Luda wɛ̃tɛ gũn a kpi kũ à kú adonaa musu.
2 Zaiɔ̃ gbɛ̀ katɛna mana,
à de andunia gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ pɔnna ũ.
Kína zɔ̃kɔ̃ wɛ̃tɛ pì kú kpi gugbãnduru kpa.
3 Luda kú a gudãkpãkinɔ gũn,
à tò ò a dɔ̃ aafialeki ũ.

4 Kũ kínanɔ lɛ́dokɔ̃nɔ kɛ̀
de ò su ò lɛ́tɛa lɛɛlɛ,
5 kũ ò wɛ̃tɛ pìi è lɛ, akũ à bò ń sarɛ,
vĩna ń kũ, akũ ò bàa lɛ̀.
6 Ò gɔ̃̀ kũ lukanaao
lán nɔgbɛ̃ nɔ̀wãwãkɛrii bà.
7 N ń kɛ́ dúgudugu
lákũ ifãboki ĩa dì lagatarinɔ gó'itɛnɔ kakatɛ nà.

8 Yã kũ o màan ó wɛ́ è
Dikiri Zĩ̀karide ó Luda wɛ̃tɛ gũn.
Luda wɛ̃tɛ pìi kàtɛ àgɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki.

9 Luda, ó kú n kpɛ́ ɔnn,
ótɛn laasun lɛ́ n yenyĩkɛnaaa.
10 Luda, lákũ n tɔ́ dàgula ari andunia lɛ́n nà,
lɛn n sáabukpanaa dàgula lɛ dɔ.
Ndì yã gɔ̃gɔ̃ n gbɛ̃nɔnɛ a zɛ́a.
11 Zaiɔ̃ kpidenɔ tɛn pɔnna kɛ,
Yudanɔ bùsu wɛ̃tɛdenɔ pɔ kɛ̀ nna,
yãkpatɛ kũ n kɛ̀nɔ yãi.

12 À dɔdɔkɔ̃a à lika Zaiɔ̃i,
à a bĩni dãkpãki lei dasinɔ naro.
13 À a bĩninɔ tàasi ká kũ a zɛki gbãnanɔ
de à le à baba ziadenɔnɛ.
14 Zaakũ Luda dímɛ ó Luda ũ gɔrɔ sĩnda pínki,
àdi dowɛrɛ arɛ ari ò gɛ́ gao.

49

Aruzɛkɛ náanikɛna bi yɔ̃nkɔyãmɛ
Kora burinɔ lɛ̀ɛ.
1 Buri sĩnda pínki, à yã díkĩna ma,
andunia pínki, à sã kpá,
2 kínanɔ kũ talakanɔ,
aruzɛkɛdenɔ kũ takasidenɔ á pínki.
3 Ɔ̃ndɔ̃yã kú ma lɛ́n,
dɔ̃na kú ma swɛ̃̀n.
4 Mani sã dɔ yáasi yãi
mà a bɔkɔtɛ kɛ kũ mɔrɔlɛnaao.

5 Mani vĩna kɛ yã pãsĩ gɔrɔnɛro,
bee tó ma zãngurinɔ likanamai.
6 Ò ń aruzɛkɛ náani vĩ,
òdi ń ɔgɔda ĩa dã.
7 Gbɛ̃ke ni fɔ̃ à gí a gbɛ̃dakenɛ ga kũ ani gairo,
ani le à pɔ́ke kpá Ludaa à a wɛ̃̀ndi booro.
8 Zaakũ gbɛ̃ wɛ̃̀ndi bona zĩ'ũ,
aruzɛkɛ ni fɔ̃ à bo zikiro.
9 Ani fɔ̃ à tó àgɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínkiro,
ani fɔ̃ à gínɛ àsun wɛ́ kɛ pla kũ gyãwãnworo.

10 Zaakũ ò dɔ̃ kũ bee ɔ̃ndɔ̃rinɔ dì ga,
mìsaridenɔ kũ yɔ̃nkɔnɔ dì mì dɛ lɛ se,
òdi ń aruzɛkɛ tó gbɛ̃ pãndenɔnɛ.
11 Bee kũ ò ń tɔ́nɔ kpà bùsunɔnɛ yã,
ń mira nigɔ̃ de ń bɛ ũmɛ gɔrɔ sĩnda pínki,
anigɔ̃ ń kúki ũ ari ń buria.

12 Bisãsiri kũ a bɛ̀ɛrɛkɛo
dìgɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínkiro,
ani kakatɛ lán nɔ̀bɔnɔ bàmɛ.
13 Mìsaridenɔ lakanaan gwe,
lɛmɛ à de lɛ dɔ kũ gbɛ̃ kũ ò tɛ́ ń ágbainɔ.
14 Oni si gyãwãnn lán sãnɔ bà,
ga mɛ́ anigɔ̃ de ń dã̀ri ũ,
gbɛ̃ mananɔ ni kí bleḿma gudɔo.
Ń mɛ̀nɔ ni yagi kũ miran,
gyãwãn mɛ́ anigɔ̃ de ń bɛ ũ.
15 Ama Luda ni ma wɛ̃̀ndi sí gyãwãnnwa
à gbãnakɛ kpámai.

16 Tó gbɛ̃ tɛn gɔ̃ aruzɛkɛde ũ
akũsɔ̃ a bɛ tɔ́ tɛn bo nna,
ǹsun tó à kɛnnɛ yãke ũro,
17 zaakũ ani le à pɔ́ke sɛ́ à táo a gagɔrɔro,
a aruzɛkɛnɔ ni bo tɛ́iro.
18 Bee tó à a zĩda dɔ̃̀ arubarikade ũ a wɛ̃̀ndi gɔrɔ
akũsɔ̃ ò a sáabu kpà a nnamana yãi,
19 ani ká a dizinɔlamɛ,

ani wɛ́ kɛ pla kũ gupurao ziki doro.

20 Bisãsiri kũ a bɛ̀ɛrɛkɛo,
tó a wɛ́ dí kɛ̃ro,
ani gɛ̃tɛ lán nɔ̀bɔnɔ bàmɛ.

50

Donyĩkɛna yãpura
Asafa lɛ̀ɛ.
1 Dikiri Luda Gbãnasĩndapinkide tɛn yã o,
àtɛn lɛ́ zu andunia gbɛ̃nɔi
zaa ifãboki kpa ari a lɛ́tɛ kpa.
2 Luda gakuri tɛn bi Zaiɔ̃,
wɛ̃tɛ kũ a manakɛ papana.
3 Ó Luda tɛn su, anigɔ̃ yĩtɛnaro.
Tɛ́ kũ àdi ń ble kú a arɛ,
zàga'ĩa pãsĩ likai.
4 Àtɛn musudenɔ sísi kũ zĩtɛdenɔo
de à le à yãkpatɛ kɛ kũ a gbɛ̃nɔ.
5 À pì: À ma yãmarinɔ kakaramɛnɛ,
gbɛ̃ kũ ma bàka kú kũńwo sa'onaa gãinɔ.
6 Ludamɛ yãkpatɛkɛri ũ,
musudenɔ dì a yãkɛna a zɛ́a kpàkpa kɛ.

7 À ma, ma gbɛ̃nɔ, má yã vĩ mà oárɛ,
Isarailanɔ, mani á dà bobo,
makũmɛ Luda á Luda ũ.
8 Matɛn zuka káái á sa'ona yãiro,
ke sa'opɔ kũ adìgɔ̃ ká tɛ́n à tɛ́ kũ.
9 Má zùsa kũ à kú á kpàsan ni vĩro,
kesɔ̃ blè kũ à kú á karaa gũn,
10 zaakũ nɔ̀bɔsɛ̃ntɛnɔ bi ma pɔ́nɔmɛ
kũ pɔ́kãde kpàsa kũ ò kú sɛ̀sĩ dasinɔ musuo.
11 Má kpi musu bãnɔ dɔ̃ pínki,
sɛ̀ntɛ pɔ́ ketenɔ kun ma pɔ́ ũmɛ.
12 Tó nà tɛni ma dɛ, mani oárɛro,
zaakũ makũmɛ má andunia vĩ
kũ pɔ́ kũ ò kunnɔ pínki.
13 Madì zùsa nɔ̀bɔ són yá?
Madì blèkofĩnii aru min yá?
14 À sa oma kɛnnakũkɔ̃o pɔ́ ũ,
à lɛ́ kũ a gbɛ̀ makũ Luda Musudea fĩna bo.
15 À ma sísi warikɛgɔrɔa,
mani á bo, áni bɛ̀ɛrɛ límɛnɛ.

16 Akũ Luda pì yãvãnikɛrinɔnɛ:
À kɛ̀ dera átɛni ma yãditɛnanɔ dɔdɔɔ?
Bɔ́yãi ma bàka kunna kũńwo yã da á lɛ́nn?
17 Á ye ma yãdannɛnaairo,
a ma yãnɔ kpà kpɛ.

18 Tó a kpãni è, adì a kɛ á gbɛ̃nna ũmɛ,
á bàkaa dìgɔ̃ kú kũ zinakɛrinɔ.
19 Á lɛ́gbɛɛ vãni,
adì lɛ́nna kɛńnɛ.
20 Adìgɔ̃ á gbɛ̃ndo pi,
adì á da nɛ́ ɛ́kɛ bo.
21 A yã birenɔ kɛ̀, akũ má yĩtɛna.
Átɛn da má de lán á bàmɛ,
ama mani kpãkɛ̃ái mà á dà bobo.

22 Ákɔ̃nɔ kũ ma yã sɑ̃̀águnɔ, à yã pì ma.
Tó lɛn sɔ̃ro, mani á kɛ yákiyaki,
gbɛ̃ke ni fɔ̃ à á símaro.
23 Gbɛ̃ kũ à kɛnnakũkɔ̃o sa òma zɔ̃kɔ̃kɛ dɔ̃̀mɛnɛ,
àtɛni ma gba zɛ́ mà mɔárɛ
lákũ madì gbɛ̃nɔ sura ba nà.

51

Sùrukpana Ludaa
Lɛ̀ kũ Dauda dà gɔrɔ kũ annabi Natã gɛ̀ɛ a kĩnaa a zinakɛna kũ Basɛbao gbɛra
1 Luda, ǹ ma wɛ̃nda gwa n yenyĩ gũn,
ǹ ma taarinɔ gogo n mana zɔ̃kɔ̃ yãi.
2 Ǹ ma durunna kɛ̃ma mà gɔ̃ swáswa,
ǹ ma durunna kɛ̃ma míɔmiɔ.

3 Má a taarinɔ dɔ̃ sà,
ma durunna dìgɔ̃ sãmaguro.
4 Mɔkɔ̃mmɛ ma durunna kɛ̀nnɛ,
ma yã kũ ń yeiro kɛ̀.
Tó n yã ò, n yã nigɔ̃ zɛ́ vĩ,
tó n yãkpatɛ kɛ̀ kũmao, n yã nigɔ̃ nna.
5 Zaa ma da nɛ̀sɛn má vãni,
má durunna vĩ zaa ma ina gɔrɔmɛ.
6 Nɛ̀sɛmana mɛ́ àdi kángu,
ǹ ɔ̃ndɔ̃ damɛnɛ ma swɛ̃̀ɛ gũn.

7 Ǹ ma zú o kũ sakoo mà pu swáswa,
ǹ ma nɛ̀sɛ pípimɛnɛ mà gɔ̃ púu táitai.
8 Ǹ tó mà pɔnna kɛ kũ yáadɔnaao,
ǹ tó ma wá kũ n bùsanɔ were.
9 Ǹsun ma durunnanɔ yã daro,
ǹ ma yã vãninɔ bo ǹ zukũna pínki.

10 Luda, ǹ nɛ̀sɛpura damɛnɛ,
ǹ ɛra ǹ tó ma laakari gɔ̃ kpatɛna.
11 Ǹsun ma zukũnaro,
ǹsun n Nini símaro.
12 Ǹ ɛra ǹ tó ma pɔ kɛ nna
kũ n ma sura bà yãi.

Ǹ ma nini gba màgɔ̃ n yã ma,
13 gbasa mà n yã dada yãvãnikɛrinɔnɛ,
durunnakɛrinɔ ni ɛra ò arɛ dɔmma.

14 Ǹ ma bo gbɛ̃dɛna yãn,
Luda, Luda ma surabarii,
mani lɛ̀ sí n yãkɛna a zɛ́a musu.
15 Dikiri, ǹ ma gba lɛ́
mà n sáabu kpá.
16 Sa'onaa dì kɛnnɛ nnaro,
tó lɛnlo de ma ò.
Sa'opɔ kũ òdi ká tɛ́n à tɛ́ kũ dì kánguro.
17 Sa kũ matɛn ommamɛ ma nɛ̀sɛyĩda ũ,
ndì wɛ̃ndade sùrude gya boro.

18 Luda, ǹ arubarika da Zaiɔ̃gu
n pɔyeina mana gũn,
ǹ Yurusalɛmu bĩni gba gbãna,
19 gbasa sa'ona a zɛ́a ni kángu
kũ sa'opɔ kũ òdi ká tɛ́n à tɛ́ kũo,
oni sa o kũ zùsanɛnɔ n gbagbakia.

52

Aruzɛkɛde ĩadãnaa
Lɛ̀ kũ Dauda dà gɔrɔ kũ à gɛ̀ɛ Aimɛlɛki bɛa, akũ Ɛdɔmu gbɛ̃ Doɛgi gɛ̀ɛ à ò Solunɛɛ
1 Gɔ̃sa gbãna, Luda gbɛ̃kɛ kun gɔrɔ sĩnda pínki,
à kɛ̀ dera ntɛn ĩa dã kũ yã vãnioo?
2 Ndìgɔ̃ lɛ́fɔtɔ kɛ kũ gbɛ̃nɔ gɔrɔ sĩnda pínki,
n lɛ́ nna lán gɛ̃ mìbobɔɔ bà,
ndì gbɛ̃nɔ gbákĩ zɔ̃o.
3 Ń ye yã vãnii de a manala,
ɛ́kɛtonaa dì kɛnnɛ nna de yãpurala.
4 Ń ye gbɛ̃kakatɛna yãi,
manafikiyã mɛ́ à da n lɛ́n.

5 Luda ni n gbãna kɔ̀ ɛ́ ari gɔrɔ sĩnda pínki,
ani n kũ à bo kũnwo n kpɛ́n,
ani n bo gbɛ̃ bɛ̃nɛnɔ tɛ́.
6 Tó gbɛ̃ mananɔ è, vĩna ni ń kũ,
oni n lalandi kɛ ò pi:
7 Gbɛ̃ kũ adi Luda kɛ a utɛki ũron dí!
À náani kpà a aruzɛkɛ zɔ̃kɔ̃ɔa,
à gɔ̃̀ gbãnade ũ gbɛ̃kakatɛnaa gũn.

8 Má de lán kù lásirade kũ à kú Luda ɔnn bà,
manigɔ̃ zɛ kũ Luda yenyĩo gɔrɔ sĩnda pínkimɛ.
9 Manigɔ̃ n sáabu kpá gɔrɔ sĩnda pínki
yã kũ n kɛ̀ yãi,
mani n tɔ́ sɛ́ lei n yãmarinɔ wára,
kũ ń mana yãi.

53

Yɔ̃nkɔ yɑ̃'onaa
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Yɔ̃nkɔ dì pi a swɛ̃̀n Luda kunlo.
Gbɛ̃nɔ yàka, ń yɑ̃kɛnaa vɑ̃ni,
yɑ̃manakɛri ke kú ń tɛ́ro.

2 Zaa musu Luda dì bisɑ̃sirinɔ tàasi ká
à gwa tó gbɛ̃ke ɔ̃ndɔ̃ kà à a kĩnaa wɛtɛ.
3 Ò sɑ̃̀tɛ ń pínki ò gɔ̃̀ dɔ̀rɔɔ sari míɔmiɔ,
yɑ̃manakɛri ke kú ń tɛ́ro, bee mɛ̀n do.

4 Yɑ̃vɑ̃nikɛrinɔɔ dɔ̃na vĩroo?
Òdi ma gbɛ̃nɔ mɔ́mɔ lán ú bà,
òdi Luda sísiro.
5 Gwen vĩna ń kũn manamana,
vĩnapɔnɔn kú gwe sɔ̃ro.
Luda tò gbɛ̃ kũ ò lɛ̀tɛáwanɔ gɔ̃̀ katɛna gɛ̀nɔ ũ,
a wé'i dàḿma kũ Luda gìńyĩ yɑ̃i.

6 Luda, ǹ bo Zaiɔ̃ ǹ mɔ́ ǹ Isarailanɔ sura ba!
Tó Luda ɛ̀ra à sù kũ a gbɛ̃nɔ ń gwena zĩn,
Yakubu burinɔ ni pɔnna kɛ,
Isarailanɔ ni yáa dɔ.

54

Gbɛ̃ kũ òtɛn wɛ́ tɑ̃a aduakɛnaa
Lɛ̀ kũ Dauda dà gɔrɔ kũ Zifidenɔ gɛ̀ɛ ò pì Solunɛ, Dauda utɛna ń bùsun.
1 Luda, ǹ ma sura ba n tɔ́ yɑ̃i,
ǹ yɑ̃ símɛnɛ kũ n gbɑ̃nao.
2 Luda, ǹ ma aduakɛna ma,
ǹ sɑ̃ kpá ma yɑ̃'onaai.

3 Zaakũ buri pɑ̃ndenɔ fùtɛmai,
gbɛ̃ pɑ̃sĩnɔ tɛni ma wɛ ò ma dɛ,
òdi Luda yɑ̃ daro.
4 Ludamɛ ma kpanyĩri ũ,
Dikiri mɛ́ à ma kũna.

5 Ǹ ma zɑ̃ngurinɔ vɑ̃ni ɛraḿma,
ǹ ń dúgu zɔ̃ n náani yɑ̃i.

6 Mani sa omma kũ ma pɔyeinaao,
mani n tɔ́ bo Dikiri, zaakũ ń mana.
7 À ma bo ma warinɔ gũn pínki,
à tò ma yɔ̃̀gɔ̃ kɛ̀ ma ibɛrɛnɔa.

55

Aduakɛna kunna wɛ́tɑ̃mmanaa gũn
Dauda lɛ̀ɛ. Òdi sí kũ guruminɔmɛ.
1 Luda, ǹ ma aduakɛna ma,

ǹsun lá kú ma yãlaro.
2 Ǹ sã wɛ̃ ma yãi ǹ wema,
ma laasun ma likara ma gɔ̃ bídi gũn,
3 ma ibɛrɛnɔ yã'ona yãi
kũ gbɛ̃ vãninɔ wɛ́birimanaao,
zaakũ òtɛn wari dɔmamɛ,
ò ma kũna kũ pɔfɛ̃o.

4 Swɛ̃ɛ kɛ̃magu,
ga vĩna gɛ̃magu.
5 Vĩna ma kũ, matɛn lukaluka,
ma nini vùra.
6 Tó má dɛ̀mbɛrɛ vĩ lán potɛ̃nɛ bà,
de mani vura mà gɛ́ kámma bo,
7 mani bàa lɛ́ mà gɛ́ zɛ̃̀zã,
mani gɛ́ mà vutɛ gbárannan.
8 Mani wã mà gɛ́ mà utɛki wɛtɛ,
de zàga'ĩa gbãna sún ma lero yãi.

9 Ǹ ń yã gboro, Dikiri, ǹ ń yã yãkatɛ́ńnɛ,
zaakũ ma è zuka kũ fìtiio kú wɛ̃tɛ gũn.
10 Òdi kpátɛ kɛ bĩni musu fãnantɛ̃ kũ gwãanio,
yã vãni kũ yã gbãnao di wɛ̃tɛ gũn.
11 Gbɛ̃dɛdɛyã mɛ́ à wɛ̃tɛ pìi pà,
gbãnamɔnnɛna kũ manafikio dì kɛ̃ a batunlo.

12 Tó ma ibɛrɛ mɛ́ àtɛni ma sɔ̃sɔ̃ yã, mani mɛna,
tó ma zãnguri mɛ́ à fùtɛmai, mani utɛnɛ.
13 Ama mɔkɔ̃n, mɔkɔ̃n kũ ó sára lɛ́lɛ,
ma gbɛ̃ndo, ma gbɛ̃nna!
14 Odì fàai bo kũ kɔ̃o yã nnanna,
odìgɔ̃ tɛ́kɔ̃i pari tɛ́ Luda ɔnn.

15 Ga ni zãmba kɛ ma ibɛrɛnɔnɛ,
ò si gyãwãn ń gbãnagɔrɔ,
zaakũ vãni vutɛki è ń gũn.

16 Makũ sɔ̃, madì Luda sísi,
akũ Dikiri dì ma sura ba.
17 Kɔnkɔ, fãnantɛ̃ kũ ɔkɔsio
madìgɔ̃ ma yã'ũmmananɔ bɔtɛnɛ kũ ndanaao,
akũ àdi ma yã ma.
18 Bee kũ ma ibɛrɛnɔn dasi,
àdi ma sí à ma bo fìtin aafia.
19 Luda dìgɔ̃ vutɛna kpatan gɔrɔ sĩnda pínki,
ani ma yã ma, ani wé'i damma,
zaakũ òdi ń dà litɛro, ò Luda vĩna vĩro.

20 Ma gbɛ̃ pìi fìti kɛ̀ kũ a gbɛ̃nɔo,
à bò lɛ́dokɔ̃nɔ kũ ò kɛ̀ kũ kɔ̃o kpɛ.
21 Àdi yã nna o lán zɔ́ bà,

ama fìti laasun kú a swɛ̀n.
Àdi lɛ́nna kɛńnɛ páipai,
ama yáadɔmma bà da a bɔ̀kɔmmɛ.

22 Ǹ n yã'ũmmananɔ tó Dikirinɛ,
anigɔ̃ n kũna,
àdi tó gbɛ̃ mana fu zikiro.
23 Gbɛ̃dɛri náanisaridenɔ ni ń gɔrɔ dagura lero,
Luda, ĩni tó ò si gyãwãn tɔ̃̀nɔwɛɛn.

Makũ sɔ̃, manigɔ̃ n náani vĩ.

56

Zĩdakpana Ludaa
Lɛ̀ kũ Dauda dà gɔrɔ kũ Filisitininɔ a kũ̀ zaa Gata.
1 Ǹ ma wɛ̃nda gwa Luda, òtɛn pɛ́ma,
òdigɔ̃ zì̃ ká kũmao ògɔ̃ wɛ́ tãma gɔrɔ sĩnda pínki.
2 Ma kpàkparinɔ dìgɔ̃ pɛ́ma gɔrɔ sĩnda pínki,
ń karambaani yãin òtɛn zì̃ ká kũmao.

3 Tó vĩna tɛni ma kũ, mani n náani kɛ.
4 Mani Luda tɔ́ kpá yã kũ à ò yãi,
má Luda náani vĩ, mani vĩna kɛro.
Bɔ́n bisãsiri ni fɔ̃ à kɛmɛnɛɛ?

5 Òdigɔ̃ ma yã litɛ kpɛdangara gɔrɔ sĩnda pínki,
òdigɔ̃ ma kpákpa kũ yã vãnio.
6 Òdi kɔ̃ kakaramai ò natɛmɛnɛ,
òdi ma kpákpa ògɔ̃ ye ò ma dɛ.

7 Luda, ǹsun tó ń gbɛ̃ke boro,
ǹ burinɔ nɛ kũ pɔfɛ̃o.
8 Ǹ ma warikɛna yã da,
ǹ ma wɛ́tɛ̃kɔtɛna ká n tùruu gũn.
À kú n takada gũnloo?

9 Tó ma lɛ́ zù Ludai,
ma ibɛrɛnɔ ni boru kũ kpɛo,
manigɔ̃ dɔ̃ kũ à yã sìmɛnɛ.
10 Mani Luda tɔ́ kpá yã kũ à ò yãi,
ee, mani Dikiri tɔ́ kpá yã pì ona yãi.
11 Má Luda náani vĩ, mani vĩna kɛro.
Bɔ́n bisãsiri ni fɔ̃ à kɛmɛnɛɛ?

12 Luda, mani lɛ́ kũ ma gbɛ̀nnɛnɔ fĩna bo,
mani kɛnnakũkɔ̃o sa omma.
13 Zaakũ n ma si ga lɛ́i,
ńdi tó ma gɛ̀ɛ sìro,
de màgɔ̃ kure kũnwo
gupura kũ àdi wɛ̀ndi kpáḿma gũn.

57

Wikilɛna Luda Musudei
Lɛ̀ kũ Dauda dà gɔrɔ kũ à bàa lɛ̀ Solunɛ à ùtɛ gbɛ̀wɛɛn.
1 Ǹ ma wɛ̃nda gwa Luda, ǹ ma wɛ̃nda gwa,
zaakũ mɔkɔ̃mmɛ ma nanyĩ.
Ǹ ma sɔtɔ n orun ari ma bo ga lɛ́i.

2 Matɛn wiki lɛ́ Luda Musudei,
Luda kũ àdi yã kũ à ò papamɛnɛ pìi.
3 Ani tó kpányĩ bo zaa musu à ma sura ba,
ani wé'i da gbɛ̃ kũ òtɛn pɛ́manɔa,
ani a gbɛ̃kɛ kũ a náaniyão kɛmɛnɛ.

4 Má kú músunɔ tɛ́,
ma gɔ̃ wutɛna nɔ̀bɔ pãsĩnɔ dagura.
Gbɛ̃ pìnɔ nɛ́nɛ nna lán fɛ̃nɛda bà,
ń saka bi sárimɛ kũ kàao.
5 Luda, ǹ n zĩda tɔ́ sɛ́ lei ari musumusu,
ǹ tó n gakuri da anduniala pínki.

6 Ò tankutɛ kpàkpamɛnɛ ma zɛ́n,
akũ ma gɔ̃ wari gũn,
ò wɛ̀ɛɛ yɔ̃̀ ma arɛ, akũ ò zù wɛ̀ɛɛ pìn.

7 Ma laakari kpatɛna Luda, ma laakari kpatɛna,
mani lɛ̀ sí mà n táaki lɛ́.
8 Ǹ vu, ma swɛ̃̀!
Ma mɔrɔ kũ ma gidigboo kú máa?
Mani gudɔ pá mìio.

9 Dikiri, mani n sáabu kpá burinɔ tɛ́,
mani n táaki lɛ́ gbɛ̃nɔnɛ.
10 Zaakũ n gbɛ̃kɛ zɔ̃kɔ̃ɔ kà n kĩnaa,
n náani ludambɛ luku lè.

11 Luda, ǹ n zĩda tɔ́ sɛ́ lei ari músumusu,
ǹ tó n gakuri da anduniala pínki.

58

Gbɛ̃ vãninɔ tona kũ Ludao
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Gbãnadenɔ, adì yã o a zɛ́a sɔ̃ yá?
Adì yãkpatɛ kɛ kũ gbɛ̃nɔo súsu yá?
2 Adì yã vãni laasun lɛ́ á swɛ̃̀ɛ gũn,
adì gbãna mɔ gbɛ̃nɔnɛ á bùsun.
3 Gbɛ̃ vãninɔn sãtɛna zaa ń ina gɔrɔmɛ,
ɛ́kɛdenɔn yakana zaa ń da nɛ̀sɛn.
4 Ń lɛ́gbɛ de lán mlɛ̃̀ sɛwɛ bà,
ò de lán káre kũ à a sã tàtaa bà,
5 de mlɛ̃̀ɛ pì sún a kɔ̃kɔ̃'ori úra ũ maro,
de àsun a dabukɛri gonikɛ ero.

6 Luda, ǹ ń saka ɛ́'ɛńnɛ ń lɛ́n,
Dikiri, ǹ músuu pìnɔ saka sɔ̃ntɛnɔ ɛ́'ɛńnɛ.
7 Ǹ tó ò gɛ̃tɛ lán í bàasinaa bà.
Tó ò sá gà, ǹ ń kànɔ ɛ́'ɛńnɛ.
8 Ǹ tó ò kori kɛ zɛ́n lán kɔntɔ lɛ́'i bà,
ògɔ̃ de lán nɔ̀bɔtɛnɛ kũ adi ifãntɛ̃ ero bà.

9 Ari yàka tɛ́ gɔ̃ oro wã,
gbɛ̃ vãninɔ ni gɛ̃tɛ kũ ĩao.
10 Gbɛ̃ mananɔ ni pɔnna kɛ
zĩ kũ Luda fĩna bòńnɛ gbɛ̃ vãninɔa,
kũ ò ń gbá pìpi ń aru gũn.
11 Gbɛ̃nɔ ni pi: Gbɛ̃ mananɔn láada vĩ fá!
Luda kun, àdi yãkpatɛ kɛ andunia gũn.

59

Ǹ ma sí ma ibɛrɛnɔa
Lɛ̀ kũ Dauda dà gɔrɔ kũ Solu gbɛ̃nɔ zɩ̀ ò a dãdã a bɛa ò a dɛ.
1 Ma Luda, ǹ ma sí ma ibɛrɛnɔa,
ǹ ma bo gbɛ̃ kũ ò fùtɛmainɔ ɔĩ.
2 Ǹ ma sí yãvãnikɛrinɔa,
ǹ ma bo gbɛ̃dɛrinɔ ɔĩ.

3 Ǹ gwa, òtɛni ma kpákpa,
gbɛ̃ pãsĩnɔ tɛn fìti kɛ kũmao.
Dikiri, mádi taari ke durunna kɛńnɛro,
4 mádi zãńnɛ yãkearo,
akũ ò kú kũ soruo ò nakarama.
Ǹ ma wɛ̃nda gwa ǹ futɛ ǹ mɔ́ ǹ kpámai!
5 Mɔkɔ̃n Dikiri Luda Zɩ̀karide, Isarailanɔ Luda,
ǹ futɛ ǹ wɛ́ tã buri kũ̀nɔa ń pínki.
Ǹsun bonkpɛde vãni kũ̀nɔ wɛ̃nda gwaro.

6 Òdi ɛra ò su ɔkɔsi dɔ,
òdi likara zɔ̃ wɛ̃tɛn,
òdi hũ̀u kɛma lán gbɛ̃nɔ bà.
7 Ǹ gwa, ń lɛ́'i tɛn tɔ,
fɛ̃nɛ kpá ń lɛ́n,
òdi pi gbɛ̃ke tɛni ń maro.
8 Mɔkɔ̃n sɔ̃ Dikiri, ndì ń yáa dɔ,
ndì buri pìnɔ lalandi kɛ ń pínki.

9 Luda ma gbãna, ma wɛ́ dɔnyĩ,
mɔkɔ̃mmɛ ma aafialeki ũ.
10 Luda ni domɛnɛ arɛ a gbɛ̃kɛ gũn,
ani tó mà yɔ̃̀gɔ̃ kɛ ma zãngurinɔa.
11 Dikiri ó sɛ̃gbako, ǹsun ń dɛdɛro,
de ń yã sún sã ma gbɛ̃nɔguro yãi.
Ǹ tó ò likara zɔ̃ ǹ ń kɔ́tɛ kũ n gbãnao.

12 Yã kũ àdi bo ń lɛ́n bi durunna yãmɛ.
Ǹ tó ń karambaanikɛna ń kũ,
zaakũ òdi ɛ́kɛ to òdi gbɛ̃ ká.
13 Ǹ ń kakatɛ kũ pɔfɛ̃o,
ǹ ń dúgu zɔ̃, òsungɔ̃ kun doro,
gbasa ògɔ̃ dɔ̃ ari andunia lɛ́a
kũ Luda tɛn kí ble Yakubu burinɔa.

14 Òdi ɛra ò su ɔkɔsi dɔ,
òdi likara zɔ̃ wɛ̃tɛ gũn,
òdi hṹu kɛ lán gbɛ̃nɔ bà.
15 Òdi likara ògɔ̃ pɔ́ble wɛtɛ,
tó odi kãro, òdi wiki lɛ́.
16 Makũ sɔ̃, mani lɛ̀ sí n gbãna yã musu,
mà ayuwii kɛ kɔnkɔ n gbɛ̃kɛ yãi,
zaakũ mɔkɔ̃mmɛ ma aafialeki ũ,
mɔkɔ̃mmɛ ma utɛki ũ warikɛgɔrɔa.

17 Luda ma gbãna, mani n táaki lɛ́,
zaakũ mɔkɔ̃mmɛ ma aafialeki ũ,
Luda kũ àdi gbɛ̃kɛ kɛmɛnɛ.

60

Óni zı̀ ble kũ Luda gbãnao

Lɛ̀ kũ Dauda dà gɔrɔ kũ à zı̀i kà kũ Siria kũ ò kú Mɛsɔpɔtamia bùsun kũ Zoba bùsuu gũnnɔ, akũ Yoabu sù à Ɛdɔmunɔ dɛ̀dɛ Guvutɛ Wisiden gbɛ̃nɔn dúbu kuri awɛɛpla.

1 Luda, n pɔ fɛ̃̀wái,
n ɔ gbàrɛwái n ó zukũna.
Ǹ ɛra ǹ arɛ dɔwá sà.
2 N tò ó bùsuu yı̀gã ari à pàra.
Ǹ ɛra ǹ tata a gbɛ̀n,
zaakũ à gɔ̃̀ kpámmɛ.
3 N tò yã zĩ'ũ sù n gbɛ̃nɔa,
n ó káka kũ í gbãnao,
akũ ótɛn tàtantatan kɛ.

4 Ama n tuta dɔ̀ n vĩnakɛrinɔnɛ,
de ò le ò bo gbɛ̃nɔ ságana lɛ́i.
5 Ǹ wewá ǹ ó sura ba kũ n gã̀sã gbãnao
de ókɔ̃nɔ n gbɛ̃ yenyĩdenɔ le ò bo.
6 Luda yã ò zaa a kúkia à pì:
Mani Sɛkɛmu kpaatɛ kũ kùwikio,
mani gba da kũ Suko guvutɛo.
7 Giliada bùsu bi ma pɔ́mɛ,
Manase burinɔ bùsu bi ma pɔ́mɛ,
Ɛflaimu burinɔ bùsu bi ma mɔ̀furaamɛ,
Yudanɔ bùsu bi ma gòomɛ.
8 Mɔabunɔ bùsu bi ma ɔpipibɔɔmɛ,
madì ma kyate kátɛ Ɛdɔmunɔ bùsun,

madì kùwiki dɔ Filisitininɔ bùsuua.

9 Dí mɛ́ ani gɛ̃ kũmao wɛ̃tɛ bĩnide gũnn?
Dí mɛ́ ani domɛnɛ arɛ ari Ɛdɔmunɔ bùsunn?
10 Luda, à de mɔkɔ̃n mɛ́ n ɔ gbàrɛwái,
ndì bo kũ ó zi̇̀karinɔ doroo?
11 Ǹ ɔ dawá ó ibɛrɛnɔ yãi,
zaakũ bisãsiri kpányĩ bi yã pãmɛ.
12 Óni zì̃ ble kũ Luda gbãnao,
àkũ mɛ́ ani gɛ̀sɛ pɛ́tɛpɛtɛ ó ibɛrɛnɔa.

61

Kína aduakɛnaa
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Luda, ǹ sã kpá ma wikilɛnaai,
ǹ ma aduakɛna ma.
2 Kunna zaa andunialɛa ma wiki lɛ̀mma,
kũ ma wɛ̃̀ndii gɔ̃̀ lɛɛkɛɛ, akũ ma n sisi.
Ǹ gɛ́ kũmao gbɛ̀si kũ à lei demala kĩnaa.
3 Zaakũ mɔkɔ̃mmɛ ma aafialeki ũ,
ma utɛki gbãna ũ ma ibɛrɛnɔ arɛ.

4 Má ye màgɔ̃ kú n ɔnn gɔrɔ sĩnda pínki,
màgɔ̃ sɔtɔna n orun.
5 Luda, zaakũ n lɛ́ kũ ma gbɛ̃̀nnɛ mà,
n n vĩnakɛrinɔ bakaa kpàma.

6 Ǹ kína dɔ̃ kũ aafiaao,
ǹ tó à ká a gɔrɔa.
7 Àgɔ̃ kpata ble n dɔ̃naa gũn gɔrɔ sĩnda pínki,
ǹ a dãkpã n gbɛ̃kɛ kũ n náanikɛnaao yãi,
8 gbasa màgɔ̃ n táaki lɛ́ lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà,
manigɔ̃ lɛ́ kũ ma gbɛ̃̀nnɛ fĩna bo gɔrɔ sĩnda pínki.

62

Ludamɛ utɛki ũ
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Luda ado mɛ́ à tò ma laakari kpátɛna,
àkũ mɛ́ àdi ma sura ba.
2 Àkũmɛ ma gbɛ̀si ũ ma surabari ũ,
madì gbãna lea, mani yĩgã zikiro.

3 Gɛ̃̀n ũgban ánigɔ̃ futɛ gbɛ̃aa?
Áni a nɛ lán gbì̃ kũ à ɛ̀ à kpán
ke kara zĩ bàn yá?
4 A gona a tía lɛ́n átɛn kpákũsũ,
ɛ́kɛtona mɛ́ àdi kɛárɛ nna.
Adì sa mana o gbɛ̃nɛ kũ lɛ́omɛ,
akũ adì ń ká á swɛ̃̀ɛ gũn.

5 Luda ado mɛ́ à tò ma laakari kpátɛna,

zaakũ àkũmɛ ma wɛ́ dɔi.
6 Àkũmɛ ma gbɛ̀si ũ ma surabari ũ,
madì gbãna lea, mani yĩgã zikiro.
7 Ma aafia kũ ma bɛ̀ɛrɛɛo dì bo a kĩnaamɛ,
àkũmɛ ma gbɛ̀si gbãna ũ, ma utɛki ũ.
8 Gbɛ̃nɔ, àgɔ̃ a náani vĩ gɔrɔ sĩnda pínki,
à á swɛ̃̀ wɛ̃nɛ, àkũmɛ ó utɛki ũ.

9 Talakanɔn de lán lɛ́'ĩa bàmɛ,
gbãnadenɔn kú pɔ́ke lɛ́iro.
Tó ò ń yɔ̃ kilooa,
ń pínki nigɔ̃ de fáuunle.
10 Àsun gbɛ̃ble'ɔgɔ náani kɛro,
àsun ĩa dã kũ kpãni pɔ́oro.
Tó á aruzɛkɛ tɛn kɔ̃,
àsun tó à á swɛ̃̀ blero.

11 Yã mɛ̀n don Luda ò,
yã mɛ̀n pla dínɔn ma mà:
Luda, mɔkɔ̃n mɛ́ ń gbãna vĩ,
12 Dikiri, mɔkɔ̃n mɛ́ ń gbɛ̃kɛ vĩ,
akũ ndì fĩna bo baadinɛ a yãkɛnaaa.

63

Luda nidɛnaa
Lɛ̀ kũ Dauda dà gɔrɔ kũ à kú Yuda gbárannan.
1 Luda, ma Ludamɛ n ũ,
matɛni n arɛ wɛtɛ,
ma nini yenyĩ, matɛni lukanyĩ
lán zĩtɛ kori kũ à ye íi bà.

2 Ma n e n kúkia,
ma wɛ́ sì n gbãna kũ n gakuriolɛ.
3 Zaakũ n gbɛ̃kɛ manamɛnɛ de wɛ̃̀ndila,
n sáabukpana nigɔ̃ da ma lɛ́n.
4 Manigɔ̃ n tɔ́ kpá ari ma wɛ̃̀ndi lɛ́n,
mani ɔ sɛ́ musu mà n sísi.
5 Ma nɛ̀sɛ ni kã lákũ òdi pɔ́ nna ble ò kã nà,
n táakilɛna nigɔ̃ da ma lɛ́n kũ ayuwiikɛnaao.
6 N yã dì dɔmagu ma wútɛkia,
madì laasun lɛ́mma gwãani.
7 Ma sɔtɔna n orun, matɛn lɛ̀ sí,
zaakũ mɔkɔ̃mmɛ ma kpanyĩri ũ.
8 Ma nini namma,
ń ma kũna n ɔplan.

9 Gbɛ̃ kũ òtɛni ma wɛnɔ ni kakatɛ,
ò gɛ̃ zĩtɛ.
10 Luda ni tó ò ń dɛdɛ kũ fɛ̃nɛdaomɛ,
ò gɔ̃ gbɛ̃gbonnɔ pɔ́ble ũ.

11 Kína sɔ̃ ani pɔnna kɛ kũ Ludao.

Gbɛ̃ kũ òdi la da kũ Ludaonɔ ni a sáabu kpá,
ɛ́kɛdenɔ sɔ̃, ń lɛ́ nigɔ̃ nakɔ̃ana.

64

Ǹ ma sí gbɛ̃ vãninɔ ɔĩ

Dauda lɛ̀ɛ.
1 Luda, ǹ ma ndana ma,
ǹ ma bo ma ibɛrɛ kũ òtɛni vĩna damainɔ ɔĩ.
2 Ǹ ma utɛ gbɛ̃ vãni kũ ò lɛ́ kpàkũsũmainɔnɛ,
yãvãnikɛri zukade pìnɔ.

3 Òdi ń lɛ́ kɛkɛ lán fɛ̃nɛda bà,
yã pãsĩnɔ dì bo ń lɛ́n lán kà sɛwɛde bà.
4 Òdi taarisaride dãdã ò a pá,
òdi a pá kãnto, vĩna dì ń kũro.

5 Òdi tɛ́ kákɔ̃gu ń vãnikɛnaa gũn,
òdi bàkpakpannɛna gusarɛ yã gɔ̃gɔ̃
òdi pi: Gbɛ̃ke ni ó ero.
6 Òdi vãnikɛna yã gɔ̃gɔ̃ ò pi,
yã kũ o a lɛ́ kpàkũsũ papana.
Bisãsiri nɛ̀sɛgũnyãnɔ asiri zɔ̃kɔ̃.

7 Ama Luda ni ń pá kũ kàao,
ani ń kĩnna kãnto.
8 Ani tó yã kũ ò ò wí ń musu,
gbɛ̃ kũ à ń é pínki nigɔ̃ mì kɛ dékũdekũ
ò pi taarɛ.

9 Vĩna ni gbɛ̃ sĩnda pínki kũ,
oni Luda yãkɛnanɔ baba,
onigɔ̃ yã kũ à kɛ̀nɔ laasun lɛ́.
10 Gbɛ̃ mananɔ, àgɔ̃ pɔnna kɛ Dikiri gũn ò nai,
nɛ̀sɛpuradenɔ, àgɔ̃ a táaki lɛ́ ń pínki.

65

Buri sĩnda pínki wɛ́ dɔ Ludai

Dauda lɛ̀ɛ.
1 Luda, à kũ̀ ò n táaki lɛ́ Zaiɔ̃
ò lɛ́ kũ ò gbɛ̃̀nnɛnɔ fĩna bo.
2 Mɔkɔ̃n kũ ndì aduakɛna ma,
n kĩnaan buri sĩnda pínki ni sun.
3 Ó yã vãninɔ ó fú,
akũ n ó taarinɔ kɛ̃̀wá.
4 Arubarikademɛ gbɛ̃ kũ n sɛ̀
n gɛ̃ kãao n ɔnn ũ.
N kpɛ́ pɔ́ mananɔ mɔ̀wá,
n kpɛ́ kũ à kú adona pìi.

5 Ndì wewá kũ yã mana naasidenɔ,
Luda ó Surabari.

Andunia lɛ́zɛkidenɔ kũ ísirabaradenɔ
wɛ́ dɔnyĩ ń pínki.
6 N gbãna dànla,
n kpinɔ kɛ̀ kũ n ikoo.
7 Ndì ísira kũ a sɔ̃nɔ kĩni kpátɛ,
ndì burinɔ zuka lákańnɛ.
8 N daboyãnɔ dì swɛ̃̀ kɛ̃
gbɛ̃ kũ ò kú zĩtɛlɛanɔn,
òdi ayuwii dɔmma zaa ifãboki kpa
kũ a lɛ́tɛ kpao.

9 Ndì laakari dɔ anduniaa, ndì a gba í,
ndì taaki ká zĩtɛnɛ, n swanɔn pana kũ ío,
ndì tó pɔ́wɛnɔ kɛ, zaakũ lɛn n dìtɛ lɛ.
10 Ndì í dagula ari búgbanɔ pa,
ndì gunɔ foko fɔ̃ kũ legũo,
ndì arubarika da pɔ́ kũ à bùtɛnɔgu.
11 Ndì arubarika da burazĩn wɛ̃̀ kũ wɛ̃̀ɛo,
pɔ́ble níside dì kɔ́tɛ n ágban.
12 Pɔ́dãdãkinɔ sɛ̃̀la bɔ̀tɔɔ kù sɛ̃̀ntɛ,
sɔ̃̀sĩnɔ pɔnna dà uta ũ.
13 Pɔ́kãdenɔ dàgula ń dãdãkinɔa,
pɔ́wɛ dàgula sɔ̃̀sĩgɛrɛɛi.
Òtɛn pɔnna wiki lɛ́, òtɛn lɛ̀ sí.

66

Luda sáabukpanaa
1 Andunia gbɛ̃ sĩnda pínki,
à ayuwii kɛ Dikiria.
2 À lɛ̀ sí a tɔ́ gakurikɛ musu,
à a táaki lɛ́ à a tɔ́ bo.
3 À o Ludanɛ: N yãkɛnanɔn naasi vĩ,
n gbãna zɔ̃kɔ̃ɔ dì tó n ibɛrɛnɔ kã natɛ.
4 Andunia pínki dì kútɛnnɛ,
òdi n táaki lɛ́ ò n tɔ́ bo.

5 À mɔ́ à Luda yãkɛnanɔ gwa,
yã kũ àdi kɛ bisãsirinɔnɛ naasi vĩ.
6 À ísira lì gukori ũ,
ò swa bikũ̀ gɛ̀sɛ.
Ò pɔnna kɛ a yã musu.
7 Àdigɔ̃ kí ble kũ a gbãnao gɔrɔ sĩnda pínki,
a wɛ́ dìgɔ̃ kú burinɔa.
Sãgbãnadenɔ sún dɔkɛ kãaoro.

8 Burinɔ, à ó Luda sáabu kpá,
a táakilɛna gɔ̃ dɔ á lɛ́n.
9 À ó wɛ̃̀ndi dàkpãwɛrɛ,
adi tó ó gbá sàtaro.

10 Luda, zaakũ n ó lɛ́ n ó gwá,
n ó baasa lán andurufuu bà.
11 N ó ká kpɛ́siran,
n aso tìkisii dìwɛrɛ ó kpɛ.
12 N tò ò dìwá lán sɔ̃ bà,
ó wɛ́ tɛ́ mà, í dàóla,
akũ n su kũoo nnamana kĩnaa.

13 Mani su n ɔnn mà sa'opɔ kũ òdi ká tɛ́n à tɛ́ kũ o,
mani lɛ́ kũ ma kɛ̀mmanɔ fĩna bo,
14 yã kũ à bò ma lɛ́n ma warikɛgɔrɔa.
15 Mani sa omma kũ pɔ́ mɛ̀kpananɔ,
mani sãkaronɔ kpátannɛ,
mani n gbagba kũ zùsanɔ kũ blɛ̀kofĩninɔo.

16 Ákɔ̃nɔ kũ á Luda vĩna vĩnɔ,
à mɔ́ à ma á pínki,
mani yã kũ à kɛ̀mɛnɛ oárɛ.
17 Ma wiki lɛ̀a,
a táakilɛna da ma lɛ́n.
18 Tó ma yã vãni dà ma swɛ̃̀n,
de Dikiri gì ma yã mai.
19 Ama à ma yã mà,
akũ à ma aduakɛnaa sì.
20 Arubarikademɛ Dikiri ũ,
adi gí ma aduakɛna mairo,
adi gí gbɛ̃kɛ kɛmɛnɛiro.

67

Arubarika gbɛkana Ludaa
Lɛ̀ kũ òdi sí kũ guruminɔo.
1 Luda, ǹ ó wɛ̃nda gwa,
ǹ ãn werewá ǹ arubarika daógu,
2 de andunia pínki gɔ̃ n zɛ́ dɔ̃,
buri sĩnda pínki dɔ̃ lákũ ndì gbɛ̃ sura ba nà.

3 Ò n táaki lɛ́ Luda,
gbɛ̃ sĩnda pínki n táaki lɛ́.
4 Burinɔ pɔnna kɛ à ayuwii kɛ,
zaakũ ndì yãkpatɛ kɛ kũ gbɛ̃nɔ a zɛ́a,
ndì do andunia burinɔnɛ arɛ.

5 Ò n táaki lɛ́ Luda,
gbɛ̃ sĩnda pínki n táaki lɛ́,
6 gbasa zĩtɛ pɔ́ble kɛ,
Luda ó Luda ni arubarika daógu.
7 Luda ni arubarika daógu,
andunia lɛ́zɛkidenɔ ni vĩna kɛnɛ ń pínki.

68

Luda zɔ̃kɔ̃kɛ
Dauda lɛ̀ɛ.

1 Luda futɛ, a ibɛrɛnɔ fãkɔ̃a,
a zãngurinɔ bàa lɛ́nɛ.
2 Lákũ túsukpɛ dì gɛ̃tɛ kũ ĩao nà,
ǹ tó ò gɛ̃tɛ lɛ.
Lákũ zɔ́saa dì yɔ́ tɛ́ sarɛ nà,
yãvãnikɛrinɔ ni kakatɛ Luda arɛ lɛ.
3 Gbɛ̃ mananɔ sɔ̃ ò pɔnna kɛ,
ò yáa dɔ Luda arɛ,
ò vĩvĩ kũ pɔnna zɔ̃kɔ̃ɔo.

4 À lɛ̀ sí Ludanɛ à lɛ́ maa,
à di ludambɛ lukua, à a tɔ́ bo,
a tɔ́n Dikiri, à pɔnna wiki lɛ́ a arɛ.
5 Kunna a kpɛ́ kũ à kú adonaa gũn,
Luda bi tonɛnɔ demɛ,
gyaanɔnɔ zɛkũnwodemɛ.
6 Luda dì bɛ kɛ gbɛ̃ kũ à gbɛ̃ vĩronɛ,
àdi purusunanɔ bɔtɛ à ń da nnamanan,
sãgbãnadenɔ sɔ̃ onigɔ̃ kú gu kori gũmmɛ.

7 Luda, kũ n do n gbɛ̃nɔnɛ arɛ,
gɔrɔ kũ n táa ò kũńwo gbárannan,
8 zĩtɛ yĩ̀gãyĩgã, ludambɛ legũ gbàrɛ n arɛ,
mɔkɔ̃n Luda kũ n yã ò Sinai kpi musu,
Luda, Isarailanɔ Luda.

9 Luda, n mùsɛɛ pìsi ń bùsuua baala'i,
n n gbɛ̃ busananɔ gbà gbãna.
10 N gbɛ̃nɔ vùtɛ a gũn Luda,
akũ n wɛ̃ndadenɔ gbà pɔ́ n manakɛ yãi.

11 Dikiri yã ò,
akũ nɔgbɛ̃nɔ gɔ̃̀ a baarukparinɔ ũ dasi.
12 Kínanɔ kũ ń zĩ̀karinɔ tɛn bàa lɛ́ likalika,
nɔgbɛ̃ kũ ò gɔ̃̀ bɛnɔ tɛni ń pɔ́nɔ kpaatɛtɛ.
13 Bee kũ a wutɛ a kpàsa guragura,
andurufu í kú ma potɛ̃nɛ dɛ̀mbɛrɛnɔa,
a kãnɔ tɛn tɛ́ kɛ lán wuraa bà.
14 Kũ Gbãnasĩndapinkide kínanɔ fã̀kɔ̃a,
ò kɔ̀tɛ Zalamɔ kpia lán legũgbɛɛ bà.

15 Basã kpi gakuri vĩ,
Basã kpi mìsɔ̃ntɛnɔn dasi.
16 Ákɔ̃nɔ kpi mìsɔ̃ntɛnɔ,
bɔ́yãi átɛn kpi kũ Luda sɛ̀
a kíbleki ũ gwa kũ nɛ̀sɛgɔ̃baaoo?
Gwen Dikiri nigɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki.
17 Luda sɔ̃gonɔ lɛ́ vĩro,
à kà dúbu lɛu ũgbangba,
Dikiri bòo zaa Sinai,
à sù à kìpa a gu kũ à kú adonan.

18 N futɛ n ta musu dona zi̍zɔnɔnɛ arɛ,
n gba sì gbɛ̃nɔa ari kũ sãgbãnadenɔ,
akũ n vutɛ gwe, Dikiri Luda.

19 Arubarikademɛ Dikiri Luda ó surabari ũ,
àkũmɛ àdigɔ̃ ó asonɔ sɛna lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà.
20 Ó Luda bi Luda kũ àdi ń sura bamɛ,
Dikiri Luda mɛ́ àdi ó bo ga lɛ́i.

21 Luda ni a ibɛrɛnɔ mì wíwińnɛ,
bisãsiri mìkã dɔrɛ kũ ò tɛ́ ń durunnaanɔ.
22 Dikiri pì: Mani ń bɔtɛ Basã bùsun,
mani ń bɔtɛ ísira lɔ̀n,
23 de à á gbá ya á ibɛrɛnɔ arun,
á gbɛ̃danɔ ni nɛ́nɛ matɛn ò ń baka ble.

24 Luda, o n gbɛ̃nɔ è ò tɛ́tɛkɔ̃i,
ma Luda ma Kína, òtɛn su n kúkia.
25 Lɛ̀sirinɔn tɛ́ arɛ, batanɔn tɛ́ ń kpɛ,
nɔkpare sɛ̃gɛ̃sɛ̃gɛ̃parinɔn tɛ́ ń guragura.
26 À Luda tɔ́ bo pari kɔ̃kakaranaa gũn,
à Dikiri sáabu kpá ákɔ̃nɔ Isaraila burinɔ.
27 Nɛ́ kpɛde Biliaminu burinɔn tɛ́ arɛ gwe,
abire gbɛra Yudanɔ kínɛnɔ kũ ń gbɛ̃nɔ
kũ Zɛbuluni buri kínɛnɔ
kũ Nafatali buri kínɛnɔo.

28 Luda, ǹ n gbãna mɔwɛrɛ,
Luda, ǹ bo kũ n gbãna kũ n mɔ̀wɛrɛ yão.
29 Kínanɔ ni sunnɛ kũ ń gbanɔ
n kpɛ́ kũ à kú Yurusalɛmu yãi.
30 Ǹ kpãkɛ̃ Misila ítɛnɔbɔɔi,
ǹ pata burinɔ zùsanɔa kũ ń gbɛ̃nɔo.
Ǹ andurufu gò tɔ̃ḿma,
ǹ gbɛ̃ kũ zi̍kanaa dì kɛńnɛ nnanɔ fãkɔ̃a.
31 Misilanɔ ni zi̍rinɔ gbarɛmma,
Etiopianɔ ni ɔ dɔmma, Luda.

32 Andunia kpatablerinɔ, à lɛ̀ sí Ludanɛ,
à Dikiri táaki lɛ́,
33 àkũ kũ à di ludambɛ kũ à kun zaa zĩzĩa.
À ma, àtɛn pũtã gbãnagbãna.
34 À Luda gbãna kpàkpa kɛ,
ò a zɔ̃kɔ̃kɛ dɔ̃ Isarailanɔa,
a gbãna kú ludambɛa.
35 Luda, ń naasi vĩ n kúkia,
Isarailanɔ Luda dì gbãna kũ ikooo kpá a gbɛ̃nɔa.

Arubarikademɛ Luda ũ!

69

Wɛ́tã̀mmana gũ̀n aduakɛnaa
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Luda, ǹ ma sura ba,
zaakṹ í ma kṹ ma wakalɛ.
2 Foko tɛni ma mɔ́ ma ka zã̀,
gɛ̀sɛpɛtɛki kunlo,
ma kpatɛ í lòkoton,
ísɔ̃ tɛn damala.
3 Ma wiki lɛ̀ ma kpasa,
ma kòtoo nà,
ma wɛ́ dɔ̀ ma Ludai
ari ma wɛ́ tɛn sira kṹ.
4 Gbɛ̃ kṹ ò zã̀magu pã̀nɔn
dasi de ma mìkãla.
Ma ibɛrɛnɔn lɛ́ vĩro,
ò ye ò ma dɛ pɔ́ke wíńnɛ sari.
Pɔ́ kṹ mádi a kpãni oron
ò pì mà kpáḿma.

5 Luda, ń ma yɔ̃nkɔyãnɔ dɔ̃,
ma taarinɔn utɛnannɛro.

6 Dikiri Luda Zı̃̀karide,
gbɛ̃ kṹ ń wɛ́ dɔnyĩnɔ
ǹsun tó wé'i ń kṹ ma yãiro.
Isarailanɔ Luda,
gbɛ̃ kṹ òdi n ki wɛtɛnɔ
ǹsun tó ń tɔ́ yaka ma yãiro.
7 Zaakṹ n yãin matɛn sɔ̃sɔ̃na fɔ̃,
akṹ ma gasuu gɔ̃̀ kpá ma wɛ́i.
8 Ma gɔ̃ zı̃̀tɔ ũ ma gbɛ̃nɔ tɛ́,
ma gɔ̃ boado ũ ma da bedenɔ tɛ́.
9 N ɔn yã ma kṹ gbãna manamana,
gbɛ̃nɔ dɔkɛna kṹnwo gɔ̃̀mɛnɛ.
10 Tó ma lɛ́ yı̃̀ pɔsira gũ̀n,
òdigɔ̃ ma sɔ̃sɔ̃.
11 Tó ma uta kasanɔ fı̃̀fĩma,
òdigɔ̃ ma lalandi kɛ.
12 Gbɛ̃ kṹ ò vutɛna gãnulɛanɔ dì ma pi,
ígbãnamirinɔ dì lɛ̀ da ma yãi.

13 Ama tó à gɔ̃̀ ma yãi, Dikiri,
mɔkɔ̃n manigɔ̃ wɛ́ kɛmma a gɔrɔa.
Ǹ wema Luda n gbɛ̃kɛ zɔ̃kɔ̃ yãi,
ǹ ma sura ba yãpura.
14 Ǹ ma bo fokon,
ǹsun tó mà vlɛ̃nlo.
Ǹ ma bo í lòkoton,
ǹ ma sí ma zãngurinɔa.
15 Ǹsun tó ísɔ̃ damalaro,

ǹsun tó mà kpátɛ í lòkotonlo,
ǹsun tó wɛ̀ɛ tatamalɛro.
16 Ǹ wema Dikiri, zaakũ n gbɛ̃kɛ mana,
ǹ arɛ dɔma n sùru zɔ̃kɔ̃ɔ gũn.
17 Ǹsun mìkpɛrɛ zu n zɔ̀bleriinɛro,
ǹ wema likalika,
zaakũ ma gɔ̃ kagura gũmmɛ.
18 Ǹ namai ǹ ma mì sí,
ǹ ma sura ba ma ibɛrɛnɔa.

19 Ń ma sɔ̃sɔ̃na dɔ̃
kũ ma wé'idammanaao kũ ma kpebonaao,
ntɛn gbɛ̃ kũ ò ma kũna kũ yãonɔ e.
20 Sɔ̃sɔ̃naa ma swɛ̃̀ɛ zɔ̃̀, ma gɔ̃ gbãna sari,
gbɛ̃ kũ ani ma wɛ̃nda gwan ma wɛ̀tɛ,
mádi lero,
gbɛ̃ kũ ani ma nɛ̀sɛ kpátɛmɛnɛn ma wɛ́ dɔ̀i,
à kunlo.
21 Ò ɛzɛ vãni kàmɛnɛ pɔ́blen,
kũ ími ma kũ, ò sèwɛ̃ kpȁkpãa kpàma mà mi.

22 Ń dikpɛkɛna gɔ̃ńnɛ tankutɛ ũ
à ń kũ à yã lúńnɛ.
23 Ń wɛ́ sira kũ de òsun gu ero,
ń wó gɔ̃ kokona.
24 Ǹ n pɛ̃tɛ̃ kipaḿma,
ǹ n pɔfɛ̃ pãsĩ pisiḿma.
25 Ń bɛ gɔ̃ bɛzĩ ũmɛ,
ń gbɛ̃ke súngɔ̃ kun de à vutɛ ń kpɛ́n doro.
26 Zaakũ òdi wɛ́ tã gbɛ̃ kũ n ń lɛ́nɔa,
òdi gbɛ̃ kũ n ń kĩnnanɔ wãwã yã o.
27 Ǹ ń yã sĩnda pínki taari dińnɛ,
ń baka súngɔ̃ kú n surabanaa gũnlo.
28 Ǹ ń tɔ́ gogo wɛ̃̀ndi takada gũn,
ń tɔ́ súngɔ̃ kú kũ gbɛ̃ mananɔ tɔ́oro.

29 Luda, má kú wãwã kũ yã'ũmmanaao gũn,
ǹ ma sɛ́ lei de mà bo aafia.

30 Mani Luda tɔ́ bo lɛ̀sinaa gũn,
mani a sáabu kɛ mà a tɔ́ sɛ́ lei.
31 Abirekũ ni ká Dikirigu de sa'ona kũ zùuola,
bee zùsanɛ kũ à bɛ̃nɛ vĩ.
32 Takasidenɔ ni e ò pɔnna kɛ,
ákɔ̃nɔ Luda ki wɛtɛrinɔ nigɔ̃ wɛ̃̀ndi vĩ.
33 Zaakũ Dikiri dì wɛ̃ndadenɔ yã ma,
àdi a gbɛ̃ kũ ò de zɛ̃̀zɔ ũnɔ gya boro.

34 À a táaki lɛ́ musu kũ zĩtɛo,
ísira kũ pɔ́ kũ ò kú a gũnnɔ pínki.

35 Zaakũ Luda ni Zaiɔ̃ sura ba,
ani ɛra à Yuda wɛ̃tɛnɔ kátɛ,
a gbɛ̃nɔ ni vutɛn ń pɔ́ ũ.
36 A zɔ̀bleri nɛ́nɔ mɛ́ ògɔ̃ vĩ,
gbɛ̃ kũ ò ye a tɔ́ nnainɔ nigɔ̃ kún.

70

Wikilɛna surabariii
(Zab 40:14-18)
Dauda lɛ̀ɛ.
1 N yã nna Luda, ǹ ma mì sí,
Dikiri, ǹ kɛ likalika ǹ mɔ́ ǹ kpámai.
2 Ǹ tó wé'i gbɛ̃ kũ òtɛni ma wɛ ò ma dɛnɔ kũ,
ò ń mì pɛ́tɛ.
Ǹ tó gbɛ̃ kũ ò ye mà sunyĩ lenɔ kpɛ li,
ń ãn gɔ̃ sisina.
3 Gbɛ̃ kũ òdi omɛnɛ, taarɛ, taarɛnɔ,
ǹ tó ò ɛra kũ wé'iyão.
4 Gbɛ̃ kũ òtɛni n ki wɛtɛnɔ pɔ kɛmma nna ò yáa dɔ,
gbɛ̃ kũ ò ye ǹ surabanaainɔ gɔ̃ pi Luda zɔ̃kɔ̃.

5 Takaside wɛ̃ndademɛ ma ũ,
Luda, ǹ kɛ likalika.
Mɔkɔ̃mmɛ ma kpanyĩri ũ kũ ma surabariio,
Dikiri, ǹsun gì kɛro.

71

Mare zɔ̃kɔ̃ aduakɛnaa
1 Dikiri, mɔkɔ̃nn ma nanyĩ,
ǹsun tó wé'i ma kũ zikiro.
2 Ǹ ma bo ǹ ma mì sí n manakɛna yãi,
ǹ sã kpámai ǹ ma sura ba.
3 Ǹgɔ̃ de ma utɛki gbɛ̀ kũ manigɔ̃ gɛ́ utɛn ũ.
N dìtɛ ǹ ma sura ba,
ma gbɛ̀si kũ ma zɛki gbãnaoomɛ n ũ fá!
4 Ma Luda, ǹ ma bo yãvãnikɛrinɔ ɔĩ,
ǹ ma sí gbɛ̃ vãni pãsĩnɔa.

5 Mɔkɔ̃nn ma wɛ́ dɔnyĩ, Dikiri Luda,
mɔkɔ̃nn má n náani vĩ zaa ma kɛfɛnnakɛgɔrɔa.
6 Ma gbãna lèmma zaa ma igɔrɔ,
mɔkɔ̃n mɛ́ n ma bo ma da nɛ̀sɛn.
N táakin madìgɔ̃ lɛ́.
7 Ma kunna de yãbonsarɛ ũ gbɛ̃nɔnɛ dasi,
zaakũ mɔkɔ̃mmɛ ma utɛki gbãna ũ.
8 N táakilɛna dìgɔ̃ da ma lɛ́n,
madìgɔ̃ n manakɛ bo kɔnkɔ kũ ɔkɔsio.

9 Ǹsun pã kpámai ma zĩkũkɛna yãiro,
ǹsun ma zukũna ma gbãna lakana yãiro.
10 Zaakũ ma ibɛrɛnɔ tɛni ma pi,

ma wɛtɛrinɔ tɛn lɛ́ kpákũsũmai ma wɛ̃̀ndi bona yãi.
11 Ò pì: Luda gìimɛ, ò pɛ́a ò kũ,
gbɛ̃ke kun kũ à a sura baro.
12 Luda, ǹsungɔ̃ kú kũmao zɑ̃̀ro,
ma Luda, ǹ kɛ likalika ǹ mɔ́ ǹ kpámai.

13 Ǹ tó wé'i gbɛ̃ kũ òtɛn yã dimanɔ kũ
de ò kakatɛ,
ǹ tó sɔ̃sɔ̃na da gbɛ̃ kũ òtɛn wɛ́ tãmanɔla
de ń tɔ́ yaka.

14 Makũ sɔ̃, ma wɛ́ nigɔ̃ dɔnyĩ,
manigɔ̃ n táaki lɛ́ màgɔ̃ gɛ́.
15 N manakɛna nigɔ̃ da ma lɛ́n gɔrɔ sĩnda pínki
kũ n surabana kũ má a lɛ́ dɔ̃roo.
16 Mani su mà n zɔ̃kɔ̃kɛyãnɔ o Dikiri Luda
n mɛ̀n do manakɛn mani da gbɛ̃nɔnɛ.
17 N yã dàmɛnɛ zaa ma kɛfɛnnakɛgɔrɔa,
Luda, ari tera matɛni n yãbonsarɛnɔ o'o.
18 Bee kũ ma zĩ kṹ̀, ma mìkã pura,
ǹsun ma tónlo, Luda,
de mà le mà n gbãna baba teradenɔnɛ,
mà n gbãnakɛyã da gbɛ̃ kũ òtɛn futɛnɔnɛ ń pínki.

19 Luda, n manakɛnaa zɔ̃̀ susunɛnɔa,
n yã zɔ̃kɔ̃ɔ kɛ̀, dín oni lɛkɔ̃a kũnwoo?
20 N tò wari pãsĩ ma le dasidasi,
ama ĩni ɛra ǹ ma gba wɛ̃̀ndii dɔ,
ĩni ɛra ǹ ma bo zĩtɛ.
21 Ĩni ma bɛ̀ɛrɛ karamɛnɛ,
ĩni ɛra ǹ ma laakari kpátɛmɛnɛ dɔ.

22 Ma Luda, mani n sáabu kpá
kũ mɔrɔɔo n náani yãi.
Isarailanɔ Luda kũ ń kú adona,
mani n táaki lɛ́ kũ gidigboo.
23 Ayuwii nigɔ̃ dɔ ma lɛ́n,
makũ kũ n ma mìi sì mani n táaki lɛ́.
24 Manigɔ̃ n manakɛna o gɔrɔ sĩnda pínki,
zaakũ wé'i gbɛ̃ kũ ò ma wɛtɛ kũ vãnionɔ kṹ̀,
ò gɔ̃̀ bídi gũn.

72

Aduakɛna kínanɛ
Sulemanu lɛ̀ɛ.
1 Luda, ǹ dada kínanɛ à yãkpatɛ kɛ kũ yãpurao,
ǹ tó kína yã mana kɛ lákũ ndì kɛ nà,
2 de à do n gbɛ̃nɔnɛ arɛ a zɛ́a,
à yã gɔ̃gɔ̃ talakanɔnɛ súsu,
3 gbasa kpinɔ ni su gbɛ̃nɔnɛ kũ aafiaao,
sĩ̀sĩnɔ ni tó ògɔ̃ kú nnamanaa gũn.

4 Kína ni tó yã bo kũ talakanɔ nna,
ani takaside nɛ́nɔ sura ba,
ani gbãnamɔnnɛrinɔ dúgu zɔ̃.

5 Anigɔ̃ kun lákũ ifãntɛ̃ dìgɔ̃ kun nà,
lán mɔvura dìgɔ̃ kun nà wɛ̃̀ kũ wɛ̃̀ɛo.
6 Anigɔ̃ de lán kabura legũ bà,
lán mɔtɔ kũ àdi pisi zĩtɛaa bà.
7 Gbɛ̃ mananɔ ni ɔ tá a gɔrɔa,
nnamana nigɔ̃ zɔ̃kɔ̃ ari mɔ súngɔ̃ kun doro.

8 Ani kí ble zaa ísira bara la kũ bara direo,
sɛna zaa Yuflati ari gɛna andunia lɛ́a.
9 Buri kũ ò kú gbáranna gũnnɔ ni su ò kútɛnɛ,
a ibɛrɛnɔ ni wútɛ kũ kùaao a arɛ.
10 Tasisi kína kũ ísira bara kínanɔ ni táfe bonɛ,
Seba kũ Sɛba kínanɔ ni su ò gba danɛ.
11 Kínanɔ ni su ò kútɛ a arɛ ń pínki,
buri sĩnda pínki ni donyĩ.

12 Zaakũ ani wɛ̃ndade kũ ń wiki dɔnɔ bomɛ,
ani takaside kũ ò kpanyĩri vĩronɔ sura ba.
13 Ani gbãnasaridenɔ wɛ̃nda gwa,
ani takasidenɔ bo ga lɛ́i.
14 Ani ń bo gbãnamɔnnɛrinɔ kũ gbɛ̃ pãsĩnɔ ɔĩ,
zaakũ à ye ń arukɔtɛnaairo.

15 Luda kína dɔ̃ kũ aafiaao!
Ògɔ̃ a gba Seba bùsu wuraa,
ògɔ̃ wɛ́ kɛnɛ Ludaa lakanaa sari,
ògɔ̃ sa mana onɛ gɔrɔ sĩnda pínki.
16 Ǹ tó burapɔnɔ kɛ a bùsun manamana,
a lánɔ gɔ̃ da sĩ̀sĩnɔ musu síi,
ò nɛ́ i ò pia lán Lɛbana lákpɛ bà,
ò gbã lán kàsapli bà sɛ̃̀ntɛ.
17 Ǹ tó a tɔ́ gɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki
lán ifãntɛ̃ bà,
buri sĩnda pínki ni arubarika le a gãi,
oni a tɔ́ nna sí.

18 Arubarikaden Dikiri Luda, Isarailanɔ Luda!
Àkũ mɛ́ àdi yãbonsarɛnɔ kɛ ado.
19 Ògɔ̃ a tɔ́ gakuride bo gɔrɔ sĩnda pínki!
À tó a gakuri da anduniala pínki!
Aami! Aami!

20 Yɛsɛ nɛ́ Dauda aduakɛna lɛ́n gwe.

TAKADA AAKƆDE

Zabura 73-89

73

Yãvãnikɛrinɔ nnamanaa
Asafa lɛ̀ɛ.
1 Luda dì yã mana kɛ Isarailanɔnɛ yãpuramɛ,
atɛ̃nsa nɛ̀sɛpuradenɔ.

2 Makũ sɔ̃, ma ka kãni lɛtɛna,
ma gbá ye à satamɛ yã.
3 Kũ ma yãvãnikɛrinɔ kunna mana è,
ma ĩadãrii pìnɔ gwena ni dɛ̀.

4 Yãke dì kpáńnɛro,
aafia mɔ̀ḿma akũsɔ̃ ò mɛ̀kpana.
5 Òdi wari kɛ lán dakenɔ bàro,
òdi gyã kɛ lán dakenɔ bàro.
6 Òdi ĩadãna da ń wakan lán mɔ̀wakarɛ bà,
òdi pãsĩkɛ da pɔ́kasa ũ.
7 Ń swɛ̃̀ɛ kɛ̀ gbãna kũ yãvãnikɛnaao,
yã bɛ̃̀nɛ ń nɛ̀sɛɛ pà.
8 Òdi gbɛ̃ lalandi kɛ òdi yã vãni liḿma,
òdi gbãna mɔńnɛ ń zɔ̃kɔ̃kɛ yãi.
9 Òdi pi: Luda kipa ò ɔsi ká,
akũsɔ̃ ń yã mɛ́ àdi ble andunia gũn.
10 Abire yãi òdi ɛra ń kpa,
òdi yã kũ ò ò pínki sí yãpura ũ.
11 Òdi pi: Luda dɔ̃ mámɛɛ?
Luda Musude dɔ̃na kà lɛ yá?

12 Ǹ yãvãnikɛrinɔ gwa, òdi yãke damu kɛro,
ń gwenaa dìgɔ̃ kara gɔrɔ sĩnda pínki.

13 Ase ma nɛ̀sɛ pura pãn yá?
Ma a ɔ bɔ̀tɛ taarin swáswa pãmɛ yá?
14 Ndìgɔ̃ ma gbɛ̃ gɔrɔ sĩnda pínki,
ndìgɔ̃ ma sã gágamɛnɛ lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà.
15 Tó ma zɛ kũ yã dí taka onaao,
abirekũ nigɔ̃ de bona n gbɛ̃nɔ kpɛ yã ũmɛ.
16 Kũ ma laasunn lɛ̀ yã pìia de mà dɔ̃,
à kɛ̀mɛnɛ zĩ'ũ.
17 Sé kũ ma gɛ̃ Luda kúkia,
gbasa ma wɛ́ kɛ̃̀ lákũ oni láka nà.

18 N ń dá guzãrɛ kpa yãpura,
ndì ɔ sɔ̃ńyĩ ò lɛ́tɛ ò kakatɛ.
19 Òdi gɔ̃ kakatɛna pɔ́ ũ kãnto,
vĩnapɔnɔ dì ń le ò láka.
20 Lákũ nana dì gɛ̃tɛ kũ ĩao nà tó gbɛ̃ vù,
tó n futɛ Dikiri, ǹ tó ò gɛ̃tɛ lɛ.

21 Kũ ma nɛ̀sɛɛ yàka,

akũsɔ̃ ma pɔ sira kũ̀,
22 ma kɛ yɔ̃nkɔ, má yãke dɔ̃ro,
ma gɔ̃nnɛ lán nɔ̀bɔsɛ̃ntɛ bà.

23 Bee kũ abireo madìgɔ̃ kú kũnwo,
ń ma kũna ma ɔplaa.
24 Ndì domɛnɛ arɛ kũ n lɛ́dammao,
ĩni láka ǹ ma sí n gakuri gũn.
25 Dín ma wɛ́ dɔi musu n baasii?
N baasiro pɔ́ke ni tɛni ma dɛ andunia gũnlo.
26 Bee tó ma mɛ̀ kũ ma swɛ̃̀ɛo tɛn láka,
Ludamɛ ma swɛ̃̀ gbãnaleki ũ,
àkũmɛ ma baka ũ gɔrɔ sĩnda pínki.

27 Gbɛ̃ kũ ò kɛ̃̀mmanɔ ni láka,
ĩni gbɛ̃ kũ ò bò n kpɛnɔ kakatɛ.
28 Luda, ma nanyĩna mɛ́ à kɛ̀mɛnɛ nna,
Dikiri Luda, ma n kɛ ma utɛki ũ,
mani n yãkɛnanɔ babańnɛ.

74

Wikilɛna Ludai a kpɛ́ kũ ò wì yãi
Asafa lɛ̀ɛ.
1 Luda, bɔ́yãi n giwái ari gɔrɔ sĩnda pínkii?
À kɛ̀ dera n pɛ̃tɛ̃ tɛn futɛ n kpàsa sãnɔii?
2 Ǹ tó gbɛ̃ kũ n ń sí zaa zĩnɔ yã dɔngu,
buri kũ n bò ò gɔ̃̀ n pɔ́ ũnɔ
kũ Zaiɔ̃ kpi kũ n kɛ̀ n kúki ũo.
3 N ibɛrɛnɔ n kúki wì ò dàtɛ mámmam,
ǹ dɔdɔi ǹ gwa, à gbòro pínki.

4 N zãngurinɔ zuka kàkara gu kũ odì danlɛn,
ò ń zĩda tutanɔ pɛ̀tɛ gwe sèeda ũ.
5 O è, ń kpása dɔ musu,
òtɛn kɛ lákũ òdigɔ̃ dàko gbɛ̃ nà.
6 Lí ana mana kũ ò nàna n kpɛ́ kpataaa,
ò gbɛ̃̀ ò gbòro kũ kpásao kũ adao.
7 Ò tɛ́ sɔ̃̀ n kúkia à kɔ̀tɛ,
ò tò kpɛ́ kũ n tɔ́ kúaa pìi gbã̀a lɛ̀.
8 Ò ò ń nɛ̀sɛn: Ò ɔ tɔ̃ḿma mámmam.
Ò tɛ́ sɔ̃̀ ó bùsu aduakɛkpɛnɔa.
9 N kpɛ́ sèedanɔ kun doro,
annabi ke kun doro.
Ónigɔ̃ kun lɛ ari bɔrɛmɛɛ?
Ó gbɛ̃ke dɔ̃ro.

10 Luda, ĩni tó n ibɛrɛnɔ gɔ̃ n yáa dɔ ari bɔrɛmɛɛ?
N zãngurinɔ nigɔ̃ n gya bo lakanaa sarin yá?
11 Bɔ́yãin n ɔ kakũnnaa?
Ǹ ɔ go n kùaaa ǹ ń dɛdɛ.

12 Ludamɛ ma kína ũ zaa káaku,
àkũ mɛ́ àdi gbɛ̃ sura ba andunia gũn.
13 Mɔkɔ̃n mɛ́ n ísira zɔ̃̀kɔ̃rɛ kũ n gbãnao,
n kwã kàsaraa mìnɔ wìwi í gũn.
14 N Misilanɔ kàkatɛ gwe,
n ń gɛ̀nɔ kpà gbáranna nɔ̀bɔnɔa pɔ́ble ũ.
15 N swanɔ bò n zɛ́ wɛ̃̀ ísɛ̃bokinɔnɛ,
n swa kũ a í babana vĩro zɔ̃̀kɔ̃rɛ.
16 Fãnantɛ̃ kũ gwãanio de n pɔ́ ũ,
n mɔvura kũ ifãntɛ̃o kúki kɛ̀ńnɛ.
17 Mɔkɔ̃n mɛ́ n andunia lɛ́zɛkinɔ dà pínki,
n sakare kũ bunsirɛɛo gɔrɔ dìtɛ.

18 N yá kũ n ibɛrɛnɔ dɔ̀ yã dɔngu Dikiri,
yɔ̃nkɔnɔ n tɔ́ gya bò.
19 Ǹsun n potɛ̃nɛ kpá nɔ̀bɔ pãsĩnɔaro,
n gbɛ̃ wɛ̃ndadenɔ yã sún sãnguro.
20 Ǹ laakari dɔ n bàka kunna kũoooa,
zaakũ ó bùsu gusarɛnɔ pãsĩ kũ̀ pínki.
21 Ǹsun tó ó gɔ̃nawɛ̃ndadenɔ boru kpɛ kũ wé'ioro,
ǹ tó wɛ̃ndadenɔ kũ takasidenɔ n táaki lɛ́.

22 Luda, ǹ futɛ ǹ gí kũ n zĩdao,
ǹ n yá kũ yɔ̃nkɔnɔ tɛn dɔ zɛnaa sari ma dé!
23 Ǹsun zuka kũ n ibɛrɛnɔ tɛn kányĩ kpá sãkotoro,
n zãngurinɔ kĩni dìgɔ̃ dɔ lakanaa sari.

75

Ludamɛ yãkpatɛkɛri ũ

Asafa lɛ̀ɛ.
1 O n sáabu kɛ̀ Luda, o n sáabu kɛ̀.
Tó ò n yãbonsarɛnɔ bàba, ndìgɔ̃ kú kãni.

2 Luda pì: Ma gɔrɔ dìtɛ
kũ mani yãkpatɛ kɛ a zɛ́a.
3 Tó andunia yɛ̀gã kũ gbɛ̃ kũ ò kunnɔ ń pínki,
makũ mɛ́ madì a gbɛ̀gbanɔ kũ gíngin.
4 Madì o zĩdabirinɔnɛ òsun ĩa dãro,
madì o yãvãnikɛrinɔnɛ òsun kùa biriro.
5 Àsun kùa biri ludambɛaro,
àsun waka nɔnɔmairo.

6 Zaakũ gbãna dì bo ifãboki kpa ke a lɛ́tɛ kparo,
àdi bo gbárannanlo,
7 Ludamɛ yãkpatɛkɛri ũ,
àkũ mɛ́ àdi gbɛ̃ do lago à gbɛ̃ do kara.
8 Toko kú Dikiri ɔĩ, í gbãna kán à pà,
àtɛn sɛ́n a pɔfɛ̃ ũ fùuu.
Àdi atɛ̃ andunia yãvãnikɛrinɔa ń pínki,
òdi mi à láka lái kũ a gbɔ̃̀ɔo.

9 Makũ sɔ̃, manigɔ̃ yã pì o gɔrɔ sĩnda pínki,
mani Yakubu Luda táaki lɛ́.
10 Mani yãvãnikɛrinɔ bɛ̃nɛ ɛ́'ɛ,
gbɛ̃ mananɔ bɛ̃nɛ sɔ̃, mani sɛ́ musu.

76

Ludamɛ zĩ̀blena gbãna ũ

Asafa lɛ̀ɛ. Òdi sí kũ guruminɔo.

1 Ò Luda dɔ̃ Yudanɔ bùsummɛ,
a tɔ́ zɔ̃kɔ̃ Isarailanɔ tɛ́.
2 A bizakuta kú Salɛmu,
a kúki kú Zaiɔ̃.
3 Zaa gwen à kà wãnanɔ ɛ̀'ɛn
kũ sɛ̃gbakonɔ kũ fɛ̃nɛdanɔ kũ zĩ̀kabɔnɔo.

4 Ndì gu pu ndìgɔ̃ tɛ́ kɛ,
n zɔ̃kɔ̃kɛ de kpi kũ ò kun gɔrɔ sĩnda pínkinɔla.
5 N kùgbãnadenɔ gɔ̃kɛbɔnɔ sìḿma,
ò wutɛna kũ ga'io,
gɔ̃ gbãna pìnɔ doke dí fɔ̃ à a ɔ sɛ̀ro.
6 Yakubu Luda, n kpãkɛ̃ńyĩ,
akũ sɔ̃denɔ kũ ń sɔ̃nɔ gɔ̃̀ katɛna gɛ̀nɔ ũ.
7 Mɔkɔ̃n mɛ́ ń naasi vĩ ndo,
tó n pɔ́ bò n yĩn,
dí mɛ́ ani fɔ̃ à zɛ n arɛɛ?
8 Zaa musu n yãkpatɛ kɛ̀,
akũ vĩna andunia kũ̀, à yĩ̀tɛ kítikiti,
9 zĩ kũ Luda, n futɛ ǹ yã gɔ̃gɔ̃ andunianɛ
de ǹ gbãnasaridenɔ sura ba.

10 N pɔfɛ̃na gbɛ̃nɔi dì n tɔ́ bo,
n pɔfɛ̃ kpara dìgɔ̃ dɔ n pi.

11 À lɛ́ kɛ Dikiri á Ludaa à a fĩna bo.
Ákɔ̃nɔ kũ á likanawáinɔ, à mɔ́
à Luda kũ à de ògɔ̃ a vĩna vĩ gba pɔ́.
12 Àdi kpatablerinɔ kã kpátɛ,
àdi tó vĩna andunia kínanɔ kũ.

77

Luda kpányĩ bɛgɛkɛna wari gũn

Asafa lɛ̀ɛ.
1 Ma lɛ́ zù Ludai ma a sìsi,
ma wiki lɛ̀ Ludaa de à ma yã ma.
2 Kũ má kú wari gũn ma Dikiri ki wɛ̀tɛ,
ma ɔ sɛ̀ musu gwãani kámmabonaa sari,
ma laakari gì kpátɛi.
3 Kũ ma laasun tà Luda kĩnaa, akũ ma ã'ã,
kũ ma dɔ a yãn, ma gɔ̃ kpam lɛɛkɛɛ.
4 N tò ma wɛ́ tɛ̃̀ i'onaa,
ma gɔ̃ bídi gũn má dɔ̃ deran ma ò nàro.

5 Ma dɔ yã zĩnɔn
kũ wɛ̃̀ kũ ò gɛ̃̀tɛnɔ.
6 Ma laasunn lɛ̀ ma swɛ̃̀ɛ gũn gwãani,
ma a zĩda là mà wɛtɛ mà dɔ̃.
7 Ma pì: Dikiri gìwai sãnsãnn yá?
A pɔ ni kɛ nna kũoo doroo?
8 A gbɛ̃kɛ làka mámmann yá?
A yã nigɔ̃ futɛna gɔrɔ sĩnda pínkin yá?
9 Ó wɛ̃ndagwana yã sã̀ Ludagun yá?
A pɔ fɛ̃̀wái, ani wɛ̃nda kɛwɛrɛ doroo?
10 Akũ ma pì: Yã kũ à ũ̀man dí.
Luda Musude ɔ bùsawɛrɛ.

11 Mani laasun lɛ́ Dikiri yãbonsarɛnɔa,
mani dɔ yã kũ à kɛ̀ yãnɔn.
12 Mani n daboyãkɛnanɔ laasun lɛ́ pínki,
mani n yãzɔ̃kɔ̃kɛnanɔ da ma swɛ̃̀n.
13 Luda, n zɛ́ kú adona.
Dikiri kpate zɔ̃kɔ̃ mɛ́ à kà lán ó Luda bàa?
14 Mɔkɔ̃mmɛ Luda yãbonsarɛkɛri ũ,
n n gbãna mɔ̀ burinɔnɛ.
15 N n gbɛ̃nɔ sura bà kũ n gã̀sã gbãnao,
ókɔ̃nɔ Yakubu kũ Yusufu burinɔ.

16 Kũ ísira wɛ́ sìnlɛ Luda,
kũ ísira wɛ́ sìnlɛ, akũ à kɔ́tɔ kpà,
à yĩ̀gãyĩgã ari a lòkoton.
17 Ludambɛ í kɔ̀tɛ,
surapatana kĩni dɔ musu,
n kànɔ tɛn fã legũpina ũ.
18 N pũtãna kĩni dɔ zàga'ĩa gũn,
n legũpinaa andunia pù pínki,
zĩtɛ kɛ̀ gìri à yĩ̀gãyĩgã.
19 N zɛ́ dà ísiran,
n gɛ̃ki kɛ̀ í zɔ̃kɔ̃nɔ dagura,
odi n gɛ̀sɛgbɛ ero.
20 N do n gbɛ̃nɔnɛ arɛ lán sã kpàsaa bà
Musa kũ Harunao gãi.

78

Lɛ̀ kũ Isarailanɔ yã ó gbáo laakarii
Asafa lɛ̀ɛ.
1 Ma gbɛ̃nɔ, à ma yãdannɛna ma,
à sã kpá ma yãi.
2 Mani yã oárɛ kũ yáasio,
mani yã kũ à utɛna zaa zĩ bɔkɔtɛárɛ,
3 yã kũ o mà akũsɔ̃ ó dɔ̃,
yã kũ ó denɔ bàbawɛrɛ.
4 Óni yã pì utɛ ó nɛ́nɔnɛro,
óni Dikiri táakilɛna da ó daikorenɔnɛ,

a gbãna kũ yãbonsarɛ kũ à kɛ̀nɔ.
5 À yã dìtɛ Yakubu burinɔnɛ,
à a doka dà Isarailanɔnɛ,
à dìtɛ ó dizinɔnɛ ò tó ń nɛ́nɔ dɔ̃,
6 de à gɔ̃ ń buri kũ ò kpɛ́nɔnɛ futɛokarayã ũ,
gbasa ò futɛ ò dada ń nɛ́nɔnɛ se,
7 de ò le ò Luda náani kɛ,
a yãkɛnanɔ sún sãńguro,
ama onigɔ̃ a yãditɛnanɔ kũna.
8 Ògɔ̃ de lán ń dizinɔ bàro,
zaakũ ò sãgbãna kɛ̀ ò gì Luda yãi,
ń swɛ̃̀ kú Ludaaro, ò yãpura vĩnɛro.

9 Ɛflaimu burinɔ bi kàzurinɔmɛ,
akũ ò bòru kpɛ zɩ̃̀ gũn.
10 Odi zɛ kũ Luda bàka kunna kũńwo yãoro,
ò gì tɛ́ a dokaiii.
11 A yãkɛnanɔ sãńgu
kũ yãbonsarɛ kũ à mɔ̀ńnɛnɔ.
12 À daboyãnɔ kɛ̀ ń dizinɔ wára
Zoã wɛ̃tɛ gũn, Misila bùsun.
13 À ísira zɔ̃̀kɔ̃rɛ à bikũ̀ kũńwo,
à tò í gɔ̃̀ zɛna lán bĩni bà.
14 À dòńnɛ arɛ tɛ́luku gũn fãnantɛ̃,
gwãani sɔ̃ kũ tɛ́ gupurao.
15 À gbɛ̀si pàra gbárannan,
à í kpàḿma zɔ̃kɔ̃ lán ísira'i bà.
16 À tò í bòńnɛ gbɛ̀n,
à tò í bàa lɛ̀ lán sɛ̀bɛɛ bà.

17 Akũ ò kpɛ́ òtɛn durunna kɛnɛ,
ò gì Luda Musude yã mai gbárannan.
18 Ò Luda lɛ̀ ò gwà kũ nɛ̀sɛ plao,
ò ń pɔyeina pɔ́ble gbɛ̀kaa.
19 Ò Luda vãni bò ò pì:
Luda ni fɔ̃ à ó gbá pɔ́ble gbárannan la yá?
20 Bee kũ à gbɛ̀ɛ lɛ̀, í bò à dàgula,
ani fɔ̃ à pɔ́ble ke nɔ̀bɔ kpáwá dɔ yá?
21 Kũ Dikiri yã pìi mà, à pɔ fɛ̃̀,
akũ tɛ́ fùtɛ à dà Yakubu burinɔla,
à pɔfɛ̃ kìpa Isarailanɔa.
22 Zaakũ odi Luda yã síro,
odi a surabana gbãna náani kɛro.
23 Bee kũ abireo à yã dìtɛ ílukunɛ,
à musu zɛ́ wɛ̃̀,
24 akũ à mana kɔ̀tɛńnɛ ò blè,
à pɔ́ble kũ à bò musu kpàḿma.
25 Ò malaikanɔ pɔ́ble blè,
à zànaa kɛ̀ńnɛ, à gɛ̃̀ ɔla.

26 À tò ĩa gbãna bò ifãboki kpa,
à pɛ̀ gɛ̀nɔmidɔki kpa ĩaa dɔ kũ a gbãnao,
27 akũ à nɔ̀bɔɔ kɔ̀tɛńnɛ dasi lán lukutɛ̃ bà,
bãnɔ dàńla lán ísiralɛ bùsu'atɛ̃ bà.
28 À tò ò kìpakipa ń bùran,
ò gɔ̃̀ kátɛ likana ń kpɛ́nɔi.
29 Luda pɔ́ kũ òtɛni a ni dɛnɔ kpàḿma,
akũ ò blè ò kã̀ gíngin.
30 De a ni kpɛ́ à boḿma,
gɔrɔ kũ pɔ́ble pì kpɛ́ da ń lɛ́n,
31 Luda pɔfɛ̃ fùtɛńyĩ,
à Isaraila gɔ̃ gbãnanɔ dɛ̀dɛ,
à ń kɛfɛnnanɔ lɛ̀ à nɛ̀.

32 Bee kũ abireo ò kpɛ́ òtɛn durunna kɛ,
bee kũ a yãbonsarɛkɛnanɔ, odi a náani kɛro.
33 Akũ à ń wɛ̃̀ndii kɛ̀ńnɛ pã lán lɛ́'ĩa bà,
à tò sunyĩ ń lé.
34 Tó à ń gbɛ̃kenɔ dɛ̀dɛ, òdi a ki wɛtɛ,
òdi ɛra ò arɛ dɔa kũ wãnao.
35 Akũ ò dɔ̀n sà kũ Ludamɛ ń gbɛ̀si ũ,
ò dɔ̃̀ kũ Luda Musudemɛ ń surabari ũ.
36 Gɔrɔ kũ̀a sà òdi lɛ́ maa,
òdi ɛ́kɛ tonɛ,
37 ń swɛ̃̀ kúaro,
ò a bàka kunna kũńwo yã gbòro.
38 Àpi sɔ̃ à ń wɛ̃nda gwà,
à ń durunnanɔ kɛ̃̀ḿma, adi ń kakatɛro.
Àdigɔ̃ a zĩda milɛ ble baala'i,
àdi a pɔfɛ̃kipammana ɔ lago.
39 À ń bisãsirikɛ dɔ̃̀ḿma,
kũ òdi gɛ̃tɛ sunaa sari lán ĩa bà.

40 Ò sãgbãna kɛ̀nɛ gbárannan gɛ̃̀n ũgbangbaa!
Ò a pɔ yàkanɛ sɛ̃̀ntɛ gwe à kɛ̀ dasi.
41 Ò Luda lɛ̀ ò gwà, ò Luda lɛ̀ ò gwà,
ò Isarailanɔ Luda kũ à kú adonaa fɛ̃̀.
42 A iko gbãna sã̀ńgu,
lákũ à ń sí ń ibɛrɛnɔa nà,
43 lákũ à daboyãnɔ kɛ̀ Misila nà,
akũsɔ̃ à yãbonsarɛnɔ kɛ̀ Zoã bùsun.
44 À ń swa ínɔ lì aru ũ,
akũ odi fɔ̃ ò a í mì doro.
45 À íf̃ĩninɔ kàńgu, ò ń soso,
kũ kaso kũ ò kisira kpàńyĩnɔ.
46 À tò kwanɔ ń bú pɔ́blewɛnɔ blè,
à sutɛ̃nɔ kà ń burapɔnɔn.
47 À tò legũgbɛ ń geepi líkpɛnɔ kɛ̀ búgubugu,
zàga'ĩa ń kaka línɔ ɛ̀'ɛ.

48 À ń pɔ́kãdenɔ kàkatɛ kũ legũgbɛɛo,
sura pɛ̀tɛ ń kpàsanɔa.
49 À a pɔfɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ bòboḿma,
à kɛ̀ ĩni kũńwo kũ pɔfɛ̃o kũ pɛ̃tɛ̃o,
à malaika kisiradenɔ gbàrɛḿma.
50 À a pɔfɛ̃ zɛ́ wɛ̃̀, adi gí ganɛ doro,
à gagagyã kàńgu.
51 À Misila daudunɔ dɛ̀dɛ ń pínki,
Hamu buri nɛ́gɔ̃gbɛ̃ káakunɔ gàga.
52 Ama à bò kũ a gbɛ̃nɔ lán sãnɔ bà,
à dòńnɛ arɛ gbárannan lán sã kpàsanɔ bà.
53 À tɛ́ kũńwo kũ laakariio kpátɛna vĩna sari,
ń ibɛrɛnɔ sɔ̃, ísira dàńla.
54 À kà kũńwo a bùsu lɛ́n,
gusĩsĩde kũ à sì kũ a gbãnaoo pìi.
55 À pɛ̀ńnɛ burinɔa,
akũ à ń bùsuu kpàatɛtɛńnɛ ń pɔ́ ũ,
à ɔnn kpàkpa Isaraila burinɔa.

56 Akũ ò Luda yɔ̃̀ ò gwà ò gì a yã mai,
ò Luda Musude yãditɛnanɔ kũnaro.
57 Ò ɛ̀ra ò bò a kpɛ lán ń denɔ bà,
ò náani vĩro lán sá kotinaa bà.
58 Ò a pɔ fɛ̃̀ kũ ń sa'okinɔo,
ò a nɛ̀sɛgɔ̃ba fùtɛ kũ ń tãnanɔ.
59 Kũ Luda dɔ̃̀ lɛ, akũ a pɔ fɛ̃̀,
à gì Isarailanɔi pãsĩpãsĩ.
60 À a bizakuta tò zaa Silo gwe,
a bɛ kũ à dɔ̀ bisãsirinɔ tɛ́ pìi.
61 À tò ń wɛtɛrinɔ sù ò a àkpatii sɛ̀,
àkũmɛ a gbãna kũ a gakuribokio ũ.
62 À tò ò a gbɛ̃nɔ dɛ̀dɛ kũ fɛ̃nɛdao,
a pɔ fɛ̃̀ buri kũ ń sɛ́i.
63 Ń kɛfɛnnanɔ tɛ́ kũ̀ zɛ̃̀i gũn,
ń nɔkparenɔ dí le ò zãkɛlɛɛ sì doro.
64 Ò ń sa'orinɔ dɛ̀dɛ kũ fɛ̃nɛdao,
ń gyaanɔnɔ dí fɔ̃ ò ɔ́ɔ dɔ̀ro.

65 Akũ Dikiri fùtɛ sà lán i'orii bà,
lán gɔ̃sa kũ à vù kũ wɛ̃'io bà.
66 À ń wɛtɛrinɔ gbɛ̃̀, ò bòru kpɛ,
à tò ò gɔ̃̀ kũ wé'io gɔrɔ sĩnda pínki.
67 À gì Ɛflaimu burinɔi,
adi Yusufu buri pì sɛ́ doro.
68 Yuda burin à sɛ̀ sà
kũ Zaiɔ̃ kpi kũ à yeiio.
69 À a kúki bò musumusu gwe,
anigɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki lán andunia katɛnaa bà.

70 Akũ à a zɔ̀bleri Dauda sɛ̀,
à a bò sãkpasan.
71 À a bò sãdãnan, à dò Isarailanɔnɛ arɛ,
Luda gbɛ̃ Yakubu burinɔ kínamɛ.
72 Dauda ń kpá a kpɛ kũ nɛ̀sɛdoo,
à dòńnɛ arɛ kũ a ɔ arubarikadeo.

79

Ɔɔdɔna Yurusalɛmu wina yã musu
Asafa lɛ̀ɛ.
1 Luda, burinɔ sì n bùsun,
ò n kpɛ́ kũ à kú adona yàka,
ò Yurusalɛmu wìwi ò dàtɛ.
2 Ò n zɔ̀blerinɔ gɛ̀ɛ kpà bãnɔa,
ò n yãmarinɔ mɛ̀ɛ tò nɔ̀bɔ pãsĩnɔnɛ pɔ́ble ũ.
3 Ò ń aru kɔ̀tɛ lán í bà Yurusalɛmu bĩnikpɛ,
gbɛ̃ke kun à ń vĩro.
4 O gɔ̃ sɔ̃sɔ̃na pɔ́ ũ ó sarɛdenɔnɛ,
o gɔ̃ lalandi pɔ́ ũ gbɛ̃ kũ ò likawáinɔnɛ.

5 Dikiri, ĩnigɔ̃ pɔ fɛ̃ kũoo ari bɔrɛmɛɛ?
N pɛ̃tɛ̃ tɛ́ nigɔ̃ kũ gɔrɔ sĩnda pínkin yá?
6 Ǹ pɔfɛ̃ kipa buri kũ ò n dɔ̃ronɔa,
gbɛ̃ kũ òdi n sísironɔ bùsunɔa.
7 Zaakũ ò Yakubu burinɔ blè,
ò ń bùsuu yàka.
8 Ǹsun ó denɔ durunnanɔ wí ó musuro.
Ǹ wɛ̃nda dɔ̃wɛrɛ likalika,
zaakũ o busa o gɔ̃ búgubugu.

9 Ǹ kpáwái, Luda ó surabari,
ǹ ó sura ba de ǹ tɔ́ bo,
ǹ ó durunnanɔ kɛ̃wá n tɔ́ yãi.
10 Bɔ́yãi ĩni tó burinɔ ó lá ò pi:
Ó Luda kú mámɛ sɛ́ɛ?
Ǹ tó burinɔ gɔ̃ dɔ̃ ó wára
kũ ndì n zɔ̀blerinɔ dɛdɛna fĩna boḿma.
11 Ǹ tó zɛ̃̀zɔnɔ ɔ́ɔdɔna gɛ̃ n sãn,
ǹ gbɛ̃ kũ ò kú ga lɛ́inɔ bo
kũ n gɛ̃̀sã gbãnao.

12 Ǹ lalandi kũ buri kũ ò likawáinɔ kɛ̀nnɛ
fĩna boḿma gɛ̃̀n suppla, Dikiri.
13 Ókɔ̃nɔ n gbɛ̃nɔ, n kpàsa sãnɔ,
ónigɔ̃ n sáabu kpá gɔrɔ sĩnda pínki,
ónigɔ̃ n tɔ́ babańnɛ ari ó buria.

80

Isarailanɔ suna ń gwena zĩn aduakɛnaa
Asafa lɛ̀ɛ.

[1] Ǹ sã kpá, Isarailanɔ Don'arɛde,
mɔkɔ̃n kũ ndì Yusufu burinɔ dã lán sã bà.
Ǹ bo ǹ mɔ́, mɔkɔ̃n kũ ń vutɛna kɛrubunɔ dagura,
[2] ǹ do Ɛflaimu burinɔnɛ arɛ
kũ Biliaminu burinɔ kũ Manase burinɔ.
Ǹ futɛ kũ n gbãnao, ǹ mɔ́ ǹ ó sura ba!

[3] Luda, ǹ tó ò ɛra ò su ó gwena zĩn,
ǹ ãn werewá, ń ó sura ba.

[4] Dikiri Luda Zi̇̀karide,
ĩni fɛ̃ ǹ gí n gbɛ̃nɔ aduakɛna síi ari bɔrɛmɛɛ?
[5] N wɛ́'i dɔ̀ńnɛ ń pɔ́mina ũ,
n ń wɛ́'i yɔ̃̀ńnɛ a pɔ́ pà, ò mì.
[6] N tò o gɔ̃ fobona pɔ́ ũ ó sarɛdenɔnɛ,
ó ibɛrɛɛnɔ tɛni ó lalandi kɛ.

[7] Luda Zi̇̀karide, ǹ tó ò su ó gwena zĩn,
ǹ ãn werewá ń ò sura ba.

[8] N geepi lí wò Misila,
n pɛ burinɔa, akũ n lí pìi pɛ̀ ń gbɛ̀n.
[9] N gu kɛ̀kɛnɛ à zĩni pɛ̀tɛ,
akũ à ɔ tà à gu sì.
[10] A uraa dà kpinɔla,
a gã̀nɔ de sida lí zɔ̃kɔ̃nɔla.
[11] À ɔ tà à gɛ̀ɛ ari ísira lɛ́a,
a ɔnɛnɔ kà ari Yuflati.

[12] Bɔ́yãin n a karaa gbòro
de gbɛ̃ kũ òtɛn gɛ̃tɛnɔ gɔ̃ ɔ mátɛ a nɛ́ii?
[13] Sàkpanɔ dì lɛ́ kái ò bi,
nɔ̀bɔsɛ̃ntɛnɔ dì su ò a lá ble.
[14] N yã nna! Luda Zi̇̀karide, ǹ ɛra ǹ arɛ dɔwá!
Zaa musu ǹ wɛ́ kpátɛ ǹ gwa!
Ǹ laakari dɔ geepi lí día,
[15] pɔ́ kũ n pɛ̀ kũ n ɔplao,
nɛ́ kũ n tùtuu kɛ̀ n zĩdanɛɛ.

[16] Ò n geepi lí pìi zɔ̃̀ ò tɛ́ sɔ̃̀a,
ǹ wɛ́ tɛ̃ra pitiḿma de ò kakatɛ.
[17] Ǹ ɔ kú gbɛ̃ kũ à kú n ɔplaiia,
bisãsiri nɛ́ kũ n sɛ̀ n pɔ́ ũ pìi,
[18] óni kɛ̃mma doro.
Ǹ ó kunna kɛkɛ ǹ kɛwɛrɛ, óni n sísi.
[19] Dikiri Luda Zi̇̀karide,
ǹ tó ò su ó gwena zĩn,
ǹ ãn werewá ń ó sura ba.

81

Isarailanɔ dikpɛ lɛ̀ɛ

Asafa lɛ̀ɛ.
1 À ayuwii kɛ Luda ó gbãnaa,
à pɔnna wiki lɛ́ Yakubu burinɔ Ludaa.
2 À lɛ̀ dɔ à bata lɛ́
kũ mɔrɔ'ũ nnao kũ gidigboo.

3 À kuru pɛ́ mɔ dufu bonaao,
à pɛ́ tó mɔ kɛ̀ papana ó dikpɛgɔrɔ,
4 zaakũ à de doka ũ Isarailanɔnɛmɛ,
yã kũ Yakubu burinɔ Luda dìtɛn gwe.
5 À yã pìi dà Yusufu burinɔnɛ
gɔrɔ kũ à vɩ̃̀ Misila bùsula.
Ò kòto kũ ò dɔ̃ro mà à pì:

6 Ma aso gò á gɛ̃̀aa,
ma á ɔ bò ɛ̃bona zĩn.
7 A ɔ́ɔ dɔ̀mɛnɛ warikɛgɔrɔa, akũ ma á bó,
ma weáwa zaa legũvĩnaa gũn,
ma á lɛ́ ma á gwá zaa Mɛriba í kĩnaa.

8 À sã kpá ma gbɛ̃nɔ, mani lɛ́ daáwa,
ákɔ̃nɔ Isarailanɔ, tó áni ma yã ma dé!
9 Àsungɔ̃ buri zɩ̃̀tɔnɔ tãna vĩ á tɛ́ro,
àsun kútɛ dikiri pãndenɛro.
10 Makũmɛ Dikiri á Luda ũ,
ma á bɔ́tɛ Misila.
À á lɛ́ wɛ̃, mani tó à kã.

11 Ama Isarailanɔ gì ma yã mai,
ma gbɛ̃ pìnɔ dí mì natɛmɛnɛro.
12 Akũ ma ń tó kũ ń sãgbãnakɛo,
ò tɛ́ ń zĩda pɔyeinaai.
13 Tó ò pi Isarailanɔ ni ma yã ma,
tó ma gbɛ̃nɔn tɛ́ ma yãi,
14 de mani ń ibɛrɛnɔ sɔ̃pɛtɛ gɔ̃̀nɔgɔ̃nɔ,
mani ɔ sɔ̃ ń zãngurinɔi.
15 Ma zãngurinɔ ni kã natɛ ma arɛ,
ń wɛ́tãmmana nigɔ̃ lakana vĩro.
16 Gbasa mà á gwa kũ pɔ́blewɛ manao,
mà ɛra mà gbɛ̀ zɔ́'i kpááwa à mɔ́awa.

82

Yãkpatɛkɛna kũ gbãnadenɔ

Asafa lɛ̀ɛ.
1 Luda vutɛna pari kɔ̃kakaranaa gũn,
àtɛn yãkpatɛ kɛ kũ Ludanɔ à pì:
2 Ari bɔrɛn ánigɔ̃ yãkpatɛ kɛɛ a kpɛdangara
à yã sí yãvãnikɛrinɔnɛɛ?

3 À yã nna kpá gbãnasaridenɔa kũ tonɛnɔo,
à zɛ kũ takasidenɔ kũ gbɛ̃ kũ òtɛn wɛ́ tãḿmanɔo.
4 À gbãnasaridenɔ kũ wɛ̃ndadenɔ sura ba,
à ń bo yãvãnikɛrinɔ ɔĩ.

5 Ò yãke dɔ̃ro, ò a ke gbá dɔ̃ro,
ò kú gusira gũmmɛ,
akũ andunia yȉgã ari a gɛ̃i.

6 Ma pì Ludanɔmɛ á ũ,
Luda Musude nɛ́nɔn á ũ á pínki.
7 Bee kũ abireo áni ga bisãsiri gana ũmɛ,
áni kpágula lán gbãnade kparanɔ bàmɛ.
8 Luda, ǹ futɛ ǹ yãkpatɛ kɛ kũ anduniao,
zaakũ buri sĩnda pínki bi n pɔ́mɛ.

83

Ibɛrɛnɔ kpana Ludaa
Asafa lɛ̀ɛ.
1 Luda, ǹsungɔ̃ yĩtɛnaro,
n lɛ́ súngɔ̃ nakɔ̃anaro,
ǹsungɔ̃ kun kítikitiro, Luda.
2 Ǹ n ibɛrɛnɔ gwa lákũ ò fùtɛ ò zɛ̀ nà,
n zãngurinɔ tɛni ń mì zuzu.
3 Òtɛn ɔ̃ndɔ̃ kɛ n gbɛ̃nɔnɛ,
òtɛn lɛ́ kpákũsũ n gbɛ̃ yenyĩdenɔi.
4 Òtɛn pi: À mɔ́ ò ń buri bo,
de ń tɔ́ Isaraila súngɔ̃ dɔ gbɛ̃ken doro.

5 Ò lɛ́ kpàkũsũ, ń yã kɔ̃ sɛ̀,
ò lɛ́dokɔ̃nɔ kɛ̀ kũ kɔ̃o ò futɛnyĩ.
6 Ɛdɔmunɔ kũ Sumaila burinɔ
kũ Mɔabunɔ kũ Hazara burinɔ
7 kũ Gebalidenɔ kũ Amɔninɔ
kũ Amalɛkinɔ kũ Filisitininɔ kũ Tayadenɔo.
8 Bee se Asirianɔ nàḿma dɔ,
de ò ɔ da Lutu burinɔa.

9 Ǹ kɛńnɛ lákũ n kɛ̀ Midiãnɔnɛ nà,
lákũ n kɛ̀ Sisera kũ Yabĩonɛ nà Kisɔ̃i.
10 N ń kɛ́ búgubugu Ɛndɔ,
akũ ò gɔ̃̀ katɛna zĩtɛ lán bisaa bà.
11 Ǹ kɛ ń wɛ̃nɛnɔnɛ
lákũ ò kɛ̀ Orɛbu kũ Zebuonɛ nà.
Ǹ kɛ ń kínanɛnɔnɛ
lákũ ò kɛ̀ Zɛba kũ Zalamunaonɛ nà.
12 Mɔ́kɔ̃nɔ mɛ́ ò pì yã,
ò Luda sãdãki sɛ́ ń pɔ́ ũ.

13 Ma Luda, ǹ tó ò gɔ̃ lán sɛ̃̀'ĩampuruu bà,
lán ése ũkã kũ ĩa tɛn sɛ́ bà.

14 Lákũ dàkoo dì tɛ́ kũ nà,
kesɔ̃ lákũ tɛ́ dì kpinɔ ble nà,
15 ǹ pɛ́tɛńyĩ kũ n zàga'ĩao,
ǹ tó n ĩa pãsĩ swɛ̃̀ kɛ̃ńgu.
16 Ǹ tó ń gasu gɔ̃ kpá ń wɛ́i,
de ò n gbãna dɔ̃ Dikiri.

17 Wé'i nigɔ̃ ń kũ gɔrɔ sĩnda pínki kũ bídio,
ò boru kpɛ ò mì dɛ.
18 Ǹ tó ògɔ̃ dɔ̃ kũ n tɔ́n Dikiri,
mɔkɔ̃mmɛ Luda Musude ũ andunia gũn pínki.

84

Luda ɔn bɛgɛkɛnaa
Kora burinɔ lɛ̀ɛ.
1 N kúki mana fá, Dikiri Zɩ̃̀karide!
2 Matɛn Dikiri ɔn bɛgɛ kɛ ari gu tɛn lima,
ma nini kũ ma mɛ̀ɛo tɛn luka Luda Wɛ̃̀ndidei.

3 Dikiri Zɩ̃̀karide ma Kína ma Luda,
bee bãntoro sàa dà n gbagbaki sarɛ,
Ludakibɛbã kpɛ́ bò gwe à a nɛ́nɔ kàn.
4 Arubarikadenɔmɛ gbɛ̃ kũ ò kú n ɔnnnɔ ũ,
òdigɔ̃ n táaki lɛ́ gɔrɔ sĩnda pínki.
5 Arubarikadenɔmɛ gbɛ̃ kũ ń gbãnan n ũnɔ ũ,
n ɔn gɛna yã kú ń swɛ̃̀ɛ gũn.
6 Tó òtɛn gɛ̃tɛ Baka guvutɛa,
àdi gɔ̃ lán gu kũ à ísɛ̃bokinɔ vĩ bà,
pɔ́tɔ̃gɔrɔ legũ dì tó arubarika dagula.
7 Ń gɛnaa gũn ń gbãna dìgɔ̃ karamɛ
ari ò gɛ́ káo n kĩnaa Zaiɔ̃.

8 Dikiri Luda Zɩ̃̀karide, ǹ ma aduakɛna sí,
ǹ sã kpá ma yãi, Yakubu Luda.
9 Luda, ǹ kína kũ à de ó sɛ̃gbako ũ gwa,
ǹ wɛ́ pɛ́ kína kũ n kàai.

10 Kunna n ɔn gɔrɔ do manamɛnɛ
de kunna gu pãndea gɔrɔ wàa sɔɔrola.
Ma Luda ɔn zɛ́dãkpãrikɛ sì
de kunna ɔn dokɔ̃nɔ kũ yãvãnikɛrinɔola.
11 Dikiri Luda deńnɛ ifãntɛ̃ kũ sɛ̃gbako ũ,
Dikiri dì gbɛ̃kɛ kɛńnɛ kũ bɛ̀ɛrɛɛo,
àdi gí pɔ́ mana kpá taarisaridenɔairo.

12 Dikiri Zɩ̃̀karide,
arubarikademɛ gbɛ̃ kũ àtɛni n náani kɛ ũ.

85

Aafia wɛ́kɛna Ludaa
Kora burinɔ lɛ̀ɛ.
1 N arubarikaa dà n bùsun, Dikiri,
n su kũ Yakubu burinɔ ń gwena zĩn.
2 N n gbɛ̃nɔ taarinɔ gòḿma,
n ń durunnanɔ kɛ̃̀ḿma pínki.
3 N n pɔ kpã̀kpãa tò pínki,
n n pɔfɛ̃ pãsĩ tò.

4 Ǹ su kũoo ó gwena zĩn, Luda ó Surabari,
ǹ pɛ̃tɛ̃ kũ n kɛ̀ kũoo lago.
5 N pɔ nigɔ̃ fɛ̃nawái gɔrɔ sĩnda pínkin yá?
Ĩnigɔ̃ n pɔfɛ̃gɔrɔ gága wɛ̃̀ kũ wɛ̃̀ɛon yá?
6 Ĩni ɛra ǹ n gbɛ̃nɔ kunna kɛkɛ ǹ kɛ́ńnɛ dɔ,
de ń pɔ le à kɛmma nnaroo?
7 Dikiri, ǹ n gbɛ̃kɛ mɔwɛrɛ,
ǹ ó sura ba kũ n gbãnao.

8 Ma sã dɔ Dikiri Luda yã'onaaa,
zaakũ àdi aafia lɛ́ sɛ́ a yãmarinɔnɛ,
tó odi ɛra ò sù ń yɔ̃̀nkɔyãnɔaro.
9 A vĩnakɛrinɔ surabanaa gɔrɔ zã̀ro,
de a gakuri le àgɔ̃ kú ó bùsun yãi.

10 Gbɛ̃kɛ kũ náanio dì dakarɛ,
yãzɛde kũ aafiaao dì ɔ kpákɔ̃a.
11 Náani dì ɔ poro musu,
yãzɛde dì ɔ nɔnɔ zĩtɛ.
12 Dikiri ni yã mana kɛwɛrɛ,
ó zĩtɛ ni pɔ́ble kɛ.
13 Yãzɛde dìgɔ̃ tɛ́ a arɛ,
àdi zɛ́ kɛkɛnɛ.

86

Kpányĩ wɛ́kɛna Ludaa
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Dikiri, ǹ sã kpá ma yãi ǹ wema,
zaakũ takaside wɛ̃ndaden ma ũ.
2 Ǹ ma wɛ̃̀ndi dãkpã,
zaakũ má a zĩda kpàmma.
Ǹ makũ n zɔ̀bleri sura ba,
zaakũ matɛni n náani kɛ,
mɔkɔ̃mmɛ ma Luda ũ.
3 Ǹ sùru kɛ kũmao, Dikiri,
zaakũ madìgɔ̃ n sísi kɔnkɔ kũ ɔkɔsio.
4 Ǹ makũ n zɔ̀bleri pɔ kɛ nna,
zaakũ ma laakarii tà n kĩnaa, Dikiri.
5 Ń mana akũsɔ̃ ń sùru vĩ, Dikiri,
n gbɛ̃kɛ zɔ̃kɔ̃ n sìsirinɔnɛ.

6 Dikiri, ǹ sã kpá ma wɛ́kɛnaai,
ǹ laakari dɔ ma wɛ̃nda wikia.
7 Mani n sísi ma warikɛgɔrɔ zĩ,
zaakũ ndì wema.

8 Tãna ke ni sí lɛkɔ̃a kũnworo, Dikiri,
gbɛ̃ke dì fɔ̃ à n kɛna kɛro.
9 Buri kũ n kɛ̀nɔ ni su ò kútɛnnɛ,
ò n tɔ́ bo ń pínki.
10 Zaakũ ń zɔ̃kɔ̃ akũsɔ̃ ndì daboyãnɔ kɛ,
mɔkɔ̃mmɛ Luda ũ ndo.

11 Ǹ n zɛ́ mɔmɛnɛ, Dikiri, manigɔ̃ táa o n yãpura gũn,
ǹ ma laasun kɛmɛnɛ do, de màgɔ̃ n vĩna vĩ.
12 Mani n sáabu kpá kũ nɛ̀sɛdoo,
Dikiri ma Luda, manigɔ̃ n tɔ́ bo gɔrɔ sĩnda pínki.
13 Zaakũ gbɛ̃kɛ kũ n kɛ̀mɛnɛ zɔ̃kɔ̃,
n ma wɛ̃̀ndii sì gyãwãn lɔ̀n.

14 Luda, karambaanidenɔ tɛn futɛmai,
gbɛ̃ pãsĩnɔ tɛni ma wɛ, ɔ̀di n yã daro.
15 Mɔkɔ̃n Dikiri, Luda wɛ̃ndadɔ̃nnɛrimɛ n ũ,
ń sùru vĩ akũsɔ̃ n pɔ dì fɛ̃ likalikaro,
n gbɛ̃kɛ kũ n náanio zɔ̃kɔ̃.
16 Ǹ arɛ dɔma ǹ ma wɛ̃nda gwa,
ǹ n zɔ̀bleri gba gbãna,
ǹ makũ n zɔ̀nɔkpare nɛ́ sura ba.
17 Ǹ yãmanakɛna sèeda kɛmɛnɛ
de ma zãngurinɔ e, wé'i ń kũ,
zaakũ Dikiri, n kpamai,
n ma laakarii kpàtɛmɛnɛ.

87

Zaiɔ̃ bi Luda wɛ̃tɛmɛ
Kora burinɔ lɛ̀ɛ.
1 Luda a wɛ̃tɛ kàtɛ
kpi kũ à kú adona musu,
2 Dikiri ye Zaiɔ̃ bĩnilɛnɔi
de Yakubu burinɔ wɛ̃tɛ kparanɔla pínki.
3 Luda wɛ̃tɛ,
Luda gakuriyã ò n musu à pì:
4 Mani Misilanɔ kũ Babilɔnudenɔ da
gbɛ̃ kũ ò ma dɔ̃nɔ tɛ́.
Filisitininɔn kú a gũn dɔ
kũ Tayadenɔ kũ Etiopianɔ.
Oni pi, ò gbɛ̃ birenɔ ì gwemɛ.

5 Zaiɔ̃ yã musu oni pi:
Ò wãanɛ kũ wãanɛo ì gwemɛ,
Luda Musude mɛ́ àdi a zĩni pɛ́tɛ gíngin.
6 Tó Dikiri tɛn gbɛ̃nɔ tɔ́ da takadan,

ani pi: Ò gbɛ̃ dí ì gwemɛ.
7 Lɛ̀sirinɔ kũ ũwãrinɔ ń pínki ò pi:
Ó manakɛ pínki dì bo Zaiɔ̃mɛ.

88

Kunna ga lɛ́i aduakɛnaa
Ɛzɛra buri Emani lɛ̀ɛ.
1 Dikiri Luda ma Surabari,
matɛn wiki lɛ́mma fãnantɛ̃ kũ gwãanio.
2 Ǹ tó ma aduakɛna kámma,
ǹ sã kpá ma ɔ́ɔdɔnaai.

3 Zaakũ yã'ũmmana ma nɛ̀sɛɛ pà,
ma wɛ̃̀ndii kú ga lɛ́i.
4 Ò ma da gbɛ̃ kũ òtɛn si gyãwãnnnɔ tɛ́,
ma gɔ̃ gbãnasaride ũ.
5 Ò pã kpàmai ò ma da gɛ̀nɔ tɛ́
lán gbɛ̃ kũ ò wutɛna miran sɔ̀rɔrɔnɔ bà,
lán gbɛ̃ kũ ń yã dɔngu doro
ń bàka kú kũnworonɔ bà.

6 N ma zu wɛ̀ɛ lòkoton
ari zĩtɛ tú tɔ̃̀nɔwɛɛ gusiran.
7 N pɔfɛ̃ tɔ̃̀ma,
a ísɔ̃ dàmala.
8 N tò ma gbɛ̃nɔ ma zukũna,
n tò ò ye ma kãiro.
Ò ma tata, boki kunlo,
9 warikɛna ma wɛ́ sira kũ̀.

Matɛni n sísi zaa kɔnkɔ ari ɔkɔsi,
ma ɔnɔ dɔnanyĩ.
10 Gɛ̀nɔn ndì yãbonsarɛ kɛńnɛ yá?
Gyãwãndenɔ mɛ́ òdi futɛ ò n sáabu kpá yá?
11 Òdi n gbɛ̃kɛ baba mira gũnn yá?
Òdi n náanikɛna yã o gyãwãnn yá?
12 Ò n daboyãnɔ dɔ̃ gusira gũnn yá?
N yãmanakɛnanɔ dɔ̃na kú yãsãnguki gũnn yá?

13 Dikiri, matɛn ɔ́ɔ dɔnnɛ,
ma aduakɛna kɔnkɔ dì ká n kĩnaa.
14 Bɔ́yãi ntɛn gímaii, Dikiri?
À kɛ̀ dera n mìkpɛrɛ zùmɛnɛɛ?
15 Má kú ga lɛ́i wɛ̃ndawɛ̃nda zaa ma kɛfɛnnakɛgɔrɔa,
n yã pãsĩnɔ tɔ̃̀ma, ma gɔ̃ sãii.
16 N pɔfɛ̃namai dàmala,
n vĩnapɔnɔ ma kakatɛ.
17 Ò dàmala lán í bà zaa kɔnkɔ ari ɔkɔsi,
ò lìkamai mámmam.
18 N tò ma gbɛ̃nɔ kũ ma gbɛ̃nnanɔ ma zukũna,

gusira mɛ́ à gɔ̃̀ ma kpàasi ũ.

89

Luda lɛ́sɛna Daudanɛ
Ɛzɛra buri Etani lɛ̀ɛ.
1 Dikiri, manigɔ̃ lɛ̀ sí n gbɛ̃kɛ yã musu lakanaa sari,
manigɔ̃ n náanikɛna kpàkpa kɛ wɛ̃̀ kũ wɛ̃̀ɛo.
2 Mani o kũ n gbɛ̃kɛ lakana vĩro,
n náanikɛna zĩni pɛtɛna n bɛa zaa musu.

3 N pì: Ma bàka kú kũ gbɛ̃ kũ ma sɛ̀ɛo,
ma lɛ́ sɛ̀ ma zɔ̀bleri Daudanɛ.
4 Mani tó a buri gɔ̃ kí ble gɔrɔ sĩnda pínki,
mani a kpata gba gbãna ari a buria.

5 Musudenɔ dì n daboyãnɔ sáabu kpá, Dikiri,
malaikanɔ dì n náanikɛna yã o ń kɔ̃kakaranaa gũn.
6 Zaakũ gbɛ̃ke kú musu kũ à kà Dikiri ũro,
malaika ke ni sí lɛkɔ̃a kãaoro.
7 Luda vĩna dì malaikanɔ kũ ń kɔ̃kakaranan,
à naasi vĩ de gbɛ̃ kũ ò likainɔla.
8 Dikiri Luda Zĩ̀karide, dí mɛ́ à lɛɛlɛ kũnwoo?
Ń gbãna kũ náanio vĩ yã sĩnda pínki gũn.

9 Ndì gbãna mɔ ísiranɛ,
tó à sɔ̃ fùtɛ kũ vĩvĩnaao, ndì a gbãna fɔ̃.
10 N Misilanɔ dúgu zɔ̃̀, ò gɔ̃̀ gɛ̀nɔ ũ,
n n zãngurinɔ fã̀kɔ̃a kũ n gã̀sã gbãnao.
11 Musu bi n pɔ́mɛ, zĩtɛ dɔ bi n pɔ́mɛ,
n andunia kàtɛ kũ pɔ́ kũ ò kú a gũnnɔ pínki.
12 N gugbãnduru kũ gɛ̀nɔmidɔkio kɛ̀,
Tabo kũ Ɛmɔ gbɛ̀nɔ dì ayuwii kɛ kũ n tɔ́o.
13 N gã̀sã bi gbãna pɔ́mɛ,
n ɔ gbãna akũsɔ̃ n ɔpla dɔ musu.

14 Yãmanakɛ kũ yãzɛdekɛoomɛ n kpata zĩni ũ,
gbɛ̃kɛ kũ náanio mɛ́ à donnɛ arɛ.
15 Arubarikadenɔmɛ gbɛ̃ kũ ò ayuwiikɛmmanɔ ũ,
kũ òdigɔ̃ táa o gupura kũ à kú n kurunyĩ, Dikiri.
16 Òdigɔ̃ pɔnna kɛ kũ n tɔ́o gɔrɔ sĩnda pínki,
òdi ĩa dã kũ n manakɛo.
17 Zaakũ ń gakuri kũ ń gbãnaomɛ n ũ,
n zɛna kũoo dì ó sɛ́ lei.
18 Ó kína bi Dikiri pɔ́mɛ,
ó sɛ̃gbako pì bi Isarailanɔ Luda pɔ́mɛ.

19 N yã ò n yãmarinɔnɛ yã wɛ́gupu'enaa gũn
n pì: Ma kpányĩ kɛ̀ gɔ̃saanɛ,
ma kɛfɛnna sɛ̀ musu a gbɛ̃nɔ tɛ́.
20 Ma a zɔ̀bleri Dauda lè,
ma a nísi kùa ma a dìtɛ.

21 Manigɔ̃ a kũna ma ɔĩ,
ma gɑ̃̀sɑ̃ gbɑ̃na nigɔ̃ kú kɑ̃ao.
22 Ibɛrɛ ke ni fɔ̃ à táfe síaro,
gbɛ̃ vɑ̃ni ke ni le à gbɑ̃na mɔnɛro.
23 Mani a wɛtɛrinɔ mì dɛ a arɛ,
mani a zɑ̃ngurinɔ nɛ.
24 Mani gbɛ̃kɛ kɛnɛ kũ náanio,
oni a sɛ́ lei kũ ma tɔ́o.
25 Mani ísira nanɛ a ɔĩ,
anigɔ̃ iko vĩ swanɔa.
26 Ani ma sísi à pi,
má de a De ũ kũ a Ludao,
a gbɛ̀si ũ kũ a surabariio.
27 Mani a kɛ ma daudu ũ,
anigɔ̃ de andunia kínanɔ mìde ũ.
28 Manigɔ̃ gbɛ̃kɛ vĩ kɑ̃ao gɔrɔ sĩnda pínki,
ma bàka kũ à kú kɑ̃ao gborona vĩro.
29 Mani tó a buri gɔ̃ kí ble gɔrɔ sĩnda pínki,
a kpata nigɔ̃ kun lákũ ludambɛ dìgɔ̃ kun nà.

30 Tó a burinɔ pɑ̃ kpà ma dokai,
akũsɔ̃ odi tɛ́ ma yɑ̃ditɛnanɔiro,
31 tó ò bò ma yɑ̃ kpɛ,
akũsɔ̃ ò ma yɑ̃dannɛnanɔ kũnaro,
32 mani gò tɔ̃ḿma ń taarinɔ yɑ̃i,
mani ń kɛ búgubugu ń vɑ̃nikɛnaa musu.
33 Ama gbɛ̃kɛ kũ má vĩ kɑ̃ao ni lákaro,
mani fɔ̃ mà náanisariyɑ̃ kɛro.
34 Mani ma bàka kunna kɑ̃ao yɑ̃ gbororo,
mani yɑ̃ kũ à bò ma lɛ́n litɛro.
35 Ma sì kũ ma kunnaao gɛ̃̀n do,
mani ɛ́kɛ to Daudanɛro, kũ ma pì,
36 a buri nigɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki,
a kpata nigɔ̃ kun ma wára lán ifɑ̃ntɛ̃ bà.
37 Lákũ mɔvura de sèeda náanide ũ musu nà,
lɛn a kpata nigɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki lɛ.

38 Bee kũ abireo n gi kína kũ n kài,
n ɔ gbàrɛi n pɔ fɛ̃̀ kɑ̃ao manamana.
39 N n bàka kunna kũ n zɔ̀bleriio yɑ̃ gbòro,
n a kífura gya bò n pɑ̃̀tɛ zĩtɛ.
40 N a wɛ̃tɛ bĩninɔ gbòro,
n a zɛki gbɑ̃nanɔ kɔ̀tɛ n dàtɛ.
41 Gbɛ̃ kũ òtɛn gɛ̃tɛnɔ ń baka bòn ń pínki,
à gɔ̃̀ lalandi pɔ́ ũ a buri dakenɔnɛ.
42 N a wɛtɛrinɔ gɑ̃̀a sɛ̀ lei,
n tò a ibɛrɛnɔ pɔnna kɛ̀.
43 N a fɛ̃nɛda gbɑ̃na ɛ̀,
ńdi zɛ kɑ̃ao zɛ̃̀i gũnlo.
44 N a kíkɛgoo sìa,

n a kpataa nɛ̀.
45 N tò à zĩ kũ̀ a gbãnan,
n wé'i dàa arukĩmba ũ.

46 Dikiri, ĩnigɔ̃ utɛnawɛrɛ ari bɔrɛmɛɛ?
N pɔfɛ̃ tɛ́ nigɔ̃ kũ gɔrɔ sĩnda pínkin yá?
47 Ǹ laasun lɛ́ ma wɛ̃̀ndi kutukɛa.
N bisãsiri kɛ̀ pãn yá?
48 Dí mɛ́ anigɔ̃ kun à gí gaii?
Dí mɛ́ ani fɔ̃ à a zĩda sí mira gbãnaaa?
49 Dikiri, gbɛ̃kɛ kũ ń vĩ yã gɛ̀ɛ máa?
N yenyĩ kũ n a lɛ́ sɛ̀ Daudanɛ kũ náanio sɔ̃ bi?
50 Ǹ tó n zɔ̀bleri fobona yã dɔngu,
burinɔ ma sɔ̃sɔ̃ ò ma nɛ̀sɛɛ yàka.
51 N ibɛrɛnɔ kína kũ n kà lalandii kɛ̀
ari gu kũ a gɛ̀sɛɛ pɛ̀tɛn, Dikiri.

52 Arubarikaden Dikiri ũ ari gɔrɔ sĩnda pínki!
Aami! Aami!

TAKADA SIIKƆDE

Zabura 90-106

90

Luda kũ bisãsirio
Luda gbɛ̃ Musa aduakɛnaa.
1 Dikiri, ó utɛkimɛ n ũ wɛ̃̀ kũ wɛ̃̀ɛo.
2 De ń kpɛ́ ǹ kpinɔ kɛ,
de ń kpɛ́ ǹ zĩtɛ kũ anduniao kátɛ,
Ludamɛ n ũ zaa káaku ari gɔrɔ sĩnda pínki.

3 N dìtɛ kũ bisãsiri ɛra zĩtɛ,
ndì pińnɛ ò ɛra bùsun.
4 Wɛ̃̀ wàa sɔɔro dennɛ lán gɔrɔ do bà,
à dennɛ lán gĩa ke gwãani zaka bà.
5 Ndì bisãsiri sɛ́ kũ ga'io,
ò de lán sɛ̃̀ yĩda bà kɔnkɔ.
6 Àdi butɛ kɔnkɔ à gbã,
àdi yitoro kũ ɔkɔsi à kori kɛ.

7 N pɔfɛ̃ dì ó kakatɛ,
n patammanaa dì swɛ̃̀ kɛ̃ógu.
8 Ó yã vãninɔn katɛna n arɛ,
ó asiriyãnɔ bò gupuran n kùru.
9 Ó gɔrɔ dì gɛ̃tɛ n pɛ̃tɛ̃ yãi,
ó wɛ̃̀ndii dì láka kũ ndanaao.
10 Ó wɛ̃̀ɛ dì ká baaakɔ̃ akuri,
tó ó gbãna sɔ̃, basiikɔ̃.
Wari kũ pɔsiraoon wɛ̃̀ɛ pìnɔ dì suowɛrɛ,
òdi gɛ̃tɛ likalika, akũ odì kpágui.

11 Dí mɛ́ à n pɔfɛ̃ gbãna lɛ́ dɔ̃ɔ?

n pɛ̃tɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ kà vĩna kũ à de ò kɛnnɛ ũ.
12 Ǹ dadawɛrɛ ògɔ̃ ó wɛ̃̀ndi kutukɛ lɛ́ dɔ̃,
de ò ɔ̃ndɔ̃ le ó swɛ̃̀ɛ gũn.

13 Dikiri, bɔrɛn ĩni n pɔfɛ̃ kpátɛɛ?
Ǹ n zɔ̀blerinɔ wɛ̃nda gwa.
14 Ǹ tó n gbɛ̃kɛ suwá lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà,
de ògɔ̃ pɔnna kɛ kũ ayuwiikɛnaao ari ó gɔrɔ lɛ́n.
15 Ǹ ó pɔ kɛ nna ɔ kũ n tɔ̃̀wá gɔrɔ lɛ́n,
wari kũ o kɛ̀ wɛ̃̀ lɛ́n.
16 Ǹ n yãkɛnanɔ mɔ ókɔ̃nɔ n zɔ̀blerinɔnɛ,
ǹ tó ó nɛ́nɔ n gbãna gakuri dɔ̃.

17 Dikiri ó Luda, ǹ tó ò n pɔnna le,
ǹ tó ó zĩ àre le,
ee, ǹ tó ó zĩ àre le.

91

Ludamɛ ó dãkpãri ũ

1 Gbɛ̃ kũ à utɛna Luda Musude ɔĩ
nigɔ̃ kú Gbãnasĩndapinkide uraai.
2 Ani pi Dikirimɛ a zɛki gbãna ũ,
a Ludamɛ a utɛki ũ, á a náani vĩ.

3 Àkũ mɛ́ ani n sí kariia,
ani n sura ba kũ gagagyão.
4 Ani n sɔtɔ a pɔtɛn, ĩnigɔ̃ utɛna a orun,
a náanikɛna mɛ́ ani n dãkpã lán sɛ̃gbako bà.
5 Gwãani karinɔ kũ fãnantɛ̃ kà vĩnlanɔ
ń ke vĩna ni n kũro,
6 ke gagagyã kũ àdigɔ̃ tɛ́ gusiran
ke gyãgɛ̃wɛ̃tɛ kũ àdi ń le fãnantɛ̃ gbãna.
7 Bee tó gbɛ̃nɔn wàa sɔɔro tɛn lɛ́tɛ n sarɛ,
ke gbɛ̃nɔn dúbu kuri tɛn ga n ɔplai,
pɔ́ke ni n lero.
8 Ĩni wɛ́ sɛ́ ǹ gwa,
ĩni e lákũ òdi wɛ́ tã yãvãnikɛrinɔa nà.

9 Tó n Luda Musude kɛ̀ n utɛki ũ,
tó n Dikiri kɛ̀ n kúki ũ,
10 yã vãni ke ni n lero,
kisira ni gɛ̃ n ɔnnlo.
11 Zaakũ ani n yã o a malaikanɔnɛ,
de ò n dãkpã gu kũ ntɛn gɛ́n pínki.
12 Oni n sɛ́ ń ɔĩ
de ǹsun gɛ̃̀ sí gbɛ̀ɛaro yãi.
13 Ĩni gɛ̀sɛ zɛ músuua kũ káreo,
ĩni gɛ̀sɛ pɛ́tɛpɛtɛ sàbooa kũ pitikoo.

14 Dikiri pì: Zaakũ à nàmai, mani a bo,

zaakũ à ma dɔ̃, mani ɔ kúa.
15 Ani ma sísi, mani wea,
tó yã nàkaraa, manigɔ̃ kú kãao,
mani a sura ba mà a kpe ta.
16 Mani a pɔ kɛ nna kũ wɛ̃̀ndi gbɛ̃̀nao,
mani tó à e lákũ madì gbɛ̃ sura ba nà.

92

Luda sáabukpanaa
Kámmabogɔrɔ lɛ̀ɛ.
1 À mana ò n sáabu kpá, Dikiri,
ò lɛ̀ sí ò n tɔ́ bo, Luda Musude,
2 ò n gbɛ̃kɛ baba kɔnkɔ,
ò n náanikɛyã o gwãani,
3 ò n táaki lɛ́ kũ mɔrɔɔo
kũ gidigboo kũ kontigiio.

4 N yãkɛnanɔ dì ma pɔ kɛ nna, Dikiri,
madì ayuwii kɛ n ɔzĩkɛnanɔa.
5 Dikiri, n yãkɛnanɔn zɔ̃kɔ̃ manamana,
n laasunnɔn zɛ̃̀ à kɛ̀ zɔ̃kɔ̃.
6 Yɔ̃nkɔ yã pì dɔ̃ro,
mìsaride ni fɔ̃ à dɔ̀rɔ dɔ̃ro.
7 Bee tó gbɛ̃ vãninɔ fùtɛ ò gbɛ̃̀ lán sɛ̃̀ɛ bà
akũsɔ̃ yãvãnikɛrinɔ karana lè ń pínki,
ń zia bi kakatɛna lakanasarimɛ.

8 Mɔkɔ̃n sɔ̃ Dikiri,
ndìgɔ̃ kú musu gɔrɔ sĩnda pínki.

9 Ǹ gwa, n ibɛrɛnɔ tɛn láka,
vãnikɛrinɔ tɛn fãkɔ̃a ń pínki.
10 N ma gba gbãna lán zùsɛ̃ntɛ bà,
n nísi mana kù ma mìia.
11 Ma wɛ́ sì ma wɛtɛrinɔ lɛtɛnalɛ,
ma sã ma ibɛrɛ vãninɔ wikilɛnaa mà dɔ.

12 Gbɛ̃ mananɔ ni gbã lán domina línɔ bà,
oni kɛ zɔ̃kɔ̃ lán Lɛbana sida línɔ bà.
13 Ò pɛna Dikiri bɛ gũn,
oni gbã ó Luda ɔnn.
14 Bee kũ ń zĩkũkɛo onigɔ̃ nɛ́ imɛ,
ń lá nigɔ̃ tɛ́ kɛ síi plɛ̀plɛ.
15 Ò pi, Dikirin mana,
àkũmɛ ó gbɛ̀si ũ, vãni ke kú a gũnlo.

93

Dikirimɛ Kína ũ
1 Dikiri mɛ́ àtɛn kí ble,
à zɔ̃kɔ̃kɛ dana uta ũ.
Dikiri zɔ̃kɔ̃kɛ dana,
à gbãna dɔ̀ a pi,

à andunia kàtɛ gíngin,
ani yĩgãro.
2 N kpata pɛtɛna zaa zĩzĩ,
ń kun zaa káaku.
3 Í zɔ̃kɔ̃ɔ dàgula Dikiri,
í zɔ̃kɔ̃ kĩni dɔ,
í zɔ̃kɔ̃ tɛn gầgã lɛ́.

4 Dikirin kú musu, à zɔ̃kɔ̃,
a zɔ̃kɔ̃ de í dasi kĩnila,
a gbãna de ísira sɔ̃ vĩvĩnala.

5 Dikiri, n yãditɛnanɔn gborona vĩro,
à kũ̀ n kpɛ́ gɔ̃ kú adona ari gɔrɔ sĩnda pínki.

94

Ludamɛ yãkpatɛkɛri ũ
1 Dikiri Luda Mɔrakari,
Luda Mɔrakari, ǹ bo gupuran!
2 Andunia yãkpatɛkɛri, ǹ futɛ,
ǹ fĩna bo zĩdabirinɔa ń yãkɛnaaa.
3 Gbɛ̃ vãninɔ nigɔ̃ pɔnna kɛ ari bɔrɛmɛɛ?
Ari bɔrɛmɛɛ, Dikiri?

4 Yãvãnikɛrinɔ dì gɔ̃sa yã o,
òdi yã bɔtɛ òdi ĩa dã ń pínki.
5 Dikiri, òdi n gbɛ̃nɔ dúgu zɔ̃,
òdi gbãna mɔ gbɛ̃ kũ n ń sɛ́nɔnɛ.
6 Òdi gyaanɔnɔ kũ bòasunɔ dɛdɛ,
òdi tonɛnɔ kakatɛ.
7 Òdi pi Dikiri dí ń ero,
Yakubu burinɔ Luda laakari kúḿmaro.

8 Ákɔ̃nɔ yɔ̃nkɔnɔ, à laakari kɛ!
Ákɔ̃nɔ mìsaridenɔ, ání ɔ̃ndɔ̃ kũ bɔrɛmɛɛ?
9 Luda mɛ́ à sã pɛ̀, ani gí yã mai yá?
À wɛ́ kɛ̀, ani gí gu ei yá?
10 Àdi burinɔ toto, ani ń sã gágaro yá?
Àdi yã dańnɛ, à dɔ̃na vĩro yá?
11 Dikiri bisãsiri laasun dɔ̃,
kũ yã pãmɛ.

12 Arubarikademɛ gbɛ̃ kũ ndì toto
ǹ n doka dadanɛ ũ, Dikiri.
13 Ndì a laakari kpátɛnɛ warikɛgɔrɔa
ari ò gɛ́ wɛ̀ɛ yɔ̃ vãnikɛriinɛ.
14 Dikiri ni pã kpá a gbɛ̃nɔiro,
ani gbɛ̃ kũ à ń sɛ́ a pɔ́ ũnɔ zukũnaro.
15 Oni ɛra ò yãkpatɛ kɛ a zɛ́a,
nɛ̀sɛpuradenɔ ni zɛo.

16 Dí mɛ́ ani futɛmɛnɛ gbɛ̃ vãninɔaa?
Dí mɛ́ ani zɛ kũmao yãvãnikɛrinɔ yã musuu?
17 Tó adi kɛ Dikiri kpányĩ kɛ̀mɛnɛnlo,
de má kú miran kítikiti kɔ̀.
18 Kũ ma pì guzãrɛ tɛni ma sɛ́tɛ,
n ma kũ n gbɛ̃kɛ gũn, Dikiri.
19 Kũ laasun pà ma swɛ̃̀n,
n ma laakarii kpàtɛmɛnɛ n ma pɔ kɛ̀ nna.

20 N bàka nigɔ̃ kú kũ yãlɛkpɛrɛgɔ̃gɔ̃rinɔ kpataao yá?
Ń yãditɛnanɔ dì suńnɛ kũ wario.
21 Òdi lɛ́ kpákũsũ gbɛ̃ manai,
òdi yã da taarisaridela ò a dɛ.
22 Dikirimɛ ma zɛki gbãna ũ,
ma Ludamɛ gbɛ̀si kũ madì utɛn ũ.
23 Ani ń vãnikɛna ɛrańma,
ani ń buri bo ń taarinɔ yãi.
Dikiri ó Luda ni ń buri bo.

95

Luda táakilɛnaa

1 À mɔ́ ò pɔnna lɛ̀ sí Dikirinɛ,
ò ayuwii dɔ Gbɛ̀si kũ àdi ó sura baa.
2 Ò su a arɛ ò a sáabu kpá,
ò lɛ̀ sí ò a táaki lɛ́.

3 Zaakũ Dikiri bi Luda kũ à zɔ̃kɔ̃mɛ.
Kína zɔ̃kɔ̃ɔmɛ, à de dikiri sĩnda pínkila.
4 Zĩtɛ lòkoto kú a ɔĩ,
kpi mìsɔ̃ntɛnɔ bi a pɔ́mɛ.
5 Ísira bi a pɔ́mɛ, zaakũ à kɛ̀,
àkũ mɛ́ à zĩtɛ í kàsa kũ a ɔo.

6 À mɔ́ ò kútɛ ò donyĩ kɛ
ò wútɛ Dikiri ó Kɛ̀ri arɛ.
7 Zaakũ àkũmɛ ó Luda ũ,
a kpàsa gbɛ̃nɔmɛ ó ũ,
a sã kũ àtɛni ń dãnɔ ũ.

Tó a a kòtoo mà gbãra,
8 àsun sãgbãna kɛ lákũ á dizinɔ kɛ̀ nà zaa Mɛribaro
ke Masa gɔrɔ kũ ò kú gbárannan.
9 Bee kũ ò ma yãkɛnanɔ è,
ò ma lɛ ò ma gwa gwe.
10 Akũ ma pɔ fɛ̃̀ gbɛ̃ pìnɔi ari wɛ̃̀ bupla,
ma pì gbɛ̃ sãsãnanɔmɛ ń ũ,
ò ma zɛ́nɔ dɔ̃ro.
11 Akũ ma la dà ma pɔfɛ̃ gũn ma pì,
oni gɛ̃ ma kámmabokinlo.

96

Dikirimɛ Kína zɔ̃kɔ̃ ũ

1 À lɛ̀ dufu sí Dikirinɛ,
andunia gbɛ̃ sĩnda pínki, à lɛ̀ sí Dikirinɛ.
2 À lɛ̀ sí Dikirinɛ à a tɔ́ bo,
àgɔ̃ a surabana baaru kpá lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà.
3 À a gakurikɛyã o burinɔnɛ,
à a yãbonsarɛnɔ baba gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ.

4 Dikirin zɔ̃kɔ̃, à kà ò a táaki lɛ́,
à kṹ ò vĩna kɛnɛ de tãnanɔla ń pínki.
5 Burinɔ tãnanɔ bi pɔ́ ginanɔmɛ,
ama Dikiri mɛ́ à musu kɛ̀.
6 Zɔ̃kɔ̃kɛ kũ bɛ̀ɛrɛɛo kúa,
gbãna kũ gakurio kú a kúkiamɛ.

7 À gakuri kũ gbãnao dɔ̃ Dikirinɛ,
bùsu sĩnda pínki gbɛ̃nɔ, à dɔ̃ Dikirinɛ.
8 À Dikiri tɔ́ gakuri dɔ̃nɛ,
à mɔ́ kũ gbao à gɛ̃o a ɔnn.
9 À donyĩ kɛ Dikirinɛ a kúadona manakɛn,
zĩtɛdenɔ, àgɔ̃ luka a arɛ á pínki.
10 À o burinɔnɛ, Dikiri tɛn kí ble.
Andunia katɛna gíngin, à yĩgãna vĩro,
ani yãkpatɛ kɛ kũ gbɛ̃ sĩnda pínkio a zɛ́a.
11 Musudenɔ, à pɔnna kɛ,
zĩtɛdenɔ, à vĩ kũ pɔnnao,
ísira kũ pɔ́ kũ ò kunnɔ, à kĩni kɛ.
12 Sɛ̃ntɛ kũ pɔ́ kũ ò kunnɔ, à pɔnna wiki lɛ́,
lí kũ ò kú dàkoo gũnnɔ, à ayuwii kɛ á pínki.
13 Oni pɔnna kɛ Dikiri arɛ, zaakũ àtɛn su,
àtɛn su yãkpatɛ kɛ kũ anduniao.
Ani yãkpatɛ kɛ kũ anduniao a zɛ́a,
à yã gɔ̃gɔ̃ gbɛ̃nɔnɛ kũ yãpurao.

97

Dikiri sunaa

1 Dikiri mɛ́ àtɛn kí ble,
zĩtɛdenɔ pɔnna kɛ,
ísirabaradenɔ gɔ̃ kú pɔnna gũn.

2 Legũ luku kũ gusira níkinikio likai,
manakɛ kũ yãzɛdeoomɛ a kpata zĩni ũ.
3 Tɛ́ dìgɔ̃ kũ a arɛ,
àdi ibɛrɛ kũ ò likainɔ kpata.
4 A legũpinaa dì zĩtɛ pu,
tó andunia è, àdi luka.
5 Kpinɔ dì yɔ́ lán zɔ́saa bà Dikiri arɛ,
andunia pínki Dikiri arɛ.
6 Musudenɔ dì a manakɛ kpàkpa kɛ,

buri sĩnda pínki dì a gakuri e.

7 Wé'i dì tãnagbagbarinɔ kũ ń pínki,
gbɛ̃ kũ òdi ĩa dã kũ pɔ́ ginanɔ.
Tãnanɔ ni donyĩ kɛnɛ ń pínki.

8 Zaiɔ̃denɔ mà ò pɔnna kɛ̀,
Yuda wɛ̃tɛdenɔn kú pɔnna gũn
n yãkpatɛkɛnanɔ yãi, Dikiri.
9 Zaakũ ń kú musu de andunia pínkila,
Dikiri, ń de tãnanɔla ń pínki.

10 Dikiri ye gbɛ̃ kũ ò zã̀ yã vãninnɔi,
àdigɔ̃ a yãmarinɔ wɛ̃̀ndi dãkpã,
àdi ń bo yãvãnikɛrinɔ ɔĩ.
11 Gu dì dɔ gbɛ̃ mananɔa,
nɛ̀sɛpuradenɔn pɔnna vĩ.
12 Gbɛ̃ mananɔ, à pɔnna kɛ Dikiri gũn,
à a tɔ́ kũ à kú adona bo.

98

Dikiri suna táakilɛnaa

1 À lɛ̀ dufu sí Dikirinɛ,
zaakũ à yãbonsarɛnɔ kɛ̀,
à zĩ̀i blè kũ a ɔpla kũ à kú adona gbãnao.
2 Dikiri tò ò a surabanaa dɔ̃̀,
à a manakɛnaa mɔ̀ burinɔnɛ.
3 Gbɛ̃kɛ kũ náani kũ à vĩ kũ Isarailanɔo dɔ̀n,
andunia lɛ́zɛkidenɔ ó Luda surabanaa è ń pínki.

4 Andunia pínki, à pɔnna wiki lɛ́ Dikiria,
à kakũn kũ ayuwiikɛnaao.
5 À mɔrɔlɛna ũ dɔ Dikirinɛ,
à mɔrɔ lɛ́nɛ kũ lɛ̀sinaao
6 kũ kãkãkipɛnaao kũ kuru yĩsãmpanaao.
À pɔnna wiki lɛ́ Dikiri ó Kínanɛ.

7 Ísira kũ pɔ́ kũ ò kunnɔ kĩni kɛ,
andunia kũ gbɛ̃ kũ ò kunnɔ ń pínki.
8 Swanɔ ɔkpa lɛ́ Dikiri arɛ,
kpinɔ ayuwii kɛ lɛɛlɛ,
9 zaakũ àtɛn su yãkpatɛ kɛ zĩtɛmɛ,
ani yãkpatɛ kɛ kũ anduniao a zɛ́a,
ani yã gɔ̃gɔ̃ gbɛ̃nɔnɛ kũ yãpurao.

99

Luda kũ à kú adonaa

1 Dikiri tɛn kí ble, burinɔ luka,
à vutɛna kɛrubunɔ dagura,
andunia yĩgã
2 Dikirin zɔ̃kɔ̃ Zaiɔ̃,

à de buri sĩnda pínkila.
3 Ò a tɔ́ zɔ̃kɔ̃ à naaside bo,
à kú adona.

4 Kína pì gbãna vĩ, à ye yãzɛdei,
àkũ mɛ́ à yãkpatɛkɛna a zɛ́aa dà,
à yã gɔ̃̀gɔ̃ Yakubu burinɔnɛ a zɛ́a.
5 À Dikiri ó Luda tɔ́ sɛ́ lei,
à kútɛ a tìntin arɛ,
à kú adona.

6 Musa kũ Harunao kú a gbàgbarinɔ tɛ́,
Samuɛlimɛ a sìsirinɔ doke ũ,
ò a sìsi, akũ à wèḿma.
7 Zaa tɛ́luku gũnn à yã òńnɛ,
ò a doka kũ a yãdannɛnanɔ kũna.

8 Dikiri ó Luda, n weḿma,
mɔkɔ̃mmɛ Luda kũ àdi ń taari kɛ̃ḿma ũ,
bee kũ abireo n ń yã vãninɔ wì ń musu.
9 À Dikiri ó Luda tɔ́ sɛ́ lei,
à donyĩ kɛnɛ a kpi kũ à kú adona musu,
zaakũ Dikiri ó Luda kú adona.

100

Dikiri sáabukɛnaa
Sáabukɛna lɛ̀ɛ.
1 Andunia pínki, à pɔnna wiki lɛ́ Dikiria.
2 À donyĩ kɛ Dikirinɛ kũ pɔnnao,
à mɔ́ a kĩnaa kũ ayuwiikɛnaao.
3 À dɔ̃ kũ Dikirimɛ Luda ũ,
àkũ mɛ́ à ó kɛ́, ó de a pɔ́ ũ,
ó de a gbɛ̃nɔ ũ, a kpàsa sãnɔ ũ.

4 À gɛ̃ a ɔnlɛn kũ sáabukɛnaao,
à gɛ̃ a ɔnn kũ a táakilɛnaao,
à a sáabu kɛ à a tɔ́ sɛ́ lei.
5 Zaakũ Dikiri mana, a gbɛ̃kɛ lakana vĩro,
àdigɔ̃ náani vĩ gɔrɔ sĩnda pínki.

101

Kína lɛ́sɛna Ludanɛ
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Mani lɛ̀ da gbɛ̃kɛ kũ yãzɛdeoo musu,
mani lɛ̀ sínnɛ, Dikiri.
2 Mani laakari kɛ màgɔ̃ kun taari sari,
bɔrɛn ĩni sumaa?
Manigɔ̃ kú ma ɔnn kũ nɛ̀sɛpurao.
3 Ma wɛ́ nigɔ̃ kú pɔ́ ginaaaro,
mani zã yãdɔrɔsarikɛnan, ani namaro.
4 Ma nɛ̀sɛ nigɔ̃ manafiki vĩro,
ma bàka nigɔ̃ kú kũ yã vãnioro.

5 Mani gbɛ̃ kũ àdi a gbɛ̃dake yaka a kpɛ kakatɛ,
mani sùru fɔ̃ kũ karambaanidenɔ kũ zĩdabirinɔoro.
6 Ma wɛ́ nigɔ̃ kú ma bùsu náanidenɔa,
de ògɔ̃ kú kũmao,
gbɛ̃ kũ àdigɔ̃ kú taari sari nigɔ̃ de ma zĩkɛri ũ.
7 Mani we gbɛ̃sãtɛri gɔ̃ kú ma bɛaro,
mani tó manafikide zɛ ma arɛro.
8 Manigɔ̃ ma bùsu gbɛ̃ vãninɔ láka lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà,
manigɔ̃ yãvãnikɛrinɔ buri bo Dikiri wɛ̃tɛ gũn.

102

Gbãnasaride aduakɛnaa

Wɛ̃ndade gbãnasaride kũ àtɛni a yã'ũmmananɔ bɔtɛ Dikirinɛɛ aduakɛnaa.

1 Dikiri, ǹ ma aduakɛna ma,
ǹ tó ma wiki n ki le.
2 Ǹsun wɛ́ utɛmɛnɛ ma warikɛgɔrɔaro,
ǹ sã kpámai,
tó ma n sisi, ǹ wema likalika.

3 Zaakũ ma gɔrɔ tɛn gɛ̃tɛ lán túsukpɛ bà,
ma mɛ̀ tɛn puusu bo lán tɛ́yɔ̃ɔ bà.
4 Ma nɛ̀sɛɛ yàka, ma gɔ̃ lán sɛ̃̀ kori bà,
ma sã pɔ́bleyãn.
5 Ma ndana gbãna mɛ́ à tò
ma gɔ̃ wàakuu ũ.
6 Ma gɔ̃ lán gbáranna tiongo bà,
lán bɛzĩ kóro bà.
7 I dì gɛ̃ ma wɛ́nlo,
ma gɔ̃ lán bã kũ à di kpɛ́ musu ado bà.
8 Ma ibɛrɛnɔ dìgɔ̃ ma sɔ̃sɔ̃ gɔrɔ sĩnda pínki,
ma foborinɔ dì gbɛ̃ ká kũ ma tɔ́o.
9 Túbumɛ ma pɔ́blee ũ,
ma wɛ́'i dì ká ma ímibɔn
10 n pɔfɛ̃ kũ n pɛ̃tɛ̃o yãi,
zaakũ n ma sɛ n ma zukũna.
11 Ma gɔrɔ tɛn gɛ̃tɛ lán uraa bà,
akũ matɛn kori kɛ lán sɛ̃̀ɛ bà.

12 Mɔkɔ̃n sɔ̃ Dikiri,
ndìgɔ̃ kú kpatan gɔrɔ sĩnda pínki,
n tɔ́ ni garo ari ó buria.
13 Ĩni futɛ ǹ Zaiɔ̃ wɛ̃nda gwa, zaakũ gɔrɔ kà,
gɔrɔ kũ n dìtɛ kà, kũ ĩni a pɔnna wɛtɛ.
14 A gbɛ̀nɔ kɛ̀ n zɔ̀blerinɔnɛ mana,
a gborona bùsuu dì kɛ́ńnɛ wɛ̃nda.
15 Buri sĩnda pínki ni vĩna kɛnnɛ, Dikiri,
andunia kínanɔ ni n kíkɛ dɔ̃ ń pínki.
16 Zaakũ Dikiri ni Zaiɔ̃ kɛkɛ à bo dɔ,
ani bo à suḿma kũ gakurio.
17 Ani takasidenɔ aduakɛna sí,
ani ń wɛ́kɛna kpá sãkotoro.

18 Ò yã dí kɛ̃ kpɛdenɔ yãi
de gbɛ̃ kũ ò kpɛ́nɔ Dikiri táaki lɛ́.
19 Dikiri zĩtɛ gwà zaa a kúkia,
zaa musu à wɛ́ kpàtɛ zĩtɛ,
20 de à gbɛ̃nɔ zɔ̀ble ɔ́ɔ dɔ ma
à ń bo ga lɛ́i yãi.
21 Oni Dikiri tɔ́ bo Zaiɔ̃,
oni a táaki lɛ́ Yurusalɛmu,
22 zĩ kũ bùsu sĩnda pínki gbɛ̃nɔ ni kɔ̃ kakara gwe,
kũ kpatablerinɔ ò donyĩ kɛnɛ.

23 À ma gbãna bùsa zɛ́gbãn,
à ma wɛ̃̀ndi kɛ̀ kutu,
24 akũ ma pì: Ma Luda,
ǹsun ma wɛ̃̀ndi bo gugbãnlo,
mɔkɔ̃n kũ ń kun ari ó buria.
25 N andunia zĩni pɛ̀tɛ zaa káaku,
musu bi n ɔzĩmɛ.
26 Ń pínki ni gɛ̃tɛ, ama ĩnigɔ̃ kun,
oni zĩ kũ lán pɔ́kasa bà,
ĩni ń litɛ lán uta bà ǹ ń zukũna.
27 Mɔkɔ̃n sɔ̃ n kunnaa dìgɔ̃ dokɔ̃nɔ,
n gɔrɔ lakana vĩro.
28 N zɔ̀blerinɔ nɛ́nɔ nigɔ̃ kun aafia,
ń burinɔ ni zĩni pɛ́tɛ n kuru.

103

Luda gbɛ̃kɛ

Dauda lɛ̀ɛ.
1 Ma swɛ̃, ǹ Dikiri sáabu kpá,
ma gu sĩnda pínki, ǹ a tɔ́ kũ à kú adona bo.
2 Ma swɛ̃̀, ǹ Dikiri sáabu kpá,
ǹsun sã a yãmanakɛna kenlo.
3 Àdi ma taarinɔ kɛ̃ma pínki,
àdi ma werekɔ̃a kũ ma gyãnɔ pínki.
4 Àdi ma wɛ̃̀ndi bo gyãwãn,
àdi a nna diramɛnɛ a gbɛ̃kɛ kũ a wɛ̃ndaoo gũn.
5 Àdi tó pɔ́ mana kũ má yeinɔ mɔ́ma,
de ma kɛfɛnnakɛ le àgɔ̃ dufu lán vãu pɔ́ bà.

6 Dikiri dì yã kɛ a zɛ́a,
àdi tó yã bo gɔ̃nawɛ̃ndadenɔo nna.

7 À tò Musa a pɔyeina yã dɔ̃̀,
à a yãbonsarɛnɔ mɔ̀ Isarailanɔnɛ.
8 Dikiri sùru vĩ kũ wɛ̃ndao,
a pɔ dì fɛ̃ likaro, a gbɛ̃kɛ dasi manamana.
9 Ani ń taari le gɛ̃̀n baaakɔ̃ro,
ani pɔfɛ̃ da a nɛ̀sɛn gɔrɔ sĩnda pínkiro.
10 Àdi yã kɛwɛrɛ lán ó durunnanɔn de nàro,

àdi fĩna bowá lán ó sãtɛnanɔn de nàro.
11 Lákũ ludambɛ lei de nà kũ zĩtɛo,
lɛn à gbɛ̃kɛ zɔ̃kɔ̃ kũ a vĩnakɛrinɔo lɛ.
12 Lákũ ifãboki zɔ̃̀kɔ̃nɛ kũ a lɛ́tɛ kpao nà,
lɛn àdi ó taarinɔ kɛ̃wá lɛ.
13 Lákũ de dì a nɛ́nɔ wɛ̃nda gwa nà,
lɛn Dikiri dì wɛ̃nda dɔ̃ a vĩnakɛrinɔnɛ lɛ.
14 Zaakũ à dɔ̃ pɔ́ kũ à ó kɛ́o,
à dɔ̀n kũ bùsuumɛ ó ũ.
15 Bisãsiri wɛ̃̀ndi kutu lán sɛ̀ɛ bà,
àdigɔ̃ gakuri vĩ gɔrɔ pla lán lávu bà.
16 Tó ĩa pàa, àdi gɛ̃tɛ,
gu kũ à kunn pìi dì dɔ a yãn doro.
17 Dikiri dìgɔ̃ gbɛ̃kɛ vĩ kũ a vĩnakɛrinɔ
zaa káaku ari gɔrɔ sĩnda pínki,
àdi yã mana kɛ ń nɛ́nɔnɛ kũ ń daikorenɔ,
18 gbɛ̃ kũ ò zɛ̀ kũ a bàka kunna kũńwo yão
akũsɔ̃ ò yã kũ à dìtɛnɔ kũnanɔ.

19 Dikiri a kpataa dìtɛ musu,
à gbãna vĩ gbɛ̃ sĩnda pínkia.
20 À Dikiri sáabu kpá, ákɔ̃nɔ a malaikanɔ,
ákɔ̃nɔ gbãnade kũ adì a yã ma à zĩ kɛanɔ.
21 À Dikiri sáabu kpá, ákɔ̃nɔ ludambɛ zĩ̀karinɔ á pínki,
ákɔ̃nɔ a zĩkɛri kũ adì a pɔyenyĩna yã kɛnɔ.
22 À Dikiri sáabu kpá, ákɔ̃nɔ a pɔ́kɛnanɔ á pínki
gu kũ àtɛn kí blennɔ pínki.

Ma swɛ̃̀, ǹ Dikiri sáabu kpá.

104

Dikiri Pɔ́sĩndapinkikɛri táakilɛnaa

1 Ma swɛ̃̀, ǹ Dikiri sáabu kpá.

Dikiri ma Luda, ń zɔ̃kɔ̃ manamana,
ń gakuri dana pɔ́kasa ũ, àtɛn tɛ́ kɛ,
2 n gupura kùnla lán biza bà,
n musu kpàtɛ lán pɛ̀ɛ bà,
3 n bɛ bò ínɔla musu.
N ludambɛ luku kɛ̀ n sɔ̃go ũ,
ndì di ĩa ɔa.
4 Ndì ĩa kɛ n zĩ̀rinɔ ũ,
ndì tɛ́vura kɛ n zĩkɛrinɔ ũ.

5 N andunia kàtɛ, n a zĩni pɛ̀tɛ,
à yĩgãna vĩ zikiro.
6 N ísira kùa arukĩmba ũ,
í pìi dà kpinɔla.
7 N kpãkɛ̃ í pìii, akũ à bàa lɛ̀,
n pataa, akũ à nàgui.
8 Kpinɔ bò gupuran, guvutɛnɔ sìkũn,

akũ í tà gu kũ n dìtɛnɛn.
9 N lɛ́zɛki kɛ̀ í pìinɛ, ani fɔ̃ à vĩalaro,
ani ɛra à da zĩtɛla ziki doro.

10 Ndì tó ísɛ̃bokinɔ í pisi swa'ɔnɛnɔa,
akũ a í dìgɔ̃ bàa lɛ́ kpinɔ dagura.
11 Sɛ̃̀ntɛ pɔ́ sĩnda pínki dìgɔ̃ a í mi,
a í dì saginɔ ími kɛ̃ḿma.
12 Bãnɔ dì sà da swanɔ sarɛ,
òdigɔ̃ kú a dàkoo gũn, ń wiki dìgɔ̃ dɔ.
13 Zaa n bɛ musu ndì legũ gbarɛ kpinɔa,
n zĩ gbɛ̀ɛ dì andunia kã.
14 Ndì tó sɛ̃̀ butɛ pɔ́kãdenɔnɛ,
ndì tó burapɔnɔ butɛ bisãsirinɔnɛ,
ndì pɔ́ble butɛńnɛ zĩtɛa,
15 sèwɛ̃ kũ àdi ń pɔ kɛ nna
kũ nísi kũ àdi ń ãn tɛ́ kɛo
kũ pɔ́ble kũ àdi ń gba gbãnao.
16 Dikiri línɔ dì mɔtɔ le manamana,
Sida lí kũ à bà Lɛbananɔ.
17 Gwen bãnɔ dì sà dadan,
zùbaananɔ dì bɛ kɛ pini lí musu.
18 Kpi leinɔ de kpasaranɔ kúki ũ,
gbɛ̀sɔkɔnɔ de gbɛ̀'ɛ̃nɛnɔ utɛki ũ.

19 N mɔvura kɛ̀ gɔrɔ tàasikabɔ ũ
kũ ifãntɛ̃ kũ à a gɛ̃na kpɛ́n gɔrɔ dɔ̃o.
20 Ndì tó gu si, akũ gwãani dì kɛ,
lákpɛ pɔ́nɔ dì futɛ kũ táo ń pínki.
21 Músunɔ dì nàdɛna ɔ́ɔ dɔ,
òdi pɔ́ble wɛtɛ Ludaa.
22 Tó ifãntɛ̃ bò, òdi lɔɔtɛ
ò tá wútɛ ń tòn.
23 Bisãsiri dì bo à gɛ́ zĩ kɛ,
àdigɔ̃ a zĩda yã ma ari ɔkɔsi.

24 Dikiri, n yãkɛnanɔn dasi fá!
A sĩnda pínki bò n ɔ̃ndɔ̃ gũmmɛ,
andunia pà kũ pɔ́ kũ n kɛ̀nɔ.
25 Ísira kun, à zɔ̃kɔ̃ akũsɔ̃ à yàasa,
pɔ́ bɛ̃nɛ kũ ò kú a gũnnɔn lɛ́ vĩro,
a fíti kũ a zɔ̃kɔ̃ɔo pínki.
26 Gó'itɛnɔ dìgɔ̃ táa on
kũ kwã zɔ̃kɔ̃ kũ n kɛ̀ à kɔ̃kɔ̃ o a gũnwo.

27 Pɔ́ pìnɔ dì wɛ́ dɔnyĩ ń pínki
de ǹ pɔ́ble kpáḿma a gɔrɔa.
28 Ndì kpáḿma, òdi sɛ́tɛ,
ndì ɔ porońnɛ, akũ pɔ́ mananɔ dì mɔ́ḿma.
29 Tó n mìkpɛrɛ zùńnɛ, òdi bídi kɛmɛ,
tó n wɛ̃̀ndii sìḿma, òdi ga ò ɛra ò tá bùsutitin.

30 Tó n n Nini gbàrɛ, pɔ́nɔ dì wɛ̀ndi le,
ndì tó zĩtɛ ɛra à kɛ dufu.

31 Ò tó Dikiri gakuri gɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki,
ò tó Dikiri pɔ kɛ nna a yãkɛnanɔa.
32 Àkũ mɛ́ àdi zĩtɛ gwa, akũ àdi yĩgã,
àdi ɔ na kpinɔa, akũ túsukpɛ dì bo.

33 Mani lɛ̀ sí Dikirinɛ ari ma wɛ̃̀ndi lɛ́n,
mani ma Luda táaki lɛ́ ari ma gɔrɔ lɛ́n.
34 Ǹ tó ma laasun kánnɛ, Dikiri,
lákũ matɛn pɔnna kɛ kũnwo nà.
35 Durunnakɛrinɔ mì dɛ andunia gũn,
yãvãnikɛrinɔ súngɔ̃ kun doro.

Ma swɛ̃̀, ǹ Dikiri sáabu kpá.
Aleluya!

105

Luda a gbɛ̃nɔ surabanaa

1 À Dikiri sáabu kɛ à a tɔ́ kpá,
à tó burinɔ a yãkɛnanɔ dɔ̃.
2 À lɛ̀ sí à a táaki lɛ́,
à a yãbonsarɛkɛnanɔ baba pínki.
3 À ĩa dã kũ Dikiri tɔ́ kũ à kú adonaao,
ákɔ̃nɔ Dikiri kiwɛtɛrinɔ à pɔnna kɛ.
4 À Dikiri ki wɛtɛ à gbãna wɛ́ kɛa,
àgɔ̃ a arɛ wɛtɛ lakanaa sari.

5 À tó yãbonsarɛ kũ à kɛ̀nɔ dɔágu,
a daboyãkɛnanɔ kũ a yãkpatɛkɛnanɔo,
6 ákɔ̃nɔ Dikiri zɔ̀bleri Ibrahĩ burinɔ,
ákɔ̃nɔ Yakubu buri kũ à á sɛ́nɔ.
7 Àkũmɛ Dikiri ó Luda ũ,
a yãkpatɛkɛna kú andunia gũn pínki.

8 A bàka kunna kũoo yã dì sãagu zikiro,
yã kũ à dìtɛ nigɔ̃ kun ari ó buria.
9 A bàka kú kũ Ibrahĩo,
à ɛ̀ra à sì kũ a kunnaao Isaakunɛ dɔ.
10 A yã pìi pàpa Yakubunɛ dokayã ũ,
akũ à kú kũ Isarailanɔo ari gɔrɔ sĩnda pínki.
11 À pì áni Kanaanɔ bùsu kpáḿma,
anigɔ̃ de ń baka ũ kũ ògɔ̃ vĩ.

12 Gɔrɔ birea ò dasiro, òdi ń yã daro,
ò kú Kanaanɔ bùsun bòasunɔ ũmɛ.
13 Òdigɔ̃ likara zɔ̃ buri kũ burionɔ tɛ́,
òdigɔ̃ kure bùsu kũ bùsuuo.
14 Adi we ò gbãna mɔ̀ńnɛro,

à kpȁkɛ̃ kínanɔi ń yã musu à pì,
15 òsun ɔ na gbɛ̃ kũ a ń sɛ́nɔaro,
òsun wɛ́ tã a annabinɔaro.

16 Akũ à tò nàa gɛ̃̀ bùsuu pìn,
à tò ń zànaa làka pínki.
17 Akũ à Yusufu gbàrɛ à dòńnɛ ń arɛ,
ò a yìa zɔ̀ ũ.
18 Ò mɔ̀kpatii kpà a gbáa,
ò mɔ̀kakɔ̃anaa kà a wakalɛ
19 ari yã kũ à gĩnakɛ à òo gɛ̀ɛ à pàpao,
akũ yã kũ Dikiri dànɛɛ tò yã bò kãao nna.
20 Kũ kína gbɛ̃ zȉ, akũ ò a gbàrɛ,
bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì a kɛ̀̃.
21 À a dìtɛ a bùsu don'arɛde ũ,
à tò à iko vĩ a aruzɛkɛnɔa pínki.
22 Yusufu a kínanɛnɔ tòto a pɔyeinaaa,
à ɔ̃ndɔ̃ dàda a ìbanɔnɛ.

23 Akũ Yakubu sù Misila,
Isarailanɔn kun nibɔnɔ ũ Hamu burinɔ bùsun.
24 Dikiri tò a gbɛ̃nɔ kɔ̃̀ gwe manamana,
à tò ò dasi kȕ de ń ibɛrɛnɔla.
25 À ń ibɛrɛɛ pìnɔ sã vùńnɛ, akũ ò zȁ a gbɛ̃nɔgu,
de ò ɔ̃ndɔ̃ kɛ a zɔ̀blerinɔnɛ.
26 À a zɔ̀bleri Musa zȉḿma
kũ Haruna kũ à a sɛ̀ɛo.
27 Ò dabodabonɔ kɛ̀ Misilanɔnɛ,
ò yãbonsarɛnɔ kɛ̀ Hamu burinɔ bùsun.
28 À gusira gbàrɛḿma, gu sì ń bùsun,
kũ ò gì a yã mai yãi.
29 À ń ínɔ lì aru ũ,
akũ ń kpɔ̀nɔ gàga.
30 Kasonɔ dà ń bùsula
kũ ń gbãnadenɔ wutɛkinɔ pínki.
31 À yã ò, akũ íf̃ninɔ dàńla,
sàanɔ sì ń tɛ́ ari ń bùsu lɛ́n pínki.
32 À legũgbɛɛ kɔ̀tɛńnɛ legũ gɛ̃nɛ ũ,
surapatanaa dà ń bùsula pínki.
33 À ń geepi línɔ ɛ̀'ɛ kũ ń kakapura línɔ,
à ń bùsu línɔ kɛ̀ búgubugu.
34 À yã ò, akũ kwanɔ dàńla,
kwa zɛ̃kɔ̃nɔ kà ò lɛ́ vĩro.
35 Ò ń bùsu sɛ̃̀ kũ láo blè ò nɛ̀,
ò ń burapɔnɔ blè pínki.
36 À ń bùsu daudunɔ dɛ̀dɛ ń pínki,
ń nɛ́ daudu kũ ò ì ń kɛfɛnnakɛgɔrɔanɔ.

37 À bò kũ Isarailanɔ,
ò andurufu kũ wuraao sɛna,

ń buri gbɛ̃ke dí gɛ̀ sí zɛ́nlo.
38 Kũ ò bɔ̀tɛ, Misilanɔ pɔ kɛ̀ nna,
kũ vĩna ń kũ Isarailanɔ yã musu.
39 À tɛ́luku dà a gbɛ̃nɔla,
à kɛ̀ tɛ́ ũ gwãani à gu pùńnɛ.
40 Ò wɛ́ kɛ̀a, akũ à sùńnɛ kũ kpɛkpɛrɛwinɔ,
à musu pɔ́ble kpàḿma, ò mɔ̀ḿma.
41 À gbɛ̀si pàra, akũ í bòn,
í bàa lɛ̀ gbárannan gwe lán swa'i bà.
42 Zaakũ à dɔ̀ lɛ́ kũ à sɛ̀
a zɔ̀bleri Ibrahĩnɛ yãn.

43 À bò kũ a gbɛ̃nɔ, òtɛn pɔnna kɛ,
gbɛ̃ kũ à ń sɛ́nɔ tɛn ayuwii dɔ.
44 À burinɔ bùsuu kpàḿma,
ò zĩ kũ dakenɔ kɛ̀ɛ àree blè,
45 de ò le ògɔ̃ a yãditɛnanɔ kũna,
ò a dokayãnɔ da.
Aleluya!

106

Isarailanɔ ń durunnanɔ ona Ludanɛ
1 Aleluya!
À Dikiri sáabu kɛ, zaakũ à mana,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
2 Dí mɛ́ ani fɔ̃ à Dikiri yãzɔ̃kɔ̃kɛnanɔ oo?
Dí mɛ́ ani fɔ̃ à a táaki lɛ́ pínkii?
3 Arubarikadenɔn gbɛ̃ kũ òdi yã kɛ a zɛ́anɔ ũ,
kũ òdi yã mana kɛ gɔrɔ sĩnda pínki.
4 Tó ntɛni a nna kɛ n gbɛ̃nɔnɛ,
ǹ tó ma yã gɔ̃ dɔngu, Dikiri,
tó ntɛni ń sura ba, ǹ ma wɛ́ gwa,
5 de ma baka le àgɔ̃ kú n gbɛ̃nɔ nnamanan,
mà pɔnna kɛ kũ buri kũ n ń sɛ́nɔo,
de mani n táaki lɛ́ n gbɛ̃ pìnɔ tɛ́.

6 O durunna kɛ̀ lán ó dizinɔ bà,
o taari kɛ̀ o yã vãni kɛ̀.
7 Kũ ó dizinɔ kú Misila,
odi Dikiri daboyãkɛnanɔ yã daro,
gbɛ̃kɛyã dasi kũ à kɛ̀ńnɛnɔ sɛ̀ńgu,
akũ ò sãgbãna kɛ̀ Isira Tɛ̃ra sarɛ.
8 Bee kũ abireo à ń sura bà a tɔ́ yãi,
de à a gbãna zɔ̃kɔ̃ mɔńnɛ.
9 À kpɛ̀kɛ̃ Isira Tɛ̃rai, akũ gukori bò,
à gɛ̀ kũńwo a wɛ̀ɛn, ò bikũ̀ lán ò pi gbárannan bà.
10 À ń bó ń ibɛrɛnɔ ɔĩ,
à ń sí ń zãngurinɔ gbãnaa.
11 Í dà ń wɛtɛrinɔla,

bee ń gbɛ̃ mɛ̀n do adi boro.
12 Akũ ò a yã kũ à òo sì,
ò a táaki lɛ̀.

13 Ama a yãkɛnanɔ sɛ̃̀ńgu gɔ̃̀nɔ,
akũ odi zɛ de à lɛ́ dam̋maro.
14 Ò pɔ́ble pãnde ni dɛ̀ gbárannan,
akũ ò Dikiri lɛ̀ ò gwà sɛ̃̀ntɛ gwe.
15 À pɔ́ kũ ò wɛ́ kɛ̀awa kpàḿma,
akũ à mɛ̀'ibabagyã zɪ̃̀ḿma.

16 Ò gɔ̃ba kpà kũ Musao bùran
kũ Haruna kũ à kú adona Dikirinɛɛo.
17 Zĩtɛ pàra à Datani mɔ̀,
à nàkɔ̃a Abiramua kũ a gbɛ̃nɔo.
18 Tɛ́ fùtɛ ń ìbanɔ tɛ́,
tɛ́vuraa kùtɛ gbɛ̃ vãninɔa à ń blé.

19 Ò mɔ̀ɔ pì zaa Orɛbu lán zùsanɛ bɔ̀rɔɔ bà,
ò donyĩ kɛ̀ ń tãna kũ ò pìinɛ.
20 Ò Luda gakuride lilin kɛ̀
kũ zù sɛ̃̀sorii takao.
21 Ò sɛ̃̀sã Luda ń surabari yãn,
kũ à yã zɔ̃kɔ̃nɔ kɛ̀ńnɛ zaa Misila,
22 kũ à daboyãnɔ kɛ̀ Hamu burinɔ bùsun,
kũ à naasiyãnɔ kɛ̀ Isira Tɛ̃ra lɛ́a.
23 Abire yãin à pì áni a gbɛ̃nɔ kakatɛ,
akũ Musa kũ à a sɛ̀ɛ kpànɛ,
à tò a pɔ kpàtɛ, adi ń kakatɛro.

24 Ò bùsu nide kũ̀ gya bò,
ò gì Dikiri yã náani kɛi.
25 Ò yãvunu kà ń bizakutanɔ gũn,
odi do Dikiri yãiro.
26 Akũ à ɔ pɛ̃̀tɛ à la dàńnɛ à pì,
áni tó ò gaga gbárannan,
27 áni tó ń burinɔ gaga burinɔ tɛ́
áni ń fãkɔ̃a bùsunɔ gũn.

28 Ò dò Peo tãnai,
ò pɔ́ kũ ò sa òo pɔ́gɛnɔaa blè.
29 Ń yãkɛnanɔ Dikiri pɔ fɛ̃̀,
akũ gagagyã gɛ̃̀ńgu.
30 Finɛasi fùtɛ à yã pì tɛ́ dɛ̀,
akũ gyã pìi zɛ̀.
31 Akũ Dikiri tò yã bò kãao nna,
a bàka kú kãao ari a buria.

32 Ò Dikiri pɔ fɛ̃̀ Mɛriba í kĩnaa,
akũ yã bò kũ Musao vãni ń yãi.

33 Zaakũ ò a nɛ̀sɛɛ yàka,
akũ à yã ò laasunn sari.

34 Odi bùsupidenɔ kakatɛ
lákũ Dikiri dìtɛńnɛ nàro.
35 Ò kɛ̀ kɔ̃ gbɛ̃nɔ ũ kũ buri pìnɔ,
ò ń futɛokara ágba sɛ̀.
36 Ò dò ń tãnanɔi,
akũ yã pì gɔ̃̀ńnɛ tankutɛ ũ.
37 Ò ń nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ kɛ̀ sa'opɔ ũ,
ò sa ò tãnanɔa kũ ń nɛ́nɔgbɛ̃nɔo.
38 Ò taarisaridenɔ kùtu kpàkpa,
ń nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ ń nɛ́nɔgbɛ̃ pìnɔ.
Ò sa ò kũńwo Kanaanɔ bùsu tãnanɔa,
akũ ń bùsuu pìi gbȁa lɛ̀.
39 Ò gbȁa lɛ ń yãkɛnanɔ yãi,
ò gɔ̃̀ náanisaridenɔ ũ ń yãkɛnanɔa.

40 Akũ Dikiri pɔfɛ̃ kìpaḿma,
à ye gbɛ̃ kũ à ń sɛ́nɔ kãi doro.
41 À ń kpá burinɔa,
akũ ń zãngurinɔ kí blè ń musu.
42 Ń ibɛrɛnɔ gbãna mɔ̀ńnɛ,
ò ɔ tɔ̃̀ḿma.
43 Àdigɔ̃ ń bo gɛ̃n baaakɔ̃,
ama ò zɛ̀ kũ ń sãgbãnakɛnaao,
akũ ò vlɛ̃̀ ń durunna gũn.

44 Bee kũ abireo tó à ń wiki mà,
àdi ń warikɛna yã da.
45 Ń yãi àdi dɔ a bàka kunna kũńwo yãn,
àdi a nɛ̀sɛ litɛ a gbɛ̃kɛ zɔ̃kɔ̃ yãi.
46 À tò gbɛ̃ kũ ò ń kũkũ zɪ̃̀zɔ ũnɔ
ń wɛ̃nda gwà.

47 Dikiri ó Luda, ǹ ó sura ba,
ǹ ó bɔtɛ burinɔ tɛ́ ǹ ó kakara,
de ò n tɔ́ kũ à kú adona bo
ò ĩa dã kũ n táakilɛnaao.

48 Arubarikade Dikiri, Isarailanɔ Luda
zaa káaku ari gɔrɔ sĩnda pínki!
Gbɛ̃ sĩnda pínki pi aami!
Aleluya!

TAKADA SƆƆRODE

Zabura 107-150

107

Dikiri sáabukɛnaa
1 À Dikiri sáabu kɛ, zaakũ à mana,

a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
2 Gbɛ̃ kũ Dikiri ń bónɔ o lɛ,
gbɛ̃ kũ à ń bó ń ibɛrɛnɔ ɔĩnɔ.
3 Gbɛ̃ kũ à ń bó bùsu kũ bùsuuo à ń kakara
bona ifãboki kpa kũ a lɛ́tɛ kpao
kũ gugbãnduru kpao kũ gɛ̀nɔmidɔki kpaonɔ.

4 Ń gbɛ̃kenɔ likara zɔ̃̀ gbárannan,
odi wɛ̃tɛ kũ oni gɛ́ vutɛn zɛ́ dɔ̃ro.
5 Nà ń dɛ́, ími ń kũ,
ǹ wɛ̃̀ndii gɔ̃̀ lɛɛkɛɛ.
6 Akũ ò wiki lɛ̀ Dikiria ń warikɛnan,
akũ à ń bó ń wɛ́tɛ̃ra gũn.
7 À ń dá zɛ́ súsun
ari ò kà wɛ̃tɛ kũ oni vutɛn.
8 Ò Dikiri sáabu kɛ a gbɛ̃kɛ yãi
kũ yãbonsarɛ kũ àdi kɛ gbɛ̃nɔnɛɛo.
9 Zaakũ àdi ímidɛrinɔ kòto yĩda kũńnɛ,
àdi pɔ́ mana kpá nàdɛrinɔa ò kã.

10 Ń gbɛ̃kenɔ kú ga gusiran,
òtɛn wari kɛ yĩna kũ mɔ̀kakɔ̃anaao.
11 Zaakũ ò gì Luda yã mai,
ò Luda Musude lɛ́damma gya bò.
12 À tò ò ń búsa kũ zĩ gbãnao,
ò gɛ̃̀ɛ sì ò lɛ̀tɛ, kpanyĩri kunlo.
13 Akũ ò wiki lɛ̀ Dikiria ń warikɛnan,
akũ à ń bó ń wɛ́tɛ̃ra gũn.
14 À ń bó ga gusiran,
à ń mɔ̀kakɔ̃ananɔ gà à kɛ̃̀kɛ̃.
15 Ò Dikiri sáabu kɛ a gbɛ̃kɛ yãi
kũ yãbonsarɛ kũ àdi kɛ gbɛ̃nɔnɛɛo.
16 Zaakũ àdi bĩnilɛ gbà kũ ò pì kũ mɔ̀gotɛ̃oo gboro,
àdi mɔ̀si gbãngo zɛ́tatabɔnɔ ɛ́'ɛ.

17 Ń gbɛ̃kenɔ lìkara ń sãgbãna yãi,
ò wɛ́tãmma lè ń taarinɔ yãi.
18 Pɔ́ble ni bò ń pɔn,
ò kà gana.
19 Akũ ò wiki lɛ̀ Dikiria ń warikɛnan,
akũ à ń bó ń wɛ́tɛ̃ra gũn.
20 À a yã zĩ̀ḿma, akũ ò wèrekɔ̃a,
à ń bó ga lɛ́i.
21 Ò Dikiri sáabu kɛ a gbɛ̃kɛ yãi
kũ yãbonsarɛ kũ àdi kɛ gbɛ̃nɔnɛɛo.
22 Ò kɛnnakũkɔ̃o sa oa,
ò a yãkɛnanɔ baba kũ ayuwiikɛnaao.

23 Ń gbɛ̃kenɔ dì ísira musu gó gũn,
òtɛn laga tá í zɔ̃kɔ̃la.

24 Ò Dikiri yãkɛnanɔ è,
kũ yãbonsarɛ kũ àdi kɛ í daguranɔo.
25 À yã ò, akũ zàga'ĩa gbãna kàka,
ísira sɔ̃ à fùtɛ musumusu.
26 Òtɛn futɛ musu, òtɛn su zĩtɛ,
ò kú kari lɛ́i, akũ swɛ̃̀ɛ kɛ̃̀ńgu.
27 Gó yĩ̀gãyĩgã kũńwo,
ò tàtantatan kɛ̀ lán wɛ̃dɛrii bà,
ítɛ'ɔ̃ndɔ̃ sĩnda pínki làkam̄ma.
28 Akũ ò wiki lɛ̀ Dikiria ń warikɛnan,
akũ à ń bó ń wɛ́tɛ̃ra gũn.
29 À ĩa gbãna zɛ̀, à gɔ̃̀ ĩa fɛɛɛ ũ,
à ísɔ̃ kpàtɛ, akũ í zɛ̀ kítikiti.
30 Kũ gu yĩ̀, ń pɔ kɛ̀ nna,
akũ à gɛ̀ɛ kũńwo gódɔki kũ òtɛn wɛtɛ kpa.
31 Ò Dikiri sáabu kɛ a gbɛ̃kɛ yãi
kũ yãbonsarɛ kũ àdi kɛ gbɛ̃nɔnɛɛo.
32 Ò a tɔ́ bo dasi kɔ̃kakaranaa gũn,
ò a táaki lɛ́ don'arɛdenɔ kakaranan.

33 À swa ídenɔ kɛ̀ gbáranna ũ,
à tò ísɛ̃bokinɔ gɔ̃̀ gukori ũ.
34 À zĩtɛ arubarikade lì guwiside ũ
gbɛ̃ kũ ò vutɛnɔ yãvãnikɛna yãi.
35 À gbáranna lì sɛ̀bɛ ũ,
à tò gukori gɔ̃̀ ísɛ̃bokinɔ ũ.
36 À nàdɛrinɔ kàtɛ gwe,
akũ ò wɛ̃tɛ kàtɛ ò vùtɛn.
37 Ò burapɔnɔ tɔ̃̀, ò geepi línɔ bà,
akũ à nɛ́ ìńnɛ manamana.
38 À arubarikaa dàńgu, ò kɛ̀ dasi manamana,
adi tó ń pɔ́kãdenɔ làgoro.

39 Akũ à ń lago dɔ, ò bùsa
gbãnamɔnnɛna kũ kisirao kũ pɔsirao yãi.
40 À wé'i dà kínɛnɔa,
à tò ò likara zɔ̃̀ gukori zɛ́saride gũn.
41 Ama à wɛ̃ndadenɔ bò takasikɛn à ń sɛ́ lei,
à tò ń ɔndenɔ kɛ̀ dasi lán kpàsapɔnɔ bà.
42 Tó gbɛ̃ mananɔ è, òdi pɔnna kɛ,
gbɛ̃ vãninɔ sɔ̃ òdi ń lɛ́ nakɔ̃a.

43 Ɔndɔ̃de laakari dɔ yã pìnɔa,
à Dikiri gbɛ̃kɛ gwa lákũ à de nà.

108

Luda mɛ́ àdi tó ò zĩ̀ ble
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Ma laakari kpatɛna, Luda,

mani lɛ̀ sí mà n táaki lɛ́ kũ nɛ̀sɛdoo.
2 Ma mɔrɔ kũ ma gidigboo kú máa?
Mani gudɔ pá mìio.
3 Dikiri, mani n sáabu kpá burinɔ tɛ́,
mani n táaki lɛ́ gbɛ̃nɔnɛ.
4 Zaakũ n gbɛ̃kɛ zɔ̃kɔ̃ɔ kà n kĩnaa,
n náanikɛnaa ludambɛ luku lè.
5 Luda, ò n tɔ́ sɛ́ lei ari n kukia,
ǹ tó n gakuri da anduniala pínki.

6 Ǹ wewá ǹ ó sura ba kũ n gȁsã gbãnao,
de ókɔ̃nɔ n gbɛ̃ yenyĩdenɔ le ò bo.
7 Luda yã ò zaa a kúkia à pì:
Mani Sɛkɛmu kpaatɛtɛ kũ kùwikio,
mani Suko guvutɛ kpáḿma.
8 Giliada bùsu bi ma pɔ́mɛ,
Manase burinɔ bùsu bi ma pɔ́mɛ,
Ɛflaimu burinɔ bùsu bi ma mɔ̀furaamɛ,
Yuda bùsu bi ma gòomɛ.
9 Mɔabunɔ bùsu bi ma ɔpipibɔɔmɛ,
madì ma kyate kátɛ Ɛdɔmunɔ bùsuua,
madì kùwiki dɔ Filisitininɔ bùsuua.

10 Dí mɛ́ ani gɛ̃ kũmao wɛ̃tɛ bĩnide gũnn?
Dí mɛ́ ani domɛnɛ arɛ ari Ɛdɔmunɔ bùsunn?
11 Luda, à de mɔkɔ̃n mɛ́ n ɔ gbàrɛwái,
ndì bo kũ ó zȉkarinɔ doroo?
12 Ǹ ɔ dawá ó ibɛrɛnɔ yãi,
zaakũ bisãsiri kpányĩ bi yã pãmɛ.
13 Óni zȉ ble kũ Luda gbãnao,
àkũ mɛ́ ani gɛ̀sɛ pɛ́tɛpɛtɛ ó ibɛrɛnɔa.

109

Sa vãni ona ibɛrɛɛnɛ
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Luda, mɔkɔ̃nn madì n táaki lɛ́,
ǹsungɔ̃ yĩtɛnaro.
2 Zaakũ gbɛ̃ vãni bonkpɛdenɔ dì ma yaka,
òdi lɛ́ bo ò ɛ́kɛyã dima.
3 Òdi likamai kũ zãnguyão,
òdi fìti kɛ kũmao pɔ́ke wíwinnɛnaa sari.
4 Òdi yenyĩ ɛramɛnɛ kũ yãdimmanaao,
bee kũ madì adua kɛńnɛ.
5 Òdi yã mana fĩna bomɛnɛ kũ a vãnio,
yenyĩ sɔ̃, kũ zãnguo.

6 Ǹ Setan sùu kɛa,
ǹ a kpakũ kũ Ibilisio.
7 Ǹ tó yãkpatɛ a nɛ,
ǹ tó a aduakɛna yã inɛ.
8 A wɛ̃ndi gɔ̃ kutu,

gbɛ̃ pãnde gɔ̃ a gɛ̃nɛ ũ.
9 Ǹ tó a nɛ́nɔ gɔ̃ de sari,
a nanɔ gɔ̃ gyaanɔ ũ.
10 A nɛ́nɔ gɔ̃ likarazɔ̃rinɔ ũ ògɔ̃ bara kɛ,
ògɔ̃ ń kpakɛ ń bɛ zĩinɔ gũn.
11 A fĩnade a pɔ́nɔ nakɔ̃a pínki,
buri zĩ̀tɔnɔ a zĩ àre sía.
12 Gbɛ̃ke sún gbɛ̃kɛ kɛnɛro,
òsun wɛ̃nda dɔ̃ a nɛ́ kũ à tònɔnɛro.
13 Ǹ tó a burinɔ láka,
ń tɔ́ súngɔ̃ kú buri kũ oni futɛnɔ tɛ́ro.
14 A dizinɔ vãnikɛna yã gɔ̃ dɔngu, Dikiri,
ǹsun tó a da durunna kɛ̃a zikiro.
15 Ń durunna gɔ̃ dɔngu, Dikiri,
ń yã sã gbɛ̃nɔgu andunia gũn.

16 Zaakũ adi dɔn à gbɛ̃kɛ kɛ gbɛ̃kenɛro,
àdi wɛ́ tã takasidenɔa kũ wɛ̃ndadenɔ
kũ pɔsiradenɔo ari gyãwãn.
17 À ye sa vãni onnɛnaai,
ǹ tó à wí a musu.
Sa mana onnɛnaa dì kánɛro,
ǹ tó arubarika kɛ kãao zã̀.
18 À lɛ́kɛnnɛnaa dà lán uta bà,
à a mɛ̀ɛ yàku lán í bà,
à gɛ̃̀ a wánɔn lán nísi bà.
19 Kanaa pì gɔ̃ daala lán uta bà,
àgɔ̃ dɔ a pi lán asa bà.
20 Dikiri fĩna bo ma yãdimmarinɔa lɛ
kũ gbɛ̃ kũ òdi yã vãni o ma musunɔo.

21 Dikiri Gbãnasĩndapinkide,
ǹ ma wɛ̃nda gwa n tɔ́ yãi,
ǹ ma bo n manakɛ kũ n gbɛ̃kɛo yãi.
22 Zaakũ takaside wɛ̃ndademɛ ma ũ,
ma pɔ yàka búgubugu.
23 Matɛn gɛ̃tɛ lán ɔkɔsi uraa bà,
má de lán kwa kũ ĩa tɛn sɛ́ bà.
24 Lɛ́yĩnaa tò ma gbá dì sí sɛ́ doro,
ma fɛ̃fɛ̃ ma gɔ̃ wàakuu.
25 Ma gɔ̃ yáadɔnapɔ ũ ma yãdimmarinɔnɛ,
òdi ma gwa ò mì gbãkɛ.

26 Ǹ kpámai, Dikiri ma Luda,
ǹ ma sura ba n gbɛ̃kɛ yãi,
27 de ò dɔ̃ kũ n ɔ mɛ́ à kɛ̀,
mɔkɔ̃n Dikiri, n kɛnaamɛ.
28 Bee tó ò ma ka, ĩni arubarika damagu,
tó ò fùtɛmai, wé'i ni ń kũ,
makũ n zɔ̀bleri mani pɔnna kɛ.
29 Tɔ́ vãni ni gɔ̃ ma yãdimmarinɔnɛ uta ũ,

oni wé'i dańma lán arukĩmbaa bà.

30 Mani Dikiri sáabu kpá kũ kòto gbãnao,
mani a táaki lɛ́ dasi kɔ̃kakaranaa gũn.
31 Zaakũ àdi zɛ kũ wɛ̃ndadenɔ,
àdi ń sí gbɛ̃ kũ òdi yã vútɛḿmanɔa.

110

Arumasihu kíkɛ
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Dikiri pì ma dikiriinɛ à vutɛ a ɔplai
ari àgɔ̃ a ibɛrɛnɔ kɛnɛ a tìntin ũ.

2 Dikiri ni tó n iko dagula,
ĩni kí ble n ibɛrɛnɔa zaa Zaiɔ̃.
3 N gbɛ̃nɔ ni ń zĩda kpámma zɩ̀kagɔrɔ
kpi kũ à kú adona musu,
n kɛfɛnnanɔ ni su n kĩnaa lán gudɔ plíkpanaa bà.

4 Dikiri la dà, ani lɛ́ sukparo à pì:
Ĩnigɔ̃ de sa'ori ũ ari gɔrɔ sĩnda pínki
lán Mɛlɛkizɛdɛki bàmɛ.

5 Dikiri kú n ɔplai,
ani kínanɔ dúgu zɔ̃ a pɔfɛ̃gɔrɔ.
6 Ani yãkpatɛ kɛ kũ burinɔo,
ń gɛ̀nɔ nigɔ̃ kpá,
ani andunia pínki kínanɔ dúgu zɔ̃.
7 Ani í mi swai zɛ́ lɛ́a,
abire yãin a mì nigɔ̃ dana íla.

111

Dikiri tɔ́bonaa
1 Aleluya!
Mani Dikiri sáabu kpá kũ nɛ̀sɛdoo
gbɛ̃ mananɔ kɔ̃kakaranaa gũn.

2 Dikiri yãkɛnanɔn zɔ̃kɔ̃,
gbɛ̃ kũ a yã kɛ̀ńnɛ nnanɔ dì a laasun lɛ́.
3 A yãkɛnanɔn bɛ̀ɛrɛ vĩ kũ gakurio,
a yãmanakɛna lakana vĩro.
4 Dikiri tò a yãbonsarɛkɛnanɔ dɔ̀ógu,
à sùru vĩ kũ wɛ̃ndao.
5 Àdi pɔ́ble kpá a vĩnakɛrinɔa,
àdigɔ̃ dɔ a bàka kunna kũńwo yãn.
6 À a yãkɛnanɔ gbãna mɔ̀ a gbɛ̃nɔnɛ,
à buri pãndenɔ bùsunɔ sì à kpàḿma.
7 A yãkɛnanɔn náani vĩ akũsɔ̃ à zɛ́ vĩ,
a yãdannɛnanɔn yãpura vĩ pínki.
8 Yã pìnɔ zĩni pɛtɛna gɔrɔ sĩnda pínki,
àdi yã kɛ a zɛ́a kũ náanio.

9 À surabarii zɪ̀ à a gbɛ̃nɔ bò,
a bàka kú kũńwo gɔrɔ sĩnda pínki.
A tɔ́ kú adona, à naasi vĩ.

10 Vĩnakɛna Dikirinɛɛmɛ ɔ̃ndɔ̃ zĩni ũ,
gbɛ̃ kũ ò a vĩna vĩnɔmɛ asãnsĩnidenɔ ũ.
A táakilɛna nigɔ̃ lakana vĩro.

112

Gbɛ̃ kũ à Dikiri vĩna vĩ

1 Aleluya!
Arubarikademɛ gbɛ̃ kũ à Dikiri vĩna vĩ ũ,
akũsɔ̃ Dikiri yãditɛnanɔ dì kánɛ manamana.

2 A nɛ́nɔ nigɔ̃ gbãnadenɔ ũ ń bùsun,
nɛ̀sɛpurade burinɔ nigɔ̃ de arubarikadenɔ ũ.
3 Ɔgɔ kũ aruzɛkɛo di a bɛa,
a yãmanakɛna lakana vĩro.
4 Bee gusiran gu dì pu gbɛ̃ mananɛ,
nɛ̀sɛpurade kũ à sùru kũ wɛ̃ndao vĩ.
5 Gbɛ̃ kũ àdi ɔ poro, kũ àdi pɔ́ sãkãńnɛ,
akusɔ̃ àdi yã kɛ a zɛ́a, yã dì bo kãao nna.
6 Pɔ́ke ni gbɛ̃ mana lá ble zikiro,
a yã nigɔ̃ dɔńgu gɔrɔ sĩnda pínki.
7 Baaru vãni dì a vĩna kũro,
a laakarii dìgɔ̃ kpatɛna, àdigɔ̃ Dikiri náani vĩ.
8 A kùu dì vĩro, vĩna dì a kũro
ari à gɛ́ à yɔ̃gɔ̃ kɛ a ibɛrɛnɔa.
9 Àdi pɔ́ fã takasidenɔnɛ,
a yãmanakɛna lakana vĩro,
a gbãna dìgɔ̃ kara kũ bɛ̀ɛrɛɛo.

10 Gbɛ̃ vãni dì a e à pɔ fɛ̃,
àdi saka kakũn à nagui,
gbɛ̃ vãni pɔyeinaa dì kɛ pã.

113

Dikiri táakilɛnaa

1 Aleluya!
Dikiri zɔ̀blerinɔ, à a táaki lɛ́,
à Dikiri tɔ́ bo!
2 Ò Dikiri sáabu kpá
zaa tera ari gɔrɔ sĩnda pínki.
3 Ò Dikiri tɔ́ bo
zaa ifãboki kpa ari a lɛ́tɛ kpa.

4 Dikiri zɔ̃kɔ̃ de buri sĩnda pínkila,
a gakuri dana musula.
5 Dí mɛ́ à kà Dikiri ó Luda ũu?
À vutɛna kpatan zaa musu,
6 àdi wɛ́ zu zĩtɛ

à musu kũ zĩtɛo gwa.

7 Àdi gbãnasaridenɔ bo bùsu tɛ́ à ń futɛ,
àdi wɛ̃ndadenɔ bo tuburan à ń sɛ́ lei.
8 Àdi ń da kínanɛnɔ tɛ́,
buri kũ à sɛ̀ kínanɛnɔ.
9 Àdi para kara a bɛn,
àdi a kɛ nɛ́rande pɔnnade ũ.
Aleluya!

114

Vĩnla dikpɛ lɛ̀ɛ
1 Kũ Isarailanɔ bò Misila,
kũ Yakubu burinɔ bò gbɛ̃ zĩ̀tɔnɔ tɛ́,
2 Yudanɔ bùsuu gɔ̃̀ Dikiri kúki ũ,
Isarailanɔ bùsuu gɔ̃̀ a kíbleki ũ.

3 Isira Tɛ̃ra wɛ́ sìńlɛ à bàa lɛ̀,
Yoda í ɛ̀ra kpɛ.
4 Kpinɔ vĩ̀vĩ lán sãkaronɔ bà,
sĩ̀sĩnɔ kɔrɔ lɛ̀ lán sãnɛnɔ bà.

5 Ísira, bɔ́ mɛ́ à n le n bàa lɛ̀ɛ?
Yoda, à kɛ̀ dera n ɛ̀ra kpɛɛ?
6 Kpinɔ, bɔ́yãin a vĩvĩ lán sãkaronɔ bàa?
Sĩ̀sĩnɔ, à kɛ̀ dera a kɔrɔ lɛ̀ lán sãnɛnɔ bàa?

7 Andunia, ǹ yĩgãyĩgã Dikiri arɛ,
Yakubu Luda arɛ.
8 À gbɛ̀si kɛ̀ íkatɛki ũ,
à gbɛ̀pu lì ísɛ̃boki ũ.

115

Dikiri mɛ́ àdi arubarika dańgu
1 Adi kɛ ókɔ̃nɔnlo Dikiri,
adi kɛ ókɔ̃nɔnlo,
mɔkɔ̃mmɛ ń de ò n tɔ́ bo
n gbɛ̃kɛ kũ n náanio yãi.

2 À kɛ̀ dera burinɔ dì ó la
ò pi ó Luda kú máa?
3 Ó Luda kú musu,
pɔ́ kũ à yein àdi kɛ.
4 Ò ń tãnanɔ pì kũ andurufuuo kũ wuraao,
bisãsiri ɔzĩmɛ.
5 Ò lɛ́ vĩ, ama òdi yã oro,
ò wɛ́ vĩ, ama òdi gu ero.
6 Ò sã vĩ, ama òdi yã maro,
ò yĩ vĩ, ama òdi pɔ́ gbĩ maro.
7 Ò ɔ vĩ, ama òdi pɔ́ kũro,

ò gbá vĩ, ama òdi táa oro,
òdi kòto kɛkɛro.
8 Ń pìrinɔn lɛɛlɛ kũńwomɛ
kũ gbɛ̃ kũ òtɛni ń náani kɛnɔ ń pínki.

9 Isarailanɔ, à Dikiri náani kɛ!
Àkũmɛ á kpanyĩri ũ kũ á sɛ̃gbakoo.
10 Haruna burinɔ, à Dikiri náani kɛ!
Àkũmɛ á kpanyĩri ũ kũ á sɛ̃gbakoo.
11 Dikiri vĩnakɛrinɔ, à Dikiri náani kɛ!
Àkũmɛ á kpanyĩri ũ kũ á sɛ̃gbakoo.

12 Dikiri dɔ̀ ó yãn,
ani arubarika daógu.
Ani arubarika da Isaraila burinɔgu,
ani arubarika da Haruna burinɔgu,
13 ani arubarika da a vĩnakɛrinɔgu,
nɛ́ fíti gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃.

14 Dikiri á buri kara,
ákɔ̃nɔ kũ á nɛ́nɔ.
15 Dikiri arubarika daágu,
musu kũ zĩtɛo Kɛ̀rii.

16 Musu bi Dikiri pɔ́mɛ,
ama à zĩtɛ nà bisãsirinɔnɛ ń ɔĩ.
17 Adi kɛ gɛ̀nɔ mɛ́ òdi Dikiri táaki lɛ́ro,
kesɔ̃ gbɛ̃ kũ ń lɛ́ yĩtɛnɔ.
18 Ókɔ̃nɔ, ónigɔ̃ Dikiri sáabu kpá
zaa tera ari gɔrɔ sĩnda pínki.
Aleluya!

116

Gbɛ̃ kũ à bò ga lɛ́i Dikiri sáabukpanaa

1 Má ye Dikirii, zaakũ à ma yã mà,
à ma wikilɛnaawa mà.
2 Manigɔ̃ a sísi ari ma wɛ̃̀ndi lɛ́n,
kũ à sã kpàmai yãi.

3 Ga bàa ǹ̃kãmai yã,
mira wãwã tɔ̃̀ma,
wɛ́tãmmana kũ pɔsirao dàmala.
4 Akũ ma Dikiri sìsi ma pì:
Dikiri, n yã nna, ǹ ma mì sí.
5 Dikirin sùru vĩ akũsɔ̃ à mana,
ó Luda wɛ̃nda vĩ.
6 Dikiri dì gbãnasaridenɔ dãkpã,
kũ ma busa, à ma sura bà.

7 Ma swɛ̃̀, ǹ kɛkɛ ǹ kpátɛ,
zaakũ Dikiri yã mana kɛ̀nnɛ.

8 Dikiri, n ma bo ga lέi,
n wέ'i wàramεnε, ńdi tó ma gɛ̃̀ síro,
9 de màgɔ̃ tέ n arε gbɛ̃ bɛ̃nεnɔ kukia la.
10 Bee kũ wari tɔ̃̀ma ma gɔ̃ búgubugu,
má kpέ a náanikεna, akũ ma yã ò.
11 Bídi ma kũ ma pì:
Gbɛ̃ sĩnda pínki bi έkεdenɔmε.

12 Bɔ́n mani fĩna boo Dikirinε
yã mana kũ à kὲmεnε pínki musuu?
13 Mani Dikiri surabana toko sέ musu,
mani a sísio.
14 Mani lέ kũ ma kὲ Dikirianɔ papa
a gbɛ̃nɔ wára ń pínki.

15 Dikiri yãmarinɔ gana bὲεrε vĩnε.
16 Dikiri, n yã nna, n zɔ̀bleriimε ma ũ,
nɔgbɛ̃ kũ à zɔ̀ɔ blènnε nέmε ma ũ,
n ma bo bàn.

17 Mani kεnnakũkɔ̃o sa omma,
mani n sísio, Dikiri.
18 Mani lέ kũ ma kὲ Dikirianɔ papa
a gbɛ̃nɔ wára ń pínki
19 a kpέ ɔnn Yurusalεmu gũn.
Aleluya!

117

Dikiri táakilεnaa

1 Ákɔ̃nɔ buri sĩnda pínkinɔ à Dikiri tɔ́ kpá,
ákɔ̃nɔ bùsu sĩnda pínki gbɛ̃nɔ à a táaki lέ.
2 Zaakũ gbɛ̃kε kũ à vĩ kũoo kὲ zɔ̃kɔ̃,
Dikiri náani vĩ gɔrɔ sĩnda pínki.
Aleluya!

118

Gεna Dikiri ɔnn kũ sáabukεnaao

1 À Dikiri sáabu kε, zaakũ à mana,
a gbɛ̃kε lakana vĩro.

2 Isarailanɔ o:
A gbɛ̃kε lakana vĩro.
3 Haruna burinɔ o:
A gbɛ̃kε lakana vĩro.
4 A vĩnakεrinɔ o:
A gbɛ̃kε lakana vĩro.

5 Ma lέ zù Dikirii ma warikεnaa gũn,
akũ à wèma à ma gba mὲporoki.
6 Dikiri kú kũmao, vĩna ni ma kũro.
Bɔ́n bisãsiri ni fɔ̃ à kεmεnεε?
7 Dikiri kú kũmao ma kpanyĩri ũ,

mani yɔ̃̀gɔ̃ kɛ ma ibɛrɛnɔa.

8 Nana Dikirii mana de
bisãsiri náanikɛnala.
9 Nana Dikirii mana de
gbãnadenɔ náanikɛnala.

10 Buri sĩnda pínki lìkamai,
akũ ma ń kakatɛ kũ Dikiri tɔ́o.
11 Ò lìkamai kpa sĩnda pínki,
akũ ma ń kakatɛ kũ Dikiri tɔ́o.
12 Ò ĩ̀ma lán zɔ́nɔ bà,
akũ ò làka lán kãni tɛ́kũnaa bà,
ma ń kakatɛ kũ Dikiri tɔ́o.

13 Ò ɔ sɔ̃̀mai kpɛ, má ye mà lɛ́tɛ,
akũ Dikiri kpàmai.
14 Dikiri mɛ́ à ma gbãna ũ, a táakin madì lɛ́,
àkũ mɛ́ à gɔ̃̀ ma surabari ũ.

15 À ma, pɔnna wiki dɔ gbɛ̃ mananɔ bùran,
Dikiri ɔpla zĩ zɔ̃kɔ̃ɔ kɛ̀.
16 Dikiri ɔpla kú musu,
Dikiri ɔpla zĩ zɔ̃kɔ̃ɔ kɛ̀.

17 Mani garo, manigɔ̃ kun,
manigɔ̃ Dikiri yãkɛnanɔ baba.
18 Dikiri ma toto manamana,
ama adi tó ga ma sɛro.

19 À zɛ́ mana gbànɔ wɛ̃mɛnɛ,
de mà gɛ̃ mà Dikiri sáabu kpá.
20 Dikiri ɔn zɛ́n dí,
gbɛ̃ mananɔ mɛ́ òdi gɛ̃n.
21 Ma n sáabu kɛ̀ Dikiri, zaakũ n wema,
n gɔ̃ ma surabari ũ.

22 Gbɛ̀ kũ kpɛ́borinɔ pã kpài
mɛ́ à gɔ̃̀ kpɛ́ kusuru gbɛ̀ mìde ũ.
23 Dikiri mɛ́ à abirekũ kɛ̀,
akũ à kɛ̀wɛrɛ yãbonsarɛ ũ.
24 Gɔrɔ kũ Dikiri dìtɛn dí,
ò pɔnna kɛn ó nɛ̀sɛ kɛ nna.

25 N yã nna Dikiri! Ǹ ó sura ba!
Ǹ sùru kɛ Dikiri! Ǹ tó ò sa'a le!
26 Arubarikademɛ gbɛ̃ kũ àtɛn su kũ Dikiri tɔ́o ũ,
zaa Dikiri ɔnn ótɛn gbãnakɛ kpányĩ.
27 Dikirimɛ Luda ũ, à gu pùwɛrɛ.
À zà lá kpákpa àgɔ̃ tɛ́o dikpɛkɛrinɔi
ari sa'oki bɛ̃nɛnɔ kĩnaa.

28 Ma Ludamɛ n ũ, mani n sáabu kɛ,
ma Luda, mani n tɔ́ sɛ́ lei.

29 À Dikiri sáabu kɛ, zaakũ à mana,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.

119

Luda yã sɛna lei

1 Arubarikadenɔmɛ gbɛ̃ kũ ò kun taari sari
ò Dikiri doka kũnanɔ ũ.
2 Arubarikadenɔmɛ gbɛ̃ kũ ò Dikiri yã kũna
ò a ki wɛtɛ kũ nɛ̀sɛdoonɔ ũ.
3 Òdi yã kpɛdangara kɛro,
òdi táa o a zɛ́ gũn.
4 N n ɔdɔki mɔ̀wɛrɛ,
de ògɔ̃ tɛ́i kũ laakariio.
5 Má ye màgɔ̃ kú ma dɔ̀rɔɔa
màgɔ̃ n yãdannɛnanɔ kũna.
6 Tó má n yãditɛnanɔ kũna pínki,
abirekũ ni tó wé'i ma kũro.
7 Gɔrɔ kũ matɛni n dokayã mananɔ dada,
mani n sáabu kpá kũ nɛ̀sɛpurao.
8 Manigɔ̃ n yãdannɛnanɔ kũna,
ǹsun ma tón sãnsãnlo.

9 Deran kɛfɛnna ni fɔ̃ àgɔ̃ kun gbãsĩ sari nàa?
Séde a yãkɛna kɔ̃ sɛ́ kũ n yão.
10 Matɛni n ki wɛtɛ kũ nɛ̀sɛdoo,
ǹsun tó mà zã n yãditɛnanɔaro.
11 Ma n yã dà ma swɛ̃ɛ gũn
de màsun durunna kɛnnɛro yãi.
12 Arubarikademɛ mɔkɔ̃n Dikiri ũ,
ǹ n yãditɛnanɔ damɛnɛ.
13 Dokayã kũ ò bò n lɛ́nnɔ pínki,
mani babaǹnɛ kũ ma lɛ́o.
14 Madì pɔnna kɛ kũ n yãnɔ
lákũ òdi kɛ kũ aruzɛkɛ zɔ̃kɔ̃ɔo nà.
15 Madì laasun lɛ́ n ɔdɔkia,
ma wɛ́ kú n zɛ́nɔa.
16 Ma pɔ kɛ̀ nna n yãditɛnanɔa,
n yã ni sãmaguro.

17 Ǹ yã mana kɛ makũ n zɔ̀bleriinɛ
de màgɔ̃ kun kũ wɛ̃ndiio, mágɔ̃ n yã kũna.
18 Ǹ ma wɛ́ kɛ̃mɛnɛ
de mà wɛ́ si yãbonsarɛnɔlɛ n dokan.
19 Nibɔɔmɛ ma ũ andunia gũn,
ǹsun n yãditɛnanɔ utɛmɛnɛro.
20 N dokayãnɔ nidɛna baala'i
ma swɛ̃ɛ blè.
21 Ndì kpãkɛ̃ karambaanide kũ lɛ́ ń kũnɔi,

gbɛ̃ kũ ò zȁ n yãditɛnanɔanɔ.
22 Ǹ ma bo sɔ̃sɔ̃nan kũ gyabonaao,
zaakũ má n yãnɔ kũna.
23 Bee kũ kínanɛnɔ vùtɛ ò lɛ́ kpàkũsũmai,
ma laasun nigɔ̃ kú n yãdannɛnanɔa.
24 N yãnɔ dì ma pɔ kɛ nna,
n yã pì dì lɛ́ dama.

25 Ma gɔ̃ wutɛna zĩtɛ,
ǹ ma wɛ̃̀ndi dãkpã lákũ n ò nà.
26 Ma a yãkɛnanɔ dɔ̀dɔnnɛ, akũ n wema,
ǹ n yãdannɛnanɔ damɛnɛ.
27 Ǹ tó mà n ɔdɔkinɔ dɔ̃,
ma laasun nigɔ̃ kú n yãbonsarɛnɔa.
28 Ma pɔ sira à kɛ̀ zɔ̃kɔ̃,
ǹ ma gba gbãna lákũ n ò nà.
29 Ǹ ma bo manafiki zɛ́a,
ǹ ma gba zɛ́ mà zɛ kũ n dokao.
30 Ma yãpura zɛ́ sɛ̀,
ma swɛ̃̀ɛ dìgɔ̃ kú n dokaa.
31 Má n yãnɔ kũna ɔplapla,
ǹsun tó wé'i ma kũro, Dikiri.
32 Madì wã n yãditɛnanɔ zɛ́i,
zaakũ n ma laakarii kpàtɛmɛnɛ.

33 Dikiri, ǹ n yãdannɛnanɔ zɛ́ mɔmɛnɛ
de màgɔ̃ kũna ari ma wɛ̃̀ndi lɛ́n.
34 Ǹ ma gba ɔ̃ndɔ̃ màgɔ̃ n doka kũna,
màgɔ̃ zĩ kɛa kũ nɛ̀sɛdoo.
35 Ǹ ma da n yãditɛnanɔ zɛ́n,
zaakũ abirekũ mɛ́ àdi kámagu.
36 Ǹ tó ma swɛ̃̀ tá n yãnɔa,
àsun tá bĩni zɛ́nlo.
37 Ǹ ma wɛ́ go pɔ́ pãnɔa,
ǹ ma wɛ̃̀ndi dãkpã lákũ n ò nà.
38 Ǹ yã kũ n ò papa makũ n zɔ̀bleriinɛ,
lɛ́ kũ n sɛ̀ n vĩnakɛrinɔnɛɛ.
39 Ǹ tó sɔ̃sɔ̃na kũ madì a vĩna kɛ goma,
zaakũ n dokayãnɔn mana.
40 Má ye n ɔdɔkii fá,
ǹ ma wɛ̃̀ndi dãkpã n manakɛ gũn.

41 Dikiri, ǹ mɔ́ ǹ gbɛ̃kɛ kɛmɛnɛ,
ǹ ma sura ba lákũ n ò nà,
42 gbasa mà yã we ma sɔ̃̀sɔ̃rinɔa,
zaakũ matɛni n yã náani kɛ.
43 Ǹsun yãpura yã sí ma lɛ́nlo,
zaakũ n dokayãnɔn ma wɛ́ dɔi.
44 Manigɔ̃ n doka kũna

ari gɔrɔ sĩnda pínki.
45 Manigɔ̃ tɛ́ aafia,
zaakũ ma n ɔdɔki wɛ̀tɛ.
46 Mani n yãnɔ o kínanɔ arɛ,
wé'i ni ma kũro.
47 N yãditɛnanɔ dì ma pɔ gba,
zaakũ má yei.
48 Ma gȁa sɛ̀ n yãditɛna kũ má yeinɔnɛ,
madì laasun lɛ́ n yãdannɛnanɔa.

49 Ǹ dɔ yã kũ n ò n zɔ̀bleriinɛn,
zaakũ n tò ma wɛ́ dɔi.
50 Yã kũ àdi ma laakari kpátɛ ma warikɛnan dí,
n lɛ́sɛna mɛ́ àdi ma wɛ̃̀ndi dãkpã.
51 Karambaanidenɔ tɛni ma fobo lakanaa sari,
bee kũ abireo madì zã n dokaaro.
52 Madì dɔ n dokayã kũ à kú zaa zĩnɔn,
akũ òdi ma nɛ̀sɛ yĩda kũmɛnɛ, Dikiri.
53 Madì pɔ fɛ̃ manamana,
kũ yãvãnikɛrinɔ dì pã kpá n dokai yãi.
54 Madì lɛ̀ sí n yãdannɛnanɔ musu
ma kunna andunia díkĩna gũn.
55 N yã dìgɔ̃ dɔmagu gwȁani, Dikiri,
madìgɔ̃ n dokayãnɔ kũna.
56 Ma dɔ́nɛ kɛ̀ kũ yã birenɔo,
zaakũ madìgɔ̃ n ɔdɔki gwa.
57 Dikiri, mɔkɔ̃mmɛ ma baka ũ,
ma lɛ́ sɛ̀ kũ mani n yã ma.

58 Madì kútɛ kɛnnɛ kũ nɛ̀sɛdoo,
ǹ sùru kɛ kũmao lákũ n ò nà.
59 Ma a yãkɛnanɔ laasunn lɛ̀,
akũ ma ɛra n dokayãnɔa.
60 Mani wã, mani zɛzɛro,
de mà n yãditɛnanɔ da.
61 Bee kũ gbɛ̃ vãninɔ bàa ȉkãmai,
n dokayãnɔ ni sãmaguro.
62 Madì futɛ mà sáabu kɛnnɛ lizãndo
n dokayã mananɔ musu.
63 N vĩnakɛri pínki gbɛ̃nnamɛ ma ũ,
gbɛ̃ kũ òdi n ɔdɔki gwanɔ.
64 Dikiri, n gbɛ̃kɛ andunia pà,
ǹ n yãditɛnanɔ damɛnɛ.

65 N a mana kɛ̀ makũ n zɔ̀bleriinɛ,
lákũ n ò nà, Dikiri.
66 Ǹ wɛ́zɛ̃ kũ dɔ̃naao damɛnɛ,
zaakũ ma n yãditɛnanɔ sì.
67 De ń kpɛ́ ǹ ɔ tɔ̃ma, má sãtɛnamɛ,
ama tera sà má n yã kũna.
68 Ń mana, akũsɔ̃ n yãkɛnanɔn mana,

ǹ n yãditɛnanɔ damɛnɛ.
69 Bee kũ karambaanidenɔ yãsira nàma,
madìgɔ̃ n ɔdɔki gwa kũ nɛ̀sɛdoo.
70 Ń sã dì, àdi yã maro,
makũ sɔ̃ ma pɔ nna n dokaa.
71 N ɔtɔ̃manaa kɛ̀mɛnɛ mana,
de mà le mà n yãdannɛnanɔ dada.
72 Doka kũ à bò n lɛ́n manamɛnɛ
de wura kũ andurufu mɛ̀n dúbu ũgbangbanɔla.

73 N ɔ ma í kàsa à ma kɛ,
ǹ ma gba ɔ̃ndɔ̃ mà n yãditɛnanɔ dada.
74 N vĩnakɛrinɔ ni ma e ò pɔnna kɛ,
zaakũ n yãn ma wɛ́ dɔi.
75 Dikiri, má dɔ̃ kũ n dokayãnɔn mana,
kũ ń náani vĩ yãin n ɔ tɔ̃̀ma.
76 Ǹ gbɛ̃kɛ kɛmɛnɛ de ma nɛ̀sɛ le à yĩda kũ,
lákũ n ò makũ n zɔ̀bleriinɛ nà.
77 Ǹ mɔ́ ǹ wɛ̃nda dɔ̃mɛnɛ de màgɔ̃ kun,
zaakũ n dokayãnɔmɛ ma pɔnna ũ.
78 Ǹ tó wé'i karambaanide kũ ò taari kɛ̀mɛnɛ pãnɔ kũ,
makũ sɔ̃ mani laasun lɛ́ n ɔdɔkia.
79 Ǹ tó n vĩnakɛrinɔ su ma kĩnaa,
gbɛ̃ kũ ò n yãnɔ dɔ̃nɔ.
80 Ǹ tó ma nɛ̀sɛ gɔ̃ yãke vĩro n yãnɔ musu
de wé'i sún ma kũro yãi.

81 N surabana yã tɛni ma swɛ̃̀ ble,
n yãn ma wɛ́ dɔi.
82 Ma wɛ́ dɔdɔna n lɛ́sɛnaai ari ma wɛ́ wò,
bɔrɛn ĩni ma nɛ̀sɛ yĩda kũmɛnɛɛ?
83 Má de lán bára bɔ̀kɔ kũ à túsukpɛ màa bà,
bee kũ abireo n yãditɛnanɔ dì sãmaguro.
84 Makũ n zɔ̀bleri manigɔ̃ n dã ari bɔrɛɛ?
Bɔrɛn ĩni wari dɔ ma wɛ́tãmmarinɔaa?
85 Karambaanidenɔ dì wɛ̀ɛ yɔ̃mɛnɛ mà zun,
ń yã dì kɔ̃ sɛ́ kũ n dokaoro.
86 N yãditɛnanɔ pínki náani vĩ,
ǹ kpámai, zaakũ òtɛn wɛ́ tãma pãmɛ.
87 À gɔ̃̀ fíti kũ oni láka kũmao andunian,
makũ sɔ̃ mádi pã kpá n ɔdɔkinɛro.
88 Ǹ ma wɛ̃̀ndi dãkpã n gbɛ̃kɛ yãi,
mani n yãnɔ da.

89 Dikiri, n yã dìgɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki,
a zĩni pɛtɛna zaa musu.
90 Ń náani vĩ wɛ̃̀ kũ wɛ̃̀ɛo,
n andunia kàtɛ, akũ à kpɛ́ kun.
91 Pɔ́ sĩnda pínki kpɛ́ kun gbãra n doka yãi,
zaakũ pɔ́ sĩnda pínki dì donyĩ.

92 Tó n dokamɛ ma pɔnna ũ yãro,
de ma laka ma warikɛnaa gũn.
93 N ɔdɔki ni sãmagu zikiro,
zaakũ a gãin n ma wɛ̃̀ndii dàkpã.
94 N pɔ́mɛ ma ũ, ǹ ma sura ba,
zaakũ ma n ɔdɔki wɛ̀tɛ.
95 Gbɛ̃ vãninɔ tɛni ma dã ò ma dɛ,
ama ma laakari kú n yãnɔa.
96 Ma è kũ pɔ́ mana sĩnda pínki zaka lɛ́ kummɛ,
ama n yãditɛnanɔ zɔ̃kɔ̃ lɛ́ vĩro.

97 Má ye n dokai à kɛ̀ zɔ̃kɔ̃ fá,
madìgɔ̃ laasun lɛ́a zaa kɔnkɔ ari ɔkɔsi.
98 N yãditɛnanɔ dì tó ma ɔ̃ndɔ̃ gɔ̃ de ma ibɛrɛnɔ pɔ́la,
zaakũ à kú ma swɛ̃̀n gɔrɔ sĩnda pínki.
99 Ma wɛ́zɛ̃ de ma yãdannɛrinɔ pɔ́la ń pínki,
zaakũ ma laasun dìgɔ̃ kú n yãnɔamɛ.
100 Ma ɔ̃ndɔ̃ de marenɔ pɔ́la,
zaakũ madìgɔ̃ n ɔdɔkinɔ gwa.
101 Madì mì kɛ̃ zɛ́ vãni sĩnda pínkia
de mà le màgɔ̃ n yã kũna yãi.
102 Mádi kɛ̃ n dokayãnɔaro,
zaakũ mɔkɔ̃n mɛ́ n dàmɛnɛ.
103 N yãnɔn nnamɛnɛ à kɛ̀ zɔ̃kɔ̃,
à nna de zɔ́la ma lɛ́n.
104 N ɔdɔki dì ma gba laakarii,
abire yãi ma zã sãtɛna zɛ́ sĩnda pínkin.

105 N yãmɛ fitila ũ ma gbánɛ,
àdi gu pumɛnɛ zɛ́n.
106 Ma la dà ma zɛo
kũ manigɔ̃ tɛ́ n dokayã mananɔi.
107 Ma wɛ́tãmmanaa kɛ̀ zɔ̃kɔ̃, Dikiri,
ǹ ma wɛ̃̀ndi dãkpã lákũ n ò nà.
108 Ǹ ma sáabukpana sí,
gbasa ǹ n dokayãnɔ damɛnɛ, Dikiri.
109 Madìgɔ̃ ma zĩda da karii gũn,
bee kũ abireo n dokayãnɔ dì sãmaguro.
110 Yãvãnikɛrinɔ tankutɛ kpàkpamɛnɛ,
ama mádi zã n ɔdɔkiaro.
111 N yãnɔmɛ ma túbi ũ ari gɔrɔ sĩnda pínki,
mɔ́kɔ̃nɔmɛ ma pɔnna ũ.
112 Ma swɛ̃̀ kú n yãdannɛnanɔa
ari ma wɛ̃̀ndi lɛ́n.

113 Ma zã nɛ̀sɛpladenɔn,
má ye n dokai.
114 Mɔkɔ̃mmɛ ma utɛki kũ ma sɛ̃gbakoo ũ,
n yãn ma wɛ́ dɔi.
115 À gomala ákɔ̃nɔ yãvãnikɛrinɔ
de màgɔ̃ ma Luda yãditɛnanɔ kũna.

116 Ǹgɔ̃ ma kũna lákũ n ò nà, manigɔ̃ kun,
ǹsun tó tãmaa ma nɛro.
117 Ǹ ma sɛ́ musu de mà bo aafia,
ma wɛ́ nigɔ̃ pɛ́ n yãdannɛnanɔa.
118 Ndì gí gbɛ̃ kũ ò zɛ̃̀ n yãdannɛnaaanɔi,
ń manafikikɛna bi pãmɛ.
119 Ndì andunia yãvãnikɛrinɔ kɔ́tɛ lán mɔ̀gbɔ̃ɔ bà,
abire yãin má ye n yãnɔi.
120 Ma mɛ̀ɛ dì futɛ n vĩna yãi,
n dokayãnɔn naasi vĩmɛ.

121 Ma yã kɛ̀ a zɛ́a súsu,
ǹsun ma tó ma wɛ́tãmmarinɔnɛro.
122 Ǹ zɛnkpɛkɛ sɛ́ makũ n zɔ̀bleriinɛ de mà bo mana,
ǹsun tó karambaanidenɔ ma wɛ́ tãro.
123 Ma wɛ́ dɔ n surabanaai ari ma kpasa,
matɛni n lɛ́sɛna mana dã.
124 Ǹ yã kɛmɛnɛ n gbɛ̃kɛ gũn,
ǹ n yãdannɛnanɔ da makũ n zɔ̀bleriinɛ.
125 N zɔ̀bleriimɛ ma ũ, ǹ ma gba laakarii
de mà n yãnɔ dɔ̀rɔ dɔ̃.
126 Yãkɛna gɔrɔ kà, Dikiri,
zaakũ òtɛn bo n doka kpɛ.
127 Má ye n yãditɛnanɔi de wurala,
bee wura baasanaa.
128 Ma è n ɔdɔki mana,
abire yãi sãtɛna zɛ́ pínki dì kɛmɛnɛro.

129 N yãnɔn demɛnɛ yãbonsarɛ ũ,
abire yãi má kũna ma swɛ̃̀n.
130 N yã bɔkɔtɛnaa dì gu puńnɛ,
àdi nɛ̀sɛdodenɔ gba laakarii.
131 Ma lɛ́ wɛ̃na, matɛn wesa bo fɛ̀ɛkuu,
zaakũ n dokayãnɔ ni tɛni ma dɛ.
132 Ǹ arɛ dɔma ǹ sùru kɛ kũmao,
lákũ ndì kɛ gbɛ̃ kũ ò ye n tɔ́inɔnɛ nà.
133 Ǹ ma da zɛ́a lákũ n ò nà,
ǹsun tó yã vãni ke kí blemaro.
134 Ǹ ma bo gbɛ̃ takikɛrinɔ ɔĩ
de mà n ɔdɔki gwa.
135 Ǹ ãn were makũ n zɔ̀bleriia,
ǹ tó mà n yãdannɛnanɔ dɔ̃.
136 Wɛ́'i tɛn pla ma wɛ́n
kũ ò n doka kũnaro yãi.

137 Dikiri, ń mana,
n dokayãnɔn zɛ́ vĩ.
138 N n yãnɔ dìtɛ a zɛ́a,
ò náani vĩ manamana.
139 Ma ibɛrɛnɔ sã̀ n yãn,
akũ ń yã ma kũ gbãna manamana.

140 Ò n yã yɔ̀ ò gwà à sãnkara ke vĩro,
makũ n zɔ̀bleri, má yei manamana.
141 Pɔ́ken ma ũro, òdi ma gya bo,
bee kũ abireo n ɔdɔki dì sãmaguro.
142 N yãmanakɛna lakana vĩro,
n doka yãpura vĩ.
143 Wari kũ yã'ũmmanaao ma le,
ama n yãditɛnanɔmɛ ma pɔnna ũ.
144 N yãnɔn mana gɔrɔ sĩnda pínki,
ǹ ma gba laakari de màgɔ̃ kun.

145 Madì n sísi kũ nɛ̀sɛdoo Dikiri,
ǹ wema, manigɔ̃ n yãditɛnanɔ kũna.
146 Madì lɛ́ zunyĩ ǹ ma sura ba,
manigɔ̃ n yãnɔ kũna.
147 Madì futɛ gudɔo mà wiki lɛ́mma,
n yãn ma wɛ́ dɔi.
148 I dì na ma wɛ́a gwãaniro
de mà le mà laasun lɛ́ n yãa yãi.
149 Ǹ ma yã ma n gbɛ̃kɛ yãi, Dikiri,
ǹ ma wɛ̃̀ndi dãkpã lákũ n yãzɛdekɛ de nà.
150 Gbɛ̃ kũ òdi lɛ́ kpákũsũmainɔ kãni kũmao,
ama ò zã̀ kũ n dokao.
151 Ǹ kú kũmao kãni Dikiri,
n yãditɛnanɔ pínki yãpura vĩ.
152 Zaa gìkɛna ma dɔ̃̀ n yãnɔa
kũ n dìtɛ àgɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki.

153 Ǹ ma warikɛna gwa ǹ ma sura ba,
zaakũ n doka dí sãmaguro.
154 Ǹ zɛ kũmao ǹ ma bo,
ǹ ma wɛ̃̀ndi dãkpã lákũ n a lɛ́ sɛ̀ nà.
155 N surabanaa zã̀ kũ yãvãnikɛrinɔ,
zaakũ òdi n yãdannɛnanɔ wɛtɛro.
156 N wɛ̃nda zɔ̃kɔ̃, Dikiri,
ǹ ma wɛ̃̀ndi dãkpã lákũ n yãzɛdekɛ de nà.
157 Ma ibɛrɛ kũ òdi wɛ́ tãmanɔn dasi,
ama mádi zã n yãnɔaro.
158 Má ye n náanisaridenɔ kãiro,
kũ ò n yã kũnaro yãi.
159 Ǹ gwa lákũ má ye n ɔdɔkii nà.
Dikiri, ǹ ma wɛ̃̀ndi dãkpã n gbɛ̃kɛ yãi.
160 N yã sĩnda pínki bi yãpuramɛ,
n dokayãnɔn mana ò lakana vĩro.

161 Gbãnadenɔ dì wɛ́ tãma pã,
ama n yã vĩna dì ma kũ.
162 Madì pɔnna kɛ kũ n lɛ́sɛnaao,
lákũ ma aruzɛkɛ zɔ̃kɔ̃ sɛ̀tɛ zĩ̀i gũn bà.

163 Ma zã manafikin, má ye a yãiro,
n dokan má yei.
164 Madìgɔ̃ n táaki lɛ́ gɔrɔ do gɛ̃̀n supplapla
kũ n dokayãnɔn mana yãi.
165 Gbɛ̃ kũ ò ye n dokainɔ aafia zɔ̃kɔ̃,
yãke dì tó ò furo.
166 Ma wɛ́ dɔi ǹ ma sura ba, Dikiri,
madì tɛ́ n yãditɛnanɔi.
167 Má n yãnɔ kũna,
zaakũ má yei manamana.
168 Madì n ɔdɔki gwa madì n yãnɔ ma,
zaakũ ma yãkɛna sĩnda pínki kú n ɔĩmɛ.

169 Ǹ tó ma wikilɛna n kĩnaa le, Dikiri,
ǹ ma gba laakari lákũ n ò nà.
170 Ǹ tó ma aduakɛna n ki le,
ǹ ma sura ba lákũ n lɛ́ sɛ̀ nà.
171 N táakilɛna gɔ̃ da ma lɛ́n,
zaakũ ndì n yãdannɛnanɔ damɛnɛ.
172 Mani lɛ̀ sí n lɛ́sɛnaa musu,
zaakũ n yãditɛnanɔn mana pínki.
173 Ǹgɔ̃ kú kũ soruo ǹ ɔ dama,
zaakũ ma zɛ kũ n ɔdɔkio.
174 Matɛni a ni dɛ ǹ ma sura ba, Dikiri,
n dokamɛ ma pɔnna ũ.
175 Ǹ tó màgɔ̃ kun, manigɔ̃ n táaki lɛ́,
ǹ tó n dokayãnɔ gɔ̃ ma kũna.
176 Ma zã zɛ́a lán sã kũ à sɛ̃̀tɛ bà,
ǹ makũ n zɔ̀bleri wɛtɛ,
zaakũ n yãdannɛnanɔ dí sãmaguro.

120

Kunna yãketedenɔ tɛ́
Gɛna Yurusalɛmu lɛ̀ɛ.
1 Ma warikɛnaa gũn ma Dikiri sìsi,
akũ à wèma.
2 Ǹ ma sí yãsiradenɔ ɔĩ
kũ manafikidenɔ lɛ́o.

3 Manafikide, deran Luda ni kɛ nà kũnwoo?
Ke bɔ́n ani kɛnnɛɛ?
4 Ani wɛ́ tãma kũ gɔ̃sa kà lɛ́ nnanɔ
kũ sɛ̃ lí sĩsĩ wãnao.

5 Waiyoo makũ kũ má kú Mɛsɛkinɔ tɛ́,
má vutɛna Kedanɔ bizakutan.
6 Ma vutɛ à gìi kɛ̀ manamana
kũ gbɛ̃ kũ ò zɛ̃̀ aafianɔ.
7 Vutɛna aafiaan má yei,
ama tó ma yã ò, fìtiin òdi futɛomai.

121

Dikiri ó Dãkpãrii
Gɛna Yurusalɛmu lɛ̀ɛ.
1 Ma wɛ́ dɔ sɩ̀sĩnɔ kpa,
gu kũ ma kpányĩ dì bon.
2 Ma kpányĩ dì bo Dikiri kĩnaamɛ,
àkũ mɛ́ à musu kũ zĩtɛoo kɛ̀.

3 Ani tó n gbá sataro,
n dãkpãri ni idekũ dɛro.
4 Isarailanɔ dãkpãri ni idekũ dɛro fá,
ani i o sero.

5 Dikirimɛ n dãkpãri ũ,
Dikiri dennɛ ura ũ n ɔplai.
6 Ifãntɛ̃ ni n lɛ́ fãnantɛ̃ro,
kesɔ̃ mɔvura gwãani.

7 Dikiri ni n sí kisira sĩnda pínkia,
ani n wɛ̃̀ndi dãkpãnnɛ.
8 Dikiri ni n dãkpã n gɛnaa gũn kũ n sunaao
zaa tera ari gɔrɔ sĩnda pínki.

122

Dauda aduakɛna Yurusalɛmunɛ
Gɛna Yurusalɛmu lɛ̀ɛ.
1 Kũ ò pìmɛnɛ ò gɛ́ Dikiri ɔnn,
ma pɔ kɛ̀ nna.
2 Ó zɛna n bĩnilɛa sà Yurusalɛmu.

3 Ò Yurusalɛmu kàtɛ nanakɔ̃ana gíngin.
4 Gwen Isaraila burinɔ dì gɛ̃n,
buri kũ Dikiri sɛ̀ɛ pìnɔ.
Òdi gɛ́ Dikiri sáabu kpá
lákũ à dìtɛ́ńɛ nà.
5 Gwen yãgɔ̃gɔ̃rinɔ gbànɔn kátɛn,
Dauda burinɔ kpata gbànɔ ũ.

6 À aafia wɛ́ kɛ Yurusalɛmunɛ à pi:
Luda tó gbɛ̃ kũ ò yenyĩnɔ arubarika le!
7 Aafia gɔ̃ kú n bĩninɔ dagura,
n gudãkpãkinɔ gɔ̃ katɛna nna.
8 Ma gbɛ̃nɔ kũ ma gbɛ̃nnanɔ yãi mani pi,
Luda n gba aafia.
9 Dikiri ó Luda kpɛ́ yãi
mani yã mana wɛ́ kɛnnɛ.

123

Wɛ́dɔna Ludai
Gɛna Yurusalɛmu lɛ̀ɛ.
1 Ma wɛ́ sɛ̀, matɛni n ki gwa,

mɔkɔ̃n kũ n kpata kú zaa musu.
2 Lákũ zɔ̀ wɛ́ dìgɔ̃ dɔ pɔ́i a bede ɔĩ nà
akũsɔ̃ zɔ̀nɔgbɛ̃ wɛ́ dìgɔ̃ dɔ a dai,
lɛn ó wɛ́ dìgɔ̃ dɔ Dikiri ó Ludai lɛ
ari à gɛ́ ó wɛ̃nda gwao.

3 Ǹ ó wɛ́ gwa, Dikiri, ǹ ó wɛ́ gwa,
zaakũ gbɛ̃nɔ ó gyabona ó kpasa manamana.
4 O zĩdabirinɔ lalandikɛnaa fɔ̃̀ manamana
kũ karambaanidenɔ gyabonaao.

124

Dikiri ó zɛkũnwode
Gɛna Yurusalɛmu lɛ̀ kũ Dauda dàa.
1 Tó Dikiri kú kũoo yãro,
Isarailanɔ o:
2 Tó Dikiri kú kũoo yãro
gɔrɔ kũ ò fùtɛwái,
3 de ò ó mɔmɔ bɛ̃nɛ kũ ò pɔ fɛ̃̀wái,
4 de ò dàóla lán í zɔ̃kɔ̃ɔ bà,
de ò ó sɛ́tɛ ò tà kũoo lán swa panaa bà,
5 de ò ó wára lán swa'i kũ à fɛ̃̀ɛ bà.

6 Arubarikademɛ Dikiri ũ,
kũ adi tó ò ó kɛ yákiyakiro.
7 O bo tankutɛn lán bã bà,
bàa kɛ̃̀, o pitiḿma.
8 Ó kpányĩ dì bo Dikiri kĩnaamɛ,
àkũ mɛ́ à musu kũ zĩtɛoo kɛ̀.

125

Luda gbɛ̃nɔ kunna aafia
Gɛna Yurusalɛmu lɛ̀ɛ.
1 Dikiri náanikɛrinɔn de lán Zaiɔ̃ kpi bà,
à yĩgãyĩgãna vĩro, àdigɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki.
2 Lákũ kpinɔn likana Yurusalɛmui nà,
lɛn Dikiri likana a gbɛ̃nɔi lɛ
zaa tera ari gɔrɔ sĩnda pínki.

3 Gbɛ̃ vãninɔ ni le ògɔ̃ kí ble
gbɛ̃ mananɔ bùsun ògɔ̃ gɛ́ro,
de gbɛ̃ mananɔ sún ɔ da vãnikɛnanlo yãi.

4 Dikiri, ǹ yã mana kɛ gbɛ̃ mananɔnɛ,
gbɛ̃ kũ ń nɛ̀sɛ puranɔ.
5 Gbɛ̃ kũ ò zɛ́ kotinaa sɛ̀nɔ sɔ̃,
Dikiri ni ń wara kũ vãnikɛrinɔmɛ.

Luda Isarailanɔ gba aafia!

126

Isarailanɔ suna ń gwena zĩn
Gɛna Yurusalɛmu lɛ̀ɛ.
1 Kũ Dikiri ó bó zɔ̀blen à sù kũoo Zaiɔ̃,
à dewɛrɛ lán nana bàmɛ.
2 O vĩ kũ yáadɔo o ayuwii kɛ̀,
akũ burinɔ pìkɔ̃nɛ,
Dikiri yã zɔ̃kɔ̃ɔ kɛ̀wɛrɛ.
3 Dikiri yã zɔ̃kɔ̃ɔ kɛ̀wɛrɛ,
akũ ótɛn pɔnna kɛ.

4 Dikiri, ǹ su kũoo ó gwena zĩn,
lákũ ndì su kũ ío gbárannan nà.
5 Gbɛ̃ kũ ò pɔ́ tɔ̀ kũ wɛ́'ionɔ,
adenɔ ni kɛkɛ kũ ayuwiikɛnaaomɛ.
6 Gbɛ̃ kũ à bò kũ ɔ́ɔdɔo kũ pɔ́wɛ burio kũna,
ade ni ɛra à su kũ ayuwiikɛnaao
kũ ése bàkaao sɛna.

127

Pɔ́ sĩnda pínki bi Luda gbamɛ
Gɛna Yurusalɛmu lɛ̀ kũ Sulemanu dàa.
1 Tó adi kɛ Dikiri mɛ́ à kpɛ́ bòro,
a bòrinɔ tɛn zĩ pã kɛmɛ.
Tó adi kɛ Dikiri mɛ́ à wɛ̃tɛ dã̀kpãro,
a dãkpãrinɔ tɛn ibɛ̃nɛ kɛ pãmɛ.
2 Futɛna kɔnkɔkɔnkɔ, wutɛna lizãndo,
zĩkɛna bã̀mbãm pɔ́ble yãi bi pãmɛ,
zaakũ Dikiri dì a gbɛ̃ yenyĩdenɔ gba ĩampanaa.

3 Nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ bi Dikiri gbamɛ,
nɛ́nɔ bi a láadamɛ.
4 Lákũ kànɔn de nà zĩ̀kari ɔĩ,
lɛn kɛfɛnnakɛgɔrɔ nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn de lɛ.
5 Arubarikaden gbɛ̃ kũ a gbàta pana kũńwo ũ,
tó a ibɛrɛnɔ a lè gãnulɛa, wé'i ni a kũro.

128

Yã mana kũ Dikiri vĩnakɛrii dì le
Gɛna Yurusalɛmu lɛ̀ɛ.
1 Arubarikademɛ gbɛ̃ kũ à Dikiri vĩna vĩ
akũsɔ̃ à tɛ́ a zɛ́n ũ.
2 Ĩni n zĩ àre ble,
ĩnigɔ̃ arubarika vĩ, ĩnigɔ̃ kun aafia.
3 N nɔ nigɔ̃ kú n ɔnn
lán geepi lí nɛ́'irii bà,
n nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ nigɔ̃ lika n teburuui
lán kù lí ketenɔ bà.
4 Lɛn gbɛ̃ kũ à Dikiri vĩna vĩ
dìgɔ̃ arubarika vĩ lɛ.

5 Zaa Zaiɔ̃ Dikiri arubarika dangu
ari n wɛ̃̀ndi lɛ́n.
À tó ǹ wɛ́ sí Yurusalɛmu nnamanalɛ,
6 à tó ǹ n daikorenɔ e kũ wɛ́o.

Dikiri Isarailanɔ gba aafia!

129

Isarailanɔ sa vãni ona ń ibɛrɛnɔnɛ
Gɛna Yurusalɛmu lɛ̀ɛ.
1 Zaa ó nɛ́fitikɛgɔrɔ ò wɛ́ tã̀wá a lɛ́ vĩro.
Isarailanɔ o:
2 Zaa ó nɛ́fitikɛgɔrɔ ò wɛ́ tã̀wá a lɛ́ vĩro,
ama òdi fɔ̃ ò ó fúro.
3 Ò ó kpɛdagura bú kpàtɛ,
ò a dɔ̀rɔɔ kɛ̀ gbã̀nagbãna.
4 Dikirin mana,
à gbɛ̃ vãninɔ bàa zɔ̃̀wɛrɛ.

5 Gbɛ̃ kũ ò zã̀ Zaiɔ̃nnɔ
ɛra kpɛ kũ wé'iyão.
6 Ògɔ̃ de lán sɛ̃̀ kũ à bùtɛ kpɛ́ musu bà,
ari àgɔ̃ gbã à kori kɛ̀.
7 Ani sɛ̃̀kɛ̃ri okũ paro,
ani bàka kɛ à sí yĩ ò da gã̀nlo.
8 Gbɛ̃ kũ òtɛn gɛ̃tɛnɔ sún pi,
Dikiri arubarika dańguro,
ke ò arubarika dańgu kũ Dikiri tɔ́o.

130

Wɛ́dɔna Dikirii
Gɛna Yurusalɛmu lɛ̀ɛ.
1 Zaa í lòkoton ma wiki lɛ̀ Dikiria ma pì,
2 Dikiri, ǹ ma yã ma,
ǹ sã kpá ma wikilɛnaai ǹ ma wɛ́ gwa.

3 Dikiri, tó ndì ó durunnanɔ kɛ̃ ǹ ditɛmɛ,
Dikiri, dí mɛ́ ani boo?
4 Mɔkɔ̃n mɛ́ ń durunnakɛ̃mmana zɛ́ vĩ,
abire yãin òdi vĩna kɛnnɛ.

5 Ma wɛ́ dìgɔ̃ dɔ Dikirii, matɛni a dã,
a yã náanin má vĩ.
6 Lákũ gudãkpãrinɔ wɛ́ dìgɔ̃ dɔ gudɔnaai nà,
ma wɛ́ dìgɔ̃ dɔ Dikirii deńla,
ee, à de gudãkpãrinɔ wɛ́dɔna gudɔnaaila.

7 Ákɔ̃nɔ Isarailanɔ, à wɛ́ dɔ Dikirii,
zaakũ Dikiri gbɛ̃kɛ vĩ,
à surabana gbãna vĩ papana.
8 Àkũ mɛ́ ani Isarailanɔ bo

ń durunnanɔ gũn pínki.

131

Nana Dikirii
Gɛna Yurusalɛmu lɛ̀ kũ Dauda dàa.
1 Dikiri, madì ma zĩda biro,
madì wɛ́ matɛńyĩro,
madì ɔ ká yã kũ à demalairo
kesɔ̃ yã kũ à zĩ'ũmɛnɛ.
2 Lɛnlo! Ma a nɛ̀sɛɛ dà dokɔ̃nɔ,
ma a laakarii kpàtɛ
lán nɛ́ yɔ̃miri kũ à kú a da ɔ̃i bà,
ma nɛ̀sɛ de lán nɛ́ yɔ̃miri pɔ́ bà.

3 Ákɔ̃nɔ Isarailanɔ, á wɛ́ gɔ̃ dɔ Dikirii
zaa tera ari gɔrɔ sĩnda pínki.

132

Dauda burinɔ vutɛna kpatan Zaiɔ̃
Gɛna Yurusalɛmu lɛ̀ɛ.
1 Dikiri, ǹ tó Dauda yã gɔ̃ dɔngu
kũ wari kũ à kɛ̀nɔ pínki.
2 À la dà Dikirinɛ,
à lɛ́ sɛ̀ Yakubu Luda gbãnadenɛ à pì,
3 áni gɛ̃ kpɛ́nlo,
áni wútɛ a gádoaro,
4 áni we à idekũ dɛro,
áni tó i na a wɛ́aro,
5 ari à gɛ́ gu leo Dikirinɛ
à kpɛ́ bo Yakubu Luda gbãnadenɛ.

6 O a baaruu mà Ɛflata bùsun,
o boa Yarimu bura.
7 Ò gɛ́ a kúkia,
ò kútɛ a tìntin arɛ.
8 Dikiri, ǹ futɛ ǹ su n kipakia,
mɔkɔ̃n kũ n gbãnakɛ àkpatiio.
9 N gbàgbarinɔ manakɛ da uta ũ,
n yãmarinɔ ayuwii gɔ̃ dɔ.

10 Ǹsun mìkpɛrɛ zu kína kũ n kàanɛro
n zɔ̀bleri Dauda yãi.

11 Dikiri sì kũ a kunnaao Daudanɛ,
à náani vĩ, ani lɛ́ litɛro, à pì:
Mani n burinɔ doke ká n kpatan.
12 Tó n burinɔ ma bàka kunna kũńwo yã dà,
tó ò yã kũ ma dàńnɛnɔ kũna,
ń burinɔ nigɔ̃ vutɛ n kpatan gɔrɔ sĩnda pínki.

13 Zaakũ Dikiri Zaiɔ̃ sɛ̀,
à ye àgɔ̃ de a vutɛki ũ, à pì:

14 Gu dín manigɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki,
lan manigɔ̃ vutɛna, zaakũ à ma pɔ gbàmɛ.
15 Mani arubarika dan manamana,
mani pɔ́ble kpá a takasidenɔa à mɔ́ḿma.
16 Mani surabana da a sa'orinɔnɛ uta ũ,
ma yãmarinɔ ayuwii nigɔ̃ dɔ.

17 Gwen mani Dauda buri kína gbãnade bon,
gwen kína kũ ma kà tɛ́ nigɔ̃ kún.
18 Mani wé'i da a ibɛrɛnɔa,
a kífura nigɔ̃ pí a mìia.

133

Kunna kũ kɔ̃o kũ lɛ́dokɔ̃nɔo
Gɛna Yurusalɛmu lɛ̀ kũ Dauda dàa.
1 À gwa lákũ à mana nà akũsɔ̃ à nna,
tó Luda gbɛ̃nɔ kun kũ kɔ̃o kũ lɛ́dokɔ̃nɔo.
2 À de lán sakɛna nísi
kũ ò kù Haruna mìiaa bà,
kũ à plà a lɛ́kãsãi ari à kà a uta lɛ́a.
3 À de lákũ ò pi
Ɛmɔ plí mɛ́ àtɛn kpá Zaiɔ̃ kpinɔa bà.
Gwen Dikiri a arubarikadangunaa dìtɛn
wɛ̃ndi lakanasari ũ.

134

Dikiri sáabukpana gwãani
Gɛna Yurusalɛmu lɛ̀ɛ.
1 Ákɔ̃nɔ Dikiri zĩkɛrinɔ,
à Dikiri sáabu kpá á pínki,
ákɔ̃nɔ kũ átɛn zĩ kɛ Dikiri ɔnn gwãaninɔ.
2 À á ɔ sɛ́ musu Dikiri kúki kpa,
à a sáabu kpá.

3 Zaa Zaiɔ̃ Dikiri arubarika daágu,
àkũ mɛ́ à musu kũ zĩtɛoo kɛ̀.

135

Dikiri táakilɛnaa
1 Aleluya!
À Dikiri tɔ́ bo!
À Dikiri sáabu kpá, ákɔ̃nɔ a zĩkɛrinɔ!
2 Ákɔ̃nɔ kũ adì zĩ kɛ Dikiri bɛanɔ,
á gbɛ̃ kũ adìgɔ̃ zɛna ó Luda ɔnnnɔ.

3 À Dikiri tɔ́ bo, zaakũ à mana,
à a táaki lɛ́, zaakũ abirekũ mɛ́ à nna.
4 Dikiri Yakubu burinɔ sɛ̀ a pɔ́ ũ,
à Isarailanɔ dìtɛ a gbɛ̃ yenyĩdenɔ ũ.

5 Má dɔ̃ kũ Dikirin zɔ̃kɔ̃,

ó Luda mɛ́ à de tãnanɔla ń pínki.
6 Dikiri dì yã kũ à yei kɛ
musu kũ zĩtɛo,
ísira gũn kũ a lɔ̀nɔo.
7 Àdi tó legũ sisi ari andunia lɛ́zɛkia,
àdi tó legũ ma kũ a pinaao,
àdi bo kũ zàga'ĩao a pɔ́katɛkin.

8 À Misila daudunɔ dɛ̀dɛ
kũ pɔ́kãde nɛ́ káakunɔ pínki.
9 À sèedanɔ kũ daboyãnɔ kɛ̀ Misila,
à wɛ́ tã̀ Firi'auna kũ a ìbanɔa ń pínki.
10 À burinɔ làka dasi,
à kína gbãnadenɔ dɛ̀dɛ,
11 Amɔrinɔ kína Siɔ̃
kũ Basã kína Oguo
kũ Kanaanɔ bùsu kínanɔ ń pínki.
12 À ń bùsu sì à kpà
a gbɛ̃ Isarailanɔa túbi ũ.

13 Dikiri, n tɔ́ dìgɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki,
Dikiri, n yã nigɔ̃ dɔ gbɛ̃nɔgu ari ó buria.
14 Zaakũ Dikiri ni tó a gbɛ̃nɔ bo mana,
ani a zɔ̀blerinɔ wɛ̃nda gwa.

15 Burinɔ ń tãnanɔ pì kũ andurufuuo kũ wuraao,
bisãsiri ɔzĩnɔmɛ.
16 Ò lɛ́ vĩ, ama òdi yã oro,
ò wɛ́ vĩ, ama òdi gu ero,
17 ò sã vĩ, ama òdi yã maro,
òdi wesa boro.
18 Ń pìrinɔn lɛɛlɛ kũńwomɛ
kũ gbɛ̃ kũ òtɛni ń náani kɛnɔ ń pínki.

19 Isarailanɔ, à Dikiri sáabu kpá!
Haruna burinɔ, à Dikiri sáabu kpá!
20 Levi burinɔ, à Dikiri sáabu kpá!
Dikiri vĩnakɛrinɔ, à Dikiri sáabu kpá!
21 Arubarikademɛ Dikiri ũ zaa Zaiɔ̃,
àkũ kũ à kú Yurusalɛmu.
Aleluya!

136

Dikiri sáabukɛnaa

1 À Dikiri sáabu kɛ, zaakũ à mana,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
2 À Luda kũ à de tãnanɔla sáabu kɛ,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
3 À Dikiri kũ à de dikirinɔla sáabu kɛ,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
4 Àkũ mɛ́ àdi daboyã zɔ̃kɔ̃nɔ kɛ ado,

a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
5 À musu kɛ̀ kũ a ɔ̃ndɔ̃o,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
6 À zĩtɛ kpàtɛ í musu,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
7 À pɔ́gupuri zɔ̃kɔ̃nɔ kɛ̀,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
8 À ifãntɛ̃ kɛ̀ à kí ble fãnantɛ̃,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
9 À mɔvura kũ susunɛnɔ kɛ̀ ò kí ble gwãani,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
10 À Misila daudunɔ dɛ̀dɛ,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro,
11 À Isarailanɔ bɔ̀tɛ ń tɛ́,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
12 À a gã̀a pòro kũ a iko gbãnao,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
13 À Isira Tɛ̃ra zɔ̃̀kɔ̃rɛ pla,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
14 À tò Isarailanɔ gɛ̃̀tɛ a dagura,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
15 À Firi'auna kũ a zĩ̀karinɔ kà Isira Tɛ̃ran,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
16 À dò a gbɛ̃nɔnɛ arɛ gbárannan,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
17 À kína zɔ̃kɔ̃nɔ lɛ̀ à nɛ̀,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
18 À kína gbãnadenɔ dɛ̀dɛ,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
19 Amɔrinɔ kína Siɔ̃,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
20 Kũ Basã kína Oguo,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
21 À ń bùsuu sì à gba dào,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
22 À kpà a zɔ̀bleri Isarailanɔa túbi ũ,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
23 À dɔ̀ ó yãn ó gwena vãnin,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
24 À ó bó ó ibɛrɛɛnɔ ɔĩ,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
25 Àdi pɔ́ble kpá pɔ́ sĩnda pínkia,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
26 À Luda Musude sáabu kɛ,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.

137

Zĩ̀zɔnɔ wikilɛnaa

1 Kũ o vutɛ Babilɔnu swanɔ sarɛ,
Zaiɔ̃ yã dɔ̀ógu, akũ o ɔ́ɔ dɔ̀.
2 O ó mɔrɔnɔ tò lokona luba línɔa gwe.
3 Gwen gbɛ̃ kũ ò ó kũnanɔ pì ò lɛ̀ síńnɛ,
ó wɛ́tãmmarinɔ ye ò kɔ̃kɔ̃ ońnɛ,
ò Zaiɔ̃ lɛ̀nɔ doke síńnɛ.

4 Deran óni Dikiri lɛ̀nɔ sí nà
buri pãndenɔ bùsuu gũnn?
5 Tó n yã sȁmagu Yurusalɛmu,
ma ɔpla ga.
6 Tó Yurusalɛmu yã dí dɔmaguro,
tó mádi a ditɛ ma pɔnnakɛna mìde ũro,
ma nɛ́nɛ natɛ.

7 Dikiri, ǹ dɔ yã kũ Ɛdɔmunɔ kɛ̀n
zĩ kũ ò yã mɔ̀ Yurusalɛmunɛ
ò pì: À wíwi,
à wíwi à datɛ manamana.

8 Babilɔnudenɔ bi pɔ́ kakatɛnanɔmɛ!
Arubarikademɛ gbɛ̃ kũ ani yã kũ a kɛ̀wɛrɛ fĩna boárɛ ũ,
9 kũ ani á nɛ́nɔ kũkũ à ń pápa gbɛ̀ɛa.

138

Dikiri sáabukpana a gbɛ̃kɛ yãi

Dauda lɛ̀ɛ.
1 Mani n sáabu kpá kũ nɛ̀sɛdoo,
mani n táaki lɛ́ gbãnadenɔ arɛ.
2 Mani kútɛ mà arɛ dɔ
n kpɛ́ kũ à kú adona kpa,
mani n tɔ́ bo n gbɛ̃kɛ kũ n náanio yãi,
zaakũ n n tɔ́ kũ n yãoo sɛ̀ lei de pɔ́ sĩnda pínkila.
3 Kũ ma n sisi, n wema,
ǹ ma kù kɛ gbãna, ǹ ma swɛ̃̀ kpátɛ.

4 Tó andunia kínanɔ yã kũ n òo mà,
oni n sáabu kpá ń pínki, Dikiri.
5 Oni lɛ̀ sí Dikiri yãkɛnanɔ musu,
zaakũ Dikiri gakuri zɔ̃kɔ̃.

6 Bee kũ Dikiri kunnamusukɛo,
àdi gbɛ̃ kĩananɔ wɛ̃nda gwa,
àdi wɛ́ tá zĩdabirinɔla.
7 Bee tó wɛ́tãmmanaa lìkamai,
ndì ma wɛ̃̀ndi dãkpã,
ndì ma ibɛrɛnɔ pɔfɛ̃ kpátɛ,
ndì ma sura ba kũ n gȁ gbãnao.
8 Dikiri ni yã kũ à ò papamɛnɛ.
Dikiri, n gbɛ̃kɛ lakana vĩro,
ǹsun makũ kũ n ma kɛ tóro.

139

Dikiri yã sĩnda pínki dɔ̃
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Dikiri, n ma yã gwàgwa n dɔ̃̀,
2 ń ma vutɛna kũ ma futɛnaao dɔ̃,
zaa zã̀zã ń ma laasunnɔ dɔ̃.
3 Ndì ma táa'ona kũ ma wutɛnaao tàasi ká,
n kɔ̃ dɔ̃̀ kũ ma yãnɔ pínki.
4 Ari yã gɔ̃ bo ma lɛ́n,
Dikiri, ń dɔ̃ sãnsãn.

5 Ń likamai kpɛ kũ arɛo,
n ɔ kúmala.
6 Dɔ̃na bire demɛnɛ daboyã ũmɛ,
à demala, ma ɔ̃ndɔ̃ dí káaro.

7 Mán mani gɛ́n mà kɛ̃ n Niniaa?
Mán mani bàa sí mà gɛ́n mà kuranyĩi?
8 Tó ma futɛ ma gɛ musu, ń kú gwe!
Tó ma wutɛki kɛ̀ gyãwãn, mɔkɔ̃mmɛ gwe!
9 Tó ma futɛ ma gɛ ifãboki kpa,
tó ma gɛ vutɛ ísira bara ifãlɛtɛ kpa,
10 bee gwemɛ má na n ɔĩ,
ĩnigɔ̃ ma kũna kũ n ɔplao.

11 Tó ma pì gusira damala,
ke gupura kũ à likamai li gwãani ũ,
12 gu dìgɔ̃ sirannɛro,
gwãani dìgɔ̃ dennɛ lán fãnantɛ̃ bàmɛ,
gupura kũ gusirao dìgɔ̃ lɛɛlɛnnɛmɛ.

13 Mɔkɔ̃n mɛ́ n ma gũn kɛ̀,
n ma í kàsa ma da nɛ̀sɛn.
14 Ma n sáabu kɛ̀ kũ ma kɛna naasi vĩ
akũsɔ̃ à yãbonsarɛ vĩ.
N yãkɛnanɔ dì bo ń sarɛ,
má dɔ̃ sãnsãn ma nɛ̀sɛn.
15 Gɔrɔ kũ n ma í kàsa nɛ́'isɔɔ gũn,
ma wá ke utɛnannɛro.
Kũ ma mɛ̀ tɛn li asiri gũn gwe,
16 n wɛ́ sì ma nɛ́gbĩnilɛ.
Lákũ n ma gɔrɔ dìtɛ nà pínki,
a lɛ́ kú n takadan
zaade a ke dí naaro.

17 Luda, n laasunn bɛ̀ɛrɛ vĩmɛnɛ manamana,
a lɛ́ vĩro fá!
18 Tó má ye mà naro,
ń dasi de bùsu'atɛ̃la,
tó ma vu,
madìgɔ̃ kú kũnwo ari tera.

19 Luda, tó ĩni gbɛ̃ vãninɔ dɛdɛ dé?

À gomala, ákɔ̃nɔ gbɛ̃dɛrinɔ!
20 N ibɛrɛnɔ dì n yã o kũ nɛ̀sɛ vãnio,
n tɔ́ bɛ̀ɛrɛ vĩ n lɛ́nlo.
21 Dikiri, madì zã gbɛ̃ kũ ò zɑ̃̀ngunɔguroo?
Madì gí gbɛ̃ kũ ò fùtɛnyĩnɔ kãi.
22 Má yãke vĩńnɛro, se zãngu,
madì ń ditɛ ma ibɛrɛnɔ ũmɛ.

23 Luda, ǹ ma gwagwa ǹ ma nɛ̀sɛ dɔ̃,
ǹ ma yɔ̃ ǹ ma gwa ǹ ma laasun dɔ̃.
24 Ǹ gwa tó má laasun vãni ke vĩ,
ǹ ma da zɛ́ kũ àdigɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínkiaa gũn.

140

Aduakɛna gbɛ̃ vãninɔ musu
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Dikiri, ǹ ma sí gbɛ̃ vãninɔa,
ǹ ma dãkpã gbɛ̃ pãsĩnɔ yãi.
2 Òdi yã vãni laasun lɛ́ ń swɛ̃̀ɛ gũn,
fìtiin òdigɔ̃ wɛtɛ gɔrɔ sĩnda pínki.
3 Òdi ń lɛ́ kɛkɛ lán mlɛ̃̀ɛ bà,
ń lɛ́gbɛ bi pitiko sɛwɛmɛ.

4 Dikiri, ǹsun tó gbɛ̃ vãninɔ ɔ namaro,
ǹ ma sí gbɛ̃ pãsĩnɔa,
òdi lɛ́ kpákũsũ de ò ma pãtɛ.
5 Zĩdabirinɔ wɛ̀ɛɛ yɔ̃̀mɛnɛ,
ò tankutɛ kpàkpamɛnɛ,
ò bàa kpàmɛnɛ zɛ́n.

6 Dikiri, ma pìnnɛ: Ma Ludamɛ n ũ,
ǹ sã kpá ma wɛ̃nda wikii, Dikiri.
7 Dikiri Luda, ma surabari gbãna,
mɔkɔ̃n kũ ndì ɔ kúmala zĩ̀lan,
8 ǹsun tó gbɛ̃ vãninɔ ń pɔyeina zɛ́ lero,
Dikiri, ǹsun tó ń lɛ́kpakũsũna kɔ̃ sɛ́ro.

9 Gbɛ̃ kũ ò likamainɔ,
ǹ tó yã vãni kũ òtɛni ma kpákpao wí ń musu.
10 Ǹ tó tɛ́yɔ̃ wãna kúḿma, ǹ tó ò ń zu tɛ́n,
ǹ tó ò si wɛ̀ɛ kũ oni bonlo gũn.
11 Ǹsun tó gbɛ̃yakarinɔ zɛki le andunia gũnlo,
ǹ tó kisira gɔ̃ gbɛ̃ pãsĩnɔ wɛ zɛnaa sari.

12 Má dɔ̃ kũ Dikiri dì yã nna kpá wɛ̃ndadenɔa,
àdi yã kɛkɛ takasidenɔnɛ a zɛ́a.
13 Yãpura, gbɛ̃ mananɔ ni n tɔ́ bo,
nɛ̀sɛpuradenɔ nigɔ̃ kú n arɛ.

141

Surabana aduakɛnaa
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Dikiri, matɛn wiki lɛ́nyĩ, ǹ kɛ likalika,
tó ma n sisi, ǹ sã kpá ma yãi.
2 Ǹ tó ma aduakɛna ká n kĩnaa
lán turaretiti túsukpɛ bà.
Ǹ tó ma ɔ dɔna musu gɔ̃ dennɛ
sa ɔkɔsi ona ũ.

3 Dikiri, ǹ lɛ́sɔ damɛnɛ ma lɛ́nɛ,
ǹ tó mà a lɛ́ fɔ̃.
4 Ǹsun tó yã vãni ma swɛ̃̀ gátɛro,
de màsun kakara kũ yãvãnikɛrinɔ
ń yãvãnikɛnaa gũnlo,
de màsun ń pɔ́ nnanɔ ble kũńworo.

5 Tó gbɛ̃ mana ma lɛ, à gbɛ̃kɛ kɛ̀mɛnɛmɛ!
Tó à kpã̀kɛ̃mai, mani gíiro,
nísi kũ a kpɛ̃̀oomɛ.

Madìgɔ̃ adua kɛ baala'i
de gbɛ̃ vãninɔ yãkɛna gboro.
6 Tó ò ń gbãnadenɔ kà sɪ̃̀sĩgororo wɛ̀ɛn,
yãvãnikɛrinɔ ni sí kũ ma yã mɛ́ à nna.
7 Lákũ òdi yàkaa para a bùru fãkɔ̃a nà,
lɛn ń wá nigɔ̃ fãkɔ̃ana ń mira lɛ́a lɛ.

8 Dikiri Luda, mɔkɔ̃mmɛ ma wɛ́ dɔnyĩ,
ma nanyĩ, ǹsun ma kpá gairo.
9 Ǹ ma bo tankutɛ kũ ò kpàkpamɛnɛnɔn,
bà kũ yãvãnikɛrinɔ kpàkpamɛnɛnɔ.
10 Ǹ tó gbɛ̃ vãninɔ si ń zĩda bàa gũn,
makũ sɔ̃ mani gɛ̃tɛ aafia.

142

Aduakɛna gbɛ̀wɛɛn
Dauda aduakɛna gɔrɔ kũ à kú gbɛ̀wɛɛn.
1 Matɛn ɔ́ gbãna dɔ Dikirinɛ,
matɛn wɛ̃nda wiki lɛ́ Dikiria.
2 Matɛni ma yã'ũmmana bɔtɛnɛ,
matɛni ma warikɛna gbãnɛ.
3 Tó ma nɛ̀sɛɛ yàka manamana,
mɔkɔ̃n, ndìgɔ̃ ma gɛ̀sɛsɛna dɔ̃.
Ò tankutɛ kpàkpamɛnɛ ma zɛ́n.
4 Ǹ wɛ́ sɛ́ ǹ ma ɔpla gwa,
gbɛ̃ke dì ma yã daro.
Má naki vĩ doro,
gbɛ̃ke dì ma aafiaa gbɛkaro.

5 Dikiri, matɛn wiki lɛ́mma ma pì:
Mɔkɔ̃mmɛ ma utɛki ũ,
mɔkɔ̃mmɛ ma baka ũ andunian.
6 Ǹ sã kpá ma wikilɛnaai,
zaakũ ma gɔ̃ múkumukumɛ.
Ǹ ma sí gbɛ̃ kũ òtɛn pɛ́manɔa,
zaakũ ń gbãna demala.
7 Ǹ ma bo kagura díkĩnan,
de mà n tɔ́ bo,
gbasa gbɛ̃ mananɔ likamai
kũ n yã mana kɛ̀mɛnɛ yãi.

143

Kunna ibɛrɛnɔ ɔĩ aduakɛnaa
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Dikiri, ǹ ma aduakɛna sí,
ǹ sã kpá ma wɛ̃nda wikii,
ǹ wema n náani kũ n manao yãi.
2 Ǹsun yãkpatɛ kɛ kũ makũ n zɔ̀bleriioro,
zaakũ gbɛ̃ke taari sari n kĩnaaro.

3 Ma ibɛrɛ pɛ̀tɛmai à ma nɛ,
à tò má kú gusiran
lán gbɛ̃ kũ à gà zaa gìkɛnaa bà.
4 Akũ ma nɛ̀sɛɛ yàka manamana,
ma sɔ̃pɛ̀tɛ vãni.

5 Yã zĩzĩnɔ dɔ̀magu,
madì laasun lɛ́ n zĩkɛnanɔa,
madì n yãkɛnanɔ da.
6 Ma a ɔ dɔnyĩ,
madì n ni dɛ lán gukori dì í ni dɛ nà.

7 Ǹ wema likalika Dikiri,
ma gbãna làka.
Ǹsun mìkpɛrɛ zumɛnɛro,
de màsun gɔ̃ lán gbɛ̃ kũ ò sì gyãwãnnɔ bàro.
8 Ǹ n gbɛ̃kɛ mɔmɛnɛ kɔnkɔ,
zaakũ mɔkɔ̃mmɛ má n náani vĩ.
Ǹ ma da zɛ́ kũ à de mà sɛ́a,
zaakũ mɔkɔ̃mmɛ ma a swɛ̃ɛ kpàmma.
9 Ǹ ma sí ma ibɛrɛnɔa, Dikiri,
mɔkɔ̃mmɛ ma nanyĩ.
10 Mɔkɔ̃mmɛ ma Luda ũ,
ǹ n pɔyenyĩna yã damɛnɛ.
Ǹ tó n Nini mana domɛnɛ arɛ gusaran.
11 Ǹ ma wɛ̃ndi dãkpã n tɔ́ yãi, Dikiri,
ǹ ma bo yã'ũmmanaa gũn n mana yãi.
12 Ǹ ma ibɛrɛnɔ láka n gbɛ̃kɛ yãi,
ǹ ma zãngurinɔ dɛdɛ ń pínki,

zaakũ n zɔ̀bleriimɛ ma ũ.

144

Aduakɛna surabana yã musu
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Arubarikademɛ Dikiri ma gbɛ̀si ũ,
àdi zɪ̃̀kana dadamɛnɛ,
àdi ma ɔ tùtu kɛ zɪ̃̀kana yãi.
2 Àkũmɛ ma utɛki ũ, àdi gbɛ̃kɛ kɛmɛnɛ,
à de ma zɛki gbãna ũ, àdi ma sura ba.
À de ma sɛ̃ngbako ũ kũ madì nai,
àdi tó burinɔ mì natɛmɛnɛ.

3 Dikiri, bɔ́n bisãsiri ũ
kũ a yã dìgɔ̃ dɔnguu?
Bɔ́n a ũ kũ ndì laakari dɔaa?
4 Bisãsiri de lán kàsa plí bàmɛ,
a wɛ̃̀ndii dì gɛ̃tɛ lán uraa bà.

5 Dikiri, ǹ musu natɛ ǹ kipa,
ǹ ɔ na kpinɔa de ò túsukpɛ bo.
6 Ǹ tó legũ pí ǹ gbɛ̃nɔ fãkɔ̃a,
ǹ kà fã ń tɛ́ ò lɛkɔ̃a.
7 Ǹ ɔ bo zaa musu ǹ ma kũ,
ǹ ma bo í zɔ̃kɔ̃ɔ gũn,
ǹ ma sí buri zɪ̃̀tɔnɔa.
8 Ɛkɛtona ń lɛ́ pà,
òdi ɔ pãtɛ kũ lɛ́pãgbɛ̃naao.

9 Luda, mani lɛ̀ dufu sínnɛ,
mani n táaki lɛ́ kũ mɔrɔ bà mɛ̀n kurideo,
10 mɔkɔ̃n kũ ndì tó kínanɔ zɪ̃̀ ble,
ndì n zɔ̀bleri Dauda bo fɛ̃nɛda pãsĩ lɛ́i.

11 Ǹ ma sí ǹ ma bo buri zɪ̃̀tɔnɔ ɔĩ,
ɛ́kɛtona ń lɛ́ pà,
òdi ɔ pãtɛ kũ lɛ́pãgbɛ̃naao.

12 Ó nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ ni futɛ ń kɛfɛnnakɛgɔrɔa
lán lí kũ à nna mà̀a bà,
ó nɛ́nɔgbɛ̃nɔ gɔ̃ de
lán kínabɛ gbɛ̀gba kũ ò zã blèaa bà.
13 Ó dɔ̃̀nɔ ni pa kũ pɔ́ buri sĩnda pínkio.
Ó sãnɔ ni kɔ̃ lɛu wàa do,
oni ká ũgbangba ó kpàsan.
14 Ó zùnɔ nigɔ̃ de nɛ́randenɔ ũ,
nɔ̀bɔtɛna nigɔ̃ kunlo,
lagona nigɔ̃ kunlo,
wɛ̃nda'ɔ́ɔdɔna nigɔ̃ kú gãnulɛaro.

15 Arubarikadenɔmɛ gbɛ̃ kũ ń kunna de lɛnɔ ũ,

arubarikadenɔmɛ gbɛ̃ kũ Dikiri de ń Luda ũnɔ ũ.

145

Dikiri táakilɛna a manakɛna yãi
Dikiri táaki kũ Dauda lɛ̀ɛ.
1 Mani n táaki lɛ́, ma Luda ma Kína,
manigɔ̃ n tɔ́ bo gɔrɔ sĩnda pínki.
2 Manigɔ̃ n sáabu kpá lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà,
manigɔ̃ n táaki lɛ́ lakanaa sari.

3 Dikiri zɔ̃kɔ̃, à kà ò a táaki lɛ́,
a zɔ̃kɔ̃kɛ lɛ́ vĩro.
4 Kpàinɔ ni n yãkɛnanɔ sáabu kpá Wurenɔnɛ,
oni n yãzɔ̃kɔ̃kɛnanɔ kpàkpa kɛ.
5 Oni n manakɛ zɔ̃kɔ̃ gakuride yã o,
mani n yãbonsarɛkɛnanɔ laasun lɛ́.
6 Oni n yãkɛna naasi gbãna yã o,
mani n zɔ̃kɔ̃kɛ gadi kɛńnɛ.
7 Oni n manakɛ zɔ̃kɔ̃ baaru kpá,
oni ayuwii kɛ n yãzɛdekɛnanɔ yãi.

8 Dikiri sùru vĩ kũ wɛ̃ndao,
àdi pɔ fɛ̃ likaro, à gbɛ̃kɛ vĩ zɔ̃kɔ̃.
9 Dikiri dì yã mana kɛ gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ,
àdi a pɔ́ kũ à kɛ̀nɔ wɛ̃nda gwa ń pínki.
10 Pɔ́ kũ n kɛ̀nɔ ni n sáabu kpá ń pínki,
n yãmarinɔ ni n tɔ́ sɛ́ lei, Dikiri.
11 Oni n kpata gakuri gadi kɛ,
oni n iko gbãna yã o,
12 de gbɛ̃ sĩnda pínki n yãzɔ̃kɔ̃kɛnanɔ dɔ̃
kũ n kpata mana gakuride yão.
13 N kpata bi kpata lakanasarimɛ,
ĩnigɔ̃ de kína ũ ari ó buria.

Dikirin náani vĩ yã kũ à ò musu pínki,
à sùru vĩ kũ pɔ́ kũ à kɛ̀nɔ ń pínki.
14 Dikiri dì gbɛ̃ kũ òtɛn lɛ́tɛnɔ kũ,
àdi gbɛ̃ kũ wari tɔ̃́ḿmanɔ futɛ.
15 Pɔ́ sĩnda pínki wɛ́ dɔnyĩ,
ndì pɔ́ble kpáḿma a gɔrɔa.
16 Ndì ɔ porońnɛ pɔ́ mɔ́ḿma,
ndì pɔ́ sĩnda pínki pɔyeina bɔkɔtɛnɛ.

17 Dikiri yãkɛnanɔn mana pínki,
à gbɛ̃kɛ vĩ a yã sĩnda pínki kɛnaa gũn.
18 Dikiri kãni kũ a sìsirinɔ ń pínki,
gbɛ̃ kũ òdi a sísi kũ yãpuraonɔ.
19 Àdi a vĩnakɛrinɔ pɔyeina bɔkɔtɛńnɛ,
àdi ń wikilɛna ma à ń sura ba.
20 Dikiri dì gbɛ̃ kũ ò yeainɔ dãkpã ń pínki,
ama ani yãvãnikɛrinɔ kakatɛ.

21 Dikiri táakilɛna nigɔ̃ da ma lɛ́n,
pɔ́ sĩnda pínki gɔ̃ a tɔ́ kũ à kú adona bo
gɔrɔ sĩnda pínki.

146

Dikiri laakaridɔna wɛ̃ndadenɔa

1 Aleluya!
Ma swɛ̃̀, ǹ Dikiri táaki lɛ́.
2 Manigɔ̃ Dikiri táaki lɛ́ ari ma wɛ̃̀ndi lɛ́a,
manigɔ̃ lɛ̀ sí ma Ludanɛ ari ma kunna lɛ́a.

3 Àsun náani kpá gbãnadenɔaro,
surabana kú bisãsiri kĩnaaro.
4 Tó ń wɛ̃̀ndii tà, òdi ɛra ò gɛ̃ bùsun,
zĩ birean yã kũ òtɛn pɛ́a dì láka.

5 Arubarikademɛ gbɛ̃ kũ Yakubu Luda de a kpanyĩri ũ ũ,
kũ à wɛ́ dɔ Dikiri a Ludai.
6 Àkũ mɛ́ à musu kũ zĩtɛo kɛ̀,
ísira kũ pɔ́ kũ ò kú a gũnnɔ pínki.
Dikiri náani vĩ gɔrɔ sĩnda pínki,
7 àdi yã sí kũ gbɛ̃ kũ òtɛn gbãna mɔńnɛnɔo,
àdi pɔ́ble kpá nàdɛrinɔa.
Dikiri dì bàa poro gbɛ̃ kũ ò yĩnanɔa,
8 Dikiri dì vĩ̀nanɔ wɛ́ wɛ̃ńnɛ,
Dikiri dì gbɛ̃ kũ wari tɔ̃̀ḿmanɔ futɛ,
Dikiri dìgɔ̃ ye gbɛ̃ mananɔi.
9 Dikiri dì bòasunɔ gwa,
àdi ɔ da gyaanɔnɔa kũ tonɛnɔo,
ama àdi zɛ́ yãkatɛ gbɛ̃ vãninɔnɛ.

10 Dikiri dìgɔ̃ kí ble gɔrɔ sĩnda pínki,
Zaiɔ̃denɔ, á Luda dìgɔ̃ kun ari á buria.
Aleluya!

147

Pɔ́ sĩnda pínki kú Luda ɔĩ

1 Aleluya!
Lɛ̀sina ó Ludanɛ mana,
à nna akũsɔ̃ à kũ̀ ò a táaki lɛ́.

2 Dikiri tɛn Yurusalɛmu futɛ dɔ,
à Isaraila zĩ̀zɔnɔ kàkara àtɛn ɛra à su kũńwo.
3 Àdi gbɛ̃ kũ ń nɛ̀sɛɛ yàkanɔ laakari kpátɛńnɛ,
àdi ń bɔ̀ pípińnɛ.
4 À susunɛnɔ lɛ́ dɔ̃,
àdi ń baadi sísi a tɔ́a.
5 Ó Dikiri zɔ̃kɔ̃, à iko vĩ manamana,
a ɔ̃ndɔ̃ lɛ́ vĩro.
6 Dikiri dì zĩdabusarinɔ gba gbãna,
ama àdi ɔ tɔ̃ yãvãnikɛrinɔa ari zĩtɛ.

7 À lɛ̀ sí Dikirinɛ kũ a sáabukɛnaao,
à ó Luda táaki lɛ́ kũ mɔrɔɔo.
8 Àdi tó legũ sisi,
àdi zĩtɛ gba legũ,
àdi tó sɛ̃̀ butɛ sɩ̃̀sĩnɔa.
9 Àdi pɔ́ble kpá nɔ̀bɔnɔa
kũ kãakãanna nɛ́nɔ, tó òtɛn wiki pɛ́.

10 Adi kɛ sɔ̃ gbãnakɛ mɛ́ àdi kánɛro,
adi kɛ gɔ̃sagbãnakɛ mɛ́ àdi kɛnɛro.
11 Gbɛ̃ kũ ò a vĩna vĩnɔ mɛ́ àdi kánɛ,
gbɛ̃ kũ ń wɛ́ dɔ a gbɛ̃kɛinɔ.

12 Yurusalɛmudenɔ, à Dikiri tɔ́ bo,
Zaiɔ̃denɔ, à á Luda táaki lɛ́.
13 Zaakũ àdi arubarika daágu,
àdi á wɛ̃tɛ bĩnilɛnɔ gbãna karaárɛ.
14 Àdi á gba aafia ari á bùsulɛ lɛ́n,
àdi pɔ́buri mana kpááwa à kã.

15 Àdi yã o à kpãzã zĩtɛnɛ,
a yã dì ká gɔ̃̀nɔgɔ̃nɔ.
16 Àdi tó legũgbɛ kɔ́tɛ púu lán buu bà,
àdi tó plí kpá lán túbu bà,
17 àdi legũgbɛ fã lán gbɛ̀kɔsɔɔ bà.
Dí mɛ́ ani fɔ̃ à zɛ a ĩa yĩdaii?
18 Àdi yã o à kpãzã, legũgbɛɛ dì yɔ́,
àdi ĩa gbarɛ, a í dì bàa lɛ́.

19 Àdi tó Yakubu burinɔ gɔ̃ a yã dɔ̃,
àdi doka kũ à dìtɛnɔ da Isarailanɔnɛ.
20 Adi abirekũ kɛ buri pãnde kenɛro,
ò a yãditɛnanɔ dɔ̃ro.
Aleluya!

148

Dikiri pɔ́ kũ à kɛ̀nɔ a táakilɛnaa

1 Aleluya!
À Dikiri táaki lɛ́, a bedenɔ!
À a táaki lɛ́ zaa musu!
2 À a táaki lɛ́, a malaikanɔ á pínki!
À a táaki lɛ́, a ìbanɔ á pínki!
3 À a táaki lɛ́, ifãntɛ̃ kũ mɔvuraao!
À a táaki lɛ́, susunɛ ínnanɔ pínki!
4 À à táaki lɛ́, sarapura musumusu pɔ́nɔ
kũ í kũ à kú ludambɛlanɔ.
5 Ò Dikiri tɔ́ bo,
zaakũ à yã ò, akũ ò kun.
6 À ń pɛpɛ ń pɛ́pɛkia
de ògɔ̃ kú gwe gɔrɔ sĩnda pínki,

à doka dìtɛńnɛ, oni fɔ̃ ò vĩalaro.

7 À Dikiri táaki lɛ́, pɔ́ kũ ò kú zĩtɛnɔ,
kpɔ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃nɔ kũ ísira lɔ̀nɔ
8 kũ legũpinaao kũ legũgbɛɛo kũ legũsisinaao
kũ zàga'ĩa kũ àdi mìi natɛ a yãnɛɛo,
9 kũ kpinɔ kũ sĩ̀sĩnɔ pínki
kũ lí nɛ́'irinɔ kũ sida línɔ pínki,
10 kũ nɔ̀bɔsɛ̃ntɛnɔ kũ pɔ́kãdenɔ pínki
kũ pɔ́ kũ òdi táa o kũ kùaonɔ kũ bãnɔ,
11 kũ andunia kínanɔ kũ burinɔ pínki
kũ kínanɛnɔ kũ bùsu gbãnadenɔ ń pínki,
12 kũ kɛfɛnnanɔ kũ nɔkparenɔ ń pínki
kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ nɛ́ fítinɔo.

13 Ò Dikiri tɔ́ bo,
zaakũ a mɛ̀n do tɔ́ mɛ́ à zɔ̃kɔ̃,
a gakuri de musu kũ zĩtɛola.
14 À kína kà a gbɛ̃nɔnɛ,
kũ a yãmarinɔ dì a táaki lɛ́,
Isaraila kũ ò kãni kãaonɔ.
Aleluya!

149

Dikiri gbɛ̃nɔ yãkpatɛkɛna kũ burinɔo

1 Aleluya!
À lɛ̀ dufu sí Dikirinɛ,
à a táaki lɛ́ a gbɛ̃nɔ kɔ̃kakaranaa gũn.
2 Isarailanɔ pɔ kɛ nna ń Kɛ̀riia,
Zaiɔ̃denɔ pɔnna kɛ kũ ń kínao.

3 Ò ũ wã ò a tɔ́ bo,
ò a táaki lɛ́ kũ mɔrɔɔo kũ sɛ̃gɛ̃sɛ̃gɛ̃o.
4 Zaakũ Dikiri gbɛ̃nɔ yã dì káagu,
àdi surabana fùra kú zĩdabusarinɔnɛ.
5 Dikiri yãmarinɔ pɔnna wiki lɛ́ ń zĩ̀blena yãi,
ò ayuwii kɛ ń wutɛbɔɔ musu.

6 Luda táakilɛna gɔ̃ da ń lɛ́n,
fɛ̃nɛda lɛ́kpaplade gɔ̃ na ń ɔĩ,
7 de ò mɔra káo burinɔa,
ò bùsu sĩnda pínki gbɛ̃nɔ wɛ́ tão,
8 de ò ń kínanɔ yĩyĩ kũ mɔ̀kakɔ̃ananɔ,
ò mɔ̀ ká ń kínɛnɔa,
9 de ò yã dańla lákũ à kɛ̃na takada gũn nà.
Gakuri kũ Dikiri yãmarinɔ ni len gwe.
Aleluya!

150

Dikiri táakilɛnaa

1 Aleluya!
À Luda táaki lɛ́ a kúkia,
à a táaki lɛ́ sarapura zɔ̃kɔ̃ɔ gũn.
2 À a táaki lɛ́ a gbãnakɛ yãi,
à a táaki lɛ́ kũ a zɔ̃kɔ̃ deńla yãi.
3 À a táaki lɛ́ kũ kurupɛnaao,
à a táaki lɛ́ kũ mɔrɔɔo kũ gidigboo.
4 À a táaki lɛ́ kũ gȁgãao kũ ũwãnaao,
à a táaki lɛ́ kũ gugeo kũ úrao.
5 À a táaki lɛ́ kũ sɛ̃̀gɛ̃panaao,
à a táaki lɛ́ kũ sɛ̃̀gɛ̃ ũ gbãnao.

6 Pɔ́ bɛ̃nɛ sĩnda pínki, à Dikiri táaki lɛ́!
Aleluya!